

36 # 45 # 34

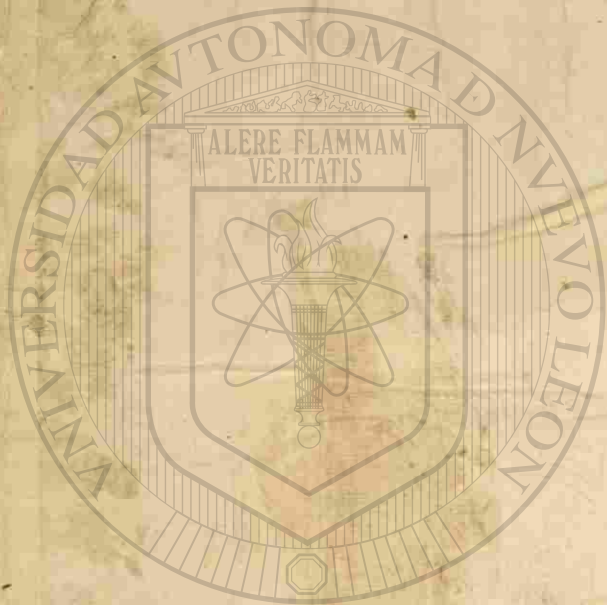

UAN

DAD AUTÓNOMA DE NUEVO
CIÓN GENERAL DE BIBLIOTE

Handwritten text in a stylized, cursive script, likely a title or name, written vertically on a yellowish-brown background. The text is written in dark ink and appears to be a mix of Latin and possibly other languages, including words like "MONTANA" and "SOCIETY".

BX1758
.S36
1634
v.1
c.1

208
UANL

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

Falta portada interior

Frang

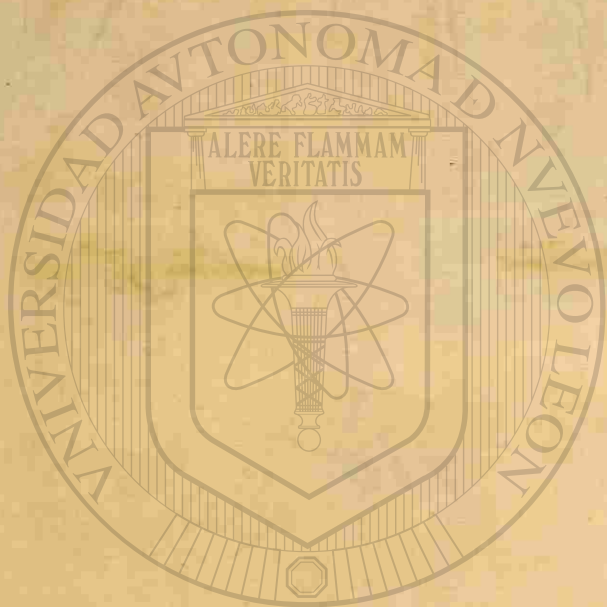

Bx1759

536

1634

v.1

CONSILIA

~~Philosophis~~ EV ~~et~~

OPUSCULA

MORALIA

46389

R. P. THOMÆ SANCHEZ.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

Sacratissimæ Deiparæ,
VIRG. DE FONTE SANCTO,
CORDVBENSI,
DE AVTHORE HVIVS OPERIS
BENEMERITISSIMÆ;

A P. GEORGIO HEMELMAN, COLLEGII
Granatensis Societatis IESV Rectore dedicatum.

RODEVNT tandem in lucem, & quidem felici-
bus tuis auspiciis, ò BEATISSIMA DEIPARA,
de Fonte sancto Cordubensis Virgo, THOMÆ
SANCHEZ tibi ab ineunte ætate valde addicti,
atq; obstructi veteres ab omnibus eruditis iam diu
expetitæ lucubrationes. Te in sui tutelam, atque
præsidium singulare, suo quasi iure vendicant: in-
suumque recurrit principium, & sapientiæ fontem insito quodam
velut naturæ impetu istius operis flumen: à te eruditionis, scien-
tiæque nitidissimas, & verè crySTALLINAS, quibus pellucet, vndas acce-
ptas, in suum iterum caput, ortum, & indeficientem scaturiginem re-
uocat. *Fontium enim, & fluminum omnium origo mare est,* tuus loquitur
Bernardus; addo ego, tu re & nomine omnium gratiarum mare, *cur*
non etiam spirituales riuus, et arua mentium rigare non desinant, proprio
fonti, sine fraude, & sine intermissione reddantur? Sane huius Libri, hu-
ius fluminis præclara fluentia in suis primordiis, ex te, vt pie existi-
mare licet, suum duxere principium. Atque, vt alia insignia, ègre-
giâque huius rei argumenta silentio premam; illud omnium ore
peruulgatum fertur, quod in fronte Libri primi in Decalogum eius-
dem Thomæ anno 1613. typis excusæ, refertur. *Cum Thomas San-*
ctius (inquiunt) ineunte pubertate, Societati nostræ dare nomen
flagrantibus desideriis exoptaret; neque à Prouinciali ingrediendi
potestatem, neque se sui voti compotem fieri posse videret, cò quòd
† 2 verba

D. Bernar.
serm. 13.
in Cant.
initio.

Epistola Dedicatoria.

verba balbutienti lingua egrè profertur; accurrit ad Cordubensis facelli tuo sacratas numini aras, celebri appellatione DE FONTE SANCTO vocatas; vnde se balbutie liberandum, referenda sapientiæ, & eloquentiæ flumina confidebat. Annuisse diceris, misericordiæ Mater, deposecens precibus, cuique veluti infantis, Thomæ præpeditam linguam fecisti disertam; sed tenuiori adhuc ad tanti beneficij recordationem reseruatò vestigio: quod beneficium grata animi significatione, ac deuotione perpetuò coluit. Quid ergo fluminis istius, & eloquentiæ, tam grata, liberalisque manu, à te, pia Virgo, donatas pellucidas vndas referam, splendorem nominis, sapientiæ longè lateque diffusa famam, & acclamationem, quam Thomæ nostri verbis, & aureis scriptis concessisti? Testatur id vniuersus ferè terrarum orbis. Neque vllus in eo locus est tam longo interuallo distitus, qui fluij huius sonitum, præfulgidas doctrinæ aquas, ex tuo deriuatas Fonte, summa cum admiratione, & applausu non persenserit, fructuosèque hauserit. Vidit, & perlegit Paulus V. summus Ecclesiæ Pontifex libros, quos Thomas de sancto Matrimonij Sacramento tam accuratè, ingenti eruditione, magnaque dexteritate conscripsit; statimque coram adstantibus grauibus, literatisque hominibus, talia verba pronuntiauit, acutissimum Authoris ingenium admiratus: *Strenuissimus in re morali Hispanus*. Viderat autè, & pro magna sua eruditione peruoluarat attentè Summus Ecclesiæ Pontifex Clemens VIII. & admiratione, insignique admodum elogio eosdem Thomæ nostri libros prosecutus est: quod referte supersedeo, cum in præloquio Tomi primi eiusdem Authoris in Decalogum adnotatum extet. Taceo vetustiora. Quid? Nonne valde illustria testimonia recentiora sunt, quæ de eisdem libris grauissimi Indices expurgatorij nuper reddunt? Prior Index est Edictum Romæ prælo mandatum, cuius titulus est: *Decretum sacre Congregationis Indicis Illustrissimorum S. R. E. Cardinalium à S. D. N. Urbano Papa VIII. Sanctiæque Sede Apostolica ad Indicem librorum, eorumque permissionem, prohibitionem, expurgationem, & impressionem, in vniuersa Re publica Christiana deputatorum vbiq; publicandum*. Quod decretum ad calcem signatum, munitumque est manu, & sigillo Illustrissimi, & Reuerendissimi Cardinalis Pij, datumque Romæ 4. Februarij 1627. & Fratre Francisco Magdaleno Capiferreo Ordinis Prædicatorum, Secretario. Atque eodem anno in Typographia Reu. Camera Apost. impressum. Vbi, postquam varij multorum Authorum libri prohibentur, ad finem Decreti sic de nostro Thoma Sanchez habetur. *Insuper etiam declaratur, ac notificatur omnibus, qualiter libri Thomæ Sanchez Disputationum de Sacramento Matrimonij, in multis impressionibus mutilati sunt Tomo 3. Libro 8. Disputatione 7. Numero 4. in*

quibus

Epistola Dedicatoria.

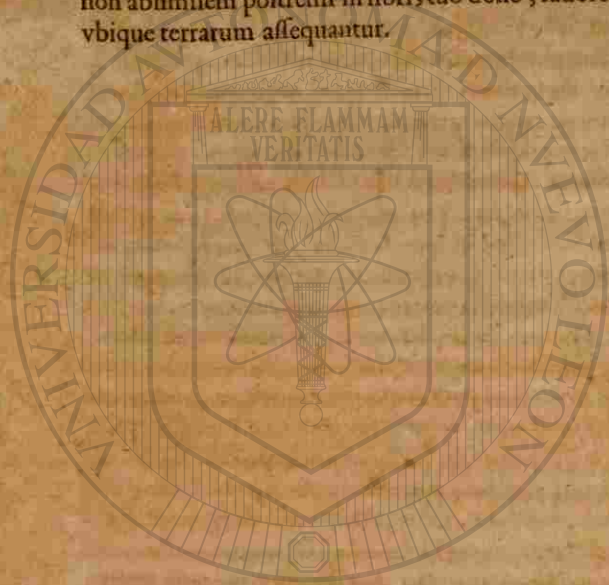
quibus totus dictus numerus quartus ademptus est. Et ideo omnes Libri prædicti sic mutilati prohibentur, donec prædictus locus ademptus (cuius initium est. *At frequentissima, ac verior sententia habet id posse. Finis verò. Et his diebus in hoc Prætorio Granatensi sententiâ pars hæc definita est*) non subrogetur. Atque id ipsum totidem ferè verbis scribit, ac iubet Index Expurgatorius Supremæ, & Generalis Inquisitionis Hispaniæ editus in lucem, ac promulgatus auctoritate Eminentissimi Cardinalis, & Inquisitoris Generalis D. D. Antonij Zapata, anno 1632. typisque excusus, littera T. in secunda Classe, pag. 110. col. 1. Magni ergo faciant necesse est, & auctoritatem Thomæ Sanchez, & resolutionem illius grauis quæstionis per tres columnas libri 8. de Matrim. disp. 7. ab illo factam; quando illam aliquorum impressorum fraude à prioribus, iisque germanis Authoris editionibus expunctam, restitui integram iubent, & mutilatas omnes editiones, quandiu non restituantur, interdicunt. Quid de Senatibus, Prætoris, Doctorum subfelliis, Cathedris, Tribunalibus adiecerim; in quibus placita Thomæ Sanchez mirabili approbatione, in omnium linguis, iudiciisque versantur? Estne sed enim aliquod per id temporis in toto orbe Christiano Tribunal; vbi forenses, siue sæculares, siue Ecclesiasticæ lites, ex Thomæ Sanctij laboribus (quibus de illis disputat) & auctoritate non decidentur? Omnia vos illa huius rei testes appello. Quid commemorem multas alias, & præclaras conscientie nodorum, litiumque resolutiones, quas vir, & senex Thomas ex hoc Granatensi Collegio, cuiusque tam paupere alioqui cella, quàm diuite doctrinæ emporio, ab omnium Ordinum hominibus, tanquam oraculum consultus, exhibuit, in eiusdem vrbs Regium Prætorium, in reliquasque vrbes, atque Prouincias? Quarum quæstionum, resolutionumque nonnullas, vt in eius Autographis propria Auctoris manu scriptas reperimus, in hæc Opuscula, prorsus immutatas, illibatæque congesimus.

Tibi ergo, O DEIPARA, hæc omnia referuntur accepta, a qua tanquam perenni, omniumque donorum exuberanti Fonte promanarunt. Remittatur, vt Bernardi subsequentijs vtar verbis, ad suum principium cælestè profluum, quo uberius terra refundatur. Tu protege ab inuidiæ amaritudine tui riuli doctrinæ vndas: tu foue, obsecro, ac tuere auspiciatissimo, vt cœpisti, omine: sic enim pleniori, ac maiori aquarum in orbem factò diuortio, illæ per latissimos Ecclesiæ campos spatiatæ, fidelium animos clarioribus sapientiæ fluentis irrigabunt. Missos verò facio alios ardentissimæ deuotionis tui, virtutumque omnium, & piarum actionum riuos; quos ex altero inundantis tui Fontis margine deriuauit sibi Thomas, & in candidissimi pectoris, veluti alterius in re morali Thomæ abyssi;

† 3 cum

Epistola Dedicatoria.

cum iam dictæ doctrinæ vndis stagnantes, Barica adspexit, & suscepit vniuersa: quorum Indicem Collegium hoc Granatense in præfatiuncula ad libros Decalogi prælibauit; quippe si eorum narratio pro dignitate texenda esset, liber cudendus esset. Hic sisto gradum, & à te precor, vt quemadmodum tam præclaræ vitæ tuo munere gesta, eo præmij cumulo vel in hac mortali vita decorasti; vt inter magni nominis scriptores, reliqui Thomæ Sanchez libri, magnum rei litterariæ prouentum, locum, & æstimationem obtinuerint, ita non abfimilem postremi hi libri, tuo dono, fauorem in tui laudem vbique terrarum assequantur.

Licencia del Ordinario de Granada.

NOS el Doctor don Alonso Garcia de Villamayor, Canonigo Doctoral de la Santa Yglesia de la Ciudad de Granada, Cõsultor del santo Oficio de la Inquisicion, Cathedratico de prima en Canonias en la Vniuersidad de la dicha Ciudad, y Chanciller della, Prouisor, y Vicario General en la misma Ciudad, y su Arçobispado, sede vacante. Vistas las censuras, y aprobaciones de personas doctas aquienes las cometimos del libro intitulado, *R. P. Thome Sanchez Cordubensis de Societate IESV, Theologi, Opuscula Moralia, seu Consilia in duos tomos distincta.* y certificados no hallarfe en el cosa que repugne a nuestra santa fe Catholica, antes auerfe luzgado por muy vtil y prouechoso assi para los Theologos, como para los doctos in vtroque iure por la presente damos licencia para que se pueda imprimir, Dada en Granada, a diez y seys dias del mes de Abril de milly seys cientos y treinta y tres.

El D. Don ALONSO GARCIA, de Villamayor.

Por su mandado. IVAN RODRIGUEZ, Not.

APPROBATIONES THEOLOGORVM.

Ioannes Claudius De-Ville in sacra Theologia Magister, in Ecclesia parochiali Sanctæ Crucis apud Cathedralẽ & Metropolitanam Lugdunensem Custos, Officialis ordinarius metropolitanus Vicegerens, atque in hac Dioccesi Vicarius Generalis Substitutus: Fidem facimus non opus esse consilio de admittendis ad prælum hæc *R. P. Thome Sanchez de Societate IESV, Consiliorum moralium, duobus Tomis*, cum (vt olim respondit Iubentius Cellus Domitio Labconi) *stulta sit consultatio que fiat de iure nimis aperto & indubitabili*: quinimo capiendum illic prudens consilium de illis amicè & beneuolè amplexandis typisque mandandis, quippe quæ sint eruditione affluentia, sana, Ecclesie Catholice, Apostolice, & Romanæ salutari doctrinæ, veròque iuri germana. Sic visum nobis, Lugduni, Nonas Octobris 1633.

DEVILLE.

NOS infra scripti in sacra Theologiæ facultate Magistri, fidem facimus nos petegisse *Consilia, seu Opuscula Moralia R. P. Thome Sanchez Societatis IESV*, nihilque in eis fidelè Orthodoxæ contrarium reperisse. Lugduni, die 10. Octobris, 1633.

Fr. CL. COCHET, Ord. Præd.

Fr. BERN. MOLLIASON, Licentiatus Theologus Parisiensis.

Franciscus de Aleman Prouincialis Societatis IESV in Prouincia Bætica, potestate ad id mihi facta à Reuerendo admodum Patre nostro Mutio Vitelleschi, Generali Præposito eiusdem Societatis; facultatem concedo, vt R. P. *Thoma Sanchez Societatis IESV Opuscula Moralia, seu Consilia in duos Tomos distributa*; vt virorum grauium, atque sapientium iudicio eiusdem Societatis examinata, & approbata, typis mandentur. In quorum fidem has literas manu nostra subscriptas, & nostri officij sigillo munitas, dedimus Hispali, decima die Maij, anno millesimo sexcentesimo trigesimo tertio.

FRANCISCVS DE ALEMÁN.

HERNAND. DE POBLACIONES, Secret.

Facultas R. P. Prouincialis Societatis IESV
in Prouincia Lugdunensi.

Ioannes Fillæus Prouincialis Societatis IESV in Prouincia Lugdunensi, iuxta priuilegium eidem Societati à Regibus Christianissimis, HENRICO III. 10. Maij 1583. HENRICO IV. 20. Decembris 1606. & LVDOVICO XIII. nunc regnante, 14. Februarij 1611. concessum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne Libros ab eiusdem Societatis hominibus compositos absque Superiorum permissione imprimant: permittit IACOBO PROST Lugdunensi Bibliopole, vt Librum, cui inscriptio est: *Opuscula Moralia, seu Consilia in duos tomos distributa*; Auctore P. *Thoma Sanchez Societatis IESV*, ad sex primos annos imprimere, ac liberè diuendere possit. Datum Lugduni 17. Nouembris 1633.

IOANNES FILLÆVS.

SVMMA PRIVILEGII
Regis Christianissimi.

REGIS Christianissimi Priuilegio, dato Parisiis vigesima septima Decembris millesimo sexcentesimo trigesimo tertio, cautum est, ne quis in Prouinciis suæ ditioni subiectis, præter IACOBUM PROST Bibliopolam Lugdunensem, aut de illius facultate, opus hoc, cui titulus est *CONSILIA MORALIA R. P. THOMÆ SANCHEZ CORDVBENSIS*, è Societate IESV, intra sexennium, à die editionis primæ computandum, mandare typis queat, sub pœnis in eo contentis.

De mandato Regis,

FARDOIL.

Hoc opus finitum fuit vltimo Ianuarij die, 1634.

SERIES

Librorum in Opusculis Moralibus, seu Consiliis
R. P. Thomæ Sanchez contentorum.

TOMO PRIORI.

I.	Circa ius, & iustitiam commutativam.	1
II.	Circa ius, & iustitiam distributivam.	115
III.	Circa ius, & iustitiam iudicativam, atque ordinem iudiciarium.	401

TOMO POSTERIORI.

IV.	De consiliis, seu casibus particularibus circa ultimas voluntates, ubi de illegitimis.	1
V.	Circa ieiunium, & observationem festorum.	110
VI.	Circa iudices, aliâque iudicialia.	149
VII.	Circa Ordines.	265

LIBER

INDEX

Capitum, & Dubiorum, quæ in hoc primo
Tomo Consiliorum moralium
continentur.

LIBER PRIMVS.

Circa ius, & iustitiam commutativam.

CAPVT I.

De domino, seruitute, & patria potestate.

- DVB. I. **A**N serui possint habere proprium, vel quid quid habent, sit dominorum? pag. 1
2. An seruus sine licentia domini promittens aliquid, vel aliter contrahens, obligetur naturaliter, & in foro conscientie? 3
3. Quibus titulis possit iuste quidam homo redigi in alterius seruitutem? ibid.
4. An licita sit negotiatio, qua Lustrani emunt, vel vendunt Aethiopes tanquam seruos? & an etiam quilibet priuatus emens, aut vendens aliquem ex his peccet? 4
5. An serui Christiani possideri possint ab infidelibus, vel hæreticis, vel eis vendi, vel donari, aut quouis alio titulo eis tradi? 5
6. An seruus captus in bello iusto liceat fugere non solum in patriam, sed quocumque? 7
7. An vernaculis filiis seruarum captarum bello iusto liceat fugere? ibid.
8. An aliquid intersit inter seruos bello iusto captos, & alios, qui à se, vel à patre venditi sunt quoad posse fugere: id est an omnibus his fas sit fugere? 8

9. An si dominus impetret ancillam ad abutendum ea turpiter, possit fugere, vel sit libera? ibid.
10. An sit opus pium concedere seruis libertatem? ibid.
11. Quid sit patria potestas, & quo iure inducta sit? ibid.
12. Qui habeant predictam potestatem in filios, & in quales filios, scilicet an in illegitimos, vel filios adoptiuos? ibid.
13. Qui sunt effectus patriæ potestatis, id est, quod ius competat patri in filios ratione patriæ potestatis? 9
14. Per quæ liberetur filius à patriæ potestate? 10
15. An ratione dignitatis, & per contractum matrimonij eximatut filius in omnibus, etiam in odiolis à patriæ potestate? ibid.
16. An sacer ordo liberet filium à patriæ potestate? 11
17. An filij fugientes à parentibus, vel habita facultate gratia querendi vitium recedentes, libere possint consumere quæ lucrantur? ibid.
18. An filius, qui semel est extra patriam potestatem, possit aliquo casu ad eandem potestatem restitui, & an possit pater aliquando cogi ad emancipandum filium, & sic à potestate liberandum? ibid.

Index Capitulum, & Dubiorum.

CAPVT II.

De peculio, eiusque generibus.

- Dvs. i. Quid, & quotuplex sit peculium, & quid differat inter peculia? 12
2. Quid sit peculium castrense, & quasi castrense: profectium, & aduentitium: & quae peculia in speciali dicantur castrensa? 13
3. Quae peculia sint quasi castrensa? ib.
4. Quae peculia sint aduentitia? 15
5. An patri fas sit distrahere aduentitia filii? 16
6. An teneatur pater inventarium facere, cum aduentitia filij recipit? ib.
7. Quae peculia sint profectitia? ibid.
8. An filio, qui patri per exteros filios ministrat, ac rei familiaris patris curam gerit, eamque administrat, teneatur pater laborum mercedem, seu salarii soluere, & si ipse non soluat, an ipso mortuo, teneatur soluere reliqui fratres; salarium inquam, quod extraneo similiter ministranti solueretur? 17
9. An quidquid filius familias pecunia patris acquirit, vel in rebus patris, censendum sit profectitium? 18
10. An quando viuente patre filius aliquot acquisiuit, nec constare potest, cuius ex bonis parta sint, censenda sint profectitia? ibid.
11. An si pater dilapidet bona aduentitia filij, vel illa consumat, possit filius, defuncto patre petere a reliquis fratribus cohaeredibus hoc damnum sibi restitui? ibid.
12. An pater in aliquibus casibus non habeat vsumfructum in bonis aduentitiis filij familias? ibid.
13. An in his casibus pater recipiat vsumfructus commoditatem? 19
14. An donatio, vel remissio vsumfructus per patrem filio facta possit reuocari per alios fratres tanquam inofficiosa, & talis filius teneatur in diuisione hereditatis eam conferre cum aliis fratribus? ib.
15. An remissio tacita vsumfructus sit sit, ut filius illum sibi capiat, & talis remissio, seu donatio valeat statim, & sit irrevocabilis, vel sit reuocabilis usque ad mortem patris? ibid.
16. An in legitima debita a matre, vel ascendentibus ex linea materna, & similiter in tertio bonorum possit mater, vel ascendentes hanc conditionem ponere, ut vsumfructus non acquiratur patri? 20
17. An si extraneus simul patrem, & filium

- familias instituat heredes pro dimidia parte quemlibet, pater acquirat vsumfructum in parte illa relicta filio? ibid.
18. An quando filius eximitur à patria potestate per mortem ipsius filij, vel ipsius patris, amittat pater vsumfructum in eius aduentitiis? ibid.
19. An quando filius eximitur à patris potestate ratione dignitatis, ut Episcopalis, Patritiae, &c. amittat pater vsumfructum? 21
20. An quando filius eximitur à patria potestate, quia emancipatur à patre, amittat pater vsumfructum? ibid.
21. An quando filius liberatur à patria potestate per matrimonium, securis Ecclesie benedictionibus amittat pater vsumfructum? ibid.
22. An si filius, ad quem pertinebat vsumfructus, scilicet coniugatus, receptis Ecclesie benedictionibus, videat patrem percipere vsumfructum aduentitiarum, nec petat ab eo aduentitia, censetur vsumfructum remittere, & sic defuncto patre non teneatur heredes dicti vsumfructum illi restituere? ibid.
23. An filius familias per testamentum, vel renunciationem possit patrem vsumfructum priuare? 22
24. An in primogenio, ducatu, comitatu, &c. obueniens filio familias ex matre, vel linea materna, vel alitudo pater habeat vsumfructum? ibid.
25. An si pater sit morti proximus, filius familias ipsi acquirat? 23
26. An casu, quo aufertur patri administratio bonorum aduentitiarum filij, referretur ei vsumfructus, quando aufertur propter dilapidationem: item an in dote aduentitia filiae acquirat pater vsumfructum? ibid.
27. An in vsumfructu relicto filio familias acquirat aliquid pater? ibid.
28. An in feudo filij familias pater habeat vsumfructum? ibid.

CAPVT III.

De iniuriis, & damnis in bonis animae, & de congrua restitutione.

Dvs. i. An qui malo exemplo vel consilio inducit aliquem ad peccandum, teneatur restituere? ibid.

1. An retrahens volentem ingredi Religionem, vel iam ingressum ante, vel post professionem, teneatur aliquid restituere? 25
2. An retrahens filium, ne subueniat patri indigenti, & subtrahens magistro scholasticos, ad uoca

Index Capitulum, & Dubiorum

- advocato suos litigantes (idemque in alius officii) peccet mortaliter, & teneatur ad aliquam restitutionem? 28
4. An damnificus in bonis spiritualibus intrinsecis naturalibus, siue à natura ingenta sint, et intellectu vel memoria infatuando aliquem, siue sint acquisita, ut sunt scientia, & artes, teneatur restituere? ibid.
5. An confessorius, vel medicus, vel aduocatus, vel quivis alius docens falsum, danique malum consilium, ex quo damnatum petenti consilium, aliquid sequitur, quando id bona fide, & inculpate facit, teneatur, si postea comperiat veritatem, lege iustitiae docere verum, & sic si non doceat, teneatur restituere? 30
6. An qui tenetur ex officio docere verum, ut Confessorius, vel alius doctor consultus, si doceat falsum ex negligentia, & culpa lata, ac mortali circa rem, quae non obligabat, lege iustitiae teneatur restituere? ibid.
7. An audire detractionem sit peccatum mortale, quando ipsa detractio peccatum mortale est? 31

CAPVT IV.

De iniuriis, & damnis in corpus proximi per homicidium, & mutilationem.

- Dvs. i. An pro damno naturali illato in vita, vel membris corporis teneatur illud inferens aliquid restituere, vel an solum quando in bonis temporalibus inde damnum aliquod sequutum est? 32
2. An homicida vel mutilator teneatur restituere damna inde sequuta, & lucrum cessans? 34
 3. Quibus haeredibus defuncti teneatur homicida restituere damnum, & lucrum cessans? 35
 4. An homicida teneatur soluere debita, quibus occisus astrictus erat, quae poterat probabiliter viuens creditibus soluere: at morte subsequuta non potuit soluere? 36
 5. An si homicidium, quod Petrus commisit, imputeret alteri innocenti, qui ob illud est capus, vel damnatus, teneatur homicida aliquid satisfacere illi innocenti, cui ipse homicida nil imposuit, nec consuluit, ut imponderetur? 37
 6. An si homicida poenam talionis subeat, id est, morte damnatur, adhuc teneatur restituere? ibid.

7. An sit compellendus homicida restituere damna illata, licet constitutus in gravi necessitate restituendo? 38
8. An qui ignorantia concomitante aliquem occidit, teneatur restituere? ibid.
9. An qui se defendens, excedens moderam inculpatae tutelae, occidit, ita ut peccet mortaliter, teneatur restituere? ib.
10. An quando aliquis prouocat alium ad singulare certamen, si prouocatus occidat, vel laedat, teneatur illi vel haeredibus damna dicta restituere: & quid si prouocatus interficiat prouocantem? 39
11. An quando homicida non restituit ante mortem dana, quae tenebatur restituere, teneatur eius haeredes ea restituere? ib.
12. An possit percutus remittere homicidam damna, antequam moretetur? ibid.
13. An forma cancro vel alio morbo grauisimo in verendis laborans, teneatur sustinere curam à chirurgis? 40

CAPVT V.

De iniuriis fortunarum per suum damnum illatum, ac de congrua restitutione.

- Dvs. i. An cedentes ligna ex nemoribus veteris teneatur restituere? 41
2. An iudex, cui custodes agrum aliquod damnum denunciat, si id ille notificari non facit parti damnificatae, vel sibi satisfieri exposcat, sed solum poenam condemnat, teneatur compensare parti damnum, vel hoc illi notificari facere, ut satisfactionem petat? 46
 3. An teneatur dominus de damno dato per proprium seruum, vel per propria animalia circa omnem culpam? 47
 4. An puerum exponere sit licitum in aliquo casu? 49
 5. An is, ad cuius ianuam puer exponitur, possit ad alterius ianuam illum exponere, vel peccet, & teneatur illi educationis expensas restituere? 51
 6. An toltores inuenientes aliquas raritates, Hispanas, in pannis, & non admonentes pannorum dominum peccent, & restituere teneatur: & quid si mercatores moneant, & eisdem postulant pannum tradant, ut ita raritas occultetur, & dissimuletur? 59
 7. An economus, & quivis alius, cui à domino redditus fructus à colonis exacti seruandi traduntur, possit, si quae postea incrementa reperiantur, sibi retinere, an potius domino restituere teneatur? 60
 8. An qui conducit mulam ad iter faciendum

Index Capitulum, & Dubiorum.

CAPVT VII.

De emptione, venditione, & locatione.

- Dub. 1. An si minor existens sub potestate patris, vel curatoris, aliquid ad creditum emat, contractus sit omnino nullus? 77
2. An qui habet licentiam Papae, vel Episcopi ad petendam eleemosynam vno anno per se, vel per alium, vt sine necessitate consular, possit hoc ius locare alteri pretio aliquo? ibid.
3. An liceat emere ad sartoribus, vel ab eorum officialibus fragmenta, quae supersunt ex vestibus, quas conficiunt, aut etiã à textoribus vna, vel alteram ferici gausapini vinã vendentibus. ib.
4. An licitum sit vendere triticum pluri quam per pragmaticam regiam taxatum est? 78
5. An sit obligatio seruandi pragmaticam in anno sterili, quando sterilitas est vniuersalis in omni provincia, adeoque magna, vt certũ sit agricolas nõ exceptos sumptus illã seruãdo? nõ
6. An in casu quo pragmatica tritici non obliget, possit vendi triticũ eo pretio, quod habuerit in ciuitate, aut seruãda sit aliqua moderatio ratione pragmatice? 81
7. An quãdo in diuersis Regni partibus diuersã vigent pragmatica, possit venditor conuenire cum emptore, quod ipse portabit suis expensis? 82
8. An illi, quibus panem pinlere prohibitur est, si illum subigant & eodum vendant cum lucro moderato, peccent mortaliter, & teneantur restituere? ib.
9. An quando iudex, vel is, ad quem spectat pretia taxare, pretium apponit exorbitans pani subacto, excusabuntur, vendentes tali pretio? 83
10. Quod censetur moderatum lucrum excepto valore tritici quod cõcedit pragmatica pistoris, panẽ pinscibus? ib.
11. Quod sit pretium iustum panis de foris adportati? 84
12. Vtrum vendentes triticum ultra pretiũ taxã pistoris, & artocreatis, & agasonibus extrahentibus illud ad alia loca, teneantur restituere excessum pretij, quando cõstat hos pistores, & agasones excepisse totum illud pretium, & insuper moderatum lucrum ex venditione tritici, vel panis cocti? ibid.
13. Vtrum agasones, & pistores non inuenientes triticum iuxta pretium taxã, possint illud emere ultra taxam, & iterum

CAPVT VI.

De promissione, & donatione.

- Dub. 1. An donator possit conditione, modumve adiectum donationi in utilitatem alterius, pacto cum ipso donatario tempore contractus inito, reuocare postmodum, altero minime consentiente? 65
2. De speciali quadam donatione à quodã Generali Societate sãsv in fauorem quorundam beneficiorũ factã dubitatur, an fuerit valida, & expirauerit morte ipsius? 95
3. An contractus gestus ab vxore sine licentia viri, qui inualidus est iuxta legem sã. Tau, &c. firmetur iuramento? 68
4. An mulier coniugata possit donare causa mortis absque viri licentia? ibid.
5. An mulier coniugata possit eleemosynas infcio viro facere? 69
6. An vxor possit viro inuito aliqua parentibus, aut filijs prioris matrimonij, vel alijs consanguineis suis indigentibus dare ad eos alendos? 72
7. An ex bonis constante matrimonio acquisitis solus maritus valeat absque vxoris consensu, cui dimidia eorum pars debebatur, viuentẽ eadem vxore, contractus, & donationes, ac eleemosynas quas facere? ibid.
8. In quibus rebz possint expendi bona ciuitatis, & oppidorum. Hispanẽ las proprias del Consejo. 74

Index Capitulum, & Dubiorum.

- iterum vendere, & excipere totum illum excessum, & insuper moderatũ lucrum, & expensas adportationis. ib.
14. An possint molendinarij illam tritici mensuram, quã pro pretio solet illis dari, vendere eodem pretio, ac venditur triticũ de foris adportatũ? ib.
15. An liceat carius vendere pecunia credita, quam numerata, saltem in iis mercibus, quã communiter pecunia credita vendi solent? 85
16. An liceat vilius emere anticipata solutione, saltem quando communis emendi modus est eiusmodi, vt contingit in venditione lanarum? 86
17. An liceat debitum aliquod emere minori summa, quam illud sit? 87
18. An fas sit ipsi debitor emere debitum, quod abhinc vno anno debet, minori pretio, quam sit ipsum debitum? ib.
19. An census iã impositum liceat minori pretio emere, quam per leges regias taxatus est? 88
20. An eidem, qui soluit census, liceat redimere viliori pretio, quam census constitutus est, sicut cuidam tertio liceat viliori pretio emere? ibid.
21. An liceat alicui vendere fundum, vel domum, & referuare sibi fructus, vel redditus domus, vel fundi, donec soluat sibi fundi pretium? 89

CAPVT VIII.

De ludo, & sponsonibus.

- Dub. 1. An per ludos legibus tam iuris cõmunis, quã huius Regni Hispaniã prohibitos, quando sunt pecunia prãfenti, id est, de comado, trãferratur dominium ita vt, qui lucratur, non teneatur restituere? 91
2. An si ille, qui ludo amittit ita vt habeat ius repetendi corã iudice, petat non coram iudice, sed priuatim teneatur alter restituere? & quid si petat coram iudice, sed iudex non condemnet, vt soluat, vel qui lucratus est, neget coram iudice lucrum? 91
3. An qui amittit ludo pile, vel alio quocũque ludo permisso vno die plusquam triginta numos aureos, vel gemas, seu alia pretiosa: at quod interponitur ludo (Hispanẽ *se arrañesa orisa en el juego*) teneatur soluere, & si soluit teneatur alter restituere? 93
4. An si is, qui pecunia credita amittit in ludo, soluat pecuniam amissam lucranti, teneatur hic restituere illam pecuniam sibi solutam, & reddere soluenti iuxta leges huius Regni Hispaniã?
5. An qui lucratur ab alio pecuniam prãfente, & ipse tantũ perdebat pecunia credita, & habebat propositũ nõ soluendi propter leges id sibi concedentes: vel si iurauit soluere, habeat propositum petendi relaxationem, & sic non soluendi, teneatur restituere pecuniam prãfentem, quam lucratus est? 94
6. Quando stando etiã in iure nature per ludũ non transferatur dominũ ita, vt lucrans teneatur restituere lucrum: ib.
7. Qui sunt ij, qui non possunt alienare in ludo ita, vt hac ratione, qui lucratur, teneatur illis restituere? ibid.
8. An possit filius familias quidquid ludo acquirit, ludo exponere ita, vel lucrans non teneatur restituere? 95
9. An trahens alium ad ludum teneatur lucrum restituere? 96
10. An vi tractus ad ludum, si iam ibi ad ludum applicatus concipiat animum portandi lucrum, si lucratus fuerit, ex tunc censetur voluntarius ludere, & ex tunc qui ipsum traxit, acquirat ius lucrandi, quo ante carebat? 97
11. An si tractus ad ludum lucratur trahente, teneatur ipsi lucrum restituere: sicut si trahens lucratur, teneatur restituere? ibid.
12. Quando lucrans in ludo tenetur restituere lucrum eo, quod interueniant fraudes in ludo? 98
13. An quando aliquis notabiliter excedit alium in arte ludendi, teneatur lucrum restituere? 99
14. An si quis videat alterum, cum quo ludit, non numerare omnia puncta, quã habet, quã si numeraret, lucraretur, & alter perdit, & ipsum non admonet, teneatur restituere lucrum? 100
15. An teneatur restituere, qui dolose furripit primam manum id est, *el que niega con otro, y le toma la mano por su desconfianza*?
16. An si pluribus oppositoribus concurreribus ad cathedram Petrus sponsondit cũ vnoquoque eorum trium seorsim, quod non adepturus esset illã, vbi certum est, quod lucrabitur à duobus, & perdet cũ vno, teneatur restituere? ib.
17. An qui volens non acceptare auctionẽ, id est, *el embite*, ab altero collusore propositam, acceptauit admonitus à tertio inspectore ludi, teneatur auctionem illam, si eam lucratus est, restituere? ib.
18. An si lusores vna manu exponant sum restans, id est, *su resto*, quorũ vnum est

Index Capitulum, & Dubiorum.

- maius altero, quia alterum v. g. constat ex decem aureis, alterum vero ex quatuordecim autis, an si iudicetur, qui minus restans habet, possit totum restans alterius lucrari? ibid.
19. An possit fieri compensatio, si is, qui lucratus est cum obligatione restituendi, perdat tantundem cum eo, cui restituere tenetur? ibid.
20. An qui tenetur restituere ludo acquisita, qui scilicet fraudibus acquisiuit, vel à non potente, vel à tracto ad ludum, possit deducere quae consumpsit inter assistentes, ut in donationibus, quas fecit, Hispano, *huatus*, & in soluedis domo, lucernis, carthus &c. aut ad elargiendū parafito, &c. 102
21. An aleatores, seu habentes mensas aleatorias, id est, *tablas jeros*, teneantur restituere quod ludentes tenentur, nec restituunt, & peccent mortaliter? 103
22. Quid dicendum sit de his, qui alteri numos praebent, ut vice amborum ludat? ibid.
23. An quando quis ludit pro se, & pro altero, si sic pacificatur cum illo vice cuius ludit, scilicet ut si perdidit, soluat dimidium perdidit. Si vero lucratus fuerit, portet tantum tertiam lucri partem, sit hoc pactū nullū? 104
24. An stando in iure naturali seclusis legibus, & canonibus humanis, sit illicitum, & peccatum mortale ludere, quando non interueniunt fraudes, vel vi trahitur aliquis ad ludēdū, vel ludit cum eo, qui non est sui iuris, ib.
25. An attentio iure communi civili, vel Ecclesiastico, peccent mortaliter laici ludentes? 106
26. An laici ludentes contra leges Regni Hispaniae prohibentes ludum peccent mortaliter? 107
27. An scholastici Salmantini peccent mortaliter, ludendo contra praecceptum magistri scholarū, & sint excommunicati, teneanturque lucrum restituere? ib.
28. An clerici, Antistites, & Religiosi peccent mortaliter ludendo? ibid.
29. Qualiter peccent clerici, vel Religiosi insipientes ludos fortunae? 109
30. An laici peccent mortaliter aspiciendo eos, qui ludēdo peccat mortaliter? ib.
31. An ludus agitationis taurorum sit peccatum mortale, ibid.
32. An spōsiones, id est, *las apuestas*, licite sint, & illis acquisitum possit retineri? 110
33. An officium parafitorum, id est, *tablas*, sit licitum, & tales non teneantur

- restituere, quae ipsi dantur? 111
34. An torneamenta sint licita, & illis acquisitum sit obnoxium restitutioni? 112
35. An ludi saltandi, & tripudiandi, *Hisp. baylar, y danzar*, & comedie, & ludi prestigiarum *Hisp. magos de pasapasa*, & ludi personarum *Hisp. Alacaras*, & alij ibidem vocati *Matachines*, sint liciti, & eis acquisitum sit obnoxium restitutioni? ibid.
36. An sortes sint licitae, & eis acquisitum non sit restituendum? 113
37. Quae informatio factis sit ad hoc, ut iudices possint procedere contra eum, qui ludis prohibitis lusit? 114

LIBER II.

Circum, & iustitiam distributam.

CAPVT I.

De acceptione personarum.

- D**YB. 1. Vid sit acceptio personarum, & quale peccatum? 116
2. An peccent mortaliter peccato acceptio personarum conferentes Ecclesiastica beneficia dignis, omisso dignioribus? 117
3. An obligatio eligendi digniore ita arcta intelligatur, ut sit dimouendus dignior ab Ecclesia minus pingui, cui praestit, ut ad pinguiorem promoueatur? 121
4. An teneatur eligere digniorem, et si videat suo suffragio nil profuturum, immo obfuturum? ibid.
5. An teneatur patronus etiam praesentare digniorem ad beneficium? 122
6. An Episcopi confirmantes electionem, & praesentationem digni, omisso digniori, peccent mortaliter? ibid.
7. An renuncians, permutans, vel regressans beneficium in minus dignum, omisso digniori, & Praetatis acceptans peccent? 126
8. An usque adeo procedat haec obligatio eligendi digniorem, ut teneatur elector conferre digniori, qui exterius est, vel fas sit praeferre dignum naturale Regni digniori extraneo, & sic licita sint statuta, ut beneficia alicuius Regni nō conferantur, nisi regnicolis? 127
9. Qui dicatur naturalis Regni Hispaniae, ut in eo possit beneficia, vel pensionem obtinere? 127
10. An ex propriis bonis fundans beneficium possit eam legem statuere, ut ad illud electio

Index Capitulum, & Dubiorum.

- electio fiat ex certo genere personarum, vel ex influentis familia, seu consanguinitate, &c. item ut ad illud non teneatur patronus praesentare digniorem, sed satisfaciatur praesentando dignum? 131
11. An quando fundator beneficij nullam apposuit conditionem, & praesentantur duo ad illud ab equali numero patronorum, sit praefendus ille, qui est de sanguine fundatoris, vel optio detur Episcopo? 134
12. Quam diligentiam tenentur adhibere elector, & patronus ad inquirendum digniorem? ibid.
13. An sicut peccat eligens minus dignū, omisso digniori, ita & peccet minus dignum acceptans? 135
14. An pater, & filius possint simul in eadem Ecclesia beneficium obtinere? ibidem.
15. An filius illegitimus clerici possit obtinere beneficium in Ecclesia, in qua pater habuit, vel habet beneficium? 136
16. An possint filij sine legitimi, siue illegitimi habere pensionem super fructu beneficiorum, quae eorum parentes obtinent, vel obtinuerunt? 138
17. Quis possit dispensare cum filiis legitimis vel illegitimis, ut succedant in beneficio paterno? ibid.
18. An sicut filij non possunt succedere in beneficio patris, ita & nepotes in beneficio avorum, & sic de reliquis descendibus, & quid de collateralibus? 139
19. An sicut in parentum beneficiis nequeunt succedere filij, ita nec nepotes in beneficiis filiorum? ibid.
20. An qui possedit beneficium triennio pacifice colorato titulo, non tamen vero, & legitimo, sit tutus in utroque foro, ita ut post non teneatur resignare? 140
21. An regula de triennali locum habeat in foro conscientiae, ita ut qui pacifice possidet beneficium triennio, absque vero, & legitimo titulo, sed tantum colorato, possit transacto triennio illud tuta conscientia retinere, an tantum denegetur actio in foro externo aduersario, ad repetendum illud? ibid.
22. An procedat haec regula de triennali contra minorem quatuordecim annis? 141
23. An non tantum possessor beneficij triennis gaudeat beneficio huius re-

- gulae, ut molestari non possit, sed etiam cum quo talis possessor permittitur, & is, qui de nouo habet beneficium possessum triennio per permittentem? ibid.
24. Quae conditiones exigantur, ut triennis possessor tutus sit virtute regulae de triennali? 142
25. Circa primam conditionem, An in possessore triennali requiratur bona fides, ut possit se tueri hac regula? ibid.
26. Circa secundam conditionem, quae est possessio, quomodo intelligatur? ibid.
27. Circa tertiam conditionem, scilicet ut possessio illa per triennium sit pacifica, quid intelligatur per pacificam? ibid.
28. Circa quartam conditionem, scilicet, ut possessio illa pacifica sit per triennium, qualiter hoc triennium intelligatur? ibid.
29. Circa quintam conditionem, scilicet ut possessio illa sit beneficij Ecclesiastici, quid per hoc intelligatur? ibid.
30. Circa sextam conditionem, scilicet ut ad sit titulus, qualiter hoc requiratur? 144
31. Circa septimam conditionem, scilicet ut titulus sit coloratus, quid hic sit, & qui censentur illum habere? 145
32. Circa octauam conditionem, scilicet, ut possessio triennis non sit simoniaca, id est, non obtinuerit illud beneficium per simoniam, quomodo intelligatur? 148
33. Circa nonam conditionem, scilicet ut possessor triennis non sit violentus, quid per hoc intelligatur? ibid.
34. Circa vltimam conditionem, scilicet ut talis possessor non sit intrusus in beneficio: quid intelligatur hic per intrusum? 149
35. Quis sit dominus officiorum secularium reipublicae? 151
36. An officia haec secularia sint ex iustitia distributiva conferenda dignioribus? 152
37. An Princeps possit vendere officia publica, ut Rex, & alij non recognoscentes superiorem in temporalibus, ut sunt aliqui duces in Italia? 154
38. An alij, extra Regem, vel Principem non recognoscentem superiorem in temporalibus possit officia secularia reipublicae vendere, seruatis conditionibus positis dubio praecedenti, requisitis in Principe ad licite vendendum, siue hi sint domini titulares, ut Duces, Marchiones, siue alij

Index Capitulum, & Dubiorum.

- privati, qui à Rege emerunt hæc officia? 155
39. An Prælati Ecclesiastici teneantur eligere digniorem ad hæc officia secularia, possintque illa vendere? 158
40. An in honoribus exhibendis committatur acceptio personarum? 159
41. An in iudiciis locum habet acceptio personarum? 160
42. An in tribus exigendis committatur acceptio personarum? 161
43. An in dispensationibus concedendis, vel negandis contingere possit acceptio personarum? ibid.
44. An peccet pater præferendo, seu meliorando filium indignum, vel minus dignum in tertio, & quinto bonorum? ibid.
45. An violans iustitiam distributivam conferendo officia, vel beneficia indignis ministris, omnibus dignis, vel minus dignis: omnibus dignioribus, teneatur restituere? 163
46. An quando beneficia, vel officia publica instituta sunt primario in bonum Ecclesie, vel communitatis, ut etiam cathedre conferantur per oppositionem, proposito edicto, ut solet proponi, eligens indignum, teneatur restituere digno, & eligens minus dignum, teneatur digniori restituere? 165
47. An quoties indignus eligatur ad officium, vel beneficium, etiam ipsi collatum est, casu, quo collatio tenetur, teneatur superior talem collationem irritare? 166
48. An peccet, & teneatur restituere quando plures se opponunt cathedrae, vel beneficio, is, qui novit se minus dignum esse, ac procurat, ut sibi detur beneficium, vel cathedra? ibid.
49. An impediens alium à beneficio, vel officio, vel cuiusvis doni consequutione, vel legati, &c. teneatur restituere? ibid.
50. An casu, quo impediens tenetur restituere, teneatur restituere in solidum? 171
51. An casu, quo non tenetur quis integrè restituere, sed partem, quia scilicet res non erat debita, at intercessit vis, vel dolus in impediendo, unde quantitas illius restitutionis sit à viro prudenti attendenda ad hoc, ut sit maior, vel minor? 172
52. An scholasticus, qui caret aliquo requisito secundum statuta ad suffragandum, & nihilominus præstat suffragium, & si quis est causa, quod aliquis amittat cathedram, teneatur ei restituere tanquam iniustus, & non verus elector? ibid.
53. An scholasticus, qui patitur defectum aliquem ad suffragandum secundum statuta universitatis, peccet mortaliter suffragium præstando? 174
54. Circa intelligentiam capituli 6. Concilii Trid. sess. 25. de Regularibus, de electione Superiorum Regularium. 175
55. An Regulares sacris non initiati prohibeantur habere vocem in capitulo per cap. 4. Concilii Trid. de reformat. sess. 22. ibid.
56. An is cui committitur facultas unum de pluribus eligendi ad rem aliquam pretio æstimabilem, possit pro alicuius ex illis electione pretium aliquod recipere? ibid.
57. An qui recipit gradum aliquem baccalaureatus, licentiatum, vel Doctoratus, cum sit minus sufficiens peccet mortaliter? 176

CAPUT II.

De beneficiis.

- Dv. 1. Quid, & quotuplex sit beneficium? 178
2. Quis possit conferre beneficia? ibid.
3. An possit Episcopus beneficium simplex, siue curatum Religioni unire? 179
4. Quid requiratur ex parte accipientis beneficium, ut licite recipiat? ibid.
5. An beneficiorum pluralitas licita sit stando in iure naturali? 180
6. An iure humano interdicta sit beneficiorum pluralitas? ibid.
7. An recipiens duo incomparabilia animo ea retinendi amittat ipso iure ambo? 184
8. An illegitimus dispensatus à Papa ad ordines sacros, & beneficium simplex non sufficiens ad sustentationem possit dispensari ab Episcopo, ut obtineat aliud simile beneficium? 187
9. An laicus, qui incedit habitum clericali, & animum habet cito assumendi clericatum, sit capax beneficij Ecclesiastici? 189
10. An collatio beneficij facta excommunicato excommunicatione majori teneatur? ibid.
11. An quando excommunicatio supervenit

Index Capitulum, & Dubiorum.

- venit post obtentum beneficium, id admittatur? 191
12. An electio ad beneficium, seu collatio facta excommunicato minori excommunicatione, sit valida? 192
13. An beneficiorum permutatio facta per excommunicatum valeat, v. g. si quis ante excommunicationem legitime obtinuit beneficium, & postea existens excommunicatus illud permutet? 193
14. An propter irregularitatem amittatur beneficium, vel collatio sit nulla? ibid.
15. An suspensus, vel interdictus amittat beneficium, vel teneatur fructus restituere? 194
16. An collatio beneficij reddatur nulla defectu legitime ætatis? 195
17. An liceat pueris post decimum quartum annum beneficium conferre? 196
18. An propter defectum morum reddatur collatio beneficij nulla? 197
19. An beneficiarius existens in peccato mortali perdat beneficij fructus, & teneatur illos restituere? ibid.
20. An defectus scientie, quia scilicet beneficiarius est indoctus, collationem beneficij illi factam nullam reddat? ibidem.
21. An per intrusionem reddatur quis beneficij incapax? 198
22. An habens beneficium curatum, si non promoveatur infra annum ad sacerdotium, amittat ipso iure beneficium? 199
23. An quando decreto aliquo concilii vel Papæ cauetur, ut qui tale admiserit crimen, ipso facto, vel iure amittat beneficium, teneatur qui illud admittit, resignare beneficium ante aliquam sententiam iudicis? 201
24. An si canon iubeat, ut qui tale admiserit crimen, ipso facto absque aliqua declaratione perdat beneficium, requiratur adhuc iudicis sententia, ut perpetrans illud crimen teneatur illud beneficium resignare? 202
25. An quando quis per iudicis sententiam privatur beneficio, & alteri confertur, is, cui confertur licite retineat, etiam si postea noverit sententiam fuisse inultam? ibid.
26. An possit Episcopus dispensare, ut beneficium aliquod detur non habenti qualitates à fundatore requisitas, de consensu tamen patroni beneficij? 203
27. An beneficium seculare Religioso collatum ex dispensatione Nunciij cum clausula, ut intra annum novam provisionem illius obtineat à Papa, vacet non obtenta tali provisione intra annum? ibid.
28. An possit clericus patronus alicuius beneficij simplicis præferre se ad illud beneficium? 204
29. An renunciatio beneficij, ut sit valida, debeat fieri in manibus Episcopi, & an requiratur consensus patroni, quando beneficium est patronatum? 205
30. An beneficia priora vacant per adeptionem, Episcopatus, atque etiam per Abbatiæ adeptionem? 206
31. Testator instituit capellam collatam, iussitque quod conferretur Petro, qui cum primis filius testatoris perveniret ad ætatem requisitam, huic ipse Petrus capellam renunciaret: dubitatur, an ad hoc Petrus obligabitur? 207
32. An si testator iubeat construi capellam, vel dotari Ecclesiam, vel capellaniam fundet, possit aliquo casu eius regimen, & administrationem auferre Episcopo? ibid.
33. An fundans capellaniam, & non reservans ius patronatus, illud acquirat, vel requiratur nova licentia Episcopi ad illud acquirendum? 208
34. An si fundator capellaniam petat residentiam in ea, excusetur Capellanus à residentia ratione studij per quinquennium iuxta, cap. finale, de magistris. 209
35. An Romanus Pontifex ita sit beneficiorum Ecclesiasticorum dominus, ut possit quemlibet spoliare beneficio, vel Episcopo patet? 210
36. An beneficiati sint domini bonorum immobilium beneficij, id est hereditatum, & prædiorum, ex quibus redditus beneficij percipiunt? ibid.
37. An Episcopus, & clerici sint domini reddituum annuorum, qui sibi pro sua portione contingunt? 211
38. An teneantur Prælati, & beneficiati sub peccato mortali quidquid sibi superest, distribuere pauperibus? 213
39. In quo consistat specialis obligatio clericorum ad elargiendum elemosynas de bonis, & redditibus Ecclesiasticis superfluis, supra seculares, & super alia bona patrimonialia ipsorum clericorum? 215
40. Quo iure teneantur clerici superfluis

Index Capitulorum, & Dubiorum.

- ex redditibus Ecclesiasticis in pios usus conuerti? *ibid.*
41. Quid nomine decentis sustentationis comprehendatur, quam diximus clericos ex redditibus Ecclesiasticis posse deducere? 216
42. An clericus possit debita contracta solvere de redditibus Ecclesiasticis, & ad id teneatur, si aliunde non sit soluendo? 217
43. An quando clerici parce viuentes non expendunt de redditibus Ecclesiasticis, quicum arbitrio boni viri est necessarium ad decetiam sui status, illa quantitatem, quam parce viuentes sibi detrahunt, possint distribuere sicut bona patrimonialia? *ibid.*
44. An clerici habentes patrimonium sufficiens ad decentem sustentationem, possint beneficium acceptare, atque se ex redditibus sustentare, seruatis bonis patrimonialibus? *ibid.*
45. An de bonis quasi patrimonialibus similiter teneatur clericus decenti sustentationi superflua in pios usus conuerti? 218
46. An distributiones quotidianae habeant predictam obligationem, scilicet ut superfluum status clerici, teneatur in pios usus conuerti, sicut habent alij redditus beneficij? 219
47. An qui habent pensiones deductas ex bonis Ecclesiasticis habeant predictam obligationem dare superfluum pauperibus? *ibid.*
48. An clerici, qui habent beneficium non in titulum, sed in commendam, habeant eandem obligationem conferendi superfluum pauperibus? 220
49. An beneficiarij, quibus reseruantur fructus beneficij vacantis, possint de illis libere dispoñere, vel teneantur in pias causas distribuere? 221
50. An beneficiarij possint per viam testamenti dispoñere de bonis suis? *ibid.*
51. An Episcopi testari possint de redditibus Episcopatus saltem ad pias causas? 223
52. An si Episcopi, vel alij clerici obrenta à Papa testandi facultate testentur, & postea istud testamentum reuocent possint iterum testari? 224
53. An saltem possint Episcopi morti vicini de redditibus Ecclesiasticis dispoñere via donationis ad usus pios? *ib.*
54. Qui succedat clericis ab intestato? 225
55. An si Prælati conferat alicui beneficium, putans illum sanctum, & ca-
- sum esse, cum non sit, teneatur accipiens beneficium resignare? 226
56. Vtrum possit filius clericus ex legitimo matrimonio natus beneficium obtinere, quod vel pater obtinuit, vel in ea Ecclesia, in qua pater obtinet beneficium? *ibid.*
57. An qui legitimo titulo carens habet possessionem beneficij, si postea per dispensationem auferatur impedimentum, possit fructus, quos perciperat tempore, quo erat incapax, retinere? 227
58. An habes beneficium Ecclesiasticum teneatur recitare horas canonicas? 229
59. An habens praesimonia teneatur ad horas canonicas? *ibid.*
60. An qui habet capellaniam, teneatur recitare horas canonicas? *ibid.*
61. An quando puero confertur aliquod beneficium, vel capellania collatiua ante decimum quartum annum ex Romani Pontificis supplicis aetatem dispensatione, teneatur ad recitandum horas canonicas? 230
62. An obtinens capellaniam collatiua, vel quoduis aliud beneficium, si studio literarum vacet, satisfaciatur suae obligationi, si per alium recitet *ibid.*
63. An habentes pensiones teneantur recitare horas canonicas, vel aliquid aliud? 231
64. An coadiutor beneficiarij, qui scilicet partem fructuum beneficij percipit, ut ipsum beneficium coadiuet, vel propter ipsius senectutem, vel infirmitatem, &c. teneatur ad horas? *ib.*
65. An is, cui confertur beneficium in commendam, interim quod alicui datur, teneatur ad horas? 232
66. An beneficium reuocatus redditus habens obliget ad recitandum? *ibid.*
67. Quae tenuitas reddituum beneficij excuset ab obligatione recitandi horas canonicas, & quae quantitas sufficiens sit ad recitandum? *ibid.*
68. An in capellanijs tenuitas haec sit attendenda respectu fructuum, qui superflui sunt, dempta elemosyna, quae datur pro Missis, ad quas obligat capellania? 233
69. An quaedam beneficia parua diocesis Palentinæ, quas vulgo vocant *Graduias*, obligent ad recitandum horas canonicas? *ibid.*
70. An habes plura beneficia exigua, quorum quodlibet propter tenuitatem non obligaret ad horas, at omnia simul

Index Capitulorum, & Dubiorum.

- mut accedunt ad quantitatem, quae sufficit ad obligandum, teneatur ad horas? *ibid.*
71. An qui habet solum beneficij titulum, & ex eo nullos fructus percipit, teneatur ad horas? 234
72. An beneficiarius, qui fructus beneficij non percipit, quia non residet, & solum fructus dantur residentibus, teneatur ad horas? *ibid.*
73. An beneficiarius, qui fructus beneficij non percipit eo quod est excommunicatus, irregularis, vel suspensus, teneatur recitare? 235
74. An beneficiarius, qui esset suspensus à beneficio ad tempus, v.g. damnatus per iudicem, ut non acquireret fructus vnus anni, an illo tempore teneatur ad horas? *ibid.*
75. An si statuto, vel consuetudine, vel alio priuilegio, ut sit in aliquibus Ecclesijs Hispanie, vel Germanie, introductum sit, ut primo anno nil penitus percipiat Canonicus, vel beneficiarius licet seruiat, teneatur talis eo primo anno recitare? *ibid.*
76. An quando aliquis habet beneficium litigiosum, & ideo non percipit fructus, teneatur recitare? *ibid.*
77. An quando auctoritate Papæ datur alicui tantum titulus beneficij, & alteri reseruantur fructus, ille, qui habet titulum sine fructibus teneatur ad horas? 236
78. An in his casibus, in quibus dubio precedenti diximus quod habens solum titulum beneficij non teneatur recitare, teneatur ad horas Canonicas pensionarius ille, qui recipit fructus? 237
79. An qui plura habet beneficia, teneatur toties horas canonicas recitare? 238
80. An scholasticus beneficiarius existens in studio, vel ex alia causa absens, teneatur ad officium diuinum, quod in sua Ecclesia dicitur? *ibid.*
81. An clerici beneficiarij, qui non recitant horas canonicas, teneantur fructus ex beneficio percipere restituere, stando in solo iure naturæ ante decretum Concilij Lateranensis? *ibid.*
82. An post Concilij Lateranensis decretum, & motum proprium Pij Quinti beneficiarij non recitantes, teneantur fructus beneficij restituere? 239
83. An beneficiarius non recitans teneatur fructus beneficij integre restituere, vel tantum fructus, qui correspondent recitationi, deductis fructibus, quos propter alia beneficij ministeria incrementur? 240
84. Quantam partem obligabimus, ut restituat quilibet beneficiarius pro omissione horarum Canonicarum? 241
85. An qui recitat officium diuinum sine ulla attentione teneatur restituere fructus? *ibid.*
86. An habens beneficium, qui omittit horas canonicas absque peccato, teneatur fructus restituere? 242
87. Cui teneantur restituere fructus beneficiarij non recitantes? *ibid.*
88. An Canonici non recitantes horas teneantur restituere fructus fabricæ, vel pauperibus, vel potius alijs Canonici? 243
89. An Canonici, qui choro non interfunt, lucrentur distributiones quotidianas, vel eas teneantur restituere? 244
90. An Canonici, qui choro non interfunt propter morbum corporalem, lucrentur distributiones? *ibid.*
91. An quando Canonicus ex propria culpa incidit in morbum, adhuc lucretur distributiones? 245
92. An Canonici, qui absunt ab officio diuino propter aliquam urgentem necessitatem, et quia ob peccatum fugerunt, vel quia sunt vi detenti, vel iniuste excommunicati, vel expulsi sine sua culpa à ciuitate propter seditiones, à contrariæ factionis hominibus, lucrentur distributiones quotidianas? *ibid.*
93. An Canonici, qui non interfunt diuinis officijs negotijs suis Ecclesie expediendis praepediti, lucrentur distributiones quotidianas? 246
94. An absentes à loco beneficij eo quod sunt in Concilio Generali, lucrentur distributiones quotidianas? *ibid.*
95. An Canonici existentes in studio, vel lectione Theologiae, vel Episcopi, vel Papæ lucrentur distributiones quotidianas? *ibid.*
96. An habens priuilegium à Romano Pontifice, ut seruiat canonicatui per vicarium, vel ut recipiat fructus tanquam si praesens esset, lucretur distributiones quotidianas, non assistens officijs diuinis? 247
97. An quando Canonicus excusatur à choro causa vere necessaria, at illa vere non impediuit assistentiam choro, teneatur restituere distributiones, v.g. cum se excusat, ut radat barbam vel ut hospitium recipiat, quibus vere indiget, at ea non fecit tempore chori, sed nocte? *ib.*
98. An Canonicus exiens à choro ante tempus, vel non veniens fingens se habere certam causam ad id, cum tamen non

Index Capitulum, & Dubiorum.

- non habeat, teneatur restituere distributiones? *ibid.*
99. An Canonici assistentes horis, non tamen cantantes, teneantur restituere distributiones? *ibid.*
100. An Canonici, qui dum sunt in choro, non solum non cantant, sed nec attendunt, imo confabulantur, dum chorus cantat, teneantur restituere distributiones quotidianas? 248
101. An Canonici, qui non recitat officium diuinum neque in choro, nec privatim, si assistat in choro, teneantur restituere distributiones quotidianas? *ib.*
102. An Canonici, qui intrado in chorum, indeque egrediendo constitutorum signum punctum obseruant ita, vt nec ante egrediantur, nec post permanent, teneantur restituere distributiones quotidianas? 249
103. An diebus, quos de *sede* vocant, concessis Canonici, vt etiam horis non intersint, lucrentur distributiones, licet eas acquirant, licet illos male expendant, & absque iusta causa? *ibid.*
104. An Canonici, qui per totum annum non residet possit fungi diebus, quos vocant de *sede*? *ibid.*
105. An eadem assistentia requiratur in annuariis defunctorum ad ea lucranda, quam diximus requiri in distributionibus quotidianis? 250
106. An ei, qui inter se diuini officii ratione duorum officiorum, vt si est Canonici, & Decanus, debeantur duplices distributiones quotidianae? *ib.*
107. An concionator, cui dantur sex dies precedentes concionem, vt possit abesse lucrans distributiones, possit illis diebus adesse, & loco illorum aliis frui? 251
108. An si ecclesiastici Canonici remittat distributiones quotidianas non assistenti horis canonicis, possit ille tuta conscientia non restituere? *ibid.*
109. An si Canonici absens restituat distributiones quotidianas aliis Canonici, quibus accrescunt, & illi distributiones iam restitutas reddant ipsi restituenti, possit talis Canonici absens illas recipere? *ibid.*
110. An consuetudo inducta, vt Canonici non assistentes horis lucrentur distributiones quotidianas, eos excuset quominus distributiones perceptas absque assistentia, teneantur restituere? 252
111. An hucusque dicta de distributionibus quotidianis locum habeant in Eccle-

- sijs vbi canonicatus nullos habent redditus praeter distributiones? *ibid.*
112. An Canonici non assistentes horis, nec recipientes quotidianas distributiones, peccent? *ibid.*
113. An Episcopi teneantur interesse officio diuino in Ecclesia? 253

CAPVT III.

De simonia.

- Dv b. 1. Quid sit simonia? *ibid.*
2. Quo iure sit prohibita simonia, & an aliqua sit simonia solum de iure Ecclesiastico? 254
3. An Papa possit esse simoniacus, & simoniae penas incurrere? *ibid.*
4. An vendere spiritualia naturalia, vt scientias, & artes, quae humano sudore comparantur, sit simonia? 255
5. An vendere pretio Theologiam sit simonia? *ibid.*
6. An pro actibus virtutum pretium dare sit simonia? 256
7. An pro sacramentis liceat pretium recipere? *ibid.*
8. An liceat pretium offerre pro sacramentis ministrandis ad redimendam vexationem? *ibid.*
9. An liceat pretium dare quando superior inuise me excommunicauit, suspendit, vel interdixit, aut absoluit? *ib.*
10. An pro labore in ministerio sacramentorum, vel aliorum spiritualium operum impenso liceat pretium recipere? 257
11. An liceat ministris Ecclesiae accipere stipendium sustentationis pro ministerio rerum spiritualium, & sacramentorum, praedicatione, celebratione Missae, &c. *ibid.*
12. An sit simonia, si ministri spiritualium intendant stipendium sustentationis tanquam finem principale ita, vt illo cessante nullo modo ministrarent, vt si Canonici vadat ad chorum principaliter propter distributiones? 258
13. An pro necessarijs mortuorum exequijs pretium recipere sit simonia? *ibid.*
14. An pro loco sepulturae pretium dare sit simonia? 259
15. An pro sacramentalibus, & vsu materiae sacrae pretium recipere sit simonia? *ib.*
16. An liceat munera alicui offerre, vt faciat aliquod bonum, v.g. vt audiat factum, intret in Religionem, vel vt desistat a malo vel ne fornicetur? 260

17. An

Index Capitulorum, & Dubiorum.

17. An sit simonia pretium recipere pro actionibus procedentibus a potestate spirituali, id est pro vsu potestatis spiritualis? *ibid.*
18. An liceat Episcopis pro visitatione Ecclesiarum sui Episcopatus accipere procuraciones statutas, quae dicuntur manuales? 261
19. An sit simonia accipere pecuniam pro collatione ordinum? *ibid.*
20. An sit simonia, si Notarij Episcoporum pretium accipiant pro literis testimonialibus ordinum, dispensationum, & beneficiorum collationibus, & pro scribendis literis dimissorias? 262
21. An sit simonia pretium recipere pro sententia iudicis, testimonio testis, & patrocinio aduocati? 263
22. An sit simonia dare, vel recipere pretium pro omissione alicuius actus spiritualis, vt pro non celebrando, pro non aboluendo, &c. 264
23. An sit simonia dare pretium pro ingressu in Religionem, vel in confraternitatem, id est *cofrades*? *ibid.*
24. An sit simonia de iure humano vendere beneficia? 265
25. An omnis pactio, conditio, vel modus, si apponatur absque licentia Pontificis in collatione, vel renunciatione beneficij sit simonia? 266
26. An non tantum sit simonia conferre aliquid collatori rei spiritualis, vt beneficij, pro collatione, sed etiam sit simonia colere aliquid mediatori, scilicet intercessionem, vt intercedat pro tali collatione? 269
27. An sit simonia non tantum vendere beneficia, sed etiam actiones de se ordinatas ad obtinendum beneficium? 271
28. An dare beneficium pro alijs commoditatibus temporibus, vt pro munere ab obsequio, sit simonia? *ibid.*
29. An sit simonia conferre beneficium propter metum, vel minas? 272
30. An sit simonia pretio redimere vexationem circa beneficia? 273
31. An possit quis redimere decimas ab iniusto possessore data pecunia? 274
32. An quando sede vacante electores Pape vellet eligere indignum, liceat pretio redimere hanc vexationem, & procurare, vt dignus eligatur? *ibid.*
33. An duobus litigantibus super aliquo beneficio, liceat pretium, vel pensionem alteri offerre, vt a lito desistat? *ibid.*
34. Quid sit simonia confidentialis, id est in quibus casibus contrahatur? 275
35. An resignare beneficium in fauorem alterius cum reservatione pensionis, sit simonia? 277
36. An cum renunciat quis beneficio non per viam permutationis, sed per viam simplicis resignationis possit illud resignare in fauorem tertij, id est, cum conditione, vt cogeretur tali designata persona, & non alias? 278
37. An commutare beneficium cum beneficio sit simonia? 281
38. Quis sit superior cuius autoritate debet fieri permutatio beneficiorum? 283
39. An partes possint inter se tractatum permutationis, vel alium facere, non omnino concludendo, sed referendo ad superioris beneficium, id est, si superior approbauerit? 285
40. An quando permutatio sine culpa permutatis non tenuit, vt quia alter non habebat ius in beneficio, vel ante permutationem obiit, possit alter propria autoritate redire ad suum beneficium, quod causa permutationis resignata? *ibid.*
41. An quando alter permutanti beneficium alterum decepit ultra dimidium iusti pretij, an sit locus remedio l. 2. *C. de rescind. vendit.* 286
42. An sit licitum permutare beneficium referendo aliquam pensionem? *ibid.*
43. An quando aliqui resignat sua beneficia in manibus Praelati causa permutationis, liceat ea alijs quam permutantibus dare? *ibid.*
44. An in permutatione aliarum rerum spiritualium, quae beneficia non sunt, committatur simonia? *ibid.*
45. An sit licitum concedere pensiones super beneficijs? 287
46. An sit licitum vendere, & redimere pensiones? 288
47. An cum quis renunciat beneficio retenta pensione possit simul, & vnico tractatu vendere illam pensionem eidem beneficiario, id est pacisci cum illo, quod ipse illam redimet certa summa pecuniae? 290
48. Quid sit ius patronatus, & quibus modis acquiratur? 291
49. An ex bonis incertis, quae quis tenetur restituere pauperibus eo, quod non compareret dominus, possit instituire capella hospitale, vel monasterium, vt ipse cum suis successoribus habeat ius patronatus? 292
50. An ius patronatus possit acquiri praescriptione? *ibid.*
51. An per decretum Tridentini, sess. 23. cap. 9. de reformat. auferatur privilegium, quod habent aliqui domini temporales

111 presen

Index Capitulorum, & Dubiorum.

- presentandi in suis oppidis, ut habet
 [Dux Albx, & alij? 293
52. An possint patroni ab Ecclesia patronata exigere aliquod seruitium, vel aliquid temporale, ut censum, vel aliquid grauumen inserre, ut certos cereos à Presbytero certa die habere, vel similia in iurispatronatus recognitionem? ibid.
53. Quid sit iurispatronatus laicum, siue seculare, & Ecclesiasticum, seu patronatus laicus, & Ecclesiasticus: & qualiter inter se differant? 295
54. An possit derogari iurispatronatus ita, ut absque patroni presentatione, vel alij quam presentato per patronum possit beneficium conferri? 297
55. An permutatio beneficij iurispatronatus laici, vel Ecclesiastici facta sine consensu patroni, vel eo nõ vocato, sit nulla ipso iure, vel eo contradicente sit per sententiam rescindenda? 299
56. An quando beneficia patronatus permutata sunt sine patronorum consensu, possint patroni ad ea beneficia alios presentare, vel ipsi permutantes necessario ad priora beneficia restituendi sint? 301
57. An possit resignari, vel vnici alteri beneficium patronatus absque consensu patroni; vel Rector ponere vicarium in beneficio patronatus? ibid.
58. An possit pensio constitui super beneficio patronatus absque consensu patroni laici? ibid.
59. An tempus, quod habet patronus Ecclesiasticus, & laicus ad presentandum computetur à die vacationis beneficij, an à die scientiæ vacationis, & ita nõ curat patrono ignoranti hoc tempus? 302
60. An quando patroni litigabant super patronatu, transacto semestri, vel quadriestri illis à iure concesso ad presentandum, deuoluatur collatio beneficij ad Episcopum, vel superiorem, qui habet instituire? 303
61. An tempore prefixo patronis ad presentandum elapso, vel iure presentandi patronis priuatis, possit Episcopus illis concedere, ut presentent? 304
62. An vitima die quadrimestris, vel semestris possit fieri presentatio: & qualiter hi menses computabuntur, id est quot dies pro singulis mensibus, an 30. vel 31. ibid.
63. An quando presentatio non tenuit, quia presentatus fuit indignus, vel non facta est coram legitimo superiore, vel præ-

- sentatus renunciavit, vel obiit, &c. habeat patronus intergrum tempus iure concessum ad iterum presentandum ib.
64. An ut deuolutio non fiat ad superiorem sat sit patronum intra tempus iure taxatum presentare, vel etiam requiratur, ut presentatus presentetur superiori? 305
65. An patronus laicus possit variare, & Ecclesiasticus non possit? ibid.
66. An si vnus patronus est clericus, & alter laicus, vel plures laici, vel ambo laici, possint omnes, vel saltem alter variare? 307
67. An quando vniuersitas, vel collegium seculare habet ius patronatus, possit variare? ibid.
68. An si patronus promisit presentare vnum, possit variare, si est patronus laicus? ibid.
69. An patronus laicus, qui vnum presentauit, & promisit cum iuramento non variare, nec reuocare illam nominationem, possit variare? 308
70. Quis sit capax acquirendi iurispatronatus ex constructione, dotatione, vel fundatione Ecclesiæ? ibid.
71. Quis patronus possit presentare ad beneficium? 309
72. An possint patroni inter se conuenire absque superioris licentia de alternis vicibus presentando, id est, ut vnus presentet prima vice, qua occurrerit vacatio, alter secunda, alter tertia? 312
73. Quis possit presentari à patronis ad beneficia? ibid.
74. An possit patronus seipsum presentare ad beneficium? 313
75. Quibus modis transferatur iurispatronatus de vno in alium? 315
76. An requiratur licentia Episcopi, ut iurispatronatus iam legitime creatus transferatur de vna persona in aliam ex titulis in iure permittis? ibid.
77. An consensus Episcopi requisitus ad translationem iurispatronatus, sufficiat, si presbiter post dictam translationem factam? 316
78. Quomodo incipiat competere iurispatronatus illi, in quem translatus est? 317
79. Quomodo transferatur iurispatronatus titulo venditionis? ibid.
80. An vendita, vel alio modo alienata vniuersitate transeat cū illa iurispatronatus? 318
81. An si in venditione vniuersitatis, in qua est iurispatronatus, exprimat iurispatronatus, valeat venditio? 319
82. An si vendatur iurispatronatus, cum illa venditio nõ valeat, quid fiet de illo iurispatronatus, scilicet cui sit restituendum? 320

Index Capitulorum, & Dubiorum.

- repatronatus, scilicet cui sit restituendum? 320
83. Cui restituendum est pretium, quo emptum est iurispatronatus? 321
84. An iurispatronatus possit impignorari, vel transeat cum villa, vel alia vniuersitate impignorata? ibid.
85. An possit locari iurispatronatus, vel transeat cum vniuersitate locata? ibid.
86. An possit iurispatronatus dari in dotem? 322
87. An publicis bonis alicuius publicetur iurispatronatus? ibid.
88. Qualiter transferatur iurispatronatus permutatione, an scilicet possit permutari? ibid.
89. An iurispatronatus possit permutari cum quacumque re? 323
90. Qualiter transferatur iurispatronatus legato, vel donatione? ibid.
91. An cum transferatur in alium iurispatronatus donatione, vel alio titulo habili, possint apponi conditiones per transferentem? ibid.
92. An possit pater iurispatronatus hereditarium obtinere illud in aliquem transmittere donationis, legatue titulo, etiam in preiudicium heredum legitimorum ita, ut filiis nulla competat querela, quasi pater inofficiosam donationem fecerit? 324
93. Quomodo transferatur iurispatronatus in alium via successione hereditaria? ibid.
94. An iurispatronatus transeat in fideicommissarium, cui hereditas restituitur, vel maneat apud heredem directum? 326
95. An in diuisione hereditatis possit iudex vni ex heredibus applicare iurispatronatus? ibid.
96. An possit iurispatronatus transferri titulo habili in eos, qui ex fundatione non possunt acquirere iurispatronatus, ut in hereticos &c. de quibus supradictum est, ut donatione, hereditaria successione, venditione vniuersitatis: ibid.
97. An succedant in iurispatronatus filij illegitimi, & quid de illegitimitate? ib.
98. Quando titulo habili, ut donatione, vel quia plures sunt heredes, vnus patronus, iurispatronatus transferatur in plures, quo pacto illi plures sint patroni, scilicet an omnes habeant vnam vocem, vel plures? 327
99. Quomodo computetur vox illorum, scilicet an requiratur, ut faciant vocem, ut omnes concordent in præ-

- sentatione, quando plures sunt heredes, vel alio modo succedunt in iurispatronatus vnus? 328
100. An quando sunt plures patroni totius iurispatronatus, ut si plures fundarunt, &c. requiratur, ut omnes concordent, vel sit eligendus presentatus à maiori parte? ibid.
101. An cum patroni diuidunt sua vota æqualiter, v.g. duo patroni presentant vnum, & duo alium, quis horum sit instituendus? 329
102. An quando vota presentantium sunt æqualia, sint attendendæ ipsorum patronorum presentantium qualitates, ut quod aliqui ipsorum sint clerici, alij laici, alij masculi, alij feminæ? ib.
103. An patroni ad presentandum necessario debeant conuenire, seu confluere in vnum locum, & sic omnes vocari, an sat sit ut quilibet eorum, & per se presentet, & sic non sit necessarium eos vocari? 329
104. Quæ pœnæ statute in iure sint contra simoniacos? 331
105. An simoniaci mentales incurrant pœnas contra simoniacos latas, & sic teneantur restituere? 337
106. An omnis simonia externa & realis sit subiecta pœnis simoniæ, & obliget ad restitutionem, vel tantum simonia realis completa ab vtraque parte? 338
107. An omnis simonia realis, seu completa subdatur pœnis, & restitutioni simoniæ, vel tantum simonia in beneficio, & in ordine, & ingressu Religionis? 339
108. An simonia realis, & completa, solo tamen iure Ecclesiastico verita, subiacet restitutioni, & pœnis simoniæ? 340
109. An quando sola voce, & instrumento profiteretur quis se dare temporale pro spirituali, sit vera simonia, si peruentum sit ad traditionem rei spiritualis, & pretij, & subiaceat pœnis simoniæ, & obliget ad restituendum? 341
110. An quando datur aliquid paruum pro beneficio sit peccatum mortale, & incurrantur pœnæ? ibid.
111. An iure diuino, & naturali teneantur simoniaci restituere pretium pro re spirituali acceptum, & ipsam rem spiritualem resignare? ibid.
112. An saltem de iure Ecclesiastico teneantur recipientes pretium simoniacè pro beneficio, ordine, vel ingressu

Index Capitulorum, & Dubiorum.

- gressu Religionis, illud restituere; & dans pretium teneatur rem spiritua- lem vt beneficium resignare? 342
113. An tantum pretium receptum pro si- monia in ordine, & beneficio & in- gressu Religionis sit necessario resti- tuendum, vel idem sit de pretio pro quibuscumque rebus spiritualibus re- cepto? 343
114. Cui sit restituendum pretium simo- niacè acceptum casu, quo iuxta di- cta restituendum est? 344
115. Qualiter obtinens beneficium per si- moniam realem ex utraque parte completam, teneatur illud resignare ac fructus restituere, quando scienter scilicet id accepit? 345
116. An quando quis ignorauit simoniam, quia scilicet ipse ignorante alius dedit pretium, vt sibi conferretur benefi- cium, teneatur beneficium resignare, & fructus restituere? 346
117. An mediator simoniae, per quam quis obtinet beneficium ignoranter, vel sciens simoniam, teneatur restituere fructus beneficii, si ipse beneficiarius non restituit, & cetera, quae benefi- ciatarius tenetur restituere, & ipsum admonere, quando laborat ignora- tia simoniae commissa: vel quid te- neatur facere? 348
118. Cui restituendum beneficium simonia- cè acquisitum? 349
119. Cui sint restituendi fructus acquisiti ex beneficio per simoniam obtento? 350
120. Quis possit dispensare in omnibus pœ- nis, quas supra dub. 104. diximus con- trahere simoniacum, & renaldare titu- lum beneficii? 352
121. An qui tenetur restituere fructus si- moniacè perceptos, vel alia debita possunt restitui pauperibus iuxta dic- ta supra dub. 119. satisfaciat elemoly- nis, quas huius obligationis, aut igna- rus, aut immemor, pauperibus erogauit? 356
122. An si quis existens excommunicatus, vel per simoniam obtinuit benefi- cium, quod spectat ad ius patronatus, indigeat noua patroni presentatio- ne, quando est absolutus ab excom- municatione, vel dispensatus in illa simonia, vt obtineat beneficium? 357
123. An qui simoniacè, vel existens excom- munitus obtinuit beneficium, ab- solui possit, dum procurat dispensa-

tionem, seu reualidationem tituli, vel cogendus sit statim resignare? ibid.

CAPVT IV.

De tributis, & vectigalibus.

- Dvb. 1. An fas sit Principi iusta tributa im- ponere, & huiusmodi lex tributa im- ponens obliget ad eorum solutio- nem, ante iudicis sententiam? 358
1. Quot, & quae conditiones exigantur ad tributorum iustitiam? 359
3. Qualis debeat esse facultas regia, vt vir- tute illius possit quis tributa impone- re? 360
4. An antiqua consuetudo, cuius initij me- moria non extat, det auctoritatem ad imponenda noua tributa, vel tan- tum ad exigendum vetera? 361
5. An Principibus sacrae, & aliis Princi- pibus infidelibus teneantur soluere huiusmodi tributa alias iusta Chri- stiani transuentes per eorum terras? ibid.
6. An teneantur subditi ad tributum sol- uendum, quando est dubia iustitia tributi? 362
7. An publicani exigentes tributa, peccent, quando est dubium Doctorum, & pru- dentium iudicio, an sint iusta? ibid.
8. Circa eandem secundam conditionem, an quando iam non extat, sed cessauit causa, ob quam est tributum imposi- tum, vel si adhuc extat Princeps, qui tributa exigit, non praestet id, propter quod constat tale tributum fuisse à Principe impostum, teneantur sub- diti in conscientia soluere illud tribu- tum? 363
9. Vtrum quando non inuigilantur praesi- dia, possint domini accipere iura, quae sunt imposita, ac dantur ad tales vigi- lias? 364
10. An tributa debeantur antequam publi- canus petat? ibid.
11. An si publicanus non petat alcaualam, vel vectigal tempore à lege prescri- pto, sit tunc in conscientia mercator, qui transacto eo tempore non soluit etiam publicano petenti? 366
12. An si quidam veniat ad vendendum ali- quid lecreto, & occulte, vt ita fraudet alcaualam, peccet, & teneatur resti- tuere emptori casu, quo venditor ille tenebatur ad illam? 367
13. An alcauala sint iuste in conscientia, si decem

Index Capitulorum, & Dubiorum.

- decem pro centum exigantur, & qui illas fraudat, teneatur restituere? 368
14. An domini, qui dono, vel pretio obtinuerunt à Rege alcaualas sub- rum oppidorum, possint illas augere, vel minuere, & exigere in toto rigore legis Regis, scilicet vnum de decem, quamuis Rex minus exigat à suis va- sallis? ibid.
15. An pauperes, quibus ad vitam necessa- ria non supererunt, teneantur soluere gabellam, id est, alcaualam, aliaque vectigalia, & pedagia, guidagia, Hisp. *Portazgos, &c.* 369
16. An qui contra legem prohibentem in- tromittit mercem in aliquam ciuita- tem, vel regnum, teneatur soluere gabellam mercibus eiusdem speciei im- positam pro earum intromissione? ibidem.
17. Ex quibus contractibus alcauala de- beat: & an in hac materia strictè, vel ample accipienda sit venditio? 370
18. An ex contractibus innominatis de- beat gabella, id est, alcauala? ibid.
19. An ex emphyteusi, seu locatione ad lon- gum tempus debeat alcauala? 371
20. An ex contractu constitutionis, seu fundationis census debeat alcauala? ibid.
21. An ex transactione, & liti aestimatione gabella debeat? ibid.
22. An ex cessione debeat gabella? ibidem.
23. An ille, qui emit triticum, pannum, aut alias merces in maiori copia, quam si- bi opus erat, non vt reuendat lucrando, sed vt partem exhibeat, & vendat eodem pretio suis amicis, aut aliis, quibus id gratum fore credit, teneatur soluere alcaualam? 372
24. An si quis omnia bona sua donet ea lege, vt donatarius eum sustentet, eiusque debita soluat, debeat alca- uala? ibid.
25. An ex datione in solutum debeat alcauala? ibid.
26. An ex bonis ex causa iudicati credi- tori addictis debeat alcauala? ibid.
27. An qui coactus à iudice domum, vel aliam rem vendit, teneatur soluere gabellam, & an ex venditione, vel permutatione facta in parentes, & filios? ibid.
28. An quando consanguineus retrahit rem aliquam alicui venditam iuxta l. 70. Tau. eodem pretio, quo vendita fuerat, debeat gabella ex hac ven- ditione huic retrahenti facta? 373
29. An qui mutuum frumentum vetus, vt sibi redderetur nouum, teneatur sol- uere gabellam? ibid.
30. Vtrum artifices ex venditione operum, quae in suis officiis fiunt, gabellam de- beant? ibid.
31. An vendentes aquam, vel niuem ga- bellam debeant? ibid.
32. Vtrum ex venditione earum rerum, quae pro animae expiacione relictae fue- runt, vel ex venditione redditum beneficii facta per conductorem de- beat gabella? 37
33. An ex contractu dotis, vel ex diuisione hereditatis inter heredes, quando pretium intromittit, debeat gabella? ibidem.
34. An quando ad diuisionem faciendam admissa extranei licitatione, ei res addicta fuerit, debeat gabella? ibid.
35. Circa eundem casum, an si in diuisione hereditatis haeres suae partis portio- nem vendiderit, & in diuisione cum emptore hereditatis, & heredibus pecunia intercesserit, debeat gabella? 375
36. Circa eundem casum, an si fratres bona hereditaria diuiserunt, & postea ali- quibus diebus interiectis eadem bona permutarunt, debeat gabella? ibidem.
37. An ex venditione, vel permutatione inualida, vel non perfecta, vt quia conditionalis, vel pretium non est solutum, vel res non est tradita, debeat gabella? ibid.
38. An si quis non recipit pretium rei ven- ditae, teneatur soluere gabellam? 376
39. An ex venditione iam perfecta partium- que deinde consensu dissoluta, debeat gabella: & esto debeat, an dux debeatur, altera venditionis, & alte- ra dissolutionis? 377
40. An quando non ex partium conuen- tione, sed legis beneficio rescinditur contractus, debeat gabella? 378
41. De qua quantitate solui debeat gabella? 379
42. Quo in loco soluenda sit gabella, quan- do alibi venditio fit, & alibi res tradi- tur, maxime in impositione census, quando alibi census imponitur, & ali- bi est fundus, super quem census con- stituitur? ibid.

Index Capitulorum, & Dubiorum.

43. An liceat alicubi, ubi gabellæ solvuntur ad excusandam alcaualam pacifici de tradenda re vendita in alio loco à gabellis exempto? 380
44. An pro his, quæ ad usum proprium, & suæ familiæ deferuntur, debeat aliquod vectigal? ibid.
45. An tributum, quod vulgo *Sisa*, Latine vero *assisium* dicitur, sit iustum? 381
46. An qui aliquid emit ad proprium usum, & postea mutato proposito vendit, debeat vectigal, id est, *Portazgo*, impositum portantibus aliquid ad vendendum? 382
47. An ex venditione rerum non lucrifaciunt negotiatio causa facta, sed ad subueniendum propriis necessitatibus debeat alcauala? ibid.
48. An ille, cui Rex debet aliquam pecunie summam, nec alia via potest recuperare, possit sibi satisfacere, non soluendo gabellas, aut alia vectigalia, etiamsi hæc conductæ sint? ibid.
49. An clerici minorum ordinum debeant gabellas, vel quævis alia vectigalia, vel tributa? 383
50. An clerici sint etiam immunes à gabella, quam alcaualam vocant? 384
51. An clerici debeant gabellam de iis, quæ causa negotiationis portant, vel vendunt? ibid.
52. An clericus negotiator cogi possit à iudice seculari soluere gabellam, vel ad id cogendus sit ab Ecclesiastico? 385
53. An clerici conjugati mortua vxore gaudeant immunitate solutionis gabellarum, & omnibus aliis privilegiis clericalibus, sicut clerici primæ coniugati non conjugati? 386
54. An secularis emens vinum, & carnes suæ familiæ, in qua sunt aliqui clerici, ut si habet filium clericum, vel capellanum, debeat integrè assisium, id est, *Sisa*, super illis rebus impositum? ibid.
55. An teneantur Ecclesiastici ad tributum impositum pro iis, quæ concernunt utilitatem communem laicorum, & clericorum, & pia sunt, ut ad constructionem, vel refectionem pontium, viarum, murorum, vel de *calçada*, fontium, vel ad vigilandum, & custodiendum oppidum ab hostibus, peste, &c. ibid.
56. An Episcopi peccent mortaliter non denunciando excommunicatos laicos iniuste exigentes gabellas à clericis? 395

57. An Ecclesia, & clerici teneantur ad soluendum tributum annexum rei, quæ peruenit ad Ecclesiam? 396
58. An milites sancti Iacobi, sancti Ioannis, Calatraue, & Alcantaræ, quos vulgo *Comendadores*, appellamus, sint immunes à solutione gabellarum? 397
59. An locatis gabellis alicui publicano, si is, qui locavit, vendat aliquid, vel commutet, debeat gabellam? ibid.
60. An Princeps possit aliquos eximere à tributis, ut eximat nobiles ab assisio, & collectis, id est, *Pecho*, & possit tales nobilitates, id est *Hidalguías*, vendere? 398
61. Quantum duret privilegium exemptionis à gabellis per Principem concessum? ibid.
62. An qui in rei veritate non est nobilis, sed reputatur ab aliis, ut nobilis, & ideo non exigitur ab illo tributum, quod collecta, id est *Pecho*, dicitur, sit tutus in conscientia? 399

LIBER III.

Circa ius, & iustitiam iudicariam, atque ordinem iudicarium.

CAPVT VNICVM.

De iudice, aliisque iustitiæ ministris.

- Dvb. 1. An iudices omnes tam Senatores, id est, auditores, & alij iudices, & iustitiæ ministri, vt Scribæ, Relatores, Receptores, Fiscoles, Secretarij, Alquazelli possint absque peccato, & obligatione restituendi munera recipere? 401
2. An iudices Ecclesiastici possint dona gratis sibi oblata recipere, vel potius teneantur ea restituere? 405
3. An liceat munera offerre iudici, vel iustitiæ ministris ad redimendam vexationem? 406
4. An possit Princeps contra partem inauditam procedere, & si procedat, an eius sententia valeat. 407
5. An Domini iurisdictionem habentes, vt Duces, Marchiones, Comites, possint in suis terris remittere pœnas, tam pecuniarias quam corporales, quibus damnati sunt delinquentes, eo casu, quo Rex potest remittere in suo regno, scilicet quando non inde sequitur alterius præiudicium? 408

Index Capitulorum, & Dubiorum.

6. An Domini vasallorum, vt Duces, Marchiones, &c. possint iudices appellationum in suis oppidis instituere, ad quos fas sit appellari à iudicibus inferioribus, & an à iudicibus appellationum ad ipsos Dominos sit appellatio? 409
7. An reus condemnatus, & iam suspensus possit ante, quam sepeliatur, tradi medicis ad anatomiam faciendam, & an iudex possit animal cuiusvis capere ad portandum malefactorem pro exequenda iustitia? ibid.
8. An iudices temporales possint reis imponere pœnam sibi applicandam? 410
9. Dubitantur aliqua circa leges huius Regni, quibus pœnæ applicantur iudicibus, vel piis operibus? ibid.
10. An possit Princeps appellationem tollere? 411
11. Vtrum quando sit exequutio pro aliquo debito in bonis debitoris, & ille reuera non soluit debitum intra diem naturalem, quia creditor expectat, teneatur ipse debitor soluere decimam Alquazello. 412
12. An quando non est plena, & integra probatio alicuius delicti, quia scilicet non sunt testes oculati, sed tantum præsumptiones, & indicia vrgentia, possit iudex mitiori aliqua pœna, quam ea, quæ ordinarie per legem statuta est, plectere delinquentem, vel debeat pœna ordinaria punire? ibid.
13. An confessus in iudicio se homicidium commississe, at cum aliqua causa excusante, v. g. in propria defensionem, possit pœna ordinaria homicide plecti? 414
14. An quando pœna imponenda pro delicto est arbitraria, possit iudex imponere pœnam mortis? ibid.
15. An casu quo non admittitur appellatio de iure, si tamen reus appellat, & iudex admittat appellationem, vel ex ignorantia iuris, vel ex propria voluntate, possit iudex non obstante quod appellationem admiserit, eam sententiam executioni mandare? ibidem.
16. An quando pars aliqua appellat non simpliciter, sed in quantum sententia prolata est contra se, & alia pars non appellat de eo quod est pro illa parte, censetur transire in rem iudicatam illa pars sententiæ, quæ est pro illa parte? 415
17. An iudex extrahens homicidam ab

Ecclesia casu, quo eius immunitate gaudet, ipsumque iuxta allegata, & probata suspendens, teneatur restituere hæredibus occisi, ac si iniuste suspendisset? ibid.

18. An si iudex excommunicatus, denunciatus vel notorius clerici percussor, qui secundum omnes est suspensus iurisdictione, & gesta per eum nihil valent proferat sententiam alias iustam suspendendi latronem, & eam exequatur, teneatur restituere damnum sequutum ex tali sententia, v. g. vxori, & filiis occisi? 417
19. An possit Princeps supremus, vel iudex inferior, in aliquo casu abolere, vel non admittere accusationem, satisfaciendo alia via? ibid.
20. An possit Clericus, vel Prælatus cognoscere de causis criminalibus ad puniendos laicos ex commissione Principis, vel iudicis secularis, & an si delinquat in officio possit puniri per iudicem, vel Principem secularem? ibidem.
21. An quando iudex exhibet vnicum mandatum ad incarcerandum decem personas siue pro debitis, siue pro delictis, possit exigere decem integra salaria pro decem mandatis à lege taxata, ac si totidem mandata expediret? 418
22. Quando possint Alquazelli executionem facientes iura executionis percipere? ibid.
23. An quando Alquazelli, vel executor iter facit ad faciendas plures executiones in vnum, vel plura oppida possit à quolibet debitore integrum salarium executionis exigere: & an idem possit tabellio concomitans? 419
24. An qui mittit alium ad exigendum aliquod debitum, vel ad faciendam executionem possit accipere partem salarii ab exequutore: aut si multa sunt exigenda debita possit dare illi plura salaria soluenda ab ipsi debitoribus? 420
25. Cuius expensis debeat assignari socius iudici, vel tabellioni recusatis? ibid.
26. An qui fuit aduocatus in aliqua causa possit esse iudex in eadem? ibid.
27. An quando reus ipse se coram iudice presentat illius arma ad hunc pertineant? 421
28. An Alquazelli volentes aliquem capere teneantur ostendere mandatum iudicis

Index Capitum, & Dubiorum.

- iudicis in scriptis? ibid.
29. An Archiepiscopus in diocesisbus suorum suffraganeorum possit constituere officialem foraneum ad cognoscendum de causis appellationum sui suffraganei ad ipsum Archiepiscopum deuolutis, vel deuoluendis? 422
30. An clericus possit coram iudice laico conueniri ratione obligationis realis ibidem.
31. An si pecora clerici damnum inferant in pascuis alienis, vel fructibus, vel pascuis vetitis, possint per iudicem secularem capi? 423
32. An appellatio suspendat sententias censuratum, scilicet suspensionis, & excommunicationis, & interdicti ita, ut hæc censura post appellationem late sint nullæ? 424
33. An quando interposita est appellatio ab excommunicatione post ipsam contractam (in quo casu certum est non suspendi excommunicationem) talis appellatio suspendat denunciationem ita, ut non possit talis excommunicatus denunciari, appellatione durante? 424
34. An appellatio à monitorio poenali cum poena excommunicationis lata cum audientia, & facultate allegandi, quæ uolet, suspendat eam excommunicationem? ibid.
35. An cum excommunicatus accedit ad superiorem excommunicatoris, debeat ab ipso absolui, vel remitti ad excommunicantem? ibid.
36. An ad absolutionem ab excommunicatione teneatur superior, ad quem recurritur pro absolutione, citare partem? 427
37. An qui iuste damnatus ad poenam pecuniariam appellauit ex causa omni-
- no falsa, quia scilicet negauit in iudicio & falso, & testibus se tunc; cū tamē sit plene probatum delictum, & poena pecuniaria sit lege statuta, annon obstante appellatione teneatur ad poenam? ibid.
38. An appellans à sententia lata post terminum à lege præscriptum utendo aliqua cautela, teneatur alteri restituere, quod per priorem sententiam illi erat debitum, insuper, & supplicationis expensas? 428
39. An si postquam transit sententia in rem iudicatam, altera pars non allegat appellationem esse nullam, sed acta protegat, ac si appellatio esset ualida, possit postea allegare appellationem fuisse nullam, vel ubi noceat dicta protectio? ibid.
40. An meri exequutores, seu ij, quibus nudum ministerium aliquid exequendi à summo Pontifice committitur, possint contradicentes, seu exequutionem impediētes excommunicare? ibidem.
41. An iudex alicuius oppidi dominorum temporalium, qui per aliquod tempus de licentia domini abest, debeat integrum salarium illius absentie temporis percipere? 429
42. An si causidicus pactum inear cum clientulo de aliquo sibi dando, si uictoriam litis obtinuerit, & uictoria obtenta sibi det premium promissam, teneatur causidicus id restituere? ibid.
43. An erit licitum donare aliquid iudicis concubina, ut faueat mihi apud illum in eo quod litem meam uideat, &c. 430
44. An liceat alicui ex litigantibus informationes alterius partis subripere? ibidem.

THOMÆ

THOMÆ SANCHEZ, E SOCIETATE IESV, Opusculorum moralium, seu Consiliorum, TOMVS PRIOR.

LIBER PRIMVS

Circa ius, & iustitiam commutatiuam.

CAPVT I

De dominio, seruitute, ac patria potestate.

SVMMARIVM.

- DVB. 1. An serui possint habere proprium, vel quicquid habent, sit dominorum.
1. An seruus sine licentia domini promittens aliquid, vel aliter contrahens, obligetur naturaliter, & in foro conscientie.
2. Quibus modis possit iuste quidam homo redigi in alterius seruitutem.
3. An licita sit negotiatio, qua Lusitani emunt, & uendunt Aethiopes tanquam seruos, & an etiam quilibet primatus emens, aut uendens aliquem ex his precet.
4. An serui Christiani possideri possint ab infidelibus, vel hereticis, uel eis uendat, uel donari, aut quocumque alio titulo eis tradi.
5. An seruus captus in bello iusto liceat fugere non solum in patriam, sed quocumque.
6. An uermaculis filij seruorum captiuum bello iusto liceat fugere.
7. An aliquid intersit inter seruos bello iusto captos, & alios qui à se, uel à patre uenditi sunt, quoad posse fugere, id est, an omnibus his fas sit fugere.
8. An si dominus impetret auxilium ad abducendam eam tuos piter, possit fugere, uel sit libera.
9. An sit opus pium concedere seruis libertatem.
10. Quid sit patria potestas, & quo iure inducitur.
11. Qui habeant diuina potestatem in filios, & in quales filios, scilicet an in illegitimos, uel filios adoptiuos.

Th. Sanchez Consil. moral. Tom. I.

12. Qui sint effectus patrie potestatis, id est, quid ius competat patri in filijs ratione patrie potestatis.
13. Per que liberatur filius à patria potestate.
14. An ratione dignitatis, & per contractum matrimonij extingatur filius in omnibus, etiam in aduocato, à patria potestate.
15. An sacer ordo liberet filium à patria potestate.
16. An filij fugientes à parentibus, uel habita facultate gratia sperandi uictum, recedentes, libere possint consumere, que lucrantur.
17. An filius, qui semel est extra patriam potestatem, possit aliquo casu ad eandem potestatem reuocari, & an possit pater aliquando cogi ad emancipandum filium, & sic à sua potestate liberandum.

DVBIVM I

An serui possint habere proprium, vel quicquid habent, sit dominorum.

QVADRVPLEX est sententia.

Prima tenet eos, qui se uendidissent, uel uenditi sunt à parentibus, quicquid sunt, domini esse, & nihil posse tanquam proprium possidere; sed tenent domino restituere: at bello iusto captos, non quicquid sunt, esse dominorum, nec teneri in conscientia reddere dominis quod dono suscipiunt, uel ludo, uel titulo hereditario, uel quauis alia uia huiusmodi comparant, quia cum non propria sponte in has angustias, & seruitutem redacti sunt, non sunt ita coarctandi. Sic Soto lib. 4. de iust. 4. 2. art. 1. Ludouic. Lopez 1. p. instruit. cap. 1. §. fol. 347.

A

Index Capitum, & Dubiorum.

- iudicis in scriptis? *ibid.*
29. An Archiepiscopus in diocesisbus suorum suffraganeorum possit constituere officialem foraneum ad cognoscendum de causis appellationum sui suffraganei ad ipsum Archiepiscopum deuolutis, vel deuoluendis? *422*
30. An clericus possit coram iudice laico conueniri ratione obligationis realis *ibidem*
31. An si pecora clerici damnum inferant in pascuis alienis, vel fructibus, vel pascuis vetitis, possint per iudicem secularem capi? *423*
32. An appellatio suspendat sententias censuratum, scilicet suspensionis, & excommunicationis, & interdicti ita, ut hæc censura post appellationem late sint nullæ? *424*
33. An quando interposita est appellatio ab excommunicatione post ipsam contractam (in quo casu certum est non suspendi excommunicationem) talis appellatio suspendat denunciationem ita, ut non possit talis excommunicatus denunciari, appellatione durante? *424*
34. An appellatio à monitorio poenali cum poena excommunicationis lata cum audientia, & facultate allegandi, quæ uolet, suspendat eam excommunicationem? *ibid.*
35. An cum excommunicatus accedit ad superiorem excommunicatoris, debeat ab ipso absolui, vel remitti ad excommunicantem? *ibid.*
36. An ad absolutionem ab excommunicatione teneatur superior, ad quem recurritur pro absolutione, citare partem? *427*
37. An qui iuste damnatus ad poenam pecuniariam appellauit ex causa omni-

no falsâ, quia scilicet negauit in iudicio & falso, & testibus se tueri; cū tamē sit plene probatum delictum, & poena pecuniaria sit lege statuta, annon obstante appellatione teneatur ad poenam? *ibid.*

38. An appellans à sententia lata post terminum à lege præscriptum utendo aliqua cautela, teneatur alteri restituere, quod per priorem sententiam illi erat debitum, insuper, & supplicationis expensas? *428*

39. An si postquam transit sententia in rem iudicatam, altera pars non allegat appellationem esse nullam, sed acta protequantur, ac si appellatio esset ualida, possit postea allegare appellationem fuisse nullam, vel ubi noceat dicta protequis? *ibid.*

40. An meri exequutores, seu ij, quibus nudum ministerium aliquid exequendi à summo Pontifice committitur, possint contradicentes, seu exequutionem impediētes excommunicare? *ibidem*

41. An iudex alicuius oppidi dominorum temporalium, qui per aliquod tempus de licentia domini abest, debeat integrum salarium illius absentia temporis percipere? *429*

42. An si causidicus pactum inear cum clientulo de aliquo sibi dando, si uictoriam litis obtinuerit, & uictoria obtenta sibi det premium promissam, teneatur causidicus id restituere? *ibid.*

43. An erit licitum donare aliquid iudicis concubina, ut faueat mihi apud illum in eo quod litem meam uideat, &c. *430*

44. An liceat alicui ex litigantibus informationes alterius partis subripere? *ibidem*

THOMÆ SANCHEZ, E SOCIETATE IESV, Opusculorum moralium, seu Consiliorum, TOMVS PRIOR.

LIBER PRIMVS

Circa ius, & iustitiam commutatiuam.

CAPVT I

De dominio, seruitute, ac patria potestate.

SVMMARIVM.

DVB. 1. An serui possint habere proprium, vel quidquid habent, sit dominorum.

1. An seruus sine licentia domini promittens aliquid, vel aliter contrahens, obligetur naturaliter, & in foro conscientia.

2. Quibus circumstantiis possit iuste quidam homo redigi in alterius seruitutem.

3. An licita sit negotiatio, qua Lusitani emunt, & uendunt Aethiopes tanquam seruos, & an etiam quilibet primatus emens, aut uendens aliquem ex his precibus.

4. An serui Christiani possideri possint ab infidelibus, vel hereticis, uel eis uendi, uel donari, aut quocumque alio titulo esse uendi.

5. An seruus captus in bello iusto liceat fugere non solum in patriam, sed quocumque.

6. An uermaculis filij seruarum captiuum bello iusto liceat fugere.

7. An aliquid intersit inter seruos bello iusto captos, & alios qui à se, uel à patre uenditi sunt, quoad posse fugere, id est, an omnibus his fas sit fugere.

8. An si dominus impetret auxilium ad abueniendam cauoipiter, possit fugere, uel sit libera.

9. An sit opus pium concedere seruis libertatem.

10. Quid sit patria potestas, & quo iure inducitur sit.

11. Qui habeant diuina potestatem in filiis, & in quibus filios, scilicet an in illegitimos, uel filios adoptiuos.

Th. Sanchez Consil. moral. Tom. I.

12. Qui sint effectus patriæ potestatis, id est, quid ius competat patri in filiis ratione patriæ potestatis.

13. Per que liberatur filius à patriæ potestate.

14. An ratione dignitatis, & per contractum matrimonij extingatur filius in omnibus, etiam in aduersis, à patriæ potestate.

15. An sacer ordo liberet filium à patriæ potestate.

16. An filij fugientes à parentibus, uel habita facultate gratia sperandi uictum, recedentes, libere possint consumere, que lucrantur.

17. An filius, qui semel est extra patriam potestatem, possit aliquo casu ad eandem potestatem reuerti, & an possit pater aliquando cogi ad emancipandum filium, & sic à sua potestate liberandum.

DVBIVM I

An serui possint habere proprium, uel quidquid habent, sit dominorum.

QVADRVPLEX est sententia.

Prima tenet eos, qui se uendidissent, uel uenditi sunt à parentibus, quidquid sunt, domini esse, & nihil posse tanquam proprium possidere; sed tenent domino restituere: at bello iusto captos, non quidquid sunt, esse dominorum, nec teneri in conscientia reddere dominis quod dono suscipiunt, uel ludo, uel titulo hereditario, uel quauis alia uia huiusmodi comparant, quia cum non propria sponte in has angustias, & seruitutem redacti sunt, non sunt ita coarctandi. Sic Soto lib. 4. de iust. q. 2. art. 1. Ludouic. Lopez 1. p. instr. cap. 1. §. fol. 347.

lib. 2. de contralt. cap. 40. & quoad captos in bello iusto dicit esse omnium neotericorum, Salon. q. 3. de dominio. art. 1. & docti iuniores.

Secunda sententia de seruis empiricis sic distinguit: aut bona, que hi acquirunt, præter lucrum laboris quotidiani (nam hæc in omnibus seruis omnes conueniunt esse domini,) sunt permanentia, aut consumuntur vsu, vt sunt vestes, &c. Si primum, sunt dominorum, & sic dicunt intelligi leges dicentes, quidquid acquirunt serui, esse dominorum: si secundum, non sunt dominorum, sed seruorum, quia cum in his vsu consumptibilibus vsus non distinguitur à dominio, sicut possunt habere vsum, sic dominorum, ita aliqui recentiores, & refert Salon 2. 2. q. 3. de dominio. art. 1. sub finem fol. 388.

Tertia sententia est aliorum (vt refert ibi Salon eos sequens) qui relinquunt tanquam clarum, & certum sententiam. Soci positam supra num. 1. circa seruos bello captos & circa empiricos verò dicunt, quod ad nihil aliud tenentur, quam ad permanentium apud dominum, & que labore quotidiano lucrantur, suo domino exhibendum, aut que lucrantur ludo diebus, quibus laborandum erat: cætera autem sunt ipsorum. Vnde ipsorum est, quod lucrantur diebus festis, vel aliis diebus expleta opera ad quam talibus diebus tenebantur, vel qua dono, vel hereditate accipiunt, nisi quando se vendiderunt, vendiderunt simul omnia iura, & actiones: quia seruitus cum sit odiosa, est restringenda ad ea, que seruis in venditione domino expressit.

Quarta sententia omnino tenenda, docet, quod regulariter quidquid acquirunt serui, siue capti in bello iusto, siue quia sunt venditi, &c. est dominorum: itas enim tribuit dominis ius ad omnes seruorum operas, quas recta ratio postulat, vt pro eorum conditione ac viribus præsent, & ad omnes eorum fructus, ad ad partus ancillarum, & ad reliqua emolumenta, que ex eis commode percipi poterint, vsque adeo, vt si quid vel donarione, vel testamento, vel ab intestato, vel quacumque alia ratione acquirant, non sibi, sed dominis, iuxta leges civiles, id acquirant. Nam quando iure gentium introductum est, vt capti in bello iusto essent serui temporali morte, que poterat iuste infligi in perpetuum seruitutem commutata, eo pacto intellectæ seruitutem, vt ex legibus civilibus, & consuetudine ipsa constat, vt dominium in seruos ea omnia iura comprehendat, & reliquæ seruitutes quocumque alio titulo postea introductæ, cum ad instar illius primæ sunt, eodem modo intelliguntur, nisi in eam aliqua sit iure civili facta aliqua exceptio. Probatur hoc, quia sic habetur iustit. per quas pers. 2. ob. 4. q. 5. item 2. ob. 1. l. 7. d. 2. l. 1. p. 4. vbi sic dicitur: *Todas las cosas que el seruo ganare por qualquier via, que las gane, deben de ser de su señor.* & 4. item 2. ob. 1. sic dicitur: *Lo que adquiere, quod serui vltra non faciunt, siue quid stipulatur, vel ex donatione, vel legato, siue ex qualibet alia causa acquirat, serui enim nil suum habere possunt.* Ecce quomodo leges vniuersaliter hoc de seruis discernant, cum tamen compertum sit ferè semper seruitutem, que est in vsu, esse captorum in bello iusto; si eque vniuersaliter hoc de seruis docent Greg. Lopez d. l. 7. D. Thom. 2. 2. q. 3. 1. artic. 8. ad 3. Abul. c. 6. Math. q. 5. 6. Sylu. d. natio. 2. q. 1. d. llo 5. Arri. verbo donatio. num. 3. Ang. donatio. 1. m. q. Tab.

donatio. 1. m. q. casu 2. Nauar. in omnibus summe. c. 17. num. 105. Petrus Couar. lib. de remedio iustorum. 2. p. c. 1. Aragon 2. 2. q. 1. artic. 8. Matienzo lib. 5. ordin. tit. 1. l. 16. gloss. 1. num. 2. Navarra lib. 3. de restit. cap. 1. m. 2. 8. fol. 75. atque adeo hanc nostram sententiam expressit, & vt hic iacet, tenet P. Molina rom. 1. de iust. tract. 2. disp. 8. in 10. Denique multi Iurisperiti docti à me consulti hoc ipsum assentauerunt.

Nota quod licet hoc verum sit regulariter; at sunt aliqui casus, in quibus serui sibi ipsis acquirunt, verumque dominium comparant: non enim pugnat cum iure civili, immo ipsi consonat, posse seruos aliquando habere proprium, vt patet ex l. 1. §. serui. ff. de offic. preficiti vrbis. & l. vix. ff. de iudic. in quibus iuribus fit mentio, quando serui sua se redimunt pecunia: ergo supponunt posse seruos habere dominium pecunie.

Primus ergo casus, in quo seruis sibi ipsi acquirit, est si interueniat pactum inter ipsum, & dominum vt sit quotidie contentus, v. g. duobus argenteis, & reliquum sit seruo: quia licet inter seruum vt sic, & dominum non sit proprie iustitia, nec contractus; est tamen inter seruum, vt homo est: vt docet Artillos. 8. Et ibi. cap. 11. & patet etiam ex Linan somn. que est 49. §. si ignorans. versic. debitor. ff. de peculio, vbi sic dicitur, *vt debitor, vel seruus domino, vel dominus seruo intelligatur, ex causa civili computandum est.* vbi textus supponit posse esse debitum domini ad seruum. Et ibi gloss. *versic. ex causa civilis*, sic explicat, que causa obligaret civiliter vnum liberum alteri libero, eadem seruum dominum, & e contra obligat: non autem quod dominus seruo civiliter obligetur, & licet *locus serui* 41. ff. eod. sit videatur negare talem obligationem, dicens seruum non posse debere, nec illi deberi, explicat illic gloss. *versic. seruo*, de obligatione civili, secus de naturali, sic tenet Ludouicus Lopez lib. 2. de contralt. c. 40. fol. 487. Molina d. llo 5. disp. 38. fol. 304. vbi bene infert teneri tunc dominum stare contractui, nec posse vsurpare, quæ sibi seruis eo modo acquirit.

Secundus est, si ea conditione expressa, vel tacita, bona aliqua sunt seruo donata, vel relicta, vt non acquirantur domino, tunc sibi ipsi acquirunt, nec tenentur domino communicare. Ratio, quia eo ipso, quod domino communicatur, non essent ei donata, vel relicta, quibus enim rei sue conditionem apponere potest. Sic Nauarra ibi num. 216. & 217. & patet etiam, quia alias seruis nunquam posset pro sua redemptione pretium offerre, cum illud semper esset domini. Idem Molina 1. romo de iustit. tract. 2. disp. 38. vbi & alios casus proponit.

Tertius casus est, si detur ancille ab amasio alio quid, esse suum, eo quod tacita amasio voluntas ea sit: & quia donatur pro vsu corporis, que domini non subditur, atque hic casus ponitur à Patre Molina supra.

Quartus casus est, si quid dominus tacite, vel expresse donet suo seruo, vel velit sibi habere seruum vnde cumque acquirat, tunc enim distinguendum est, an solum ad vsum id concedat dominus, tunc enim seruis non sit illius dominus; an etiam vt sit serui, ita vt de illo possit seruis disponere: tunc enim id acquirat seruis, nec potest dominus reuocare, nisi iusta causa interueniat: sic Molina supra.

Quintus

10. Quintus est quando seruo vel à domino, vel ab alio restituitur aliquid pro damno, aut iniuria sibi illata in iis, que domini potestati non subiaccnt, quia enim restituitur pro iniuria sibi illata, quæ homo est, & quo ad ea, que domino non subiaccnt, vere acquirat dominium. Sic Molina ibidem.

11. Sextus est, si seruis bonis suis, quorum seruis est dominus, ludo, aut aliqua negotiatione sine vilo præiudicio obsequitorum domini aliquid lucretur; id eum sibi comparat. Molina ibi; similiter si seruis peculio suo aliquid acquirat, potest ita expendere, ac ipsum peculium; late probat Nauar. conf. c. n. 68. de regular.

12. Septimus est, si seruis haberet pecunias ad vestitum, vel esum proprium necessarium, tunc enim non est illicitum seruo eas habere, quia hoc cedit in domini utilitatem, Nauarra ibi num. 217. quod intelligi, quando dominus non suppeditaret necessaria, vel ægrè hoc ferret.

13. Nota quod si non deficiente debito seruitio domini, nec notabiliter vires diminuendo, seruis vigilaret tempore, quo somno vacaturus erat, & sic tunc aliquid acquireret, vel parco vincto subtraheret sibi aliquid de cibis, & id venderet, posset sibi retinere. Nauarra ibi num. 219. 220. Ludouicus Lopez lib. 2. de contralt. cap. 40. in 10.

14. Sed hoc intelligi duplici limitatione. Prima est, vt procedat ex præsumpta domini voluntate: vnde si dominus expresse nollet, & vellet sibi illud, teneatur ei dare. Patet, quia nullus damnaret dominum, qui illud auferret à seruo: at dum dominus hoc non exprimit, præsumitur eum velle. Secunda est, quando destinata est certa portio ciborum, id est, quando se de por ratione tunc enim præsumitur dominum velle, vt quod seruis sibi subtrahit, non deficiente debito seruitio, nec notabiliter vires minuendo, sibi acquirat. At quando non destinatur certa portio, id est, *no se de por ratione*; non potest seruis sibi retinere, quod ob defectum appetitus relinqueret: si verò ex eo quod ipse appetebat, & re vera erat manducaturus, aliquid sibi detraheret, non minuendo notabiliter vires, posset sibi retinere. Atque sic visum est quibusdam vitis doctis.

Hinc patet solutio ad hunc casum, scilicet, an famuli, quod ex cibis ipsis superest, possint sibi retinere; dicendum enim est quod si cibis illis tribuitur sub destinata quantitate & portione, id est, *por ratione*, eorum quod illis superest, est suum: sin verò quod superest, est domini. Sic docti recentiores. quod intelligi, nisi illi sibi auferant ex eo, quod conesturati erant, vt dixi.

15. Tandem nota quod seruis hereditatem sibi relictam potest non acceptare, si tamen acceptet, domini est, *l. cum proponat. C. de hered. instit. & docet ibi glossa versic. potest.* Tello l. 4. Taur. num. 5. 3. Matienç. lib. 5. ordinam. tit. 3. d. 1. gloss. 2. num. 5.

16. Ex dictis sit, famulos nunquam, vel raro peccare mortaliter, si accipiant, vt edant cibaria communia ex domo heritorum; tum quia dominus non est inuidus, tum etiam, quia alij ex ordinario cibo sumptus excusantur, minus enim hora consueta comedunt. Sic Nauarra ibi n. 211. & refert Nauar. s. 17. Hils. n. 139. Latina noua n. 138. Th. Sanchez Confilior. al. Tom. 1.

17. Ex dictis sit, famulos nunquam, vel raro peccare mortaliter, si accipiant, vt edant cibaria communia ex domo heritorum; tum quia dominus non est inuidus, tum etiam, quia alij ex ordinario cibo sumptus excusantur, minus enim hora consueta comedunt. Sic Nauarra ibi n. 211. & refert Nauar. s. 17. Hils. n. 139. Latina noua n. 138. Th. Sanchez Confilior. al. Tom. 1.

Sed Nauarra non ita absolute loquitur, vt Nauarra, sed dicit non peccare mortaliter, sed venialiter, quando credunt illa dominum concessurum esse: si ab eo peterent, licet nollet, vt se inficio accipiant, quia tunc est tantum furtum, quo ad modum. Vnde quando famulis tribuitur certa, ac determinata portio, id est, *sele da racion*, cum credatur dominum nolle eos aliquid furari, nec ob hoc excusetur ex alia parte, id quod illis daturus erat ad manducandum, censendum est de his furtis ac si fierent ab iis, qui non sunt famuli, nisi essent tam modica, vt credatur dominum velle. Similiter quando minime crederetur dominum velle, etiam illis non detur cibis sub certa quantitate, & portione; si tamen ipsi cibaria congruenta impertiuntur, nec ob ea, que furantur, aliquid excusatur ex cibo, iudicandum est similitur ac si talia furta fierent ab iis, qui non sunt famuli, nisi, vt dixi, essent tam modica, vt rationabiliter deberet dominus velle.

DVBIVM II

An seruis sine licentia domini promittens aliquid, vel aliter contrahens obligetur naturaliter, & in foro conscientia.

Respondetur affirmatiue, vt est textus expressus in *l. naturaliter. ff. de condit. indebis. & l. 5. tit. 12. part. 5.* & ibi Gregor. Lopez versic. Tomado. gloss. l. 2. ff. de fideiuss. & mandator. versic. pupillam, & ibi Bart. num. 2. gloss. l. 2. tit. 1. de fideiuss. §. in omnibus. versic. pro seruo, Panor. cap. ex rescripto. de iur. iur. ord. num. 1. & ibi Felin. num. 1. Anchar. num. 5. Nauar. cap. non dicatur. l. 2. q. 1. num. 74. versic. 15. Molina com. 5. de iustit. tract. 2. disp. 140. fol. 763.

Hinc fit, quod in omnibus casibus, in quibus liber homo teneretur naturaliter, & civiliter, teneretur seruis naturaliter, sic glossa, Bart. Gregor. Lopez ibidem.

Secundo fit quod si seruis se obliget dando fideiussorem, teneretur fideiussor naturaliter & civiliter, quia fideiussor potest accedere naturali obligationi, sic habetur *in l. 3. parria. & d. llo 5. in omnibus. Instit. de fideiuss.*

DVBIVM III

Quibus titulis possit iuste quidam homo redigi in aliter seruitutem.

Si prima conclusio: duplici titulo potest quidam homo in alterius seruitutem redigi, ita vt verus illius seruis efficiatur, scilicet propria voluntate, vel per leges. Propria voluntate redigitur quis in seruitutem, quando quis se ipsum vendit, siue ad tempus, siue in perpetuum, vel quando cum sit sub patris potestate, ab ipso venditur, eadem enim reparatur patris ac filij voluntas. Per leges verò fit seruis ille, qui bello iusto captus est: item qui per iustam sententiam iudicis ad seruitutem damnatus est.

Secunda conclusio: seruitus, qua quis se ipsum vendit, licita est, dummodo viginti annos nactus sit, & liberè, & seruitutis conscius, & pretium verè participans seipsum vendat. Patet.

ret Exod. 21. & Levit. 25. ubi permittitur, vt Hebrei agellate compulsi se ad tempus vendant. Gentiles vero in perpetuum. Et hæc conclusio habetur *Instit. de iur. pe. son. serui autem. l. 1. §. 1. §. 1. par. 2. de ratio est, quia fas est inter mala puenz minus, maioris vitandi gratia, eligere. Ergo ad vitandam mortem, vel aliquid aliud, potest quis se libertate peiare. Item quia homo dominus est sui libertatis. Ita Syluest. verbo, *seruitus. q. 3. Soto ibi. d. iust. q. 2. art. 2.**

3 Nota conclusionem intelligi, modò non id verget in alterius damnum, si enim in aliquibus obligationibus, quibus manens liber satisfacere potest, contentus esset, non posset se in seruitutem redigere.

4 Tercia conclusio, seruitus, qua filius sub patris potestate constitutus, ob inopiam venditur, licita est, de hac conclus. late dicam infra dubio 12.

5 Vicina conclusio, securus, in quam bello iusto capti re leguntur, licita est. patet *Instit. de re. iur. iust. §. vltima, quæ ex hostibus. §. 1. naturalis. §. 1. §. 1. ff. de acquir. rer. domin. l. i. l. i. §. 1. de capti. l. 1. §. 1. §. 1. par. 1. & ratio est, nam bello iusto capti possunt vita priuari, ergo libertate.*

6 Nota conclusionem hanc habere verum, nisi Christianus captiur à Christiano, tunc enim quantumvis iustum sit bellum, non efficitur seruitas. sic enim generalis consuetudo obtinuit propter charitatem, qua in Christo omnibus Christianis communis est. Sic dicitur *d. l. 1. §. 1. par. 2. de ibi Gregor. Lopez. verbo, Algama. Perca. lib. 1. ordin. tit. 1. l. 1. §. 1. §. 1. Si mancas lib. Instit. tit. 6. n. 2. & plures, quos ibi refert Conradus de contr. d. 2. Baera. lib. de inop. d. iure. c. 2. n. 20. Soto ubi supra ad 1. d. i. m. verbo, *seruitus. n. 22. Baz. Honor. Salic. Regidius, Bellanera, Iohannes de Tortaribus, quos refert, & sequitur Covarr. regulæ. pe. ca. i. n. 6.**

7 Hinc inferitur Christianum bello iusto à Christiano captum non possidendum esse ac mancipium sed seruandum esse, & præstata pecunia in redemptionis pretium dimittendum esse. Sic Salic. Greg. Lopez. Baera. 2. q. 20. art. 1. dub. 2. Covarr. *ibidem*, tanquam ille, qui aliquem à captiuitate redimit, illam redimere potest, donec redemptiois pretium sibi foueat, ceterum non pro seruo, vt disponit *l. 1. §. 1. §. 1. p. 2.*

8 Secundò sequitur, bona Christiani, qui ab alio Christiano bello iusto captus, non esse capiendos, nisi ea, quæ tunc in bello in prædam decernerint. Ratio, quia Christianus ille captus reuera non est seruus, sic Soto ubi supra.

DUBIUM IV.

An sit licita negotiatio, qua Lusitani emunt, & vendunt nigros, & Ethiopios tanquam seruos? & an etiam quilibet priuatus emens, aut vendens aliquem ex his seruis peccet.

Hæc in re primò supponendum est, ex quibus titulis hi Ethiopos iuste possint in seruitutem redigi, si enim sunt quatuor. Primus titulus est, quia inter ipsos sunt aliqua bella, & aliqua erunt iusta saltem ex parte illorum, qui se defendunt, si qui ergo in bello iusto capiuntur, licet serui, & venduntur, & eman-

tur. Hic titulus est manifestus, & ab omnibus conceditur, vt patet ex dictis dub. 3. Secundus titulus est, quia aliquando venduntur à parentibus in graui necessitate constituti, qui etiam titulus iustus est secundum omnes, vt patet ex dicto dub. 3. & ex infra dicendis dub. 13. Tertius titulus est, quia inter ipsos sunt aliquæ leges iuste impostæ penam seruitutis contrahentibus aliqua delicta, sicut inter nos dantur ad triemes, & sic in penam delicti damnantur à iudice, vt vendantur in seruos. Et hic etiam titulus est iustus secundum omnes, & patet ex dicto dub. 3. Quartus titulus, est, quando ipsi sua voluntate se vendunt in seruos, qui etiam titulus iustus est secundum omnes, modò libere, & scientes quid faciant, se vendant, & pretium iustum ipsis detur, & id non cedat in alterius præiudicium, vt quia sunt coniugati: vt patet ex dicto dub. 3. & licet ibi dixerint requiri, vt nati sint viginti annos: at cum id tantum probetur lege regni, & etiam lege Romanorum Imperatorum, que apud Ethiopos non obligant, lat erit, si habeant sufficientis iudicium ad cognoscendum quid faciant, vt bene notauit quidam doctus neotericus, & hos titulos ponit Mercado *lib. 2. de contr. c. 10.* Quintus titulus est, quod illi Ethiopos de Congo iusti alteri regno, quod dicitur *de los Puntos*, qui gerunt cum illis bellum, & omnes, quos capiunt, vendant in macello publico ad vendendum sicut carnes animalium, & si accedat aliquis mercator ad emendum Ethiopem offerens maius pretium quam in macello appensus vendatur, ei venditur in seruum: hic titulus non est ad eod certus, ac præcedentes, quidam enim negant esse iustum, tum quia carniæes vendentes iniuste vendunt, & ipsi Ethiopos non se vendunt sua sponte. Secundò, quia cum illa sit extrema necessitas, tenetur mercator illi subuenire: ergo iniuste emit. Sic quidam docti iuniores. Idem Franciscus Garcia *de contr. lib. par. 1. cap. 17.* At dicendum est, esse iustum titulum. Ratio, quia illi Ethiopos possunt iure naturali seruare, & tradere in seruos, sed in hoc casu licet id non explicent verbis, at certum est, quòd volunt saltem interpretari. Vnde nisi expresse potius velint eligere mortem, censendum est velle illam seruitutem. Nec obstat, quòd illa est extrema necessitas, quia etiam in extrema necessitate est opiuio valde probabilis, quòd non tenetur quis gratis dare patienti extremam necessitatem, quando potest ei aliter subuenire, scilicet comodando, vel emendo, quòd ipse potest vendere, & hic potest vendere seipsum: item quia licet hæc opinio non esset probabilis, sed teneretur quis gratis dare, at certum videtur, quòd mercatores non tenerentur tantam multitudinem gratis redimere, quia census Regis non sat esset ad hoc: nec tenerentur exire proprias domos, & exponere se tantis laboribus, & periculis, vt adeant redempturi illos Ethiopos: vnde necessariò hæc debet fieri negotiatio, vt mercator illuc tendat cum aliquo interesse. Et sic hunc titulum esse iustum, docent Nauarrus in omnibus summis c. 13. Hisp. n. 95. 96. Latina n. 96. & docti recentiores, quorum quidam satis peritus, præcipue in rebus moralibus, addit, quòd in hoc casu non est necessarium explicare eis statum perpetuæ seruitutis, cui se

subdunt

subdunt, sicut quando non constituti in hoc periculo se vendunt, quia in plurimum omnes maleficio hunc statum, quam morti, propter naturalem propensionem ad vitam. Nec etiam est necessarium, vt pretium sit iustum, quia non datur pretium ipsis seruis, respectu quorum est licitus contractus, sed tyrannis, qui iniuste illos vendunt. Atque sic sentiant nostri temporis nonnulli admodum docti Theologi.

2 Secundum fundamentum sit, licet dicti tituli sint iusti, vt hi redigantur in seruitutem, at misceantur multæ iniustitiæ his titulis, ob quas iniuste sunt serui: nam primo titulo belli iusti misceatur, quòd cum illi sint barbari, nec ratione moueantur, sed passione, nec consentiant ius, quòd habent iudicandi bellam, sæpe mouent bella iniusta, etiam ex qualibet iniustitia causa, immò cum notum Lusitanis mercari huiusmodi seruos, & commutare pro his res, quas afferunt, se iniustem capiunt, vt venari solent feræ, & habent hoc, ac quoddam negotiationis genus. Secundo titulo admisceatur, quòd sæpe venduntur à parentibus non constituti in graui necessitate, sed ex leui qualibet ira. Tertio titulo admisceatur, quòd multæ leges illorum sunt tyrannicæ, & iniuste: sæpe etiam ex odio, vel ira damnantur in seruitutem, cum illi barbari sint. Quarto titulo misceatur, quòd illi cum ita rudes sint, non intelligunt seruitutem, cui se dedunt, nec mercatores illis eam explicant. Sæpe etiam sunt coniugati, & sic non se possunt vendere. Vnde fama communis orta est in plurimum, hos Ethiopos iniuste, & fraudibus in seruitutem redigi. Hæc Mercado vbi supra.

3 Tertium fundamentum, quoties quis bona fide in alieum rei possessionem ingressus est, licet detineat dubitet equali probabilitate ad utramque partem rem esse suam, si facta sufficienti diligentia non potest vincere dubium, non tenetur restituere, sed potest retinere, quia in dubio melior est possidentis conditio. Sic Sotus *lib. de seruo, memo. 3. quest. 2. verbo, & quæstio. §. 4. dicit. 27. quest. 1. art. 1. verbo, ad huiusmodi. Burgos de Paz §. p. lig. 3. Tauri num. 1482. Medina c. de de restit. q. 2. §. 2. 17. §. 5. Corollariè sequitur non esse indistincte verum. Led. 2. 4. q. 8. art. 4. fol. 69. col. 1. in melio; & hæc est communis fere omnium sententia, de qua re late dixi *lib. 2. de matr. disp. 42. num. 12.**

4 Hinc firmius bene sensisse Adrian. 4. mar. de restit. q. de præfatione. §. hoc supposit; vbi dicit dubitantem; an res sit sua, peccare detinendo.

5 Secundò sit minus bene sensisse Cord. lib. 3. question. 9. q. 6. §. vltimo. & Sotum *lib. 4. de iust. quest. 5. art. 4. verbo, ad rationem autem, & Led. 2. 4. quest. 18. art. 1. dub. 14. fol. 233. pag. 3.* vbi dicunt in hoc dubio teneri partem dare ei, de quo dubitatur magis, vel minus secundum qualitatem dubij, & si talis dominus, de quo dubitatur, est incertus, teneri dare partem pauperibus.

6 Tertio sit, quòd si tempore dubij an res sit mea quam possideo, alter de quo dubito, surreperit, & non possim certus esse, an res sit mea, vel sua, possim occulte me compensare, quia contra iustitiam in illo dubio altera me surreperit, cum melior esset mea conditio ratione possessionis.

Et, Sanchez Conf. moral. Tom. I.

Quarto inferitur, quòd dubitans, an res quam alius possidet, sit sua, nullo modo potest vti compensatione, sed requiritur ad hoc vt omnino sit certus, in dubio enim melior est conditio alterius possidentis, sic omnes Doctores citati.

Quartum fundamentum sit, qui dubitans, an aliqua res sua sit, illam accipere, non tantum peccaret, sed etiam teneretur restituere, dum non est certus esse suam, quia in dubio melius ius habebat ille possidens; sic Nau. in omnibus summis *cap. 17. num. 127. Corduba summa quest. 121. art. 2. §. La tercia conclusio.* Et quidam doctus recentior, contra Mexinam *cap. de restit. q. 20. verbo, secundum quia;* vbi dicit quòd accipiens rem, quam dubitat esse suam, vel possidentis, peccat accipiendo, sed non tenetur restituere manente dubio.

Quintum fundamentum sit, quòd non tantum est peccatum mortale emere rem, quam probabiliter credo, vel dubio esse furto ablata; sed etiam, quando est fama à fide dignis orta, quòd magna pars rerum, quos ille vendit, est furto ablata, licet certum sit, aliquas res esse inter eas, quæ non sunt furto ablata; esset (inquam) mortale tunc emere propter periculum, & probabile dubium emendi res furtiuas. Sic Mercado ibi. His suppositis sit.

Prima conclusio: hæc contractio Lusitanorum, vel aliorum mercatorum, qua adducunt Ethiopos in suis regnis ad nostra vendendos, tanquam seruos, est illicita, & peccatum mortale, & tenetur tales mercatores eos transmittere probatur, quia licet aliqui horum possint iuste esse serui, at in plurimum iniuste capiuntur, vt patet ex secundo fundamento; ergo intrinsecus hec in contractationem tam dubiam & periculosam, communicat in peccato, & peccat mortaliter; & confirmatur, quia si quis afferret nauim onulam mercibus, & esset publica vox, & fama, quòd magna pars illarum mercium erat furto habita, nullus posset licite emere, licet non esset dubium quin simul afferret aliquas metes non furto habitas, vt dixi in 5. fundamento. Sed est publica vox, & fama à fide dignis orta quòd magna pars horum Ethiopum sunt iniuste capti, vt docent Mercado vbi supra, & Franciscus Garcia *d. l. 1. c. 17. fol. 491. Nau. c. 18. addit. ad n. 96. c. 13. & in summa Lat. c. 23. n. 96.* & hæc fama habet maximum fundamentum, vt probauit in 2. fundamento; ergo. Confirmatur secundo, quia propter hoc damnamus calatores, & obsolecunt vestium, atque tritarum furtores, quando emunt ea, quæ probabiliter credantur esse furto ablata, & obligamus eos ad restituendum, quia nullus potest emere quòd credit probabiliter esse alienum, nisi vt restituat proprio domino; ergo multo minus licebit emere hos Ethiopos, de quibus constat maiorem partem iniuste capi. Item quia cum possessio libertatis sit naturalissima, & magis antiqua in homine, & sit magna causa ad præsumendum hos esse iniuste captos, vel saltem ad dubitandum de hoc, potius est præsumendum pro libertate illorum, dum non constat e contrarium. Sic tenent Mercado *d. l. 1. c. 20. Nauarra lib. 3. de restit. cap. 1. n. 21. §. fol. 74 & dicit Mercado se consultisse de hoc viros doctos; Salamanca, Hispali, Orlisponæ, & apud Mexicanam provinciam. Idem tenent non pauci, neque paucorum docti recentiores Magistri de hac re consulti.*

A 3 PRO

Pro eadem est Navarra in summa Hisp. cap. 23. num. 96. & Latina num. 95. vbi dicit, peccare mortaliter, & teneri manumittere eminentem hos Ethiope, cum credat, vel credere debeat esse iuste captos, & cap. 18. addit ad d. num. 96. & Latina cap. 13. num. 96. dicit malam fidem habere, qui credit esse famam publicam a fide dignis ortam, esse male captos. Et Ledesma 2. 4. 9. 18. art. 1. dub. 11. fol. 217. pag. 2. vbi dicit, mortaliter peccare, qui scientes, vel dubitantes emunt, & teneri manumittere; & hoc idem Franciscus Garcia d. cap. 7. fol. 489. & 490.

11 Secunda conclusio: mercatores, qui ibi emunt predictos Ethiope, essent timorati, & exactissime examinentur omni via possibili qualiter sint Ethiope hi capti, licita esset hęc contractatio. Sic Mercado ibi; dicit tamen hoc esse moraliter impossibile, & ad summum facere quasdam interrogaciones generales, & quandam protestationem eorum tabellione, quod emunt Ethiope bono iure, & bello iusto captos, in minus, venditionis contractum dissolvere tenentur. Optimum sane solatium pauperi Ethiope, qui exulat, ac remouetur a patria sua, mille, aut bis mille leucis ad querendum remedium, & probandam vim, atque hoc idem placuit nouissimis recentioribus.

12 Tertia conclusio: mercatores, qui in magna quantitate & numero emunt ab iis, qui hos Ethiope trahunt ex Ethiopia, peccant mortaliter, & teneri manumittere, nisi sufficienti facta indagine moraliter constet Ethiope esse iuste captos. Probatur omnibus rationibus factis pro prima conclusione, & quia licet bona fide emerent, quia scilicet aliquis doctus dixit eos posse emere, & possent allegare pro se possessionem bona fide inchoatam, qua hanc dubium superueniens non obligat retinere, vt dixi in tertio fundamento; at hic non est dubium, sed probabilissimum est maiorem partem iniuste capti; at quando est talis probabilitas, bona fides non exculat a restitutione. Sic colligitur ex sententia Nauarrę allegati pro prima conclusione, & tenuit quidam satis doctus Magister, dicens, se non videre quomodo oppositum possit iure defendi; videtur etiam tenere Nauarrę, & Mercado vbi citati sunt pro prima conclusione, & Ledesma ibi.

13 Quarta conclusio, qui emitt Ethiope vnum, vel alterum ab iis mercatoribus, qui afferunt ex Ethiopia, tenetur diligentiam adhibere ad videndum an Ethiope, quem emitt, sit iuste captus; at post vnum, vel alteram venditionem factam non videtur teneri emptor diligentiam talem adhibere. Ratio, qui in primo casu videtur possibili diligentia, & est probabile dubium maiorem partem iniuste capti; at postea est impossibilis diligentia, & nullo modo potest constare; vt qui emittet ex afferente nauim onustam mercibus, quarum magna pars esset furto ablata, teneretur diligentiam adhibere; at post vnum, vel alteram venditionem, qui emittet aliquam rem, non tenetur ad hanc indaginem.

14 Quinta conclusio, qui emitt vnum, vel alterum Ethiope bona fide, licet postea superueniat dubium, an fuerit iuste captus, non tenetur illum manumittere. Ratio, qui in dubio melior est conditio possidentis, vnde si est possibile facere diligentiam, & hic faciat, nec possit certificari,

potest tutus manere; ita docui lib. 1. de marim. dist. 41. num. 28. sic Nauarra lib. 3. de restit. cap. 1. num. 216. Franciscus Garcia dicit cap. 17. in fine. Palacios lib. 2. contra. dist. cap. 8. fol. 155. & omnes Magistri citati pro prima conclusione. Licet Mercado ibi citatus, dubius maneat, nec audeat approbare, nec damnare.

15 Sexta conclusio: si verò mala fide emitt, vt cum dubio in iuste, vel iniuste fuerit captus, & sic possit emere, tunc peccat mortaliter; & si non potest deponere dubium aliquibus rationibus probabilibus, tenetur manumittere. Ratio, quia possessio nihil illum iurat, cum sit mala fide habita, & sit alius, qui potius ius habeat, scilicet ipse Ethiope, qui ius naturale, & possessionem naturalem suę libertatis habet. Sic Nauarra, Ledesma ibi, & Magistri citati.

Nota, hoc limitandum esse iuxta doctrinam, quam docui lib. 2. de marim. dist. 41. num. 28. & tenet Molina ibi, citatus, nisi is, a quo hic emitt licet dubia fide, haberet bonam fidem, tunc enim non teneretur hęc manumittere, quia cum succedat in iure, quod alius habebat a quo emit, & ille habeat bonum ius, scilicet possessionem bona fide, que in dubio ius prebet, potest illo iure se tueri. Atque hęc omnia si retolera multis viris doctis, quibus ea nota feci, maxime placuerunt.

Hinc sit animus bene Palacios vbi supra, dixisse emptorem horum Ethiope, postquam ad nos adducti sunt, & publice venduntur, non tenentur ad ampliorum inquisitionem, sed posse optari licite vendi, quia (vt probaui) est fama communis in oppositum.

DVBIVM V.

An serui Christiani possideri possint ab infidelibus, vel hareticis, vel eis vendi, vel donari, aut quous alio titulo eis tradi.

Respondetur negativè: sed vel ad libertatem reducendi sunt, vel eis auferendi, ne religio Christiana istis subiecta soluitur. Vt enim Euripides inquit, serui plerumque dominorum moribus infici solent. Sic cautum est cap. mancipia, tum sequentibus, 5. 4. dist. cap. 1. & 2. de iudic. l. 1. C. ne Christiana mancipia, & III. Concil. Aurelianensi canon. 10. & IV. Concil. rom. 18. & I. Martisconensi canon. 10. & IV. Tolitano canon. 64. & l. 1. tit. 9. part. 6. & l. penult. tit. 24. part. 7. & Greg. Lopez super eum. Simancas lib. de iustis. tit. 6. n. 10. Bañez 2. 2. q. 40. art. 1. dub. 12.

Hinc sit, quod si seruus Christianus legatur a Iudeo, vel cuius alij infidelis, vel haretico, non valebit legatum. sic expressè l. 3. tit. 9. part. 6. vbi notat Gregorius vob. Ne es valdiora, quod in hoc casu non habebit legatarius estimationem serui. Licet enim quando legatarius & in capax legatario ratione alicuius statuti, & non ratione delicti, est habiturus estimationem, vt si per statutum sit prohibitus forensis acquirere immobilia, & legatur forensis aliquid immobile, habebit estimationem, vt tenet communis in l. apud Iulianum. §. conflat. ff. de legat. 1. contra Bartolum ibi, vt est videre apud Alexandr. ibi, at quando est incapax ratione delicti, vt in nostro casu, neque etiam estimationem habiturus est. Hęc Gregor. Lopez ibi.

1 Immo si serui Christiani sint, & eorum dominus labatur in hęresim, manent ipso iure liberi. l. Manicheus. C. de hareticis, & cap. vlt. de haret. & l. finali tit. 2. 1. part. 4. nec seruatorum dominium obtinebunt a licet ad fidem catholicam reuertantur, & Rex illis omnia bona concedat; quia libertas quocumque modo data, non est reuocanda, neque beneficium Principis cuiquam damnosum esse debet. Sic habetur prima instantione Hispaniensis, cap. 24. & l. 1. cum sequentibus. C. si aduersari libert. & l. 2. §. si quis a principe. ff. ne quid in loco publicis fiat. Hęc Simancas supra num. 8. & 9. & alij de hoc late dixi lib. 2. summa cap. 24. a num. 9.

2 Immo si infidelis, vel hareticus habeat seruum infidelem, & hic conuertatur ad fidem, manet ipso iure liber, licet postea etiam dominus conuertatur ad fidem, vt habetur d. l. finali tit. 2. 1. part. 4. vbi Gregor. Lopez vob. dicit, notat, quod si simul cum seruo conuertetur dominus ad fidem, non perdetur dominium serui; & limitandum est hoc, quod seruus talis conuersus ad fidem acquirat libertatem, quando emptus fuerat a domino ad retinendum eum; si secus si emit causa negotiationis ad rempendendum, tunc enim, quid faciendum sit, disponit d. lex finali tit. 2. 1. part. 4.

DVBIVM VI.

An aliquid intersit inter seruos bello iusto captos, & alios, qui a se vel a patre venditi sunt, quoad posse fugere, id est, an omnibus his fas sit fugere.

1 Hęc in re aliqua sunt certa. Primum certum est, cum qui se vendidit, fugere non possit. Ratio, quia sua sponte se libertate priuauit, & facultate fugiendi. Sic Sotus, & Iosephus Angles vbi infra. Bañez 2. 2. quest. 40. art. 1. dub. penult. Ludouicus Lopez 2. p. instr. cap. 3. fol. 24. Nauarra vbi infra, & quidam docti iuniores.

2 Secundum certum est, cum, qui a patre venditus est, fugere non possit. Ratio, quia voluntas filij, dum sub patria est potestate, reputatur voluntas patris. Sicut ergo, quia propria voluntate se vendidit, fugere nequit; ita quando voluntate paterna, quia reputatur eadem voluntas. Nauarra lib. 3. de restit. cap. 1. num. 21. & quidam docti recentiores, idem dicit Molina infra.

3 Tertio certum est, seruos bello captos, si a dominis fugiant, ad patriamque redeant, ad pristinam reduci libertatem. patet Instit. de rerum diuis. §. item ea, que ab hostibus; vbi sic dicitur: Liberi homines capti in bello iusto in seruitutem nostram redueantur; qui tamen si euaserint, ad suisque venessent fuerint, pristinum statum recipiant. Idem habetur l. 23. tit. 29. part. 3. & lib. 2. tit. 14. part. 7. vbi dicitur, quod vbi femel redit ad suos, sit liber, nec potest capi a domino, licet postea redeat.

4 At dubium est, an serui bello iusto capti peccent fugiendo? Duplex est sententia. Prima tenet peccare fugiendo. Probatur, seruus tenetur domino obedire; ergo nequit fugere, quia non sunt comparabilia. Item, quia fugiendo usurpatur rem domini, hanc tenent Turretrem, cap. ius gentium, dist. 1. quest. 4. sine. Hugo & glossa ibi. D. Anton. 3. p. tit. 3. cap. 8. §. 4. Anchar. reg. peccatum, de reg. iuris in 6. Aretinus l. qui a litronibus.

ff. de testam. Nauarra, cap. 17. Latina & Hispanica num. 103. Felin. cap. 1. de censit. num. 64. Pamorin. cap. sicut, de iocros. P. Molina tom. 1. de iust. tit. 2. dist. 17. Sylu. verbo, seruus, quest. 3. Sed Syluester limitat, nisi captus sit Christianus, quam limitacionem negat Nauarra, & dicit teneri sic fugientem sententiam domino restituere, vel pretium sui ipsius. idem P. Molina.

Secunda sententia docet non peccare fugiendo. Probatur, quia non aliter acceptum est ius gentium de seruitute captorum bello iusto, quam cum pœ dicta fugiendi libertate; & sic leges citate explicant libertatem acquirere fugiendo, quod non heret, si fugientes delinquerent contra iustitiam, cum per iniustitiam nullum ius acquiratur. Item, quia sicut licebat illi seruo ante captiuitatem, ita & post, non enim ius suum amittit. Ita Sotus lib. 4. de iustis, quest. 2. art. 2. Menchaca lib. 1. controversi. frequenter, cap. 10. n. 52. Iosephus Angles in seruum, quest. theologiarum 2. p. quest. de dominio, dist. 4. art. 4. fol. 134. 135. Salou. 2. 2. q. 3. de hominis. art. 3. Couarr. lib. 1. variar. cap. 1. num. 10. Bañez, Ludou. Lopez supra. Nauarra supra n. 200. & quidam recentiores docti, communiterque Neoterici; & hęc sententia est probabilior. Nec placet limitatio Nauarrę, scilicet, quod si est diues, tenetur soluere pretium sine redemptionis. Hinc inseritur, si captus bello iusto alteri vendatur, & ab eo emptore fugiat, non teneri restituere pretium, quia eodem titulo dicitur restituere emptori, quo capienti. Sic Iosephus Angles ibidem. Nauarra num. 209.

Nota hanc secundam sententiam limitandam esse, nisi capti bello iusto promiserint se non fugiuros, tunc enim tenentur sibi tenentur. Sotus, & Iosephus Angles ibidem. Salou. ibidem. Ludouic. Lopez supra.

An liceat consulere seruis, qui possunt fugere, vt fugiant, & ad id iurare; quidam docti iuniores, & Salou. tenuit, quod non, & Ludouic. Lopez 2. p. instr. cap. 5. fol. 24. per cap. si quis seruum 17. 4. 4. Sed contrarium est tenendum, & videtur tenere Bañez, Soto supra. Nauarra num. 205. explicant enim illud caput de seruis, qui se vendiderunt, & docti nonnulli iuniores.

DVBIVM VII.

An liceat seruis bello iusto captis fugere non solum in patriam, sed quocumque.

Nota certum esse, non licere illis ita fugere, vt intra hostium confinia commoerentur, cum enim eo tempore serui sint, nec libertatem acquirant, tenentur domino obedire. Sic Couarr. lib. 4. 2. 2. num. 10. & reg. peccatum. 2. p. §. 11. n. 6. & aperte constat ex hęc allegandis, Nauarra lib. 3. de restit. cap. 1. num. 206. & 201.

At dubium est, an tantum liceat his fugere in patriam, vel etiam quocumque modo sit extra hostium confinia, & in locum, in quo acquiritur libertas. Quod enim tantum in patriam possint fugere, facit Instit. de rerum diuis. §. item ea, que ab hostibus. Vbi dicitur, seruos acquirere libertatem, si ad suos reuersi fuerint. Et Gregor. Lopez l. 23. tit. 29. part. 3. reddens rationem, quare serui fugientes acquirant libertatem, dicit, quia redeunt ad suos. Et Couarr. locis citatis dicit posse seruos ad suos. A 4 fugers

fugere a confinis hostium, & ad patriam redire. Ex quibus videtur colligi tantum ad patriam posse fugere.

Sit conclusio; servus bello iusto captus potest fugere in patriam, vel in eam regionem, in qua servus sit liber, vt Gallia, & Roma sit. hanc tenentur doctissimi Magistri recentiores, quos ego consului, colliguntur ex l. 2. tit. 24. part. 7. & l. 2. tit. 29. part. 3. vbi leges hoc asserunt, servos ad terram Maurorum confugiunt libertatem acquirere. Ecce quomodo lex non exigit ve ad patriam fugiant, sed ad locum extra hostium confinia, in quo veritas acquiritur. Et Couar. vbi supra, post verba citata subdit, dum sero intra hostium confinia commoratur, peccatur; vbi tantum videtur damnare servos fugientes intra locum, in quo serui manent. Faciunt etiam pro hac sententia Doctores citati dubio precedi, qui absolute docent, servos hoc posse fugere. Et tenet Navarra supra, vbi dicit posse tam in patriam, quam in alia distincta regna a loco captivitatis.

Nota quod si servus intra fines, in quibus est servus, bona hinc credens se liberum, vivat vt liber, inter presentes prescribitur decennio, inter abfentes viginti annis. sic habetur l. 23. tit. 29. p. 3. & docet Greg. Lopez l. 23. fin. tit. 29. p. 3. Navarra. n. 110. si vero mala fide dicitur in l. 23. tit. 29. p. 3. prescribere triginta annis. Sed hoc iure canonico est correctum, vt docet ibi Gregor. Lopez, & Navarra n. 110. quia possessor male fidei nullo tempore prescribit. reg. possessor. de reg. iur. in 6.

DVBIVM VIII.

An vernaculis filiis seruorum bello iusto captarum liceat fugere.

Dvplex est sententia. Prima tenet non posse fugere. Ratio, quia non habent patriam libertatis, ad quam confugiant. Sic Henriquez in quadam epistola de hac re consultus. Angles scribit in 2. p. materis, de diuinitis. fol. 134. Ludou. Lopez 2. p. infra. 4. & alij. Secunda sententia docet, posse fugere. Ratio est, quia domini nullum aliud ius in hoc vernaculos habent, nisi quia matres eorum sunt seruorum; partus enim ventrem sequitur, quo ad conditionem seruitutis, vel libertatis, l. seruorum. ff. de statu hominum. Ergo dominus idem ius habet in vernaculos, quod in matres eorum; sed in has tantum habent ius, dum non fugerint; & hac lege, vt liceat eis fugere. Ergo nihil amplius habet in his vernaculos, atque adeo licet ius in eis fugere, sicut & eorum matribus. hanc tenent Navarra lib. 3. de restit. cap. 1. num. 209. & alij vix docti a me conuati.

DVBIVM IX.

An si dominus impetret ancillam ad abutendum ea in tripiter, possit fugere, vel sit libera? & quid si eam in lupanari, vel alio loco prostituat.

Dico primo, quod talis ancilla potest tuta conscientia fugere, & dare, ac si esset libera, & implorare officium Episcopi, vt manumittatur, & potest ipse ad hoc compellere; quia do-

minus abutitur sua potestate. l. si lupanari. C. de Episcop. audientia. l. finali. C. de seruis in lib. 10. Syluest. verbo seruitus. quest. 15. d. l. 7. Angelus ibi num. 1. & Navarra summa top. 16. Hispan. n. 2. Latina noua num. 1. d. 2. dicit, qui d. potest fugere, si putat, quod propter suam fragilitatem non potest resistere, & potest eum dominum compellere, vt alteri vendat; siquidem ob crudelem corporis cruciatum potest ad id compelli. Et quod possit fugere, tenet P. Molina tom. 1. de iust. in 2. d. 1. fol. 303. & addit non teneri reuertendi, nisi cesset periculum, & dominus paratus sit nullam poenam, nullumque grauamen ob id illi inferre, quia cum iuste fuerit, non est digna poena.

Secundo dico, quod si dominus prostituat publice seruam in lupanari, vel in quouis alio loco, vt raptur abutendo suo corpore licetur, manet libera. Sic habetur l. 2. tit. 22. part. 7. & l. 36. tit. 1. part. 5. & l. 4. tit. 12. part. 4. & refert Gregor. Lopez in his locis, plures leges iuris communis idem disponentes.

DVBIVM X.

An sit opus pinn concedere seruis libertatem.

Respondetur, quod si serui iura faveant libertati, ac eam omnes fere serui hodie solidi, ac improbi sint, nec via, nec vitis est, nisi forte serui sint boni, & industria sua facile alimenta quarere possunt, aliter enim sunt otiosi, & fures, ac in carcerebus, & facris vitam finiunt. Sic Simancas lib. iustit. in 6. in 7. & alij.

DVBIVM XI.

Quid sit patria potestas, & quo iure induita sit.

Prima conclusio: patria potestas est ius quoddam, quod habet pater in filios, & in eorum bona. Ita definit lex 1. tit. 17. part. 4. Secunda conclusio: hanc patria potestas non est de iure naturali, vel diuino, sed iure ciuili induita fuit. l. item in potestate. ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iur. & docet ibi Barr. & Montal. tom. 4. tit. 17. l. 3. sine. Suarez l. 9. tit. 1. lib. 1. legum fori in 1. Sylu. verbo, patria potestas. Ang. Tab. ibi.

Hinc fit iuri hunc per consuetudinem derogari posse, & sic de facto in Gallia, & Aragonia contingit; quibus in locis filij sub patria potestate constituti non sunt. Ita docet Suarez vbi supra. Tenet etiam mente. Perez lib. 5. arduum. tit. 2. fol. 61. ante vers. Epi tamen. Segura in reposit. l. Imperator. ff. ad Testeb. n. 91. Glossa in iustit. de patria potest. in principio, vers. citatum.

DVBIVM XII.

Qui habeant dictam potestatem in filios, & in quales filios, si liceat in illis gemitos, vel filios adoptiuos.

Prima conclusio: mater non habet filios in potestate, ita habetur expresse in l. de adoptiuis. ff. de familia. glo. ibi vbi supra. l. 2. tit. 17. part. 4. Gregor. Lopez, & Montal. ibi. glossa ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iur. l. non canones. vers.

vers. canoni. Montal. lib. 1. fori. tit. 11. l. 8. principio. Palud. 4. d. ff. 18. q. 4. Suarez l. 3. Tami. ff. de su. pater. Metin. q. 30. de restit. vers. Primo igitur. Sylu. verbo, emptio. q. 2. d. l. 6. Nau. summa. Elix. c. 17. n. 146.

Hinc fit, a uos ex linea materna non habere nepotes sub sua potestate. Ratio, quia ius, quod habent in nepotes, oritur ratione matris; ergo non est maius, quam id, quod habet mater. Sed hoc non habet filios in potestate. Ergo. Ita expresse habetur part. 4. tit. 17. l. 1. & ibi Gregor. Lopez, & Montal. & glossa d. l. vers. canoni.

Secunda conclusio. Pater, & ascendentes per lineam rectam ex parte patris, vt aui, proauj, &c. habent filios, & nepotes sub sua potestate. Ita habetur expresse l. 1. part. 4. tit. 17. & conclusio est omnium.

Nota tamen, quod cum ius, quod aui paterni habent in nepotes, fit ratione patris ipsorum nepotum, quando pater est sub sui patris potestate, vel dum obiit, erat sub sui patris potestate, nepotes sunt similes, & manent sub aui potestate. Ita habetur ff. de his, qui sunt sui. l. nepotes, & docet ibi glossa vers. & in familia. ita etiam habetur part. 4. tit. 18. l. 1. Gregor. Lopez, & Montal. ibi. Ant. Gomez l. 47. Tami n. 5.

Hinc fit nepotem natum ex parte conjugato, qui tamen nondum recepit Ecclesie benedictiones (quas uoluntates vocant,) manere sub aui potestate; si tamen pater receperat Ecclesie benedictiones, non esse dictum nepotem sub aui potestate. Ratio, quia (vt infra dicam) filius liberatur a patria potestate per matrimonium, secutus Ecclesie benedictionibus; non vero antequam recipiantur hae. Ita Anton. Gomez ibi, & Hugo de Celso recipi. legum. verbo, Pateris paternal. vers. et hinc.

Tertia conclusio. Filij omnes illegitimi non sunt sub patria potestate. Pater, quia patria potestas iure humano induita est, at ius tantum filios ex legitimo matrimonio natos decernit esse sub patria potestate; vt pater l. item in potestate, & l. nam ciuiliu Romanorum. ff. de his, qui sunt sui, & tit. 27. part. 4. l. 2. & docet ibi Gregor. Lopez, & Montal. Barr. d. l. item in potestate. glossa cap. statutu. 2. de hae. in 6. vers. ad primum. Pinellus de bonis maternis 2. p. n. 9. Perez lib. 2. ordinam. tit. 8. l. 1. fol. 1028. Segura l. vnum ex familia. 6. sed si fundum. ff. de legat. 2. m. 12. Suarez l. 9. tit. 1. lib. 1. legum fori vers. vnum tenet.

Ultima conclusio: filij etiam arrogati, seu adoptati transeunt in potestatem patris arrogantis, l. 2. §. finali. ff. de adop. ita glossa ibi. vers. hoc verb. Suarez vbi supra vers. Adde quod. Sed hoc intelligitur (vt colligitur ex illa lege, & notat ibi glossa) de filio per Principem adoptato.

DVBIVM XIII.

Qui sint effectus patrie potestatis, id est, quod ius competat patri in filios ratione patrie potestatis.

Nota tres esse effectus. Primus est, pater habet proprietatem in peculio filij profecticio, & habet vniuersum in peculio filij aduentitio, vt pater part. 4. tit. 17. l. 5. de qua re ex professo differam infra.

Secundus est, pater in castro obsecus, potest, ne fame pereat, impune (intellige in foro exteriori) filium edere. eadem part. 1. 8.

Tertius est, pater potest filium, qui in sua potestate constitutus est, vendere, & impignorare, propter famis necessitatem, quam patitur, cui aliter consulere non potest. Et ita 2. Esura 3. populus fame opprellus inquit, Filij nostri, & filia nostra sunt nimis, acieplam: pro pretio corum frumentum, & comedimus, & viuimus. Ratio est, quia filius est quaedam res patris, & voluntas patris reputatur voluntas filiorum, qui ab eo reguntur; & quod hoc possit pater, habetur l. 2. C. de patris, qui filios dicitur. & part. 4. tit. 17. l. 8. & docent ibi Gregor. Lopez, & Montal. in l. 7. Sotus lib. 4. de iust. q. 2. art. 2. Nau. c. 23. summa, Hisp. n. 95. Latina n. 96. Couar. 3. var. 2. 14. n. 4. Metin. q. 30. de restit. vers. primo igitur. Sylu. verbo, emptio. quest. 4. d. l. 6. Perez lib. 3. ordinam. tit. 3. l. 1. fol. 100. vers. Filius, & alij antiqui, quos hic referunt. Franciscus Garcia p. 1. de contr. c. 17.

Circa hunc effectum sunt aliqua notanda. Primum est, hanc facultatem non habet matrem; quia non habet filios in potestate. Ita habetur eadem l. 7. & docent Gregor. Lopez & Montal. & Metin. Sylu. ibidem.

Secundum est, hanc facultatem non habet auium respectu nepotis, licet aliquando sub sua ipsum potestate habeat. Ratio, quia cum permissio huius legis sit contra id, quod ius naturale dictabat, secundum quod liberam personam vendere non licet, extendi ad auium non debet. l. si vero 6. de viro, ff. de iur. matrim. Montal. notat vbi supra, & Baldus d. l. 2. atque duplicis huius notati doctrinam docuit d. 7. de impedimentis matrimonij disp. 24. n. 16.

Tertium est, hoc etiam priuilegium non competit patri ob aliam quamcumque similem causam, quam ob famis necessitatem. Ratio, quia cum sit res odiosa, & ob hanc solam causam ius id concedat, ad alias extendi non debet. Ita Couar. & Gregor. Lopez ibidem. Azo, Accursus, Dynus, & Alecius per hos citati. Franciscus Garcia 3. p. de contr. c. 17. dicit idem posse patrem ob necessitatem tuendi vitam, quando alio modo nequit tueri.

Quartum est, si filius sit sacerdos, non potest vendi a patre, etiam ob famis pressuram. Ita Gregorius Lopez d. l. 8. vers. paela. Immo ut etiam procedat in filio in sacris constituto, hoc enim est priuilegium constitutum in sacris, vt vendi a patre nullo modo possit: vt resertur Hoff. Ioannes Andreas, & communis cap. in eorum de arce, & qualis. Hippolytus, & Gerardus, quos referunt, & sequuntur Couar. & Perez, vbi supra.

Quintum est, si filius a patre ob famis necessitatem vendatur, tenetur emptor ipsum manumittere, quoties vel vendidit, vel alius in eius gratiam pretium, quo emptus est, reddiderit: quod si tamen emptor docuit ralem filium aliquam artem, non tenetur ipsum redimere pretio, quo sibi constituit, nisi etiam reddatur vna cum tali pretio valor, quo pluris aestimatur ob artem acquisitam, vel saltem expensae addiscendo consumptae. Ita habetur part. 4. tit. 17. l. 9. Franciscus Garcia supra, & Gregor. Lopez ibi & Montal. l. 1. & aduertit Gregorius duo. Primum est, ex venditione a patre facta filium non efficit seruum, sed obligatum

tum seruire. Idem notant Baldus, & Paulus de Castro l. 2. C. de paribus, qui filios dicitur. Secundo notat regulatorem, quando filius venditus est, & postea aduocatus aliquam artem, soluedas esse dum a seruitute restituitur, expensas in addiscendo factas, nisi forsitan iniuste facte essent, quia tardioris erat ad addiscendum ingenij, vel essent excessiue, tunc enim forte tantum soluendum esset, quantum propter artem vtiliore redditus est. l. sed ad vltro. §. 1. ff. de neg. gestis.

¶ Vltimo nota, filium a patre venditum vigentem diu fame posse coegere ipsum patrem, vt cum redimat, si pater feliciorum nactus fuerit fortunam; notant Bald. Felinus, Hippol. & Decius, quos refert, & sequitur Couar. vbi supra.

DVBIVM XIV.

Per que liberetur filius a patria potestate.

Respondetur quatuor modis, scilicet
1. Per mortem naturalem patris, vel ciuilem dicitur autem mors ciuilis, cum quis damnatus est, vt perpetuo in Regis operibus laboret, vel est deportatus, vel in perpetuum exilium missus ad aliquam locum, vt intra illum contineatur, vel eius bona publicata sunt, ita habetur pars 2. tit. 18. l. 2. Gregor. Lopez. & Montalbus ibi late.

2. Secundo liberatur filius a patria potestate ratione alicuius dignitatis, quam sortitur; huiusmodi vero dignitates sunt duodecim, scilicet si filius creetur patricius, id est, Regis consiliarius. Secundo, si creetur proconsul, id est, supremus iudex Regis, vel Imperatoris carie. Tertio, si fiat prefectus pratorio id est, *A delencado mayor de la corte, que es puesto en lugar del Rey, y es mayor, que los otros oficiales para juzgar y librar todos los plejos del Rey, y de alzadas de los jueces de la corte, que viene en ante el.* Quarto si fiat prefectus vrbis, id est, supremus iudex vrbis, que est caput Regni alicuius. Quinto, si fiat prefectus Orientalis, id est, supremus iudex totius terre Orientalis. Sexto, si fiat quæstor, id est, receptor (Hispane *cofrades*) tributorum, & reddituum Regis; non tanquam gabelarius, id est, arrendator, sed tanquam Curie regie officialis. Septimo, si fiat Magister militum, id est, *Alferrez mayor*; 7. *maestro de cavalleria del Rey*. Octauo, si fiat patronus filii, id est, *abogado para defender en juicio las cosas y derechos, que pertenecen a la Camara del Rey*. Nono, si fiat princeps agentium in rebus, id est, *Mayordomo*, o *procurador de la corte del Emperador o del Rey*. Decimo, si fiat Magister scriniij sacri libellorum, id est, *Chanciller del Rey*. Undecimo, si fiat Magister scriniij memorie Principis, id est, *notario o secretario*. Vltimo, si fiat Episcopus. Per has omnes dignitates eximitur filius a patria potestate verum per quatuor ex istis, scilicet dignitate patricij, Prefecti pratorio, Censulis, & Episcopi, liberatur per solam electionem; per alias vero non nisi cepta administratione. Hæc omnia delumpta sunt ex iure communi, & habentur pari. 4. tit. 18. l. 7. si que ad 4. in l. i. fine.

3. Tertio liberatur filius a patria potestate per emancipationem, eadem pars. & tit. 15. Gregor. Lopez. & Montalbus ibi. Sylu. verbo, *Emancipatio*; & ibi alij summiste.

4. Quarto per professionem in religione appro-

bata, tunc enim cum incidat filius in Abbatis potestatem, liberatur a patria potestate. Atque idem dicendum est de votis binij in Societate emissis, scilicet per ea liberati filium a patria potestate, vt late probauit lib. 3. summa cap. 5. n. 31. cum limitatione tamen ibi posita. Similiter liberatur, si pater ipse profiteatur in religione approbata, l. si arrogata. ff. de adopt. ita Sylu. & omnes summistæ, verbo, *patria potestas*. Couar. citans plures, cap. quia non, de testam. n. 5. & cap. 2. n. 8. Anton. Gomez l. 48. Tauri n. 7.

Sed circa hæc notanda sunt aliqua.
Primo nota, Cardinalatum Romanæ Ecclesiæ in hoc æquipari Episcopali dignitati, quia scilicet ytraque eximit a patria potestate. Ita Couar. cap. quia non, de testam. n. 5.

Secundo nota, propter crimen hæresis, vel schismatis, patris liberati filios ab eius potestate. *Aut. Cazaro. C. de hæres. & cap. quicumque, de hæres. §. fin. ita Baldus, & Andreas Siculus, quos refert, ac sequitur Suarez lib. 2. legam fori tit. 11. l. 9. vbi sumam nota, gloria dicit cap. quicumque, vers. de fieri. Sylu. hær. tit. 1. §. 14. Angel. verbo hæresis n. 10. Arm. ibid. glossa marginalis Barroli l. pater furiosus, ff. de his qui sunt sui.*

Tertio nota, quod licet secundum ius commune filius, vel filia est in patris potestate, etiam post contractum matrimonium; at secundum ius nouum huius regni eximitur a patria potestate, postquam contraxit matrimonium, & recepit benedictiones Ecclesiæ, id est, *velaciones*; latus antequam eas receperit. l. 47. Tauri, & lib. 5. ordinam. tit. 1. l. 8. notant Gomez Arias l. 45. Anton. Gomez, Castillo, Cifuentes dila l. 47. Couar. 4. decret. 2. p. 6. 7. §. 1. num. 13. Perez lib. 4. ordinam. tit. 11. l. 3. fol. 1522. Gregor. Lopez part. 4. tit. 17. l. 5. vers. *El uso*. Hugo de Celso recopil. legum, verbo, *Poderio*, vers. *el hijo*. Gutierrez repetitione de heredum qualis, & differ. §. sui n. 120.

Ex dictis inferunt hoc solam ætatem, etiam si filius senex sit, & longæuus, non eximi a patria potestate. Ratio, quia ius instituit patriam potestatem in omnes filios, & tamen nullibi excipit senem. Ita Anton. Gomez l. 47. Tauri n. 1. Perez lib. 3. ordinam. tit. 8. l. 1. fol. 1028. Suarez dila l. 9. in ius. glol. & Ang. l. finali. §. pupillus. ff. de verb. oblig.

Secundo inferunt, militiam non eximere a patria potestate, neque etiam doctoratum; id enim iure non cauetur, ita probat Suarez vbi supra vers. conclusio igitur.

Vltimo inferunt, etiam si pater furiosus sit, habere filios sub sua potestate. l. pater furiosus, ff. de his, qui sunt sui, & ibi Bart. Suarez vbi supra in ius.

DVBIVM XV.

An ratione dignitatis, & per contractum matrimonij eximatur filius in omnibus, etiam in adiosis, a patria potestate.

Nota certum esse ratione dignitatis non eximi filium a patria potestate in omnibus, sed tantum in his, in quibus vile est ipsi filio a patria potestate liberum esse; in iis vero, in quibus hæc libertas esset ei damnosa, & grauis, non censetur extra patriam potestatem, sed in iura. Ratio, quia exemptio hæc in filiorum fauorem inducenda fuit;

fuit; ergo non debet eis esse damnosa, & grauis. Ita Suarez lib. 1. legum fori, tit. 11. de los plejos, num. 25. 26. l. 9. §. Considera vltro. Couar. plures referens cap. quia non, de testam. num. 5. Anton. Gomez tom. 1. variæ resolut. cap. 9. num. 13. Gomez Arias l. 45. Tauri, num. 56. Gutierrez refert, de hered. qualis, & differ. §. sui, num. 11. 12. 19. Mieres lib. de maioraui 4. p. quæst. 1. limitat. 1. num. 5. Gratian. regul. 198. num. 6. Bernard. Diaz regul. 235. Gregor. Lopez l. 14. tit. 18. part. 4. Tiraquell. & plures alij, quos refert Gratian. vnde infert Suarez cum pluribus alijs, quos refert, si statuto caueatur, vel consuetudo habeatur, vt si pater decedat absque filiis in sua potestate constitutis, succedat in bonis dominus loci: si pater cum decedit habeat filium Episcopum, reputabitur hic in patria potestate constitutus, ad hunc effectum, vt excluso domino loci, in paternis bonis succedat, quia hoc casu exemptio a patria potestate in filij damnum cedere.

2. Secundo notandum dicendum esse de exemptio a patria potestate per professionem, scilicet intelligi in fauorabilibus sibi, Suarez, & Ant. Gomez ibi. Gomez Arias l. 45. Tauri, n. 35. Couar. cap. quia non, num. 5. de testam.

3. Tertio nota, quando aliquod beneficium attribuitur filio ob malorum morum suspicionem, vt est Macedonianum filio factio sui iuris quomodocumque beneficium hoc non competit, quia cessat suspicionis ratio. Suarez ibi vers. sed enim.

4. At dubium est, an idem dicendum sit de exemptio a patria potestate per contractum matrimonij. Duplex est sententia.

Prima tenet idem dicendum esse, & sic tantum censeri sui iuris in iis, que ipsi fauorabilia sunt. Sic Suarez ibi. Boschius lib. 2. de nuptijs, & Pirrhus, quos refert Baëza lib. de non malivandis filiabus cap. 16. num. 35. ipse tamen Baëza dubius manet. Idem tenet Mieres vbi supra. Barahona in additionibus ad Ioannem Lupum vbi infra.

5. Secunda sententia tenet in omnibus, etiam odiosis, esse liberum, qui per matrimonium a patria potestate exemptus est. Ratio, quia dicta l. 47. Tauri dicitur talem in omnibus, & in perpetuum esse liberum a patria potestate; ergo etiam in odiosis. Sic Anton. Gomez l. 47. Tauri, num. 9. & Castillo ibi, num. vnico. verbo, *Por emancipado*. Azuado lib. 5. recopil. tit. 1. l. 8. num. 50. & Matienzo eodem lib. 5. recopil. tit. 1. l. 8. glossa 3. num. 1. etiam ibi dicit cum Anton. Gomez l. 47. num. finali, quod nascitur in potestate aui. Gutierrez vbi supra num. 12. 1. idem innuit Gomez Arias l. 45. Tauri, n. 77. & hæc sententia videtur probabilior; idem tenet Gratianus reg. 198. num. 2. Ioan. Lopez tributa de donat. §. 43. num. 2.

DVBIVM XVI.

An sacer ordo liberet filium a patria potestate.

Duplex est sententia.
1. Prima tenet liberare. Ratio, dignitas sacri ordinis præstat dignitatem seculari; sed hæc liberat filium a patria potestate, vt dignitas patriæ: ergo. Ita glossa cap. in decorem. de acate, &

quæst. vers. qui sipsi. Sylu. l. 8. Atm. verb. patria potestas. gloria cap. 1. vers. Magister. 25. quæst. 5. Ang. auct. constitutio. qua de dignitatibus.

Secunda sententia docet, non liberare, quæ probabilior videtur. Ratio, quia id iure non cauetur. Immo cap. per venerabilem, qui sibi sine legitimi, tanquam quid speciale decernitur de Episcopo, quod de patria potestate exemptus sit. Ergo hoc non competit cuiusque clerico in sacris constituto. Ita Sylu. l. reprobans glossam citatam, verb. peculium 1. quæst. 2. sine. Panormit. Innocent. & communis d. cap. in decorem. Couar. cap. quia non, de testam. num. 5. Anton. Gomez l. 48. Tauri, num. 7. Perez lib. 1. ordinam. tit. 3. l. 1. fol. 112. vers. clericus præterea. Montalbus part. 4. tit. 18. l. 14. in ius. Greg. Lopez ibi vers. Para Obispa, & tit. 15. l. 4. vers. en cuyo, sub finem. Gutierrez §. sui, de hered. qualitate, & differ. num. 6. Tabiena verb. peculium, num. 1. & habetur expressè auct. Prebiterus. C. de Episcopi.

DVBIVM XVII.

An filij fugientes a parentibus, vel habita facultate gratia querendis vltimum reledentes, libere possint consumere qua lucrantur.

Respondetur negativè, si se conferunt absque facultate parentum, sed adhuc pater retinet vltimum fructum, etiam si filius longe a patre degat, quia distantia locorum non tollit ius patriæ potestatis. l. Pompeius, in princ. ff. de precator. & docent Pinellus l. 1. C. de bonis mater. 1. p. num. 34. Matienzo lib. 5. recopil. tit. 1. l. 9. gloss. 1. num. 2. & tenet expressè Navarra de restit. cap. 2. num. 71. vbi dicit, quod filij, qui sunt abentes, licet non sustententur a patre, tenentur mittere ad patrem, quod lucratur vltra id, quod ad suam decentem sustentationem, & honestam recreationem, & aliquas elemosinas est necessarium. At verò si habita parentum benedictione, & licentia profecti sint, talibus verbis prolatis ab eisdem parentibus, quibus significat se liberam professiscentibus filijs facultatem committere dispensandi, ac disponendi de iis, que lucrati fuerint, poterunt hæc lucra libere consumere, vt dicam cap. sequenti, dub. 15.

DVBIVM XVIII.

An filius, qui semel est extra patriam potestatem, possit aliquo casu ad eandem potestatem restitui, & an possit pater aliquando cogi ad emancipandum filium, & sic a sua potestate liberandum.

Si prima conclusio; in quatuor casibus cogi potest per iudicem pater eximere filios a sua potestate. Primus est, si in filiorum punitione nimis inhumans sit. Secundus, si filias ad meretricium prostitueret. Tertius est, si quid patri legatur hac lege, vt filium emancipet: tunc enim si legatum admittat, emancipare cogetur. Quartus est, si aliquis priuigium, id est, *fuenteado*, dum impubes est, adoptet, si vbi hic pubertatem nactus fuerit, recipiat sibi damnus adoptio-nem patere, & probet coram iudice, cogetur adoptans a sua potestate eximere. Hi quatuor casus

cafus defumpti sunt ex iure communi, & eos docet lex 18. tit. 18. part. 4. & ibi Gregot. & Montalb.

2. Secunda conclusio: filius à patre emancipatus, si ingratus se prabeat, scilicet, si iniuriam verbis, aut factis, patri irroget, potest ad patriam potestatem reduci. Ita disponit lex 19. eodem tit. quod intelligitur, quando filius voluntarie est à patre emancipatus: tunc enim ehm emancipatio fuerit gratuita, & gratia huic filius ingratus fuerit, meretur propter ingratitude hanc gratia priuari. Si vero coactus à iudice emancipasset, non ob id reduceretur filius in patriam potestatem. Ita aliqui, quos refert, & sequitur Gregorius Lopez ibi. Similiter non redit in patriam potestatem per ingratitude, quando non ab ipso patre, sed à lege est emancipatus. Sic Gutierrez de hered. qualis. & differ. 5. su. num. 122. Oroscius l. qui liberis. num. 4. & 5. ff. de adop.

CAPVT II.

De peculio, eiusque generibus.

SVMMARYM.

- DVB. 1. Quid, & quotuplex sit peculium, & quid differat inter peculia.
- 2. Quid sit peculium castrense, & quasi castrense, profectitium, & aduentitium, & quae peculia in speciali dicantur castrensa.
- 3. Quae peculia sint quasi castrensa.
- 4. Quae peculia sint aduentitia.
- 5. An patri fas sit distribere aduentitia filii.
- 6. An teneatur pater inuenturam facere, cum aduentitia filii recipit.
- 7. Quae peculia sint profectitia.
- 8. An filius, qui patri pro ceteris filijs ministrat, ac rei familiaris paternae curam gerit, & in quo administrat, teneatur pater laborum mercedem, seu salarium solvere, & si ipse non soluat, an, ipso mortuo, teneatur solvere reliquis fratribus. Salarium inquam quod extraneis similiter ministranti solueretur.
- 9. An quicquid filiosfamilias pecunia patris acquirat, vel in rebus patris, consensum sit profectitium.
- 10. An quando tenentur patre, filius aliquos adquisitum, nec contrare potest, cuius ex bonis patris sint concessa sint profectitia.
- 11. An si pater alienet bona aduentitia filij, & illa consonat, possit filius, defuncto patre, petere à reliquis fratribus coheredibus hoc damnum sibi restitui.
- 12. An pater in aliquibus casibus non habeat usufructum in bonis aduentitijs filiosfamilias.
- 13. An in his casibus pater recipiat usufructum commilitarem.
- 14. An donatio, vel remissio usufructus per patrem filio facta possit reuocari per alios fratres, tanquam inofficiosa, & talis filius teneatur in diuisione hereditatis eam conferre cum alijs fratribus.
- 15. An remissio tacta usufructus facta sit, an filius illum sibi capiat, & tunc remissio, seu donatio valeat factam, & sit irrevocabilis, vel sit reuocabilis, & que ad mortem patris.

- 16. An in legitima debita à matre, vel ascendenti, bona ex linea materna, & similiter in tercio bonorum possit mater, vel ascendenti hanc conditionem ponere, & usufructus non acquiratur patri.
- 17. An si extraneus sonat patrem, & filiosfamilias instituat heredem pro dimidia parte quilibet, pater acquirat usufructum in parte illa relicta filio.
- 18. An quando filius eximitur à patria potestate per mortem ipsius filij, vel ipsius patris, amittat pater usufructum in eius aduentitijs.
- 19. An quando filius eximitur à patria potestate ratione dignitatis, ut Episcopalis, paritatis, & amittat pater usufructum.
- 20. An quando filius eximitur à patria potestate, quia emancipatur à patre, amittat pater usufructum.
- 21. An quando filius liberatur à patria potestate per matrimonium, sequatur Ecclesia benedictionibus amittat pater usufructum.
- 22. An si filius, ad quem pertinet usufructus, scilicet coniugatus, recipiat Ecclesia benedictionibus, videtur patrem percipere usufructum aduentitiorum, nec potest ab eo aduentitia, consecrator usufructum remittere, & sic defuncto patre non teneatur heredes dillum usufructum illi restituere.
- 23. An filius amittat per testamentum, vel renunciationem postea patrem usufructum priore.
- 24. An in primogenio, Ducatu, Comitatu, & obediencie filiosfamilias ex matre, vel linea materna, vel alieno patre habeat usufructum.
- 25. An si pater su. morti proximus, filiosfamilias ipsi acquirat.
- 26. An casu, quo auferatur patri administratio bonorum aduentitiorum filij, referatur ei usufructus, quando auferatur propter dilapidationem, licet an in dote aduentitia filia acquirat pater usufructum.
- 27. An in usufructu relicto filiosfamilias acquirat aliquid pater.
- 28. An in fundo filiosfamilias pater habeat usufructum.

DVBIVM I.

Quid, & quotuplex sit peculium, & quid differat inter peculia.

NOTA primò, peculium esse pusillam substantiam, vel pecuniam separatam à rebus, & rationibus patris, vel domini, datam, vel promissam filio, aut seruo. l. de usu. ff. de peculio. Syluest. & reliqui Summistae, verbo peculium, initio.

Secundò nota, peculium, seu bona filiorum esse quadruplicia, scilicet castrensa, quasi castrensa, aduentitia, profectitia. Ita habetur ex l. l. peculium, & part. 4. tit. 17. l. 5. & notant omnes Summistae, & omnes Doctores.

Tertiò nota, hoc distare inter ista peculia, quòd in castrensi, vel quasi castrensi filius habet plenum dominium, & usufructum, & censetur in eo quasi paterfamilias. Vnde in his bonis nihil habet pater. C. de inoff. testam. l. fin. & ff. ad Macedon. l. 1. §. ultims. & l. 2. & part. 4. tit. 17. l. 6. in aduenti

aduentitio verò filiusfamilias habet proprietatem, & dominium, sed pater habet usufructum, dum vivit, ratione patriae potestatis. l. non saltem, & l. eius oportet. C. de bonis, quae liber. & part. 4. eodem tit. l. 5. in profectio autem pater habet proprietatem, & usufructum, filius verò nihil iuris habet. Initio, per quas person. nobis acquir. §. 1. & eadem l. 5. ita notat vniuersi Doctores.

4. Notabitur, cui ergo vivit hoc peculium filio. Respondetur ad hoc tantum deseruire, ne publicetur casu, quo alia patrie bona propter delictum publicantur. l. 3. §. sed verum. ff. de minoribus. Ita Syluest. ubi supra. Couart. lib. 2. variar. cap. 8. num. 7. vers. hinc apparet. Angel. verbo, peculium, num. 16. Tab. num. 17.

DVBIVM II.

Quid sit peculium castrense, & quasi castrense, profectitium, & aduentitium, & quae peculia in speciali dicantur castrensa.

NOTA in genere loquendo, peculium castrense dicitur, quòd castris, seu bello partum est, & sic dicitur castrense, quasi castris acquisitum. Quasi castrense dicitur, quod per officia publica stipendium publicum habentia questum est. Et dicitur quasi castrense, quia quasi in castris acquiritur, isthaec enim munia, quasi militaria censentur. Aduentitium dicitur, quod nec bello, nec ratione officij publici partum est, nec ex paternis bonis, nec ex patris occasione, sed aliunde, vt donatione, legato, &c. & dicitur aduentitium, quasi aliunde, quam ex paterna substantia, proniens. Profectitium est, quod ex pecunijs, aut rebus patris, aut patris occasione acquiruntur: dicitur verò profectitium, quia proficitur à paternis bonis. Ita definiunt leges, & omnes Doctores, vt ex dicendis constabit.

2. Quoad secundum, scilicet, quae peculia sint castrensa. Primò nota, castrense peculium est quicquid filiusfamilias ratione alicuius officij militaris in bello acquirat, & hoc, siue per mare, siue per terram, vt si sit miles, Dux, &c. l. castrense, ff. de peculio castrense, & part. 3. tit. 12. Gregorius Lopez, & Montalbus ibi. Syluest. peculium 1. quest. 1. Angelus num. 2. Armill. & Tabien. num. 1. Nauarrus cap. 17. Latina, & Hisp. num. 141. & omnes id tenent.

3. Secundò etiam est castrense, quod filius acquirat ratione officij, siue per mare, siue per terram exerceatur, ad bellum necessarium. Ita colligitur ex eisdem legibus, & notant Syluest. ibidem, & Nauarr. in Hispan. d. num. 141.

4. Hinc sit castrense esse, quod naute, remiges, patroni, siue alij officales in trarembus, vel nauibus acquirant ratione horum muniorum. Ratio, quia isthaec munia ad bellum necessaria sunt, Sic colligitur ex dictis legibus, & notat Nauarr. Hisp. dicto num. 141. Syluest. peculium 1. quest. 1. Armill. ibi num. 7. Tabien. ibi num. 7. Ang. num. 4. Gregor. Lopez part. 4. tit. 17. l. 6. vers. de his lugares. Vbi vniuersaliter docet licet quaerita in mari per milites maris castrensa esse. Patet etiam ex l. 7. ff. de honor. possess. ex testam. milit. Hoc tamen intelligendum venit, quodam ex causa publica officium hoc obeant, secus quando ex priuata causa, vt pro

mercibus, & huiusmodi. Ita Syll. Tab. Ang. Arm. ibidem. Item intelligitur, quod non esse in bello iniulto, sed iusto, quia iniustum bellum non est publica causa, nec ad bonum commune ordinatur. Syll. Tab. Arm. ibi.

Tertiò, castrense est, quicquid filius in militia acquirat, alijs nisi militatet, minime parturus, si enim alijs sine militia parturus esset, non erit castrense. Colligitur ex dicta l. castrense, cum ibi notatis. Sic Syluest. quest. 1. Ang. num. 3. Tabien. & Armill. num. 2.

Quartò, castrense est, quod filius ratione custodie alicuius castelli, vel arcis, id est, fortalezae, lucratur. l. 6. tit. 17. part. 4.

Tandem castrense est, quicquid filiosfamilias militi datur à parentibus cognatis, vel alijs quibuscunque, l. miles, & l. castrense, ff. de pecul. castrense. Ratio, quia hoc donum ratione militia comparatur. Ita Nauarr. Hisp. dicto num. 141. Gregor. Lopez part. 3. tit. 12. l. 2. vers. De las soldadas. Montalb. part. 4. tit. 17. l. 6. vers. Castre, & lib. 3. legum fori, tit. 4. l. 7. vers. el Rey. Segura l. Imperator. ff. ad Tribell. nom. 87. Bart. l. si foris. ff. de castrense, pecul. & trall. de duobus fratribus. Syluest. quest. 4. Ang. n. 8. Tab. & Arm. num. 4.

Nota tamen hoc intelligendum esse cum limitatione quadam, in triplici enim differentia sunt, quae militi donantur; quaedam manifestè ad eius obeundum munium conferunt, vt sunt arma, & haec castrensa sunt, vt patet ex legibus citatis; quaedam verò ad id minime prestatur: vt si bona aliqua immobilia militi conferantur, & talia non sunt castrensa, nec quasi, nisi in duplici casu; alter est quando donans ratione solius militia ductus dedit. Alter, quando dedit, vt vendatur, & necessaria ad militare munium pretio emantur. Extra hos duos casus castrensa, vel quasi, non erunt, etiam si donans expresserit, vt sit castrense, vel quasi. Alia verò donata sunt media, quae scilicet, ad huiusmodi militaria munia, & ad alia conferunt, vt seruis, &c. & haec etiam castrensa non sunt, neque quasi, nisi expresse, & nominatim ad officium illud militare largiantur, vel factum ab eo, quia solum ex militia notus est. l. si militi, ff. de castrense, pecul. ista omnia docent Bartol. Syluest. Tab. Ang. Arm. ubi supra.

DVBIVM III.

Quae peculia sint quasi castrensa.

Primò nota, peculium quasi castrense esse, quod filius ratione munij alicuius publici acquirat, propter quod munium stipendium publicum habet. l. cum multi. C. de bonis, quae liber. & l. cum antiquis. C. de inoff. testam. Ita Nauarr. cap. 17. Latina, & Hisp. num. 142. Syluest. peculium 1. quest. 1. Ang. num. 1. Arm. & Tab. num. 1. & omnes. Vnde iuxta has leges, & Doctores duo exiguntur vt sit quasi castrense, scilicet causa publica, & publicum stipendium, vel factum secundum Syll. vt debeat publicum stipendium.

Secundò nota, quasi castrense esse, quod iudices ratione officij lucrantur, quia officium est publicum. l. 2. tit. 2. part. 3. Gregor. Lopez ibi vers. los jueces. Bart. l. si milit. ff. de castrense, pecul. & notat vterque similiter esse quasi castrense, quod iudici donatur causa eundi per officia.

cafus defumpti sunt ex iure communi, & eos docet lex 18. tit. 18. part. 4. & ibi Gregor. & Montalb.

2. Secunda conclusio: filius à patre emancipatus, si ingratus se prabeat, scilicet, si iniuriam verbis, aut factis, patri irrogat, potest ad patriam potestatem reduci. Ita disponit lex 19. eodem tit. quod intelligitur, quando filius voluntarie est à patre emancipatus: tunc enim ehm emancipatio fuerit gratuita, & gratia huic filius ingratus fuerit, meretur propter ingratitude hanc gratia priuari. Si vero coactus à iudice emancipasset, non ob id reduceretur filius in patriam potestatem. Ita aliqui, quos refert, & sequitur Gregorius Lopez ibi. Similiter non redit in patriam potestatem per ingratitude, quando non ab ipso patre, sed à lege est emancipatus. Sic Gutierrez de hered. qualis. & differ. 5. su. num. 122. Oroscius l. qui liberis. num. 4. & 5. ff. de adop.

CAPVT II.

De peculio, eiusque generibus.

SVMMARYM.

- DVB. 1. Quid, & quotuplex sit peculium, & quid differat inter peculia.
- 2. Quid sit peculium castrense, & quasi castrense, profectitium, & aduentitium, & quae peculia in speciali dicantur castrensa.
- 3. Quae peculia sint quasi castrensa.
- 4. Quae peculia sint aduentitia.
- 5. An patri fas sit distribere aduentitia filii.
- 6. An teneatur pater inuenturam facere, cum aduentitia filii recipit.
- 7. Quae peculia sint profectitia.
- 8. An filius, qui patri pro ceteris filijs ministrat, ac rei familiaris paternae curam gerit, & in quo administrat, teneatur pater laborum mercedem, seu salarium solvere, & si ipse non soluat, an, ipso mortuo, teneatur solvere reliquis fratribus. Salarium inquam quod extraneis similiter ministranti solueretur.
- 9. An quicquid filiusfamilias pecunia patris acquirat, vel in rebus patris, consensum sit profectitium.
- 10. An quando tenente patre, filius aliquos adquisit, nec contrare potest, cuius ex bonis patris sententia sit profectitia.
- 11. An si pater alienet bona aduentitia filij, & illa consonat, possit filius, defuncto patre, petere à reliquis fratribus coheredibus hoc damnum sibi restitui.
- 12. An pater in aliquibus casibus non habeat usufructum in bonis aduentitijs filiusfamilias.
- 13. An in his casibus pater recipiat usufructum commilitarem.
- 14. An donatio, vel remissio usufructus per patrem filio facta possit reuocari per alios fratres, tanquam inofficiosa, & talis filius teneatur in diuisione hereditatis eam conferre cum alijs fratribus.
- 15. An remissio tacta usufructus facta sit, et filius illum sibi capiat, & tunc remissio, seu donatio valeat factam, & sit irrevocabilis, vel sit reuocabilis, & que ad mortem patris.

- 16. An in legitima debita à matre, vel ascendenti, bona ex linea materna, & similiter in tercio bonorum possit mater, vel ascendenti hanc conditionem ponere, & usufructus non acquiratur patri.
- 17. An si extraneus sonat patrem, & filiusfamilias instituat heredem pro dimidia parte quiescitur, pater acquirat usufructum in parte illa relicta filio.
- 18. An quando filius eximitur à patria potestate per mortem ipsius filij, vel ipsius patris, amittat pater usufructum in eius aduentitijs.
- 19. An quando filius eximitur à patria potestate ratione dignitatis, ut Episcopalis, paritatis, & amittat pater usufructum.
- 20. An quando filius eximitur à patria potestate, quia emancipatur à patre, amittat pater usufructum.
- 21. An quando filius liberatur à patria potestate per matrimonium, sequatur Ecclesia benedictionibus amittat pater usufructum.
- 22. An si filius, ad quem pertinet usufructus, scilicet coniugatus, recipiat Ecclesia benedictionibus, videat patrem percipere usufructum aduentitiorum, nec petat ab eo aduentitia, consecrator usufructum remittere, & sic defuncto patre non teneatur heredes dillum usufructum illi restituere.
- 23. An filius amittat per testamentum, vel renunciationem postea patrem usufructu priuare.
- 24. An in primogenio, Ducatu, Comitatu, & obediencie filiusfamilias ex matre, vel linea materna, vel alieno patre habeat usufructum.
- 25. An si pater su mortis proximo, filiusfamilias ipsi acquirat.
- 26. An casu, quo auferatur patri administratio bonorum aduentitiorum filij, referatur ei usufructus, quando auferatur propter dilapidationem, item an in dote aduentitia filia acquirat pater usufructum.
- 27. An in usufructu relicto filiusfamilias acquirat aliquid pater.
- 28. An in fundo filiusfamilias pater habeat usufructum.

DVBIVM I.

Quid, & quotuplex sit peculium, & quid differat inter peculia.

NOTA primò, peculium esse pusillam substantiam, vel pecuniam separatam à rebus, & rationibus patris, vel domini, datam, vel promissam filio, aut seruo. l. de usu. ff. de peculio. Syluest. & reliqui Summistae, verbo peculium, initio.

Secundò nota, peculium, seu bona filiorum esse quadruplicia, scilicet castrensa, quasi castrensa, aduentitia, profectitia. Ita habetur ex l. l. peculium, & part. 4. tit. 17. l. 5. & notant omnes Summistae, & omnes Doctores.

Tertiò nota, hoc distare inter ista peculia, quòd in castrensi, vel quasi castrensi filius habet plenum dominium, & usufructum, & censetur in eo quasi paterfamilias. Vnde in his bonis nihil habet pater. C. de inoff. testam. l. fin. & ff. ad Macedon. l. 1. §. ultims. & l. 2. & part. 4. tit. 17. l. 6. in aduenti

aduentitio verò filiusfamilias habet proprietatem, & dominium, sed pater habet usufructum, dum vivit, ratione patriae potestatis. l. non saltem, & l. eius oportet. C. de bonis, quae liber. & part. 4. eodem tit. l. 5. in profectio autem pater habet proprietatem, & usufructum, filius verò nihil iuris habet. Initio, per quae person. nobis acquir. §. 1. & eadem l. 5. ita notat vniuersi Doctores.

4. Notabitur, cui ergo viui est hoc peculium filio. Respondetur ad hoc tantum deseruire, ne publicetur casu, quo alia patrie bona propter delictum publicantur. l. 3. §. sed verum. ff. de minoribus. Ita Syluest. ubi supra. Couart. lib. 2. variar. cap. 8. num. 7. vers. hinc apparet. Angel. verbo, peculium, num. 16. Tab. num. 17.

DVBIVM II.

Quid sit peculium castrense, & quasi castrense, profectitium, & aduentitium, & quae peculia in speciali dicantur castrensa.

NOTA in genere loquendo, peculium castrense dicitur, quòd castris, seu bello partum est, & sic dicitur castrense, quasi castris acquisitum. Quasi castrense dicitur, quod per officia publica stipendium publicum habentia questum est. Et dicitur quasi castrense, quia quasi in castris acquiritur, isthaec enim munia, quasi militaria censentur. Aduentitium dicitur, quod nec bello, nec ratione officij publici partum est, nec ex paternis bonis, nec ex patris occasione, sed aliunde, vt donatione, legato, &c. & dicitur aduentitium, quasi aliunde, quam ex paterna substantia, proniciens. Profectitium est, quod ex pecunijs, aut rebus patris, aut patris occasione acquiruntur: dicitur verò profectitium, quia proficiscitur à paternis bonis. Ita definiunt leges, & omnes Doctores, vt ex dicendis constabit.

2. Quoad secundum, scilicet, quae peculia sint castrensa. Primò nota, castrense peculium est quicquid filiusfamilias ratione alicuius officij militaris in bello acquirat, & hoc, siue per mare, siue per terram, vt si sit miles, Dux, &c. l. castrense, ff. de peculo castrense, & part. 3. tit. 12. Gregorius Lopez, & Montalbus ibi. Syluest. peculium 1. quest. 1. Angelus num. 2. Armill. & Tabien. num. 1. Nauarrus cap. 17. Latina, & Hisp. num. 141. & omnes id tenent.

3. Secundò etiam est castrense, quod filius acquirat ratione officij, siue per mare, siue per terram exerceatur, ad bellum necessarium. Ita colligitur ex eisdem legibus, & notant Syluest. ibidem, & Nauarr. in Hispan. d. num. 141.

4. Hinc sit castrense esse, quod naute, remiges, patroni, siue alij officales in trarembus, vel nauibus acquirant ratione horum muniorum. Ratio, quia isthaec munia ad bellum necessaria sunt, Sic colligitur ex dictis legibus, & notat Nauarr. Hisp. dicto num. 141. Syluest. peculium 1. quest. 1. Armill. ibi num. 7. Tabien. ibi num. 7. Ang. num. 4. Gregor. Lopez part. 4. tit. 17. l. 6. vers. de his lugares. Vbi vniuersaliter docet licita qualita in mari per milites maris castrensa esse. Patet etiam ex l. 7. ff. de honor. possess. ex testam. milit. Hoc tamen intelligendum venit, quodam ex causa publica officium hoc obeant, secus quando ex priuata causa, vt pro

mercibus, & huiusmodi. Ita Syllu. Tab. Ang. Arm. ibidem. Item intelligitur, quod non esse in bello iniulto, sed iusto, quia iniultum bellum non est publica causa, nec ad bonum commune ordinatur. Syllu. Tab. Arm. ibi.

Tertiò, castrense est, quicquid filius in militia acquirat, alijs nisi militatet, minime parturus, si enim alijs sine militia parturus esset, non erit castrense. Colligitur ex dicta l. castrense, cum ibi notatis. Sic Syluest. quest. 1. Ang. num. 3. Tabien. & Armill. num. 2.

Quartò, castrense est, quod filius ratione custodie alicuius castelli, vel arcis, id est, fortalezae, lucratur. l. 6. tit. 17. part. 4.

Tandem castrense est, quicquid filiosfamilias militi datur à parentibus cognatis, vel alijs quibuscunque, l. miles, & l. castrense, ff. de pecul. castrense. Ratio, quia hoc donum ratione militia comparatur. Ita Nauarr. Hisp. dicto num. 141. Gregor. Lopez part. 3. tit. 12. l. 2. vers. De las soldadas. Montalb. part. 4. tit. 17. l. 6. vers. Castrense, & lib. 3. legum fori, tit. 4. l. 7. vers. el Rey. Segura l. Imperator. ff. ad Tribell. nom. 87. Bart. l. si foris. ff. de castrense, pecul. & trall. de duobus fratribus. Syluest. quest. 4. Ang. n. 8. Tab. & Arm. num. 4.

Nota tamen hoc intelligendum esse cum limitatione quadam, in triplici enim differentia sunt, quae militi donantur; quaedam manifeste ad eius obeundum munium conferunt, vt sunt arma, & haec castrensa sunt, vt patet ex legibus citatis; quaedam verò ad id minime prestatur: vt si bona aliqua immobilia militi conferantur, & talia non sunt castrensa, nec quasi, nisi in duplici casu; alter est quando donans ratione solius militia ductus dedit. Alter, quando dedit, vt vendatur, & necessaria ad militare munium pretio emantur. Extra hos duos casus castrensa, vel quasi, non erunt, etiam si donans expresserit, vt sit castrense, vel quasi. Alia verò donata sunt media, quae scilicet, ad huiusmodi militaria munia, & ad alia conferunt, vt seruis, &c. & haec etiam castrensa non sunt, neque quasi, nisi expresse, & nominatim ad officium illud militare largiantur, vel factum ab eo, quia solum ex militia notus est. l. si militi, ff. de castrense, pecul. ista omnia docent Bartol. Syluest. Tab. Ang. Arm. ubi supra.

DVBIVM III.

Quae peculia sint quasi castrensa.

Primò nota, peculium quasi castrense esse, quod filius ratione munij alicuius publici acquirat, propter quod munium stipendium publicum habet. l. cum multi. C. de bonis, quae liber. & l. cum antiquis. C. de inoff. testam. Ita Nauarr. cap. 17. Latina, & Hisp. num. 142. Syluest. peculium 1. quest. 1. Ang. num. 1. Arm. & Tab. num. 1. & omnes. Vnde iuxta has leges, & Doctores duo exiguntur vt sit quasi castrense, scilicet causa publica, & publicum stipendium, vel factum secundum Syllu. vt debeat publicum stipendium.

Secundò nota, quasi castrense esse, quod iudices ratione officij lucrantur, quia officium est publicum. l. 2. tit. 2. part. 3. Gregor. Lopez ibi vers. los jueces. Bart. l. si milit. ff. de castrense, pecul. & notat vterque similiter esse quasi castrense, quod iudici donatur causa eundi per officia.

3 Adverte hic duo, alterum est, salariam iudicum arbitrorum non esse quasi castrense, sed aduentitium. Ratio, quia cum infames possint esse arbitri, non dicuntur hi militare, nec munium horum dicitur publicum. Ita Bald. l. cum oportet, in principio num. 16. C. de bonis, qua liber. Gregor. Lopez part. 4. tit. 17. l. 7. vers. A utriusque signifier.

4 Alterum est, stipendium Assessorum iudicum esse quasi castrense; habere reputatur officium publicum. Ita habetur expresse l. velut, C. de assessoribus, & docet ibi glossa, quae etiam docet idem l. fori, C. de advocatis, ubi etiam Bart. Sylvest. peculium 1. quest. 10. Arm. ibi num. 3. Tab. num. 3. Ang. num. 7. & hoc non tantum verum est, si salarium publicum habeant, sed etiam si id non habeant, sed a privati, quia debetur eis salarium publicum. Sic Arm. ibi, & idem aperte videtur dicere Sylvest. nam rogat utrum stipendium Assessorum non habentium salarium publicum, sit quasi castrense. Et respondet absolute, stipendium Assessorum esse quasi castrense.

5 Tertio nota, quasi castrense esse quod Advocati ratione huius munij lucrantur. l. fori, C. de advocatis, quia officium publicum est. Ita asserunt vniuersi, & indubitanter est, si ex publico stipendio est, ut si fisci, vel pauperum sint Advocati.

6 At sub iudice versatur, an non tantum stipendium, quod ex publico, sed etiam quod a clientulis, quorum causas agunt, percipiunt, sit quasi castrense. Duplex est sententia.

7 Prima tenet, quod a clientulis percipiunt non esse quasi castrense. Ratio, quia deest secunda conditio ad quasi castrense requisita, scilicet ut stipendium de publico sit. Sic Speculator tit. de alienationibus vers. 2. et intelligitur.

8 Secunda sententia tenet, esse quasi castrense. Ratio, quia Advocatis salarium de publico debetur, & stipendium hoc clientulorum loco publici, quod debebatur, atque antiquitus soluebatur, succellit. Ita Bart. & glossa dicta l. fori, Sylvest. peculium 1. quest. 10. Armill. & Tabien. num. 4. Ang. num. 7. Baldus l. finali, C. de inoffic. testam. & l. cum oportet, in principio num. 16. C. de bonis, qua liber. Anton. Gabr. de communibus opinio. tom. 1. in thesauris receptorum sentent. vers. Advocatus, Iason dicens esse communem dicta l. fin. Vinius lib. 1. opinio. 240. Gregor. Lopez part. 4. tit. 2. l. 2. vers. en las escuelas. Montalb. l. 6. tit. 3. part. 4. vers. Castria, et lib. 3. legum fori tit. 4. l. 7. vers. citra. & haec sententia est multo verior.

9 Quarto nota, stipendium Procuratorum quasi castrense minime esse, sed aduentitium. Ratio, quia munium hoc publicum non est, sed vile. Institut. de except. in fine. Sic Bald. dicto num. 6. Arm. & Tab. dicto num. 3. Gregor. Lopez part. 4. tit. 17. l. 7. vers. A utriusque.

10 Quinto nota, esse grane dubium de stipendio Notariorum, seu tabellionum (idem enim est in iure Notarius, & tabellio, vt notat Sylvest. verbo tabellio, in principio.) Triplex est sententia.

11 Quidam absolute dicunt esse quasi castrense, quia officium est publicum. Sic gloss. l. fin. vers. Memorabilium. C. de inoffic. testam. Nauarr. Lat. & Hisp. cap. 17. num. 142.

12 Secunda sententia distinguit, & dicit acqui-

tum per Notarios communes non esse quasi castrense, bene tamen acquiritur per Notarios, seu scribas communitatis, vel dominorum, vel officialium, qui salarium ex publico debentur habere, & hoc tenet non tantum de salario publico, sed etiam de stipendio, quod tales scribae a priuatis acquirunt. Sic Sylvest. peculium 1. quest. 10. Tab. num. 9. & 3. Armill. num. 9. & 5. Ang. num. 4. sed Angelus non explicat id procedere etiam de salario, quod a priuatis acquirunt; ceteri vero id explicant. Et quoad hanc partem, scilicet etiam, quod a priuatis acquirunt, esse quasi castrense, probari potest, quia non videtur maior ratio de Advocatis, quam de scribis, sed quod illi a clientulis loco stipendij accipiunt, esse quasi castrense: ergo.

13 Tertia sententia docet id, quod scribae acquirunt ratione munij ex stipendio publico, vt si sint fisci, vel pauperum scribae, esse quasi castrense; quod tamen acquirunt per stipendio a priuatis non esse quasi castrense, sed aduentitium. Ratio, quia reputatur officium quodammodo vile. Sic Baldus l. cum oportet, in principio num. 16. C. de bonis, qua liber. Speculator tit. de alienationibus, vers. Nec intelligit. Gregor. Lopez part. 4. tit. 17. l. 7. vers. e a los escriuanos. & l. 2. tit. 2. part. 3. vers. los escriuanos. & dicit illam legem pro hac sententia facere. Dicit enim esse quasi castrense, lo que ganon los escriuanos en razon de las soldadas, que ganon en las cortes de los Reyes en las ciudades, y en las villas. Et hanc sententiam viso Baldo, & Gregorio Lopez, iudicauit Hispani quidam vir valde doctus probabiliorum, & consului de hac re Patrem Doctorem Henriquez, qui in quadam epistola ad me suo nomine subscripta respondit haec verba: *Dura videtur haec sententia Baldi, & Gregorij Lopez, sed est vera, quia in his, quorum alius redemptio ad opus ferale in fisco prohibuitur, vt quod tabellio scribat, vel transcribat, stipendium non debet censeri quasi castrense, id est, quasi liberale, & privilegiatum, nisi quando stipendium est publicum, scilicet pro causa fisci, & pauperum designatum a lege, vel iudice. Quare haec sententia, vt probabilior tenenda est.*

14 Sexto, quasi castrense est stipendium Magistrorum alicuius ex septem artibus liberalibus. Ratio est, quia munium hoc publicum, & liberale est. l. cum multa, C. de bonis, qua liber. & l. cum antiqua, C. de inoffic. testam. & part. 3. tit. 2. l. 2. Gregor. Lopez ibi, vers. en las escuelas. Nauarr. cap. citato, Lat. & Hisp. num. 142. Sylvest. peculium 1. quest. 1. Ang. num. 4. Armill. & Tabien. num. 3. Similiter stipendium Medicorum est quasi castrense, vt patet ex eisdem legibus, & eadem ratione: & tenent idem Doctores, notantque Tab. & Arm. non tantum stipendium publicum, quod Medici, vel Magistri docentes artes liberales habent, esse quasi castrense, sed etiam stipendium, quod a priuatis percipiunt, quia debetur eis stipendium publicum.

15 Septimo stipendium artificum mechanicorum, vt fabri lignarij, latomi, camentarij, &c. licet publicum esset, non est quasi castrense. Ratio, quia officium non est publicum, & liberale, sed vile, & ferale: licet in operibus communibus laborarent. Sylvest. peculium 1. quest. 9. Arm. num. 3. Salicetus l. fin. C. de inoffic. testam. Tabien. verbo peculium num. 3. Angel. num. 6. Baldus, quem refert

refert ac sequitur Gregor. Lopez part. 3. tit. 2. l. 2. vers. en las escuelas, & part. 4. tit. 17. l. 7. vers. A utriusque.

16 Adverte tamen hic stipendium architectorum, seu ingeniorum dominorum, vel communitatis esse quasi castrense, quia officium est scientiarum liberalium, scilicet mathematicarum. Sic Sylvest. Angel. Tab. Arm. Salicetus ibi.

17 Octauo, quasi castrense dicuntur habere officiales Episcoporum, Comitum, & Baronum, licet salaria non recipiant a Principe. Ratio, quia officium est publicum. Ita Ioannes Faber, quem refert, ac sequitur Gregor. Lopez part. 4. tit. 17. l. 7. vers. A utriusque.

18 Nono, quasi castrense est quicquid ab Imperatore, vel Imperatrice, Rege, vel Regina donatur filiofamilias. l. cum multa, C. de bonis qua liber. l. 7. tit. 17. part. 4. & ibi Gregor. Lopez vers. donatio. Montalb. lib. 3. tit. 4. l. 7. vers. O que de Suarez quest. in iuramentum, num. 4. Segura l. Imperator. ff. ad Trebell. num. 92. Nauarr. cap. 17. Lat. & Hisp. num. 142. Sylvest. peculium 1. quest. 1. Arm. & Tab. num. 13. Ang. num. 2. Antonius Gomez l. 48. Tauri num. 3. & 4. plures refert.

19 Sed dubitatur circa hoc, an si Rex donet aliqui filiofamilias patris contemplatione, sit profectitium, vel quasi castrense. Montalb. ibidem, dicit esse profectitium, & in dubio dicit praesumtum datum contemplatione filij, & sic esse quasi castrense.

20 At verius est esse quasi castrense, licet patris contemplatione Rex donauerit. Ratio, quia dicta l. cum multa, absolute dicit donata a Rege esse quasi castrensa; imo cum l. cum oportet, quae praecesserat, docuisset donata filio ipsius contemplatione esse aduentitia, & patris contemplatione profectitia; postea l. cum multa, eadem tit. dicit indistincte, quae sita filio per Regis donationem esse quasi castrensa; ergo videtur intelligere de donatis cuiuslibet contemplatione. Ita tenet Antonius Gomez ubi supra. Aretinus l. sed si plures, §. in arrogato, ff. de arrogato. & pupill.

21 Aliqua alia notari possent circa donata a Rege an sint quasi castrensa, de quibus infra, ubi de usufructu quem pater habet in bonis filij.

22 Vltimo quasi castrense est, quicquid donatur, siue a parentibus, siue ab aliis, filiofamilias Advocato, vel habenti quoduis aliud officium publicum: in qua re eum distinctione, quam posui dub. praecedenti, sine, circa donata militi, tenendum est: idem enim prolius dicendum est in hoc, vt notat Bart. Tab. Ang. Arm. ibi citati, & Sylvest. l. 9. §. 6.

23 Hinc interit, donatum Advocato ad libros emendos, vel equum, vt per officia ear. esse quasi castrense. Ratio, quia haec ad eius munium obtinendum conferunt. Sic Bart. l. si mulier, ff. de castrensi pecul. Sylvest. peculium 1. quest. 10. Ang. num. 7. Tab. num. 3. Gregor. Lopez part. 4. tit. 17. l. 7. vers. A utriusque. Similiter etiam est quasi castrense, quod filiofamilias, vt ad doctoratum promouetur, largiunt. Patet l. 3. §. secundum qua. ff. de donat. inter vir. & vxor. & docet Segura l. Imperator. ff. ad Trebell. num. 87.

24 Hic est disputandum, quale peculium sint libri donati a patre filio, vt iudex, & quale peculium. Fo. Sanchez, Consil. moral. Tom. 1.

lium sint bona per clericos acquisita: sed de hoc late dixi ubi 7. sum. cap. 13.

D V B I V M I V.

Quae peculia sint aduentitia.

Nota primo, aduentitium esse quodcumque per filium acquisitum, quod non est castrense, vel quasi, nec a patre, vel de eius bonis, vel eius contemplatione principaliter partum: sed aliunde acquisitum, vel ex successione materna, vel propinquorum ex linea materna, vel donatione, vel industria, vel labore, vel artificio, vel euentu, vel fortuna, vt si inueniret thesaurum, vel aliquid aliud, vel quouis alio modo. l. 3. titulo 17. part. 4. notant ibi Gregor. Lopez, & Montalb. Nauarr. Lat. & Hisp. cap. 17. num. 142. 143. 144. Sylvest. peculium 1. quest. 1. Angel. num. 2. Arm. num. 1. & 13. Tab. num. 13. & omnes.

Secundo donatum filiofamilias per extraneos, si solius patris contemplatione datum sit, erit profectitium; si vero solius filij contemplatione, aduentitium: si tamen vtrius inuita largitum sit, minime constet, ad coniecturas recurrendum est, vt ad futurum euentum; si enim largitur filio, vt dum suus pater vixerit, eo dono fruatur, non autem post patris obitum, censetur patris intuitu largitum: si vero largitur filio, vt etiam post patris obitum habeat, censetur filij intuitu donatum. Ita Bart. tract. de duobus fratribus. Sylvest. peculium 1. quest. 18. Arm. num. 14. Angel. num. 2. Tabien. num. 14. Nauarr. Lat. & Hisp. cap. 17. num. 162. Consule etiam dicenda infra, ubi de peculio profectitio; ibi enim disputandum est in dubio, an praesumatur peculium profectitium, vel aduentitium; datum tamen non filiofamilias, sed filio iam emancipato, nullo pacto censetur profectitium, quia filius hic non patri, sed sibi acquirit, siquidem extra patriam potestatem est. l. sed etsi quid, ff. de usufructu. Nauarr. ibi.

Adverte hic adhuc esse aduentitium donatum filiofamilias per extraneum, licet donans explicet, se velle esse tali filio castrense, vel quasi. Verum voluntas ista donantis sic expresse operabitur, vt in tali aduentitio pater usufructum non acquirat, vt infra dicemus. Sic Bart. ubi supra, & l. si iuris, ff. de castrensi pecul. Sylvest. quest. 4. §. 7. Angelus num. 8. Tabiena & Arm. num. 4. Molina tom. 1. de iustitia, tract. 2. diff. 8.

Tertio nota, circa donata filiis per patrem, certum esse, esse aduentitia, quando in merito non remuneracionem largitur, quae si extraneus fecisset, similis modo remuneraret. Ratio, quia talis non est donatio simplex, sed remuneratoria. Sic Bart. ubi supra. Sylvest. quest. 19. Angelus & Arm. num. 15. Tab. 116. Anton. Gomez l. 29. Tauri n. 25. Greg. Lopez part. 3. tit. 13. l. 24. vers. de parte. Montalb. l. 7. vers. quatuor lib. 3. legum fori. Quando vero nulla filij praecesserit merita, dicunt Sylvest. Arm. Angel. Tabien. quod talis donatio non valet, & sic nullum ius in sic donatis acquirit filius. Ceterum hoc verum est iure communi, at iure Regni talis donatio valet, modo tertium, & quintum bonorum patris non excedat, & non computat

computabitur in legitima, sed in ea censobitur filius melioratus. Sic disponit l.26. Tauri, & aduertit Anton. Gomez l. 29. num. 29. de qua re infra latius; quare sic donatur filio, censebitur modò aduentitium. Sic nonnulli docti reuocatores.

Quarto nota circa donata nepoti per auum paternum plures Doctores absolute dicere esse aduentitia. Ita Alciatus de praesumptionibus reg. 1. praesumpt. 18. num. 1. f. v. Anton. Gabriel dicens esse communem ratio 1. communium opinionum, lib. 4. fol. 55. Gregor. Lopez part. 3. tit. 13. l. 24. versic. de parit. & plures alij, quos refert Perez vbi infra.

At verò communis haec doctrina cum distinctione hac intelligenda est, quando auus largitur aliquid nepoti ipsius contemplatione, & non patris; tunc est aduentitium: quia non ex patris bonis, nec eius intuitu procedit; quando verò largitur patris contemplatione, est profectitium. Ita Segura §. cum sita. l. coheredi. ff. de vulg. & pupill. subtit. num. 179. 120. 173. Perez in additamento ad Seguram, in illo num. 119. Anton. Gomez l. 29. Tauri num. 41. Censetur tamen donatio intuitu ipsius patris facta, quando ad patris instantiam facta est, & quando non nisi ob patrem fieret, quia scilicet nulla nepotis merita praecederent, sed patris. Sic Segura disto num. 120. 173. Item censetur facta patris intuitu, quando auus largitur aliquid nepoti ad causam necessariam, ad quam pater largiri reneatur; & non habet, unde tribuat; verum si pater haberet, unde tribueret, vel sponte, & non ob causam eius auus largitur aliquid nepoti, contemplatione ipsius nepotis datum censetur; & sic erit aduentitium. Sic Bart. quem refert, & sequitur Perez vbi supra. Itaque vbi tacite, vel expressè non constat patris intuitu datum, censetur in dubio datum intuitu nepotis, & esse aduentitium. Sic Antonius Gomez vbi supra, plures refertens.

Aduerte hic, haec omnia intelligi, quando nepos donationis tempore erat sub patris potestate, nam si esset emancipatus, non videtur datum nepoti, vt acquirat patri, quia hoc non patitur ratio ciuilib. Ita Baldus l. cum oportet. C. de bonis, qua liberis, & Segura disto num. 120.

D V B I V M V.

An pater sit distrabere aduentitia filij.

R Espondetur non licere: ita enim definitur pater l. 1. tit. 13. l. 24. quod limitat Gregor. Lopez versic. in magna maniera; nisi ad soluendum res alienum, quod est in ipsa hereditate, quia hereditas, & substantia alicuius, dicitur detracta alicui alieno, & ad soluendum legata, quae sunt in hereditate, & quando res sunt damnosa, & onerosa hereditarij, l. finali §. fin. autem et alienum, & §. ipsum autem, C. de bonis, qua liberis. & aduertere in his casibus posse patrem distrabere, vendendo, seu alias alienando res filij sine decreto iudicis, licet in tutore id decretum requiratur; quia patria potestas, quae naturalis est, & primitiua, potest plus, quam tutoris potestas. Sic Azo C. de bonis qua liber. eolum. finali. versic. & pro confirmatione. & Gregor. Lopez ibi, & plures

Secundò nota circa hoc, dupliciter posse patrem esse causam, vt aliquid huiusmodi conferat, scilicet proximam, & remotam. Proxima est, quando taliter patet est causa, vt non donatur

alij, quos refert Ant. Gomez l. 48. Tauri num. 18. & ipsos sequitur ibi in fine.

D V B I V M VI.

An teneatur pater inuentarium facere cum aduentitia filij recepit.

R Espondetur negativè: tum quia id lege cautum non est; imò vlt receptum est, vt non teneatur; tum quia non est nusus administrator, imò magnum ius in his bonis habet. Sic Martinus, quem refert, & sequitur Syluest. peculium 1. quast. vltima; dicitque ita decimam Bononiae Anton. Gomez l. 48. Tauri num. 16. Cynus, & Baldus ab ipso relati. Molina lib. 1. de primogen. cap. 3. num. 34. nec teneatur satisfare. l. cum oportet. §. non auum. C. de bonis, qua liber. & l. fin. eodem tit. §. fin. autem, in fine. Sic Molina num. 33. Martienzo lib. 4. ordinament. tit. 1. l. 3. gloss. 2. num. 16. Tiraquell. l. si vniquam, in praesentione, num. 29. vbi multos refert, addit Martienzo multos textus, & Doctores referens, quòd si pater transeat ad secundas nuptias, teneatur satisfare. An verò teneatur ad maiores expensas, quàm alij usufructuarij, & ad expensas litis, vide Molinam memo 1. de iustit. traft. 2. disp. 8. §. 7. traft. de alijs usufruct. ad quas expensa teneatur.

Aduerte hic duo; alterum est, teneri ad petitionem filiorum patri descripti talia bona; quod generale est in omnibus; qui inuentarium facere non tenentur. Ita Molina ibi, & Cuman. consil. 88.

Secundò nota eo casu, quo pater usufructum non habet in aduentitijs filij, posse esse eius tutorem, vel curatorem, & teneri rationem reddere, & inuentarium facere. l. hinc. C. ad l. f. l. 1. d. 1. d. Anton. Gomez num. 17. plures refertens Tiraquell. disto num. 29.

D V B I V M VII.

Quae peculia sint profectitia.

N Ota profectitium esse acquisitionem per filium, & familias ex rebus, & substantia patris, vel ei largitum patris occasione. l. cum oportet. C. de bonis, qua liberis, & ibi glossa. Baldus ibi in principia memo. 5. Idem definit l. 5. tit. 17. part. 4. Gregor. Lopez, & Montalb. ibi. Nauar. Lat. & Hisp. c. 17. num. 144. Syluest. peculium 1. q. 1. Ang. num. 1. Tabien. & Arm. num. 12.

Nota hic, tunc dici occasione patris aliquid obuenire filiis, quando alius dandum non erat, nisi patris respectu, id est, ad patris vtilitatem; quod praesumitur, si solius patris merita, & nulla filij interuenierunt. Et hoc, quando filius est in potestate. Sed si est emancipatus, non videtur consideratione acquirendi patri datum filio, quia hoc non patitur ratio ciuilib. & ideo erit filij, quia ei acquiri debet, cui de iure potest acquiri. l. adue. §. quaestio. ff. de usufructu. Sic Baldus ibidem. Segura §. cum sita. l. coheredi. ff. de vulg. & pupill. subtit. num. 120.

Secundò nota circa hoc, dupliciter posse patrem esse causam, vt aliquid huiusmodi conferat, scilicet proximam, & remotam. Proxima est, quando taliter patet est causa, vt non donatur

donatur filio, nisi propter ipsum, & sic donatum est profectitium. Remota verò est, quando donans occasione patris venit in filij notitiam, verum non propter patrem proximè donat, sed quia plus, vel ex parte ac patrem ipsum diligit. v. g. si filius pecunia patris negotians, negotiansque gratia alienam alicuius adipiscatur, rationeque amicitiae aliquid sibi doneatur, pater est causa remota doni, & sic donatum est aduentitium; requiritur enim ad profectitium, vt occasione patris proximè acquiratur. Sic contra Speculatorem tenet Syluest. peculium 1. quast. 15. Tabien. num. 14. Angel. num. 13. Bart. l. cum oportet. C. de bonis, qua liber. Castillo l. 5. Tauri, §. adde quòd. Nauar. cap. 17. Lat. & Hisp. num. 64. Montalb. lib. 3. fori tit. 4. l. 7. versic. vlt. vbi etiam notat, quòd si negotiatio esset causa proxima, quia scilicet alter ratione negotiationis donatur, volens societatem cum ipso in negotiatione contrahere, est profectitium. Notat etiam Castillo, quòd si daret filio, quia est pater, verum non daret, nisi propter patrem, est profectitium, quia pater est qualis causa proxima.

D V B I V M VIII.

An filio, qui patri pro ceteris filijs ministrat, ac rei familiaris paternae curam gerit, tamque administrat, teneatur pater laborum mercenario, seu salarium soluere, & si ipse non soluat, an ipso mortuo teneatur soluere reliqui fratres salarium inquam quod extraneo similiter ministranti soluere.

D Vplex est sententia. Prima docet teneri soluere salarium dicitur. Ratio, quia licet filius teneatur patri obedire, ipsū tunc reuertit, ac non tenetur ipse ministrare, nec ad opera industrialia; sic Fulgositus l. illud. C. de collat. Anton. Gomez l. 29. Tauri num. 24. Baëza lib. de decima tuoru danda; cap. 2. num. 4. §. 10. & 11. qui hoc limitat, quando opera filij essent alicuius momenta, illisque substantia paterna aueta fuisset. Haec sententia colligitur ex pluribus alijs dubijs sequenti allegandis, qui dicunt, dum filius pecunia patris aliquid acquirit, vel in rebus patris, esse aduentitium id, quod operis filij correspondet, si enim aduentitium esset, erit proprium filij, & sic ipse praestandum saltem post obitum patris.

Secunda sententia docet, non esse praestandum salarium tali filio. Ratio, quia operas etiam industrialia debet filius patri ratione alimentorum, & curae paternae; l. 3. tit. 20. part. 2. & l. finali, fori tit. 7. part. 2. & l. 3. tit. 12. part. 1. N. Castellanus, ff. de negot. gest. si alimentu. & l. si parum. C. de negot. gest. Item quia filius non repetendi animo, sed magis ratione pietatis, & debiti obsequij, & honoris iure negotia patris gessisse videtur. Sic Iason l. illud. C. de collat. Papienses, quos refert, & sequitur Castillo l. 27. Tauri. §. nunquid etiam. D. Muñoz, dum publice Salamantice profiteretur, quem refert, & sequitur Parlad. de rebus quotid. cap. 19. num. 2. Gregor. Lopez l. 3. tit. 20. part. 2. versic. que sunt supra. Nauar. summa Lat. & Hisp. cap. 17. num. 144. 148. ibi Gutierrez lib. de iuramento

confirmat. 1. part. cap. 1. num. 7. & 8. Saliceto l. 1. de iur. C. famul. beati. num. 7. & ibi Bald. num. 11. Finellus C. de bonis mater. l. 1. part. 3. num. 62. versic. Inferius vnde dicit, dicit raro deberi salarium, quia quocumque seruitia, obsequia, curaciones in infirmitatibus debet filius patri: sic etiam fuit publica sententia prolata in quadam lite super hoc agitata, vt refert Fulgositus vbi supra; sic etiam colligitur ex pluribus dubijs sequenti allegandis, dicentibus, filium, qui pecunia patris, vel in re patris aliquid acquirit, patri acquirere, & tale lucrum esse profectitium, & sic totum patris. Item tenent alij, quos Doctores citati referunt, Sic

Prima conclusio; haec secunda sententia est multo probabilior, scilicet filio sub patris potestate constituto ministranti patri nullum salarium deberi.

Nota conclusionem esse limitandam, nisi filius tacite, vel expressè prolester salarium operarum praestandum sibi esse a patre: nam quando hoc prolesteretur, deberetur sibi salarium. Sic Gutierrez vbi supra num. 8. Parlad. & Nauar. 249 supra. Imò haec prolester non fat est, vt salarium filio praestandum sit, cum sit contra id, ad quod filius teneatur, nisi casu quo filius non tenetur alere patrem, eo quòd diues est. Nauar. & Gutierrez ibi.

Secundò nota intelligendam esse conclusionem de filio sub patris potestate constituto: nam si filius sit emancipatus, salarium temporis, quo post emancipationem seruitur patri, receptum est; quia diuersa in hoc est ratio respectu operum artificialium, quia iam est separatus, & electus a manu patris, & ipsius potestate. Sic Gutierrez vbi supra num. 10. Syluest. peculium 1. quast. 12. Perez lib. 1. ordinam. tit. 2. l. 1. sub finem, fol. 28. §. quatuor etiam, verum debetio causa seruitur; vbi haec dicit: Debium ex causa seruitur non est filio in legitimum impendendum, quando tale seruitur erat estimabile, & filius impendendum erat emancipatus, qui has operas patri impendere non tenetur, tunc enim debetur ei salarium, vt colligit extraneo. Et in hoc casu verum tenet prima sententia citata.

Hinc inferatur idem dicendum esse de filio si legitimo ministrante patri, scilicet deberi sibi salarium, quia non est in patris potestate, vt supra dictum est. Si tamen pater ei alimenta, & vestitus praestitit, dum ei ministrabat, in seruiturio impatiatur. l. finali. tit. 12. part. 2. & l. 2. tit. 23. lib. 4. fori. Sic Gutierrez vbi supra num. 12.

Sed quid dicendum de filio seruiente matri? Parlad. vbi supra dicit, non deberi sibi salarium, immo nec filio seruienti auis. Et Gregor. Lopez vbi supra dicit, idem videri de filio seruiente matri, ac de filio seruiente patri; quia illa lex de vtriusque videtur loqui; relinquunt tamen cogitandum.

Secunda conclusio; probabile est filio seruiente matri deberi salarium, quando seruiturum est dignum estimatione, & considerabile, sicut dignum est de filio emancipato seruienti patri, quia filius non est in matris potestate. Sic Faber, quem refert, & sequitur Gutierrez vbi supra num. 12. & in hoc etiam casu tenet verum opinio supra citata.

DVBIVM IX.

An quidquid filiusfamilias pecunia patris acquirat, vel in rebus patris censendum sit profectivum.

Hoc dubium pendet a precedenti, & fore eadem esse utriusque resolutionem. Certum est tamen esse profectivum ubi in acquisitione nulla filij labor, & industria intercederet, ut si fundum locaret, vel mercatorum, ut negotiaretur, pecuniam paternam traderet, vel censum ex illa colligeret.

At dubium est, quando filijfamilias labor, & industria simul cum pecunia paterna concurrat. Duplex est sententia.

Prima, totum lucrum esse profectivum, quia leges absolute docent requisitum pecunia patris esse profectivum. Sic Speculator, quem refert, ac sequitur Sylva, peculium, l. 9. §. 1. p. 12. §. 12. §. 1. cum oportet, C. de bonis, qua liberis. Tason Illud. C. de collat. Azo, & Fulgofius, quos refert, & sequitur Gregor. Lopez p. 4. tit. 17. l. 5. vers. can. lat. Nau. Lat. & Hispan. cap. 17. num. 144. cum limitatione infra ponenda.

Secunda sententia docet, lucrum illud esse mixtum, scilicet partim profectivum, quatenus a pecunia patris procedit: partim vero adventitium, scilicet quatenus ab industria, & filij labore profectivum. Ratio, quia solum id, quod ex pecunia patris procedit, dicitur profectivum, sed tantum pro illa lucri parte tribuitur pecunie patris: ergo. Item quia quod filiusfamilias in aliis sua industria, & labore acquirit, est adventitium: ergo & in hoc. Sic Anton. Gomez l. 29. Tauri n. 24. Bart. Jacobus de Butrio, Ang. Baldus, Paulus, & communis dicta l. cum oportet, Montalb. l. 7. tit. 4. lib. 1. legum fore. vers. Queritur. Segura l. 1. §. si vir ff. de acquir. poss. l. n. 69. Tabien, verbo, peculium n. 18. Ang. l. n. 11. Rosella num. 7. & alij per hoc citati. Sic

Prima conclusio: regulariter prior sententia est verior, quia filius ad eas operas tenetur patri, ut dictum est precedenti dubio.

Secunda conclusio: quando filius non tenetur alere patrem, & tacite, vel expresse protestaretur intercedent operarum sibi perstandam; vera est secunda sententia, ut dixi dubio precedenti, & tenet Navarrus ubi supra.

Tertia conclusio: filius est illegitimus, vel emancipatus, est etiam vera secunda sententia, ut probavi dubio precedenti, & tenet Sylva, ubi supra, & quos ibi allegavi.

Quarta conclusio, quando filius non negotiatur pecunia paterna nomine patris sui, sed nomine proprio, vel nomine patris, & proprio, tunc etiam est vera secunda sententia, scilicet peculium esse mixtum. Sic Gregor. Lopez ubi supra, plures referens.

Tandem nota, si non constet, quantum lucrum pecunie, quantum labori, industriae tribuendum sit, dimidium pecunie, & dimidium labori tribuendum est: sicut cum duo societatis contractum ineunt, dimidium pecunie, & dimidium industriae in dubio tribuitur: ut est glol. iuncto textu l. 1. C. pro socio, §. §. quod autem. Infiti. per quas person. nob. acquir. Sic Segura, Anton. Gomez, Nau. ubi supra.

DVBIVM X.

An quando filius aliquot, vivente patre, acquirat, nec constare potest cuius ex bonis patris sint, censenda sint profectiva.

Glossa l. cum oportet, C. de bonis, qua liberis tenet ex qualitate personarum, & patrimonij id pensandum esse.

Sed Bart. Bald. & communis, ut refert, & sequitur Anton. Gomez l. 29. Tauri n. 24. dicunt sententiam glossae procedere, ubi filius patris bona administrabat: at ubi non administrabat, praesumuntur in dubio adventitia. Quod intellige cum Bart. quem refert, ac sequitur Sylva, peculium l. 9. §. 17. Ang. n. 14. nisi suspicio delicti oreretur, si praesumeretur filium non ex patris bonis acquisisse, scilicet quia praesumeretur filium turpiter acquisivisse, cum aliter habere non quiritur: tunc enim, ut illa suspicio evitetur, praesumerit ex bonis patris comparasse. Idem docet Tabien, verbo, peculium n. 17. & notant Sylva, Ang. & Tabie, idem omnino servandum esse in Praetore, tutore, & uxore, & huiusmodi, qui circa bona aliorum versantur in conscientia, quando dubitatur, cuius ex bonis acquisierint.

DVBIVM XI.

An si pater dilapidet bona adventitia filij, & illa consumat, possit filius defuncto patre petere a reliquis fratribus coheredibus hoc damnum sibi restitui.

It prima conclusio: si pater ex talibus adventitiis non habeat vsumfructum, ut potest contingere iuxta dicenda in dubio sequenti, tenetur pater, & per consequens haeredes restituere hoc damnum. Ratio, quia est res aliena, & in talibus bonis censetur filius, ac si sui iuris esset. Sic Saliz. l. filia. C. famul. herese. n. 24. & alij quos refert, & sequitur Gutierrez. de iuramento confirmatorio, l. p. cap. 4. n. 20.

Secunda conclusio: si pater in talibus bonis habeat vsumfructum, & dilapidatio, & consumptio concernat fructus tantum, ad nihil tenetur pater, & per consequens neque haeredes, quia fructus erant patris. Si vero dilapidatio, & consumptio concernat res substantiam, si est modica, de illa non curatur inter patrem, & filium, si vero est magna, & enormis, pater tenetur filio, & patre non restituente, tenentur haeredes, quia damnum illatum fuit in re aliena, sic idem Doctores.

DVBIVM XII.

An pater in aliquibus casibus non habeat vsumfructum in bonis adventitiis filijfamilias.

Hic ponam, quae iure constant, & dubis sequentibus quae circa casus hic ponendos dubia fuerint.

Quod est certum apud authores, & iure constat, est in septem casibus patrem non habere in adventitiis vsumfructum.

Primus casus, si pater renovit talem vsumfructum filio, talis enim remissio valet. Ratio, licet enim

enim donatio inter vivos, & filiumfamilias non valet, id tamen tenet quando pater aliquid de suo patrimonio dimittit; hic vero non dimittit aliquid, sed tantum renunciat lucro legali. hic casus habetur l. cum oportet. C. de bonis, qua liberis, & ibi Bart. Cynus, Aug. Paulus, & omnes. Anton. Gomez l. 48. Tauri n. 9. ubi plures referunt. Navarrus cap. 17. num. 145. Sylva, peculium. l. 9. §. 1. Ang. n. 2. Tab. & Ann. n. 13.

Secundus casus est, quando bona relicta sunt filiofamilias hac lege, ut vsumfructus non acquiratur patri; quia voluntas disponentis est servanda. Auth. ex cap. C. de bonis, qua liberis. Ant. Gomez ubi num. 10. Sylva, Angel. Tab. Ann. ibi. Nau. num. 14.

Tertius, si pater vna cum filio succedat alteri filio in adventitiis, utroque enim secundum ius commune succedit. Auth. defuncto. C. ad Terrull. hoc casu pater non acquirat vsumfructum in ea parte, qua succedit alteri filio. Auth. item hereditas. C. de bonis, qua liberis. Sic Ant. Gomez citans plures num. 12. Sylva, Angel. Tab. Ann. Nau. ibi.

Sed nota cum Nau. & Ant. Gomez, hanc casum secundum huius regni ius locum non habere, quia eo casu, filio defuncto solos parentes succedere. l. 7. Tauri.

Quartus casus, quando pater noluit assentiri filio adveni aliquam hereditatem, in illa enim pater non habebit vsumfructum.

Quintus casus est, quando pater in cellas nuptias contraxit.

Sextus, si parte minus legitime divortium faciente bona filius applicentur.

Septimus, si filius accipiat dotem patre non consentiente, nec se obligante. Hos casus ponunt referentes leges Sylva, & Ang. Tabien. ubi supra, & Sylva, donatio 2. q. 7.

DVBIVM XIII.

An in his casibus pater recipiat vsumfructus commodatorem.

Quidam enim dicunt filium esse vsumfructuarium, id est, habere ius ad vsumfructum, at vero pater recipere commodam talis vsumfructus. Ita Ang. Infiti. per quas person. nobis acquir. quem sequitur Iason, ut referunt Molin. & Gregor. Lopez ubi supra.

Veram hanc sententiam merito improbant alij, quia tunc patrum prodesse filio ius, nisi commodum etiam recipiat; quare dicendum est in his casibus omnino filium acquirere vsumfructum, & commodatorem. Sic Molina lib. 1. de primog. cap. 17. num. 13. Gregor. Lopez part. 4. tit. 17. l. 5. vers. vsumfructus. Xarez. quest. manricano. n. 15. 16. & alij per hoc citati. Vide Molin. ibi n. 23. & 29. 20. Joannem Gutierrem de expensis c. 10. n. 45.

DVBIVM XIV.

An donatio, vel remissio vsumfructus per patrem filio facta possit revocari per alios filios tanquam inofficiosa, & talis filius teneatur in divisione hereditatis eam conferre cum alijs fratribus.

Prima conclusio, talis donatio, vel remissio vsumfructus nequit revocari per alios filios

tanquam inofficiosa, id est, legitime nocens, quia non diminuitur de patrimonio aliquid, nec computabitur in tertio, & quiro bonorum, sed vltra eam potest pater in aliis bonis in tertio, & quinto illum filium, vel quemlibet alium meliores, quia talis vsumfructus remissus non censetur esse de bonis, & patrimonio patris, ut docui lib. 6. de marim. disp. 4. num. 18. cum Doctores ibi citatis. Anton. Gomez l. 48. Tauri n. 10. Molina tom. 1. de inst. vult. l. 1. dist. 8.

Secunda conclusio: talis filius, cui remissus est vsumfructus, non tenetur in divisione hereditatis cum confectore cum alijs fratribus: patet l. cum oportet, §. si autem. C. de bonis, qua liberis. Ratio, quia non est proprie donatio, & diminutio de patrimonio patris, sed remissio iuris sibi competentis in filij bonis. Sic Anton. Gomez eodem n. 10. Molina ibi Baldus. Auth. ex testamentis. C. de collat. vers. Novum. licet ibi Iason contrarium tenet.

Tertia conclusio: talis expressa donatio, & remissio vsumfructus statim valet, estque donatio irrevocabilis, Sic Paulus, & Boetius, quos refert, & sequitur Gutierrez de iuramento confirmat. l. p. cap. 4. num. 16. Tello dicens communem l. 13. Tauri num. 63.

DVBIVM XV.

An remissio tacita vsumfructus sit sit, ut filius illum sibi capiat, & talis remissio, seu donatio valeat statim, & sit irrevocabilis, vel sit revocabilis usque ad mortem patris.

Nota remissionem tacitam dici, quando patre vivente, & tacente filius percipit vsumfructum.

Secundo nota, certam esse, talem remissionem tacitam latam esse, ut vsumfructus sit filij, si enim habetur expresse l. cum oportet. vers. si autem. C. de bonis, qua liberis. & docent omnes Doctores citandi.

At dubium est, an talis remissio statim valeat, & fiat irrevocabilis, vel renovari possit per patrem, dum vixerit. Triplex est sententia.

Prima tenet non valere statim eam remissionem, & sic posse quovis tempore a patre renovari tam respectu vsumfructus percipiendi in futuro a filio, quam respectu percipi: non enim talis tacita remissio vsumfructus, donec morte patris confirmetur. Probatur ex dicto §. si autem, ubi habetur, ex tacita remissione lucrari filium vsumfructum post mortem patris; ergo antea non erat firma. Sic videtur tenere glossa dicto vers. si autem. idem tenent Azo, Iacobus Butrio, Faber, quos refert Tello l. 17. Tauri n. 19. & eos sequitur n. 62. l. 64.

Secunda sententia docet talem tacitam remissionem esse ab initio irrevocabilem, tam respectu temporis praeteriti, quam futuri. Sic Baldus dicto §. si autem, n. 5.

Tertia sententia docet hanc tacitam remissionem ab initio validam esse, nec posse a patre renovari respectu fructuum, quos patre sciente, & tacente percipit filius: at poterit pater renovare pro tempore futuro, scilicet ne filius ex tunc percipiat vsumfructum. Ratio, quia scientia & patetia patris non extendit effectum suum vltra

tempus, quo prestatur: ergo poterit pro tempore futuro reocari, non autem pro tempore quo iam habuit effectum. Et hoc est, quod dicitur §. *in autem*, appellat hanc disturnam donationem, id est, quasi de die in diem, & morte patris confirmari, quo ad totum scilicet usufructum. Sic Paulus de Castro dicit §. *in autem*, num. 4. Barr. Cynus Vitalis, quos refert, & sequitur Gutierrez de iuram. confirmat. p. 7. n. 14. 15. Ant. Gomez l. 48. Tauri n. 9. 10. l. 29. n. 29. Molina tomo 1. de iust. tract. 2. disput. 8.

Sic concludo: hæc tertia sententia videtur probabilior.

DVBIVM XVI.

An legitima debita a matre, vel ascendenti bus ex linea materna, & similiter in scatio bonorum possit ponere, vel ascendentes hanc conditionem ponere, ut usufructus non acquiritur patri.

Dvplex est sententia. Prima dicit posse Ratio, quia *Auth. excipitur, C. de bonis, qua lib.* absolute permittit talem conditionem. Item, quia ea conditio non est onerosa, immo favorabilis filio. Sic glossa *Auth. ex licet a matre, & aia in principio, vers. Participium.* & ibi Angel. de Peruho, Iacobus & Bellouiso, Paulus, Saliz. Iacobus de Butrio, Ialon, Bald. quos refert Ant. Gomez l. 48. Tauri n. 11. & eam dicit esse communem Gutier. cap. *quomodo patrem, §. nullum ad bona paterna, num. 19. 20.* & refert pro ea Menchacam, & Suarez, & ipse dicit absolute dubio esse veram, quando male suspicatur mater de moribus viri: at quando non suspicatur male, licet dubius, tenet non posse apponere tale granamen.

Secunda sententia asserit non posse talem conditionem apponere in legitima, sed tantum in legitima relicto, quod extraneis prelegare poterat. Pater *Auth. ex licet a matre, & aia, in principio*, ubi sic dicitur, Sancimus licentiam esse matri, & aia alijsque parentibus postquam reliquerunt filio patrem, qua lege debetur, quod reliquum est sua substantia, domare sub hac conditione, ut usufructus non queratur patri; hoc enim extraneo relinquere poterant: unde nulla parentibus relicta nascetur. Hæc ibi. Ita Anton. Gomez eodem n. 11. Secunda §. *sed si fundum, l. remm ex familia, ff. de leg. 2. n. 169.* Suarez l. *quomodo in priusibus, C. de iust. iustam, num. 11.* Barr. Paulus de Castro, Fulgolinus, Philippus Corneus, *Auth. excipitur, C. de bonis, qua lib.* Alexand. & Fabianus relati per Antonium Gomez; & hæc sententia est multo verior ac tenenda; idem Molina tomo 1. de iust. tract. 2. disput. 8.

DVBIVM XVII.

An si extraneus simul patrem & filiumfamilias instituat heredem pro dimidia parte quemlibet, pater acquirat usufructum in parte illa relicta a filio.

Dvplex est sententia. Prima non acquirere: tum quia *Auth. Item hereditas, C. de bonis, qua lib.* statuit, ut dum

filius, & pater succedunt alteri filio, pater non acquirat usufructum: sed iste est casus similis; ergo: tum etiam, quia ex dispositione, & voluntate defuncti ista videtur regularis intentio, & effectus institutionis, ut videtur hæc æque succedere in proprietate, & usufructu. Sic glossa, Saliz. Paulus de Castro dicit *Auth. Item hereditas*.

Secunda docet patrem habere usufructum in illa parte filij. Ratio, quia cum *Auth. Item hereditas*, correctoria sit iuris communis, quo debetur patri usufructus in omnibus filij adventitiis, non est de casu ad casum extendenda: sed illa solo loquitur de casu, quo pater & filius succedunt alteri filio; ergo. Sic Iacobus de Aretio, Cynus, Albericus, Ang. Philippus Corneus dicit *Auth. Item hereditas*, & communis, ut refert, & sequitur Anton. Gomez l. 48. num. 13. & hæc est verior.

DVBIVM XVIII.

An quando filius eximitur a patria potestate per mortem ipsius filij, vel ipsius patris, amittat pater usufructum in eius adventitijs.

Ratio dubitandi, quia usufructus effectus est patrie potestatis; ergo hac cessante, ille cessabit. An vero quando publicantur bona patris, vel filij ob crimen hæretis, vel alius, publicetur hic usufructus, vide Molinam *ubi infra disput. 9.* de quo late dicit lib. 2. *opere moralis in præceptis Decalogi cap. 16.*

Prima conclusio: per filij mortem non finitur usufructus, quem pater in eius bonis habebat, sed retinebit quoad ipse pater vixerit. Ratio, quia licet patria potestas requiratur ad usufructus acquisitionem, non tamen, ut semel acquisitus duret. Et pater hoc *l. finali, vers. penult. C. ad Tertul.* sic Anton. Gomez 48. Tauri n. 5. Tello l. 5. Tauri n. 6. & 8. Molina lib. 1. de primogen. cap. 19. n. 20. & lib. 2. cap. 9. n. 23. Pinellus *C. de bonis mater, l. 1. p. 1. n. 39.* Menchaca de *successio, progressi, lib. 1. §. 1. n. 39.* Barr. Odofri. Albert. Ang. Saliz. Paulus Corneus, & communis dicit *l. finali*. Montalbus lib. 3. fori tit. 4. l. 7. *vers. est etiam notandum.* Molina tomo 1. de iust. tract. 2. disput. 9. hanc conclusionem probari lib. 7. in *præceptis Decalogi cap. 13. n. 5.*

Hinc inferitur, licet pater & mater iure huius regni æque succedant in bonis filijfamilias defuncti; id tamen intelligendum est, quoad proprietatem: nam etiam in illa parte bonorum, in qua mater succedit, retinebit pater usufructum, dum vixerit. Ratio, quia hoc non prius per mortem filij: ergo sicut habebat ipse vivo, debet habere ipse defuncto. Sic Pinellus *ibi*, Tello dicit n. 6. Ant. Gomez l. 6. Tauri n. 11. 12.

Secundum inferitur, si deficientibus parentibus succedant nepotibus paternis, & maternis, & illi habeat usufructum in bonis nepotis viuentis, quia scilicet natus est ex filio coniugato, qui nondum Ecclesie benedictiones receperat: retinebit etiam post mortem in ea parte, in qua succedit anus maternus. Pater eadem ratione. Sic Ant. Gomez eodem n. 12.

Secunda conclusio: quando filius eximitur a patrie potestate per mortem ipsius patris, constat filium

filium deinceps habere usufructum. Nota tamen, quod si pater eius non receperat benedictiones Ecclesie, non habebit talis filiusfamilias usufructum, si autem patrem habeat, sed ausu habet. Ratio, quia cum sic in hoc testata, iuxta supra dicta, habebunt in hoc nepote respectu aut locum omnes patrie potestatis effectus, cuius vnus est habere usufructum in adventitijs. Sic Antonius Gomez dicit l. 6. n. 12. & l. 47. Tauri n. 3.

DVBIVM XIX.

An quando filius eximitur a patrie potestate ratione dignitatis, ut Episcopalis, patris, &c. amittat pater usufructum.

Anton. Gomez l. 48. Tauri n. 6. & l. 6. n. 11. dicit non amittere patrem usufructum, nec totum, nec partem, quem in adventitijs eius habebat. Ratio, quia ad retinendum usufructum, quem antea pater acquisierat, non requiritur patrie potestatis perseuerantia, sed sit est principio acquisitionis adfuisse, nec iure inuenitur cautum his in casibus amittere patrem usufructum acquisitum.

Sed Pinellus cap. de bonis maternis, l. 1. p. 1. n. 42. melius hoc nullibi esse in vtu, & fauet Gregor. Lopez l. 15. tit. 18. part. 4. *vers. Retener.* ubi dicit nullam usufructus partem retinere patrem, quoad emancipatio legibus inducta est: at constat ex supra dictis ratione dignitatis Episcopalis, & aliarum emancipationum esse filium per leges.

Aduerte tamen, in bonis acquisitis postquam filius exemptus est a patrie potestate per talem dignitatem, non acquirere patrem usufructum. Ratio, quia ut acquiratur usufructus, requiritur ut factum acquisitionis tempore sit patria potestas, sed tempore acquisitionis non erat patria potestas, ergo. Sic Ant. Gomez *ubi supra*.

DVBIVM XX.

An quando filius eximitur a patria potestate, quia emancipatur a patre, amittat pater usufructum.

Sic conclusio: dimidia pars usufructus manebit apud patrem in premium emancipationis, & alia dimidia erit apud filium: sic enim cauetur *l. cum oportet, §. cum autem, C. de bonis qua liberis, & ibi notat Odofred. Cynus, Iacobus de Butrio, Bart. Albert. Bald. Ang. Saliz. Paulus, & communiter Doctores*, ita etiam desinitur l. 15. tit. 18. part. 4. & notat ibi Gregor. Lopez *vers. Retener.* Montalbus *ibi*. Anton. Gomez l. 48. Tauri n. 6. Sylu. *preulium* l. 9. 3. Tabien. n. 13. Ang. n. 2.

Circa hoc notanda sunt quatuor. Primum, si in emancipatione pater vellet retinere sibi usufructum bonorum de cætero per filium acquirendorum, non valeret; quia non potest tale onus imponere. Sic Gregor. Lopez *ubi vers. la meida*. Albert. l. *penultima, C. de emancipat.* Secundum, si pater emancipet filium, qui postmodum nubat, & recipiat Ecclesie benedictiones, deinceps nullam usufructus partem retinebit pater, per infra dicenda ex l. 48. Tauri. Sic Ant. Gomez eodem n. 6.

Tertio: si non ex dispositione patris, sed legis filius esset emancipatus, qualiter est per matrimonium, nullam partem usufructus habebat pater. Ratio, quia, ut pater ex legibus citatis, dimidia usufructus pars tribuitur patri in premium, quod filium emanciparet; ergo ubi non ipse, sed lex, tale premium non concedetur. Anton. Gomez *ibi*, & Greg. Lopez *ubi vers. Retener.*

Quarto, dictæ leges concedentes dimidiam usufructus partem patri emancipanti filium, intelliguntur de bonis ante emancipationem acquisitis; scilicet de acquisitis post, quia totus usufructus illorum pertinet ad filium, eum tempore acquisitionis non sit sub patrie potestate. Sic Ant. Gomez *ibi*. Alexander per eum citatus.

DVBIVM XXI.

An quando filius liberatur a patria potestate per matrimonium sequitur Ecclesie benedictionibus, amittat pater usufructum.

Sic conclusio; certum est secundum ius huius Regni patrem tenentem retinere bona adventitia filio, si quæ habebat, & ex tunc filium percipere usufructum. Sic enim cauetur l. 48. Tauri, quæ est hodie l. 8. tit. 1. lib. 5. *ordinam.* & notat Ant. Gomez eadem l. 48. n. 6. Castillo, Cifuentes, Gomez Arias *ibi*. Gregor. Lopez part. 4. tit. 18. l. 15. *vers. Retener.* Molina lib. 2. de primogen. cap. 9. n. 25.

Circa hanc legem nota tria. Primum est, licet sine nuptiarum solemnitate quoad omnes alios iuris effectus matrimonium solo consensu efficiatur, at quoad emancipationis, & acquisitionis usufructus effectum, requiruntur benedictiones Ecclesie, ut patet ex legibus citatis. Sic Ant. Gomez *ubi*. Couar. 4. *decret. 2. p. cap. 7. §. 1. n. 13.* Perez lib. 4. *ordinam. tit. 11. l. 3. fol. 152.* Greg. Lopez part. 4. tit. 17. l. 5. *vers. El vfo.*

Secundo nota, dispositionem dicta l. 48. procedere, licet filius, vel filia contrahat inuitis parentibus matrimonium, adhuc enim acquirunt usufructum, & a patri eximuntur potestate, quia lex indistincte loquitur. Sic Ant. Gomez eodem n. 6. & Cifuentes l. 48. Tauri.

Tertio nota, dum dicta l. 48. Tauri disponit, ut post contractum matrimonium cum Ecclesie benedictionibus pater tenentur restituere filio usufructum, intelligi non de percepto antea, sed de illo, quem perceperit a tempore, quo filius suscepit Ecclesie benedictiones, quia ex tunc acquiritur filio. Sic Castillo eadem l. 48. *vers. a restituir.*

DVBIVM XXII.

An si filius, ad quem pertinet usufructus, scilicet coniugatus, recepit Ecclesie benedictionibus, videat patrem percipere usufructum adventitiorum, nec petat ab eo adventitia, censeatur usufructum remittere, & sic, defuncto patre, non teneantur heredes dictum usufructum illi restituere.

Dvplex est sententia. Prima tenet videri remittere usufructum. Ratio, quia pater per hoc, quod videt filium percipere

capite usufructum ad patrem pertinentem, & tacet, consensu tacite remittere, & illo usufructus erit filij, vt dixi supra dubio 13. ergo a contrario idem erit dicendum, quando filius videt patrem percipere usufructum ad se pertinentem, & tacet, consensu remittere: maxime cum pater, & filius sine correlatio, & dispositum in vno correlatio, consensu dispositum in alio. l. finali, ff. de acceptil. & tradit Bernardus Diaz regula 138. Hanc sententiam docet Castillo l. 48. Tauri, vers. a restitui. num. 11.

2. Secunda sententia docet, non consensu filium remittere usufructum, & sic esse sibi restitutum. Ratio differentie est, quia quando filius percipit usufructum patris ipso sciente, & tacente, pater, qui id patitur, possidet predicta bona: unde cum ipse possideat, & videat, & patitur filium frui usufructu, consensu donare: at in nostro casu pater adhuc retinet bona aduentitia filij, & fruitur eis, & ideo non mirum, si filius patitur patrem frui, quia nondum possidet dicta bona, & ideo non videtur per hoc donare. Secundo, quia nihil est, quod patrem prohibeat reclamare, dum videt filium potiri usufructu, & ideo, si non reclamet, consensu donare: at filium reclamare prohibet mens testamentaria patris, & ideo non est eadem ratio, & dispositum in vno correlatio, consensu dispositum in alio, vbi est eadem ratio. Sic tenet Gutierrez de iuramento confirmat. l. p. cap. 4. n. 8. per plures: & in alio simili, scilicet patrem percipientem fructus beneficii filij, illi restitueret; tenent idem Perez l. 1. tit. 8. lib. 3. vbi dicitur. Palacios Rubios rubrica de donat. §. 42. n. 9. & hoc est verius.

DVBIVM XXIII.

An filiusfamilias per testamentum, vel renuntiationem possit patrem usufructu priuare.

1. Status huius dubij est, an filiusfamilias, cui hodie de terra bonorum parte testari permittitur, l. 5. Tauri, quae hodie est lex 4. tit. 4. lib. 5. ordinam. & l. 6. Tauri, quae hodie est lex 1. tit. 8. lib. 5. possit praedictare iuri paterno, testando non tantum de illius tertij proprietate, sed etiam de usufructu, qui conuenit patri ratione patris potestatis? Similiter etiam an possit matris legitimam renuntiare in praedictum usufructus quae rendi a patre in illa?

Circa primum duplex est sententia.

2. Prima docet posse etiam testari de usufructu illius tertij. Probat, quia d. l. 5. Tauri sic dicitur: *Quia pater testamento, como si eshubiera fuera de su poder.* Sed si essent extra patris potestatem, possent etiam de illo usufructu testari; ergo, sic tenet Ant. Gomez l. 6. Tauri n. 4. Molina tom. 7. de iust. tract. 2. diffin. 232. fol. 1445. Menchaca de fo. test. progress. lib. 1. §. 1. n. 31.

3. Secunda sententia docet tantum posse testari de proprietate aduentitiorum in tertia parte, seruat usufructu patri, dum vixerit. Ratio, quia quando facultas testandi conceditur illi, qui testari non potest, intelligitur, seruatis aliis regulis iuris, quia tantum dispensat lex cum illa qualitate potestatis patris, non tamen in ceteris; l. si quando. C. de iust. testam. & confirmatur, quia

licet iure communi filiusfamilias clericus permittetur etiam de acquisitis ante clericatum testari, id tamen intelligitur sine praedictum usufructus quae sita in talibus bonis, vt docent plures, quos refert, & sequitur Couar. cap. quia nos n. 2. de testam. & Pinellus C. de bonis mater. l. 1. p. 1. n. 43. & fatetur ipsemet Anton. Gomez l. 48. Tauri num. 7. ergo similiter in nostro casu. Hanc sententiam tenent Gregor. Lopez l. 13. tit. 1. p. 6. vers. que est in poder. Tello l. 5. Tauri n. 3. & infra. & dicit esse communem Perez lib. 5. ordinam. tit. 2. l. 1. fol. 62. vers. intellige tamen, & addit ad Seguram l. Imperator. ff. ad Trebell. n. 78. vers. adde. Royas de successione ab intestato, c. 29. a. num. 23. Mieres de maioratu l. p. 93. num. 46. Auendaño l. 5. Tauri, glossa fin. n. 1. Gutierrez lib. 2. quest. pract. §. 40. n. 4. Matienzo l. 4. tit. 4. lib. 5. recap. gl. 3. num. 4. Spino speculo testam. gloss. 4. fin. Molina dicto tract. 2. diffin. 138. fol. 740. Molina lib. 2. de primog. cap. 9. n. 24. Peralta rubrica ff. de hered. instit. n. 181. Idem docent alij afferentes statutum, vt filiusfamilias possit testari, intelligi absque praedictum usufructus quae sita patri. Hi sunt Bald. l. si queramus, sine ff. de testam. Immoles cap. quia ingredituribus, n. 28. de testam. Ang. tract. de testam. n. 12. Francus rubrica de testam. in 6. n. 45. Guillelmus cap. R. ynnu. de testam. n. 24. Bart. l. 1. C. de sacrosanct. Eccles. n. 21. & fauent Couar. & Pinellus vbi supra, quare haec sententia, vt probabilior, tenenda est.

Nota parentes quantumcumque habeant alios filios legitimos, posse in eorum praedictum concedere filio licentiam testandi, vt possit ad libitum disponere, & poterit relinquere parentibus, vt libere disponant inter filios, vel extraneos. Sic Gutierrez c. quamuis pactum, de pactis, in iura. n. 19. & 43. vbi latissime probat. Haec tamen licentia debet esse cum iuramento, alias non valet, quia est renuntio hereditatis viuentis, quae absque iuramento non valet, vt docet alios referens Molina lib. 2. de primog. c. 3. num. 49. & 50. Tello l. 6. Tauri num. 65. & quidam admodum doctus notarius a me consultus, qui dixit non posse vxoratum dare filio hanc licentiam sine licentia viri, quia est contractus.

Quo ad secundum sit conclusio: si filiusfamilias renunciet hereditatem maternam, etiam iuramento praestito, non consentiente patre, non nocet patri quo ad usufructum: sed si mater viuentis patre & manente patria potestate obicit, retinebit pater usufructum in hereditate materna. Ratio, quia ea renuntio sortitur effectum eo tempore, quo mater defuncta est, quo patri acquiritur usufructus, cui iuri patris filius nocere nequit. Sic tenent Paulus de Castro in principio l. fin. C. de bonis, quae lib. Tello l. 6. Tauri n. 5. Couar. cap. quamuis pactum, §. p. §. 2. n. 3. vers. secunda probatio, quamuis dubius.

DVBIVM XXIV.

An in primogenio, Ducatu, Comitatu, &c. obueniente filiofamilias ex matre, vel linea materna, vel aliunde, pater habeat usufructum.

Ratio dubitandi, quia in bonis donatis a Rege pater non habet usufructum, cum sint quasi castra, sed bona maioratus videntur a Principi

Principe donata, cum saltem Rex faciendi ex eis maioratum licentiam tribuat; ergo.

2. Nota maioratu dupliciter consensu possit, scilicet, vel de bonis priuati, priuata tamen Regis facultate, vel de bonis a Rege donatis absolute, aut titulo maioratus.

3. Prima conclusio: si maioratus sit de bonis priuati, etiam praevia Regis facultate constitutus, pater habet usufructum in eo. Haec conclusio est certissima. Ratio, quia ista bona non donantur a Principe, sed tantum licentia primogenium constituitur: ergo non dicentur ex hac parte quasi castra; cum ergo aduentitia sint, pater in eis habebit usufructum. Sic Greg. Lopez part. 4. tit. 17. l. 7. vers. donatio. Ant. Gomez l. 48. Tauri num. 34. Castillo d. l. 48. Tauri, §. mandamus. Molina lib. 1. de primog. c. 19. n. 18. Tello l. 5. Tauri n. 8. Xarez q. maioratus n. 9. Gomez Arias l. 46. num. 5.

4. Aduerte aliquos ex his, scilicet Tello, & Castillo dicere filium habere verum ius usufructus, & patrem commoderatum: idem Gomez Arias. Sed hoc optime improbat Molina num. 19. dicens etiam verum ius usufructus habere patrem idem Ant. Gomez ibi.

5. Secunda conclusio: si maioratus sit constitutus ex bonis a Rege absolute donatis, quae Rex absolute alicui pro se, & suis descendibus donauit, nulla facta maioratus mentione, & is donatarius ex eis maioratum instituat, licet pater istius donatarij non habeat in eis usufructum, eo quod in illo quasi castra sunt, vt pote a Rege donata: tamen cum postea maioratus hic ad luccellorum peruenerit, pater talis successoris habebit in eo usufructum. Ratio, quia successor non dicitur habere per donationem a Rege, & mutatione personae iam non dicuntur castra, vel quasi. Sic Xarez n. 23. 24. Molina n. 24. Ant. Gomez num. 4.

6. Tertia conclusio: si bona maioratus non sint libera, & absolute a Rege donata; sed ea lege vt perpetuo sint bona maioratus, in eisque iure maioratus succedatur: tunc pater etiam luccellorum non habebit in eis usufructum. Ratio, quia tunc omnes luccellores a Rege, non vero a praedecessoribus ea bona capere sententur; & sic erunt in omnibus luccellores, quasi castra, & ea donata a Principe, iuxta supra dicta. Sic Molina n. 24. Ant. Gomez n. 4. Xarez num. 18. 19. 20. 21.

7. Vltima conclusio: licet in alijs bonis usufructus non finiat filij morte, at in maioratu sic. Ratio quia, cum dominium bonorum maioratus filiofamilias competens ad vitam eiusdem restrictum sit, & eo moriente in sequentem maioratus luccellorem pertransiret, consequens est, vt etiam parentis usufructus, qui ab eius dominio pendet, cessare debeat. Sic Molina num. 20. Ant. Gomez n. 4. Tello l. 5. Tauri n. 8.

DVBIVM XXV.

An si pater sit mortis proximus, filiusfamilias ipse acquirat.

Duplex est sententia. Prima tenet non acquirere; probatur l. finali, in fin. C. de bonis, quae liber. vbi sic dicitur.

Qualis usufructus potest ei acquiri, qui momentarius esse ostenditur. Et ratio est, quia cum patria potestas sit tunc quasi consumpta, nihil operatur, quo ad acquisitionem sibi faciendam. Sic Segura l. coheredi. §. cum filia, ff. de vulg. & pupill. n. 92. fere. Gomez Arias l. 46. Tauri. Baldus l. finali, ff. de condit. instit. Franciscus de Arcio cens. 16. 1. l. fin. l. quoniam, ad finem. C. de testam.

Secunda tenet acquirere patri. Sic glossa ff. de condit. instit. l. finali, vers. substitui. & ibi Bart. n. 4. & hoc dicit videri verius Xarez lib. legum fore. tit. 1. l. 9. vers. Tenetur etiam mente.

Sic conclusio: quo ad usufructum probabilius est non acquirere filium patri in extremis constituto, vnde si tunc acquirat aliqua aduentitia, non acquirat pater usufructum, & sic videtur loqui prima sententia: & hoc probat lex finalis, quam pro se adducit, quia inutilis esset ea usufructus acquisitio, si statim pater mori deberet, & sic cessare; at vero, quo ad proprietatem, bene acquirat patri: quare si tunc bona aliqua profectia acquireret filiusfamilias, patri acquireret. Pater, quia dicta lex finalis aperte solum loquitur de usufructu: nec etiam eius ratio in proprietate procedit, illa enim etiam patri morienti vtilis est, quia transmitteret ad heredes; ita docet Barr. dicto num. 4. vbi totam hanc conclusionem docet.

DVBIVM XXVI.

An casu, quo auferatur patri administratio bonorum aduentitiorum filij, reservetur ei usufructus, quando auferatur propter dilapidationem? Item an in dote aduentitia filia acquirat pater usufructum.

1. Si prima conclusio. In priori casu non referatur patri usufructus, sed tantum alimenta. Sic Ioan. Andr. addit. ad Speculatore, tit. de dote restituenda, addit. finali Greg. Lopez part. 3. tit. 2. l. 2. fin. dicens pater hoc ex illa lege.

Secunda conclusio: pater non habet usufructum in dote aduentitia filiae, nec etiam in dote, acquiratur filio propter iniuriam violati tori. Sic Bald. Nouellus tract. de dote, fol. 18. 19. & Greg. Lopez part. 4. tit. 17. l. 5. vers. El usufructo. Quae planius dicit procedere in hoc regio, cum per matrimonium liberetur filius a patris potestate.

DVBIVM XXVII.

An in usufructu relicto filiofamilias acquirat aliquid pater.

Plures Doctores asserunt patrem non acquirere in illo usufructum. Ratio, quia non est dubius usufructus ipsius usufructus, sicut nec seruitus seruitutis. Sic Sylu. donatio 2. q. 7. Molina lib. 1. de primog. c. 19. n. 18. gloss. Authidam est, C. de bonis quae liber. & Auth. vt liceat mari, & muli in principio. Albert. Bart. d. Auth. idem est, & l. 1. C. de bonis matris, vers. quod si filio, glossa l. fin. ff. de usufructu.

Aduerte tamen, quod licet hoc ita sit, verum commodatam illius usufructus percipit pater, ita vt filius sit usufructuarius, id est, habens ius ad usufructum: at pater dum vixerit, retinet ex usufructu prouenientibus, & fruatur. l. finali, C. de

C. de usufructu. Licet enim usufructus non sit dabilis ipsius usufructus, bene tamen est dabilis commoditas. L. hereditas. §. 1. ff. de usufructu. Sic Ant. Gomez l. 48. Tauri, num. 2. Bart. Odofr. Cynus, Jacobus de Burzio, Alber. Bald. Ang. Saliz. Paulus, & communis, & communis, teste Antonio Gomez lib. 1. C. de usufructu. Azo in summa. C. de bonis, qua libris. Xarez q. maioritatu a n. 11. v. que ad 15.

3. Secundo adverte ad sciendum quando usufructus relictus filio finitur, quod aut relinquitur filio ipsius contemplatione; & tunc proprietatis erit filij, & commoditas patris, & parte mortuo, manet apud filium, & finitur is usufructus per filij mortem; quia in hoc casu filius est verus usufructuarius. Aut relinquitur filio patris contemplatione, & tunc proprietatis, & commoditas eius est apud patrem, quia talis usufructus censetur tunc profectus; quare cum hoc casu patet sit verus usufructuarius, per solam ipsius mortem finitur, non vero per filij mortem: aut nequit constare virtus contemplatione relictus sit; & tunc non extinguitur alterius morte, sed utriusque, & ita mortuo filio, remanet apud patrem, & mortuo patre apud filium. Neque obstat, quod in dubio bona relictia filio, vel ipsi acquiritur, quia utitur sibi, quo ad proprietatem, & patris quo ad usufructum: id enim in aliis bonis mobilibus, vel immobilibus procedit, secus in usufructu, quia in illo specialiter est dispositum, ut in dubio acquiratur superiorem. l. finali. C. de usufructu. Hec omnia notat Ant. Gomez l. 48. Tauri num. 1. & affert plures leges, & Doctores.

DVBIVM XXVIII.

An in feudo filiofamilias pater habeat usufructum.

1. Nota ex Sylv. & Summisit verbo feudum, in principio, & q. 1. feudum esse concessionem rei immobilis factam pro aliquo semitio exhibendo, manente dominio directo apud feudum concedentem, vili vero apud feudatarium. Unde de feudi natura est primo quod dominus sibi retineat directum dominium, & proprietatem, & velle dominium transeat in vasallum. Secundo, quod consistat in re immobili. Differt vero ab emphyteusi, quod vasallus acquirit sine domini voluntate feudum impignorare: at emphyteuta potest. Item emphyteusi datur pro aliqua pensione solvenda in pecunia, vel aliquo alio consistente: at feudum datur pro obsequio exhibendo. Cetera de feudo vide in Sylv.

2. Hoc supposito dicendum est, patrem non acquirere usufructum in feudo concesso filiofamilias, etiamsi sit aduentitium (nam in feudo quasi cultrensi, vel castrensi, quale esset virtute armorum feudum acquiritur, vel a Principe feudum concessum, manifestum est.) Ratio, quia feudum est hereditas quardam, & feudatarius est velut usufructuarius. Item, quia pater non succedit filio in feudo. Ita Gregor. Lopez part. 4. tit. 17. l. 5. v. El usufructo. Bald. l. si uxorem, in fine. C. de condit. Bart. l. si qui in fine. C. ad Testam. glof. l. si patria. C. de usufructu. Caxpola de cognit. feudi, cap. 1. differunt. 10.

3. Advertendum tamen (vt dixi dub. preced. de

usufructu) acquirere patrem commoditatem in feudo aduentitio filiofamilias. Sic Iacobus de Belouis, & Baldus l. cum oportet. sine. C. de bonis, que lib. Xarez q. maioritatu num. 16.

Tandem in ista materia de usufructu nota non priuari patrem usufructu, licet transeat ad secundas nuptias. Patet l. finali. C. de bonis mater. & ibi Bart. Odofr. Cynus, Iacobus Burzio, Alber. Bald. Ang. Saliz. Paulus, Cornuus, & communis, vt refert, & sequitur Ant. Gomez l. 48. Tauri n. 1.

CAPVT III.

De iniurijs, & damnis in bonis anime, deque congrua restitutione.

SUMMARIUM.

DVB. 1. An qui malo exemplo, vel consilio inducitur aliquem ad peccandum, teneatur restituere.

1. An retrahens volentem ingredi religionem, vel iam ingressum ante, vel post professionem, teneatur aliquid restituere.

3. An retrahens filium, vt subueniat patri indulgenti, & subtrahens magistro scholasticis, Advocato suis litigantem, idemque in alijs officijs, peccat mortaliter, & teneatur ad aliquam restitutionem.

5. An Confessarius, vel Medicus, vel Advocatus, vel quivis alius docens falsum, dantesque malum consilium, ex quo damnus petenti constituit, aliquid sequitur, quando id bona fide, & inculpate fecit, teneatur, si postea compertis veritatem, lege iustitie docere verum, & sic si non doceat, teneatur restituere.

6. An qui teneatur ex officio docere verum, vt Confessarius, vel alius Doctor consultus, si docet falsum ex negligentia, & culpa lata, ac mortali circumstantia, qua non obligabat ad salvandum lege iustitie, teneatur restituere.

7. An aulice detractionem sit peccatum morale, quando ipsa detractione peccatum morale est.

DVBIVM I.

An qui malo exemplo, vel consilio inducitur aliquem ad peccandum, teneatur restituere.

1. DVBIVM est sententia. Prima docet teneri restituere, inducendo scilicet eum ad penitentiam, fundendo pro eo preces, petendoque ab alijs, vt pro eo fundant. Ratio, quia ledens in temporalibus minus nocet, cum spiritualia sint potiora bona: at hic teneatur restituere; ergo. Sic tenent Scotus dist. 15. q. 3. art. 1. Richar. ibi art. 5. q. 2. & 4. ad 8. Palud. ibi q. 2. art. 2. conclus. 1. Maioris ibi q. 17. dubio ultimo. Gabr. ibi q. 17. art. 2. D. Anton. 2. p. sit. 2. cap. 2. §. 1. Ang. restitutio 1. verbo, Animam ledens. Tab. verbo restitutio. q. 10. Rosel. Restitutio 2. §. 1. Adria. q. mas. de restitut. sub finem, q. 3. special. de bac re. idem tenet

tenet Caietan. verbo restitutio, cap. 7. hoc, quando consilio inducit ad peccandum.

2. Secunda sententia omnino tenenda, quam docet lib. 1. in precepta Decalogi cap. 6. num. 5. asserit, quod si citra vim, & fraudem induxit ad peccandum, non tenetur lege iustitie ad aliquid, sed sola charitatis, precepto scilicet correctionis fraternae, monere ad bonum, si est spes emendae, sicut tenetur alios peccatores, maiori tamen vinculo, ita vt obligatio hanc corrigendi non sit specie distincta ab ea quam alius habet, vel ipse haberet, si non induxisset; sed est maior in eadem specie, cum peccati causa fuerit: si tamen vi, vel fraude, vel metu induxit ad peccandum, tenetur lege iustitie restituere.

Probat prima pars, quia scienti, & consentienti non fit iniuria. cap. volenti, de reg. iuri in 6. sed ille sciens, & volens, nec seductus, nec coactus peccavit; ergo. Et confirmatur, quia si alius a me iuraretur centum, & ego quando volo, & eo modo, quo volo possum recuperare, alius non tenetur restituere ad peccandum potest, quando voluerit ad primum reduci statum; ergo.

Probatur secunda pars, quia semper fit iniuria cum ratione deceptionis, & metus extorquetur consensus, quia dolus, & metus tollunt voluntarium, & sic fit iniustitia. Sic tenent Mercado lib. 6. de contract. cap. 2. Soto lib. 4. de iustit. q. 6. art. 3. ad 1. Ledelm. 2. 4. quest. 18. art. 2. dub. 1. fol. 240. pag. 2. Nauarra. summa cap. 14. Hils. num. 32. Lat. num. 45. Sylv. restitutio 3. quest. 1. Nauarra lib. 3. de restit. c. 2. n. 1. fol. 47. Cord. summa quest. 172. Pedraza 5. precepto §. 7. Aragon 2. 2. quest. 62. art. 2. fol. 176. & ibi Salon controvers. 2.

3. Nota primo, quod quando metu reverentia inducit quis alium ad peccatum, vt si pater, vel dominus, vel superior, aut propinquus maior, quem alius teneretur, inducat ad inimicitias cum alio, vel ad aliud peccatum. Nauarra ibi d. num. 2. fol. 49. inclinatur magis in hoc, quod non teneatur lege iustitie restituere. Sed contrarium tenendum est cum Nauarro & Sylv. ibidem; quia hic metus impedit liberam voluntatem, sufficiensque est ad votum etiam solenne annullandum, vt constat ex dictis lib. 4. fin. cap. 3. num. 26. & lib. 4. de matrimo. dist. 6. a num. 1. v. que ad 33. & sic iniuriam causat. Extendit etiam hoc Sylvest. quando manet in peccato, vt complacet alteri, quod aliter teneatur restituere. Sed hoc intelligendum est, vt bene Nauarra de mon. 2. quando ea complacentia causaret metum reverentialem, vt quando peccat, ne amittat gratiam Principis, secus quando esset equalis is, cui complaceret peccando, quia tunc nullum involuntarium causatur.

Secundo nota, non constare inter Doctores huius secundae sententiae, quo pacto teneatur restituere, qui vi, vel metu induxit ad peccandum; quidam enim censent non satisfacere auferendo vim, & metum, vel docendo veritatem, si deceptus, sed teneri inducere ad bonum ex lege iustitie, & pro eo fundere preces, vt ab illo peccato desistat, vt docebat prima sententia citata. Probat, quia hic tenetur non tantum ad reparanda peccata futura, quod reparatur tollendo vim, &c. sed etiam ad reparandum peccatum commissum, id enim damnium sua iniustitia intulit: sed hoc damnium non reparatur auferendo tantum

vim; ergo. Sic tenent Aragon, & Cotd. ubi supra, & expresse etiam Nauarra. Sylv. Nauarra supra. Dicunt enim primam sententiam, quae docebat teneri inducere ad bonum, & pro eo fundere preces, esse veram, quando quis vi, vel metu induxit ad peccatum: immo addit Aragon aliquando etiam teneri bona temporalia conferre, quando scilicet in eo statu constitutus est peccator vi, & metu, vt renouari non possit abique eo, qui d. matrimonium contrahat, ad quod necessaria est dos aliqua.

Ceterum verius esse credo fat esse auferre vim, vel metum, vel dolum, in sua pristina libertate relinquentem inducendum ad peccatum. Probat, quia tota ratio iniustitiae in sola vi, vel metu, vel deceptione consistit, hac enim causa cessante omnino voluntarie perlitit in peccato; volenti autem non fit iniuria; ergo sublata hac iniustitia, nulla obligatio iustitiae ad restituendum superest. Confirmatur ex ratione adducta ab iisdem Doctores secundae sententiae contra primam: nam sublata vi haec, potest peccator, quando voluerit, & eo modo, quo voluerit ad primum reduci statum; ergo alius non tenetur amplius restituere. Et sic ad rationem contrariae sententiae distinguenda est minor: auferendo vim non reparatur, id est, non restituitur omnino ad primum statum, cenceo; id est, non sufficienter reparatur, quoad iniustitiam illatam, ita vt constituat in eo statum in quo liberet, & quando voluerit, potest ad primum statum redire, nego. Hanc videtur tenere Soto supra, & Salon supra, explicans enim hanc restitutionem ad quam tenetur, dicit teneri auferre vim, vel metum, vel deceptionem; & clarius Ledelm. supra, dicit enim persecutante causa, scilicet vi, & metu, teneri restituere; quasi expresse dicat, illa cessante ad nihil lege iustitiae tenent, sed sola lege charitatis ad correctionem fraternam. Et confirmatur, quia si ego vinculis constitingerem aliquem, ne audire consecutum beneficium, satisfactorem vincula solvendo, nec teneret inducere ad adendum, cum solutus vinculis liber maneat ad hoc.

DVBIVM II.

An retrahens volentem ingredi religionem, vel iam ingressum ante, vel post professionem, teneatur aliquid restituere.

1. Quidam asserunt, quod retrahens iniquo animo, volentem ingredi religionem, vel iam ingressum, tenetur restituere, suadendo ipsi, quod intrat, & si noluit, substituendo alium, qui intrat, & si eum non inueniat, tenetur ipse ingredi. Probat primo exemplo Raymundi, qui ob hanc causam monachus factus est. Secundo, quia potens restituere rem sublata, vel aequivalentem, tenetur ad id; ergo tenetur retrahendum reducere, vel alium, vel seipsum, si idoneus sit, religioni tradere. Sic tenent Adrian. IV. mar. de restitut. sub finem, quest. de bonis animae restituendis, Passarellus super privilegia Minorum cap. 40. D. Anton. 2. part. tit. 2. cap. 2. §. 1. Maioris 4. dist. 15. quest. 17. dub. ultimum. Palud. ibi quest. 2. art. 2. Scotus ibi quest. 3. art. 1. Gabr. ibi quest. 17. art. 3. Rosel. restitutio 2. §. 1. Sylv. restitutio 3. quest. 1. idem tenet de extrahente professum Tab. verb. restitutio q. 10. C. addit

C. de usufructu. Licet enim usufructus non sit dabilis ipsius usufructus, bene tamen est dabilis commoditas. L. hereditas. §. 1. ff. de usufructu. Sic Ant. Gomez l. 48. Tauri, num. 2. Bart. Odof. Cynus, Jacobus de Burzio, Alber. Bald. Ang. Saliz. Paulus, & communis, & communis, teste Antonio Gomez libris. C. de usufructu. Azo in summa. C. de bonis, qua libris. Xarez q. maioritatu a n. 11. v. que ad 15.

3. Secundo adverte ad sciendum quando usufructus relictus filio finitur, quod aut relinquitur filio ipsius contemplatione; & tunc proprietatis erit filij, & commoditas patris, & parte mortuo, manet apud filium, & finitur is usufructus per filij mortem; quia in hoc casu filius est verus usufructuarius. Aut relinquitur filio patris contemplatione, & tunc proprietatis, & commoditas eius est apud patrem, quia talis usufructus censetur tunc profectus; quare cum hoc casu patet sit verus usufructuarius, per solam ipsius mortem finitur, non vero per filij mortem: aut nequit constare virtus contemplatione relictus sit; & tunc non extinguatur alterius morte, sed utriusque, & ita mortuo filio, remanet apud patrem, & mortuo patre apud filium. Neque obstat, quod in dubio bona relictas filio, vel ipsi acquiritur, quia utitur sibi, quo ad proprietatem, & patris quo ad usufructum: id enim in aliis bonis mobilibus, vel immobilibus procedit, secus in usufructu, quia in illo specialiter est dispositum, ut in dubio acquiratur superiorem. l. finali. C. de usufructu. Hec omnia notat Ant. Gomez l. 48. Tauri num. 1. & asserit plures leges, & Doctores.

DVBIVM XXVIII.

An in feudo filiofamilias pater habeat usufructum.

1. Nota ex Sylu. & Summisit verbo feudum, in principio, & q. 1. feudum esse concessionem rei immobilis factam pro aliquo semitio exhibendo, manente dominio directo apud feudum concedentem, vili vero apud feudatarium. Unde de feudi natura est primo quod dominus sibi retineat directum dominium, & proprietatem, & velle dominium transeat in vasallum. Secundo, quod consistat in re immobili. Differt vero ab emphyteusi, quod vasallus acquirit sine domini voluntate feudum impignorare: at emphyteuta potest. Item emphyteusi datur pro aliqua pensione solvenda in pecunia, vel aliquo alio consistente: at feudum datur pro obsequio exhibendo. Cetera de feudo vide in Sylu.

2. Hoc supposito dicendum est, patrem non acquirere usufructum in feudo concesso filiofamilias, etiamsi sit aduentitium (nam in feudo quasi cultrensi, vel castrensi, quale esset virtute armorum feudum acquiritur, vel a Principe feudum concessum, manifestum est.) Ratio, quia feudum est hereditas quardam, & feudatarius est velut usufructuarius. Item, quia pater non succedit filio in feudo. Ita Gregor. Lopez part. 4. tit. 17. l. 5. v. El usufructo. Bald. l. si uxorem, in fine. C. de condit. Bart. l. si qui in fine. C. ad Testam. glof. l. si patria. C. de usufructu. Caxpola de cognit. feudi, cap. 1. differunt. 10.

3. Advertendum tamen (vt dixi dub. preced. de

usufructu) acquirere patrem commoditatem in feudo aduentitio filiofamilias. Sic Iacobus de Belouisus, & Baldus l. cum oportet. sine. C. de bonis, que lib. Xarez q. maioritatu num. 16.

Tandem in ista materia de usufructu nota non priuari patrem usufructu, licet transeat ad secundas nuptias. Patet l. finali. C. de bonis mater. & ibi Bart. Odofr. Cynus, Iacobus Burzio, Alber. Bald. Ang. Saliz. Paulus, Cornuus, & communis, vt refert, & sequitur Ant. Gomez l. 48. Tauri n. 1.

CAPVT III.

De iniurijs, & damnis in bonis anime, deque congrua restitutione.

SUMMARIUM.

DVB. 1. An qui malo exemplo, vel consilio inducitur aliquem ad peccandum, teneatur restituere.

1. An retrahens volentem ingredi religionem, vel iam ingressum ante, vel post professionem, teneatur aliquid restituere.

3. An retrahens filium, vt subueniat patri indulgenti, & subtrahens magistro scholasticis, Advocato suis litigantem, idemque in alijs officijs, peccat mortaliter, & teneatur ad aliquam restitutionem.

5. An Confessarius, vel Medicus, vel Advocatus, vel quivis alius docens falsum, dantesque malum consilium, ex quo damnus petenti constituitur, aliquid sequatur, quando id bona fide, & inculpate fecit, teneatur, si postea compertis veritatem, lege iustitie docere verum, & sic si non doceat, teneatur restituere.

6. An qui teneatur ex officio docere verum, et Confessarius, vel alius Doctor consultus, si doccat falsum ex negligentia, & culpa lata, ac mortali circumstantia, qua non obligabat ad salvandum lege iustitie, teneatur restituere.

7. An aulice detractionem sit peccatum morale, quando ipsa detractione peccatum morale est.

DVBIVM I.

An qui malo exemplo, vel consilio inducitur aliquem ad peccandum, teneatur restituere.

DVBIVM est sententia. Prima docet teneri restituere, inducendo scilicet eum ad penitentiam, fundendo pro eo preces, petendoque ab alijs, vt pro eo fundant. Ratio, quia ledens in temporalibus minus nocet, cum spiritualia sint potiora bona: at hic teneatur restituere; ergo. Sic tenent Scotus dist. 15. q. 3. art. 1. Richar. ibi art. 5. q. 2. & 4. ad 8. Palud. ibi q. 2. art. 2. conclus. 1. Maioris ibi q. 17. dubio ultimo. Gabr. ibi q. 17. art. 2. D. Anton. 2. p. sit. 2. cap. 2. §. 1. Ang. restitutio 1. verbo, Animam ledens. Tab. verbo restitutio. q. 10. Rosel. Restitutio 2. §. 1. Adria. q. 10. de restitut. sub finem, q. 3. special. de hac re. idem tenet

tenet Caietan. verbo restitutio, cap. 7. sue, quando consilio inducit ad peccandum.

2. Secunda sententia omnino tenenda, quam docet lib. 1. in precepta Decalogi cap. 6. num. 5. asserit, quod si citra vim, & fraudem induxit ad peccandum, non tenetur lege iustitie ad aliquid, sed sola charitatis, precepto scilicet correctionis fraternae, monere ad bonum, si est spes emendae, sicut tenetur alios peccatores, maiori tamen vinculo, ita vt obligatio hanc corrigendi non sit specie distincta ab ea quam alius habet, vel ipse haberet, si non induxisset; sed est maior in eadem specie, cum peccati causa fuerit: si tamen vi, vel fraude, vel metu induxit ad peccandum, tenetur lege iustitie restituere.

Probat prima pars, quia scienti, & consentienti non fit iniuria. cap. volenti, de reg. iuri in 6. sed ille sciens, & volens, nec seductus, nec coactus peccavit; ergo. Et confirmatur, quia si alius a me iuraretur centum, & ego quando volo, & eo modo, quo volo possum recuperare, alius non tenetur restituere ad peccandum potest, quando voluerit, ad pristinum reduci statum; ergo.

Probatur secunda pars, quia semper fit iniuria cum ratione deceptionis, & metus extorquetur consensus, quia dolus, & metus tollunt voluntarium, & sic fit iniustitia. Sic tenent Mercado lib. 6. de contract. cap. 2. Soto lib. 4. de iustit. q. 6. art. 3. ad 1. Ledelm. 2. 4. quest. 18. art. 2. dub. 1. fol. 240. pag. 2. Nauarra. summa cap. 14. Hils. num. 32. Lat. num. 45. Sylu. restitutio 3. quest. 1. Nauarra lib. 3. de restit. c. 2. n. 1. fol. 47. Cord. summa quest. 172. Pedraza 5. precepto §. 7. Aragon 2. 2. quest. 62. art. 2. fol. 176. & ibi Salon controvers. 2.

3. Nota primo, quod quando metu reverentia inducit quis alium ad peccatum, vt si pater, vel dominus, vel superior, aut propinquus maior, quem alius teneretur, inducat ad inimicitias cum alio, vel ad aliud peccatum. Nauarra ibi d. num. 2. fol. 49. inclinatur magis in hoc, quod non teneatur lege iustitie restituere. Sed contrarium tenendum est cum Nauarro & Sylu. ibidem; quia hic metus impedit liberam voluntatem, sufficiensque est ad votum etiam solenne annullandum, vt constat ex dictis lib. 4. finem, cap. 3. num. 26. & lib. 4. de matrimo. dist. 6. a num. 1. v. que ad 33. & sic iniuriam causat. Extendit etiam hoc Sylu. quando manet in peccato, vt complacet alteri, quod aliter teneatur restituere. Sed hoc intelligendum est, vt bene Nauarra de mon. 2. quando ea complacentia causaret metum reverentialem, vt quando peccat, ne amittat gratiam Principis, secus quando esset equalis is, cui complaceret peccando, quia tunc nullum involuntarium causatur.

Secundo nota, non constare inter Doctores huius secundae sententiae, quo pacto teneatur restituere, qui vi, vel metu induxit ad peccandum; quidam enim censent non satisfacere auferendo vim, & metum, vel docendo veritatem, si deceptus, sed teneri inducere ad bonum ex lege iustitie, & pro eo fundere preces, vt ab illo peccato desistat, vt docebat prima sententia citata. Probat, quia hic tenetur non tantum ad reparanda peccata futura, quod reparatur tollendo vim, &c. sed etiam ad reparandum peccatum commissum, id enim damnium sua iniustitia intulit: sed hoc damnium non reparatur auferendo tantum

vim; ergo. Sic tenent Aragon, & Cotd. ubi supra, & expresse etiam Nauarra. Sylu. Nauarra supra. Dicunt enim primam sententiam, quae docebat teneri inducere ad bonum, & pro eo fundere preces, esse veram, quando quis vi, vel metu induxit ad peccatum: immo addit Aragon aliquando etiam teneri bona temporalia conferre, quando scilicet in eo statu constitutus est peccator vi, & metu, vt renouari non possit abique eo, qui d. matrimonium contrahat, ad quod necessaria est dos aliqua.

Ceterum verius esse credo fat esse auferre vim, vel metum, vel dolum, in sua pristina libertate relinquentem inducendum ad peccatum. Probat, quia tota ratio iniustitiae in sola vi, vel metu, vel deceptione consistit, hac enim causa cessante omnino voluntarie perlitit in peccato; volenti autem non fit iniuria; ergo sublata hac iniustitia, nulla obligatio iustitie ad restituendum superest. Confirmatur ex ratione adducta ab iisdem Doctores secundae sententiae contra primam: nam sublata vi haec, potest peccator, quando voluerit, & eo modo, quo voluerit ad pristinum reduci statum; ergo alius non tenetur amplius restituere. Et sic ad rationem contrariae sententiae distinguenda est minor: auferendo vim non reparatur, id est, non restituitur omnino ad pristinum statum, cenceo; id est, non sufficienter reparatur, quoad iniustitiam illatam, ita vt constituantur in eo statum in quo liberet, & quando voluerit, potest ad pristinum statum redire, nego. Hanc videtur tenere Soto supra, & Salon supra, explicans enim hanc restitutionem ad quam tenetur, dicit teneri auferre vim, vel metum, vel deceptionem; & clarius Ledelm. supra, dicit enim persecutante causa, scilicet vi, & metu, teneri restituere; quasi expresse dicat, illa cessante ad nihil lege iustitie tenent, sed sola lege charitatis ad correctionem fraternam. Et confirmatur, quia si ego vineulis constringerem aliquem, ne adiret consecutum beneficium, satisfactorem vincula solvendo, nec teneret inducere ad adendum, cum solutus vinculis liber maneat ad hoc.

DVBIVM II.

An retrahens volentem ingredi religionem, vel iam ingressum ante, vel post professionem, teneatur aliquid restituere.

Quidam asserunt, quod retrahens iniquo animo, volentem ingredi religionem, vel iam ingressum, tenetur restituere, suadendo ipsi, quod intrat, & si nolit, substituendo alium, qui intrat, & si eum non inueniat, tenetur ipse ingredi. Probat primo exemplo Raymundi, qui ob hanc causam monachus factus est. Secundo, quia potens restituere rem sublata, vel aequivalentem, tenetur ad id; ergo tenetur retrahendum reducere, vel alium, vel seipsum, si idoneus sit, religioni tradere. Sic tenent Adrian. IV. mar. de restitut. sub finem, quest. de bonis animae restituendis, Passarellus super privilegia Minorum cap. 40. D. Anton. 2. part. tit. 2. cap. 2. §. 1. Maioris 4. dist. 15. quest. 17. dub. ultimo. Palud. ibi quest. 2. art. 2. Scotus ibi quest. 3. art. 1. Gabr. ibi quest. 17. art. 3. Rosel. restitutio 2. §. 1. Sylu. restitutio 3. quest. 1. idem tenet de extrahente professum Tab. verb. restitutio q. 10. C. addit

addit retrahentem volentem ingredi teneri prudenter arbitrio restituere.

2. Alij vero dicunt, quod inducens ne intret animo nocendi religioni, tenetur religioni arbitrio prudenter restituere: si vero non hoc animo, non tenetur religioni, sed ipsi restituere tacto. Sic Richard. 4. dist. 13. art. 5. quast. 4. ad 8. Ang. verba, Religiosus, num. 67. ubi addit, quod si extraxit profellum, satisfaciat ipsi, & religioni, at non tenetur intrare.

3. Ut tamen quid tenendum sit clare explicemus, nota quod hac in re considerandum est, an retractus sit volens ingredi, vel novitius, vel professus: secundum an retractus sit solis precibus, vel vi, dolo, aut metu: tertio an restituendum sit aliquid ipsi retracto, & etiam religioni aliquid sit restituendum. Sic ergo

4. Prima conclusio: qui sine vi, & fraude etiam animo nocendi retractat ab ingressu volentem ingredi, vel novitium, non tenetur lege iustitiae aliquid ipsi, vel religioni restituere, sed tenetur lege charitatis: ipsi consulere bonum, quando absque iusta causa id persequitur. Probatur, quod non ipsi, quia volenti, & consentienti non fit iniuria: quod non religioni, quia non fit iniuria, ante votum enim acceptationem, que per professionem fit, nullum ius habet in illum: nec animo nocendi inducit restituendi obligationem, quando exterioris non inferat dampnum contra iustitiam: quod autem lege charitatis tenetur, patet, quia delinquit contra charitatem auertendo a profectu spirituali absque iusta causa. Sic tenent Soto lib. 4. de iustit. quast. 6. art. 3. ad 2. Bañes 2. 2. quast. 43. art. 4. Aragon 2. 2. quast. 62. art. 2. ad 4. fol. 178. Ledesma 2. 2. quast. 18. art. 2. dist. 2. fol. 239. pag. 4. & sequenti. Navarra lib. 2. de restit. cap. 2. n. 13. 14. 15. fol. 52. 53. Salon 2. 2. quast. 62. art. 2. controuers. 3. & docti recentiores.

5. Hinc fit non teneri in hoc casu restituere dampna temporalia inde sequente: qui non fuit per iniustitiam illum causa. Colligitur ex eisdem Doctoribus, & tenet Navarra, libi num. 20.

6. Secunda conclusio: qui sine vi, & fraude extraxit profellum a religione, nihil tenetur restituere ipsi, nec religioni. Probatur, non ipsi, quia licet ius, & volenti non fit iniuria: quod non religioni, probatur primo non tenetur lege iustitiae restituere personam illam: quia religio non habet ius iustitiae ad personam, non enim per professionem se obligat monasterio ex iustitia, sicut obligatur seruus suo domino, sed obligat se ex voto obedientiae, quod religionis actus est, cuius signum est, quod seruus est propter dominum, in eiusque utilitatem, & sic ab ipso vendi potest: at religiosus non est propter religionem, sed haec propter bonum spirituale illius. Quod non tenetur restituere lucrum cessans, vel dampnum sequutum, probatur, quia monasterium non habet maius ius ad lucrum, quam ad personam, ex qua proueniebat: ergo sicut ad personam non habet ius iustitiae, sed solum obedientiae, & religionis: ita ad lucrum: qui ergo causa est, vt cesset lucrum, vel sequatur dampnum, non violat ius iustitiae, & sic non tenetur restituere. Et confirmatur, quia ipse professus, qui efficitur est causa huius dampni, si apostatet, vel in monasterio nolle laborare, non delinquet contra iustitiam, nec tenetur restituere: etiam si postea per dispensationem ob-

tineret aliquod beneficium, vide posset satisfactio: ergo a fortiori non tenetur iudicem ipsi, ne laboret, vel vt apostatet. Item, quia haec religio habet ius spirituale ad praecipuum religiosum, vt legat, vel alia ministeria obeat: ad horum ministeriorum prouentus expendant ius non habet, nisi supposita illius voluntate legendi, & efficaci sectione: ergo, Sic Soto, Ledesma, fol. 146. pag. 1. Aragon fol. 178. pag. 2. Salon, & seg. Navarra dicto cap. 2. n. 22. 23. 24. fol. 55. 56. Lessius lib. 2. cap. 8. dubitat. 3. num. 16. & alij viri docti. Addit tamen Navarra es n. 24. non esse improbabile dicere teneri ad aliqualem restitutionem.

7. Tertia conclusio: qui vi, metu, vel fraude (explicat Soto fraudem, vt dicendo non esse bonam religionem) retractat volentem ingredi, vel novitium, vel profellum, tenetur restituere lege iustitiae ipsi retracto, tollendo vim, vel veritatem docendo, si deceptus. Probatur, quia ille patitur iniuriam, & sic fit ei iniuria. Sic Soto, Ledesma, fol. 146. pag. 1. Aragon fol. 178. dicto 2. Navarra n. 17. fol. 54. addit Soto forte etiam teneri ratione iniuriae illatae procurare, vt admittatur in religionem: quod sine forte asseruerat Ledesma, ibidem, & alij recentiores magistri.

8. Sed quid si nolit redire. Aragon ibi dicit teneri lege iustitiae inducere illum, vt intret, & preces fundere Deo, vt ipsum reducat ad saniorum mentem. Sed decipitur, nihil enim tenetur tunc facere lege iustitiae, quia tunc iam sciens, & volens patitur damnum illud spirituale. Sic Soto, Ledesma, ibi, & alij.

9. Maius autem dubium est, an in hoc casu violentia, vel fraudis, tenetur aliquid restituere religioni.

10. Quarta conclusio: qui novitium, vel profellum vi, vel fraude extraxit a religione, non tenetur ipse intrare in villo euentu. Probatur, quia vota religionis spontanea esse debent, iuxta illud: Si vis perfectum esse, &c. item quia esset intolerabile onus inuitum ad religionem cogere, & ad profitendam, ob idque datur annus novitatus: unde quod fecit Raymundus, fuit consilium. Sic contra Doctores primae sententiae tenent Ang. verba religiosus n. 67. Navarra, cap. 1. Hispan. n. 44. Lar. num. 45. Navarra fol. 54. num. 17. versic. quinto. Ledesma supra fol. 146. pag. 1. & 2. Soto supra, Aragon supra fol. 178. dicto ultimo. Salon supra, & alij docti neoterici.

11. Sed an tenetur alij suadere, vt intret in illam religionem, Navarra supra num. 18. fol. 54. dicit, quod si alter non libenter ingreditur, non tenetur illum subrogare, quia profellio libera esse debet: si vero in animo habet, & meo consilio efficaciter ingreditur, tunc lege iustitiae tenetur inducere, quia religio passa est inuoluntarium iniuste: ergo dampnum cessans, si facile potest illud personale dampnum restituere, non autem (inquit) tenetur quarere ingressuros per ciuitatem; sed si alicuius notitiam haberet, vel facile querere posset, qui esset ad religionem propensus, tenetur eum inducere: & quod tenetur alium inducere, tenet Navarra, cap. 12. in omnibus sionnis n. 44. vltra Doctores primae sententiae.

12. At verius credo ad id non teneri, quia haec non sunt media ordinata ad restituendum, sed ingressus religionis debet esse omnino spontaneus, & ex Dei vocatione. Sic Aragon, Ledesma, Soto, ubi supra, citati sunt

sunt in quarta conclusione. Salon supra, & alij docti viri.

13. Addit tamen Aragon ibi, quod licet nunquam tenetur ingredi religionem, at quando tantum est documentum temporale, quod intulit, vt id restituere non possit, tenetur se tradere religioni, vt seruati: sed decipitur, nunquam enim tenetur aliquis se mancipare alicui perpetuo in feruum, ad hoc vt restituat, & sic alij Doctores ad id non obligant.

14. Quinta conclusio: qui vi, vel fraude extraxit profellum a religione, qui erat illi utilis in temporalibus, tenetur satisfacere religioni dampnum illud temporale: vt si erat lector Theologiae, ex quo religio prouentus capiebat, vel erat artifex alicuius officij, ob idque laborabat in religione, & erat ei utilis; compendium enim faciebat religio sumptuum, quos facturus erat cum alio artifice. Ratio, quia cum vis, & fraus causent inuoluntarium, & sic iniustitiam, hic extrahens est causa iniustitiae huius dampni. Sic Soto supra, & Ledesma supra fol. 140. pag. 2. est ambo dicant hoc non esse omnino certum: idem determinate tenent Aragon supra fol. 178. dicto 1. Navarra supra num. 21. fol. 55. Salon supra, & alij recentiores.

15. Nota, quod Ledesma, & Soto ibi dicunt non teneri in integrum restituere, sed ad prudentis arbitrium: at Aragon, Salon, & Navarra ibi dicant teneri in integrum, quia causam totius dampni dedit efficaciter, licet iniuste, quod vetius est, & credo non esse contra Sotum, & Ledesma, hi enim bene dicunt non teneri restituere integrum illud lucrum cessans, poterat enim multis modis impediti, scilicet morte, morbo religioso, contraria voluntate ipsius, &c. & sic quantum valeat hoc lucrum in spe, & tam incertum arbitrabitur prudens, at quantitatem hanc, quam arbitrabitur, integram debet restituere, sicut comburens menses, quando sunt in spe, non tenetur integrum valorem restituere, sed quod prudens iudicauerit valere in ea spe.

16. Secundo nota id, quod dixi de extrahente profellum, habere etiam verum, quando quis vi, vel fraude extrahit e Societate Iesu eum, qui biennio expleto emittit in ea tria vota; quia licet haec vota sint simplicia, at per ea verum ius acquirit religio, ac per professionem: vt late dixi lib. 7. summa. Sic docti recentiores a me consulti, de matrim. disp. 25. num. 11. & 15. Sic Navarra supra num. 19. fol. 54.

17. Tertio nota, quod monachus ipse professus non potest huius dampni restitutionem remittere. Ratio, quia per votum paupertatis adiciuit a se omne dominium, & omne ius pecunia compensabile, & transfudit in monasterium, vt dixi lib. 7. summa. Sic docti recentiores a me consulti.

18. Quarta nota conclusio est, quod scilicet tenetur restituere illud dampnum vi extrahens profellum, habere verum quantum ad lucrum, quod amisit monasterium, antequam vi, vel dolo extrahens aperiat veritatem, & tollat vim; quia per iniustitiam est causa illius dampni. Ceterum talis extrahens si manifestet veritatem, & tollat vim religioso extracto, & religiosus nolit redire ad monasterium, non est certum an lucrum deinde cessans, vel dampnum, quod deinde sequitur, tenetur talis extrahens restituere. Quidam aiunt teneri: nam verum per iniustitiam fuit causa huius

dampni: ergo si professus non restituit, tenetur extrahens restituere; sicut qui fuit causa, vel alter iniuste tolleret beneficium, non satisfaciit consulendo, vt restituat, licet possit restituere, sed si nolit, tenetur ipse restituere. Sic quidam vir valde doctus, quem ego consuli.

At multo probabilius esse credo non teneri. Ratio, quia in hoc casu ius se habet, sicut si a principio simplici suauitate induceret; tota enim iniustitiae ratio consistebat in violentia, & dolo: ergo hac sublata respectu dampni sequentis non est causa per iniustitiam. Item si impeditur vi, vel dolo volentem legare alicui, tenetur restituere, at si vim auferam, veritatemque doctam, & restator nolit id legare, non tenetur restituere, quia tota iniustitia consistebat in dolo, & vi illata: non autem ea cessante est iniustitia in voluntate non legandis: sic in nostro casu tota iniustitia est in vi, & dolo, non autem in voluntate non redeundi ad monasterium: sed in hoc solium peccatur contra obedientiam, & religionem. Vnde simile, quod asserit contraria sententia, est omnino dissimile, quia ille peccat contra iustitiam retinendo beneficium, cuius ego fui causa: & sic non tota iniustitia consistebat in acceptatione. Quare licet suis libus absque vi, & dolo fecissem, vt acciperet beneficium, tenetur restituere, quod non contingit in extrahente profellum absque vi, & dolo. Sic ex iustioribus multi viri docti.

Sed nunquid extrahens vi, vel fraude novitium, vel retractans, vi vel fraude volentem ingredi, tenetur religioni restituere, sicut diximus teneri restituere extrahentem vi, vel fraude profellum. Quidam, & satis probabiliter dicunt teneri, quia religio passa est inuoluntarium, idque iniuste extrahendo vi vel fraude novitium, vel retractandem volentem ingredi, licet enim non habeat ius aliquod in novitium, vel in volentem ingredi; habet tamen ius iustitiae ne fiat sibi iniuria impediendo liberam donationem illius lucris, quod ex ingressu prouenire debet; sicut ego nullum ius habeo, vt alius mihi leget, at habeo ius iustitiae, ne alius vi, vel fraude impediatur, ne mihi leget; & ideo vi, vel fraude impediens tenetur mihi restituere, vt dicemus infra. Sic Navarra supra num. 18. fol. 54. Aragon supra fol. 178. dicto 1. Salon supra, & alij non pauci, nec parum periti recentiores.

Addunt tamen aliqui ex his Doctoribus, quod non tanta restitutio facienda est, ac quando extractus est profellus, quia lucrum est minus in spe, & adhuc minor erit restitutio, quando nondum erat novitius, sed ingredi proposuerat. Sic Aragon, Salon ibi, & alij, & sic dicit Aragon quod vi, vel dolo impediens ingredi volentem, vel extrahens vi, vel dolo novitium, tenetur etiam restituere hereditatem paternam, in qua successurum erat monasterium, si erat successiois capax, non tamen in totum, quia pendebat ex futuro euentu, erique (inquit) minus restituendum quando nondum ingressus fuerat.

Ceterum satis probabile est non teneri restituere monasterio extrahentem vi, vel dolo novitium, vel volentem ingredi; quia cum religio non habeat ius ad illud lucrum, nisi mediante professione huius; & hic nondum professus sit, & est valde contingens nolle profiteri, valde remotum, & nimis praeter intentionem extrahentis,

videretur, quod cesset illud lacrum monasterio, & nuptiis non est propter monasterium: quod non accidit in impediendo legatum, quia iudicatur, & per se impeditur ibi utilitas legatariorum; & confirmatur, quia, ut infra dicemus, occidens debitorem non tenetur eius debita solvere, licet ob id creditores non possint debita recuperare, quia valde remote se habet occidens ad hoc damnum. Item, quia Soto, & Ledesin. citati in quinta conclusi. qui de extrahente vi professum dubitarunt, ut teneatur aliquid religioni restituere, in hoc casu non dubitarent, quia non tenentur. Atque hæc fuit sententia cumdam Magistri fuzi docti, qui dicebat, se hoc tenere sine scrupulo.

DUBIUM III.

An retrahens filium ne subueniat patri indigenti, & subtrahens magistro scholasticos, Aduocato suos mortales, idemque in alijs officijs peccet mortaliter, & tenetur ad aliquam restitutionem.

EX dictis dubio precedenti inferitur aliquotum casuum decisio.

Primo quid dicendum sit de eo, qui est causa, ut filius suo labore sustentans patrem inopem fugiat, vel retrahatur à tali subuentione; dicendum enim est idem, quod dixi de retrahente monachum professum: quod si absque vi, & fraude id faciat, peccat mortaliter contra charitatem, ad tamen tenetur restituere, quia filius non tenetur subuenire patri lege iustitia, sed ex pietatis virtute, ut docet D. Thom. 2. 2. q. 101. art. 2. *concord. & ad. 1.* Si verò vi, aut fraude, tenetur patri restituere damnum, sicut diximus de vi aufertente professum, & colligitur ex Doctoribus citatis, & tenent Salon. citatus *dub. præcedenti*, & alij: unde sublata vi, vel aperta veritate per vim, vel dolum inferentem, si filius nolit subuenire, ad nihil amplius tenetur, sicut diximus de extrahente professum.

Secundo inferitur, quid dicendum sit de subtrahente alicui magistro scholasticos, ob quod lucri, ac honoris iacturam patitur. D. Anton. 2. 2. q. 18. art. 2. §. 1. & Ioannes de Ripol. quem refert ibi, & Sylu. *restitutio* 3. q. 1. *dicto* 3. *in illo dicto* 2. dicunt, quod si sine fraude retrahat gratia suæ utilitatis, vel scholasticorum ipsorum, non tenetur restituere; secus, si ex odio, & sine causa iusta, & hoc sine retrahat iam audientes, siue audire volentes, licet (inquit D. Ant. & Ripol.) quando retrahit audire volentes, non tanta restitutio facienda est. Ex Nau. in omnibus summis *cap. 25. num. 57.* absolute dicit teneri restituere, quando cum notabili damno magistris, vel ipsorum scholasticorum subtrahit. Sed dicendum est, sicut de extrahente professum, quod si extrahit tales scholasticos, absque vi, & fraude, non tenetur restituere, quia non infert ipsis damnum per iniustitiam, cum scienti, & volenti non fiat iniuria: nec magistro, quia non habebat ius iustitiæ ad ipsos: si verò vi, & fraude, tenetur tam ipsis, quam magistro nocentem illatum restituere, ut bene dixit Nauar. quia caularum tunc inuoluntarium, & sic iniustitia: ac si auferat vim, & fraudem, & scholasticas nolit audire

ex illo magistro, nihil amplius tenetur restituere.

Sed an sit mortale subtrahere magistro scholasticos absque vi, & fraude.

Dico primo, si id faciat consulens utilitati scholasticorum, quia tenetur multo vtilius est ipsis audire ab alio magistro, non peccat, quia ad id ex causa iusta mouetur: sic Ripol. quem refert, ac sequitur D. Anton. 2. 2. q. 18. art. 2. §. 1.

Secundo dico, si id faciat consulens suæ utilitati, quia scilicet ipse est magister, vel utilitati alterius magistris consulens, quia scilicet vult, ut ab illo audiant, tunc si scholastici illi se nulli magistro dedicant, qui eos sibi, vel alij magistro absque vi, & fraude procurat, non peccat, nisi id sit in notabile ipsorum scholasticorum damnum. Ratio, quia illi scholastici sunt vagi, & sub nullo magistro, & licitum est unicuique suam utilitatem medijs licitis procurare. D. Anton. & Ripol. ibi.

Tertio dico, si iam illi scholastici additi erant alicui magistro, à quo audiebant, est peccatum mortale illos sic retrahere cum notabili damno præceptoris; est enim contra proximi charitatem, qui quoddam ius in illos discipulos habebat, illos subtrahere cum notabili iactura honoris, & lucri temporalis ipsis. Sic Ripol. & D. Anton. ibi, facit pro hac sententia Nau. in omnibus summis *cap. 25. num. 57.* vbi hæc dicit: *Peccat mortaliter magister subtrahens alij magistro discipulos cum notabili damno professoris carnis, vel honoris doctoris.* Et Alcozer *summa cap. 27. fol. 90.* vbi de peccatis doctorum, & magistrorum hæc dicit: *Peccat mortaliter el maestro, que quita los oyentes à otro maestro con daño notable suyo.* & Caiet. *verbo magistro* peccata, & Arm. *verbo Magister n. 1.* dicunt peccare mortaliter auferentem alij discipulos in damnum notabile ipsorum auditorum, & magistris.

DUBIUM IV.

An damnificans in bonis spiritualibus intrinsicis naturalibus, siue à natura ingentia sint, ut in intellectu, vel memoria insatuando aliquem, aut memoria priuando aliquo veneno, siue sint acquisita, ut sunt scientia, & artes, tenetur restituere.

Sic conclusio; eadem est ratio de lædente in his bonis, ac de lædente in bonis corporalibus; quare sicut hic tenetur restituere, ita & ille. Sic Nauar. *lib. 2. de restit. c. 2. num. 3. fol. 49.* Ledesin. 2. 2. q. 18. art. 2. *dub. 1. fol. 241. pag. 1.* Hinc fit

Primo quod qui hominem dementaret, vel venenis memoria priuaret, vel per vim, & fraudem à literarum studio auerteret, tenetur arbitrio prudentis damnum refarcire. Sic Aragon

2. 2. q. 65. *art. 2. fol. 179. pag. 1.* Ang. *restitutio. 1. versum in manu ledenti.* Soto 4. de iust. q. 6. art. 3. ad 1. Mercado *lib. 6. de contract. cap. 3.* vbi addit, quod pro damno dementationis vltra alia damna sequuta tenetur aliquid restituere: sed in hoc idem dicendum est, quod dicemus infra pro damno vitæ ablata: tenetur insuper expensas facere pro Medico, & medicinis, ut ad sanitatē restituatur, & alia damna restituere, ut si se & familiam sua arte, & labore sustentabat, &c. ut bene Mercado ibi.

Secundo inferitur, quod qui falsam doctrinam docuit, tenetur lege iustitiæ reuocare proximum ab errore, quia iniuriam irrogat decipiendo. Sic Nauar. *ca. num. 3. fol. 49.* Caiet. *verbo restitutio. c. 7. fine.* Sylu. *restitutio. 3. q. 1.* Nau. in omnibus summis c. 14. n. vltimo. Aragon *dicto art. 2. fol. 177. pag. 2. ad 3.* Ledesin. *dicto art. 2. dub. 1. fol. 241. pag. 1. & 2.* vbi idem dicit de docente falsum etiam in speculabilibus; & addit, quod si iam non potest reuocare falsam doctrinam, tenetur pecunia ad arbitrium doctoris compensare errorem, sicut famam, vel vitam ablatam: sed an hoc sit verum, videbimus infra, vbi disputabimus, an damnum vitæ, vel fame ablatæ sit pecunia compensandum. An verò hoc corollarium habeat verum, quando quis inculpate falsum docuit, dicam dubio sequenti.

Nota primo, quod Caiet. *dicto cap. 7. fine*, dicit teneri hunc restituere docendo veritatem, vel significando falsa esse, quæ docuerat, sed hoc sic accipiendum est, si ex officio tenebatur docere, non fat est dicere esse falsa, quæ docuit, sed tenetur lege iustitiæ docere veritatem, ut si erat Confessorius, Aduocatus, &c. Si verò ex officio non habet, satis est significare esse falsa, quæ docuit. Sic Nauar. *supra n. 4. fol. 49. & 50.*

An verò ex lege charitatis teneatur docere verum licet, qui non tenetur ex officio: dic, quod si esset cognitio ad salutem, & finem supernaturalem necessariam, tenetur ex præcepto correctionis fraternæ, & sic ex charitate; si verò esset cognitio naturalis artis, vel scientiæ, nulla lege tenetur: unde non peccat, qui suam artem, vel vtilem cognitionem prudenter occultat; & tantum suis filiis eam tradit, quia non tenetur lege iustitiæ, cum non accipiat stipendium pro ea docenda; nec lege charitatis tenetur eam omnem docere, nisi forte, quando talis est ars, vt esset in republica simpliciter necessaria, & communibus remedijs, vel alia via succurri non potest. Sic Nauar. *supra n. 4. §. 6.* in merito tamen reprobatur ibi Meritam C. de restit. q. 30. *sub finem, fol. 96. pag. 4.* quia dicit esse monopolium, & peccatum nolle docere suam artem nisi filios, ad enim non dicit Metina, sed esse monopolium, & contra iustitiam, si qui aliquam artem, aut medicinam norunt, inter se conueniant, ut eam non nisi filios, aut nepotes doceant: quod verissimum est, & habent etiam pariter *5. tit. 7. l. 2.* nec est contra dicta, quia aliud est, nolle me vendere, nisi tali modo, & pretio, quod potest esse licitum: & aliud est conuenire cum reliquis venditoribus, ut non nisi tali modo, & pretio vendant: quod monopolium, & iniustum est. Sic aliud est, nolle me docere meam artem nisi meos filios, quod, ut dixi, est licitum: aliud me conuenire cum reliquis, ne doceamus, nisi nostros filios, quod monopolium, & iniustum est. Th. Sanchez *Consil. moral. Tom. I.*

Secundo nota, quod dum diximus in secundo corollario docente falsum teneri reuocare ab errore, intelligitur quando esset veritas alicuius momentivnde qui mentiuendo seminando novitates, falsosque rumores, non tenentur docere verum, vel ab errore reuocare, si aliud damnum inde non sequatur, quia de his homines parum curant; nisi forsam haberet ex officio, aut stipendium acciperet; vt assentent nonnulli domini pretium aliquod Mattiti, aut Romæ alieni exhibere, eo quod ipsos moneat retum, quæ de nouo contingit. Sic Nau. *supra n. 7. fol. 50.* Ac si res leuis esset, non tenetur restituere, etiam qui tenetur ex officio, ut si in re aliqua pura logica, vel philosophiæ docuit falsum. Ita docti rectiores magistri.

Tertio inferitur, quod habens docendi officium, si sua negligentia ignorantem discipulum parit, & qui accipit famulos, ut suam artem doceat, vel scribere, &c. non bene docet, tenetur damna inde sequuta refarcire, & illam artem, vel scientiam, ad quam tenebatur ex officio, docere. Sic Nauar. *ibi n. 3. & 4. fol. 49.* Ledesin. *supra fol. 241. pag. 1.*

An verò sit mortale scienter docere falsum in speculabilibus. Quidam dicunt non esse mortale. Sic videtur tenere Nauar. in omnibus summis *cap. 25. n. 34.* vbi dicit, quod scienter impugnature veritatem spectantem ad fidem, vel ad salutem animæ, vel corporis, esse mortale, alias autem veritates, solum esse veniale. Sic etiam videtur tenere in omnibus summis *cap. 25. n. 57.* vbi dicit esse mortale magistro scienter docere falsum, quando est in notabile damnum temporale, vel spirituale.

Alij verò nimis strictè loquuntur, dicuntque esse mortale scienter impugnature veritatem, & falsum docere, quia talis nocet intellectu perfectioni. Sic Arm. *verbo Magister, n. 1. & verbo contendere, n. 1.* Alcozer *summa cap. 27.* vbi de peccatis magistrorum; & Caiet. *verbo, Magistrorum peccata*, vbi dicit esse peccatum mortale in omnibus scibilibus docere falsum: secus in aliquo singulari, quia singularia non sunt scibilia, nec spectant ad intellectus perfectionem.

Dico tamen primo, quod docere falsum in speculabilibus, vel veritatem speculatiuum impugnature non spectantem ad fidem, vel mores, iudicandum est iuxta naturam veritatis, quæ impugnatur: & si veritas est talis, quod eius mendacium esset perniciosum, erit mortale, secus autem veniale. Sic Caiet. in *summa, verbo contentio*.

Hinc infero, quod docere falsum circa veritates speculatiuas vniuersales, quæ sunt velut principia, & fundamenta, ex quibus multæ veritates particulares pendunt, est mortale: ratio quia (ut ait Caiet. in *summa, verbo Magistrorum peccata*) mentiri in his valde ad intellectus perfectionem spectant, est valde perniciosum, quia *nocentium* (inquit) in bonis intellectus non est minus, quam in bonis temporalibus. & in hoc conuenio cum Arm. Alcozer, Caiet. *verbo Magistrorum peccata*, citatis pro secunda opinione, & tenent etiam Caiet. 2. 2. q. 38. art. 1. & Bañes ibi.

Secundo infero, quod communitè, & frequenter docere falsam doctrinam in his speculabilibus, est mortale, quia nō est modicum intellectus damnum, sicut contraria scientia est magna ipsius perfectio, pro hoc sunt Doctores citati in præcedenti corollario, & tenent etiam Victoria, & alij.

13 Tertiò infero, quòd impugnare vnam, vel alteram veritatem, vel docere vnum, vel alterum falsum in his speculabilibus, quæ non sunt fundamenta multarum veritatum, non est mortale, sed veniale: & in hoc convenimus cum Nau. citato pro prima sententia, quia non fit graue damnum intellectui. Sic Victoria, & alij, colligitur quo ex Caiet. *hinc citatis.*

14 Secundo dico, quòd docere falsum in scilicibus non ex proposito, & scienter, non est mortale, nisi sequatur magnum damnum ex incuria, & temeritate Doctoris: tunc enim reducit actum in naturam mendacij perniciosi voliti, tanquam non curauerit in aliorum damnum mentiri. Sic Caiet. *summa verbo, magisterium peccata. Arm. verbo magister n. 2.*

DVBIVM V.

An Confessarius, vel Medicus, vel Aduocatus, vel quilibet alius docens falsum, dñsq; malum consilium, ex quo damnum petenti consilium, alijsq; sequitur, quando id bona fide, & inculpate fecit, teneatur, si postea comperiat veritatem, lege iustitia docere verum, & sic, si non doceat, teneatur restituere.

1 Aliqui censent respectu pristini erroris tantum teneri ex charitate docere verum: at respectu nocimenti futuri teneri ex iustitia, alias teneri restituere damna quæ sequuntur. Ratio, quia est causa illorum: & licet à principio fuerit materialiter & prater intentionem causa, at ubi rescindit veritatem, iam est formaliter, & ex intentione causa, cum potuerit docere verum. Sic Aragon 2.2. q. 6.2. art. 1. fol. 177. pag. 2. in solutione ad 3. & teneri ex iustitia dicit Salon eodem art. 2. contron. 1. fol. 62.1.

2 Ceterum verius esse credo non teneri docere verum lege iustitiæ, sed sola charitatis lege, & sic, si non doceat, non teneri restituere: & hoc quando dum cognouit veritatem, cessaret iam consulenti officium; quia scilicet iam absoluerat confessionem, vel iam non ipsi medebatur, vel non erat iam suus Aduocatus. Ratio, quia hic non tenetur ratione rei acceptæ, vt patet, cum nihil alienum sit apud ipsum, nec ex re aliqua accepta sit factus locupletior, nec etiam ratione iniurte acceptionis; quod probatur, quia hic duplex interuenit actio, altera positua, scilicet dandi consilium, & hæc manifestè non obligat restituere, quia non fuit iniusta, sed inculpata: altera negatiua, scilicet tacendi post cognitam veritatem; & quòd hæc non obliget ex iustitia, probatur, quia tacens, & non obtans, non tenetur restituere, nisi quando tenebatur ex officio loqui & obitare, at hic non tenetur ex officio, quia iam functus erat officio suo: vnde falsum est, quòd sit causa formaliter, & ex intentione, quia actio positua non fuit nisi materialiter, & prater intentionem causa, & post cognitam veritatem nulla est actio positua, sed negatiua, scilicet tacere, quæ etiam non est causa voluntaria, & ex intentione, quia licet posset loqui, at non tenetur ex iustitia; & sic damna non censentur volita contra iustitiam. Et confirmatur, quia si bona-

fide accepissent à fure vas situm donatione, & alijid ego donassem ea occasione, quæ nisi occurreret, nil eram donaturus, si postea cognita veritate non manifestarem domino apud quem erat vas, non tenerer restituere, quia in acceptione non peccauit, nec vas erat apud me, nec ex illo factus sum locupletior, nec lex iustitiæ cogebat me manifestare, apud quem erat: ergo similiter in nostro casu. Sic colligitur ex Caietano, *verbo, restitutio c. 7. sine*, ubi sic dicit: *si data opera docuit falsum, tenetur docere verum, vel aperire falsitatem lege iustitiæ; si verò docuit falsa, putans esse vera, non tenetur lege iustitiæ.* Idem Nauar. *lib. 2. de restit. c. 1. n. 2. fol. 49.* & Sylu. *restitutio 3. q. 1. solum obligat dantem consilium malum, non adhibita diligentia, quia ignorantia crassa est prope dolum, licet non explicet Sylu. an cognita veritate teneatur ex iustitia deinceps canere damna.*

Hinc inferitur, quòd Medicus, qui inculpate dedit consilium alicuius medicinæ tumende infirmo, quam postea, cum non est Medicus eius, videt esse lethalem, & non admonet, non est irregularis, licet alter moriatur, quia tantum peccat non admonendo contra charitatem, vt probatur, at non impediens mortem, tunc tantum est irregularis, quando ex iustitia, & officio tenebatur impedire, vt constat ex sententia communi in materia de irregularitate; & si infirmus sit clericus, non erit excommunicatus, nisi concurrant conditiones requisitæ, vt non defendens clericum, quando ex officio non tenebatur defendere, sit excommunicatus, de quibus conditionibus in materia de excommunicatione.

DVBIVM VI.

An tenetur ex officio docere verum, vt Confessarius, vel alius Doctor consultus, si doceat falsum ex negligentia, & culpa lata, ac mortali circa rem, quæ non obligabat ad soluendum, lege iustitia teneatur restituere.

1 Exemplum esse potest: dixit Confessarius penitenti non teneri implere aliquod votum de danda elemosyna, vel male commutauit, vt de danda elemosyna centum surtorum commutauit in orationem Dominicam, & Angelicam quinquebus recitandam, & hæc putans benefecisse, sed cum ignorantia sit crassa, peccauit mortaliter, & iam alter abiit, nec poterit Confessor ipsam inuenire, vt doceat verum, an teneatur Confessor restituere illam elemosynam, quam alter vouerat.

Et videtur teneri, quia si dolo, vel metu faceret, vt votum non impleret, teneret restituere: licet enim alter non teneatur legi iustitiæ, sed religionis, votum implere, & sic pauperes non habent ius iustitiæ; at habent ius iustitiæ, ne fraude obligatio voti impediatur, vt dixi in precedentibus; at hic Confessor, vel Doctor fraudem fecit, illa enim fraus fuit, & alter malo consilio deceptus putans sibi licere non implere, non impleuit. Et sic videtur tenere Sylu. *restitutio 3. q. 1. ubi dicit, quòd damni alicui consilium non adhibita diligentia, si est peccati alterius occasio, tenetur restituere, quia ignorantia (inquit) crassa prope dolum est. Et confirmatur, quia si ex tali*

culpa, & ignorantia faceret vt alter non restitueret, casu, quo restitueret teneret, teneretur secundum omnes restituere, vt infra dicemus.

2 Nihilominus dicendum est, quòd licet, quando alter tenebatur lege iustitiæ restituere, vel ad aliquid aliud, consulens non excusabitur à restitutione ex lata culpa, & mortali, vt infra dicemus: at quando alter non tenebatur ad id lege iustitiæ, vt in casu proposito voti, & alijs huiusmodi, male consulens, vel retrahens à bono, ex lata culpa, & ignorantia, quæ est culpa mortalis, non tenetur restituere illi, quem damnificauit, v. g. pauperibus elemosynam illam promissam, legatum faciendum, à quo retraxit, &c. Ratio differentia, quia in priori casu peccat consulens contra iustitiam in ordine ad damnificatum, perinde enim est, ac si sciens, & volens male consulere, cum ignorantia illa crassa non tollat voluntarium: at in posteriori nulla est ratio iniustitiæ in ordine ad damnificatum, quia sola ratio iniustitiæ interuenit, quando per vim, & dolum tollitur libertas volenti legare, vel implere votum, quia tunc iniuriose consensus ab iniuto extorquetur: at consulens male, ex ignorantia crassa, nec intendit decipere, nec iniuriose consensus ab iniuto extorquere. Et sic tenet Nauarra *lib. 2. de restit. cap. 2. mu. 3. fol. 49.*

3 Secundo tamen dico, quòd tenetur docere verum lege charitatis, quando consulens non tenebatur ex officio; si verò tenebatur ex officio, vt Confessarius, tenetur lege iustitiæ. Ratio, quia in ordine ad presentem consilium in confessione tenebatur Confessor lege iustitiæ docere quid facere tenebatur, illòque ad id obligare, cum officium Confessarij sit hoc, à quo non excusatus est, quia illa ignorantia fuit culpabilis, ergo.

DVBIVM VII.

An audire detractionem sit peccatum mortale, quoties ipsa detrahitio peccatum mortale est.

1 Sic prima conclusio, vt in plurimum solum est peccatum veniale audire detractionem, & non resistere detrahenti ex verecundia, vel leui timore, vel alia minus sufficienti causa. Ratio, quia leuis iniuria frogatur proximo ex sola auditione, quando non complacet audiens, nec est detractionis causa. Ita D. Thom. 2.2. q. 73. art. 4. Nauarra. *inter verba, coroll. 40. n. 547.* Caiet. *verbo, detrahitio. Arm. lib. 1. n. 3. Sotos lib. 5. de inst. q. 10. art. 4. Cord. in ad. ad Sotum, de regendo streto, membro 4. q. 4.*

2 Secunda conclusio: In aliquibus casibus est peccatum mortale. Primus casus est, quando delectatur propter odium, detractione alterius. Ratio, quia congaudet de graui detractione famæ proximi, quæ peccatum mortale est. Secundus est, quando inducit ad detractionem, requirendo, instigando, vel signa gratificationis exhibendo, propter quæ detrahitio verisimiliter futura est. Tertius, quando videt damnum notabile imminere proximo, vel reipublicæ, vel alteri ex detractione cui ipse potest resistere. Ratio, quia charitas obligat sub mortali ad defendendum rem familiarum proximi, si possimus, nedum famam. Quartus, quando tenetur ex officio impedire, quia scilicet detrahenti præest, vt si est ipsius Pre-

latus. Hos omnes casus docent D. Thomas, Caiet. Soto, Arm. Nauarra. *oto coroll. 40. loci citati.* & Nauarra. *Latin. & Hisp. in summa cap. 18. Latin. n. 37. Hisp. num. 36.* Caiet. 2.2. q. 73. art. 4. Syluest. *verbo detrahitio, q. 2. Ang. num. 5. Pedraza 8. præcepto 5. 5.* Insuper duos priores casus docet Cord. *ubi supra.* & Adrianus *quod. 11. ar. 2. litt. C.* Alcozer in *summa cap. 2. ubi etiam ponit tertium casum.*

3 Circa hos casus nota aliqua. Primò nota in secundo casu teneti audientem detractionem ad famam restitutionem eodem pacto, quo ipse detrahens. Ratio, quia est causa talis damni. Sic Cord. Adrian. *ubi supra.* Nauarra. *ditto coroll. 40. mu. 545.*

4 Secundo nota circa tertium casum. Alcozer *ubi supra* ponit exemplum, quando ex iis, quæ detrahens incipit dicere, credit alter aliquid graue contra proximum dicendum, quod ipse impedire posset. Insuper potest esse exemplum, si proximus coram aliis me audiente grauius infauctur, ita vt coram illis grauius eius fama lædatur, & possum obuiare. Ita Ledesm. 2.4. q. 18. ar. 2. fol. 147. pag. 3. Caiet. *verbo detrahitio, ubi addit; quoniam hic tantum materialiter, & per accidens est causa detractionis aliorum, scilicet non restituendo, non statim precipiendam esse sententiam, & damnandum ad mortale, licet fama proximi fuerit notabiliter læsa, quoniam si audientia animus purus fuit, non apparet hac negligentia mortalis, cuius malum si aduertisset, cauisset.* Hæc Caiet. *ibid.*

5 Tertiò nota circa quartum casum, inter eos, qui tenentur ex officio resistere detractioni, numerare Nauarra. *summa Latina, & Hispana ubi supra.* patrem respectu filij, magistrum respectu discipuli, & iudicem respectu subditorum: & Pedraza refert etiam patrem respectu filij, & herum respectu famulorum.

6 Tandem nota aliquos addere alium casum, in quo dicunt esse peccatum mortale audire detractionem, scilicet quando ex timore humano non resistitur. Ita D. Thom. Syluest. *ubi supra.* Sed hic casus non differt à positis, intelligitur enim tunc esse mortale non resistere ex timore humano, quando tenebatur ex præcepto sub mortali resistere, quod tantum euenit in casibus positis. Sic Sotos, Caietano, Arm. Ang. *ubi supra.* Syluest. *verbo, timor.*

CAPVT IV.

De iniurijs, & damnis in corpus proximi per homicidium, & mutilationem.

SVMMARIVM.

- DVA. 1. An pro damno naturali illam in vita, vel membri corporis tenetur illud inferri aliquid restituere, vel an saltem, quando in bonis temporalibus inde damnum aliquod sequitur est.
2. An homicida, vel mutilator tenetur restituere damna inde sequuta, & licentiam cessant.
3. Quibus hæreditibus defuncti tenetur homicida restituere damnum, & lucrum cessant.
4. An homicida tenetur soluere debita, quibus actibus attribuitur etiam, quæ potest probabiliter vincens creditoribus soluere, at morte subsequente non poterit soluere.

- 1. An si homicidium quod Petrus commisit, impueter alteri innocenti, qui ob illud est captus, vel damnatus, teneatur homicida aliquid satisfacere illi innocenti, cui ipse homicida nihil imposuit, nec consulti, et impueter.
- 2. An si homicida panem rationis subeat, id est, morte damnetur, alius teneatur restituere.
- 3. An sit compellendus homicida restituere damna illata, licet constituantur in gravi necessitate restituendo.
- 4. An qui ignorante concomitante aliquem occidit, teneatur restituere.
- 5. An qui se defendens, excedens moderatam inculpasua mole, occidit, ita ut peccet mortaliter, teneatur restituere.
- 6. An quando aliquis provocat alium ad singulare certamen, si provocatus occidat, vel laedat, teneatur illicet heredibus damna dicta restituere? Et quid si provocatus interficiat provocantem?
- 7. An quando homicida non restituit ante mortem damnata, qua teneatur restituere, teneatur eius heredes restituere.
- 8. An possit percussus restituere homicida damna atrequam nocere.
- 9. An scemina caecro, vel alio morbo gravissimo in coemeterio laborans, teneatur restituere curam a chirurgo.

DUBIUM I.

An pro damno naturali illato in vita, vel membrum corporis teneatur illud inferens aliquid restituere, vel non solum quando in bonis temporalibus inde damnum aliquod sequutum est.

DUBIUM I. PRIMA EST SENTENTIA. Prima dicit teneri restituere. Prohatur, quia ad iustitiam commutatam pertinet non tantum reddere iustum, quod consilium in individuabili, id est, aequalens, sed etiam reddere possibile, quando non valetur reddere aequalens, & hoc aut in eodem genere rerum, vel in alio, maxime cum pecunia sit pretium omnium rerum, v. g. quis debet infinitam pecuniam, nequit totam solvere, teneatur solvere partem sibi possibilem: & si debet equum, quem iam non habet, teneatur solvere pretium pecuniarium; ergo licet vita inestimabilis sit ad aequalitatem, teneatur restituere occidens, vel mutilans id, quod potest arbitrio boni viri. Sic tenent D. Thom. 2. 2. q. 62. art. 2. ad 1. Scotus 4. diff. 15. q. 3. Adrian. 4. q. finali. de restitu. Maioris 4. diff. 15. q. 14. Palud. 4. diff. 15. q. 2. art. 2. Soto 4. de iust. q. 6. art. 3. ad 3. Ledesma 2. 4. q. 18. art. 2. dub. 2. & paulo ante dubium 2. Caiet. verbo restitutio, cap. 2. Ar. ibi num. 21. Ang. restitutio 1. §. homicida. Salon 2. 2. q. 62. art. 1. controuers. 4. Aragon ibi circa solutionem ad 1. D. Thom. fol. 183. pag. 2. Medina lib. 1. sum. cap. 14. §. 30. fol. 119. pag. 2. Angles floribus 2. p. q. de restitu. f. 2. 1. 2. Ludouic. Lopez lib. 1. instruat. noui cap. 71. per totum. Couarr. 2. variat. cap. 10. num. 7. vers. teneatur item Mercado lib. 6. de conuall. cap. 6. Vigu. lib. Instit. c. 5. §. 1. vers. 9. Cord. lib. 1. quest. 9. §. 1. art. 3. fol. 252. vers. secundum dictum. Syllu. restitutio 3. §. 2. particula 1. & multi ex noterioris doctis magistris.

Nota iuxta hanc sententiam idem esse dicen-

dam de percussione submissis, vel alapa aliquem, teneatur enim restituere pro iniuria illata pecuniam aliquam arbitrio boni viri, ultra damna temporalia, si qua inde sequuntur. Sic Angles, Mercado ibidem, Alcezer summa cap. 15. Salon d. art. 3. controuers. 1. 2.

Secundò nota idem dicere aliquos Doctores huius sententia de deformitate causata ex vulnere, quòd scilicet vulnerans ultra damna temporalia tenetur aliquid pro ea restituere. Sic Soto ibi, Cord. ibidem, vers. & idem iudicium est. Salon ea controuers. 1. 2.

Tertiò nota inter hos Doctores non conuenire de modo restituendi. Nam Scotus supra dicit, sufficienter restituere, si panem rationis subeat, & quòd si eam non subeat, securus ageret, etque expediret subicere se iusta morti, siue apud iudicem poenae se committendo, siue iusto in bello pugnando: quòd si hanc tantam satisfactionem nolit subire, tenetur lege iustitiae orationibus, & piis operibus iuare defunctum. Vade iniuste attribuitur communiter Soto, quòd senserit teneri poenam rationis subire, vel vitam periculo exponere pugnando contra infideles: quòd aperte falsum erat; non enim homicida ad id tenetur, vt bene Soto, Ledesma. ibidem. Salon d. art. 2. controuers. 4. Syllu. restitutio 3. quest. 2. Nauar. cap. 15. Hisp. num. 21. Lat. num. 23. Corduba ibidem, vers. quòd si queratur. & vers. quòd satisfactioem, vbi bene addit, quòd licet non teneatur, potest tamen licite seruire contritionis ductus, vel animo satisfaciendi in hac vita committere se iudici, vt occidatur. At Scotus non tenet oppositum, sed dicit esse sufficientem satisfactionem, quòd si illam eligere nolit, nec alia via possit, vt bonis temporalibus, teneatur orationibus, & piis operibus satisfacere: & quantum ad hoc, quòd quando alia via satisfacere non potest, sine damnum vite, siue cetera, teneatur orationibus, & piis operibus, docent etiam Angles restitutio 1. §. homicida. Adrian. q. vltima, de restitu. Gabr. 4. diff. 15. q. 15. art. 1. sine Julius Clarus praet. criminali lib. 5. §. homicidium, vers. teneatur etiam. Vigu. lib. Instit. cap. 3. §. 1. vers. 9. Rolandus consil. 39. lib. 2. Capua lib. 2. decisionem cap. 66. num. 3. Aragon 2. 2. q. 62. art. 2. circa solutionem D. Thom. ad 1. fol. 184. pag. 1. sine. & fol. 185. pag. 2. vers. ad secundum, & vers. ad tertium. Salon ibi, controuers. 4. consil. 3. fol. 636. & fol. 638. dicit, quòd si defunctus non consiluit sibi de sacrificiis, & suffragiis, quia, v. g. intellectus obiit, restituendum est non heredibus pro latione vite, sed ipsi defuncto per suffragia, & orationes; & fol. 639. dicit, quòd in hoc casu non possunt heredes hanc satisfactionem suffragiis, & orationibus faciendam remittere. Imò in sine illius controuersia dicit, quòd occidens seruum ultra pretium, quòd tenetur domino satisfacere, teneatur pro seruo facere suffragia. Et Cord. lib. 1. quest. 9. §. 1. art. 3. fol. 252. vers. quoad satisfactioem, dicit quòd tenetur saltem ex charitate.

Ceterum merito impugnatur primum, quòd dicit Scotus, nempe sufficienter satisfacere, si vitam exponat homicida pugnando contra infideles: nam nihil refert parti laesa ad sui damni reparationem, quòd ille morte voluntaria velit occumbere. Sic Nauarra lib. 4. de restitu. cap. 1. num. 97. fol. 439. merito etiam impugnatur ab aliquibus, qui tenent primam sententiam positam, secundam

secundam quòd dicit Scotus, quem reliqui citant sequuntur, nempe quòd aliquando teneatur orationibus, & suffragiis restituere, quia cum res spirituales, & facere pretia vite, honoris, aut altius temporalis rei non sunt, non tenetur quicquam in eis restituere, restitutio enim tendit ad faciendam aequalitatem in rebus eiusdem ordinis. Item quia quòd debetur ex natura restitutionis pro iniuria, omnibus est debitum, quibus similis sit iniuria, sed restitutio in spiritualibus nequit omnibus occisus fieri, vt infidelibus, ergo. Sic tenent Nauarra lib. 4. de restitu. c. 1. num. 98. fol. 439. Ludou. Lopez 1. p. instruat. noui, cap. 71. vers. prater damna. Soto 4. de iust. q. 6. art. 3. ad 3. vers. Quando vero. Nau. summa c. 15. Hisp. num. 21. Latina noua n. 23. Ledesma 2. 4. q. 18. art. 2. dub. 2. fol. 243. pag. 2. Licet aliquantulum sub dubio, dicit enim, forte non teneatur, & alij recentiores. Nec approbo etiam quòd dicit Cord. teneri ex charitate, quia nullibi tale praeceptum inuenio; & sic Soto & Ludouiscus Lopez, & quidam eruditi magistri dicunt tantum esse saluberrimum consilium; & Nau. dicit non esse praeceptum, & Ledesma, forte non esse. Non placet etiam quòd addit Nauarra ibi n. 99. dicens forte concedi possessionem per viam restitutionis vite, vel rei temporalis ablata, sed in damni spiritualis compensationem teneri satisfacere orationibus, & si verisimile erat, quòd ille viuens pro suis peccatis satisfaceret, in meliorique statu decessisset. Sed hoc non placet, quia tale damnum non solet restitui; & si ceteri absolute dixerunt esse tantum consilium.

Alij autem auctores huius sententiae alium modum restituendi docent, nempe pro damno naturali vita, vel membri esse restituendam aliquam pecuniam quantitate arbitrio prudentis taxandam, consideranda conditione occisus, quoniam illustrior fuerit, seu literis insignior, eo maior restitutio est facienda, quia vita eius est magis estimabilis; & considerato etiam occidendi modo, an scilicet per insidias, & sic D. Thom. 2. 2. q. 62. art. 2. ad 1. Aragon. d. art. 2. circa solutionem D. Thom. ad 1. fol. 181. pag. 2. Soto supra vers. his ergo praemissis. Ledesma. d. dub. 2. fol. 243. pag. 1. Ludou. Lopez d. c. 71. Cord. lib. 1. quest. 9. §. 1. art. 3. fol. 252. vers. unde constat. Salon 2. 2. q. 62. art. 2. controu. 4. fol. 638. quam rem dub. sequenti late examinabimus.

Secunda tamen sententia, quae probabilior est, licet prima sit factis probabilis, docet nihil esse de necessitate restituendum pro damno naturali, nempe pro iniuria ablatione vite, vel membri, &c. Probat primum ex multis legibus, nempe ex l. ex hac. ff. si quadrup. paup. fuisse dicitur. vbi habetur, quòd si percussus est homo liber, agi potest, non vt deformitatis ratio habeatur, cum liberum corpus estimationem non recipiat, sed impensarum, & operarum amillarum, &c. Idem habetur l. libere homo. ff. ad legem Aquil. & l. finali. ff. de his, qui deie. vel effud. Et ratio huius sententiae est, quia vita, & membra hominis liberi non sunt pretio estimabilia, & pecunia tantum iustitiae est, vt pretium rerum eiusdem ordinis, quae sunt pretio estimabilia: vnde sicut laedens in bonis temporalibus, quae restituere non potest, non tenetur exhibendo honorem restituere, quia bona temporalia non sunt eiusdem ordinis cum honore: sic laedens in vita, vel membris, cum hinc

lògò alterius, ac altioris ordinis sunt, quàm pecunia compensari possint, non tenetur damnum hoc naturale pecunia compensare. Nec obstat ratio in contrariu adducta pro prima sententia, quòd non potens aequalens, tenetur quòd potest restituere, vt debens infinitam pecuniam, &c. nam id verum est in rebus eiusdem ordinis, & habentibus inter se proportionem; & licet inter finitum, & infinitum non sit proportio; est tamen inter pecuniam solutam, & partem infinitae pecuniae debita proportio, & commensuratio: at inter vitam, & bona temporalia nulla est. Sic tenent gloss. lex hac. ff. si quadrup. paup. vers. non recipiat. & ibi Albericus gloss. c. 1. de iniur. vers. operari. vbi Panor. n. 7. Azo summa tit. ad leg. Aquil. Hostiensis summa tit. de damno dato, n. 3. Anton. Gomez alios referens tomo 3. var. c. 6. n. 12. Nau. summa c. 15. Hisp. n. 21. Latina noua n. 22. Aimo consil. 119. n. 5. Nauarra lib. 4. de restitu. c. 1. n. 80. fol. 433. Angles floribus 2. p. q. de restitu. bonorum corporis, dub. 4. fol. 334. & multi ex recentioribus, vt refert dicens esse fati probabilium sententiam Salon 2. 2. q. 62. art. 2. controu. 4. fol. 633. 639. & ex recentioribus quamplurimi, & licet Nauar. videatur sibi contradicens tenere contrarium in omnibus summis c. 18. n. 43. at c. 17. n. 90. in omnibus summis se explicat, quòd intelligit esse recompenfam faciendam pro damno temporali tantum inde sequuto.

Hinc fit contra primam sententiam, quòd vulnèras, vel submissis, vel alapa percussus aliquem, non tenetur pro iniuria compensationem pecuniam facere, sed tantum pro damnis temporalibus, si qua inde sequuntur. Sic Nau. ibi n. 80. & omnes Doctores huius secundae sententiae idem debent dicere, licet tantum loquantur de vulnere. Idem tenent aliqui, vt refert Salon dicto art. 2. controu. 12. & ratio est eadem, quia hac damna non sunt eiusdem ordinis cum pecunia, & sic non possunt ea compensari.

Aduerte tamen, quòd quando in his lationibus miscetur iniuria in honore, ea compensanda est iuxta modum quo dicemus infra lationem in honore restituendam esse, vt petendo veniam, &c. quòd omnes fatentur, etiam Doctores primae sententiae, dicentes lationem naturalem esse pretio compensandam, aiunt enim praeter hanc compensationem, etiam honorem compensandum esse, quando is laesus est. Sic Soto dicto art. 2. in solutione ad 3. vers. secundò prater. Cou. 2. var. c. 10. n. 7. vers. teneatur. Ledesma, dicto dubio 2. Cord. lib. 1. quest. 31. art. 3. vers. quòd ad satisfactioem. Caiet. 2. 2. q. 72. art. 3.

Secundò infatur contra Doctores etiam primae sententiae non esse maiorem restitutionem faciendam, quo dignior est persona occisa; immo plus tenetur restituere, qui foretore, nec aut alium artificem necat, quàm qui nobilem virum, licet hic grauius peccet: ratio, quia haec restitutio non est pro damno vite ablata; sic enim maior esset facienda pro vita hominis literati, & nobilis, eius enim vita est pretiosior: sed fit pro damno temporali inde sequuto, & communice hoc maius est, quando artifex mechanicus necatur. Sic tenentur dicere Doctores omnes secundae sententiae, & tenent expresse Nau. summa c. 15. Hisp. n. 22. Lat. n. 24. Maioris 4. diff. 11. q. 59. sine. Nauarra lib. 4. de restitu. c. 1. n. 93.

11 Tertio inferitur contra Doctores prima sententia, nihil esse restituendum homini libero pro deformitate resultanti ex vulnere; quia hoc est. damnus corporalis, quod in homine libero non est estimabile: patet ex *lex hac, ff. si quadrup. pamp. ubi glossa. Alberticus, Rauenas, Panor. c. 1. de iniur. n. 7. Nauarrus cap. 14. Hisp. num. 20. Lat. n. 12. Ant. Gomez. 3. var. c. 6. nom. 12. Nauarra d. c. 1. n. 90. immo idem tenent Couar. 2. var. c. 10. n. 7. voff. 4. sine; & Ludou. Lopez lib. 1. instrum. noui. cap. 71. licet teneant primam sententiam. Idem Angles floribus 2. p. 9. de restitu. honorum corporis, dub. 4. fol. 334. Quod intelligitur, nisi inde damnus temporale restitret: tunc enim non ratione facitatis, sed ratione damni tenetur illud compensare: vt si deformitatem faciat in femina nubile, quae ob id matrimonio copulari nequit, vel amplius indiget dote, Sic Alberticus, Rauenas, Couar. Anglet. Nauarra, Ludouic. Lopez, Anton. Gomez. ibi, Aragon 2. 2. q. 62. art. 2. dicens esse omnium, fol. 183. Similiter si deformitas facta esset in seruo, ob quod minus valeretur, tenetur faciens hoc damnus domino restituere. Sic Nauarrus, Anton. Gomez, Panor. Angles ibi, & est certum.*

DVBIVM II.

An homicida, vel mutilator teneatur restituere damna inde sequuta, & lucrum cessans.

12 **H**ac in re certum est teneri restituere damna omnia subsequuta, & lucrum cessans. Ratio, quia iniuria sua actione causam efficaciam damni huius, cessationisque a lucro dedit, & habetur expressio *lex hac, ff. si quadrup. pamp. c. 1. de iniurijs*, vt tenetur restituere impensas in curatione factas, &c. a quibus tamen deducendum est, quod aliquin expensuras erat. v. g. comedidit in infirmitate gallinas, comessurus caprum prospera valetudine vtens, non est illi integre restituendus gallinarum valor, sed inde capri valor, quem comessurus erat, deducendus est. Sic nonnulli recentiores.

3 Nota primo quod Maioris 4. dist. 15. q. 9. dub. vltimo, dicit aliquid minus soluendum esse percussio quiescenti, quam ei laboranti deberetur, & sic censet aliquid deducendum esse, quia non laborat: sed hoc defendi nequit: sed dicendum est mercedem operatum ei soluendam esse iuxta eandem estimationem, quam ipse, si vere operaretur, consequutus foret; ratio, quia totam hanc estimationem percipientis culpa amittit: item, quia eam totam mercedem illam suo labore acquirit, si labor deducendus est, nihil restituatur. Sic Couar. lib. 2. variat. c. 10. n. 7. voff. quarto. Nauarra lib. 4. de restitu. c. 1. n. 68. fol. 429. & eodem lib. 4. c. 1. p. 2. dub. 16. n. 59. Ledesm. 2. 4. q. 18. art. 2. dub. 2. fol. 241. pag. 4. Salon 2. 2. q. 62. art. 2. controu. 6. Soto 4. de iust. q. 6. art. 3. circa solutionem 3. Mercadao lib. 6. de contract. c. 6.

4 Secundo nota, quod inter expensas restituendas ab homicida aliqui numerant expensas factas in funere occisi: sic Nau. summa c. 15. Hisp. n. 20. Lat. noua n. 22. At contrarium tenendum est, quia in his non est damnificatus, cum necessario tempore mortis naturalis faciendae sint: nisi ex acceleratione mortis maiores expense fierent, tunc enim excessum illum teneretur homicida

restituere, cum illius fuerit causa. Sic Nauarra dicto c. 1. nom. 75. fol. 431. & tenent docti recentiores.

5 Secundo, certum esse debet, quod licet in restitutione amissi lucri difficultas sit, an in integrum sit faciendae: at damna, quae leuis incurrit, vt sunt expense infirmitatis, & si quae alia diuina incurrit, sunt integre restituenda, quia quantitas haec certa est. Sic Nauarra eo cap. 1. num. 67. fol. 429.

Hinc fit, quod si interfectus perdidit quoddam officium, v. g. erat scriba, & nondum viginti dies post renunciationem elapsi erant, quos, vt officium non amittatur, lex elabi iubet, homicida tenetur integrum officij valorem restituere, quia vere actione sua iniuria huius damni causa fuit: nec refert quod ignorat hoc damnus subsequendum fore, quia eo ipso, quod iniuste occidit, exposuit se obligationi soluendi omne damnus inde subsequens, licet ab ipso ignoratum. Sic nonnulli valde docti magistris, quos ego consului.

6 At dubium est, an teneatur homicida integrum lucrum cessans restituere; quidam enim affirmant teneri integrum: probatur ex *cap. 1. de iniur. c. 1. ex hac, ff. si quadrup. pamp. f. d. vbi dicitur teneri restituere stipendia quae occisus tempore totius vitae, & aegritudinis erat lucraturus. Sic tenent gloss. 10. c. 1. voff. operat. & ibi Panor. num. 5. glossa d. l. ex hac. Capua lib. 2. decis. 6. 66. n. 2. Ant. Gomez 3. var. c. 6. n. 9. Maioris 4. dist. 15. q. 9. dub. vltimo. Nau. summa c. 15. Hisp. num. 23. clarus Lat. num. 26.*

7 Sic tamen conclusio: non tenetur homicida integrum lucrum cessans restituere. Ratio, quia lucrum in spe, quod multis modis impediti potest, non valet tantum, quantum lucrum in re: vnde attentis omnibus circumstantijs persone, loci, & temporis, &c. quantum valet illud vtilissimè lucrum periculis vitae subiectum, & illud restituendum est, vt de comburenti segetes communis ait sententia. Vnde sunt pensanda multa, scilicet, ne in tali computatione numerentur dies festiui, cum in illis non esset operaturus: item si percussus erat inuenis, & beneualens, & sic dicit ius esse victurum: item erat bonus artifex, & maxime labori incumbens. Sic D. Thom. 2. 2. q. 62. art. 2. ad 1. Salon ibi controuers. 6. Aragon eodem art. 2. circa solutionem D. Thom. ad 1. fol. 181. pag. 1. Cord. lib. 2. quasi. q. 31. art. 3. voff. quid si queratur. Nauarra d. c. 1. n. 70. 71. 72. fol. 430. Ledesma d. dub. 1. fol. 242. p. 1. Soto d. solut. ad 3. voff. hu. ego praeremissi. Mercadao lib. 6. de contract. c. 6. Ludouic. Lopez 1. p. instrum. noui. c. 71.

8 Nota aliquos dicere attendendum esse, an occisus sit diues & nobilis, nam quo grauior est persona, eo magis restituendum est. Item an occisus sit pauper, an diues, nam diuiti maior restitutio est iniungenda. Item modus occidendi attendendus est, nam si per insidias vel atroci fuit, magis restitui debet. Sic Soto Ledesma Ludouic. Lopez, Cordub. Aragon ibidem, Salon eo art. 2. controu. 4. fol. 648. at primum iam reprobauit dub. praeced. Tenendum verò, quod diuiti maior restitutio sit iniungenda, non credo, quia obligatio maior, vel minor restitutionis non respicit facultates damnificantis, sed quantitates damni illati, cum restitutio ad hoc sit, vt aequaliter damnus illatum compensetur. Tertium verò, nempe attendendum

dum esse modum occidendi, bene reprobatur Nauarra dicto c. 1. num. 91. voff. Tertio, quia sine hoc, sine illo modo homicidium fiat, damnus est aequalis, ergo & restitutio.

9 Hinc inferitur primo, minus bene Nauar. summa c. 15. Hisp. num. 22. Lat. n. 24. cum Hostiensis, quem refert dicere hoc lucrum estimandum esse quinquaginta aureis, l. 1. §. 1. ff. de ijs, qui decet. vel effud. quem bene reprobatur Nauarra d. c. 1. num. 72. quia potest esse maius, vel minus, iuxta probabilem spem maioris, vel breuioris vitae, &c.

10 Secundo inferitur, male alios hoc tempus vitae dicere computandum esse vsque ad centum annos, quia quando est talis casus, vbi à principio facta estimatione secundum computationem l. hereditatum. ff. ad l. falcid. non potest postea reparari ex futuro euentu, quia scilicet si viueret diutius, quam computatum est; postea pro illo tempore nouus computatio fieri, non habet ea locum, sed praefumetur victurum vsque ad centum annos, iuxta l. falcid. C. de sacrosanct. Eccles. & l. an usufructu. ff. de usufruct. sic Xarez l. quantum in prioribus ampliatioe 3. n. 1. Florianus, & Iason, quos refert Anton. Gomez. Sed hoc minus verum est, & sic computatio annorum vitae faciendae est, iuxta l. hereditatum. ff. ad l. falcid. nempe secundum tempus, quo verisimiliter victurus creditur, attendente maiori, vel minori aetate, valetudine, viribus, &c. sic vltra Doctores citatos in conclusione posita tenent Bart. Bald. Alberticus, Palacios Rubio, & multi alij, quos refert, ac sequitur Anton. Gomez. 1000 3. var. c. 1. num. 38. Ang. verbo restituito, l. 8. homicida. Couar. 2. var. c. 10. num. 7. voff. quarto. Panorm. c. 1. & c. olim. de iniurijs. Speculator tit. de iniur. §. 2. Ant. Gomez eodem loco 3. c. 6. n. 11. vbi bene addit, quod quando lacus remanet vitium cum membri abscissione, vel perpetua debilitate, non oportet hanc computationem annorum vitae facere, sed potest solui annuatim, dum vixerit quolibet anno certa summa pro illo lucro, quod habiturus erat.

11 Aduerte tamen, quod is, qui occidit eum, qui iniuste occidendus erat a iudice, licet peccet mortaliter contra iustitiam, quia ad id auctoritatem non habet: at nihil tenetur restituere, quia ea damna, quae haeredes ex occasione incurrerunt, erant statim incurriti, cum ille iniuste occidendus esset: si tamen ex acceleratione illa mortis incurrerent damna, ea tenentur restituere, quia per iustitiam illorum fuit causa. Sic Nauarra d. cap. 1. num. 77. 78. fol. 432.

12 Hinc inferitur, quid dicendum sit in hoc casu, si quis alteri amputauit membrum iniuste, qui postea alio morbo pressus obiit, & nullo modo occasione vulneris, quia scilicet iam plene conualuerat, &c. an mutilator teneatur aliquid restituere haeredibus praeter impensas in curatione membri abscissi factas, & lucrum cessans illius temporis, quo vixit, est forte, vne aliquid damnus incurrit ex mutilatione, & potius tenetur aliquid restituere pro abscissione membri, etiam stando in prima sententia dubij praecedentis, quod scilicet pro hac est aliquid restituendum. Respondetur, quod si antequam is obiret, facta est conventio certa summa pro membro abscisso, & lucro cessante, vel lata est sententia certa summa restituenda; tenetur illam restituere, quia iam est debitum reale contractum,

& fuit contractus fortunae, uterque enim se exposuit lucri, & iacturae periculo; si enim ille multo diutius, quam arbitraturum est, viueret, non teneretur mutilator amplius conuenio praefato restituere: si verò non est facta talis conventio, nec sententia praecedat, non tenetur, quia membrum illud eodem modo erat perituum, & damna post mortem sequuta, eodem modo erant incurrituri. Et, vt dicemus infra ex multis Doctores, quando res perit apud futurum eodem modo, quo erat apud dominum peritura, non tenetur fuit restituere, nisi damna incurta eo tempore, quo iniuste detinuit. Sic nonnulli viri docti à me consulti.

DVBIVM III.

Quibus haeredibus de defuncti teneatur homicida restituere damnus, & lucrum cessans.

13 **N**ota primo quod duplices sunt haeredes, quidam sunt necessarii, vt filij, parentes: & in eodem loco debet computari vaor respectu mariti, quia licet proprie non sit haeres, pertinet tamen ad familiam necessario, & ex debito matrimonij sustentandam à viro: alij verò sunt non necessarii, vt fratres, & reliqui consanguinei, quos non tenebatur defunctus instituire, at succedunt ei ab intestato; & alij quos voluntate sua defunctus in testamento instituit. Sic Salon 2. 2. q. 62. art. 2. controu. 7. & alij.

14 Secundo nota, quod duplice via possumus distingere de obligatione hae restituendi haeredibus, aut scilicet titulo alimentorum, quia scilicet defunctus aliquos alebat, aut titulo debiti realis contracti cum defuncto, & iure successione haereditaria.

15 His suppositis hac in re, certum esse debet, quod titulo debiti realis contracti cum defuncto, & iure successione haereditaria, quibuscumque est restituendum haeredibus, id est, quando aliquid ratione homicidij debebatur defuncto ante obitum, vt si aliquid expendit in curatione, vel visit aliquo tempore post vulnus acceptum, quo ei lucrum, quod suo labore acquirerebat, cessauit; vel conuenit cum occisore de aliqua pecunia soluenda, eo quod illi remisit iniuriam; & hoc non est solummodo defuncto ante obitum; vel si incurrit aliquod damnus, hoc (inquam) debitum est restituendum quibuscumque haeredibus defuncti, v. g. necessariis, si eos reliquit, vel haeredibus ab intestato, si non erant necessarii, nec testamentum fecit, vel si fecit testamentum, haeredibus, quos in testamento reliquit. Ratio est, quia hoc est debitum reale quod debebatur ipsi defuncto, & haeres quicumque sit, succedit in omni debito defuncti, sicut succederet proprius filius, si exaret. Hoc est certissimum, & tenet Salon supra, & docti recentiores.

16 At grauis difficultas est, an titulo alimentorum teneatur homicida restituere, non solum haeredibus necessariis, quos alere tenebatur, sed etiam quibuscumque alijs, quos defunctus ex sua liberalitate alebat.

17 Triplex est sententia.

18 Prima ait, teneri omnibus, quos etiam ex liberalitate alebat; ratio, quia omnes hi per iniustitiam eo commodo priuati sunt; & licet ad illud non

non haberent ius iustitiae, at habebant ius iustitiae, ne per vim impeditur hoc commodum: sicut tenetur restituere per vim impediens voluntatem mihi aliquod beneficium conferre, licet is ex liberalitate conferat: at homicida vi illata impeditur. Sic Scotus 4. dist. 15. q. 3. Adrian. 9. finali, de restitu. & refert Speculatorem, & Panoramicum: idem Rosel. restitutio 3. in principio. Ang. restitutio 1. §. homicida. Capua lib. 2. decisio. num. 66. num. 2. Nau. c. 15. Hisp. n. 22. Lat. n. 24. Nanarra licet aliquantulum dubitans, lib. 4. de restitu. cap. 1. n. 74. 75. 76. dicit tamen his non integrè restituendum esse, quia liberalis illa voluntas poterat multis modis impedi: unde eo plus restituendum est, quo defuncti voluntas erat magis firmata ad beneficium illud praestandum.

6 Secunda sententia dicit, tantum heredibus necessariis, & etiam fratribus, licet heredes necessarij non sint, quia in iure datur actio fratribus ad petendum fratris homicidium. Sic Mercado lib. 6. de contrah. 6. 6.

7 Tertia sententia dicit, quod tantum heredibus necessariis, ut parentibus, filiis, & uxori tenetur restituere, dando illis ad alimenta, quod occisus per totam vitam suam illis praeberet, & lucraretur, considerando iuxta dicta dub. praecedenti illud lucrum esse in spe. Ratio, quia hi haerentur in propriis bonis, quia filius est aliquod patris, & vxor viui, & pater est quoddam totum respectu filiorum, & ita bonum vnius reputatur bonum alterius. Secundo, quia occisus tenebatur hos alere, si egerent: & quamvis (ut bene notat Salo. dicta controu. 7.) obligatio haec non sit ex iustitia, sed ex pietatis vinculo, & sic non tenetur restituere, quando in praestandis alimentis negligentes sunt, obligatio enim restituendi ex sola iustitia violatio oritur: at est fortior haec obligatio vinculo iustitiae, & sic praesertim debito iustitiae: ita ut non teneatur pater solvere debita ex bonis, quibus indiget ad alendos filios, vel uxorem: nec est simile (ait bene Salo.) de monacho extracto à monasterio, quia bona, quae ille suo monasterio parare poterat, non sunt propria monasterij, donec actu, & reuera essent acquiriti: at filij & vxor in bonis propriis damnificatur. Sic tenent Salo. d. controu. 7. Soto lib. 4. de iust. q. 6. art. 3. ad 3. vers. Restat autē. Ledelm. 2. 4. q. 18. art. 2. dub. 2. fol. 242. pag. 3. Cord. lib. 1. quest. 9. 3. art. 3. fol. 252. vers. ad omnia. Aragón 2. 1. q. 6. 2. art. 2. circa solutionem D. Thomae ad 1. fol. 182. pag. 1. Angles floribus 2. p. 9. de restitu. bonorum corporis, fol. 333. Ludou. Lopez 1. p. instrum. num. c. 73. & docti recentiores.

8 Limitat bene Ludou. Lopez ibi, nisi per iudicem compulsus esset homo occisus alere fratres, tunc enim homicida teneretur etiam fratribus ad alimenta, quia iam erat debitum iustitiae.

9 Notant Sotus dicta solutione ad 3. paulo ante vers. Hic ergo praeremissis, & alij docti iuniores contra Maiorem, teneri homicidam restituere his heredibus necessariis tale lucrum, etiam si sint diuites, & aliunde victum habeant, quia iustitia commutativa non respicit, an damnificatus sit diues, vel pauper, sed tantum, ut restituatur, quantum ablatum est, seu damnificatum: addunt etiam praedicti iuniores, quod si occisus non habeat heredes necessarios, pro lucro, quod cessauit à tempore mortis occisus, nil tenetur homicida illis restituere.

re, quia id non erat debitum reale defuncti. Secundo notant Ludouic. Lopez ibi, & alij, colligunturque ex Soto. Ledelm. supra, quod cognati, quibus datur actio in foro externo ad procedendum contra homicidam, possunt pecuniam recipere, ut ius hoc remittant: patet, quia hoc ius est pretio aestimabile.

Sic conclusio: haec tertia sententia est vera regulariter, quia regulariter homicida non aduertit per id impedi bonum, & alimenta, quae ex liberalitate aliquibus praestabat occisus: quando verò id aduertet, credo teneri etiam iis restituere, ut docet prima sententia: & vt ibi dixi ex Nauarra, non integrè, sed quod valebant ea alimenta in spe. Probatur prima pars, quod scilicet, quando non aduertit, non teneatur primo, quia tunc tantum materialiter dicitur impedi, cum ignorauerit. Secundo, quia illud impedit non est voluntarium directè, cum id ignorauerit: nec etiam indirectè, quia homicida non tenebatur scire, quod secus est respectu parentum, vxoris, & filiorum, quia hi omnes sunt quid quasi vnum cum occiso, & bonum vnius est alterius, vt explicauit, & sic eo ipso quod quis interficit aliquem, damnificat hos in propriis bonis, & sic respectu horum tenetur aduerte damnum, sicut respectu occisus. Et confirmatur, quia si contentus ad legandum aliquid ignorans vi detinerem, quo fieri causa, vt illi non legaret, at ignoraret, & praeter meam intentionem, quis me cogeret ad restituendum legatum, quod impediui: cum teneatur non teneri id scire? Probatur secunda pars, quod scilicet tenetur, quando aduertit, quia contra iustitiam impedit per vim: nec excusatur, quia est involuntarium, cum adfuerit aduertentia. Item, quia si malo animo interficeret, vt alij eo emolumento crederet, teneretur restituere: at malus animus nihil casualitatis ponit in actu externo, nec quando actus externus non obligat restituere, malus animus talem obligationem efficit, vt supra probaui.

DUBIUM IV.

An homicida teneatur solvere debita quibus occisus restrictus erat, quae poterat probabiliter vnicuius creditoribus soluere; at morte subsecuta non poterit soluere.

Quidam absolute dicunt teneri, quia ideo tenetur homicida restituere alimenta, quae perdunt filij, quia occisus tenebatur illos alere, sed etiam tenebatur, & vinculo iustitiae soluere creditoribus debita; ergo. Sic tenent aliqui, vt refert Salo. ibi infra, quos sequuntur docti recentiores à me consulti.

Alij verò dicunt, quod id eo iniquo animo interfecit debitorem, vt suis debitis creditores defraudarentur, tunc tenetur homicida illis restituere: si vero non cogitauit de creditoribus, non tenetur. Sic Salo. 2. 2. q. 62. art. 2. controu. 8. & nonnulli viri docti: & hanc credo esse veram, praeterquam in eo quod dicit de malo animo. Sed dicendum est, quod si aduertit ad damnum creditorum, licet non eo animo, vt ipsi damnificarentur, occidisset, tenetur creditoribus: si verò nihil de ipsis cogitauit, non tenetur; & patet eisdem rationibus, quas in simili casu posui dub.

dub. praecedenti, sine; & ibi posuit differentiam inter damnum illatum filiis, & aliis.

3 Aduerte, quod casu, quo tenetur homicida soluere haec debita, non tenetur integrè, quia poterat multis viis impedi, vt morte naturali, vel honorum iactura faciendo.

DUBIUM V.

An si homicidium, quod Petrus commisit, imparetur alteri innocenti, qui ob illud est captus, vel damnatus, teneatur homicida aliquid satisfacere illi innocenti, cui ipse homicida nihil imposuit, nec consuluit, vt imponeretur.

1 HAc in re certum est quod si innocens ille soluit expensas in curatione, & damna ex morte sequuta, iniuriam & lucrum cessans, tenetur homicida huic innocenti restituere haec. Ratio, quia in conscientia ea tenebatur restituere occiso, & alter innocens pro eo casu soluit, & sic succedit in iure damnificati. Sic Pedraza 5. praepro. §. 6. Nauarra lib. 2. de restitu. c. 1. n. 77. 78. fol. 45. Ludou. Lopez p. 1. instrum. nou. cap. 63. fol. 166. vers. in casu. Cord. summa quest. 1. 74.

2 At dubium est de aliis damnis, quae passus est ille innocens occasione homicidij, vt si damnatus est ad penam pecuniariam, vel exilij, vel suspensus est.

3 Triplex est in hac re dubium. Primum, an teneatur ad haec damna homicida, quando ea non prauidit, scilicet quando non prauidit post suum homicidium illi imputari: secundum est, an teneatur, quando prauidit verisimiliter alteri imputandum, at non eo animo homicidium fecit, vt alteri imputaretur: tertium, an teneatur, quando eo malo animo fecit, vt alteri imputaretur.

4 Circa primum quidam dicunt adhuc teneri, dant enim hanc regulam generalem, quod quotiescumque quis dat operam rei illicitae, tenetur ad omnia damna sua occasione inde sequuta, licet omnem adhibuerit diligentiam, ne lequantur, quia culpa illa omnia damna secum trahit. Sic glossa e. sic, de restitu. & attestat. vers. debent. Syluest. verbo, causa, 7. 8. & ibi Ang. m. 1.

5 At omnino tenendum est contrarium, quia fuit involuntarius respectu illius damni; & sic in materia de irregularitate multi reprobant eam doctrinam: & Nauarra lib. 2. de restitu. cap. 1. n. 79. 80. tenent non teneri ad aliquid, licet quando fecit, eo esset affectus animo, vt vellet illi imputari, non tamen cogitauit verisimiliter esse imputandum, quia illa mala voluntas non fuit causa illius damni, sed concomitanter se habet, & casualiter accidit.

6 Circa secundum dubium Nauarra eo num. 79. & 80. dicit teneri tunc restituere, quia causam efficiens illi damno dedit voluntarie.

7 Ceterum probabilius credo non teneri: ratio, quia hic non est vere causa illius falsi testimonij, cum id non impoierit, neque fuluerit, vt imponatur, nec aliquem innoxium habuerit respectu impositionis illius, quia actio iniusta tantum fuit causa illius homicidij, at quod sibi imponatur, fuerunt causae indicia, quae ipse praebuit, sed tantum homicidium est occasio, & non tenetur quis restituere damna sua occasione sequuta, quorum vere ipse non est causa, vt bene Cordub. summa T. Sanchez. Caus. moral. Tom. I.

quest. 67. prope finem, fol. 189. pag. 1. 9. Tambien, vbi dicit, talem saluum non teneri ad damna sequuta ex tunc omni occasione sui falsi testimonij, quia eius saluum testimonium non fuit proprie, & immediate causa illorum damnorum, sed solum per accidens, & occasionaliter, & causa vera traxans ipsi fuerunt, & ipsorum impatiencia. Hanc sententiam expresse tenent Pedraza, Ludouic. Lopez supra, Cordub. summa quest. 174. & lib. 1. quest. 31. art. 3. fol. 251. pag. 2. sine, & sequenti. Angles vbi infra, vbi tantum obligant huic, quando malo animo fecit: & dicant expresse Cordub. & Ludouic. Lopez, quod non est causa illius damni, sed tenetur occidit. Ad idem sunt Soto 4. de iust. quest. 6. art. 3. in solutione ad 4. paulo ante vers. quid autem & Ledelm. 2. 4. quest. 18. art. 2. dub. 4. fol. 244. pag. 1. conclusio. sine. Salo. 2. 2. quest. 62. art. 2. controuers. 6. fol. 688. 689. Nauarra, summa cap. 15. in vniuersis summis 300. n. 17. vbi licet non agant de restitutione, at dicunt non teneri hunc homicidam se prode, licet alter suspendendus sit: in quo aperte tenent, non esse causam, & per consequens non teneri restituere, quia si esset vere causa, non dubium quid teneretur cum periculo vitae eripere innocentem à simili periculo: quod aperte indicant verba Soti, quae ibi subdit, reddens rationem huius sententiae, quae sunt haec: Si tu illi non imposuisti, quid tua restitit? & Salo ibi expresse dicit haec: Non tenetur se prode, quia non est causa illius falsi testimonij, & illius periculi, & expresse tenent alij neoterici.

Circa tertium dubium quidam dicunt teneri 8 restituere, quia eo animo committens homicidium, perinde est, ac si suo facto induceret alios ad restituendum, & sic est vere causa. Sic Cordub. loco supra citato, scilicet summa q. 174. & dicta quest. 3. citata. Ludou. Lopez, & Pedraza loco citato, & nonnulli recentiores.

At probabilius credo non teneri. Ratio, quia 9 mala illa voluntas nil casualitatis potuit imprimere in actum externum, cum mala voluntas intus maneat: ergo si actus externus sine illa mala voluntate non fuit causa, nec erit accedente mala voluntate, ergo. Item quia, vt supra probaui, quando actus externus non est contra iustitiam, nec inducit restituendi obligationem, mala voluntas, & nocendi intentio non efficit, vt sit contra iustitiam, & causet obligationem restituendi; & sic Doctores pro ea parte allegati, sunt pro ea sententia: & in propriis terminis videtur tenere Angles floribus 2. p. 4. quae tenetur restituere, fol. 165. vbi relata sententia, quod faciens homicidium eo malo animo tenetur restituere, dicit oppositum tenere Soto, & non improbat: & sic videtur cum hac sententia manere.

DUBIUM VI.

An si homicida panam rationis subeat, id est, morte damnatur, adhuc teneatur restituere.

Sotus 4. dist. 15. q. 3. negat teneri, hanc enim S. patet esse sufficientem satisfactionem.

Ceterum tanquam certum tenendum est adhuc teneri damna omnia, & lucrum cessans restituere: sicut fur rapulans tenetur furtum restituere.

tere. Ratio, nam homicida duobus est debitor, nempe reipublice, eo quod ipsam perturbavit, supplicium mortis; & parti laesa damna: ergo licet solvat reipublice, tenetur partem, quia pati poenam legis, veteris & proprie loquendo, non est restituere, quia restitutio importat redditionem eius, quod fuerat ablatum: at ex eo quod homicida suspenditur, nil utilitatis redundat in partem laesam. Sic tenent Mercado lib. 6. de contract. c. 6. Gabr. 4. dist. 13. q. 1. art. 2. com. 3. Ludou. Lop. 1. p. instrul. noui c. 72. Nauar. summa Hisp. c. 18. addit. ad 2. c. 15. Lat. c. 15. n. 25. Capua lib. 2. de iur. iur. c. 66. n. 4. Panorm. c. 1. de iur. iur. n. 6. Speculator tit. de iur. 4. Innocent. & Iason, quos refert Nauar. ibi. Aragon 2. 2. quest. 62. artic. 1. circa solutionem D. Thoma ad 1. fol. 180. Anton. Gomez 3. part. var. cap. 3. num. 37. cap. 6. num. 9. Contr. 2. 2. art. c. 10. num. 7. vers. quarto. Navarra lib. 4. de restit. cap. 1. num. 91. & alij recentiores magistri.

Vnde non placet distinctio Salon 2. 2. quest. 62. art. 2. controuers. 10. ubi dicit, quod si index ex officio damnauit, tenetur parti restituere damna; si vero damnauit ad instantiam partis, quae rogata nullo modo uoluit remittere, non tenetur, quia eo ipso uideatur omnem aliam satisfactionem remittere. Sed hoc non credo, sed sepe utrumque uult, & sic etiam in foro externo ultra poenam, mortis damnatur ad aliquam pecuniam parti laesa applicandam: & sic uidetur hoc contra reliquos Doctores, quia absolute nostram sententiam docent: verum est tamen non teneri ad aliam satisfactionem, quando intelligitur de parte laesa nullam aliam uelle, ut contingit inter diuites. Sic Nauar. Aragon Ludouicus Lopez ibi.

Minus autem dubium est de damno uitae; an scilicet homicida, qui suspenditur, teneatur aliquid pro damno naturali ablationis uitae restituere, stando in ea opinione, quod pro hoc damno est aliqua pecunia restituenda. Quidam dicunt pro hoc damno non teneri homicidam, qui suspenditur, aliquid restituere, quia satisfaciunt sustinendo mortem, cum reddat aequale. Sic Mercado supra. Salon 4. art. 2. controuers. 4. fol. 635. & fol. 634. dicit hoc a nullo negari. Et Nauarra lib. 4. de restit. cap. 1. n. 83. fol. 434. dicit hoc omnes tenere.

Sed optimè Nauarra ibi rodatuit hos Doctores, quod non loquantur consequenter ad suam sententiam, ipsi enim tenent pro damno naturali uitae esse restituendum aliquid; quod si ita est, adhuc in casu, quo homicida suspenditur, tenetur pro eo damno restituere, quia quod homicida suspendatur, nullius est utilitatis, & satisfactionis damni alterius. Vnde magis consequenter sentit Aragon supra fol. 186. pag. 1. ubi tenet etiam tunc teneri satisfacere pro hoc damno naturali: at cum nos teneamus pro hoc damno restituere, a fortiori id dicemus in hoc casu.

DVBIVM VII.

An sit compellendum homicida restituere damna illata, licet constitutus in graui necessitate restituenda.

Dvplex est sententia.

Prima ait esse compellendum, modo non constituitur in extrema necessitate. Sic Ledesma 2. 4. q. 18. art. 2. dub. 2. fol. 242. pag. 1.

Secunda sententia tenet, non teneri, quando constituitur in graui necessitate, quia non tenetur tanto dispendio suo restituere. (non agimus hic quando haeredes occisi essent etiam in graui necessitate, quia de hoc est habenda questio infra, an scilicet, quando creditor est in simili necessitate, teneatur debitor restituere.) Et haec sententia uerior est, & eam tenent Soto 4. de iustit. q. 6. art. 3. in solutione ad 3. vers. Eius ergo praetermissi. Cordub. lib. 1. quest. 9. 3. art. 3. fol. 232. vers. Quod si queratur. Ludou. Lopez 1. p. instrul. noui. cap. 71. §. Haec igitur omnia, & nonnulli docti neoterici magistri.

DVBIVM VIII.

An qui ignorans concomitante aliquem occidit, teneatur restituere.

Casus est, quando aliquis facit homicidium ignorans inuincibili, sed si sciret, libenter fecisset, quia iam facere decreuerat. v.g. quis proicit sagittam omni adhibita diligentia, & casu peremit hostem, quem aliis necare optabat, & si sciret, necaret.

Quidam dicunt teneri restituere, quia ignorantia haec non excusat à peccato ratione prauae uoluntatis, teste D. Thoma 1. 2. q. 76. art. 1. & 3. Sic Mercado lib. 6. de contract. cap. 5.

Ceterum oppositum dicendum est. Ratio, quia sola uoluntas iniqua non potest restituendi vinculum inducere, cum ea proximo nequeat nocere, nec etiam exterius opus, cum ex ignorantia inuincibili profectus: nec illud opus ex ea mala uoluntate processit, tantum enim intendebat uenari, cum sagittam proiecit. Sic Nauarra lib. 2. de restit. cap. 1. num. 72. fol. 43. Enríquez lib. 11. de matrim. cap. 10. initio, conueniens littera A.

Hinc inferitur, quid dicendum sit de ebrio, & dormiente occidente in somnis, si enim in culpa lata fuit, quia prauidere potuit, & debuit, nec adhibuit diligentiam ad uitandum, tenetur restituere; secus si culpa uacuit. Sic Nauarra ibi num. 73. & 74.

DVBIVM IX.

An qui se defendens excedens moderamen inculpata timore occidit, ita ut peccet mortaliter, teneatur restituere.

Certum est ad nil teneri, quando cum moderamine inculpatae timorae; quia iuste fecit: similiter est certum teneri aliquid restituere, quando ita illud excedit, ut peccat mortaliter. At dubium est, an tunc teneatur integrè restituere.

Dvplex est sententia. Prima dicit non teneri integrè restituere, sed aliquid minus ad S. lo prudentis. Ratio, quia hic minus peccauit, ergo minus tenetur restituere. Pro hac sententia faciunt Soto 4. de iustit. quest. 6. artic. 5. in solutione ad 3. vers. huius ergo praetermissi. Ledesma 2. 4. quest. 18. artic. 2. dub. 2. fol. 242. pag. 1. Ludou. Lopez 1. part. instrul. noui. cap. 72. Aragon 2. 2. quest. 62. art. 2. circa solutionem ad 1. D. Thoma fol. 181. pag. 2. Salon 2. art. 2. controuers. 4. fol. 638. Cord.

DVBIVM XI.

An quando homicida non restituit ante mortem damna, quae tenebatur restituere, teneantur eius haeredes restituere.

Certum est apud omnes teneri damna omnia temporalia restituere iuxta quantitatem hereditatis. Ratio, quia hoc erat debitum reale defuncti: at haeres tenetur omnia debita iuxta hereditatis, in qua succedit, quantitatem. Sic omnes Doctores citandi.

At dubium est de damno naturali ablationis uitae, stando in ea opinione, quod pro hoc damno est aliquid restituendum nam sequendo nostram, scilicet homicidam nihil teneri pro hoc damno, manifestum est haeredes non teneri.

Quidam Doctores, qui tenent homicidam teneri restituere pro damno naturali uitae, dicunt, quod ipso non restituente, non tenetur ad id haeres, nisi homicida ante mortem esset damnatus ad hoc: & idem, licet non explicent, tenentur dicere, quando homicida ante mortem iniisset pactum de aliqua quantitate danda pro damno uitae, quod intulit. Ratio huius sententiae est, quia restitutio pro damno uitae est debitum personale, nisi homicida esset damnatus, vel pacto se obligasset, tunc enim transit in debitum reale: at haeredes non tenentur ad debita personalia defuncti, sed tantum ad realia. Sic Soto 4. de iustit. quest. 6. art. 3. in solutione ad 3. sine, Ledesma 2. 4. quest. 18. art. 2. dub. 2. fol. 242. pag. 2. Cordub. lib. 1. quest. 9. 3. art. 3. fol. 232. vers. ad omnia.

Sed contrarium est uerius, quia illud debitum reale est, cum homicida non teneatur illud restituere, vitam exponendo, sed aliqua pecunia compensando. Sic Salon 2. 2. q. 62. art. 2. controuers. 4. fol. 649. ad 5. & controuers. 7. fol. 653. & controuers. 12. fol. 663.

Ad eam tamen satisfactionem, quae facienda est, per petitionem ueniat, non tenentur haeredes, quia ea est debitum personale, & pars satisfactionis pro delicto commisso, nisi antequam occisus obtulisset, conuenisset cum haeredibus occisi de aliqua pecunia in recompensam illius damni, quia iam esset debitum reale. Sic Salon 2. 2. q. 62. art. 2. fol. 653.

Nota quod non tantum haeredes homicidae tenentur soluere damna, sed etiam ipse filius, si bona homicidae fuerint publicata, licet teneatur ad alia debita, l. in summa. ff. de iure iustit. & late disti lib. 2. in praesepa Decalogi, cap. 22. a num. 74. usque ad 84. Sic Aragon 2. 2. q. 62. art. 2. circa solutionem D. Thoma ad 1. fol. 180. pag. 1. Nauar. summa Hisp. cap. 18. addit. ad num. 22. cap. 15. Lat. cap. 15. num. 25. Bertrandus consil. 117. lib. 8. Iulius Clarus pract. crimin. §. homicidium, vers. teneatur etiam, dicit tamen male in practica obseruari.

DVBIVM XII.

An post percussus remittere homicida damna antequam moreretur.

Sit prima conclusio: Non excusat homicidam a restitutione, quod occisus remittit iniuriam in foro animae, qualem remissionem communiter

Cord. lib. 1. quest. 9. 3. art. 3. fol. 232. vers. Quod si queratur, ubi dicitur plus esse restituendum, quo modus occidendi atrocior fuit, ut si per insidias, &c. Et in propriis terminis hanc sententiam docent Sylu. restitutio. 3. quest. 2. Rosell. restitutio 3. num. 4. Ang. restitutio 1. §. homicida. Ant. Gomez 3. 2. var. cap. 3. num. 38. & Pates Lusitani contra Nauarum.

Secunda sententia dicit, teneri integrè restituere: quae probabilior est. Ratio, quia restitutio non attendit, quod sit maior, vel minor culpa, sed cum sit actus iniustitiae commutatur in iustitiam ad aequalitatem constituendam, respicit quantitatem damni illati ad illud resarciendum: sed sine maior, siue minor culpa sit, idem damnus infert, ergo est eadem restitutio facienda: sicut qui eentum, vi & metu mortis inculso, abstulit, multo grauius peccat, quam qui clam, non tamen teneatur amplius restituere. Sic tenent Nauar. summa Hisp. cap. 15. num. 24. & latius Lat. num. 27. Ludouic. Lopez 1. p. instrul. noui. cap. 72. Navarra lib. 4. de restit. cap. 1. num. 92. & alij.

DVBIVM X.

An quando aliquis prouocat alium ad singulare certamen, si prouocatum occidat, vel laedat, teneatur illi, vel haeredibus damna dicta restituere? & quid, si prouocatus occidat prouocantem.

Primo dico, quod quando duo se inuicem prouocant ad certamen sine aliqua iniuria, sed ita ut uterque uoluntarie descendat ad certamen, vel unus prouocat alium simplicibus uerbis, ita ut prouocatus libens descendat ad illud certamen, tunc neuter, si alium laedat, vel occidat, tenetur restituere. Ratio, quia per hoc, quod accedunt uoluntarie, nulli fit iniuria, & faciunt implicitè pactum, ut neuter teneatur de damno illato. Sic contra aliquos neotericos, ut ibi refert tenet Salon 2. 2. quest. 62. art. 2. controuers. 11. & nonnulli docti recentiores magistri.

Hinc fit, quod si pars laesa apud iudicem peteret, & reciperet restitutionem, ageret contra iustitiam, & teneatur restituere. Sic Salon ibi, & docti recentiores.

Secundo dico, quod alter prouocat alterum eum iniuria, ita quod si ille prouocatus non accipit pugnam, reputabitur uilis, & pusillanimis, iacturamque sui honoris faciat, tunc si prouocans occidat, vel laedat, tenetur omnia damna restituere; quia ille accessit inuoluntarie ad certamen, id est, uoluntate mixta inuoluntario, metu scilicet amittendi honorem: sicut qui metu mortis merces proicit in mare; sic Salon, & illi docti neoterici.

Tertio dico, quod in hoc casu, si prouocatus occidat, vel laedat prouocantem, nil tenetur restituere, quia iam alter cessit iuri suo tacite, & uirtualliter prouocando uoluntarie alium. Hoc est contra Salon supra, & tenent Aimon consil. 119. num. 11. referens alios, ubi dicit quod quando occisus incepit pugnam, & sic fuit in culpa occidens non tenetur de aliquo damno; multique docti magistri a me consulti.

petere solent confessari a laico, nec per eam remissam censetur ius accusandi, & iniuriam referendi ad exteriorem iudicem. Ratio, quia ea intelligitur intra limites charitatis, & quoad non habet odium, qualis requiritur, vt aptus sit, vt sacramentaliter absoluat. Sic Bart. Alex. Felin. lalon, quos refert, & sequitur Conar. 2. var. cap. 10. num. 7. vers. furtum. Vnde ad hoc, quod extendatur ad exteriorem iniuriarum querelam, oportet vt plana, & generalis facta fuerit remissio. Sic Couarr. Alex. lalon, Felin. ibi.

Secunda conclusio: si offensus simpliciter remittit iniuriam, etiam quoad forum externum, & exteriorem accusationem, atque etiam pretio dato, non videtur remississe damna, expensas, & intercesse tantum iniuriam, & poenam civilem, vel criminalem vindictae, nisi specialiter vtrumque remittatur. Ratio, quia ex iniuria oritur duplex actio, vna ad poenam, alia ad damna, expensas, & interesse: ergo vna sublata, remanet alia. Sic Bald. Iacobus de sancto Gregorio, Card. lalon, & communis, quos refert, ac sequitur Anton. Gomez 3. var. cap. 6. n. 13. Anchar. & Panorm. s. r. de iniur. num. 7. Speculator tit. de accusatore s. 1. vers. quid si vulneratus, non. 8. gl. cap. si Canonici, de offic. ordi. in 6. Conar. d. num. 7. vers. quarto. Salou 2. a. g. 62. art. 2. controuers. 9.

Tertia conclusio: quando Rex iusta de causa condonat homicidam delictum, non ob id liber manet a restitutione, quia tunc solum vitam, qua in poenam priuandus erat, censetur condonari, nec Rex poterat damna remittere, cum iure naturae debita sint. Sic Salou dicto art. 2. controuers. 4. fol. 640. ad 4.

Sed an occisus, quando habet haeredes necessarios, possit remittere damna, & expensas, & alimenta debita haeredibus necessariis, quos aliebat, Salou d. controuers. 9. dicit, quod stando in iure naturae, potest a tenore iure regni Castella, quo pater tantum potest adhaerere quinta bonorum parte filios, non potest, si quantum excedant.

Quarta tamen conclusio sit: bene potest remittere damna illa, & expensas, & alimenta; ita vt factum teneat, licet peccabit pater, si filij non habeant aliunde alimenta. Ratio, quia hoc non dicitur proprie debitum, sed quasi debitum, deinceps ex delicto, nec filij hoc petunt tanquam haeredes, sed tanquam filij; ita vt si pater possit eos exhaereditare, exhaereditareque, adhuc habent actionem ad petendum haec damna; & sic non dicitur proprie priuare filios haereditate, dum remissionem hanc facit. Item, quia filij non habent maius ius, quam pater, ergo si pater remittat, nullum ius habent filij. Item, quia pater non tenetur ad alimenta praestanda filio ex iustitia, sed tantum ex charitate, & virtute pietatis, ergo si remittat, factum tenet. Sic docti magistri, quos ego consilium.

Vltima conclusio: Non tenetur quis ad has restitutiones, quando cerdo credit haeredes non admissuros, immo dedecori habituros, vt contingit inter diuites & nobiles. Ratio, quia censetur tacite remittere. Sic Mercado lib. 6. de contrah. c. 6. paulo ante s. finale. Salou d. art. 2. controu. 4. fol. 639. vbi haec dicit: Nobiles, & diuites ex communi usu videntur renunciasse, & pepercisse huic iuri. Pro hac etiam sententia Cordub. lib. 1. quast. 9. s. 1. art. 3. fol. 32. vers. Noster. Soto 4. de iustit. quast. 6.

art. 3. ad 3. vers. ex his sit. Ledesma 1. 4. quast. 18. art. 2. dub. 2. fol. 242. pag. 2. in fine, vbi dicitur, quod inter illustres haec restitutiones non petuntur, nam damna facile condonant, saltemque iniuriam memoria tenent. Pro eadem sunt Aragon 2. 2. g. 62. art. 2. circa solutionem D. Thomae ad 1. fol. 180. Ludouic. Lopez 1. par. instrum. cap. 71. Nauar. addit. ad num. 22. cap. 15. Lat. cap. 15. num. 25. vbi dicunt, quod quando creditur de parte laici nullam velle satisfactionem praeter supplicium, vt inter nobiles non teneri homicidam ad illum exhibendam: hanc etiam tenent nonnulli iuniores valde docti a me consulti.

DVBIVM XIII.

An famina cancro, vel alio morbo grauissimo in verenda laborans, teneatur sustinere curari a chirurgo.

Respondetur non teneri, quia cum pudicitia sit tantum bonum, potest illam praefere vitae, licet possit sine peccato permittere curari. Sic Nauarra s. i. c. de punit. dist. 1. n. 12. & 13. P. Emanuel Sa. summa, verbo infirmum sine, Lessius de iustit. lib. 4. cap. 3. num. 60.

CAPVT V.

De iniurijs fortunarum per furtum, damnumve illatum, ac de congrua restitutione.

SUMMARIUM.

- DVB. 1. An cadentes ligna ex nemoribus vetitis teneantur restituere.
- 1. An indies, cui custodes agri aliquod damnum denunciant, si id ille notificari non facit parsi damnificatus, vt sibi facti fieri exspectat, sed solum poenam condemnat, teneatur compensare parsi damnum, vel hoc illi notificari facere, vt satisfiliationem petat.
- 3. An teneatur dominus de danno dato per proprium seruum, vel per propria animalia circa omnem domini culpam.
- 4. An quernem exponere sit licitum in aliquo casu.
- 5. An is, ad cuius ianiam parer exponitur, possit ad alterius ianiam illum exponere, vel peccet, & teneatur illi educationis expensas restituere.
- 6. An tonfores inuenientes aliquos varitates, Hispanos, tazas, in pariter, & non aduocantes panonem dominum, peccent, & restitueri teneantur, & quid si mercem manent, & eidem portalamri panem tradunt, vt ita varitas occiditur, & dissimulentur.
- 7. An occidant, & quibus aliis, cui a domino redditus frumenti a cerdo exacti seruuandi traduntur possit, si que possit, inuenienta reperiantur, sibi retinere, seu potius domino restituere teneantur.
- 8. An qui conducti melanos ad iter faciendum ab vno oppido in aliud, deserviant, v. g. cito diebus ad eiusmodi iter possit ad oppidum distans iter transire, dum tamen non plures, quam assignati sunt dies consumant in itinere.

9. An

- 9. An liceat alieni in quouis casu erigere in altum suas edes, vel fenestras aperire, licet inde sequatur damnum religiosi domibus, quia scilicet paribus secessionis illarum.
- 10. An si maritus dissipat multas bona acquisita confessione matrimonio, ludi, & alij prauis usibus, vt cum meretricibus, &c. teneatur soluto matrimonio, sic male consumpta in sua parte imputare.
- 11. An liceat Christianis bona infidelium in terris usurpatis, quae erant Christianorum habitantium furari, v. g. Maurorum bona.

DVBIVM I.

An cadentes ligna ex nemoribus vetitis teneantur restituere.

Itc non agimus, quando ligna sunt propria hominis industria plantata, & culta, vt sunt oliuetta, & vites, de his enim manifestum est ex cadentem teneri restituere. Sed nota quod quando arbores plantatae parua hominis industria, & labore nascuntur, vt sit peccatum mortale requiritur notabilis quantitas. Sic Bañez 2. 2. g. 62. art. 3. dub. 4. & quidam docti neoterici, & ait Bañez ibi talem esse cadere arborum, quia priuatur dominus annuo fructu; ac ramos ex his arboribus cadere vix erit mortale, nisi sit frequens casso.

Sed dubium est quando sua sponte nascuntur: & vt claritatis obseruatores simus, aliqua dubia sub hoc proponemus.

Primum ergo dubium sit, an sit licitum prohibere scissionem lignorum ex sylua communis oppidi, & pascua communia incolis oppidi.

Sic prima conclusio: licitum est cuiuslibet communitati syluam suam communem prohibere sub quibusdam penis etiam incolis illius ob bonum publicum, ne scilicet in eius perniciem dissipetur. Ratio est, quia publica potestas ad omnia se extendit, que ad communem vtilitatem, melioremque reipublicae, & bonorum ipsius conseruationem spectant. Sic Soto lib. 4. de iustit. quast. 6. art. 4. vers. nonnulla. Azobed. lib. 7. recapit. tit. 7. l. 5. num. 4. & l. 5. tit. 7. lib. 3. Ledesma 2. 2. quast. 18. art. 3. fol. 259. pag. 4. Aragon 2. 2. quast. 62. art. 3. fol. 235. pag. 1. Molina tomo 2. de iust. tract. 2. disp. 58. pag. 376. & seq. & supponunt id omnes Doctores citandi.

Hoc tamen intellige, modò aliunde possent commodè ligna asportari, & pascua haberi: si enim non relinquere tur oppidanis locus, vnde ea commodè possent asportare, iniusta, & irrationabilis esset prohibitio, & sic non posset iuste infligi poena, & possent licite asportare ligna a ciuibus ad omnes, & quotidianos vsus necessarios, & possent vti pascuis necessariis. Sic Soto, supra ibi pag. 377. & colligitur ex Soto, & Ledesma, & eiusdem frequentis citandis: dicit tamen, & bene, l. i. lina ibi, quod posse tunc prohibere certam scissionem, quae plus nocumturi plantis esset, plusque syluam ipsam deuslar.

Secunda conclusio: quando Rex largitur alicui domino oppidum cum nemore, vel nemus ipsum, quod antea erat commune (non enim per hoc solum, quod ipsi vendit oppidum, dat ei ne-

Th. Sanchez Consil. moral. Tom. I.

mus, vt postea dicemus) non plus potest is dominus prohibere lignorum caesionem, quam Rex ipse posset. Vnde quando sylua totius erat opidi, oppidanisque alius locus non suppetit, vnde possent asportari ligna ad necessarios vsus prohibere hoc non potest, modò sylua ad hoc sufficiat, quod si non sufficiat, solum potest illis praecribere certas, ac rationabiles leges prohibitorias, quatenus postulat bonum commune, vt sylua in bonum publicum melius conseruetur. Ratio, quia Rex non concessit, nec concedere potuit plus, sicut quam ipse haberet. Sic Soto, & Ledesma ibi. Molina ibi pag. 380. sine, & nonnulli recentiores magistri.

Vnde dicit Molina ibi, & fol. 381. in fine, quod et titulis, & originibus, vnde domini syluas possident, videndum est prohibere, ne possint oppidanos a lignorum caisione in syluis circumiacentibus, & quidam docti iuniores, quos ego consuli, dicunt, quod quando non scitur, quod nemus plantatum fuerit ab ipso domino, vel ab eius antecessoribus, iudicandum est de eo, sicut de aliis communibus eiusdem oppidi, quia cum dominus oppidi acquisiuit illud, acquisiuit cum illa conditione, quam habebat, quando erat commune, siue illud acquisiuit per priuilegium, siue per emptionem.

Tertia conclusio: licet nemora propria sint domini, non est imponenda corporalis poena, nec grauis pecuniaria scindentibus ligna, sed moderata pecuniaria. Ratio, quia cum haec sua sponte nascantur, & sic iure gentium communia esse deberent, non estimandum est horum furtum, ac furtum rerum omnino propriarum, & si nullibi hi infamia furtum denotantur. Sic Soto, & Ledesma ibi, & quod non imponenda sit poena corporalis, tenet etiam Aragon d. art. 3. fol. 235. pag. 2.

Quarta conclusio: Quilibet priuatus potest in suis praedijs, & syluis stando in iure communi prohibere ligna, & pastum pecorum, & sic facere sua prata prohibita, id est, debeat. Sic contra aliquos, quos ibi refert, dicentes non posse collectis frugibus prohibere conciuces, & alios habitatores, & incolas, ne propria animalia in eos agros immitant ad pasendum herbas, & sic facere illos prata prohibita, tenet Couarr. quast. pract. cap. 37. num. 2. & 3. Molina tomo 1. de iust. tract. 2. disp. 59. conclus. 7. & patet, quia minus dominium habet in feras sui nemoris, & tamen potest ibi prohibere venationem.

Quinta conclusio: Potest nihilominus Princeps in reipublicae commune bonum statuere, vt fructibus collectis, nullus possit alibi prohibere pastum in suis praedijs, modò pradia non sint vineae, & similia alia, quae magnum detrimentum patientur, si omnibus sint quoad pastum communia. Ratio, quia cum commune bonum sit priuato praepoendum, potestas publica, cui omnes in ordine ad commune bonum subiacent, potest contrarium statuere, si eidem communi bono id expedire iudicauerit: maxime, quod hoc singulari reipublicae partibus prodest, cum singuli possint in ordinem ad commune bonum subiacere, & per accidens sit, plura, vel pauciora habere pradia, & possit temporis progressu contrarium euenire. Sic P. Molina, vbi in conclusione praecedenti.

Sexta conclusio: in Hispania lege definitum est non posse priuatos agrorum dominos absque

D 3 speciali

Speciali privilegio Regis, vel legitima præscriptione ex suis agris facere præta prohibita, quæ delictu, vocamus, ad hoc vti possit herbam vendere, vel locare: sed cultibus integrum est ex conciliis, & incolis sua animalia in eis pascere, collectis iam frugibus, & fructibus: & sic passus est communis. Sic habetur l. 8. & 14. r. 7. lib. 7. nove rescol. & docent Arzbedo ea l. 8. num. 7. Couarr. quæst. præst. cap. 37. n. 3. versu. quædã. Molina dicta disp. 59. conclus. 8.

12 Septima conclusio: licitum est tamen privatis agrorum dominis in eis vites, & oliueta, & quæcumque plantare, etiam si per hanc plantationem passus communis omnium concilium animalibus impediatur, cum in oliuetis, & vineis nullo anni tempore permitti possit absque arborum læsione animalium: passus: nec potest civitas iure de iustitio, nisi aliud lege regia cautum sit, prohibere dominos ab hac plantatione; quia lex tantum hinc passus communem tribuit, dum non nocet arboribus. Sic Couarr. 10. cap. 37. num. 3. vers. Etiam sane sit n. 4. P. Molina ubi in conclusione præced. Cæpola de feris, rullis, præd. cap. de feritate horu pascendi, num. 26.

13 Nota primò hoc esse verum, licet pascua sint communia incolis civitatis illius, & alterius, adhuc enim potest privatus dominus agri illum nona cultura colere, licet impediatur passus communis: Sic Couarr. l. 1. num. 7. vers. figur. & videndus est toto to num. 7. ubi declarat in quibus casibus hoc sit verum.

14 Secundò nota conclusionem esse veram in his agris, qui dominum privatam habent: nam in communibus, & publicis ius pascendi absolute competit omnibus incolis, & habitatoribus territorij: & ideo non poterit hoc ius illa cultura impediri absque consensu eorum, qui iure illo vti possunt. Sic Couarr. 10. num. 7. vers. figur.

15 Tertiò nota, quòd Granate in pago, qui Rega dicitur, est regnum edictum, quo prohibentur privati domini novellare, vt sit vberior, ac faciliore passus animalibus, quæ ad eam vitem ducuntur pro publico catinam victu, & maior frumenti copia. Sic Couarr. d. cap. 17. num. 4.

16 Quarta nota, quòd hoc distat inter agnum, in quo quis habet ius pascendi absolute feruntur, vel alio titulo, & illum, in quo habet ius pascendi, vt incola civis, & habitator collectis frugibus: nam in primo casu non potest ager taliter coli, vt impediatur passus; in posteriori verò potest. Sic Cæpola citatus in 7. conclus. & Couarr. dicta cap. 37. num. 4. in fine.

17 Quinto verò tempore possit præscribi, ne passus sit communis, & vt aliquod nemus sit proprium, consule Couarr. dicta cap. 37. num. 8. & Regula Possessor. 2. part. 6. 3. num. 2. & 3. lib. 1. variat. cap. 17. num. 11.

18 Secundum dubium sit, an casu quo licita est prohibitio sylvarum, & scindentes ligna contra talem prohibitionem peccent, & teneantur restituere.

19 Hac in re certum est apud omnes Doctores, quòd quando sylva est totius communis, qui civis est, aut incola illius communis, si ligna cedat contra præscriptam legem, non teneatur restituere, nisi notabilem faciat stragem, sed tantum teneatur ad penam, eam damnatus fuerit: si autem

magnam faciat stragem, teneatur restituere damnum communitati. Ratio, quoniam non est erendum communitatem eo rigore cum iis, quibus ligna sunt communia, velle vti, vt teneantur illa restituere, quando strages non est magna: immo ea lege suis civibus censetur ligna distribuere, vt qui capiatur, penas det, qui verò evaserit, gratis sibi acquirit. Quòd autem teneatur restituere, quando facit notabilem stragem; ratio est, nam ea ligna sunt distribuenda toti communitati, & eius sunt propria: ergo qui talem stragem facit, sibi appropriando, vt notabiliter damni ficet communitatem, teneatur ipsi restituere; cum tantum sibi posset appropriare, vti pars illius communis, servata debita proportione ad alias partes. Sic tenent Molina tomo 1. de iustit. tract. 2. disp. 58. pag. 377. Soto lib. 4. de iustit. quest. 6. art. 4. vers. dubium autem hic proprium. Ledesin. 2. 4. q. 18. art. 3. fol. 259. pag. 3. Aragon 2. 2. quæst. 62. art. 3. fol. 255. pag. 2. conclus. 2. & ibi Saloa contraveniens, 3. conclus. 1. Ludouic. Lopez 1. p. instruat. nau. c. 149. fol. 317. conclus. 1. 2. 4. Cord. summa quæst. 71. Palacios lib. 2. de contract. cap. 9. sub finem. Angles florim. 2. p. materia de restitut. quæst. de cadentibus ligna, fol. 235. Manuel tomo 1. summa, cap. 58. num. 3. Bañes 2. 2. quæst. 62. art. 3. dub. 4. & aliqui maxime docti recentiores.

Nota primò idem omnino esse dicendum, si sint duo oppida propinqua, quorum quodvis suam propriam habet sylvam, mutuoque oppidani vnus oppidi soleant scindere ligna ex sylva alterius, exculantur enim scindentes à peccato mortali, & restitutione, nisi notabilem stragem faciant: sed tantum teneatur ad penam, si damnentur. Ratio, quia communitates ipsa sola pena videntur esse contentæ, reliqua verò esse volunt in mutuum compensationem. Sic P. Molina ibi conclusa, pag. 378. Soto, Ledesin, Saloa, Ludouic, Lopez ibi, Aragon ibi, conclus. 3. Angles ibi, Manuel ibi num. 6. Cordub. dict. quæst. 77. & nonnulli docti Magistri.

Secundò nota dubium esse, an quando incole non faciunt notabilem stragem in monte communi, vel quando duo oppida vicina habent sylvas, & oppidani vnus soliti sunt cadere ligna ad invicem ex sylva alterius, sicut diximus secundo omnes, nec peccare mortaliter, nec teneri restituere: an sit saltem peccatum veniale. Quidam dicunt esse veniale. Ratio, quia omnis lex iusta, etiam penalit, obligat ad culpam. Item, quia pena infligi iuste nequit sine culpa: at transgressoribus iuste infligitur pena; ergo, Sic tenent Aragon 2. 2. quæst. 62. art. 3. fol. 255. pag. 2. conclus. 2. & clarè Molina tomo 1. de iustit. tract. 2. disp. 58. pag. 377. conclus. 2. sine, dicit enim, quòd in hoc casu iuste infligitur pena, & quòd, vt iuste infligi possit, culpam supponit: & videtur tenere aliqui, quos infra agentes de venatione citabimus, asserentes venantes contra prohibitionem, aliquam contrahere culpam.

At verius est non esse veniale, quia hæc non sunt proprie legum, sed potius quedam pacta conventionalia disunctiva, vt scilicet non cedant, vel si cedant, sint obnoxij penam post damnationem: sicut etiam regulæ D. Domini non obligant transgressores ad culpam, sed ad penam. Sic tenent Saloa 2. 2. quæst. 62. art. 3. contron. 3. conclus. 2. & 4. Cord. summa q. 71. Angles ubi citatus

tatus est supra, & Soto & Ledesin. & Ludon. Lopez ubi citati clarè hoc significant: idem tenet Mercado lib. 6. de contract. c. 16. fol. 201. pag. 2. Medina 1. 2. q. 96. art. 4. fol. 877. ad 3. & quidam docti recentiores.

23 Tertiò nota, quòd quidam limitant, vt cædeus ligna de talibus sylvis non teneatur restituere, quando cædit ad proprios vsus: scilicet quando cædit ad vendendum. Sic Manuel tomo 1. summa cap. 37. n. 2. Perez in præmio ordinato, q. 10.

24 At verius est esse licitum etiam ad vendendum, quia quod diues accipit in usum calefaciendi, hoc pauper accipit in usum venditionis, vt inde vitam transigat: item, quia hoc cedit in usum totius populi, cum non omnes possint adire sylvam ad scindendum. Sic tenent Saloa conclus. 3. & Mercado ubi supra citati, & alij docti veteres.

25 Quarto nota, quando dicitur magna strages ad hoc vt illam faciens scindendo ligna teneatur restituere: dicendum enim est in his statutis prohibentibus scissionem lignorum & venationem, non esse attendendam gravitatem, vel leuitatem materie absolute, & in se iudicando, quantum talis res valet: quia res hæc non sunt sub dominio alicuius rei publicæ, sed sunt totius communis: quare attendendum est damnum toti communitati illatum. Pro hac parte est Molina tomo 1. de iust. tract. 2. disp. 58. fol. 377. ubi dicit debere esse extraordinarium damnum, & pag. 378. dicit hæc: An damnum datum in ipse sit, arbitrio prudentis attendens omnibus circumstantijs est iudicandum: nam ubi sylva est modica, & admodum parva solet concedi facultas ad scindenda ea ex ligna, censetur minor quantitas, quoniam ubi sylva est vastissima, & facile conceditur talis licentia. Et Ledesin. 2. 4. q. 18. art. 3. fol. 259. pag. 3. ubi hoc damnum notabile his verbis explicat: Quando insigne est nocuumentum, unde alij incole maium notabilem prouentur. Et eodem modo explicat Ludou. Lopez 1. p. instruat. nota, c. 149. conclus. 4. & Soto lib. 4. de iust. q. 6. art. 4. vers. Dubium autem hic proprium, dicit his verbis: Quando est insigne deperditio, & Saloa 2. 2. q. 62. art. 3. contron. 3. fol. 242. his verbis: Quando sic deussit ad sylvam, vt non maneant ligna alij incolæ. & Manuel tom. 1. summa c. 38. num. 3. his verbis: Hoc respicitur arbitrio prudentis, qui debet considerare magnitudinem montis, & quid similes persona ad vsus suos soleant scindere. Et P. D. Enriquez à me consultus Granate anno 1579. censuit scindere vnicam faciem lignorum singulis diebus vsibus suis non esse peccatum, etiam si scindens sit diues, & possit illam emere, dummodo non scindantur arbores, sed rami: nec similitur esse peccatum duas scindere facies singulis hebdomadis ad vendendum.

26 Vnde non est vniuersaliter verum, quòd ait Cord. 4. q. 71. esse notabilem quantitatem, quando quis cædit ligna grossiora ad fabricandas domos: sed dicendum est, quòd si sylva est iara, & patens, & respública solet conuicere suis civibus, vt accipiant ad fabricandas domos necessarias, non superbas, non reputatur in excessis quantitas; scilicet si sylva sit modica. Sic Ludou. Lopez proxime citatus d. c. 149. conclus. 3. & 4.

27 Quintò nota, quòd quando oppidanus facit damnum notabile in sylua communi, & sic teneatur restituere, non teneatur integre, quia partum

poterat cadere, sed incrementum damni supra id, quòd poterat scindere, teneatur restituere. Sic P. Molina 1. tomo de iust. tract. 2. disp. 58. conclus. 3. Cord. summa q. 71. Manuel 1. tomo summa, c. 38. num. 4. Addit P. Molina, non esse restituendum quantum valent ligna iam scissa, & apertura; sed quantum valent in ipsa sylua, conequam si scindatur: si tamen damnum illatum longe maius sit, quoniam valor lignorum casorum, & aperturæ eorum quòd noue plantata scissa sint, aut aliqua alia ratione, tunc in restitutione faciendâ ad latitudinem damni dati est restituendum, non verò ad lignorum casorum valorem. Hæc P. Molina.

Sextò nota, quòd aliqui limitant, quòd datus damnum notabile in sylua communi, teneatur restituere, nisi id completet pena pecuniaria, quam soluit, quæ scilicet æqualis est damno. Sic Cord. summa q. 71. Ludou. Lopez d. cap. 149. conclus. 4. Sed hoc intelligi debet, quando communitas læsa sola pena contenta est, quia scilicet à tali inferente damnum solam penam exigit, aliàs vltra penam teneatur damnum restituere: vt in quibus vis alij delictis contingit, maxime cum pena non cedat in commodum communitatis, sed pars sit iudici, & pars denunciatori. Sic colligitur ex P. Molina dicta disp. 58. conclus. 3. ubi in eo solo casu excusat hunc à damni restitutione, quando communitas sola penæ solutione contenta est.

Septimò nota, quòd vsus pascuorum, lignorum, & terminorum sylvæ communis debet esse pro indigentia cuiuscumque vicini, talitè quòd vsus communis sit pauperi vt pauperi, diuiti vt diuiti. Ita probatur l. 9. tit. 28. part. 3. ibi, Tamien a los pobres, como a los ricos. & tenent multi, quos refert de sequitur Auendaño c. 4. Prator. n. 25. vers. Ibi autem. Burgos 1. p. l. 3. Tauri n. 59. Greg. Lopez cal. 9. vers. Como a los. Quòd tamen intelligi, quando vsus pascuorum, & terminorum sufficere omnibus, si enim non far esse, non licebit diuitibus pro eorù indigentia: sed fra vt aliis præiudicium non fiat, & ita possent pauperes adire iudicem, vt taxet diuitibus numerum pecorum, ita quòd omnes possint vti pascuis, & non diuites cum iniuria aliorum. Sic Greg. Lopez ibi, Burgos ibi n. 509. ubi textus, & alios Doctores referunt.

Quis verò dicatur incola oppidi, vt possit frui sylua communi, dicam infra sub hoc eodem dubio.

At dubium est potissimum, quando sylva est potius aliena, quia scilicet est alterius oppidi non vicini, vel si vicini, non participant mirud vicini ligna vtriusque oppidi sylvæ: quia forsitan aliud oppidum sylvam non habet, vel sylva est alicuius primati, an scindens ligna ex tali sylua, peccet mortaliter, & teneatur restituere.

Duplex est sententia.

Prima dicit teneri restituere: ratio, quia res illa est aliena, potest enim dominus vendere, vel locare scissionem arborum, & passum illius agri, quod vtrique non possit, nisi esset dominus. Quòd si opponas, quòd venis ex nemore alieni domini ipso inuito, quando industria humana nõ est circumdatur, non teneatur restituere: ergo nec cadens ligna. Responderetur diuersam esse rationem, quia cum seræ memoris illius libera sint ad erigendum, sub nullius sunt dominio, at arborum, &

herbarum, cum firmas radices habeant in solo, eo quod quis est dominus soli, habet dominium, vt bene probat P. Molina tom. 1. de instr. tract. 2. disp. 57. fol. 375. & disp. 59. fol. 385. Couar. & Nauarra ubi infra. Hanc tenent Soto lib. 4. de instr. 9. 6. art. 4. vers. Dubium autem. Ledesin. 2. 4. 9. 18. art. 3. fol. 159. pag. 3. Aragon 2. 2. 6. 2. art. 3. fol. 236. pag. 1. conclus. 4. Angles flauibus 2. p. materia de restit. 9. de cademibus ligna, fol. 236. Cord. summa 9. 71. Ludou. Lopez 1. p. instr. noui. c. 149. fol. 338. & addit idem esse, quando pertinet ad propria ciuitatis nemus, & non ad communia, Palacios lib. 2. de contrah. 1. 9. fol. 165. pag. 1. Medina C. de restit. 9. 12. & est tamen dubitatio, in fine. Castro lib. 1. de lege panali. cap. 10. corol. 1. Mercado lib. 6. de contrah. c. 16. fol. 103. pag. 1. Auendaño C. Pratorum, lib. 1. c. 4. num. 28. initio, & vers. sed mihi aliter. Manuel tom. 1. summa c. 38. n. 2. Perez proemio ordinum 9. 10. P. Molina tom. 1. de instr. tract. 2. disp. 58. pag. 378. & sequenti. facit Couar. quest. pract. c. 37. num. 2. ubi late probat dominum soli habere dominium herbarum, & lignorum: & facit etiam Nauarra lib. 3. de restit. c. 1. n. 500. ubi dicit non esse eandem rationem de fectis nutritis in nemore, & de herba, & lignis, quia hi fructus iam sunt apprehensi, & appropriati, quod de fectis liberis secus est dicendum.

33 Nota primo, quod aliqui ex his Doctoribus limitant hanc sententiam, nisi ex praesumpta voluntate domini colligatur nolle restitutionem, sed sola pena contentum esse: quod ex usu deprehenditur. Vnde si quando aliquis deprehenditur, solum solet exigi ab eo pena, non vero aliquid ulterius pro damno dato, & is nihil amplius pro damno tenetur restituere. Sic Medina, Ludou. Lopez, P. Molina ubi pag. 379. Soto, Ledesin. ibi. Adde P. Molina, quod si non deprehendatur, tenetur restituere damnum; nisi praesumptio sit opposita voluntatis domini; ac cessare hae obligatio, quando dominus sciet, qui cadent ligna, & tamen sustineret, vel saltem damnum nullum exigeret, esto graniter queratur, & minas iactet.

34 Secundò nota, quod hae sententia idem omnino dicit de pascente sua pecora in pascuis veteris, quod de scindente ligna: vnde tenet, quod qui communitatis loca sibi cum aliis ad partem communia depascit contra prohibitionem, non tenetur restituere, sed tantum ad poenam, si damnetur; nisi damnum valde notabile inferat: & idem si qui sunt ex vicinis oppidis, mutuo depascere solent communis oppidorum pascua: ac si aliena sint pascua, tenetur pascentis restituere, & peccat mortaliter: & probant Doctores huius sententia iisdem rationibus. Sic P. Molina ubi supra, 59. conclus. 3. & 6. Sorus & Ledesin. ibidem. Ludou. Lopez d. c. 149. sine. Angles ubi fol. 236. Medina ubi 9. est tamen dubitatio, in fine, Castro, & Auendaño ibi.

35 Secunda sententia satis probabilis (licet prima probabilior sit) tenet cadentem ligna ex tali nemore proprio alicuius communitatis, vel privati, quando ab ipso non est plantatum, vel à suis maioribus, nec peccare, nec teneri restituere, nisi magnam stragem faciat, sed tantum ad poenam post iudicis sententiam, sicut diximus de cadentibus ligna ex sylua communi. Probatur primò, quia nec Rex, nec respublica transferens

syliam in illum priuatum, dedit illi maius ius, quam ipse Rex, vel respublica habebat; ac quando sylua erat communis, cadentes tantum tenebantur ad poenam: ergo. Secundò, quia si à principio, quando facta est diuisio, & appropriatio rerum, facta esset sub hac conditione, vt si aliquis caderet ligna in praedictis syluis, non teneretur restituere; sed tantum ad poenam post sententiam iudicis, proculdubio haberet verum hae sententia, ac talis conditio videtur apposita à principio diuisionis rerum, vel postea, vt patet ex usu, nam (vt dicit Nau. ubi infra) consuetudo ferè vbique terrarum est, vt id liceat absque peccato, & obligatione subeundi poenae, si deprehendantur. Et P. Molina autor contrariae sententiae disp. 58. pag. 379. fatetur regulariter cadentes solum damnari ad poenam, non autem ad restitutionem damni; ergo. Nec obstat quod dominus possit vendere licentiam pascenti, & cadendi ligna, quia vendit, vel locat ius quod habet, nempe, quod impune id possint facere, sicut etiam potest vendere ius venandi in suo fundo non circumdato, cum tamen secundum omnes non sit dominus ferarum. Sic tenent Nan. in tract. de lege panali, qui habetur in fine consiliorum antiquorum Nauarra à num. 33. vsque ad 40. Salon 2. 2. 9. 62. art. 3. fol. 747. & sequenti. Bañes dub. 4. Enriquez lib. 7. de indig. cap. 35. num. 7. iuncto commento litera C. & nonnulli docti recentiores magistri.

Hanc sententiam limita, nisi nemus humana industria esset circumdato, tunc enim scindens ex eo ligna tenetur restituere; quod certissimum est, nam ferax in tali nemore tenetur secundum omnes restituere, & tamen constat minus dominium habere in ferax, quam in arboribus: & sic fatetur Salon ubi fol. 748. corol. 4. & 749. corol. vltima, & 750. vers. eodem modo. & tanquam certum ponit Palacios lib. 2. de contrah. c. 9. fol. 162. pag. 2. vers. Penas sit conclusio. Bañes, & Enriquez ibi, & nonnulli docti iuniores.

37 Secundò nota, idem quod dictum est in hac secunda sententia de scindente ligna in nemore alieni domini non circumdato, scilicet non peccare, nec teneri restituere, nisi magnam stragem faciat, dicendum est de intromittente pecora ad pasendum in prata non circumdata alicuius communitatis, vel privati: patet iisdem rationibus, & tenent Nan. Salon conclus. vltima fol. 749. Bañes ibi, & docti neoterici.

38 Teriò nota, idem omnino esse de fructibus arborum syluestrium: ubi enim licet sine peccato, & obligatione restituendi cadere ligna, licebit à fortiori colligere hos fructus, vt glandes, &c. quia eadem militat ratio, immo maioris pretij sunt ipsa ligna. Sic Salon ubi supra, 59. conclus. 3. fol. 749. Bañes ibi, & nonnulli docti iuniores magistri.

39 Tertium dubium sit, an domini oppidorum possint frui pascuis communitatis, cuiusque sylua, scindendo ex ea ligna ad suos vfus quotidianos, ac intromittendo sua pecora in pascua communitatis.

Sic primo conclusio: dominus alicuius oppidi, villae, & castri habens in eo iurisdictionem etiam ciuilem, & criminalem, nullum habet ex hoc iure dominium in pascuis, & nemoribus publicis illius: sed hae pertinent ad vniuersitatem, & sub eius dominio censentur. Sic multas leges,

leges, & multos Doctores allegans tenet Couar. quest. pract. cap. 37. num. 1. Molina tom. 1. de instr. tract. 2. disp. 59. pag. 382. 383. Valascus late probans, de iure empiryaticis, q. 8. num. 40. per plures, Palacios lib. 2. de contrah. cap. 9. prope finem fol. 165. vnde (inquit) dominus emens à Rege hae oppida, non emit eo ipso hae communia oppidi bona, sed iurisdictionem, & tributa Regi debita.

41 Secunda conclusio: si dominus non sit incolae, seu habitator oppidi, cuius dominium habet, non potest frui pascuis, vel sylua illius oppidi, sicut nec alij extranei. Ratio, quia hae ad habitatores tantum pertinent; non ad originarios, si alibi domicilium habent; vt patet ex l. 9. rit. 28. part. 3. Ca rudo home, que fuerit morador, pudes vsar de rudas est a casu dicitur. & tenet ibi Greg. Lopez vers. Como a los. Nse potest (inquit Greg. Lopez) dicere contra regulam iuris communis se in pluribus locis habere domicilium, cum ibi non se aequaliter colleat. Nec obstat quod dicit glossa, & Inmola c. omnes Principes, de maior. & obediens. quod scilicet, Principes dicuntur habere ut domicilia, quos tamen habent ad eorum mansionem paratos, licet in vna parte habeant principalis domicilium; quia loquuntur alij respectibus, & non in taugentibus commodum, in his enim inspicientes est locus, ubi inhabitant, & principalem locum habent, vt ibi declarat Innocentius. Hae Gregorius Lopez, & idem quod scilicet requiratur ibi habitare, tenent etiam Auendaño lib. 1. Pratorum, c. 4. n. 25. Cou. quest. pract. c. 37. num. 1. Manuel tom. 1. summa cap. 38. n. 4. Cord. summa q. 118. Ludou. Lopez 1. p. instr. noui. c. 150. Burgos de Paz relate ad vtramque partem disputata 1. p. legu 3. Tauri a num. 432. tenent hoc n. 492. 509. quod ampliat Greg. Lopez ibi, & Burgos ibi n. 492. licet monasterium, vel Ecclesia habeat dominium talis loci, tantum enim habet ius cuius vbi est situata, & refert Greg. Lopez ibi ad hoc Bartolum.

42 Limita conclusionem, nisi domini à tempore immemorabili vsi fuerint pascuis, nemoribus ac montibus suorum oppidorum, licet in illis non inhabitent; & hoc in terris, in quibus ea consuetudo inualuit, & non in alijs; Burgos alios referens ubi num. 493. 509. 510. ubi addit consuetudinem hanc nouissimis plerisque sententis iam esse intermissam.

43 Hinc fit, quod incolae, seu habitator ad hunc effectum potest frui pascuis, & sylua oppidi, dicitur qui cum familia inibi habitare focum ibi faciens, & omnia alia quae incolae ibi facere consueuerunt, l. 1. §. habitare, ff. de his qui detec. Baldus multos referens, quem refert, ac sequitur Burgos ibi n. 464. 465. 466.

44 Nota primò, non fas esse, vt dicatur incolae, esse originarium loci, nisi ibi habitet, vt probauit supra hoc tertio dubio. §. secunda conclusio. Nec quòd habeatur, ac si esset vicinus, hoc enim approbatur alios effectus: ac licet acta non commoretur, si tamen habeat ibi suum domicilium cum omnibus bonis suis, morari videbitur, & vt incolae reputabitur, vt bene Bart. l. 1. §. 1. n. 7. ff. de lib. agnosc. Hae Auendaño lib. 1. Pratorum, c. 4. num. 25. in nouiter superadditis.

45 Secundò nota, quod incolarum, cum hae in re non est sumendum late propter damnum, quod veris habitatoribus imminet. Sic Couar. quest. pract. cap. 37. num. 1.

An verò si vicinus eximitur à ciuitate quoad iurisdictionem, & subicitur alicui domino, vel corona regiae, possit vti pascuis, & communi nemore ciuitatis, & habere officia solita distibui inter ciues, consule Couar. dicto cap. 9. n. 7.

47 Tertia conclusio. Talis dominus si habitet in suo oppido, potest vti pascuis publicis, & nemore oppidi vti habitator & incolae illius loci: patet, quia non debet esse peioris conditionis, quam alij incolae. Sic Cou. in cap. 37. n. 1. P. Molina ea disp. 59. conclus. 3. & 4. Manuel. Cord. Ludonic. Lopez, Greg. Lopez, Auendaño, Burgos n. 507. 508. citati in secunda conclus. Palacios lib. 2. de contrah. c. 9. prope finem.

48 At dubium est, an possit vti pascuis, & nemore communi, vt quilibet priuatus ciuis, vel pro sua indigentia. P. Molina illa disp. 59. conclus. 3. & 4. dicit, quod potest vti in suo gradu, & ordine, ita vt non excedat proportionalem cum alijs de populo aequalitatem, id est, vt non multum excedat alios in usu pascuorum, & sylua. Couar. eo cap. 37. n. 1. sic dicit; Potest vti eo numero pendendum, qui sit habitatio boni viri moderatis iuxta territorij, & pascuorum qualitatem, ita vt maxime attendenda sit hae in re vicinorum aliorum laetio. Manuel. Cord. Ludou. Lopez citati in secunda conclusionem, dicunt posse vti iuxta suam indigentiam.

49 At apud praetoria Hispana ex forensi usu receptum est, posse dominum tot propria animalia in pascua intromittere, quot possint duo vicini, quibus lega, vel moribus plura immittere licebit. Sic Manuel 1. tom. c. 20. n. 1. Couar. ibi, Ludou. Lopez, Cord. Greg. Lopez ubi citati sunt in secunda conclusionem, & Palacios lib. 2. de contrah. c. 9. dicit post longam litem sic decisum esse sententia. Et P. Molina d. disp. 59. conclus. 3. limitans cum Greg. Lopez l. 9. tit. 28. part. 3. vers. como, in fine, & Auendaño lib. 1. Pratorum, c. 4. num. 25. vers. immo etiam. quando spectatis ceteris circumstantijs non sequitur inde notabile grauisen populo, quale esset pascua pecoribus communicatis non sufficere, si domino concedatur duplum pecorum immittere, tunc enim minueret numerum, vt omnibus de populo sufficere.

50 At Burgos de Paz 1. p. legu 3. Tauri n. 507. 508. 509. licet fateatur hanc proximam, censet tamen verius esse pro eorum dominorum indigentia posse vti pascuis, & sylua communi: tum quia (vt diximus) generale est, quod quilibet pro sua indigentia possit vti: tum etiam, quia minus concederetur dominis quam eorum vasallis, quia proportionaliter cuilibet vasallo plus est vnica portio, quam domino dux: ac mm. 509. dicit hoc faciendam esse sine iniuria aliorum: nam si non sit esset domino, & alijs, non pro sua indigentia possit vti, sed taliter vt alijs non fieret iniuria.

51 Quarta conclusio: si dominus oppidi in pascuis communitatis, vel sylua populi communi damnum notabile dederit, tenetur restituere, non secus, ac de quolibet priuato diximus. Sic Manuel. Cord. Ludou. Lopez citati in secunda conclusionem. P. Molina d. disp. 59. conclus. 5. ubi addit, non excusari, si communitas non perit, quia non aude: nec ex eo quod remittat, nisi remissio sit omnino libera; hoc idem Manuel 2. tom. cap. 20. n. 1.

52 Hinc fit, quod si dominus oppidi depascat loca deputata pecoribus eius, eorum quo contractus est iustus, ut certo pretio carnes necessarias populo vendat, qui ob hoc obligatus est ad id, huic facienda est restitutio: si vero quia ille experienter didicit dominum oppidi pascere ea pascua sibi peculiari pacto ascripta, ea de causa sequentibus annis pretium carnum auxit, tunc dominus oppidi restituere tenetur oppidanis damnum illius incrementi: & si ob id, quod ea pascua occupat, quae locanda erant ad sumptus aliquos publicos, in causa sit, ut vel minori pretio, vel nullo locentur, tenetur id damnum communiter restituere: quod si confucto pretio essent locata, damnum restitui debet ei, qui habet illa condita: quod si ob id damnum aliis oppidanis inferat, vel lacri cessantis, vel damni emergentis, id totum vicinique eorum restituere tenetur; nisi remissione omnino libera remittatur. Haec P. Molina *in disp. 19. conclus. 5.* Manuel 2. *tom. 1.0. n. 1.* dicit etiam quod in hoc causa tenetur restituere.

53 Vltima conclusio: si dominus oppidi suis pecoribus damnum inferat priorum praedii, tenetur totum restituere. etiam ipse non sit in culpa, sed pastores, vel quando nulla est culpa, tradere pecora: potest tamen cogere pastores, qui fuerunt in culpa, ut restituant, et ipsi non restituentibus, tenetur dominus. Patet, quia ad hoc quilibet priuatus tenetur, quia tamen oppidani sepe, ne dominum infestum habeant, aut ex vecordia non audent de his damnis conquiri, & cum illo expollitate, eaque exigere, tenentur domini in suis locis, cum verisimile est sua peccata damnum dare, id diligenter inquirere, vel ex pastoribus ipsis iurando interposito, vel promulgatione in Ecclesiis oppidi facta, ut qui damnum aliquod fuerit passus, illud parochia detegat, aut alteri, ut ipsi integre soluantur. Sic P. Molina *d. disp. 59. conclus. 5.* Ludouic. Lopez, & Cord. vbi in secunda conclus. citati sunt.

DUBIVM II.

An iudex, cui custodes agri aliquod damnum denunciant, si id ille notificari non facit parti damnificatae, ut sibi satisfieri exposcat, sed solum damnum ad poenam, tenebitur compensare parti damnum, vel hoc illi notificari facere, ut satisfactionem petat.

2 Quid non tenetur facit, quia iudex argui nequit de negligentia, nisi fuerit requisitus a parte, ut bene Matienzo *lib. 5. recapit. tit. 7. l. 10. glof. 12. n. 2.* & multos referens Auiles *c. 1. Prator glif. fol. n. 43.* & expresse colligitur ex l. *ut fundus, ff. communi diuidendo*, vbi sic dicitur: *ut fundus hereditarius fundo non hereditario seruiat, arbiter disponere non potest, quia ultra id, quod in iudicium deductum est, excedere potestas iudicis non potest.* Item facit, quia officium iudicis non procedit sine partis petitione, l. 4. §. *hoc autem iudicium, ff. de damno infecto. ad id, ut si iudex aliquid debeat facere, intelligitur, si a parte petatur, vel a iustitia multis citatis prosequitur Gratian. regula 339.* ergo cum pars hic nihil petat, ad nihil tenetur iudex.

Ceterum dicendum est teneri iudicem facere intimari parti, ut exigat, si velit damnum probatur, quia iudex videns damnum inferri, & non impediens, tenetur restituere, quia tenebatur ex iustitia impedire, ut docent omnes Doctores de non obstante, & tacente. Sed aliqui respondere poterit hoc locum habere, antequam damnum fiat. Hoc non obstat, quia damnum dum non reparatur, semper est in fieri, & semper alter dicitur fur, & inferre damnum, & sic cum iudex tenetur ex officio impedire damnum, & hoc est damnum, quod parti fit, vidente, & sciente iudice, & non impediendo, vel intimante parti ad hoc ut exigat, dicendum est teneri restituere; & sic Nauarra *lib. 3. de restit. c. 4. n. 121.* dicit teneri restituere ministrum iustitiae non impediendam damnum postquam datum est, vel non admonentem, ut recuperetur. Et Nau. in omnibus summis *c. 17. num. 136.* dicit iudicem, qui non facit parti damnum restitui, teneri restituere. Secundo probatur, quia res publica custodes non ponit ob iudicem, vel custodum emolumentum, qui duas tertias partes accipiunt; sed ad evitanda damna, quae particularibus in suis praediis inferuntur; ergo iudex ex officio tenetur curare, ut evitentur, puniendo delinquentes, & intimando parti, ut petat satisfactionem. Tertio, quia minus delinquit custos, qui damnum inferentem non denunciat, quam iudex, qui contra talem denunciatum non procedit; & tamen de custode fatentur omnes teneri restituere damnum illatum parti laesa, licet de poena sint opinionosae ergo a fortiori iudex, qui non obtemperat diligentia, ut hic restituit damnum, tenebitur ad damnum. Nec obstat adducta in contrarium, quia hic iudex non procedit ex officio, sed requisitus a custode, cui vices suas commisit res publica ad denunciandum damna; & hoc duplici fine. Primum, & porissimum, ut damna referentur, & vitarentur in posterum. Secundum accessorium, ut delinquentis puniatur, ut sic timore poenae cesset a damno. Non obstat etiam secundum argumentum, quia hic non dicimus quod iudex teneatur facere, ut parti satisfiat, hoc illa non petente, sed tantum, ut illi intimetur, efficere, ut si satisfactionem voluerit, exposcat. Sic etiam visum est cuidam Iurisperito admodum docto, quem ego consului.

Secundo dico, quod si iudex bona fide omisit haec tenus facere praedictam intimationem, eo quod videret in praxi obseruari illam non fieri, aut quia eius Assessor, vel Iurisperiti sic illi consulerunt, tenetur nunc circa praeterita remedium adhibere, faciendo nunc partibus intimari, ut si voluerint exposcant; in casu vero, quo hoc efficere non possit, eo quod sciri non potest, quae sint partes damnificatae, excusabitur a restitutione ratione bonae fidei, sicut in simili dicit Salo *2. 2. q. 62. art. 7. contron. 5. pag. 906.* de iudice remittente poenam, ad quam tenebatur damnare credens bona fide, non ob id teneri eam restituere: & ratio est, quia hic non tenetur ratione rei acceptae, cum nil habeat apud se, nec factus sit ditor, nec ratione iniuste acceptationis, ab eo enim excusantur bona fides.

DUBIVM

DUBIVM III.

An tenetur dominus de damno dato per proprium seruum, vel per propria animalia citra omnem domini culpam.

1 Spponendum est quid iure statutum sit in hoc, est enim statutum, quod si culpa domini animal damnum dedit, tenetur dominus totum damnum restituere; & similiter, quando seruus culpa domini damnum dederit, tenetur dominus totum damnum restituere: quando vero sine culpa domini, tenetur dominus dare animal, vel seruum, vel soluere damnum; ita quod in hoc casu licet damnum sit multo maius, satisfaciatur dominus, qui in nulla fuit culpa tradendo animal, vel seruum; & haec appellatur actio pauperiei; quando vero interuenit culpa, dicitur actio noxalis. Sic expresse de seruo disponitur, quando furatur, vel quodvis aliud damnum dat, *Instit. de noxal. actio. §. 1. & l. si seruum. C. de noxal. actio. §. 1. 2. ff. de noxal. §. 1. 4. tit. 13. part. 7. §. 1. 5. tit. 15. part. 7.* De damno autem dato per animalia habetur *c. finali, de iniur. & damno dato. §. Infit. si quadrupes pauper. scilicet dicitur. §. 1. & l. 1. ff. eodem tit. §. 1.* vbi expresse dicit idem esse, sine quadrupes corpore suo, sine media alia re, quam tetigit, damnum inferat, ut si claustrum bos obtrinit alium, & ponitur ibi exemplum culpae hominis, ut si propter loci iniquitatem (glor. *vers. iniquitatem*, id est, asperitatem, & duritiam, & sic culpa hominis venientis) aut si plus iusto onerata bestia in aliquem onus curterit. Et aduerte, quod licet illa lex 1. dum dicit teneri dare animal, vel soluere damnum, videtur ponere exemplum, quando dominus est in culpa, exemplum enim est, ut si equus calcitrosus calce petierit, vel bos contempere solitus, &c. at reuera ibi loquitur lex, quando dominus in nulla est culpa, quia talis equus, & bos damnum dant contra naturam, & consuetudinem sui generis, licet sua consuetudo talis sit, ut bene explicat Rosel. *restitutio 15. n. 11.* & clare constat ex lege illa, quia postea subdit, *quod si propter loci iniquitatem*; vbi, ut explicat, agit, quando interuenit culpa hominis. Qualis autem culpa domini debeat esse, ut tenetur soluere integrum damnum, dic, quod eadem, quae requiritur, ut damnificantes alij teneantur, nempe lata culpa, ut bene Nauarra *lib. 2. de restit. cap. 1. n. 65. fol. 40.*

2 Hinc venit intelligendum *c. si bus, de iniur. & damno dato*, vbi dicitur, quod si mens bos occidit alienum, teneor dare bonum aequiualem viuo, & capiam mihi cadaver: hoc enim intelligitur, quando dominus fuit in culpa, ut patet ex textu, vbi ponderatur, quod erat coempta ab hoste, & nudius tertius, & dominus non custodiuit: & sic explicat glossa *ibi, vers. Non custodiuit*, & Panos. *ibi.* Sylu. *restitutio 3. q. 4. Rosel. restitutio 15. n. 11.* quare si dominus non fuit in culpa, satisfaciatur reddendo bouem, qui laesit, vel soluendo damnum, iuxta dicta. Sic Sylu. Rosel. & Panos. *ibi.*

3 Hoc ergo supposito, dubium graue est, an dispositio haec iuris canonici, & civilis iustitiam habeat locum in foro externo, & praeter iudicis sententiam, vel etiam in foro conscientiae ante omnem sententiam, id est, an dominus serui, vel

animalis damnificantis absque culpa domini, teneatur in foro conscientiae, vel soluere damnum estimationem, vel tradere animal, aut seruum, si apud ipsum sit, pro damno illo: nam quando dominus fuit in culpa, quod tenetur in foro conscientiae ad damnum, certum est apud omnes.

Duplex est sententia.

Prima docet hoc non habere locum in foro conscientiae, sed tantum dari actionem in foro externo aduersus dominum animalis, aut serui, & sic ad nihil tenebitur, donec condemnatur. Probatur primo, quia talis dominus non tenetur ratione iniuste acceptationis, ut patet, cum omni culpa vacarit, nec ratione rei acceptae, cum nihil alienum habeat, nec ex re aliena factus sit locupletior; ergo non tenetur restituere. Secundo, quia non est maior ratio de rebus inanimatis, quam de sensibilibus animalibus, cum vtraque sit proflua culpae expertia, & incapacia, & vtraque quidquid acquiritur, domino acquiritur, ut patet de domo locata: & tamen si insensibilia citra culpam domini damnificent, ut si domus corruens perimat hominem, dominus ad nihil tenetur; ergo. Et confirmatur, quia etiam filius familias acquirit patri, & religiosus religioni, & tamen pater non tenetur de damno dato per filium, ut habetur *Instit. de noxal. §. finali. §. 1. 5. tit. 13. part. 7.* & tamen Sylu. *restitutio 2. vers. 16.* tenet, nec religio tenetur de damno dato per religiosum. Ergo licet seruus, & animal acquiritur domino, non tenetur dominus de damno illato per illa. Tertio, quia iniustum videtur punire dominum in re sua, nempe, ut tenetur perdere animal, vel seruum suum, cum omnino inculpatus sit. Quarto, quia D. August. *ad Publicolam* inquit, Abit, ut ea, quae propter bonum, aut licitum habemus, si quis per haec contra nostram voluntatem cuique mali contigerit, nobis impuatur: aut ideo non debent boues Christiani habere cornua, &c. Hanc tenent Angles *summus 2. p. materia de restit. fol. 163.* & aliqui docti Luthitani Societatis Iesu, dicentes esse leges poenales. Nauarra *lib. 2. de restit. c. 1. n. 35. fol. 40. vsque ad mem. 41. fol. 33.* Vega *lib. 1. summa causa 213.* Enriquez *lib. 1. de excomm. c. 17. in commento. sine Rosel. restitutio 13. n. 15.* vbi dicit, quod haec actio pauperiei procedit tantum in foro externo, quia in foro conscientiae tantum tenetur dominus, quando est in dolo, vel lata culpa: & videtur tenere Ang. *restitutio 1. §. quid de tenentibus columbas*, vbi dicit dominum columbarij debet passcentem columbas non teneri de damno per illas illato. Et videtur tenere Sylu. *restitutio 2. §. 17.* nam postquam dixerat dominum, qui est in culpa, teneri de damno; quando vero vacat culpa, teneri damnum restituere, vel tradere animal, subdit haec, *Sed in foro conscientiae non tenetur quis in iniustitia, nisi de dolo, & lata culpa.* Sed reuera non est huius sententiae Sylu. sed hoc dictum corresponsder iis, quae praemisera, nempe de qua culpa tenetur damnificans culpa sua, ut proiciens regulam, &c. Et quia reuoluerat aliquos dicentes teneri de leuissima, subdit id posse esse verum in foro externo, at in foro conscientiae tantum tenetur de dolo, & lata culpa. Et patet hoc, quia postea *vers. restitutio 3. q. 4.* reperit damnificantem per seruos, vel animalia inculpate teneti ad

ad damnum, vel tradere seruum, aut animal. Et ibi dicitur, tenet contra Angelum, quod dominus debet pacens feras columbas, tenetur de damno per illas illato, vel tradere columbas, licet in nulla sit culpa.

Secunda sententia docet has leges obligare in conscientia ante iudicis sententiam, & sic teneri dominum dare animal, aut seruum, vel foluere damni estimationem. Quae sententia, vt simul probetur, & explicetur, oportet notare aliqua, vt sciatur cui fundamentum iunantur leges hoc disponentes.

Primo ergo nota has leges hypothecare, seu obligare reuera, vel animal illud pro noxa, & sic manet realiter obligatum, vt constat ex l. i. ff. si quadrupes paup. fec. dicitur. §. & cum etiam, vbi dicitur, quod haec actio pauperiei sequitur ipsum animal dominicum; quare si transeat in tertium possessorem, aduersus illum datur haec actio ratione animalis, quod possidet. Et clarius Insit. de reuolucio. §. amitt. autem, vbi haec verba habentur: omne autem reuolucio actio caput sequitur, nisi si seruum tuum noxiam commiserit, quando in tua possessione sit, tunc est actio: si autem in alterius possessione permiserit, cum illo in capite actio esse, at si manus missus fuerit, ipse reuertitur, & extinguitur noxa deditio. Haec ibi, ecce quam clare sit haec hypotheca.

Hinc fit, quod si feras, quae mea existens damnium dedit, iam constit. cum dederim esse dominus illius, & ratione rei possessae tantum tenebar, ad nil teneo, quando me in culpato damnificauerat. Sic habetur Insit. si quadrupes. §. 1. & l. i. ff. eodem tit.

Hinc secundo sic non teneri dominum quere re seruum, vel animal, si fugerit, & in huius possessionem mittere, sed fat esse si animal, vel seruum dederat, vt ex eo laesus reparationem accipiat; secus contra si apud se detineret. Sic Naturns lib. 2. de restit. c. 1. num. 35. fol. 30. Vega lib. 5. summa casu 215.

Secundo nota has leges fundari in culpa facta animalis, licet enim incapax vera culpa sit, at fingit in eo ius culpam, quando scilicet animal sua sponte, & non indagatum ab alio damnium dat: quo casu, si vera culpa capax esset, veram culpam contraheret, & sic in eo ponit, seu fingit ius culpam, quae culpa facta in causa est, vt inaeque obligatum, seu hypothecatum animal pro eo damno. Probatur, quia quoties aliter est in culpa, quod animal hoc damnium inferat, ad nil tenetur dominus animalis, sed qui causam damni dedit, vt expresse habetur l. i. ff. si quadrupes pauper. vbi dicitur lex quod si equus dolore concitatus (id est, ab aliquo alio, vt dicit ibi glossa, vers. concitatus) calcet perierit (glossa vers. percussit, inquit, & sic culpa est in homine) cessabit haec actio, & tenetur is, qui equum percussit; & si investigat alicuius fera damnium dedit, cessabit haec actio: & si canis cum duceretur per viam sua feritate euaserit, & damnificauit, si contineri firmius a ducente potuit, vel per eum locum non duci debuit, cessabit haec actio, & tenetur qui canem ducere: secus si cum equum permulserit quis, vel calcatus est, calcet cum percussit, quia tunc erit actio in locis, vbi glossa vers. permulserit, ait, quia haec non est culpa permulcentis, vel palantis. Haec illa lex, in qua clare, quando alter est in culpa, excusatur animal a cul-

pa facta, & per consequens etiam dominus animalis. Et tenet ibi glossa, vers. inuare. Idem Host. summa tit. de pauper. §. 3. inno quando animal cum in circuitu meum, & sic sit meum me, vel alium, laesus potest agere contra te, quia tuum animal fuit in culpa. Sic habetur expresse l. i. 1. & tenet Rosell. restitutio 13. num. 11. Speculator 4. p. tit. de iniurijs. §. 2. num. 14. Item quia ob id, quando quoddam animal alterum aggreditur, si pereat aggrediens, ad nil tenetur dominus aggressi, vt disponitur eadem l. i. vers. cum ardet, quia dominus aggressi ad nil tenetur, eo quod culpa fuit aggressientis, & suum animal aggressum vacauit culpa. Immo stante dubio, quod aggressum fuerit, neuter dominus ad damnium, nec ad dandum animal tenetur. l. scientiam. §. cum frumenta, ff. ad legem Aquilianam; vt docent glossa d. l. 2. vers. sibi Panorm. c. si bos, de iniur. & dampno dato, & ibi glossa vers. reddidit. Sylu. restitutio 3. q. 4. Rosell. restitutio. 13. num. 11. Abul. c. 11. Exad. sine. Ioan. Andr. addit. ad Speculatorem 4. p. tit. de iniurijs. §. 2. n. 13. vers. & varaque. Item quia hoc etiam colligitur ex l. 6. tit. 13. p. 7. vbi dicitur, quod si quodam agitante equum per loca conueta (scilicet cursu) aliquis transiret, & casu contra intentionem equitantis, & hic interficeretur ab equo, ad nil tenetur equitans, vel dominus equi; secus quando per locum inconueta, per quem quiesci solebant transire, addit lex §. tit. 8. part. 7. si aliquo corri esse casu in loco, quo no fuisse a sustinendo para corrie le, 7 no a percipiendisse los ones, que se guardasse, &c. (quod intelligi debere praenire oportune, vt bene Gregor. Lopez ibi vers. a percipiendisse,) tunc tenetur; & l. 13. tit. 23. lib. 8. nota recopilacionis, quod si in loco deserto ageretur equum, non tenetur: si vero in via publica cum sonalibus, similiter non tenetur, secus si sine illis, quando enim affert sonalia, iam est culpa transentis.

Hinc fit, quod si animal naturaliter damnium dedit, vt si corruerit, & necauit hominem, vel seruum omnino inculpate, dominus ad nihil tenetur, quia illa non est actio serui, nec actio animalis, & sic cessat culpa facta, & est prorsus ac si huiusmodi corruerit, & perierit, quia seruus, si esset liber, in hoc casu ad nil tenetur. Hoc patet ex omnibus §. praecedenti adductis, & doctus recentior Iurisperitus, quem ego consului, dixit esse certum.

His suppositis, probatur haec sententia secunda, quia quando lex non est poenalis, sed dispositio, obligat in conscientia ante sententiam, sed huiusmodi est haec, quia nulla hic interuenit culpa domini, vt propter illam poena sibi imponatur in re sua; ergo. Et confirmatur quia §. finali, de iniurijs, dicitur, si animal abique tua culpa damnificauit, tenetur dare animal, vel ad damnium: ergo manifeste est lex dispositio, & obligans in foro conscientiae. Secundo, quia vbi sententia iudicis non innititur falsae praesumptioni, nec est in poenam delicti damnans, idem prorsus dicendum est in foro conscientiae, quod indicaret iudex in foro externo, vt probatur lib. 2. in praecipua Decalogi c. 10. n. 11. & 13. Sed hic cogita obsequio veritate, & non in poenam, vt probatur, d. 8. arguet ad soluendum damnium, vel ad tradendum animal, ergo. Patet maior ex his, quae ibidem diximus, & quia alia talis sententia iudicis

iudicis esset iniusta. Tertio, quia tales dispositiones sunt valde rationi naturali conformes, quia cum animal, vel seruus non sint sui iuris, sed totum, quod sunt, domini sunt, iuste leges disponentur, vt sicut omnis utilitas eius domini est, ita etiam & damnum domini sui, & pro eo subicitur hypotheca, seu obligationi animal, & seruus: nam qui sentit commodum, debet sentire & onus, reg. qui sentit de reg. iur. in 6. & hanc sententiam videtur expresse tenere multi Doctores, qui absolute dicunt teneri dare animal, vel seruum, aut damnium soluere. Sic Speculator 4. p. tit. de iniur. §. 2. num. 12. Panorm. cap. si bos, num. 1. & cap. finali, num. 3. de iniurijs, & damno dato, glossa d. cap. si bos, sine. Angel. restitutio 1. §. ludens proximum. Paludan. 4. dist. 13. quast. 2. ar. 2. sine. num. 15. Gabr. 4. dist. 15. quast. 14. ar. 3. dub. 2. & quast. 13. ar. 3. dub. 2. Placca tract. de restit. part. 1. §. 90. Syluest. restitutio 3. quast. 4. atque hanc eandem sententiam tenet expresse Nauarra. Lat. noua cap. 1. §. num. 27. quae etiam est sententia multorum gratiarum, iam Theologorum, cum Canonistarum Doctorum recentiorum.

Sic conclusio, licet prior sententia probabilis sit, posterior est multo probabilior: & sic qui tenuerit priorem sententiam, debet soluere argumenta secunde, dicendo leges illas esse poenales, poenaeque culpam veram serui, vel factam animalis, vt explicui, & sic requiritur sententia. Sed tenendo posteriorem, respondetur ad argumenta prioris. Ad primum teneri ratione rei acceptae, quia retinet animal, quod gerit vicem debiti damni, cum pro illo sit hypothecatum; sicut qui ignorans emit domum censu hypothecatam, tenetur ad censum ratione rei acceptae, quia habet domum gerentem debiti vicem. Ad secundum, quod in insensibilibus nulla prorsus est culpa, cum non agant se, sed impellantur: at in sensibilibus est culpa facta, vt explicui, quae quando etiam desit, ad nil tenetur dominus. Ad confirmationem, si filius tantum profectitium acquirat patri, & aduentitium, quoad vfum fructuum: & religiosus non ex vinculo iustitiae, sed religionis tenetur laborare, & non quidquid sunt, sunt patri, vel religionis, cum non possint venditari, &c. Ad tertium patet ex dictis. Ad quartum, quod D. August. intelligit de imputatione ad culpam, & peccatum.

Nota tamen, quod quando dominus vult tradere seruum pro noxa, potest seruum estimatione damni soluendo elici liber, inuito domino, & hoc fauore libertatis. Sic habetur Insit. de noxiis §. 2. & ibi glossa, & Faber, Greg. Lopez l. 4. tit. 13. p. 7. vers. desamparar. Vega lib. 5. summa, casu 214. Nauarra lib. 2. de restit. cap. 1. num. 41. fol. 33. addit Nauarra ibi num. 40. etiam lata sententia, vt soluat dominus damnium, vel tradat animal, non tenetur tradere animal, sed fat est, si det animalis pretium, quia nequit dominus esse rationalibiliter iniustus: sed fallitur etiam ante laram sententiam, quia leges obligant ad soluendum damnium, vel dandum animal pro noxa, & iniurio creditore vnum pro alio solui nequit. l. 2. §. mutui, ff. si certi perat. et in seruo, quando, si tradetur, esset damnandus poena corporalis, fat esset dare pretium. Sic quidam doctus Iurisperitus a me consuluit.

Tandem nota, quod lesus a huiusmodi illud Tb. Sanchez Consil. moral. Tom. 1.

tenere, donec sciat quis sit dominus, contra quem agat, non vero potest tenere loco pignoris, donec ei satisfiat. Sic Bart. & Specul. quos refert, ac requirit Sylu. restitutio 3. q. 4. Rosell. restitutio 13. num. 9. Panorm. cap. si laeserit, de iniurijs, sine. & ibi glossa, vers. estimationem.

D V B I V M I V.

An puerum exponere sit licitum in aliquo casu.

Supponendum prius est, quid iure statutum sit circa hanc infantum expositionem: est enim iure statutum, vt perdat pater, vel mater infantem exponens patriam potestatem, nec possit eum ab alimentante repetere: & similiter quando alius exponit ipso sciente, & non contradicente, vel postea, quando sciuit, ratum habentem: & similiter si infans est seruus, sit liber per talem expositionem: & si est libertus, pedit exponens ius patronatus. Sic habetur cap. unico, de infant. exposi. & l. 2. §. 3. C. de infant. exposi. & l. finali tit. 20. part. 4. idemque definitur eo cap. unico, de exponente languidos, cum cumque sint atatis, & de negantibus alimenta, quod scilicet tali casu filius eximitur a patria potestate, & seruus fit liber.

Nota primo circa hoc, quod haec expositio infantis intelligitur vique ad septennium, quia vsque tunc durat infantia. Sic Panorm. d. cap. unico, num. 2.

Secundo nota graue dubium esse, an textus d. cap. unico quoad eam partem quod filius eximitur a patria potestate, & seruus fiat liber, quando denegatur eis alimenta, intelligatur indistincte, scilicet, siue eis sanis, siue languidis alimenta denegentur. Quidam enim sic intelligi asserunt, quia videtur constitui tanquam diuersi casus, quando languidi exponuntur, & quando denegantur alimenta. Sic Gostredus, & Butrio d. d. cap. unico, num. 7. At multo verius est intelligi, quando eis languidis denegantur alimenta. Et ratio est, quia ius infantibus, & languidis, qui per se ipsos ad iudicem non possunt recurrere, voluit pinguis prouidere. Secundo probat Anchar. vbi infra, quia si seruis sanis dominus negat alimenta, non sunt liberi, sed pro delectis videtur haberi, & conceduntur occupanti. l. quod seruus, ff. de stipulat. seruorum, secundum Azorem vbi infra. Sic tenent d. cap. unico. Anchar. num. 4. Panorm. num. 2. Innocent. Hostiens. Vincentius ibi, Azo summa tit. de infant. exposi. Rosell. verbo expostum, num. 1. glossa cap. finali 87. dist. 8. vers. expostum.

Tertio nota, quod hoc damnium incurrit pater exponens, nisi coactus necessitate exponat, quia scilicet non poterat alere, nec erat hospitalis pueros pauperes alens. Sic glossa cap. finali 87. dist. 8. vers. expostum, & ibi Hugo, & Turrecrem. Butrio d. cap. unico, num. 5. Syluest. verbo expostum quast. 2. & ibi Angel. num. 5. Tabien. ibi quast. 3. Rosell. ibi num. 3. At de domino exponente in tali necessitate seruum, dicunt glossa Syluest. Tabien. Angel. Armill. Rosell. non excusari, quia potius eum debuit vendere, vel donare; sed conuictarium dicam in fine huius dubij.

Quarto nota, quod alimentans filium, siue seruum

feruam expositum nullam acquirit ius in personam, vel bona alimentari, nisi a principio id protellatur: tunc enim potest repetere expensas ab alimentato, quando fuerit soluendo. Sic habetur expresse l. 3. in 2.º part. 4.º cap. unico, de infant. exp. & l. fin. C. de infant. exp. licet in eo cap. & l. fin. ubi non addatur id de repetitione expensarum, quando procedit protestatio: at id habetur ea l. 5. tit. 2.º part. 4.º

6 Quinto noto quod si patre ignorante, vel domino, expositus est filius, potest pater, vel dominus repetere, cum scierit, intra decem dies, vt habetur cap. fin. dist. 87. & ibi glo. vltima, & Turrecem. ibi. Qui dies currunt a die scientia, vt tenet ibi glo. & explicat lex finalis tit. 2.º part. 4.º & ibi Gregor. Lopez, res queo sup. in fin. & Syluest. verbo expositus, quest. 1. diei quod restituitur repetita expensas intra decem dies post epistolam contestationis factam: & idem tenet Ang. verbo expositus, infra Tabien, quest. 1. glo. cap. vltimo, de inf. exp. q. si vult liberari.

7 Sexto nota, quod expense possunt peti per alimentantem, quod quia difficile est, aliquibus diebus exponam.

8 Primo dico, quod potest alimentans repetere expensas, quas fecit cum exposito in addicenda aliqua arte. Sic parentur omnes, & habetur l. 1. C. de infant. exp. & ibi glo. vltima. Gregor. Lopez l. finali, tit. 2.º part. 4.º, vlt. l. de inf. exp. Syluest. verbo expositus, quest. 3. Rosell. num. 2. Tabien, quest. 3. Anchar. cap. vltimo, de infant. exp. num. 8. & ibi Butrio num. 5. Panorm. n. 3. glo. cap. fin. 87. dist.

9 Secundò dico, quod expensas alimentorum, si causa pietatis fecit, id est, ex amore Dei, repetere non potest, quia iam animus ipsius fuit donandi. Sic expresse l. finali tit. 2.º part. 4.º & tenent omnes Doctores pro precedenti dicto citati. Excipiunt tamen omnes illi casum contentum in l. patrem. C. de marit. nempe quando pater exposuit filium, & is, qui aluit, vult illam copulare matrimonio cum filio suo, & pater expensam renuit: tunc enim propter ingratitudinem potest alimentans causa pietatis repetere a patre alimenta. Qui etiam casus habetur l. 5. tit. 14. part. 4.º vbi Gregor. Lopez, res queo, dicit, quod d. lex patrem, loquitur, quando pater exposuerat; at lex Partire non facit in hoc fundamentum, sed tantum in hoc quod minor nutrierat causa pietatis; additque ad legem patrem, vt procedat, etiam si nutritor ipse velit cum exposita contrahere, & ipsa, vel eius pater recuset. Quod inquit Gregor. Lopez, procedet, quando talis nutritor esset æqualis ætatis, vel parum vitra cum illa.

10 Tertio dico, quod si non tenebatur alimentans alere, & non fecit causa pietatis, sed animo repetendi, vt quando protestatus id est, tunc potest tales alimentorum expensas repetere. Sic omnes Doctores, & leges pro primo dicto citate.

11 Aduerte, quod hæc protestatio est ad forum eternum, nam in foro conscientie fuit est a principio habuisse animum repetendi. Sic Syluest. Ang. Rosell. Tabien. in 1. dicto citati. Armill. verbo expositus, num. 3.

12 Secundò aduerte, quod vbi talis protestatio non fit ex coniecturis, deprehendi debet an cau-

sa pietatis fecerit eas expensas. Sic Gregor. Lopez l. finali, tit. 2.º part. 4.º, vlt. l. per amor. Butrio, & Panorm. in 1. dicto citati. Et hi duo ponunt hæc coniecturas, si est coniunctus alimentans, præsumitur in dubio causa pietatis fecisse: nisi aliter coniectura opposita suadeat; si vero non fit coniunctus, præsumitur non causa pietatis fecisse, & sic potest repetere.

Quartò dico, quod si alimentans tenebatur alere, vt si est hospitale deputatum pauperibus expositis alendis, & reuera talis expositus est pauper, tunc licet protestetur, non potest expensas repetere. Sic Anchar. Butrio, Panorm. Ang. Rosell. Tabien. Syluest. ibidem. Dixi, quando expositus est pauper, id est, parentes, exponentes, quia, vt statim dicam, quando parentes sunt diuites, tenentur hospitali restituere expensas, cum ex solis pauperibus deputate sint.

Septimò nota, quod expositus præsumitur esse de illa patria, in qua exponitur. Sic Barr. l. i. ff. ad municip. Placeta. ciuit. in fine. C. de incolis, lib. 10. Gregor. Lopez l. finali, vlt. Et habet l. tit. 2.º part. 4.º vbi etiam videndus est ad sciendum, quis succedat ab intestato his expositis, remittit enim se ad aliquos Doctores, quos ibi refert.

His ergo suppositis, veniendo ad dubium initio propositum, an scilicet sit licitum in aliquo casu filios exponere,

Dico primò manifestum esse quod ex natura rei, id est, seclusis circumstantiis, quæ iuxta duo dicta sequentia excusant, est grauissimum peccatum mortale, cum omni iure teneantur parentes alere filios: & patet ex premissis contra illos statutus, & tenent omnes.

Secundò dico, quod quando puer exponere videtur, mittendo illum secrete in hospitale, si quod esset expositus alendis destinatum, vel hoc deficiente exponendo ad ianuam alicuius, curando ne periclitetur quousque recipiatur ab aliqua pia persona: si hoc (inquam) fiat ad regendum parentum delictum; nempe adulterium, est licitum, Sic Caietan. summa verbo Adulterium, fine, & ibi Armill. numer. 8. fauente Iulius Clarus pract. criminali §. finali quest. 85. vlt. sic. Partium exponens, vbi dicit, quod lenatus in facti contingentia quandam nuptiam absoluit, que infamiam vitandæ gratia filium exposuit: tenet etiam Enriquez lib. 11. de matrimonio cap. 19. num. 3.

Nota tamen quod si adulteri exponentes filium nutriendum in hospitali pauperes non sint, tenentur restituere hospitali impensas; quia hospitalia sunt nutriendi pauperibus destinata. Sic Armill. & Caietan. ibi. Syluest. verbo Adulterium, quest. 5. & ibi Rosell. sine, & Tabien. ibi num. 6. Gabr. 4. dist. 35. quest. 2. art. 2. vlt. de adulterio. D. Anton. 2. part. tit. 2. cap. 24. sine, & tit. 2. cap. 7. sine. Nauarr. in omnibus summis cap. 16. num. 41. sed Enriquez eo num. 3. in commento litera Z. negat in rigore, quia qui dotat hospitale ad hoc, hoc videtur intendere.

Tertio dico, parentes exponentes filios, quando nullo modo eos alere possunt, in hospitali expositis deputato, vel si illud non fit, ad ianuam alicuius potentis alere, si taliter exponant, vt nullum infantibus periculum immincat, non peccant, quia cessat in hoc casu obligatio, quam parentes habent ad filios, & consulunt fortui meliori modo,

quo

quo possunt. Sic colligitur ex Butrio cap. unico, de infant. exp. num. 5. & ex glossa cap. fin. vlt. exp. postea, dist. 87. & ex Hingone, & Turrecem. ibi; & hoc dicitur forte esse verum, Syluest. verbo expositus, quest. 2. Angel. num. 3. Tab. quest. 3. Rosell. num. 3. & hoc etiam tenent Guillelmus, quem refert, & sequitur D. Anton. 2. p. tit. 1. cap. 24. sine, Armill. verbo expositus, num. 5. & tenet Enriquez d. num. 4.

Nota quod aliqui horum censent non excusari a culpa sic exponentem seruum infantem, quia potius debebat cum vendere, vel donare. Sic glo. Butrio ibi, & cum hoc videntur transire Syluest. Ang. Tabien. Rosell. ibi.

Sed verius est excusari, quia non tenebatur dominus cum donare, nec tam facile inueniri potest qui infantem emat, & si inueniret, vili venderet, ad quod non tenetur; quare inuitus exponit. Sic Guillelmus, D. Anton. & Turrecem. ibi, additque Turrecem, in hoc casu non efficit seruum liberum.

D V B I V M V.

An id, ad cuius ianuam puer exponitur, possit ad alterius ianuam illum exponere, vel peccet, & teneatur illi educationis expensas restituere.

1 Videtur enim peccare, cum infans ille sit in extrema necessitate constitutus, tenebatur saltem ex charitate illi subuenire alimenta ministrando; & ex alia etiam parte videtur contra iustitiam, cum enim possit, & teneatur puerum alimentare, obligationem illam in alterum transfundit, & est causa expensarum, quas in puero educando facit.

2 Hoc dubium debet tractari tam quoad obligationem iustitiam, quam etiam charitatis; & quia pendet ex obligatione præcepti elemosynæ, ideo illud præmitti debet.

3 Distinguitur ergo, quando obliget præceptum elemosynæ.

4 Supponenda sunt aliqua. Primò supponendum est, quod triplex est necessitas, quædam est extrema, quædam grauis, & quasi extrema, alia verò communis. Extrema non tantum dicitur, quando homo est iam in promptu, vt moriatur, tunc enim non peccet iam illi prouideri: sed extrema dicitur, quando est in illa dispositione, quod si illi non subueniatur, apparent euidentia signa, quod breui morietur. Sic docent Angles floribus 1. part. mar. de elemosyna quest. 3. dist. 2. fol. 47. Bañes 2. 2. quest. 32. art. 6. pag. 1152. Syluest. verbo elemosyna, quest. 1. Armill. ibi num. 2. Tabien. quest. 6. Spino seculo testament. gloss. 6. num. 15. Nauarr. in omnibus summis cap. 24. num. 5. Saracento de redd. dit. 4. part. cap. 5. num. 9. D. Anton. 2. part. tit. 1. cap. 24. §. 1. Caietan. in quest. sumo 1. part. 16. de ind. dist. quest. 3. & tom. 2. tract. 5. de præcepto elemosynæ cap. 2. Aragon 2. 2. quest. 32. art. 5. fol. 731. Palacios 4. dist. 1. §. dist. 6. fol. 96. Ledelin. 2. 4. quest. 15. art. 3. fol. 114. pag. 3. D. Thom. 4. dist. 15. quest. 2. art. 1. 4. Couarr. regula peccatorum 2. part. §. 1. num. 3. Merina C. de elemosyna, §. de necessitate faciendi elemosynam. Cordub. lib. 1. quest. 9. 26. initio. Caiet. summa verbo elemosyna, Rosell. elemosyna 1. initio. Abul. cap. 6. Alarib. quest. 34. ad §. Galveth. 4. dist. 2. quest. 4. Th. Sanchez Confil. moral. Tom. I.

art. 2. Paludan 4. dist. 15. quest. 3. art. 2. & Ledelin, explicat illud breue tempus, vt in vna hyeme, vel in vno vere moriatur, Immo Caiet. quest. 3. 4. et indilig. dicit esse extremam, quando non apparet alia via, qua illi subueniatur, ita me non sibi succurritur, licet longæ sit a morte.

Similiter extrema necessitas est, quando frater periculo appropinquat incurabilis morbi, aut alterius infirmæ, quæ homines solent conficere. Sic Soto lib. 5. de iustit. quest. 3. art. 4. vlt. circa tertiam. Immo Palud. & Gabr. proxime citati appellant extremam necessitatem, quando est in periculo grauis morbi, Sed hæc non est extrema, sed grauis, & quasi extrema, vt mox dicemus.

Similiter est extrema necessitas, quando est in periculo, nisi illi subueniatur, amittendi membrum aliquod principale, vel sensum sui corporis, quia priuatio horum membrorum reduciatur ad homicidium. Sic Angles & Bañes ibi, & similiter idem est eadem ratione, quando est periculum incidendi in amentiam. Bañes ibi, immo Angles ibi dicit esse extremam, quando est in periculo perdendi honorem. Sed merito Nauarr. supra tenet contrarium, & Soto supra appellat talem non extremam, sed grauem necessitatem.

Nota, quod vt sit extrema, requiritur, vltra pericula dicta, quod non sit alius in promptu, qui tali necessitati subueniat; & late explicabo statim in dubio primo tractando sub hoc eodem dubio.

Quasi extrema verò necessitas est, quæ tanta est, quod si illi non subueniatur, verisimile est quod vita illius notabiliter abbreviabitur, vel in aliquem notabilem morbum incidet. Sic Cordub. lib. 1. quest. quest. 26. initio. Merina quest. de necessitate faciendi elemosynam, fol. 166. pag. 2. vlt. quod autem. Angles floribus 1. part. materia de elemosyna quest. 3. diffinitate 6 fol. 462. & Couarr. lib. 3. variat. cap. 14. num. 5. dicit necessitatem quasi extremam esse, quando est talis & tanta, vt sit paulo minus, quam extrema. Sed hæc eandem necessitatem alij appellant, necessitatem grauem, vt Aragon 2. 2. quest. 32. art. 5. fol. 733. vbi dicit necessitatem grauem, & valde vicinam cum extrema esse, cum aliqui versatur in magno & certo periculo incidendi in grauissimum morbum propter inopiam, vel aliam euinodi calamitatem: & Nauarra lib. 3. de restit. cap. 1. num. 358. fol. 122. appellat etiam necessitatem grauem hanc dicit enim eam esse, vt ad leuandum aliquem ab aliquo graui, & notabili morbo, aut longo, vel ab aliqua notabili infamia, vel ne cadat ab statu, aut de captiuitate iniusta liberetur, aut ne aliquod malum magnum incurrat: & Soto proxime citatus appellat grauem, quæ in graui periculo hominem constituit honoris amittendi: licet Cord. ibidem ponat necessitatem grauem distindtam a quasi extrema, & dicit eam esse quando quis secundum suum statum decenter viuere nonquit, sed miseram, & abiectam vitam agit præ aliis sue conditionis.

Tertia est necessitas communis, quæ laborant pauperes, qui ostium mendicant. Sic Aragon eo fol. 735. Cord. ibidem, additque, siue publice, siue priuatim, & occulte mendicant.

Secundum fundamentum est: tria sunt genera bonorum

E 2 bonorum

bonorum ex parte dantis elemosinam; quaedam necessaria ad sustentationem naturae dantis, & suorum, sine quibus scilicet vitam suam, & suorum conservare nequit; & haec dicuntur necessaria ad naturam, & quae his demptis superfluum, dicuntur superflua naturae. Alia sunt necessaria ad statum, scilicet quae desiderantur ad vitam statumque decentem solum, & suorum, habita ratione non omnium casuum possibilitatum, sed eorum qui probabiliter timeri, & expectari debent, & quos recta prudentia considerat. Sic D. Thom. 2. 2. q. 32. art. 5. ad 3. Greg. Lopez part. 1. tit. 23. l. 11. vers. *entendido*. Bañes 2. 2. q. 32. art. 6. fol. 1148. Caiet. opusculo 2. tract. 5. de precepto elemosinae cap. 2. & Angles foribus 1. part. tit. de elemosina q. 3. diff. cult. 2. fol. 436. 437. Vignier lib. instit. cap. 12. §. 2. vers. 5. Sylvest. verbo elemosina, quest. 1. & ibi Tabien. quest. 6. D. Anton. 2. part. tit. 1. cap. 14. §. 3. Lyra in id. 1. Ioannis 3. qui habuerit substantiam. Cordub. lib. 1. quest. 126. fol. 220. vers. secundo necessari. Nauarr. in omnibus summis cap. 24. n. 6. & omnes.

11 Hinc fit nomine decentis status comprehendi communia honesta, munita honesta, magnificientia moderata, iuxta suum statum. Sic Angles, Nauarr. Cordub. lib. 1. Caietan. 2. part. cap. 6. Aruill. verbo elemosina, num. 2. Bañes eo art. 6. fol. 1151. vers. ad tertium. & Caiet. in summa verbo elemosina, dicit, quod sicut multis ablati ab aliquo non censentur quis indigens, ita multi adiunctis non propterea superflui: unde superfluum considerandum est consideratis sumptibus honorabilibus, etiam filiorum familiae, status munificentia, communibus euentibus, haereditibus, & aliis huiusmodi.

12 Secundo inferuntur non dici superflua statui ea, quae quis referat ad dotes filiarum, & ad communiter occurrentes necessitates mothorum, bellorum, & famis. Sic Bañes eo art. 6. fol. 1148. Palacios 4. d. 15. diff. 6. fol. 94. Immo quod referat consanguineis, vel alumnis indigentibus, non est superfluum, vt bene Ledesin. dicto art. 5. fol. 116. pagina 2.

13 Tertio inferuntur dici superflua statui ea, quae superfluum, attento diti suo, & suorum, consideratis casibus communiter occurrentibus. Sic constat ex omnibus Doctoribus citatis.

14 Sic ergo bona sunt triplicia: aut necessaria ad naturam sui, & suorum; aut superflua naturae; necessaria tamen ad statum; aut superflua statui.

15 Malus autem dubium est, an bona, quae attento presenti statui, superflua statui sunt, an ea referantur quis ad ascendendum ad altiore statum, censentur superflua, & similiter, quae referant ad dotandum capellanias, vel erigendum Ecclesias, ita vt ex illis teneatur facere elemosinas casu, quo infra dicemus, teneri dare de superfluis, vel vere non sint superflua, & possint ad hoc referri.

16 Et quidem quando non sunt graues necessitates, fatentur omnes posse ad hoc referre, modo sit probabilis talis ascensus, id est, sit idoneus, & habilis ad illum procutans: si enim agricola vellet fieri Comes, ridiculum esset, vt bene ait Bañes ibi infra.

17 At quando sunt graues necessitates, multi & fatis probabiliter docent non posse ea bona refer-

uare ad ascendendum ad altiore statum; quia tenent ea bona superflua sunt, licet secundum quid non sint superflua, scilicet respectu status altioris intenti. Sic Bañes, dicto art. 6. fol. 1151. vers. ad secundum. Aragon d. art. 5. fol. 741. Caietan. 2. 2. quest. 118. art. 3. sine. Cord. lib. 1. quest. 9. 26. fol. 226. §. respondeo negando. & Ledesin. d. art. 3. fol. 115. pag. 4. dicit hoc esse probabile.

Similiter dicit Aragon ibidem, & Ledesin. eo art. 3. fol. 118. pag. 4. non posse erigere Ecclesias, vel dotare capellanias ex talibus superfluis, existentibus grauibz necessitatibus, nisi quando cultus diuinus maxime periclitatur ex defectu harum rerum.

At fatis probabile est etiam contrarium, scilicet non censeri superflua, quando non ex libidine auaritia, aut in fraudem pauperum, sed vult augere, aut mutare statum, quia sincere iudicet sibi conuenire ob aliquos honestos fines, maiorem familiam habere, aut opulentiùs viuere, aut ad altiore statum conficendere. Itaque sola eius determinatio fat est, vt quae ad hoc deseruiunt, dicuntur necessaria statui, & non superflua. Sic ad pedem litterae Nauarra lib. 3. de restitu. cap. 1. num. 364. Vnde (inquit) quia rari sunt, qui nolunt, vel statum maiorem habere, vel in infimo opulentiùs viuere; ideo rari sunt, qui de superfluis statui teneantur. Idem tenet Caietan. 2. 2. quest. 32. art. 5. vbi haec dicit: *1. qui aliis licite potest mutare statum, & hoc probabiliter expectat, non habet superfluum secundum statum praesentem, quidquid sibi in statu huiusmodi expectationis opportunum censetur: unde potest licite, & iuxta suum oportuna seruare, & pro illo habendo expungere iuxta preceptum de elemosina superflui praesentis superfluum, non tenet mutationem statui.* Haec Caietan. ibi, & in summa verbo elemosina, dicit raro contingere, vt homo secundum statum gloriosè viuens superfluum habeat. Et Ledesin. dicto art. 3. fol. 115. pag. 2. clare censet hoc probabile, cum oppositum tantum vocet probabile, & fol. 116. pag. 2. dicit raris esse diuites, qui superflua habeant. Idem tenet Nauarr. summa cap. 24. lat. num. 6. Hils. num. 7. vbi dicit non facile iudicandum esse seculariter habere superfluum statui, quia potest congerere pecunias ad aliquod dominium emendandum, & mutandum statum suum in aliquem altiore, ad quem idoneus est. & cap. 23. in omnibus summis num. 74. dicit hoc idem, & quod tunc non iudicatur id superfluum statui, vt teneatur elemosinam dare, aliis nullus potest mutare statum. Idem Cordub. lib. 1. quest. 18. fol. 172. §. secundum faculare. vbi haec dicit: *Intra ambitum decentis status secularis includuntur omnes vsus alia liciti, etiam refoandare ad dotandum filios, & propinquos, etiam ad subuandem se, & suos ad statum alia iustum: & sic (inquit) raro dicuntur in eis esse superflua decencia simpliciter, & consequenter, raro coningit tempus, quo sub mortali peccato teneantur pauperibus erogare superflua decencia sua.* Haec Cordub. ibi. Idem Palacios 4. diff. 15. diff. 6. fol. 94. vbi haec dicit: *non est censendum habere superflua, qui seruat ad promouendum se ad altiore statum, vel ad dotandum capellanias, vel ad contruendum hospitale. & fol. 100. dicit quod si parat multa, quae pro presenti statui superflua, si animo subit se promouere ad statum altiore, & ad hunc basitatis, &c. non erunt superflua,* quae

quae in presenti sunt. Vnde inferunt fol. 95. paucos esse, qui superflua habeant, & fol. 101. dicit non esse cur solite teneatur confessari diuitum de precepto elemosinae, quia rari sunt habentes superflua simpliciter.

20 Tertium fundamentum sit, aliqua sunt certa circa hoc elemosinae preceptum.

21 Primum certum est, & de hinc esse preceptum elemosinae: patet Matth. 23. & 1. Ioan. 3. & Deut. 15. & late probatur à Doctoribus citandis.

22 Secundum certum est, non teneri quempiam ad elemosinam de his, quae sibi, & familiae suae sunt necessaria, magis ad naturam; quia iuxta ordinem charitatis, quous tenetur homo sibi, & suis subuenire, quam aliis, excepto, nisi illi alij adeo reipublice necessarij sint, vt nisi illi subueniantur, reipublica periclitetur enim persona priuata debet, & sua exponere, vt reipublica subueniat. Sic D. Thom. 2. 2. quest. 12. art. 6. quem omnes Doctores citandi sequuntur: & dicunt esse certum Bañes cod. art. 6. dub. 2. circa tertiam conclusionem fol. 1152. Medina C. de elemosina, q. de necessitate faciendi elemosinam, & ratio est; quia prius debet quibus sibi, quam aliis prouidere.

23 Tertio est certum non teneri ad elemosinam de superfluis ad naturam, necessarijs vero ad statum, quando pauper non laborat extrema, nec graui necessitate, etiam si sit in communi necessitate. Sic dicit esse certum Medina ibi, & patet ex dicendis.

24 Quarto est certum teneri hominem de superfluis ad naturam, & statum dare elemosinam pauperi extreme indigenti; quia cum in hoc casu sit omnimoda superfluitas, & summa necessitas, si non casu non obligaret, nullus daretur obligationis casus. Sic dicit esse certum Medina ibi, & omnes; & Bañes ibi. fol. 1152. dicit esse adeo certum, vt contrarium sit erroneum.

25 Septem autem vertuntur in dubium. Primum est, an in extrema necessitate teneatur quis ad elemosinam de necessarijs ad statum, superfluis vero ad naturam. Secundum est, an de superfluis naturae, & statui teneatur quis ad elemosinam circa extremam necessitatem. Tertium, quae sit necessitas circa extremam, in qua tenetur de superfluis naturae & statui ad elemosinam. Quartum dubium, an de necessarijs ad statum teneatur aliquando ad elemosinam circa extremam. Quintum an quando tenetur quis ad elemosinam, satisfaciatur precepto mutando, vel teneatur gratis dare. Sextum, an in extrema necessitate teneatur quis lege iustitiae, vel sola charitatis lege ad elemosinam. Septimum an index cogere possit diuites ad elemosinam.

26 Primum ergo dubitatur, an in extrema necessitate teneatur quis ad elemosinam de necessarijs ad statum, quae ad naturam superflua sunt. Duplex est sententia.

27 Prima dicit non teneri ratio, quia alijs teneatur homo aliquando consumere totum patrimonium opulentum in usus pauperum, immo & dignitatem maximam maioritatus, existente alio in extrema egestate. Sic tenet Viguerius lib. instit. c. 12. §. 2. vers. Quinto. Rosell. elemosina 1. in principio. & ibi Pilana n. 1. Petrus de Tarantasia, & summa confess. vt referunt Conar. & Cord. ibi, & in hanc magis inclinat D. Anton. 2. part. tit. 1. cap. 24. §. quinto; & citantur hi hanc esse sententiam D. Thomae.

Secunda sententia omnino tenenda docet teneri de superfluis ad naturam, licet ad statum necessaria sint, quia ordo charitatis postulat, vt magis diligamus vitam proximi, quam propria bona, quae ad vitam necessaria sunt. Sic tenent latius quam probant D. Thom. 4. diff. 15. q. 2. art. 4. quatuordecima. Bañes 2. 2. quest. 32. art. 6. dub. 2. circa tertiam conclusionem. fol. 1152. & ibi Aragon art. 5. fol. 736. pag. 2. Medina C. de elemosina q. de necessitate eam faciendi, & dicit esse certum. Caiet. opusculo 2. tract. 5. de precepto elemosinae c. 2. & n. Palod. 4. diff. 15. q. 2. art. 1. Margar. confel. vbi de auaritia, fol. 108. Ledesina 2. 2. q. 15. art. 3. fol. 113. pag. 4. Cordub. lib. 1. quest. 9. 26. fol. 221. propositio 2. Valac. 4. diff. 15. diff. 6. fol. 96. Angles similib. 1. part. mat. de elemosina quest. 3. diff. 1. fol. 457. & diff. 1. fol. 458. Nauarr. in omnibus summis cap. 24. num. 9. & etiam Hispan. num. 5. Latin. num. 3. Sacramento de redditibus part. 4. cap. 5. num. 8. Syluest. verbo elemosina q. 1. art. ibi num. 2. & 3. Argum. 1. Tabien. 95. Turc. cap. singula, d. 86. num. 6. Geslon 2. p. 11. ad. de cognitione peccatorum, consideratio 10. sine, quae est alfabeticus 32. littera O Nauarra lib. 3. de restitu. c. 1. num. 361. fol. 121. Conar. 2. part. c. 14. n. 5. Maioris 2. diff. 15. q. 6. Contradus de contrah. q. 19. conclus. 5. Almain in vltima, conclus. 1. uol. 1. Spinoso faculo vltima, gloss. 6. num. 11. Abul. cap. 6. Matris. quest. 34. Honcala opusculo de rebz Ecclesiarum cap. 15. Lyra in id. 1. Ioan. 3. qui habuerit substantiam, Durando 4. diff. 15. quest. 6. ad 2. Richard. eadem diff. art. 2. quest. 3.

Nota primo, hoc intelligi, si consistat seculari de paupere extreme laborante, non enim tenetur illum querere. Sic Medina quest. ciuita, sine, Angles eo fol. 47. Ludou. Lopez 1. part. instit. num. cap. 42. D. Anton. codeno §. tertio. Honcala cap. 13. Cordub. lib. 3. quest. quest. 18. fol. 172 §. ceteri querantur, Gregor. Lopez 1. part. tit. 5. d. 40. vers. in omnia. Abul. cap. 6. Matris. quest. 74. & 34. D. Thom. 2. 2. quest. 71. art. 1. & communis.

Secundo nota intelligi quando non est in promptu alius, qui tali necessitati subueniat, quia (vt bene Nauarr. summa Lat. cap. 24. n. 17.) tollitur necessitas, quando est alius, qui ei subueniat. Sic D. Thom. 2. 2. q. 32. art. 5. ad 3. & q. 71. art. 1. Greg. Lopez p. 1. tit. 23. l. 11. vers. *entendido*. Caietan. opusculo 2. tract. 5. de precepto elemosinae cap. 1. Viguer. lib. instit. 12. §. secundo vers. quinto. Geslon alfabeticus 32. littera O. Aruill. verbo elemosina num. 2. Tabien. ibi quest. 6. D. Anton. 2. part. tit. 1. cap. 24. §. tertio. Quod sano modo intelligentium est de potentia non physica, scilicet quando addunt alij, qui similiter possent subuenire. Sic enim nullus subueniret exculante se vnoquoque alios similiter, vel melius posse: sed intelligitur de potentia morali, cui statim probabiliter conueniret alius, ita vt dicitur apparere in promptu, qui possit, & prudenter, ac probabiliter iudicaret esse illi auxiliaturus, & affinis, cognatus, vel amicus. Sic Caietan. 2. 2. quest. 71. art. 1. & ibi Aragon sine, & ibi Salon 1170. ad idem sunt Nauarr. in omnibus summis cap. 24. num. 5. Geslon alfabeticus 32. littera V. Angles foribus 1. part. mat. de elemosina quest. 3. fol. 418. Tabien. ea quest. 6. vbi dicunt teneri, quando non le offere, nec expectatur probabiliter alius, qui subueniat, quia potentes id facere nolunt, & clariss Angles eadem quest. 3. diff. 6. fol. 461. cum Medina quest. de necessitate faciendi

UNIVERSIDAD

UN

ALDE

Nauarra lib. 1. de rebus. c. 1. num. 258. fol. 122. Soto ibi. 3. de iust. q. 2. art. 1. sub finem. Salon. 2. 2. q. 7. art. 1. fol. 117. ad primum. Caiet. opus. 1. tom. 2. tract. 1. de precepto elemosynae. c. 2. D. Thom. 4. d. 15. q. 2. art. 4. quæst. 1. Nau. summa c. 24. Hifp. n. 3. Lat. n. 4. Abul. 2. 6. Matth. q. 34. Sarmiento de rebus. p. 4. c. 5. n. 8. Sylu. verbo elemosyna. q. 1. Ledesim. 2. 4. q. 18. art. 3. fin. & communis.

43 Quinto dubitatur, an cum tenetur quis ad elemosynam, teneatur gratis dare, vel satisfaciatur mutuando.

46 Supponendum, quod necessitas extrema est duplex: quia est simpliciter, quod scilicet pauper nullius habet bona; alia secundum quid, quando scilicet habet alibi bona, ac hic extreme indiget.

47 Hæc ergo in re primo certum est, quod si non est extrema necessitas, nisi secundum quid, quia scilicet alibi habet bona, tunc est illi mutare. Ratio, quia tenetur ille non est pauper: & sic expressè docent omnes Doctores pro omnibus sententiis citandi.

48 Immo idem est, quando alibi non habet bona, & habet vires, quibus solitus est victum quætere, aut artem, sed spem probabilem proxime habendi; quia hic non est verè, & simpliciter pauper, sic Metina C. de elemosyna. q. an extreme indigenti sic elemosyna facienda donatio. Atagon 2. 2. q. 12. art. 5. fol. 739. pag. 1. Ledesim. 2. 4. q. 15. art. 3. fol. 117. pag. 1. & 4. Bañes 2. 2. q. 32. art. 6. dub. 3. fol. 115. Nauarra dicens esse omnium lib. 3. de rebus. cap. 2. n. 171. fol. 125.

49 Nota quod in hoc casu, si huic subueniatur de superfluo status, non potest absolute pactum inire mutuum, vt inops reddat mutuum, scilicet obligando illum, vt acquirat ad soluendum, sed sub conditione reddat, scilicet si nactus fuerit pinguiorem fortunam, quia non est tam graue onus imponendum alteri propter amissionem rei parum, vel nullo modo necessitate, & ordo charitatis illi videtur postulare: si verò de necessitate status est illi imbuendum, æquum est, vt pauper det operam, cum possit, perueniendi ad pinguiorem fortunam, nisi vellet religionem ingredi; quia non est æquum, vt propter extremam necessitatem, quam ille nullo modo vitare potest, sic petitis conditionis, & magis inhabilis reddatur ad perfectionem status, quam esset antea. Sic Nauarra n. 369. 370.

50 Secundo debet esse certum, quod si res non sit vsu consumptibilis, satis est commodare in extrema necessitate. Ratio, quia ad indigentiam subleuandum non eget ille dominio, v. g. equi, vel vestis, sed vsu, & consumptio vsu manet salua res. Sic Soto lib. 4. de iust. q. 7. art. 1. ad 4. Nauarra num. 366. & clare colligitur ex Sarmiento in deservione ad lib. de reddit. 2. n. 6. n. 6.

51 Nota hoc intelligi, quando proximus eget ipsa re vsu non consumptibili, nam si non indiget, nisi re vsu consumptibili, vt cibo, & proximus nihil habet, quo subueniat, nisi equum, vel pallium, tunc tenendo sententiam, quod in vsu consumptibilibus tenetur dare gratis, tenetur donare, vt alter vendat, & petio emat cibos. Ratio, quia tunc illa res non datur ad proprium vsum, sed vt substituat loco rei vsu consumptibilis, quare fieri tenebatur dare gratis pecuniam, si haberet: ita illum equum, qui est virtute pecunie, Sic Nauarra ibi num. 367.

At dubium est, quando est extrema necessitas simpliciter, & est res vsu consumptibilis, in qui tenetur dare elemosynam, teneatur dare gratis, vel satisfaciatur mutuando.

Quadruplex est sententia. Prima absolute docet, satis esse mutare. Ratio, quia tantum tenetur ille subuenire illi necessitati, sed satis subuenit mutuando; ergo, Sic tenent Conar. reg. peccatum 2. p. 6. 1. n. 4. Adrianus 4. mat. de restit. q. 1. quia dictum est de lucro ex turpi actu, sine in paruo. fol. 160. & quæst. 1. art. 2. in paruo solvuntur 4. Nauarrus summa c. 24. Hifp. n. 4. Lat. n. 5. & c. 17. Hifp. n. 60. Lat. n. 61. & apolog. ad librum de reddit. q. 2. monit. 4. Metina C. de restit. q. 2. causa 1. licet tandem se remittat ad id, quod dixerat, q. citata de elemosyna, quod est secunda sententia ponenda.

Secunda sententia docet, quod si res erat necessitaria ad statum dantis, vel si superfluo status, ac erat in rebus reipublice, aut aliis necessariis, seu valde vtilibus expendenda, & est in notabili quantitate, tunc sat est mutuo dare, non absolute, vt maneat liber ad ingressum religionis, vel ad viuendum in paupertate euangelica, sed conditionate, scilicet si pinguem adepsus sit fortunam: si verò erat superflua status, nec referatur ad alios fines vtilis, sed tantum ad augendum diuitias, tenetur dare gratis. Sic Metina q. ubi de elemosyna citata, & Ledesim supra. Coed. l. 1. quæst. q. 26. in fine. ad 7. fol. 227. pag. 1. in principio, vbi addit hoc esse verum non tantum in extrema necessitate, sed etiam in aliis, in quibus tenetur ad elemosynam.

Tertia sententia docet, quod si habet superflua status, tenetur dare gratis, sine alter sit in extrema necessitate, sine non, & licet res sit notabilis, si verò non habeat superflua status, & est res notabilis, sat est mutare etiam parienti extremam, secus si sit res modica; sic Atagon supra.

Quarta sententia tenenda docet non satisfacere precepto elemosynæ mutuando, sed teneri donare. Ratio, quia non satis est subuenire necessitati, sed tenetur subuenire dando elemosynam: ac elemosyna licet non sit actus liberalitatis, supponit tamen donationem liberalem, sicut genus addita indigentia pro differentia, alias vocaretur elemosyna quod datur mutuo diuiti, quod est ridiculum: & sic communis vsus loquendi nomine elemosynæ donationem gratuitam intelligit. Sic tenent Angles sermo 1. p. mot. de elemosyna. q. 3. difficult. 7. fol. 463. Palacios 4. dist. 15. disp. 6. fol. 104. Viquez lib. in fine. c. 12. & sermo 1. v. quinto. Soto, & Bañes proxime citatis, & Bañes appellat primam sententiam falsissimam, Metina verò appellat eam falsam; & Nauarra d. c. 1. n. 165. fol. 124. dicens hanc esse verissimam sententiam, & dicit habere veram, sine in necessitate extrema, sine in graui necessitate.

Nota tamen, quod in necessitatibus communibus potest fines mutare huic, cum enim non tenetur dare huic determinato elemosynam, potest huic mutare animo dandi gratis aliis alio tempore. Sic Bañes ibi, Ledesim. eodem art. 3. fol. 115. pag. 4.

Secundo dubitatur, an in extrema necessitate tenetur quis lege iustitiæ, vel sola charitatis lege ad elemosynam,

Duplex est sententia.

Prima

59 Prima, & satis probabilis ait teneri lege iustitiæ. Probat primò ex dictis sanctorum Patrum, qui diuites non largientes superflua, appellant raptores, & aliena possidentes. Secundo ex D. Thom. 2. 2. q. 118. art. 4. ad 2. vbi dicit teneri diuitem ex dubio legali, vel propter inopiam alterius, vel propter superflua bona, que habet ad elemosynam. Tertio, quia iudex potest cogere tempore extremae necessitatis diuites ad elemosynam: ergo tenentur lege iustitiæ; non enim potest cogere iudex nisi ad id, quod lex iustitiæ obligat. Quarto, quia in extrema necessitate omnia sunt communia, non ad hunc sensum, quòd prior dominus amittat dominium, vel quòd dominium fit vtriusque, sed in hoc sensu, quo mutator dicitur dominus rei mutate. Licet enim verè dominium sit mutuatarij, ac est reddibiliter; ita vt mutuator habeat ius iustitiæ, vt suo tempore res reddatur. Sic in præsentij cum iure naturali res esset communes, & per ius gentium facta sunt propria per apprehensionem, sic facta sunt propria, scilicet reddibiliter, vt scilicet necessitate extrema existente res esset reddenda ipsi indigenti à vero domino sicut illi debita, quæ conditio fuit, & debuit esse implicita in retum diuisione, vt iusta esset: ergo sicut mutuatarius tenetur ex iustitiâ reddere mutuum, sic, & c. Quinto, quia qui impedit vsu rei communis, peccat contra iustitiam; sed in extrema necessitate omnia sunt communia: ergo qui non dat elemosynam, peccat contra iustitiam, quasi impediens vsu rei communis. Sexto, quia secundum omnes constitutus extrema necessitate potest furari; ergo habet ius iustitiæ, quia ius charitatis non dat ius ad furandum. Hanc videtur tenere D. Thomas q. 13. de malo, art. 2. ad 4. licet possit explicari de debito iustitiæ legalis. Et clare hanc tenet Spino speculo testam. glof. 6. n. 8. Caiet. 2. 2. q. 18. art. 3. Atagon 2. 2. q. 32. art. 5. fol. 742. Sarmiento de redditibus 3. p. c. 4. n. 1. 4. 5. 6. & in defensorio illius lib. 2. monit. 3. n. 1. Nauarra lib. 3. de rebus. c. 1. n. 344. per plures. fol. 117 & aliqui alij, vt refert Metina C. de restit. q. 3. causa prima, fol. 115. est alia quæstio.

60 Aduerto tamen quòd licet ij, quos refert Metina, dicant, quòd qui in extrema non succurrit dando elemosynam, tenetur illi elemosynam illam restituere, transacta ea necessitate, & Bañes 2. 2. q. 12. art. 6. fol. 1154. dicit quòd hoc assertens nihil absurdè diceret: ac oppositum dicendum est etiam iuxta Doctores huius sententiæ; & probat efficacissime ibi Metina, quia (inquiunt) hæc non est obligatio simpliciter iustitiæ commutariæ, sed iustitiæ subsidiariæ, id est, in subsidium illius necessitatis: quare transacta cessat obligatio iustitiæ, sicut & obligatio charitatis. Sic fatentur Nauarra ibi n. 354. Atagon ibi. Sarmiento ibi. At dicit Nauarra n. 355. teneri restituere damna sublequata ex eo quòd non subuenit tempore extremae necessitatis. Quòd si illi opponatur, quòd prius non defendens proximum à morte iniusta cum possit, peccat, & tamen non tenetur restituere, cum tamen illa sit extrema necessitas. Respondetur, quòd si defensor erat, quia fame moritur, vel veste, aut medicina inhiurus eget, vel dando illi emens, vel aliam rem similem, vt se defendat, & hoc quando extreme his indiget, tenetur non defendens ad

damna, & tenebatur ex iustitiâ reddere rem illam: si tamen res, qua indiget, est meum testimonium, vel mex vires, vel industria, non tenetur ad damna, nec ad rem ipsam ex iustitiâ reddendam. Ratio, quia res hæc non sunt iure nature communes sicut res corporales, vt aqua, panis in extrema necessitate. Et sic concludit n. 355. oportere, quòd vt sit obligatio iustitiæ, indigentia extrema sit bonorum corporaliu; & quòd sit indigentia extrema simpliciter, ita vt nullibi habeat bona, nec artem, nec vires, quibus acquiritur.

Secunda sententia probabilior docet non teneri in extrema necessitate lege iustitiæ, sed tantum charitatis, & sic si non subueniat, nec rem ipsam, nec damna tenetur restituere. Probat primò, quia actus elemosynæ est suapte natura elicitus à misericordia, imperatur verò à charitate: ergo vbi est maior indigentia, vt est extrema, est maior ratio elemosynæ, & misericordie, ac id, quòd est debitum ex iustitiâ, non est elemosyna, nec actus misericordie; ergo. Item quia Doctores, vt vidimus dubio primo, dicunt in extrema necessitate obligare preceptum elemosynæ; ergo tunc est vera elemosyna, & non debita ex iustitiâ. Item probatur destruendo fundamenta oppositæ sententiæ: primum enim nil probat, Sancti enim large appellant raptores, & aliena possidentes, quia tenebantur lege charitatis dare pauperibus, & constat quòd sic loquuntur, quia loquuntur etiam extra extremam, & tunc constat apud omnes non esse obligationem iustitiæ. Nec secundum argumentum aliquid probat, quia iustitiâ illa legalis, de qua loquitur ibi D. Thomas, non est vera iustitiâ, & specialis virtus, qua versatur in his, quæ sunt ad alterum ad reddendum debitum secundum æqualitatem, sed est iustitiâ generalis, virtusque generalis, quæ versatur in referendo omnes actus virtutum in commune bonum humanum. Sicut charitas generalis virtus refert omnes actus virtutum in bonum, & amorem diuinum, vt docet idem D. Thom. 2. 2. q. 18. art. 6. & patet hoc, quia D. Thom. in illa q. 18. art. 4. ad 2. vbi dicit esse hoc debitum legale, loquitur etiam extra extremam, quando diues habet superflua: vt patet expressè ex verbis citatis: in quo casu aduersarij etiam fatentur non esse iustitiæ debitum. Non obstat tertium, quia falsum est solum ad obligationes iustitiæ posse iudicem compellere, loquendo de iustitiâ, vt est virtus specialis: nam potest compellere ad seruandas omnes leges, ac leges feruntur de actibus omnium virtutum, teste D. Thoma 1. 2. q. 95. art. 1. & melius q. 96. art. 3. iuxta illud Philosophi Ethic. 5. Præcipit lex, quæ debet ferri operari facere, & qua temperat, & c. Sed erit hæc iustitiâ legalis. Sic respondet Nam. Apolog. ad lib. de reddit. q. 2. monit. 1. n. 2. 3. & patet etiam hoc, quia iuxta aliquos oppositæ sententiæ, vt mox dicemus, potest etiam iudex cogere in graui necessitate, & tamen tunc non est obligatio iustitiæ. Non obstat quartum, quia illa expositio est minus vera, sed ad hunc sensum sunt omnia communia, quòd potest extreme indigens rem alienam, qua indiget, accipere, & per illius apprehensionem, & consumptionem fit sua: vt bene exponunt Soto 4. de iust. q. 7. art. 1. ad 4. & Ledesim. 2. 4. q. 18. art. 5. dubio fecit vltimo, & alij

alij: nec talis conditio, nec lex iustitiae apposita fuit in rerum appropriatione, sed manet lex charitatis praecipiens elemosynam non tantum in illa extrema, sed etiam in gravi necessitate. Non obstat etiam quintum, quia vera est maior, quando res ita est communis, ut sit sub veriusque domino, secus quando tantum est communis ad hunc sensum, quod est lege charitatis communicanda, & per apprehensionem, ac consumptionem illius sit propria extreme indigentis, at autentalem apprehensionem est reuera possidentis, & tantum lege charitatis tenetur illam communicare. Non obstat etiam sextum, quia licet tantum sit ius charitatis, potest furari, quia alter tenebatur dare, & manet etiam ius naturae in sua vi, iuxta quod omnia sunt communia. Et patet etiam hoc, quia Navarra, & alij alij prioris sententiae Doctores cum aliis sententur licere furari in gravi necessitate, cum tamen censentur in ea non esse obligationem iustitiae ad elemosynam. Et sic hanc sententiam tenent Soto lib. 5. de iust. q. 3. art. 4. vers. ut vera, Ledelm. 2. 4. q. 15. art. 3. fol. 115. pag. 2. Medina q. 3. de restit. causa 1. & clarus q. 29. fol. 38. pag. 4. vers. secunda etiam propositio. Nam. Summa c. 24. Hils. n. 5. Lar. n. 7. & Apolog. ad lib. de redditibus q. 2. nota monita 1. 2. & 3. Salom. 2. 2. q. 62. art. 7. controu. 2. vers. Probatur effectus huius. Bañes 1. 2. q. 32. art. 6. fol. 1154. Idem expresse colligitur ex multis, quos referam dubio sequenti, sub hoc dubio ponendo, quos refert & sequitur Couar. 2. 1. q. 14. num. 5. dicunt enim in extrema necessitate nullam esse actionem pauperis in diuitem, vt ei subueniat, sed tantum posse implorare officium iudicis, vt cogat diuites, ita quod haec actio iudicis officio, & non iure actionis sit. Sentunt ergo clare non teneri diuitem ex lege iustitiae: si enim debitum esset iustitiae, haberet actionem pauper. Quare male Navarra refert pro se Couaruiam, cum expresse sit huius sententiae: & quando hoc vacat ibi debitum iustitiae, intelligitur legalis, vt clare se explicat, & ne sibi contrarius sit.

62 Septimò dubitatur, an index possit cogere diuites ad dandam elemosynam pauperibus quando ad hoc tenentur.

63 Certum est apud omnes Doctores citandos posse iudicem cogere tempore extreme necessitatis: quod ultra Doctores citandos tenet etiam Bañes 1. 2. q. 32. art. 6. dub. 1. fol. 1154. Ledelm. 2. 4. q. 15. art. 3. fol. 118. pag. 4. & dicit ibi Bañes posse ad hoc compellere iudices Ecclesiasticos, & saeculares. Et quod possint Ecclesiastici, tenet Greg. Lopez p. 5. tit. 1. in promissa glossa 1. & multos quos refert, & sequitur Tiraguelus de nobilitate. 2. 2. q. 46. gloss. c. sicut. 47. dist. vers. Esparimentum.

64 Duo verò vertuntur in dubium: alterum est, an extra extremam necessitatem possit index compellere ad talem elemosynam. Duplex est sententia.

Prima negat, quia nullum acquiritur ius huic, vel illi pauperi, cum possit diues extra extremam non dare huic, sed alij reseruare. Sic tenent Sarmiento de redditibus 3. p. c. 4. n. 3. 4. 5. Soto lib. 5. de iust. q. 3. art. 4. vers. primum. Spino speculo testam. gloss. 6. n. 3. Couar. 2. 1. q. 14. n. 5. vers. vtrumque, additque tantum habere locum, quando etiam diuites habent superflua statui.

65 Secunda sententia probabilior docet posse

etiam citra extremam, scilicet in grauibus necessitatibus, quando diuites habent statui superflua. Ratio, quia licet non sit acquiritur ius etiam charitatis huic, vel illi pauperi, potest enim diues in vnum, vel alium dispensare: at communi hominum bono quaesitum est ius, vt quae superflua vni, dentur indigentibus. Sic tenent Caiet. 2. 2. q. 118. art. 3. Palacios 4. d. 15. dist. 6. fine. fol. 106. Nam. Apologia ad lib. de redditibus q. 2. monita 2. n. 2. Navarra lib. 3. de restit. c. 1. n. 374. Aragon 2. 2. q. 32. art. 3. fol. 743. faciunt alij Doctores, qui absolute docent posse cogere ad elemosynam. Sic glossa & Tiraguelus citati, & quos ipse refert; & Palacios cap. per vestra. not. 3. §. 1. 2. n. 2. Auiles c. 17. Praxium gloss. a razonables. n. 12. Greg. Lopez supra, faciunt etiam ad hoc Sylu. verò elemosyna q. 6. Ang. ibi n. 11. & etiam docent posse cogere, quando est praecipuum de danda elemosyna.

66 Alterum, quod vertitur in dubium, est, an pauperes habeant actionem contra diuites, vt dent eis elemosynam in extrema necessitate, in graui enim certum videtur non habere actionem, sed posse implorare officium iudicis, vt eos cogat, cum (vt dixi) certum sit extra extremam non esse hoc iustitiae debitum.

67 In extrema verò necessitate dicunt quidam actionem contra diuites habere pauperes, & fundantur in hoc, quia lege iustitiae tenentur diuites in tali necessitate ad elemosynam. Sic Sarmiento, Spino proxima citati, & Aragon fol. 742.

68 At dicendum est, non habere talem actionem, sed tantum posse implorare officium iudicis, vt cogat, & sic haec coactio iudicis officio, non iure actionis sit: quod sic probatur, quia (vt dixi) hoc debitum non est lege iustitiae pauperibus. Sic tenet glossa c. sicut, vers. Esparimentum. 47. dist. Tiraguelus multos referens d. n. 46. Couar. multos etiam referens d. n. 5. Sylu. & Ang. proxima citati. Butrio, Imbola, Panor. Anton. de Burgis c. 1. de tempore. Gregor. Lopez supra, & haec sententia est communis.

69 His ergo de precepto elemosynae praemissis, veniendum est ad solutionem questionis iustitiae propositae, an Petrus, ad cuius ianuam infans expositus fuit, ad alterius ianuam poterit exponere.

70 Hic casus potest disputari iuxta leges iustitiae, & charitatis.

71 Primò dico, quod hic Petrus exponens ad ianuam alterius illum puerum ad suam expositum, non peccat contra iustitiam, & sic non tenetur alteri restituere expensas educationis. Probatur, quia non tenetur ex iustitia eum alimentare: & licet dicere cum aliis teneri ex iustitia, quia haec est extrema necessitas: at iidem sententur esse iustitiam subsidiariam, & sic non obligate ad restitutionem, vt dixi hic dubio 6. Item quia illum exponendo alteri suam rem familiarem non abstulit, nec ad educandum coegit, bene enim poterat, saltem non violando iustitiam, nolle eum educare, & ad Ecclesiae canabula, seu alterius ianuam exponere.

72 Secundò dico, quod licet index eo quod non sit locus publicus ad talem pueroi educationem deputatus, cogere hunc, ad cuius ianuam puerum exposuit Petrus, vt educaret illum, eo quod illum ibi inueniret commodius, vt diximus

mus hic dubio 7. posse cogere: adhuc Petrus, qui expositus, non tenetur restituere expensas. Nec est simile de eo, qui exponeret ad ianuam alterius aliquem, qui oculis fuit, unde orta est suspicio, & iudicium aduersus eum, ad cuius ianuam intenter est, ipsique hoc damnum est subsecutum: tenetur enim hoc damnum restituere; quia in hoc casu cogitur quis ad id, ad quod alias non tenebatur, & lumpio iudicio ex tali expositione, ita vt index teneatur procedere contra illum: at in priori casu tenebatur ille ex lege charitatis, vel saltem alius de oppido ad alimentandum illum expositum, nec index constringitur compellere hunc, ad cuius ianuam inuenit expositum, sed hunc, vel alium de populo debebat compellere: & sicuti, si index vellet me compellere, vt educarem puerum, & ego illum rogarem, aut subornarem, ne ad mea, sed ad loarntis ianuam, puerum exponeret, non essem iniustus, nec teneret restituere Ioanni, quia vtriusque meo, nec iniuste cogitur Ioannes, à fortiori in hoc casu, in quo non rogo iudicem, sed hic potius manet omnino liber, & spontaneus, & poterat cogere hunc, ad cuius ianuam erat, vel alium quemlibet diuitem ex civitate, quamvis propterea quod illum inueniret ad illius ianuam, ipsum compulsi, & coegit: quandoquidem magis concurro in eo casu, quo ab ipso iudice contendo, vt puerum tradat educandum Ioanni, v. g.

73 Tertio dico, quod licet sit maior difficultas, an scilicet hic peccet contra charitatem, cum sit illa extrema necessitas illius pueri, vt patet ex dictis, sunt enim in eo evidenter signa proxime mortis, nisi ei succurratur, & sic videtur, quod tenebatur ex charitate illum alimentare: at dico quod si hic, qui ad portam alterius exposuit, non habebat superflua natura sibi & suis, nullo modo deliquit, quia non tenetur secundum omnes, vt diximus, de necessario natura sibi & suis facere elemosynam, etiam in extrema necessitate.

74 Quarto dico, quod si erit hospitalis, vel locus alius pueris expositis alendis deputatus, exponens ibi taliter, quod puer nullum subiret periculum, non peccat in charitatem, licet superflua naturae, & statui haberet, sicuti non excipiens aliquem aegrotum, sed mittens illum in xenodochium, non peccat. Ratio, quia ille non patitur extremam, nec grauem necessitatem; tollitur enim necessitas, si est alius, qui occurrat ei, vt diximus ex Navarra in omnibus summis c. 24. n. 5. & in Lar. etiam n. 17. & amplius patet ex dictis dicto sequenti, & etiam, quia licet ille teneatur superflua pauperibus erogare, at non tenetur huic, vel illi, modò non laboret extreme, vel grauius, vt diximus hic.

75 Quintò dico, quod licet non esset talis locus, si esset aliquis alius in promptu, qui puero sic exposito subueniret, non peccaret etiam contra charitatem ad portam illius exponens. Ratio, quia licet in extrema necessitate sit praecipuum de elemosyna ratione necessitatis, ita vt non sufficiat dicere, si non dederit huic, dabo alij pauperi; sicut fat est in communibus necessitatibus: at id intelligitur quando non est in promptu alius, quem valde probabiliter credo illi subueniturum, vt diximus hic.

66 Sextò dico, quod si non esset alius in promptu, qui subueniret puero sic exposito, peccaret talis mortaliter contra charitatem, si haberet superflua naturae; quia haec est necessitas extrema, in qua de necessitate ad statum, superfluis verò ad naturam, tenetur ad elemosynam, vt dixi.

67 Septimò dico, si ex receptione huius pueri probabiliter immineret infamia, aut huius periculum, vt si esset honestus quidam presbyter, aut quaedam virgo, vel vidua honesta, de qua possent alij suspicari esse sumum, non peccaret exponendo puerum ad alterius ianuam, quinuis non adeo certo sciret illum esse in promptu ad subueniendum puero; quia si propria mater ad sedendum proprium delictum potest puerum exponere, vt bene Caiet. summa verbo Adulterium, & ibi Am. n. 8. nedum poterit extraneus, ne falso sibi impetoret delictum, ac per hoc grauem infamiam contrahat, lex enim charitatis non obligat tanto periculo, ac dispendio.

68 Vltimò dico, quod moraliter loquendo, non peccat licet, exponens ad alterius ianuam, contra charitatem; quia valde probabiliter est certus, se non subueniente, esse alios, qui his expositis subueniant, & sunt nunquam contigit puerum ita destitui, quin ab hoc, vel illo excipiantur, dummodo sit illi cura, & proficiat ne puer tandiu ibi moretur, quin ab alio excipiat, vt immineret illi aliquod periculum; fieri Enriquez de. 7. de matrim. c. 19. n. 7. vbi dicitur esse hanc necessitatem extremam.

DUBIUM VI.

An tursores inuenientes aliquas varitates, Hispanè tazas, in pannis, & non admonentes pannorum dominum, peccant, & restituere teneantur; & quid si infirmiores certiores faciant, & eidem postulanti sarcendum pannum tradant, vt ita varitas occultetur, ac dissimuletur.

1 Dico primò quod eo ipso, quod dominum non admonent, peccant, tum contra legem iustam regni, quae est lex 10. tit. 12. lib. 5. nota recopil. quae iubet, vt domos certiores faciant, & non infirmiores: tum etiam peccant contra legem charitatis, quae obligat ad vitandum damnum proximi. Quod intelligitur, nisi proprium damnum imminet, videlicet fore, vt laedantur ab infirmo, & male tradentur: aut quod hic procurabit, ne illis aliquid tendendum committatur; non enim lex charitatis cum tanto dispendio proprio obligat: at non tenentur restituere, violata lege, vel precepto charitatis, quia non tenentur ex officio ad talem monitionem; cum ob id stipendium non recipiant, & transgressio legis, vel praepcepti charitatis non obliget restituere.

2 Secundò dico, quod si à tursoribus tradatur pānus infirmo, qui vendidit, scientibus illud vel se facere, & occultare, ac dissimulare damnum, tenentur hoc restituere; tum quia exhibent rem alienam, quem sciunt vellet damnum inferre suo domino, sicutque in causa cum ciuitodoti rei exhibitione, quod damnum inferatur, maxime

xime quia iuxta communem sententiam, tradens, vel etiam vendens rem alteri, qua scit abufurum contra iustitiam, tenetur restituere.

DUBIUM VII.

An economus, aut quisvis alius, cui a domino redditus frumenti a colonis exacti feruandi traduntur, possint, si qua postea incrementa reperiantur, sibi retinere, an potius domino restituere teneantur.

Iosephus Angles in sistorum quast. abenoz. 2. p. mater. de restit. q. de economis. & de sistor. fol. 37. dicit teneri restituere. Ratio, quia hoc est licitum ex aliena re acquiritur ex natura rei absque industria personae. Quod si allegetur, ideo economum triticum illud accipere suo periculo, & si auferatur a fure, soluit ipse. Respondetur satis a domino compensari pecuniam periculum, cui subest economus, ideo enim dat illi competentis stipendium economi officio, aut soluit ei certam pecuniam quantitatem, ut triticum recolligat, ac recipiat.

Nihilominus contraria sententia est probabilis, que tenet talem economum posse sibi retinere predicta incrementa, dummodo mensuram bonam, ac iustam exhibeat, quin aliquid desideretur ex eo, quod accepit, nullaque fraus interfit faciendo quod exeat, ac intumescat triticum, ut collocando illud in locis humidis, aut rigando horreum, aut ipsum triticum adaquando. Quamuis enim, in rigore loquendo, illud augmentum competat domino, ut conuenit argumentum oppositum, veruntamen probabile est posse economum eiusmodi augmenta sibi retinere eo titulo, quod id solcat esse emolumentum eorum, qui custodiunt, & accipiunt illud in mensura suo periculo: & per consentum casuum consuetudine interpretatum, &c. vltus enim hoc augmentum illis imperitur; nam omnes, qui tradunt triticum custodiendum, aut recolligendum, norunt esse incrementa, qua nunquam exposcunt, sed eo solum contenti sunt, quod bonam mensuram plenamque exhibeant. Item quia cum hoc triticum sit visu consumptibile, transfertur dominium in depositarium, atque ita damnum, & emolumentum ad illum debet pertinere, iuxta legem. 2. tit. 3. part. 5. in qua dicitur, quod quando deponitur res visu consumptibilis numero, pondere, & mensura, transfertur dominium in depositarium, illique tantquam vero domino damnum imputatur, & tenetur de casu fortuito, & per consequens etiam ad illum emolumentum spectat: immo etiam in casu, quo praefatus economus non esset depositarius, sed merus agens, probabile est futurum esse suum emolumentum, & augmentum, supposito, quod ille est obligatus ad diminutionem, & detrimentum, quamuis absque sua culpa contingat, quandoquidem hoc excedit limites agentis, nisi speciale iniuretur pactum de reddendis incrementis, atque ob hoc periculum supra se acceptum plus stipendij daretur illi, quam de more illi conceditur ratione economi officij: sic responderunt mihi docti Magistri a me per litteras consulti.

DUBIUM VIII.

An qui conducit mulam ad iter faciendum ab vno oppido in aliud, designatis, v.g. octo diebus ad eiusmodi iter, possit ad oppidum distantius transire, dummodo non plures, quam assignati sunt dies, in itinere consumat.

Laritatit gratia specialiter loquamur de eo, qui conduceret mulam ab Hispali, exempli causa, ad Marcenam nouem leucas distantem, pro quo itinere designati solent tres dies, vnus ad eundem, alius ad requiescendum, & vltimus ad redendum: ita quod licet prius veniat, quam praeterierit praedicti tres dies, soluturus est pretium illorum: dubitatur, si vnus quis ab Hispali ite in aliud oppidum Marcena distantius, conduceret mulam solum ad Marcenam, vi ita excederet pretium plurium dierum, an peccet, & teneatur restituere illud pretij, quod solueret, si ad illud oppidum distantius conduceret.

Et videtur teneri, quia contractus est iustus ex parte locatoris, quandoquidem sub hac ratione, & modo est in more conducere, & fraudulenter auferat illud pretium, quod amplius acciperet dominus male, si diceretur illi ad illud oppidum distantius, & non tantum ad Marcenam mulam duci.

Nihilominus respondeo, nullam iniustitiam committere eiusmodi conductorem, nec teneri restituere, modo id inopinatio eueniret, quia quando conducit mulam, minime cogitabat Marcenam transgredi, modo ea intentione conduceret vltierus transiendi, dummodo alia ex parte nulla interueniret iniustitia, seu damnum locatori, propter magnam multa defatigationem. Ratio est, quia si post factum iter diebus, qui super sunt conductionis, postum vi eiusmodi mula ad laborem domesticum, alportando stercus, aut aliam rem, vidente ipso domino, quare non potero iter agere non nimis defatigando mulam, quandoquidem est labor vel minor, aut aequalis cum illo, quem subiret domi.

Item quia quando absque fraude conducit mulam ad Marcenam, & vltierus transiit, ad nihil eum obligabimus, dummodo intra designatos tres dies redeat; ergo idem est dicendum, licet fraus intercedat, si quidem bona fides nullum in hoc iustitiae titulum praebet. Item quia quando conducitur mula hinc ad Marcenam per tres dies in illis est, quasi esset sua, & non alterius; ergo si illam facit laborare per eiusmodi tantum tres dies, nil tenetur restituere: nec obstat ratio in oppositum; tum quia haec positio non est legalis, quae consistit in indigibili, & ita recipit magis, & minus: tum etiam, quia conduceret mulas ad talem locum, & non ad alium, &c. deseruit ad hoc, quod si vltierus transiret, & periret, non peccat domino, sed conducenti. Sic quidam docti recentiores, qui hinc intuler, quod si interfuit aliquod mendacium, vel fraus, dicendo conduci ad vnum locum, cum tamen conduceretur ad alium; fuit tantum leue, & veniale, quod ego quoque probao.

DUBIUM

DUBIUM IX.

An liceat alicui in quouis casu erigere in altum suas ades, vel fenestras aperire, licet inde sequatur damnum religiosis domibus, quia scilicet patebunt secretiora illarum.

Si prima conclusio: stando in iure communi, & regulariter licet cuique domum suam altius, & vtne ad coelum tollere, licet inde vicinis damnum sequatur, & lux vicinis domibus tollatur, ac secretiora earum propalentur. Latrius. C. de seruim. & aqua. quando alius tollitur non ob vicini emulationem, sed ad suam vtilitatem, vt expressè habetur l. 19. tit. 32. part. 3. & ibi Gregor. Lopez. versu. maliciofamente, Paulus de Castro, Petrus Cynus, Salizetus, Baldus dicit. l. alius, vbi etiam Padilla num. 18. Couarr. 3. variat. cap. 14. n. 8. v. f. colima prius, Anton. Gomez l. 46. Tauri. n. 67. Alexand. consil. 174. volum. 2. & consil. 9. num. 3. in 6. volum. Aimon consil. 94. Capola de seruim. vrb. an. praed. cap. 39. & 62. Duernas regula 33. Sozinus regula 101.

Nota primò praesumi quemquam altius tollere domum, vel aperire fenestram ob vicini emulationem, quando inde nulla vtilitas sibi prouenit, at vicino resultat damnum. Sic Paulus de Castro, Gregorius Lopez, Couarr. Capola, Antonius Gomez num. 8. 9. ibidem. Padilla ibidem num. 22. alios referens, Duernas vbi supra num. 7.

Secundò nota, idem praesumi, quando sibi modica sequitur vtilitas, & magnum damnum vicino; quia quod parum est, pro nihilo reputatur. Anton. Gomez ibi. Sozinus, Decius, Aimon, quos refert, & sequitur Padilla dicit. num. 22. Capola dicit. cap. 39. contra Alciatum, quem refert, & cap. Padilla dicit. num. 22. quia parum, & nil equiparari iure solent. l. quoniam ff. de condit. & demonstrat. l. illud §. minor ff. de trib.

Tertio nota, in dubio non praesumi facere, vt vicino noceat, sed vi sibi proleat; quia in dubio non praesumitur delictum, l. merita ff. pro socio. sic glossa l. si iudicium §. finali, versu. non vult, ff. de damno infesto, Capola, Anton. Gomez, & alij, quos refert, & sequitur Padilla dicit. num. 22.

Quarto nota, quod conclusio posita patitur aliquas limitationes.

Prima limitatio est, nisi esset seruitus imposita per pactum, vel consuetudinem, vel legem, vt altius non tolleretur. Sic Capola dicit. cap. 39. plures textus, & Doctores allegans, Anton. Gomez num. 6. Duernas plures referens dicit. regula 33.

Secunda limitatio; quando quis habens plures domos, legat vsum fructum alterius eiusdem, non potest licetis alteram extollere, & sic obcuratur domum vlti vtilitatem in totum, sed saltem modicum lumen, quod habitantibus sufficit, relinquere debet. l. si is, qui binas, ff. de usufructu, Capola, Duernas vbi supra. Padilla n. 26. & 27. dicit idem esse in donatore volente altius erigere domum suam, ita vt domus, quam donauit, lumina proflus obtineatur, & id probat.

Tertia limitatio: in donatio volente obtinere lumina aedum donatoris erigens, res donatas; non enim ferendus videtur ingratus hic donataris, l. ad res donatas. ff. de adiu. edicti; ibi, Ne Th. Sanchez Confil. moral. Tom. I.

eo casu liberalitatis sua penam donator patitur. Sic Padilla num. 29.

Quarta limitatio, in locatore, non enim potest luminaria domus, quam locauit, proflus obtinere, l. si meret. §. si vicini, ff. locati. Capola dicit. cap. 62. num. 9. Padilla num. 30.

Quinta limitatio, fauore scholarum, nam iuxta scholarum quis aedificare nequit, ita vt luminibus earum officiarur. Sic Anton. de Burro, quem refert, & sequitur Capola dicit. cap. 39. Duernas plures allegans vbi supra. Padilla num. 28.

Sexta limitatio, quando aedificium impeditur ventum in area necessarium ad euentilandum, vel in praedijs iusticiis impeditur solum necessarium ad fructus, & hoc fauore agriculturae. Capola dicit. cap. 39. Anton. Gomez n. 7. Duernas vbi supra plures allegans, Anton. Gomez teno. 2. var. cap. 2. num. vltimo, versu. q. vltimus casus.

Septima limitatio, quando aedificaret supra te communi ipsius aedificantis, & alterius, cui officit, Capola dicit. cap. 39. Duernas vbi supra plures referens.

Octava limitatio, quando quis iure communi possit aedificare, quia solum est iustum; secus si ex privilegio generali, vel speciali alicui concederetur à Principe, vel superiore, vt possit in loco publico aedificare; quia intelligitur sine damno alterius. l. 2. §. merito, & §. si quis a principe, ff. ne quid in loco publico, & ibi glossa, & Capola dicit. cap. 39. plura allegans, Anton. Gomez l. 46. Tauri, num. 6. Padilla vbi supra num. 30.

Secunda conclusio: dominus fundi, vel soli possit in domo sua, vel pariete suo de nouo facere, vel aperire fenestram, licet maxime tendat in praedictum vicinorum, & per eum possit eorum secreta videre, & hoc stando in iure communi, modo ad vtilitatem suam faciat. Sic Bald. Paulus, Salizetus dicit. l. alius, Ant. Gomez l. 46. Tauri, num. 7. vbi plures allegans probat id verum esse, etiam si per tempus immemorabile non fuisset ibi talis fenestra, vel aedificium. Quod est verum, nisi illo volente aedificare, vel fenestras aperire, vicinus eum prohibuerit, & ex tunc decem annis inter praesentes, & viginti inter absentes praetentum, quia praescribitur hoc tempore contra alium seruitus altius non tollendi, vel aedificandi, vt docent Anton. Gomez dicit. num. 7. & glossa, & communis l. qui iumentum ff. de seruim. vrb. an. praed.

Sed dubium est, an conclusiones posite procedant, etiam si fenestras aperientes possint per eas videre secretiora domum religiosarum. Couarr. vbi supra, dicit forsitan propter publicam vtilitatem, quae à religiosis domibus prouenit, non poterit quis altius tollere, vel fenestram aperire, licet non faciat ad emulationem, quoties inde domui religiose grauisimum imminet damnum.

Padilla vbi supra num. 19. tenet respectu monachorum erigi posse ades, vel aperire fenestras, licet secretiora eorum videantur: at respectu Monachialium non posse, per taxum l. finali, C. de cathed. rec. & cap. mulieres, de iudicijs in 6.

Tertia conclusio. Probabilis est, conclusiones positas habere locum, etiam si iterata domus Monachialium propalentur. Probatur, quia non est textus concedens id privilegium monasterijs. Sic tenent Baldus dicit. l. alius, Capola dicit. cap. 62. & id indistinctè dicit de monasterijs.

F Anton.

Anton. Gomez d. cap. 6. & refert Cynum, Petrum, Albericum, Paulum de Castro, Solictum.

17 Nota tamen, quod Padilla d. h. 10. dicit, si monasterium offendatur, potest vicinum compellere, vt vendat ipsi monasterio seruitutem alitius non tollendi, & refert Anton. Gomez d. h. 1. 46. Tauri, num. 9. Sed Anton. Gomez non id dicit absolute, sed si vtilitas, quam dominus sentiret, esset longe maior, quam damnum, quod resul- tarat monasterio, vel Ecclesie ex edificio, non posset cogi vendere hanc seruitutem: si vero damnum Ecclesie esset longe maius, tenetur dominus, & esset cogendus vendere seruitutem. Et ratio eorum est, quia monasterium pro domo sua extruenda, vel etiam amplianda compellere potest vicinum, vt proprias edes ipsi vendat. Sed hoc fundamentum vaide dubium est, & id impugnat Couarr. vbi supra num. 7. & ideo doctrina, que super ipsum fundatur, dubia est, licet sit valde probabilis.

18 Quarta conclusio: licet iure communi conditiones potest uti verax, at attentio iure Regni non potest quis ita d. iudicium suum in altum tollere, vel beneficium aperire, vt secreta domorum vicini pateant. Probatur ex l. 25. tit. 12. part. 3. vbi sic dicitur: Pudezmo alzar se ena quanto quis- fiere guardando vna via, que no defuere mucho las casas de sus vecinos. Vbi Gregor. Lopez verbo mu- cho, dicit hac: Eas lex notanda est, iure enim communi libertas erat extollendi, quantum voluit: at hac lex vult, quod etiam quando non debetur seruitus, vel cessare consuetudo, vel statum, immo adesse liberos, & commoditas edificandi, ad huc curare debet, ut nimis edes vicini pateant. Et Padilla vbi supra n. 31. dicit hac: Licentia alius edificandi restricta est per l. Partida: unde nemini tam sic licet erigere suas edes, vt secreta domus vicini possit penetrare. Et Parlad. lib. 1. de rebu quodlib. cap. 15. sine. dicit hanc l. Par- tidæ notandam, quia iure communi id expressum non erat.

19 Nota nullam iuris rationem habere, quod quidam vulgo dicunt, vi via publica media interit, possit vicinum in altum tollere edificium, licet vicini domus pateant; secus vero si domus conti- gua sint; quia hac distinctio nullo iure fulcitur. Sic Padilla num. 19.

20 Vltima conclusio: h. adificia sunt in plateis, vel in viis, que adificia impediunt eas, talia adificia impeditiua exturbantia decorem locorum publi- corum omnino demolienda sunt, nec sunt retinenda, vt constat ex pragmatica Burgis condita 1496. & docet Auendaño de exequendo mand. reg. lib. 1. cap. 12. num. 17.

DVBIVM X.

An si maritus dissipauit multa bona acquisita continentia matrimonio; iudic. & alijs prauis vitijs, vt cum meretricibus, &c. teneatur saluato matrimonio sic male consumpta in sua parte computare.

DVBIVM XI. Prima dicitur teneri in sua parte computate; quia hac est quedam societas inter virum, & uxorem, & in omni societate hoc est commune, vt si socius aliqui mala expendat, teneatur in sua parte imputare. Sic Montalbus lib. 3. fori. l. 1. tit. 3.

de las ganancias, & refert medio. Matienzo lib. 5. or- din. r. 9. §. 1. §. 6. num. 12. & limitat, quando est notabilis pars, quam malus expendit; & prater quam si ludo amittit, quia ludus est quidam contractus lucro, & iactura expositus. Idem Aiora de partit. 1. part. cap. 8. num. 10. Nauarrus lib. 3. de r. r. r. cap. 1. d. num. 15. Cord. summa q. 12. §. d. h. 6. & dicit, quod vxor potest occulte compenari.

Secunda docet, quod licet in iuris rigore sit vera sententia posita, at contraria est vera, scilicet non teneri virum in sua parte imputare male consumpta, atenta practica, & consuetudine recepta; non enim solent fieri h. consideratio- nes, quando soluto matrimonio lucra diuiduntur. Nec valet argumentum alia societati- bus, quia alij socij non valent inuito socio, alienare: & esset nimis restringere virorum potesta- tem, & cum ipsi principaliter lucentur, & labo- res subeant, magis est concedendum ipsis, quam alijs administratoribus. Nec obstat lex 5. tit. 9. lib. 5. noua recopil. in quantum dicit, Contal que no seuen frande de la muger, quia vir non facit h. vt fraudet uxorem. Sic tenet Gregor. Lopez l. 12. tit. 10. part. 5. verbo ganancias. Gutierrez 2. pra- ctic. quæst. 121. num. 7. Nauarrus summa Latin. cap. 17. num. 155. Anton. Gomez l. 31. Tauri n. 73. Azebedo lib. 5. recopil. tit. 9. l. 5. num. 10. Baeca de decima r. r. cap. 27. num. 28. Xuarez lib. 3. fori. l. 1. tit. 3. de las ganancias num. 57. Ioann. Garcia de con- ting. ac quæst. num. 66. Burgos de Paz iunior quæst. 8. tituli num. 29.

Sic conclusio: Prima sententia probabilior est, stando in rigore iuris: at secunda est probabilis, & in praxi magis recepta.

DVBIVM XI.

An liceat Christiano furari bona infidelium ha- bitantium in terris vsurpatis que erant Chris- tianorum, v. g. bona Maurorum.

Sic prima conclusio: Priuata autoritate nullus inotritum per terras infidelium transitum faci- ens, potest eorum bona accipere, vel depræda- ri, vel damnum aliquod suis bonis inferre, aut eos decipere in numero, pondere, vel mensurafed vlt- tra peccatum, tenentur restituere illis damnum. Ratio, quia prater regna, que occupant iniuste, cætera bona, que sua industria comparant, sua sunt. Item quia tempore treugæ hosti fides ser- uanda est, cap. noli 23. quæst. 1. at qui per hos transi- tus faciunt, vel in terris horum infidelium nego- tiantur, habent treugas, & vt ferunt, van de paz. sic tenent Metina consilium de hac re, quem refert, ac sequitur Cord. summa casuum quæst. 96. Sorus lib. 5. de iusta. quæst. 3. art. 5. Angelus verba furum num. 39. Syluest. vbi quæst. 8. Armill. num. 12. Rosell. num. 14. Host. Raynerius, Pisana, quos re- fert, & sequitur Tabien. verb. furum, n. 8. D. Anton. 2. part. tit. 1. cap. 15. §. 1. sine.

Secunda conclusio: Tempore belli fas est ho- rum bona deprædari: pater, quia tunc intentionit authoritas publica: constat etiam ex experientia, & praxi receptissima, cum tunc etiam eos in serui- tutem redigere fas sit. Sic Sylu. Arm. Tab. Rosel. Rayn. Pisana, Ang. Host. D. Anton. ibidem.

Hinc inferitur, Christianum iuste captum à Sar- racenis, non posse furari, & si furetur, teneri restituere

restituere, dempto casu extreme indigentie: at iniuste captum posse furari, nec teneri restituere. Probatur prima pars, quia est illic quali tempore treugæ, Hispanæ, de paz. Et respectu ipsius est tempus treugæ; & nulla ipsi in captiuitate irrogatur iniuria. Pater secunda pars, quia contra iustitiam priuatur sua libertate, & datur nimis seruitutem, & vitam patitur, que magna digna sent mercede. Sic Diuus Anton. Host. Raineri- us, Pisana vbi supra. Rosell. num. 25. Syluest. q. 9. Tabien. num. 8.

Nota huiusmodi Christianos iniuste detentos ab infidelibus posse furari ab eis tantum, qui in captiuitatem ipsos redigere, vel ipsos captiuos habent, & tantum, quantum sui redemptio, & famularatus, & iniuria, & damna inde secuta merentur, quia hi sunt causa: ar à reliquis infidelibus non possunt furari, quia non sunt causa illius damni, nec iniustitie.

Sed licet ea que diximus num. 1. 3. 4. vera sint, loquendo ex natura rei, & seclusa Christianorum Principum voluntate: ar de facto ex iure belli, & ex præsumpta voluntate Christianorum Principum, cum quibus Mauri habent bellum iniustum, licitum est quibuscumque Christianis, siue in il- lis terris commorantibus, siue per illos transeun- tibus, aut siue iuste, siue iniuste illi detineantur quæcumque bona, à quocumque Mauro furari (cessante tamen scandalo.) Sic P. Molina tom. 1. de iniustia disp. 37. pag. 194.

Tandem nota casu, quo quis Christianis contra iustitiam iuxta dicta furaretur bona Sara- cenorum iniuste Christianorum Principum ter- ras occupantium, quo casu tenetur restituere, sufficeret facere restitutionem Principi Chris- tiano, ad quem pertinet illa terra: vnde si ma- nifester furtum Principi Christiano, & ille remittat omnino, vel cum aliqua compensatione; manet, qui sic furatus est, tutus in conscientia, quia Princeps ille potest illa bona, & alia plura ab infidelibus auferre, & illis bellum indicere, & eos in seruitutem redigere. Sic colligitur ex Metina, & Cordub. vbi supra, & ex Soto vbi supra, dicit enim priuata autoritate non licet ab his furari, & sic videtur sentire, quod publica li- ceat: & tenent alij viri docti. Et videtur hoc intelligendum, nisi Princeps pacem iniisset cum istis, quia tunc non potest frangere pactum, nec ab his bona eripere.

CAPVT VI.

De promissione, & donatione.

SVMMARIVM.

- Dvs. 1. An donator possit conditionem, modum, ve adiectum donationi in vtilitatem alterius, pacto cum ipso donatario tempore contractus inito, reuocare postmodum, altero minime consentiente.
2. De speciali quadam donatione à quodam Generali Societatis IESV in fauorem quorundam benefactorum facta, dubitatur, an fuerit valida, & expræterit morte ipsius.
3. An contractus gestus ab uxore sine licentia viri, qui invalidus est iuxta legem 55. Tauri, &c. fir- metur iuramento.

Th. Sanchez Confil. moral. Tom. I.

- 4. An mulier coniugata possit donare causa mortis absque viri licentia.
5. An mulier coniugata possit elemosynas in suo viro facere.
6. An vxor possit viro inuito aliqua parentibus, aut filijs priuatis maritonijs, vel alijs consanguineis suis indigentibus dare ad eos alendos.
7. An ex bonis continentis matrimonio acquisitis solum maritus valeat absque uxoris consensu, cui di- midia eorum pars debetior, vident eadem uxore contractus, & donationes, ac elemosynas quas fecit facere.
8. In quibus rebu possunt expendi bona ciuitatis, vel oppidorum, Hispanæ, nec proprios del concejo.

DVBIVM I.

An donator possit conditionem, modum, ve adiectum donationi in vtilitatem alterius, pacto cum ipso donatario tempore contractus inito, reuocare postmodum, altero minime consentiente.

EXEMPLI causa ponamus casum, quo quis donauit Petro mille au- reos, vel fundum hac lege, vt post eius mortem succedat in his bonis talis persona, an possit donator pen- nitere, & reuocare donationem, aut modum illum in fauorem illius persone adiectum, anrequam illa acceptet, non obstante principali donatarij, scilicet Petri acceptione.

Hac in re duplex est sententia, & vtraque appellatur communis.

Prima dicit non posse reuocare etiam consen- sientie donatario, quia per acceptionem ipsius est acquiritum ius irrevocabile illi tertio, in cuius fauorem ille modus, vel conditio cadit. Sic tenent multi per multos textus, quos omnes al- legant Couarr. 1. variar. cap. 14. num. 7. & 8. Molina lib. 4. de primog. cap. 2. num. 74. idem tenent Dueñas regula 216. sine. Auendaño l. 40. Tauri gloss. 5. num. 7. Anton. Gomez eadem l. 40. Tauri num. 29. & 2. tomo variar. cap. 4. num. 1. 3. sine. Villalobos in antinomias iuris civilis, & regij, fol. 6. num. 26. Azebedo lib. 5. re- copil. tit. 6. l. 11. num. 19. Salzedo in addit. ad Bernar- dum Diaz, regula 211. Gratian. regula 410. dicens eam semper vidisse obseruari in iudicando, & consulendo. Mieres tract. de maiorat. l. p. q. 2. 3. n. 13. cum alijs, præcipue n. 20. Perez lib. 3. ordin. tit. 8. l. 3. Angulo de meliorationibus l. 1. gloss. 8. n. 21. Costa de patris & nepote, pag. 9. Menchaca cap. 62. contr. euf. vsu frequentium, Gutierrez cap. quæstio pactum, in principio n. 60. dicitque sic consultuisse alios Aduo- catos illius ciuitatis. Idem Xuarez allegat. 19. & l. quoniam in prioribus, in declaratione legis Regni 9. 8. n. 2. & omnes hic dicunt esse communem.

Secunda sententia docet posse reuocari, nisi à tertio acceptata sit; & hæc est probabilior. Ratio, quia ex hac dispositione dux donationes res- sultant, vt fatentur Paulus de Castro l. si pecu- niam ff. de condit. ob causam, num. 3. Suarez d. quæst. 8. n. 6. Tello l. 27. Tauri, num. 2. Molina lib. 1. de primog. cap. 1. num. 17. Gutierrez lib. 2. pract. q. 52. n. 3. nempe vna in fauorem primi, alia erit in fauorem secundi: constat, vtramque donationem eodem iure censendam esse, ita vt sicut prima neces- sario acceptanda fuit, ita, & secunda; quando verò

F a ab

ab illo acceptata fuit, reuocari non potest. Sic Bart. & multi alij, quos refert Couarr. *dillo num. 7.* idem Molina *lib. 4. de primogen. cap. 2. num. 73. & 74.* Iulius Clarus *lib. 4. recept. §. donatio. quest. 13. vers. Secundo est articulus.* Gregor. Lopez *part. 3. tit. 4. l. 7. vers. el otro.* Gomez Azias *l. 2. Tauri. num. 30.* & Nauar. *Apologia pro lib. de reddit. monito 60. n. 2.* & Gutierrez *lib. 2. pract. quest. 52. num. 6.* & multi ex his hanc vocant communem. Et hanc mihi dixit quidam doctus lurisperitus esse veriore, illamque omnino admittendam esse dicit Couarr. *ibi num. 8.* quando natus adiectus est in fauorem heredis ipsius donatis.

4 Nota primo, hoc habere verum, etiam quando modus adiectus est in fauorem Ecclesie, vel pie cause, potest enim reuocari ante ipsius acceptationem. Sic Molina *num. 74.* Couarr. *num. 15. 16.* alios referens Nauar. *supra* contra alios, quos refert Couarr. & Molina. Item habet verum, licet notarius nomine absentis acceptet, nisi alter acceptationem ratificauerit. Hæc enim acceptatio non facit, vt donatio fiat irreuocabilis, vt dixi *lib. 1. de matrim. disp. 7. num. 3.* Sat autem erit tacita acceptatio, & quando in fauorem infantis, vel nondum nati fit, non requiritur ipsius acceptatio. Sic Molina *num. 75.*

5 Secundo nota, quod etiam inuito donatario potest donator reuocare talem modum, quando nihil interest donatarij modum seruari, vel non; at si donatarij quidquam interesset modum non reuocari, non possit sine ipsius consensu reuocari; quia intercedit pactum etiam cum illo, & cum sit acceptatio ab eo, non potest ipso inuito reuocari. Sic Couarr. *ibi num. 9. fine.* & quidam doctus lurisperitus, quem ego consului. Et Couarr. allegat textus, & Doctores, & subdit idem Couarr. quod quoties aliquid traditur alicui, vt alteri det, potest penitere, & reuocare eo inuito, quando quod reuocatur, gratia tantum dantis, & penitentes agendum erat.

6 Tertia nota, limitandam esse hæc secundam sententiam, quam amplectimur, multipliciter.

7 Prima limitatio est, nisi interueniat iuramentum donatoris, per tale enim iuramentum redditur irreuocabilis illa donatio acceptata a solo donatario, etiam quoad modum in tertij fauorem adiectum. Sic Couarr. dicens esse omnium, *dillo cap. 14. num. 10.* & late fundat post plures Peralta in allegatione pro comitatu de Roda *n. 49. & 73. cum sequentibus.* Idem quidam doctus recentior a me consultus. Immo Gregor. Lopez *l. 7. tit. 4. part. 5. vers. el otro*, idem dicit quando donator fecisset promissionem de non reuocando, seu ex verbis appareat hoc promississe in fauorem secundij donatarij.

8 Secunda limitatio est, vt intelligatur secunda sententia posita quando donatio secunda inclusa in illo modo taliter facta est, ita vt eo moriente in alium, vel alios transferretur, nec ad vltiores protrahenda sit: secus quando facta est iure maioratus, vel aliter perpetuo familie, tunc enim proculdubio dicendum est, subsequata primi acceptatione nullo pacto posse reuocari respectu sequentium: cum enim ea donatio perpetua futura sit, atque in totius familie fauorem facta fuerit, consequens est, vt nomine familie a primo acceptata fuisse censatur, ita vt vltiorum acceptationem non exigat: non enim est possibile, vt ab

omnibus acceptaretur. Et sic *l. 17. & 44. Tauri* de cetero est, quod per solam traditionem factam primo vocato ad maioratum efficiatur inuicem irreuocabilis tam respectu ipsius, quam sequentium. Sic Molina *lib. 4. de primogen. cap. 2. n. 75.* Gutierrez *lib. 2. quest. pract. 9. 52. num. 4. & 6.* Mieres *tractatu de maioratu 1. part. quest. 24. per totam.* Anton. Gomez *l. 40. Tauri num. 33. 34.* & quidam doctus lurisperitus.

Hinc inferitur decisio huius casus. Quædam Marchionissa cuiusdam Collegij Societatis *185 v* fundatrix, id pactum & conditionem, in fundationis scripturis apposuit, vt eam partem decimarum, que ad Marchiones illius oppidi pertinebat (in illo enim oppido medietatem decimarum percipiunt domini illius status, & clerici alteram medietatem) Societatis illius solueret, atque etiam eorum successoribus. Quan fundationem simul cum pacto, & conditione acceptauit Societas per publicum instrumentum a Societate, & ab ipsa Marchionissa iuratum, inscio tamen marito prædictæ conditionis. Modò verò ob amorem, quo afficitur erga Societatem, de licentia sui viri, vult conditionem auferre, & remittere Societati perentem illam decimarum. Dubitatur, an id possit facere. Respondetur negatiue: tum quia ratione iuramenti facta est irreuocabilis illa conditio; tum etiam, quia non fuit facta in fauorem vnus, vel alterius, sed totius familie in perpetuum: quo casu etiam facta est acceptatio primi. Et licet hic non fuit Marchionis acceptatio, quia ignorauit, Marchionissæ tamen acceptatio fuit totius familie nomine. Ceterum has decimas illi remittere poterit Marchio, quoad vixerit. Sic respondit quidam doctus lurisperitus.

Tertia limitatio est, modò res sit integræ: enim res non sit integra, quia scilicet tradita est secundo donatario adueniente die, quo tradenda erat, nequit reuocari. Sic Iulius Clarus *supra.* Couarr. *d. cap. 14. n. 13. vers. principaliter, & quinto.* Idem dicit Iulius Clarus, si eneuisset casus, in cuius euentum donatio in illum tertium collata fuerat, nam tunc nequit reuocari. Idem Gutier. *lib. 2. pract. quest. 52. num. 3.* & adducit ad hoc probandum *l. 7. tit. 4. part. 4.* vbi disponitur, quòd si alicui donatur aliqua res, ita vt post certum tempus perueniat ad alium, post illud tempus statim possessio, & dominium transit in eum, qui est vocatus post dictum tempus, & sic consequenter reuocari nequit. Quam legem sic intelligit etiam Tello *l. 27. Tauri num. 2.* Suarez *allegatio 9.* licet circa illius intellectum vacillauerit Anton. Gomez *l. 4. Tauri, n. 25. 28.* & licet Couarr. *dillo num. 13. vers. Quamobrem,* dicat posse, etiam adueniente die reuocari, si nondum tradita est.

Quarta limitatio, quòd licet donator possit reuocare eam conditionem in fauorem tertij adiectam, at eo defuncto eius hæres reuocare nequit, quia videtur donatio ipsa confirmata donantis morte, ita vt res non possit amplius dici integra, & consequenter non possit amplius reuocari. Sic contra Baldum, & Romanum tenet multos allegans Couarr. *lib. 1. var. cap. 14. num. 17.* Iulius Clarus *dillo quest. 15. sine.*

At verò pacta, & conuenta inter duos pace, hæc lege, & qui eam violauerit, ipso iure iure auctorum pena plectatur, & ea velisco, vel Ecclesie applicetur, in quam pace rupta possint sibi mutuo

hanc penam remittere. Confule Couarr. *lib. 1. var. cap. 14. num. 18.*

D V B I V M II.

De speciali quadam donatione a quodam Generali Societatis *185 v* in fauorem quorundam benefactorum facta: an fuerit valida & expirauerit morte ipsius.

1 Vidam Generalis Societatis *185 v* iussit quidam Prouincialis, vt duabus quibusdam sororibus centum aureos quorannis largiretur, arrepto eas esse pauperes, & fratrem earum signale beneficium pingue in fauorem cuiusdam collegij Societatis obijt Generalis Societatis *185 v*: ac modò dubium est, an hæc donatio, que viuente Generali, cepta est executioni mandari, expirarit eius morte?

2 Circa hoc quinque difficultates moueri possunt. Prima est, an potuerit prædictus Generalis Societatis eam donationem facere. Secunda, esto potuerit, an post mortem proprium Clementis VIII. quo interdicit Religiosis munera dare, possit continuari. Tertia, esto non sit contra motum proprium, an cessarit morte ipsius Generalis. Quarta, esto non cessarit, an possit reuocari per Patrem Generalem successorem. Quinta, esto cessarit, an possit per P. Generalem presentem confirmari, non obstante dicto motu proprio.

3 Circa primam difficultatem videtur non potuisse donare, quia Prælati monasterij non est dominus, sed procurator, seu dispensator bonorum monasterij, & sic conditionem Ecclesie, seu monasterij potest facere meliorem, non verò deteriore: vt habetur expresse *cap. 2. de donat. & cap. finali, 16. quest. 6.* donare enim dilapidato, ac perdere est. *l. si filiosfamilii, 1. de donat. l. cum de in debito, ff. de probat.* Ergo nequit donare. Item, quia tutor procurator, & administrator, donare nequit. *l. 1. §. 1. ff. de offi. procurat. Casaris. l. finali, ff. de curat. furiosi, & docent Ioan. Lupus rubr. de donat. §. 66. num. 29.* Mutienzo *lib. 5. recept. tit. 3. d. 3. g. 1. num. 3.* Ioan. Garcia de donat. remunerat. *n. 22.* Caldas *l. si curatore, C. de in integrum restit. verb. sine curatore, num. 126.* Et de Rectoribus civitatis, qui administratores sunt, tenet idem Bart. *l. ambrosio, num. 2. ff. de decretis ab ordine faciendis.* Curia Pisana *lib. 2. cap. 20. num. 4.* Cuius ratio est, quia ad bonam administrationem non pertinet donare, cum perdere, & dilapidare sit, vt diximus. Et sic in propriis terminis, quòd Prælati donare nequeant, tenet Innoc. *cap. 1. de depos. num. 2. initio.* Cynus, Baldus, & communis, *l. 1. C. etiam per procuratorem Ioan. Garcia de expens. cap. 20. num. 9.* Ioan. Lupus rubr. de donat. sine, explicans, nec minima donare posse, nisi id conclusuato obtinuisset, & eodem modo glossa *cap. 2. de donat. vers. non debet;* & licet alij Doctores non ita stricte loquantur, at solum concedant posse Prælatos minima donare; vt colligitur a contrario sensu *ex cap. 2. de donat. ibi, Græci donationes, & docet ibi glossa vers. graues.* Innocent. *ibi statim in principio.* Immo *cap. 3. de donat. sine.* Sed in hoc casu non fuit donatio rei minime, sed grauis. Ergo non potuit fieri a Generali Societate.

4 His non obstantibus, dico esse validam. Primo, quia Prælati non est propriè procurator; potest

enim latius, & liberius de rebus Ecclesie disponere, quàm procurator: dicitur autem procurator eo quod non libere, vt dominus disponit, sed tenetur Ecclesie utilitati consulere, vt bene docent Panorm. *cap. 2. de donat. num. 1. glossa cap. finali vers. quia, sine, §. quest. 3.* Item quia hæc non fuit proprie, & vere donatio, sed remuneratio conueniens beneficij accepti a fratre; at donatio remuneratoria potius est permutatio, ac debiti solutio: & hoc non tantum quando merita paruant adionem ex iustitia lege, sed etiam quando eius sunt natura, vt deceat hominem probum gratum esse, ac ad antidota obligari, vt probat *lib. 6. de matrim. disp. 6. num. 2.* ergo prohibita donatione Prælati, non censetur prohibita donatio remuneratoria. Item tertio, quia tutor, & curator, qui donare non possunt, bene possunt causa remunerationis donare, per *l. cum pueris, 13. §. cum tutor, ibique Bart. initio, ff. de administrat. tutor. l. qui filium, ff. ubi pupillus educari debet.* Et docent Cumanus *consil. 101. Roman. consil. 30.* Ioan. Garcia de donat. remunerat. *num. 22.* Panorm. *cap. 3. de donat. num. 2.* & Rectors etiam oppidi, que donare nequeunt, possunt tamen causa remunerationis donare, per *l. cum ff. de bono damnat. & docent Alex. consil. 45. num. 1. & volum. 4. Bart. l. ambrosio, num. 2. ff. de decretis ab ordine faciendis.* Rolandus a Valle *consil. 5. num. 9. volum. 1.* Curia Pisana *lib. 2. cap. 20. num. 11.* Loazes in allegat. pro oppido de Mula pro Marchione de los Velez *fundamento 3.* pro ipso Marchione *1. part. a num. 2. & maxime num. 9.* Iason, Felin. Albericus, quos refert, & sequitur Tiraquell. *l. si æquum, verbo donationi largitum, num. 32. C. de reuoc. donat.* Aucadaño *cap. Prætorum 2. part. cap. 10. num. 1. & 43.* & in propriis terminis, quòd Prælati possint donare causa remunerationis, docet Panorm. *cap. 3. de donat. sine.* At in nostro casu concurrunt duplex causa, altera iuste remunerationis, ob quam donatio non est prohibita Prælati: altera elemosynæ, erant enim illæ donatarie pauperes, & etiam causa elemosynæ facti, vt non dicatur vera, & propria donatio, vt bene docet Imola *cap. 3. de donat. num. 6.* non enim mouet pura liberalitas, sed pietas: ergo donatio hæc firma, & valida fuit. Quòd si obicitur, Doctores tantum concedere posse Prælatos causa remunerationis, & elemosynæ moderate donare: at hæc donatio excessiua videtur, cum sit centum aureorum quotannis, dum ex femina superstitibus fuerint. Ad hoc dico non esse præsumendum Patrem nostrum Generalem, qui præmatura consultatione habita id fecit excessisse iustam beneficij recompensationem: & sic in dubio pro eo standum est, cum fuerit legitimus superior, & administrator, qui se solo secundum constitutionem Societatis potest legitime administrare, & dispensare bona eiusdem Societatis. Secus in aliis Religiosis, in quibus nullus Prælati potest donationem in aliqua notabili quantitate facere absque consensu Capituli, vel Definitorum.

Ex dictis patet ad argumenta contraria solutio,

Quoad secundam difficultatem, videtur non posse continuari post mortem proprium, quia hæc donatio, cum annua sit, habet tractum successiuum; & sic quoad id quotannis post mortem proprium datur, videtur extendi, nec ob hoc dicitur extendi ad præterita, cum non dicamus comprehendere donata antea dictis annis.

7 At dicendum est posse continuari, non obstantem motu proprio, quia constitutio noua non extenditur ad praeterita, nisi id in ea expresse caueatur, vt expresse dicitur *cap. finali, de consuet.* At in motu proprio non dicitur extendi ad praeterita. Quod non tantum verum est de praeteritis omnino antea consummatis, sed etiam quando antea incepta sunt, & tempore constitutionis non sunt consummata, vt optime docet multos referens Menchaca *de successi, creatione lib. 3. §. 18. num. 280.* & probat optime *lex finalis, sine tit. 12. part. 3. ibi, Et si ei per que el tiempo, en que son conuenidas y fechas las cosas, deve siempre ser ualido.* Sed haec donatio annua ante motum proprium concessa est, ergo motus proprius ad eam non extenditur, licet executio eius non omnino ante motum proprium sit consummata. Et confirmatur, quia haec donatio omnino ante motum proprium perfecta fuit, & plene ius acquisitionis donataris, & tantum eius executio quotannis praestatur & sic poll motum proprium quoad aliquot annos, vt dicitur in *distinctione clari* apparere: ergo motus proprius non extenditur ad illam. Quod insuper confirmatur duplici doctrina: altera est Panormitani *cap. fin. de constit. num. 11. & ibi Felin. num. 1. vers. amplius quarto, & ibi Innocentius num. 13. Bartolus,annes populi num. 4. §. de iustit. & iure, ubi docent, quod constitutio emanat de nouo solemnitate actui prefertens, si actus perfectus sit, licet pendat in futurum quoad effectum, non extenditur ad illum, vt est textus *liberimus. C. de testam. vers. quos in posterum*, ubi asseritur formam ibi testamenti praescriptam non extendi ad testamentum ante eam legem facta, licet testator non obierit, ex cuius morte effectum sortitur testamentum: at in presenti casu idem contingit, dum enim motus proprius editus est, iam donatio facta erat, & perfecta, licet in futurum penderet, quoad partem effectus, & executionis: ergo motus proprius ad eam donationem non extenditur. Altera doctrina est Felini *eodem cap. finali num. 1.* post quartam ampliationem, & ibi Innocentius num. 13. *vers. sed aduerse*, ubi docent, si constitutio edatur, vt vxore filius orba obeuntis vir dotem comparat, non extendi ad nuptiam ante eam constitutionem, licet habeat effectum mors vxoris; ex qua dos comparanda est post eam constitutionem editam. Et reddunt rationem, quia ex dotis contractu fuit quiescens ius vxoris hereditatis, quibus soluto matrimonio morte vxoris soliole carens, dos restituenda erat: & sic statutum superueniens non debet tollere obligationem alteri quantam, licet nondum effectum sortita sit. Haec illi. Ergo similiter in nostro casu, cum per vna donationem ius donataris acquisitum sit, licet donatio nondum quoad omnes annos executioni mandata sit, motus proprius superueniens non tollit obligationem, ac ius illis quiescens. Adde, quod ille motus proprius in Hispania non fuit receptus, atque adeo non vrget contra solutionem nostram.*

8 Quoad tertiam difficultatem, quae ceteris difficultior est, videtur obita Patris nostri Generalis concedentis donationem cessasse, quia id fuit mandatum Provincialibus Bethicae, & Aragoniae prouinciae inuindum, vt scilicet quotannis contingerent illam summam, at mandatum morte mandantis inuincit, *cap. gratum, & cap. reuocatum, de*

offic. deleg. l. mandatum, C. mandati. Dices id intelligi re integra: at hic non est res integra, cum ceptum sit executioni mandari, superflue praedicto Generali. Haec solutio omnino vna est, ea enim distinctio, an res sit integra, nec ne, tantum locum habet in mandato iurisdictionis, ne lites diu protrahantur. Secus de mandato praescripte obbligatorio ad aliquid faciendum, aut non faciendum: id enim semper, siue res sit integra, siue non, mandantis morte spirat, nisi mandatum per modum constitutionis fiat, vt optime Sylu. *verbo mandatum, quast. 3.* Secundò probatur, idem enim est rem fieri tempore inhabili, & referri ad tempus inhabile, *l. in tempus, ff. de hered. instit.* Et sic eadem ratione, qua non valet donatio inter coniuges, non valet etiam quando fit ante initum matrimonium hac lege, vt contracto matrimonio solum acquiratur, *l. quod sponsa, C. de donat. ante nuptias*; sed in nostro casu videtur Patrem nostrum Generalem disposuisse pro tempore inhabili, in quantum donatio illa annua executioni mandanda est post eius obitum, dum donatarie vixerint: administratio enim Patris nostri Generalis pro tempore vitae est, cuiusque obitus cessat. Tertio probatur ex *l. finali, ff. de puen. initio*, ubi sic dicitur: *Præsi ultra administrationis sua tempore interdicere alicui aere sua vti non potest*, ubi glossa *vers. administrationis, C. l. 1. C. de postulando, vers. obtemper.* & ibi Bartolus num. 2. Salicetus num. 1. & 4. Baldus num. 1. Paulus de Castro num. 1. ubi dicunt intelligi, quando per sententiam interlocutoriam, secus quando per definitam prohibitoria fit, quia haec fit cum cause cognitione, & magna solemnitate: ergo in nostro casu cum Pater noster Generalis, qui administrationem bonorum Societatis haberet, disposuerit per modum cuiusdam mandati, cessabit praecipuum eius obitu, sicut & eius administratio.

At dicendum est non cessasse eius obitu. Cuius rei intelligentia pender ex cognitione, an ea donatio annua censetur vna, vel multiplex: nam de annuo legato, quod censetur multiplex, & quotannis distinctum, expresse habetur *l. si in singulis, C. l. cum in annis, ff. de annuis legatis*, si enim donatio annua censetur multiplex donatio, plures inde confluent actiones, & quolibet anno habilitas attendenda erit, cum quolibet anno sit distincta donatio. Si autem vna donatio sit, tantum ius initium inspicendum erit, & habitas tunc temporis consideranda est: vt bene docet glossa *l. si Stichum, §. finali, vers. stipulatio, ff. de verb. obligat.* & ibi Bartolus num. 1. & melius ibi Iason num. 1. qui optime dicit adeo hoc esse verum, vt si filiofamilias relinquatur legatum annuum, acquirat patri pro illis tantum annis, quibus filiusfamilias fuerit: ubi emancipatus fuerit, ex tunc legata futuris obuentaria sibi acquirat, quia sunt distincta legata: at verò si per stipulationem annuam aliquid acquirat filiusfamilias, quia stipulatio annua vna est, vt dicitur expresse *ea l. si Stichum, §. finali*, acquirat patri integrè, licet filiusfamilias postmodum emancipetur, quia initium acquisitionis, cum vna tunc fuerit pro singulis annis stipulatio, solum attendendum est. Similiter stante statuto, vt ex legato, & stipulatione soluantur gabella, & ex annuo legato soluantur quotannis sua gabella, eo quod

quod quotannis est distinctum legatum, & at ea stipulatione annua semel tantum debetior gabella: iuxta haec ergo, si haec donatio facta à Patre nostro Generali vna fuit, dicendum est non extinctam esse eiusdem obitu. Quòd autem vna fuerit, patet ex *dist. l. si Stichum, §. finali*, ubi dicitur, licet legata annua plura sint: at stipulationem annuam vnã esse: at nomine stipulationis, seu contractus etiam clauditur donatio, vt patet: nam secundum ferè omnium sententiam mulier per leges Tauri prohibita contrahere, nequit etiam donare: ergo donatio annua vna est. Secundò, quia de donatione annua causa mortis facta expresse habetur esse vnã, *l. senatus, §. finali, ff. de donat. causa mortis*, ubi sic dicitur: *Si qui mortis causa in annis singulos pecuniam stipulatus est, non est similis ei cui in annis singulos legatum est: nam est vnica legata sint stipulatio vnã vnã est, & conditio eius, cui expromissum est, semel intenda est*, ubi glossa *vers. vnã*, dicit vnã esse donationem, quia semel inspicitur, an acquiratur. Vbi etiam pondero, quòd donationem causa mortis appellat Iuriconsultus stipulationem, ad confirmandum id, quòd diximus, nomine stipulationis, seu contractus comprehendi etiam donationem; & *l. sancimus, §. finali, C. de donat.* ubi legillator disputat, an donatio annua facta ad vitam donantis, vel donatarij vna sit, & dicit sic in *vers. Nos autem si huiusmodi fuerit donatio, vt intra vitam personarum situr, vel donantis, vel donatarij, multa intelliguntur donationes*, ubi glossa *vers. multa*, ait esse multas ad hunc tantum effectum, vt insinuatione indigeant, si excedant quingentos solidos, at quo ad alios effectus est tantum vna; & id probat ex *dist. l. si Stichum, §. finali*. Idem dicit glossa *dist. l. senatus, vers. multa, sine, & ibi Bart. sine.* Iason *dist. l. si Stichum, §. finali, n. 3.* & glossa *l. si vxorem, C. de condit. inst. vers. competentem*, ponit idem discrimen inter contractus & legata, quòd in illis tantum initium inspicitur, in his vero dies, quo cedit legatum. & ibi Bald. n. 9. dicit etiam in donatione causa mortis tantum initium inspicere: & reddit rationem differentiam, quia contractus regulatur essentialiter à voluntate duorum, qui cum à principio interueniant, tunc absoluitur, semel enim tantum contrahitur, non successiue. *l. si Stichum, §. si stipulatio, ff. de verb. oblig.* & argumento *l. Pomponius, la prima, ff. de neg. gest.* ergo cum haec donatio vna sit, & perfecta in sui initio, tunc tantum donantis potestas inspicenda est, & factum legitime retractari non debet, licet postea casus eueniat, à quo incipere non potuit. *Regula factum legitime 73. de regul. iur. in 6. ubi Dynus n. 5. & 6. & Bart. l. penultima, §. si placet, initio, ff. de verb. oblig.* explicant id esse, quando factum iam erat perfectum, & legitime consummatum.

10 Sed dices, textus, & Doctores citatos tantum disponere, habitatem donatarij, vel stipulatoris inspicendam esse tempore, quo perficatur donatio: at nihil dicere de habitate, donantis. Respondet donantem, & donatarium esse correlatum, vt de mandante, & mandatario: emptore, & venditore, docet Euerardus in *sum. cap. in loco a corruptus, n. 4.* & sic dispositum in vno, censetur in alio dispositum, *l. finali, ff. de iudic. viduit.* & per alia iura, quae adducit ibi, Euerardus n. 3. & pa-

ret etiam ex *l. finali, C. communia prebi.* ubi dicit textus ad inducendam securitatem in re plurimum dominorum, oportet vt omnes cedant, & subdit, Idem iuris est, si vni ex dominis cedatur. Praeterea probatur non extinguì obitu Patris nostri Generalis, nam *cap. quattuor, & cap. prohibemus, de decimis*, interdicitur decimas laicis in feudum concedi, & tamen olim concessas ante ea decreta, vt defenderent Ecclesias, licet retinent laici, & eorum successores, eo quòd constitutio non ligat actus, antea factos, licet habeant tractum successuum. Sic docent glossa *eo cap. quattuor, vers. concesserit, ad finem.* Panorm. *cap. cum Apostolica, de his, que sunt a prelat. num. 11.* & ibi Anton. n. 4. Host. *ibi ad finem.* Henricus num. 1. Card. *opposit. §. 6. Innoc. n. 4. Sylu. verbo, decima, q. 10. dicto 1.* Ang. *ibi n. 13.* Tabien. *q. 24. p. 23.* Rosell. n. 15. idem supponunt Ioan. Andreas *disto cap. cum Apostolica, n. 9.* Archid. *c. 2. de decimis in 6. ad finem, super vers. concessas, & ibi Francus §. sane, p. 3.* tantum enim disputant, an in dubio praesumantur antea concessae, vel post: & sic supponunt antea concessas licet possideri à laicis. Quam doctrinam ad praesentem casum pondero primò, quia causa illius concessionis iam cessat, vt docet glossa *dicto vers. concesserit*; secundò, quia Pontifex non est dominus, sed administrator decimarum Ecclesiae: sicut Pater Generalis administrator bonorum Religionis: tertio, quia decima illa habet tractum successuum, cum quotannis soluantur; & tamen, quia semel facta est perfecta donatio, non extinguitur morte Papae concedentis: ergo similiter in nostro casu: nec nona constitutio superueniens Clementis octauo, ne regulares dent munera, extendatur ad hunc casum: cum iam semel donatio perfecta sit, licet executio pendat in futurum: vltimo, quia quoties aliqua facta iam est gratia, & perfecta, daturque mandatum executori, vt illam exequatur, hoc mandatum non cessat mandatis mortis, sicut nec gratia, cui est accessorium; vt expresse his verbis habetur *cap. si super gratia, de off. deleg. in 6.* at sic contingit hic, nam Pater noster Generalis perfectè fecit gratiam, concessitque donationem: & Prouinciales, quibus mandatum executionis, fuerunt merè executores; ergo hoc mandatum non spirauit obitu mandantis. Minor patet, quia merus executor est, qui nullam habet cause cognitionem, sed meram executionem, *l. executorem, C. de execut. rei iudic.* & colligitur ex *l. 32. tit. 8. part. 3.* ubi Greg. Lopez *vers. finalado, sine*, dicit cum *Bart. l. a dno Pio, in principio, ff. de sentent. & re iudic.* & communi Doctorum, *cap. de cetero, eod. tit.* quando fuit cognitum super executione, & commissa fuit alicui executioni, hic commissarius dicitur merus executor; quod contingit hic.

11 Ex dictis patet solutio ad primum argumentum contrarium. Ad secundum dico, non dispositum pro tempore inhabili, statim enim perfecit donationem. Ad tertium dico, id esse mandatum prohibens, & sic administratione finita extinguit: at in nostro casu gratia est perfecta, & tantum datur mandatum exequendi.

12 Circa quartam difficultatem, an scilicet possit generalis successore reuocare, respondetur negative, cum enim fuerit ab initio donatio perfecta, & ius acquisitionis donataris, non potest

hoc ius acquisitionis auctore generalis successor. Quod de Principe, necesse non posse reuocare donationem ab antecessore factam, docet Gregor. Lopez part. 2. tit. 5. l. 14. vers. duo deuen. Item qui Princeps tenetur promissiones, & pacta cum eo, vel antecessoribus vniua scire. Felix cap. qua in Ecles. n. 62. de consil. Matienzo multos referens in dialogo Relatorum 4. p. 9. 12. n. 7. per l. 6. ff. de publicanis. & vlt. g. l.

13 Ad quintam difficultatem respondeo esto cessasse morte Patris nostri Generalis ea donatio, postea Generalis praesens, eam confirmare, non obstante motu proprio Clementis octauis; hanc enim non est solutio, solum remuneratoria, nec liberalis, quia solutio prohibet motus proprius, sed pro bono pacis, & adificationis, moueretur tunc, & scilicet ad confirmandum, si modo cessaret donatio. Et facit ad hoc confirmandum, quod cum donatio sit prohibita inter virum, & vxorem, pro bono tamen pacis inter consanguineos utriusque coniugis valet, vt docet Ioan. Lupus rub. de donat. §. 12. n. 9. per l. creditor. §. Titius ff. mandati, vbi promissum pro pace consequenda occasione matrimonij nequit a muliere reperi, vt commendat Bald. Sed esto illius donationis confirmatio fuisse probata illo motu proprio Clementis octauis iam diximus illum non fuisse receptum in Hispania, & ideo praedictis non obstat.

DVBIVM III.

An contractus gestus ab vxore sint licentia viri, qui inualidus est, iuxta legem 55. Tauri, & c. firmetur iuramento.

1 Aliqui affirmant, quia contractus minoris, qui non valet, absque licentia tutoris, firmatur iuramento. Auth. sacramenta puerorum, C. si alicuius vendit. Sic tenent Anchar. & Aretinus, quos refert, & sequitur Ioan. Lupus rub. de donat. §. 68. n. 30. Callanax in consuet. Burgundiae, rub. 4. §. 1. n. 28. & in simili tenet multos allegans Tiraq. l. 15. canonib. glossa 4. n. 28. nempe itante statuto, vt vxor non contrahat absque consensu propinquorum. Ergo idem dicendum est de contractu vxoris.

2 At dicendum est, non firmari iuramento, quia contractus alias inualidus, quando prohibetur ob contrahentis praedictum, tantum firmatur iuramento, vt contingit in contractu minoris; sicus vero quando prohibetur ob tertij damnum: nam in tertij praedictum non firmatur iuramento, cap. cum contingit, de iur. iur. fine, & cap. quandoque postea, de pacis in 6. huc. at contractus vxoris absque licentia viri prohibetur ob viri praedictum. Vnde (inquit Couar.) non facit ad rem doctrina Tiraquelli, quia quod vxor non contrahat absque consensu propinquorum, est ad vitandum tantum vxoris damnum, vnde non mirum, quod talis contractus firmetur iuramento. Sic tenent multi allegati per Tiraq. dicta glossa 4. n. 27. Azbedo lib. 5. recopil. tit. 3. l. 2. n. 87. & ibi Matienzo glossa 1. n. 18. Anton. Gutierrez l. 55. Tauri n. 8. & ibi Ioannes Lupus sibi contrarius n. 18. Castillo ibi n. 26. Cifuentes l. 56. Tauri, vers. quod primo limita. Gomez dicit l. 52. Tauri n. 34. Couar. 4. dec. 2. p. cap. 7. §. 1. n. 3. Mo-

lina tomo 2. de iur. disp. 343. col. 2. vers. de vxore. Menchaca de success. creat. §. 30. n. 56. Auendano c. primum 2. p. cap. 27. n. 15. & in suo dictionario, verb. otorgamiento. Perez lib. 1. orationum. tit. 8. l. 1. fol. 601. pag. 2. §. praeterea, & eius sine. Quiert. dicta Auth. Sacramenta puerorum n. 41. & de iuram. confirmat. 1. p. cap. 1. num. 34. Villalobos in arario communium opin. licentia l. n. 206. Mexia l. Tolenti, de los terminos. 2. p. 7. fundamento. n. 27. & est communis sententia.

Limita, nisi quando contractus talis non est in praedictum viri, vt quia alter non est potiturus bonis, nisi post mortem vxoris, & sic soluto matrimonio, tunc enim firmatur iuramento, vt contingit in donatione causa mortis facta ab vxore sine licentia viri, vel donatione inter viuos facta, vt alteri dentur bona post mortem vxoris, vel viri. Ratio, quia cessat omnino praedictum viri, & sic ratio, ob quam non firmatur iuramento. Sic tenet alios referens, & dicens communem, Burgos de Paz consil. 2. n. 97. Gutierrez, de iuram. confirmat. 1. p. c. n. 14. & facime Ant. Inmola, & Alciatus, quos referant, & sequuntur Azbedo, Mexia, Couar. ibidem; dicunt enim talem contractum iuratum valere in praedictum vxoris, ad hanc sententiam, quod nequit contra contractum a se iuratum agere.

DVBIVM IV.

An mulier coniugata possit donare causa mortis absque viri licentia.

1 Vplex est sententia. Prima ait posse. Primum qui potest testari, potest donare causa mortis. l. finali, tit. 4. part. 5. ut vxor potest secundum omnes testari, absque licentia viri; ergo. Secundo, quia l. 55. Tauri, quae est l. 2. tit. 3. lib. 5. recopil. tantum prohibet contrahere absque viri licentia, at donatio causa mortis potius assimilatur vitae voluntati, quam contractui: & ad hoc multas rationes, & textus, ac Doctores allegat Tiraq. de legibus comm. l. 16. glossa 5. a. n. 64. vsque ad 74. Sic tenet Menchaca lib. 1. controu. vsu freq. cap. 12. n. 5. Matienzo lib. 5. recopil. tit. 10. l. 7. glossa 2. n. 32. & ibi reprobatur distinctionem Greg. Lopez, quam mox subiciam; & n. 31. tenet firmiter minorem posse donare causa mortis absque curatoris autoritate, & Epistolola ad Elitiam; & habetur cap. quod Deo 33. g. 5. vbi & glossa verbo hunc, & Hugo, & Turrecr. ibi, Montalbus l. 12. tit. 24. part. 1. Cord. summa 9. 25. vers. lo sexto. Panor. cap. si quis, de iur. i. n. 4. Holt. tit. de pactione. §. quibus, & qualiter, vers. quid de faciendis. Metina C. de elemosyna 9. de quibus bonis elemosyna facienda est. Palacios Rub. rub. de donat. §. 45. n. 3. lex 12. tit. 23. part. 1. Ledesma. 2. 4. g. 15. art. 6. Aragon 2. 2. g. 32. art. 8. Nau. cap. 17. Lat. & Hisp. n. 154. Palud. 4. disp. 15. quest. 3. Abul. Math. 6. quest. 57. Ex hac conclusione

Secunda sententia ait non posse donare causa mortis absque licentia viri. Ita Molina tomo 2. de iur. disp. 288. n. 16. citans alios contra Nauarrum lib. 3. consil. 3. tit. 24. quae probabilior est. Ratio, quia donatio causa mortis, pro vt est in fieri, & sic quo ad ipsius ordinationem, & solemnitatem, a qui

equiparatur contractui, eiusque naturam sequitur: postquam vero est iam facta, & sic quoad effectus equiparatur vltimis voluntatibus, vt plures congregans testatur Molina lib. 1. de primog. cap. 12. n. 16. & Gutierrez super l. vnica. C. quando non per. part. n. 28. ergo cum nequeat vxor absque licentia viri contrahere, non poterit etiam donare causa mortis; alias rationes, & Doctores allegat Tiraq. supra a num. 75. vsque ad 86. Nec obstat l. finali tit. 4. part. 5. dicens eum, qui potest testari, posse donare causa mortis, quia intelligitur de personis sui iuris, quae possunt contrahere absque aliorum consensu, quales non sunt vxor, & minor habens curatorem. Hanc tenent Tiraq. ibi, Couar. multos referens rubr. de testam. 3. p. n. 12. Anton. Gomez 2. var. c. 4. n. 16. illatione 4. Cifuentes l. 55. Tauri, dnb. 11. Menchaca sibi contrarius lib. 1. controu. vsu freq. c. 60. n. 34. Molina lib. 2. de primog. cap. 9. num. 4. Bacca de non melior. sal. causa dotis, cap. 20. n. 20. & 21. Azbedo lib. 5. recopil. tit. 3. l. 2. n. 66. Gutierrez lib. 2. pract. quest. 22. n. 5. & de iuram. confirm. 1. p. cap. 13. n. 8. & 9. vbi multos refert, & vtrouique reprobatur distinctionem positam Matienzo, & Gregor. Lopez; & toto cap. 13. probat minorem etiam non posse donare causa mortis absque autoritate curatoris; & idem docet ea q. 21. n. 7. & Molina dicto cap. 9. n. 8. & 9.

DVBIVM V.

An mulier coniugata possit elemosynam inuito viro facere.

1 HAc in re duo dubia agitantur: alterum, an possit de bonis dotalibus: alterum, an possit de paraphernis facere elemosynas.

1 Circa bona dotalia sic Prima conclusio: mulier coniugata nequit de bonis dotalibus elemosynas facere sine voluntate expressa, vel praesumpta viri. Ratio, quia constante matrimonio dominium rerum dotalium, vel saltem administratio pertinet, & maritum. l. duce ancillam, C. de rei vindicatis. Item, quia viro graue damnum inferretur, cum dos ad sustentandam matrimonij onera collata sibi sit, & soluto matrimonio tenetur integram vxori restituere. Sic tenent D. Thoin. 2. 2. g. 12. art. 8. ad 2. & ibi Caiet. Ang. verbo elemosyna, n. 7. Tab. n. 12. Arn. n. 6. Rosel. elemosyna 2. n. 3. Sylu. g. 5. D. Augull. Epistolola ad Elitiam; & habetur cap. quod Deo 33. g. 5. vbi & glossa verbo hunc, & Hugo, & Turrecr. ibi, Montalbus l. 12. tit. 24. part. 1. Cord. summa 9. 25. vers. lo sexto. Panor. cap. si quis, de iur. i. n. 4. Holt. tit. de pactione. §. quibus, & qualiter, vers. quid de faciendis. Metina C. de elemosyna 9. de quibus bonis elemosyna facienda est. Palacios Rub. rub. de donat. §. 45. n. 3. lex 12. tit. 23. part. 1. Ledesma. 2. 4. g. 15. art. 6. Aragon 2. 2. g. 32. art. 8. Nau. cap. 17. Lat. & Hisp. n. 154. Palud. 4. disp. 15. quest. 3. Abul. Math. 6. quest. 57. Ex hac conclusione

2 Inferitur primum posse vxorem elemosynam conferre, quando pauper est in magna necessitate, & non est recursus ad virum. Ratio, quia est praesumpta viri voluntas. Sic Angel. n. 67. Tabien. n. 9. Sylu. g. 5. Arm. num. 5. Panor. dicto cap. si quis, glossa cap. non dicatur, 12. g. 1.

Secundo inferitur, quando vxor de licentia viri peregrinaretur, posset elemosynas, quas aliae peregrinae honeste faciunt, conferre; quia est praesumpta viri voluntas. Sic Ang. Tab. Sylu. Arm. ibidem.

Tertio inferitur posse vxorem de pane, & vino, & aliis huiusmodi elemosynas facere, iuxta consuetudinem aliarum coniugarum eiusdem qualitatis; quia est praesumpta viri voluntas. Sic Ang. n. 7. Tab. n. 12. Nau. n. 153. Sylu. g. 5. dicto 5. Arm. n. 6. Rosel. n. 3. Metina vbi supra.

Quarto inferitur posse vxorem elemosynas conferre, quando vir est absens, vel amens, & non est alius dispensator; quia tunc dispensatio vxori commissa est, & sic rationabilis, & praesumpta viri voluntas est, vt aliquas elemosynas conferat. Sic Palacios 4. d. 15. diff. 7. Sylu. Rosel. Palud. vbi supra n. 19. Tabien. n. 12. Arn. n. 6. Nau. n. 154. qui optime hoc limitat, modo vxor eas tantum elemosynas conferat, quas vir, cum esset sane mentis, vel praesens, solchbar elargiri; quia quo ad has tantum est tacita viri voluntas. Nau. lib. 3. de restit. cap. 1. n. 86. 87. reprobatur hanc limitationem, quia quando vir est absens, mulier habet administrationem, nisi aliud vir prohibeat; & quando est amens, dum non est alius tutor, habet mulier ordinariam administrationem.

Quinto inferitur, si vxor habeat bonorum administrationem, posse elemosynas impertiri; quia est praesumpta viri voluntas, vt patet ex l. filiusfamilias. §. 1. ff. de donat. Sic Arn. n. 6. Ang. n. 6. & 7. Tab. n. 9. vbi bene hoc limitat, posse scilicet vxorem inquam viri dedit illi commissionem, quia in hoc est praesumpta viri voluntas.

Tandem inferitur, eas posse elemosynas conferre, quas probabiliter praesumit vxor virum suum velle, iuxta omnes Doctores citatos. Quare cum mariti distinctarum sint conditionum, alij enim parciores, alij vero liberaliores sint, non potest quota certa destinari, de qua vxor disponere possit: sed id prudentis arbitrio relinquendum est, attendita mariti qualitate, conditione, & possibilitate.

Hinc sit non omnino audiendum esse Nauar. 9. summa Hispana cap. 28. addit. ad num. 153. capius 17. & Lat. c. 17. n. 155. quem sequitur Cord. dicta g. 125. vers. de lo suso dicho. dum dicit vxorem, cui in dotem decem milia nummorum aurei collati sunt, non posse nutricia in elemosynam quadraginta numos aureos conferre: si hoc intelligit inuito viro, bene quidem dicit; si vero vir non sit manifeste inuitus, pensandum est prudentis arbitrio, an sit praesumpta viri voluntas, & tunc poterit, si minus, non. Vnde Bañes 2. 2. g. 11. art. 8. inquit mulierem diuites posse dispensare, nesciente viro vigesimam partem lucri annualis, quia debet esse interpretatiue voluta. Sed haec regula non est certa.

Secunda conclusio: in triplici casu potest mulier coniugata elemosynas impertiri absque viri voluntate. Primus est, quando pauper extreme indiget; quia in extrema necessitate omnia sunt communia. Sic D. Thomas, & Caiet. Ledesma. Metina, Abul. Palud. Sylu. Palac. Arn. Rosel. Tab. Ang. vbi supra lex 12. tit. 23. part. 1. & ibi Gregor. Lopez, Panor. dicto cap. si quis, Montalbus dicta l. 12. Nau. n. 153. Cord. summa. g. 153. dicto 9.

ditto 9. Navarra lib. 3. de restit. cap. 1. n. 81. ubi dicitur idem de gravi necessitate, si habet superfluum: quia in hoc casu obligat preceptum elemosynarum. Secundus casus est, quando vxor viliter gerit viri negotium, quia scilicet videtur esse crudeliter, & sceleratam, & ut Deus ipsi lumen præbeat, & ne puniat, elemosynas moderatas facit, ut fecit Abigail. *Regum* c. 29. quæ liberavit viuum à morte propter panes datos David contra voluntatem viri sui. Sic Palac. Rosel. Medina. Palud. Sylu. ubi supra. Ang. n. 7. Tabien. n. 12. Navarra n. 84. 85. Arm. n. 6. Navarre. n. 154. Tertius casus est, si vir destitisset vxori certam summam pro victu, & ipsa abstineret, ac sumptibus parceret, id quod ex victu sibi subtraheret, posset in elemosynas distribuere. Ratio, quia illud est suum. Sic Ang. n. 7. Tabien. n. 12. Arm. n. 6. Rosel. n. 3. Nau. n. 154. Palac. Sylu. Palud. ubi supra. Cordub. ubi supra. Navarra num. 88. limitans quando illa paritas non esset in præiudicium familie, sed sine personæ.

11 Tertia conclusio: extra hos tres casus, si vir prohibeat vxori, ne elemosynas faciat, probabiliter præsumere potest nolle virum simpliciter ipsam ab elemosynis coëtere, sed à superfluitate elemosynarum; quare posset etiam hoc casu commones, & modicas elemosynas conferre, ut de pane & vino, & aliis huiusmodi. Sic D. Thom. 4. dist. 15. quest. 2. art. 5. quaestiuicula 1. Ledesma. Montal. ubi supra. Arm. n. 6. Angel. n. 7. Tabien. n. 12. Rosel. n. 3. lex 12. tit. 23. part. 1. Sylu. Abul. supra. Nau. ditto n. 153. ubi expressè dicit, quod etiam si expressè prohiberet elemosynas de pane, & vino, intelligitur ipsam coëtere à superfluis tantum elemosynis de huiusmodi faciendis, & non à modicis, & communibus. Navar. supra n. 82. 83.

12 Quarta conclusio: si aperte constaret vxori per verba viri patentissima nolle virum, ut ipsa etiam commones, & modicas elemosynas conferat, nequit vxor habens tantum bona dotalia, has modicas elemosynas facere: patet, quia iuxta dicta in prima conclusione vxor nequit de his bonis elemosynas dare, nisi ex voluntate expressa, vel præsumpta viri; sed hoc casu cessat præsumpta voluntas, immo est expressa in contrarium: ergo. Hanc tenent expressè Montal. Arm. Rosel. Tabien. Navar. n. 83. Sylu. Abul. ubi in tertia conclusione; & colligitur expressè ex D. Thoma 4. dist. 15. q. 2. art. 5. quaestiuicula 1. ubi ait posse vxorem commones, & modicas elemosynas dare, si constet, quod viro placeret: ergo ubi oppositum constat, non poterit. Colligitur etiam expressè ex omnibus Doctoribus citatis in prima conclusione, qui omnes docent nullam habere vxorem in bonis dotalibus potestatem ad faciendum elemosynas absque consensu expresso, vel tacito viri: ergo ubi expressissime dissentitur, non potest vxor, &c. Navarra ditto n. 83. dicit non omnino improbabile esse, quod extante vlti dandi has minutas elemosynas, posset contradicente viro, quia vltus habet vim legis.

13 Nota tamen huiusmodi prohibitionem viri non esse rationi consentaneam: æquum enim est, ut vir permittat vxori commones, & modicas elemosynas erogare. Ledesma. ubi supra.

14 Hæc tamen de potestate vxoris ad faciendum

elemosynas de bonis dotalibus: superest de bonis paraphernis disputare; & sic dubium est, an vxor habens parapherna, possit de illis absque voluntate expressa, vel tacita viri elemosynas facere, vel potius idem dicendum sit de paraphernis, quod de dotalibus dictum est, quo ad potestatem vxoris ad faciendum elemosynas.

In primis si ius commune, immo ius regium 15 Partitarum attendamus, potest vxor de paraphernis, & de iis, quæ proprio manuum labore acquirit, facere elemosynas, etiam contradicente marito; quia hæc bona sunt vxoris, ut patet l. bus lege, C. de pascuis, & l. maritus. C. de procurator. & l. 12. tit. 23. part. 1. & docent omnes Doctores citati, nemine discrepante.

At verò iuxta ius recentius huius regni Hispaniæ est gravissima difficultas, an vxor possit de bonis paraphernis elemosynas conferre absque viri consensu. Et difficultatem facit, quia l. 13. tit. 1. finali lib. 3. legum fori, & l. finali lib. 1. tit. 11. & l. 15. Tauri, quæ hodie est lex 2. tit. 3. lib. 5. in nova recopil. cauetur, ut vxor nequeat facere contractum, vel alium actum obligatorium sine facultate viri; & l. 9. tit. 9. lib. 5. nova recopil. cauetur, ut in Hispania fructus omnes quorumcumque honorum constante matrimonio acquisiti dividantur inter virum, & vxorem.

Duplex est sententia.

Prima docet vxorem de paraphernis posse 17 elemosynas facere, sine licentia viri. Pro hac sententia in primis facit doctrina quædam Baldi, & plurimum aliorum, quæ docet quod extante statuto, quod mulier non possit contrahere sine consensu propinquorum, hoc non obstante poterit donare Ecclesie sine illa solemnitate, quia pia causa est privilegiata, & contra hoc privilegium, quod respicit Deum, vel Ecclesiam, nequit fieri statutum. Hanc doctrinam docet Baldus l. generali. C. de sacrosanct. Ecclis. num. 3. & ibi Paulus Fulgosius, Alciatus, Felin. cap. Ecclesia, de consuet. num. 83. Panot. in repetit. super cap. Ecclesia sancta Marie, de consuet. num. 38. Anchar. cap. 1. de consuet. Alex. consil. 105. num. 11. lib. 4. Arctinus l. manuum, ff. de acquir. hered. Iason l. si vnus, §. partium, ff. de pascuis, & plures alij, quos refert Tiraq. post leges connubiales, glossa 8. num. 163. immo Bald. consil. 93. tit. 2. idem docet, stante statuto requirente consensum viri. Et propter hanc doctrinam tenent expressè hanc sententiam Petrus addic. ad Siguram l. 3. §. finali ff. de liberis, & posthum. num. 75. Cifuentes l. 55. Tauri q. 17. ubi dicunt vxorem posse donare ad pias causas sine viri licentia: & probant hoc ex doctrina Baldi allegata; & Palacios rubr. de donat. §. 48. n. 3. relinquit cogitandum, si dicit possit, quod non obstantibus regni legibus possit vxor inuito viro de paraphernis elemosynas facere, propter doctrinam Baldi citatam. Item Lara l. si quis à liberis, ff. de liber. agnosce. §. si quis ex his, num. 261. 262. 269. vide ad n. 235. tenet in his locis, in quibus lucra non communicantur inter virum, & vxorem, ut Cordubæ, posse vxorem de paraphernis pro arbitrio vti sine viri licentia, & in quousvis vltus; & n. 297. 298. concludit in iis locis, in quibus lucra communicantur, posse vxorem ex fructibus dotis prodigere quod superfluum, alita familia: posse (inquam) dimidiam lucri partem, quæ sibi obuenit, & in elemosynas, & quousvis alios vltus

vltus connerere: & probat, quia alijs non erit bona societas, cum non sit æqua vlti, & mulieris conditio, sed ad impariam iudicentur.

18 Secunda sententia docet non posse in Hispania vxorem absque viri licentia de paraphernis disponere, vel elemosynas facere: quare secundum hanc sententiam idem dicendum est de paraphernis quoad posse vxorem elemosynas facere, quod de bonis dotalibus dictum est. Et innuitur hæc sententia legibus regni citatis, quibus cautam est, lucra consistente matrimonio, ex quibus bonis, etiam paraphernis acquisita diuidenda esse inter virum, & vxorem, cui iuri mariti præiudicium inferret vxor, si parapherna expenderet; præiudicium enim vti ex lucris parte, quæ sibi ex paraphernis obuenitura erat. Item quia eisdem legibus cauetur administrationem bonorum ad virum pertinere, & non ad vxorem, & sic vxoris contractum absque viri licentia inuitum esse nullum, quia bona administrare ad solum virum pertinet: ergo non potest vxor parapherna administrare, & in elemosynis expendere; si enim contrahere prohibetur, ne viro noceret, à fortiori prohibebitur donare ad pias causas; quia plus per donationem laedit vir, quam per contractum, cum per illam nihil in commutationem recipiat; per hunc verò recipit aliquid pretij. Pro hac sententia est Baeca de non meliorandis sita. cap. 11. n. 59. ubi expressè dicit vxorem, inficere viro, non posse elemosynas dare, etiam de paraphernis. Idem omnino Bañes 2. 1. q. 42. art. 8. & Nauar. cap. 17. Lar. & Hisp. n. 155. ubi hæc inquit, non potest vxor elemosynam facere de iis, quæ proprio manuum labore acquirit, ubi lucra communicantur, & administratio pertinet ad virum; & Greg. Lopez l. 12. tit. 23. part. 1. vlt. apartadamentum. ubi hæc dicit, iuxta leges Regni non potest vxor etiam de parte lucri ad se pertinet elemosynam facere, quia administratio pertinet ad virum. Hoc idem Navarra supra num. 90. & dicit donatium teneri restituere. Quod si arguas, quod mulier habet dominium suæ partis lucrorum: ergo si accipiat occultè, non tenetur restituere, sicut si pupillus à tutore. Respondet n. 91. 92. negando consequentiam, quia tutor habet vltusfructum non in sui, sed in pupilli vtilitatem. Ad vir in sui vtilitatem, ut onera matrimonij sustentet, & dicit n. 85. contra Nauarum, quod de suo labore, & filiarum, & familiarum quotidiano, quando lucrum non est magni momenti, potest elemosynas facere, quia suum est sine ex tacito consensu maritorum, siue ex consuetudine huius regni. Et Palacios verbo elemosyna, ubi hæc dicit, non potest vxor de paraphernis elemosynas facere in magna quantitate propter leges regni. Et idem profert dicit Aragon 2. 2. q. 32. art. 8. & addit omnes donationes factas ab vxore esse irritas. Et Cord. summa q. 125. vers. lo sexto, ubi hæc dicit, No puede la muger casada disponer de la parte de sus ganancias. Et Xuarez super l. 3. tit. 3. de las dendas, n. 1. & 8. licet aliquantulum dubius, dicit non posse vxorem contrahere etiam ad pias causas sine viri licentia. Et Alcozer lib. de ludo cap. 14. inquit, En España no puede donar la casada de las paraphernales, propter l. 55. Tau. & Gomez Arias l. 55. Tauri n. 49. ubi inquit, non potest vxor donare sine speciali licentia viri: & Anton. Gomez eadem l. 55. n. 1. & Couar. 4. decr.

2. p. 7. §. 1. n. 1. docent in paraphernis non posse vxorem aliquo modo agere, nec contrahere sine licentia viri; quia fructus paraphernorum ad ipsum spectant, & administratio. Pro eadem sententia sunt Sylu. verbo vxor. q. 7. & Rosel. ubi n. 1. ubi dicunt, quando vir habet administrationem in bonis communibus, non posse vxorem facere elemosynas; cum ergo in Hispania vir habeat administrationem, non poterit vxor, &c. Pro eadem sententia sunt alij plures Doctores doctores, quod prohibita venditione, consentit donatio prohibita, & omnis actus per quem dominium transferretur. Hi sunt Anchar. Panor. Alex. Anton. Ripa, quos refert, & sequitur Couar. de testam. 3. p. rubrica n. 12. & glossa l. 2. in soluto tenet. C. de usucap. quam ibi commendat scribentes, Bald. cap. itera, de distat. Iason l. filiusfamilias. §. diuis n. 71. & ibi alij moderniores. ff. de legat. 1. Gratian. in regularum 482. n. 11. Castillo l. 69. Tauri n. 7. Anton. Gomez l. 53. Tauri, n. 73. Martienzo lib. 5. noua recopil. tit. 9. l. 3. glossa 6. num. 6. Immo Couar. ubi propter hanc doctrinam docet non posse vxorem donare causa mortis absque viri licentia. Cum ergo per l. 55. Tauri prohiberetur sit vxori vendere, & contrahere etiam circa parapherna, prohiberetur etiam erit dare in elemosynam, cum sit actus, per quem dominium transferretur. Item pro hac sententia sunt alij Doctores, qui docent, quod prohibita contrahere absque viri licentia, non potest etiam ad pias causas contrahere. Hi sunt Salicetus Anchar. casta. quest. penultima. C. de sacrosanct. Ecclis. Albex. 2. p. statutorum q. 2. Cardin. cap. perpenitenciam, q. 9. de sentent. excomm. Roman. consil. 106. Barba. consil. 14. lib. 2. Decius cap. Ecclesia, de consuet. Molinicus ad Alex. consil. 105. n. 11. lib. 4. Tiraquell. plures referens post leges connubiales, glossa 8. n. 172. 173. 174. Baeca lib. de non melior. sita. cap. 11. n. 57. 58. 59. Cum ergo mulier sit prohibita per l. 55. Tauri, contrahere, non poterit etiam ad pias causas contrahere. Tandem pro hac sententia est doctrina Bartoli, & aliorum, qui docent, quod qui fauore alterius prohibetur contrahere, non potest etiam ad pias causas contrahere. Sic Bart. l. 2. C. de sacrosanct. Ecclis. Panorm. consil. 63. lib. 1. & probat ex cap. licet. §. finali, de sepult. in 6. sed per l. 55. Tauri prohibetur vxor contrahere, & hæc prohibitio est in viri fauore, ne scilicet vir leduatur propter feminæ imbecillitatem, ut docet Xuarez ubi supra; & l. 13. tit. 20. lib. 3. fori. Baeca ditto cap. 11. num. 60. Palac. Rub. rubr. de donat. §. 68. num. 3. & l. 55. Tauri n. 18. ubi & Ant. Gomez, & Castillo n. 1. Salcedo in addit. ad Bernar. Diaz super regula 455. Tiraq. ubi supra n. 174. Bald. & Saliz. l. i. C. vlt. viri, & vxor. Couar. 4. decr. 2. p. cap. 7. §. 1. n. 3. & patet, quia l. 55. Tauri dicit, durante el matrimonio no pueda la muger contraer. Non est ergo propter imbecillitatem vxoris, quia hæc solum matrimonio durat, & tamen tunc potest contrahere. Cum ergo hæc prohibitio sit in fauorem viri, non poterit vxor iuxta doctrinam allegatam absque viri facultate, siue ea expressa sit, siue tacita, iuxta dicta supra, etiam ad pias causas contrahere.

Nec obstat doctrina Baldi, & aliorum citata 19 pro contraria sententia, quia (ut bene respondent Xuarez & Couar. locis citatis) lex 55. Tauri loquitur in casu diuerso à casu Baldi, quia in casu

calu Baldi requiritur consensus propinquorum in fauorem vxoris, propter eius inbecillitatem, que videtur cessare contrahendo ad pias causas pro anima: at lex Tauri exigit consensum viri in ipsius fauorem, vt probatum est.

20 Vltima conclusio fit. Multo probabilior est hac secunda sententia, scilicet non habere ampliorē potestatem mulierem coniugatam ad conferendum elemosynas de parapherniis in Hispania, quam de suis bonis dotalibus: vnde in iisdem casibus, in quibus dictum est posse de dotalibus, poterit de parapherniis, & non in aliis casibus: probatur ex adductis pro hac secunda sententia.

21 Nota tamen duplex posse esse paraphernorum genus: quidam enim sunt, quorum vxor est domina, at vir administrator; & eiusmodi sunt committit parapherna in Hispania. Alia sunt parapherna, quorum dominium, & administratio est apud vxorem, vt si tempore, quo contractum est matrimonium, vxor referauit sibi, conscio viro; aliqua bona, vt de ipsis possit ad libitum disponere. Hanc distinctionem paraphernorum ponit Gregor. Lopez l. 17. tit. 11. part. 4. v. 10. & Baldus consil. 278. vltim. 5. De paraphernis ergo primi generis intelligitur conclusio posita; & hac secunda sententia: nam de paraphernis posterioris generis potest mulier ad libitum disponere; sic enim voluit vir dum contraxit cum hac matrimonium, vt optime notat Cord. dicta q. 125. §. verba dicit.

DVBIVM VI.

An vxor possit inuito viro, aliqua parentibus, aut filijs prioris matrimonij, vel alijs consanguineis suis indigentibus dare ad eos alendos.

1 HAc in re certum est non posse dare de bonis viri, nisi secus ad id quod potest facere elemosynas, scilicet de voluntate expressa, vel tacita viri, vel in extrema necessitate, vt dubio precedenti dictum est. Sic Ang. verbo vxor, num. 8. Sylu. q. 7. Rosel. n. 2.

2 De bonis vero viro, & vxori communibus, vel dote vxoris, duplex est sententia.

Prima docet non posse vxorem aliquid dare, etiam ad alendos filios prioris matrimonij egenos; quando vir habet administrationem, nisi quando filij habeant aliquam actionem contra matrem, vt quia possidet bona eorum, vel sunt impuberes: sed potest vxor procurare vt ad hoc per iudicem compellatur vir; quando vero vir non habet administrationem, possit vxor, sicut vir. Sic Guillelmus de Marant, quem refert, & sequitur Sylu. & Rosel. ibidem. Cum ergo in Hispania vir habeat administrationem omnium bonorum, non poterit iuxta hanc sententiam vxor inuito viro adhuc de bonis communibus dare aliquid parentibus, aut filijs indigentibus.

3 Secunda sententia docet, quod casu quo filij vxoris ex priori matrimonio, vel eius parentes magnam patereant necessitatem, licet non extremam, sed talem, vt alii non possint, nisi notabiliter a statu decedentis, possit vxor virum compellere iudicis auctoritate, vt ipsi permittet

ret aliquid dare parentibus, aut filijs ad ipsos alendos, vt colligitur ex l. 4. tit. 3. lib. 5. nona recopit. in quo etiam prima sententia conuenit, quod si fixas viri, aut odii, & inimicitias timeat, possit vxor inuito viro aliquid dare, scilicet id, quod necessarium est parentibus, aut filijs prioris matrimonij alendis, modo vxor habeat animum compensandi post viri obitum, & ex suis bonis extrahendi, que parentibus, aut filijs alendis dederit; at non possit id facere ad alendos alios consanguineos, etiam si proprii fratres sint. Probatur prima pars, quia ius naturale, quo vxor tenetur ad alendos parentes, vel filios prioris matrimonij, preferendum est iuri ciuili, quod bonorum administrationem concedit viro. Sic ius etiam naturale facultatem dat vxori, vt in extrema necessitate, viro inuito, pauperi subueniat; at fratres non tenentur ex iure naturali vxor alere, sed ex iure ciuili, quando indigent; hoo autem ius ciuile intelligitur, saluo alio iure ciuili, quo mulier coniugata nullam habet bonorum administrationem, sed vir. Hanc tenet Cord. summa q. 125. §. 7. in casu, & §. lo nono dicit. In hac parte tenet Nauarra lib. 3. de restit. cap. 1. n. 162. 163. vbi idem dicit de fratribus, scilicet, quod potest vxor accipere ad eos alendos.

Sit conclusio. Hec secunda sententia est probabilior: vt eam tenet Nauarra, scilicet quod etiam licet vxori ad alendos fratres accipere.

DVBIVM VII.

An ex bonis constante matrimonio acquisitis solus maritus valeat absque vxoris consensu, cui dimidia eorum pars debeatur, viuente eadem vxore, contractus, & donationes, ac elemosynas quasuis facere.

1 HAc in re certissimum est posse virum sine vxoris licentia, hac bona per viam contractus alienare, modo non faciat dolo, & in fraudem vxoris scilicet, principaliter animo fraudandi vxorem dimidia parte horum lucrorum. Sic habetur expressè l. 205. filii, & l. 5. tit. 9. lib. 3. nona recopit. vbi sic dicitur: Pudea enagenar el marido sin licencia de la muger los bienes constantel matrimonio ad quieridos, y el tal contrato de enagenamiento valga, salvo si fuere probado, que el tal contrato se hizo con dolo, por danyficar a la muger. Et ratio est, quia vir est horum bonorum legitimus administrator, & per contractum exponitur lucro, & iactura: & sic tenent omnes Doctores citandi.

Dubium graue est, an possit vir sine vxoris licentia de bonis communibus acquisitis constante matrimonio donationes facere. Duplex est sententia.

Prima docet posse. Probatur quia legibus citatis datur potestas viro alienandi bona communia; & sicut prohibita alienatione, intelligitur donatio prohibita, ita concessa alienatione, intelligitur donatio concessa, precipue in materia fauorabili; que reducitur ipsi particulare ad ius commune, vt est ista; quia iure communi omnia lucra erant viri, & poterat de ipsis liberè disponere. Item quia dicta filii conceditur marito, vt possit remittere debita constante matrimonio acquisita; sed remittere est donare, vt docet

docet Batt. lsi quia delegauerit. ff. de mouat. Ergo potest maritus has donationes facere. Sic tenet Anton. Gomez l. 51. Tauri, num. 73. Anchar. Castanous, & Boerius, vt refert Molina vbi infra. Haic fauet Gomez Arias l. 14. Tauri, num. 5. 6. 7. vbi vniuersaliter docet posse virum alienare: & reddit rationem, quia non est necessarius debitor mulieri mediocritas, cum de iure non teneatur id augmentum facere; & factum pro dimidia parte vxori conferuare. Hec Gomez Arias. Idem tenet Aioza de partit. 2. part. quest. 41. num. 46.

3 Secunda sententia tenet non posse has donationes liberales facere. Sic Doctores citandi. Quae sententia ac multo verior amplectenda est; & quia difficilis est, ad eius explicationem subiciam aliquot fundamenta, & mox aliquot conclusiones.

4 Sit primum fundamentum: de donandi potestas non venit in generali; & libera administratione alicui concessa, vnde vt possit aliquis donare, oportet vt specialiter concedatur illi hac potestas. l. 1. §. 1. ff. de solut. Et ratio est, quia libera administratio datur ad utiliter expendendum, & non ad dilapidandum; & pendendum; at donare perdere est. Sic Suarez l. 1. tit. de las ganancias, lib. 3. legum fori, num. 52. Matienzo lib. 5. ordinam. tit. 9. §. 1. §. 6. num. 4. Padilla l. profes. C. de tranfact. num. 11. Perez lib. 5. ordinam. tit. 4. §. 1. Pudea enagenar. Anton. Gomez l. 51. Tauri, num. 73. Segura tract. de bonis constante matrimon. acquisitis, num. 108. Palac. Rubios rubr. de donat. §. 66. num. 29. Pinellus C. de bonis matris. l. 1. §. p. n. 56. vbi etiam alios Doctores refert. Gutierrez lib. 2. pract. §. 12. num. 1.

5 Nota Palacios Rubios vbi supra, limitare hoc fundamentum, vt habeat locum in habente liberam administrationem a lege; secus si haberet liberam administrationem ab homine, quia tunc donare possit. Et refert pro sua sententia Baldum, sed male refert, quia potius contrarium dicit. Sed hanc distinctionem merito improbat plures referens Pinellus vbi supra, & Matienzo vbi supra; & ita fundamentum positum generaliter approbant.

6 Secundum fundamentum: in commissione, & mandato, quod quis possit disponere de aliqua re tanquam propria, non censetur commissa donandi facultas, sed oportet, vt specialiter concedatur donandi licentia. hereditum §. Lucius. ff. mandati. Sic Segura, Perez vbi supra, Matienzo vbi supra u. 11. His suppositis, fit

7 Prima conclusio: non potest maritus de bonis communibus liberales donationes facere. Hec est contra Doctores primae sententiae. Probatur, quia in generali concessione administrandi, & disponendi de aliqua re, ac propria, non eliditur donandi potestas, vt probatur; ergo licet leges concedant marito liberam bonorum communium administrationem, non per hoc concessa videtur donandi facultas. Item, quia leges concedentes viro posse alienare, ac liberè administrare, limitant, ipsi id malitiose fiat animo damnificandi vxorem, at cum vir liberè donat, verè defraudat; ergo. Item quia l. 205. filii, concedens viro posse alienare, subdit, Contra tal que no sea dissipador. Hanc conclusionem tenet Bald. & Iason, quos referunt, & sequuntur plerique, & grauissimi Iurisperiti, scilicet Gutierrez dicta quest. 121. a num. 2. Pelaez de maior. 1. part. quest. 25. num. 14. Royas de Th. Sanchez. Confil. moral. Tom. I.

successu ab intest. cap. 33. num. 25. Azbedo lib. 5. recop. tit. 9. §. 1. num. 9. 10. Peralta l. 3. num. 74. ff. de legat. 2. Auendaño l. 17. Tauri glossa 4. num. 4. Cifuentes l. 26. Tauri, num. 3. Queimada lib. de bonis confiscatis hereticorum, quest. 6. Segura dicta num. 108. & num. 160. Palacios Rubios rubr. vbi supra, & l. 56. Tauri, num. 5. Suarez vbi supra n. 54. vsque ad 55. Nauarr. summa Hispan. cap. 28. addit. ad num. 193. cap. 17. & Lat. cap. 17. num. 153. Simancas lib. Instit. tit. 9. num. 86. Perez lib. 5. ordinam. tit. 4. §. 1. Pudea enagenar. Immola l. ille autem ff. de hered. instit. l. Celso l. 19. Tauri a num. 2. vsque ad 6. Matienzo lib. 5. ordinam. tit. 9. §. 1. §. 6. num. 19. & infra. Couarr. 3. var. cap. 19. num. 2. Cordub. summa quest. 125. §. 6. quinto. Plaza episcopo de delictis, lib. 1. cap. 29. num. 1. §. secundo ad Regiam constitutionem; Molina (licet cum limitatione, quam mox subiiciam) lib. 2. de primogen. cap. 10. a num. 65. vsque ad 68. Et hac est communis sententia. Nauarra lib. 3. de restit. cap. 1. a n. 14. Burgos de Paz iunior quest. ciuilibus, quest. 9. num. 23. Ioan. Garcia de conuicti sequitur num. 65. Angulo de melior. l. 3. §. 1. num. 2.

Circa hanc conclusionem nota primò, intelligendam esse de donationibus excessiuis, & magnis, que sunt in communis patrimonij dispositionem, secus de donationibus moderatis, potest enim has facere, vt consanguineis, famulis, vel amicis, modicis, & consueta largiri. Patet, nam tutores, & ceteri administratores ex bonis alienis donare possunt ea, que à dominis ex eorum qualitate, & consuetudine donare conuenientia, & solita sunt. l. filiusfamilias, ff. de donat. l. vni plures, §. finali. ff. de admin. tutor. Ergo à fortiori, id poterit maritus, cum non sit, sicut ceteri administratores, immo rerum communium dominium habeat. Sic Molina dicto num. 67. Burgos de Paz ibi, Ioan. Garcia, Auendaño, Gutierrez, Azbedo, & Corduba vbi supra, dicit namque posse absque vxoris licentia virum aliquas liberalitates exercere. Nec hoc est contra reliquos autores conclusionis posita; nam (vt videbitur in secunda conclusione) fatetur posse ex causa donare, & iusta causa est, vt quis moderate liberalem se ostendat.

Secundò nota, si vir faciat donationem excessiuam de bonis communibus, donatio valebit, sed teneat vir computare in parte lucrorum sibi competenti, & donatarius, si probabiliter credat id virum non facturum, tenetur certiorum facere vxorem, vt libi de bonis viri compensatio fiat. Nauarr. supra. Aduerte hoc habere difficultatem, quando est de re immobili, de quo vide l. de heredit. 3.

3 Secunda conclusio: Maritus potest sine licentia vxoris donationes facere, non proprias, id est, que mere liberaliter fiunt, sed improprias, scilicet ex iusta causa absque dolo, & fraude, vt donationes remuneratarias, elemosynas, &c. Probatur, quia est liber administrator omnino dominum habet talium bonorum conuentionum constante matrimonio; ergo potest ex iusta, & rationabili causa alienare. Sic Couarr. Simancas, Palacios Rubios num. 25. Perez, Cord. Plaza, vbi supra, Rojas n. 26. Peralta, Azbedo supra.

Nota quòd ista conclusio intelligenda etiam venit de donationibus ob causam, moderatis tamen, nam excessiuis non potest vir de bonis communibus facere absque vxoris beneplacito, quia esset ipsam

ipsum sua parte lucrorum defraudare. Sic colligitur ex Cordub. Palac. Rubios, & Molina ubi supra, qui (vt in corollariis videbitur) donatio- nes aliquas ex iustissima causa, immo obligato- ria, factas a viro dicunt esse in parte lucrorum vi- ti computandas. Quod si inferas nullam esse dif- criminem inter donationes liberales, & donationes ex causa. Respondetur esse differentiationem, quia ma- iores, & ampliores donationes potest facere ex causa, quam liberales. Hinc

12 Inferitur primò, si vir habeat filios alterius ma- trimonii, non posse ipsi dorem constituere, aut alimenta præbere de bonis communibus, sed te- nerit id præstare de lucrorum parte sibi obuen- iente; quia soluit debitum suum, & est donatio in quantitate. Sic Cordub. ubi supra vers. lo. oñano. Palacios Rubios §. 66. num. 18. & §. 62. num. 32. Afota de part. 3. part. quest. 18. num. 38. Burgos de Paz supra quest. 8. num. 18. multos referens. Baccza de non malis. cap. 11. num. 120. Quemada ubi supra. Et similiter idem dicendum est, si parentes viri indigant, tenetur enim de suis bonis vir ipsos alere, & non potest de communibus: patet ex ead- em ratione. Sic Cordub. ubi supra. Quomodo ubi supra. num. 161. 162. & idem dicit de fratribus Gutierrez 2. part. quest. 129. licet Matienzo lib. 5. recapit. tit. 9. l. 3. glossa 7. num. 10. dicat teneri alere matrem de bonis communibus; quia debita de bonis com- munitatis solvenda sunt. Sed bene respondet Gu- tierrez, quod intelligitur de debitis respicienti- bus matrimonium, & communem ipsorum for- cietatem. Similiter dicit ibi Gutierrez teneri in suam partem computare, si aliquid expendat pro utilitate filiorum prioris matrimonij, vt pro re- cuperando ipsorum debito, &c.

13 Secundo inferitur, si vir delictum contrahat, vt si hominem necet, & aliqua pena pecuniaria damnetur, solvendum esse de bonis viri, & non potest virum solvere de bonis communibus. Sic Palacios Rubios ubi supra §. 66. præcipue a num. 18. Ci- fientes, Quemada, Segura ubi supra, Villalo- bos lib. communium opin. crimin. xxv. in fine. Ioannes Garcia de expensis cap. 13. num. 19. Matienzo dicta glossa 7. num. 11.

14 Tertio inferitur non posse virum in persona filij sui, & vxoris primogeniti maioratum ex ho- nis multiplicatis, & communibus absque licen- tia vxoris instituere; quia primogenij institutio maxime quantitaris donatio in plurimum solet esse. Nec obstat quod vir potest filium communem absque vxoris licentia de bonis communibus do- tare l. 3. Tauri, quod hodie est l. 8. tit. 9. lib. 5. nona recopil. quia dotare filium communem est onus nec- cessarium, & quasi debitum commune viro, & vxori, & ideo de bonis communibus solvendum: at primogenij institutio est actus voluntarius. Sic Molina dicto cap. 10. num. 67. & fauet Tello ubi su- pra, docet enim non posse solum maritum assi- gnare vni ex filiis communibus meliorem portionem tertij, vel quinti in rebus constante matrimo- nio acquisitis. Videantur de hoc cap. 14. & 15. sum- me lib. 1.

15 Ad primum argumentum oppositæ sententiæ respondetur, quod prohibita alienatione cen- sura prohibita donatio, quia vere est alienatio; at illa concessa, non conceditur hæc, nisi specia- liter exprimat, vt probant in primo, & secun- do fundamentum; maxime, quia lex Scili citata

dicat, *Contra que nescia dissipatur*, at donate est dis- sipare; & l. 5. tit. 9. nona recopil. ubi dicitur, *Pue- da enagenar*; subditur, *7 el tal contrato de enagenamiento valga*, ubi nomine alienationis videtur solos contractus intellexisse, at donatio contra- ctus non est.

Ad secundum respondetur cum Molina, & X Suarez, quod licet Scili non habeat vim, nisi ubi vsu comprobata sunt; & ipsamet lex subdit, *Contra que non seo dissipatur*.

D V B I V M V I I I

In quibus rebus possint expendi bona ciuitatis, vel oppidi, Hispanæ pro propis del Concejo.

Si conclusio hæc communia bona in commu- nem utilitatem omnium vicinorum eroganda sunt. Sic habetur expressè l. 10. tit. 28. part. 3. ubi di- citur sic, *Devenso gassen enpro conuen de toda la ciu- dad, o villa, enyas fueren las cosas, como en labor de los muros, puentes, fontaneas, tenencia de los castillos, &c. l. 22. tit. 6. lib. 3. nona recopil. ubi dicitur, Las rentas de los propios solamente se gasten en cosa de provecho comun, y no en intereses de los Regido- res, ni de aquellos a quien quieren hazer gracias, ni se gasten en deudas, ni en ayudas de costa, ni presentes, ni fiestas, ni alegrias, ni comidas, ni be- bidas, ni en otras cosas no necesarias al bien comun de la ciudad, o villa ni den a los porteros, ni repes- teros, y aposentadores, y otros officiales de nuestra corte cosa alguna, salvo lo contenido en las leyes. & sic etiam docent Auedaño de excoquend. mand. reg. lib. 2. cap. 10. num. 2. Auiles cap. 30. Prætorum. §. iu- sta, ubi ponit optimam huius rationem, quia de- fensor ciuitatis lingitur vice tutoris. Lophanotro- phar, C. de Episc. & cler. Aulenti. de Ecclesiis. in fine, collat. 9. tenet Platea l. rempublicam. C. de iure repub. lib. 1. at tutor non potest conueneri bona pupilli, nisi in ipsius fauorem.*

Hinc fit primò, bona, & redditus populorum iuste expendi in solutione salarij, quod debetur Prætoribus, & aliis officialibus, quos mittit Rex ad ciuitates, villas, & oppida, excepto quando mittit Rex aliquem prætorem, aut questorem ad puniendum aliquod delictum, tunc enim soluend- am est salarium impendio eorum, quibus cri- men imponitur; & in casu quo Concilium, seu senatus, vulgo, *Concejo*, non habeat propria ad soluendum hoc salarium Prætorum, soluendum est ab illis, qui res omnes, quæ in senatus emolu- mentum, aut oppidi cedunt, solvere solent. Sic expressè disponitur l. 5. tit. 6. lib. 3. nona recopil. Ratio, quia in solutione huius salarij commu- nis vertitur utilitas; & per hanc legem non re- copilationis corrigitur lex 7. tit. 17. part. 3. que statuebat salaria iudicibus, quos questores His- panæ *pesquidores* vocant, præstanda esse à Re- ge, vt dicit Auedaño ubi supra. Quod si obiciatur hanc legem esse iniustam, quia Regi ideo sol- uuntur tot redditus, ac tributa à vassallis, vt eis administraret iustitiam; ergo tenetur suis sumpti- bus illam administrare. Respondet bene Aueda- ño, quod dicta l. 5. ordinam. lata fuit ad pe- tionem subditorum huius regni, & consue- tudine immutabili recepta; at volenti populo non fit iniuria. Item quia cum Rex Castellæ,

fit vere dominus huius regni, ipsæque dotantur re- publicas, vt habentur bona communia, de qua donatione fit mentio l. 2. tit. 28. part. 3. *versic. pro communal*, potuit esse grauiore, vt prædictum salarium soluant, & sic soluendum esse tenet Greg. Lopez l. 10. tit. 18. part. 3. Auedaño dicto cap. 10. num. 5. & 4. Auiles dicto §. iusta.

Nota tamen, quod lilla 5. noue recop. tantum disponit soluendum salarium correctoribus, quos Rex mittit, de bonis communibus populi; vt probant ea verba, *Corregidores, que nos embiamos*. vnde sequitur illam l. correctorium iuris commu- nis locum non habere in oppidis dominorum Rege inferiorum, ubi enim non à populis ex red- ditibus, vel per collectam, sed ab ipso domi- no soluenda sunt hæc salaria: nisi concilia horum dominorum ex immemorabili consue- tudine soleant soluere aliquod salarium huius- modi dominorum iudicibus. Sic Auedaño ubi supra §. 5.

Secundo inferitur licet expendi hæc bona communia in edificatione carceris, vel domus confessorij, vel cenatus, vulgo *atumamiento*; quia cedit in bonum commune. Et idem est in fabrica macelli, id est, *carneria*, & *pesaderia*. Auedaño num. 6. & 7. Auiles dicto §. iusta.

Tertio inferitur, quod salarium deputandum Magistris liberalium artium, vel Medicorum, & de communibus bonis dandum; quia cedit in commune bonum. *Lambitiosa §. fin. ff. de decretis ab ord. faciendis*. Sic Greg. Lopez supra. Auedaño n. 8. addens idem esse de salario ferratorum.

Quarto inferitur, quod quando aliquis ex de- curionibus ciuitatis lenio confectus labitur in paupertatem, sunt ei alimenta, vt viuat, danda ex talibus bonis communibus, l. *decurionibus, ff. de decurio*. Dicit tamen Auedaño num. 10. nunquam audisse hoc praxi receptum esse.

Quinto inferitur, quod licet ciuitas donate non possit summo, vt dicit Auiles dicto cap. 3. §. *gracia, num. 7*. & alios referens non potest remitte- re debitum liquidum, nec penas litigatorum, licet possit transigere super debito non liquido; at Nuncios Regis bona nunciatis moderatum quid in remunerationem potest donare. *L. vna. C. publica latitia lib. 12*. quod vulgo *albricias* vocat. Sic Auedaño num. 11. Auiles *colera* cap. 30. *versic. al- gria, num. 3. & 9*. Et sic dicit intelligendam dictam l. 5. noue recopit. quatenus dicit hæc bona pu- blica non esse consumenda in iucunditatibus, & lictis magni pretij, sed, si modicum consu- matur pretium arbitrio iudicis; & ponit exem- plum Auiles num. 3. quod hæc nuncia sint, pro quibus potest dari remuneratio, vt cum nuncia- tur populis, quod bella cessant, & facta est pax, vel victoria obtenta à Principe: vel quod Prin- ceps obtinuit nonam dignitatem, vt quod factus est Rex Portugaliæ, &c. vel quod Princeps tene- bit ibi publicam curiam per multos dies, & notat Auiles num. 8. Quod si sint plures Nuncios, non sint omnes gratificandi, sed primus; & si plures simul veniant, gratificandus est pauperior; vt pro- bat glossa l. *voica. C. publica latitia lib. 12. verb. nunci- rarij*. Et ibi Platea num. 2.

Sexto inferitur posse expendi quid moderatum ex his bonis communibus in expensis ludorum publicorum licitorum, quorum finis est publica ciuium lictitia, vt sunt æquatis haltis certamina,

agitatio tantorum, &c. nisi alia maior vergeat ne- cessitas, scilicet defensa terminorum fabricæ, reparationis publicorum edificiorum. Auedaño num. 12. & notat num. 13. quod perfectio ludu- publicæ lictitiæ, quod reliquum est, debet obuari, & veni, & quod inde redigitur, est pretium rei- publicæ tanquam ex se sua acquiritum. Et eadem ratione (inquit) quando in Principis ingressu solent velles ex publica pecunia dari Receptoribus, vt ei obtinent, finito ingressu debent reipublicæ restitui, & late probat.

Septimo inferitur posse expendi in salario pra- stando Aduocato ciuitatis, & in similibus sala- riis; possunt enim sine licentia Regis ex huius- modi pecunia publica deputari. Auedaño alios referens num. 16.

Octauo inferitur, si tempore caritiæ, vel abun- dantiæ reipublicæ vult emere frumentum, oleum, &c. in succellum annonæ publicæ, vt reipublica abundet, potest destinare personam, vt hæc emat, & dare ei salarium de publico. Item oppidi depu- tario potest dari salarium de publico; & sumptus pro amplianda ciuitate, vt sit maior numerus vicinorum, debent fieri de publico. Item si incar- cerati famem patiuntur, ex qua indigentia mors sequi possit, adiuuari possunt, ne moriantur, de bonis communibus. Hæc Auedaño dicto num. 17. late probans, & alios referens.

Nono, si concilium contineat ab antiquissimo tem- pore de bonis communibus expendere aliquid in elemosinas monasteriorum, vel hospitalium, vel alterius rei in Clivilliana pietatis splendo- rem, vt in aliendis clericis, cantoribus, lictitis, & aliis Ecclesiæ ministris in aliquibus diebus, qui- bus solent processiones comitari, potest hoc face- re. Sic Auedaño alios referens num. 18. At exstan- te hæc consuetudine, non potest, sed debet peti à Rege licentia. Greg. Lopez ubi supra.

Decimo cum quis se nobilem, id est, *Hidalgo*, 12 asserit, cum interstitiis horum vicinorum reipubli- cæ, ne grauentur supportando onera contribu- tionum, debet ex bonis communibus, id est, *de los propios del pueblo*, lis contra ipsum nobi- lem defendi, etiam imito, & nolente concilio, etiam si hoc negotium rangat aliquo modo bonum Regis. Sic Otorala lib. 3. *de nobilitate cap. 2*. Auedaño supra n. 19. & addit ibi, quod si deficientibus bonis communibus, imponenda esset colle- cta per vicinos, ipse asserit hidalgo contri- buer contra se ipsum, vt alij vicini, & refert Bal- duum idem dicentem.

Vndecimo hæc bona communia possunt esse 13 pendii pro defensione honoris liquidi; ac certum acquiri, qui competit reipublicæ: nam ho- nor ille propriam partitionem est reipublicæ; si vero honor nondum est acquisitus, sed vult cum pecunia acquirere reipublicæ, si talis honos continet commodum pecuniarium, vt quod fiat liber populus à soluendis muneribus, &c. dabitur licentia à Rege conferente maiori parte vicinorum, vt in hoc expendatur pecunia publica; si vero non contineat commodum pecuniarium, sed solum vanum honorem, vt ius sedendi, vel portandi vexillum ante alios, &c. non potest in hoc pecunia publica expendi. Hæc Auedaño late probans num. 20.

Duodecimo inferitur, quod licet prætorum 14 pauperum educatio, & eorum, qui in aliqua com- muni

mini domo sub cura alicuius clerici erudiantur in doctrina Christiana, & Hispanice vocantur *los niños de la doctrina*. & nutritio puerorum expositorum honorem civitatis respiciat, at quia est in commodum certarum parochiarum, & non in commodum vniuersitatis totius civitatis, non potest pecunia publica in hoc expendi. Auendaño *num. 17*. Vnde iudex potest compellere diuites, vt deat elemosinam pro hoc exposito nutriendo, *no sane peccat, vt docet glossa cap. sim. q. 27. dist. 8. Panorm. cap. si quis propter necessitatem, de fidei. Auendaño num. 19*. Subdens, quod interim dum exquirantur elemosinæ, fiet mutuum de bonis communibus, quando est periculum mortis in mora: & similiter dicit Auendaño *idem num. 19*. cum *Cypola. castela. 1. si mater pueri damnetur ad mortem, adens est puer non ex bonis communibus oppidi, sed ex elemosinis diuitum.*

15 Decimotertio inferitur hanc pecuniam publicam non posse in summi in solutione exactionum regalium, id est, *pechos, y foros Reales*, quia hoc non concernit bonum omnium, sed illorum, quos dicimus *pechos*, qui de suo patrimonio id solvere debent. Sic Auendaño *num. 22*. Greg. Lopez *lib. 1. c. fore. tit. 18. part. 1.*

16 Decimoquarto inferitur, quod si salarium, quod presertim debet custodibus mellium, vinearum, &c. vicinorum alicuius loci, non potest solui ex hac pecunia publica, sed ex pecunia vicinorum habentium vineas, vel segetes, quia licet utilitas communis sit, vt in loco adit abundantia vini, & frumenti, ob idque compelli possint vicini, vt vineas, & olivæ plantent, agrisque colant, vt notant Bart. Puzos, Florianus, & habent *l. 4. §. 1. tit. 20. part. 2. iuncta l. 1. tit. 1. part. 2.* at hæc utilitas vniuersalis est secundaria, principalis verò utilitas est prima dominorum illorum agrorum, vel vinearum. Sic Auendaño *latius probans num. 23, 24, 25.*

17 Vnde pulsationes campanarum, quæ sunt ob fuganda nebula tempore, quo sunt fructus pendentes in agro, debent fieri non de bonis communibus, sed expensis eorum, qui fructus habent. Auendaño *num. 25.*

18 Decimoquinto inferitur, quod si graculi, vel vermes, vel locustæ nascantur in vineis, vel messibus alicuius, potest cogi, vt suis expensis occidat hæc, tum ne re sua abatur; tum etiam ne inde procedant ad aliorum vineas, & messes: si verò hæc nascantur in agris publicis compescuis, Hisp. *balidos*, esset commune bonum consummi has locustas, & cum sint in prædiis publicis, debent mundari expensis publicis: deficientibusque bonis publicis debet imponi collecta iuxta patrimonium cuiuslibet. *l. rones. C. si sine censu. Auendaño num. 26.*

19 Decimosexto inferitur, quod licet regulariter ciuitas non possit facere gratiam, vt habetur *dist. l. 21. noue recopil.* at si aliquis seruiuit multum republicæ in aliquo negotio, nec habuit commensuratum salarium, & respectiva bene luata est propter singularitatem illius industriam, & laborem, bene potest ultra paruum salarium iam præstitum aliquid remanere iuxta feruitij meritum, de bonis communibus. Sic late probat alios referens Auendaño *num. 23.*

Decimoseptimo inferitur, non posse de bonis publicis solui elemosinam prædicatoribus, qui ad instantiam populorum vocantur in quadagesima; quia cum hoc minus sit Episcoporum, & Parochorum, ab ipsis petenda est hæc elemosina, Auendaño *num. 27.*

Decimooctavo inferitur, quod expensa, que sunt in processionibus, non de bonis communibus extrahende sunt: si tamen ex consuetudine clericis, sacris, & aliis gestantibus cruces soleat dari aliquid ad comedendum de bonis communibus, potest dari: & similiter si aliqua moderata erogari solent in tripudiis, & aliis in honorem festi, licet de bonis publicis fiant, iuste eroganur. Et id generali Hispanie vsu admissum est. Sic late probans Auendaño *num. 28.*

Decimonono inferitur, quod si Ecclesia non habet sufficientes redditus, vt reparetur, si vna est tantum Ecclesia parochialis, potest subueniri ex bonis communibus, quia commodum spirituale, quod in Ecclesia percipitur, omnes tangit. Sic alios referens Auendaño *num. 29.*

Vigesimo inferitur, quod licet de bonis communibus non possint Cortesores, seu prætores facere conuicia inter se, at si Concilium ciuitatis inuitat ad prandium Magnatem transuentem, bene possunt facere expensa ciuitatis; secus si aliqui ex Concilio per se, Concilio non vocato, id faciant. Sic habetur *l. 26. in legibus Stili: dicit tamen Auiles cap. 26. Prætorum. §. ni conuicia, quod nunquam vidit eam vsu feruari, bene tamen vidit aliquando, quod quando Senatores Concilij Regij transiunt faciunt per aliquam ciuitatem, Concilium ciuitatis eis douat aliqua parua comestibilia.*

Præterea nota quod ea que sunt publica, & ad publicum vsum destinata, non potest Rex minuire. Sic alios referens Auiles *cap. 1. Prætorum. §. 2. iura. n. 2. Perez lib. 3. ad in. tit. 14. §. 2.*

Tandem nota, quod derogatio huius pecunie publicæ in omnibus casibus dictis fauenda est de mandato iudicis, & Rectorum ciuitatis copulatiue, vt expresse habetur *lib. 3. tit. 6. l. 2. noue recopil. ibi, con libransiemo librado de la iusticia y regidores*: licet de iure communi soli Rectores poterant sine Præsidis arbitrio. Sic alios referens, & textus, Auendaño *disto cap. 10. num. 29.*

CAPVT VII.

De emptione, venditione, & locatione.

SUMMARIUM.

- Dub. 1. An si minor existens sub potestate patris, vel curatoris aliquid ad creditum emat, contractus sit omnino nullus.
2. An qui habet licentiam Papa, vel Episcopi ad petendam elemosinam vno anno per se, vel per alium, et sua necessitate consulat, possit hoc ius locare alteri pretio aliquo.
3. An liceat emere à sartoribus, vel ab eorum officialibus fragmenta, que supersunt ex vestibus, que conficiuntur: aut etiam à textoribus vnam, vel alteram sericam gauisupini vnam vendentibus.
4. An liceat sic vendere triticum pluri, quem per pragmaticam regiam locatum est.

5. An

5. An sit obligatio serionali pragmaticam in anno venditum triticum esse omnino salu in omni provincia, alioque magna, et certum sit agricolas non excepturas sumptus illius seruando.

6. An in casu que pragmatica triticum non obliget, possit vendi triticum eo pretio, quod habetur in ciuitate, aut seruando sit aliqua moderatio ratione pragmatice.

7. An quando in diuersis regni partibus diuersa regent pragmaticæ, possit venditor conuenire cum emptore, quod ipse portabit suis expensis.

8. An illi, quibus panem pifere prohibuitur est, si illum subigat, & eorum vendam cum lucro moderato, peccet moraliter, & teneatur restituere.

9. An quando iudex, vel is, ad quem spectat taxare pretia, apponit pretium exorbitans panis subacti, excoisuntur vendentes tali pretio.

10. Quod censetur moderatum lucrum, excepto valore tritici, quod concedit pragmatica pistoribus panem pifuribus.

11. Quod sit pretium iustum panis desoris asportati.

12. Tricum vendens triticum ultra pretium taxa pistoribus, & arceuaris, & agensibus extrahentibus illud ad alia loca, teneatur restituere excessum pretij, quando constat hoc pistoribus, & agensibus excepisse totum illud pretium, & insuper moderatum lucrum ex venditione tritici, vel panis cocti.

13. Tricum agensibus, & pistoribus non emittentes triticum iuxta pretium taxa, possint illud emere ultra taxam, & licentiam vendere, & excipere totum illud excessum, & insuper moderatum lucrum, & expensas ad portationem.

14. An possint molendinarii illam tritici mensuram, que pro pretio sola illis solui, vendere eodem pretio ac venditur triticum desoris asportatum.

15. An liceat carum vendere pecunia credita, quem numerata; saltem in hiis numeris, que communiter pecunia credita vendi solent.

16. An liceat vilibus emere anticipata solutione, saltem quando communis emendi modus est eiusmodi, & contingit in venditione lanorum.

17. An liceat debitorum aliquid emere minori summa, quam illud sit.

18. An sit isti debitori emere debitum, quod ab hinc vno anno debet, minori pretio, quam sit ipsum debitum.

19. An censum rem impostum liceat minori pretio emere, quon per legem regiam taxatum est.

20. An eidem qui soluit censum, liceat redimere villiori pretio, quam census constitutus est, sicut eundem tertio liceat villiori pretio emere.

21. An liceat alteri vendere fundum, vel domum, & reformare sub fructu, vel redditu domus, vel fundi, donec soluantur sub fructu pretium.

DUBIUM I.

An si minor existens sub potestate patris, vel curatoris, aliquid ad creditum emat, contractus sit omnino nullus.

RATI O dubitandi, quia in l. 22. tit. 11. lib. 1. noue recopil. huiusmodi contractus declaratur nullus. Ceterum dicendum est, quod quando filius, licet sit sub patria potestate, est extra patris curam seculorum habitans, sibi que extra patris

auxilium victum querens, validus est huiusmodi contractus, nam ad contrahendum non attenditur, quod sit sub patria potestate, sed quod sit extra patris curam, seculorum habitans, sibi que extra patris auxilium victum querens. Nec oppositum decernit lex citata, que tantum annullat contractus à minore factos, qui non solum sit sub patria potestate, sed etiam sit sub patris cura, simul habitans. Sic tenet Perez alios referens *lib. 3. ordin. tit. 8. l. 1. fol. 603. versic. fallit secundo*; & ibi *versic. fallit tertio*, dicit etiam fallere in filio coniugato, & velato, quia iam est extra patris potestatem, & alias limitationes ponit, ad ad quas se remittit Gutierrez *autem sacramenta puberum, num. 48. fine*, & dicit eas esse viles, & sic videtur eas probare.

DUBIUM II.

An qui habet licentiam Papa, vel Episcopi ad petendam elemosinam vno anno per se, vel per alium, et sua necessitate consulat, possit hoc ius locare alteri pretio aliquo.

DUPLEX est sententia. Prima dicit non posse, & tenet alterum restitueret, quod acquisierit ultra pretium locationis, quod dedit, & suam sustentationem, vel illi, cuius erat licentia, si nondum consultum erat sua necessitati: si autem consultum iam erat, aliis pauperibus; quia intentio Pontificis concedentis hanc licentiam non est, vt locatur. Sic Manuel Rodriguez in *Bulla compositionis non. 51. fine. Cordub. summa quest. 98.*

Secunda sententia probabilior dicit posse, nec cauere obligationem restituendi; quia expresso aliquo iure non prohibetur locare: nec fit inhabilis ad pretium locationis recipiendum; & locat illud ius, quod habet, estque contractus fortunæ, quo vtique loci, & iactura periculo exponitur. Sic Henriquez *lib. 7. de indult. cap. 3. n. 3.*

DUBIUM III.

An liceat emere à sartoribus, vel ab eorum officialibus fragmenta, que supersunt ex vestibus, que conficiuntur, aut etiam à textoribus vnam, vel alteram sericam gauisupini vnam vendentibus.

RATIO dubitandi est, quia talia fragmenta, que supersunt, sunt furto ablata ex eo quod illis superest ex vestibus, quas faciendas accipiunt: & ad minus etiam, quod vendunt ipsi magistri; est debium an illud fuerint; solent enim aliquando plus petere ad vestem conficiendam, quam sit necessarium: res autem, que sub dubio est, an iuste possideatur ab altero, non potest emi.

Quod autem ad textores attinet, ratio dubitandi in eo consistit, quia certum est eam vnam, vel vltimas, quas textores vendunt, abscondere ex telis, quas ipsis inuitores texendas tradunt: & quod in ipsorum fauorem allegant, qui ab illis emunt, est, quod in singulis quibusque libris bombycis est pactum, quod exhibeatur plus, vnus quadrans textori pro dispendiis. Quod si aliqui quadrantes supersunt, propter suam ipsorum diligentiam ad ipsos pertinent: pactum enim est quod

mini domo sub cura alicuius clerici erudiantur in doctrina Christiana, & Hispanice vocantur *los niños de la doctrina*. & nutritio puerorum expositorum honorem civitatis respiciat, at quia est in commodum certarum parsonarum, & non in commodum vniuersale totius civitatis, non potest pecunia publica in hoc expendi. Auendaño *num. 1.* Vnde iudex potest compellere diuites, vt deat elemosinam pro hoc exposito nutriendo, *no sane peccat, vt docet glossa cap. sim. q. 27. dist. 8. Panorm. cap. si quis propter necessitatem, de fidei.* Auendaño *num. 19.* subdens, quod interim dum exquirantur elemosynæ, fiet mutuum de bonis communibus, quando est periculum mortis in mora: & similiter dicit Auendaño *idem num. 19.* cum *Cypola. castela. 1.* si mater pueri damnetur ad mortem, atendus est puer non ex bonis communibus oppidi, sed ex elemosynis diuitum.

15 Decimotertio infertur hanc pecuniam publicam non posse insumi in solutione exactionum regalium, id est, *pechos, y foros Reales*; quia hoc non concernit bonum omnium, sed illorum, quos dicimus *pechos*; qui de suo patrimonio id solvere debent. Sic Auendaño *num. 22.* Greg. Lopez *lib. 1. c. fore. tit. 18. part. 1.*

16 Decimoquarto infertur, quod si salarium, quod presertim debet custodibus mellium, vinearum, &c. vicinorum alicuius loci, non potest solui ex hac pecunia publica, sed ex pecunia vicinorum habentium vineas, vel segetes, quia licet utilitas communis sit, vt in loco adit abundantia vini, & frumenti, ob idque compelli possint vicini, vt vineas, & oblectat plantent, agrisque colant, vt notant Bart. Puzos, Florianus, & habent *l. 4. §. 1. tit. 20. part. 2. iuncta l. 1. tit. 1. part. 2.* at hac utilitas vniuersalis est secundaria, principalis vero utilitas est prima dominorum illorum agrorum, vel vinearum. Sic Auendaño latius probans *num. 23, 24, 25.*

17 Vnde pulsationes campanarum, que sunt ob fuganda nebula tempore, quo sunt fructus pendentes in agro, debent fieri non de bonis communibus, sed expensis eorum, qui fructus habent. Auendaño *num. 25.*

18 Decimoquinto infertur, quod si graculi, vel vermes, vel locustæ nascantur in vineis, vel messibus alicuius, potest cogi, vt suis expensis occidat hæc, tum ne re sua abatur; tum etiam ne inde procedant ad aliorum vineas, & messes: si vero hæc nascantur in agris publicis compescuis, Hisp. *balidos*, esset commune bonum consumi has locustas, & cum sint in prædiis publicis, debent mundari expensis publicis: deficientibusque bonis publicis debet imponi collecta iuxta patrimonium cuiuslibet. *l. rones. C. si sine censu.* Auendaño *num. 26.*

19 Decimosexto infertur, quod licet regulariter ciuitas non possit facere gratiam, vt habetur *dist. l. 21. noue recopil.* at si aliquis seruiuit multum republicæ in aliquo negotio, nec habuit commensuratum salarium, & respectiva bene luata est propter singularitatem illius industriam, & laborem, bene potest ultra paruum salarium iam præstitum aliquid remanere iuxta feruitij meritum, de bonis communibus. Sic late probat alios referens Auendaño *num. 23.*

Decimoseptimo infertur, non posse de bonis publicis solui elemosinam prædicatoribus, qui ad instantiam populorum vocantur in quadagesima; quia cum hoc minus sit Episcoporum, & Parochorum, ab ipsis petenda est hæc elemosyna, Auendaño *num. 27.*

Decimooctauo infertur, quod expensa, que sunt in processibus, non de bonis communibus extrahende sunt: si tamen ex consuetudine clericis, sacris, & aliis gestantibus cruces soleat dari aliquid ad comendandum de bonis communibus, potest dari: & similiter si aliqua moderata erogari solent in tripudiis, & aliis in honorem festi, licet de bonis publicis fiant, iuste eroganur. Et id generali Hispanie vsu admissum est. Sic late probans Auendaño *num. 28.*

Decimonono infertur, quod si Ecclesia non habet sufficientes redditus, vt reparetur, si vna est tantum Ecclesia parochialis, potest subueniri ex bonis communibus, quia commodum spirituale, quod in Ecclesia percipitur, omnes tangit. Sic alios referens Auendaño *num. 29.*

Vigesimo infertur, quod licet de bonis communibus non possit Cortesores, seu prætores facere conuicia inter se, at si Concilium ciuitatis inuitat ad prandium Magnatem transuentem, bene possunt facere expensa ciuitatis; secus si aliqui ex Concilio per se, Concilio non vocato, id faciant. Sic habetur *l. 26. in legibus Stili:* dicit tamen Auiles *cap. 26. Prætorum. §. ni comidat,* quod nunquam vidit eam vsu feruari, bene tamen vidit aliquando, quod quando Senatores Concilij Regij transiunt faciunt per aliquam ciuitatem, Concilium ciuitatis eis douat aliqua parua comestibilia.

Præterea nota quod ea que sunt publica, & ad publicum vsum destinata, non potest Rex minuire. Sic alios referens Auiles *cap. 1. Prætorum. §. ruerat. n. 2. Perez lib. 3. adin. tit. 14. §. 2.*

Tandem nota, quod derogatio huius pecunie publicæ in omnibus casibus dictis fauenda est de mandato iudicis, & Rectorum ciuitatis copulatiue, vt expresse habetur *lib. 3. tit. 6. l. 2. noue recopil.* ibi, *con libransiemo librado de la iusticia y regidores* licet de iure communi soli Rectores poterant sine Præsidis arbitrio. Sic alios referens, & textus, Auendaño *disto cap. 10. num. 29.*

CAPVT VII.

De emptione, venditione, & locatione.

SUMMARIUM.

- Dub. 1. An si minor existens sub potestate patris, vel curatoris aliquid ad creditum emat, contractus sit omnino nullus.
- 2. An qui habet licentiam Papa, vel Episcopi ad petendam elemosinam vno anno per se, vel per alium, et sua necessitate consulat, possit hoc ius locare alteri pretio aliquo.
- 3. An liceat emere a sartoribus, vel ab eorum officialibus fragmenta, que supersunt ex vestibus, que conficiuntur: aut etiam a textoribus vnam, vel alteram sericam gauisupini vnam vendentibus.
- 4. An liceat licet vendere triticum pluri, quem per pragmaticam regiam locatum est.

5. An sit obligatio serionali pragmaticam in anno festo vendendo triticum esse omnem saltem in omni provincia, alioque magna, et certum sit agricolas non excepturas sumptus illam seruando.

6. An in casu que pragmatica triticum non obliget, possit vendi triticum eo pretio, quod habetur in ciuitate, aut seruando sit aliqua moderatio ratione pragmatice.

7. An quando in diuersis regni partibus diuersa regent pragmaticæ, possit venditor conuenire cum emptore, quod ipse portabit suis expensis.

8. An illi, quibus patrem piosere prohibuitur est, si illum subigant, & eorum vendam cum lucro moderata, peccent moraliter, & teneantur restituere.

9. An quando iudex, vel is, ad quem spectat taxare pretium, apponit pretium exorbitans pani subactis, excoisuntur vendentes tali pretio.

10. Quod censetur moderatum lucrum, excepto valore tritici, quod concedit pragmatica pistoribus panem pistoribus.

11. Quod sit pretium iustum pani desori asportati.

12. Tricum vendens triticum ultra pretium taxa pistoribus, & arceuaris, & agensibus extrahentibus illud ad alia loca, teneantur restituere excessum pretij, quando constat hoc pistoribus, & agensibus excepisse totum illud pretium, & insuper moderatum lucrum ex venditione tritici, vel panis cocti.

13. Tricum agensibus, & pistoribus non emittentes triticum iuxta pretium taxa, possint illud emere ultra taxam, & licentiam vendere, & excipere totum illud excessum, & insuper moderatum lucrum, & expensas ad portationem.

14. An possint molendinarii illam tritici mensuram, que pro pretio sola illis solui, vendere eodem pretio ac venditur triticum desori asportatum.

15. An liceat carum vendere pecunia credita, quem numerata; saltem in hiis numeris, que communiter pecunia credita vendi solent.

16. An liceat vilibus emere anticipata solutione, saltem quando communis emendi modus est eiusmodi, & contingit in venditione lanorum.

17. An liceat debitorum aliquid emere minori summa, quam illud sit.

18. An sit isti debitori emere debitum, quod ab hinc vno anno debet, minori pretio, quam sit ipsum debitum.

19. An censum rem impostum liceat minori pretio emere, quon per legem regiam taxatum est.

20. An eidem qui soluit censum, liceat redimere villiori pretio, quam census constitutus est, sicut eundem tertio liceat villiori pretio emere.

21. An liceat alteri vendere fundum, vel domum, & reformare sub fructum, vel redditus domus, vel fundi, donec soluantur sub fructu pretium.

DVBIVM I.

An si minor existens sub potestate patris, vel curatoris, aliquid ad creditum emat, contractus sit omnino nullus.

RATI O dubitandi, quia in *l. 22. tit. 11. lib. 1. noue recopil.* huiusmodi contractus declaratur nullus. Ceterum dicendum est, quod quando filius, licet sit sub patria potestate, est extra patris curam scilicet habitans, sibi que extra patris

auxilium victum querens, validus est huiusmodi contractus, nam ad contrahendum non attenditur, quod sit sub patria potestate, sed quod sit extra patris curam, scilicet habitans, sibi que extra patris auxilium victum querens. Nec oppositum decernit lex citata, que tantum annullat contractus a minore factos, qui non solum sit sub patria potestate, sed etiam sit sub patris cura, simul habitans. Sic tenet Perez alios referens *lib. 3. ordin. tit. 8. l. 1. fol. 603. versic. fallit secundo*; & ibi *versic. fallit tertio*, dicit etiam fallere in filio coniugato, & velato, quia iam est extra patris potestatem, & alias limitationes ponit, ad ad quas se remittit Gutierrez *autem sacramenta puberum, num. 48. fine*, & dicit eas esse viles, & sic videtur eas probare.

DVBIVM II.

An qui habet licentiam Papa, vel Episcopi ad petendam elemosinam vno anno per se, vel per alium, et sua necessitate consulat, possit hoc ius locare alteri pretio aliquo.

DVplex est sententia. Prima dicit non posse, & tenet alterum restituere, quod acquisierit ultra pretium locationis, quod dedit, & suam sustentationem, vel illi, cuius erat licentia, si nondum consultum erat sua necessitati; si autem consultum iam erat, aliis pauperibus; quia intentio Pontificis concedentis hanc licentiam non est, vt locetur. Sic Manuel Rodriguez in *Bulla compositionis non. 51. fine. Cordub. summa quest. 98.*

Secunda sententia probabilior dicit posse, nec cauetur obligationem restituendi; quia expresso aliquo iure non prohibetur locare: nec fit inhabilis ad pretium locationis recipiendum; & locat illud ius, quod habet, estque contractus fortunæ, quo vtique loci, & iactura periculo exponitur. Sic Henriquez *lib. 7. de indult. cap. 5. n. 3.*

DVBIVM III.

An liceat emere a sartoribus, vel ab eorum officialibus fragmenta, que supersunt ex vestibus, que conficiuntur, aut etiam a textoribus vnam, vel alteram sericam gauisupini vnam vendentibus.

RATIO dubitandi est, quia talia fragmenta, que supersunt, sunt furto ablata ex eo quod illis superest ex vestibus, quas faciendas accipiunt: & ad minus etiam, quod vendunt ipsi magistri; est debium an illud faciant; solent enim aliquando plus petere ad vestem conficiendam, quam sit necessarium: res autem, que sub dubio est, an iuste possideatur ab altero, non potest emi.

Quod autem ad textores attinet, ratio dubitandi in eo consistit, quia certum est eam vnam, vel vltimas, quas textores vendunt, abscondere ex telis, quas ipsis indutores texendas tradunt: & quod in ipsorum fauorem allegant, qui ab illis emunt, est, quod in singulis quibusque libris bombycis est pactum, quod exhibeatur plus, vnus quadrans textori pro dispendiis. Quod si aliqui quadrantes supersunt, propter suam ipsorum diligentiam ad ipsos pertinent: pactum enim est quod

quod modò superstit, modò desit, non plus, nec minus reddat, quam ipsam pondus, exceptis talibus quadrantibus, atque ita quidquid desit, solum in infiroribus, quando textor reddat telam: dicitur ergo fieri posse, ut ista vlna, quas vendunt, superstit ex quadrantibus prædictis, vel si non superstant, textor soluit infiroribus quidquid desit. Sed in contrarium est, quòd potest textor uti fraude ad non soluendum hunc defectum immittendo mel, aut in loco humido telam constituendo, aut postea iureiurando affirmantes se nihil furripuisse infiroribus, aut alios prætextus querendo, quibus motus infiroribus aliquid remittat.

Dico primò, si ea, que superstant, essent adeò modica, quæ moraliter loquendo, à dominis haberentur pro derelictis, illique displiceret, quòd eiusmodi fragmenta ipsi redderentur: non tenentur etiam officiales sartorum restituere, & sic licitum erit ab illis emere. Sic respondit mihi in quadam epistola suo nomine subscripta quidam satis doctus Magister à me consultus, Et facit pro hoc quòd docent Nauarra lib. 4. de restit. cap. 1. num. 18. fol. 472. & Metina lib. 1. summa cap. 14. §. 30. fol. 667. pag. 1. nempe quòd si homo diues habeat in vinea aliquos maripulos, qui ei nihil profunt, nec ad aliquid deseruiant, immò nil curat de illis, capiens eos clam non tenent restituere, quia illi videntur turbi pro derelictis.

Secundò dico, si prædicta fragmenta, que superstant, essent magna, & magni valoris, licitum est ei emere à sartoribus magistris, non verò ab officialibus, quia illis communiter minus soluitur, quam merentur facturæ: atque ita mihi dixerunt multi ex timoratis, & recte conscientia, cum quibus hoc contuli: & sic sibi compensant, & satisfaciunt his, que superstant. Que ratio non procedit in officialibus, hi enim pactum inire cum magistris sub certa quantitate, & modo in integrum soluitur magistro, modò non hic illis in integrum soluit. Sic idem præfatus recentior Magister.

Vltimò dico, quòd nisi sciatur textorem aliquem in rebus suis officij iniuste ac perperam procedere, potest tuta conscientia ab illo emi, quandoquidem id, quòd emitur, potest pertinere ad quadrantes, vel si ita non est, leue aut ferè nullam est dampnum infiroribus, siquidem soluendum est illi in integrum suam pondus, ex eo autem quòd alii qui sunt, qui fuerunt variis vtentes modis, & indultis, non est cur macula iniciatur in omnibus, & apponatur dubium; sic prædictus neotericus, & Enriquez in alia epistola à me consultus.

D V B I V M I V.

An licitum sit vendere triticum pluris quam per pragmaticam regiam taxatum est.

Ad huius resolutionem oportet supponere, quid per pragmaticas regias circa tritici venditionem decretum sit. Et quidem variz sunt circa tritici venditionem pragmaticæ: nam anno 1571. & 1582. iussit Philippus Hispaniarum Rex, neminem Ecclesiasticum, aut secularem vendere triticum pluris quatuordecim argenteis: fanecam verò farinæ quatuordecim argenteis, & insuper triginta maruetinis: atque hæ pragmaticæ fuerunt postremæ.

Item quòd attinet ad panem coctum, renotata fuit pragmatica anni 1568. & 1578. scilicet, ut venat pretio modetato iuxta pretium grani, cum lucro mediocri, & proportionato, illo scilicet, quòd taxatum sit per iudices in suis territorij.

Item confirmata fuit epistola anni 1568. videlicet, quòd nemo, qui non sit pistor, aut in hoc tractate consueverit, nec talis sit, qui sit intermittendus, aut vltus similibus lucrus, possit per se, nec per piltrices, aut petionas alias, nec alio modo, aut pacto, modo, aut cautela panem coctum vendere, nec simili commercio uti sub statutis penis contra eos, qui vendunt triticum præter taxam. Quis quoque incurritur piltores, aut quicumque alij prædictum panem in grano accipientes ad subigendum, coctumque vendendum ab eis, quibus prohibuitur esse, quolibet modo, pacto, aut conditione acceperint, ut lucrum alportent, vel interesse in integrum, aut ex parte.

Item confirmatum fuit decretum Imperatoris Caroli Quinti, quòd videlicet nemo cuiuscunque qualitatis sit, emat panem, triticum, aut hordeum, aut typham, nec auenam sub parua, vel magna quantitate, ut iterum vendat. Et quòd hoc non extendatur ad agalones, seu ad alias personas, quibus sit officium hinc illic merces alportare, & loco illarum prædicta frumenta emunt, ut iterum vendant, nec ad illos, qui emunt panem ex aliis ad alia loca alportandum, ut reuendunt, dummodo hi maneant obligati ad vendendum statim, ac illum attrulerint ad loca, ita vt non claudant in horreis, absque reponant, ac referunt, ut carius reuendant.

Item reuocatum fuit in dicta pragmatica anni 1571. quòd erat prohibitum, scilicet, quòd conductores reddituum tam ecclesiasticorum, quam secularum non possent locare panem ad vendendum, & illis fuit concessum posse hoc facere, dummodo non vendent triticum vltra pragmaticam.

Item fuit confirmatum decretum illud anni 1568. scilicet, quòd qui deforis alportarent triticum vendendum, possint accipere vltra taxam sex maruetinis pro singulis leucis in vnaqueque fascia tritici, & typhæ, & quinque maruetinis pro leuca, in qualibet fascia hordei, & auenæ.

Item in prædicta pragmatica anni 1582. taxata fuit fascia hordei pretio sex argenteorum, & fascia typhæ octo argenteorum pretio. Quòd attinet ad auenam, & panicum, nihil fuit immutatum, atque ita obseruanda est pragmatica anni 1566. scilicet, quòd vendatur auenæ fasciæ centum maruetinis, & panici ducentis & quadraginta duobus maruetinis.

Tandem fuit confirmatum, quòd fuerat dispositum in pragmatica anni 1558. scilicet, quòd hæc taxa non intelligatur in locis, que in pragmatica excipiuntur sequentibus verbis, scilicet in Galicia, Asturias de ouiedo, & samillana, & las quatro sacadas con las villas de ganega, y Tino, & los Arguellos, & merindades de valdebaron Eubia de iuso Vifanta, entarraciones, & prouincias de Guispuoa, ni en la Merindad de Trajmierra, & cinco villas, ni a las otras villas, & lugares, & Merindades, & valles, & tierros, que están cerca de los baños de las leguas de la mar, y quocunto al pan, que viene por la mar de fuera de estos Reynos. Hec in pragmatica.

Circa

9 Circa hanc ergo pragmaticam dubitatur in genere, an licita sit, & transgressores ad culpam, & restitutionem obliget.

10 Circa hoc Nauarra summa Hispana cap. 23. num. 84. dicit superexcedentem pragmaticam pretium peccare mortaliter ex mente aliquorum, & teneri restituere excessum. At ex proprio Marte num. 86. dicit pragmaticam non obligare ad culpam illius transgressorem, quia iuxta ipsum, lex humana prenam imponens transgressoribus non intendit obligare ad culpam, sed ad prenz solutionem.

11 Sed pro resolutione oportet duo supponere fundamenta.

Primum est ad publicam potestatem pertinere rebus venalibus, his potissimum, que ad vitam sunt necessarias, competens pretium designare, & eos qui carius vendiderint punire. Ratio, nam ad publicam potestatem spectat utilitati ciuium, & reipublice consulere. l. 1. de offic. profid. & l. 1. ff. de officio profid. vbi dicitur, cura carnis, & lanoniam ff. de extradi. crimina. sed maxime vile, & necessarium est reipublice tempore annonæ, rebus ad victum necessariis pretium taxari, alias plures pauperes fame perirent; ergo. Ita Metina q. 36. de restit. Sotus lib. 6. de iust. q. 2. art. 3. vers. 3. concl. Mercado lib. 2. de contrati. c. 6. Castro lib. 2. de lege penali cap. vltimo. vers. alia sunt. Mexia pragmatica tritici concl. 1. n. 4.

12 Secundum fundamentum, pretium legale, id est, per Principem, vel rempublicam taxatum, si iustum sit, consistit in indivisibili; ita vt in quantumvis paruo excessu, vltra illud vendatur, peccet venditor, & restituere teneatur. Si paruus excessus sit, erit peccatum veniale; si verò magnus, erit peccatum mortale, sic Sotus, & Mercado vbi supra, Palacios vers. emptio. Gabr. 4. d. 15. q. 10. art. 1. His positis, sit

13 Prima conclusio, iure optimo Princeps taxam posuit tritico in pragmatica. Ratio, quia ex primo fundamento, Principis est taxam rebus venalibus necessariis imponere, at triticum est valde necessarium vite humane conseruandæ; ergo. Item quia cum ita simpliciter necessarium sit, vt omnes illud emere cogantur, possent agricolæ ex necessitate tritici anla desumpta, ita pretium tritici tempore annonæ augere, vt pauperes fame perirent. hanc conclusionem docent ferè omnes Doctores pro sequenti conclusione allegandi.

14 Secunda conclusio, vendens triticum, vel aliam rem pragmatica taxatam vltra taxam, tenetur, & si notabilis sit excessus, peccat mortaliter. Ratio, quia qui rem vendit plus iusto pretio, tenetur restituere, & peccat, talis enim est, qui triticum vltra taxam vendit, nam Princeps magna præhabita consultatione id pretium tritico itauit, & pretium legale (vt dixi in secundo fundamento) consistit in indivisibili, ita docent Metina; Castro vbi supra, Mercado lib. 3. de contrati. c. 4. Soto 4. d. 25. q. vltima. art. vltimo. vers. 4. concl. Corduba summa casuum q. 78. Nauarra, summa Latina c. 23. n. 88. Mexia pragmatica tritici, tota concl. 1. maxime n. 104. & concl. 2. n. 6. Guetierrez lib. 2. præf. 182. Atagon 2. 2. q. 11. art. 3. fol. 352.

15 Tertia conclusio, pretium cuiusvis rei per pragmaticam taxatum intelligitur, modò bona sit, si enim defectum habeat, tantum pretij il-

lius minuendum est, quantum defectus æstimatur. Sic Mercado lib. 2. cap. 7. & 8.

D V B I V M V.

Vtrum sit obligatio seruandi prædictam pragmaticam in annis sterilibus.

Sto prædicta tritici pragmatica in genere, obliget, vt dixi dubio præcedenti, dubitatur adit ne obligatio illam seruandi in sterilibus annis, quando sterilitas est vniuersalis in tota prouincia, & adeò magna, vt sit certum, agricolas non exceptutos sumptus, si illam seruent; talis fuit anno 82. in prouincia Bæticæ, in quo dicunt omnes agricola sibi sterisse tritici fanecam triginta argenteis.

De hac re variz sunt sententiz. Prima est aliquorum, quos tacito nomine refert Metina vbi supra, qui affirmat quòd si vigente necessitate, & sterilitate, Rex non auget taxam, pragmatica non obligat. Rationes huius sententia refert Metina, & soluit. Præcipua est dicere nò esse iustum, quòd idem sit pretium tritici in anno abundante, & sterili, quando adeit paruitas tritici, & multa pretio illius; sicut enim reliquarum mercium pretium augetur virgente illarum paucitate, ac defectu, præsentente pretione illarum; similiter est æquum, vt idem seruetur in tritico. Hanc etiam sententiam, scilicet, quòd quando est sterilitas, & agricola pluris fiat triticum, quam taxatum esse, possit pluris vendi; tenet Mexia pragmatica tritici tota concl. 2. in textu, & glossa.

Secunda sententia dicit, quòd in annis etiam valde sterilibus obligat pragmatica tritici. Probatur primò, quia non fuit posita pragmatica ad annos fertiles, tunc enim non est necessaria, sed ad annos steriles. Secundò probatur, quia Rex, vifa sterilitate, non auget pretium. Ergo censetur velle, vt taxa obliget. Tertio probatur, quia minus agricolæ, sicut & mercatoris, expositum est lucro, & detrimento, quòd sentiant necesse est in annis sterilitatis, illudque recompenfatur luero fertiliam annorum; sicut enim in sterilibus pluris est nummo aureo, sic in fertilibus minus valet. Quarto probatur, quia aliter melior esset agricola sterilitas, quam abundantia, quandoquidem tunc vendit pretio trium, vel quatuor nummorum aureorum. Vltimò probatur, quia Rex potest obligare venditorem, vt vendat suam mercem minori pretio, quam illi est, scilicet ob commune bonum reipublice; vt docet Bart. l. 1. §. cura carnis. ff. de offic. profid. num. 2. quem plures sequuntur, quos refert Couar. lib. 2. variarum, cap. 3. n. 1. ergo, &c.

Tertia sententia docet oppositum huius secundæ. Pro resolutione sit

Prima conclusio: non semper ac annus est aliquantum sterilis, addeque necessitas, ac defectus tritici, dicendum est non obligare pragmaticam. Ratio, quia potuit Princeps ob commune bonum, & vniuersale, taxam imponere rei adeò necessariæ, quale est triticum, limitè que ponere nimie cupiditati pecuniarum. Quòd si in hoc causa non obligaret pragmatica, foret frustranea. Ita Doctores citandi pro secunda conclusione.

7 Secunda conclusio, quando prudentiam, ac expertorum virorum iudicio constat fertilitatem esse vniuersalem, non in vno oppido, duobus, aut quatuor, nec in decem, aut viginti agricolis, sed in vna provincia, & adeo magna, vt sit certum agricolis in tali provincia vendentes iuxta taxam, non efficituros sumptus, non obligat pragmatica. Probatur hac sententia rationibus.

6 Prima ratio est, quia ad hoc vt taxa sit iusta, opus est habeatur ratio sumptuum, ac expensarum, deturque aliquod moderatum lucrum; est liquidum iustum, quod qui inseruit republice, ministrant, sed potius habeat aliquod stipendium; atque hac est communis sententia, vt restat ex Couar. ergo quando non in vno, aut altero particulari, sed communiter in tota provincia iudicio maior esset sumptus tritici, quam taxam, non obligaret pragmatica. Nec satis est dicere fore recompenlationem in hoc quod sicut in annis fertilibus pretium tritici minus est, sic in abundantibus minus; quia si pragmatica esset pro omnibus annis, que, v.g. vndecim argenteis, & non paucioribus triticum vendi iuberet, hoc esset optimum effugium in pragmatica nihil fauer agricolis in annis abundantibus; tunc enim non valer triticum vndecim argenteis, sed multo paucioribus, atque ita nulla est recompenlatio. Rursus non satis facit, si dicatur, quod licet supra allegauit ex Barr. & aliis, potest Rex taxare mercem minori pretio, quam valet, ob bonum commune. Respondet enim Couar. illi citatas etia. Primum est, illud Bartoli dictum non desumi ex legibus, quas ipse allegat. Secundum est, quod solum intendit Regem posse cogere agricolam, vt maiori pretio vendat quam possidet, vt non tantum lucraretur, quantum possit lucrari, non vero minori, quam sit iustum pretium; & Addit haec verba: *Nonquam licet cogere quem vendit rem propriam pretio minus, citam favore republice.* Tertium denique est, quod Bartoli dictum tunc procedat, quando necessitas est publica, & ad bonum commune, velut ad aliud bellum, &c. & non sit pecunia in republica ad emendum triticum iusto pretio; in tali enim euentu etiam gratis potest Rex facere, vt detur merces. Deinde dico, quod esto dictum Bartoli foret vniuersaliter verum, id sane esset, quando constat de bono communi, quia hoc praeponderat particularitati de hoc non constat; immo oppositum est manifestum, quia si agricola non elicit sumptus, & expensas, nec vult, nec potest seminare: quod est multo maius detrimentum communis boni, vt latissime declarat Rex Philippus in pragmatica anni 71.

7 Secunda ratio est, quia si pro hoc anno tam fertili ediderit pragmatica taxam, sanecam tritici vndecim argenteis, manifeste taxa esse iniusta, quia hoc pretium esset multo inferius sumptibus; ergo eadem iniustitia erit praedictam taxam conseruare. Consequenter constat, quia eadem equitas, & iustitia requiritur ad conseruandam legem in sua vi, ac ad illam de nouo ferendam.

8 Tertia ratio est, quia cessante fine, & ratione legis non in vno, aut in altero particulari, sed in communi, cessat obligatio legis, vt materia de legibus docent omnes Doctores cap. cum sef.

sancti, de appellat. Et l. adigere, §. quamuis, ff. de iure patron. & late Mexia in pragmatica tritici, concl. 2. Sed in hoc casu cessat finis, & ratio legis quae fuit, vt agricola haberent moderatum lucrum ex venditione tritici, quo possint se ipsos sustentare, & conseruare agriculturam: nam si hoc anno sanecam tritici venderent vndecim argenteis, non solum non lucrarentur aliquid, verum potius nullum amitterent, & breuiter eorum substantia consumerentur: ergo hoc anno omnino cessat obligatio praedictae legis. Et in hoc casu locum habet, quod ait S. Thom. 2. 2. q. 60. art. 5. ad 2. videlicet leges, etiam iustas, aliquando non obligare; quia scilicet in aliquibus casibus illas seruare esset contra ius naturale, in quibus potius attendenda est mens legislatoris, quam verba legis: nam in casu praesenti agricola habent ius naturale ad percipiendos ex venditione tritici tot sumptus, quot in illo colligendo fecerunt; & insuper moderatum aliquid lucrum tanquam stipendium sui laboris.

Quarta ratio est, quia annis praecedentibus 9 dum taxa tritici minor esset, Rex per suam legem pretium auxit ad vndecim argenteos; quia merito iudicauit taxam praecedentem non esse iustam pro illis annis, eo quod agricolae non poterant percipere sumptus factos, & moderatum lucrum; ergo quotiescumque hoc idem accidat, censendum est Regem velle taxam illam non obseruari; hic etiam locum habet quod ait glossa l. tale pactum, §. finali, vers. Per exceptionem, ff. de pactis, quod habetur pro statuto in casu omisso, quod legislator verisimiliter statuet, si de eo fuisset interrogatus, quam glossam Iurisperiti autem vocant.

Vltima ratio, quia ipsa pragmatica auget 10 pretium tritici iis, qui deforis adportant propter expensas factas in adportando, & vt aliquod moderatum lucrum percipiant: ergo si manifeste, & absque vlla fraude constat expensas factas ab agricolis maiores esse, quam pretium taxae, iustum, & licitum illis erit ex quadam tacita dispositione legislatoris pretium augere. Quam rationem latius profequitur Mexia pragmatica tritici conclus. 2. n. 8. 9. & 10.

Hanc sententiam videntur tenere plures 11 thores, quorum verba reseruant. In primis Merina C. de vestit. q. 31. vers. Praedictum tamen non obseruandum, hac dicit: Ad Rectores respublicae spectat pretia rebus venditionis expositis determinare, copiam, vel penuriam attendentes, vt taxatio per eos facta continetur, vel etiam mutetur: & si continetur, eorum taxationi standum est; nisi notabilis causa taxationem mutandi apparcat, quia tunc taxatio est iniusta, nec illi necessarium standum, ex quo incipit esse irrationabilis: & ita si Rectores taxationem per eos factam non mutent, tunc erunt in conscientia, qui exigunt aliud pretium, licet forte in foro externo a pena inuincens non sint. Quae autem maior causa esse potest in casu praesenti ad augendum pretium, quam quod in tota provincia expensas excedant taxam. Vnde quando ipse Merina q. 36. ait pragmaticam obligare tempore penuriae, intelligendus est, quando non est notabilis fertilitas in provincia, vt inuauit implet eadem q. ad 2. vbi sic inquit: Intra tempus, pro quo posita est pragmatica, non est liberum venditori

ditioribus in pretio ascendere: etiam si aliquantulum sint prelaetate circumstantiae variatae. Vbi dicens, aliquantulum, solum denotat, quod si circumstantiae non sint notabiliter mutatae, licita erit taxa; non vero quando sunt notabiliter mutatae, vt contingit in annis magne fertilitatis. Item Nauarr. summa Lat. cap. 25. n. 88. dicens taxam panis ad culpam, & restitutionem obligare, haec subdit: Superueniente maxima necessitate tollitur omnino taxa. Item Mercado lib. 3. de contractibus cap. 6. §. quanto a esto, licet toto illo libro acerrime pragmaticam defendat, inquit, *No es licito per el caso particular de uno quebrantar, la tasa, vbi inuauit, quod si sumptus communiter excedant taxam, liceret. Et ibi paulo inferius ait, si en una provincia, o Reyno entero ualiese el vrgo comunmente a los labradores de modo, que no les que dase ganancia, desuesse se podia dudar, si estarian obligados a la tasa;* ergo a fortiori, quando non solum nullum perciperent lucrum, sed magnam partem expensarum amitterent, non tenebantur seruare taxam. Item Iosephus Angelus floribus quatuor, theologicis, 2. p. mat. de contractibus empiriorum, fol. 320. sic inquit: Omnes vendentes frumentum vltra pretium pragmaticum, tenentur restituere; sed cessante ratione legis taxantis, cessat lex. v.g. taxantis, seu abundantia mercium, & emptorum est ratio variandi pretium, & vt experientia constat, quia superueniente abundantia, minuitur eius pretium, ita superueniente maiori penuria, quam fuerat tempore, quo lex condita est, debet frumenti pretium augerialis lex illa esse iniqua, si magis emptoris, quam venditori faueret; nam vt lex olim facta, si modo fieret, esset illicita, ita esset quoque, si nunc seruaretur. Item Mexia lib. de taxa panis nota conclus. 1. in textu, & glossa hoc late defendit. Item Couar. lib. 2. var. cap. 3. num. 5. inquit, Ad hoc quod pretium taxatum a Rege, vel republica rebus necessariis, vt frumento, vino, &c. sit iustum, & obliget in conscientia, desumendum est consideratis sumptibus, & expensis, & laboribus venditorum, & praeterea boni viri arbitrio data aliqua quantitate, quae ipsis venditoribus lucro cedat, l. venditor, §. si constat, ff. communia praed. Ergo quando non tantum lucratur agricolae, immo magnam facerent iacturam, si frumentum pretio taxato venderent, non tenerent seruare pragmaticam. Item hanc sententiam, scilicet non obligare pragmaticam, quando fertilitas est magna, & communis, tenuerunt plures viri docti iussu Episcopi Cordubens super hac re congregati. Item omnes nostri Cordubae, & Granatae anno 1582, & plures Doctores Salmantini de hac re consulti, & alij docti recentiores.

Tertia conclusio hoc casu, quo pragmatica non obligat, etiam in quibus triticum vltiori pretio, quam taxato per pragmaticam ferit, non tenentur ad taxam, sed possunt pretio communi vendere: sicut e contra, quando in communi obligat pragmatica, nihil refert, si alicui priuato multo carius triticum steret, quominus ad pragmaticam teneatur: quia communi pretio & estimatione existente, nil refert venditori priuato cuius, vel vilius steret, quominus pretio communi possit, & teneatur vendere. Sic Couar. 2. var. resolut. cap. 3. num. 4. Mexia quatuor, q. 1. de restit. vers. praedictis, in fine. Sorus lib. 6. de iustit. quatuor, 2. art. 3. vers. sequitur tertio. Camaradus quatuor, 36. de contract. conclus. 5.

Nauarr. cap. 17. Lat. & Hisp. num. 218. Seluac. verbo emptio. q. 10. Mercado lib. 2. de contract. cap. 1.

Superest solvere rationes primae, & secundae sententiae.

Ad argumentum primae responderit rationem locum habere, vbi pretium non est a principio taxatum: tunc enim ob meritum fertilitatem crescit pretium: at vbi taxatum est, non ob quantumque fertilitatem augendum est.

Ad argumenta secundae sententiae.

Ad primum, & secundum responderit taxam 14 legis solum factam esse pro annis mediocriter fertilitatis, & non pro annis magne, & excellente fertilitatis: quod si aliquo anno notabilis fertilitatis Rex non auget pretium, id contingit propter similitram informationem, & quia singulis annis non expedit taxam variare, id relinquat arbitrio prudentium, & doctorum virorum, vt attentis circumstantiis iudicent quod iustum fuerit.

Ad tertium, verum est officium agricolarum 15 esse expostum amissioni, & lucro, quando aliqui solum particulares exigios fructus percipiunt, locus quoque omnes communiter in provincia. Ad illud de recompenlatione patet ex dictis.

Ad quartum argumentum negatur sequela: 16 quia in anno sterili est notabilis diminutio fructuum, qui colliguntur.

Ad vltimum patet ex dictis. Vide circa hoc 17 Nauarram lib. 3. de vestit. cap. 2. num. 3.

Sed iam quod attinet ad agricolas, haec diffinitas 18 cessat, post pragmaticam editam a Philippo III. in fine Julij sexcentis referendam; quoad omnes vero alias personas extat iam pragmatica ab eodem Philippo III. edita anno 1613. in qua auget pretium tritici, & statuit, vt illud sit decem, & ob argenteorum pro saneca tritici, & nouem pro saneca hordei circa cuius obligationem, vel in annis fertilibus, de obligatione idem dicendum est, quod diximus circa alias pragmatias hoc dubio, & praecedenti, & dicemus in sequenti.

DVBIVM VI

An in annis, in quibus pragmatica taxans pretium tritici non obligat iuxta supra dicta, possit vendi pretio communitate currente in ciuitate sine vlla attentione ad legem taxantem.

Dplex est sententia. 19 Prima docet in praedictis annis non esse licitum vendere triticum pretio communitate currente in ciuitate, sed pretio, quod arbitrio prudentium, & expertorum debeat esse, vel respublicae augere: & illud solum pretium debere tunc iustum reputari. Ratio est, quia finis & voluntas Principis, vel republicae est, quod semper sit aliqua taxa in tritico; neque id relinquatur auaritie agricolarum, & ita communiter esse receptum, quod sit aliqua taxa in tritico: & ita supposito, quod taxa non obliget pro illis annis, quia pro illis non est iusta, voluntas republicae tacita est, vt loco taxantis succedat illud pretium, quod viri prudentes experti iudicant esse iustum, & quod deberet augeri per pragmaticam: & hoc est quaedam taxa a Principe tacite imposta. Ita tenent viri docti, & videtur fauere Molina tom. 1. de iust. disp. 83. vbi inquit, quando pretium legale est iniustum,

DUBIUM VIII.

illum, non potest vendi pretio naturali cariori, sed tantum pretio pio; quia si illud taxaret lex, esset iustum.

2. Secunda sententia docet nullatenus esse attendendum pro illis annis ad pretium taxatum à pragmatica, sed tunc seruandum esse pretium naturale, atque ita vendi posse quolibet pretio corrente in ciuitate, quod pro illo inueniri possit. Ratio est, quia tantum est duplex pretium rerum, scilicet legale, & naturale: ergo quando non est pretium legale, quia lex non obligat, standum est pretio naturali; sed quando pretium legale non obligat, quia in iustum est, perinde est, ac si non esset, ergo tunc standum est pretio naturali; nec enim priuata persona ad id habeat auctoritatem, sed ideo recurrendum est ad pretium naturale. Ita docet recentiores.
3. Sic conclusio: Hæc secunda sententia est probabilior.
4. Quæ hæcenus diximus de taxa tritici, procedunt iuxta pragmaticas generaliter taxantes pretium tritici omnibus vendentibus; iam tamen anno 1600, edita fuit pragmatica à Philippo III. per quam auferretur taxa agricolis, & concederetur eis facultas, vt possint suum triticum vendere, quocumque pretio corrente, quod poterint inuenire.

DUBIUM VII.

An quando in diuersis regni partibus diuersa vigent pragmaticæ, possit venditor cum superiore conuenire, quod ipse suis expensis asportabit.

1. Exemplum esse potest: si Tolero valeat faneca tritici quinquaginta, Corduba vero decem, dubitatur, an possit Toleranus cum Cordubensi conuenire pro decem, hæc lege, quod ipsemet Toleranus portabit suis expensis triticum Cordubam; & generaliter potest quæri in quolibet alia re, quando in diuersis locis diuersa vigent pragmaticæ, vel diuersa pretia. Sic
2. Prima conclusio: si venditor erat alioquin triticum suum, vel alias merces portaturus in eum locum, in quo carius venduntur, & ibi venditurus, iustus est contractus, licet Tolero celebretur. Ratio, quia excessus ille non datur in pretium, sed ratione inter-esse, quia scilicet venditor tantundem lucraturus erat, & expensis facturus, & pericula sitinetis subiturus. Si autem non erat portaturus, est contra iustitiam, quia Tolero, ubi celebretur contractus, & sic venditio, non tantum valet. Sic Medina C. de res. l. quæst. 36. vers. *causa dubium*, & vers. *si autem*.
3. Secunda conclusio: si venditor nolit contra-ctum celebrare Tolero, sed vult suis expensis, & periculo Cordubam portare, ibi venditurus, iustus est contractus, vt patet, quia iam vendit pretio, quo aestimatur in loco, in quo venditur.

An illi quibus panem pinferre prohibuitur est, si illum subigant, & coctum vendant cum lucro moderato, peccent mortaliter, & teneantur restituere.

Duplex est sententia.

1. Prima ait non peccare. Ratio, quia pragmatica non prohibet panem pinferre absolute, sed ne pinferant ad vendendum pretio excessiuo. Atque ita docet hæc sententia, quemlibet posse panem pinferre, & moderato pretio vendere. Ita tenet Mexia pragmatica anni 1568. vers. *de fraudatur*.

2. Secunda sententia docet has personas peccare mortaliter, & teneantur restituere illud moderatum lucrum, quod persona non prohibita pinferre, iuste lucraretur. Ratio est, quia pragmatica taxans pretium tritici est generalis, & ad omnes personas se extendit, & solum excipit personas infimæ notæ, quæ ex officio habent panem pinferre, & pistores vocantur, Hispanè *Panaderos*. Et his tantum concedit non obtinere taxa tritici posse aliquod moderatum lucrum ultra pretium tritici in grano pro pane cocto vendendo, accipere: ergo reliquæ personæ, quæ non habent ex officio pinferre panem, & illum coctum vendunt cum moderato lucro, excedunt taxam pragmaticam: atque ideo peccant mortaliter, & teneantur restituere. Ita tenuerunt plures viri docti de hac re consulti.

3. Sit tamen prima conclusio: Non licet equitibus, seu personis nobilibus, nec personis Ecclesiasticis, nec per se, nec per interpositas personas panem pinferre, & illum coctum vendere, etiam cum moderato lucro: sed id tantum est licitum pistores, qui id habent ex officio; aut aliis personis tam infimæ qualitatis, vt non sit præter eorum statum, seu qualitatem hoc officium habere. Probatur, quia ita prohibet pragmatica Philippi II. anno 1568. & adhuc rigidius pragmatica anni 1571. sub penis grauib. Ita tenent omnes Doctores statim referendi contra Mexiam.

4. Possunt tamen prædictæ persone nobiles, & Ecclesiasticæ prohibite panem pinferre, excusati à mortali propter paruitatem materie; erit autem paruitas materie in hac re etiam vsque ad quinquaginta fanecas panem pinferre, quia damnum, quod reipublice inferretur ex pistura prædictarum fanecarum, valde modicum est. Immo etiam nobilibus aliquis vir, aut femina etiam nobilibus pauperes per se, vel per interpositas personas pinferant panem vsque ad centum fanecas, & illas sic vendant cum moderato lucro, non peccant mortaliter. Ita docti Theologi.

5. Sit secunda conclusio: personæ prohibite panem pinferre, peccant mortaliter illum in magna quantitate pinferentes ad vendendum. Probatur, quia pragmatica anni 1571. id fœuere prohibet, & sub grauib. penis, quæ indicat legislatorem velle obligare sub mortali, & lex ipsa iustissima est; & in bonum publicum, & illius transgressio redundat in graue reipublice damnum, vt ipsa pragmatica declarat: quando autem lex est iusta, & materia grauis, obligat sub mortali iuxta communem sententiam Doctorem in materia *de legibus*. Quod autem hæc materia sit grauis, colligitur primo, quia inde prouenit, vt omnes velint seruare

seruare triticum, vt illum subactum vendant pretio panis cocti, quod superat pretium taxæ tritici in grano tribus argenteis: & nullus veller triticum in grano vendere, quia compellerentur vendere iuxta taxam pragmaticam. Vnde fit, quod multa oppida, quæ ex tritico aliunde adportato prouideri solent, graue damnum patiantur.

6. Secundo, quia multe personæ honestæ conditionis, quæ ex propriis messibus triticum non habent, nec possunt quotidie panem coctum emere, necesse est, vt suis domibus prouideant, triticum emendo in grano: quod facere nequeunt, cum non reperitur, qui triticum in grano vendat; omnes enim, qui illum habent, sunt pistores, ita vt neque illi, qui hoc officium habent, possint mediocre lucrum percipere, propter copiam volentium panem pinferre. Vnde reipublica graue damnum patitur, & pragmatica defraudatur. Hanc conclusionem tenent Mercado lib. 3. *de contrah. cap. 3. fil. 1. illius capituli*, & Enriquez cum aliis viris doctis à me consulti.

7. Tertia conclusio: Triticum, quod reipublica habet in deposito ad subleuandas necessitates populi, licite potest emi, vt pinlatur, & reuendatur moderato pretio ultra taxam tritici in grano, hoc est, cum aliquo moderato lucro, quia hoc edit in bonum commune, & ita renouatur singulis annis triticum depositi, ne corruptatur: & ita etiam augetur triticum, vt subueniantur necessitatibus occurrentibus. Sic Mexia in *pragmatica tritici, conclus. 1. num. 53. & 54.* vbi etiam notat, quod licet sine licentia superioris nequeant Senatores constituere alicui salarium de publico, l. 1. *C. de prob. salario, lib. 10.* At quando in provincia est, vel spectatur sterilitas, possunt vnum, vel plures ex eis eligere, qui pro frumento comparando se conferant ad alienas provincias, & illis constituere salarium de publico absque Principis licentia.

8. Quarta conclusio: non potest Prætor ciuitatis facultatem concedere, vt persone prohibite possint panem pinferre, & vendere coctum. Ita statuitur in *pragmatica anni 1571.* in qua iudices inferiores dispensare non possunt. Possent tamen necessitas reipublice talis esse, & quod non possit commode prouideri ex habentibus triticum, quia illud abscondunt, vt iuste Prætor permitteret personas etiam prohibitas panem pinferre, & coctum vendere, quando aliunde facta diligentia non posset aliter prouideri reipublice, compellendo pistores, vt triticum emant iuxta taxam pragmaticam, & illum subactum, & coctum vendant cum moderato lucro. Hæc tamen permissio non excusaret à culpa personas prohibitas, quæ contra pragmaticam panem pinferent. Sic docti iuniores.

9. Quinta conclusio: Probabilior est, vt licet persone prohibite panem pinferre, peccent illum pinferendo, & vendendo cum moderato lucro, nil tamen teneantur restituere. Ratio est, quia in *pragmatica anni 1558.* statutum est, vt pretium panis cocti esset cum moderato lucro ultra pretium taxæ, quod triticum habet in grano, à quocumque venderetur; & in *pragmatica anni 1568.* statutum fuit, vt non pinferent omnes personæ, sed pistores, vel aliæ persone eiusdem qualitatis, iuxta dicta in *conclusione prima*. Vnde prædictum pretium non statutum est tanquam priuilegium pistorum, sed tanquam pretium iustum panis co-

cti, à quocumque ille vendatur, quia panis coctus plures sumptus habet, & ita auctiori pretio debet recompenari: ergo quicumque illum vendit, potest moderatum lucrum percipere, quamuis peccet contra pragmaticam illum coctum vendendo; quia non peccat contra iustitiam, si prohibitas vendere argentum vinum, & alia eiusmodi, si pretio communi vendat, licet peccet, non tamen teneatur restituere. Sic docti recentiores.

10. Sed circa personas prohibitas panem pinferre, & illum coctum vendere, notandum est hanc prohibitionem iam non habere locum in agricolis post pragmaticam editam à Philippo III. anno 1619. in qua illis concedit facultatem, vt licite possint vendere panem coctum ex tritico suæ agriculturæ, non verò ex alio tritico empto ad hunc finem, vel ab aliis personis accepto.

DUBIUM IX.

An quando index, vel is, ad quem spectat pretia taxare, pretium apponit exorbitans pani subacti, excusabuntur vendentes tali pretio.

Videtur, quod sic, quia pragmatica regia concedit iudicibus facultatem imponendi pretium pani cocto.

1. Sic prima conclusio: vendentes panem coctum pretio excessiuo etiam per iudicem taxato, deductis expensis, peccant mortaliter, & teneantur restituere excessum iusti pretij. Ratio est, quia pragmatica reuera imponit pretium pani cocto, decernens illum vendendum esse ad pretium tritici deductis expensis, & addito moderato lucro: nec aliter concedit facultatem iudicibus imponendi pretium pani cocto, nisi iuxta prædictum modum moderati lucri: ergo quando est manifestus excessus pretij, non excusantur vendentes à peccato, & restitutione. Ita tenet Mexia in *pragmatica tritici conclus. 4. num. 23. 24. 25.* & alij plures docti recentiores.

2. Secunda conclusio: quando excessus lucri moderati non est manifestus, potest vendens se conformare pretio taxato à iudice, quia iudici incumbit iustum pretium imponere, & in dubio standum est pro iudice, præsertim cum hoc moderatum lucrum non consistat in indiuisibili, sed habeat latitudinem. Ita docti iuniores.

DUBIUM X.

Quod censbitur moderatum lucrum excepto valore tritici, quod concedit pragmatica pistores panem pinferentibus.

1. Præmittendum est, attendendum esse ad sumptus, & expensas, quæ communiter fiunt ab agricolis in colligendo tritico, & non ad expensas, quæ casu, seu per accidens in aliquo particulati sunt maiores, vel minores, propter aliquam specialem causam, seu circumstantiam, sicut in reliquis mercibus contingit, in quibus non attenduntur sumptus facti ab aliquo particulati, sed qui communiter fiunt ab adportantibus, & vendentibus illas.

2. Hoc præmissis circa positum dubium, Ponze in suo opusculo de *pragmatica tritici, conclus. 4. n. 25.* ait,

ait. hoc lucrum debere esse quintam partem, et
lib. 2. ordinam. reg. sit. 21. 1. 14.

3 Mercado lib. 3. de contr. cibis. cap. 2. in fin. docet, quod si pretium tritici esset nouem argenteorum, equitas esset excipere quatuordecim argenteos ex singulis fanecis panis cocti, duos argenteos cum dimidio propter expensas, & alios duos cum dimidio propter laborem.

4 Quidam vir doctus de hac re consultus dixit moderatum lucrum esse vnum, vel duos maractinos in singulis panibus.

5 In quadam consultatione viginti iustitiarum, & Theologorum Hispani facta conclusum est illud esse moderatum lucrum, quod mercenario propter laborem vnius diei deberetur, deductis omnibus expensis. Et ita fere omnes conveniunt moderatum lucrum esse in his provinciis pro his temporibus duos, vel tres argenteos, deductis expensis. Et ita tenendum est pro his temporibus, ubi vendit successu temporum maius pretium deberetur mercenario propter laborem vnius diei, quam duo argentei, quia omnium rerum pretia aucta sunt, tunc totum illud esset moderatum lucrum.

DVBIVM XI.

Quid sit iustum pretium panis cocti aliunde adportati.

1 Attendatur pragmatica, videtur pretium esse taxandum a iudice, aut quando non taxatur a iudice, ipsos vendentes teneri vendere iuxta pretium pragmaticae tritici cum moderato lucro, deductis expensis, iuxta dicta dubij praecedentibus.

2 Ex alia parte videtur immemoralis consuetudo Hispani, Cordubae, & Granatae, vt licet pistoribus hanc civitatem vendentibus panem coctum imponatur pretium a iudice, at panis adportatus ex oppidis vicinis nullum imponatur pretium a iudicibus, sed vendentibus permittatur vendere pretio naturali currente: quod pretium solet esse maius, vel minus ob penuriam, vel abundantiam panis, vel emptorum: nec in his attenditur ad pragmaticam, nec iudices de hac re aliquid curant: & hoc ipsum accepit Martini obiderari. In cuius confirmationem facit, quod licet mota de hac re quidam oppidani Hispani vicini obtinuerunt per sententiam non esse taxandum pretium panis cocti de foris adportati, sed vendendum esse pretio concurrente.

3 Quare propter haec dicendum existimo pretium iustum panis cocti aliunde adportati esse illud, quod communiter currit citra fraudem, & vana, siue pretium augetur, siue minuatur propter abundantiam, vel penuriam panis, vel emptorum, neque taxam pragmaticam in hoc genere panis fuisse receptam. Immo si bene pragmatica inspicatur, non videtur loqui de hoc genere panis aliunde adportati, sed de illo, quem pistoris civitatis in illa pinfunt, & vendunt. Ita docti recentiores.

Vtrum vendentes triticum ultra pretium taxa pistoribus, & artecreariis, & agaloniibus extrahentibus illud ad alia loca, teneantur illa restituere excessum pretij quando constat hos pistoros, & agalones excepisse totum illud pretium, & insuper moderatum lucrum ex venditione tritici, vel panis cocti.

1 Sic conclusio. Praedicti vendentes pistoribus, & agaloniibus, & artecreariis non tenentur restituere illum excessum pretij ipsi pistoribus, artecreariis, & agaloniibus, sed pauperibus. Ratio est quia nec pistoros, nec agalones sunt dignificati in aliquo, cum totum illud pretium, & insuper moderatum lucrum ab emptoribus acceperint: & ita restatium est damnium quod acceperunt a vendentibus triticum illis ultra pretium taxae: sed solum remanent damnificatae illa persona, quae ab ipsis emerunt triticum, vel panem coctum maiori pretio, quam iustum erat, atque ita illis personis facienda erat restitutio: cum autem istae personae sint incertae, facienda est restitutio pauperibus, sicut de aliis bonis male acquisitis incertorum dominorum. Sic Mexia pragmatica tritici, conclusio 5. p. 127. Et idem dicendum est de vendentibus triticum ultra taxam non solum pistoribus, & artecreariis, sed etiam quibuscumque aliis, qui idem pretium excessum, & moderatum lucrum ab aliis emptoribus excipiunt: cum eadem sit ratio.

DVBIVM XIII.

Vtrum agalones, & pistoros non inuenientes triticum iuxta pretium taxa, possint illud emere ultra taxam, & iterum vendere, & excipere, totum illum excessum, & insuper moderatum lucrum & expensas adportationis.

1 Sic conclusio: si omnes praedicti facta sufficienti diligentia non inveniunt triticum iuxta pretium taxa, possunt illud emere pretio, quo inveniunt, & illud postea vendere, excipiendo omnes expensas, quas fecerunt in illo emendo, ultra taxam, & in itinere, & insuper moderatum lucrum. Ratio est, quia praedictae personae vitiositer perunt negotium reipublicae, & eius necessitatibus subueniunt, & quasi economi illius, & ita equum non est, vt damnium aliquid sentiant. Sic Mexia pragmatica tritici, conclusio 6. n. 10. 11. 12. & quidam docti recentiores.

DVBIVM XIV.

An possint molendinarii illam tritici mensuram, qua pro pretio solet illis solvi, vendere eodem pretio, ac venditur triticum de foris adportatum.

1 Respondetur non posse, quia molendinarius nullus fecit sumptus in adportatione tritici, atque ita non potest pretium augere ad illos extrahendos: secus esset si ex mensura tritici, quae

que sibi debetur ob pretium molendinij, detraheret tantum tritici, quantum valent praedicti sumptus: tunc enim potest illos sumptus percipere ex venditione tritici, augendo pretium.

2 Atque idem dicendum est quando quis permutat triticum non adportatum pro alio adportato: non enim potest illud vendere iuxta pretium tritici adportati, quia in illo adportando nullas fecit expensas. Ita docti recentiores.

DVBIVM XV.

An liceat carius vendere pecunia credita, quam numerata, saltem in his mercibus, quae communiter pecunia credita vendi solent.

1 HAc in re certissimum est licere carius vendere pecunia credita, quam numerata, modo latitudo iusti pretij non excedatur: eodem enim tripliciter sit pretium naturale iustum, nempe pium, medium, & rigidum, potest pecunia numerata vendi pretio pio, credita autem pretio rigido secundum omnes.

2 At dubium est an ultra latitudinem pretij rigidi liceat vendere pecunia credita: vt duo constitutum sunt pretia, alterum pecunia credita, alterum autem numerata, quando maior pars mercatorum vendere solet pecunia credita, & differentia pretio, ac maiori, quam numerata? Duplex est sententia.

3 Prima docet esse vitium carius vendere pecunia credita, quam numerata. Probatur primo ex eo, quod salubere est in civitate, & in negotio, de quo supra, ubi id definitur. Secundo probatur, quia pretium augere ratione dilatoris solutionis perinde est, ac vendere rem pretio, quod valet praesenti pecunia, & illud mutare emptori, & ratione mutui excessum illi portare, quod est vitium. Tertio probatur, quia valor rei comparatur ipsam rem, dum est, tunc enim vitiosus deservit humanis: ergo iustum rei pensari debet, dum res venditur, ac statim soluitur pretium: ergo augere pretium ratione expeditionis solutionis est iniustum. Quarto probatur, quia ratione expeditionis solutionis merces non crederet ergo nec pretium. Hanc sententiam tenet Panor. & omnes Doctores huius canonici capitibus citatis. S. Thom. 2. 2. q. 68. art. 2. ad 7. & ibi Calot & in summa verbo usura, & de usura ex mutuo implicito. Sotus lib. 6. de iust. q. 4. art. 1. Mexia C. de restit. q. 38. per totum, maxime causa 6. Navarra. Lar. de Hisp. cap. 17. n. 106. 228. & 243. Ang. usura 1. n. 38. 57. Gabr. 4. dist. 15. q. 11. dub. 9. Tab. usura 1. n. 1. usque ad 7. Am. verbo emptio n. 8. Contra lib. de contrah. q. 59. 60. Mexia lib. 1. instrum. consilij. c. 14. §. 2. 2. Mercado lib. 2. de contrah. c. 1. Adicia. 4. mat. de restit. q. 4. gradum, ver. securus insuper. Sylv. usura 1. q. 1. disto 3. Francisc. Garcia lib. de contrah. 1. p. 62. ubi etiam reprobat sententiam Soti infra etiam in Navarra lib. 1. c. 1. n. 99. usque ad 136. Lud. Lopez lib. 1. de contrah. c. 3. §. 1. p. 1. in fine c. 64. Palacios lib. 4. de contrah. c. 3. §. 1. 2. 44. & Navarra eodem c. 2. n. 144. reprobat modum, quem hic sequimur.

4 Secunda sententia docet licere carius vendere pecunia credita, quam numerata, in his mercibus, quae communiter a maioribus mercatorum parte pecunia credita venduntur, idque differenti pretio, & cariori, quam numerata. Probatur primo, quia vitiosaeque res valorem habet iuxta vendendi

modum, ita vt dicitur vendendi modus dicitur qui constituit pretium, & ita in publicis subhallationibus ratione modi vendendi potest res turdiorior, & minor pretio vendi, saltem vique ad dimidium iusti pretij, vt docent Mexia q. 310. de restit. Mercado lib. 2. de contrah. c. 12. Josephus Angles in floribus quaestionum theol. 2. p. mat. de emptio, fol. 111. Sed communis vendendi modus constituit modum peculiarem vendendi, ergo quando communis vendendi modus est credita pecunia, & non numerata, modus vendendi credita pecunia attendendus est, & iustum est pretium, quod communiter res valet, & estimatur hoc vendendi modo, scilicet credita pecunia, & non, quod valet numerata. Secundo probatur, multum modo emptoribus, & cupiditas emendi auger pretium, sed sunt plures emptores, qui pecunia credita emant, & audiores, ac proniores sunt ad hoc modo emendum: ergo haec augent pretium venditionis pecunia credita. Tertio probatur, quia pretium commune, quod in eadem praesenti est pecunia numerata, non est iustum absolute, sed ex suppositione, scilicet supposito modo vendi pecunia numerata, ratioque esse, qui sic emant, & frequentius multo vendi pecunia credita, & sic auidos esse mercatores vendendi pecunia praesenti, atque ideo parvo lucro, vel nullo contentos esse, quando pecunia numerata venditur, & quia illa pecunia iterum lucratur, at si frequentius emeretur pecunia numerata, auidius esset pretium, ergo non est attendendum pretium praesens numerata pecunia. Intra ea, quae dicit Sylv. supra referendus. Quarto probatur, iustum esse, vt mercatores, qui reipublicae, & valde vitiosae sunt, licentiam reportent, & formam premium, at si in praesenti casu non liceret auctiori pretio pecunia credita, qua numerata venditur, nulli lucrum reportarent, imo magna rei familiaris iactura facerent, quia pretio illo pecunia numerata, quod vile est, contenti sunt, quia statim pecunia illam expendunt, ac negotiationem exponunt, ac iterum lucratur, & ex multis lucris, quae quam minima sunt, lucrum mediocre consistunt, si pecunia credita illo pretio venditur, cum lucrum minimum sit, nec pecunia statim illis conferatur, vt statim ea negotientur, nil lucrarentur, & gratis reipublicae dederunt, imo cum iactura propria rei familiaris: ergo iustum est, vt in praesenti casu aliud, & auctius sit pretium pecunia credita, quam numerata. Tandem probatur, quia rationes oppositae sententiae nihil contra haec probant, quia textus, & secundo, & quoniam ratio tantum probant non licere auctius esse pretium pecunia credita, quam praesenti ratione dilatoris solutionis, hoc enim esset pretium reportate ratione mutui impliciti, quod manifesta vitium est, & nos fatemur: haec sententia non dicit hoc licere ratione dilatoris solutionis, sed quia quando frequentior est modus vendendi pecunia credita, est dilatorius vendendi modus, dilatoriusque fortis, & sic diffinitum fortis debet pretium. Nec obstat etiam tertia ratio, quia iustum rei pretium est, quod valet res, dum venditur eo vendendi modo, quem venditur. Pro hac sententia sunt Salazarus Ant. ad hoc. C. de usura. q. 9. circa finem ver. Considerandus est etiam. Decius consilij. 1. 1. n. 8. & 12. Ananias c. in civitate, de usura n. 3. ubi hi res dicitur, quando venditores non reperunt emptores, qui solvant pretium in numerato de praesenti, vt est in quibusdam civitatibus, in quibus portantes merces non reperiunt

ejunt emptores, nisi ad terminum, si illis vendatur maiori pretio ad tempus, quam si pretium incontinenti solueretur, ultra non est. Pro hac etiam sententia est Covar. lib. 2. var. res. cap. 2. n. 6. in principio, ubi haec dicit: *Defendi potest non esse demandando mercatori, qui in numerum merces, quae solent frequentius vendi pecunia credita, quam numerata, vendunt carius pretio ad certum diem solvendo, quam si statim id numeraretur; nam in his mercibus iuxta communem hominum estimationem, cum ad tempus pretia solvuntur, instum pretium illud summum est, quod ad pecuniam creditam pervenit.* Fauter S. Thom. q. 67. ubi haec dicit: *Si vendentes ad terminum plus recipiant propter expectationem temporis est, et si autem non plus quam valeant solvenda commone fori, sed quantum valeant secundum communem fori, plus tamen accipiunt, quam si est statim solvendum non est usura.* Et idem S. Anton. 2. p. 1. cap. 8. §. 4. §. 3. haec dicit: *Recipere ratione expectationis temporis est usura, si autem secundum quantitatem iusti pretii vendatur, licet terminum tradatur, & pro termino pretio maiori, quod videatur, non est usura, licet talis terminus plus vendatur, quam denotat numeratio vendi potest.* Nec contrarius est huius sententiae S. Thomas 2. 2. q. 68. art. 2. ad 7. tantum enim ibi negat ratione expectationis solutionis posse plus vendi. Fauter Sylv. usura 2. q. 1. ubi refertur aliquos ait, si aliqui mercatores pecuniosi vendant res suas ad terminum, ut plus lucrarent, & boni non possint vendere iusto pretio ad numeratum, vel quando aliqui ibi est mala consuetudo propter pecuniarum paucitatem, ut pene omnes vendant ad tempus, & sic ad numeratum non inveniatur illud pretium, quod cellante tali consuetudine esset iustum, potest quis carius vendere pecunia credita, quam presenti intenderetur. Idem Ang. usura 1. n. 59. ubi inquit, si quis esset in tali loco, in quo communiter emptores non habent pecunias, sed emerent ad tempus, posset quis vendere aliquid plus iusto pretio occurrenti sine usura. Fauter Soc. lib. 6. de iust. q. 4. art. 1. & Am. 2. Corduba q. 85. de casibus consuetudine, licet dubius, ubi dicit: dum maritima merces in maxima venient quantitate, ut navis mercibus onusta, tunc enim iustum pretium non est, quod presenti valent pecunia, sed quod credita. Ludou. Lopez in instrum. supra, dicit esse probabile, & tenisse Victoriam. Et in hoc casu tenet item nonnulli valde docti recentiores Magistri, licet aliqui illorum in mercibus minimis venditis oppositum teneant. Ratio, quia cum non possint in plurimum repetiri, qui illas presenti pecunia emant, non tantum ob mercatorum penuriam, sed quasi ex natura rei propter tantam mercium copiam, inde fit, ut qualis natus huiusmodi merces distrahendi modus sit credita pecunia, & proinde pretium illarum iustum, quod credita pecunia currit, autem pretium rei iustum est, quod suo modo venditionis communitur currit. Ita multi viri docti ex Societate à me consulti, & alij Salmantini, quorum auctoritate diligenter, & praesertim cepit Vallisoleti, & Burgis.

Si prima conclusio: quando maior pars mercatorum vendit pecunia presenti, licet alij vendant pecunia credita, iustum pretium mensurandum est iuxta id, quo pecunia presenti venditur, idque pretium rerum, quae pecunia credita venduntur, nec licebit auctiori pretio vendere, quam

presenti pecunia valent. Ratio, quia cum tunc communis vendendi modus sit pecunia presenti, iuxta cum venditio pecunia credita mensuranda est, & ita tenent omnes auctores citati.

Nota non posse mercatorem carius vendere pecunia credita, quam presenti, eo quod alius non potest sumptus, quos fecerat, referre, & quia plures sibi steterunt metes. Ratio, quia negotiatoriis natura est, ut fortunite exponatur eventibus, & iactura, sicut lucro. Sic Sotus disto. art. 1. vers. secundo id patet. D. Anton. 2. p. 1. cap. 8. §. 2. Armilla verbo usura. n. 11. Sylv. usura 2. q. 1. dicto 1. Navar. cap. 17. Lat. & Hisp. n. 218. Mercado lib. 2. de contrah. cap. 11. Medina C. de restit. quest. 18. causa 1. Franciscus Garcia ubi supra.

Secundo nota, quando magna mercium copia simul venditur pecunia credita, non id iustum pretium existimandum est, quo res illae sigillatim, seu minutatim venduntur presenti pecunia, sed quo simul presenti pecunia venduntur. Ratio, quia res sigillatim venditae plus valent, quam cum simul magna mercium copia venditur. Sic Mercado lib. 2. de contrah. cap. 11. Franc. Garcia ubi supra.

Secunda conclusio: quando maior pars mercatorum vendit pecunia credita, iustum pretium censendum est rerum, quae pecunia credita venduntur, id, quo pecunia credita communitur venduntur, licet auctiori pretio pecunia presentis, modo non multum excedat illud, & quo magis differat solutio non sit maius pretium (est enim manifesta usura ratione temporis augere pretium.) Probat ex omnibus adductis pro secunda sententia, quam probabilioris existimo.

DUBIUM XVI.

An liceat vilis emere anticipata solutione saltem quando communis emendi modus est huiusmodi, ut in emptione lanarum contingit.

Opponendum est hoc fundamentum, quod res non traditur de presenti, sed in posterum tradenda est, iustum illius pretium est, quod tempore traditionis valebit numerata pecunia, cap. ultimo, & penultimo, de usura. Ratio, quia cum res emanant propter vltim, tunc autem veniant in vltim emptoris, cum ei traduntur, iustum illarum pretium est, quod tunc valent. Sic Sotus lib. 6. de iust. q. 4. art. 1. vers. secundo id. Sylv. usura 2. quest. 1. dicto 1. Mercado lib. 2. de contrah. cap. 12. Medina quest. 18. de restit. causa 6. vers. est inique.

Hoc supposito duplex est sententia.

Prima docet esse vltim aliquod vilis emere anticipata solutione, quam de vltim tempore traditionis, valiturum (inquam) infimo pretio. Ratio, nam est velut mutuum anticipat & illius pecuniae, & ratione huius mutui reportatur lucrum. Ita omnes Doctores citati dubio praecedenti, qui dicunt esse vltim carius vendere pecunia credita, quam numerata. Et specialiter in lanarum venditione id docet Iosephus Angles in floribus quaestionum moralium 2. p. ubi de vltim in emptione, & venditione fol. 267. 271. Pedrera in summa propeo 7. §. 13. Franciscus Garcia lib. de contrah. lib. 1. p. 24. Sarratia lib. de instrum. mercatorum fol. 37. Ioan. Medina dicta causa 6. vers. sequitur amplius. Mercado lib. 5. de contrah. c. 9. vers. deo signa. Medina

Medina lib. 1. de restit. cap. 14. §. 23. Ludou. Lopez secunda p. instrum. cap. 65. Palacios lib. 4. de contrah. cap. 3. fol. 243. Ludou. Lopez lib. 1. de contrah. c. 41. Gutierrez quest. canonica cap. 39. num. 44. Navarra lib. 1. de restit. cap. 2. a num. 130. usque ad 148.

Secunda sententia docet licere vilis emere anticipata solutione, quando communis emendi modus est huiusmodi, ut in emptione lanarum contingit. Ratio, quia haec diminutio pretij non est ob solutionis anticipationem, et licet cum tunc manifesta usura; sed quia sub tali emendi modo res illa non plus valet, ut late probatur dub. praeced. probatur secundum opinionem ibi positam. Item quia plus valet lanarum tempore, quo traduntur, emittit, quia magna illarum copia est vendita anticipata solutione: si enim sic non vendita esset, cum traditionis tempore magna esset lanarum copia, minus valeret. Sic Doctores omnes citati dubio praeced. pro secunda opinione: eadem enim est vltimque quaestio difficultas. Idem Soto lib. 6. de iust. quest. 4. art. 1. sub finem. Corduba summa 2. §. 81. Palacios verbo emptio. Et dicit Navarra num. 147. vltim doctissimum hoc tenuisse. Hanc dicit probabilen Ludou. Lopez supra. Hanc etiam tenent nonnulli docti recentiores in suis scriptis, quorum alter dicit eam esse sententiam Victoriam, & communem Salmantitorum.

Si conclusio. Probabilis est licere vilis emere anticipata solutione, quapro communis emendi modus est anticipata solutione, & vilis etiam infimo pretio, quod res tempore traditionis valebit, emittit communitur in illo vendendi modo, dummodo non sit multo vilis illud pretium anticipata solutionis, & dummodo non sit vilis, quo magis solutio pretij anticipatur: probatur ex dictis.

DUBIUM XVII.

An liceat debitum aliquod emere minori summa, quam illud sit.

Exemplum esse potest, ut si Petro deberet centum aureorum debitum ab hinc vno anno solvendum, liceat mihi emere hoc debitum numerata pecunia minori pretio, s. g. nonaginta aureis.

Hac in re certissimum est id licere, quando debitum non est liquidum, vel versatur in periculo. Ita omnes Doctores citandi.

At quando debitum est certum, & liquidum, nullique periculo expositum, duplex est sententia. Prima docet non posse absque usura minori pretio emi, quam sit debitum. Ratio, quia ille emit centum aureos ab hinc vno anno solvendos, & centum aurei tunc solvendi non valent minus, quam centum aurei, cum ratione soluti omnis praesentis, vel futuri non minuat valor: aliam venderetur tempus. Sic Soto lib. 6. de iust. q. 4. art. 1. ad 3. Medina C. de restit. q. 18. causa 6. a vers. sequitur amplius quid. Mercado lib. 2. de contrah. cap. 16. Iosephus Angles floribus quaestionum theolog. 2. p. ubi de usura in emptione, fol. 271. Ang. usura 2. num. 61. 64. Gabr. 2. dist. 1. quest. 11. art. 3. dub. 4. Tabien. usura 1. n. 10. Sylv. usura 2. quest. 14. Franciscus Garcia lib. de contrah. 1. p. cap. 9. Adr. 4. mat. de rest. q. quae in ipso, & pro dicit. vers. occurrit. Th. Sanchez Confil. moral. Tom. 1.

insuper Salas tract. de usura dub. 17. num. 6. ubi pro eadem sententia plures refert.

Secunda sententia docet, licere emere minori pretio debitum, & nullam ibi invenire rationem usurae. Probat, hic non est explicitum nec implicitum mutuum, sed vera emptio, quia non ipsa pecunia debita, sed ius ad illam emittit: hoc autem ius minus valet, quam ipsa pecunia debita, ut statim probabitur; ergo nulla est usura, nec implicita. Probat, prima pars maioris, quia in 2. quo emo debita, nil mihi restitueret tenetur, sed ius illud assignare. Item, quia quiddam periculi hic est, quod me ementem restitueret, quod est contra mutui naturam. Probat, secunda pars maioris, quia alter non tenetur mihi tradere debitum, sed ius suum ad illud, & si transferat ad me ius illud, licet percat postea debitum, dum tamen ius sit certum, mihi perit: at quod venditur, tradendum necessarium emptori est, ut si vendo mille oves, eas tradidurus sum: cum et ego alter non teneatur tradere emptori debitum, sed ius ad debitum, & illud non vendere debitum, sed ius ad debitum. Probat, minor, scilicet quod hoc ius minus valet, quam debitum; quia actio ad rem minus valet, quam ipsa res. Minus est habere, si de 100 aureis, quia pretium iustum secundum communem estimationem pensandum est, & secundum vltim huiusmodi emendum, haec minus est ius recipiendi mille aureos ab hinc vno anno, quam mille aurei. Item, quia res venalis inutilis per annum, minus valet se ipsa vili ab hodierna die sententia tercia festis itam plus valet terra per annum sterili: aeris illud est per annum inutile, autem aurei ex nunc sunt viles, ut go. Hanc sententiam docet Innoc. cap. in ciuitate, de usura. Navar. c. 17. Lat. & Hisp. n. 210. 211. Coier verbo usura, sub finem, ubi agit de monte Gemenli. Arm. verbo usura, n. 33. Roella usura 2. n. 8. Conradus q. 67. de contrah. lib. Palacios in summa, verbo emptio.

Si conclusio: vtriusque sententia est satis probabilis: at secunda videtur mihi probabilior, cumque tenent Sa verbo debitum n. 20. Rozor tomo 3. lib. 1. c. 7. q. 3. Jittera D. cum aliis multis.

DUBIUM XVIII.

An fas sit ipsi debitori emere debitum, quod ab hinc vno anno debet, minori pretio, quam sit ipsam debitum.

Duplex est sententia. Prima dicit id licere. Ratio, quia non videtur ratio, cur liceat alteri minoris emere, & non ipsimet debitori. Sic Bernardinus Bullius form. 4. Navar summa Lat. & Hisp. cap. 17. n. 250. 251. Conradus lib. de contrah. quest. 67. Arm. verbo usura num. 33. Roella usura 2. n. 8. item tenet Franc. Garcia lib. de contrah. 1. p. cap. 19. in hoc tantum casu, quando debitum originem trahit ex emptione alicuius rei, quae iulle poterat à principio minori illo pretio emi, & g. emi qualem ad ea pretio iusto rigorofo mille aureis ab hinc vno anno solvendis, vili pretio valebant mille aureos, hoc debitum mille aureorum ipsimet debitor non-gentis potest emere, ut ab initio iulle poterat his non-gentis casu emere.

Secunda sententia docet non licere ipsimet debitori, sed esse vltim minori pretio emere

debitum, quod debet. Ratio, quia debitor ratione precedentis contractus totam summam debet, & tenetur saluam ab omni periculo reddere, & non emere ius ad debitum, sed ipsum debitum, quia ipse debitum tenebatur tradere, ac debitum ipsum ratione anticipatae solutionis non minus valet, alias esset vltra ratione venditionis temporis; at tertius, qui nihil debebat, non emit debitum, sed actionem ad debitum, & non debebat reddere debitum illud ab omni periculo immanere: ergo est latum discrimen inter ipsum debitorem, & quandam tertium. Ita Sorus lib. 3. de iust. quest. 4. art. 1. ad 3. vers. in quantum autem. Pedrara precepto 75. 24. Palacios in summa verbo emptio. D. Anton. 2. part. 1. cap. 8. §. 13. & §. 4. D. Thomas equi. 67. 2. opposit. 73. cap. 8. Iosephus Angles in floribus quest. theologicis ubi de vltra in emptio. 2. p. fol. 277. Mercado lib. 2. de contract. cap. 16. Tabien. vltra 3. num. 11. Caius. verbo vltra. cap. de vltra ex minus imposito, vers. tertius casus. Sylva. vltra 2. quest. 1. 4. Conradus quest. 6. de contractibus. Gabriel 4. dist. 11. quest. 11. art. 3. dub. 4. & a fortiori idem tenebant Doctores citati dub. precedenti, qui nec alteri a debitore id licere tenebant.

3. Sit conclusio: Hec secunda sententia videtur mihi nullo probabilior.

DVBIVM XIX.

An censum iam impositum liceat minori pretio emere, quam per leges regias taxatus est.

1. Nota pretium censuum redimibilium esse taxatum in hoc regno Hispanie ad rationem quatuordecim mille pro millario. 4. & 6. tit. 15. lib. 5. nua recop. ubi etiam proliberat constituit, & emi redditus in frugibus, seu fructibus.

2. Est ergo dubium, an hec lex intelligatur de censu creando, & instituendo, ut institui non possit, nisi ad rationem quatuordecim mille pro millario, vel etiam de iam imposito, ut emi non possit minori pretio, ut ad rationem duodecim, &c.

Duplex est sententia.

3. Prima docet intelligi etiam de censu iam imposito, & sic non posse minori pretio emi, quia leges citate videntur indistincte loqui de censibus. Hanc tenet Mercado lib. 2. de contract. cap. 24. titio. §. saluda. sub finem illius. Corduba summa 9. 79. Merina summa in tract. consess. lib. 1. cap. 14. §. 26. Nauar. recantans palinodiam propter motum proprium Pj Quinti, summa Latina recentiori cap. 23. num. 91. idem Ludou. Lopez lib. 1. de contract. cap. 38. fol. 228. pag. 1. Gutierrez quest. pract. lib. 2. quest. 475. num. 17. Azbedo lib. 5. recop. tit. 15. l. final. num. 1. & nonnulli docti iuniores Magiltri.

4. Secunda sententia docet solum intelligi legem de censu nouo instituendo, & sic censum impositum posse minori pretio emi. Probatur cum, quia praxis timoratorum sic explicuit legem: tum quia dista 16. expresse agit de censu nouo imponendo, ut patet ex verbis illius, que sunt hec: De aqua adelante no se pnedan instituir, &c. Sic tenet Olanus in concordia iuris litera A. n. 113. 124. 125. 126. 127. 128. Petrus de Salazar lib. de vltra, & vltra curia. cap. 11. num. 93. Nauar. summa Hisp. addit. ad num. 82. capiti 23. & Lat. cap. 23.

num. 91. Palacios lib. 2. de contract. cap. 7. fol. 210. 4. Ioannes Sarracento lib. 7. sect. 1. cap. 1. num. 40. §. sed quid si Rex, & multi docti iuniores, & Magiltri Salmantini, & alij ex Societate a me consulti, atque hac sententia tenenda est.

Post hac autem edita est noua pragmatica a Philippo III. in qua statuit pretium census redimibilis debere esse ad rationem vnius pro viginti, & precipit vt nullus census redimibilis imponatur, nisi ad predictum pretium, videlicet a viginti mille pro vno millario; hac tamen pragmatica non tollit quo minus census ante illam constituti non possint minori pretio emi, propter rationes antea dictas circa pragmaticam antiquam, quia hec non est noua impositio census, & pragmatica solum loquitur de censibus de nouo imponendis, atque adeo non se extendit ad iam impositos, vt latius supra probaui.

DVBIVM XX.

An eidem qui soluit censum, liceat redimere vliori pretio, quam census constitutus est, sicut eandem tertio licet vliori pretio emere, ut dixi dubio precedenti.

Quod licet redimere, videtur persuadere, quia redemptio est, vel iterata emptio, & non emuntur redditus ipsi, nec etiam emuntur principale, quia debitor census non debet principale, sed emittit ius ad percipiendum redditus: hoc autem ius (sane) impositum minus valet, quam ad rationem quatuordecim; ergo, Pro hac sententia est Nauar. cum reliquis citatis dub. 18. qui dicunt posse debitorem ipsum minori pretio emere debitum, quod debet.

Sit conclusio: Nullo pacto potest debitor census minori pretio censum redimere. Ratio, quia licet absolute non debeat principale, ac debet ex suppositione, scilicet si vult censum redimere, & ita principale, quod debet minori summa, quam ipsum sit, redimit, quod supra dub. 18. ex pluribus probaui esse illicitum. Secundum probatur, quia qui vendit censum redimibilem, eumque imponit super suam rem familiarem, v. g. mille aureos quotannis reddendos pro quatuordecim mille, vendit eo pacto, quod possit redimere, quando voluerit, quod acceptat emptor hac conditione implicita, vel explicita, quod quando ille venditor redemerit, solutus sit totum pretium, quod dedit pro tali censumodo hic census plus, minusue valet, atque hoc pacto ab vtroque acceptato perficitur venditio; ergo quamuis aliquis tertius possit minori pretio illum emere, non poterit, qui venditor, quia est contra pactum acceptatum ab vtroque. Praeterea, quia si cuiusmodi census augetur, vti sique optimis hypothecis, quas habet, estimaretur duobus de viginti millibus, essentque multi, qui tanto pretio illam emerent, non est dubium, quin si venditor vellent eum redimere, non sit redditus decem, & octo millia, sed id tantum pretium, quod accepit, nec alter tuta conscientia illa duo de viginti millia accipiet, quamuis ab altero tertio accipiat, ergo idem erit, quando census estimaretur minori pretio, quam fuit institutus, quod scilicet poterit alter minus dare, non autem debitor, qui redimit. Ita tenent Enriquez a me consultus, & alij docti recentiores.

DVBIVM XXI.

An liceat alicui vendere fundum, vel domum, & referare sibi fructus, vel redditus domus, vel fundi, donec solvatur sibi fundi pretium.

Ratio dubitandi est, quia sunt variae leges hoc concedentes, scilicet lex euabit, C. de actionib. empti, & venditi, ubi sic dicitur: Curabit Praef. compellere emptorem, qui nactus possessionem fructum percepit, partem pretii, quam penes se habet, eam vsurus restituere. Item l. 2. C. de vsuris, ubi sic dicitur: Vsuras emptor, cui possessio rei tradita est, si pretium venditori non obtulerit, quamuis pecuniam obligatam in depositi causam habuerit, acquirat ratione prestare cogitur. Item l. Julianus, §. ex venditio, ff. de actionib. empti, & venditi, sic dicitur: Ex venditio actio venditori competit ad ea consequenda, qua ei ab emptore prestare oportet, scilicet pretium, quantum venit, & vsura pretij post diem traditionis, nam cum te emptor fruatur, aequissimum est eum vsuras pretij vendere. Ecce quo pacto leges hae videntur dictum contractum approbare.

Duplex est sententia.

1. Prima docet contractum hunc regulariter esse illicitum, & vsurarium, nisi in vno e tribus casibus. Primus est, quando venditor non statim transfert dominium rei venditae in emptorem, sed pactum fit de pretio, & manet fundus venditoris, & eius periculo substat, donec pretium solvatur: tunc enim fructus ante pretij solutionem percepti, sunt venditoris, cum fundus etiam tunc sit suus. Secundus casus est, quando venditor reportaret fructus ratione lucri cessantis, vel damni emergentis, scilicet quia ad instantiam emptoris vendit, cum essent alij emptores, qui pecunia numerata emere volebant, & venditori cessat lucrum; vel sequitur damnus ex solutionis dilatione, vt pote qui ea pecunia negotiaturus esset. Tertius casus, cum emptor non soluit pretium tempore statuto, sed est in mora, ex qua cessat lucrum, vel damnus sequitur venditori. Extra hos vero casus docet hac sententia nullo modo licere venditorem praedij, vel domus, eamque tradentem dato certo termino ad pretij solutionem, fructus, vel redditus praedij, vel domus sibi reservare, donec solvatur sibi pretium. Probatur primo, quia res fructificare debet domino suo, & cuius periculo substat, sed a die traditionis fundus est emptoris, & eius periculo substat: ergo fructificare debet emptori. Maior ex ratione naturalis nota est, & habetur l. fructus. C. de act. empti. Secundum probatur, quia fructus illi percipiuntur ab ipso venditore ex eo, quod emptor non statim soluit pretium, sed differt solutionem: rat aliquid accipere ratione anticipatae, vel dilatae solutionis, est vsura, cum sit ibi mutuum implicatum; ergo. Tertio, quia si ex eo quod statim trado fundum, cum non teneat donec pretium mihi solvatur, possit accipere fructus tanquam vsuras pretij non soluti, similiter esset dicendum, dum vendo alias quascumque merces, cum eadem sit ratio. Hanc sententiam tenet D. Anton. 2. part. tit. 1. cap. 7. §. 20. Gabr. 4. dist. 11. quest. 11. art. 2. post quartam conclusionem. Rosel. vltra 1. num. 47. Arn. verbo vsura, num. 15. D. Bernard. quem refert, & sequitur Syluest. vltra 2. quest. 11. Maioris 4. dist. 15. & com-

muniter Theologi, vt refert Palacios Rubios cap. per vltra. de donat. inter virum, & vxor. notab. l. 6. §. 6. num. 2. idem tenent aliqui ex Iurisperitis, scilicet Panorm. consil. 76. lib. 1. dub. 2. & consil. 66. Alexand. consil. 119. 120. 121. lib. 4. Capola comela 125. Socius consil. 176. lib. 2. & consil. 103. & 88. lib. 4. Decius consil. 119. num. 4.

Secunda sententia docet licere vendere fundum, vel domum, & tradere, reservando sibi fructus, vel redditus, donec solvatur fundi, vel domus pretium, licet emptor non sit in mora solvendi pretium tempore statuto, & licet venditor ex pretio statim soluto nihil lucratus esset. Ratio, quia vsurae lucratorie omni iure reprobae sunt; ac vsurae recompenfatorie omni iure licitae sunt, quia dantur in compensationem eius, quod iuste compebat, & debitum erat eas recipienti, quodque ipse iuste habiturus esset: ac in presenti casu haec vsurae id est, hoc lucrum fructuum fundi, non sunt lucratorie, non enim dantur vt lucrum pretij non soluti, hoc enim esset vsura, cum pecunia non pariat, sed dantur in compensationem, & vt seruetur aequalitas, cum enim alter contrahentium impleat tradendo rem, debet alter vicissim implere tradendo pretium, vel implenti solvere fructus rei receptae, ne sequatur inaequalitas. Item quia cum venditor rem tradat libere, cum tamen eam tradere non teneretur, donec solvatur pretium, iustum est, vt emptor hoc recompenfer dando venditori fructus rei sibi traditae. Item probatur, quia leges omnes in principio citatae, quae naturali rationi inmittuntur, hoc docent. Item hoc constat ex solutione argumentorum oppositae sententiae. Ad primum enim respondetur, maiorem esse veram, quando dominus soluit pretium rei fructiferae sibi venditae; at dum non soluit pretium, sit emptor, & venditor pactum inierint, vt interim sint fructus venditori, non tenet maior verum in hoc casu. Ad secundum respondetur negando maiorem, non enim recipiuntur hi fructus ob dilationem solutionis; sed in compensationem, & sic explicatum est. Ad tertium respondetur negando similitudinem, quia cum vendo res mobiles, vt lanam, triticum, &c. res haec non sunt fructiferae, nec pretium non solutum est fructiferum, & sic nulla est ratio recompenfationis, & si aliquod lucrum daretur venditori, dum non solvatur pretium, essent vsurae lucratoriae, vt dixi. Hanc sententiam tenent Nauar. in commentarijs super cap. 1. 14. quest. 5. num. 61. Angel. verbo emptio, num. 5. Bart. & Bald. dista l. curabit. Salicet. l. 2. C. de vsuris. Alexander consil. 121. lib. 5. num. 5. & lib. 1. consil. 69. num. 4. Philippus Decius 1. part. consil. 111. num. 6. sub finem, vers. tertio iura. & cap. item venerabilis, de except. num. 14. sine. Couar. alios plures referens lib. 5. variar. cap. 4. per totum, & maxime num. 1. 2. 4. & vltimo, ubi dicit hanc sententiam vtroque in foro seruandam esse. Idem tenent communiter Iurisperiti, vt refert Palacios Rubios.

Sit conclusio: vtraque sententia est satis probabilis, & in praxi tuta, cum vtraque rationes habeat, & auctores grauissimos pro se.

5 Circa secundam sententiam nota primò, intelligendum esse, vt emptor det fructus rei sibi vendite venditori, donec soluat pretium, vsque ad quantum fructuum, quos venditor percepisset, non enim est habenda ratio in hac estimatione fructuum, quos percepit emptor, licet is vberioris, ac maiores fructus percepit: sed habenda est ratio fructuum, quos venditor percepisset, in his enim tantum venditor damnum passus est. Sic Couarr. ubi supra, n. 2. dicens idem sentire ferè omnes, qui hac de re testimonium faciunt.

6 Hinc inferitur minus verum esse, quod aliqui Iurisperiti sentiunt, scilicet hos fructus rei vendite deberi, etiamsi emptor nullos perciperet fructus potuisset, nec ipse venditor percepisset, si rem nondum tradidisset. Hi Doctores sunt Bald. l. 2. C. de vicijs, Mexia ubi supra, n. 30. & plures alij Iurisperiti, quos refert, sed optime improbat cum pluribus alijs Doctores, Couarr. ubi supra, n. 3. immo dicit hoc aded verum esse, vt etiamsi venditor sit minor, adhuc in eo casu vsuras pretij non soluti percipere minime iure valet, quia vsuræ aliqui reprobæ non permittuntur favore minorum, cap. super eo de vsuris.

7 Secundo nota hos fructus rei vendi deberi, etiamsi ob temporis qualitatem excedant pretij conueni quantitatem. Item etiamsi inter emptorem, & venditorem promissio tantum vendendi, & emendi fuerit facta, modo certum fuerit pretium statutum, & venditor emptori rem ipsam, vt promiserat, tradiderit, quia ex hac promissione, & traditione facta ex causa promissionis, satis censetur venditio effectum sortita. Item si venditor tantum pro parte tradiderit rem, potest iuste petere vsuras pretij non soluti pro illa parte: & si tradidit rem integram, & emptor pro parte tantum tradidit pretium, potest venditor petere vsuras pro parte pretij non soluti. Sic Couarr. n. 2. 4. 6. 8. Mexia ubi supra, n. 29. & 31.

8 Tandem nota, si venditor non pacificatur cum emptore, vt dum non soluit pretium, reddat sibi fructus, non tenebitur ad id emptor, quia cum venditor traditioni, & dilationi consenserit, renunciasse videtur, d. l. tradit. Sic Couarr. plures referens num. 3.

CAPVT VIII.

De ludo, & sponsonibus.

SVMMARIVM.

DVB. 1. An per ludos legibus non iuris communis, quam huius regni Hispania prohibitos, quando sunt pecunia presentis, id est, de contado, transferatur dominium, ita vt qui lucratur non teneatur restituere.

2. An si ille qui ludo amittit, ita vt habeat ius repetendi coram iudice, petat non coram iudice, sed prius tunc, teneatur alter restituere? & quid si petat coram iudice, sed iudex non condemnet, vt soluat, vel qui lucratus est, neget coram iudice lucrum.

3. An qui amittit ludo pile, vel alio quocumque ludo permissis, vno die plusquam triginta memos aureos, vel gemmas, seu alia pretiosa, aut quod inueniuntur ludo (Hispanie, le atra vuela, o rifa

en el juego) teneatur solvere, & si soluit, teneatur alter restituere.

4. An si is, qui pecunia eredita amittit in ludo pecuniam amissam, soluat lucranti, teneatur hic restituere illam pecuniam sibi solutam, & reddere soluenti iuxta leges huius regni Hispania.

5. An qui lucratur ab alio pecuniam presentem, & ipse tantum perdat pecuniam creditam, & habeat propositum non soluenti propter leges id sibi concedentes, vel si iuravit solvere, habeat propositum petendi relaxationem, & sic non soluenti, teneatur restituere pecuniam presentem, quam lucratus est.

6. Quando stando etiam in iure naturali per ludum non transferatur dominium, ita vt lucranti teneatur restituere lucrum?

7. Qui sine ius, non possunt alienare in ludo, ita vt hac ratione, qui lucratur, teneatur illis restituere.

8. An possit filiusfamilias quidquid ludo acquirat, ludo exponere, ita vt lucrans non teneatur restituere.

9. An trahens alium ad ludum teneatur lucrum restituere.

10. An vt tractus ad ludum, si iam ibi ad ludum applicatus, concipiat animam portandi lucrum, si lucratus fuerit, ex tunc censatur voluntarius ludere, & ex tunc qui ipsam tractat acquirat ius trahendi, quo ante carebat.

11. An si tractus ad ludum lucratur a trahente, teneatur ipse lucrum restituere, sicut si trahens lucratur, teneatur restituere.

12. Quando lucrum in ludo tenetur restituere lucrum, eo quod intervenientem fraudes in ludo.

13. An quando aliquis non habet excedit alium in arte ludendi, teneatur lucrum restituere.

14. An si quis videat alterum, cum quo ludat, non numerare omnia pœnia, que habet, que si numeraret lucraretur, & alter perdat, & ipsam non admet, teneatur restituere lucrum.

15. An teneatur restituere, qui dolose subripit primam manum, id est, qui iuget, cum otro, y le toma la mano por su delcuido.

16. An si pluribus oppositoribus concurrentibus ad tabulam, Petrus sponsonit cum vnoquoque certum erium sponsonit, quod non adepturus esset illam, ubi certum est, quod lucrabitur a duobus, & perdat cum vno, teneatur restituere.

17. An qui volens non acceptare auctionem, id est, elembite, ab altero collosore propositam, acceptant admittit a tertio inspectore ludi, teneatur auctionem illam, si eam lucratus est, restituere.

18. An si lusores vna manu exponant suam restant, id est, si restit, quorum vnum est maius altero, quia alterum, v. g. consistat ex decem aureis, alterum vero ex quatuordecim aureis, an si lucratur, qui minus restant habet, possit tamen restant alterius lucrari.

19. An possit fieri compensatio si is, qui lucratus est cum obligatione restituendi, perdat tantundem cum eo, cui restituere tenetur.

20. An qui tenetur restituere ludo acqvisita, quia scilicet fraudibus acqvisit, vel a non potente, vel a trahente ad ludum, possit deducere, que consumpsit inter assentes, vt in donationibus, quia fecit Hispanie baratos, & in soluenti domo lucris, chartis, saccharo conditis, & c. aut ad eligendam parafisio, &c.

21. An aleatores, seu habentes mensas alearias, id est, tablajeros, teneantur restituere, quando ludentes teneantur, nec restituunt, & peccent mortaliter.

22. Quid dicendum sit de is, qui alteri metas prabent, vt vice amborum ludat.

23. An quando quis ludat pro se, & pro altero sic pacificatur cum illo vice cuius ludat, scilicet, vt si perdidit, soluat dimidium perdati; si vero lucratus fuerit, portet tantum tertiam lucris partem, sic hoc patet in iustum.

24. An stando in iure naturali, seclusis legibus, & canonibus humanis, sit illicitum, & peccatum mortale ludere, quando non interveniunt fraudes, vel vt trahitur aliquis ad ludendam, vel ludat cum eo, qui non est sui iuris.

25. An attentio iure communis civilis, vel Ecclesiastico, peccet mortaliter laicos ludentes.

26. An laici ludentes contra leges Regni Hispania prohibentes ludum peccent mortaliter.

27. An scolastici Salmantini peccent mortaliter ludendo contra preceptum Magistri scololarum, & sui excommunicati, teneanturque lucrum restituere.

28. An clerici Antistes, & Religiosi peccent mortaliter ludendo.

29. Qualiter peccent clerici, vel Religiosi insipientes ludo fortuna.

30. An laici peccent mortaliter aspiciendo eos, qui ludendo peccant mortaliter.

31. An ludus agitationis turrorum sit peccatum mortale.

32. An sponsones, id est, las apuestas, licita sint, & illis acqvisitum possit retineri.

33. An officium parafisiorum, id est, trihanes, sit licitum, & tales non teneantur restituere, quia ipsi dantur.

34. An torneamenta sint licita, & illis acqvisitum sit obnoxium restitutioni.

35. An ludi saltandi, & tripudiandi, Hisp. baylar, y dantzar, & cœnæ, & ludi praestigiarum, Hispanie iugos de pala pala, & ludi personarum, Hispanie mofcascar alique ludi, qui Hispanie vocantur matachines, seu liciti? & in eis acqvisitum sit obnoxium restitutioni.

36. An forte sint licita, & eis acqvisitum non sit restituendum.

37. Qua informatio satis erit ad hoc, vt iudices possint procedere contra eum, qui ludis prohibitis lusit.

DVBIVM I.

An per ludos legibus tam iuris communis, quam huius regni Hispania prohibitos, quando sunt pecunia presentis, id est, de contado, transferatur dominium, ita vt qui lucratur non teneatur restituere.

RIPLEX est sententia. Prima dicit quod quicumque lucratur aliquid ludo quocumque, qui non feruat viribus exercendis, teneatur restituere lucrum, non perdat, sed pauperibus. Ratio, quia turpe est ludis otiosis lucrari. Sic Palud. 4. dist. 15. q. 3. art. 5.

2. Secunda sententia tenet teneri lucrantem aliquid ludis per leges vetitas, vt aleis, &c. statim

restituere. Probat ex l. aleorum, C. de relig. vbi sic dicitur; si contra factum fuerit, nulla sequatur condemnatio, sed si soluerit, solutum reddatur. Sic D. Thom. 2. 2. q. 32. art. 7. ad 2. Richard. 4. dist. 35. art. 8. quest. 5. D. Anton. 2. p. tit. 1. cap. 2. 4. 3. Arcm. verbo ludus n. 4. Sylu. ibi q. 13. Tabien. ibi n. 8. Paris de Purco materia de ludo num. 31. Stephanus Cola de ludo, art. 5. num. 3. Baptista q. 10. de ludo, Holt. Rain. Bernard. citati per Syluestrum, Hugon, & Placentius citati per eundem Syluest. Et hanc dicit probabilem Ledesm. 2. 4. q. 1. 5. art. 5. eam tenet Abul. cap. 6. Alarb. q. 56. Turrec. cap. Episcopu. dist. 35. & multi alij, quos refert Azebedo infra n. 90.

Tertia sententia omnino tenenda docet non teneri restituere ante iudicis condemnationem. Probat, quia leges non impediunt dominij translationem, sed concedunt repetitionem coram iudice, vt patet l. 10. tit. 23. part. 1. & l. 2. tit. 7. lib. 8. noua recopilat. Nec obstat dicta lex aleorum, quia id, quod dicit, solutum reddatur, exponitur per sequentia verba, scilicet, & actionibus competentibus alijs, &c. Et sic intelligitur post iudicis sententiam. Sic tenent Bañes 2. 2. q. 32. art. 7. pug. 1180. & sequenti, Aragon ibi art. 7. fol. 766. Ludou. Lopez 2. p. instrum. cap. 33. pag. 224. Angles floribus 2. p. q. de ludo fol. 288. Metina lib. 1. summa cap. 14. §. 29. fol. 153. pag. 2. Adria. 4. mat. de restit. q. que incipit, quia in superioribus, Soto lib. 4. de iust. q. 5. art. 2. Ledesm. 4. q. 18. art. 8. Nauarr. summa Hispan. & Lat. antiqua, cap. 19. n. 9. Latina noua cap. 20. n. 19. Alcores lib. de ludo a cap. 22. vsque ad 28. Couar. reg. peccatum 2. p. §. 4. n. 1. & 2. Castro lib. 2. de lege penalis, cap. 2. coroll. 3. Maioris 4. dist. 15. q. 13. Metina C. de restit. q. 22. Angel. verbo indu. n. 7. Rosel. ibi num. 4. Colmas pragmatica Sanctio, tit. de siellaculis, verbo ludibria. Perez lib. 4. Ordinam. tit. 5. l. 9. vers. ni tal las. Padilla l. de fideicomis sfo. C. de transact. n. 7. & refert Bald. Panorm. Decium, & communem. Idem tenet Petrus de Couar. lib. de remedio lusorum 5. p. cap. 9. Auiles cap. 29. Pratorum, glossa leyes num. 5. Azebedo lib. 8. recopil. tit. 7. l. 2. n. 93. vbi multos refert. Idem Philiar. de off. Sacerd. tomo 2. p. 2. lib. 5. cap. 2. & Molina tom. 2. de iust. dist. 513. & docti recentiores.

Nota primò, quod excipiendus est quidam casus ab hac sententia, nempe quando milites dum in locis in quibus vigent leges huius regni Hispanie, militant, aleis, id est, a los dados, vel tabellis, id est, a las tablas, ludunt, tunc enim lucrans ab illis tenetur ante iudicis sententiam restituere: quia lex 1. tit. 7. lib. 8. noua recopil. impedit dominij translationem; sic enim dicit, Mandamos, que quando los nuestros vasallos nos vienen a feruir a la guerra, que en tanto, que durare la guerra, y estuueren en nuestro seruicio en ella no jueguen dados, ni tablas, y qualquiera que alguna cosa ganare, sea tenido de lo tornar luego a aquel, a quien lo gano. Quod non tantum in fauorem militum, sed etiam in fauorem totius regni institutum est: nam si milites hinc ludo incumbere in bello, non possent ita comode rebus bellicis vacare. Item exponerent se periculo perdati arma, & cetera bellica instrumenta. Hoc est contra Perez dista l. 9. vers. sea tenido; vbi sentit non teneri restituere: & explicat dictam l. 1. vt teneatur reddere, si pars petierit coram iudice intra dies

5 Circa secundam sententiam nota primò, intelligendum esse, vt emptor det fructus rei sibi vendite venditori, donec soluat pretium, vsque ad quantum fructuum, quos venditor percepisset, non enim est habenda ratio in hac estimatione fructuum, quos percepit emptor, licet is vberiores, ac maiores fructus percepit: sed habenda est ratio fructuum, quos venditor percepisset, in his enim tantum venditor damnum passus est. Sic Couarr. ubi supra, n. 2. dicens idem sentire ferè omnes, qui hac de re testimonium faciunt.

6 Hinc inferitur minus verum esse, quod aliqui Iurisperiti sentiunt, scilicet hos fructus rei vendite deberi, etiamsi emptor nullos perciperet fructus potuisset, nec ipse venditor percepisset, si rem nondum tradidisset. Hi Doctores sunt Bald. l. 2. C. de vicijs, Mexia ubi supra, n. 30. & plures alij Iurisperiti, quos refert, sed optime improbat cum pluribus alijs Doctores, Couarr. ubi supra, n. 3. immo dicit hoc aded verum esse, vt etiamsi venditor sit minor, adhuc in eo casu vltimas pretij non soluti percipere minime iure valet, quia vltimè aliqui reprobè non permittuntur favore minorum, cap. super eo de vicijs.

7 Secundo nota hos fructus rei vendi deberi, etiamsi ob temporis qualitatem excedant pretij conueni quantitatem. Item etiamsi inter emptorem, & venditorem promissio tantum vendendi, & emendi fuerit facta, modo certum fuerit pretium statutum, & venditor emptori rem ipsam, vt promiserat, tradiderit, quia ex hac promissione, & traditione facta ex causa promissionis, satis censetur venditio effectum sortita. Item si venditor tantum pro parte tradiderit rem, potest iuste petere vsuras pro parte non soluti pro illa parte: & si tradidit rem integram, & emptor pro parte tantum tradidit pretium, potest venditor petere vsuras pro parte pretij non soluti. Sic Couarr. n. 2. 4. 6. 8. Mexia ubi supra, n. 29. & 31.

8 Tandem nota, si venditor non pacificatur cum emptore, vt dum non soluit pretium, reddat sibi fructus, non tenebitur ad id emptor, quia cum venditor traditioni, & dilationi consenserit, renunciasse videtur, d. l. tradit. Sic Couarr. plures referens num. 3.

CAPVT VIII.

De ludo, & sponsonibus.

SVMMARIVM.

DVB. 1. An per ludos legibus non iuris communis, quam huius regni Hispania prohibitos, quando sunt pecunia presentis, id est, de contado, transferatur dominium, ita vt qui lucratur non teneatur restituere.

2. An si ille qui ludo amittit, ita vt habeat ius repetendi coram iudice, petat non coram iudice, sed prius tunc, teneatur alter restituere? & quid si petat coram iudice, sed iudex non condemnet, vt soluat, vel qui lucratus est, neget coram iudice lucrum.

3. An qui amittit ludo pile, vel alio quocumque ludo permissis, vno die plusquam triginta memos aureos, vel gemmas, seu alia pretiosa, aut quod inueniuntur ludo (Hispanie, le atra vuela, o rifa

en el juego) teneatur solvere, & si soluit, teneatur alter restituere.

4. An si is, qui pecunia eredita amittit in ludo pecuniam amissam, soluat lucranti, teneatur hic restituere illam pecuniam sibi solutam, & reddere soluenti iuxta leges huius regni Hispania.

5. An qui lucratur ab alio pecuniam presentem, & ipse tantum perdat pecuniam creditam, & habeat propositum non soluenti propter leges id sibi concedentes, vel si inuenit solvere, habeat propositum petendi relaxationem, & sic non soluenti, teneatur restituere pecuniam presentem, quam lucratus est.

6. Quando stando etiam in iure naturali per ludum non transferatur dominium, ita vt lucranti teneatur restituere lucrum?

7. Qui sine ius, non possunt alienare in ludo, ita vt hac ratione, qui lucratur, teneatur illis restituere.

8. An possit filiusfamilias quidquid ludo acquirat, ludo exponere, ita vt lucrans non teneatur restituere.

9. An trahens alium ad ludum teneatur lucrum restituere.

10. An vt tractus ad ludum, si iam ibi ad ludum applicatus, concipiat animam portandi lucrum, si lucratus fuerit, ex tunc censatur voluntarius ludere, & ex tunc qui ipsam traxit acquirat ius trahendi, quo ante carebat.

11. An si tractus ad ludum lucratur à trahente, teneatur ipse lucrum restituere, sicut si trahens lucratur, teneatur restituere.

12. Quando lucrum in ludo tenetur restituere lucrum, eo quod intervenientem fraudes in ludo.

13. An quando aliquis non habet excedit alium in arte ludendi, teneatur lucrum restituere.

14. An si quis videat alterum, cum quo ludat, non numerare omnia pœnia, que habet, que si numeraret lucraretur, & alter perdat, & ipsam non admet, teneatur restituere lucrum.

15. An teneatur restituere, qui dolose subripit primam manum, id est, qui iuga cum otro, y le toma la mano por su delcuido.

16. An si pluribus oppositoribus concurrentibus ad tabulam, Petrus spondat cum vnoquoque certum erium suum, quod non adepturus esset illam, ubi certum est, quod lucrabitur à duobus, & perdat cum vno, teneatur restituere.

17. An qui volens non acceptare autionem, id est, elembite, ab altero collosore propositam, acceptant admittit à tertio inspectore ludi, teneatur autionem illam, si eam lucratus est, restituere.

18. An si lusores vna manu exponant suam restam, id est, si resto, quorum vnum est maius altero, quia alterum, v. g. consistat ex decem aureis, alterum vero ex quatuordecim aureis, an si lucratur, qui minus restam habet, possit tamen restam alterius lucrari.

19. An possit fieri compensatio si is, qui lucratus est cum obligatione restituendi, perdat tantundem cum eo, cui restituere tenetur.

20. An qui tenetur restituere ludo acqvisita, quia scilicet fraudibus acqvisiuit, vel à non potente, vel à trahente ad ludum, possit deducere, que consumpsit inter assentes, vt in donationibus, quia fecit Hispanie baratos, & in soluenti domo lucris, chartis, saccharo conditis, & c. aut ad eligendam parafisio, &c.

21. An aleatores, seu habentes mensas alearias, id est, tablas jetos, teneatur restituere, quando ludentes teneatur, nec restituunt, & peccent mortaliter.

22. Quid dicendum sit de is, qui alteri metas prabent, vt vice amborum ludat.

23. An quando quis ludat pro se, & pro altero sic pacificatur cum illo vice cuius ludis, scilicet, vt si perdidit, solvas dimidium perdidit; si vero lucratus fuerit, portet tantum tertiam lucris partem, sic hoc patrum iustum.

24. An stando in iure naturali, seclusis legibus, & canonicis humanis, sit illicitum, & peccatum mortale ludere, quando non interveniunt fraudes, vel vt trahitur aliquis ad ludendam, vel ludat cum eo, qui non est sui iuris.

25. An attentio iure communi civilis, vel Ecclesiastico, peccet mortaliter laicos ludentes.

26. An laici ludentes contra leges Regni Hispania prohibentes ludum peccent mortaliter.

27. An solasfici Salmantini peccent mortaliter ludendo contra preceptum Magistri scolariam, & sui excommunicati, teneaturque lucrum restituere.

28. An clerici Antistes, & Religiosi peccent mortaliter ludendo.

29. Qualiter peccent clerici, vel Religiosi insipientes ludo fortuna.

30. An laici peccent mortaliter aspiciendo eos, qui ludendo peccant mortaliter.

31. An ludus agitationis turrorum sit peccatum mortale.

32. An sponsones, id est, las apuestas, licita sint, & illis acqvisitum possit retineri.

33. An officium parafisiorum, id est, trihanes, sit licitum, & tales non teneatur restituere, quia ipsi dantur.

34. An torneamenta sint licita, & illis acqvisitum sit obnoxium restitutioni.

35. An ludi saltandi, & tripudiandi, Hisp. baylar, y dantz, & cœnæ, & ludi praestigiarum, Hispanie iugos de pala pala, & ludi personarum, Hispanie mafcaras alique ludi, qui Hispanie vocantur matachines, seu liciti? & in eis acqvisitum sit obnoxium restitutioni.

36. An forte sint licita, & eis acqvisitum non sit restituendum.

37. Qua informatio satis erit ad hoc, vt iudices possint procedere contra eum, qui ludis prohibitis lusit.

DVBIVM I.

An per ludos legibus tam iuris communis, quam huius regni Hispanie prohibitos, quando sunt pecunia presentis, id est, de contado, transferatur dominium, ita vt qui lucratur non teneatur restituere.

RIPLEX est sententia. Prima dicit quod quicumque lucratur aliquid ludo quocumque, qui non feruat viribus exercendis, teneatur restituere lucrum, non perdat, sed pauperibus. Ratio, quia turpe est ludis otiosis lucrari. Sic Palud. 4. dist. 15. q. 3. art. 5.

2. Secunda sententia tenet teneri lucrantem aliquid ludis per leges vetitas, vt aleis, &c. statim

restituere. Probat ex l. aleorum, C. de relig. vbi sic dicitur; si contra saltum fuerit, nulla sequatur condemnatio, sed si soluerit, solutum reddatur. Sic D. Thom. 2. 2. q. 32. art. 7. ad 2. Richard. 4. dist. 35. art. 8. quest. 5. D. Anton. 2. p. tit. 1. cap. 2. 4. 3. Arcm. verbo ludus n. 4. Sylu. ibi q. 13. Tabien. ibi n. 8. Paris de Purco materia de ludo num. 31. Stephanus Cola de ludo, art. 5. num. 3. Baptista q. 10. de ludo, Holt. Rain. Bernard. citati per Syluestrum, Hugon, & Placentius citati per eundem Syluest. Et hanc dicit probabilem Ledesm. 2. 4. q. 1. 5. art. 5. eam tenet Abul. cap. 6. Alarb. q. 56. Turrec. cap. Episcopu. dist. 35. & multi alij, quos refert Azebedo infra n. 90.

Tertia sententia omnino tenenda docet non teneri restituere ante iudicis condemnationem. Probat, quia leges non impediunt dominij translationem, sed concedunt repetitionem coram iudice, vt patet l. 10. tit. 23. part. 1. & l. 2. tit. 7. lib. 8. noua recopilat. Nec obstat dicta lex aleorum, quia id, quod dicit, solutum reddatur, exponitur per sequentia verba, scilicet, & actionibus competentibus alijs, &c. Et sic intelligitur post iudicis sententiam. Sic tenent Bañes 2. 2. q. 32. art. 7. Pug. 1180. & sequenti, Aragon ibi art. 7. fol. 766. Ludou. Lopez 2. p. instrum. cap. 33. pag. 224. Angles floribus 2. p. q. de ludo fol. 288. Metina lib. 1. summa cap. 14. §. 29. fol. 153. pag. 2. Adria. 4. mat. de restit. q. que incipit, quia in superioribus, Soto lib. 4. de iust. q. 5. art. 2. Ledesm. 4. q. 18. art. 8. Nauarr. summa Hispan. & Lat. antiqua, cap. 19. n. 9. Latina noua cap. 20. n. 19. Alcores lib. de ludo à cap. 22. vsque ad 28. Couar. reg. peccatum 2. p. §. 4. n. 1. & 2. Castro lib. 2. de lege penalis, cap. 2. coroll. 3. Maioris 4. dist. 15. q. 13. Metina C. de restit. q. 22. Angel. verbo indu. n. 7. Rosel. ibi num. 4. Colmas pragmatica Sanctio, tit. de siellaculis, verbo ludibria. Perez lib. 4. Ordinam. tit. 5. l. 9. vers. ni talia. Padilla l. de fideicomis sfo. C. de transact. n. 7. & refert Bald. Panorm. Decium, & communem. Idem tenet Petrus de Couar. lib. de remedio lusorum 5. p. cap. 9. Auiles cap. 29. Pratorum, glossa leyes num. 5. Azebedo lib. 8. recopil. tit. 7. l. 2. n. 93. vbi multos refert. Idem Philiar. de off. Sacerd. tomo 2. p. 2. lib. 5. cap. 2. & Molina tom. 2. de iust. dist. 513. & docti recentiores.

Nota primò, quòd excipiendus est quidam casus ab hac sententia, nempe quando milites dum in locis in quibus vigent leges huius regni Hispanie, militant, aleis, id est, à los dados, vel tabellis, id est, à las tablas, ludunt, tunc enim lucrans ab illis tenetur ante iudicis sententiam restituere: quia lex 1. tit. 7. lib. 8. noua recopil. impedit dominij translationem; sic enim dicit, Mandamos, que quando los nuestros vasallos nos vienen à feruir à la guerra, que en tanto, que durare la guerra, y estuueren en nuestro seruicio en ella no jueguen dados, ni tablas, y qualquiera que alguna cosa ganare, sea tenido de lo tornar luego à aquel, à quien lo gana. Quod non tantum in fauorem militum, sed etiam in fauorem totius regni institutum est: nam si milites hinc ludo incumbere in bello, non possent ita comode rebus bellicis vacare. Item exponerent se periculo perendi arma, & cetera bellica instrumenta. Hoc est contra Perez dista l. 9. vers. sea tenido; vbi sentit non teneri restituere: & explicat dictam l. 1. vt teneatur reddere, si pars petierit coram iudice intra dies

DUBIUM II.

ocho: sed minus bona est hac expositio, quia expressit dicitur, seu tenendo de lo tornar iuego, & sic tenent Soto supra, Alcozer cap. 29. Bañes dicto art. 7. fol. 118. Arag. dict. art. 7. fol. 768. Ludouicus Lopez 2. p. instrum. cap. 34. pag. 255. & lib. 2. de contrah. cap. 22. fol. 387. Angles supra fol. 392. Enriquez lib. 7. de indig. cap. 35. n. 6. & 7. in commento litera Q. & alij. Dixi quando bellum est intra hoc regnum, ubi leges illius vigent, quia si milites ferirent in bello nostro Regi extra hoc regnum, vel in provincia, quae licet sit nostri Regis, non gubernatur legibus huius regni, ut in Aragonia, Valentia, Catalonia, &c. non tenentur seruare hanc legem citatam, sed leges, quae sunt in usu in illa provincia. Sic Enriquez ubi supra, & nonnulli docti recentiores.

Secundo nota, aliquos dicere, quod si illi milites essent alienigeni, & pretio conducti, vel sua sponte seruirent nostro Regi in hoc regno in bello, non tenentur seruare illam legem. Sed oppositum videtur verum, quia lex 1. citata non excipit alienigenas: item in illis etiam procedunt rationes factae. Sic praedicti recentiores.

Tertio nota, quod ex hoc quod ista lex abhinc multis annis non fuerit mandata executioni, quia non occurrit casus, in quo esset bellum intra regnum, non ob id est censendum esse abrogatam; quia per consuetudinem mere negatiuam non abrogatur lex, sed per consuetudinem contrariam. Sic Enriquez supra, & recentiores praedicti.

Quarto nota quod secundum leges nostri regni, qui perdit in ludo chartarum, id est, de naipes, vel alcarum, id est, de dados, potest repetere coram iudice intra octo dies, & si perdens non repetierit intra illud tempus, potest quicumque alius repetere, & beneficio legis acquirere sibi tale lucrum. Quod si alius non repetierit, potest iudex ex officio repetere, & applicabitur Camera. Sic habetur lib. 8. recop. tit. 7. l. 2. quod intelligitur intra spatium duorum mensium, quod translato, nulli conceditur repetitio, ut habetur l. 10. tit. 7. lib. 8. recop. quae esse in usu dicit Padilla supra n. 2. Sed iam per pragmaticam anni 1575. non conceditur hac repetitio perditenti, nisi sit minor 14. annis.

Quinto nota, quod hac repetitio pecuniae perditae in ludo venito seruanda est inter Clericos, iuxta Auth. Alcarum usus, C. de relig. & sumptibus sui. quam etiam inter clericos procedere testatur, dicens communem, Couar. regula peccatum. 2. p. §. 8. n. 7. & Paris de Puteo, & Costa, quos ibi refert Bernard. Diaz practica crimin. cap. 70. Salzedo ibi. Idem glossa cap. cleric. & 2. vers. ad alias, de vita, & benef. cleric. Circa tempus vero, in quo conceditur repetitio, attendendum est, quoad clericos, quid sit in usu in tali diocesi, Abbacia, vel vniuersitate, non enim gubernantur legibus ciuilibus, praecipue in non fauorabilibus. Et sic Magister scholarum Salmanticensis concedit repetitionem post octo dies, & etiam punit ludentes etiam post duos menses. Sic praedicti recentiores, immo Salzedo supra, Perez lib. 8. tit. 19. l. 37. Ordinam. fol. 386. dicit quocumque tempore concedi repetitionem Salmantice inter Scholasticos.

An si ille, qui ludo amittit ita, ut habeat ius repetendi coram iudice, petat non coram iudice, sed primum, teneatur alter restituere, & quid si petat coram iudice, & iudex non condemnet, vel soluat, vel qui lucratus est, neges coram iudice lucrum.

Sit prima conclusio. Si is, qui perdidit, repetat extra iudicium, non tenetur alter restituere sibi lucrum. Ratio, quia tantum tenetur restituere facta iudicis condemnatione: in legibus enim concedentibus repetitionem, quas retuli dubio praedictae, ponuntur verba, quae verè significant repetitionem in iudicio, ut auth. Alcarum, C. de relig. dicitur, & alitionibus competentibus repetatur. Sic Soto lib. 2. de iust. g. 5. art. 2. licet aliquantulum dubius: immerito tamen, cum sit res certissima. Alcozer lib. de ludo, cap. 42. Castro lib. 2. de lege poenali, cap. 2. Medina C. de restit. g. 22. Aragon 2. 2. g. 32. art. 7. fol. 767. & Bañes eodem art. 7. fol. 1181. dicens oppositum esse improbabile. Et quidam docti neoterici, qui dicunt esse certum.

Secunda conclusio. Si perdens petit lucrum coram iudice, & iudex inique non ferat sententiam, ut alter restituat, adhuc non tenetur, qui lucratus est, illud lucrum restituere. Ratio, quia perdens nullam habet actionem, vel lucrum illud sibi reddatur, nisi facta condemnatione: unde ea non facta, nec ipse potest occulte compensationem facere, nec aliter tenetur restituere. Sic Alcozer, Castro, Medina, ibidem.

Maius autem dubium est, quando, qui lucratus est, vocatus à iudice, repente parte, negat lucrum, & sic non condemnatur, vel restituat, an teneatur restituere. Quidam enim dicunt teneri, quia hic contractus est velut contractus gestus cum minori, cui datur restitutio: sed si minori petenti restitutionem aliter negaret contractum, & sic defectu probationis non damnaretur, absque dubio teneretur ad restitutionem; ergo. Ita Molina tom. 2. de iust. disp. 514.

Sic tamen tertia conclusio: Probabilius est non teneri adhuc restituere, quia hac repetitio, & restitutio non conceditur in fauorem ludentium, sicut restitutio minoris, sed in odium, & poenam eorum, ut bene Couar. reg. peccatum. 2. p. §. 4. n. 2. & 8. & Medina g. 22. de restit. vocat eam poenam: at reus, qui iudicè rogatus negat veritatem, non tenetur restituere poenam, qua damnandus erat, iuxta probabiliorè sententiam, quam probauit lib. 2. summa cap. 21. n. 22. ex multis Doctoribus, & lib. 16. de marim. disp. 8. n. 4. etgo. Sic praefati recentiores.

Hinc fit minus bene sensisse Adrianum 4. mat. 3. de restit. g. de restitutione ludi, quae incipit, quia in superioribus; ubi dicit, quod si is, qui ludo amittit rem aliquam, ita ut ius habeat repetendi coram iudice, & praè pudore non audeat, potest propria auctoritate illam compensare, tantumdem futando, vel si tantumdem debebat, non soluendo, quod dicit probabilis Angles floribus. 2. p. materia de restit. ludi, fol. 293. & sic dicit non cogendum esse restituere, qui hac compensatione vltus est. Sed oppositum est omnino tenendum, scilicet non posse

posse vti tali compensatione. Ratio, quia cum translatio dominij vere per talem ludum facta fuerit, non potest perdens recuperare lucrum illud, nisi legis beneficio: lex autem tantum concedit, ut repetat coram iudice, & post condemnationem restituatur sibi. Sic Aragon dicto art. 7. fol. 768. Medina lib. 1. summa, cap. 14. §. 29. fol. 155. Ludou. Lopez 2. p. instrum. cap. 33. pag. 242. & sequenti. Ledesma. 1. 4. g. 18. art. 8. fine, Medina, Alcozer, Castro loco citato, & Molina supra citatum, & praedicti recentiores.

DUBIUM III.

An qui amittit ludo pile, vel alio quocumque ludo permissio, vna die plusquam triginta nummos aureos, vel gemmas, seu alia pretiosa, aut quod interponitur ludo Hispanice atraviesca, orisa in el iuego) teneatur solvere, & si soluit, teneatur alter restituere.

Ratio dubitandi est, quia omnia haec prohibentur l. 9. tit. 7. lib. 8. noua recop. & simul ibi prohibetur ludus pecunia credita, & in fine rotius legis subditur, Por la presente damos por ningunas, que qualquier obligaciones, cedulas, e ferrias, promissas, que sobre esto se oyan hechas, o bizieren, Tunc sic, haec verba legis cadunt super omnia, quae praecesserant in ea, sed propter haec verba, qui perdidit pecunia credita, non tenetur solvere, & si soluat, est probabile, teneri alterum restituere, ergo.

Sed dicendum est teneri sic perdentem solvere, nec alterum teneri restituere ante iudicis sententiam. Ratio, quia ea verba, per la presente damos, &c. non cadunt super omnia, quae praecesserant, sed supra lucrum pecunia credita. Et patet hoc, quia illis verbis annullantur schedule, promissa, sed cum quis ludit praesenti pecunia, non interueniunt schedule, promissa, ergo. Sic Alcozer lib. de ludo, cap. 55.

DUBIUM IV.

An si is, qui pecunia credita amittit in ludo, soluat pecuniam amissam lucranti, teneatur hic restituere illam lucrantibus sibi solutam, & reddere soluenti, iuxta leges huius regni Hispaniae.

Dplex est sententia. Prima dicit teneri restituere: probatur primo, quia l. 8. tit. 7. lib. 8. noua recop. tali contractus ludi omnino redditur irritus, ergo per illum non transfertur dominium. Secundo probatur, qui lucratus est, nullum ius habet ad lucrum; ergo si alter soluat, tenetur restituere. Probatur antecedens, quia ille, qui amittit, non tenetur solvere. Hanc docent Alcozer lib. de ludo, e. 30. Sotus lib. 4. de iust. g. 5. art. 2. fine, ante solutionem argumentorū: & dicit esse tutiorem Ludou. Lopez lib. 2. de contrah. cap. 22. fol. 287. & eam tenet Medina lib. 1. summa, cap. 14. §. 29. Gutierrez de iuram. consirm. 1. p. cap. 53. n. 1.

Secunda sententia docet, non teneri restituere

re. Ratio, quia distal. 9. noua recop. non irritat contractum ludi, sed tantum promissionem soluendi, quod est dicere, non tenetur, qui amittit, adimplere promissum, & soluere, quod nos fatemur: at non ponit aliquod verbum, quo importetur impediri dominij translationem: & cum sit lex poenalis, non est extendenda. Nec obstat argumentum in contrarium, quia responderetur non habere ius ad illud lucrum ante solutionem; quia promissio est cassata per legem, & sic qui amittit, non tenetur solvere: at post solutionem, qui lucratus est, ius habet ad retinendum, cum nullo iure huiusmodi retentio prohibeatur: sicut iuxta opinionem Soti lib. 4. de iust. g. 5. art. 3. & aliquorum aliorum legatariorum, qui recepit legatum in iudicium solentem retinendo sibi relictum, non tenetur illud restituere, licet heres non teneretur illi soluere hoc legatum. Hanc sententiam tenet Bañes 2. 2. g. 32. art. 7. Azbedo lib. 8. recop. tit. 7. l. 8. n. 8. Salon. 2. 2. ante questionem 62. g. de dominio, art. 6. colum. 160. & 561. Manuel. l. 1. tit. 1. summa cap. 189. n. 9. Vega lib. 3. summa casu 288. Molina tom. 2. de iust. tract. 2. disp. 315. §. 8. quoad secundam; & dicit satis esse probabilem; & tutam Ludou. Lopez, Aragon 2. 1. g. 38. art. 7. & videtur tenere Nauarr. Lat. antiq. cap. 19. n. 19. noua cap. 20. n. 19. Perez lib. 8. Ordinam. tit. 4. l. 5. vers. sic tenedo. Idem tenent quamplurimi docti neoterici, tum Theologi, tum Iurisperiti, ut refert Alcozer ubi supra, & ipse dicit esse probabilem. Et haec sententia est multo probabilior, & tenenda.

Nota hanc sententiam esse veram, licet docti ignoret se non teneri soluere. Sic nonnulli docti neoterici Magistri.

Ex dictis fit quod ille, qui soluit quod perdidit pecunia credita, non poterit recompensari, tantumdem occulte subrepiendo, tum quia translatum est dominium in alterum, tum etiam, quia licet sit probabile, etiam alterum teneri mihi restituere pecuniam solutam, at cum sit hoc dubium, & satis probabile oppositum, in dubio melior est conditio illius possidentis, non enim est licita compensatio, nisi quando certissima, & omnino liquidum est debitum.

At si qui perdidit pecunia credita, tantumdem occulte debet alia via eadem, qui lucratus est, possit fingere se soluere numos perditos habens animum non soluendi illos, sed alios, quos occulte debet: nulli enim in hoc iniuriam irogas, cum verè eos numos non debeat, sed sponte soluat: sed (ut dixi) si soluit absque hoc animo, sed animo soluendi perditos pecunia credita, non potest retinere debitum, quod alia via debebat, quia hic non est locus compensationis.

Similiter, si antequam solueret numos hos perditos pecunia credita, haberet animum non soluendi, sed praè pudore, vel alio respectu fingere se soluere, animum habens se compensandi, quando ei suppeteret facultas, possit vtiq; se compensare; quia tunc reuera non vltus est soluere, sed mutare.

An verò stando in iure communi ludentes pecunia credita, teneantur pecuniam amissam soluere: dixi lib. 6. de marim. disp. 38. num. 34.

An qui lucratur ab alio pecuniam presentem, & ipse tantum perdebatur pecunia credita, & habebat propositum non soluendi, propter leges id sibi concedentes, vel si iuravit soluere, habebat propositum petendi relaxationem, & sic non soluendi, teneatur restituere pecuniam presentem, quam lucratus est.

1 Vidam & satis probabiliter tenent, teneri restituere, quia de natura contractus, qualis est iudicium, est ut in eo seruetur aequalitas, quae hic seruari non videtur, cum hic exponatur iudicio, non autem periculo pendendi, cum animam habeat pecuniam perditam non soluendi. Sic tenent Victoria, quoniam refert, & sequitur Ludou. Lopez lib. 2. de contract. cap. 11. fol. 388. in solutione ad 3. argumentum.

2 Sit tamen prima conclusio. Probabiliter est non teneri restituere. Ratio, quia hic virtus beneficium legis sibi concedentis, ne teneatur soluere, & alter sibi imponit, cum vidit pecuniam creditam ludere, cum hoc sit lex talis ludi, ut perdens non teneatur soluere; nec est aliquid inaequalitatis in hoc contractu, quia etiam alter potest vti eodem legit beneficio, & non soluere. Item etiam si perdidisset pecuniam presentem, & haberet propositum statim illam repetendi in iudicio, postea lucrati cum illo propositio nulli enim facit iniuriam, seu vitium iure suo. Sic docti recentiores.

3 Secunda conclusio: si tamen ludus sit pecunia presentem, & alter ludentia fingat se habere pecuniam presentem, cum tamen non habeat, nec habeat etiam animam soluendi, cum tamen soluendo sit, si lucratur, credo non teneri lucrum restituere. Ratio, quia ludus hic censetur pecunia presentem, nec fraus, aut prauius animus alterius ex ludentibus debet illi probocari; & sic si perderet, teneretur pecuniam perditam soluere, ac si perderet pecuniam presentem: ergo si lucratur, potest lucrum retinere, cum vtriusque seruetur aequalitas. Et confirmatur, quia si apponeret pecuniam adulterinam, id est, membra falsa; teneretur veram pecuniam soluere, & si lucraretur, postea retinere lucrum, ergo similiter si fingat, se habere pecuniam. Et quod fingens se habere numos, vel ponens adulterinos, teneatur soluere, & possit lucrari, docet Petr. de Couarr. 3. p. cap. 14. lib. de ludo.

DVBIVM VI.

Quando stando etiam in iure natura per ludum non transferatur dominium, ita ut lucrans teneatur restituere lucrum.

R Espondetur secundum omnes Doctores, quod in triplici casu. Primus est, quando qui ludo perdidit, non poterat alienare rem ludo perditam. Secundus, quando fuit tractus ad ludum a lucrante. Tertius, quando fraus aliqua interuenit in ludo: de quibus casibus late agendum est Dubij sequentibus.

Qui sint, qui non possunt alienare in ludo, ita ut hac ratione, qui lucratur, teneatur illa restituere.

S It conclusio: hi sunt, qui non habent dominium illorum bonorum, quae ludunt, vel saltem non habent liberam administrationem, ut sunt serui, Religiosi, filijfamilias, minores viginti quinque annis, vxores. Ratio, quia personae haec non sunt sui iuris. Hac conclusio est omnium, & specialiter quod lucrans a minoribus teneatur restituere, docet D. Thom. 2. 2. q. 32. art. 7. ad 2. Bañes eodem art. 7. fol. 1175. Aragon eodem art. 7. fol. 706. Angles foribus 2. p. q. de ludo fol. 289. Ludou. Lopez lib. 2. de contract. cap. 21. paulo post principium. Alcozer ibi de ludo, cap. 14. Medina C. de res. q. 2. p. 2. vbi legitur in summa dicitur, Couar. res. pecuniam 2. p. §. 4. num. 4. D. Anton. 2. p. tit. 1. cap. 25. §. 3. Castro ibi. 2. de lege parati, cap. 2. cor. 3. Sarmiento, dicens esse omnium, 1. p. de reditu cap. 2. n. 5. Innoc. cap. quia plerique, de immunit. Eccles. Sylu. verbo ludo q. 11. Soto ibi 4. de iur. q. 1. art. 2. & de muliere coniugata idem dicit Castro, D. Anton. Syluest. Alcozer, Bañes, Aragon supra, Ludouic. Lopez 2. p. instr. c. 33. fol. 247. Nauar. summa Hisp. & Latina antiqua cap. 19. n. 9. Lat. noua cap. 20. num. 32. Petrus de Couar. qui etiam idem dicit de minoribus, lib. de remedio iurum. 3. p. c. 1. Sed hoc pacto distinguendum, si minor sit pubes, & curatore caret, non teneretur lucrans restituere, donec minore restitutionem petente, iudex lucrantem ad eam cogat, quod late profectus sum lib. 7. de matrim. disp. 28. n. 36. Et idem dicendum est de prodigijs, quibus ratione prodigialitatis datus est per iudicem tutor, & sic impedita administratio. Syluest. Nauar. D. Anton. Alcozer. Petrus de Couar. ibi; & haec omnia colliguntur ex Angelo verbo ludo, n. 7. & Medina lib. 1. summa cap. 14. §. 28. fol. 152. vbi dicitur non posse per ludum transferre dominium, qui non possunt valide donare: ar omnes dicti non possunt valide donare, ut constat ex omnibus summissis, verbo, donatio, & ex pluribus legibus, quas allegant.

Nota primo, quod licet stando in iure communi possent coniugatae ludere parapherna, quia erant suae quoad dominium, & dispensationem liberam: at stando in iure regni nequeunt, quia in hoc regno Hispaniae est illis interdicta administratio. h. 51. Tauri, & sic non possunt valide eam donare; immo nec de eis elemosinam facere, ut late supra cap. de premis. & donat. dub. 5. Sic Alcozer ibi, Ludouicus Lopez in instr. c. 33. supra.

Secundo nota conclusionem esse limitandam quoad filiosfamilias, minores, & coniugatas, quando quis lucratur ab eis notabilem quantitatem, considerata haec qualitate, nec hi peccant ludendo, nec lucrans teneatur restituere: quia tunc pater, tutor, & vir virtualiter, & interpretatiue consentit, cum haec recreatio ludi sit necessaria ad transigendum hanc vitam, & perserendos labores illius. Sic Soto, Nauar. Alcozer, Sarmiento, D. Anton. Sylu. Bañes, Aragon, Ludouic. Lopez

Lopez supra in instr. c. 33. Angles, Medina, supra, Major 4. disp. 15. q. 3. Ledetm. 2. 4. q. 1. 3. art. 3. & nonnulli recentiores docti. Et exemplificat Soto hanc moderatam quantitatem, ut filius, qui est in studio, vel curia, cui pater mittit quorundam centum aureos, pro sua sustentatione, potest quatuor, & quinque ludere. Idem Nauar. Alcozer, Medina, Bañes, Aragon ibidem, & praedicti recentiores. Idem dicit Medina ibi de filio, qui est in paterna domo, & illi rationabiliter prouident. Immo Sarmiento ubi supra dicit, quod licet Theologi scriptuolus loquantur, si quis a minori distillio dono, vel ludo acquirat viginti aureos, nec peccat, nec teneretur restituere. Et idem, inquit, dicendum de filiofamilias, & vxore, quibus dices pater, vel vit solent in alimentis notabilem quantitatem concedere; & probat ex h. filiusfamilias, ff. de donat. Immo filius Dominorum, vt Marchionum, Comitum, &c. & aliarum personarum multorum reddituum, amplior licentia concedi potest; quia quantitas, quae in alijs personis est magna, in his exat moderata; & sic debet intelligi Speculum conscientiae lib. 1. c. 77. dicens non teneri restituere, qui ab his lucratur, scilicet quando ludunt moderate, atenta sua qualitate, licet esset immoderatum in personis inferioribus notis; si enim haec ludere immoderatum, atenta sua qualitate, lucrans teneatur restituere, nullum enim praerogium alienandi habent filijfamilias dominorum. Sic Alcozer eodem cap. 14.

4 Sed quid, si pater, vel vir nolit, ut etiam quid moderatum ludat filiusfamilias, vel vxor, videtur enim quod tunc, qui lucraretur, teneretur restituere, quia communiter Doctores, vt Soto, Ledetm. Nauar. Alcozer, Medina, Sarmiento, Bañes, Aragon, Syluest. D. Anton. dicunt non teneri restituere, qui lucratur ab his, quid moderatum; quia praesumitur patrem, vel virum velle. Et huius fundamento innititur dicta lex, si filiusfamilias, & ergo quando pater, vel vir explicite velle non iudat, non potest quis etiam quid moderatum ab his lucrari.

5 Sed dicendum est, quod quando pater, vel vit dicit velle, ut non ludant, intelligitur nolle in totum foris illis claudere, sed ad moderandum, & ne nimiam quantitatem ludant. Et sic possunt quid moderatum ludere: at si explicite contradicerent etiam ad rem minimam, licet quoad elemosinam non possent tunc vxor, at quo ad ludum credo possent non tantam quantitatem, vt dixi, sed aliqualem; quia dare elemosinam est opus supererogationis, & non pertinet ad necessitatem vitae humanae: at aliquis ludus videtur pertinere ad hanc necessitatem, & sic pater, vel vit teneretur consentire: & in hoc sensu credo verum, quod dicit Angles supra fol. 288. vbi dicit posse filium ludere quid moderatum, licet pater non consentiat, quia teneretur consentire. Et Manuel 1. tomo summa. in noua, cap. 189. num. 1. dicit teneri consentire.

6 Tertio nota aliquos sentire non posse filiosfamilias totam illam quantitatem, quam diximus esse moderatam, v. g. quatuor, vel quinque aureos ludere vna vice, etiam si animam habeat non ludendi iterum in toto anno, & velit eadere iuri suo, sed quod possit hodie ludere duos, vel tres argenteos, & alio die totidem, &c. Ra-

tio, quia haec licentiam nos arbitramur ex quadam aequitate & voluntate interpretatio patris: illa autem est, ut filius receperit per totum annum. Vnde inferunt, quod qui ab illo lucratur vna vice triginta argenteos, teneretur restituere, licet filius non soleat alias ludere. Hac quidam recentiores valde doctus. Sed probabiliter est posse, quia potest eadere iuri suo ludendi illum, & creationem per totum annum, licet quando habet consuetudinem ludendi cum alijs; quia tunc si ego scirem, quod cum alijs non amittit eam quantitatem, quam potest perdere, si lucratus fuero ab eo, non teneor restituere, sed si scirem amittit: & ita qui ab itoribus aliquo lucratur congruo modo, scire tenetur ab eis, vel ab alio, a quo scire poterit, quid talis eo anno amittit, quia si antea perdidit quod poterat ludere, teneretur restituere lucrum; & si hoc sciri non potest, eo quod qui perdidit, absens sit, aut alia de causa, bene poterit id retinere, quia melior est conditio possidentis. Sic nonnulli docti recentiores Magistri.

Quarto nota aliquos dicere quod lucrans ab 7 iis, qui non sunt sui iuris ad perdendum, vt a filiofamilias coniugata, &c. notabilem quantitatem, teneretur totam restituere, nec fat est restituere illam, quam non poterat perdere. Ratio, quia totus ludi contractus redditur tunc vitiosus, & sic per illum non transferitur dominium. Sic Alcozer ibi de ludo cap. 16. & colliguntur ex Medina in alio simili, q. 10. de res. Sed tenendum est tantum teneri restituere illum excessum, nec totus contractus redditur nullus, sed tantum quo ad illud excessum. Sic nonnulli docti recentiores.

Quinto limitanda est conclusio, nisi filius habeat pecuniam castrense, vel quasi, in eo enim reputatur paterfamilias, & est sui iuris, & sic potest quantumcumque quantitatem perdere. Hoc est omnium: sic Petrus Couar. supra, Alcozer ibi de ludo, cap. 14. Syluest. verbo ludo, q. 11. Bañes ibi art. 7. fol. 1379. Angles supra fol. 288. immo idem dicendum est de adultis, quando is, qui donauit, concessit, non expectata patris licentia, administrationem. Bañes ibi.

Sexto nota, quod filiusfamilias maior, qui scilicet natus est viginti quinque annos, potest ludere bona aduentitia quoad proprietatem; haec enim est sua, dummodo pater habeat usufructum toto tempore, quo leges ipsi concedunt; quia ab hoc nulli iniuriam irrogat, & iam habet etatem requisitam, vt contractus facere possit. Sic Alcozer dicto cap. 14. Sed an sit hoc omnino verum, dixi supra c. 1. de serui. ac par. post. dub. 37. An vero filiusfamilias abenti a patre possit disponere de bonis, quae suo labore comparat, & sic illa ludere, cum tunc non sustentetur a patre, dixi loco citato.

An vero Religiosus possit aliquam quantitatem ludere, late dixi lib. 7. summa, cap. 19. n. 79.

DVBIVM VIII.

An possit filiusfamilias quicquid ludo acquirat, ludo exponere, ita ut lucrans non teneatur restituere.

S It prima conclusio: Quando est in eodem numero ludo, id est, continuo, antequam con-

falso ad aliquod aliud referat, non est dubium, quin possit: & sic aliter, a quo lucratus est, potest totum, quod filiusfamilias lucratus est, in ludo, item lucrari. Ita que potest filiusfamilias in eodem numero ludo perdere totum, quod in eo lucratus est, licet sit magna quantitas, nec aliter tenebitur restituere. Ratio, quia lucrum dicitur, quod in sine ludi reportatur. Sic Sylu. verbo ludus, q. 1. dicitur, sine Angelus, ibi n. 8. Alcozer lib. de ludo, cap. 1. §. de quarta doctrina. Gabr. 4. disp. 1. q. 13. ar. 3. dub. 6. Medina lib. 1. summa, cap. 14. §. 28. fol. 152. Franciscus Garcia p. 2. de contract. cap. 19. fol. 378. Ludou. Lopez 2. p. in sum. cap. 3. fol. 284. 285. & lib. 2. de contract. §. 1. fol. 28. Nauarr. summa Hisp. & Lat. in qua 6. 19. num. 16. Lar. noua cap. 20. num. 19. & nonnulli docti recentiores.

Secunda conclusio: si ludus sit alius, quam g. tantum ludo recessit filiusfamilias, & se conuulsit, alioquin die ad ludendum restitit, licet de libere sitate iuris non possit ludere totum, quod lucratus est, quia filiusfamilias patri acquirit, ac si ludat cum eodem, a quo lucratus est, & perdat, de equitate conscientie potest alter compensare, quod perdidit, & sic non tenetur restituere hoc, quod lucratus est. Ratio, quia equitatis rationis iuribus, quod si patri filius acquirit in ludo, quod etiam, si totidem perdidit cum eo, a quo lucratus fuit, eum collator possit cum hoc vitio ludo sibi recompenfate totidem, quod perdidit, ex equitate enim naturalis patet, qui sentit hoc commodum, debet sentire hoc onus. Hec est contra Arn. verbo ludus, num. 8. & Gabr. supra. Rolet. verbo ludus n. 8. Sed nostram conclusionem tenent Syluest. Nauarr. Angel. Ludou. Lopez in instrum. supra. Tabien. verbo ludus q. 10. Philiar. de offic. sacerdot. tom. 2. p. 2. lib. 5. cap. 1. & nonnulli docti recentiores. Quod bene limitat Ludou. Lopez in instrum. ubi supra, nisi filius lucrum primum dissipasset, & prodige insumpserit, cum enim non restitit in patria vtilitatem, nec lucrum extat, non est a quam, vt pater sentiat damnatum, & possit filius in eius dispendium perdere.

Tertia conclusio: immo videtur, quod filiusfamilias possit cum quocumque voluerit ludere, & perdere totam illam quantitatem, quam ludo lucratus est, simul cum eo, quod ipse poterat alius ludere. Ratio, quia licet totum illud lucrum cedat statim patri hic equitas non extat, quae in eodem extat, qui perdidit, vt quod auferat, lucretur; est tamen voluntas interpretatoria patris, quando enim concessit tacite vel expresse filio facultatem aliquod ludendi, videtur tacito consensu dare illi facultatem ad ludendum totum lucrum: vt docet Bañes 1. 2. q. 32. ar. 7. fol. 1179. §. respondetur, & ita expresse videtur tenere hanc conclusionem; etiam eum tenent praefati recentiores.

D V B I V M IX.

An trahens alium ad ludum teneatur lucrum restituere.

Thomas 2. 2. q. 32. ar. 7. ad 2. & 4. disp. 13. q. 2. ar. 4. quaestio 3. ad 2. dicit quod trahens alium ad ludum ex lucri cupiditate, tene-

tur restituere illi lucrum. Quam sententiam, se vt videt, sequuntur Innoc. cap. qui pletique, de immunit. Eccles. n. 4. Turro. 2. Episcopo, disp. 33. n. 8. Abul. cap. 6. de arb. q. 16. Palud. 2. disp. 15. q. 7. Gabr. disp. 13. q. 13. Immo Tabien. verbo ludus q. 8. ampliat hoc ita, vt intelligatur de quocumque modo traditionis, seu inducendi ad ludum alias non lusurum. Sed Adian. 6. 4. materia de iur. q. de ludo, & Maioris 4. disp. 15. quae 13. putantes eam esse mentem D. Thomae, cum impugnant.

Vt tamen certiora a minus certis seceruamus, 2. sit prima conclusio: quando aliquis blandiis, & leuibis precibus alium trahit ad ludum, non tenetur lucrum restituere, & nec in hoc casu loquitur D. Thomas. Ratio, quia haec praecet non causant inuoluntarium. Sic omnes Doctores citandi contra Tabienam supra, & credo esse certissimam.

Secunda conclusio: quando trahit illum vi, 3. vel metu, vt inanis aliquod malum, vel se illi non soluturum pecunias, quas debet, cum sit alienius momenti, certum est teneri restituere illi lucrum. Ratio, quia contractus est inuoluntarius. Sic omnes Doctores citandi.

At dubium est, quando nimis importunioribus trahit ad ludum alias non lusurum, quibus non potest resistere aliter sine nota, si enim resistet, haberet nimium durus, & egrestis.

Duplex est sententia.

Prima dicit non teneri restituere communitate ob selem importunitatem, & ex eo quod illi obicitur ob miseriam non ludere, & damnum illi inferre, eo quod ludum non sustinet, licet tot, ac talia verba esse possent, vt vim incuterent, & teneretur restituere. Ratio, quia haec nimia importunitas non videtur auferre voluntarium requisitum ad contractum: & estio dicimus auferre voluntarium requisitum ad donationem, est diuersa ratio, quia qui donat, amittit, quod donat, sine spe illud recuperandi, quod non contingit in ludo, siquidem ludat cum spe lucrandi, licet alter collator; sic Alcoz lib. de ludo cap. 2. Garc. par. 2. de contractibus 1. 19. fol. 592. & est iuris probabilis & tata, vt dixi lib. 4. de matrim. disp. 10. n. 10.

Secunda sententia, quae probabilior, & communior est, docet teneri restituere lucrum. Ratio, quia huiusmodi commutationes, quae sunt in contractu ludi, cum teccationis gratia institutus sit, debent esse omnino ex libera voluntate, vt per eas transferatur dominium. Item quia quidquid sit in foro exteriori, in quo ad vitandas lites tolerantur contra dūs, qui non sunt ex metu graui, ac in foro conscientie donatio, & omnis contractus ex metu leui celebratus, non valet, & parit restituendi obligationem, vt late dixi lib. 4. de matrim. disp. 9. n. 4. Sic tenent Caser. 2. 2. q. 32. ar. 7. Vign. lib. iustit. cap. 7. §. 5. vers. 12. Bañes 2. 2. q. 32. ar. 7. pag. 1176. 1177. Aragor. ibi fol. 61. Angles scribit 2. p. q. de ludo, fol. 293. Medina lib. 1. summa, cap. 14. §. 28. fol. 151. Syluest. verbo ludus, q. 11. D. Ant. 2. p. tit. 1. cap. 2. §. 3. Castro lib. 2. de lege pandi, cap. 2. corol. 3. Ledelina 2. 4. q. 18. ar. 8. fol. 273. pag. 4. & quest. 35. ar. 1. fol. 143. pag. 4. Corol. lib. 1. quest. 9. 13. sine. Nauarr. summa Hisp. & Lat. antiqua cap. 19. n. 13. Latina p. 2. cap. 10. num. 3. Soto lib. 4. de iust. q. 5. ar. 2. Couar. res. peccatum 2. p. 4. num. 7. Ludou. Lopez

2. p. instrum. cap. 34. pag. 250. & lib. 2. de contract. cap. 12. fol. 390. Medina quest. 12. de restit. Palacios in summa, verbo Ludus. Petrus de Couar. de remedio lusorum, 3. p. cap. 3. & est communis Canonistarum, vt refert Couar. d. ludo mon. 7. vbi etiam refert Alciatum pro eadem. Idem Manuel in bulla compositionis, §. vnice, num. 32. Gattier. quest. canonice, cap. 57. num. 18. Innoc. Immola, Palacios Rubios, quos refert, & sequitur Padilla l. interposita, C. de transact. num. 32. & tenet Azchedo lib. 3. recopil. tit. 7. l. 2. num. 80. 81. Philiare. de officio sacerdot. tom. 2. p. 2. lib. 5. cap. 2. num. 7.

Nota primò idem dicendum esse, quando in medio ludi faceret similem violentiam, quia scilicet alius veller dimittere ludum, & non finit. Alcozer, Nauarr. Syluest. D. Anton. Petrus de Couar. Ledelin. in varoque loco vbi supra. Arzo. quem refert, & sequitur Tabien. verbo Ludus quest. 8. Ponit exemplum Alcozer, vt quando dicit ille se non soluturum, quod à semetipso lucratus fuit, nisi ludum sustineat, & id, quod lucratus fuerat, est aliquid momenti, seu considerationis. Idem Ledelin. & exemplificat etiam, quando cum alius vult surgere, dicit, non surges, quia teneris sustentare ludum, & aliter ex verecundia, & confusione perseuerat. Nauarr. exemplificat, quando si à ludo discederet, vilis haberetur.

Secundò nota limitandam esse hanc sententiam secundam, quando his importunitatibus, & exprobrationibus infestatur is, qui alius ludum exercere tenetur, quia illum extolium habet, vel quia sibi detrimentum honoris, vel bonorum parat: secus quando sunt haec importune praecet, & exprobrationes hominibus, qui valde procliuus sunt ad ludum, illiunque crebro exerceret, & si aliquando renuant ludere, id non est, quia desit ludendi voluntas, sed quia pro tunc aliis inueniunt, vel ludere non vacat, quia aliis parati sunt ludere. Ratio, quia hi huiusmodi importunitatibus & exprobrationibus magis allicientur, quam trahuntur, cum eas parui facere soleant. Sic Ludou. Lopez lib. 2. de contractibus, cap. 22. fol. 390. pag. 1.

D V B I V M X.

An vi tractus ad ludum, si iam ibi ad ludum applicatus concepit animum portandis lucrum, si lucratus fuerit, ex tunc censetur voluntarius ludere, & ex tunc, qui ipsam traxit, acquirat ius lucrandi, quo ante carebat.

Aliqui tenent partem affirmantem. Ratio, quia eo ipso, quod vi tractus iam in ludo constitutus decreuit inde capere lucrum, visus est in ludum, & in omnes eius leges consentisse, quantum potissima est aequalis fori perendi, & lucrandi se exponere: sicut si coactus à principio emere, postea contendisset, vt res sibi tradatur, videret aperte consentit in emptionem. Secundo probatur ex cap. ad id, de sponsalibus, vbi mulier vi coacta ad matrimonium, si postea in domo viri patienter habitat, vitam coniugalem ducens, censetur in matrimonium consentire, & sic matrimonium initio irritum conualefcit; ergo similiter.

ter, qui vi tractus ad ludum, perseuerans postea in ludo tam spontanea, quod inde intendat lucrum habere, censendo est consentite valide in ludum. Sic Franciscus Garcia p. 2. de contractibus, cap. 19. fol. 194.

Sed dicendum est, quod dupliciter vi tractus ad ludum potest decernere tam ludere, & lucrari: vno modo ex vi prius sibi virtualiter adhuc manente, quia scilicet ex rebore, & exprobratione iniectis, nisi ludat, pergit ludere, & velle ludari; & si hoc modo perseuerat in ludo, licet concepit animum portandi lucrum, non potest alter, si lucratur, lucrum restituere. Secundo modo potest contingere, quando non ex illo pudore, & vi perseuerante, sed ex alia non causa acceptat ià ludere libere, & spontanea: & in hoc casu vera est sententia Francisci Garcia, quod ex tunc, qui traxit, acquirat ius ad lucrum subsecutum, si deinceps lucretur. Itaque dicendum est, quod in vi tractu ad ludum non est per se fidei argumentum accedens voluntati lucrandi, quod in ludum, & leges ludi absolute, & libere consentiat: ita vt lucrandi ius prehertenti sit concedendum, nisi causa aliunde se offerat, quae sic pertractum vi, de nouo ad ludendum alliciens liberum est, nouum consensum proteclatur. Probatur prima pars, quia talis consensus in ludum est virtualiter coactus ratione violentie prioris adhuc manentis, & non absolute, sed ex suppositione eligit ludere: & supposito quod vi coactus est ludere, manet lucrari, quam perdere, cum iuxta probabiliorum sententiam (vt dicemus dub. sequenti) possit lucrari, licet non perdere; nam alias coactione cessante, nec ludum, nec lucrum incertum cum periculo perendi acceptare veller. Secundo, quia si puella metu graui coacta profiteri tempore professionis bona sua causa professionis daret monasterio, talis donatio, sicut & professio, esset inuoluntaria; quia ex radice violentie prius illata vtraque claudicaret, illa enim puella neutrum veller: ac supposito quod cogitur profiteri, vult talem donationem facere; ergo similiter in nostro casu, quia hic vi tractus perinde se habet, ac illa puella, quia perinde nollet ludere, nec lucrari ex ludo cum periculo perinde: ac esto cogitur ludere, manet lucrari. Patet secunda pars, quia iam ludus est liber. Sic tenet Ludou. Lopez lib. 2. de contractibus, cap. 22. fol. 390.

Ad primum opposita patet ex dictis. Ad secundum dico, quod per cohabitationem illam diuinam tantum in foro externo presumetur nouus consensus: in foro conscientie, si is non adit, non conualidatur matrimonium.

D V B I V M XI.

An si tractus ad ludum lucretur à trahente, teneatur ipse lucrum restituere, sicut si trahens lucretur, teneatur restituere.

Duplex est sententia. Prima docet teneri restituere. Ratio, quia cum ludus sit quidam contractus, debet in ipso omnimoda aequalitas seruari, ita vt vel vterque, vel neuter indubitanter lucrari possit. Et haec est probabilis. Eam tenet Victoria, vt refert, & sequitur, dicens esse tutiorem. Ludou. Lopez lib. 2.

de contrah. cap. 22. fol. 390. pag. 2. & 2. p. instrum. cap. 34. pag. 290. ubi etiam dicit fuisse Bancz huius sententia. Eandem tenet Franciscus Garcia p. 2. de contrah. cap. 19. fol. 393. Alcozer lib. de ludo, cap. 11. Azbedo lib. 8. noua recopil. tit. 7. l. 2. num. 83. & quidam ex neotericis vni docti.

2 Secunda sententia probabilior docet non teneri. Ratio, quia ex culpa alterius ludentis potest esse hinc iniquitas in ludo, vt si quis falsis chartas ludat, non potest lucrari, quia impedimentum praestat lucro ex parte sua, & tamen hoc non obstat, quin eius collutor possit lucrari, quia impedimentum non apponit ex parte sua. Hanc tenent D. Thom. 2. 2. quast. 32. art. 7. ad 2. & 4. dist. 15. quast. 1. art. 4. quastione 3. ad 2. Abul. cap. 6. Martib. quast. 163. urece. C. Episcopi dist. 3. 3. num. 9. D. Anton. 2. p. h. v. cap. 23. §. 3. Rayner. quem refert, ac sequitur Syluest. verbo ludo, quast. 13. Inno. cap. quia plerique de immuni. Eccl. num. 4. Ioanni. Ande. & Calder. quos refert, & sequitur Tabien. verbo restitutio quast. 17. Petrus Couar. de remedio laforum 3. p. cap. 12. §. 13. & vident tenere Angles, quia relicita altera sententia, ponit hanc in vltimo loco, sicut in 2. p. quast. de ludo, fol. 291. Et hanc dicit esse probabilem Ledesim. 2. 4. quast. 16. art. 5. fol. 124. pag. 2. & eam vocat satis probabilem, & sicaram, Ludou. Lopez utroque loco citato, & dicit eam tenuisse valde doctos recentiores Magistros. Idem tenet Manuel Rodriguez in bulla compositionis §. vltimum. 40. Enriquez lib. 7. de iudicij. cap. 35. num. 6. Palacios Rubios rubr. de donat. §. 81. num. 6. Rebuff. 1. tomo consil. reg. vlt. de rescripti. art. 2. glof. 3. Auiles cap. 29. Praerium. glof. lxxv. num. 4. & dicit probabilem Azbedo ibi.

3 Nota quod aliqui ex his Doctibus dicunt, quod quando ludus est prohibitus per leges ciuiles, tenetur vbi illa vigent, qui tractus est, restituere pauperibus. Sic D. Thom. in 2. 2. Abul. Tostee. Rayner. D. Anton. Sed hoc est, quia sequatur sententiam, quam supra dub. 3. reprobat per ludos prohibitos non transferri dominium, & sic nec pauperibus esse in hoc casu restituendum, docent expressè Syluest. Tabien. Petrus de Conarr. supra, & ceteri citati absolute dicunt non teneri restituere.

DVBIVM XII.

Quando lucrans in ludo tenetur restituere lucrum, eo quod interueniant fraudes in ludo.

1 Conclusio est certissima, & omnium, quod tenetur quis iure naturae restituere, quae lucratur in ludo, quando interueniunt fraudes in ludo. Ratio est, quia acquiritur inuito domino, cum voluntas ludentium sit transferre dominium, quando seclusa omni fraude ludatur.

2 Nota non fieri fraudem in ludo, cum quis vitetur cautelis, quae iuxta leges ludi licitae sunt, ex enim tacito ludentium consensu receptae sunt, eisque ludi natura paritur. Vnde quando fuerit dubium, an sit fraus contra ludi leges, standum est iudicio peritorum in ludo. Sic Couar. reg. praeratum 1. p. §. 4. num. 4. Alcozer lib. de ludo, cap. 19. Gabr. 4. distinet. 13. quast. 13. notabilis 3.

Stephanus, Paris de Puteo, Ioan. Baptista, quos refert Alcozer, Bancz 2. 2. quast. 52. art. 7. fol. 1277. Aragon. vident artic. 7. fol. 765. Medina quast. 22. de restitut. sine, Azbedo lib. 8. recopil. tit. 7. l. 2. num. 83. Philiauc. de offic. sacerdot. tomo 2. p. 1. lib. 3. cap. 2. & alij.

Hinc fit quod qui habet potiores ludi partes, quique necessarius victor euasus est, v. g. si vnde iugum de manu habet, id est, si tunc cogit vna de manu, potest augere sponsonem, id est, ambilar, & licite lucrabitur, quia hae cartela est iuxta leges ludi, & tacito ludentium consensu approbata, & aequalis est vtrique ludenti. Sic Medina dista quast. 22. sine. Couar. ibi, num. 5. Alcozer cap. 20. Ludou. Lopez 2. p. instr. cap. 33. pag. 263. Medina lib. 1. summa, cap. 14. §. 29. fol. 154. pag. 1. Aragon. dicta art. 7. fol. 765. Azbed. num. 79. & 85. & Philiauc. ibi.

Secundo fit, quod si quis fecit apostasiam pecuniam certo perdidisse, quia habet potiores ludi euasum, potest eam, & simulatè augere sponsonem, id est, ambilar, vt alter infans cadat, & illam recuset, & sic numos perdat. Ratio, quia haec fraus est licitissima leges ludi. Sic Alcozer dicto cap. 20. Couar. supra num. 6. Aragon. supra.

Tertio fit quod si duobus ludentibus ludo, qui Hispanè vocatur la primera, & vtrique obligit maior punctio numerus, qui iuxta leges huius ludi requiritur ad lucrandum, videlicet quinquaginta quinque, qui prius habet, Hispanè, lamano, inuitat, seu prouocat alium collutorem ad novam quantitatem pecuniae lucro exponendam, aliter suspicatus est puncta, quae collutor habebat, fingitque se dubitare, an debeat admittere, vel acceptare prouocationem, petit tandem ab altero, vt sibi duo puncta donaret, & ea conditione se acceptaturum, concessit alter illa puncta, & ita lucratus est summam pecuniae expositam, fit, inquam, ex dictis illam licite lucrari, & retinere.

Quarto fit, quod si ludens, qui scit se potiores ludi partes obtinere, fingat se dubitare, an augeat sponsonem, vt alter eademat se potiores partes habere, & sic acceptet, & sic fingat se nolle acceptare, vt alter plus augeat, licite lucratur. Sic Alcozer dicto cap. 20. & alij.

Quinto fit, quod si habens optimum ludum, simulatè dicat, transeat, id est, vt ad el nape, ad effectum decipiendi socium, vt sic cum initeat ad augendum sponsonem, licite lucratur. Sic Perez lib. 8. ordin. tit. 19. l. 37. fol. 388.

Sexto fit, quod potest quis numerare pauciora puncta, quam habet, & postquam contrarius exhiberit plura, potest ipse licite exprimeret, quae habet, & sic lucrari. Alcozer dicto cap. 20. & alij.

Septimo fit, quod licet quis lucratur, quando videt chartas alterius absque fraude ex sola negligentia alterius, quia nullam facit fraudem, secus si videat, quia eo modo se ponit, vt videre possit, vel quia habet aliam videntem ludum alterius, qui ipsum admonet, quia haec est aperta fraus. Sic Alcozer cap. 19. & alij.

Octavo fit, quod si quis fingat chartas, vt eas cognoscat, vel est adeo ingenuus, vt facile cognoscat chartas, & alter hoc eius ingenium ignorat, tenetur restituere, quod ratione huius lucratur, iuxta

iuxta dicenda dub. sequenti. Si vero non signet chartas, & ambo sint pares, vel sepe pares industria facile cognoscant chartas, vel charta nimio vlti ita figurate sunt, vt facile ab vtroque cognoscantur, non tenent restituere, quia ex vtraque parte est aequalitas: nisi alter eorum prius chartas nouis, tunc enim, quia notabiliter alium excedit, tenetur restituere. Sic Alcozer cap. 19. & alij.

11 Nonò fit, quod quando socij faciunt sibi adinuicem signa, si leges talis ludi sint, vt socij possint sibi adinuicem facere signa, vel signa non sunt clara, sed secundum modum ludendi, vel acceptationem sponsonis, id est, Conforme al responder de la carta, & del embite, cognoscatur pars ludi socij, non est obligatio ad restitutionem, quia haec fraudes sunt secundum ludi leges. Si vero lex ludi sit, vt non fiant signa extraordinaria tali ludo, est obligatio ad restituendum. Sic Alcozer cap. 20.

12 Decimo fit, quod quando alter minus soluit, quam perdidit, & quam erat in sponsonem ex negligentia lucrantis, tenetur restituere, est enim lex recepta in ludo, quod in pecunia non debet esse fallacia. Sic Alcozer dicto cap. 20. & alij.

13 Vndecimo fit, quod si index ludi indicet contrarietatem etiam honeste, vt in ludo pila non esse bonam, quae est, id est, ser falsa, la que no lo es, in cuius fauorem iudicatum est, tenetur lucrum illud restituere, cognita rei veritate, quia sententia fuit ex falsa praesumptione. Sic Alcozer cap. 20. & alij.

14 Duodecimo fit, quod est fraus in ludo obligans ad restitutionem futuri chartas, vt quando quis accipit aliquam chartam, vel aliquam calculum vltra eos, qui sibi sorte obmuniunt, vel si occultet chartas superfluas, vel occultet chartas superfluas. Alcozer ibi. & alij. Similiter quando aliquis numerat sibi plura puncta, vel alteri pauciora. Alcozer ibi. Ledesim. 2. 4. quast. 18. art. 8. fol. 273. pag. 4. Ludou. Lopez 2. p. instrum. cap. 35. fol. 263. Nauarr. summa Hisp. cap. 28. addit. ad num. 11. cap. 15. Latina noua cap. 20. num. 17. Similiter est fraus, quando aliquis ita ordinat chartas, vt semper sibi fors felix contingat, vel in lucrum facile cleuentur. Alcozer ibi, & alij. Similiter est fraus, quando in ludo, qui Hispanè vocatur la primera, quis ex ludentibus dixit se habere omnes chartas diuersi generis, Hispanè primera, cum eas chartas non haberet, & alter collutor non curauit illas aspicere, sed statim credidit, & ita inuide lucratus est, & tenetur lucrum restituere. Ita Ledesim. 2. 4. quast. 18. art. 8. fol. 273. pag. 4. Philiauc. de offic. sacer. tomo 2. p. 2. lib. 5. cap. 2. num. 9. Alcozer cap. 20. qui bene addit, quod si ludus iam finitus erat, & alter collutor lucraturus erat, quia habebat plura puncta, tenetur non tantum lucrum illud restituere, sed etiam quod in illa manu erat perditurus. Similiter est fraus, quando tres coadunantur ad ludendum contra eum, cui ludus infeliciter succedit, Hisp. puzgan al molino, sic Franciscus Garcia supra, Medina lib. 1. summa cap. 14. §. 28. fol. 150. pag. 2. Similiter est fraus, cum quis ludat taxillis aliquo pondere granatis, sic Franciscus Garcia ibi 3. l. 7. Sanchez Consil. moral. Tom. 1.

miter est fraus cum quis fingit se panem scire de ludo, & petie ab altero aliqua sibi praebere puncta, cum tamen factis ludere sciat, sic Ledesim. 2. 4. quast. 15. art. 5. fol. 123. pag. 4.

Decimotertio fit, quod lucrum, quod acquiritur ludo tabularum, & taxillorum, ratione eius quod Hispanè dicitur de los burros, licite lucrari, quia est secundum ludi leges, vtrique ludenti communes, sic Alcozer cap. 20.

Decimoquarto fit quod ille, qui in latruncolorum ludo, Hispanè juego del Alchobez, promissit se victurum, Hispanè dar mate, cum pedite latrunculo, Hispanè, peon, non adimplet promissionem vincendo cum pedite latrunculo factio latruncolorum domina, Hispanè, con peon becho dama, sine id promissit facere cum aliquo pedite latrunculo in genere, sine cum aliquo delinquato. Ratio est, quia victoria acquisita non est cum pedite, sed cum domina, & ita non potest lucrari, sic Alcozer lib. de ludo, cap. 20. & Cynus. Immol. Decius, quos ibi refert Alcozer, & docti recentiores.

DVBIVM XIII.

An quando aliquis notabiliter excedit alium in arte ludendi, tenetur lucrum restituere.

1 Hae in re aliqua sunt certa. Primò certum est, quod si ipse certo sciat hunc excessum, alter vero nesciat, tenetur restituere. Ratio, quia contractus non est equalis. Sic omnes Doctores citandi.

Secundo est certum, quod si vterque sit ignarus de industria, & arte alterius, licet alter alterum notabiliter excedat, non tenetur lucrum restituere, dum non constat de notabili illo excessu: ac si postquam cognoscit illum notabilem excessum, aliquid lucraretur, tenetur hoc lucrum post acquiritum restituere. Probarur prima pars, quia vterque ignarus de arte alterius exponit se periculo periculi: & sicut lucranti occurrit imperitior, poterat occurrere peritior, & sic contractus fuit fortuna, & ex vtraque parte equalis. Item, quia conuenientes ad ludum hoc animo conueniunt, vt ea omnia, quae lucrati fuerint, dum non constat de notabili excessu, retinere possint. Probarur secunda pars, quia iam contractus non est equalis. Sic etiam omnes Doctores citandi.

Nota quod Alcozer ibi infra, bene limitat primam partem huius dicti, nisi quis aded artus lusoriae peritus sit, vt vis fit aliquis, quem non excedat, tunc enim tenetur restituere, quod ab altero lucratur, licet alter de industria alterius sit ignarus. Ratio, quia moraliter scit se excessurum alium.

Hinc fit, quod qui se fingit ludi ignarum, manifestumque suum excessum occultat, tenetur lucrum restituere. Sic Ludouicus Lopez lib. 2. de contrah. cap. 21. fol. 387. Syluest. verbo ludus, quast. 11. Aragon. 2. 2. quast. 32. art. 7. fol. 765. Franciscus Garcia p. 2. de contrah. cap. 19. fol. 386. Ledesim. 2. 4. quast. 15. art. 5. fol. 123. pag. 4. Nauarr. ibi infra, Azbedo lib. 8. recopil. tit. 7. l. 2. num. 78. Philiauc. de offic. sacerdot. tomo 2. p. 2. lib. 5. cap. 2. num. 8.

Dubium tamen est, quando alter colludentium noñit excellit notabilem alterius, quia alias illi non noñit, vel alter admonet ipsum, & contestatur, quòd excedit ipsum notabiliter, an adhuc lucrum, quòd lucratur hic excedens, teneatur restituere.

Duples & sententia. Prima dicit teneri restituere, nisi lucrum adeò paruum sit, ut non sit attentum, qui perdit, qualitate, vt censetur donare. Ratio, quia alter non credit iuri suo, sed nimia ductus cupiditate ludit. Sic Alcozer lib. de ludo, cap. 19. Ludou. Lopez dicto cap. 2. fol. 284. Franciscus Garcia dicto cap. 14. fol. 182.

Secunda sententia probabilior dicit non teneri restituere. Ratio, quia volenti, & consentienti non fit iniuria. Sic Almetina C. de restit. q. 22. unico sol. ante finem, Petrus de Conar. de remedio in forma, p. cap. 14. Manuel Rodriguez in bulla compositionis S. vito num. 28. Metina lib. 1. summe cap. 1. 4. §. 2. 8. fol. 151. Ludou. Lopez 2. p. instr. cap. 35. & alij. Ad idem est Nauar. summa Hisp. & Lat. antiqua cap. 19. num. 1. Latina noua cap. 20. n. 17. vbi dicit tunc teneri restituere, quando alter ignorabat excellentiam. Et hæc est communis, & constabit magis ex dicendis coroll. sequenti.

Hinc inferitur, quòd in sponsonibus, id est, in apusis, vt sint liciti, debet vtique esse dubius de futuro euentu, alias si alter esset certus, teneatur lucrum restituere; quia contractus non est equalis. Sic omnes Doctores citandi, & Philiar. de offi. sacerdot. tom. 2. p. 2. lib. 5. cap. 2. ad finem.

Nota quòd tunc dicitur quis esse certus, quando scit per scientiam, vel experientiam certam, vel etiam per diuinam reuelationem. Dixi, experientiam certam, quia est experientia fallax, si quidem existimamus visisse, & audiuisse, quòd quædam nec vidimus, nec audiuimus, atque ita, vt quis sit dubius, & incertus in sponsonibus, opus est, quòd non sit certus aliquo ex dictis modis, & ita non excluditur, quòd habeat aliquam suspensionem, aut credulitatem, vel fidem humanam, quòd ita sit, quòd spondet. Imò quamuis alieni videretur se esse certissimum, quòd ita est super quòd spondet, si tamen adhuc fallitur, & iuxta modum, quò illud scit, indicio hominum prudentum exponitur periculo lucrandi, & peridendi, peccabit quidem spondendo propter conscientiam orioneam, at non tenebitur lucrum restituere, quia tunc contractus fuit equalis, & expositus est periculo luci, & incurrere. Sic Franciscus Garcia p. 2. de contract. cap. 18. fol. 544. vsque ad 548. & totum hoc etiam docet Ludou. Lopez lib. 2. de contractibus cap. 15. limitans bene primam partem, nisi opinio, vel fides humana, quam alter spondentium habet, sit ita probabilissima, vt moraliter loquendo, raro possit ei subesse falsum. Et vtrum liceat spondere multo plus apponendo contra minus, vide Philiarum eo cap. 2.

Dubium tamen est, quid dicendum quando is, qui certus est, alterum contestatur se scire certò, & adhuc alter contendit, & vult spondere non adhibens illi fidem. Quidam dicunt etiam in hoc casu eum, qui certus est, teneri lucrum restituere, nisi tam parua sit quantitas, vt censetur donare; quia non vult amittere, sed censetur deceptus spondere. Sic Alcozer lib. de ludo

cap. 47. Franciscus Garcia dicto cap. 18. fol. 548. Ludou. Lopez dicto cap. 15. nisi alter irrationabiliter non adhibuit fidem.

Ceterum probabilius est licite facere sponsonem, nec teneri lucrum restituere, quia tunc nulla est fraus, & alter sibi imputare debet suam temeritatem. Sic Metina vbi supra, Ludou. Lopez 2. p. instr. cap. 35. fol. 266. Nauar. summa Hisp. cap. 19. num. 18. & alij.

Imò quando res, de qua est sponso, talis est, vt alteri, cum quo spondeo, potest constare, quòd certò scio, non oportet, quòd illi contestar me certò scire, vt si sponso sit circa meam propriam factum, quia tunc rationabiliter alteri debet constare me esse certum. Sic Alcozer dicto cap. 47. Franciscus Garcia dicto cap. 18. fol. 549.

Nota tamen, quòd si sponso esset ad rem parum diu quantitas, licet is, qui certus est, non contestaretur se certò scire, non teneatur restituere, quia cum sit in parua quantitate, & ad res comestibiles, vt simile est partes consentire tacite, vt alter possit retinere. Sic Alcozer dicto cap. 47.

Tandem inferitur, quòd etiam in sponsonibus, quando duo spondent super rem consistentem in ingenio, vt ille recitat plures versus, & alter notabiliter excedit, dicendum est penitus idem, quòd dixi in hoc dubio, quando alter ludentium excedit alterum in arte ludendi. Sic Alcozer dicto cap. 47.

DVBIVM XIV.

An si quis videat alterum, cum quo ludit, non numerare omnia puncta, quæ habet, quæ si numeraret, lucraretur, & alter perdit, & ipsum non admonet, teneatur lucrum restituere.

Dplex est sententia. Prima dicit teneri restituere, quia accipit ab ignorante nummos, quos non perdidit, & non dat nummos, quos reuera lucratus fuerat. Sic Nauar. summa Hisp. cap. 18. addit. ad n. 11. cap. 19. Latina noua cap. 20. num. 17. Ludou. Lopez 2. p. instr. cap. 35. fol. 263. Philiar. de offi. sacerdot. tom. 2. p. 2. lib. 5. cap. 2. num. 9.

Secunda sententia probabilior dicit non teneri restituere, quia licet teneri alterum non defraudare, non tamen teneri alterum de sua negligentia, vel errore admonere; hæc enim est lex ludi. Et confirmatur, quia in aliquo ludo chartarum est in vsu quòd si aliquis est oblitus numerare, vel apponere calculos, si recordetur postquam distributa sunt chartæ, non potest secundum leges ludi numerare, vel apponere. Hanc tenet Alcozer lib. de ludo, cap. 20. & alij.

Nota tamen quòd si is, qui videt duos ludere, & aduertit alterum male numerare puncta, & ob id perdere, si non admonet ipsum, non teneri restituere nisi hanc curam accepisset; quia non peccat contra iustitiam, sed contra charitatem, quando commodè potest admonere. Sic Nauar. Ludou. Lopez ibi.

DVBIVM XV.

An teneatur restituere, qui dolose subripit primam manum in ludo, id est, el que juega con otro, y le toma la mano por su descuido.

Respondetur quòd teneri restituere non totum lucrum, sed id, quòd valebat ius illud pretendi in ludo, id est, in quantum ob hoc est factus alter melioris conditionis. Probatur, quòd teneri restituere, quia tollit proximo ius suum, scilicet præire in ludo, id est, llevar la mano, quòd maxime consistit ad ludum. Probatur, quòd non teneri integram lucrum restituere, quia forte, licet alter præire, perderet, ergo non teneri integro restituere: sicut qui comburit molles dum sunt in herba, non teneri restituere granum, quòd erant latuta, sed quantum in herba valebant. Sic Nauar. summa Hisp. cap. 18. addit. ad num. 11. cap. 19. & Latina noua cap. 20. num. 17. Ludou. Lopez 2. p. instr. cap. 35. fol. 265. & lib. 1. de contract. cap. 22. fin. Quòd teneri restituere, docet Philiar. de offi. Sacerdot. tom. 2. p. 2. lib. 5. cap. 2. num. 9.

Nota quòd si ludas esset talis, vt præire in ludo non esset valoris notabilis, non esset peccatum mortale subripere primam manum. Sic Nauar. ibi.

DVBIVM XVI.

An si tribus oppositis concurrentibus ad eubediam, Petrus spondit cum vnoquoque eorum trium scorsim, quòd non adepturus esset illam, vbi certum est, quòd lucrabitur à duobus, & perdet cum vno, teneatur restituere.

Non defuit quidam satis doctus Theologus, qui dixit esse iniustum, quia in sponsonibus industria carentibus, non licet lucrum evidens: secus lege ludi, quando exponunt reliquum. Hispanè, echon el respo, certi de ludo, quia est lex ludi vitique æqua: & ita dicit, quòd teneri restituere duobus, & pejere à tertio, quòd perdidit.

Sed verius est nullam fieri iniuriam, & sic non teneri restituere. Ratio, quia cum omnibus his tribus est dubius de futuro euentu: & sicut potest a quolibet lucrari, ita potest cum quolibet perdere. Sic nonnulli docti recentiores.

DVBIVM XVII.

An qui volens non acceptare auctionem, id est, el embite, ab altero collusore propositam, acceptans auctionem à tertio inspectore ludi, teneatur auctionem illam si eam lucratus est restituere.

Primò dico, quòd si ante hanc admonitionem iam obstrauerat intra animum suum non acceptare auctionem, at quia admonitus est, illam acceptauit, si taliter fuit admonitus, vt constitutus sit in iuro, teneri auctionem illam restituere, & tantum poterit foretem principalem lucrari, si verò adhuc post monitionem circa iacturam, & lucrum auctionis, potuit varium euentum habere ludus, quia talis inspector, qui admonuit,

non satis aduertebat, vel callebat conditionem ludi vtriusque partis, vel ob rationem aliam, non teneri auctionem illam restituere. Probatur prima pars, quia admonitio illa inspectoris vtriusque partis chartarum illum in iuro lucrandi eam auctionem posuit, sic ergo teneri illam restituere. Probatur secunda pars, quia per talium monitionem non fuit constitutus in iuro, sed adhuc ludus mansit anceps. Sic Ludou. Lopez lib. 2. de contractibus cap. 22. sub finem.

Secundò dico, si adhuc erat dubius, & in æquilibrium, an auctionem illam acceptaret, & quia admonitus est ab inspectore, acceptauit, & per talium monitionem constitutus est in iuro, non teneri totam auctionem restituere, quia licet non esset admonitus, forte acceptasset, & sic lucratus fuisset iustus tamen est, vt pariem aliquam restituat, quia admonitio illa illum alias vacillantem inflexit ad acceptandum, & ponendum se in iuro. Sic Ludou. Lopez ibi.

DVBIVM XVIII.

An si sutores vna manu exponant suum restans, id est, su restlo, quorum vnum est manus altero, quia alterum v. g. constat ex decem aureis, alterum verò ex quatuordecim aureis, an si lucratur, qui minus restans habet, possit totum restans alterius lucrari.

Primò dico, quòd qui habet minus restans, non potest lucrari integram restans alterius, sed quantum erat suum restans, attendita æqualitate seruanda in ludo, alias contractus esset inæqualis. Sic Ioannes Baptista de ludo q. 9. num. 40. Paris de ludo n. 27. Alcozer lib. de ludo, 16. Ludou. Lopez lib. 2. de contract. cap. 22. pag. 384. vers. hinc corollariè. Franciscus Garcia p. 2. de contract. cap. 19. pag. 179.

Secundò dico, quòd si velint celebrare contractum fortunæ, exponendo scilicet se fortunæ, exponant sua restantia sine maiora, siue minorâ, neutri constando, quale restans maius sit, tunc quilibet licite lucratur integram restans alterius, licet maius sit, sicut licite quis exponeret pecuniam suam contentam in martupio includendo pro pecunia contenta in bursa fortunæ, committendo se fortunæ, quòd neutri constaret, quæ esset maior summa. Ratio, quia vtriusque contractus est equalis, & vterque periculo luci iacturæ exponitur. Sic Ludou. Lopez, & Franciscus Garcia ibi.

DVBIVM XIX.

An possit fieri compensatio, si is, qui lucratus est cum obligatione restituendi, perdat tantundem cum eo, cui restituere tenetur.

It prima conclusio: quando persona, cum qua sperdo, est diuersa ab ea, à qua male lucratus sum, non est compensatio. Hæc est manifesta, quia non restituitur res sua decepto, sed alteri. Sic Sylu. verbo ludus, quest. 17. Rosel. verbo ludus, num. 8. Nauar. summa Hisp. & Latina antiqua cap. 19. num. 16. Latina noua cap. 20. num. 19. Alcozer lib. de ludo, cap. 21. Gabr. 4. dist. 15. quest. 13. art. 3. dist. 6. Tabien. verbo ludus, n. 10. Ludou. Lopez 2. p. instr. cap. 35. fol. 264.

Secunda conclusio: quando est cum eadem persona, & uterque ludus est eiusdem qualitatis, scilicet licitus, vel uterque illicitus, & ambo ludentes sunt pares, quia scilicet, vel ambo sunt sui iuris, vel neuter potest fieri compensatio, siue ludus sit interceptus, siue non; quia in hoc servatur aequalitas iustitiae, cum uterque ludens sibi iniunctum restituere tenebatur: ergo potest fieri compensatio. Hæc est contra Rosel. *verbo ludus non. 8.* ubi dicit non esse compensationem, quando ludus est in alio tempore. Sed eam tenet Nauar. Syluest. Alcozer, Tabien. Gabr. *ibidem*. Supplementum *verbo ludus non.*

An verò quando alter non est sui iuris, ut filius familias, & aliquis ab eo lucratur, qui est sui iuris, & post perdit cum eodem, sit compensatio, dixi *supra* dub. 8.

Tercia conclusio: si per alterum ludum transfertur dominium, per alterum vero non, non est compensatio, e.g. fraudibus lucratus sum à Petro decem, ipse eisdem à me lucratus mille, non potest fieri compensatio. Ratio, quia quod lucratus sum, non mihi debebat Petrus, ego verò debeo illi, quod lucratus est. At debiti ad indebitum nulla est compensatio, & aequalitas. Sic omnes Doctores citati.

Nota quòd Art. *verbo ludus non. 7.* limitat hanc conclusionem, nisi hoc fuerit in eodem ludò, & in eodem tempore, scilicet antequam ludò surgent ludentes: quia lucrum dicitur, quod in fine ludi reperitur. Et hæc limitatio est probabilis, eamque innuit Nauar. & Sylu. *supra*, & alij vixi docti eam tenent. Probabilis tamen est, quod tunc non est compensatio, quia verè quod fraudibus lucratus sum, tenebar restituere statim: quod verò alter etiam in illo numero ludò lucratus à me licet, non tenetur restituere, sed verè est illi debitum: illa verò regula, lucrum dicitur, quod in fine ludi reperitur, est vera quo ad hoc, quòd filius familias, qui alias non potest ludere, quidquid lucratur, siue consensu expresso, vel tacito, possit, antequam surgat à ludò, perdere, quia non dicitur lucrati ita, ut patri acquirat, nisi quod in fine ludi reperitur, ut dixi *supra* dub. 8. & sic hanc limitationem non ponunt reliqui Doctores, imò Alcozer eam reprobat.

Quarta conclusio: licet alter ludus sit licitus, alter verò illicitus, eo tantum, quia est prohibitus, est compensatio, e.g. Ego heri bene, & licitè perdidit ad ludum pileæ decem argenteos, qui ludus licitus est, illos non solui, sed mihi retinui, hodie ad ludendum cum eo redeo, & luctor ab illo aleis, id est, *aleo dabo*, qui ludus illicitus est, decem argenteos nulla interveniente fraude: his decem argenteis, quos aleis lucratus sum, compensare, & solvere possum alteros decem, quos ex ludò pileæ illi debebam. Ratio, quia verè acquisitum dominium loci acquisitum ad aleas, donec condemnentur: ergo possum hoc lucrò solvere quod debebam. Hæc est contra Syluestrum *verbo ludus, quest. 17.* ubi tenet non posse compensari: nec mirum, quia ipse tenet per ludos prohibitos non transferri dominium, & sic loquitur consequenter ad suam sententiam. Et cum Sylu. videtur tenere Nauar. summa Hisp. cap. 19. num. 16. ubi dicit non esse compensationem, quando alter ludus est licitus, alter verò illicitus: sed credo per illicitum intelligere eum, in quo intervenit aliqua

circumstantia obligans ad restitutionem; & sic summa Latina nota cap. 20. num. 19. tenet expressè hanc conclusionem; & eandem tenent Alcozer, & Ludou. Lopez *supra*.

Nota tamen, quòd si postea, qui perdidit ad aleas repetat coram iudice, & condemnetur, ut illi solum, teneor solvere, seu reddere, quod lucratus sum ad aleas, & etiam, quod ad pilam perdidit: unde non possum compensari. Ratio, quia iam hoc lucrum est obnoxium restitutioni: & sic licet illo compensaveram prius debitum, fuit alia via debitum, quia scilicet iusto ludò perdidit.

DUBIUM XX.

An qui tenetur restituere ludò acquisita, quia scilicet fraudibus acquisita, vel à non potente, vel à rastro ad ludum, possit deducere quæ consumpsit inter assistentes, ut in donationibus, Hispanè baratos, quas post ludum fecit, & in solvendis domo, incernis, saccharo conditū, chartis, &c. aut ad elargiendum parvulo, &c.

Nota, quòd hæc quantitas altero ex duobus modis deducitur: primus est deducendo eam ex communi pecunia, ut ex aliquibus manibus, in quibus erat exposita aliqua pecunie copia antequam videretur, sic cognosceretur lucrans. Et in hoc eventu non habet locum hoc dubium, quia illud nec est bene, nec male lucratum, sed uterque ludens est communi consensu, & de communi pecunia datur: & si alter non erat sui iuris ad alienandum, non onerat hoc alterum ludentem, si quidem nec illud accepit, neque dedit, sed ad recipiendum spectabit videre, an possit recipere, nec no. Altero modo deducitur prædicta summa, scilicet ex pecunia lucrantis post acquisitionem, seu lucratum manum, atque in hoc casu procedit præfens dubium; hic enim ludens, qui lucratur, videtur largiri ex lucrò factis, quæ iam ad ipsum pertinebant.

Sit ergo prima conclusio: Quicquid consumptum est in ludò, vel datum alicui de communi consensu ludentium, e.g. quod exhibetur ad communem usum utriusque, ut ad solvendum ludis iudicis, chartas, candelas, domum, aut alteri illic intervenienti, aut etiam ad solvendum saccharo condita, de quibus emendis, ac dandis à lucrante pactum inter se iniere, &c. deducendum est ex restitutione, ad quam tenetur lucrans, quia iniuste, aut fraudibus lucratus est: atque ita hoc minus debet restituere. Ratio, quia lucrum dicitur illud tantum, quod lucranti superest, dempto eo, quod ex communi amborum consensu consumptum est. Item quia illud datum est utroque consentiente. Sic Alcozer *lib. de iudic. cap. 58.* Perez *lib. 8. ordinam. tit. 19. lib. 57. fol. 386.* Ioannes Garcia de *expensis, & molerat. cap. 21. num. 39.* & alij.

Nota quòd idem dicit Alcozer, quando, qui perdidit, non est sui iuris ad alienandum, modo consumpta sint in ea quantitate, de qua ille, qui non erat sui iuris, poterat disporre.

Secundò limitanda est hæc conclusio, nisi quis lucraretur ab eo, quem traxit ad ludum: tunc enim non possit deducere hæc expensas, imò nec

in priori casu, quando deducta fuit ex cumulo pecuniarum, antequam lucraretur; cum enim ille minus luserit, iniurius etiam consensit in illas expensas: & omnino liber, & indemnis constitutus est; quin aliquid amittat, nec aliquod damnum incurrat, si enim, qui iniuste est causa damni, teneor damnum restitue.

Tertiò limitanda est hæc conclusio, quando partim bene, & partim male lucratus est; tunc enim non sunt prædicte omnes expensæ deducendæ ex male lucratis, sed pro rata eæ, quæ ad ipsum spectant.

Quartò limitanda est, quando non sunt deducendæ omnes expensæ ex ea parte, quæ ad male, & mediis fallaciis alterius amittentem pertinet, cui proinde totius lucrati erat restitutio faciendæ: quando quidem chartas, lucernas, domus, &c. non tantum illi, verum & alteri ludenti, maleque lucranti inferuntur: atque adeò hic etiam debet suam partem solvere, aliam verò partem, quæ ad alterum spectabat, à quo mediis fallaciis lucratus est, excepturus est à restitutione lucrati male acquisiti. e.g. lucratus sum à Petro fallaciter centum aureos, consumpsit summe decem in solvendis chartis, lucernis, &c. non debet solvere omnes decem aureos, qui perdidit, quandoquidem hæc expensæ sunt factæ in utroque utilitatem, & ex communi consensu, & nemo lucratus est, nam lucrum fraudibus acquisitum non est verè lucrum: atque ita dimidium expensarum quisque debet solvere, & ita tenebor illi restituere nonaginta quinque.

Secunda conclusio: id quod consumptum est non ex communi consensu ludentium expressè, vel virtuali, ut quod ego post ludum amico libere donavi, id est, *de baratis*, &c. ad videndum an deducendum sit ex lucrò male habito, quod teneor restituere, distinguendum est: aut enim bona fide lucratus sum, scilicet habens iustam credendi causam bene lucratum fuisse, tunc enim non teneor restituere id, quod bona fide sic consumpsi, nisi in quantum factus sum ditione ratione illius lucrati, e.g. si non daret id, nisi lucratus esset, non tenetur restituere id, quod dedit, quia in eo non factus est ditione: si verò alia via erat daturus id ex suis opibus, licet non lucraretur, tenetur illud etiam restituere, quia in eo est factus ditione: si verò mala fide consumpsit, quia scilicet non habebat iustam credendi causam, quod bene acquisivit, sine restituendi obligatione, tenetur restituere perdati, quicquid sic dedit, quia non est communi consensu dedit, nec dare aliena possum donationem facere. Pater conclusio ex iis, quæ dici solent in materia de restitutione, de differentia inter consumptum rem alienam bona, vel mala fide. Sic tenet Alcozer *supra*, de quo latè dixi *lib. 2. summa cap. 23.*

DUBIUM XXI.

An aleatores, seu habentes mensas alearias, id est, tablajeros, teneantur restituere, quando ludentes tenentur, nec restitunt, & peccent mortaliter.

Ita prima conclusio: Hi aleatores, id est, tablajeros, peccant mortaliter, tum quia id multis

ludibus est interdicitum, ut *l. ff. de alea vsu. l. 3. & 5. tit. 7. lib. 8. non recipit. l. 6. tit. 14. p. 7.* tum etiam, quia grave scandalum ibi datur, & inde innumera peccata, & blasphemias, &c. & iusta otiumur. Item quia adeo odiosus est, ut *l. 1. ff. de alea vsu. & l. 6. tit. 14. part. 7.* in huius delicti odium cautum sit, ut si aliquis hos aleatores percuisset tempore ludi (intellige citra interfectionem, ut explicat *dicitur l. 6. tit. 14. part. 7.* & ibi dicit Gregor. Lopez, idem esse dicendum, si multaret, qui militario, & oculis equiparatur, *3. ad hoc. auth. de cast. 9.*) vel ab eis aliquid fuerit furatus, non possint eorum iudice aliquid expescere. Hanc tenent Alcozer *lib. de iudic. c. 45.* & Perez *lib. 8. ordin. tit. 10. l. 4. vers. taliter*, dicit hæc gravissime peccare: & plures alias pccnas contra hoc adducit Syluest. *verbo ludus, q. 9.*

Nota primò quòd licet non detur actio in foro externo ad tale furtum exigendum; at in conscientia tenetur, qui furatus est, restituere: quia leges citatæ tantum negant repetitionem. Sic tenent Alcozer *ibi*, Syluest. *verbo ludus q. 9.* & ibi Angel. *n. 9. Causæ lib. 2. de lege pccnali, cap. 10. 5. sed vsu iustitiae.*

Non tamen conveniunt hi Doctores, cum sit factum illud restitucndum, nam Syluest. & Angel. dicunt pauperibus, quia lex in peccatis privatur domino ipsos aleatores. Sed multo melius Castro *supra*, dicit restituendum ipsi meti aleatoribus, quia eos non privat lex dominio, sed tantum actione ad petendam in iudicio.

Secundò nota, quòd dicuntur aleatores: dicitur enim qui habent paratam domum, & mensam, & homines ad ludum invitantur, ubique ludunt. Sic Perez *lib. 8. ordin. tit. 10. l. 4. vers. Tablajeros, fol. 234.* Ad idem est Alcozer *dubio cap. 25.* ubi explicat esse eos, qui in suis domibus sustinent ludum, & præbent necessitatem ad illum. Ad idem sunt Azo *C. de relig. & sumptibus saner. in summa, n. 24.* & Gregor. Lopez *l. 6. tit. 14. part. 7. vers. parque jugassen.* ubi dicunt, quòd aleatores sunt apud quos ludus aleæ consuevit exerceri causa sui emolumentum, scilicet si incidenter ad eos ludatur: sicut *l. 1. 5. compotes ff. nauæ, & capones, ff. de iur. dicitur capones*, qui caponam exercent.

Secundà conclusio, quando hi admittunt eos, qui non sunt sui iuris ad petendum, ut filios familias, &c. vel eos, qui fraudes faciunt, vel eos, qui ludunt cum his, quos ad ludum traxerunt, tenentur restituere quicquid hi tenebantur restituere, nisi hi restituant: immo idem est dicendum de iis, qui dederunt instrumenta, vel domum, vel lumen. Ratio, quia omnes hi sunt causa iniustæ acceptionis, ut si quis daret censum ei, qui vult illum ad percipiendum hominem. Sic Alcozer *ibi*, Ludou. Lopez *2. p. instrast. cap. 52.* Angles *floribus 2. p. 9. de iudo fol. 292.*

DUBIUM XXII.

Quid dicendum sit de iis, qui alteri nummos præbent, ut vice amborum ludat.

Deo primò, quòd in omnibus casibus, in quibus ille, qui vice amborum ludit, licetè acquirit, & non tenetur restituere, idem est de eo, cuius vice ludit, & in omnibus casibus, in quibus

quibus ille tenetur restituere, tenetur etiam hic. Ratio, quia perinde se habet ad iustam, vel iniustam acquisitionem, ac si ipsemet luderet, cum alter vice amborum ludat. Sic Syluest. verbo ludus q. 15. Gabr. 4. dist. 13. q. 13. art. 13. dub. 6. Alcozer lib. de ludo. cap. 43.

Secundo dico, si ille qui ludit, vel is cuius vice ludit, non sit sui iuris ad alienandum, tunc pars illius, qui est sui iuris, quam ludit cum altero sui iuris, non manet obnoxia restitutioni, siue perdat, siue lucretur, quia ludit is, qui potest perdere, & lucrari cum aequali sibi; de parte vero illius, qui non est sui iuris, siue quam perdat, siue quam lucretur, sciendum est iuxta dicta supra dub. 7. quando qui non est sui iuris, perdit, vel lucretur in ludo. Sic Alcozer ibi.

Tertia conclusio: quando quis ludit pro altero quantitatem, quam non poterat ludere, quia non erat sui iuris. s. p. quia erat filius familias, tenetur ad restitutionem, ad quam tenetur, qui lucratus est parte filii familias, vel ad lucrum, quod comparavit filii familias in casu, in quo filius familias tenetur restituere illud lucrum, quando scilicet is, qui tenetur restituere, non restituit. Ratio, quia est causa, & cooperatur illius damni. Sic Alcozer cap. 44.

Rogabis, quid dicendum sit in eo casu, quo quis ab altero furatur, & nullam aliam pecuniam habens praeter furto ablatam, hac eadem ludit cum illo, an tenetur restituere lucrum. Respondo cum distinctione, si enim hic, qui furatus est, habeat alias pecunias, cum quibus possit restituere furum, non tenetur restituere lucrum, quandoquidem nullam intulit iniuriam alteri, nam quod ille amitteret, restitutus erat, insuper, & quod furatus est: si vero erat adeo pauper, de quo non speraretur, vt posset alteri solvete, tenebitur lucrum restituere; est enim certum eum facere contra voluntatem alterius, qui existimabat illum habere pecunias ad ludendum, & cum non habeat hic alter exponitur periculo amittendi, & non lucrandi.

D V B I V M XXIII.

An quando quis ludit pro se, & pro altero, si sic paciscatur cum illo vice cuius ludit, scilicet, ut si perdidit, solvat dimidium perdidit; si vero lucratus fuerit, portet tantum tertiam lucri partem, sic hoc pactum iustum.

Videtur enim pactum iniustum, cum non lucretur aequalitas, is enim vice cuius luditur, exponitur periculo perdidit dimidiam partem, & tandem lucrandi tertiam.

Sit prima conclusio: si ludus sit prohibitus, & sic poenae subiectus, nec fecisset pactum, vt alter vice cuius luditur, solvat dimidium poenae, iustus est contractus, quia exponit se ludens periculo dandi poenas legis, quas solus, qui ludit, perfert, & alter vice cuius ludit, non tenetur ad aliquam partem poenae solvendam, nisi de hoc fecisset pactum. Si tamen qui pecunias amittit, reperat coram iudice, & iudex iubeat restitui, tenetur qui partem lucri portavit restituere, quia haec non est propria poena, sed restitutio lucri ludo acquisiti, quod alter habet ius repetendi. Sic Alcozer lib. de ludo. cap. 44.

Secunda conclusio: si alter vice cuius luditur, obligatur se ad persolvendum dimidium poenae, vel esset talis ludus, vel in talibus rebus veli non esset iniuncta poena tali ludo, sed tantum concederetur alteri ius repetendi, pactum tale esset iniustum; quia non lenatur aequalitas iacturae, & lucri; unde sic restituendum est, quod sicut ille, vice cuius luditur, perdidit erat dimidium, ita recipiat dimidium lucri. Sic Alcozer supra.

D V B I V M XXIV.

An stando in iure naturali sedulsi legibus, & canonibus humanis, sit illicitum, & peccatum mortale ludere, quando non interueniant fraudes, vel vi trahitur aliquis ad ludum, vel luditur cum eo, qui non est sui iuris.

Nota, quod triplex est ludus, quidam scilicet religiosus, & pius spectans ad cultum divinum, procedens ex quodam deotionis erga Deum affectu; qualls fuit ludus David saltantis coram arca; & hic manifeste est pius & iustus, qui admixtas habet res inhonestas, & turpes, vt ludus gladiatorum, & torneamentorum, de quo infra in speciali dubio de hoc: alius est ordinatus ad animi levandum, qui potest esse vel in verbis, vt in faciliis, vel in factis, vt ludus pilae, &c. & de hoc quaritur modò.

Sit prima conclusio: ludus in verbis, vel factis vestitus debitis circumstantiis est actus virtutis contrariae, id est, incontinentiae, & afflictivus. Ratio, quia cum homo limitatur virtutis sit tam quoad corpus, quam quoad animum, indiget otio, & levamine aliquo. Haec est D. August. 2. lib. mystica. Aristot. 2. Ethic. Cicero 1. lib. de officiis, D. Thomae 2. 2. quest. 168. art. 1. & omnium.

Nota quod huiusmodi circumstantiae sunt, primò, ne aliquid miscetur in ludo, quod scandalum generet; secunda, ne omnino solvatur animi gravitas in ludo, vt admonent D. Ambrosius 1. lib. de officiis, & Cicero 1. de officiis: tertia, vt solvantur circumstantiae temperis, loci, & personae. Sic D. Thom. supra.

Secunda conclusio: Potest in ludo, sicut in qualibet alia virtute peccari per excessum, & per defectum: qui per excessum peccant, dicuntur Hispanice Tuberos; qui vero per defectum, dicuntur agrestes, & mamanni: vt bene Philo sophus 2. & 4. Ethic. cap. 7. D. Thomas supra art. 3. & 4. & omnes. Subdit tamen D. Thomas defectu ludi raro peccari, excessu vero saepe. Et ratio est Philo sophi 9. Ethic. cap. 13. quia parum delectationis fat est ad vitam quasi pro condimento, sicut parum salis fat est ad cibum; teste enim Tullio 1. de offit. ludi sunt necessarii ad vitam, sicut fab ad cibos.

Tertia conclusio: Excessus in ludo, vt in plurimum est peccatum veniale: at potest esse mortale ex circumstantia adiuncta. Sic D. Thomas ibi, Nauar. summa Hisp. & Lat. antiqua cap. 19. n. 2. Latina noua cap. 20. n. 2. Alcozer lib. de ludo. cap. 6. Ledesin. 2. 4. quest. 18. art. 8. fol. 174.

Sed an sic circumstantia reddens ludum mortalem, quod perdat magna quantitas in ludo. Adrian. 4. q. de ludo, ait esse mortale, quia est contra ius naturale perdere talem quantitatem prodigie consumendo: immo quidam dicunt, quod si quis lucretur

lucretur ab alio plusquam quingenta solidi, tenetur ipsi restituere illum excessum; quia donatio excedens hanc summam, nisi cum infusatione fiat, est iniusta, l. penultima, C. de donat. Hi sunt Ang. verbo ludus, n. 7. Speculum conscientiae lib. 2. cap. 76. Immo Medina quest. 22. de restitut. 5. vt igitur in summa dicam, dicit, quod qui ab alio lucretur tantam quantitatem, vt perdidit patrimonium maneat probabiliter diminutum, & ipse probabiliter depauperatus, tenetur restituere.

Sic tamen quarta conclusio. Quantumvis magnam quantitatem quis perdat in ludo, dummodo nulli prauidetur, non peccat mortaliter stando in iure naturali (nam quid sit dicendum iure humano, aliam dubio sequenti). Probat, quia prodigalitas non est peccatum mortale, nisi sit in damnum tertij, vt filiorum, &c. vt bene Caiet. & Acmill. verbo prodigalitas. Nauar. cap. 23. Hisp. n. 71. Latina noua num. 73. Sic Alcozer lib. de ludo. cap. 6. & cap. 40. Soto lib. 4. de iustit. quest. 5. art. 2. versic. Quod autem rem. Palacios in summa, verbo ludus. Ludou. Lopez 2. p. instruct. cap. 31. pag. 231. 232. Nauar. summa Hisp. & Latina antiqua cap. 19. num. 5. & Latina noua cap. 20. num. 3.

Nota tamen quod tunc erit peccatum mortale ludere multum, & magnam quantitatem, quando hoc fit cum detrimento notabili filiorum, & vxoris, subtrahendo eis alimenta debita, vel ob hoc fit impotens ad solvendum debita. Sic Ludou. Lopez, Palacios, Soto ibi, Alcozer dicto cap. 6. Nauar. dicto n. 3. Medina lib. 1. summa cap. 14. §. 18. fol. 150. pag. 2. & cap. 13. fol. 69. Ad idem sunt Caiet. & Arin. verbo prodigalitas, & Nauar. dicto cap. 23. ubi supra, ubi dicunt prodigaliter esse peccatum mortale, quando cedit in damnum alicuius familiae. Similiter erit mortale, quando quis est causa propter ludum, vt exponatur filia, vel vxor periculo amittendi pudorem, vel in vltu habet admiscere fraudes in ludo, vel peierare, vel blasphemare, dum male cedit alia, vel odio profecti, & iniuriis afficere lucrantes: unde huiusmodi non sunt absoluenti, donec desistant. Sic Ludou. Lopez ibi, Medina de i. 13. fol. 69.

Quinta conclusio: Non tenetur quis restituere perdidit eo quod lucretur ab illo magnam quantitatem, nisi alia circumstantia concurrat reddens ludum iniustum. Ratio, quia cum ludens sint veri domini illius quantitatis, possunt illam ludo exponere, & transferre dominium. Sic Alcozer lib. de ludo. cap. 40. Adia. 4. q. de ludo.

An vero ludus reddatur illicitus, quia sit in festis, vel in Aduentu, vel in Quadragesima, diebus agentes de preceptis Ecclesiae.

Sexta conclusio: non redditur ludus mortalis ex eo, quod quis principaliter ludat auaritia lucri. Haec contra Gabr. 4. dist. 15. q. 13. conclus. 1. & Abul. cap. 6. Math. q. 53. & 55. dicentes esse mortale eo sine ludere: additque Abul. illa q. 15. licet parua quantitas ludatur; quia est contra proximi charitatem velle ab ipso lucrari. Ceterum conclusio nostra de terra tenenda est, quia auaritia, quae non opponitur iustitiae, sed liberalitati, non est peccatum mortale, nisi aliam prauam mortalem circumstantiam habeat, vt docet D. Thom. 2. 2. q. 118. art. 3. & 4. Sic tenent Ang. verbo ludus, n. 2. Syluest. q. 6. Caiet. 2. 2. q. 168.

art. 3. Medina q. 22. de restit. Soto supra Alcozer dicto 6. 6. Nau. summa Hisp. & Lat. antiqua q. 19. n. 3. Latina cap. 20. num. 3. Ledesin. 2. 4. q. 18. art. 8. fol. 174. Ludou. Lopez 2. p. instruct. cap. 31.

Nota tamen quod erit peccatum veniale auaritia sic ludere, vt bene Ang. Soto, Caiet. Nauar. ibi. Aduertitur tamen Ledesin. & Caiet. non dici ludere ex auaritia, nec peccare, qui non lucretur, nisi crederet se lucraturum, naturaliter enim omnis ludens appetit lucrari, sed is, cuius principale motuum ad ludendum est lucrari, dicitur ex auaritia ludere.

Hinc sic fortiori non esse mortale ludere propter recreationem, quae sentitur in ludo, contra Hugonem, & Martinum, quos refert Alcozer dicto cap. 6. quia hic finis non est mortalis. Sic Medina q. 21. de restit. Alcozer dicto cap. 6. qui bene addit quod si talem delectationem ordinari ad levandos corporis, vel spiritus labores, nullo modo peccat: si vero in ea delectatione statur non ordinando expressae, nec virtute ad hoc, est veniale.

An vero licitum sit ludere preces lucras, id est, Auarias, Ludou. Lopez 2. p. instruct. cap. 32. sine, dicit esse in hoc effugium irreuerentiae, immo esse simoniam, quando ciuiter vellent se obligare: at subdit non intendere se obligare.

Sed melius Nauar. summa Lat. antiqua cap. 19. n. 7. Lat. noua cap. 20. n. 7. hunc ludendi modum approbat: nec est aliqua irreuerentia, immo potius sit ob latum rerum spiritualium estimacionem: & sic est in vltu inter Religiosos, & pestiferas denotas. Nec esset simonia, etiam si se obligare intenderent, quia non est commutatio spiritualis pro temporalis, vt ludere lucras preces, id est, Auarias, contra aliquam temporalem rem, quod esset aperta simonia, sed est ludus rei spiritualis pro spirituali: quod non est simonia, nisi in beneficiis, vt constat ex materia de simonia.

An vero ludus reddatur mortalis ex circumstantia loci sacri, in quo luditur, Angel. verbo ludus, §. 2. dicit esse mortale ludere in Ecclesia, nisi sit quid modicum, quia prohibetur. cap. cum decorem, de vita & honest. cleric. & cap. decet, de immuni. Eccl. in 6. Sed decipitur, vt bene notat Syluest. ubi infra; quia cap. cum decorem, loquitur de ludis theatricalibus, qui erant cum quodam ludibrio, & turbulencia; & cap. decet, non est praecipuum, cum etiam veter in Ecclesia confabulationes, cum tamen clarum sit has non esse peccatum mortale.

Sit ego septima conclusio: ludere in Ecclesia ludis, qui specialiter non sunt in ea prohibiti, ex aliqua causationabili, non est peccatum, vt ad recreandum infirmum ibi existentem, aut quia sunt ibi aliqui qui ad Ecclesiam confugerunt, & ludunt ob honestam recreationem, &c. Sic Caiet. 2. 2. q. 168. art. 3. Alcozer lib. de ludo. cap. 12. sine. Nauar. summa Hisp. & Lat. antiqua cap. 19. n. 4. Latina noua cap. 20. n. 3. Qui addunt, & bene, esse veniale, quando sine causa sit, modo absit scandalum, & ludatur sine scilicet indecentiam loco facientibus, & concordant Sylu. verbo ludus, q. 2. dicto 3. & Lud. Lopez 2. p. instruct. cap. 31. ubi dicitur hoc non esse mortale: & ponit exemplum Alcozer, sicut si duo possint alibi ludere, & eant in Ecclesiam

fiam lufurij animo recreandi se, non autem faciendi irreuerentiam Ecclesie.

18. Octava conclusio: exerceat in Ecclesia ludos specialiter in ipsa prohibitos, vt sunt tragodia, in quibus inhonesta representantur, est mortale, quia id prohibetur *dicto cap. cum decorem*. Sic Caler. Nauar. Alcozer, Sylu. Ludou. Lopez *ubi in consuetudinibus*.

19. Hinc fit, quod quando representantes animum, & amatum in Ecclesia, se amplexantur intermiscuentes lasciuia, & turpia, peccant mortaliter. Patet ex *dictis*. Sic Ludou. Lopez *ibi*.

20. Nona conclusio: Si aliqua uana, & solitaria, non tamen multum turpia, aut lasciuia representantur in Ecclesia, non in opprobrium Ecclesie, non est mortale. Ratio, quia tunc non interrogatur magna irreuerentia Deo, & Ecclesie. Ludou. Lopez *ibi*.

21. Decima conclusio: ludere in Ecclesia cum magno scandalo, vel magna irreuerentia, est etiam mortale. Caler. & Nauar. *ubi in septima conclusio*.

22. Sed quid de mulieribus ehorizantibus in Ecclesia, & cum uiris ibi saltantibus. Dic cum Ludouico Lopez *dicto cap. 21*, quod si fiat inter personam aliquam honestam, & absit scandalum, & mala intentio, uerbaque lasciuia, & turpia incontinentia ad malum, non est mortale, quia non est magna irreuerentia.

23. Undecima conclusio: deuotum in Ecclesia reuerentem, vt patet de Domini, &c. est licitum, quia non derogat dignitati Ecclesie. Sic glossa *dicto cap. cum decorem*, Sylu. *ubi ludus 3. dicto 3.* Ang. *ibi 2.1. Table. ibi 9.4.*

24. Tandem nota, quod non redditur ludus mortalis stando in iure naturali ex constantia persone: possunt enim Clerici, & Religiosi stando in iure naturali ob honestam ludere recreationem; Nauar. summa Latina noua *cap. 20. n. 3.*

DVBIVM XXV.

An attentio iure communi civili, uel Ecclesiastica, peccent mortaliter laici ludentes.

Nota quod triplex est ludus: quidam est consistens in industria ipsius hominis, & scientia, & nihil, aut parum consistit in fortuna, vt est ludus pile, ludus paxillorum, id est, *del axetree*, ludus exercendi balistam, &c. alius est, qui consistit in fortuna, aut casu, & parum, aut nihil in industria, vt ludus taxillorum, id est, *de dados*, & alius qui ludi chartarum, vt *de las quinolas*, &c. alius est qui partim in scientia, & industria consistit, partim uero in fortuna, vt est ludus tabularum, & alius ludi chartarum, vt *del uicafu*, &c.

Secundo nota, quod iure communi est prohibitus laicis omnis ludus, qui consistit in fortuna, uel mixtus, scilicet qui consistit in fortuna & industria, vt patet ex *cap. Episcopus 35. dist. 3. ubi habetur quod laicus ludo alex deserviens communione priuetur*, id est, excommunicetur, *deserviens* explicat in glossa, id est, ualde seruans, vt illa prepositio *de*, augmentat. *l. 1. in ius. ff. de positi. & etiam prohibetur l. 2. ff. de alex. vfu, & aulh. alex. rum vfu, c. de religiosis, & sumptibus fuer. Sic Bañes 2. 2. quast. 32. art. 7. & omnes Doctores citandi.*

Tertio nota quod res conestibiles possunt ludi his ludiis prohibitis iure communi, vt patet ex *l. finali. ff. de alex. vfu*. Quod intelligitur, modo sit quid moderatum, atque qualitate persone ludentis. Sic Sylu. *uero ludo quast. 2. Ang. ibi n. 5. Alcozer lib. de ludo, cap. 10.*

Quarto nota, quod iure communi est permissus ludus consistens in industria, & scientia, vt patet d. *auth. aliarum vfu, & l. finali. ff. de alex. vfu*. In dicta tamen *auth. aliarum vfu*, imponitur modus huic ludo quoad quantitatem pecunie, que potest in illo deperdi, tantum enim permittit unum solidum, Hispanie sexcentos, quinquaginta, & quinque marauerinos, & aliquid amplius, vt dicit Alcozer *dicto cap. 10*, ex Budaeo, Orsora, & Conar. quos *ibi* refert, & nulla alia apponitur poena, nisi quod reddatur lucrum. Unde dicitur *Speclulum conscientie lib. 1. c. 73. ubi dicit unum solidum esse decem & octo marauerinos*. Et licet Ang. *uero ludo, n. 2. Gabr. 4. dist. 15. q. 13. m. ubi 3.* limitet hanc permissioem, quando ludentes sunt diuites; at uerius est idem permittit pauperibus. Alcozer *dicto cap. 10. Sylu. uero ludo, 7.*

Sexto prima conclusio: laici ludentes contra preceptum harum legum iuris communis, non peccant mortaliter, quia recepta non sunt, sed per contrariam consuetudinem derogata. Sic Medina *lib. 1. summa, cap. 14. 5. 28. fol. 117. Soto lib. 4. de iust. q. 3. art. 2. post tertiam conclusio*. Nauar. summa Hisp. *cap. 19. n. 6. & 7. Latina noua c. 20. n. 6. 7. 9. & 10. Alcozer lib. de ludo, cap. 10. Castro lib. 2. de lege panali, cap. 2. coroll. 3. ubi subdit ratios etiam esse, quos possent illae leges obligare: nam Hispani, Galli, & Angli non subduntur legibus Imperatoris. Hanc tenent docti recentiores.*

Nota quod Alcozer sentit, quod esse mortale, ubi leges ha Imperatoris essent receptae, nisi esset parua quantitas, quae ludunt, quia prohibent ludos ob maxima inconuenientia inde sequuntur. Idem Castro *lib. 1. de lege panali, cap. 12*. Sed melius Soto, & nonnulli recentiores docti censent, quod non esset peccatum mortale, quia ludus hic non est materia adeo grauis, cum non sit contra charitatem, nec contra iustitiam: & si aliqua inconuenientia accidant ludo, id non est natura ludi, sed ex circumstantiis extrinsecis contrariis naturali iuri contingit: at leges civiles tantum prohibent substantiam ludi. Et quod non obligent ad mortale, censet etiam, licet dicitur imitatus fundameto, Nauar. summa Hisp. *cap. 19. num. 7. & 12. Latina noua cap. 20. num. 10.*

Secunda conclusio: laici dediti ludo alearum contra *cap. Episcopus, dist. 33. citation, m. ubi 2.* non peccant mortaliter. Ratio, quia illud caput non est receptum, in quantum prohibet hoc laicis. Sic Nauar. summa Hisp. *cap. 19. num. 6.* Caieran. 2. 2. quast. 168. art. 3. *dist. 3. post.* Alcozer *lib. de ludo dicto cap. 10. & alij*. Subdit Alcozer bene, quod si illud caput esset in uisu contra laicos, peccarent mortaliter laici nimis dediti illi ludo, si admodum non corrigerentur, quia iuxta illud caput possent excommunicari.

DVBIVM XXVI.

An laici ludentes contra leges regni Hispanie prohibentes ludum, peccent mortaliter.

Primo nota, quod, vt dixi *duo preced.*, tantum est permissus ludus consistens in sola industria, prohibitus uero consistens in sola fortuna, uel mixtus, scilicet in fortuna, & industria consistens: & sic *lib. 8. noua recopil. in. 7. l. 2.* prohibetur ludus alearum, id est, *de dados*, chartarum, uel, id est, *de naipes*, & sic etiam tenet Bañes *citatus duo preced. uerb.*

Secundo nota, quod eodem titulo *7. l. 1.* facultas conceditur ad chartis ludendum res statim comedendas, aut pecunias, quibus aliquid statim comedendum emanat; & in *l. 10.* hoc limitatur vsque ad duorum argenteorum quantitatem: & in *l. 11.* dicitur hos duos argenteos ludi posse licet ad res conestibiles non fuit. Et in omnibus his legibus exprimitur extra alearum ludum. Unde colligitur, quod in Hispania aleis ludere non licet, quamuis sit a saccharo condita, & licet sint duo argentei. Ceterum reliquis aliis ludis duos argenteos ludere licet, vt bene colligit Alcozer *lib. de ludo cap. 12.* Per pragmaticam tamen nouam anni 1575. nec hoc aliquid aliud officiales cuiuscumque officij possunt ludere.

Nota tamen, quod permissus ludis, vt ludo pile, & alius, qui in industria consistunt, non potest quis ludere, cuiuscumque ipse qualitatis sit, ultra triginta aureos vna die. Sic habetur *eodem tit. 7. l. 9.*

Quarto nota etiam prohiberi suppellectilia pretiosa, vt aurea catena, gemma, & alia cuiusmodi ludo exponere, uel ludere aliquid supra pignus: sic enim disponitur *eodem l. 9. & in l. 12.* prohibetur ne sortes mittantur super rem emptam ex pecunia ludo exposita, Hispanie *risar. Item dicto l. 9.* prohibetur ne vnus ex collatoribus spopulet cum alio ex collatoribus, uel circumstantibus, Hispanie *ara vesa*. Hac autem lex praedicta prohibet ipsis solum collatoribus inter se, uel alicui ex illis cum alio, uel aliis non ludentibus, non uero prohibet, ne circumstantes, qui non ludunt, possint spondere in quacumque quantitate, etiam pecunia credita. Sic Alcozer *lib. 6. de ludo c. 46. conclus. 8. & cap. 47. conclus. 6.*

Tandem prohibetur quicumque ludis etiam ex permissis, etiam in quouis quantitate, pecunia credita, id est, *alsado*. Sic habetur *eodem l. 9.* His suppositis,

Prima dicitur has leges obligare ad mortale, & sic peccare mortaliter, qui in regno hoc Hispania ludi taxillis, id est, *a dados*, nisi sit parua quantitas animi recreandi gratia, & qui ludit pecunia credita. Et qui ludit eadem die ultra triginta numos aureos, & qui ludit gemmas, & alia huiusmodi, & qui in ludo spondet, Hispanie *ara vesa*; quia haec omnia prohibentur legibus citatis, & materia est grauis: cedunt enim in maximum reipublice damnum. Hanc tenet Alcozer *lib. de ludo, cap. 12.* & de taxillis, id est, *de dados*, quod peccet mortaliter illis ludens contra leges Hispania, tenet Castro *lib. 1. de lege panali, c. 12. §. secunda pars.*

Secunda sententia omnino tenenda docet, has 7 leges non obligare ad mortale, tunc quia non omnino, nec eo rigore uis recepta sunt: tum etiam quia materia non est adeo grauis, vt dixi *duo preced.* Sic Medina *lib. 1. summa cap. 14. §. 28. fol. 151.* Nauar. summa Hisp. *cap. 19. n. 6. 7. 12.* Latina noua *cap. 20. n. 10.* Soto *lib. 4. de iust. q. 3. art. 2.* & quidam neoterici docti.

Nota quod milites dum militant in locis in quibus leges Hispania vigent, peccant mortaliter ludendo taxillis, id est, *a dados*, aurtabulis, id est, *a lastabulis*, & etiam, qui cum illis ludunt. Ratio, quia per talem ludum non transfertur dominium, vt dixi *supra dub. 1.* & sic est contra iustitiam ludere animo lucrandi tali ludo. Sic Alcozer *dicto cap. 12.* & alij.

DVBIVM XXVII.

An scholasticus Salmantini peccent mortaliter ludendo contra preceptum Magistrum scholarum, & sint excommunicati, tentanturque lucrum restituere.

Nota primo, quod condite leges non spectat ad Rectorem Vniuersitatis Salmantinae, nec ad Magistrum scholarum, sed ad Vniuersitatem: sed Magister scholarum tantum habet facere, vt leges Vniuersitatis, & aliae obseruentur a scholasticis, nonaque addere poenas contra transgressores. Unde nequit nouam edere legem de ludo, nec impedire quin per ludum transferatur dominium, at habeat pendens repetitionem. Sic Soto *lib. 4. de iust. q. 1. art. 1. vbi dicitur uero scholasticum*. Alcozer *lib. de ludo, cap. 37.* & alij.

Secundo nota, quod Magister scholarum Salmantinae quotannis fert excommunicationem laicis sententia contra scholasticos ludentes ultra duos argenteos, & refertur sibi absolutionem. Sic Alcozer *ibi*.

Prima conclusio: scholasticis ludentes ultra hanc summam, peccant mortaliter, & sunt excommunicati, quia excommunicatio ferri nequit, nisi pro culpa mortali. Sic Alcozer, & Soto *ibi*, & nonnulli docti recentiores.

Secunda conclusio: non tamen tenentur ob hoc restituere lucrum, si lucentur a potenti ludere. Patet ex *dictis in prima notabili in fine*. Sic *idem*.

DVBIVM XXVIII.

An clerici, Antistites, & Religiosi peccent mortaliter ludendo.

Supponendum est, qui ludi prohibentur Ecclesiasticis, non enim prohibentur eis omnis ludus, sed ludus potissimum in fortuna consistens, vt patet ex *cap. Episcopus, dist. 35. & cap. clerici el 2. de uita, & honest. cler. quos canonos*, & omnes prohibentes clericis ludum cum poenis in eis contentis, licet iam in defectu iudicium abissent, renouat Trid. *sess. 22. cap. 1. de reform.* & licet capta illa tantum loquantur de aleis & taxillis, at uisum recepit, vt intelligatur de omni ludo, potissimum in fortuna consistente, vt est ludus chartarum, &c. Sic Nauar. summa Hisp. *cap. 19.*

e. 19. n. 8. & 12. D. Anton. 2. p. tit. 1. c. 23. §. 2. Sylva. verbo ludus, q. 2. Palacios in summa verbo ludus.

Hinc fit licere clericis ludum calculorum, id est, de la xedrez, &c. quia nullibi prohibetur. Sic Sylva. D. Anton. ibi. Greg. Lopez l. 57. tit. 3. part. 1. Iulius Clarus lib. 5. recepti. §. ludus, vers. quoniam nunquid. Alcozer lib. de ludo cap. 11. Ioan. Andr. dicto cap. clerici ubi Panorm. dicit esse communem. Idem glossa §. interdicitur, auct. de sanctissimis Episcopis, colla. 9. & auct. interdicitur, C. de Episcopis & clerici ubi Odofred. & Alberic. Idem Archid. & Prapostin dicto cap. Episcopum, & alij quos refert, & sequitur Salzedo in practico. Bern. Diaz 70. super versis. Prohibitum est §. sed a clerico. Idem Innoc. cap. lator, de homicid. licet aliqui, quos refert Sylva dicant oppositum. Immo Gabr. 4. diff. 15. quest. 13. art. 3. dub. 2. dicit non esse ratum dicere licere clericis ludere.

Dubium ergo est de ludis prohibitis, qualiter peccent clerici illis ludentes.

Quidam dicunt non esse mortale, quantum est ex precepto iuris positivi. Sic Caiet. in summa, verbo clericorum peccata, & Enriquez; quia non videtur materia tam gravis hanc.

Alij vero dicunt esse mortale, quia graves penas imponuntur canonibus citatis. Item quia ludus huius non qua ratione secularibus, sed qua contra eorum est honestatem, prohibetur. Sic glossa dicto §. interdicitur. Hugo dicto cap. Episcopum. Et de sacerdotibus, Praesulibus, & Religiosis vix citata mortale posse vti ludis prohibitis, dicunt Sotus lib. 4. de iust. q. 9. art. 1. Salzedo super 4. versis. Prohibitum est. Immo adeo acriter ludum prohiberi clericis, censet Bernardus Diaz practico. c. 70. num. 3. vt censet posse iudices procedere contra clericos ludentes ludis prohibitis duos argenteos: quod valde rigidu vocat Alcozer lib. de ludo, c. 12.

Alij vero dicunt esse mortale, quando ludunt notabilis quantitas, principaliter, ob lucrum ludis prohibitis. Sic Nauar. summa Hisp. cap. 19. num. 12. 13. Ludou. Lopez 2. p. instruit. cap. 31. pag. 233. Abul. Matto 6. q. 52. 54. Gutierrez de iuram. confirmat. 1. p. cap. 55. n. 2. Sylva. verbo ludus q. 4. D. Anton. supra. & sic explicant hi duo dictum cap. Episcopum, & quod non damnet ad mortale clericos propter continuationem ludi, probant Sylva, & D. Anton. quia consuetudo, licet aggravet peccatum, at non mutat speciem, ita vt de veniali fiat mortale. Quod autem sit mortale propter intentionem principalem lucri probant, quia esto talis intentio non faciat mortale, quando ludus non est prohibitus, secus quando est prohibitus; quia in illo ludens intendit spoliare proximum medio licito, in hoc vero medio illicito; sed merito Alcozer dicto cap. 11. hoc reprobat, & Nauar. summa Lat. cap. 20. n. 9.

Secunda conclusio, quando principaliter intendit lucrum; quia principaliter intendere lucrum non facit mortale, quando ludus est talis, vt per ipsum possit transferri dominium; quia sic ludens medio iusto, & licito in ordine ad alterum collatorem, & in ordine ad iustitiam comparandum lucrum intendit lucrari, licet alia via ludus illicitus sit, quia scilicet lege vetitus.

Sit ergo prima conclusio. Tunc clerici peccant mortaliter ludendo ludis prohibitis, quan-

do saepe his ludis ludunt, secus quando extra scandalum senel, vel iterum his ludunt. Probatur prima pars, quia licet consuetudo non faciat de veniali mortale, id est, quando non specialiter lege prohibetur sub grauibis penis consuetudo, vt contingit hic; quia dicto cap. Episcopum prohibetur grauius hanc consuetudo: ibi enim dicitur, deserviens ludo, & explicat glossa, id est, valde seruens, & Turrec. & Hugo ibi. Item id intelligitur, quando consuetudo non mutat materiam actus prohibiti, vt contingit hic, cum enim hi ludi prohibeantur clericis, propter honestatem, & decentiam status, cui non est valde indecens, & inhonestum senel, vel iterum ludere; est tamen tale frequenter ludere, sit, vt illud non sit mortale, hoc vero fit mortale: & hinc manet probata secunda pars. Sic Alcozer lib. de ludo cap. 11. Caiet. 2. q. 168. art. 3. dub. 3. Ang. verbo ludus, mon. 4. Palacios in summa verbo ludus, & alij. Fancient Turrec. dicto cap. Episcopum, mon. 12. & ibi Hugo, ubi dicunt ob illius canonis prohibitionem esse mortale clericis ludere ludis prohibitis, & explicant illum canonem, quod prohibeat frequentiam horum ludorum veterum.

Nota primo quod Alcozer dicto cap. 11. dicit hoc intelligi de quibusvis clericis, & solis minoribus ordinibus initiatis, quia canones citati, & Sylva. Ang. Turrec. Caiet. Hugo, & Abulen. & ceteri Doctores citati indistincte loquuntur de clericis. At melius Ludou. Lopez supra, & Nauar. summa Lat. noua cap. 20. n. 9. & 10. dicunt intelligi de beneficiariis, & de clericis sacro ordine insignitis: vnde de aliis perinde censendum esse dicunt, ac de laicis.

Secundo nota, quod Alcozer dicto cap. 11. ab solute de Episcopis dicit mortaliter peccare, quando ludunt his ludis vetitis, excepto quando hoc faciunt, eo quod ipsi. Episcopi, vel alie nobiles persona, sint infirmi, in carceremve confecti, aut in alio spiritali, aut corporali labore; & de Religiosis dicit, quod si taxillis ludunt, aut aliis vetitis ludis, vbi consuetum est absque praefacularem exemplo ob leuandum, sine consolandum aliquem infirmum, in carceremve confectum, vel ob aliud simile motuum, non peccat: & quando aliquid paruum luderent, & ob solam animi recreationem non esset mortale ratione paruitatis materia: extra hunc casum dicit esse peccatum mortale, & sic erado esse verum; quia hi ludi sunt valde indecentes statui Episcoporum, & Religiosorum: & est conforme doctrinae Soti, & Salzedo supra dicitur vix posse exulari a mortali; & doctrinae Metine lib. 1. summa cap. 14. §. 18. fol. 151. vbi dicit peccare mortaliter Episcopos, & Religiosos his ludis saepe ludentes, secus quando senel, vel recreationem.

Secunda conclusio, si actus, qui assumitur in lucrum, repugnet clerico, vt assumere arma, latus, & huiusmodi, tunc iudicandum est de mortali, vel veniali, iuxta naturam allumptorum ad ludum, pensando an inducant contemptum interpretatum clericis dignitatis, & canonice legis. Sic Caiet. 2. q. 168. art. 3. dub. 3.

Nota quod clericis, & multo magis Religiosis prohibetur ludus cum armis, cap. conuincatur, de homicid. & ludus histriionalis, cap. donare, diff. 86. & generaliter prohibetur, ratione honestatis clerica

clericalis omnis ludus, in quo ex propria persona facerent ludam in publico, vt saltatio, choreizatio, &c. cap. pro dilectionem sine de consuet. dist. 2. & ludus larualis, quia habitum mutare nequeunt sine iusta causa. Hec Syluel. verbo ludus q. 2. & subdit esse mortale, si clericus faceret, vel choreas exerceret in publico, secus si in secreto, cum aliquibus domesticis: & verbo m. 9. 7. dicit peccare mortaliter, si ludum histriionalem exerceret.

DUBIVM XXIX.

Qualiter peccent clerici, vel Religiosi insipientes ludos fortune.

Dubium est sententia. Prima dicit, quod si hic ludus sit mortalis, & notabilis temporis insipientia, est peccatum mortale, quia hoc est ipsi interdicitur, cap. clericus, et 2. de vita, & honest. clericorum. Sic Nauar. cap. 19. in summa Hisp. & Lat. antiqua num. 4. & 14. Latina noua cap. 20. n. 14. Ludouicus Lopez 2. p. instruit. cap. 31. a fol. 233. & idem videtur tenere glossa interdictum, auct. de sanctissimis Episcopis.

Secunda sententia probabilior dicit non peccare mortaliter nisi iudi causa fuit, vel omittant corrigere, quando tenentur, vel secundum Syluestram, nisi complacent in ludo mortali, quia materia non videtur tam gravis. Sic Syluel. verbo ludus, quest. 8. Ang. ibi non. 6. Caiet. summa verbo Clericorum peccata.

An vero peccant mortaliter Clerici, qui intersunt agitationi taurorum, & similiter Religiosi, & beneficiarij, dicemus agentes de censuris. Interim vide, quae dicemus dub. 3. in fine.

DUBIVM XXX.

An laici peccant mortaliter, aspiciendo eos, qui ludendo peccant mortaliter.

Respondetur, quod non peccant mortaliter, nisi eius aspectus fuit causa ludi, vel potuerunt prohibere corrigendo, & non cortexerit, vel gausi sunt, eo quod talis ludus exerceretur, vt ipsi sic viderent. Sic Gabr. 4. diff. 15. q. 13. art. 3. dub. 3. Nauar. summa Hisp. & Latina antiqua c. 19. n. 14. Latina noua c. 20. n. 14. Ludou. Lopez 2. p. instruit. cap. 31. fol. 233. Alcozer lib. de ludo, c. 59. Sylva. verbo ludus q. 8. Arm. ibi num. 1. Ang. ibi num. 6.

Nota quod si non gaudent de ludo, sed dato, quod ludunt, gaudent videndo industriam, & bonam, vel malam fortunam ludentium, non est mortale. Sic Nauar. Alcozer, Ludou. Lopez ibidem.

Secundo nota, quod etiam esset mortale inspicere ludos, quando ob id exponeret quis se periculo probabilis peccandi mortaliter, vt si repraesententur turpia, ex quibus ipse incitetur ad venecia. Sic Sylva. Arm. ibi. D. Anton. 2. p. tit. 3. cap. 7. §. 11.

DUBIVM XXXI.

An ludus agitationis taurorum sit peccatum mortale.

Vidam dicunt esse peccatum mortale, quia in plurimum inde sequuntur mortes, & plura damna. Sic Speelman conscientie lib. 1. c. 74. Th. Sanchez Confess. moral. Tom. 1.

& Nauar. vtraque summa Latina cap. 15. n. 8. dicit se antea fuisse in hac opinione, & sic audiuisse a suis preceptoribus doctissimis; & cum damnant Gregor. Lopez l. 57. vers. lictiar. tit. 3. §. 7. & Auedaño 2. p. cap. Praetorum, cap. 10. num. 12.

Sic tamen prima conclusio: loquendo de se, & de natura rei, licita est taurorum agitatio, modo caueatur ne in platea sint pueri, vel senes, mulieres, vel claudi, &c. quibus imminere potest mortis periculum. Ratio, quia nullo iure est prohibita, immo expresse modo est permissa, vt mox dicam, & iam consulitur iis, quibus mortis periculum imminere possit. Sic Nauar. dicto cap. 15. num. 8. Metina C. de restitut. q. 2. Alcozer lib. de ludo, c. 53. Nauarra lib. 2. de restit. cap. 5. n. 300. & 301. Ludou. Lopez 2. p. instruit. cap. 31. fol. 234. Gutier. quest. canonice, cap. 7. num. 14.

Hinc fit, quod si aliquis ibi moriatur, sepelendus est in loco sacro, stando in iure communi, scilicet secluso motu proprio Pij Quinti, de quo postea. Ratio, quia nullo iure cauetur oppositum. Sic Alcozer ibi contra aliquos.

Secundo fit non peccare mortaliter, pedestres, vel equestres, qui lanceis taurus inuadunt, vel eos mutilant, modo non se opponant probabilis mortis periculo. Sic Alcozer ibi.

Secunda conclusio, si loquamur post motum proprium Pij Quinti, quem edidit circa hoc prima die Nouembris anno 1567. quem refert Nauar. dicto cap. 15. n. 19. & dicemus agentes de censuris, est peccatum mortale: immo magistratus, vel rectores reipublicae illam permittentes in circo, vel in foro incurrunt excommunicationem, prohibet enim ibi Pius Quintus talem agitationem taurorum in circo, vel in foro, & excommunicat Principes, tam Ecclesiasticos, quam seculares, Communitates, & Reipublicas, eorumque rectores, illam ibi permittentes, & praecipit nullo modo eos agitari, & neminem pedestrem, vel equestrem in circo, vbi agitantur, incedere: & si aliquis ibi decesserit, carcat Ecclesiastica sepultura; & iubet vt iudex Ecclesiasticus procedat aduersus dictos, permittentes talem agitationem taurorum, penam aliquam arbitramur eis imponendo. Vnde licet laici sint, non poterunt in hoc casu Ecclesiasticum tribunal declinare, vt bene Gutierrez dicto cap. 7. num. 11.

Nota tamen, quod Gregorius Decimus tertius 6. n. 1575. die 25. Anguli edidit motum proprium auferens has penas, & censuras quoad permittentes, & mandantes fieri has agitationes taurorum, & assistentes illis, modo non sint clerici in sacris, vel beneficiarij, vel Religiosi; & modo non sunt hae agitationes taurorum in diebus festis, & etiam abstulit, quoad milites quatuordecim militiarum, modo in sacris non sint; quem motum proprium ad pedem litterae assert Salzedo practica crim. Bernard. Diaz cap. 72. sine.

Hinc fit, quod si in festis, vel Dominicis tauri agitentur in circo, vel in foro incurrerunt dictae penae contentae in motu proprio Pij Quinti. Ratio, quia eam casus dicit festi fit expresse in reuocatione excessus, manit illa reuocatio in pristino vigore. Sic Nau. d. c. 3. n. 304. Gutier. d. c. 7. n. 170. Roja de iuribus Principis descendenti q. 5. n. 15. & 14.

Sed an per diem festum intelligantur soli dies festi iure communi iudicij, vel etiam, qui ex speciali voto, vel populi vtu seruantur, eam enim hoc

fit ius commune videtur loqui de festis iure com-
muni indicis. Sed dicendum est de omnibus in-
telligi; nam absolute motus proprius excipit dies
festos, & ratio legis, quæ est velut indicium obli-
gationis legis, non cessat, sed acque reperitur in
his festis, scilicet ne homines retrahantur illis
diebus a Dei cultu. Sic Navarra supra num. 303.
contra Roma supra num. 14. & 18.

9 Secundo nota, quod Navarra supra num. 304.
dicit, quod si agitentur tauri in diebus festis, etiam
laici aspicientes peccant: sed fallitur, non enim
laici prohibentur aspectus in motu proprio, nec
sequitur aspicientes peccare, per hoc, quod agi-
tantes peccant, vt patet ex dictis dub. preced.

10 Tertio nota quod Navarra s. 13. Latina antiqua
num. 18, num. 21. quæ videtur sequi Ludouic.
Lopez supra, limitat hos motus proprios, ne pro-
cedant in agitatione taurorum ita moderata, vt
probabiliter credi possit ex ea non sequutura no-
tabilia damna: quia tunc cessat ratio legis. Sed bene
huc reprobat Gutierrez dista cap. 7. num. 13. quia
ex ea licet moderata, sequuntur frequenter pluri-
ma damna. Item quia generalis, & indistincta est
prohibito.

11 Tandem nota, quod extra forum, vel circum
clausum callibus agitari tauris cordis ligatos non
est prohibitum dicta motibus propriis, quia tan-
tum prohibentur agitari tauris non ligatos per me-
dium calles ciuitatis, portis ipsius clausis, quia hoc
est agitari in circo, sicut latiori, & inde plura
sequuntur damna: si verò portæ ciuitatis essent
aperte, ita vt possit taurus exire, non esset contra
motum proprium, quia cessant dicta inconuenien-
tia, & agitatio modicum durare potest, idque non
est in circo agitare. Sic Gutierrez dista cap. 7. num. 14.
15. & quod tantum prohibetur in circo clauso,
tenet etiam Roma supra num. 18.

12 Denique post hæc omnia nouissime edita est
constitutio à Cleme. VIII. 11. Ianuar. ann. 1596.
in quo adhuc amplius moderatur motus Pij
Quinti supra citatum. Sic enim ait, Excommu-
nicationes, ceteraque pœnas in licetis Pij Quin-
ti contentas circa Principes, & Magistratus, qui
taurorum agitationem permittunt, aut circa eos,
qui illi interfunt, quoad omnes in illis expres-
sos in regnis Hispaniarum dumtaxat (Monachis,
& fratribus mendicantibus, ceterisque cuius-
cumque ordinis, & instituti regularibus excep-
tis) tollimus, & amouemus, eademque Pij litem
as ad terminos iuris communis, cui per praes-
entes non intendimus in aliquo derogare per-
petuo, reductionis ac restitutimus. Volumus au-
tem vt prædicta taurorum agitatio non fiat in
diebus festis, & vt prouideatur, ne alicuius quo
ad fieri poterit, mors ex ea sequatur; clericos ve-
rò seculares, & beneficia Ecclesiastica obtinen-
tes, vel in facis ordinibus, aut in ecclesiastica
dignitate constitutos, ne hæc nostra benignitate
abutarur, vt nihil quod à propria dignitate, &
a sua, & aliorum salute se vnaquam admisisse ar-
guantur. Hacenus Pontifex. Circa quam consti-
tutionem vide Gutierrez lib. 1. canon. 99. cap. 7.
vbi illam asserit, & late explicat, an clericis frequen-
tibus in sacris constitutis, vel beneficiis Eccle-
siastica obtinentibus sit ablata per hanc consti-
tutionem prohibitio interficendi taurorum agita-
tionem; vel solum sit ablata excommunicatio, & do-
cet non esse ablatam prohibitionem, sed solum

centuram, atque adeo peccare mortaliter, si illi
interfuit, licet in Hispania excommunicatio-
nem non incurrat.

D V B I V M XXXII.

An sponsiones id est, las apuestas, licite sint, &
illa acquisitum possit retineri.

Aliqui asserunt esse turpe lucrum, non tamen
restitutionis obnoxium, quod videtur colligi
ex l. solent, & seq. ff. de alea vbi. Sic tenent Syluest.
verbo ludu. q. 6. Gabriel 4. dist. 15. q. 13. art. 3. dub. 2.
D. Anton. 2. p. tit. 1. cap. 23. §. 9.

Sit tamen prima conclusio: Sponsiones licite
sunt, & per eas acquisitum non est obnoxium res-
tutionis, modo nulla circumstantia occurrat,
quæ si occurreret in aliis ludis, obligaret ad res-
tutionem: si enim intererent fraudes, vel
sponsio fieret cum eo, qui non est sit iuris ad pen-
dendam, vel cum vi tracta ad spondendum, ma-
nifestum est esse obligationem restituendi, sicut
in ceteris ludis esse diximus in superioribus dubijs.
Probat conclusio, quia est contractus quidam
fortuna, quo uterque ludens periculo lucri, &
inductæ expositus est: & inuitur inter eos, qui lu-
dere possunt, nullaque lege prohibetur, immo
est permittus, & approbatus, l. si quis ita stipulatus
fuerit, ff. de verbor. obligat. & l. si pater. C. de iustis. re-
stitam. Nec obstat dicta l. solent, cum sequenti, quia ibi
reprobantur sponsiones, quæ sunt circa corporis
certamina caula odij, vel æmulationis, vel libidi-
nis, & non caula exercendi vires corporis. Hanc
tenent Anton. Decius, Baldus, Paulus, & Alexan-
dros quos refert, & sequitur Padilla l. de fidei commissio. C.
de transact. num. 9. Anton. Gomez lib. 2. par. cap. 11.
n. 4. Petrus Saterna de sponsionibus mercat. 2. p. n. 17.
Covarr. res. peccatum 2. p. §. 4. num. 2. Alcocer lib. de
ludo cap. 46. Metius quest. 22. de vltim. Soto lib. 6. de
iustit. quest. 7. art. 1. Iulius Clarus lib. 3. receptarum,
verbo ludu. vbi quærit etiam. Nauar. summa Latina
noua cap. 10. num. 18.

An verò quando alter est certus, vel vincit in
dustria alium, sit obligatio restituendi, dixi supra
dubio 13.

Secunda conclusio: Scholasticis Salmantini fa-
cientes sponsiones circa cathedras peccant mor-
taliter, at non tenentur lucrum inde acquisitum,
nisi concurrat alia circumstantia, restituere. Pro-
bat prima pars, quia sunt ipsi peccata sub excom-
municatione lata sententia ob maxima inconueni-
entia, quæ inde oriri solent. Probat secunda
pars, quia licet peccent contra obedientiam, at
non peccant contra iustitiam. Sic Alcocer dista
cap. 46. conclus. vltima, & cap. 47. conclus. 5. vltima.

Tertia conclusio: licite sunt etiam sponsiones
super euentu futuro, ex quo datum subsequen-
tur proximo, datum que occasione illud optandi: si
duo spondent, an Petrus intra tot dies morietur.
Probat, quia spondens, quod morietur, potest
non optare mortem, & si optet, id sua culpa eue-
nit. Item quia communis Doctorum approbat
certus vitalitatis, & tamen eadem occasione datur
soluendi redditus optandi mortem. Hæc est con-
tra Petrum de Covarr. lib. de ludo. p. 1. cap. 7. Sed
eam tenet Covarr. supra. Alcocer alios referens
dista cap. 46. Soto supra.

Quarta conclusio: quando duo spondent, quod
Petrus

Petrus faciet, vel non faciet tale peccatum,
non peccat, nisi spondens optet, vt alter con-
trahat tale peccatum, vel ipsi optem ad contrahen-
dum præter. Sic Alcocer dista cap. 46. & cap. 47. &
bene dicit, quod siue optet peccatum, siue non,
nulla est restitutio obligatio.

Quinta conclusio: si alter spondet cum altero,
quod non committer tale peccatum morale, &
hic spondet ad modum iuramentum, peccat ille graui-
ter, quia decernit apud se peccare mortaliter: sed
ille si sua sponsione inducit hunc ad peccatum
perpetrandum, peccat mortaliter, vt bene Alco-
cer dista cap. 43. vbi subdit, quod si spondendo
non inducit alterum ad peccati commisionem, vt
si qui asserunt, peccatum non pronocet, vt indu-
cat ad spondendum, non peccat. Ceterum proba-
bilius est peccare, quia reddit animosiores ad
peccatum contrahendum.

At quo ad obligationem restituendi in hoc ca-
su, dicit Alcocer dista cap. 47. quod quando qui spon-
det cum altero, quod non committer tale pecca-
tum, attendenda est sponsionis materia, & si pro-
pter eiusmodi materiam possit accipi pretium,
non est obligatio restituendi lucrum acquisitum
tali sponsione, vt si peccatum non cedat in dan-
nam tertijs. Ceterum si propter eiusmodi mate-
riam non potest accipi pretium, vt si est contra
iustitiam, vt quod non occidet, quod non inter-
fuit tale damnum, &c. est obligatio restituendi
lucrum tali sponsione paratum. Et quod in hoc
casu sit obligatio restituendi, dicit esse admodum
probabile Angles. forib. 2. part. materia de ludo,
fol. 292. & sequenti.

Ceterum licet sententiam cum Alcocer præ-
teritum ob hominis officionem, & cetera peccata
contra iustitiam, esse restitutionem (cuius tamen
contrarium infra dicemus) at dicendum est lu-
crum tali sponsione acquisitum non esse resti-
tuendum. Ratio, quia lucrum, quod sponsionem
comparat, nullo modo respicit materiam
sponsionum, immo ea omnino impertinens est:
sed iustitia illis lucri solum respicit, vt contra-
ctus fortuna sit vitium æqualis, vt manifeste
patet; si enim duo sponderent, quod Petrus ob-
tineret, vel non obtiner beneficium, absque dubio
lucrum tali sponsione acquisitum non esset resti-
tuendum: cuius est ea ratio, quia pecunia in spon-
sione apposita non est pretium materiae spon-
sionis: ergo impertinens est sponsionis materia ad
iustitiam acquisitum, vel non acquisitum lucrum.
Hanc sententiam tenet vt probabiliores, Angles
vbi supra, & dicit esse probabilem Ludouic. Lopez
2. p. antitit. cap. 35. fol. 287.

D V B I V M XXXIII.

An officium parafistorum, id est, trahentes sit
licitum, & tales non tenentur restituere,
quæ ipsi damus.

Videtur enim, quod illicitum sit, quia in iuro
habentur hæc infamæ, cap. 1. 4. quest. 1. &
D. Cyprianus, & habetur cap. pro dilectione, de con-
secr. dist. 3. dicit talibus denegandam esse commu-
nicationem, & D. Augustin. & habetur s. domare, dist. 86.
& cap. qui tenentur, & cetera dist. dicit esse vitium
talibus aliquid dare.

Sit tamen prima conclusio: Officium hoc licet
Th. Sanchez Const. moral. Tom. 1.

estum est, dummodo moderate fiat, & relique
seruentur circumstantie. Patet, quia hoc officium
est ad animi relaxationem. Sic tenent D. Thom.
2. 2. quest. 168. art. 3. ad 2. Caiet. in summa, verbo
licitonatus, Syluest. verbo art. 3. quest. 1. An. Ang.
& Tabien verbo illicitu. num. 1. & rapportus, & Coad.
dista cap. domare. Alcocer lib. de ludo, cap. 50. Covarr.
regula peccatum 2. p. §. 1. num. 5.

Nota quod circumstantie vitianes hoc offi-
cium, sunt, si ad luum officium allamant verba
Religionis, vel Scripturæ; hoc enim esset mor-
tale: cum quia valde prohibitorium est in Trident.
sess. 4. cap. de editione, & vbi sacrorum librorum, in fine,
tunc etiam, quia gratis iniuria inferatur rebus sa-
cra. Sic Alcocer ibi, Sylu. Ang. An. Caste. ibi, qui
limitat, nisi paritas offensæ excuset; quia modicu-
m pro nihilo reputatur. Secunda circumstantia
est, si viderentur officio cum grati iniuria aliorum,
proferendo scilicet verba iniuriosa, graui, vel
grauius diffamatoria, vel iniuriosa valde peni-
ciosæ, vel etiam mortale, iuxta eosdem Doctores:
extra hos verò casus communiter peccatum est
veniale, vt bene Alcocer ibi.

Secundo nota, quod quamuis hi parafisi non
habeant aliud munus, & viuendi normam, pos-
sunt tamen solui, quia licet appareat illos non habere
aliud munus, si cum aliis hominibus compar-
entur, at si secum ipsi conferantur, & facta
ratione inter Deum, & illos, habent alia ope-
ra, & occupationes studiorum, vt orare, factum
audire, confiteri, &c. Sic D. Thomas, Alcocer,
Tabien ibi.

Secunda conclusio: Clerici hoc officium exer-
cent, peccant mortaliter. Ratio, tam quia
hoc debet esse latum clericalem, tum etiam, quia
cap. 1. de vita, & honestate Clericor. in 6. ad eis gra-
uiter interdicitur, & statuitur, quod si per
annum exegerint hoc officium, ipso iure ca-
teant omni privilegio clericali: si autem breui-
ori tempore, si tertio muniti non respiciant, ca-
teant etiam omni privilegio clericali. Sic Alcocer,
& Syluest. supra.

Nota quod licet annus continuus esse debet, vt
per nam prædictam quis incurrat. Sic Ioan. Mon-
achus, Ioan. Andreas, Atehid, & Dominicus dista
cap. 1. vnde si in diuersis mensibus diuersorum an-
norum, qui simul iuncti vnum facerent integrum
annum, quis vteretur prædicta arte, non habet
locum hæc pœna. Sic Anchar. & Domin. dista cap. 1.
Bernard. Diaz præfatio crimin. cap. 68. num. 1. & 2.
& ibi Salredo sup. verbo debet esse, vbi id amplius
confirmat, quia in dubio tempus à lege præfixum
continuum esse debet, vt tenent multi Doctores,
quos ibi allegat.

Secundo nota quod licet Ioan. Monachus ibi
teneat clericos in laicis non amittere privilegium
in hoc casu: at verius est amittere, vt tenent Ar-
chid. Ioan. And. Anchar. Dominicus, & Philippus
ib. & Bernard. Diaz supra num. 3. qui addit posse
tamen recuperare hoc privilegium per dispensa-
tionem Episcopi, quando in hoc delinquens esset
penitens, & vter contritus, secundum Ioan. And.
Anchar. & Dominicum ibi.

Tertia conclusio: Qui dat aliquid his parafisis,
vt exerceant luum officium, vt magnates, qui
miseribus fouent eos, quando parafisi in hoc
exercitio peccant mortaliter, peccat mortaliter,
quia est causa peccati mortalis. Si tamen suis

K 2
maneri

muneribus non est causa, ut hi in suo officio peccent, non peccat mortaliter. Sic D. Thom. 2. 2. quæst. 108. art. 2. & ibi Caiet. Art. ubi supra num. 2. Tabien. Ang. & Sylvest. supra.

9 Quarta conclusio: Qui dat his parasitis iuslibet exercitibus summi officium aliquid moderatum, non peccat, nec ipsi parasiti tenentur restituere. Sic D. Thom. Tabien. Alcozer ibidem; si verò dat immoderate, est prodigalitas: at verò ipsi parasiti non tenentur restituere, siue licite, siue illicitè suum obeant munus, nisi alia circumstantia obligans ad restitutionem occurrat; quia nulla lex divina, vel humana obligat restituere in hoc casu, cum nulla hic concurrat iniustitia. Sic Alcozer supra.

10 Quinta conclusio: Qui dant parasitis aliquid, ne eorum insantem, vel na aliam iniuriam eis inferant, non peccant mortaliter, quia contra nullum præceptum faciunt. Sic Alcozer, Præpositus, Cardin. supra, Sylvest. Tabien. & Angel. supra. Immo nullo modo peccant, Armill. num. 2. quia potius vultus iure suo, suamque redimunt vexationem: cum ipsi parasiti tenentur restituere sic accepta, quia recipiunt ad abulum, scilicet ne iniustitiam inferant dantibus, iuxta dicenda infra.

11 Ultima conclusio: Parasiti non tenentur restituere, que ipsi dantur, ut patiantur inter ludicra, & iocos aliquos alapas, & verbera, licet aliquando in hoc peccent mortaliter, quia est hoc pretio appreciabile. Sic Alcozer supra, & Couarr. reg. peccatorum, 2. part. §. 2. num. 5. ubi addit contra Zahum equum iudicem cogere in hoc casu ad soluendum moderatam aclus mercedem.

12 Ad testimonia Sanctorum in principio adducta respondetur intelligi de parasitis exercitibus male, & peccando mortaliter hoc munus.

D V B I V M XXXIV.

An torneamenta sine licita, & illis acquisitum sit obnoxium restitutioni.

1 Prima conclusio: Torneamenta, ex quibus vltimum cedes, vel graua vulnera reportantur, qualia sunt, que ab equitantibus fiunt, sunt peccatum mortale, grauius enim prohibentur cap. 1. de torneamentis. prohibeturque sepultura Ecclesiastica iis, qui in talibus torneamentis decedunt. Quando tamen in plurimum non est tale periculum, licet quandoque accidat mors, non est peccatum ea exerceere; qualia sunt ea, que à pedestribus fiunt, ea enim fiunt, ut homines exercantur in arte militati. Sic Nauarr. in omnibus luminis, cap. 15. num. 9. Sylvest. Angel. Tabien. Armill. verbo Torneamentum, omnes Doctores iuris Pontificij disto. cap. 1. & Alcozer lib. de ludo cap. 1. ubi bene addit peccate etiam mortaliter fauents his torneamentis, quia sunt causa: ut sunt iudices torneamentorum, patrim. comitantes hor.

2 Secunda conclusio: Iurum in his torneamentis acquisitum non est obnoxium restitutioni, licet torneamenta illicita essent. Ratio, quia non prohibetur per ipsa dominium transferri. Sic Alcozer ibi. Alentis 4. p. 9. 86. num. 2. art. 6. §. 1. Richard. Palud. & Maior. 4. dist. 15. Sylvest. verbo ludus, q. 16. & ibi Tabien. 8. 9. Arm. §. 6.

Tertia conclusio: idem omnino dicendum est de hastiliudis, id est, iugis de tancia, fortia, & groma, iusta. si enim exercentur cum probabili mortis periculo sunt peccatum mortale: verò secus, sunt licita. Patet eadem ratione. Sic Alcozer, 6. 12. Ang. verb. Torneamentum, & ibi Sylvest. & verbo piscitura, quæst. 9. & verb. ludus, quæst. 2. Caiet. & Azm. verbo hastiliudium. Gregor. Lopez. 1. 2. tit. 1. §. 1. part. 1. verb. Eurafin. Ioan. Andr. & Host. cap. 1. de torneamentis Nauarr. supra.

Hinc fit, eo modo, quo fiunt in Hispania, non esse hæc hastiliudia, id est, iusta, illicita, quia fiunt sine tali periculo. Sic contra speculum conscientie lib. 2. cap. 74. dicens esse mortale, tenet Alcozer dicto cap. 52.

Quarta conclusio: Acquisita tamen per hos ludos, licet illicitè exerceantur, non sunt obnoxia restitutioni. Patet eadem ratione, qua secunda conclusio. Sic Alcozer eodem cap. 52. Abul. cap. 6. Mach. 9. 52.

Ultima conclusio: Funambuli super funes in altissimis locis suum corpus volutantes, si frequenter sequatur mors, peccant mortaliter, quia exponunt se periculo mortis probabili; leuis quando ea arte, & industria pollent, ut sine periculo probabili mortis eam artem exerceant, ut quando raro, & calu accidit mors. Sic Nauarr. in omnibus luminis cap. 15. num. 8. Tabien. verbo histria, num. 1. Sylvest. verbo aris, quæst. 8. Alcozer cap. 55. ubi bene addit acquisitum per hunc ludum, licet cum peccato exerceatur, non esse obnoxium restitutioni, ut patet ex dictis.

D V B I V M XXXV.

An ludi saltandi, & tripudiandi, Hispanè baylar y danza, & comedie, & ludi prestigiatorum, Hispanè juegos de palapala, & ludi personarum, Hispanè mafcaras, aliique ludi, qui Hispanè vocantur marachines, sint liciti, & in eis acquisitum sit obnoxium restitutioni.

1 Deo primò hos saltus, & comedias, licet sint profana, non esse peccatum mortale, dummodo non misceantur ibi res decedæ, & per se prouocantes ad luxuriam: tunc enim essent peccatum mortale. Sic Alcozer lib. de ludo, cap. 54. Sylvest. verbo ludus, quæst. 8. Angelus ibi, num. 2. D. Anton. 2. part. tit. 7. cap. 7. §. 11. & dicunt hi tres similiter peccate mortaliter eos ludos aspicientes, quando directè prouocant ad luxuriam propter periculum probabile, cui se exponunt. Vnde videtur, quòd cessante hoc periculo in vidente, non peccat mortaliter hos ludos videns.

Secundò dico, quòd licet Petrus de Couarr. de remed. iurum, part. 1. cap. 16. hos ludos personarum, Hispanè, de mafcaras, damnet, at verius est non esse de se illicitos; erunt tamen peccatum mortale, si in ipsis sint res per se, & directè prouocantes ad luxuriam. Sic Alcozer cap. 54. & quòd sint de se liciti, tenet Caiet. summa verbo larium essu, & Armill. verbo larium.

Nota quòd Carolus Quintus in quadam pragmatica prohibuit, quòd nemo personarum incedat, nec ignotus, & habetur l. 7. tit. 15. lib. 8. nunc

nunc recipit. & credo intelligi hoc præterquam in ludis publicis, quia in his cessant inconuenientia, que alias sequebantur: & ita videtur habere consuetudo.

4 Tertiò dico ludos præstigiatorum, id est, de passapa, & alios ludos, quos homines dexteritate, & subtilitate manuum exerceant, & alios ludos, qui Hispanè vocantur Matachines, esse licitos. Ita Alcozer cap. 55.

5 Vltimò dico, quòd acquisitum his ludis, licet illicitè fiat, non est obnoxium restitutioni, ut patet ex dictis. Sic Alcozer d. cap. 55.

D V B I V M XXXVI.

An sortes sint licite, & eis acquisitum non sit restituendum.

1 DE sortium variis generibus satis dictum est lib. 2. summa, 38. & 39. Tantùm superest hic agendum de quodam casu, an sit licitus.

2 Est autem casus hic: solent aliquæ persona inter se conuenire, vt sortes mittant super rem aliquam pretiosam singuli, contribuentes aliqua pecunie summa ad rem illam, que sortienda est, emendam: assignanturque indices arbitri, qui rei illi vendibili sortiende pretium iustum assignent, & tabelliones, vt scripto testimonium ferant de sorte, vel de sortibus, quæ vnicoque obigit, vt obigerent (solent enim aliqui pluribus contributionibus plures sortes emere) vt fideliter fiat, & voce præconis publicatur, vt qui voluerint, concurrant ad sortes: immo aliquando promittitur premium ei, qui intra tot dies plures sortes voluerit emere: solet etiam aliquando ex toto illo contributionum cumulo extrahi certa pecunie quantitas ad aliqua opera pia, vel quia ita partes inter se conueniunt, vel quia prætor ciuitatis sub ea conditione facultatem dedit ad prædictas sortes mittendas. Dubitatur ergo de hoc contractu, an sit licitus, & omnia illo acquisita possint tuta conscientia retineri. Sit

3 Prima conclusio: si agamus de contractu venditionis, qui in hoc contractu interuenit ex parte domini iocalium: cum mittentibus sortes, vt iustus sit, requiritur quòd seruetur iustum pretium: vnde si interueniat iniustitia in pretio, quia scilicet plus iusto pretio estimantur iocalia, tenebitur excessum restituere. Sic Alcozer lib. de ludo cap. 49. Franciscus Garcia p. 2. de contract. cap. 20. Ludouicus Lopez lib. 2. de contract. cap. 23.

4 Nota tamen quòd quamuis Rex, vel respublica preciperet, vt pro re illa vendibili, que sortienda est, daretur maius pretium domino, quam ipsa valet, non excusetur à peccato iniustitiae: sicut etiam si nollat facultatem dare ad prædictas sortes, nisi sub illa conditione, vt ex toto cumulo extraheret certa summa pecunie, vt ex illa daretur domino rei vendibilis maius pretium pro ipsa, quam reuera valet: quia quamuis illa conditio licita sit, quando quantitas extrahenda esset, vt distribuere inter pauperes, vel in aliud bonum commune respublice, non tamen licita est ad hunc finem, vt illa quantitas detur domino rei vendibilis ultra iustum pretium, quòd valet. Sic docent iudem Doctores.

Th. Sanchez, Consil. moral. Tom. I.

Secunda conclusio: Eiusmodi sortes licite sunt, & is cui euentus fors, potest tuta conscientia iocale, quòd lucratur, retinere, si cesset omnis fraus, & mittantur sortes à personis sui iuris ad perendum. Patet, quia contractus hic nullo iure prohibetur, & est contractus fortuna: in quo omnes ludentes æquali se Ineri, & iactura periculo exponunt. Sic iudem Doctores.

Nota primò, quòd licet Franciscus Garcia 6 supra teneat non posse has sortes mitti sine licentia Regis, vel respublice, at verius est quòd tenet Alcozer supra, scilicet posse fieri sine tali licentia; quia id nullo iure prohibetur. At potest, & rectè, respublica (vt bene docent Garcia, Alcozer, Ludouic. Lopez supra) prohibere, ne mittantur hæc sortes sine sua licentia.

Secundò nota quòd fraus hic interuenit, cum ita res disponunt, vt fors euentus persona certæ, ac determinate, & tunc qui lucratur, tenetur restituere iocale per fraudem acquisitum, iterum sortes mittendo, aut restituendo vnicoque pecuniam, quam posuit. Sic Alcozer, & Franciscus Garcia ibi.

Tertia conclusio: Salarium, quòd officialibus confertur, scilicet iudicibus, & tabellionibus, licitè percipiunt, & retinere possunt, dummodo nulladetur fraus plures dies consumendo, quam sunt necessarii, vel dummodo non multiplicentur plures ministri, quam necessarii sunt, vel salarium sit immoderatum. Sic Alcozer, Franciscus Garcia, & Ludouic. Lopez ibidem.

Quarta conclusio: Huiusmodi salarium soluendum est non expensis domini iocalium, sed expensis mittentium sortes: & licet Alcozer ubi supra, hoc limitet, nisi dominus iocalium facturus erat expensas in venditione iocalium: tunc enim in ea quantitate, qua ab iis sumptibus est releuatus, solutus est salarium ministris sortium: at verius est etiam in hoc casu soluendum esse expensis mittentium sortes, quia ipse contractus sortium magis cedit in utilitatem mittentium sortes, quam in utilitatem domini iocalis, qui nil aliud inde accipit, quam rei sue iustum pretium, quia hi officiales assumuntur ad hoc, vt contractus sortium debita rectitudine fiat, & absque fraude aliqua. Quòd autem dominus iocalium soluere tenetur, est solum impositio pretij, seu actio illa, vel occupatio taxandi pretium iocalium; hoc enim tantum redundat in eius emolumentum. Sic Ludouicus Lopez, & Garcia supra.

Quinta conclusio: Pars designata pauperibus, vel pijs operibus, iuste acquiritur, siue delinatur à sortitibus, siue à domino iocalium, siue ab vtriusque. Ratio, quia respublica poterat negare licentiam mittendi sortes: ergo potest eam concedere hæc lege, vt figneret aliqua pars pro pauperibus, vel pijs operibus. Sic Alcozer, Garcia, Ludouic. Lopez supra.

Sexta conclusio. Premium, quòd promittitur iis, qui intra certum terminum voluerint plures sortes emere, licitè acquiritur, dummodo si extrahatur ex re sortienda, publicetur hæc conditio à principio contractus, antequam sortes mittantur: nam si postea designaretur eiusmodi premium, iniuria inferretur, aliis sortitibus, nisi omnes in id sponte consentirent. Sic Eudou. Lopez, Alcozer, & Garcia ubi supra.

K 3 D V B I V M

DVBIVM XXXVII.

Que informatio erit sufficiens, ut iudices procedant contra ludentes ludo prohibito.

Sic conclusio, iudices priusquam incipiant facere processum contra ludentes ludo prohibito, debent accipere summariam informationem facti, id est, quod illi essent ludentes ludo prohibito, præterquam si ipse iudex inuen-

nit eos ludentes, tunc enim non erit necessaria alia summaria informatio; quia loco illius facti erit eos inuenisse ludentes ludo prohibito: non possunt autem iudices, nec eorum ministri capere nummos ludentium ludo prohibito; possunt tamen cogere illos, ut deponant apud aliquem eam summam pecunie, quæ statuta est à legibus in poenam ludentium tali ludo. Sic habetur l. 1. c. 7. lib. 8. noua recopilat. & docet Alcozer lib. de ludo cap. 62. conclus. 5. & 6.

LIBER
UNIVERSIDAD AUTONOMA DE SALAMANCA
DIRECCIÓN GENERAL DE

LIBER SECVNDVS

Opusculorum moralium, seu Confiliorum, circa ius, & iustitiam distributiuam.

CAPVT I.

De acceptione personarum.

SUMMARIVM.

- DVB. I. Quid sit acceptio personarum, & quale peccatum.
2. An peccet mortaliter peccato acceptionis personarum conferens Ecclesiastica beneficia dignis, omisso dignioribus.
 3. An obligatio eligendi digniorem ita arcta intelligatur, ut sit dimittendus dignior ab alia Ecclesiastica minus pingui, cui præsit, ut ad pinguiorem promouatur.
 4. An teneatur eligere digniorem, etsi videat suo suffragio nihil profuturum, immo obfuturum.
 5. An teneatur patronus etiam presentare digniorem ad beneficium.
 6. An Episcopi confirmantes electionem, & presentationem digni omisso digniori, peccent mortaliter.
 7. An renuncians permutans, vel regressus beneficium in minus dignum, omisso digniori, & Prælati acceptionis peccent.
 8. An usque adeo procedat hæc obligatio eligendi digniorem, ut teneatur elector conferre digniori, qui exterior est, vel sui sit præferre dignum natualem Regni digniori extraneo? & sic licita sine statuta, ut beneficia alicuius Regni non conferantur, nisi Regnicolis.
 9. Que dicatur naturalis regni Hispania, et in eo possit beneficia, vel pensionem obtinere.
 10. An ex proprijs bonis fundandi beneficium, possit eam legem statueri, ut ad illud electio sua ex certo genere personarum, vel ex institutionis familia, seu consanguinitate, &c. Item ut ad illud non teneatur patronus presentare digniorem, sed satisfactiua presentando dignum.
 11. An quando fundator beneficii nullam apposuit conditionem, & presentatur duo ad illud ab æquali numero patronorum, sit preferendus ille, qui est de sanguine fundatoris, vel optio detur Episcopo.
 12. Quam diligentiam teneatur adhibere elector, & patronus ad inquirendam digniorem.
 13. An sicut peccat eligens minus dignum, omisso digniori, ita, & peccet minus dignum acceptans.
 14. An pater & filius possint simul in eadem Ecclesia beneficium obtinere.
 15. An filius illegitimus clericus possit obtinere beneficium in Ecclesia, in qua pater habuit, vel habet beneficium.
 16. An possint filij sine legitimi, sine illegitimi habere

- pensionem super fructibus beneficiorum, quæ eorum parentis obtinuit, vel obtinuerunt.
17. Que possit dispensare cum filijs legitimis, vel illegitimis, ut succedant in beneficio paterno.
 18. An sicut filij non possunt succedere in beneficio patris, ita & nepotes in beneficio auorum, & sic de reliquis descendentibus? & quid de collateralibus.
 19. An sicut in patrum beneficium nequeant succedere filij, ita neque parentes in beneficium filiorum.
 20. An qui possidet beneficium triennis pacifici colorato titulo, non tamen vero, & legitimo, sit tutus in utroque foro, ita ut possit non teneatur resignare.
 21. An regula de trienniali locum habeat in foro conscientie, ita ut qui pacifice possidet beneficium triennis absque vero, & legitimo titulo, sed tantum colorato, possit trienniali triennio illud tuta conscientia retinere, non tamen deinceps actio in foro exteriori adversario ad recuperandum illud.
 22. An procedat hæc regula de trienniali contra minore quatuordecim annis.
 23. An non tantum possessor beneficii triennialis gaudeat beneficio huius regule, ut molestari non possit, sed etiam is, cum quo talis possessor permutauit, & is qui de nouo habet beneficium possessione triennis per permanentem.
 24. Que conditiones exigantur, ut triennialis possessor tunc sit virtute regule de trienniali.
 25. Circa primam conditionem, an in possessore trienniali requiratur bona fides, ut possit se ineri hæc regula.
 26. Circa secundam conditionem, Quæ est possessio, quomodo intelligatur.
 27. Circa tertiam conditionem, scilicet, ut possessio illa per triennium sit pacifica, quid intelligatur per pacificam.
 28. Circa quartam conditionem, scilicet, ut possessio illa pacifica sit per triennium, qualiter hoc triennium intelligatur.
 29. Circa quintam conditionem, scilicet, ut possessio illa sit beneficii Ecclesiastici, quid per hoc intelligatur.
 30. Circa sextam conditionem, scilicet, ut adsit titulus, qualiter hoc requiratur.
 31. Circa septimam conditionem, scilicet, ut titulus sit coloratus, quid hoc sit, & qui censentur illam habere.
 32. Circa octauam conditionem, scilicet, ut possessor triennialis non sit simoniacus, id est, non obtinuerit illud beneficium per simoniam, quomodo intelligatur.
 33. Circa nonam conditionem, scilicet, ut possessor triennialis non sit violentus, quid per hoc intelligatur.

DVBIVM XXXVII.

Que informatio erit sufficiens, ut iudices procedant contra ludentes ludo prohibito.

Sic conclusio, iudices priusquam incipiant facere processum contra ludentes ludo prohibito, debent accipere summariam informationem facti, id est, quod illi essent ludentes ludo prohibito, præterquam si ipse iudex inuen-

nit eos ludentes, tunc enim non erit necessaria alia summaria informatio; quia loco illius facti erit eos inuenisse ludentes ludo prohibito: non possunt autem iudices, nec eorum ministri capere nummos ludentium ludo prohibito; possunt tamen cogere illos, ut deponant apud aliquem eam summam pecunie, quæ statuta est à legibus in poenam ludentium tali ludo. Sic habetur l. 1. c. 7. lib. 8. noua recopilat. & docet Alcozer lib. de ludo cap. 62. conclus. 5. & 6.

LIBER
UNIVERSIDAD AUTONOMA DE SALAMANCA
DIRECCIÓN GENERAL DE

LIBER SECVNDVS

Opusculorum moralium, seu Confiliorum, circa ius, & iustitiam distributiuam.

CAPVT I.

De acceptione personarum.

SUMMARIVM.

- DVB. I. Quid sit acceptio personarum, & quale peccatum.
1. An peccet mortaliter peccato acceptionis personarum conferens Ecclesiastica beneficia dignis, omisso dignioribus.
 2. An obligatio eligendi digniorem ita arcta intelligatur, ut sit dimittendus dignior ab alia Ecclesiastica minus pingui, cui præsit, ut ad pinguiorem promouatur.
 3. An teneatur eligere digniorem, etsi videat suo suffragio nihil profuturum, immo obfuturum.
 4. An teneatur patronus etiam presentare digniorem ad beneficium.
 5. An Episcopi confirmantes electionem, & presentationem digni omisso digniori, peccent mortaliter.
 6. An renunciatio per manus, vel regressus beneficium in minus dignum, omisso digniori, & Prælati acceptionis peccent.
 7. An, & quæ adeo procedat hæc obligatio eligendi digniorem, ut teneatur elector conferre digniori, qui exterior est, vel sui sit præferre dignum natualem Regni digniori extraneo? & sic licita sine statuta, ut beneficia alicuius Regni non conferantur, nisi Regnicolis.
 8. Quæ dicatur naturalis regni Hispaniæ, et in eo possit beneficia, vel pensionem obtinere.
 9. An ex proprijs bonis fundandi beneficium possit eam legem statueri, ut ad illud electio sua ex certo genere personarum, vel ex institutionis familia, seu consanguinitate, &c. Item ut ad illud non teneatur patronus presentare digniorem, sed satisfactiua presentando dignum.
 10. An quando fundator beneficij nullam apposuit conditionem, & presentatur duo ad illud ab æquali numero patronorum, sit preferendus ille, qui est de sanguine fundatoris, vel optio detur Episcopo.
 11. Quam diligentiam teneatur adhibere elector, & patronus ad inquirendam digniorem.
 12. An sicut peccat eligens minus dignum, omisso digniori, ita, & peccet minus dignum acceptans.
 13. An pater & filius possint simul in eadem Ecclesia beneficium obtinere.
 14. An filius illegitimus clericus possit obtinere beneficium in Ecclesia, in qua pater habuit, vel habet beneficium.
 15. An possint filij sine legitimi, sine illegitimi habere

- pensionem super fructibus beneficiorum, quæ eorum parenti obtinuit, vel obtinuerunt.
17. Quis possit dispensare cum filijs legitimis, vel illegitimis, ut succedant in beneficio paterno.
 18. An sicut filij non possunt succedere in beneficio patris, ita & nepotes in beneficio auorum, & sic de reliquis descendentibus? & quid de collateralibus.
 19. An sicut in patrum beneficij sequuntur succedere filij, ita neque parentes in beneficij filiorum.
 20. An qui possidet beneficium triennis pacifici colorato titulo, non tamen vero, & legitimo, sit tutus in utroque foro, ita ut possit non teneatur resignare.
 21. An regula de trienniali locum habeat in foro conscientie, ita ut qui pacifice possidet beneficium triennis absque vero, & legitimo titulo, sed tantum colorato, possit trienniali triennio illud tuta conscientia retinere, non tamen deinceps actio in foro exteriori adversario ad recuperandum illud.
 22. An procedat hæc regula de trienniali contra minore quatuordecim annis.
 23. An non tantum possessor beneficij triennialis gaudeat beneficio huius regule, ut molestari non possit, sed etiam is, cum quo talis possessor permixtus, & is qui de nouo habet beneficium possessione triennis per permixtum.
 24. Quæ conditiones exigantur, ut triennialis possessor tunc sit virtute regule de trienniali.
 25. Circa primam conditionem, an in possessore trienniali requiratur bona fides, ut possit se ineri hæc regula.
 26. Circa secundam conditionem, Quis est possessio, quomodo intelligatur.
 27. Circa tertiam conditionem, scilicet, ut possessio illa per triennium sit pacifica, quid intelligatur per pacificam.
 28. Circa quartam conditionem, scilicet, ut possessio illa pacifica sit per triennium, qualiter hoc triennium intelligatur.
 29. Circa quintam conditionem, scilicet, ut possessio illa sit beneficij Ecclesiastici, quid per hoc intelligatur.
 30. Circa sextam conditionem, scilicet, ut adsit titulus, qualiter hoc requiratur.
 31. Circa septimam conditionem, scilicet, ut titulus sit coloratus, quid hoc sit, & qui censentur illam habere.
 32. Circa octauam conditionem, scilicet, ut possessor triennialis non sit simoniacus, id est, non obtinuerit illud beneficium per simoniam, quomodo intelligatur.
 33. Circa nonam conditionem, scilicet, ut possessor triennialis non sit violentus, quid per hoc intelligatur.

14 Circa ultimam conditionem, scilicet, ut talis possessor non sit in causa in beneficio, quod intelligitur hic per intrusum.

DUBIUM I.

Quid sit acceptio personarum, & qualis peccatum.

PRIMA conclusio. Acceptio personarum sic definitur: Est iniustitia crimen, quo in distributione aliquorum bonorum non causa ad rem pertinet, sed persona alicuius, quae qualitas non ad rem non pertinentium ratio habetur.

Dicitur iniustitia crimen, quia acceptio personarum opponitur iustitiae distributivae. Ad cuius intelligentiam oportet notare aliqua.

Primo nota ex D. Thom. 2. 2. quae 63. art. 1. & 2. quod est differentia inter iustitiam commutativam, & distributivam, quod distributiva est totius ad partes, ut cum bonum commune debitum distribuitur inter partes communitatis, ut sunt partes communitatis, & secundum proportionem boni communitatis ad dignitatem personarum, unde licet constituat aequalitatem, hoc enim est proprium iustitiae, ob idque iustitia dicitur, at non constituit aequalitatem simpliciter, & secundum proportionem arithmeticam, sed secundum proportionem geometricam, quia in illa non attenditur per se, & principaliter aequalitas rei ad rem, sed per se, & principaliter habetur respectus ad personas, inter quas est facienda distributio, & minus principaliter, ac deinde ad res distribuendas, ut scilicet inter ipsas res, quae distribuuntur, eadem proportio servetur, quae est inter personas, inter quas fit distributio.

At vero iustitia commutativa est partis ad partem, & per se respicit aequalitatem rei ad rem secundum proportionem arithmeticam, ut tantum des, quantum debes, nullo habito per se respectu, vel consideratione ad personas, nisi aliquando per accidens in quantum augetur, vel minoratur aliquando valor rei, aut operis ex qualitate personae, & respicit bonum partis quasi inter aequales. Unde per accidens est ad iustitiam commutativam, quod contractus sit inter rem publicam, & aliquem privatum, quia haec se habent tanquam inter aequales. Item licet commutativa, & distributiva in hoc conveniant, quod utraque reddat alteri quod suum est, differunt tamen in eo, quod aliter est suum, quod redditur alicui per distributivam, per hanc enim distribuuntur bona communia reipublicae, quae non sunt propria, & simpliciter civium, inter quos distribuuntur, nec redditur proprie, & simpliciter suum, sed tantum secundum quid, in quantum scilicet bona totius sunt aliquo modo partium, & aliter est suum, quod redditur per iustitiam commutativam, est enim proprie, & simpliciter suum, unde quod per hanc redditur, est simpliciter debitum, quod vero per illam redditur, non est simpliciter debitum, sed in quantum illi sunt partes reipublicae, cuius sunt ea bona, quae distribuuntur, & sic est debitum secundum quid, ut haec omnia optime explicat Aragon 2. 2. quae 63. art. 1. 2. fol. 207. 208.

Secundo nota, quod cum iustitia distributiva constitutur in hoc, quod diversis personis diversa tribuantur secundum proportionem ad merita personarum, & acceptio personarum in hoc consistat, quod non attenduntur merita, & vera causa in ea, sed aliae rationes ad rem non pertinentes, directe opponitur iustitiae distributivae.

Tertio nota, quod id, quod respectu vius distributionis est causa debita, potest respectu alterius esse meritorium impertinens. Unde quicumque considerat in distributione illam qualitatem personae, propter quam id, quod confertur, est ei debitum, non est acceptor personarum, sed si consideret aliam rationem ad rem, quae confertur, non congruentem, licet sit conveniens respectu alterius. Sic Aragon 2. 2. quae 63. art. 1. D. Thom. 1. 2. 1.

Quarto hinc inferitur, quod in his, quae non ex iustitia debentur, sed ex mera liberalitate dantur, non habet locum acceptio personarum. Patet, quia acceptio personarum est contra iustitiam, ergo tantum habet locum in debitis ex iustitia. Et hinc sic, quod in Deo dum ex duobus peccatoribus aequalibus alterum efficaciter vocat, alterum vero non, nulla est personarum acceptio, ut optime D. Thom. dicitur art. 1. ad 3. quia est gratuita vocatio Dei; & quod in Deo non sit acceptio personarum, est de fide, ut patet Denter. 10. & 1. Paralip. 19. Iob 34. Actu 10. ad Romanos 2. ad Ephes. 6.

Quinto inferitur deceptum esse Abulensem 6 cap. 22. Marti. quae 113. ubi dicit esse acceptorem personarum, qui dimisso extreme indigentem, confert elemosinam amico non indigenti, quia hic non peccat contra iustitiam, sed contra charitatem, & sic non est hic acceptio personarum, Sic Salon 2. 2. quae 63. art. 1.

Sexto inferitur, quod si quis ex propriis bonis inuitare ad cenam omnes cives, & solum excluderet inimicum, non peccaret peccato acceptance personarum, sed tantum peccato scandalis, quia hoc non est contra iustitiam: sed si donaret pretium illud communitati, ut distribuat civibus pro meritis, vel parat illis convivium, per se servaret sibi talem distributionem, tunc si excluderet inimicum, peccaret peccato acceptance personarum, quia postquam donavit communitati, iam illi debetur tanquam civi. Sic docti recentiores.

Septimo nota quod dicitur in definitione acceptance personarum, in distributione bonorum, quia in tali distributione frequenter tale crimen committitur, ut in distributione beneficiorum, & officiorum secularium: at potest & in aliis contingere, ut in honoribus exhibendis, in distribuendis oneribus, ut tributis in administranda iustitia, &c.

Secunda conclusio, acceptio personarum est, suo genere est peccatum mortale: at potest esse veniale ex parvitate materiae. Prima pars patet, quia peccatum iniustitiae est mortale ex suo genere, ut optime D. Thom. 2. 2. quae 59. art. 4. corp. & ad 2. Item quia graviter prohibetur in sacris literis, Denter. 1. & 16. Levit. 19. Proverb. 18. 34. 28. Eccles. 2. 4. Iacob. 2. & patet magis ab. sequenti. Secunda vero pars etiam constat, quia commune est omnibus praecipis virtutum moralium, ut in illorum transgressione reperitur paritas materiae, neque hic datur aliqua specialis ratio, quare non

non reperitur. Unde minus bene Abulen. c. 22. Marti. q. 1. 10. dicit semper esse peccatum mortale, quia cum consistat hoc peccatum in consideratione personae, & non causa, ut causa non potest in illo intervenire in consideratione, ratione cuius quod est peccatum mortale ex genere, sit aliquando veniale: sed non obstat ratio haec Abulen. quia licet semper interueniat consideratio personae: at potest hoc contingere circa materiam ita exigua, ut talis acceptio non excedat culpam venialem. Et sic hanc conclusionem tenent Soto lib. 3. de iust. quae 6. art. 1. Aragon, & Salon dicto art. 1. Section 1. parte, Alphabeto 24. littera T. Sylva verbo acceptio personarum, quae 1. & ibi Actm. num. 1.

DUBIUM II.

An peccet mortali peccato acceptance personarum conferentes Ecclesiastica beneficia dignis, amissis dignioribus.

HAC in re supponenda sunt aliquot fundamenta.

Primum est, bona communia, quae distribuuntur in republica, sunt in duplii differentia: alia sunt, quae iustitiam sunt principaliter, & immediate in bonum, & utilitatem particularem ipsorum civium, ut si in hoc oppido esset aliqua pecunia in arario publico singulis annis distribuenda civibus secundum eorum indigentiam, vel dignitatem: alia sunt principaliter, & immediate pro ministerio, & bono communi instituta, ut beneficia, & officia publica in republica seculari, ut exponam fundamentum sequenti.

Secundum fundamentum est, beneficia Ecclesiastica, & officia publica in republica seculari primario, & principaliter instituta sunt in utilitatem Ecclesiae, & reipublicae, ut scilicet sint stipendia ministrorum, ut Ecclesia & reipublica idoneos habeat ministros: secundario autem, & minus principaliter, ut praemia convenientia eorum, qui de Ecclesia, & republica continentur virtutes, & literas benevolentis sunt. Probat per primam, quia fideles non contemunt primo, & per se decimas, ex quibus consistant beneficia, ut sint praemia bonorum, sed ut Ecclesia habeat sufficientes stipendium, quo alat ministros, qui ipsi servant: & similiter civis contribunt Principi, ut deserviant bonos ministros, qui reipublicam administrant. Item quia Num. 18. dicitur, filii Levi delli omnes decimas pro ministerio, quo serviamus tibi in tabernaculo. & Lucae 10. Dignus est operarius mercede sua, & ad Tim. 5. dicit D. Paulus, qui bene prestavit, duplii honore digni sunt, ubi non dixit, qui boni sunt, & in Concilio Lateran. sub Leone X. sess. 9. dicitur, beneficium dari propter officium. Ergo praecipue sunt ob Ecclesiam utilitatem, & ministerium ipsi impendunt. Probat per secundam, quia alias cessaret studium, & honestissima simulatio, nisi quisque intelligeret ad suos labores, & merita esse recipiendum. Item quia si essent duo beneficia non aequae pinguis, & Ecclesiae aequae indigentes, certum est pinguis esse conferendum digniori, & tunc non ratione Ecclesiae, quia tunc utraque aequae indiget: ergo ratione eligendorum, ergo. Tandem, quia alias nulla esset personarum acceptio, si non gratia ministrorum, sed tantum gratia Ecclesiae instituta essent, si minus dignis conferrentur, cum

ipsi nullum ius habeant; quod est contra omnes. Sic tenent Nau. lib. 2. de rest. c. 2. m. 1. 4. 2. fol. 96. & n. 177. fol. 107. & n. 193. fol. 99. Aragon 2. 2. quae 62. art. 2. fol. 201. pag. 21. Salon ibi quae 63. art. 2. contrari. 3. fol. 1302. Soto 3. de iust. q. 6. art. 2. & lib. 4. quae 6. art. 3. circa solutionem D. Thom. ad 6. Ledesma 2. 4. quae 1. 8. art. 2. dub. 9. 5. Hic notari.

Hinc inferitur, quod haec bona distributiva duo tenentur attendere, alterum est utilitas Ecclesiae, ut scilicet illum eligat, qui aptus sit exercendo muneri, sive spirituali, sive temporalis, ad quod eligitur, & hoc tenetur facere ex iustitia commutativa, faciendo scilicet aequalitatem inter ministrum, quem eligit, & stipendium, quod offert Ecclesia, vel reipublica ad ministerium, ad quod eligitur. Alterum est meritum illorum, inter quos fit electio, ad quod tenetur ex iustitia distributiva, quia cum beneficia non tantum sine stipendio pro idoneis ministris, sed etiam praemia, quae secundum iustitiam distributivam sunt melioribus conferenda, sit, ut qui distribuit, non tantum teneatur habere rationem sufficientem ministrorum, quod scilicet distribuat dignis, & sufficientibus ministris, quod ad iustitiam commutativam pertinet, sed etiam meritum, quae ministris habent, ut scilicet det dignioribus, quod pertinet ad distributivam: & quia principalis instituta sunt haec in utilitate Ecclesiae, & minus principaliter, ut praemia ministrorum, sit, ut in horum distributione magis locum habeat utilitas communitatis, licet etiam concuset minus principaliter distributiva, sic Soto, Ledesma, Salon, Aragon praesente citati. Et idem Aragon quae 63. art. 2. fol. 210.

Tertium fundamentum sit, quatuor conditiones pensandae sunt ad videndum quis sit dignus, & dignior. Prima est habitas, seu capacitas iudicialis, id est, conditiones, quas postulat ius, ut atque legitima, quod sit ex legitimo matrimonio, &c. Secunda, honestas morum, id est, quod habeat mores, honestos, & probos. Tertia, scientia competentis ad ministerium, ad quod eligitur. Quarta, prudentia, & industria rerum agendarum, & eo magis quis dignus habebitur, quo magis de his conditionibus participaverit: nec ad colligendum quis sit dignior, fiat erit vnam conditionem advertere, sed opus erit omnes attendere, & ponderare omnes illas in ordine ad principale finem beneficij, vel dignitatis, quae confertur. Potest enim contingere, quod minus bonis moribus, si praesente scientia, vel industria rerum agendarum, sit dignior, praefereendus ad beneficium, quia est utilior bono communi. Sic D. Thom. & Carr. 2. 2. quae 62. art. 2. vbi Aragon fol. 306. p. 2. Salon eodem art. 2. tota controversia. 1. Soto lib. 3. de iust. q. 6. art. 2. Ledesma 2. 4. quae 18. art. 2. dub. 9. Abul. cap. 22. Marti. q. 116. Comar. regula Peccatum 2. p. 57. num. 4.

Nota primo quod haec conditiones non sunt metaphysice attendenda, hoc est, non attendenda maior dignitas ministris ex solis qualitatibus eligendorum metaphysice consideratis, sed moraliter, & praesertim ex qualitatibus executioni mandatis, & redactis in opus, quia cum beneficia, & officia principaliter instituta sint, ut Ecclesia idoneos habeat ministros, ille minister simpliciter censendus est dignior, qui huic fini conveniendus praesertim, & moraliter indicat oportere, unde quod praesertim iudicat elector minus doctum, & minus sanctum diligentius laboratum, & comitantur

inam confidentiam facturam, ut quod alius do-
 ditor, & sanctior non ministrabit Ecclesie, quia
 potius non dedit ille minus datus, & minus
 sanctus est dignior, quia in hoc casu hic futurus
 est vilior Ecclesie suo labore, & residentia. Sic
 Ledelma *dist. dub. 9.* Salon *2. cap. 63. art. 2. conser-*
uata 4. fol. 102. Aragon *2. 2. q. 82. art. 2. fol. 203.*
1027. ubi bene addit, quod in hoc casu ille do-
 ctior & sanctior erit indignus: quod limitat Le-
 delmanus alius de Ecclesie universalis esset mul-
 to vilior. Soto *lib. 2. de iust. quest. 6. art. 2.*

6 Adhuc, quod dixi in hoc fundamento, & in
 notabili posse aliquando eligi minus sanctum
 propter excellentiam in aliis conditionibus, & non
 dixi malum preferri bono, quia quoniam non est bo-
 nus, nunquam est dignus ad ecclesiastica munera,
 maxima quando eligitur ad beneficia cura-
 ta, quia qui non diligit dominum, non diligit
 regem suum, nec habebit curam illius. Et hoc
 volens Christus eligere Petrum in pallo-
 rem, interrogavit, diligis me? & hoc est com-
 munita sententia Sanctorum in, & tenent omnes
 Doctores statim citandi.

7 Sed habitare qualiter accipienda sit haec mo-
 dum honestas, scilicet an sit peccatum mortale eli-
 gere ad beneficium cum qui est in peccato mortali.
 Quodam enim Doctores id videntur significare.
 Sic D. Thom. *quod. 8. art. 2.* ubi haec dicit, per
 quod dicitur, *electio in mortale aliquis redditur inibi*
quia ad id requiritur spirituale exequendum. Et D.
 Dionys. in *epist. ad Damophilum* ubi loquens de
 faciente malo, inquit, non est illi sacerdos, sed inibi
 tenet dicitur, & supra super dominum papalem. Et
 Arn. *verbo electio n. 21.* ubi haec dicit, *eligentium*
electio est in mortali, peccat mortaliter; sed in ratio-
no, quam alienat, clare loquitur de electione ad
prelaturam. Aug. *verbo acceptio personarum n. 6.*
 ubi haec dicit, *eligens malum, peccat mortaliter.* Et
 Guillelmus, & archiepiscopus Summorum, quos re-
 fert, & sequitur Dionys. Catholamus *opus de*
vicia canoniarum, art. 2. lib. 1. n. 2. ubi haec dicit,
Peccat mortaliter qui est in mortali, quia tenet, aut
atque in iure ecclesiastica bona, quae sunt in iure.
 Et Turr. *cap. in dist. 25. num. 1.* ubi dicit de necessi-
 tate peccati esse, ut promovendus in Episcopatu,
 vel aliam dignitatem ecclesiasticam, actu sit
 sine peccato mortali, & Palacios super id Marti.
 18. *Nisi vocatus* ubi haec dicit, *qui est in mortali, est*
in iure divino inhabilis ad prelaturam. facimus etiam
 ad hoc alii Doctores licentes, malum indignum
 esse, si sunt Aug. & Arn. *in verbo electio, num. 2.*
 Tab. *electio 1. quest. 16.* Rosel. *electio n. 36.* Sylvest.
electio 1. q. 14. Panor. *de eadem 2. de eadem Albertus*
Magnus, quem refert, ac sequitur Gabr. 4. dist. 15.
quest. 7. art. 3. dub. 1. conclusi. Caiet. *2. 2. q. 63. art. 2.*
 & 9. 18. art. 2. D. Anton. *in 1. 20. q. 1. Pal-*
acios summi, verbo acceptio personarum. Mercado
lib. 6. de contract. cap. 17. Alensis *2. 2. q. 13. mem-*
bro 1. 8. 1. item 2. cap. quatuor, de offic. deleg. Abul.
6. 22. Marti. q. 11. 6. ar. secundum omnes (ut ino-
dicemus) peccatum mortale est conferre benefi-
cium indigno. Et Caiet. *verbo electio, in 10.* dicit
 esse mortale eligere prelaturam, qui est in mortali.

8 At dicendum est per aliquid peccatum mor-
 tale ex fragilitate commissum non dici ministerium
 indignum, si alias sit bene morigeratus, sed qui
 dicitur in peccato mortali: pro hac parte est
 Ledelma *2. 4. quest. 18. art. 2. dub. 9.* & Aragon *2. 2.*

9 *fol. 203. art. 2. pag. 1.* ubi ambo dicunt, quod
 bonus minister dicitur ille, qui est talis, de quo
 communiter habetur opinio, quod regulariter et
 ut in plurimum non est in peccato mortali. Et
 idem Aragon *quod. 63. art. 2. fol. 206. pag. 1.* dicit
 quod est ille, qui non est improbus, & vitiosus
 saltem per modum habitus, & consuetudinis in
 peccato mortali. Et Corduba *summa quest. 1. 1.* ubi
 dicit certum esse datam curam, qui est in
 statu peccati mortali, & recipientem peccare
 mortaliter. Et Navarr. *misel. 29. num. 64.* ubi haec
 dicit, *mortaliter peccat, si accepti beneficium, sciens se*
esse in statu peccati mortali. Pro hac parte est etiam
 Soto *lib. 3. de iust. quest. 6. art. 2. conclus. 6.* ubi dicit,
 indignum ministerium esse, qui praesens est, & cor-
 ruptis moribus non dicitur talis per peccatum
 mortale semel admissum. Et ibi *10. de iust. quest. 1.*
art. 2. ad 1. ubi haec dicit, *ille qui cum anima perse-*
verant in peccato mortaliter Episcopus acceptus, pec-
cat mortaliter; ubi non dicit, qui est in peccato
mortali transiit.

Sed an sit peccatum mortale eligere ad benefi-
 cia huiusmodi malis, qui scilicet in cogente sunt
 in peccato mortali. Dico ad beneficia curata esse
 mortale, ut ex hoc Doctores probant, & etiam
 tenet Aragon *2. 2. quest. 63. art. 2. fol. 207.* ubi addit
 quod ad simplicia beneficia non est ita certum, at
 est probabilissimum. Sed ego stabilitus credo
 non esse mortale ad simplicia, & tere omnes Do-
 ctore citati in beneficio curato loquuntur: ne-
 que ellatio, qua vigeat ad dicendum esse mor-
 tale in simplicibus.

Item nota quod licet quando sunt caetera paria,
 ille, qui est industrius, & diligentior ad tempora-
 lia gubernanda, est preferendus, at quando pro
 temporalibus est optimus, in spiritualibus vero
 minus diligens, preferendus est diligentior in
 spiritualibus, quia haec sunt principalia, caetera
 vero accessoria. Sic Caiet. *2. 2. q. 63. art. 2. Abul.*
cap. 22. Marti. quest. 1. 6.

Item nota quod licet in promotione ad prela-
 turas, & officia spiritualia sit simpliciter prefe-
 renda scientia nobilitatis generis, & potentia sae-
 culari, quia plus conferat ad Ecclesie regimen,
 at in aliquo casu preferenda est nobilitas perso-
 nae ad hoc ut accedat lupi, qui non tantum pa-
 cem temporalem, sed etiam spirituales Ecclesie
 impediunt. Ratio, quia in Ecclesia non tantum
 debent esse oculi, id est, sapientes ad dirigendum;
 sed etiam manus id est, viri aobiles, & potentes
 ad defendendum, & operandum, & ita secundum
 varios casus, & dispositiones Ecclesie variae per-
 sonarum conditiones preferenda sunt. Sic Aleu-
 sis *1. 9. quest. 1. 6. membro 1. 8. 1. Gabr. 4. dist. 15. q. 7.*
art. 2. dub. 1. Aug. verbo acceptio personarum, n. 5.
 & Schreit. *lib. quest. 6.*

Quoniam fundamentum sit certissimum est
 in hac re peccare mortaliter conferentem benefi-
 cia indignis. Ratio, quia facit contra iustitiam
 communitatem, quod id enim fideles decimas pen-
 dent, ut sibi idonei ministri diligenter, qui sa-
 cramenta conferant, praedicent, & facit & con-
 tra distributivam, quia non distribuit beneficia,
 quae bona communio sunt, secundum merita per-
 sonarum: in hoc conueniunt omnes Doctores
 citandi.

Nota, quod indignus dicitur, qui non habet
 qualitates requisitas ad ministerium, cui pre-
 feratur.

14 Hic ergo suppositis, dubium principale est, an
 peccet mortaliter conferens beneficium digno,
 omisso digniori.

15 Duplex est sententia.
 Prima docet non peccare, sed satis esse confer-
 re digno. Probat ex eadem nobis olim, & cap. in re
 canonico, de elect. quibus confirmari praecipitur,
 qui non habet legitimum impedimentum, licet
 non sit eminentior. Et ex cap. monasterium 14. q. 7.
 ubi dicitur patrum posse nominare, quem vo-
 luerit, modo si malus non sit ergo. Secunda, quia
 beneficia sunt in utilitatem Ecclesie, ut illis veluti
 stipendiis provideantur in Ecclesia idonei mi-
 nistri, sed hoc satis impletur per bonos, & dignos
 ministros, ergo non facit contra iustitiam, vel fi-
 delitatem, qui dignos praeficit, licet omitat di-
 gniores, neque est vlla personarum acceptio, cum
 illis nihil debeat, sed Ecclesie, & acceptio per-
 sonarum, ut dixi dubio precedenti, tantum habet lo-
 cum in debitis ex iustitia. Sic tenent glossa cap.
 constitutio 1. 2. de appel. vers. magis. & cap. 2. de offic.
 eosdem, vers. sanctiores, & cap. quoniam de iure patron.
 vers. qui maioribus, glossa & Hugo, & Apparatus cap.
 licet ergo 8. quest. 1. idem glossa dicto cap. monasterium.
 Peralinus dicto cap. constitutio. Ioan. Andreas, vt
 refert Adrian. infra.

Secunda sententia omnino tenenda docet pec-
 catum mortale esse eligere dignum ad beneficium,
 omisso digniori. Probat multis testimoniis sae-
 cre Scripturae, & decretis, quae videtur potes in
 Soto ubi supra, & in Lessio ubi supra. Item probat
 ex cap. unico, ut ecclesiastica beneficia, ubi sic di-
 citur, *Dei ius ecclesiasticum beneficium in persona ma-*
gis idonea dispensare. Et in Trident. sess. 24. cap. 18. de
 reformat. ubi sic dicitur, *Episcopus cum eligat, quem*
caeteris magis idoneum iudicauerit. Et paulo post,
Patronum dignitatem inter probatos ad examinandum
Episcopo preferantur tenentur. Item quia, vt probant
 secundo fundamento, licet beneficia primo, & per
 se instituta sunt in utilitatem Ecclesie, at etiam
 sunt praemia eorum, qui in Ecclesia proficiunt, ne
 doctrina, & virtus neglecta iacet, sed de ratione
 praemij est, vt digniori conferatur, ergo ex iusti-
 tiae distributivae ordine, & praecipio sunt digni-
 oribus conferenda, ergo cum materia sit grauis,
 violans hunc ordinem peccat mortaliter. Et con-
 firmatur, quia si omitatur dignior, tunc non ar-
 dentur causa, quae reddat hominem digniorem;
 ergo est acceptio personarum. Neque obstant ad-
 ducta in oppositum, quia duo priora capita tan-
 tum volunt electionem digni, omisso digniori,
 esse validam, quod nos dicemus infra. Et caput
 monasterium, petit specialem questionem de pa-
 tronum, de qua nos infra. Ad rationem patet ex
 dictis, quod sunt debita dignioribus ex praecipio
 iustitiae distributivae. Hanc tenent D. Thomas *2. 2.*
q. 63. art. 2. & q. 18. quest. 3. & Ioan. 2. 1. elect. 3. quodi-
bus 6. art. 9. quodlib. 8. art. 6. Caiet. 2. 2. q. 62. art. 2.
 & q. 81. art. 5. & in summa verbo electio, ubi & Pa-
 lacios D. Ant. 1. p. tit. 1. cap. 20. 6. 1. Arn. verbo ac-
 ceptio personarum n. 2. 3. & verbo electio n. 4. T. Abien.
 electio 1. n. 13. Aug. verbo acceptio personarum, n. 6.
 & verbo electio n. 2. Sylvest. verbo acceptio perso-

narum q. 2. & 4. & verbo electio, 1. q. 16. Nau. lib. 2. de
 rest. c. 2. n. 133. fol. 99. Salon *2. 2. q. 63. art. 2. conser-*
uata 3. fol. 1005. Aragon ubi fol. 311. & quest. 62. art. 2.
 fol. 203. & fol. 208. dicit etiam ipsam Papam pec-
 care mortaliter conferendo beneficium minus dig-
 no. Gabr. 4. dist. 15. quest. 7. art. 2. dub. 1. Mercado
 lib. 6. de contract. cap. 17. Lira in illud Ioan. 2. 1. Simus
 Ioannis diligit me. Alensis *2. 2. q. 136. membr. 2. 8. 2.*
 Rosel. verbo acceptio personarum. Abul. c. 22. Math.
 q. 116. cap. 2. ad 2. Altitudo. 1. p. trali. 1. Sotus 3. de
 iust. q. 6. conclus. 9. in art. 2. Henricus, & Gofredus,
 per eum citati. Ledelma *2. 4. quest. 18. art. 2. dub. 9.*
fol. 253. colum. 1. Couarr. *reg. peccatum 2. 3. 6. 7. n. 4.*
 Panor. cap. constitutio 1. 2. de appella. Rochus de
 iure patron. verbo honorificum. q. 15. Ludou. Gomez
 cap. 2. de cons. in 6. n. 12. Maior 4. dist. 24. q. 8. & 9.
 Adr. 4. materia de rest. q. Quia iam determinatum est
 conclusi. Ioan. Lupus cap. per scripta, notabili 3. 5. 2. 6.
 n. 12. Lambert. de iure patron. 2. lib. parte 1. quest. 10.
 art. 2. Molinam differunt inter forum contentio, &
 anime, differ. 3. Navarr. *misel. c. 43. num. 76.*
 & cap. si quando de rescript. except. 11. ad 2. Turr. cap.
 licet 8. q. 1. n. 6. Olchet super cap. 9. Sapientia, dist. 19.
 litera B. Perez lib. 1. ordinamento 6. fol. 253. Gerlon
 2. p. Alphas. 24. litera K. Nicola summa tit. 14. & 48.
 Molina lib. 2. de primogen. cap. 5. num. 50 & 66. Padilla
 1. cion quidam ff. de legat. 2. num. 19. & Lessius lib. 2.
 cap. 34. dub. 14.

Nota quod haec sententia limitanda est primo,
 nisi excessus sit exiguus inter ipsa beneficia, licet
 sit excessus notabilis inter personas, (vt in-
 quit Salon) si beneficium, vt certum, confera-
 tur digno, digniori vero beneficium, vt sexa-
 giata de sex, tunc enim est veniale propter leuem
 excessum, qui aequivaleret leuitati materiae; licet
 enim, vt mox dicemus, ab excessu, qui est inter
 personas, fumenda sit radix grauitatis materiae,
 at quia, quando inter beneficia excessus est exi-
 guus, damnum, quod inferitur digniori, est exi-
 guum, ideo ex paritate materiae est tunc venia-
 le. Similiter est veniale, quando licet excessus in-
 ter beneficia sit notabilis, at excessus inter perso-
 nas est exiguus. Quod si opponas, quod tunc in-
 rogatur grauis iniuria, & graue damnum, digniori
 omisso, id negatur, quia irrogari grauem ini-
 uriam, & grauis materia non est attendenda
 ex qualitate beneficii, sed ex excessu magno, vel
 paruo in meritis, & quia ratio, vnde emanat illud
 in maius dignioris, est modica, scilicet exi-
 guus excessus in meritis, sed non est mortale
 committere digniorem, sicut licet magis con-
 uenit sit facienda elemosyna, at si quis subue-
 niat consanguineo in quarto gradu, dimisso con-
 sanguineo in tertio, aut matri relicto pariter, tan-
 tum peccat venialiter, quia ratio potius subue-
 ntendi vni, quam alij, quae est consanguinitas ma-
 ior, est exigua, licet res, in qua subueniunt, esset
 grauis, vt vita, &c. Sic tenent Soto lib. 3. de iust.
 quest. 6. art. 2. post 9. conclusi. vers. et verò. Navarra
 lib. 2. de restit. cap. 2. num. 162. fol. 102. Aragon *2. 2.*
quest. 63. art. 2. fol. 311. Salon *eadem art. 2. conser-*
uata 3. fol. 1001. 1002. Navarr. *misel. c. 43. num. 77.* Syl-
 uell. *electio 1. quest. 16.* Gerlon *2. p. Alphas. 24. litera*
K. & iuniores docti, quos ego conuulsi.

Notat tamen bene Salon, quod excessus hic
 inter beneficia non tantum est attendendus, quoad
 redditus pecuniarios, sed etiam quoad dignita-
 tem, honorem, & alia, quae efficiunt benefi-
 cium

ciam prestantius, potest enim beneficium parum excedere alium in redditibus, multum tamen in dignitate, & honore, & tunc si adimeretur digniori notabiliter, esset peccatum mortale, quia heret grauis iniuria in honore, in quo apud viros cordatos est grauior iniuria, v.g. habens cathedram opponit se alteri vacanti, & non confertur etiam si dignior, est peccatum mortale, etiam si ea, quam habet, sit aequalis stipendij illi, cui se opposuit, quia cadere in oppositione cathedrae est multi honoris, & dignitatis, sic Salon ibi.

19 An vero elector, qui simpliciter iurauit se electurum digniorem, peccet mortaliter, eligens minus dignum, quando excessus alienus est exiguus, pendet ex ea, quae sit. An frangere iuramentum promissum in materia leui, quando est materia totalis & integra, sit peccatum mortale. Et qui dicitur esse peccatum mortale, dicent in hoc casu peccare mortaliter, qui vero dicunt non esse mortale, dicent in hoc casu non esse mortale, vt bene dicit Salon dicto art. 2. fol. 1001. & docti innotes. Quare nos, qui in lib. 3. summae cap. 4. num. 23. cum multis alijs Doctoribus tenuimus non esse mortale frangere iuramentum in tali materia, dicimus nec in hoc casu peccare mortaliter. Sic docti recentiores a me consulti, & Nauarr. lib. 2. de restit. cap. 1. num. 167. & 168.

20 Secundo limitanda est haec sententia, vt intelligatur in beneficijs curatis, nam in alijs simplicibus, vt canonicibus, &c. personatibus, & dignitatibus, quae beneficia simplicia sunt, tantum est veniale omittre digniorem, modo dignus eligatur ratio, quia in his non grauen iacturam patitur Ecclesia, si dignus eligatur, omisso digniori. Hoc est contra Molinam lib. 2. de primog. cap. 5. num. 66. & Nauarr. in summae cap. 4. num. 23. vbi dicit esse mortale. Sed nostram sententiam tenent Nauarr. lib. 2. de restit. cap. 1. num. 146. & 147. immo ibi nullum esse peccatum dicit, sed melius ceteri solum excusant hoc a mortali culpa. Aragon 2. 2. quest. 8. art. 2. dub. 9. fol. 256. pag. 2. vbi tenet etiam in hoc casu pinguis beneficium esse dandum digniori, quia est minister Ecclesiae vniuersalis, & magis beneficium de ea. Sed nostram sententiam tenent Aragon 2. 2. quest. 8. art. 2. fol. 256. pag. 2. Salon ibi contrarij fol. 1001. & 1003. Soto 3. de iust. quest. 6. art. 2. columna penult. vers. regitur conclusio. Nauarr. summae Hilo. cap. 28. addit. ad num. 140. cap. 25. Gabr. 4. dist. 15. q. 7. art. 3. dub. 1. canonic. 8. Ang. verbo acceptio personarum. num. 6. & verbo electio, num. 21. vbi male limitat, hoc verum esse, quando id facit ex affectione, si enim faciat tantum, quia vult peccare mortaliter, sed falsa est haec limitatio. Alensis 2. p. quest. 136. memb. 2. §. 2. & docti innotes, quos ego consulu; & inuenit Abul. cap. 22. Math. quest. 116. corpore. & ad 1. vbi dicens esse mortale praefere minus dignum ad beneficia, semper limitat ad habentia curam animarum.

Haec tamen limitatio patitur tres exceptiones, in quibus est mortale praefere minus dignum ad beneficia simplicia.

21 Prima est, quando ea talia sunt, quae requirunt maiorem sufficientiam in ministro, quam curata, vt tres canonicatus, qui sunt in Ecclesia cathedrali, vnus ad explicandam sacram Scripturam, alius ad concionandum, tertius canonicatus penitentiarius; sic Nauarr. ibi, Salon ibi fol. 1024. contrarij 4. sine. Lellius supra num. 64.

22 Secunda exceptio est, nisi ex collatione beneficij simplicis facta minus digno, sequeretur notabile damnum. Sic Nauarr. dicto cap. 28. addit. nota, & docti recentiores.

Tertia exceptio est, quando beneficia simplicia dantur per viam oppositionis, tunc enim esset mortale dare digno, praetermissio notabiliter digniori, quia magna iactura in honore, & estimatione patitur dignior victus in oppositione, vt dixi in notabili posito post primam limitationem, vbi dixi id esse verum, licet haberet aliam aequalis stipendij cathedram. Hoc est contra Nauarr. in omnibus summis cap. 25. num. 57. vbi dicit, seculo iuramento non esse mortale eligere minus dignum ad cathedram, quae per oppositionem dantur. Sed nostram sententiam in beneficijs simplicibus, quae per oppositionem dantur, tenet idem Nauarr. summa cap. 28. addit. ad num. 140. cap. 25. Aragon dicto art. 2. fol. 211. quest. 63. Nauarr. dicto num. 147. & docti recentiores a me consulti. Et in cathedris, quae per oppositionem dantur, quod sit mortale eligere minus dignum, tenent vltra citatos Nauarr. eodem cap. 2. num. 133. fol. 92. & num. 164. Salon 2. 2. quest. 63. art. 4. sine. fol. 112. Soto 4. de iust. quest. 6. art. 3. sub finem. vers. postremum denique. Lellius 2. 4. q. 8. articulo. 1. dub. 2. et.

Tertio limitanda est sententia, nisi quis eligat dignum omisso digniori, eo quod breui expectetur locupletior praebenda pro illo digniori; tunc enim non peccaret, quia consulit maiori; & Ecclesiae, & ipsius dignioris vtilitati. Sic Soto 3. de iust. quest. 6. art. 2. argument. 1. quod ponit post 9. conclus.

Quarto limitanda est haec sententia, nisi bonum Ecclesiae exposcat, vt beneficium detur digno, v.g. si vacent duo beneficia, quorum pinguis est simplex, vel si sit curatum, habet pauciores parochianos, vel minus indigentes, tunc digniori conferendum esset minus pingue. Ratio, quia cum beneficia in vtilitatem Ecclesiae primo instituta sunt, haec semper bono priuati ministerij praesentanda est. Hoc est contra Lellium. 2. 4. quest. 8. art. 2. dub. 9. fol. 256. pag. 2. vbi tenet etiam in hoc casu pinguis beneficium esse dandum digniori, quia est minister Ecclesiae vniuersalis, & magis beneficium de ea. Sed nostram sententiam tenent Aragon 2. 2. quest. 8. art. 2. fol. 256. pag. 2. Salon ibi contrarij fol. 1001. & 1003. Soto 3. de iust. quest. 6. art. 2. in solut. 2. quod ponit post 9. conclus. Nauarr. lib. 2. de restit. cap. 2. num. 140. fol. 95. & docti recentiores.

Quinto limitant aliqui hanc sententiam, vt tenentur quis ad beneficia eligere digniorem, si consideretur beneficium foenialiter, id est, quantum est honoris, & prouentus rerum temporarium, quia sic ad regulas distributionis communium bonorum spectat, si tamen attendatur ad principale, quod reperitur in beneficijs, scilicet officium pacendū, ministrandi diuina; sius est si conferatur digno, quia sic non est distributio honoris, sed oneris, & alias rationes afferit Salon vbi infra. pro hac sententia, quam tenent multi recentiores, vt refert ibi Salon, & eam tenet Caiet. in summa, verbo electio, & verbo beneficium, 6. penult. & ientaculo 12. quest. 4. & alij docti recentiores.

Ceterum bene Salon 2. 2. quest. 63. art. 2. contrarij 3. fol. 1004. & 1005. dicit non oportere inter haec distinguere, quia licet opere intellectus secerat possint, at id ad rem mortalem nihil conferret, cum actu, & re ipsa semper inseparabilia sunt. Et Couarr. reg. peccatorum 2. p. 7. num. 4. vers. igitur

DVBIVM IV.

An teneatur eligere digniorem, etiam si videat suo suffragio nil profuturum, immo obfuturum.

igitur bene reprobat Caietanus, defendens vtro ex illis modis considerentur beneficia esse danda dignioribus, saltem ex virtute fidelitatis, qua tenetur dispensator fideliter dispensare praeficiendo Ecclesiae, & reipublicae digniorem ministrum suis muneribus obsecundis.

28 Sexto extendenda est haec sententia ad religiosos, illi enim tenentur in suum Praelatum eligere digniorem, & hoc sub mortali. Ratio, quia est res maximi momenti, & eligitur ille ad praelaturam, quae habet curam animarum regulariu. Sic Salon 2. 2. q. 63. art. 2. contrarij 3. fol. 1008. Nauarra lib. 2. de restit. cap. 2. num. 159. fol. 103.

29 Tandem notandum hoc praecipuum eligendi digniorem esse de iure diuino, & naturali ad enim exoptat, vt bona communia, & meritorum praemia conferantur dignioribus, & vt dispensans fidelitatem seruet, praeficiendo Ecclesiae, & reipublicae digniorem ministrum, hoc est contra Nauarram lib. 2. de restit. cap. 2. num. 147. fol. 92. sed illi tenent Salon 2. 2. q. 63. art. 2. contrarij 3. fol. 1009. Soto 3. de iust. q. 6. art. 2. concl. 9. Abul. 2. 2. Math. q. 116. ad 1. & 2.

DVBIVM III.

An obligatio eligendi digniorem ita arcta intelligatur, vt sit dimittendus dignior ab alia Ecclesia minus pingui, cui praest, vt ad pinguiorem promouatur, v. g. an vacante pinguisimo beneficio, vel Episcopatu, teneatur elector promouere, & eligere digniorem inter ipsos, qui alia beneficia, vel Episcopatus minus pingues habent.

PRIMO dico, quod regulariter non tenetur, imo haec mutationes raro faciendae sunt, quia electio dignioris intelligitur, nisi communis vtilitas Ecclesiae aliud exposcat, & communiter expedit Ecclesiae, ne mutetur Episcopus. PRIMO, quia ob tales mutationes Episcopi sunt semper animo pendentes, expectantes pinguiorem Ecclesiam, quod fit, vt quam habent, non ament, vt debent, nec curent, vt sibi dilectam sponfam, sed vt concubinam ad tempus, cum veta, & firma dilectio oriri solcat ex perpetuo nexu. SECUNDO, quia propter has mutationes totum fert tempus, quo in vnaquaque existunt Ecclesia, debent consumere in cognoscendo grege, & ingenio suarum ouium, antequam incipiant illas debite pascere. Sic Soto lib. 3. de iust. quest. 6. art. 2. post 9. consil. vers. verum ex hoc rari. Aragon 2. 2. quest. 63. art. 2. fol. 312. pag. 1. Salon ibi contrarij 3. fol. 1010. & docti innotes, & Vazquez late, & optime tom. 3. in 3. part. disp. 241. cap. 2. & 3. vbi eiusmodi translationem Episcoporum veteram esse iure naturam, diuinam, & positiuo ostendit. Et c. 4. §. 5. explicat capita iuris, quae in contrarium afferuntur, & argumenta soluit, ac denique in c. 7. docet, ex quibus causis licita sit talis translatio, & in fine addit translationem sine causa iusta factam etiam a Pontifice, non tantum esse illicitam, sed sceleratam, & inane.

2 Secundo dico, quod aliquando expediet, nempe quando Ecclesia vacanti non potest commodè provideri, nisi sum pro alterius Ecclesiae pastore, vt patet ex cap. mut. vicarius 7. q. 1. Sic Soto, Salon, & Vazquez ibi cap. 7. Aragon ibi additque, & posse bene contingere casum, in quo illi sit pro praepo.

SIC prima conclusio pro indigno, nemo potest suffragari, licet licet suo suffragio nil profuturum, nec post electionem potest consensum praestare, quia indignus per puram iniustitiam intrimitur. Sic Soto lib. 3. de iust. quest. 6. art. 2. post 9. consil. vers. sequitur post hoc. Caiet. verbo restitutio, cap. 1. vers. attende ergo, dicens peccate mortaliter, & docti innotes.

Secunda conclusio. Quando si quis eligat digniorem suo casu suffragio obicit, potest eligere dignum, omisso digniori, v. g. sunt tres oppositores, quidam dignior, alius dignus, si ego suffragor digniori, indignus vincet, sed me accedente ad dignum ipse eligetur, tunc licitum est mihi eligere digno. Ratio, quia elector solum tenetur eligere digniorem in possibilibus, ac in hoc casu eligitur dignior ex possibilibus. Secundo, quia propter maius bonum Ecclesiae licitum est digniorem omittre, vt diximus supra dub. 2. Sic tenent Soto supra, Caiet. summae verba electio. sine. Palacios ibi, Nauarra lib. 2. de restit. cap. 2. num. 159. fol. 101. Aragon 2. 2. quest. 63. art. 2. fol. 312. pagin. 2. Salon ibi contrarij 4. fol. 1021. & Lellius lib. 2. cap. 34. dub. 13. num. 60.

Immo in hoc casu tenetur elector omittre digniorem, quia sic consulit bono Ecclesiae. Sic Nauarra, & Aragon ibi.

Imò hoc est verum, licet iurauit eligere digniorem, quia intelligitur de possibilibus, sic Soto, Nauarra, Aragon ibi.

Sed quid quando sunt duo oppositores, vel plures, & videam maiorem partem velle suffragari digno, & sic si suffragor digniori meum suffragium erit inutile, in hac re Thomista varij sunt (vt refert Salon supra) quidam dicunt peccare mortaliter, si non suffragor digniori: alij vero esse veniale, alij vero dicunt non peccare. Et Soto ubi supra, ac docti recentiores tenent in hoc casu teneri suffragari digniori, dicuntque hi recentiores esse mortale non suffragari digniori, quia magni aestimat habuisse aliquod suffragium pro se, & maiorem actionem habebit ad sequentem praebendam, & hoc maxime in cathedris. Sed Caiet. verbo electio sine, expresse sentit oppositum, dicit enim, quod si is, qui verè est dignior, non potest praeponi, quia alius non placet, eligendus est dignior inter eos, qui possunt haberi. Idem Syluest. electio 3. quest. 2.

Tertia tamen conclusio sit, si electio est de aliquo Praelato, vel gubernatore, nullum est peccatum tunc eligere dignum. Ratio, quia electus communi consensu, & desiderio subditoru multo suauius, & melius gubernat, & melius, ac promptius illi obeditur, & cum suauis, ac pacata gubernatio sit vtilior Ecclesiae, vel reipublicae, hic dignus in hoc casu est vtilior, & consequenter dignior, vt bene Caiet. verbo electio vers. & scito, & sic conformando huic electioni, verè cõsultitur bono communi: & licet aliquale damnum patiatu dignior, debet illud pati ob bonum commune, & in hoc casu tenemus cum Caiet. Sic Salon supra, & docti recentiores.

Ultima conclusio extra hunc casum, vt si electio fit de aliquo canonice, vel cathedra, tenetur suffragari digniori, quia tunc suffragari digno, non est vile bono communi, & dammificatur dignior, qui iuste, & racionabiliter vult habere aliquam suffragari, & fiet aprior per hoc sequenti cathedra, ad illamque maiorem actionem habebit, sic Saloni, & in hoc casu tenemus cum Soto, & doctis sanctoribus a me consultis.

D V B I V M V.

An patronus teneatur etiam presentare digniorem ad beneficium.

Nota quod prouidentes beneficia sunt in multiplici differentia, quidam sunt electores generales, qui ex officio suo eligunt, vt Papa in toto orbe, & Episcopi in suis dioccesibus, & de his iam diximus teneri sub mortali eligere digniore. Alij sunt qui hoc habent iure aliquo speciali, vt quia ex suis bonis dotauerunt Ecclesias, vel propter aliquod seruitium concessum est illis ius presentandi, quod est ius patronatus, vt habet Rex Hispanie in omnibus Episcopatus sui regni, & quidam alij in aliquibus episcopalijs & beneficijs & hi patroni tantum habent presentate, ac instituere, seu confirmare pertinet ad Papam, vt in Episcopatus, vel ad Episcopum, vt in alijs beneficijs. Alij sunt renuntiatores particularis, qui resignant, vel permutant beneficium in fauorem aliquius tertij. Et de singulis horum agendum est. Et sic in presertim dubitatur de patronis, an teneantur sub mortali presentare digniorem, sicut supra dubio 2. diximus teneri electorem sub mortali eligere digniorem.

Duplex est sententia.

Prima dicit non teneri presentare digniorem, sed posse presentate dignum. Probatur ex cap. monasterium 16. q. 7. quod est Romana Synodi, vbi habetur, cum qui construxit monasterium, vel oratorium, posse presentare quem voluerit, modo is malus non sit. Et in Concil. Trident. sess. 24. cap. 18. de reform. vbi dicitur, quod patronus Ecclesiasticus teneatur eligere digniorem. Si tamen beneficium sit iuris patronatus laicorum, presentatus examinetur a deputatis, & non nisi idoneus repertus admittatur. Secundò, quia patronus laicus censendus est quasi institutor beneficij ex proprijs bonis, quia vel verè dotauit, vel si habet ex priuilegio Papae ius presentandi, tot obsequia prestat in utilitatem Ecclesie, ob quæ gratia ea sibi concessa est, vt petinde sit, ac si illam Ecclesiam dotasset, & construxisset. Et sic tenet Lambertinus de iure patron. lib. 2. c. 1. part. 9. tit. 1. cap. 3. num. 17. 18. 19. 20. P. Doctor Henricus in suis manuscriptis, & per hoc dicit excusari Regem Hispanie presentando ad Episcopatus dignum, omisso digniori, & hanc dicit esse valde probabilem, licet oppositam probabilior, de patronis laicis, qui ideo habent ius presentandi, vel quia construxerunt, vel dotauerunt Ecclesiam de proprijs bonis, nõ verò de illis, qui hoc priuilegio gaudent ex sola Pontificis concessione. Aragon 2. 2. q. 65. art. 2. fol. 313. pag. 1. & eandem tenet, quod beneficia simplicia, nõ verò quoad curata. Nauarra lib. 2. de rest. r. 2. n. 150. fol. 98.

Secunda sententia probabilior docet teneri etiam patronum laicum ex iustitia distributiu

sub mortali presentare digniorem eodem modo, quo supra dubio 2. diximus hoc de electoribus. Probatur, quia hi patroni ex priuilegio speciali habent hoc ius presentandi loco priorum electorum, scilicet Pape, & Episcopi, quibus in hoc succedunt ex gratia speciali: ergo tenentur in eligendo seruare modum, quem priores electores seruare tenebantur, scilicet eligere digniorem. Item quia qui ex proprijs bonis dotauerunt Ecclesias, iam ea bona transtulerunt in ius, & potestatem Ecclesie: & sic ratio postulat, & ea lege virtualiter ab Ecclesia acceptata sunt, vt dispensare debeant veluti cætera bona Ecclesiastica, scilicet dignioribus. Item quia Episcopatus sunt bona communita, & alia beneficia ex decimis instituta sunt bona communita, vt ex decimis totius populis constituta; ergo debent restitui secundum ordinem iustitie distributivæ, licet dignioribus. Item quia omnia incommoda, quæ sequuntur ex hoc, quod electores non eligant digniorem, sequuntur etiam ex hoc, quod patronus non presentet digniorem. Negationes oppositæ probant, quia iura ibi citata tantum probantialem electionem digni admittendam esse in foro externo, ac validam, & sic teneri Episcopum confirmare, vt dicemus de his sequenti. Et falsum est, quod patronus ex priuilegio censatur quasi institutor ex proprijs bonis: licet hoc effect, si diximus etiam hunc teneri eligere digniorem. Hanc tenent Couarr. reg. peccatum. 2. p. q. 7. num. 3. Federicus conf. 55. Molina lib. 2. de primogen. cap. 5. num. 69. Spino speculo testamentorum gloss. 4. principali, n. 85. Mandolijs addit. ad Legum allegat. 22. Aragon 2. 2. q. 63. art. 2. fol. 312. pag. 1. fine. & 313. pag. 1. & quest. 62. art. 2. circa solutionem ad 4. fol. 208. Saloni 2. 2. q. 63. art. 2. controuers. 5. fol. 1010. 1011. Mercado lib. 6. de contract. 2. 17. fol. 205. 208. & docti recentiores, quos ego consulit. Et videtur expressè tenere Caiet. in summa verbo electio. 8. & scito, vbi postquam dixit esse mortale eligere ad prelatum minus dignum, dicit inueni esse dicendum de eo, qui per viam prouisionis absque electione facit pastorem.

D V B I V M V I.

An Episcopi confirmantes electionem & presentationem digni, omisso digniori, peccent mortaliter.

Questio hæc pendet ab alia pridè disputanda, scilicet an electio digni, omisso digniori, valida sit in foro externo: quidam enim excipiunt tres casus, in quibus dicunt non valere. Primus casus est, cum electio nõ ex hominis, sed ex legis beneficio competit. Sic Petrus de Bellapertica, quem refert Imbola, Paulus de Castro, & Padilla infra. Secundus casus est, quando plures Episcopi presentantur ab uno, eodemque patrono, vel equali patronorũ suffragio, & Episcopus minus dignum, omisso digniori, eligit. Sic Panor. cum autem de iure patronatus. Imbola & Cardin. Clement. plures, eadē rite. Rochus de iure patron. verbo honorificum, quest. 13. Gregor. Lopez part. 1. tit. 15. l. 5. vers. digno. Tertius casus est quando ante electionem, quæ de certis faciendā est, denunciatur electoribus, vt digniorem eligant, & a contraria electione, si facta fuerit, ab initio proposita est appellatio. Sic Panormit. & Decius cap. constitutus el. 2. de appellat. glossa

glossa pragmat. sanctio. de electione. §. 100. N. versific. utiliore. Lambertinus de iure patron. 2. lib. par. 1. quest. 10. art. 3.

3. Ceterum dicendum est talem electionem validam esse in foro externo (& etiam interno, vt bene Couar. & Aragon vbi infra) licet electores peccauerint eligendo, quod probat cap. constitutus el. 2. de appellat. & cap. quia propter iunctio capite cum in curia de elect. cap. nisi cum pridem. §. ne pro desertis, de renunciatis & Trident. sess. 24. cap. 1. & 18. de reformat. vbi digniorem esse eligendum dicitur, vt à culpa elector immunis sit: at non statuit electionem digni, omisso digniori, esse rescindendam. Item quia si locus esset digniori appellandi, in discrimen adducendū electionem, magna oriretur litium conturbatio, & quæuis electio patereret calumniam. Hanc tenent D. Thom. 2. 2. quest. 63. art. 2. ad 3. vbi Saloni controu. 3. fol. 998. 999. Aragon 2. 2. q. 63. art. 2. fol. 207. lex 5. titul. 15. part. 1. Nauarr. lib. 5. quest. 13. de simonia, consil. 1. 1. num. 1. Spino speculo testam. glossa 4. principali, num. 85. Soto 2. de iustit. quest. 6. art. 2. conclus. 8. Gabr. 4. distinct. 15. quest. 7. art. 3. dub. 1. Padilla l. cum quidam. ff. de leg. 2. num. 18. & ibi glossa vers. qui non, & ibi Bart. Imbola, Paulus de Castro numer. 6. Baldus ibi allegans Dynum, Angel. verbo electio, num. 21. Syluest. elect. 1. quest. 16. Perez lib. 1. ordinam. titul. 6. l. 2. fol. 255. Molina lib. 2. de primogen. cap. 5. num. 46. 47. 48. Pinellus lib. 2. C. de rescind. vendit. 2. part. cap. 1. num. 39. Nauarra lib. 2. de restit. cap. 2. num. 115. 156. fol. 109. D. Ant. 2. part. tit. 1. cap. 20. §. 1. Lyra in Id Ioan. 2. 1. Simon Ioannes diligit me. Abulens. cap. 22. Math. quest. 116. ad 1. Caietan. summa verbo beneficium, §. penultim. Adrian. 4. materia de restitue. cap. quia iam detrimintatum est. ad 1. contra 1. conclus. Couarr. reg. peccatum. 2. part. §. 7. num. 3. 4. Francus, & Imbola dicto cap. constitutus. Holsiensis, Ioan. Andr. Butrio, Cardin. cap. cum autem, de iure patronat. Decius consil. 129. Lambertini, de iure patronat. lib. 2. part. 2. quest. 7. art. 1. 2. 6. & 3. part. quest. 5. art. 2. Et specialiter primum casum oppositæ sententiæ improbant Imbola, Bald. Paulus de Castro, Padilla ibidem. Et secundam causam probant Couarr. Host. Ioan. Andreas, Butrio, Cardin. Decius, Francus, Lambertinus, Spino ibidem. Et tertium casum reprobant Couar. Francus, Imbola, Molina ibidem num. 48.

4. Immo hoc verum est, licet electores iuramentum de digniori eligendo præstiterint, erunt enim periculi, si minus dignum elegerint, at manebit valida electio. Couar. ibidem num. 4. Colmas pragmat. sanctio. tit. de elect. §. Ego N. versific. utiliore, & ibi Probos in addit. n. 6. Selua de benefic. 3. part. quest. 27.

5. Hæc tamen sententia intelligenda est secundum ius commune, quia secundum statuta aliquarum religionum, vt S. Dominic, potest Prouincialis cassare electionem digni, si viderit dissimulatum digniorem. Sic Saloni dicto fol. 998.

6. Secundo nota, quod licet hæc vera sint stando in iure antiquo, at iure nouo Concilij Trident. sess. 24. cap. 18. de reformat. est maxima difficultas, an electio digni ad beneficia parochialia, digniori omisso, sit valida: & similiter presentatio patroni facta de digno ad hæc beneficia parochialia, omisso digniori, sit valida. Quod enim non sit valida probatur, quia ibi decretum Concilium, Th. Sanchez. Consil. moral. Tom. 1.

quod Episcopus teneatur ex examinatis eligere digniorem ad hæc parochialia, & quod patronus Ecclesiasticus teneatur presentare digniorem, & in fine concludit hæc verba: alius prouisionis emnes, seu institutiones preter supradictam formam facta subreptitia esse censentur, & Pius Quintus anno 1566. edidit motum proprium super collatione parochialium, vbi confirmans hoc decretum Tridentini. hæc dicit omnes & singulas collationes, prouisiones, institutiones, & quasvis dispositiones parochialium Ecclesiarum ab eisdem Episcopis, & Archiepiscopis, ac quibusvis alijs collatoribus iam ordinarijs, quam delegatis, etiam Cardinalibus, & scilicet Apostolica Legatis, ac Nuncijs, præter, & contra formam ad eodem Concilio Tridentino, præsertim in examine per consensum faciendā, præscriptam, factas, aut in futurum faciendas nullas, irritas, ac nullius momenti fore, & esse, nullumque prouisionis, aut titulum etiam coloratum possidentis præbere, & parochiales Ecclesias huiusmodi, vt prius ante collationes huiusmodi vacabant, ex nunc vacare statuantur, decernimus ac declaramus. Et in fine concludit: Quod si Episcopus minus dignum elegerit, post dignior reuocatus appellare ad Archiepiscopum, vel si eligens sit Archiepiscopus, vel alius exemptus, ad viciniorum Ordinarium, vel alij ad sedem Apostolicam, qui examinet prædictum coram suis examinatoribus, & si alter dignior inuentus fuerit, index appellantis reuocet alia, & conferat parochialem digniori, quatenus collatio spectabat ad Episcopum, a quo appellatum fuit: si vero collatio non spectabat ad illum Episcopum, sed examen, & approbatio remittatur illi, ad quem spectabat conferre, inde institueret, vt contra magis idoneos per iudicem appellationis approbato. Et hæc appellatio interposita inuicem non impediat, aut suspendat, quominus electio per ordinarium primo loco facta iuxta executionem mandetur: & prouisionis causa appellationis pendente ab eadem Ecclesia, ne amoueatur, & si quis à sententia per iudicem appellationis lata voluerit appellare, ad sedem Apostolicam appellabit. Hæc ibi. Quare ductus hoc decreto Concilij, & motu proprio Aragon 2. 2. quest. 63. articulo 2. fol. 314. pag. 2. dicit corrigi ius commune. Et sic quando patronatus est Ecclesiasticus non debere admitti ab Episcopo presentacionem minus digni, tanquam inualidam, propter dicta, & quest. 62. articulo 2. fol. 207. dicit, quod si Episcopus eligat in parochium minus dignum, debet declarari irrita electio per Metropolitanum, iuxta motum proprium Pij Quinti.

At dicendum est Concilium, & per consequens 6. motum proprium Pij Quinti, qui in eodem casu loquitur, noluisse in aliquo facultati patronorum derogare: & sic presentatio patroni facta de digno est valida, & per consequens admittenda est necessitati à Prelato. Probatur, quia à iure antiquo recedendum non est, nisi iure nouo expressis verbis recedatur. I. vlt. C. de appellat. at in hoc decreto Trident. non irritatur presentatio de digno facta, quæ tamen iure communi valebat. Sed tantum præcipitur, vt eligat digniorem patronus, quod etiam iure antiquo tenebatur facere. Secundò, quia expresse Concilium, & motus proprius dum irritant electionem ad parochiale beneficium de minus digno factam, loquuntur in Ecclesijs parochialibus, & curatis liberis (vt bene Spino explicat vbi infra) quæ à solo Episcopo

potestate priuatos: & tenet ibi gloss. *versic. iiii.* & ibi Panorm. num. 1. unde non sunt priuati potestate eligendi per totam illam vacationem, sed in prima electione, & idem est dicendum in casu priuationis propter negligentiam, quando scilicet patronus non presentat tempore sibi a lege praescripto, scilicet si sit Ecclesiasticus, intra sex menses, & si sit secularis intra quatuor, quo casu priuatur presentandi potestate, in prima scilicet electione, seu collatione, quae occurrit facta, sine ea habeat effectum, siue non, quia si in priuatione propter delictum hoc contingit, a fortiori id est dicendum est in priuatione propter negligentiam, quia dolus praeparat culpae, seu negligentiae. *Super littera de rursus*, sic contra Vincentiam dicitur intelligi per totam vacationem, tenet Panorm. *ch. v. intentionis*, de elect. in 6. dicens esse communem & glossa *e. si electio*, de elect. in 6. *versic. in egerum*. Notat tamen Panorm. ibi n. 13. & bene, quod si illa electio non habuit integritatem suam, quia solum electores perueniunt ad tractatum electionis, & non facta electione recesserunt, non dicitur purgatum vitium patroni presentantis priuati pro ea vice, quia ius priuati prima vice potestate eligendi, verba autem debent intelligi cum effectu, vt *cap. relatum*, de cler. non resid. l. 3. ff. quod cuiusque, ergo requiritur quod peruenit fuerit ad electionem cum integritate sua, licet ex aliquo accidenti non habuerit effectum. Item Anton. ibi contra Tancredum ibi.

23 Octauo nota, esse graue dubium, an haec poena priuationis potestate eligendi, eo quod eligat indignum, habeat locum in patrono laico, vel tantum in Ecclesiastico, quidam enim affirmant habere etiam locum in laico, quia hoc iuuuatur expressè decisu s. si quis oratorij, *auth. de sancti. Episc. collat. 9.* cui legi cuius standum est, cum oppositum non inuenitur in iure canonico, argum. *cap. 1. & 2. de noui operis nunciat.* Alias rationes afferunt Panorm. & Padilla *ubi infra*, sic tenent Host. *cap. cum vos*, de offic. ordin. & ibi Panorm. referent Lignauo & Dominos de Rota. Item Panorm. *cap. 2. §. final. de suppl. neglig. Paulus* de Citadinis, Aret. Ripa, quos refert, & sequitur Padilla *licet quidam*, ff. de legat. 2. n. 17. Rochus de Curte dicens esse communem, de iure patron. verbo *beneficium*, *quest. 4. versic. limita* tamen, n. 13. Probus *cap. si tibi absentis*, de prob. in 6. n. 13.

24 Ceterum oppositum est probabilius, scilicet tantum habere locum in patrono Ecclesiastico: unde patronus secularis scienter presentans indignum, poterit iterum presentare. Ratio, quod diuersitas est, quia laici sunt minus expertes rerum Ecclesiasticarum, & habent minus tempus ad eligendum, & possunt variare, at patronus Ecclesiasticus nequit variare, & habet longius tempus. Item quia in iure canonico, cui in hac re standum est, & non legi, quae circa Ecclesiastica nihil potest disponere, non inuenitur talis poena, nisi contra patronum Ecclesiasticum, vt patet ex *cap. cum in cunctis §. finali*, de elect. maxime quia *§. si quis oratorij*, quod oppositi allegant pro se, tantum dicit quod indigno presentato Episcopus procurat, quod instituitur idoneus, quod potest intelligi sollicitando patronum. Et sic respondet Ioan. Ant. *infra*. Item quia *l. 5. tit. 15. part. 1.* expressè probat

hanc sententiam. Sic tenent glossa *cap. cum vos*, de offic. ordin. *versic. mitus*, & *e. pastoralis*, de iure patron. *versic. robar*, Ioan. Ant. *dicto cap. cum vos*, & ibi Anchar. num. 4. Immo *num. 7.* Cardin. ibi, Archid. *e. 1. de prob. in 6. num. 2.* Oldradus *conf. 13. n. 6.* Immo *l. serui in principio ff. de legat. 1.* Beronius *cap. quod nomen*, de iure patron. dicens esse communem num. 10. Cathaldus *tract. de Imperatore*, g. 1. s. n. 3. Lambert. *de iure patron. lib. 1. p. 1. quest. 10. art. 2. num. 15.* Perez *l. 2. tit. 6. lib. 1. ordinam. Spino speculo testam. glossa 4. principis*, num. 87. Francus *cap. si electio in 6. num. 4.* Angel. *verbo in patronatus*, num. 18. Sylu. ibi g. 7. Tab. *quest. 16. Art. num. 9.* & in hanc, licet dubius, magis inclinat Gregor. Lopez *l. 5. tit. 15. part. 1. versic. oro*, & hoc est commune. Et in poena suspensionis hoc tenet Nauar. *cap. 27. num. 155.*

Nono nota, quod poena suspensionis triennij a beneficiis, tantum habet locum in eligentibus indignum ad Episcopatum, vel dignitatem Episcopatu superiorem, vt patet ex *cap. si compromissarius*, de electione in 6. & etiam gloss. *e. quoniam*, de elect. in 6. *versic. sic*, Panorm. *cap. cum in cunctis §. finali*, de elect. n. 4. vbi Immo *l. num. 7.* idem Panorm. *cap. per inquisitionem eodem tit. num. 8.* Nauar. *cap. 27. num. 155.* Immo Panorm. vtrebique idem sentit de aliis penis, scilicet priuatione potestatis eligendi, sed dicit, quod eligentes ad beneficia inferiora indignum, puniuntur poena arbitraria, & videtur tenere ibidem Immo, dicit enim, quod tantum incurrit, quando eligant Episcopum, saltem, quoad suspensionem. At gloss. *dicto versic. sic*, dicit hanc poenam etiam habere locum in aliis electionibus ad beneficia inferiora, quod expressè ex eo *cap. quoniam*, colligitur, & ex *cap. dudum*, *e. 1. de elect.*

Decimo nota, non incurtere illam suspensionem Cardinales eligentes indignum in Papam. Nauar. *dicto num. 155.* Tandem nota, quod Episcopus confirmans indignum talem, est priuatus ea vice facultate conferendi *dicto cap. cum in cunctis §. finali*, vbi Panorm. num. 6. dicit esse ipso iure, videturque tenere Sylu. *verbo suspensio*, *quest. 6. versic. 6.*

D V B I V M VII.

An renuncians, permittans, vel regressans beneficium in minus dignum, omisso digniori, & Pralatus acceptans, peccet.

Errum est, & tenent omnes Doctores citandi peccare mortaliter, quando in indignum, quia reuera est causa iniusta collationis, & damni illati Ecclesiae, & praeter Doctores citandos tenet etiam Soto *3. de infl. q. 6. art. 2. fin. versic. alteri dubium*.

Nota tamen quod licet peccent conferentes indigno beneficium, siue conferens sit elector, siue patronus, siue resignator, hoc tamen distat inter hos, quod elector, siue patronus peccat etiam contra iustitiam commutatiuam, tenebatur enim ex officio consulere utilitati Ecclesiae: & contra distributiua, quia cum sit persona publica, & vt talis distribuens bona communia, debet ea conferre dignis: at resignator peccat contra commutatiuam, quia eo ipso quod fuit beneficiatus, tenebatur consulere utilitati Ecclesiae, & illi non nocere, quod facit sumptu indigno, at non peccat contra distributiua, quia non est persona publica, ad quam pertinet distribuere pro meritis. Sic Salon *2. q. 63. art. 2.*

art. 2. controuersia 3. fol. 101.7. & docti recentiores a me consulti.

1 Dubium autem est de renunciante in minus dignum, omisso digniori, aliqui enim censent teneri sub mortali eligere digniorem, sicut ipsam conferentem, quia verè est causa illius collationis. Sic tenet Nauar. *missellano 43.* Palacios in *summa*, verbo *beneficium*, *cap. 4.* Nauarra *lib. 2. de restit. cap. 2. num. 173.* *initio fol. 106.* limitat Nauar. *eo missellano 43.* nisi renunciet in aequè dignum, ac ipse possidens erat, etiam omisso digniori: quia sicut poterat ipsum retinere, sic in aequè dignum, ac ipsum renunciare. Immo Palacios addit etiam peccare mortaliter Episcopum admittentem renunciationem in minus digni fauorem.

4 Prima tamen conclusio sit, non peccat renuncians beneficium in fauorem minus digni. Probat, quia hic renunciator non est distributor boni communis, quia beneficium non est tunc bonum commune, sed appropriatum illi, & sic non tenetur seruare leges iustitiae distributiuae. Secundo, quia iura tantum loquuntur de presentante, & conferente per viam vacationis, & sic seruatur in praxi, non enim dignioris inquisitione, & concurtu conferuntur beneficia renunciantia etiam curata, nec aliqui experientia teste conuenit, quod haec beneficia renunciantia dentur minus dignis. Sic tenet Salon *supra*, dicens esse communem inter Thomistas, & Nauarra *supra*, postquam dixit teneri in digniorem, subdit, licet possit dici fac esse digno renunciare: & sic dicit praxi seruari etiam in curatis. Idem tenet Mercado *lib. 6. de contratt. cap. 17. fol. 216. 217.* & docti recentiores, quos ego consulti.

5 Hinc a fortiori sit, non peccare Episcopum conferentem illi digno, in cuius fauorem renunciam est. Ratio, quia collatori fat est, quod electio sit valida, qualis est ista. Sic Salon *ubi*. Caiet. *verbo beneficium*, *cap. ultimo*, & quidam doctus recentior a me consultus.

6 Secunda conclusio, idem omnino dicendum est in permittante. Patet ex eisdem rationibus, sic doctus quidam iunior, quem ego consulti.

7 Tertia conclusio: idem dicendum est de faciente regressum. Ratio, quia facere regressum est idem, quod renunciare, praeterquam quod regressans renunciat post suum obitum: renuncians vero renunciat statim. Sic Mercado *ubi*, & quidam docti recentiores, inter quos D. Henriquez in *sua manuscripta*.

8 Nota tamen hoc distat inter regressantem, & renunciantem, quod regressans longam expectans vitam, potest facere regressum in puerum praetentem de se ipsum statum esse, qualem oportet, at renuncians, cum statim conferat, tenetur in eam, qui actu est dignus. Sic Mercado *ubi*.

D V B I V M VIII.

An usque adde procedat hac obligatio eligendi digniorem, vt teneatur elector conferre digniori qui exterius est, vel fas sit praefere dignum naturalem regni digniori extraneo: & sic licita sit statuta, vt beneficia alicuius regni non conferantur, nisi regnicolo.

Aliqui Doctores damnant huiusmodi statuta, & docent iis non obstantibus eligendum

esse digniorem vnde cumque sit. Probat, ex *cap. ad decorem*, de instit. vbi Innoc. Tertius reprehendit Patriarcham Constantinensem, eo quod tantum ex Venetis eligeret ministros Ecclesiae suae. Afferunt duas rationes, prima est, quia *Act. 10.* habetur, in *omni gente faciente iustitiam acceptus est iustus Deo*. Secunda est, quia videtur esse successio hereditaria eligere tantum ex hac natione ad beneficia, quam abhorrent maxime beneficia Ecclesiae. Secundo probatur ex D. Gregor. & habetur *cap. nos*, *qui dist. 40.* vbi sic dicit: *Nos qui praesumus, non debemus immutere loco, aut dignitate generis, aut vrbium claritate*. Sic tenet Maioris *4. dist. 24. quest. 9.* Ad idem sunt aliqui dicentes, talia statuta non impedire, quin si extra illam Ecclesiam inueniatur dignior, non possit eligi. Hi sunt D. Anton. *2. part. tit. 1. cap. 29. §. 1.* Gabr. *4. dist. 15. quest. 7. art. 3. dub. 1.* Abulen. *cap. 22. Matth. quest. 119.* vbi addit non teneri eligere digniorem illam extra illam Ecclesiam.

Sic tamen conclusio, iustissima, & sanctissima sunt talia statuta, & omnino seruanda, ita vt nullo modo possit eligi dignior alienigena, sed eligendus sit dignior inter naturales. Et sic in Hispania cauetur *l. 24. lib. 25. lib. 1. tit. 3. noua recopil. ne ad beneficia huius regni qualiacumque sint etiam praesentia, nec etiam ad pensiones constitutas super huius regni beneficiis admittantur alienigenae, qui scilicet non sunt huius regni naturales, & asseritur ibi esse immemorabilem consuetudinem in Hispania de hoc, & esse priuilegium Papae Sixti, concessum Regibus Hispaniae, vt sine illorum licentia non admittantur exteri ad Hispaniae beneficia. Et quod ius iusta haec statuta, probatur primo, quia hoc statutum est valde conforme iuri diuino, & valde ad bonum Hispaniae regimen expediens. Patet Deuter. 18. *Prophetam de gentibus, & c. 17.* Non poterit alterius gentis hominem, facere regem. Item est valde conforme iuri Canonico & civilij. *Trid. sess. 23. c. 5. de reform.* iubetur, vt seruentur qualitates, & conditiones, quae secundum aliquas constitutiones exiguntur in beneficiis, & *cap. bona*, *e. 2. de postul. versic.* Quia verò sic dicitur: *Non poterimus salua conscientia eidem Ecclesiae de persona alterius regni praesidere*. Idem *cap. ne pro defectu*, de elect. *cap. meo*, *memoriae*, & *cap. nullus*, *61. dist. cap. finali*, de cler. *prelegi. cap. Aphros.*, *98. dist. cap. neminem*, *20. dist. & l. in Ecclesia*, *ubi in vico natus*, *c. de Episc. & Cler. & l. vna*, *Canon licet habitat*, *lib. 1. Immo ad eod. intendit Papa vnicuique in sua patria praesidere, vt prouiso facta extero, non facta mentione originis, sit irrita, & surreptitia, propter capita allegata, vt optimè docent Rebutius *praxi benef. tit. de rescripti. mixti*, *regula 20. glos. de pacificis possid. num. 217.* & glossa *cap. si praeposito*, de rescript. *versic. de hoc*, Panorm. *lib. num. 3.* Perez *lib. 1. ordin. tit. 4. l. 18. versic. Que nungum*, Greg. Lopez *l. 13. tit. 15. part. 1. versic. de aquel*, Felinus *cap. sicut ius de simon. Coletus singulari*, *insipienti*, *surripit*, *Solua de benef. 3. part. q. 26.* Roma. *l. si vero §. de viro fallentia*, *14. ff. filius maritum*, Barbat. *conf. 13. volumine 1.* Salzedo *practica*, *cap. 54. nouè addito num. 3.* Spino *speculo testam. glos. 3. n. 34.* Auendaño *cap. Pretorum*, *num. 32. versic. Item ex eadem*, *lib. 1.* Item hoc est conforme rationi, & bono reipublicae regimini. Et ita ferè apud omnes orbis nationes est tale statutum, vt referunt Doctores citandi, quia extranei secreta regni pandenti**

communiter non resistebant: extrahent pecunias regni: corruptis aliena provincie moribus, vel patrum apud Hispanos inficent: minus affecti erunt subditi, ut parochiani erga illos, & non ita admittent eorum doctrinam. Item, quia eum in Hispania, tot sint digni, non est iustum panem filiorum eripere, & dare alienigenis. Item quia ex redditibus Hispanorum sunt fundata beneficia Hispanie, fraudarentur autem fundatores ultimi voluntate, si bona illa a naturalibus ad extraneos transferrentur: maxime quia, ut dicemus infra, si preferendi sunt, ex quorum bonis sunt fundata beneficia: & sic tale statum ac optimum approbante ultra Doctores citatos, qui dicunt provisionem aliter factam esse surreptitiam. Innoc. cap. *quia diversitatem*, de concess. prebend. Paronit. cap. *ad decorem*, de instit. Decius conf. 547. num. 14. & 695. num. 25. Parisius conf. 38. num. 13. & 14. lib. 4. Perez lib. 1. ordin. tit. 3. l. 18. Conarr. quest. pract. cap. 35. num. 5. Spino *secundo testament. glossa 3. in num. 34.* Azebedo lib. 1. nova recopil. tit. 3. l. 14. per totum. Navar. miscellaneo 43. num. 76. Manduinus lacrimose, & optime regul. 16. Cancell. 9. 39. Duenas regula 102. sine. Salon 21. quest. 65. art. 2. controu. 3. fol. 1019. Soco lib. 3. de iust. quest. 6. art. 2. proxime ante decem annos conclusio dicens in Trid. fuisse consultum eo presentio, summo omnium consensu, ut omnia beneficia ferentur patrimonialia. London. Gomez regula 29. Cancellaria. quest. 1. Ledesma 2. 4. quest. 18. art. 2. dub. 9. fol. 256. pag. 2. gloss. cap. *hinc annu* 71. dist. Rochus de iure patron. verbo, honorificam quest. 18. & multi alij, quos Doctores citare fecerunt.

3. Nota primò adeo hoc verum esse, ut etiam si Cardinales sine non possunt obtinere beneficium in Hispania, si naturales non sint. Azebedo dicta l. 14. num. 55. & sic feruari in Gallia, docet Rebuff. *praxi benef. regula 20. Cancellaria.*

4. Secundo nota, etiam beneficium non posse dari in commendam non naturalibus. Sic Rebuff. *ca. regula 20. & ibi Gomezius quest. 5.* Azebedo dicta l. 14. num. 55. & ratio est, quia commendata licet temporalis sit, verus est canonicus beneficii titulus, ut optime dicit Navar. *cap. quando Latin.* cap. 20. num. 16. vbi addit, quod si apud aliquem inveniatur, non esse ritulum, intelligit per ritulum id, quod multa iura intelligunt, scilicet ius, per quod id beneficium sit habentis illud, quale non est commendata, praesertim cum non est perpetua, & quod sit ritulus canonicus, docet etiam late Rebuff. *de pacifica possess. num. 36.* vbi multos Doctores, & textus refert, & multa, quae dicuntur de beneficiis, dicit intelligenda etiam de habentibus ea in commendam, ut si est curatum, quia tenetur promovere intra annum: quod potest permutare commendam illam cum habente proprietatem alicuius beneficii, & plura alia. Et quod sit ritulus, tenet etiam Gomezius *regula de triennali possess. quest. 5.* & *regula de imperantibus beneficiis vacantia quest. 6.* Azebedo dicta l. 14. n. 53. gloss. cap. *nemo de elect. in 6. versu commendare*, & sic dicit ibi non vacare, dum est commendata; & si impetret aliud beneficium, teneri facere mentionem de commendata, & vocandam esse patronum, & alios, qui sedantur, ad talem commendam.

5. Tertio nota, quod neque regnicola ipsi per ius habitum ab extraneo possunt habere beneficium, vel pensionem in Hispania, v.g. per renun-

tiationem exteri. Sic habetur l. 15. tit. 4. lib. 1. *recep.* Azebedo dicta l. 14. num. 54. & l. 18. *recedunt.*

Quarto nota, quod licet is, qui literas naturalitatis impetravit a Rege, fructus huius regni privilegii, & immunitatis: ut multis citatis Doctoribus tenet Salzedo *praxi. can. cap. 14. noue addita num. 14.* vbi etiam dicit cum Menchaca per eum citato, *de testam. lib. 5. 1. part. 9. 3. num. 295.* quod talis potest admitti ad collegia habentia statutum, ut exterus ad ea non admittatur: at ex simplici confessione literarum naturalitatis non potest beneficium consequi in Hispania, nisi hoc sibi expresse concedatur, quia generalissima ea concessio ad hunc casum specialissimum extendi non debet. Quod potest etiam probari ex iis, quae tradit Baldus l. in *verbo ff. de statu hominum*, vbi ait, ad optimum eum, qui scilicet ex privilegio receptus est, admittendum non esse ad honores, ad quos tantum naturales admitti consueverunt. Sic tenent Salzedo *ex num. 14.* Azebedo dicta l. 14. num. 56. Gregor. Lopez l. 2. *versu. mager. tit. 24. part. 4.* Perez l. 10. tit. 3. *citatus.*

Quinto nota quod si exterus ex Principis dispensatione obtinet beneficium, non potest illud cum alio permutare. Ratio, quia dispensatio est stricti iuris, & sic non vteritur, quam ad beneficium habitum ex prioris collatione debet extendi. Item quia per permutationem vacat prius beneficium *cap. vnicuique de rerum permutat. in 6. ergo* necessaria est nona collatio sequentis beneficii, ad quam exterus non est dispensatus. Et confirmatur ex iis, quae tradit Arch. *cap. 1. de filijs priuileg. in 6. sine.* & *Ab Francus num. 11.* & Dominicus ibi, vbi dicitur illi spiritum dispensatum ad obtinendum beneficium non posse illud deserendo, aliud acquirere, quia iam in obtensione primi beneficii dispensatio est consequuta summo effectu. Sic tenent Salzedo dicta cap. 54. num. 16. dicens esse verissimum, & Perez lib. 1. *ordin. tit. 6. l. 3.*

Hinc ex dictis defenditur iusticia legum 21. 8. 22. 23. lib. 1. tit. 3. *noua recopil.* quibus cauetur, ut feruetur consuetudo Episcopatus Palentini, & Caleguitensis, id est, Calahorra, ut beneficia sint patrimonialia illius diocesis, id est, originarij tantum dentur illius diocesis, & quod dentur mandata regij (enatas super hac consue. ordine obseruanda. Et quod tale statum iustum inspicet ex omnibus adductis, & quia est valde conforme iuri canonico, cap. nullus 61. dist. quod est Celestini Papae, sic habent: *Non eligantur in Episcopatum de altera Ecclesia, nisi dicant non inueniatur in eadem civitate, cui est praefectum.* Idem omnino cap. *obitum*, eadem dist. quod est D. Gregor. Papae, & cap. *Metropolitani*, quod est D. Leonis Papae, 63. dist. sic dicitur. *Ex praebitione eiusdem Ecclesie optimus in Episcopatum eligatur. & ceterum. dist. 63.* dicitur, *de eodem dicitur in Episcopatum eligatur.* & sic hoc statum approbat D. Thomas 2. 1. quest. 66. art. 2. ad 4. Conar. dicens, quod tantum obique locutione ferit, quia Ecclesie ac sacerdotibus, ac diuinitatibus sanctis, ac dilectionis exhibentur inuicem, quest. *praxi. ca. 3. num. 3. versu. alim. Soto.* & Salon supra citati. Azebedo lib. 1. *recep. tit. 3. l. 12. 1.* Auedatio lib. 1. *e. pratorum. cap. 1. num. 32. versu. Item in eadem.* Guillelmus cap. *Rapinatus, de testam. verbo obsequi literis, num. 51.* & confirmatur ex Trident. *sess. 25. c. 5. de reform. vbi praecipitur, ut obleruentur omnes qualitates requiritae ad beneficia ex qua-*

cumque erectione, seu fundacione, seu alius consuetudine, alias propositio illorum sit nulla. Et sic dicit ibi Auedatio, quod imperatio erit surreptitia, nisi facta mentione, & decogatione talis consuetudinis.

Nota tenent circa haec decreta in hoc notabili adducta, quibus praecipitur, ut originarius illius Ecclesie cantum eligatur in Episcopum, iam esse per contrarium vltim abolita, & sic passim videmus ferit sic Host. Ioan. Andr. *c. significasti, de iure patron. Lambertinus de iure patron. lib. 2. 1. part. quest. 7. principali, art. 24. num. 15.* Nauarra lib. 2. *de resist. cap. 2. n. 168. l. 69. fol. 104.* Duenas *regula 202. limitacione 3.*

Hinc secundo deducitur, quid dicendum sit de statuto, quod est in aliquibus Ecclesiis, ut prius promouetur ad sacerdotium, accipiat prius beneficium, ex beneficiati que antiquior sit curatus, quod est in Collegio Ecclesiastico Granatensi, quod habet alicuique aliquot beneficia simplicia, quae cum vacant, dantur antiquiori, dicendum enim est, quod in beneficiis curatis est intolerabile statutum, cum ad illa tantum expediat eligere digniores: at in beneficiis simplicibus est tolerabile statutum, modo ille dignus sit, cum in his non tanti momenti sit digniorum eligere: & ex alia parte incitantur homines ad collegium illud, v.g. ad fines. Pater hoc etiam ex Doctoribus quos infra referemus, qui etiam non admittunt posse fundantem ex suis bonis, Ecclesiam statuere, ut ex certo genere personarum eligantur parochi, sed bene de simplicibus beneficiis, necum in hoc casu. Et sic tenet quidam doctissimus rector in suis manuscriptis, qui aliter Complutenses consultos sic respondisse.

Tandem ad argumenta responderet, ad cap. *ad decorem, de instit. dico cum glossa ibi versu, vnde* *etiamque*, & communi, ideo reprehendisse illum, quia nec Veneti erant naturales, sed extranei, & eo ipso quod exteros eligebat, debebat ex omni natione eligere, cum non esset maior ratio vnius, quam alterius nationis. Ad primam rationem dico, quod non est acceptio personarum, nec etiam successio hereditaria, cum non eligatur naturalis, ut naturalis est, sed quia cum sit naturalis, est melior Ecclesie, ex qua tota dignitas ministri attendenda est. Et per hoc patet ad cetera.

DUBIUM IX.

Quis dicatur naturalis regni Hispanie, et in eo possit beneficia, vel pensiones obtinere.

Potest praemittere verba legis Hispaniae, hoc dispositio, nempe lib. 1. *noua recopil. tit. 3. l. 19.* his verbis: *Aquel se dice natural, que fuere nacido en estos Reynos, y hijo de padres, que ambos a dos, o a lo menos el padre nacido, y natural en estos Reynos, o aya conuido domicilio en ellos, y demas desto aya vivido por tiempo de diez años, con que si los padres siendo ambos, o a lo menos el padre nacido, y natural en estos Reynos, estando fuera dellos en servicio nuestro, o por nuestro mandado, o de pago, y sin contraxer domicilio fuera de los Reynos, vniueren algun hijo fuera dellos, este val sea asi por natural de los Reynos, y esto sentenciada en los hijos legitimis, y naturales, o en los naturales solamente: pero en los espurios dispone-*

mos que las qualidades, que conforme alo fuso dicho se requieren en los padres, ayan de concurrir, y concurrir en las madres. haec ibi.

Ex hac lege colligitur duas conditiones exigi, ut quis dicatur naturalis huius regni, ut possit in eo obtinere beneficium, altera requiritur ex parte obtenturi beneficium, altera vero ex parte eius parentum; quae claritatis gratia seorsum ponentur.

Prima conditio, quam exigit lex ista ex parte obtenturi beneficium, est quod in his regnis natus sit: atque in hac conditione declarat, quod si foris nascatur, dum eius parentes obiter, & casu alicuius negotij causa extra haec regna versentur, in his eisdem regnis ortus censetur (de quo nonnulla dixi lib. 3. *de matrimonio disp. 23. num. 3.*) Duplex autem conditio debet concurrere: prima est, quod parentes casu ibi adessent, quin domicilium contraherent. Secunda quod si sit filius legitimus, aut naturalis, eius pater sit ortus, & naturalis in his regnis: si vero sit spurius, ipsius mater ortu sit, & naturalis in illis.

Secunda conditio in dicta lege petita ex parte parentum aspirantis ad beneficium, est quod si fuerit filius legitimus, aut naturalis, pater eius natus sit, & naturalis in his regnis, vel in illis domicilium contraxerit, simulque per decennium habitauerit; si vero sit spurius, hoc matri competat.

Circa primam conditionem nota primò, & similiter circa secundam, quod dum requiritur in eis lex natiuitatem, vel naturalitatem in his regnis, per haec regna non intelligit omnia subiecta Regi Hispaniae, sed regnum Castellae, & Legionis, id est, de Leon. Quare nati in regno Aragonis, & Nauarrrae exteri sunt. Ratio, quia licet dicta regna fuerint regie coronae adiuncta, tamen hoc in modum submissiois factum est, sed pristino in robore remanserunt suis propriis legibus, & moribus regendi. Sic Perez l. 18. tit. 3. lib. 1. *ordin. 5. 1.* asseuerans, sic nostris temporibus fuisse sententia iudicum declaratum. Burgos l. 1. *Tau. num. 451.* Salzedo *praxi. can. cap. 54. noua addita num. 14.* vbi aduertit cum Burgos *ibidem*, & Olano in *concordia iuris proemio num. 20.* quod iam peculiari concessionem indultum est originariis regni Nauarrrae, ut censentur naturales, quoad beneficia; & sic multa illius regni obtinent iam beneficia.

Secundo nota circa primam conditionem non fat esse in praecedente beneficium, quod in his regnis contraxerit domicilium, & habitationem decennale, quia expresse perit lex, ut in eis natus sit. Sic Azebedo lib. 3. *noua recopil. tit. 3. l. 19. n. 17.* item quia naturalis distinguitur contra habitatem domicilium, *lege 32. tit. 2. part. 3.* & ita Gregor. Lopez ibi, verbo, *natural.* explicans, quis dicatur naturalis, ait ratione originis propriae, vel paterna, vel matris.

Tertio nota circa eandem conditionem, quod Rehuff. *de pacif. possess. num. 267. in nouis*, dicit quod si infidelis baptizetur in regno, dicitur naturalis illius, cum per Baptismum renatus videatur. Sed hoc patrum refert ad nostram legem considerantem naturalem natiuitatem, & quod pater sit naturalis, & sic Azebedo *ibi num. 11.*

Quarto nota circa eandem conditionem, quod si naturalis huius regni in extraneum non subditum Regi transferat regnum, ibique domicilium constituat,

constituat, iam non censetur naturalis, vt tenet glossa in adoptionem, C. de adopt. Bald. Auth. sed omnia. C. de vxor pro marito; quare talis non potest habere regni beneficia. Sic tenent, & respondent ad leges, que contrarium probate videntur, Azebedo dicta l. 19. num. 3. Salzedo supra num. 36. 37. Gregor. Lopez l. 2. tit. 24. part. 4. versu. Son quarto.

9 Quinto nota circa eandem conditionem, graue dubium esse, an filius, qui nascitur extra ciuitatem, in qua parentes non habent domicilium, quia scilicet ibi erant parentes ad tempus, causa alicuius negotij pertractandi, dicatur oriundus, & naturalis loci natiuitatis, vel loci, vbi parentes habent domicilium, in quem reuersuri erant.

10 Duplex est sententia. Prima dicit esse originarium, & naturalem loci, in quo reuera natus est. Sic tenet Paulus de Castro in lectura Patruina l. huiusmodi. §. legatum. ff. de legat. 1. & ibi Ioan. de Immola, Raphael, & Alexand. Ang. §. si quis igitur. Auth. quibus modis naturaliter efficiantur sua. Cagnolos, & Bologninus, quos refert Salzedo supra num. 27.

11 Secunda sententia dicit non esse originarium loci, in quo casu natus est, sed fingi natum in ciuitate, in qua parentes habitabant, habentes ibi domicilium, quod aperte probare videtur l. filius. C. de municipibus lib. 10. §. l. ciuis sine. C. de incolis, ibi, vnde cum profectus esset, peregrinari videtur. Item quia ex quo quis habet animum se transferendi ad alium locum, fingitur non esse in eo loco, in quo habitat de presenti. Igitur in fine. ff. de legat. 3. facit l. heres abscisi. ff. de iudic. §. cap. Romana. de iura comp. in 6. §. l. si quis post hanc. C. de edific. priu. & mater, que habeat animum reuertendi, fingitur semper fuisse in ciuitate, & sic ibi pepercit. l. 1. §. l. reuo. ff. de capi. sic tenent Rebuff. rubrica de collat. §. cum veru. verificatus, ibi, nisi alibi tempore postea Ripa dicens esse communem tract. de peste in 2. part. 8. postea priuilegio. Panotyn. cap. Rodulphus. de rescript. num. 9. vbi Felin. num. 14. Azebedo dicta l. 19. num. 1. & 2. Salzedo dicto cap. 54. num. 27. Ang. verbo cuius. num. 3. Syluest. verbo ciuitatis. quest. 4. Greg. Lopez dicens sic sententia regij fenatas Plinciam declaratum esse, & hoc videri sibi verius, licet quia dubium est, relinquit cogitandum. l. 2. versu. Mayer. tit. 24. part. 4. Bart. dicta l. filius. num. 4. licet sub dubio, Barbof. dicto cap. Rodulphus num. 27. & conf. 52. volum. 2. Paulus de Castro sibi contrarius in lectura Bononiensi l. huiusmodi. §. legatum. ff. de legat. 1. vbi Bald. Angel. Alber. Cynus, Petrus Nicolaus de Neapoli. idem Decius dicta l. heres abscisi. §. prouido. Iacobus de sancto Georgio. Iason. Math. de Afflicis. Boer. quos ibi refert Salzedo. Idem Natarr. lib. 3. conf. 21. de prebendis. conf. 41. Gutierrez conf. 7. num. 7.

12 Aduerte hanc sententiam esse veram, licet parentes per decennium, & vltra ibi existerint, adhuc enim, si filium ibi habeant, non dicitur ibi natus, sed in loco vbi parentes habent domicilium, quia quando quis recessit a loco, animo redeundi, non dicitur loci illius, etiam si vltra decennium ibi existerit, vt late dixi lib. 3. de matrim. disp. 33. num. 3. Sic Salzedo, Gregor. Lopez ibi, Azebedo ibi num. 1.

13 Aduerte secundo hanc sententiam habere verum, adeo vt si statutum perat, vt sit originarius loci admittendus in aliquod collegium, si mater casualiter abest, & parit ibi, fingitur filius natus

in ciuitate, in qua parentes incolatum habent, & sic si ibi collegium potest admitti ad illud, neque obstat, quod verba facturi sunt proprie intelligenda. l. 3. §. has verba. ff. de neq. gestis. vt hic sic est oriundus illius ciuitatis. Nam respondet Felin. dicto num. 14. quod quando statutum loquitur de materia iuris communis, & ab eo non exorbitat, tunc si ius commune requiparet casum verum, & casum fictum, idem erit in statuto, vt declarat Immola cap. ad audientiam. not. 1. de cleric. non resid. per illum textum, & Alex. l. 1. §. lex salcidia. ff. ad l. falcid. Hoc notabile tenet Paulus de Castro dicto §. legatum. num. 3. vbi dicit, ita vidisse in facti contingentia, & Felin. dicto cap. Rodulphus. num. 14. dicens, sic vidisse secuari in multis Doctoribus, & in semetipso, qui admissus est ad collegium Ferrariense habens statutum, vt soli Ferrariz originarij admitterentur, cum ipse casu natus sit in Felino oppido, quia eius parentes erant Ferrariz incolae. Idem Salzedo supra num. 18. & inderefert num. 29. quod cum in quodam collegio D. Ildefonsi Compluti sit statutum, vt ad id admitatur oriundus Compluti, si mulier Complutensis alibi in transitu pareret, filius sic natus dicitur natus Compluti, nec potest admitti ad tale collegium.

14 At quidquid sit de hac re, quod tamen attinet ad nostram l. 19. tit. 3. lib. 1. vt copul. manifeste disponit esse naturalem regni ad obtinendum in eo beneficia, qui extra natus est ex parentibus regni naturalibus, cum esset extra regnum non animo ibi constituendi domicilium. Salzedo num. 27. & Azebedo num. 1. & dicit vterque id verum esse, licet vltra decennium ibi parentes habitauerint, animo tamen redeundi in regnum, & non contrahendi ibi domicilium.

Aduerte etiam quod si talis filius natus extra regnum obiter ibi etiam habitasset cum patre animo redeundi in regnum, dicitur naturalis regni; si vero veller ibi contrahere domicilium, etiam redeunte patre, non dicitur naturalis regni, quia iam huic iuri renunciauit, & patet ex dictis notab. 4. vbi id diximus esse verum, licet filius esset in regno natus. Sic Azebedo ibi n. 3.

16 Sexto nota circa secundam conditionem per illam definiti in hac lege 19. questionem satis controuersam inter Hispanos, vt potest videri in Burgos 1. part. legis 3. Tur. a num. 374. vsque ad num. 381. quibusdam dicentibus requiri, vt filius sit naturalis ad beneficia obtinenda, vt vterque parens sit naturalis, quos sequitur ibi Burgos num. 381. propter pragmaticam Henrici 111. anno 1196. editam; alii vero dicentibus fat esse, vt patet sit naturalis huius regni; sed iam nostra lex definit fat esse patrem, quando filius est legitimus, vel naturalis. Sic Salzedo dicto cap. 54. num. 25. 26. Azebedo dicta l. 19. num. 1. quod est conforme iuri communi, iuxta quod filius patrum originem, non vero maternam sequitur. l. assumptio. §. filius. ff. ad municipalem. §. l. filius. C. de municipibus lib. 10. & docet Salzedo num. 25. vbi multos refert ad hoc, & Gutierrez multos refert. conf. 7. n. 1.

17 Septimo nota circa eandem conditionem, quod quando pater non est oriundus illius ciuitatis, sed est exterus, vt filius dicatur naturalis regni, non fat esse habitatio decennalis patris in regno, nec etiam fat esse domicilium in regno acquiescisse, sed requiritur, vt vtrumque habeat, scilicet domicilium,

domicilium, & habitationem decennalem in regno, quia lex copulatiue loquitur. Salzedo ibi num. 35.

18 Octauo nota, quod licet pater exterus, qui in his regnis contraxit domicilium, & per decennium habitauit, in eisque habuit filium, quod fat est, vt filius dicatur naturalis huius regni, postea ad regnum exterum cum filio redeat, ibique contrahat domicilium, & moriatur, adhuc filius dicitur naturalis huius regni, si filius hic vsque ad mortem patris semper sub eius potestate mansit, eoque mortuo ad nostrum regnum rediit: sicut si eo mortuo ibi remansit ibidem tacite, vel expressè domicilium constituendo, vt constat ex dictis Azebedo num. 4.

19 Nono nota, quod non fat est, vt pater sit naturalis huius regni ex priuilegio, vt filius dicatur naturalis ad beneficia, sed requiritur quod postulat lex, nempe, vel esse originarium, vel domicilium contraxisse, & habitasse decennio. Sic Azebedo ibi n. 11. Pelaez de Mores de maiorat. 1. part. quest. 51. n. 28. & 29. & decennium illud habitatio in regno debet esse continuum, quia quando requiritur in iure aliquod tempus, id debet esse continuum, & non interpolatum. Sic Azebedo ibi num. 13. neque sufficit origo, & naturalitas aui, si pater est extraneus a regno, neque in eo contraxit domicilium, & habitationem decennalem, quia dicta l. 19. huius regni petit expressè hanc in parte; sic Azebedo ibi num. 12. & 11.

20 Decimo nota, dubium esse, an vt filius sit naturalis huius regni, quando nascitur ex patre alienigena, requiratur, vt tempore natiuitatis filij concurrant in patre conditiones dicta l. 19. petita, nempe vt pater iam contraxerit domicilium in hoc regno, in eoque decennio iam habitauerit, vel sufficit, quod durante hoc medio tempore filius nascatur, & post antequam obtineat beneficium, impleatur quod deest. Videtur enim requiri quod ante filij natiuitatem hanc impleta sint, quia loquitur lex per verbum preteriti temporis perfecti, ibi, *si quis quidam, si quis contraxit*, & sic perfectio nem actus denotat. Item quia quando lex vnum disponit, & alterum presupponit, vt habeat locum dispositum, debet verificari presuppositum, glossa l. mancipia. C. de seruis fugit. ad quod plures allegat Mexia l. de Toledo in 4. fundamentis 2. part. num. 4. idem Decius dicens esse communem consuetudinem. Menochius de recuper. possess. remedio 9. num. 161. sed lex nostra disponit, quando filius sit naturalis regni, & presupponit qualitates in patre requisitas; ergo.

21 Sed dicendum est adhuc esse naturalem regni filium, licet nascatur ante constitutum domicilium, vel impletum decennium, dummodo tempore collationis beneficij omnia hanc impleta sint. Probatur ponderando ordinem literæ legis, dum prius natiuitatem filij in regno requirit; post vero ponit impletum supradictorum. Quod argumentum ab ordine literæ validum est in iure, vt patet per Euerardum in centuria locorum, l. lico. ab ordine literæ. Item quia verba illa, *si quis contraxit, si quis quidam*, referenda sunt ad tempus collationis beneficij, & tunc fat esse dicendum est, quod sint impleta. Sic Azebedo latius probans dicta l. 19. num. 9. & 10. Salzedo dicto cap. 54. n. 38.

22 Tandem nota, quod Rex bene potest concedere literas naturalitatis etiam ad beneficia obtinenda in suo regno, quia impedimentum hoc non est ex iure canonico, cum hoc (vt dixi dubio precedentis) quantum ad hoc sit iam vsu derogatum, sed est impedimentum ex iure regio, in quo potest Rex dispensare: quare intelliguntur tales literæ, nisi ad aliquid impedimentum canonicum, quia in eo nequit Rex dispensare. Vnde si est beneficium regulare, & ipse est secularis, & contrarij, vel nescit loqui idiomate lingue, &c. indiget dispensatione etiam Papæ: intellige in hoc casu, quando nescit loqui idiomate lingue patriæ, in qua prouiderit, si est beneficium curatum, propter regulam Cancellarie de idiomate, quæ est decimano. Et ratio est, quia per tales literas tantum tollit Rex impedimentum iuris regij, scilicet defectum naturalitatis. Sic Rebuff. tom. 2. confit. Practica, tract. de literis naturalitatis. glossa 2. n. num. 2. vsque ad 7. & similiter, si Rex tantum dispenderit in iis literis naturalitatis ad beneficia secularia, non poterit obtinere regulare, licet Papa dispenderit ad regulare, quia Papa per talem dispensationem non tollit regni inhabilitatem. Sic Rebuff. ibi num. 6.

D V B I V M X.

An ex proprijs bonis fundatis beneficium possit legem statuere, vt ad illud electio fiat ex certo genere personarum, vel ex infusivitate familia, seu consanguinitate, &c. item vt ad illud non teneatur patronus presentare dignitatem, sed satisfaciatur presentando dignum.

Circa primum quidam censent non posse fundatorem apponere conditionem, vt electio fiat ex certo personarum genere, vel ex suis consanguineis. Primum, quia licet bona, ex quibus instituitur beneficium, ante talem institutionem, propria sint illius fundatoris, ad institutum beneficium iam sunt communia, at bonum commune est distribuendum iuxta leges iustitiae distributiue. Secundo, quia nullus potest apponere conditionem contra ius naturale, aut diuinum, quod prohibet acceptationem personarum, ad quam pertinet non habere rationem dignioris in collatione beneficiorum, sed personæ, aut consanguinitatis. Sic tenent Maioris 4. dist. 24. quest. 3. & quest. 5. ad 4. & Philippus de Sarra, & Iacobus de Zochis, quos refert Lambert. de iure patronat. lib. 1. part. 1. quest. 9. principali art. 1. num. 37. 38. adduntque, quod si apponatur, censetur omnino quasi non apposta. Ad idem est Panormit. cap. Venerabilem, de elect. num. 35. vbi appellat eos laicos improbos instantes, vt beneficium semper detur aliquibus de sua familia.

Alij vero distinguunt, si beneficium est simplex, licita est talis conditio; si vero sit curatum, vel habens gubernationem, est illicita, & non seruanda, vt pote contra bonum commune animamur; sicut si quis fundet monasterium, vel beneficium curatum hac lege, vt Prior, vel Abbatiss, vel parochus, quamuis dignus sit, semper sit ex sua familia. Sic Salon 2. 2. quest. 63. art. 2. controu. 3. fol. 1009. vsque ad 1011. Soto lib. 3. de inst. quest. 6. art. 2. proxime ante decimum conclus. & docti iuniores, quos ego consuli.

Similiter

3 Similiter circa secundam quidam dicunt non posse fundatorem apponere conditionem, vt satisfaciendo dando beneficium digno: & probant eisdem rationibus. Sic Maioris 4. dist. 2. q. 1. ad 4. Ledelm. 2. q. 4. q. 1. art. 2. fol. 2. p. 2. Salon vero distinguit eodem modo, & concedit in beneficio simpliciter negat vero in curato, vel habente gubernationem. Et eodem modo distinguet Soto, & in capellanis id concedit. Corduba lib. 1. quaest. 1. q. 1. fol. 4. p. 2. versio. & tandem notetur.

4 Antequam statum, quid tenendum sit, oportet supponere hoc fundamentum, quod licet testator, seu fundator in donatione vel iure non possit apponere conditiones contra ius commune, immo si potant apponant, si non sententur, vt g. quod conuertantur bona in alios vsus, nec conditiones, nec appositio potest valere. At potest eas apponere ex consensu Episcopi, in quo potest propria auctoritate apponere qualcumque conditiones, & reservationes iuri communi consonas, etiam cum rem tradit Ecclesie. cap. verum de iudic. appof. si vero disponant circa spiritualia, vel sint contra ius commune, requiritur consensus Episcopi, quo accedente potest apponere, quia licet solus Papa sit supra ius commune, in eoque dispensare valeat: ratio, quae induxit iuris latrores ad sustinendum patronos, scilicet vt Ecclesie adificetur, cap. 2. de iure patronatus, eadem induxit legislatores, vt permitteret Episcopum posse apponere huiusmodi reservationes, & conditiones, etiam contra ius commune, ad supplicationem patronorum, vt multo facilius inducantur ad Ecclesiam fundandas. Sic Rochus de iure patron. verbo pro eo quod, quae. 1. Lambert. de iure patron. lib. 1. part. 2. quaest. 9. principali, art. 1. num. 38. 39. & a num. 69. per plures Gutier. l. nemo potest ff. de leg. 1. non. 4. 5. Panorm. cap. nobis, num. 5. de iure patron. & cap. cum dilectus, num. 8. de consuet. per illum textum Innoc. prim. in Litterarum, de preb. num. 5.

5 Nota primò non lat esse, vt valeant hae conditiones contra ius commune positae a fundatore, consensus Episcopi, qui exhibetur ad fundandum capellam, vel Ecclesiam, vel habendum ius patronatus, sed requirit consensus, qui reddat, & efficiat validas hae conditiones, vnde fundator debet supplicare Episcopo, vt eas statuatur, quia Ecclesiam dotat ipse fundator, vel fundat, de consensu tamen Episcopi: ac verò has conditiones apponit Episcopus de consensu tamen patroni, & ad eius supplicationem, & sic fundator debet supplicare Episcopo, vt eas apponant. Sic Rochus & Lambert. ibi num. 66. 67. additque Lambertinus eadem quaest. 9. art. 3. num. 19. quòd si non appareat consensus Episcopi interuenisse, ex diurnitate temporis, scilicet ex transcurso decennij praesumitur. Et idem dicit 2. quaest. principali art. 7. quibus in locis plurimo ad hoc comprobandum, & multos Doctores affert.

6 Secundò nota, oportere, vt hae conditiones valeant, quòd approbentur ab Episcopo in limine fundationis. nam post Ecclesiam fundatam non possunt apponi. Sic Panorm. cap. cum dilectus n. 5. de consuetud. Rochus supra, & multi alij, quos refert, & sequitur Lambert. de iure patron. lib. 1. part. 1. quaest. 9. principali art. 3. num. 71. Gutier. l. nemo potest ff. de leg. 1. num. 43. vbi bene explicat hoc sic potest Episcopus tempore, quo conditur testa-

mentum, in quo erigitur, vel constituitur appellaniam, oratorium, vel hospitalia, consentitae dispositioni testatoris praecipiens aliquam contra ius commune, at post testamentum conditum non potest in praedictum iuris iam quasi. Hae dicit ibi, & intelligi ego post testamentum morte testantis confirmatum, vt patet ex ratione, quam subdit de iure quaestio. nam ante mortem testatoris nullum ius per testamentum acquiritur.

7 Tertiò nota, quòd si vellet fundator hae conditiones apponere contra ius commune, & nollet Episcopus approbare, potest fundator appellare ad superiorem, vt cogat Episcopum ad consentiendum illis, vel vt ipse superior consentiat. Sic Lambert. de iure patron. lib. 1. p. 1. quaest. 9. principali art. 1. num. 12. Innoc. 6. in Litterarum, de preb. num. 5. vbi loquitur de patrono apponente conditionem, vt iura Episcopalia minuantur: quòd est contra ius commune, & tamen vult ipse possit non tenentem Episcopum consentire cogi per superiorem.

Hinc fit primò, quòd potest testator, seu fundator apponere sine consensu Episcopi hanc conditionem, quòd masculi tantum succedant in iure patronatus; & quòd bona in dotem capellaniam data non alienentur, & modum circa Missas dicendas, quia cum hae non sint contra ius commune, sed ipsi consonant, non est necessaria licentia Episcopi. Sic Lambert. de iure patron. lib. 1. part. 1. quaest. 9. principali, art. 2. num. 43.

Secundò inferitur, quid dicendum sit in hoc 9 casu, an scilicet possit fundator beneficii apponere conditionem cum consensu Episcopi, quòd possit patronus remouere beneficiarium, quando voluerit: idem enim non posse, primò ex cap. 1. de capell. monach. in 6. vbi habetur, institutus in capellis ex nulla consuetudine, vel statuto posse amoueri, nisi per Episcopum ex causa iusta. eum debent esse perpetui: sed consuetudo, & pactum acquiritur: ergo. Secundò, quia Episcopus non debet concedere, vt spiritualia iudicio laicorum tractentur, cap. 2. de iudic. & cap. Misericordia, & cap. si ceteris, de elect. sed si instituti amouerentur ad voluntatem patroni per pacta praedicta, iam spiritualia iudicio laicorum tractarentur, ergo. Pariter minor, quia institutio est res spiritualis. Tertiò, quia ad eum spectat desinitio, ad quem institutio, cap. cum ex inuente, de heret. cap. nullus 1. q. 7. sed patrono laico nullo modo potest competere institutio, cum sit ius spirituale, cuius laicus est incapax: ergo. Quarto, quia nemo potest facere, vt leges non habeant locum in sua dispositione, cap. requisisti, de testam. l. nemo potest ff. de leg. 1. c. ego. Quintò, quia cum laici sint infelici clerici, singulis mensibus mutantur capellanos: quae esse maxima confusio. His rationibus, vt refert Lambert. de iure patron. lib. 1. part. 1. quaest. 9. principali art. 2. in principio, Episcopus Andriae sententiam talem non valuisse hanc conditionem positam cum consensu Episcopi. Sed dicit Archiepiscopum in causa appellationis, essentem ipse Lambertino consilatore reuocasse sententiam, & num. 16. dicit, quòd priorem sententiam videtur teneri Rosensis, Beneuentis, & Stephanus Gal, quos ibi refert.

Sed tenendum est posse cum consensu Episcopi, si quia (vt diximus) potest fundator apponere pacta contra ius commune cum consensu Episcopi. Sic tenet Lambert. ibi n. 17. affert hoc esse ipsammet veritatem. Idem late probat Gut. 3. praet. q. 1. a num.

de num. 18. & defendit nullam requiri causam, & affert pro hoc Felin. cap. ex parte 2. de rescript. n. 15. f. 10. recitantes dictum Thomae Falsoli, dub. 56. Rochus, qui dicit standum esse voluntati eius, qui ita capellam ordinat, vt non sit habitura specialem reuerentiam, quòd intelligit in Lambert. cum consensu Episcopi. Et eodem modo intelligit Felinus, & dicit Lambertinus, quòd per specialem reuerentiam intelligitur ad esse perpetuum, addit Lambert. n. 17. 18. iustam causam apponendi hanc conditionem esse, vt capellaniam melius seruiatur, vel ad providendum suis consanguineis, licet inquit num. 18. etiam nulla existente causa poterat ad apponere fundator. Vnde ad argumenta respondet, quòd ad primò, cap. illud intelligitur, quando statutum, vel consuetudo introducerentur post Ecclesiam fundatam: necesse est ut illa conditiones, & pacta apponantur in limine fundationis. Sic respondet Lambert. n. 20. Ad secundum respondet n. 31. quòd ille iustus loquitur, quando laici tractarent spiritualia propria auctoritate, vt ibi probatur per verbum, praesertim, ac hic est cum auctoritate Episcopi. Ad tertium respondet ibi n. 41. quòd institutio, & desinitio non possunt laico competere, eum sint iura spiritualia, quasi laicus instituat, vel desinitiat, sed competit ipse auctoritate Episcopi, qui approbando hae pacta censetur institutor, & desinitor: neque ad hanc desinitorem requiritur sententia declaratoria, quia sic non diceretur posse patronum mutare ad suam voluntatem. Ad quartum respondet num. 42. quòd solus fundator nescit, secus accedente Episcopi auctoritate. Ad quintum respondet num. 21. quòd hae potestates mutandi concessa patrono, intelligitur de prima tantum capellani mutatione, per l. huius, & hoc sermo, ff. de verbor. signific. & multa ibi affert ad hoc comprobandum. Sed hoc late reprobat ibi Gutier. n. 27.

7 Tertiò inferitur, quòd potest fundator cum consensu Episcopi apponere hae pacta, quòd Ecclesie illius institutio non spectet ad Episcopum, & quòd ea Ecclesia illi non habeat. Sic Lambert. de iure patron. lib. 1. p. 1. q. 9. principali, art. 2. n. 41. Panorm. cap. nobis n. 5. de iure patron. & cap. cum dilectus n. 5. de consuet. & idem tenet Lambert. ibi art. 3. per totum, & maxime num. 16. & 20. concludit posse apponi conditionem de consensu Episcopi, quòd nulla requiratur institutio Episcopi ad beneficium, sed tantum praedictor eligat sibi successorem, nulla sequatur institutio ordinarij, & latissime probat. Quòd si opponatur, esse de ratione beneficii institutionem canonicam, & nulla via absque institutione canonica Episcopi posse obtineri, cap. 1. de reg. iuris in 6. & cap. ordinarij, de officio ordinarij in 6. & cap. ex frequentibus, de institut. respondet num. 61. interuenit hic, quia illa electio habetur pro institutione ordinarij, cum eius consensu, & auctoritate fiat pro institutione.

8 Quarto inferitur posse cum consensu Episcopi tollere regimen, & administrationem capellae Episcopo. Sic tenet Panorm. praesertim duobus locis cum num. & Lambert. ad art. 2. num. 43.

9 His ergo suppositis, fit prima conclusio, nullo modo potest fundator apponere conditionem, quòd ad tale beneficium non admittatur aliquis, nisi de tali natione, vel de sua familia, licet sit indignus, quare nullo existente in ea digno, aliando eligi debet. Ratio, quia nemo etiam ex suis facultatibus potest beneficium contra ius diuinum, & naturale instituire, contra quòd est indignum praesentare ministerio Ecclesiae. Item quia nequit disponere cum Ecclesie detrimento, ac indignum est Ecclesiae nocuus. Sic Aragon 2. 2. q. 13. art. 2. fol. 215. pag. 1. ad ultimum. Solon eadem art. 3. antequam fol. 1016. Soto lib. 3. de iust. quaest. 6. art. 2. ante 10. dicit Spino spolia testam. glossa 2. c. 1. Nawarr. miscell. 41. n. 76. Ledelm. 2. q. 4. quaest. 18. art. 2. fol. 256. pag. 2. & omnes hi dicunt hoc esse certum.

Secunda conclusio, bene potest fundator etiam in beneficiis curatis instituire, vt ad Ecclesiam ministerium electio fiat ex certo genere personarum, vel ex influentibus familia, & tunc patronus nequit praesentare etiam dignitatem, si non sit ex illis, quos prius Ecclesiae conditor nominauit, & Ecclesiae praefici mandauit, sed ex eo genere personarum teneat eligere digniores, & ex illente in eo digno aliquo, nequit extra illud dignit eligi. Probat primò, quia in hoc nulla iniuria irrogatur Ecclesiae, cum ipsi minister dignus praesentatur, nec cuiusvis, quia assignatur ipsi minister dignus, & idoneus, nec est acceptio personarum, quia hae est, quando bona communia non dantur digniori, ac illud beneficium non est ex bonis communibus, nec post eius electionem est bonum commune simpliciter, sed cum conditionibus per testatorem positus. Vnde tenent et contra ius naturae, & diuinum, quando bona communia simpliciter non distribuuntur dignioribus. Secundo, quia de his bonis non tenentur alij quicquid facere, quòd melius est, sed tantum id quòd est bonum. Tertiò, quia ideo ius naturale, & diuinum distinguit Episcopos, vt beneficia communia deat dignioribus, quia non sunt domini bonorum illius beneficii, sed dispensatores, sed hic fundator est dominus, ergo non cogitur ita fundare, vt sint quarendi vndeunque digniores. Sic tenet expresse etiam in beneficiis curatis Aragon 2. 2. q. 6. art. 2. fol. 133. p. 4. & idem colligitur ex alijs Doctores, qui absolute docent, & non distinguendo an beneficium sit curatum, vel simplex, quòd est licita talis conditio. Hi sunt Couarr. reg. practicum 2. part. 6. 7. num. 3. Nawarr. miscell. 43. num. 76. Laurentius, & Zenzelinus, quos refert, & sequitur Anchar. Clemens quia contingit de relig. donabilis, notabili 9. Dominicus cap. cum in Ecclesia, notabilis, de praebend. in 6. Cardini. consil. 11. Azebedo lib. 4. tit. 5. lib. 1. recip. num. 15. Spino spolia testam. gloss. 2. num. 40. c. 1. Ledelm. 2. q. 4. quaest. 18. art. 2. fol. 256. pag. 2. Rochus de iure patron. verbo huiusmodi, quaest. 18. Lambert. de iure patron. lib. 1. part. 1. quaest. 9. principali art. 2. n. 27. 38. & num. 109. 110. 111.

Nota primò quòd si talis conditio apponatur sic, vt semper praesentetur aliquis de sua familia eo existente, non est opus consensu Episcopi: si vero apponatur negatiue, quòd scilicet non possit praesentari nisi de sua familia, non potest apponi sine Episcopi consensu, qui redcat eum ad honestum, scilicet vt intelligatur, quando existit aliquis idoneus de sua familia, & eo non existente, alter: & nullo modo tenet conditio aliter intellecta, sequeretur enim absurdum, quòd scilicet nullo existente de sua familia, nullus deberet praesentari. Sic Lambert. eodem art. 1. n. 109. 110. 111. & lib. 2. 3. part. quaest. 5. principali art. 4. num. 15.

Secundò nota, quòd si testator praesentandum esse de sua familia voluit, de illa debet esse. Si vero

dixit de progenie, de genere, vel de linea ab eo descendente, sufficere presentandam ab eo descendente quocumque modo, sine agnationis, sine cognationis, & si duo repeterentur eisdem generis, esset preferendus magis propinquus testatoris, vel patrono. Sic Lambert. ca. 9. s. principali art. 2. n. 1. s.

17 Tertio nota quod si presentator possit legem, ut non possit presentari, nisi exiens de illo gremio, & capitulo, est secunda, licet sine consensu Episcopi apposta, quia est conformis iuri communi, ut patet ex dictis dub. praed. Sic Lambert. lib. 2. de iure patron. p. 1. q. 7. principali art. 2. n. 5. s.

18 Tertia conclusio sit, similiter credo posse fundatorem apponere conditionem in beneficii etiam curati institutione, ut satisfaciatur patronus conscientia sua presentando digno, omisso digniori. Quod in beneficiis simplicibus aliquos Doctores tenent retuli in principio huius dubij, sed idem credo inentatis, quia nec Ecclesia, nec clibus fit in iuribus est acceptio per sonarum, cum haec non sint bona communia. Et sic credo, tenent auctores citati p. 1. concl. & etiam, quia non apposta haec conditio alicui Doctores, ut retuli supra, dicunt non teneri patronum presentare digniorem.

DUBIUM XI.

An quando fundator beneficij nullam conditionem apposuit, & presentantur duo ad illud ab aequali numero patronorum, sit preferendus, qui est de sanguine fundatoris, vel detur Episcopo optio.

1 R Ochus de iure patronatus, verbo beneficij, quist. 18. tanquam probabile relinquere dari Episcopo optionem.

2 Sit tamen prima conclusio, si uterque presentatus ab aequali numero patronorum est aequidoneus, non datur Episcopo optio, sed preferendus est, qui est de sanguine fundatoris, propter gratitudinem exhibendam fundanti beneficia: & colligitur ex cap. hinc annu. 71. dist. & sic tenet tanquam probabilis ibi Rochus. Idem tenet Caegor. Lopez p. 1. tit. 15. l. 6. & Gregor. Spino specula. reitam. glo. 1. n. 40. Azabedo l. 14. tit. 3. lib. 1. recapit. num. 12. glof. cap. neminem. dist. 70. c. 2. sine possessione, & ibi Archid. Praepositus, Lambert. lib. 2. de iure patronatus. 5. part. quist. 5. principali art. 2. n. 11. per plures. Et dicit ibi num. 10. nullum contradicere hunc opinionem, & num. 14. quod ita vidit nullis observari, & iudicavit eadens iudex, & consilium existens Adjuccatus, & licetiam obtinuit existens Advocatus.

3 Hoc limitat Rochus ibi, ut non procedat, quando praedecessores instituti erant in eo beneficio, etiam de familia fundatoris; quia tunc si de nono presententur vnus de familia, & aliter aequidoneus non de familia, est preferendus ille alter, ne de iure successio haereditaria in beneficiis, quod idem videtur tenere Panorm. cap. ad decorem de institut.

4 Sit tamen secunda conclusio, patroni non tenentur, quando id non curatum est a fundatore, presentare aliquem de eius familia, sed possunt presentare quos velint idoneos, sed si concurrenti duo presentati aequales numero patronorum, & idoneitate, & vnus esset de genere fundatoris, licet teneat presentatio utriusque, at

Episcopus tenetur praefere eum, qui est de genere fundatoris, & hoc quousque accidat. Vnde non est vera limitatio Rochi. Nec hic datur successio haereditaria, cum utraque presentatio valida sit. Patet etiam ex discendis infra cap. 2. de beneficiis, dub. 26. vbi dicitur, quod est tam fortis ratio, esse de familia testatoris, quod potest Episcopus ob hanc solam causam dispensare in qualitate per fundatorem requisita. Sic Lambert. ibi num. 11. vbi haec omnia dicit.

DUBIUM XII.

Quam diligentiam teneantur adhibere elector, & patronus ad inquirendum digniorem.

1 P Rima conclusio, si eligat, aut presentet indignum, peccat. Patet, quia exponit se periculo eligendi indignum, vel minus dignum scem qui electio est adus voluntatis praesumptio iudicium intellectus. At intellectus de re tibi ignota nequit iudicare. Patet etiam ex cap. bona el. 2. de post. prelat. Neque obstat cap. conicum, de seruitutibus in ordine faciendo, vbi dicitur, scrutatorem ordinandorum eum debere iudicare dignum, quem indignum esse non honoris, quia loquitur de testimonio exteriori, quod reddit Archidiaconus in articulo rogatus ab Episcopo tempore, quo ordines celebrantur, tunc enim debet approbare, modo ei non consistit esse indignus, cum iam sint in particulari examinari de scientia, moribus, & vita. Sic tenet Panorm. dicto cap. bona. Salon 2. 2. quist. 63. art. 2. in eorum. fol. 982. Aragon 2. 2. quist. 62. art. 2. fol. 109. Syluett. electio 1. quist. 26. Aug. verbo electio num. 23. Armilla ibi num. 21. Mercado lib. 6. de contr. 2. cap. 13.

2 Secunda conclusio, tenetur adhibere mediocrem quandam diligentiam ad inquirendum digniorem. Probat, quia qui tenetur ad finem, tenetur adhibere media necessaria ad illum finem obtinendum; sed hic ex officio tenetur eligere digniorem, & res haec est grauis; ergo tenetur saltem mediocrem adhibere diligentiam. Pro hac est Caietan. 2. 2. quist. 63. art. 2. sine, vbi dicit teneri eligere meliorem, ex possibilibus moraliter. Ad idem est Soto lib. 1. de iust. quist. 6. art. 2. in 4. ratione vna conuulsi, vbi dicit eligendum esse optimum, qui rationabilis diligentia potest inueniri. Et Aragon 2. 2. quist. 63. art. 2. pag. 1. fol. 112. vbi dicit licet esse mortalem, & commendam diligentiam. Et Salon eadem art. 2. controuer. 3. fol. 1003. vbi inquit, non tenetur exquirere per orbem digniores, sed ex his, quos habet in promptu, & facile potest nominare. Ad idem est Navarra lib. 2. de restitut. cap. 2. num. 174. vbi sic inquit, non tenetur Rex explorare omnes meliores, & digniores in regno, sed fat est, digniori ex cognitis humana diligentia dare Episcopatum. Vnde fat est Regi, ex tibi oblati a secretario, vel ab eo, qui hoc munus habet, eligere digniorem. Et Couarr. regula peccatum 2. part. 9. 7. num. 5. vbi inquit, tenetur eligens, vel patronus praemittere mediocrem inquisitionem, & diligentiam ad inquirendum digniorem. Et Mercado d. cap. 17. fol. 208. & 209. vbi dicit, que no basta buer una informacion superficial, y per testimonio con vnica verguntia general, sino que es necesario hacer las en particular, y mas de vnos. Idem

Idem tenent quidam recentiores doctissimi, quos ego consilii.

3 Nota quod hic dignior debet esse secundum statuta, & leges iustas alicuius Ecclesiae, vbi enim est statutum, ut eligatur aliquis ex concurrentibus ad examen intra certum tempus publico edito designatum, non tenetur, nec potest eligere elector digniorem, qui eo termino non concurrat, sed ex his qui concurrerunt, est dignior eligendus, iam enim illi, ut ipsi, & non alius beneficium conferatur, ius habent. Sic Aragon 2. 2. q. 63. art. 2. fol. 112. pag. 2.

4 Tertia conclusio, si quis elector habet amicum, vel familiarum, quem certissimo scit esse dignum, potest eligere illum, quando non videt certissimo, & euidenter alium esse digniorem, sed probabilitertantum. Ratio, quia ea certitudo, qua mouit sanam familiarum esse dignum, habita longa experientia preferenda est opinioni, qua habetur de maiori alicuius dignitate, est, que elector seniori, quando mouit hunc certum dignum, de digniori vero est dubium. Sic Salon dicta controuer. 3. fol. 1003. & sequenti, & dodi iuniores.

5 Vltima conclusio, qui adhibuit mediocri diligentia elegit eum, quem putabat esse digniorem, & postea inueniat non esse, non peccat, quia fecit, quod in se est. Sic Mercado supra, Gabr. 4. dist. 15. quist. 7. art. 2. dub. 1. Soto 3. de iust. quist. 6. art. 2. post negam conclus. ante 1. argum. contra ipsam, vbi sic. Preterea maxime Medina lib. 1. summa cap. 14. §. 3. fol. 165. regula 2. Sed notat ibi regula 4. quatenus loquitur quidam doctissimus iunior a me consultus, que los que examinan estan obligados a sub peccato mortal a diez al Obispo, qual es el mas digno, porque dice el Obispo, que no lo digan qual es el mas digno, sino que digan si son dignos, es en baxa romance decir, que lo quiere prober, a quien quisiere.

DUBIUM XIII.

An sint peccati eligens minus dignum omisso digniori, ita etiam peccet minus dignus acceptans.

1 D Vplex est sententia. Prima dicit peccare eodem modo, & respondet ad simile, quod solet adduci pro secunda sententia, quod quando pater, & extraneus laborant extrema necessitate, non peccat extraneus accipiens panem sibi a filio potestum, quia ius habet ad incedum vitam suam, at dignus in concurrentia dignioris nullum ius habet ad beneficium, immo peccat contra iustitiam alteri sibi euulserunt. Sic Nauarra lib. 1. de iust. cap. 2. n. 163. 164. fol. 170.

2 Secunda sententia verior, dicit non peccare acceptando. Primo, quia etiam in concurrentia dignioris habet ius ad acceptandum, si sibi consentiat, licet confertens peccet, quia collatio in utroque foro est valida; sicut quando pater, & extraneus extreme laborant, extraneus recipiens panem a filio non peccat, & habet ius ad acceptandum sibi collatum, licet confertens peccet. Secundo, quia recipienti beneficium non incommittit conferre illud, nec aliorum merita explorare, sed tantum vere, & prudenter sibi conscientia esse. Id. Sanchez, Consil. moral. Tom. 1.

de sua iustitia. Sic videtur tenere D. Thom. 2. 2. quist. 183. art. 3. & tenet etiam ibi Caietan. & quist. 62. art. 2. §. Ad confirmatiorem vltimum. Soto 3. de iust. quist. 6. art. 2. post 9. conuulsi, vbi sic. contra a licet tamen equitatis. Salon 2. 2. q. 63. art. 2. conuulsi 13. fol. 103. Medina lib. 1. de iure patron. cap. 3. num. 75. Perca lib. 1. ordin. 2. l. 6. l. 1. fol. 153. vbi sic. dignum autem. Ad idem 4. materia de restitut. quist. quae incipit, quia iam determinatum est. Ad confirmationem tenendum contra 1. conuulsi fol. 118. in parum pag. 2. Couarr. referens Ricardum, & Sotum 4. dist. 15. in regula peccatum 2. part. 5. 7. num. 4. vbi sic. ex his autem. Maioris 4. dist. 24. quist. 8. §. 9. & alij docti iuniores a me consulti, inter quos D. Henriquez in suis etiam manuscriptis. Idemque a viris doctis resolutum est Compluti.

3 homo silem dicit Soto ibi, quando dubitaret de sua dignitate, quia non tenetur se examinare, sed electores ad hoc tenentur, quando vero sciret se indignum esse, manifestum est non posse acceptare; quia nullum prioris habet ius. Sic Navarra ibi, Gabr. 4. dist. 15. quist. 7. art. 2. dub. 1. L. delm. 2. 4. quist. 18. art. 2. dub. 9. fol. 153. pag. 4. vbi sic. totum dicitur.

4 An vero minus dignus possit pro se procurare beneficium, & se opponere videns ex hoc impediri digniorem, dicitur infra dub. 17.

DUBIUM XIV.

An pater & filius possint simul in eadem Ecclesia beneficium obtinere.

1 H Oc dubium potest tractari de filiis legitimis & illegitimis, & de vtriusque respondendum est, ac in hoc tantum de legitimo.

2 Sit prima conclusio, filius legitimus sacerdotis potest esse beneficiarius in Ecclesia, in qua patet ius fuit, immo & succedere illi in eodem beneficio mediate, id est, dummodo aliqua persona media inter patrem, & filium illud beneficium obtinuerit; non tamen in beneficio paterno immediate succedere, id est, ita vt nullus mediet inter patrem, & filium in eo beneficio. Patet prima pars, quod scilicet potest mediate, ex cap. ex transmissa, & cap. ad extirpandum, de filij p. 1. 1. Patet secunda pars, scilicet, quod non possit immediate succedere, id est, ex cap. ad extirpandum, & cap. conuulsi, eadem tit. Et ratio huius prohibitionis fuit, ne videretur esse successio haereditaria in beneficiis, Sic tenet glof. d. cap. ad extirpandum, vbi sic. Amouere. Tab. beneficium 2. quist. 13. Syluett. beneficium 3. quist. 6. Armilla verbo beneficium num. 21. vbi Aug. num. 16. Ripa cap. inter ceteros, de rescript. num. 18. 17. glof. cap. Apostolica 8. quist. 1. vbi sic. Probandum, & ibi Tutercem num. 4. & 2. Bernardus Diaz praed. cap. 3. num. 3. Panorm. d. cap. ad extirpandum, num. 5. Host. summa tit. de filij p. 1. 1. §. Rebuff. praed. tit. de dispensat. super defectu natalium, n. 19. 22. 23. Nauarra cap. si quando, de rescript. in aucto. quod noue apponit in fine totius illius capituli, num. 4. §. 3. Archid. Dominicus, & Praepositus d. c. Apostolica. Anron. & Host. cap. ad hoc de filij p. 1. 1. Dehis d. cap. inter ceteros, num. 4. Inuoc. d. cap. ad extirpandum, Penopolitus in summa 65. dist. sine, Mandolius de seruitutibus, tit. de dispensat. ad beneficium in Ecclesia, in qua pater & filius.

3 Nota primo hoc habere verum etiam post Tri. M. 2. dent.

9 Hinc fit, quod hoc Trident. decretum non improbat dispensationes praeteritas, sed illas restringit, scilicet ut non possint pater, & filius in eadem Ecclesia simul ministrare, sed futuris omnino reprobatur; quare si filius ex legitima dispensatione obtinuerit ante hoc decretum etiam beneficium paternum, potest post hoc decretum illud retinere, modo pater iam non habeat beneficium in ea Ecclesia, pater ex dictis. Sic Conarr. in illa annotatione.

10 Secundo inferitur quod si filius illegitimus electi prius obtinuit beneficium in aliqua Ecclesia, & postea pater in ea obtinuit aliud etiam dissimile beneficium, non esset cogendus tunc filius dimittere beneficium, sed pater, quia tunc vult hoc decretum Trident. cogi filium beneficium dimittere, quia illud contra honestatem publicam, quam ceteris canonibus statuendam esse censuerunt in eadem Ecclesia, in qua pater ministrabat, obtinuit. Quod in hoc casu non contingit in filio, sed in patre. Sic Conarr. in eisdem annotationibus.

11 Tandem nota, quid attendendum sit, si filii clericorum illegitimi habuerint accessus, regressus, vel coadiutorias ad aliquod beneficium in Ecclesia, in qua parentes habuerint beneficium, non possunt per eos accessus, vel regressus, vel coadiutorias assumi ad beneficium, videtur enim posse, tum quia hoc decretum non loquitur de praeteritis, ut dixi, in casu quo simul pater, & filius ministrant, quod in casu non contingit, & filius allequitur beneficium per ius, quod habebat ante Trident. nempe ratione illius regressus antea habiti. Secundo Tridentinum eadem sententia, cap. 7. de reform. non tollit regressus, & coadiutorias praeteritas, sed tantum futuras post Concilium: ergo non dicendum est, cap. 16. esse contrarium, & tollere futuras. Sed dicendum est, non potestum quia consequutio illius beneficii non est praeterita, sed futura, & post decretum Concilii, licet sic exequutio quaedam actus praeterita, quia si qui habent accessus, regressus, & coadiutorias, non habent beneficia, nec vult in eis, sed tantum ad ea, & in postea dicuntur ea quaerere: hoc decretum prohibet illegitimos post illud acquirere beneficium aliquod in Ecclesia, in qua pater habuit. Tum etiam, quia Concilium eadem sententia, cap. 7. dum non improbat accessus, regressus, & coadiutorias, intellexit in omnibus legitime natis, & etiam in illegitimis, quando per eas non pretendunt beneficium in Ecclesia, in qua parentes obtinuerunt. Sic tenet Navar. in annotatione, quod ponit post cap. 16. quando de re script. et in eadem sententia, cap. 11. & Conarr. in annotationibus dictis.

D V B I V M XVI.

An possint filii, sine legitimi, sine illegitimi habere pensionem super fructibus beneficiorum, quae eorum parentes obtinent, vel obtinuerint.

1 Hec quaestio tractari potest stando in iure communi antiquo, & stando in decreto Trident. cap. 15. de reform.

2 Et stando in iure communi antiquo quidam dicunt non posse. Et arguunt arguendo de toto ad partem, quod argumentum valet, 1. quae de tota, ff. de rei vendicat. Si enim filius excluditur a toto

beneficio, sic & a parte, scilicet a pensione, super parte totum. Sic Gigas de pensionibus, q. 16. Gauria lib. 6. de praesertim Leg. in num. 184. ut eos refert Spino ubi infra.

At nullo verius est, posse, quia nullibi reperitur talis prohibitio, neque argumentum de toto ad partem valet, quando in parte militat diversitas, quam in toto, ut bene Socin. Junior in cons. 187. n. 22. lib. 4. Sic Gigas in addit. ad suam quaest. 86. de pensionibus, ut cum refert, & sequitur Mandosius de signatura gratiae, tit. de dispensatione ad beneficium in Ecclesia, in qua pater, & filius ex constituto, Spino speculo testam. glos. 1. num. 22. Paleotus, & Gomelius per ipsum citati ibi.

Sed Trident. cap. 11. statuit ne filij clericorum possint habere pensiones super fructibus beneficiorum, quae parentes eorum obtinent, vel alias obtinuerint quando non sunt habiti ex legitimo matrimonio; quare cum hoc decretum loquatur de futuris (ut dixi sub praecedenti) filij clericorum, qui ante illud decretum obtinuerunt pensionem super beneficiis paternis, possunt etiam modo retinere. Sic Spino ubi, dicens sic esse declaratum per Cardinales: & modo multos clericorum filios obtinere pensiones super beneficiis patrum, obtentas ante hoc decretum.

Similiter cum Tridentinum, ibi (ut dixi supra) dub. 14. utal imponat circa filios legitimos, poterant etiam hodie obtinere pensiones super beneficiis paternis.

D V B I V M XVII.

Quis possit dispensare cum filijs legitimis, vel illegitimis, ut succedant in beneficio paterno.

1 Certum est cum illegitimis solum Papam posse, ut patet ex cap. dilectus, de filijs praebitis, & tenent omnes citandi.

Nota, quod si Synodus beneficium, q. 15. Tab. beneficium 2. q. 19. Angel. verb. beneficium, n. 18. Arm. n. 23. dicitur, quod licet Episcopus nequeat cum his dispensare, ut succedant in beneficio paterno, nec vi simul cum patre sint in eadem Ecclesia beneficiarii, at potest dispensare, ut mortuo patre in eadem Ecclesia habeant aliud beneficium. Sed, ut dixi supra dub. 15. conclus. 2. ad hoc nulla requiritur dispensatio stando in iure communi antiquo, iuxta quod loquuntur in laud. hores. At post Trident. sess. 23. cap. 15. de reform. certum est cum filijs legitimis clericorum non posse Episcopum dispensare, ut obtineant beneficium in Ecclesia, in qua eorum patres iam defuncti beneficium aliquando obtinuerunt, quia id gravissime prohibetur ibi, & improbantur dispensationes factura, & Episcopus nequit dispensare in lege generalis Concilii.

De filijs vero legitimis dubium est, an possit Episcopus dispensare, ut immediate succedant in beneficio paterno. Duplex est sententia.

Prima dicit posse Episcopum dispensare ex causa iusta, concernente scilicet utilitatem Ecclesiae, absque causa vero non. Et probant per e. e. tua, & e. veniens, de filijs praebitis. Sic Host. in de filijs praebitis, n. 6. Raynerius in factis eadem in Panorm. e. finali, cod. tit. n. 1. Tancred. Gothard. & Ioan. quos refert, & sequitur Archid. cap. vide filios praebitis in 6. num. 4.

Secunda

4 Secunda tamen sententia tenenda docet non posse, quia expresse d. dilectus, dicitur non posse Episcopum, nempe Legatum Papae, & non sit distinctio de filijs legitimis, vel illegitimis. Item, quia haec prohibitio est de iure communi Pontifici, in quo Episcopus nequit dispensare, cum inferior non possit in l. superioris dispensare. Hanc tenent Ripa e. inter ceteros, de re script. num. 17. glos. cap. 1. q. 6. dist. 6. fine, & Apostolica 8. quae 1. vers. Praebenda Mandosius de signatura gratiae, tit. de dispensatione ad beneficium in Ecclesia, in qua pater, glos. d. cap. dilectus, vers. non obstat. Rebus, praxi benefic. tit. de dispensa. super defectu natalium, num. 22. Ioan. And. e. penult. de filijs praebitis, Ioan. Monachus, & Domin. cap. 7. de fil. praebitis in 6. vbi & Francus num. 7. Speculator tit. de dispensa. §. Nemo de Episcoporum, sine.

D V B I V M XVIII.

An sicut filij non possunt succedere in beneficio patris, ita & nepotes in beneficio avorum, & sic de reliquis descendibus? & quid de collateralibus.

1 Certum est collateraliter posse, quia nullibi habetur talis prohibitio, & non militat eadem ratio, quae in descendibus, nempe detur successio in beneficiis: & sic tenent omnes Doctores citandi.

2 Sed dubium est de nepotibus, & aliis descendibus, triplex est sententia.

Prima ait non posse nepotes succedere in beneficio avorum. Ratio, quia appellatione filiorum nepotes continentur. l. liberorum, ff. de verb. signif. c. §. filii, in l. de hered. quali. Item quia fieret manifesta frans canonice decretis; qui enim nequit filio dare beneficium, minime negotio nepoti concederet. Sic tenent glos. e. ad v. expanda, de filijs praebitis, vers. si. & in l. unum, in mola e. ex parte et 2. de officio deleg. sine. Butrus d. c. ad v. expanda, num. 7. dicens communem esse. Salzedo praes. Bernardi Diaz cap. 49. Guill. e. Raynerius de testam. verbo, & v. vorem num. 693. Rebus, praxi benefic. tit. de dispensa. super defectu natalium, num. 25. & Card. & Archid. quos ibi refert, & num. 27. dicit, ipsaque sequitur Salzedo supra) hoc habere verum etiam in nepote legitimo et iustio, vel spurio, & sic dicit Rebus, censuram Tolosanum, & num. 16. dicit, hoc esse verum, licet pater sit vniu. Idem tenent de nepotibus, immo & de omnibus descendibus dicitur idem Laur. & Alanus, quos refert Turrec. 2. q. infra.

3 Secunda sententia sic distinguit, si pater est viuus, potest nepos in beneficio aut immediate succedere, quia tunc cessat ratio prohibitionis; nam si iure successiois habuerit, non nepos, sed eius pater esset successiois, si vero pater obit, nequit nepos in eo beneficio immediate succedere, quia tunc nepos, tanquam proximior succedit, & sic manet ratio prohibitionis. Sic tenent Host. summae de filijs praebitis, num. 5. Turrec. e. Apostolica 8. quae 1. num. 8. Syluest. beneficium 3. quae 6. Tabien. beneficium 2. quae 13. Ang. verbo beneficium, num. 16. Arm. num. 12.

4 Immo idem dicunt de omnibus descendibus Host. Syluest. Tabien. Ang. ibi. Arm. ibi. num. 21.

Tertia sententia caeteris probabilior dicit posse nepotes immediate succedere in beneficio avi. Ratio, quia cum haec decreta penaliter sint, sunt restringenda: cum ergo de solis filijs loquantur, non sunt extendenda ad nepotes, maxime, quia tantum in favorabilibus nepotes veniunt nomine filiorum, non autem in odiosis. Ite Gauria, in capite, ff. de ritu nupt. pater, ff. de adult. Bart. Aliberrum n. 6. ff. de verb. signif. communiter receptus, ut testatur Conarr. lib. 2. varar. cap. 18. num. 2. vers. primum, & Spino ubi supra, item, quia licet filij clericorum ab hereditate paterna omnino excludantur, non tamen nepotes. Hanc tenent glos. cap. 3. dist. 36. & cap. Apostolica 8. quae 1. vers. Praebenda. D. Ant. 3. tit. 18. cap. 4. n. 1. Rayner. & Priciensis, quos refert Tur. supra, Bellamira d. cap. 2. Apostolica, num. 5. dicens communem, & ibi Praepositus num. 20. & ibi Archid. Ponor. cap. Ascendi, de accus. num. 2. & cap. ex transmissa, num. 7. de filijs praebitis, & cap. ad v. expanda, eodem tit. num. 8. vbi & Ioan. And. Gauria, dicens sic praesertim, lib. 7. de praes. Legati. num. 513. Spino speculo test. glos. 3. num. 23.

D V B I V M XIX.

An sicut in parentum beneficium nequeunt succedere filij, ita nec parentes in beneficiis filiorum.

1 Duplex est sententia.

Prima dicit non posse etiam parentes succedere in filiorum beneficiis, quia cum tantoratio sit in utroque casu, idem ius esse debet, cap. 11. glossatione, de consuet. & cap. in re, casus, ut refert maximo, quia sumus in correlatiis, quorum idem est ius. l. finali. de ibi Bart. verba, d. v. m. ff. de acceptil. sic Archid. & Host. quos refert Laur. infra. Idem tenent Turrec. e. Apostolica 8. quae 1. num. 3. & cum hac videtur manere Mandosius de signatura gratiae, tit. de dispensa. ad beneficium in Ecclesia, in qua pater sit, & refert ibi Giganteum, quae 86. de pensionibus, dicens forte hac posse sustineri.

Secunda sententia probabilior ait, posse succedere: ratio, tum quia hoc non invenitur expresse prohibitum, & cum sit penale, potius est restringendum. Tum etiam, quia non militat eadem ratio, nempe quod detur successio hereditaria in beneficiis, cum rarum sit, ut filij thesaurizent parentibus, & eis beneficia resignent. Sic tenent Rebus, praxi benefic. tit. de dispensa. super defectu natalium, num. 29. Gigas ubi supra, dicens esse communem Bernardus Diaz practica canonica cap. 49. num. 4. Ioan. And. quem refert, ac sequitur Panos. cap. ex transmissa, de filijs praebitis, num. 7. Praepos. e. Apostolica 8. quae 1. dicens esse communem, & ibi glos. vers. Praebenda, dicit forte hanc esse veram.

Hinc non est tenendum, quod decretum est in congregatione provinciali Toletana anno 1522. tum, neque non posse parentes succedere in beneficiis filiorum illegitimorum.

Sed contrarium hic probatur.

DVBIVM XX.

An qui possidet triennio pacifice beneficium colorato titulo, non tamen vero, & legitimo, sit tutus in utroque foro, ut post non veniat rescindere.

Hoc dubium, quod gravissimum est, movetur propter regulam Cancellarie de trienniali, que est 33. que sic se habet. Si quis quocumque hoc beneficium beneficium, quocumque fuerit, absque sponiaco ingressu ex Apostolica, vel in ordinaria collatione, vel electione, & electione legitime confirmacione, seu presentacione, & institutione aliam, ad quos beneficium habuit collatione, electione, & presentacione, sit quous alia diffinitio periturus, per triennium pacifice possiderit, idem in beneficiis, si diffinitio Apostolica, ex aliqua reservatione generalis in corpore inchoata, reservatione facta, se non intravit, super eadem beneficium taliter possessio molestari non potest. Nec non reservationes de beneficiis huiusmodi possit fieri, nisi in, & in causa cessare debent decreta, antequam super illis iuris penitus extinguerentur. Hec ibi. Hec regula oritur habuit ex quodam decreto Concilii generalis Basiliensis, incipiente, Antiquaque non videtur, ut notat Ludovicus Lopez supra regula, de renuntiati, in propositio, & Felinus cap. sicut de sententia, & re iudic. num. 10. hoc autem decretum habetur in Concilio Basiliensi sessio 1. parolo post principium de pacifice possessoribus. Et sic se habet. Quotumque non videtur, sed habent coloratum titulum, pacifice, & sic licet per aliam dignitatem, beneficium, vel officium, cuiusvis precario habentur possiderit, vel in futurum possiderit, non possit postea in peritioria, vel postposito a quocumque etiam ratione iure iudicis impetrari nullatenus, excepto hostilitatis casu, vel alterius in iure impediendi, de qua professari, quod illud in iure extinguitur. Hec ibi. Et tertio minus regule est, ut notat Ludovicus Gomez ibi quest. 28. propter negligentiam non perentiam ius suum intra triennium, denegatur postea illi actio in beneficium lib. inchoato titulo possideatur.

Hinc fit, quod quomodo in alio casu prescripto contra legitimum impeditum: at hanc preteritio beneficij pacifice triennio possessi non procedit contra legitimum impeditum: sed si pretor beneficij talis ab alio triennio pacifice possessi est legitime impeditus, quia scilicet ingruit bellum, vel patris in loco beneficij, ubi debet citari possessore, vel actor est capus ab hostibus, nec potuit consulere procuratorem, tempus illud, quo durat impedimentum, est deducendum de melioribus, & dicitur dormire, adeo quod finito impedimento, tempus sequens continuatur cum precedenti. Patet ex decreto Concilii Basiliensis, a quo deducta est hanc regula, ubi exprimitur casus hostilitatis, vel aliud legitimum impedimentum. Sic tenent multi, quos refert, & sequitur Ludou. Gomez regula de trienniali, quest. 37. Rebus, de pacifica possessio num. 30. 28. que ad 30. & limitat num. 30. nisi tempore belli possit aliter locum, in quo reddatur ius cum saluo conductu. Et num. 30. & sequitur ad 30. dicit idem esse, si actor esset infirmus, vel abiens causa republice, vel effectus furiosus, vel iniuste excommunicatus, & non fuerit in mora petenda absolutionis. Et num. 31. dicit idem esse in quocumque impedimento, quando impeditus non poterat removere. Illud, ut constat ex dicto

decreto Concilii Basiliensis, debet tamen impediri (ut ibi dicitur) protestari impedimentum, & possessori intimari facere quod intellige in casu, in quo possit fieri intimatio: enim esset actor in excusatorem, vel ut detentus, excusandus esset. Sic Rebus ibi num. 30. Gomez ibi quest. 37. Immo hanc procellatio non est necessaria, quando probatur postea impedimentum: ut docet Ludou. Gomez regula de annuali, quest. 75. 76. ad quam referuntur d. quest. 37. & dicitur sic iudiciale Rotam.

Hec in summa continet illa regula de trienniali, que quia difficilis est, & multa habet pertractanda; quatuordecim dubiis sequentibus summariam perstringam.

DVBIVM XXI.

An regula de trienniali locum habeat in foro conscientie, ita ut qui pacifice possidet beneficium triennio absque vero, & legitimo titulo, sed tantum colorato, possit transacto triennio illud in conscientia retinere: an tantum denegetur actio in foro externo adversario ad rependendum illud.

Dplex est sententia. Prima dicit non reddere tutum in foro conscientie, & sic licet talis triennialis possessor non possit molestari per viam actionis, at potest per viam denuntiationis evangelicæ, ratione peccati, quod contrahit retinendo; immo potest prelati ex officio privare illum eo beneficio. Probatur ex verbis regulæ, ubi exprimitur dicitur super talibus beneficiis de triennio possessis nequeant molestari, & nullatenus possit retinere. Ergo exprimitur tantum denegat actionem adversario: sic tenet Colmas pragmat. sanctio. tit. de pacifici possessores verbo, Triennium, & verbo molestari. Et pro hac sententia refert Nauar. statim citandus Ludovicus Gomez regula de trienniali, quest. 38. Sed inde, quia oppositam sententiam tenet, ut mox dicam, & ipse Nauar. fatetur in sua lectura semper mansisse antiquam super hac questione. Idem tenet Couarr. res. p. 1. p. 10. num. 10. conclud. 7.

Secunda sententia probabilior docet reddere tutum possidentem in utroque foro, & sic transacto triennio, posse iura conscientie retinere, seu utatis conditionibus, de quibus statim. Ratio, quia, ut dicit Ludou. Gomez illa quest. 38. illud triennium æquivalere prescriptioni, & sic possessor debet alteri eadē sententia, ac prescribitur 40. annis. Item quia licet titulus esset invalidus, at Papa ad vitandas lites, & scilicet revalidavit titulum per illam possessionem triennale. Et si in foro conscientie id non potest, non satis consultum esset scilicet. Hanc tenet Ludou. Gomez regula de trienniali, quest. 22. Nauar. lib. 3. consilio. tit. de prebendis, consil. 21. sine, & 22. per titulum Giolla antiqua, que est Guillelmus de Monte Ferrato regul. de trienniali, Philippus Probos addit, ad Cist. mon. p. 2. agna, sanctio, tit. de pacifici possessores verbo, coloratum, quest. 32. Rebus, late probans de pacifici possessio num. 30. & sequitur ad 28.

Nota tamen quod Gomez ex regula de trienniali, quest. 38. & 39. dicit eam regulam non dare tutum possessori, sed tantum exceptionem & possessionem ad vitam possidentem, & hoc etiam in foro conscientie,

conscientie. Unde si alter habet ius ad illud beneficium, eius ius per hanc regulam non annullatur, sed suspenditur durante vita triennialis possessoris, quia hinc potest prosequi ius suum. Idem Felin. cap. sicut, de sententia, & re iudic. num. 31. dicens, sic iudiciale Rotam. Idem Couarr. alios referens, regula possessor 2. p. 5. 10. 10. ad quod confert, quod dicit Panor. cap. conuicti, de dolo, & conuict. num. 14. quod possessio decennialis defendit possessorem beneficij, excludendo alium, sed non dat possidenti titulum propter dictum gloss. eodem cap. conuicti, versio, constituitur, ubi ait, quod titulus beneficij nunquam prescribitur. Hinc infert idem Ludou. Gomez q. 60. quod licet triennialis possessor cum colorato titulo fructus legitime retinere possit, & agentem exceptione huius regulæ expellere, at nequitie agere contra habentem verum titulum ad recuperationem aliquorum fructuum perceptorum, quia hæc regula non defendit, nisi possessorem, & ad hoc tantum concedit exceptionem, at in petitorio nihil tribuit.

Sed contrarium est verius, scilicet concedere verum titulum, & actionem ad agendum, ut late probat Rebus ibi, n. 21. & 29. & idem Ludou. Gomez quest. illa 38. refert quendam decisionem Rotæ, & Gasparem quendam Rotæ Auditorem tenuisse, quod confert verum titulum.

Immo habet tantum vim hæc regula de trienniali, quod si quis impetret beneficium defertum per aliquem per plus es annos cum claufula quod habetur tempus detentionis pro expulso, non obstantibus regulis Cancellariæ, non derogatur hæc regula, quia detentio supponitur iuriam factam sine titulo: at hæc regula loquitur de trienniali possessore cum titulo colorato. Sic Ludou. Gomez regula de trienniali quest. 17. licet aliquantulum dubiis.

DVBIVM XXII.

An procedat hæc regula de trienniali contra minorem quatuordecim annis.

Difficilis est, an qui pacifice possidet triennio beneficium, quod debebatur minori, inuenitur hæc regula, ita ut minor nequeat restitui.

Rebus de pacifici possessio num. 307. late probat iurati, nec minorem posse restitui, qui in beneficiis reputatur maior, cap. ex parte, de restit. spoliar. & cap. sicut, de iudic. in 6. faciunt multi Doctores adherentes, in beneficiis non esse restituentium minorem grauitur læsum, quos refert Couarr. 1. variis, cap. 3. num. 1. & multi alij, quos ibi refert dicens, saltem hoc esse verum, quando illud beneficium renunciatum a minori, in quod restituentis erat, alteri collatum fuerat. Quod contingit in presenti, & fauet, quod plerique, quos refert ibi Couarr. num. 3. versio, quinto, annotatus, scilicet non esse locum restitutionis contractus, etiam in beneficiis deceptio ultra dimidiam contigerit maioribus ætate, ut in permutatione beneficiorum.

Sed Gomez regula de trienniali, quest. 19. dicit, quod licet de rigore iuris ita sit, at de equitate, quia multum attenditur in beneficiis, sic dispensandum est, si agitur de damno vitando, restituitur minor, non obstante pacifica trienniali

possessione; si verò agitur de lucro captando, tunc non restituitur, ut si minor plura beneficia habet, & de vno possit vivere, vel si unum habet et quod tam onerosum esset ei, quam vitæ, tunc etiam non restitueretur. Idem Colmas pragmat. sanctio, tit. de pacifici possessores verbo, impedimentum, facit quod tenet Couarr. 2o cap. 5. n. 3. versio, contrarium, alios referens, scilicet, quod minor laicus in beneficiis Ecclesiasticis renunciatione, etiam ad beneficium post eam renunciationem alteri collatum sit, est restituendus. Et hæc sententia est probabilior, at prima est probabilior.

DVBIVM XXIII.

An non tantum possessor beneficij triennialis gaudet beneficio huius regulæ, ut molestari non possit, sed etiam ius cum quo talis possessor triennialis permittitur, & si qui de non habet beneficium possessum triennio per permutationem.

Dplex est sententia. Prima non gaudere nisi solum possessorem, quia est privilegium personale, quod personam non egreditur, cap. privilegium, de regulis iuris in 6. Item quia in beneficiis nulla datur successio respectu tituli, 1. de prescript. & c. M. infra. 8. q. 1. nam titulus prædecessoris extinguitur omnino per eius mortem, vel renunciationem, nec aliquid de iure mortui ad successorem transmittitur, cum nihil ex iure primi habeat, sed ex nova electione, & collatione, ut notant Ioan. Monachus, Ioan. Andr. & Guillelmus, quos refert Lud. Gomez regula de trienniali q. 13. ubi hæc sententiam tenet, & eandem tenet Colmas pragmat. sanctio, tit. de pacifici possessores & glossator regula de trienniali.

Sed contrarium est verius; primo, quia prædecessor possidens beneficium cum colorato titulo per triennium, vel per decem annos secundum dispositionem iuris communis, præscribit ius cuiuscumque competens, ut notat Panor. c. conuicti, de dolo, & conuict. Ergo tali iure potest vii successor, qui sit est in beneficiis excludere actionem per exceptionem iniuriam non sui; & in tali materia licitum est vii iure prædecessoris; ut docent Compstet. Ioan. Andr. Card. cap. mandatum, de rescriptis. Felin. & Immoles capitulum, eod. tit. Rebus ubi infra, & respondet ad rationem oppositam, quod non potest succelli in beneficio vii iure prædecessoris, quando vult ex solo titulo, & possessione prædecessoris ius suum fundare sine nouo titulo, locus verò, quando se fundat in proprio titulo noue acquisito, & ad excludendum alterius titulum excipit de iure sui prædecessoris. Secundò, quia regula generaliter dicit non posse possessorem molestari, at molestato succellere molestaretur, quia cuius iure successor, cogitur prædecessor reddere beneficium, quod habuit ex permutatione. Hanc tenent Rebus de pacifici possessio num. 37. 18. Ripa lib. 1. rescriptis, consil. 17. Staphileus de litteris gratia, fol. 91. & multi excellentes viri, & Cancellarie iuris Romani, ut refert Gomez ex quest. 13.

An verò, si defunctus triennialis possessor operaret se defendere contra alterum molestatum in transferatur hoc ius in subrogatum in iure, & ad omne ius, quod quomodolibet defuncto competeat, consule Gomez quest. 14.

DVBIVM XXIV.

Quae conditiones exigantur, ut reuocata possessor iustus sit virtute regulae de triennali.

Dico, exigi decem conditiones. Prima est, bona fides. Secunda, possessio. Tertia, ut sit pacificus. Quarta, per triennium. Quinta, ut possessio haec sit beneficii ecclesiastici. Sexta, ut ad sit titulus. Septima, ut titulus sit saltem coloratus. Octaua, ut non sit simoniacus possessor. Nona, ut non sit violentus. Decima, ut non sit intrusus in beneficio dispositioni Apostolicae ex aliqua reservatione generali in corpore iuris tibi reuocato. De quibus conditionibus scortum agendum est in decem dubiis sequentibus.

DVBIVM XXV.

Circa primam conditionem, an in possessore triennali requiratur bona fides, ut possit se iuere hac regula.

Dixit est sententia. Prima dicit, non requiri bonam fidem. Ratio quia per hanc regulam aliquid de nouo inducitur ultra ius commune, at nihil operetur, nec de nouo inducitur, si ad eam exigeretur bona fides. Item quia regula tantum petit titulum coloratum, & duos calus male fidei excipit, scilicet simoniacum, & intrusum in beneficio vacante apud Sedem. Item, quia in temporalibus in praescriptione agitur de maiori praedictio, cum per praescriptionem verum ius, & dominium acquiritur, & sic non mirum, si requiratur bona fides: at per hanc regulam tantum acquiritur possessio ad vitam possidentis duratura. Sic Ludou. Gomez regula de triennali, quest. 51. & dicit bis in Rota sic esse decilum: & dicit hanc exceptionem etiam mala fide post triennij possessionem reddere tutum etiam in foro conscientie possidentem. Quia Papa ad vitandas lites, & scrupulos, hoc potuit facere, immo & dare verum ius, & dominium propter plenissimam in beneficiis potestatem, quam habet. Idem Couarr. regula possessor 2. p. 5. 10. num. 1. o. at dicit non reddere tutum in conscientia.

Secunda sententia veteri tenet requiri bonam fidem possidentis, quia non est credibile velle Papam fauere peccanti, ac in illa fidei possessori. Item, quia regula generalis est, male fidei possessorem nullo tempore praescribere. cap. possessor, de regula iuris in 6. quod etiam in spiritualibus procedit, ut bene glou. cap. conuicti, de dolo. & conuicti, in ff. de iur. iur. & dicens, hoc, aliquid ultra ius commune operatur hac regula, quia de iure communi semper poterat possidere molestari, nec praescriberetur titulus, ut bene Rebus. ubi infra. Hanc tenent Nauarr. lib. 3. consil. tit. de probandis, de consil. 42. in 2. consil. 30. Rebus. de pacif. possessor. num. 29. Guillerimus, quem refert Ludou.

Gomez d. quest. 41. dicitque Rotam, re lapsus disputata, nunc in hanc, nunc in aliam partem declinare.

DVBIVM XXVI.

Circa secundam conditionem, quae est possessio, quomodo intelligatur.

Dico, sit esse, siue per se siue per alium pacificam possessionem triennio; quia qui possidet per alium, ipse videtur possidere. l. 1. §. de cessat. ff. de vi, & vi armata. Sic Rebutius de pacif. possessor. num. 84.

Hoc tamen intelligitur, quando alius meo mandato accepit iure nomine possessionem, si enim id fecit absque meo mandato, licet postea ratum ego habeam, tantum computabitur tempus triennij a die meae ratificationis, & non a die, qua aliter accepit possessionem; quia ratificatio non potest retraheri in praedictum tertij, sed tantum ratificantis, ut concludunt Doctores, & glou. cap. ratum, & cap. ratificatio, de regul. iur. in 6. Sic Gomez regula de triennali, quest. 59. dicens sic decidisse Rotam.

DVBIVM XXVII.

Circa tertiam conditionem, scilicet, ut possessio illa per triennium sit pacifica, quid intelligatur per pacificam.

Si prima conclusio, hic pacifica possessio sumitur, id est, sine lite. Et sic licet sit controversia verbalis, si non fuerit peruentum ad citationem, dicitur pacifice possidere. Sic Rebutius de pacif. possessor. in 65. Bonif. Clemens, vniuersa, de sequet. possessor. vbi & glossa vniuersa, explicat, quod ante litem motam possideret pacifice; postea vero non. Et ibi Imola num. 18. Guido Papa quest. 85.

Secunda conclusio: non perturbatur pacifica possessio, licet reus per suas literas fateatur habuisse notitiam citationis contra eum ante triennium decreta, nisi peruentum sit ad litem. Sic Gomez regula de triennali, quest. 55.

Tertia conclusio: per citationem nullam, ut quia defuit iudicio, non interruptitur pacifica possessio. Sic late probans, & adducens plures decisiones Rotae Gomez regula de triennali, 34. & regula de annali, quest. 43. vbi multos Doctores refert, & Colmas pragmat. sanctio, tit. de pacif. possessor. vbi iudicio.

Hinc fit, quod si quis falsè assertus meus procurator citatus possiderem, qui post possedit triennio, immatur hac regula, & dicitur pacificus possessor, licet postea ratificem gesta per illum, quia citatio fuit nulla, nec ratificatio potest retro praedictum tertij trahi: ut probant supra. Sic Gomez regula de triennali, quest. 39. dicens sic decidisse Rotam.

Quarta conclusio: si possessor conueniret ab aduersario ante triennium, & ipse declinat Rotam, & antequam constituantur iudices, labitur triennium, non dicitur pacifice possidere, quia non tenet per actorem, nec requiritur ad hoc litis contestatio. Sic Rebut. de pacif. possessor. num. 170.

Quinta conclusio: dicitur pacifice possidere possidentis triennio, licet Episcopus, vel alius accipiat fructus primi anni, Rebut. ibi num. 85.

Sexta conclusio, ut non dicitur pacifice possidere, si est, turbetur eius vicarius, quem tenet quis intra triennium, quia alias fieri posset frans recedendo.

recedendo. Sic Rebut. num. 85. Militis in reposito, verbo possessio pacifica, quest. 131.

Septima conclusio: fat est, quod moueatur lis super possessione intra triennium, ut non dicatur pacificus, quoad proprietatem: unde non dicitur pacificus, quando mouetur ei lis tam super possessione, quam super proprietate. Sic alios referes, & dicens ita seruari in forensi iudicio, Rebut. num. 166. contra Gomez regula de triennali, 9. 33. vbi dicit non esse pacificam tantum, quando mouetur lis super proprietate, secus quando super possessione.

Aduerte tamen, quod si mora lite super possessione, & oborta, sententia super possessione, aduersarius rateret per triennium, non posset postea in moueri super proprietate, quia hic pacifice possedit triennio. Rebut. ibi num. 167.

Octaua conclusio: quando partes intra triennium fecerint compromissum, licet alter possideret triennio, non dicitur, durante compromisso pacifice possidere: ut colligitur ex Clement. quando, de appellat. Et quia non potest pars durante compromisso adire iudicem, & prosequi causam sine peccata in eundem positum in compromisso. Sic Rebut. ibi num. 192. contrarium Nauarr. lib. 3. consil. in vltimo, tit. de probandis, consil. 45. num. 6.

Nona conclusio: si litiget quis aduersus vnum per illud triennium, & aduersus alios, non dicitur pacificus quo ad alios. Sic contra Gomez num. 22. vbi dicit, & late probat etiam quoad alios, non esse pacificum, & sic semper seruasse Rotam, tenet Rebut. late probans num. 169. 167. Colmas pragmat. sanctio, tit. de pacif. possessor. super verbo terminatum, vbi, quae ius amittit licet.

Vltima conclusio, per appellationem extrahitalem intimatam possessori, siue fuerit interposita in principio, siue in medio triennij, licet appellatio, & deserto praecesserit possessionem triennalem, interruptitur pacifica possessio, quia non dicitur cessare lis in beneficiis, donec sit sententia. Gomez ibi quest. 54.

DVBIVM XXVIII.

Circa quartam conditionem, scilicet, ut possessio pacifica sit per triennium, qualiter hac triennium intelligatur.

Primo dico, quod hoc triennium debet esse omnino completum, quia vbiunque lex requirit certum tempus, oportet quod sit completum, & computatur de momento ad momentum. l. 5. minorum, ff. de minoribus. Sic tenent Rebut. de pacif. possessor. num. 266. Gomez regula de triennali, quest. 20. Colmas pragmat. sanctio, tit. de pacif. possessor. verbo triennio.

Secundo dico, hoc triennium debet esse continuum, quia semper quando in iure requiritur aliquod tempus, debet esse continuum: ut probant cum multis Doctores lib. 5. summa, 7. 4. n. 51. Sic Gomez d. quest. 20. Excepit tamen casum, quo medio eo tempore actor fuit impeditus, ut dixi supra d. num. 20. in principio.

Hinc fit, quod si quis possidet beneficium pacifice biennio, & obiit, vel renunciat, & successit per annum pacifice, non coniunguntur haec duo tempora, quia in beneficio non succeditur iure hereditario. Item quia titulus praedecessoris moris, vel renunciationis fuit penitus extin-

ctus. Sic Rebut. ibi, late probans num. 267. Gomez in quest. 20. Colmas ibidem, verbo possidit.

Si tamen quis possidet per vnum annum beneficium, nunc ad quod renouatus fuerat, iuxta cap. si beneficium, in probandis in 6. quia scilicet renouatio fuit nulla, vel metu extorta, & antea possederat biennio, licet de vigore iuris verus videtur, hoc non fat esse, quia possessio semel demissa non restituitur, nisi apprehendatur. l. de quo, ff. ex quibus causa. Et ideo necessarium videtur de nouo triennio possidere: at de acquirete videtur hoc lat esse, quia postquam libere potest redire ad suum beneficium, debet esse sine aliquo detrimto. Item quia non videtur amissile titulum, nec possessionem, postquam libere sine noua collatione potest redire ad ipsum. Sic Rebut. ibi num. 170. 271. & num. 143. vbi dicit, sic iudicatum esse Burgundiae.

Tertio dico, quod si quis triennio continuo possidet vigore duorum titulorum, nempe prius vno titulo, deinde alio, satis est, quia per interuentum secundum titulum priam possessionem non amittit, nisi effectualiter illam dimitteret, & alteri traderet. Sic Gomez ibi quest. 46.

DVBIVM XXIX.

Circa quintam conditionem, scilicet, ut possessio illa sit beneficii ecclesiastici, quid per hoc intelligatur.

Primo dico, quod hoc intelligitur, siue habeat beneficium in titulum, siue in commendam ad vitam, quia talis commenda est titulus. Sic Colmas pragmat. sanctio, tit. de pacif. possessor. verbo titulum, Boerius in addit. ad D. num. 7. regula 1. de reg. iuris in 6. Rebut. de pacif. possessor. a n. 33. usque ad 38. vbi dicit sic vidisse seruari in forensi iudicio, & latissime Gomez regula de triennali, quest. 5. secus dicens esse quando commenda est ad tempus, & refert aliquas decisiones Rotae ad hoc, licet etiam in contrarium, nempe non habere locum etiam in commenda perpetua, nec esse titulum, refert nullus.

Secundo dico, quod habet locum hac regula, licet quis possideret beneficium per triennium cum simplici signatura, quia ex sola signatura perfitur gratia, nec requiritur scriptura ad essentiam gratiae. Sic late hoc probans Rebut. de pacif. possessor. num. 50. in iure possessio canonice est simplici signatura capi potest. Et sic seruat Rota, ut firmat Gomez regula de non indicando iuxta formam supplicationis, quest. 1. neque obstat (inquit Rebut. num. 51.) quod Felin. cap. in nostra, de rescriptis, & caprohem. de accus. asserti, adificentem possessionem cum simplici signatura esse intrusum, id enim non est (a quia intrusus dicitur, qui non intrat per osium, at hic per osium intrat, cum habeat Papa provisionem).

Tertio dico, quod non habet locum in officio, & dignitatibus secularibus, seu temporalibus, & profanis, quia regula loquitur de beneficiis, & officiis ecclesiasticis. Rebut. ibi num. 200. quest. 18.

Quarto dico, quod habet locum in quolibet titulo, siue possessor habuerit collationem beneficii possessi per triennium, siue electionem non requirentem confirmationem, ut quando electio fit ab eo, qui potest confirmare, vbi cum hoc requiritur.

requiritur, non fat est sola ele. aio, quia hic titulus beneficij large accipitur pro quolibet modo a iure approbato obtinendi beneficia. Vnde procedit etiam in praesentari & institui, cum institutio sit ecclesiasticis beneficij, & Ecclesiae collatio. Idem in permutatione per superiorem approbata. Idem in translatio auctoritate Papae, quia translatio sic facta dicitur canonice titulus. Haec Rebuff. a. num. 32. vsque ad 38. latius probans, & alios referens.

Quinto dico, quod habet locum tam in beneficio principali, quam vnicuique, quia possidendo principale per triennium non potest etiam super vnicuique molestari, quando facta est valida vnio, & vocatus sit, quorum interest, & fuit facta vnio de vno beneficio alteri accessione, & possedit principale: sed quando possedit accessorium, vel facta est vnio reque principaliter. Haec Rebuff. num. 61. latius probans.

Si tamen post vnionem rite factam, quis impetret illud beneficium vnicuique, & possideat triennio non iuuatur hac regula, quia beneficium non vacabat. Sic Rebuff. ibi num. 62. Gomez regula de trienuali, quest. 8. Siue inquit esset vnio perpetua, sine ad vitam illius, qui habebat.

Sexto dico, quod habet etiam locum in praesentari, sub qua comprehenduntur etiam Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Abbatissae, & qui iurisdictionem habent ordinariam, non recognoscens superiorem Episcopum. Et procedit tam in dignitate seculari, quam regulari, quando dignitas est ecclesiastica, sed quando est secularis, & temporalis. Haec Rebuff. a. num. 63. vsque ad 71. & quia numerari Abbatissam, aduertit, quod foemina etiam iuuatur hac regula in ea dignitate, cuius est capax, vt quando foemina conceditur dignitas per Papam in titulum, vel administrationem: vt in Abbatissa, vel Priorissa perpetua. Sic Rebuff. n. 1. Gomez regula de trienuali, quest. 3. Colinas pragmat. sanctio, de pacif. posses.

Septimo dico, quod licet vicarius Episcopi dignitatem habere dicatur, glof. Clement. & si vicarius, de re scriptis. At non iuuabitur hac regula, quia illa dignitas potius est Episcopi, cuius vices gerit. cap. 1. de offic. vicary, in 6. Rebuffus ibi n. 79.

Octauo dico, quod non habet locum in feudis ecclesiasticis, licet aliquando nomine beneficij veniant. Sic Gomez quest. 4. late probans.

Nono dico, quod intelligitur, etiam in Capitulum, collegium, vel conuentus beneficium possideat, quia haec etiam comprehenduntur sub ea particula, quicunq; possit. Haec Rebuff. late probans num. 6.

Decimo dico, quod habet locum in capellanis collatiis, & praesentariis, quia sunt vere beneficia. Rebuffus num. 87. & 90.

Vndecimo dico, quod non habet locum in pensionibus; vnde non soluens pensionem per triennium, siue sibi siue suo praedecessori impolit fuerit, non iuuatur hac regula. Sic Rebuff. num. 91. Gomez quest. 50. addens idem esse, quando consentit pensioni, & regressus ob non solutionem.

Duodecimo dico, quod habet locum in officiis ecclesiasticis, quia sic dicitur in decreto Concilij Basiliensis, vnde originem trahit hac regula: testas in officiis temporalibus, licet tota sint dari

deiciis. Sic Gomez quest. 6. est inqum dicitur possit includi ratione illius dictionis, quicunq; possit in regula.

Decimo tertio dico, quod habet locum, licet beneficium sit sequestratum, quia sequestratio accessaria non priuat quem possessione sua. Rebuff. num. 86.

Decimo quarto dico, quod habet locum in hospitali, quando datur in titulum beneficij, sed quando non datur in beneficij titulum, sed ad hoc vt eius redditus distribuatur in vltis pauperum, de quibus tenetur reddere rationem rector. Sic contra Felinum cap. de quarta, de praescrip. dicentem etiam in hoc secundo casu habere locum, dicens Gomez multa allegans quest. 7. Rebuff. n. 81. 82. Colinas pragmat. sanctio, de pacif. posses. verbo, beneficium. Nullis in suo reposito, verbo Hospitalia, verbo amplexissima, & verbo beneficium.

Decimo quinto dico, quod regula loquitur de possidente beneficium, non vero de possidente sui conferendi, vel praesentandi ad beneficium, hinc enim transacto triennio potest molestari. Rebuff. num. 83.

Decimo sexto dico, quod possidens beneficium triennio non potest postea molestari, intellige super titulo beneficij, sed super decimis, vel aliis rebus beneficij. Rebuff. num. 293.

Vltimo an habeat locum in beneficiis iuris patronatus, dic quod sic, vt patet ex verbis regulae, praesentatione, &c. Gomez q. 9. At mainis dubium est, quando quis possidet triennio beneficium ex collatione ordinarij, quod praerenditur esse de iure patronatus, & conuenitur possessor elapsi triennio a praesentari per patronum, an possessor iuuatur hac regula, Gomez ibi se remittit ad q. 27. super regula de trienuali, vbi valde obicere loquitur, & videtur tenere (ni fallor) quod iuuatur, & ita mihi videtur.

D V B I V M X X X .

Circa sextam conditionem, scilicet vt aditu titulus, qualiter hoc intelligatur.

Primo dico necessarium esse titulum, patet ex illis verbis regulae, ex Apostolica, vel ordinata collatione. Et Concil. Basili. vnde regula desumpta est expressae dicitur, possidem cum titulo colorato, & iam aliquis titulus requiritur, & fatentur omnes.

Secundo dico, quod non requiritur omnia titulus verus, sed sit esse coloratus. Patet ex decreto Concilij Basili. a quo habuit originem haec regula, in quo expresse dicitur, sit esse titulum coloratum, quia regula haec indistincte loquens debet capere interpretationem a matrice, & fonte. In rethamento ff. de condic. & demonstrat Baldus l. finali. C. de pte instr. & Bart. l. si libarius ff. de regulis iuris. Item, quia si possessor trienualis haberet omnino titulum verum, & validum, nulli sibi prodesset privilegium huius regulae, cum per titulum suum factis esset sibi consultum, etiam ante triennium. Sic Nauarr. lib. 3. consil. de praesentari, cons. 42. Gomez regula de trienuali, q. 6. Colinas pragmat. sanctio, de pacif. posses. verbo coloratum. Rebuff. de pacif. posses. num. 10. Calladorus deest. 3. rubrica, de causa posses.

Vnde fit, quod elapso triennio habens coloratum titulum beneficij praesentari habenti verum, quia

quia (vt diximus) praescribit eo triennio. Sic Rebuff. num. 30.

Tertio dico, quod sufficit titulus praesumptus, qui inducitur per possessionem decennij: vnde, qui possederat decennio absque titulo, & postea triennio requisito per hanc regulam, possidet illa iuuari, quia sit esse titulus ille praesumptus. Sic late Gomez q. illa 26. dicens sic decem esse in Roma. Hoc tamen est contra Rebuffum n. 17. & 104. vbi dicit possidentem centum annis falso titulo, quem verum putabat, non iuuari hac regula. Tum quia falsus titulus non est titulus. Tum etiam, quia capiens beneficium absque titulo est intrusus, intruso vero non prodesset hac regula. Sed verior est sententia Gonslij, quia non oportet, quod sit titulus absolute, quia etiam coloratus titulus non est vere titulus, sed apparetur: nec etiam quicumque intrusus expellitur ab hac regula, vt fatum dicemus.

Ex dictis fit, quod si is, qui resignauit beneficium, etiam causa permutationis, permaneat in eo beneficio per triennium, non iuuatur hac regula, quia non habet titulum, sed est merus detentor: quod inde patet, quia si permutatio non haberet effectum, non possit redire ad primum beneficium, sine noua collatione, vt late probat Gomez alios referens supra quest. 24. Sic Gomez ibi, Rebuff. num. 291. immo si hic resignans secundum resignauerit, & resignatus secundum possiderit triennio, non iuuabitur hac regula, quia nullum habuit titulum: illud enim non vacabat, postquam fuerat primo resignatario de eo beneficio prouisum: & Papa non confert beneficium non vacans, cap. 2. de concess. praebend. Sic latius probans Rebuff. num. 291.

D V B I V M X X X I .

Circa septimam conditionem, scilicet, vt titulus sit coloratus, quid hic sit, & qui censentur illum habere.

De hoc dixi lib. 3. de mar. disp. 22. nunc autem tenet pro ad praesens atinet breuiter perstringam.

Dico primo, quod titulus coloratus dicitur, id est figuratus, quia non est verus titulus, sed tantum habet figuram, & colorem tituli, estque quando est habitus ab eo, qui habet potestatem conferendi, & nisi obstitit aliquid impedimentum, fuit iustus. Sic Rebuffus de pacif. posses. in 32.

Nota quod Rebuff. ibi num. 12. dicit hoc esse verum, siue ille habeat iure communi, siue iure speciali potestatem conferendi. At Ludouicus Gomez regula de trienuali, quest. 37. dicens sic decidisse Rotam, ait ad effectum huius regulae debere esse factam ab Episcopo, vel alio natio ordinario, qui de iure communi iurisdictionem ordinariam habeat: nec sufficere collationem factam esse ab alio, vel a Capitulo virtute altius privilegij, vel iure alio extraordinario; quia regula loquitur de collatione ordinaria. Addit tamen quest. 38. dicens sic decem esse a Roma, quod si de hoc prouiso a Capitulo, etiam abiens esset, impetrata esset noua prouisio in eam, dat titulum coloratum, quia ex quo impensa fuit magna in impetranda prouisione, praesumitur impetrata de eius consensu.

Secundo nota, quod est intelligendum hoc primum dictum, nisi titulus ab eo datus, qui poruit dare, esset contra formam daram, tunc enim non esset coloratus. Sic Butrio cap. i. in fine, de concess. praeb. Gomez regula, de trienuali, quest. 27. sine, dicitque, sic esse decemum a Roma. Inde fit, quod quando procurator constitutus alio modo resignasset, quam ei mandatum est, vt si habet potestatem resignandi retenta pensione, & resignat ea non retenta: tunc is, cui facta est collatio virtute huius resignationis, non iuuabitur hac regula. Sic Gomez ibi q. 33. Rebuff. ibi num. 155.

Tertio nota, habere verum primum dictum, licet ille, qui iure ordinario poterat conferre, quando contulit, esset ex aliquo accidenti impeditus. v. g. si Episcopus conferens beneficium esset excommunicatus denunciatus, quo casu manifestum est collationem esse nullam: at, cum collatum est beneficium, licet quoad effectum iuris communis non dicatur habere titulum coloratum, vt tenent multi, quos refert Gomez ibi infra: quo ad effectum tamen huius regulae habet titulum coloratum, & sic elapso triennio iuuabitur hac regula. Ratio, quia quoad effectum huius regulae omnis ille dicitur habere titulum coloratum, qui habet ab eo, qui originaliter potest conferre, eligere, & confirmare, licet ex aliquo accidit sit impeditus, quia regula tantum excipit duos casus, in quibus vult titulum non haberi pro colorato, scilicet in simoniaco, & in prouiso de beneficio reseruato: ergo in reliquis casibus manet regula firma. Sic tenet dicens sic decidisse Rotam Gomez quest. 28. Philippus Probus addit, ad Cosmam pragmat. sanctio, de pacif. posses. super verbo coloratum, glof. 10.

Hinc inferitur primo, quod collatio facta ab ordinario de beneficio litigioso, id est, quando erat inter duos lit mota super aliquo beneficio, & mortuo possessore dedit Episcopus illud beneficium tertio cuidam non litiganti, licet nulla sit, quia est contra cap. 2. ne sine pendente in 6. quod habet decretum irritans titulum, & possessionem praebet titulum coloratum quo ad effectum huius regulae, & sic si ille triennio pacifice possideat, iuuabitur hac regula. Ratio, quia habet titulum ab eo, qui originaliter poterat conferre, & ex accidenti non potest. Sic Gomez quest. illa 28. & quest. 41.

Secundo inferitur, quod ordinarius conferens beneficium contra inhibitionem exequutoris, & contra omnia decreta regularum, tribuit titulum coloratum. Gomez ea quest. 28.

Tertio inferitur, quod prouisio facta per ordinarium in mensibus expectantium, tribuit titulum coloratum: & contra acceptatio, & prouisio in mensibus ordinariorum tribuet eundem colorem; cum tamen ex prouisiones sint nullae. Gomez ea quest. 28.

Quarto inferitur prouisione ordinarij de beneficio vacanti, cuius regressus pertinebat ad alium, dare titulum coloratum, non obstat, quod regressus habeat decretum speciale appositum illi certo beneficio. Sic Gomez quest. illa 28. & q. 49. dicens sic tenuisse sap. Rotam; quia non est de casibus hic exceptis.

Quinto inferitur, quod si resignatio beneficij sit facta in manibus inferioris Episcopi, & per talem inferiorum admittat, & pars, cui collatum est benefici

beneficium, possideat triennio, non iuuatur hac regula, nisi Episcopus talem habuerit illum resignationem, & collationem, quia fuit nulla defectu potestatis, & admodum, & e. quod in dubio, de renunciat. Sic Rebuff. de pacific. poss. num. 211.

10 Sexto inferitur, quod si titulus coloratus redigatur ad non titulum, non suffragatur hac regula. v. g. si possessor triennalis pro colore sine possessionis alleget titulum sibi quatum per renunciationem alterius, quam tamen esse inuadendam probatur. Sic re late disputata tenet Gomez quæst. 18. dicens sic decidisse Rotam. Idem Rebuff. num. 290.

11 Septimo inferitur, quod si quis permutauit beneficium suum cum alio, quod post triennium extitum est, licet is, qui dedit non suum beneficium, possiderit pacifice triennio beneficium alterius, non iuuatur hac regula. Et idem est, licet hic possessor cum alio permutauerit, qui etiam pacifice triennio possedit. Sed non obstant hac triennali possessione, potest alter liberè reuerti ad suum primum beneficium, cuncto beneficio, quod ei est datum, iuxta cap. si beneficia, de prebend. in 6. Ratio, quia Episcopus, qui confert hunc beneficium, intendit sibi conferre hoc beneficium loco dimissi; sed hic nihil dimittit, cum non habeat ius: ergo etiam nihil consequitur, quia Episcopus non contulit simpliciter, sed ex causa permutationis. Item, quia resolutio iurisdictionis, & solutio ius acceptoria. lex de velt. g. ali. ff. de pignor. & facit l. empti alio. C. de iust. vbi tempora res sit enita: ergo sic non impeditur agere permutans elapso triennio, quia neutri permutantium ius acquiritur, nisi quilibet ipsorum ius habuerit in beneficio sic resignato. Sic Rebuff. num. 290.

12 Secundo dico quod licet multi dicant dari titulum coloratum per solam electionem, quos refert Gomez supra. Ad dicendum est, quod si fiat electio ab eo, qui potest confirmare, datur titulus coloratus; quia datur plenum ius in re: si vero ab eo, qui confirmare nequit, non, quia tantum datur ius ad rem. Sic Gomez quæst. 35. alios referens.

13 Tertio dico, quod hic titulus coloratus ad effectum huius regule necessarius debet esse toto illo triennio possessionis: vnde si biennio absque titulo colorato possedit, & in tertio anno superuenit titulus coloratus, non fit effectus, sed incipiet hoc triennium ab eo tempore tituli colorati. Sic Cosmas pragmat. sanctio. de pacific. poss. verbo coloratum. Rebuff. n. 34. Gomez quæst. 45. addit Cosmas, quod quando superuenit titulus coloratus, non requiritur noua possessio.

14 Quarto dico, possessorem triennalem ad petitionem partis non teneri ostendere, nec probare titulum esse coloratum; sed actor tenetur probare contra eum: vt docent Compoll. & Archid. quos refert, & sequitur Gomez q. 43. at vero ad requisitionem iudicis bene tenetur possessor titulum ostendere, & probare, Sic Panormitan. cap. eum ostendit, sine, de concess. prebend. Archid. & Gomez ibidem. Cosmas pragmat. sanctio. siml. de pacific. poss. verbo, coloratum, & reddidit rationem Gomez, quia quoad superiorem inquirentem de titulo nil impedit triennalis possessio: vt tradit Felin. cap. licet Heli, de simonia, & cap. illud, de

presumpt. Idem Couarr. alios referens, regula possessor. 2. part. 5. 10. n. 10. contra Rebuffum num. 20.

Quinto dico, quod quando non est expressus versus valor beneficii in impetratione, licet collatio sit nulla, at si possessor pacifice possedit triennio, iuuatur hac regula, quia non est de casibus exceptis. Sic Gomez quæst. 53. dicens sic decidisse Rotam.

Secundo dico, quod impetrans beneficium uiuentis, si eo uiuente possideat quocumque tempore, non iuuatur hac regula, dum alter uiuit, quia caret omnino titulo, ac si eo mortuo possideat triennio pacifice, licet non dicatur habere titulum coloratum quo ad alios iuris effectus: at dicitur quo ad huius regule effectum habere, & sic ea iuuabitur. Hoc est contra Rebuffum de pacific. poss. num. 260. vbi dicit non iuuari hoc decreto, nisi post mortem de nouo impetrari exprimitendo victim, & post triennio possiderit. Sed nonnullum dictum est verius, & illud tenet Gomez quæst. 44.

At dubium est, an quando titulus est inuadus defectu habilitatis recipientis beneficium, vt quia erat illegitimus, vel alius irregularis, excommunicatus, &c. sit titulus coloratus ad effectum huius regule. Quidam enim negant, & sic dicunt posse molestari post triennium. Ratio, quia possessio longi temporis non habilitat incapacem, cap. cum iam, & cap. accedentes, vbi Panor. & Felin. de prescript. Nec obstat quod regula de triennali, tantum duos casus excipiat, & sic in aliis videatur manere firma regula; quia casus excepti etiam cum dictione ratiatus, recipientem extensionem ad alios casus similes. Quis enim diceret, non consuetum, bigamum, conjugatum, possidentem triennio beneficium, iuuari hac regula: & tamen non sunt de casibus exceptis. Ergo regula recipit extensionem ad casus similes exceptis, at quoties possidens est inhabilis ad beneficium, est casus similis exceptis, ideo enim excipiuntur violentus, & simoniacus, quia sunt inhabiles; ergo. Sic Rebuff. Boetium referens, de pacific. poss. n. 162 per plures numeros. Et solutionem positam ad regulam Cancellarie ponit idem Rebuffus num. 225. pro hac etiam sententia videtur esse Cosmas pragmat. sanctio. titul. de pacific. poss. verbo, quicunque, vbi dicit intelligi, quando recipiens est habilis, & refert Felinum.

Hinc infer Rebuffus a num. 174. vsque ad 184. possidentem beneficium ante mortem iure requisitam ad ipsum, non iuuari hac regula, quia est inhabilis ad illud.

Secundo infer Rebuff. n. 185. furiosus, & ceteros, qui curatorem ope iuuantur, non iuuari hac regula, quia sunt inhabiles; & num. 193. vsque ad 197. inebriatus, dicit idem de ordinato a non suo Episcopo, quia non debet gaudere privilegio consuetudinis. Et de eo, qui ordinem intravit, quia est irregularis, vel extra tempora, vel per saltum, vel ante mortem legitimam ordinatus est, vel plures ordines recepit eodem die; quia hi omnes sunt suspensi, & n. 201. vsque ad 204. dicit idem de iuramento crimine laese maiestatis; & de foris lego, quia haereticus comparatur, & de sacrilegio, & baninito; & n. 204. vsque ad 208. dicit idem de falsario licetorem Apostolicarum, quia est excommunicatus, & de quocumque excommunicato, & suspensio, & apostata, & n. 210. dicit idem de homicida, quia est irregularis.

irregularis; & num. 211. dicit idem de illegitimo, & num. 216. de quocumque irregulari; & n. 260. dicit idem de eo, qui interdictum non seruauit, quia est irregularis; & num. 208. dicit idem de sodomita, quia est peccatum homicidii grauius; & n. 209. dicit idem de publico concubinario, qui per indicium monitus, vt dimitteret concubinam, non dimisit; & n. 212. dicit idem de detento in morbo epileptico, & n. 213. de omnino illiterato dicit idem, & num. 216. dicit idem de extero, vbi est statutum, vt ad beneficia tantum naturales admittantur; & num. 218. & 221. dicit idem de perituro, quando elset per sententiam condemnatus, & declaratus perituro; & num. 227. dicit idem de viuario publico, quia est infamis.

At dicendum est, omnes eos habere titulum coloratum ad effectum huius regule, qui in ea non excipiuntur, scilicet qui non habent titulum per simoniam, & per violentiam: nec habent beneficium reseruatione in corpore iuris clausa. Et quando de pluribus aliis dicunt Doctores non habere titulum coloratum, intelligendum quoad alios iuris communis effectus, licet quoad effectum huius regule. Ratio, quia cum hac regula tantum excipiat hos tres casus, in reliquis manet firma, i. nam quod liquida, ff. de pen. legat. Sic tenet Philippus Probus addit. ad Cosmas pragmat. sanctio. in de pacific. poss. super verbum, molestari, glosa 3. vbi hinc verba dicit quoad regulam de triennali, omnis ille dicitur habere titulum coloratum, qui non excluditur in regula: & soli illi, qui in regula excluduntur, dicuntur habere titulos discoloratos, licet aliud sit, quoad effectus iuris communis; & Ludouicus Gomez regula de triennali, quæst. 26. 6. quibus non obstantibus, vbi hinc verba dicit, vt triennalis possessio locum habeat, fat est titulus ex alio capite, quam ex defectu potestatis conferentis inualidus, illa enim infirmitas sanatur, & adiuuatur per triennalem possessionem: & dicit ita leuare quorundam Rotam sine aliqua dubitatione. Et eadem quæst. 5; sed breuior, hinc dicit, regula hac requirit capacitem personæ recipientis titulum, vt quod non sit in re laicus, vel iudex, aut scilicet simplex; & habilitatem in conferente titulum, & licet titulus quocumque alla ratione inualidus fuerit, fat esse ad regulam hanc; & quæst. 27. hinc dicit, regula posita a Panor. Immo, & alius de titulo colorato procedit quoad effectus iuris communis, at quoad effectus huius regule tantum illi dicuntur non habere coloratum titulum, qui excluduntur in regula, scilicet in tribus casibus in ea exceptis. Et n. 10. dicit ad Rebuff. ratione, nempe, quod regula debet extendi ad casus similes. Primo, non esse similes casus simoniae superat omnes alios; vt dicitur cap. cum de simonia, & casus intentionis in beneficium referatur, est etiam multo odiosus. Item secundò respondet, ad habere verum, quando statutum, vel regula continet materiam iuris communis; licet quando disponit contra, vel præter ius, quia tunc casus excepti non extenduntur ad similes; vt bene Panor. cap. ad auhentiam, in 1. de cler. non resid. at hac regula est contra ius, vel saltem præter, in quantis iudicis præscriptionem triennalem in beneficium; eandem sententiam tenet Panthus c. 2. cap. 4. consil. 96. n. 2. vbi hinc dicit: Veritas est, quod patiens quoniam non defuit, excipitur ab obis in regula de triennali expressis, iuuatur ista

regula. Pro eadem sententia est Nauar. cap. si quando de rescript. et inuen. excepti, 10. n. 9. vbi reprobans Rebuffum dicitem excommunicationem, qui tempore excommunicationis recepit beneficium, non gaudere privilegio regule de triennali, dicit, quod licet talis excommunicatus careat titulo colorato, quoad alios iuris communis effectus, non tamen caret, quoad effectum huius regule, per ea, quæ dicit Ludouicus Gomez quæst. 27. & 28. super illa regula. Hinc Nauar. ibi, vbi clare se remittit ad doctrinam Gomezij in hanc re, & sic illam approbat, & expressè in excommunicato, qui est inhabilis, & sic excludens, iuxta doctrinam Rebuffi tenet procedere.

Aduerto tamen, quod si coniugatus, vel meretricius, vel bigamus recipiat beneficium, & possideat triennio, non iuuatur hac regula. Ratio, quia licet non excipiatur hi in regula, at regula loquitur de capacibus beneficii Ecclesiastici: hi vero sunt omnino incapaces, in cuius signum nec accipere possunt beneficium, & si ante acceptum, antequam ante matrimonium, vel legitimum, ipsa perdit, quia sunt incapaces acquirendi, & retinendi: licet excommunicatus, vel irregularis non est omnino incapax. Et sic licet non possit tempore excommunicationis obtinere beneficium, vel tempore irregularitatis, potest tamen obtinere antea retinere. Et sic tanquam rem notam tenet Rebuffus num. 227. 186. 188. 194. & hoc est, quod dicit Gomez quæst. 26. 8. sed breuior, quod hac regula requirit habilitatem in recipiente, vt quod non sit laicus, &c.

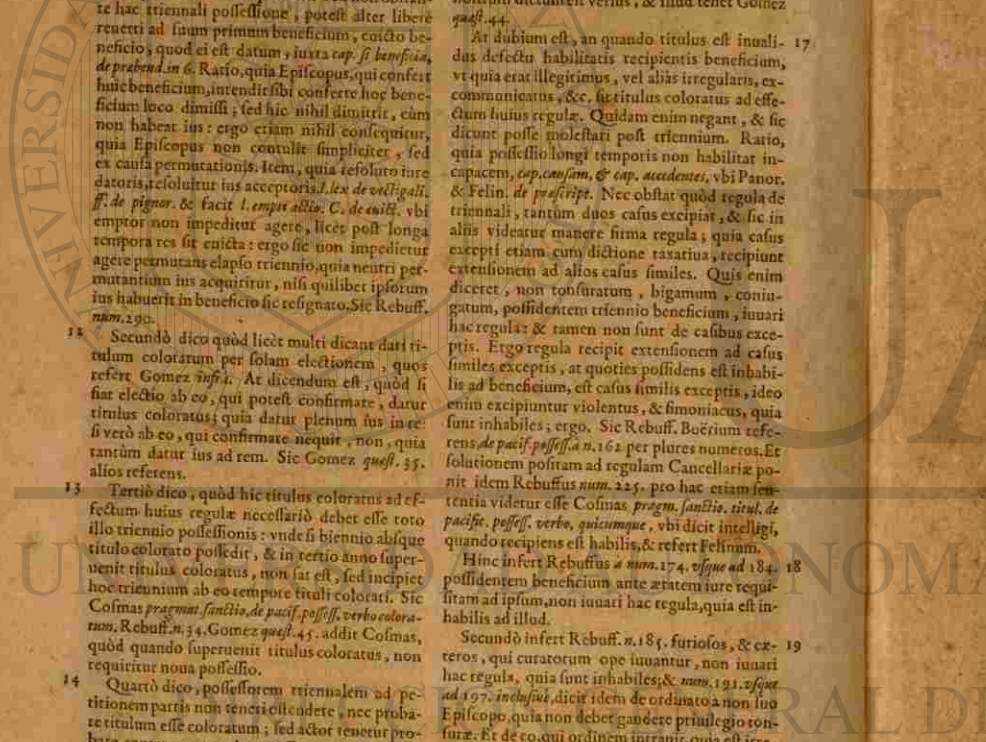
Item hæreticus acceptans beneficium, & possidens triennio, non iuuatur hac regula, quia in hunc non cadit vera possessio. Item quia ob id repellitur simoniacus, quia reputatur, vt hæreticus: ergo à fortiori hæreticus. Sic Rebuffus num. 195. Gomez quæst. 52.

At vero alij excommunicati non repelluntur ab hac regula, vt ex Nauar. adduci supra. & colligitur ex Gomez, & Philippo Probo, liquidum dicunt, omnes gaudere privilegio illius regule, demptis tribus casibus in ea exceptis.

Hinc inferitur primo contra Rebuffum supra, illegitimum obtinentem beneficium, & possidentem triennio iuuari hac regula; quia non est de casibus exceptis in ea. Sic Gomez quæst. 2. Patritius volum. 4. consil. 96. n. 2. & idem dicendum est de quolibet alio irregulari, cum non excipiatur in regula. Et quia hi auctores, vt dixi, & nunc saliter docent prodesse regulam hanc omnibus, demptis tribus casibus in regula exceptis. Gomez quæst. 12. sine dicit idem de homicida, & perituro.

Secundo inferitur, quod si beneficium aliquod, quod ex iudicatione conferendum est promotum ad talem gradum, vel habenti aliam qualitatem, datur carenti illa, & ille triennio pacifice possideat, iuuatur hac regula. Sic Rebuffus num. 83.

Tertio inferitur, quod si secularis absque dispensatione possideat beneficium regulare triennio pacifice, vel de contra regularis secularis, iuuatur hac regula. Nec obstat cap. cum de beneficio, de preb. in 6. vbi habetur non esse solum beneficium seculari regi per regulares, vel contra, nisi fuerit sic possessum per 40. annos. Tum quia hac regula Cancellarie est nouior, tum etiam, quia sensus est non præscribi nisi 40. annis, vt alteretur natura beneficii, vt scilicet regulari iure sit secularis, & possit deinceps secularibus dari, secus

vt possessor ille triennij possit retinere. Sic Rebuffus num. 159. & 259.

17. Quod infertur, quod recipiens beneficium ante legitimam aetatem ad ipsam requisitam, vt minor recipiens curatum, si triennio pacifice possiderit, inuatur hac regula, quia non est de casibus exceptis. Sic contra Rebuffum a. n. 174. vsque ad 184. tenet Gomez quesi. 13. dicitque sic sentisse Rotam.

18. Quod infertur, quid dicendum sit de priuato a iure, vel ab homine beneficio, quod possidet postea triennio, an inuatur hac regula: vt si recipiat duo incompatibilia, contra extraneos exceptibiles, de prob. quo casu a iure est priuatus altero. Quidam dicunt non inuari hac regula, licet possideat triennio; quia Panor. Cald. Immo. Ant. cap. non nostrum, de concess. prob. dicunt generaliter coloratum titulum esse vbiicumque non est defectus in conferente, nec inducitur priuatio a iure, vel ab homine. Sic quoad hanc regulam tenent Colmas pragmat. sanctio, tit. de pacific. possess. verba, coloratum; & ibi eius additionator Philippus Probus post num. 21. glossa 3. Rebuff. num. 159. vbi idem dicit de non promotio intra annum ad sacerdotium, cum receperit beneficium curatum, cum enim illud perdat, iuxta cap. commissio, de elect. in 6. non habet titulum coloratum. Et sic licet pacifice possideat postea triennio, non inuabitur hac regula.

19. Sed verius est contrarium, scilicet in vtroque casu inuari hac regula, & habere, quoad hunc effectum titulum coloratum, licet eo careat quoad alios effectus iuris communis, quia hic non est de casibus exceptis in ea regula. Sic glossator antiquae regule de triennali, & Cassiodorus, & alij. Et bis sic est decisum in Rota, praemissa longa disputatione, vt referit, & sequitur Gomez quesi. 10.

20. Limita tamen hoc, quando post acquisitionem vtriusque beneficii sequutum est triennium: scilicet si ante possedit vnum beneficium, & post acquisitionem alterius non sequitur triennium, quia non inuatur hac regula. Sic Gomez q. 10. sine, dicens sic decidisse Rotam.

21. Secundo limita, nisi esset declaratus per sententiam esse priuatus titulo: tunc enim non inuatur hac regula. Sic Gomez alios referens ea quesi. 10. versio. Primus est.

DVBIVM XXXII.

Circa octauam conditionem, scilicet, vt possessor triennalis non sit simoniacus, id est, non obtinuerit illud beneficium per simoniam, quomodo intelligatur.

1. Ideo primo quod intelligitur de simonia realit: vnde quando obtinuit beneficium per simoniam mentalem, vel conuentionalem, inuatur hac regula. Ratio, quia sola simonia realit reddit inuallidum ipso iure titulum. Sic Gomez regula de triennali, quesi. 12. sine, licet in principio diceret idem de conuentionali, sed in fine se corrigi. Idem Nauar. cap. si quando, de rescript. excepti.

2. Secundo dico, quod intelligitur in simoniaco, scienti, scilicet in ignotanti: vt quia pater, vel frater aliquid dedit pro dando beneficio filio, vel fratri, eo penitus inficio: licet enim hic teneatur

illud relinquere, nec acquirat verum titulum, at si possidet triennio, inuatur hac regula, quia hic habet titulum coloratum, vt expresse dicitur Ant. Cardin. & Innoc. & alij e. officium pridem, de venue. Sic Gomez ea q. 12. Rebuff. de pacific. possess. n. 198.

3. Tertio dico, quod si a principio habuit titulum, licet post commisit simoniam, inuatur hac regula. Sic contra Rebuffum num. 159. tenet Gomez ea quesi. 12.

4. Quod dico, quod licet committatur ante simoniam, si post simoniam commissa superueniat aliquis neuus titulus coloratus, cum quo triennio pacifice possidet, inuatur hac regula, quia iam non possidet virtute tituli simoniaci, sed virtute noui tituli. Sic Gomez ea quesi. 12. dicens sic tenuisse Rotam.

DVBIVM XXXIII.

Circa nonam conditionem, scilicet, vt possessor triennalis non sit violentus, quid per hoc intelligatur.

1. Ideo primo, quod violentus possessor non inuatur hac regula, quia licet in regula de triennali non excipitur, at excipitur expresse in decreto Concilij basiliensis, a quo hac regula ortum habuit, & consequenter recipit interpretationem ab illo, quia posteriores leges per priores declarantur. l. non posteriores, ff. de legibus, etiam si priores fuerint reuocatae: vt notat Bart. l. 1. ff. de continendis, cum emancip. Sic Ludouic. Gomez regula de triennali, quesi. 31. Couar. regula possessor 2. par. 5. 10. cum 10. com. 5. Nauar. lib. 3. consil. tit. de prob. consil. 21. 42. Rebuff. de pacific. possess. n. 218.

2. Immo etiam spoliator non violentus non inuatur hac regula, vt late probat ibi Gomez, quem sequitur Couar. An vero si spoliatus agat contra successorem spoliantis, vel subrogatus in ius spoliati agat contra spoliantem, vel successorem eius, possessor inuatur hac regula. Concluse ibi Gomez.

3. Hinc infertur, quod si metu in fauorem alicuius est renunciatum beneficium, ille post triennium non est tutus, si per illud triennium durauerit metus, quia renunciatio est nulla & violenta. Sic Rebuff. num. 230.

4. Secundo infertur, quod non inuatur hac regula, quando quis apprehendit possessionem beneficii possessi per alium iniurto, & contradicente possessore: siue possessor eam dimiserit dubitans, siue non dimiserit. Rebuff. num. 232, 235. & idem dicit num. 234, 235, 236. quando apprehendit violententer procurator per ipsum constitutus cum speciali mandato, sic sciens, et abique tali mandato, si postea expresse ratificauit, vel tacite, quia scilicet sciebat procuratorem suum dicta possessione vti, vel suo nomine primum possessorem molestare, & non prohibere. Secus vero quando tantum mandatum generale habebat procurator, nec postea dominus ratum habuit, quia mandatum generale non extenditur ad illicita, cap. cum in generalit. de offic. vicarij in 6. l. si procurator, ff. de condit. indebit. Ideo per eum non prinabitur iure suo dominus, qui ad hoc potestatem procuratori non dedit.

5. Secundo dico, quod quando quis violentia non commisit, licet propria autoritate ingrediatur beneficium,

non inuatur iure suo, si percedat iustus, & legitimus titulus: & similiter si sententiam habuerit pro se, licet propria autoritate, sine vi tamen occupauerit possessionem: vel quando vis fuerit superioris autoritate. Sic alios prole referens contra alios tenet Rebuffus num. 237, 238, 239. Item Gomez quesi. 48. quando propria autoritate sine vi cepit possessionem.

DVBIVM XXXIV.

Circa vltimam conditionem, scilicet, vt talis possessor non sit intrusus in beneficio, quid intelligatur hic per intrusum.

1. Aliqui dicunt, quod ad effectum huius regule dicitur intrusus in omnibus modis, quibus iure communi dicitur aliquis intrusus: quos modos refert Gomez statim citandus, & sic quocumque illorum modorum intrusum non inuari hac regula.

2. At dicendum est, hoc esse verum; quoad effectus iuris communis: & similiter, quod dicit Couar. pragmat. sanctio, tit. de pacific. possess. & glossator regula de triennali, nempe esse intrusum, qui ingreditur possessionem beneficii cum titulo, praeter autoritatem superioris, est verum quoad effectus iuris communis: et quo ad effectum huius regule, tripliciter tantum dicitur quis intrusus: primo quando quis non habet titulum verum, vel praesumptum: secundo quando quis habet titulum, sed non ab eo, qui habet potestatem conferendi; quia hic non est titulus iuratus, quando quis habet beneficium haereditario, vel est prouisor de beneficio, reuelato reservatione in corpore iuris elata, non facta mentione huius regule, quia hi tantum casus excipiuntur in ea. Sic Gomez late probans regula de triennali, quesi. 47. & quesi. 48.

3. Nota, quod licet variae reservationes inueniantur in iure, quas late refert Gomez quesi. 31. at in hac regula nomen reservationis in corpore iuris clausa tantum intelligitur ea, de qua in 22. de prob. in 6. nempe, quando beneficium vacat per obitum alicuius apud Sedem Apostolicam, quia collatio, & prouisor huius beneficii magis est reseruat. Papa, quam omnia alia reseruat. et vt bene Gomez quesi. 31. vbi multa privilegia huius reservationis affert. Item probatur ex communi iuris signatura, qui illa verba committunt in supplicationibus, scilicet, non obstante reservatione in corpore iuris clausa, intelligi de hac reservatione. Sic Gomez quesi. 31. & nomine curiae ad effectum huius reservationis intelligitur, vbi relinquitur Papa vt bene Mandosius reg. 5. de reseruat. in fine, & q. 2. n. 2. & Gomez illa quesi. 31. vbi dicit, quod curia ratione residentiae extenditur per duas dietas, iuxta cap. presens, de prob. in 6. & quod de sola hac reservatione intelligatur, tenet etiam cum Gomez glossa regula de triennali.

4. Et quando dicitur beneficium vacare in curia, videndum est late Mandosius in regula 5. per totam, & Gomez ea quesi. 31. & Doctores cap. 2. & cap. presens, de prob. in 6.

5. Hinc infertur, quod possidens pacifice triennio beneficium per collationem ordinarij, quod est reuelatum per regulas Cancellariae, vel extraneas, est tutus per hanc regulam: alius

si contrarium diceremus, facile redderetur hac regula frustratoria, & omnino inuisibilis, cum hodie in quibusdam prouisoribus etiam de vacantibus apponatur decretum irritans. Sic Gomez quesi. 49. & nec obstat quod casus.

Secundo infertur, quod habens collationem ab ordinario beneficij vacantis in curia, dicitur habere titulum non coloratum, quoad hanc regulam, propter decretum cap. 2. de prob. in 6. in ea approbatum. Sic Gomez quesi. 27. Rebuff. de pacific. possess. num. 288.

Immo hoc est verum, licet impetraverit a Papa tale beneficium vacans in curia, hoc non exprimitur. Ratio, quia regula excipit hunc casum de beneficio reuelato, non obstante, quod in principio praesupponit impetrantem habuisse titulum ex collatione Apostolica, vel ordinaria; ergo casus excepti debent intelligi retento eodem themate, scilicet etiam si habuerit titulum a Papa, quia casus excepti debent esse de regula: vt dicit Dymus in rub. de regul. iuris in 6. Bart. l. 1. ff. de regulis iuris; non enim esset bona exceptio dicere, omnes homines currunt a tempo equo. Sic Gomez 29. 29. dicens, sic res decisum esse in Rota. Idem Guilielmus regula de triennali, in summo vult amplius non inuari, etiam si Papa proprio motu, & ex certa scientia faciat talem prouisionem: sed Gomez ab eo tenet contrarium, & dicit sic seruare Rotam, quia talis habet ab eo, qui potest conferre, & sic non potest dici intrusus.

Nota, non sufficere generaliter mentionem huius reservationis, sed oportere, vt fiat specificata. Sic Dominicus, Francus, Lopus cap. 2. de prob. in 6. inano Dominicus consil. 52. dicit hoc procedere, licet dicatur, non obstante quocumque reservatione. Sed Gomez quesi. 31. 5. quoniam speciale, & sequenti, alios referens, & dicens sic esse decisum in Rota, dicit quod licet verum sit requiri specialem mentionem: at quando diceretur, non obstante quocumque reservatione, vel non obstante reservatione in corpore iuris clausa, sit esset, quia in primo casu dictio illa vniuersalis, quocumque, comprehendit ea, quae alius sub generali sermone non comprehendenterent, vt dicit idem Gomez quesi. 2. In secundo vero casu ex proprietate sermonis, & vbi, haec sola dicitur reservatio in corpore iuris clausa, maxime, quia verba in dubio debent intelligi de potestati significato.

Secundo nota, quod si Papa semel contulerit beneficium vacans in curia alicui, qui deinde moritur extra curiam, & ordinarius prouidet alicui illud, & possidet pacifice triennio, inuatur hac regula: quia eo ipso quod Papa disponit de illo beneficio, cessat reservatio, adeo quod ordinarius potest postea de illo prouidere, sicut potest de litigioso, cessante licet, vt in cap. 1. de lite pendente in 6. quod est verum, scilicet, cessare reservationem per collationem Papae: licet collatio Papae ex causa sua fuerit iniuriosa, Limita tamen, quando super tali collatione litterae sunt expeditae, secus si collatio maneat in sola supplicatione, quia per solam supplicationem non dicitur adhuc reservatio extincta. Secundo limita, nisi Papa contulerit suo familiarit: tunc enim non exprimit reservatio, quis incipit ex hoc creati noua reservatio, adeo quod ordinarius de eo nequit disponere. Tertio limita,

nisi proutus per Papam ante acceptationem moratur, quia tunc non expirat resecratio: ac si proutus post acceptationem moratur, non accepta possessione, expirat resecratio, quia solus coactus tibiendens, & recipientis pericit gratiam, & dat ius plenum. *c. si ubi absentis de preb. in 6.* Quare limita, nisi proutus Papae per modum, & viam commendae facta fuerit: tunc enim resecratio non expirat. Et quod dictum est per collationem Papae cessare resecrationem, est verum, licet Papa non conferret, sed remaneret exco- munitus, ut talem poneret in possessione, quia hoc aequipollent collationi. Hec omnia huius probans, & multos referens tenet Gomez *quasi. 36.*

Tandem ex his omnibus inferitur deciso casus, de quo consultus sum, nempe quidam consiluit abortivam serens anituiti, & sic sequens est, & ad quodam vito habito pro docto absolutus est ab ea irregularitate, nisi virtute bullae Curiae, & sic hae bona fide absoluitur obtingit canonicatum in Ecclesia cathedrali, quem septennio pacifice possedit, ac teneatur fructus restituere, & benefici- um dimittere.

Dico primo stando in iure, & secunda praescri- ptione manifestum est, hunc teneri beneficium dimittere, & fructus restituere aliis canonicis inter- cessantibus, in quantum scilicet ex eis factus est locupletior. Probatur, quia virtute bullae est certum non posse absolvi, quia haec non est ir- regularitas ex mera poena, sed etiam ex significa- tione, ut dicit in expositione bullae: ergo cum collatio facta irregulari sit nulla secundum om- nia, tunc collatio tunc nulla, & sic tenebitur restituere beneficium, & fructus, in quantum est factus locupletior, qui fuit possessor bonae fidei, & alius canonicis intercedentibus, quia cum reu- dit beneficium illud vacaret, & fructus praeben- dae Ecclesiae cathedralis vocatis distulerantur inter intercessentes, illis restituendi sunt, ut nota- rat Navarrus, summa Latina *cap. 25. num. 123.* Sic etiam respondit quidam doctissimus recentior de hoc consulti.

Verum autem ratione residentiae, seu assente- tiae, quam tenet in choro, possit aliquid recipere: aliquid videretur non posse, quia licet in curatis concedamus eum, qui non habet legitimum titu- lum, posse aliquid percipere ratione ministerij, quod exhibuit, id tamen evenit, quia illud benefi- cium ratione vacationis erat administrandum per vicarium, cui illud stipendium ratione servitij rei- buendum erat: ac canonicatus non erat per alios administrandus, ergo ratione illius assistentiae ni- hil percipere potest.

Sed dico secundum, verius est, posse percipere distributiones toto tempore, quo bona hae resi- debat. Ratio est, quia etiam in curatis illud sti- pendium non conceditur curato non habenti legi- timum titulum ex eo praesertim, quod illud dan- dum erat alij administranti tale beneficium, sed quia tunc exercet illud ministerium in visita- tione Ecclesiae, & quia labor ille, a quo quaeque pto- ueniat, dignus est mercedem in nostro casu dictus canonicus exercet ministerium assistentiae, & can- tus in choro in utilitatem Ecclesiae, & divini cul- tus, idque bona fide, quod ministerium, & labor dignus est etiam stipendio. Ergo licet potest per- cipere distributiones, quae alij canonicis ratione huiusmodi residentiae percipiunt.

Tertio dico, quod si timeretur magnum scan- dalum ob beneficii illius dimissionem, quia scilicet aliquod grave malum alij de illo suspicaren- tur, eo quod nullus appareret color, quare bene- ficium tale dimittat, potest illud retinere. Ratio, quia non tenetur restituere cum damno, & gravi fama laesura. Sic quidam doctissimus iunior, quem ego consului.

Quarto dico, quod si locofusa praescriptione, nal- lo modo potest recuperare fructus illius, seu gros- sam (secus distributiones pro residentia, ut di- ctum est), licet constituitur in gravi necessitate, sed statim ac recuperata tenetur eos secunde aliis cano- nicis, quibus accrescebant, restituere: verum fru- ctus iam perceptos, si non extant in propria spe- cie, non tenetur pro tunc restituere, si constituitur tunc ob id, vel sit constitutus in magna necessitate, & idem est dicendum, quando extant in propria specie, sed mixti cum aliis rebus similibus, quarum erat dominus ille canonicus, ita ut ab il- lis discessi non possint, verum extant, & immix- ti, vel taliter mixti, ut discerni possint, teneatur illos restituere, licet constituitur in gravi ne- cessitate, vel in eo sit constitutus. Ratio est, quia restituere non tenetur quis, constituendo se in magna necessitate: ac futuri non potest consti- tutus in gravi necessitate, sed tantum in extre- ma, quia tunc omnia sunt communia, id licet, ut constat ex *quater. de furto*: ac respectu fru- ctuum, quos debet recuperare, vel qui extant in propria specie, aut immixti, vel taliter mixti, ut discerni possint, cum ille canonicus non sit dominus, si modo vellet eos consumere ad vi- tandum grauem necessitatem, esset futuri illos, & sic non licet, respectu vero consumptorum, vel extantium taliter mixtorum, ut discerni non possint, etiam iam factus sit dominus, eos consu- mtere non est futuri, cum vere consumat rem suam: & licet teneatur tantumdem restituere, ac excusatur pro tunc ratione grauis necessitatis, in qua constitueretur. Et licet communis senten- tia habeat beneficium excommunicatum, & suspensum casu, quo tenetur fructus restituere, posse retinere, unde vivat, ad est, specialiter in illis casibus cautum, quia est vere beneficiarius, & retinet verum beneficii titulum: ac in casu nostro hic non est vere canonicus, nec habet ti- tulum. Sic etiam quidam doctissimus iunior a me consultus. Et quia tales fructus beneficiarij excommunicati, vel suspensi sunt restituendi pauperibus: ac cum in hoc casu, eo quod sit ca- nonicus, non sint restituendi pauperibus, sed aliis intercedentibus, ille canonicus non potest vii illis, ut pauper.

Quinto dico, quod cum ille canonicus septen- nio possideret bona fide, & illo titulo colorato collationis factae ab Episcopo, est valde probabi- le, posse tuta conscientia retinere beneficium, & omnes fructus, quos transacto triennio percep- it, qui scilicet sunt fructus horum quatuor annorum possessionum. Patet ex dictis in hoc dubio contra Rebuffum, quia cum hic non sit casus ex exceptis in regula triennij, debet iurari illa regula, & sic transacto illo triennio praescribit beneficium, & sic facit suos fructus casu de percipiendos. Et quantum verum sit praedictum canonicum adhuc manere irregularem, ac irregularem non tenetur fructus restituere, quando

quando habet verum titulum beneficii. Et licet etiam verum sit, quod irregularis tenetur be- neficium restituere, id verum est, quando non potest exerceo per se ministeria illius benefi- cii principalia, ut contingit in beneficio cu- rato, sedus quando est beneficium simplex, & ali- qua sui officij potest beneficiarius per se exerce- re, ut contingit hic, potest enim talis interelle choro, & recitare, & facere vt lacta, ad que tenetur, per alium stare, atque hoc visum est euidam Iurisperito valde docto, quem ego consului.

Ultimo dico, quod non tenetur restituere fru- ctus ante expulsum triennium perceptos. Ratio, quia licet ex natura rei tenetur eo quod tunc beneficium non erat summat iam praescribit, iam enim pluiquam triennium transactum est a pos- sessione talium fructuum etiam ultimo anno il- lius triennij perceptorum, & licet contra Ecce- lesiam non praescribitur, nisi 40. annis, ac id proce- dit in rebus immobilibus, in rebus vero mobili- bus praescribitur contra Ecclesiam triennio, sicut contra alios priuatos. *Auth. qui a lione. C. de sa- cramentis. Eccles. quae est lex finalis illius trinali. C. l. 2. tit. 23. par. 3.* quae leges licet tunc civilis sint, quia tamen possunt esse vitales, sicut & dam- nosae Ecclesiae, in foro canonico etiam admitten- dae sunt, & sic tenet Panorm. *cap. 1. de restit. in integr. n. 13. & ibi Innoc. Innocentia. Gregorius Lo- pez d. l. 2. c. 2. versu. C. de p. glo. 1. d. Auth. qui a lione. versu. durantibus. & Infit. de rescript. 5. res. l. 1. versu. Non potest. vbi Angel. num. 9. Salon d. auth. quas n. 1. n. 4. Bald. l. 2. C. de vii. domin. Dignus. regula possessor. de regulis iuris, in 6. num. 18. glo. 1. cap. de redditiu. 12. quasi. 2. Speculator. Card. Balbus, quos referet, & sequitur Couar. *regula possessor. 2. p. 6. 2. num. 5.* Syluett. *prescripto. 1. quael. 6. d. 11. 2. Pe- lin. cap. de quarta. de prescript. sine. vbi alios referet.* Sic quidam doctissimus Iurisconsultus, quem ego consului, animo ille esse verissimum reparo.*

De deceptione personarum in distributione officiorum, & rerum temporalium.

SUMMARIUM.

- 35. Quis sit dominus officiorum secularium repu- blicae.
- 36. An officia hae secularia sint ex iustitia distributiva conferenda dignitatibus.
- 37. An Principi possit vendere officia publica, & Rex, & alij non recognoscere superiorem in tempo- raliu, ut sunt aliqui Duces in Italia.
- 38. An alij extra Regem, & Principem non recogno- scant superiorem in temporalibus, possint offi- cia secularia, & publica vendere, seu cum com- munitate possit ab illo praeced. requisitis in Prin- cipe ad licite vendendum, sine hi sint domini re- sultantes, Duces, Marchiones, sine alij priuati, quia Regem emere hae officia.
- 39. An Praedicti Ecclesiasticae tenentur eligere digni- tatem ad hae officia secularia, & posteaque illa vendere.
- 40. An in honoribus exhibendis committatur acceptio personarum.
- 41. An in iudiciis bono habita acceptio personarum.

- 42. An in tribuendis exi gratias committatur acceptio per- sonarum.
- 43. An in dispensationibus concedendis, uti regardis contingere possit acceptio personarum.
- 44. An peccet pater, & frater, si in bono auto filium indignum, vel minus dignum in tribu. & iudicia beniam.

DUBIUM XXXV.

Quis sit dominus officiorum secularium republicae.

Adiciamus 2. materia de restit. quae, quae inci- pit, ex his suboritur alia dubia, ac, ac continens Principi sub pacto accipiendi officium temporale, quae habetur fol. 119. pag. 2. in fine illius questionis, dicit non esse dominum, sed dispensatorem.

Sed pro resolutione supponendum est, compo- sitionem, quando elegit Regem, transiisse in ipsam omnem suam potestatem, & dominium: Rex enim non est Vicarius republicae, vt Dux Venetus, qui semper pendet a republica in omni- bus, sed habet plenissimam potestatem a republi- ca, ita vt iam non possit ab ea deposti, nec dissol- uci, nisi Rex per tyrannidem opprimeret et- gnum, & tunc solo beneficio iuris naturalis, quo vim vi repellere licet. Sic habetur l. 1. *de constit. Principum*, vbi habetur populum transiuisse in Regem omnem potestatem, & imperium, quod habebat, Sic Soto *lib. 1. de iust. quasi. 6. art. 2. circa solutorem ad 2. versu. aliam erro.* Aragon *l. 1. q. 6. 3. art. 2. fol. 322.* Salon *codem art. 2. controuers. 7. fol. 3045.*

Sit ergo prima conclusio: ipsa republica est vere domina per se horum officiorum, & magi- stratum. Probatur primo, quia homo priuatus habet dominium suorum actuum, ergo ipsa res- publica sui ditionis. Secundum, quia hae officia cum temporalia sint, & petio estimabilia, sunt capacia dominij passim ac non videtur, per se lo- quendo, in aliquo possibili maior titulus domi- nij, quam in ipsa republica. Sic quidam doctissi- mus iunior *lib. 1. de iust. inuenerit*, vbi asserit esse communem, & colligitur ex parte ex Soto, Ara- gon, & Salon citati: iteo enim probatur Regem esse dominum, quia republica in Regem transi- sit omnem suum dominium.

Secunda conclusio: Rex habet dominium ho- rum officiorum. Ratio, quia republica habet do- minium horum officiorum, sed transiit omnem suam potestatem, & omne suum imperium in Re- gem, ergo. Sic Soto *lib. 1. Aragon lib. 1. fol. 324. in solu- tione ad 3. & vltimum.* Salon *codem controu. 7. & qui- dam docti inuiores a me consulti.*

Nota quod Rex non habet ita absolutum do- minium, sicut ipsa republica: quia republica habet illud propter se ipsam, Rex vero non propter se, sed propter rempublicam. Unde Rex non habet absolutum dominium horum officiorum, alia possit ea pro libito in quoscumque etiam indignos distribuere sine violatione iustitiae: sed habet dominium gubernatum illorum ad dis- tribuendum ea in republica vtilitatem. Sic Ara- gon *lib. 1. Salon lib. 1. male* tamen p. 1. hoc esse con- tra Sotum. Sic etiam tenent docti recentiores.

Hinc fit quod si republica hae officia non be- ne dispenset, peccabit contra charitatem, quia non tenetur

tenetur bonum commune diligere, & curare non tantum contra iustitiam, quia iustitia est ad alterum: ut reipublica mali dispensans sibi ipsi nocet: ut Res male dispensans peccabit non tantum contra charitatem, & iustitiam legalem, quibus tenetur bonum commune diligere, & curare: sed etiam contra communitatem, qua ex officio ad id tenetur, & transiit in reipublica dominium in Regem sub hoc pacto implicito, & virtuali, ut eius utilitati in gubernatione consulat, ut latius dicemus *de sequenti*. Sic Salo *eadem contrap. 7.*

7. Secundo hinc fit, quod Princeps tenetur servare leges & pacta, quae committit cum reipublica, quando electus est ipse, vel praefectus eius: nec potest transferre regnum in quem voluerit, sed ad modum contractum cum reipublica, resplicia vero poterit a principio tradere se cui voluerit. Sic docti quidam iuniores.

8. Adhuc tamen, quod si reipublica eligeret indignos ministros, si ea tali electione sequeretur damnum hospitibus, & peregrinis, & aliis, qui in talem electionem non consenserunt, respectu illorum peccat eligentes contra iustitiam communitariam, & sic tenentur damna restituere, quod est maxime notandum pro electionibus, quae sunt a communitate pro suffragia voce Consilii, seu Senatus, vel *de voce in consilio*. Sic docti iuniores.

9. Tertia conclusio: magnates, ut Duces, Marchiones Regi subiecti qui enim sub nullo Rege sunt, ut alii Domini Italiae habent potestatem regiam, & in ipsos transiit reipublica omnem suam potestatem, sicut reipublica Regi subiecta in Regem non habent ex natura rei dominium horum officiorum. Ratio, quia reipublica non transiit in hos dominium horum officiorum, nec Rex quando eis vendit, vel donavit oppida, dedit eis dominium horum officiorum, sed fecit eos tantum dispensatores. Sic Soto, Salo *ibi*, & docti recentiores. Adhuc Salo *ex consuetudine* est dominus, cum iam ex consuetudine illa vendant, sed *de hoc infra*.

10. Quarta conclusio: Senatores, id est, *semitruncos*, & *jurados*, vel praetores, qui aliquando eligunt ad aliquot officia, non sunt illorum domini, sed dispensatores. Sic Soto *ibi*, Ludouicus Lopez *in p. leg. non. cap. 130. fol. 129. & lib. 1. de contrah. cap. 6. fol. 17. & docti iuniores*.

11. Vltima conclusio: emens a Principe officium, est dominus illius, quia iam officium illud commune factum est huius per venditionem. Sic docti illi iuniores, quos ego consuli.

DUBIUM XXXVI.

An officia haec secularia sint ex iustitia distribuenda dignioribus.

1. Potest prius proponere conclusiones, in quibus minor est difficultas, & ab omnibus receptas. Sic:

1. Prima conclusio: nullo modo licet indignos ministros eligere, immo quicumque sit illos eligens, etiam Rex, peccat mortaliter, & tenetur damna restituere. Probat primò, quia cum electio indigni sit semper in damnum altiorum, et in inferius mala, & cum sic in re graui, est peccatum mortale. Secundo, quia eligens indignum, quicumque ille sit, peccat contra charita-

tem, & iustitiam legalem, tenetur enim ex his bonum commune diligere, illique consulere. Peccat etiam contra iustitiam communitariam, quia cum persona publica sit, sibi quoque ex officio incumbat eligere, tenetur ex officio bono reipublica consulere, illi quoque reat gubernationis ergo si in hoc deficiat eligendo illi ministros indignos, peccat mortaliter contra iustitiam communitariam, & per consequens tenetur damna reipublicae illata illi restituere. Sic Salo *2. 2. quæst. 43. art. 2. ante contron. 7. fol. 1040. Aragon eadem art. 2. fol. 322. Soto 3. de iust. quæst. 6. art. 4. Mercado lib. 6. de contrah. c. 17. Ledelm. 2. 4. quæst. 18. art. 2. dub. 7. fol. 253. Perez lib. 1. ordin. tit. 6. fol. 137. Armil. 2. de dominium, num. 7. vbi Syluest. quæst. 4. dicto 2. & restituitio 3. quæst. 5. dict. 3. & restituitio 2. 8. 16. & electio 1. quæst. 16. Nauarr. in omnibus summa cap. 25. num. 8. Corduba, summa quæst. 17. Nauarra lib. 2. de restituitio cap. 2. num. 153. vnde citum bene Angel. *verbo electio, num. 11.* dicit non esse mortale eligere indignum ad haec officia, nisi sequatur notabile damnum, ut si eligatur scriba nequitus dicitur instrumenta, quem reprobat Syluest. *electio 1. q. 16.**

Nota primo, conclusionem hanc habere verum etiam in privato renunciantem officium in fauorem alicuius tenentur enim hoc mortale eligere idoneum, & dignum, alias tenentur damna restituere. Ratio, quia eo ipso quod vult illud officium sibi commissum alteri conferre, tenetur ex officio providere de persona digna, aut committere superiori, ut ipse provideat, sicut in absentia sua; quando loco sui substituit aliquem, tenetur idoneum substituere ex iustitia communitaria: ergo a fortiori quando per seipsum substituit per renunciationem sine donando, sine vendendo officium suum. Item quia quilibet economus tenetur ex officio providere idoneos ministros domino, sed quilibet officialis reipublicae, quantumvis priuata persona, eo ipso quod est officialis, & minister reipublicae, est velut economus eius ergo tenetur ex iustitia communitaria dignos eligere. Sic Salo *ibi*, & quidam docti iuniores.

Secundo nota hoc etiam habere verum, si ille qui renunciat, aut locat officium vendendo, aut locando caritas, quam par erat, est in causa, ut alter fureret, exigendo ampliora stipendia, eo quod stipendium, quod sibi relictum est, non sufficit ad propriam sustentationem in tali officio, & tenetur enim damna restituere. Sic Corduba *ibi*, & alij recentiores.

Tertio nota, non fat esse electum ignorare, esse indignum electum, sed tenetur scire electum posse esse dignum, aut per se ipsum, aut testimonio fide dignorum: & alias peccat mortaliter, & tenetur restituere damna, quia exponit se periculo eligendi indignum. Sic Salo *ibi*, fol. 1041. & quidam docti iuniores, quorum manus non videntur in suis manuscriptis, hoc habere verum etiam in priuatis renunciantibus, & vendentibus haec officia, & in vendentibus et nomine Regis: non enim vendere debent manus offerentibus pretium, sed idoneis.

Secunda conclusio: ad officia publica, siue quae habent iurisdictionem, ut officia iudicium, siue quae ad iudicia sunt his, ut instrumenta iudicis, ut officium tabellionis, fiscalis, signazelli, siue quae sunt velut instrumenta tenentur iudicium, & iurisdictionem ad reipublicae ministerium, ut officia, quae nullam

nullam habent administrationem, ut praecomm, fustellum, carceris praefectum, id est, *Alcaidei*, custodum, & ianitorum, requiritur probitas in modo suo modo, maxime scilicet in officis primi, & secundi generis, & de certis in suo officio, & conditiones legibus requisitae, scilicet scientia ad officium necessaria, & ad officia primi generis maxime etiam confer. nobilitas, & denique dignitas in his officiis non est attendenda tam in ordine ad ipsum eligendum, quam in ordine ad subditos, & ministerium, ad quod eligunt. Sic Soto, & Salo *ibi*, Mercado *supra*, & licet Caletanus *verbo electio, finis*, & Nicua *summa, titulo 48.* & Aragon *supra* dicantur tenere oppositum: dicunt enim non requiri, quod eligendus ad haec officia sit absque peccato, cum non fiat pastor ouium Christi, sed cultus pacis humanae, in reipublica: verè non sunt contrarii, quia Caletanus, quem reliqui sequuntur tantum vult, non requiri tantam bonitatem in eligendo ad haec officia, quanta in eligendo ad beneficia Ecclesiastica: & sic quod non obstat ad officium esse in aliquo peccato mortali, non contrario officio. Sic Salo *ibi*, fol. 1040, & sic se explicat Aragon *ibi*. Sic quidam docti recentiores, quem ego consuli, addens cum Soto requiri, quod alias sit bonis moribus habitualiter imbutus, & quod nemo, qui improbus est moribus, est promouendus ad haec officia, quantumvis prudentia polleat, quod late *ibi* probat Soto.

2. At tota difficultas huius questionis consistit, an huiusmodi officia sint necessario distribuenda dignioribus iuxta leges iustitiae distributivae, ita ut aliter sit acceptio personarum.

3. Quidam absolute dicunt, non violari iustitiam distributivam, si ad haec officia non eligatur dignior, sed satis esse dignum eligere. Sic Burgos *proximo leg. Tame, num. 175.* & potest probari fortissimis argumentis. Primò, quia ad iustitiam distributivam requiritur, ut bona sint debita, quando quis enim propria bona distribuit, nulla est ibi iustitia distributiva: ratio, cum bona ea debita non sint, & etiam, ut bona illa sint communia: at haec officia non sunt debita, sed propria reipublicae, & Regis, in quem reipublica transiit dominium: nec sunt bona communis, cum ad ea possit Rex alienigenas eligere, ergo, Secundo, quia Rex potest haec officia vendere, ergo non sunt debita, ergo non est ibi ratio iustitiae distributivae. Tertio, quia haec officia non instituta sunt, ut ministerium praemia, sed ad bonam reipublicae regimen, ipsiusque fauorem, ergo in eorum distributione non interuenit iustitia distributiva.

4. Alij verò in alio externo docent esse peccatum mortale acceptiois personarum eligere ad officia secularia alicuius momenti, quae scilicet annexam administrationem iustitiae habent: tamen dignos, dignioribus omis, qualitercumque fiat electio, siue per plura suffragia, siue ab vno electore, siue fieri debeat de partibus eiusdem communitatis, siue non. Probat, quia dupliciter tenetur elector servare formam iustitiae distributivae, aut simpliciter, & per se ratione bonorum, quae distribuntur eis. Quod contingit, quando bona sunt communia, & debita partibus illius communitatis: aut non simpliciter, & per se ratione bonorum, sed ratione officij, vel finis, quod

accidit, quando licet bona non sint debita, tenetur tamen elector ad distribuenda illa propter aliquem finem, & eorum ad distribuenda illa, perinde ac si essent debita, quod contingit in distributione horum officiorum. Item, quia ex bona horum officiorum distributione pendet bona regni gubernatio. Sic tenetur Salo *2. 2. quæst. 63. art. 2. in contron. 9. Aragon eodem art. 2. fol. 323. & quæst. 63. art. 2. in solutione ad 4. fol. 103. Perez lib. 7. ordin. tit. 2. l. 22. paulo post principium, ante versu. Quartus primo, Molina lib. 2. de primog. cap. 5. num. 66.*

Sed pro resolutione supponendum est, quod eligendus ad huiusmodi officia, aliquando debet esse pars illius communitatis, vel reipublicae: aliquid verò id non est necessarium, sed potest etiam esse ex alia provincia. Rutilus huiusmodi electiones aliquando sunt per plura suffragia, aliquando verò ab vno tantum electore.

Tertia ergo conclusio sit, in officis, quae non habent annexam gubernationem, vel administrationem iustitiae, sed eorum ministri sunt mera instrumenta aliorum, ex eorum nutu, & praeccepto pendentes, satis est, qualitercumque fiat electio ad vitandam peccatum mortale eligere dignos. Ratio, quia non videtur res tanti momenti, cum perinde in his seruiant digni, sicut digniores. Et confirmatur, quia electio ad beneficium simplex de digno, omisso digniori, non est peccatum mortale, ut *supra* diximus, quia in ratione beneficij haec non sunt tanti momenti: ergo similiter eum haec officia non sunt tanti momenti, non erit peccatum mortale ad illa eligere dignos. Sic Salo *ibi*, *controuersia 9.*

Quarta conclusio: eligere ad officia habentia administrationem iustitiae, vel gubernationem minus dignos, quando electio fit per plura suffragia, & debet fieri de partibus ipsius communitatis, est peccatum mortale acceptiois personarum. Ratio, nam ipsa plura suffragia sunt indicium, quod illud bonum sit commune, & distribuendum secundum regulas iustitiae distributivae, scilicet dignioribus talis communitatis. Item quia licet reipublica, vel Rex habet dominium horum officiorum, etiam in distributione priorum bonorum, quando quis ea facit communia, & debita partibus communitatis, contingit acceptio personarum, si non distribuuntur dignioribus secundum regulas iustitiae distributivae: at supposito, quod vult reipublica haec officia partibus illius communitatis distribui, & ad plura suffragia, iam illa bona propria facit communia, & debita, ergo. Item quia licet haec officia sint principaliter instituta ad gubernationem reipublicae, at consequenter sunt etiam instituta ad bonum civium, & ut praemia bonorum, sicut beneficia principaliter instituta sunt ad bonum ministerium Ecclesiae, secundario tamen, ut praemia ministrorum, ut *supra* diximus: quare licet in his contingit acceptio personarum, quando non pro meritis distribuuntur dignioribus, ita & in illis. Et in hac conclusione convenimus cum Doctoribus secundae sententiae. Et eam tenent Calet. *summa verbo electio, finis*, vbi Armil. num. 5. Nieuw *summa tit. 48.* & quidam docti iuniores a me consulti.

Quinta conclusio: etiam electio non sit facienda ex partibus eiusdem communitatis, si tamen

tamen faciendi sit electio per plura suffragia, tenentur electores digniores eligere, alias peccatum mortaliter peccato acceptationis personarum. Probatur, quia, ut dixi, ipsa plura suffragia sunt indicium, quod illud est bonum commune distribuendum secundum regulas iustitiae distributivae. In hac etiam convenimus cum Doctoribus secundae sententiae, & docti recentiores.

14 Sexta conclusio: licet electio non sit faciendi per plura suffragia, sed ab uno tantum electore, quicumque ille sit, si tamen necessario faciendi est de partibus illius communitatis, et peccatum mortale acceptationis personarum non eligere ad ea meliorem. Ratio est, quia eo ipso quod officia illa sunt necessario distribuenda inter partes illius reipublicae, signum est instituta esse, ut merito ratur premia. Item quia reipublica transiit in illum electorem dominium, & ita, etiam sit laqueus Principis, dominusque illorum officiorum, cum hac conditione implicita, & virtuali, ut bona illa eo ipso quoad inter partes distribuenda sunt distribuatur, ut bona communitatis pro meritis, secundum ordinem iustitiae distribuatur. In hac etiam convenimus cum Doctoribus secundae sententiae. Et dicit Salvo pro ea citans hanc conclusionem acceptari ab omnibus. Eandem tenent quidam docti iuniores.

15 Septima conclusio: quando electio non fit per plura suffragia, sed ab uno tantum electore, nec est necessario faciendi de partibus illius communitatis, probabilis est contra secundam sententiam non esse acceptationem personarum, nec peccatum mortale, praetermittere digniores, ut quando Rex eligit Praefectos, vel Auditores regios, vel Praefectos, &c. Probatur, quia tantum tenetur quis distribuere secundum ordinem iustitiae distributivae, & oppositum facere est acceptio personarum, quando dispensat bonam communitatem, quod debetur civibus in quantum sunt partes illius reipublicae: sed in hac electione illud officium non est bonum commune debitum civibus, in quantum sunt partes illius communitatis, ergo. Secundo, quia reipublica legit Principem tanquam principalem ministrum, ut ipse bene gubernet reipublicam per quoscumque ministros, siue huius civitatis, siue alterius, ergo. Sicut etiam commodus alicuius domini non tenetur ex iustitia distribuere eligere digniores operarios, sed satisfacet eligendo dignos: ita & Princeps. Tertio, quia si hoc esset peccatum mortale, aut id esset propter gravem iniuriam irrogatam reipublicae, aut propter iniuriam irrogatam digniori praetermissio: non reipublica, quia ipsi praeficitur minister idoneus, non digniori praetermissio, cum nullum ius habeat, quod hoc non sunt bona communitatis debita partibus, haec est communis Thomistarum neoterictorum, et tenent ibidem Salvo. Et tam tenet Burgos de Paz proximo legum *Tan. num. 17*. Caiet. *summa verbo, electio secularis*, & ibi *Amil. num. 5*. Niema *summa tit. 48*, & docti quidam iuniores a me consulti.

16 Hinc fit, quod Praetor non tenetur eligere ministros, quos eligit digniores, ut praefectores, id est, *Alcaldes mayores*, *alguazellos*, &c. quia ea electio non fit per plura suffragia, nec est necessario faciendi de partibus illius communitatis, et idem est de magistribus, quando eodem modo eliguntur sic docti illi iuniores.

Ultima conclusio est: tamen peccatum veniale non eligere digniores, etiam in his casibus procedentis concl. Ratio, quia non est bonum minister, qui potest per meliores ministros gubernare, & minus bonos eligi. Sic de illis illi recentiores, & Caiet. licet sub dubio, dicit enim forte tenet meliores eligere, et non esse mortale.

DVBIVM XXXVII.

An Princeps possit vendere officia publica, et Rex, & alij non recognoscetes in superiore in temporalibus, ut sunt aliqui Duces in Italia.

Quidam negant posse, quia sunt dispensationes illorum, ut dignis, & bene meritis distribuunt. Sic Metina *C. de restitu. quest. 2. b. ad ultimum argum.* *Adrian. q. 10. artic. de restit. quest. que incipit, ex hoc subditur alia dicitur, an non tenent Principi, et patre, de illi officium, &c.* Sed in officio habentibus exercitum iustitiae tenet idem Angles *in scribis 2. part. materia de contractu in p. 1. tit. 1. fol. 72. b.*

Sit tamen prima conclusio: venditio publicorum officiorum secularium, quae communio illa fit, facta per Principem, licet quandam mali speciem habeat, & ideo communitati non debeat, et non est intrinsece, & de se mala; quare vestita aliquibus conditionibus licita est. Probatur, haec sunt officia mere secularia, & temporalia, ac praeterea estimabilia; ergo potest Princeps, qui illorum dominus est, ea vendere. Item quia regalia potestas vendi potest, ut si Veneti essent valde Turcis oppressi, possent pactum inire cum aliquo, ut ipsos defenderet, & partem victoriae admittent illam in Regem; quod est quoddam venditionis genus; omne enim pactum ad venditionem redactum, ergo. Sic tenent D. Thom. *opusc. 2. 1. ad Dictionem Babylonie*, *Metacal. lib. 6. de venial. cap. 17. Palacios summa*, verbo *acceptio personarum*, *inc. Cardub. lib. 1. questionarius quest. 2. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.* *Cardub. lib. 1. questionarius quest. 2. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.* *Cardub. lib. 1. questionarius quest. 2. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.* *Cardub. lib. 1. questionarius quest. 2. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.* *Cardub. lib. 1. questionarius quest. 2. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.* *Cardub. lib. 1. questionarius quest. 2. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.* *Cardub. lib. 1. questionarius quest. 2. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.* *Cardub. lib. 1. questionarius quest. 2. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.* *Cardub. lib. 1. questionarius quest. 2. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.* *Cardub. lib. 1. questionarius quest. 2. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.* *Cardub. lib. 1. questionarius quest. 2. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.* *Cardub. lib. 1. questionarius quest. 2. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.* *Cardub. lib. 1. questionarius quest. 2. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.* *Cardub. lib. 1. questionarius quest. 2. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.* *Cardub. lib. 1. questionarius quest. 2. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.* *Cardub. lib. 1. questionarius quest. 2. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.* *Cardub. lib. 1. questionarius quest. 2. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.* *Cardub. lib. 1. questionarius quest. 2. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.* *Cardub. lib. 1. questionarius quest. 2. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.* *Cardub. lib. 1. questionarius quest. 2. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.* *Cardub. lib. 1. questionarius quest. 2. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.* *Cardub. lib. 1. questionarius quest. 2. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.* *Cardub. lib. 1. questionarius quest. 2. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.* *Cardub. lib. 1. questionarius quest. 2. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.* *Cardub. lib. 1. questionarius quest. 2. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.* *Cardub. lib. 1. questionarius quest. 2. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 3*

ex legibus citatis. Item quia titulares domini non sunt domini horum officiorum, non enim cum iurisdictione, quam accipiunt à Regibus in sua oppida, accipiunt communiter plenum dominium officiorum, quale Reges habent, sed solum administrationem. Patet secunda pars, quia nulla lex prohibet veris dominis ea officia vendere, quales sunt, qui ea emerunt: licet Prætoribus id prohibeatur, quia non sunt domini, sed dispensatores illorum. Hanc tenet Tello *ubi supra* Saloñ 2.2. *quest. 63. art. 2. controuers. 8. fol. 105. r.* Aragon *eadem art. 2. fol. 323.* Ludou. Lopez *lib. 2. de contrall. cap. 6. Garcia 1. part. de contrall. cap. 18. Soto lib. 3. de iust. qual. 6. art. 4. circa solutionem ad 2. versu. Aliam vero. Nauarr. super extraneis. de dote. vel promissis pro iustitia. col. gratia. num. 45.* Victoria in quadam Epistola, quæ habetur typis excusa in lib. de refugio anime de coniuga. in fine iuris libri. Aulies *cap. 16. Prætorum. glof. No. arredata en los arados. fin.* & quidam docti iuniores, quos ego consului. Humada *1. tit. 16. p. 1. glof. 3. per eam.* Sed Azedo. *lib. 7. resopil. tit. 2. l. 8. num. 6.* dicit intelligi eam legem de officio, quæ per vota prouidentur.

Nota primò, quod Sotus addit, quòd si expedierit in bonum commune populi, vt ad reparationem murorum, &c. poterunt domini hi titulares quoram aliquam eximere ab illis officis. Sed nescio cui fundamento innitatur Sotus, cum illud sit quoddam venditionis genus, vel impositionis tributis, & neutrum possunt facere absque regia licentia: & ideo indistinctè cum aliis Doctoribus citatis teneo nihil posse detrahete.

Secundò nota posse magnates vendentes sua oppida vendere illa maiori pretio ob facultatem, quam habent conferendi hæc officia, quia hæc facultas est quoddam ius pretio estimabile, non tamen pro ipsiis officis. Sic Saloñ *d. controuers. 8. fol. 105. r.* & videtur tenere Nauarr. *d. num. 45.*

Secundò conclusio: nec renunciare potest aliquis officium in alium sine licentia Principis, etiam si gratis renunciet, vt patet ex *legibus citatis.* Sic Aragon *d. art. 2. sub finem fol. 326.* Soto *d. art. 4. sub finem. versu. Hoc autem est hic apprimè.* Immo renunciatio aliter facta nihil valet. Patet ex *l. 5. tit. 4. lib. 7. resopil.* vbi definitur, quòd qui suum officium in alterum renunciat, renunciationem debet intra triginta dies post eam factam coram Rege presentare, vt illam admittat; alias sit nulla, & valet tale officium, & *l. 4. eodem tit.* statuitur, quòd nulla sit, & irrita renunciatio, si vnginti dies non vixerit renunciatus post acceptatam eiusmodi renunciationem; quo antem pacto numerentur hi dies, consule Patet *l. 2. tit. 2. lib. 7. ordin.* & Azedo, ex quibus legibus constat non esse validam renunciationem factam absque Regis licentia, & seruata forma, & conditionibus renunciationis; sic docti recentiores.

Hinc inferitur resolutio huius casus; quidam renunciavit decurionatum in proprium filium, post renunciationem per dies tantum decem, & octo fuit supertes, filius verò pactum inuit cum rebellione de consuetudo alio instrumento falso renunciationis, in quo narraretur patrem visisse vnginti diebus, & ita supplerentur duo illi dies, qui desiderabantur ad valorem renun-

ciationis. Atque ita factum est: & sic hoc instrumento admisso per regium Senatuum filius obtinuit officium decurionatus. Consuluit sum ad quid teneatur prædictus filius; respondi, eiusmodi collationem decurionatus, factam à Rege in talem filium, esse nullam, & irritam, hincque teneri officium Regi restituere: quòd si abique graui infamia nota id præstare non potest, satisfacies, si officium vendat, & pretium illius Regi restituat, quandoquidem certum est, fuisse vendendum tale officium à Rege, nisi talis filius vniuersaliter; si verò hic iam officium vendidisset, pretium restituat, & emptorem in sua bona fide relinquit. Quòd si nec officium, nec pretium velit restituere, satis erit, si compositionem, medio confessorio Regis, vel per elemosynarium, aut aliam similem personam, soler enim Rex liberaliter se exhibere in his compositionibus.

Tercia conclusio: qui tantum habet licentiam transferendi officium in alium, non eo ipso potest vendere, sed oportet, habeat licentiam vendendi, quia licentia transferendi alia est à licentia vendendi. Sic Soto *d. art. 4. sub finem versu. Hoc autem est hic apprimè.* Saloñ *d. art. 2. controuers. 8. fol. 105. r.* docti iuniores à me consulti, & communis, Ludou. Lopez *lib. 2. de contrall. cap. 6.*

Quarta conclusio: sit tamen ad vendendum hæc officia licentia tacita, seu interpretatiua Regis. Sic Doctores citandi sequenti concludunt.

Hinc inferitur primò, esse licentiam tacitam, & sufficientem ad vendendum, quando Rex concedit aliquod officium huiusmodi alicui, & alius, quos nouit non posse per se ipsos illud exercete, tunc enim manifestè vult, vt illud vendant ad pretium percipiendum; aliis nil illi concederet. Sic Garcia *lib. 2. de contrall. cap. 18.* Saloñ *d. controuers. 8. fol. 105. r.* Ludou. Lopez *lib. 1. de contrall. cap. 6. Cord. summa quest. 117.* & quidam recentiores doctissimi.

Secundò inferitur esse tacitam licentiam, & sufficientem ad vendendum, quando Rex sciret Magnates vendere hæc officia, & dissimularet, cum posset impedire. Sic Cord. *ca. 9. l. 17.* & quidam doctissimi iunior à me consulti. Similiter est tacita licentia, quando est præscripta consuetudo de hoc. Nauarr. *summa cap. 25. Latina.* & Hispanz *num. 7.* sed clarius in Hispania *ca. num. 7.* Ludou. Lopez *lib. 1. de contrall. cap. 6. Cord. ca. 9. l. 17.* Aragon *disto art. 2. fol. 325.* dicitur debere esse vsum immemorabilem: dicit tamen Saloñ *ca. controuers. 8. fol. 105. r.* talem consuetudinem non esse receptam, vt domini titulares, seu Magnates vendant hæc officia; & sic communiter in audientis damnati. Idem quidam docti iuniores.

Tercio inferitur, quòd priuati dono, vel pretio obtinentes à Rege hæc officia, quæ iam venialia sunt, videlicet, & permittente Rege, vt g. tabellionatus, decurionatus, id est, *vaniquarria.* & tribunatus, possunt ea vendere. Patet, quia iam vbi que vendantur, & publicè sciencie supremo consilio, & Rege, & pro debitis solendis sit à iudice executio in talibus officis, & ea autoritate iudicis venduntur, & pretium illorum confertur inter fratres, vt testatur contra Tello *l. 29. Tit. num. 11. 12. 13.* Antonius Gomez referens Paulum de Castro, Iafonem, Ripam *l. 29. Tit. num. 21.* Gutierrez *lib. 2. practice. quest. 64. num. 5.* Perez *lib. 7. ordin. tit. 2. l. 22. versu. Item quod verba.* fol. 411. Couarr.

Couarr. *3. var. c. 19. fin.* Matienzo *lib. 1. ordin. tit. 8. l. 3. glof. 2. n. 13.* Cord. *summa 9. 134.* Azedo *d. l. 8. n. 6.* vnde dicunt hi Doctores de generali consuetudine posse iam vendi hæc officia saltem de licentia Principis, quæ facile concedi solet immo, experientia teste, sine tali licentia solent iam vendi à talibus priuatis, & testantur, Ioannes Garcia *de consuetu. quest. n. 67.* Ayala *de partitionibus p. 1. cap. 8. n. 6. 1.* Angulo *de melior. l. 9. glof. 5. n. 2. 5.* Matienzo *diálogo relatorum. 4. p. 1. 1.* Perez *proxime citatur.* immo, vt dixi, Azedo *eo n. 6.* ait non prohiberi talem venditionem *eo l. 8.*

Sed nota, quòd Soto *lib. 3. de iustit. quest. 6. art. 4. circa solutionem ad 2. versu. Hoc autem est hic apprimè.* dicit etiam quando habent licentiam Regis priuati hi ad vendendum, licet ceteri restituendi pretio obligati, at non cessat ratio peccati, cum hi priuati non vendant ob bonum publicum. At dicendum est tutius ea vendere, quam Regem; quia Rex tenetur prospicere bono communi, quia est custos boni publici; vnde non potest ea vendere, nisi pro bono communi, vt pro communi necessitate reipublicæ: at homo priuatus non est custos boni publici, & non tenetur attendere ad necessitatem publicam, sed pro bono priuato suo potest vendere. Sic Saloñ *d. controuers. 8. fol. 105. r. 5. sequenti.* & docti iuniores; vnde hi iuniores dicunt, quòd licet in Regibus, & dominis titularibus sit communiter damnanda hæc venditio, & sic res valde scrupulosa, ad priuatis nullus est iniuriendus scrupulus, modo venditur pretio moderato, & personis idoneis; quia hi non sunt causa malorum, quæ ex venditione officiorum sequuntur, sed Princeps, qui venalia exposuit.

Quartò nota, quòd quando conceditur patri licentia transferendi officium in filium, quem voluerit, tunc virtute conceditur ei facultas ad quoddam venditionis genus, quia potest obligare illum, cui officium relinquit, vt aliquid conferat aliis filiis. Sic Saloñ *ca. controuers. 8. fol. 106. r.* dicens esse certum apud omnes Thomistas, & quidam docti iuniores, quos ego consului.

Potissima verò difficultas est, an qui tantum habent facultatem transferendi hæc officia, si ea vendant, teneantur pretium restituere. Duplex est sententia.

Prima ait peccate mortaliter, & teneri restituere pretium. Probat, nam qui vendit rem, cuius non est dominus, nec ex voluntate domini, peccat mortaliter, & tenetur restituere; sed hic sic vendit officium; ergo. Item quia talis venditio est prohibita iure ciuili. Sic Soto *lib. 3. de iustit. quest. 6. art. 4. circa solutionem ad 2.* Tello *l. 19. Tit. num. 13.* & Saloñ *d. controuers. 8. fol. 106. r.* dicit periculosissimos nostri temporis iudicare hanc multo probabiliorē, & ipse eam censet multo probabiliorē, nisi is, qui habet talem licentiam, sit pauper, quia censendum tunc est, voluisse Regem, vt venderet.

Secundà sententia, quæ etiam probabilis est, iam non teneri restituere, nec peccate mortaliter, sed venialiter contra legem. Probat, quia ille habet licentiam transferendi dominium illius officij; quòd verò transferat gratis, vel accepto pretio moderato, nemini videtur facere iniuriam: ergo non peccat mortaliter, nec tenetur pretium restituere. Probat, minor, non reipetu. Th. Sanchez. *Consil. moral. Tom. 1.*

licet, quia vendit digno; non ementi, quia vendit rem pretio estimabilem, & pretio moderato: ergo. Secundo, quia licet vendens faciat contra intentionem legis vendendo, at lex non potest annullare contractum, & lex *8. tit. 2. lib. 7. non re. cap. vbi* expresse videtur annullari hic contractus, explicabitur in fine huius dubij. Vnde ad rationem primæ sententiæ dicendum est, quòd eo ipso, quòd Rex concedit alicui facultatem transferendi officium, & non tanquam dispensatori, vt conceditur dominis titularibus, & senatoribus, vt mox dicam, concedit dominium talis officij, licet verum sit non concedere liberam facultatem vendendi. Hanc tenet quidam docti recentiores, quos referi Saloñ *proxime citatur*, & dicit periculosissimos nostri temporis eam probabiliter iudicare, & ipse etiam probabiliter esse censet; eandem tenent quidam docti iuniores, inter quos Patet doctor Henriquez *in suis manifestis.* Eandem tenet Ludouic. Lopez *lib. 2. de contrall. cap. 6.*

Nota hanc sententiam intelligendam esse, quando is, qui potest transferre officium, est verus dominus, non autem quando dispensator est tantum, & tenetur illud officium conferre, licet electionem habeat, & liberam facultatem huic, sed illi conferendi. Vnde senatores vrbium, id est, *respublicæ*, quibus concessum est eligere ad aliqua officia publica, non possunt ea vendere, nec conuenire cum eligendo, vt de tali quid, vel partem salarij sibi ipsis, vel eundem tertio, alius tenentur totum illud quod receperunt, restituere. Ratio, cum ex necessitate teneantur eligere, non censentur beneficium pretio estimabile conferre huic, quem eligunt, sed beneficium hoc ab ipso institutore officij conferunt. Item, quia non sunt domini, sed meri dispensatores illorum officiorum, quod amplissime patet ex *dictis infra dub. 55.* & tenent Soto *lib. 3. de iustit. quest. 6. art. 4. sub finem. versu. sub iterum.* Ludouic. Lopez *lib. 2. de contrall. cap. 6. fol. 17. pag. 2. 5. part. instrullary noui. cap. 13. fol. 294.* Aragon *2. 2. quest. 63. art. 2. sub finem. fol. 326.* & quidam docti recentiores.

Hinc inferitur, quòd etiam Prætores non possunt vendere, vel locare officia, ad que eligunt, vt Alguazellorum, &c. vel conuenire cum illis, vt dent partem pensionis sibi ipsis, alias tenentur restituere, quia non sunt domini, sed dispensatores, & ex necessitate tenentur eligere. Sic Aragon *lib. 2. Saloñ 2. 2. quest. 63. art. 2. controuers. 8. fol. 105. r.* & colligitur ex Soto, & tenent docti iuniores.

Aduerte tamen, quòd si Prætor committat alicui actum, quem per se exercere potuisset, posset cum illo pacisci de diuidendo lucro, vt quando constituit Alguazellos, potest cum illis pacisci, vt dent sibi certam partem executionum. Ratio, quia cum Prætor ex suo officio possit per se facere ea, quæ tunc illam, & sic habeat ius ad totum lucrum, nulli facit iniuriam, si id reseruat sibi pensione alteri committat. Sic Aragon *d. art. 2. sub finem. fol. 326.* & aliqui recentiores, dicentes sic esse vni receptum, & Aulies *cap. 16. prætorem. glof. 2. arredata. in addit. dicit hoc dissimulari in Senatu regio, licet sit legi illi contrarium, quæ prohibet locare ditioce, aut indirectè: sed nec credo esse contra eam legem, quia hoc non est genus locationis officij Alguazelli, sed committere illi actum, quem Prætor exercere posset per se.*

21 Sed quid dicendum de dominis titularibus habentibus facultatem eligendi ad haec officia? Quidam doctus iunior, quem ego consului, reputat licet dubius/probabile, quod si vendant ea, non tenentur pretium restituere, licet peccent mortaliter, quia licet non sint domini horum officiorum, at habent facultatem transferendi, sine dispensandi ea. Item quia licet Episcopus non sit dominus beneficiorum, si tamen per simoniam mentalem recipiat pretium pro beneficio, non tenetur illud restituere, simonia enim mentalis iuxta communem non obligat restituere.

22 Ad dicendum omnino est teneri restituere pretium, nisi bona fide vendiderint, & transactum sit triennium, quo bona mobilia praescribuntur. Ratio, quia tenentur ex officio eligere, vt dixi de senariis, & Praetoribus. Et sic patet ex ibi dictis, & tenent quidam docti recentiores. Videtur in quadam epistola, quae habetur typis excussa in hunc librum de refugio omnium, quem composuit Zuniga. Idem Salon 2. 2. quae 63. art. 2. contrarium 3. fol. 107.

23 Ad illud de Episcopo conferente beneficium simoniac mentaliter, dico, quod ex vi simoniae mentalis non inducitur obligatio restituendi: in tenebitur illud pretium restituere ratione iniustitiae commissa recipiendo pretium pro actu, quem tenebatur ex iustitia facere, tenebatur enim eligere ad illud beneficium, vt patet ex dictis de senariis.

24 Tandem quid dicendum sit de provisionibus factis a Rege interveniente pretio dato mediatore, vt conlequatur mihi officium iudicandi, vel altera secularia officia, quae vendi non solent. Narrantur extraneis de datus, & promissa pro gratia, n. 45. continet esse invalidas tales provisiones, quia tacetur verum, quod retraheret Principem a concessione, idem Tello 129. Turr. n. 13. vbi ait, quod accipiens quodcumque officium seculari interveniente pretio, vetere non facit suum officium, & tenetur salarium restituere. Et probatur ex pragmatica 63. quae hodie est lex 8. tit. 2. lib. 7. noua recopil. cuius verba supra retuli in hoc eodem dubio, §. Circa hoc dubium, vbi expresse dicitur non valere provisionem officij, interveniente pretio, vel precibus, & Azubedo super ea 18. num. 6. dicit obligare etiam in foro conscientie eam legem, & num. 1. 3. 4. 5. 6. dicit habere locum, etiam si persona impetrans pretio, precibus, vel donis sit habilis, & digna. Et sic dicit illicitus esse hoc, quam in beneficiis, in quibus pecces non impediunt, quam collatio sit valida. Ad dicitur num. 6. illam legem non intelligi de officiis, quae dantur a Rege, sed de officiis, quae per vota priuatorum, civitatum, vel villarum, provisionem, horum enim impetratio pretio, donis, vel precibus est nulla.

25 Ceterum hoc valde rigidum est, nec lex ista est tanto rigore recepta; maxime, quod Perez lib. 7. ordin. tit. 1. 1. 1. fol. 410. ponit ad pedem littera verba illius pragmatice, unde lex haec desumpta est, & dicit intelligendam esse, quando indigoo, vel inhabilis fuerit provisione precibus, vel pretio, quia initium illius pragmatice, unde intentio finalis legis sumitur, id significat, dicit enim, *Porque muchos honores ineluctables, &c.* idem tenet Pater Doctor Henriquez Hispani, vbi ipse hanc resolutionem dictavit, alias iniusti oriuntur scrupuli; quis enim non quarit fauorem, & peccet ad haec officia obtinenda. Sed iam post haec vide pragmaticam editam de hac re a Philippo I V. anno 1516, & an sit vlti recepta, qua irritantur eiusmodi collationes, quarum provisio, vel presentatio ad Regem spectat.

D V B I V M XXXIX.

An Praelati Ecclesiastici teneantur eligere digniores ad haec officia secularia, possintque illa vendere.

Nota aliquos ex his Praelatis habere annexam iurisdictionem temporalem in aliqua oppida, & ex his aliqui habent supremam nulli subiectam, vt Archiepiscopus Maguntinus in Germania: alij non habent supremam, sed habent supra se Regem, vt Episcopus Panormitanus, qui est Comes Perusinae. Insuper officia, quae prouident hi Praelati, quaedam sunt mere secularia, vt officia Praetorum, & tabellionum secularium, quae spectant ad potestatem temporalem: alia vero sunt Ecclesiastica, vt officia Prouisoris, Fiscalis, Notarij, quae licet videantur in se secularia, habent tamen quandam effigiem sacrorum, & Ecclesiasticorum, in quantum instituta sunt ad regimen Ecclesiae. Sit

Prima conclusio: si loquamur de officiis mere secularibus, Praelati habentes supremam potestatem temporalem, eodem modo possunt habere circa eorum distributionem dignis, vel dignioribus, & circa venditionem eorum, sicut Reges in suo regno; quia hi sunt velut Reges: si vero non habent supremam potestatem temporalem, possunt se habere, sicut diximus de dominis titularibus; quia tales Praelati in tali iurisdictione temporali sunt sicut domini titulares, vt Comes, Dux, &c. Sic Salon 2. 2. quae 63. art. 2. post contrones. 9. in fine articuli fol. 107. Aragon eodem artic. 2. concels. vltima, & quidam docti recentiores.

Secunda conclusio, quoad officia Ecclesiastica, Praelati non possunt ea vendere. Ratio, quia non habent dominium horum officiorum, sed sunt meri dispensatores, & tenentur eligere ad ea. Item quia sicut gratis acceperunt, gratis debent dare non tantum spiritiualia, sed etiam secularia, quae ad spiritiualium custodiam instituta sunt. Et hoc prohibetur eis expresse iudici delegato, cap. statutum, de rescriptis in 6. Secretarium, & sequenti. Et hoc prohibetur in Concilio provinciali Tolerano vltimo, sessione 2. decreto 15. & in Concilio provinciali Compostellano alijm 5. decreto 24. & 25. Sic Salon ibi, Aragon ibi, Soto lib. 2. de iust. quae 6. art. 4. sine, Garcia part. 2. de contract. cap. 18. Ludouic. Lopez lib. 1. de conu. cap. 6. & quidam docti iuniores.

An vero teneantur haec officia dignioribus distribuere, Salon ibi dicit teneri eligere digniores ad huiusmodi officia quae continent gubernationem, vt ad officium Prouisoris, & Fiscalis; ad reliqua vero minorata fas esse eligere dignos.

Vltima tamen conclusio sit: non tenentur sub mortali seruare modum iustitiae distributivae eligendo digniores ad haec officia, sed sit eis dignos eligere. Ratio, quia haec officia non solent prouideri per suffragia, nec tenentur ad ea eligere ex eadem discreto: ergo non tenentur ex iustitia distribuere.

bonum eligere digniores, sicut supra diximus de officiis secularibus. Sic tenent quidam Thomistae, vt refert ibi Salon. Idem aliqui docti recentiores.

D V B I V M XL.

An in honoribus exhibendis committatur acceptio personarum.

1 Vponendum est, quod honores alij sunt externi tantum, vt quando reuerentia, quam exhibemus, non proficitur ex estimatione interna virtutis. Alij sunt, qui vere procedunt ex interna estimatione personae, quae honoratur: & hi sunt veri honores externi, & interni simul.

2 Secundo nota, quod alij sunt honores publici, vt qui sunt in congregationibus; alij sunt privati, vt qui sunt inter duos priuatum. His suppositis,

3 Dico primo: etsi honor sit reuerentia exhibita alicui ob suam excellentiam, tamen id cui proprie, & singulariter honor debetur, est virtus. Sic D. Thom. 2. 2. q. 63. art. 3. & illud assertit et Aristot. 4. Ethic. cap. 1. quem omnes sequuntur.

4 Secundo dico, quod non tantum propter propriam virtutem potest quis honorari, sed etiam propter virtutem alterius, quem repraesentat, vt Praelati, & Principes honorantur, licet sint mali, quia repraesentant personam Dei, & communiter, cui praesentantur. Et parentes, & domini sunt honorandi, quia repraesentant dignitatem Dei, qui est omnium pater, & dominus. Senes etiam sunt honorandi, vt habetur Lament. 9. propter signum virtutis, quod est senectus. Sic D. Thomas ibi, quem omnes sequuntur. Similiter honoramus illustres, quia repraesentant virtutes maiorum, ob quas sublimem conscendisse locum arbitramur.

5 Tertio dico, quod his omnibus honorem deferre, licet in illis virtus absit, sed mali sint, nulla est acceptio personarum. Ratio, quia causa non deest honoris. Sic Soto lib. 3. de iustit. quae 6. art. 6. Aragon 2. 2. quae 63. art. 3. & ibi Salon ante contronesiam priuam, fol. 107. D. Thom. 2. 2. quae 63. art. 3. Alensis 2. part. quae 1. 16. membr. 9. 2. q. 4. & 5. Angelus verbo Acceptio personarum, num. 8. vbi Syluest. quae 7. Abulensis cap. 21. M. ubi. quae 11. D. Anton. 2. part. tit. 1. cap. 20. §. 5. Gabr. 4. dist. 15. quae 7. art. 3. dubio vltimo.

6 Nota, quod communiter Thomistae (vt refert Salon) dicunt hoc intelligi de honore externo, & sic intelligitur D. Thomam, quia cum honor sit premium virtutis, vniuersique eo modo, quo virtutem habet, est honorandus: at haec personae non habent veram virtutem, sed tantum repraesentant illam, ergo. Item quia nullum iudicium verum internum possumus habere de his personis, vt internum honorem possumus eis exhibere.

7 Sed dicendum est D. Thomam loqui de vero honore, etiam interno, vt constat, quia eodem tempore loquitur in secunda conclusione, quae loquitur in hoc casu, quo in prima, & tertia, in quibus constat loqui de vero honore interno. Item quia sicut vere adoramus imaginem, non quatenus pictura quaedam materialis est, sed ratione rei in illa representata, sic Praelatos, &c. malos veteri honoramus honore etiam interno, non quatenus tales personae materialiter sunt, sed quatenus ratione

talis officij repraesentant virtutem Dei; honorantur vero honore debito virtuti. Unde dicendum est deberi honorem virtuti non eo modo, quo quis eam habet tantum, sed eo modo, quo quis eam habet, vel quo virtus repraesentata per ipsum honoranda est. Et licet de his personis sumptus materialiter non possumus habere iudicium verum, quod mereantur honorem, at illud habemus de his, quatenus repraesentant virtutem. Sic Salon supra, & quidam docti iuniores.

Quarto dico, quod etiam diuites sunt honore digni, quatenus in republica habent altorem statum. Hanc docent D. Thom. Abul. Gabr. Sorn. Sylu. D. Anton. qui etiam intelligendi sunt de honore interno: tamen externus ratione ipsorum diuitiarum debent, vt mox dicemus. Sic Salon ibi.

Quinto dico, si diuites honorantur solum ratione diuitiarum, est peccatum acceptio personarum. Et sic intelligi debet D. Jacobus in sua epistola, cap. 2. vbi damnat hanc exhibitionem honoris, *Si uis uisere*, inquit, &c. Et ratio est, quia, teste Aristot. 1. Ethic. cap. 12. honorabile, & laudabile in hoc differunt, quod honorabile est id, quod est bonum per se, quale est bonum honestum, laudabile vero, quod est bonum in ordine ad aliud, scilicet utile: sed diuitiae non sunt bonum honestum, sed utile, ergo non sunt bonum honorabile, sed tantum laudabile; ergo honore est aliquem propter diuitias est accipere non causam honoris, vt causam; ergo est acceptio personarum. Sic D. Thomas, Soto, Aragon, Salon contrones. 1. Syluest. Gabr. D. Anton. Abul. ibidem, Alensis supra §. 6. Ang. verbo acceptio personarum, num. 9. Arm. num. 4. Palacios ibi.

Nota hoc intelligi de reuerentia interna, quando scilicet simul cum honore externo concipit interius illum diuitem esse dignum eo honore propter diuitias; scilicet de honore solo externo, illum enim exhibere diuiti, vt ei assurgere, caput aperire, &c. non est peccatum: immo est necessarium, alias haberetur quis ac multabitur. Sic D. August. cuius dictam refert gloss. super locum citatum D. Jacobi, idem D. Thom. quodlib. 12. art. 12. Soto, Palacios, Salon, Aragon, & quidam recentiores docti.

Secundo nota, esse intelligendum, quando exhibetur honos propter diuitias, vt distinguuntur contra omnem habitudinem ad virtutem, quia diuitiae, vt adiuuant ad sollicitudinem, & vt reddunt homines potentes ad conseruationem pacis reipublicae, & nutriendos alios ad virtutem, reddunt homines honorabiles, & ideo qui diuitem honorat, nil aliud cogitando, non peccat: quia intelligitur honorare potentiam, seu habitudinem ad virtutem. Sic Caiet. 2. 2. quae 63. art. 3. & quidam docti recentiores.

Tertio nota, quod hoc peccatum acceptio personarum quod in hac honoratione contingit, est veniale, quia materia est leuis. Sic Palacios & Aragon supra.

Quarto nota, certum esse habere locum acceptio personarum in publicis honoribus deferendis (& vt inquit Salon dicta contrones. 1.) esse mortale, vel veniale, iuxta grauitatem materiae, & iniuriam, quae irrogatur alicui tollendo debitum honorem, vt in conspectu publico, in congregatione aliqua senarum, vel Capitali ecclesiastica, &c. Ratio, quia hi honores sunt debiti

pro dignitate personarum, ergo si non detur, tantus honor, quanta est dignitas personae, vel si detur maior, est acceptio personarum. Et sic fatentur Doctores citati.

14 At dubium est in priuatis honoribus deferendis, cum enim habeat locum in honoribus debitis, non videtur posse in his esse, & sic tenet Caiet. supra. At verius est in his esse etiam. Ratio, quia est absolute non tenemur honorare aliquem in particulari, ac si volo honorare, debeo dare honorem condignum suo statui, ut non teneor recitare, at si recitem, teneor attendere. Ergo defectus in hoc, vel excelsus, est acceptio personarum. Item quia, si quis honoris titulos Magnatibus debitos tribuat vulgaribus, facit iniuriam Magnatibus, faciendo honores illos communes, & sic non esse honores, ergo. Sic Salon, Aragon supra ad 1. & quidam docti iuniores; subdit Aragon, & bene, quod hoc non esset acceptio personarum in his gratuitis, ac saltem alia via peccaret honorans suum in ea sola ratione, qua dicitur esse, quia non habet sufficientem causam honorem conferentem, sicut qui tenent, & sine causa bona sua largiretur, peccaret.

DVBIVM XLI.

An in iudicis locum habeat acceptio personarum.

15 Sic prima conclusio: In iudicis potest interuenire acceptio personarum. Conclusio est certissima. Patet Proverb. 18. Accipere personam in iudicio non est bonum. & de reg. iur. in 6. reg. 12. dicitur, quod in iudicio non est habenda acceptio personarum. Et ratione patet, quia iudicium est recta indicatio, quia rei dumtaxat causis circumspicis constituitur aequalitas; ergo quando non constituitur causa rei, sed quando propter personam, aut fauorem, &c. non constituitur aequalitas, & sic corrumpitur iudicium, est acceptio personarum, nam accipitur non causa ut causa. Sic D. Thom. 2. 2. q. 63. art. 4. & ibi Aragon, & Salon, Soto 3. de iust. q. 6. art. 5. Abul. c. 21. Math. q. 11. Turrescra. cap. necesse 3. q. 1. num. 1. & 2. Viquez. de iust. cap. 5. §. 2. vers. 2. D. Anton. 1. p. tit. 2. cap. 20. §. ultimo. Arm. verbo acceptio personarum. num. 7. Ang. num. 3. & 7. Syluest. q. 1. vltima. Caiet. in summa. verb. in verbo. Alen. 2. part. 9. 136. memb. 2. §. 3. Gabr. 4. dist. 15. q. 7. art. 3. dub. 2. Vnde, ut bene dicit D. Thom. ibi ad 2. iudicium, si ad rem indicatam spectemur, quandoque ad commutativam, quandoque vero ad distributivam iustitiam pertinet; quia quandoque agitur in iudicio de re debita pertinet ad iustitiam distributivam, quandoque vero de pertinet ad commutativam: si autem ad formam iudicij attendamus, pertinet ad distributivam, quia forma iustitiae distributivae consistit in hoc, quod vnicuique detur secundum suam dignitatem, & forma iudicij consistit in hoc, quod vtrique parti attribuat id, quod est illi proportionatum, siue id oriatur ex commutatione, siue ex distributione.

16 Conclusio posita certissima est, si loquamur de iis, qui in ipso iure determinata ponuntur a iudicibus obseruanda; ut quod suscipiant testes, vel faciant informationem, &c. si enim ex

causa ad rem non pertinente, ut ex amicitia alterius partis, aut ex precibus, aut pretio, relinquat iudex, est manifestus acceptor personarum. At dubium est de his, qui relinquuntur in iure arbitrio iudicis, an in his sit locus acceptio personarum: videtur enim non esse, cum sint gratuita.

Nota quod ea, quae sunt in arbitrio iudicis, sunt in duplici differentia: alia sunt illi concessa in fauorem ipsius, ut quod possit non audire causas in die festo. Et in his certum est non habere locum acceptio personarum, sed habet iudex plenam potestatem, & potest, secluso scandalo, audire causas amici in die festo, & non alterius, & similiter statim post prandium, &c. & patet, quia in gratiis non habet locum acceptio personarum; ac haec sunt merè gratuita. Sic tenent tanquam certum Salon 2. 2. q. 63. art. 4. conu. 1. & quidam docti iuniores. Alia vero relinquuntur arbitrio iudicis, non in fauorem ipsius, sed in fauorem ipsarum causarum, quia leges non potuerunt decernere, & determinare omnes casus particulares, & ideo fuit necessarium, ut plura prouiderent, & arbitrio iudicis relinquerentur, ut quod coartat, vel ampliet terminos probationum, &c.

Et de his sit secunda conclusio: in his habet locum acceptio personarum, ut si iudex tantum propter amicitiam prorogaret terminum alicui, & alteri negaret. Ratio, quia haec non sunt gratuita, nec committuntur liberè voluntati iudicis, sed arbitrio prudentiali, & ratione regulato, ut prouideat, prout magis expedire videbit ad bonum publicum: ergo si in hoc deficiat absque debita causa, accipit non causam, ut causam, & sic est acceptor personarum. Item quia iudex est ipsa iustitia animata, & vltus ipsius potestatis est bonum quoddam publicum; ergo si inaequaliter se habeat ad partes absque iusta causa, est acceptor personarum. Sic tenent Salon, & Aragon proxime citati. Soto 3. de iustitia, q. 6. art. 5. ad 3. licet male Salon ei tribuat sentire, Soto hoc tantum esse verum, quando inde scandalum, aut damnum tertij oriretur, vel quando hoc venderet pretio. Sed verè Soto vniuersaliter tenet hanc conclusionem, sed principaliter, & apertius dicit tenere verum in his casibus: & sic Aragon refert Sotum pro hac sententia. Eandem tenent docti recentiores.

Tertia conclusio: si innocens oppellitur in iudicio in aliqua causa, & de eius innocentia esset certus iudex, potest, & debet iudex, citata scandalum tamen, in quantum poterit in eis, que eius arbitrio relinquuntur, illi fauere: secus esset, quando esset dubius. Ratio, quia tunc consistat illi de eius innocentia; ac non possit legis necessaria praeferre, quia tenetur secundum allegata iudicare. Sic idem citati in praecedenti conclusione. Subdant tamen, & bene, Soto, & Aragon, quod si in hoc casu, quo certus est de alterius innocentia, iura praeferret, licet peccaret mortaliter, ac non teneretur restituere, quia non auferret alteri, quod suum est.

17 An vero iudex teneatur sequi opinionem, quam reputat probabiliorē, & idem de aliis priuatis, & de Medico: & an possit Confessor minus probabilem consulere, & an sit tutus, qui semper consultit eos, qui magis iuxta suam voluntatem respondent, nec acquiescit aliis peritis.

& an circa sacramenta fas sit vti opinione probabili, late dixi lib. 1. summa 200. cap. 9. Hoc vnum tamen est hic addendum, quod iudex, qui habet propositum, ceteris paribus, semper ferendi sententiam pro amicis, est regulariter in periculo peccandi mortaliter, sicut Episcopus, qui habet propositum semper, ceteris paribus, conferendi beneficium conlaguineis; quia cum affectus facile iudicium perturbet, se pe imparia iudicabit ob talem affectum paria: si tamen habeat animum semper laudandi causam magis iustam; amicis vero, quando certò constiterit, paria iura illos habere, non est ita in periculo; quia illud propositum faciendi semper causam magis iustam, videtur satis purgare affectum. Sic Salon d. art. 4. conu. 1. §. 1. fol. 1093. vers. ex quo sequitur, dicitque idem sentire viros graues.

7 Quarta conclusio: definire aliquam causam priusquam aliam antiquiorem, nisi iusta ratio id exigat, est acceptio personarum. Ratio, quia iudex ex iustitia distributiva debet definire causas prius, vel posterius secundum maiorem, vel minorem earum dignitatem: illa vero quoad ordinem temporis digniores sunt, quae sunt antiquiores, nisi iusta aliqua causa aliud exigat. Sic Salon eodem art. 4. conu. 1. §. 1. prope finem.

8 Quinta conclusio: Princeps si remittat vni penam, & non alteri, eodem crimine, & circumstantiis existentibus. Et similiter Praelatus, siue secularis, siue regularis dispensans enim vno, & non cum altero, vel relaxans penam, simili existente causa, est acceptor personarum. Ratio, quia vltus potestatis, quem habet Princeps, vel Praelatus, est bonum quoddam publicum ad bonum subditorum ordinatum; ergo ex iustitia distributiva tenetur illum applicare ad subditos secundum dignitatem causae vnicuiusque; quod nisi fecerit, erit acceptor personarum. Sic Soto supra. Aragon disto art. 4. fol. 331. pag. 1. & latius de his dispensationibus infra dub. 43.

DVBIVM XLII.

An in tributis exigendis committatur acceptio personarum.

19 Sic prima conclusio: licet multiplici ex causa possit esse iniustum tributum, de quo infra, ubi de tributis, & vedit, ac nunc erit acceptio personarum, quando non seruatur debita proportio ad causam, pro qua imponuntur, & ad facultates, & possibilitatem eorum, quibus imponuntur. Patet, quia ad iustitiam distributivam pertinet illa proportio, ut sicut honores publici sunt distribuendi proportionaliter, ita & onera publica tributorum debent distribui proportionaliter pro ratione facultatis, & substantiae vnicuiusque. Sic Aragon 2. 2. q. 63. art. 4. fine. Soto 3. de iustitia, q. 6. art. 7. conclus. 2. & 3. & docti iuniores.

2 Secunda conclusio: non est acceptio personarum, sed est iustum aliquo eximere à tributis ex rationabili causa, ut nobilibus, &c.

3 Vltima conclusio: in aliis etiam legibus forendis potest contingere acceptio personarum, ut si Princeps sine iusta causa concedat, legem in fauorem alicuius in aliorum notabile detrimentum, ut si statuat, quod certum genus mercium necessarium republicae non possit vendi nisi ab hoc, vel

Th. Sanchez Conf. moral. Tom. 1.

illo, secus si ad esset iusta causa: ut si id concederet alicui, qui suo labore, & industria inuenit mercem illam, ut solet privilegium auctoribus librorum concedi, & nullus praeter ipsos possit typis excudere. Sic Aragon ibi.

DVBIVM XLIII.

An in dispensationibus concedendis, vel negandis, contingere possit acceptio personarum.

20 Sic prima conclusio: si pari causa existente, Praelatus cum vno dispense, & non cum alio, est acceptor personarum. hanc probauit supra dub. 41.

21 Secunda conclusio: si Praelatus dispense cum aliquo absque iusta causa, est acceptor personarum, quia vltus suae potestatis, qui bonum quoddam commune est, male applicat, accipiendo non causam, ut causam. Sic Abul. cap. 22. Math. q. 117. D. Anton. 2. part. 1. cap. 20. §. 2. fine.

22 Tertia conclusio: si in aliquo inueniantur omnes causae iustae ad dispensandum, & Praelatus nolit cum illo dispensare, peccat, sed non est personarum acceptor, quia personarum acceptio consistit in dando alicui praeter suam dignitatem, proportionem, tunc vero nihil datur. Sic Abul. ibi, & quod peccet, tenet etiam glossa cap. Domini 50. dist. 2. vers. Necesse, & ibi Turrescra. num. 9.

23 Vltima conclusio: non est acceptio personarum, sed licitum est, facilius dispensare in matrimonio contrahendo cum diuitibus, & potentibus, quam cum pauperibus. Ratio, quia dispensatio in matrimonio contrahendo ordinatur ad fidem pacis firmandum, ut scilicet distantes vniantur: quod magis est inter potentes necessarium, ut pote qui magnas possunt excitare discordias, quas nequeunt pauperes. Probatur etiam ex Trid. sess. 24. de matrimonio, cap. 5. fine; ubi cauetur, ne dispense tur in secundo gradu ad matrimonium, nisi inter magnos Principes. Sic D. Thom. 2. 2. q. 63. art. 2. ad 2. Abulen. supra. Syluest. verb. Acceptio personarum, q. 5. D. Anton. 2. p. tit. 1. cap. 20. §. 3.

DVBIVM XLIV.

An peccet pater preferendo, seu meliorando filium indignum, vel minus dignum in tertio, & quinto honorum.

24 De filio indigno in dignitate facti, ut quia corruptis est moribus, sermo est in praesentia, non vero de indigno in dignitate iuris, ut de spuris.

25 Quidam aiunt peccare minus dignum preferendo, probatur ex Auth. de Monachis, §. ordinatio. collat. 1. cap. licet ergo, q. 1. quae iura tenent digniorem eligendum esse. Sic tenent Palacios Rubio cap. per vestras, de donat. notab. 3. §. 26. in principio. Ludovic. Gomez cap. 1. num. 23. de constit. in 6. Anton. Gomez l. 17. Tauri. n. 18. Gomez Atlas l. 17. Tauri. n. 90. Simancas de primog. Hispan. lib. 3. cap. 3. Ioannes de Molina in differentiis inter seram content. & arma, diff. 14. & 15. & partim tenet hoc Molina lib. 2. de primogen. cap. 5. licet enim num. 67. teneat non peccare meliorem minus dignum: at num. 69. & 70. dicit, quod peccat

meliorem in tertio indignum, non autem in quinto; quia tertium necessarium est inter filios distribuendum, non autem quintum, sed potest dari extraneo; ad idem videtur accedere quod docent Aletius 2. p. 3. 16. memb. 2. in principio, Angel. verba acceptio personarum, num. 4. Gabr. 4. dist. 15. q. 7. art. 3. dub. 1. sub finem, ubi dicitur posse Episcopum preferre in bonis consanguineum suum, modo sit bonus, ubi aperte videtur dicere malum, & indignum non posse preferri.

Ceterum dicendum est nullam esse acceptio-nem personarum, nec culpam, si pater in suc-cessione hereditatis filium minus dignum, vel in-dignam ceteris praeferat. Ratio, quia hic non pec-ecat contra iustitiam commutativam, ut patet, quia nulla est ratio debiti; lex enim 18. Tanti permit-tit, quemcumque filium meliorare non contra distributivam, quia hic non distribuuntur bona communia, horum enim pater est verus, & cer-tus dominus, licet habeat necessarios heredes.

Item quia in collatione gratuita, qualis est haec, non potest habere locum acceptio personarum. Sic tenent Cordub. summa quest. 225. arsit. lo. ter-tio. Covarr. regula peccatum 2. part. 8. num. 7. Na-varrus cap. 28. addit. ad num. 36. v. 16. Latina c. 26. num. 47. Perez lib. 5. ordinament. 22. 1. fol. 78. Segura legum ex familia 6. sed si fundum, num. 73. ff. de leg. 2. Cifuentes 1. 18. Tanti, num. 6. Petalca 1. cum qui-dam, ff. de leg. 2. num. 18. Ad idem accedit Abulen-sis, cap. 12. Marto quest. 113. ubi ait posse Episcopum in successione bonorum patrimonialium preferre consanguineum, licet malus sit. Hanc etiam sententiam tenet Spino, reprobandus Molinam speculo testamentorum, gloss. 18. a num. 8. usque ad 14. Sarrinent. 8. filios, super lege, cum quidam, mon. 6. ff. de legat. 2.

Nora quod si eligatur filius dignus a parente, vel alio domino honoris ad maiorum per ipsum institutum, cui iurisdictioni, seu administratio anne-xa est, ut si fiat maioratus de Ducatu, seu Comita-tu, nulla est culpa, cum inde nullus laedatur. Sic Molina eo cap. 5. n. 68. si vero eligatur indignus, est peccatum mortale, quia valde laeditur republica; immo notat Molina num. 72. teneri damna repu-blicae subsequuta restituere.

At maius dubium est, quando non ipse domi-nus bonorum minus dignum praefert, sed alius, cui electio per testatorem commissa est.

Dico primo, talis ex commissione, quantum-tis amplissima, non potest, iuxta Molinam d. cap. 5. n. 71. meliorare indignum in dignitate facti, nec in tertio, nec in quinto. Colligitur tamen clare ex ipso, quod si meliorem, non tenetur restituere, quia dicit num. 75. non peccare, nec teneri resti-tuere indignum talem acceptantem melioratio-nem, vel primogenium, quia capax est, & num. 72. tantum obligat restituere quando maioratum iuri-dictio, seu administratio adiuncta fuerit. At verius credo posse in foro conscientiae eligere indignum, quando libera facultas commissa est, & non habet maioratus annexam administrationem; licet de ipso domino, seu institutore diximus. Ratio, quia per talon liberam facultatem videtur transferre in electorem ius, & potestatem, quam ipse habebat; sed ipse potest eligere indignum, ergo.

Secundo dico, quod si libera facultas commissa est, potest dignum, praetermissio digniori, eligere tam ad bona patrimonialia, cui administratio ad-

iuncta non est, quam ad ea, cui administratio ad-iuncta est. In prima parte concordat nobilissimus Molina eo c. 5. n. 69. quia inde nec respública, nec alius quisquam laedi potest, & libera facultas, non autem rationi, nec arbitrio restricta, eligendi con-cessa est. Quoad secundam, vel partem tenet contrarium ibi Molina, dicens, quod si iurisdic-tio, vel administratio adiuncta est, vel sit maio-ratus, cui patronatus ad praesentandum ad bene-ficia, seu officia secularia iurisdictionem habentia, seu collegatarum, vel Magistrorum electio, vel aliquid simile competit, tenetur digniorem eligere, quia inquit, quamvis institutori, qui verus est dominus, permittatur dignum eligere: id ta-men electori, qui certum, ad quarum successorem electio facienda est, dominium non habet, non permittitur. Sed probatur nostra sententia, quia per talem liberam facultatem transferre institutor omnem suam facultatem in talem electorem, sed ipse poterat eligere dignum, ergo.

Tertio dico, quod si electio non libera facul-tas, sed in eius arbitrium est relicta, tunc ad bona, quibus administratio respública commissa est, tenetur digniorem eligere; quia multum interest respública. Nec fundator omnem suam pote-statem in illum transiit, sed voluit, ut conformi-ter rationi eligeret, ad valde rationi consentaneum est, ut ad rem tanti momenti eligatur dig-nior. Sic Molina num. 79. ubi dicit de elec-tione ad reliqua bona patrimonialia. Sed de hoc late, cum de relictis tenentur agamus.

An vero iustus a testatore distribuere aliqua bona inter consanguineos, vel inter pauperes, te-neatur magis vinculo consanguinitatis cum testa-tore coniunctos, & magis pauperes praefere, vel satisfaciat, distribuendo inter vere consanguineos, verique pauperes, dicemus infra, ubi de legatis.

De restitutione violentiam iustitiam distributivam eligendo indigno, vel minus digno.

SUMMARIUM.

- 45. An violans iustitiam distributivam conferendo officia, vel beneficia indignis ministris, omnia digna, vel minus digna, omnia dignioribus, tenetur restituere.
46. An quando beneficia, vel officia publica instituta primario in bonum Ecclesiae, vel communitatis, et etiam cathedrae conferuntur per oppositionem, propositio electio, et si electio eligens indignum tenetur restituere digno, & eligens minus dignum, tenetur restituere digniori.
47. An quoties indignus eligatur ad officium, vel benefi-cium, & iam ipsi collationem est, casu quo collatio re-vertitur, tenetur superior talem collationem irritare.
48. An peccet, & tenetur restituere, quando plures se opponunt cathedrae, vel beneficio, et, qui novus se minus dignum esse, ac procurat, ut sibi detur be-neficium, vel cathedra.
49. An impellens alium a beneficio, vel officio, vel cu-lusum danti consecratione, et legatis, & tenetur restituere.
50. An casu quo impellens tenetur restituere, tenetur restituere in solidum.

- 51. An casu, quo non tenetur qui integri restituere, sed partem, quia scilicet res non erat debita, et intercessit via, vel datus in impediendo, unde quantitas illius restitutionis sit a viro prudenti attendenda ad hoc, ut sit maior, et minor.
52. An scholasticus, qui caret aliquo requisito secun-dum statuta ad suffragandum, & nihilominus profert suffragium, & si quis est causa, quid al-quit amittat cathedram, tenetur restituere con-sequam iniustum, & non versus electum.
53. An scholasticus, qui patitur defectum aliquem ad suffragandum secundum statuta universitatis, peccet moraliter suffragium praestando.
54. Circa intelligentiam capituli 6. Concilii Trident. sess. 25. de regularibus, de electione superiorum regu-larium.
55. An regulares sacris non iudicatis prohibentur ha-bere vocem in Capitulo per caput 4. Concilii Trident. de reformatione, sess. 22.
56. An is, cui committitur facultas unum de pluri-bus eligendi ad rem aliquam pretio estimabilem, possit pro aliquo ex illis electione pretium ali-quod recipere.
57. An qui recipit gradum aliquem hinc inde, licentiam, vel Doctoratum, cum sit minus suffi-ciens, peccet mortaliter.

DUBIUM XLV.

An violans iustitiam distributivam conferendo officia, vel beneficia indignis ministris, omnia digna, vel minus digna, omnia dignioribus, tenetur restituere.

Hic non est sermo, quando haec dantur per consensum, seu oppositionem, nam de hoc dubio loquentur erit sermo, sed quando sine oppo-sitione dantur.

Oportet supponere ex dictis supra dub. 2. fun-damento 1. & 2. quod bona communia, quae in re-pública distribuuntur, sunt in duplici differentia: quaedam instituta sunt principaliter, & immedia-tè in bonum, & utilitatem particularem ipsorum civium, ut si in hoc oppido esset pecunia in aetatio publico singulis annis distribuenda civibus se-cundum eorum indigentiam, & dignitatem, quan-dam vero sunt principaliter, & immediate insti-tuta pro ministerio, & bono communi, ut benefi-cia ecclesiastica in Ecclesia, & officia publica in republica seculari primario, & principaliter insti-tuta sunt in utilitatem Ecclesiae, & respública, ut stipendia habeat, quibus idonous ministros com-paret, licet secundario, & minus principaliter, ut premia illorum, qui benemeriti sunt, ut ibi probant, & ubi in illi, distribuens bona communia huius secundi generis, tenetur ex iustitia commu-rativa eligere ministros dignos, & idoneos, fa-ciendo scilicet, aequalitatem inter stipendium, quod confert Ecclesia, vel respública, & mini-sterium, quem ci praeficit, at ex iustitia distributi-va tenetur attendere merita eorum, inter quos sit electio, ut scilicet inter eos digniorem eligat.

Hac in re aliqua sunt certa. Primo scet certum est, quod violans iustitiam distributivam in bonis communibus primi generis, quae scilicet instituta sunt propter bonum, & utilitatem patri-culari principaliter, tenetur restituere digno, vel digniori praetermissio, Ratio, quia distributor talis

tenetur ex officio, & per consequens ex iustitia com-mutativa fideliter ea bona in utilitatem civium di-stribuere, & viciniquae secundum iustitiam. Ergo si in hoc deficit, tenetur illis laesis restituere. Hoc est contra quendam Geraldum Oldoniam cita-tur ab Adriano dicentem, nonquam violationem iustitiae distributivae inducere obligationem resti-tuendi. At oppositum est tenendum, ut dicit. Et di-cit esse certum Aragon 2. 2. q. 62. art. 1. circa so-lutionem D. Thom. ad 4. fol. 101. pag. 1. & tenent etiam Doctores secunda sententiae mox propo-nenda: nempe Navarra, in omnibus summis cap. 17. num. 72. Covarr. regula peccatum 2. p. 8. q. 6. Soto lib. 4. de iust. quest. 6. art. 1. ad vltimum, & art. 3. ad 6. Ledesma 2. 4. quest. 18. art. 2. dub. 9. fol. 253. pagina 1. & docti recentiores.

Secundo est certum, quod eligens indignum ad officia publica, vel beneficia principaliter in-stituta in favorem Ecclesiae, vel respública, tenetur omnia damna illata Ecclesiae, vel respública, seu eius membris restituere, quae scilicet ex mala administratione sequuntur, ut quae eligi cum, qui non habet requisita, sine quibus officium, vel beneficium administrari nequit convenienter, tenetur damna restituisse, quae sequuntur ex mala administratione, ut g. (inquit Rebuff. praei benefi-ciali, cap. 2. contra collatores indignos, num. 8. & 9.) signis elegerit indignum, vel ipse commiserit be-neficium, ob quod Ecclesia succubuit in lite, & alias non succubisset, aut aliud detrimentum passa est, alius illud non passura, tenetur talis elec-tor, vel collator restituisse Ecclesiae damnum il-lud, Sic tenent omnes Doctores citandi. Et patet ex dictis, quis est causa illorum damnorum per iniustitiam: immo peccat contra iustitiam com-mutativam in ordine ad Ecclesiam, vel respública, ut probatur supra dub. 1. Insuper hic eligens indignum tenetur stipendium Ecclesiae restituere, nempe providendo suis stipendiis de altero mini-stro digno, ut optime Ledesma, citatus, & Navarra, lib. 2. de restit. cap. 2. num. 132. 133. Aragon 2. 2. quest. 62. art. 2. circa solutionem ad 4. fol. 101. 103. immo ipse electus indignus acceptans benefi-cium, tenetur damna, & stipendium restituere, nempe fructus beneficii. De damnis patet, quia est causa illorum acceptando munus ad quod omni-no ineptus est, ut si Aduocatus ignorans patrocinaretur, tenetur damna clientulo sequuta restitui-re. De stipendio patet, quia nec praestant opus, ob quod stipendium datur, nec facere illud pos-sunt, cum cariant requisita ad illius operis executionem. Sic Aragon, & Navarra ibi.

Nota, quod etiam patronus praefertans indig-num, & Episcopus confirmans tenetur ad dictam restitutionem, quia sunt causa eiusdem damni. Sic Mercado lib. 6. de contrah. cap. 17. ubi etiam bene addit resignationem in favorem indigni teneri restituere, & expresse colligitur ex Soto 3. de iust. quest. 6. art. 2. sub finem, versu. Alterum dubium, & ex Navarra, miscellaneo 43. ubi dicitur, quod verè est casus iniustae collationis, & ex Salon 2. 2. quest. 63. art. 2. controvers. 3. fol. 1017. ubi dicit, quod peccat contra iustitiam commutativam, quia eo ipso, quod est beneficiarius, tenebatur consilere Ecclesiae.

Maius autem dubium est, an electio indigni ad beneficium sit ipso iure nulla. Navarra, d. cap. 2. num. 154. fol. 99. dicit esse nullam in vtroque foro, & sic

sunt principaliter, vt premia eligendorum, sed propter bonum Ecclesie, vel vniuersitatis: at violatio iustitie distributivae in hoc casu non obligat restituere, iuxta dicta *dub. praeced.*

Ad secundum, & tertium dico quod respectu non oppositorum habet ius ad rem, ita vt ex iustitia commutativa solis oppositoribus sit danda praebenda: at respectu aliorum oppositorum tantum habet dignior ius iustitiae distributivae: nec est simile, quod adducitur in secundo argumento, quia illa sunt instituta principaliter, vt premia ipsorum oppositorum.

DUBIUM XLVII

Quis iudicium eligatur ad officium, vel beneficium, & iam ipsi collatum est, casu quo collato tenuit, teneatur superior talem collationem irritare.

ET videtur teneri, quia expressè Trid. *sess. 7. c. 3. de reformat.* iuber, vt irritentur, & Doctores id aliterentes retuli *supra dub. 45.*

Respondetur, quod curatus, vel Episcopus insufficientis, & indignus non tenetur relinquere curam, vel Episcopatum, sed sat est, si suis expensis habeat coadiutorem supplementem defectum suum. Patet ex Trid. *sess. 7. c. 6. de reformat.* ubi praecipitur Episcopo, vt det coadiutorem curato insufficienti, & illiterato, si bona vice sit, expensis talis curati: si autem turpiter, & scandalose viuat, postquam praemonitus fuerit, contumaciter, ac castigetur, & si adhuc incorrigibilis in sua nequitia perseveret, cum a beneficio iuxta sacrorum canonum constitutiones prioret. Unde ante hanc incorrigibilitatem non tenebitur Episcopus irritare talem electionem: & licet idem Trid. *sess. 7. cap. 3. de reformat.* videatur velle quod irritet Episcopus, at postea id moderatur *d. sess. 7. cap. 6. de reformat.* recentiores Theologi.

Vnde fit, quod etiam eligens indignum, & qui est causa talis electionis, satisfacet, si suis expensis provident Ecclesiae de ministro, & coadiutore digno, si ipse indignus, qui principaliter ad hoc tenetur, non ponat suis expensis coadiutorem. Sic praeter dictos iuristas tenent Soto *4. de iust. quest. 6. art. 3. ad 6. conclus. 1. Aragon 2. 2. quest. 62. art. 2. circa solutionem D. Thom. ad 4. fol. 201. 202.*

Nota, quod in cathedris, quando eligitur indignus, si possit supplere effectum suum adhibendo substitutum suis expensis, hoc esset: sed quia hoc communiter non potest fieri, si electus esset omnino indignus, non video quomodo possit sufficienter satisfacere, nisi relinquendo cathedram. Quia praecipuum damnum, quod sic debet attendi, non est stipendij, quod iniuste comparat, sed damnum scholasticorum vniuersitatis, quod tanto erit maius, quanto scientia fuerit magis necessaria, & ipse magis insufficientis: sed raro contingit electum tam indignum esse, vt non possit aliquid utilitatis afferre saltem alienis scriptis adiutus, & se meterti partem stipendij, & reliquam potest supplere per coadiutorem. Sic docet recentiores.

An peccet, & teneatur restituere, quando plures se opponunt cathedrae, vel beneficio, si quis nouit se minus indignum esse, ac procurat, ut sibi detur beneficium, vel cathedra.

PRIMO dico, quod restitutionem idem dicendum est, quod dicimus *dubio sequenti* de impediendo digniore, vt detur beneficium digno, qui enim in eo casu tenent talem impediendum tenent restituere, dicunt etiam in hoc teneri, quando aduertit per hoc impediri digniorem, & nihilominus, hoc non obstante, procurat sibi dari. Sic Caiet. *2. 2. q. 62. art. 2. & ibi Salon controu. 25. fol. 725.* Ludou. Lopez. *1. p. in fr. noui cap. 1. 28. sine.* Qui vero tenent impediendum sine vi, & fraude digniorem, vt detur digno, non tenent restituere, dicunt idem in hoc casu, quia eadem est ratio. Sic Sorus, Ledesma, & alij, vt *dubio sequenti* taceamus, & ibi quid sit tenendum statuum.

Principalis autem difficultas est, an hic, qui nouit se minus dignum, praetendens beneficium peccet; quod in vitiaque sententia locum habet, nam & qui dicunt teneri, & qui dicunt non teneri restituere procurantem, vt detur minus digno beneficium, fatentur peccare.

Secundo dico, quod communitur excusantur oppositores a peccato, quia communitur nullus reputat se minus dignum, sed potest bona fide existimare, quod si alius excedit in vno ipse excedit illum in alio. Sic Salon *ibi*, & ibi iuristas.

Tertio dico, quando ille scit se esse minus dignum, & aduertit certò digniorem esse impediendum propter suam oppositionem, vel rationabiliter dubitat de hoc, peccat etiam si sciat se esse dignum, & quidem mortaliter, quando est mortale conferre beneficium minus digno, & venialiter, quando id est veniale, iuxta dicta *supra dub. 2.* quia tunc est causa iniuae distributionis. Sed si non credit se impedire digniorem, nec rationabiliter de hoc dubitat, non peccat petendo beneficium, vel cathedram, maxime quod potest sepe contingere, quod superior sanctè det beneficium minus digno, propter aliquas circumstantias particulares tunc occurrentes efficientes, vt dignior pro tunc sit postpositus. Sic Caiet. *summa 2. 2. de beneficiis cap. 1. ante 5. beneficium autem, & docti recentiores.*

DUBIUM XLIX

An impediens alium a beneficiis, vel officij, vel cuiusvis domi confectione, vt legati, &c. teneatur restituere.

HAC in re supponendum est, quod dupliciter potest contingere iniustitia in hac impeditione, scilicet vel ex parte rei, a cuius alsequitione aliquid impeditur, vel tantum ex parte modi ex parte rei est, cum quis habet ius in re, vel ad rem. Ius in re sine imperfectione dicitur, cum quis vel rem possessione possideat, vel illi ad rem debita perfectè per dispositionem inter vivos, vel per ultimam voluntatem, vel per collationem, confirmationem, vel alium similem modum, vt habere ius in ea re, sicut sua. Ius autem ad rem, sine imperfectione, dicitur, cum aliqua actio ei competat ad officium

officium iudicis ad eam petendam per promissionem, electionem, praesentationem, oppositionem, concursum, &c. Cum enim utroque casu iure suo qui prius in iustitia, contrahitur ex parte rei impeditur: ex parte vero modi tantum contingit iniustitia, quando impeditur non habebat ius in re, nec ad rem, quia impeditur, est iustitia contrarius, quia scilicet intercedit vis, vel dolus, id est, vi, vel fraudibus a confectione impeditur. Haec Nauarra *lib. 3. de res. cap. 5. num. 2. 3. 12.* Nauar. *summa c. 17. Latina, & Hispana n. 6. 9. & fatentur omnes, vt constat ex dicendis.*

Nota, quod fraus reputatur, cum interuenit mendacium, v.g. cum quis mentiens se esse mortuum, aut non esse eius consanguineum, aut esse spurium, aut ignarum, aut malum, impeditur non obtinet beneficium, vel ne mihi aliquid legaretur, diceretur fraudibus impeditur. Vt bene Nauarra *in omnibus summis c. 17. n. 73. & Merina lib. 1. summa c. 14. 5. 1. fol. 164.* & ponit etiam exemplum *ibi*, vt si testatur volenti aliquid legare Joanni, ego dicerem Ioannem non esse tam boni moribus peccatum, sicut ipse testatur patbar. Et Nauarra *n. 12.* & omnes citandi dicunt has fraudes esse, quando interueniunt mendacia. Similiter erit vis, quando iam aliquis moti vicinus volebat sua bona Petro relinquere, & propter clamores, & lachrymas suorum terrore affectus, id non praestat. Sic Merina *ibi*, Nauarra *ibi n. 11.* Mercado *lib. 6. de contrah. cap. 17. §. loquit.* & quidam docti iuristas: & fortior hoc dicunt, qui aiunt preces importunas inferre vim:

Immo & preces importunas inferre hanc vim, dicit Gaiet. *ter. quest. canon. c. 7. n. 20.* & Corduba *summa, quest. 100.* & multi alij, de quo dixi *lib. 4. de marit. disp. 10. num. 8. & disp. 7. num. 8.* vbi dixi, quando hoc fit verum.

At dubium est, an mala intentio, seu animus nocendi, annuueranda sit inter hos modos iniustitiae contrarios: ita vt si nulla alia iniustitiae ratio inueniatur in actu damnificante exteriori, praeterquam animus nocendi, sit talis animus sufficientis ratio ad reddendum actum contrarium iniustitiae, & obligandum ad restitutionem; id est, an sit dabilis casus in quo cum sit praecius ioculoso animo nocendi, non teneatur restituere, teneatur vero eo, quod animus nocendi habuerit.

Quidam enim affirmant, & ponunt exemplum, vt si quis solis precibus impeditur dignum a confectione beneficii, vt daretur a quo digno, si non malo animo faceret, non teneatur restituere, quia nulli inferri iniuriam, cum inter seque dignos detur optio: si vero malo animo nocendi proximo faceret, teneatur restituere. Probatur ex *1. 2. ff. de aqua pluuiaria artem. §. idem. Labeo. c. 1. 2. §. l. Praedicti. ff. de damno infecto. §. l. summum. §. finali. eodem tit. vbi habetur, quod qui non animo nocendi aqueductum, qui per scilicet fundum ad vicini fundum deriuatur, rumpit, non inferri illi iniuriam, ergo locus est quando animo nocendi sic tenent Sorus *4. distimul. 15. q. 2. sine.* Richard. *4. dist. 1. 1. art. 5. q. 4. ad 7. R. ofel. restituitio 10. n. 3.* Ang. *restitutio 1. 2. res impediens. Palud. 4. dist. 15. q. 2. art. 2. conclus. 4.* Syluest. *restitutio 3. q. 12. dist. 1. Tabien. verbo restituitio quest. 10. num. 11.* Cord. *membro 4. de derivat. quest. 3. conclus. 5. ad finem.* & videtur tenere Caiet. *2. 2. q. 62. art. 2. dub. 2.* videtur etiam tenere D. Thom. *op. ar. 2. vbi in solut. ad 4. dicit impediendum iniuste, scilicet intendendo damnum impe-**

dit, aut propter odium, aut vindictam, tenet restituere; cuius verba referunt, ac sequuntur, & consequenter videtur idem tenere Anan. *restitutio, num. 51.* & D. Anton. *1. p. tit. 1. c. 12. §. 20.*

Nihilominus dicendum est, quod quoties actus a parte rei non excusatur per ignorantiam, non est contra iustitiam, nec inducit obligationem restituendi, mala intentio non id efficiet, sed efficiet, vt sit contra charitatem. Ratio, quia obligatio restituendi oritur ex efficaci casualitate, & non ex intentione nocendi, quia in intendenti mente manet: at mala intentio non efficit, vt actus sit causa, nec efficaciam ipsi addit. Dixi, non excusatur per ignorantiam, quia quando qui bona fide omni adhibita diligentia, damnum dat, excusatur ab iniustitia, & restitutione, non ratione bonae intentionis, quia ipsa non excusatur, si in diligentia debita defecerit: sed quia actus ille quatenus damnificatus est inculpabilis, & inuoluntarius ratione ignorantiae: nec D. Thom. sentit oppositum; non enim dicit absolute impediendum animo nocendi teneri, sed impediendum iniuste animo nocendi: vnde non animus, sed iniustitia illa inducit obligationem restituendi. Sic tenent Nauarra *lib. 2. de res. c. 1. n. 72. fol. 43. & n. 76. 79. fol. 45. & lib. 3. c. 1. num. 9. fol. 591.* Couar. *regula peccatum 2. p. 5. 7. n. 8. conclus. 2. & 5.* Ledesma. *2. 4. quest. 18. art. 3. dub. 9. fol. 255. pag. 1.* & late Nauarra, *in omnibus summis cap. 17. a num. 70.* Aragon *2. 2. quest. 62. art. 2. circa solutionem ad 4. D. Thom. conclus. 5. fol. 210.* Soto *4. de iust. quest. 6. art. 3. circa solutionem ad 6. 6. 0. sic, illa tamen. Adrian. 4. mit. de res. quest. 1. conclus. 1. quod, vt non impediens. Angles. *sermones 2. p. 3. quest. de clerici restituitio vbi dicitur, fol. 308.* Salon *2. 2. q. 62. art. 2. controuers. 25. fol. 721.* & communis.*

Vnde ad leges citatas pro opposita sententia, omnia alia solutione, quam dat Nauarra, & bene reprobat a Nauarra *lib. 3. de res. cap. 5. num. 14.* 15. respondetur cum Nauarra *ibi num. 15. 16.* & Nauarra *ibidem*, & Soto, & Ledesma, quod illae leges non ob malum animum id decreuerunt, sed enim nec sat est, nec notus potest esse iudici, sed ex actione iniuriosa externa, quando nullo sine vili sit, colligitur lex dolosa, & inique fieri, & propterea dat actionem ad dolos.

His suppositis, statuum duas conclusiones fundamentales, ex quibus conitabit, quando impediens teneatur restituere, & ex illis inferemus omnes casus particulares. Sit

Prima conclusio: quoties quis impedit alium ab asecutione boni, ad quod habebat ius quantum in re, vel ad rem, tenetur ei restituere, licet nulla ex parte modi iniustitia adit, sed absque vi, & fraude, solo consilio, iniustione, vel quouis alio cooperandi modo impediatur. Ratio, quia ex quo alter ius habebat in re, vel ad rem, iam impediens fuit efficax causa remouendi, seu auferendi ab eo, quod suum erat, ergo tenetur restituere. Sic Nauarra *lib. 3. de res. cap. 5. num. 1. fol. 593.* Nauarra, *in omnibus summis cap. 17. num. 69.* & est omnium, vt ex corollariis inferendis patebit.

Secunda conclusio: quando res alia ex iniustitia non erat debita impedito, quia scilicet nec habebat ius in re, nec ad rem, tunc impediens non tenetur restituere, nisi adit iniustitia ex parte modi impediendi, quia scilicet solis precibus absque vi, & fraude impeditur. Si tamen adit talis iniustitia,

stia, scilicet quia vi, & fraude impeditur, tenetur impedito restituere. Patet prima pars, quia nemini nocet, non volenti dare, cum ille sponte destitit solis precibus ductus, & nullo modo iniustus: non est, qui erat consecutus, cum ille nullo iure spoliatur, cum nullum ius haberet. Et confirmatur, quia principalis in hoc casu desistens, non tenetur restituere; ergo nec cooperans. Patet secunda pars, quia hic non tantum est iniustitia in ordine ad factum beneficium, quia scilicet involuntarie seducitur, sed etiam in ordine ad eum, cui erat conferendum, quia licet non haberet ius ad illud, habebat tamen ius, ne per vim & fraudem impeditur voluntas volentis in illum conferre beneficium. Sic Navarra ibidem num. 11. & Navarra. in *præced. conclusionibus*, & tenent omnes Doctores, ut patet in corollariis inferendis, in quibus omnes referant. Ex his conclusionibus

11. Infertur primo impediens sine vi, & fraude ne detur beneficium digno, ut detur digniori, vel æque digno sibi, vel alteri (addit Navarra, vel quando parvus est excessus) non peccat, nec tenetur restituere, quia ille dignus non habet ius in re, nec ad rem, sed liberum erat eligenti, dare illi, vel alteri æque digno: si vero vi, vel fraude impeditur, ut daretur æque digno, tenetur restituere digno prætermisso, quia iniuriola est illa concuratio voluntatis conferentis: & patet ex concurrationibus positis. Sic tenent Navarra lib. 3. de *restitu. cap. 5. num. 19. 20. Thom. 2. 2. quæst. 62. art. 2. ad 4. Soto lib. 4. de iustitia, q. 6. art. 1. ad 6. Ledesma. 2. 4. quæst. 18. art. 2. dub. 9. fol. 234. pag. 2. Salon 2. 2. quæst. 62. art. 2. contrarius 25. fol. 720. D. Anton. 2. p. tit. 1. cap. 1. §. 20. *Ar. verbo restitutio num. 51. Covarr. reg. peccatum 2. p. 6. 7. num. 8. conclus. 2. Navarra. in omnibus summis cap. 17. num. 69. 72. 73. Mercado lib. 6. de contract. cap. 17. fol. 214. pag. 2. Et licet Covarr. non explicet cui restitutio facienda sit, ac colligitur ex ipso, ut bene notat Navarra, quod est facienda restitutio illi digno, dicit enim esse restituendum, quia alteri iniuria fit, ac constat non fieri Ecclesie, cum idoneus ipsi detur minister.**

12. Notanter in 2. parte huius corollarij dixi, impediens vi, & fraude dignum, ut detur beneficium æque digno, tenetur restituere: nam si vi, & fraude impeditur indignum, ut daretur beneficium digno, tunc etiam si peccat contra iustitiam infamando, v. g. falso proximum, & sic hanc iniuriam teneatur compensare, ac in ordine ad beneficium, quod impedit, ne detur indigno, non peccat contra iustitiam, nec tenetur restituere. Patet, quia indignus ille non tantum non habebat ius ad beneficium, verum etiam contra iustitiam illud obtineret: sicut vi impediens latroem ne fuerat, non tenetur restituere. Sic Ledesma. ibi fol. 235. pag. 3. Cou. ibi conclus. Mercado fol. 214. pag. 2. & nonnulli docti iuniores.

13. Si autem vi, & fraude impeditur dignum, & detur beneficium digniori, non caret difficultate, an talis impediens teneatur restituere digno impedito beneficium, quia dignus ille habebat ius recipiendi beneficium, ergo per iniuriam impediens tenetur illi restituere: licet per iniuriam impediens pauperem ne petat elemosinam, tenetur illi restituere, quia pauper ius habebat petendi, & accipiendi elemosinam, & confirmatur,

quia beneficium non est debitum digniori de iustitia commutativa, ita ut si ipsi non detur, sit obligatio restituendi iuxta sententiam, quam sequitur sumus supra dub. 45. ergo stando in eadem sententia qui vi, & dolo impedit dignum, ut digniori conferatur beneficium, tenetur restituere, quia hoc esset tradere digniori id quod suum non est, neque ad id habet ius iustitiam, stando tamen in sententia illorum, qui dicunt teneri restituere conferentem minus digno, clarum videretur impediens huic non teneri restituere. At stando in nostra sententia, difficile videtur excusare à restitutione. Et confirmatur amplius, quia si vi, qui non sunt auditores aliorum facultatis, & ius suffragij non habent, in cathedra sursum se ingererent, & suffragantur pro digniori, & sic in causa essent, ut dignus qui verè plura suffragia habuit, cathedram amitteret, tenentur ipsi restituere: secus si hoc modo abstulerant cathedram ab indigno. Et ratio est, quia dignus iam iuste per vera suffragia obtinebat cathedram, & electio erat valida, & nullo modo irritanda. Sic docti recentiores. Quare his rationibus ducti aliqui tenent vi, vel fraude impediens dignum, ut detur beneficium digniori, teneri digno restituere. Sic Doctor Henriquez in *sua manuscriptis*; & est probabile.

14. At verius est adhuc non teneri restituere. Ratio, quia dignus respectu dignioris nullum habet ius, & beneficium illud erat digniori debitum ex iustitia distributiva, & per hoc cessat simile de elemosyna, ea enim nulli alteri erat ex iustitia debita. Non obstant etiam adducta in confirmationibus, quia ibi adducta procedunt, quando iam dignus obtinebat cathedram, & reuera iam erat suus, & tenetur esse, quando habet plura suffragia eorum, qui verè ius suffragij habent. Sic Salon 2. 1. quæst. 62. art. 2. contrarius 25. fol. 719. Covarr. licet nostræ sententiæ sit quod dans minus digno non tenetur restituere. *reg. peccatum 2. p. 8. 7. num. 8. conclus. 1.* ubi dicit impediens, utcumque, & quemodocumque ne detur beneficium digno, ut detur digniori, non tenetur restituere. Idem docti nonnulli iuniores.

15. Secundo infertur, quid dicendum sit de impediens, ne detur digno beneficium, ut detur indigno, in quo certum est, quod si vi, vel fraude impeditur, tenetur ipsi digno restituere. Ut probatur in primo corollario: si verò precibus impeditur, Doctores, qui sentiunt conferentem indigno beneficium, teneri restituere digno, consequenter in hoc casu debent dicere teneri digno: quod etiam sentiunt Mercado lib. 6. de contract. cap. 17. fol. 215. pag. 1. & Covarr. *reg. peccatum 2. p. 6. 7. num. 8. conclus. 4.* licet sentiat Covarr. conferentem beneficium indigno, non teneri digno omnino, sed Ecclesie restituere. In quo non sibi consonat Covarr. ut bene notat Navarra lib. 3. de restitu. cap. 5. num. 21. Quare dicendum est iuxta sententiam, quam supra dub. 45. sequuti sumus, scilicet tantum beneficium indigno, non teneri restituere digno, sed Ecclesie, quod hic impediens sine vi, & fraude tenetur non digno, sed Ecclesie satisfacere, quia hic nulla iustitia commutativa in ordine ad dignum violata est, sed in ordine ad Ecclesiam. Sic tenent Navarra. in *omnibus summis*, cap. 17. num. 72.

Nota

16. Nota, quod in priori casu, quando scilicet vi, & fraude impeditur dignum, ut daretur indigno, non tantum digno omnino, sed etiam Ecclesie, quam lædit, tenetur damnnum restitute, ut patet, & tenet Ledesma. d. art. 2. dub. 9. fol. 235. pag. 4.

17. Tertio infertur, quid dicendum sit de impediens, ne detur beneficium digniori, ut detur digno. Et quidem si vi, & fraude impeditur, constat apud omnes, ut dixi corollario primo, teneri restituere digniori impedito: si autem sine vi, & fraude, sed solis precibus, dicendum est iuxta varias sententias supra dub. 45. qui enim dicunt distributorem tantum minus digno teneri restituere digniori, debent dicere similiter impediens precibus digniorem, ut detur digno, teneri digniori restituere. Et sic docent Palud. 4. dist. 15. quæst. 2. art. 2. conclus. 4. Palacios *summa verba restitutio*, cap. 9. §. 3. Caietan. 2. 2. quæst. 62. articulo 2. ad 2. *Dubium Aragon eodem art. 2.* circa solutionem D. Thom. ad 4. fol. 216. Salon *ibi contrarius 25. fol. 721.* Ludovic. Lopez *1. part. institutio. noni. cap. 127. 128.* Navarra lib. 3. de restitu. cap. 5. num. 21. & Covarr. *reg. peccatum 2. part. 5. 7. num. 8. conclus. 3.* licet teneat ipsam distributorem conferentem minus digno non teneri restituere, sed in hoc non sibi consonat, ut bene notat Navarra *ibi num. 21. 22.*

18. At verò iuxta sententiam, quam sequuti sumus supra dub. 45. nempe electionem conferentem beneficium minus digno, non teneri restituere digniori, nec Ecclesie, dicendum est similiter hunc precibus impediens non teneri restituere: nam si elector non peccat contra iustitiam, ita ut restituere teneatur, à fortiori, nec hic impediens, cum tantum se habeat ut consulens, & rogans. Et sic tenent Ledesma. d. art. 2. dub. 9. fol. 235. pag. 3. & Navarra. in *omnibus summis*, cap. 17. num. 72. Et scribitur quæst. theolog. Angles 2. part. *materia de clericis restitutiōni obnoxij. fol. 208.* Navarra d. cap. 5. num. 10. & sicut ibi diximus, quod dans minus dignis bonam instituta primario in fauorem prioratorum, tenetur restituere dignioribus omnibus, sic dicendum est de impediens digniorem in his bonis, cum eadem sit ratio; & tenet Salon d. dub. 25. fol. 719. & docti iuniores.

19. Quarto infertur idem dicendum esse de impediens cathedram, & beneficia, que dantur per concursum, & oppositionem secundum diuersas sententias, tenendo enim sententiam, quod idem est, quo ad restitutionem de his, & de aliis beneficiis, quæ sine oppositione dantur, dicendum est, quod impediens dignum sine vi, & fraude, ut dicitur indigno, tenetur restituere non digno, sed iustitiam, si verò vi, & fraude impeditur, ut detur indigno, vel minus digno, tenetur digno, vel digniori omnino restituere; si verò solis precibus impeditur, ne detur digniori, ut detur digno, nulli tenetur restituere, ut diximus corollarij *præcedentibus* de aliis beneficiis. Et sic Soto *4. de iust. q. 6. art. 2. f. 2.* & Ledesma. 2. 4. quæst. 18. art. 2. dub. ultimo, qui tenens idem esse in his, & in aliis, quæ sine oppositione dantur, tantum obligat restituere, vi, & fraude impediens. Et clarus Navarra. in *omnibus*, cap. 17. num. 74. & ille doctus iunior. Quod probabile est, ut diximus supra dub. 46. at tenendo sententiam, quam ibi tenuimus, scilicet in his, quæ dantur per oppositionem, teneri omitem digniorem ipsi restituere: consequenter dicendum est impediens conferre digniori etiam

Th. Sanchez. Consil. moral. Tom. 1.

solis precibus teneri ipsi restituere, quia idem est de distributore, ac impediens precibus, cum hic se habeat ut consulens, & rogans. Et sic tenet Navarra lib. 3. de restitu. cap. 5. num. 10.

Quinto infertur in omni sententia, cum qui vi, & fraude impedit volentem se opponere cathedra, vel beneficio, quando alius certum erat obtenturum, teneri ipsi restituere: ut patet ex dictis. Sic Soto, & Ledesma. *præcedente corollario citati*, & nonnulli docti recentiores.

11. Sexto infertur, quod si quis impedit etiam sine vi, & dolo, ne beneficia, aut cathedra, que dantur concursu, & oppositione, dentur legitimis oppositoribus, sed alteri, tenetur restituere, quia oppositores habent legitimum ius æquiritum, ut solum inter ipsos dentur. Sic Navarra. in *omnibus summis*, c. 17. n. 74. Navarra lib. 3. de restitu. c. 5. n. 10. & quidam docti recentiores.

Nota, quod hoc limitat bene Navarra *eo num. 74.* 22. quando extaret statutum, quod necessarium debet conferri beneficium oppositoribus, tempore statuto concurrentibus. Idem doctus quidam recentior, qui addit referens Patrem D. Henriquez hoc ideo appositum esse, quia si Episcopus posuit eadem, ut intra sex dies opponatur, potest ex causa admittre alium postea venientem ad oppositionem, quia cum Episcopus sit superior illius legis, potest ex causa in illa dispensare: & similiter Rex tanquam protector Academiæ, & boni communis dispensare potest, ut admittretur alius ad oppositionem cathedra, potest enim pro bono communi dispensare circa ius æquiritum: at Rector Academiæ non potest dispensare in statutis Academiæ per Papam approbatis, nec Episcopus in Rectoris Capituli, que Papa approbat circa canonicatus, qui prouidentur per oppositionem, quare si iniuris oppositoribus admittret alium, qui obtineret cathedram, vel canonicatum, tenetur restituere aliis damnnum, ut diximus ex Nau. & Navarra. Et sic dicit fuisse iudicatum in senatu Regio in quodam casu.

Nota etiam non reputari vim, nec fraudem, 23. licet pretio dato cœmet suffragia, quia hoc non addit fraudem, nec vim, nec iniuriam contra iustitiam commutativam, nec ex parte dantis, nec ex parte recipientis, sic doctus ille recentior. An verò recipiens pretium, ut suffragetur pro digno, teneatur pretium restituere, pendet ex ea questione, an recipiens pretium pro re, ad quam ex iustitia tenebatur, teneatur restituere, & an si ob pretium omittat suffragari pro digniori, vel digno, teneatur pretium restituere, pendet ex ea questione, an recipiens pretium pro re contra iustitiam, teneatur restituere.

14. Sed an censetur fraus, ita ut obliget ad restitutionem in hoc casu amicus, v. g. Petri oppositoris accedit ad eos, quos nouit animo delinatos ad suffragandum pro Paulo contrario, & laborat illos pro eodem Paulo dato pretio, id tamen sit dolose, nec ex intentione, ut propter hoc eorum suffragia inhabilitet. Patet Doctor Henriquez in *sua manuscriptis*, censuræ esse fraudem obligantem ad restitutionem: & est satis probabile, si quidem hac fraude contrarij vota abstulit. At verius est, quod licet hoc iniquissimum sit, at non videtur teneri ad restitutionem, quia non contumipit illos per iniuriam, sed voluntarie ipsi contumipuntur accepto pretio; intentio verò damnata contumipit est

P. est

est graue peccatum: at ex illa non oritur testi-
tuendi necessitas, nisi actus externus sit contra
iustitiam, vt diximus. Sic doctus ille recensor.

15 Aduerte quod in noua recopilat. lib. 1. tit. 7. l. 15,
16. 17. prohibetur, ne in cathedris accedant sub-
ornationes, & ne nobiles negotientur pro ali-
quo, & ne oppositores, vel alij ipsorum nomine
ineat pactum, vt alter illorum desistat, vel insistat
in oppositione, vel renunciet in alterum sua sus-
fragia, vel expectatiuum ad cathedram. Et irrita
illa lex 17. quicumque pacta, & promissiones cir-
ca hoc factas oppositoribus scientibus, vel igno-
rantibus, & quod recipientes talia dona, vel pro-
missiones sint ipso iure perpetuo inuoluntate ad ca-
thedram. Sed hae inhabilitas incurritur post senten-
tiam; vt dixi lib. 2. summa, cap. 39. num. 2. vltimo,
& cap. 26. num. 1. & lib. 6. cap. 25. num. 64. & 65. &
contractus predicti, ac promissiones non obliga-
bunt ad soluendum promissa, quia ibi itentantur.
At si soluator, non tenetur recipiens restituere,
quia non redditur incapax: haec enim lex eodem
tenore & forma loquitur, quae lex irritans pro-
missiones in ludo pecunia credita, iuxta quam ve-
ritor sententia habet, vt diximus supra, agentes de
ludo promittentem non teneri soluere, & si solua-
tur, recipientem non teneri restituere. Haec ille
doctus recensor.

16 An vero scholastici suffragia praestantes pro
cathedris non habentes requirunt secundum vni-
uersitatis statuta, peccent, ac tenentur restituere,
infra dicam dub. 51. 52. & an peccet recipiens gra-
dum, cum sit minus sufficiens, & possit se opo-
nere ad beneficium requirens certum gra-
dum; & quid sit careat illo gradu, dicam infra
dub. 17. vbi etiam quid, quando deficiat aliquod
requiritum ad illum gradum secundum statuta
vniuersitatis.

17 Seprimo inferatur, quid dicendum sit de impe-
diendo donationes gratuitas, & elemosinas, &
legata, quae quis volebat alicui legare. In quo ali-
qui Doctores absolute docent non teneri restituere,
quia alter ex mera liberalitate id faciebat. Sic
Palud. 4. dist. 15. quae. 2. art. 2. conel. 4. Adrian. 4. mar-
de restitut. quae. Consequenter quero, an impediens,
fol. 146. pag. 2. Caietan. 2. 2. quae. 62. artic. 2.
dub. 6. circa solutionem 4. & in summa verbo, resti-
tutio cap. 9. sint. D. Anton. 2. p. 216. l. c. 12. §. 10. Rosel.
restitutio, l. c. num. 2. at dicendum est hoc esse ve-
rum, & sic intelligendum esse hos Doctores, quan-
do solis precibus impedit: si enim vi, vel fraudi-
bus impeditur, tenetur restituere, vt probatum est
in 2. conelusione. Sic tenent Nauarra lib. 3. de restit.
cap. 5. num. 11. 12. Medina lib. 1. summa, cap. 14.
§. 31. fol. 163. 164. Ludouic. Lopez lib. 2. de contract.
cap. 45. fol. 115. vltimo. Tertium autem, Cuncter. quae.
causa. cap. 37. n. 20. Aragon 2. 2. quae. 62. art. 2. circa
solutionem D. Thomae ad 4. fol. 110. Capua lib. 2.
deci. cap. 130. mem. 2. Angles floribus 2. part.
1. quae. de clericis restit. obnexy, fol. 209. Soto
4. de iust. quae. 6. art. 3. ad 6. Ledelm. 2. 4. g. 18. art. 2.
dub. 9. fol. 256. pag. 1. Nauarra in omnibus summis, c. 17.
num. 73. Couar. reg. peccatum 2. part. 5. 7. num. 8. sine.
Meccado lib. 6. de contract. cap. 7. in principio. Cordu-
ba summa, quae. 100. Syluel. restitutio 3. quae. 12.
Arm. verbo restitutio, num. 52.

18 Nota primo aliquos excipere ab hac regula re-
ligiosos impediens precibus restatorem, ne leget
aliqua bona matrici Ecclesiae; hi enim tenentur

restituere, & peccant mortaliter. Sic quidam Al-
uarius citatus a Syluel. vbi infra. At dicendum est
peccare mortaliter, si ex odio, vel auaricia, vt sibi,
vel suo monasterio, vel amico suo legentur bona
illa, impediatur legari matrici Ecclesiae, quia id
prohibetur in virtute sanctae obedientiae, & sub
pena interminationis aeternae ipsi, Clement. relin-
quendi de privileg. 2. vltimo. Quibus etiam, secus si im-
pediant bono zelo, vt consulant saluti testatoris,
tunc enim non peccant. At nec etiam in primo
casu tenentur restituere, quia id non praecipit ea
Clementina; & iure naturali constat ex dictis eos
non teneri, cum non intercesserit vis, aut fraus. Sic
Syluel. restitutio 3. quae. 12. dist. 3. Arm. verbo resti-
tutio, num. 51. Rosel. restitutio 10. num. 2.

Secundo nota, alios excipere ab hac regula
Prelatum inducentem precibus restatorem; vt
relinquat sibi, quod legare volebat Ecclesiae; &
tutorem inducentem precibus, vt leget sibi, quod
volebat pupillo legare. Sic glossa e. quicumque 12.
quae. 4. & de Prelato probat ex eo cap. & de tutore,
ex l. quidquid, C. arbitrium iudicis, & ex l. pupilla-
rum, C. de administrat. tutor. & de Prelato idem te-
net Ang. Clericus 13. num. 7. licet contrarium ten-
neat de tutore.

At dicendum est neutrum teneri quando est
tra vim, & fraudem inducit, quia neuter tenetur
magis promittere bonum Ecclesiae, vel pupilli,
quam suum: nec interuenit hic aliqua iniustitia;
& cap. quicumque, non facit ad rem, quia lo-
quitur quando ex redditibus Ecclesiae colit Prae-
latus suas possessiones, relinquit inculas pos-
siones Ecclesiae. Et sic de tutore hoc tenet Cy-
nus, quem refert, ac sequitur Syluel. Clericus 4.
quae. 10. Paporm. c. 2. de pecul. cleric. num. 5. 6. Ang.
clericus 3. num. 7. de Prelato autem id tenent Sylu.
& Panoz ibi Arm. verbo clericus, num. 19.

Octavo inferatur, quod qui odio alicuius efficit,
vt heros dimittat eum, & quod alter damnum
patitur, non tenetur ei restituere, nisi fecerit di-
mitti contra iustitiam, vt ante lapsum temporis
conuenit, &c. Sic Nauarra, summa Hispana cap. 28.
additione ad n. 69. e. 17. Latina c. 17. n. 70. Nauarra
lib. 3. de restit. c. 5. n. 12. & quidam doctus iunior. Et
ratio est, quia tantum peccat contra charitatem.

Nono inferatur, impediens fraude aliquam
denunciationem, vel ne delinquent veniat ad
manus iustitiae, vel occultantem, vel facientem
fugere officiales tempore syndicatus, non tenetur
restituere, quia ante condemnationem filius, vel
alius ius non habebat ad penam. Sic Nauarra n. 13.
Syluel. restitutio 3. 4. 12. disto 7. & Bart. & Bald. di-
centes teneri explicat post condemnationem, quod
ipsum ex multis probant lib. 10. de mar. dist. 8. n. 24.
& lib. 2. summa, cap. 22. n. 10. & 22.

Decimo inferatur, quod impediens etiam ani-
mo nocendi aliquem absque vi, & fraude, & a lu-
cro iusto, quod erat acquisitus, vel ab oppo-
sitione beneficii, quod erat consecutus, non tenetur
restituere: si vero falsis promissionibus, &
mendaciis, aut vi, tenetur restituere, patet ex di-
ctis. Sic Nauarra in omnibus summis 2. 17. n. 74. & Nauarra
lib. 3. de restit. cap. 5. n. 38. 39. 40. vbi idem di-
cit, quando vehementibus precibus domini, vel
Principis desistit, teneri dominum restituere, quia
preces importune horum inducunt vim, & n. 39.
dicit idem esse dicendum de dominis, & Prelatis,
qui subditos iratenent suspensos promissionibus
suis,

suis, vt illi plura dimittant sibi visis, tenentur
enim restituere, nisi fidem seruent. Et idem dicit
ibidem de ea, cui alter promittit eam ducturum post
certum tempus, ad quod illa plures sponsores testi-
ficat: si enim non seruet fidem, tenetur de damno,
quia haec sunt fraudes.

34 An vero auferens scholasticos a Magistro, vel
clientulos ab Advocato, vel emptores a mercato-
re, teneantur restituere, & in similibus, dixi supra
lib. 1. cap. de iur. & damnis, dub. 2.

35 Vltimo inferatur, quid dicendum sit de impe-
diendis, ne ad ciuitatem afferantur merces, vt
suas carius vendant. Quidam enim absolute do-
cent teneri restituere reipublice damnum, nempe
carius illud, quod emerant, & ipsis etiam, qui vo-
lebant afferre, lucrum, quod inde erant compara-
turi. Sic Syluel. restitutio 3. quae. vltima, disto 8.
Ang. restitutio 1. §. quid de illis, qui impediunt. Ca-
pus lib. 2. deci. aurearum, cap. 130. num. 8. at dicen-
dum est, hoc tantum verum habere, quando vi,
aut fraude impediunt, iuxta dicta: secus quan-
do solis precibus. Et sic intelligunt hi Doctores,
quia docent non tantum ciuibus, sed etiam ipsis
mercatoribus teneri restituere lucrum, quod
comparaturi erant: ad quod constat non teneri,
quando solis precibus impediunt, cum mercato-
res sponte sua consentiant. Probatum non teneri
reipublice, quia reipublica non habebat ius ad
rem, sed mercatores voluntarie afferbant illas
merces, ergo sicut qui precibus auerit volentem
legare nihil, non tenetur restituere: ita qui preci-
bus auerit volentes afferre merces in ciuitatem,
non tenetur restituere. Sic tenent Nauarra lib. 3. de
restit. cap. 2. num. 79. 80. fol. 171. 172. Aragon 2. 2.
quae. 77. art. 4. fol. 647. vltimo. Tertius modus. Ludou.
Lopez lib. 1. de contract. cap. 16. fol. 54.

D V B I V M L.

An casu, quo impediens tenetur restituere,
iuxta dicta dubio precedenti, tenetur resti-
tuere in solidum.

HAc in re vt certa ab incertis separemus,
oportet supponere, quatuor posse esse status
ex parte voluntatis collatori beneficii debitum,
vel quamcumque donationem gratuitam.

Primus est, quando collaturus nullam habet de
impedito memoriam, nec ad eum est aliqua in-
clinatio, ita quod nulla est spes, quod illi dabit.
Et loquendo de hoc statu certum est, quod impe-
diens etiam per vim, & fraudem, etiam si res il-
la esset debita ex iustitia, non tenetur impedito re-
stituere. Ratio, quia in hoc casu impediens nul-
lum intulit damnum, & vere ipse non impediuit,
quia vbi nulla est spes ad aliquid, non dicitur id
impediti. Sic Caiet. 2. 2. quae. 62. art. 2. circa so-
lutionem D. Thomae ad 4. dub. 3. Salon eodem
art. 2. contron. 21. fol. 724. & quidam docti recen-
tiores.

Secundus status est, quando collatio est execu-
tionis mandata respectu huius, & tunc impediti
non potest, quia iam est facta, sed potest auferri
collatum, vel impediti possessio, & tunc certum
est, quod hic auferens, vel iniuste impediens, tenetur
integre restituere, quia iam alter habebat ius
in re acquisitum, & illa erat sibi propria: & sic fa-
centur omnes Doctores citandi.

Th. Sanchez Confil. moral. Tom. I.

Tertius status est, quando non est facta colla-
tio, nec firmata decreta, quia scilicet collator
nondum statuerat, nec habebat animum firmatum,
quod conferret huic impedito, sed erates in
via, & erat aliqua spes. Et in hoc statu certum est
etiam apud Doctores citandos, & apud omnes,
quod impediens in casibus, in quibus diximus
dub. precedenti teneri restituere, non teneri ad
aequale, sed ad aliquam restitutionem, pensata mai-
ori, vel minori spe, seu propinquitate ad obti-
nendum illud beneficium, seu donum. Ratio,
quia cum nondum esset firmata voluntas ad con-
ferendum, possitque multipliciter impediti, solum
damnificatur impeditus iniuste in illa spe
probabili, qua iniuste priuatur: ergo non integri-
tes impedita est restituenda, sed valor illius spei
arbitrio prudentis.

Quartus status est, quando iam distributio,
seu collatio est decreta respectu huius, nondum
tamen executioni mandata, qua scilicet confe-
rens habebat animum firmatum standi huic. At
nondum dederat, & de hoc statu est tota difficul-
tas, an impediens hanc collationem iniuste casu,
quo tenetur restituere, iuxta dicta dubio precedenti,
teneatur integre restituere.

Hac in re triplex est sententia.

Prima dicit absolute teneri integre restituere,
Et probat D. Thomas vbi infra, ex illa regula Phi-
lologi 3. Physic. text. 56. Quod parum distat a ra-
tione, nihil distare videtur. Aduersus quam mi-
nus bene obicit Caietan. & alij, quod sequeret-
ur ex ea, quod qui parum abiat, vt occideret,
teneatur ad restitutionem homicidii, non enim
ille est sensus: sed, vt bene docent Sotus, Ledelm.
Aragon, Nauarra vbi infra num. 33. sensus est, quod
qui damnum dedit in re, quae parum aberat, vt
esset iam perfecta, vt in fructibus iam mature-
scentibus, censetur in re perfecta damnum de-
disse, & sic tenetur integre restituere; cum ergo,
quando animus collatoris erat iam firmatus ad
dandum, parum distat ad collationem iam con-
summatam, impediens iniuste illum animum, cen-
setur quasi auferre collationem consummatam,
& sic tenetur integre restituere. Sic tenent D. Thomae
2. 2. quae. 62. art. 2. ad 4. & ibi Aragon fol. 211.
& ibi Salon contron. 21. fol. 724. Ludouic. Lopez
1. part. in fine, num. 1. cap. 137. Angles floribus 2. part.
1. de clericis restit. obnexy, fol. 208. 209. Soto 4. de
iust. quae. 6. art. 3. circa solutionem ad 6. a. vltimo.
Et per hoc claret ratio. Ledelm. 2. 4. quae. 18. art. 2.
fol. 254. pagin. 3. & 255. pagin. 2. Armil. verbo, re-
stitutio, num. 51. Ang. restitutio 1. vltimo, impediens 3. &
addit Aragon fol. 212. pag. 2. idem esse de mutante
vi, vel dolo voluntatem firmatam testatoris faci-
entis legatum alicui, scilicet teneri integre re-
stitutum. Et ferè idem dicit Medina lib. 1.
inst. cap. 14. §. 31. fol. 164. vbi haec dicit, quod quan-
do erat certum, quod legatum erat, tenetur integre
restituere, si tamen non erat aded certum, licet esset in
proxima dispositione ad legandum, non tenetur
integre restituere, sed potest aliquid parum detra-
here, & ferè totum restituere.

Secunda sententia dicit non teneri integre re-
stituere. Ratio, quia cum restitutio sit actus com-
mutatiue iustitiae, quae qualitatem respicit, in
eo consistit, vt is, cui fit, nec damnum, nec cum-
modum ex ea sentiat: at sentire commodum, si
impeditus a beneficio, quod nondum obtinebat,

sed poterat impediri, poterat enim Episcopus, & quidem iustus, mutare voluntatem, reciperet equale, quod enim erat dubium, heret certum. Sic tenet Nauar. in omnibus summis, cap. 17. num. 71. 72. 73. Capua lib. 2. de off. 130. num. 3. Syluest. restitutio, 3. quest. 12. dist. 1. D. Anton. 2. part. tit. 1. cap. 12. §. 10. Scotus 4. dist. 19. q. 2. fine. Ricard. 4. dist. 1. §. 9. q. 4. ad 7. & videtur tenere Adrian. 4. mat. de rest. q. Consequenter quare, vtrum impediri, ubi recitat primam sententiam D. Thom. & postea in posteriori loco recitat hanc secundam. Idem videtur expresse tenere Palud. 4. dist. 13. quest. 2. art. 2. conclus. 4. & Covarr. rez. precatum, 2. part. §. 7. num. 8. conclus. 4. ubi dicitur non teneri equale restituere impedientem collationem, antequam sit facta, ac si impediret, posteaquam facta est, & hanc tenent quidam doctus iunior.

7 Tertia sententia tenenda dicit quod impediens collationem, quando ea erat debita huic ex iustitia commutativa, tenetur equale restituere, si tamen cerè esset habiturus, id est, non alia via esset ius impediendum, nisi per me. Patet, quia si Petrus impediret meum debitorem, quin mihi centum solueret, procul dubio in totum teneretur, sicut ipse debitor, qui non soluit, ar. verò quando ius non erat sic debita, & sic obligatio restituendi tantum confugit ex impedimento, v. aut fraudibus facta, iuxta dicta dub. preced. tunc non est equale restituendum, sed arbitrio prudentis, vt optime probat argumentum secundæ sententiæ, quam credo nullo modo esse huic contrariam, nec loqui in primo casu. Hanc tenent Caiet. 2. 1. q. 62. art. 2. a. dubio, circa solutionem ad 4. D. Thom. Natura lib. 5. de restit. cap. 5. a. num. 26. usque ad 34. & precipue mon. 26. & 29.

8 Hinc fit quod licet beneficium esset debitum, si non esset debitum alicui determinato, sed vage huic, vel illi digno, impediens animum firmatum dandi alicui v. g. Petro, qui est vnus ex illis, vi, & fraude non tenetur integrè restituere, quia est gratuita collatio, & poterat aliis modis impediri. Sic Nauar. ibi num. 34.

D V B I V M L I.

An casu quo non tenetur quis integrè restituere, sed partem, quia scilicet res non erat debita, at intercessit via, vel dolus in impediendo, unde quantitas illius restitutionis sit à viro prudenti attendenda ad hoc, vt sit maior, vel minor.

1 Quidam dicunt attendi debere vim, vel fraudem in impediendo adhibitam, ita vt pro ratione fraudis, vel violentiæ tenetur plus, minuscve restituere. Ratio, quia si iniustitia, & ratio restituendi in hoc casu est fraus, & vis, ergo plus est fraudis, vel violentiæ, maior est restitutio. Sic Soto 4. de iust. quest. 6. art. 3. prope finem, versic. Postremum denique. Loedelm. 1. 4. q. 18. art. 2. fine, fol. 256. pag. 5. concl. 3.

2 At verius est, attendi debere penes maius, vel minus propositum collatoris conferendi huic, quo enim firmius propositum habebat huic conferendi, eo maius damnum est huic illatum; at restitutio maior non attenditur penes maiorem iniuriam, & iniustitiam illatam, sed penes maius damnum: sicut qui per rapinam auferat duos ar-

genteos, maiorem inrogat iniuriam, quam clam furans duos aureos, at hic magis tenetur restituere ratione maioris damni illati. Sic tenet Caietanus 2. 2. q. 62. art. 1. circa solutionem D. Thom. ad 4. §. existentiæ iniquitatis, & Nauar. lib. 3. de restit. cap. 3. num. 35. 36. 37. fol. 404.

D V B I V M L I I.

An scholasticus, qui caret aliquo requisito secundum statuta ad suffragandum, & nihilominus præstat suffragium, & sic est causa, quod aliquis amittat cathedram, teneatur tanquam iniustus, & non verus elector, ei restituere.

N Ora, quod per statuta vniuersitatis Salamancae exiguntur multa, vt quis possit suffragari. Primum requiritur quod quis habeat curriculum. Secundo, quod sit adscriptus matricula scholasticorum. Tertio, quod sit examinatus à designato Magistro in Grammatica, & habeat ab illo schedulam. Quarto in facultate legum requiritur, quod primo anno audierit Institutionem, in qua docentur termini, & principia legum. Quinto exigitur, ne fregit aliquid ex illis statutis, quæ imponunt penam inhabilitatis, quæ sunt ingredi domum oppositoris, vel acclamare, vel applaudere peccibus in illius gratiam: item sobornatum esse directè, vel indirectè, ita quod receperit pretium, vel munus aliquod eo animo, vt pro tali oppositore suffragetur, & alia similia.

Duplex est sententia.

Prima docet duo; primum est, qui non est adscriptus albo scholasticorum, vel non habet schedulam approbationis, licet sit auditor ordinarius, si ferat suffragium, tenetur restituere cathedram, si propter eius suffragium obtineatur. Probatur, quia hic non est elector, nec est pars huius vniuersitatis. Secundo, quia Academia ex priuilegio Pontificis facit eam legem conuentionalem propter bonum commune, & cum hac conditione facit eos electores; & confirmatur, quia scholastici non habent hoc ius suffragandi in cathedris ex natura rei, sed quia Academia ob priuilegia, quæ habet, concessit illis hoc ius, sed Academia non intendit communicare scholasticis tale ius, nisi habeant condiciones per sua statuta requisiti; ergo Et confirmatur secundò à simili, quia institutor collegij facit inhabile eum, qui caret certis conditionibus, & Ecclesia inhabilem ad beneficium eum, qui est irregularis, vel excommunicatus, & tamen si hi acceptent collegium, vel beneficium, tenentur restituere, ergo.

Secundo dicit hanc sententiam, quod hi omnes scholastici, qui faciunt aliquid contra vniuersitatis statuta, vt si aliquid ad oppositoribus recipiant, &c. propter quod iure suffragandi priuantur, sunt ipso facto inhabiles, & si suffragentur, & cathedra propter eorum suffragia obtineatur, tenentur restituere. Probatur præter rationes politas, quia pena priuatiua incurritur ipso iure, ante omnem iudicis sententiam, vt patet in excommunicatione, & irregularitate: sed hæc est pena priuatiua vocis actiua; ergo. Hanc sententiam tenet Manuel 1. 1. tomæ summe, cap. 2. & cap. 295. n. 2. Idem Aragon. 2. 2. q. 11. art. 3. fol. 610. Salon

Salon 2. 2. quest. 62. art. 4. fine. & idem dicit quest. 62. art. 3. contron. 1. fol. 72. de legibus, vel statutis priuantibus voce actiua, vel passiuæ in aliqua religione, vel vniuersitate, vel republica; & hoc idem Aragon 2. 2. quest. 62. art. 3. fol. 227. & loco citato, Cordub. lib. 1. questionum quest. 36. fol. 294. pagin. 1. & Medina 1. 2. quest. 96. art. 4. ad 4. & refert idem tenuisse aliquos viros doctos. Et quo ad primum, quod ille, qui non est albo scholasticorum adscriptus, non habeat ius suffragandi; & sic suffragetur, teneri restituere cathedram, si suo suffragio obtineatur, tenent idem Henriquez in suo scriptis; & vltra rationes politas probant, quia hoc videtur res gratis, & mens Academicæ, ne cui communicetur ius suffragandi, nisi illi, qui per matriculationem incorporatur Academicæ, & obediunt obediunt Reclori, & statutis: & debet enim, vt qui sentit commodum priuilegij, sentiat onus obligationis: sic enim miles non habet ius recipendi militare stipendium à tali duce, nisi sit ei obligatus, & conscriptus, & qui habet priuilegium ciuis, semper oportet esse obligatum reipublicæ.

4 Secunda sententia tenet oppositum, quæ amplectenda est, & explicabitur aliquibus conclusionibus.

5 Prima conclusio: qui, cum non sit auditor ordinarius talis facultatis, scilicet per maiorem anni partem, sursum se ingerat ad suffragandum, & sic est causa, quod aliquis amittat cathedram, tenetur restituere. Ratio, quia hic tenetur nullum habet ius suffragandi, & sic per iniustitiam contra iustitiam commutatiuam, auferat ab altero cathedram; ergo tenetur restituere. Sic Medina ubi supra. Soto lib. 4. de iust. q. 6. art. 3. sub finem. Ledesma 2. 4. quest. 18. art. 2. dub. vltimo. Idem Enriquez in suis scriptis; idem etiam Aragon supra, & docti recentiores à me consulti. An verò hoc sit verum, quando per hoc impeditur est indignus, vel minus dignus, vide supra dub. 99.

6 Hinc fit primo, si auditor ordinarius Theologie fursum se ingerat, vt ferat suffragium pro cathedra iuris prudentium, vel è contra, teneri restituere. Ratio, quia non habet verum ius suffragandi in illa cathedra. Sic Medina, Soto, & Ledesma. Aragon supra.

Secundo inferitur, idem dicendum de eo, qui verò est elector, at bis præberet suffragium, is enim tenetur damnum subsecutum restituere, quia in secundo suffragio nullum habuit ius, sed fursum se ingerit. Sic Medina, & Aragon supra, & docti iuniores.

8 Tertio inferitur, idem dicendum de eo, qui imponit plures habere cursus, vel aliquam qualitatem, quam non habet, tenetur restituere damnum inde subsecutum. Ratio, quia ratione illorum cursus, vel ratione illius falsæ qualitatis facit, vt suum votum præstat, & cæteris votis paribus conferatur cathedra illi, pro quo suffragatur. Sic Medina, & Enriquez ubi supra. Alcozer in summa, cap. 27. in peccatis scholasticorum.

9 Secunda conclusio: qui est auditor ordinarius in aliqua facultate, licet habeat defectum in aliis requisitis secundum statuta, v. g. quia non est scholasticorum albo adscriptus, &c. quem defectum, si contingeret, priuaretur suffragio, antequam condemnaretur habet legitimum ius suffragandi, & per consequens nulla ex hoc confugit

obligatio restituendi. Probatur, quia hic habet quod est substantiale, scilicet cursus integros, defectus autem solemnitatis, vt quod sit matriculatus adscriptus, vel non, quid accidentale est: ergo licet possit prohiberi in foro exteriori, at in foro conscientie non perdet ius. Et confirmatur, quia durè videtur hunc damnare ad restitutionem, sicut cum, qui auditor non est. Sic Soto, & Ledesma ubi supra, & docti recentiores Magistri, quos ego consului.

Hinc inferitur idem dicendum esse de eo, qui non habet approbationes, schedulam, is enim verus lector est, antequam condemnentur. Probatur, quia minus est hoc, quam non esse scholasticorum subscriptum albo. Sic docti recentiores Theologi, & colligitur ex Soto, & Ledesma.

Tertia conclusio: qui est auditor ordinarius, licet aliquid faciat propter quod secundum statuta vniuersitatis iure suffragandi priuatur, vt si sit sobornatus, &c. antequam condemnentur, verum habet suffragandi ius, & sic, si suffragetur, ad nullam restitutionem tenetur. Probatur, quia illa priuatio iuris eligendi est pena, & illæ leges sunt penales, & sic non obligant ante sententiam. Item, quia alias vix nulla esset iura electio, quod perniciosissimum esset reipublicæ. Item quia statuta neque ponunt inhabilitatis penam propter plures causas, sed propter leuem acclamationem, vel conuisionem certum videtur, quod non intendit legislator priuationem iuris suffragij imponere; ergo neque propter fraudationem maioris statuti. Item, quia quando quis reputatur legitimus iudex, vel parochus, non impeditur valor sententiæ, vel absolutiois, propter oculorum impedimentum, quod habet, vt colligitur Doctores ex l. Barbarian. ff. de officio Prætoris, & ego tractui lib. 3. de matrimonio. dist. 22. Sed scholares sunt legitimi iudices, & electores; ergo non amittunt ius suffragandi, licet secretè fregissent statuta. Hanc tenent Soto, & Ledesma. Molina tomo 1. de iust. tractat. 2. dist. 96. fol. 591. Enriquez, & docti recentiores. Idem Soto lib. 1. de iust. quest. 6. art. 6. ad 4. & idem docet Nau. addit. ad num. 67. cap. 23. in alio simili, nempe in statutis collegiorum, vel vniuersitatum: quod qui tale delictum patrarit, perdat collegium, &c. quod non perdit ante iudicis sententiam.

Nota idem dicendum esse de aliis electoribus in Ecclesiis, vel collegiis. Patet eadem ratione. Sic Soto dicto art. 6. ad 4. Molina ibidem, & alij docti Magistri.

Nota, idem dicendum esse, licet dicatur in statuto, quod ipso iure perdat, quia hæc verba, ipso facto, vel, ipso iure, non sufficiunt, vt quis tenetur ad penam ante iudicis sententiam: vt late docet eui lib. 10. de iur. iudic. dist. 8. num. 14. & lib. 2. summe, cap. 22. num. 26. & 22. & late dixi in speciali de inhabilitate, lib. 2. summe, cap. 39. num. vltimo, & cap. 26. num. 1. & lib. 6. cap. 15. num. 64. & 65. & Aragon supra, & alij.

Quarta conclusio. Si scholasticus habent defectum in famia, vel indictis, & negaret veritatem, si suo suffragio impediret, ne alicui daretur cathedra, tenetur restituere. Hanc tenet Soto, & Ledesma loco cit. Ledesma ubi supra, & alij led Soto, & Ledesma innuntur huic rationi, quia credunt perinde manere priuatum iure suffragandi, ac si esset condemnatus. Et innuitur Soto sue sententiæ, quam

ipse tutatur, scilicet reum legitime interrogatum negantem veritatem teneri restituere pecuniam, ad quam damnaretur si fateretur veritatem: sed ego non innot. huic fundamento, quia probabilis credo reum iudicem rogatum negantem veritatem, non teneri ad pecuniam, vt dixi loco citato de matrimonio. Et sic credo hunc scholarem iudicem rogatum, & negantem veritatem non amittere ius suffragandi, ac si damnaretur, quia illa est pena. Nihilominus tamen etiam sequendo hanc sententiam, est verum, quod si talis scholasticus interrogatus iudicem negat veritatem contra iustitiam, & ob id non condemnatur, & suo suffragio impeditur a cathedra illum, qui opponitur ei illam exceptionem, tenetur illam restituere, quia licet reus iudicem rogatus negans veritatem non teneatur ad pecuniam ante condemnationem, at tenetur ad damnum inde subsequendum. Sic doctus quidam iunior a me consultus.

15 Nota quod conclusio hac est intelligenda non de illo interrogatorio generali, quod proponitur omnibus, sed debet intelligi, quando alicui in particulari opponitur aliqua exceptio, & interrogatur in particulari, & iudicem citet id, quia scilicet praecesserunt iudicia sufficientia, vel semiplena probatio, vel infamia. Ita colligitur ex Soto, & Ledesma, ubi supra, & tenent alij plures docti recentiores.

16 Ad argumenta opposita sententiae breui respondetur, scholares, licet matriculae adscripti non sint, nec habeant approbationis schedulam, esse partes vniuersitatis, modo sint auditores ordinarij, & vniuersitatem velle eis sua privilegia communicare, donec condemnentur: & penam priuationum non incurri ipso iure ante omnem sententiam, quando rationabiliter, & verisimiliter colligitur oppositum ex statuente mente, vt hic colligitur, sicut inter probandum secundam & tertiam conclusionem ostendimus.

DVBIVM LIII.

An scholasticus, qui patitur defectum aliquem ad suffragandum secundum statuta vniuersitatis, peccet mortaliter suffragium prestando.

D Vplex est sententia.

1 Prima dicit scholasticum habentem defectum secundum statuta vniuersitatis ad suffragandum, peccare mortaliter, si suffragetur. Probatur primo, quia frangunt iuramentum tales scholastici, qui iurant secundum vniuersitatis statuta se suffragaturos. Secundo probatur, quia haec res non sunt infamiae, ad quas interrogandas sunt necessaria iudicia, nec scholastici coguntur suffragari, & summi detegere crimen: sed potest quisque saluo suo honore non suffragari. Tertio probatur, quia Academia cum his conditionibus dat scholasticis ius suffragandi, sicut influntur collegij cum his conditionibus admittit collegas ad suum collegium: ergo potest non praecedente probatione iuramentum exigere. Quarto probatur, quia opposita sententia videtur occasio scandalij, & multorum malorum in vniuersitate, nec procedat quidquam illud interrogatorium generale, quia licet scholasticus esset distimatus, non tene-

tur se prodere ad interrogatorium generale: hoc autem non est dicendum, cum hic sit vsus in vniuersitate receptissimus, & a tot viris doctis approbatus, & transgressores, ac perituri puniuntur. Hanc tenet Medina 1. 2. q. 96. art. 4. ad 4. Alcozet in summa, c. 27. inter scholasticum peccata. Idem Aragon 2. 2. q. 11. art. 3. fol. 30. Salon 2. 2. q. 11. art. 4. fin. & alij docti Magistri recentiores.

Secunda sententia docet oppositum; quae, quia amplectenda est, explicabitur aliquibus conclusionibus.

Prima conclusio: Scholasticus, qui alloquuntur extra scholas oppositores cathedrae de illis rebus, quae non pertinent ad subornationem, quod si consentirent cum suffragari sunt, redderentur inhabiles, & ea de causa iuramentum exigenti respondent, si ne extra scholas esse loquutos, intelligentes intra se de illis rebus, quae sunt contra mentem statuti, nec sunt perituri, nec peccant. Ratio, quia verum iurant secundum mentem statuti. Sic Nauar. summa Hispan. & Lat. cap. 12. num. 19. Enriquez in fine scriptis, dicens, esse communem sententiam recentiorum. Palacios verbo, Perisium. Ludouicus Lopez lib. 1. instr. cap. 42. & alij.

Nota, idem dicendum esse, si ex inaduerentia ingressus est scholasticus domum oppositoris, vel propter vitalem causam dixit verbum aliquod, vel fregit aliud leue statutum: hic enim nec peccat, nec est periturus, si suffragetur. Ratio, quia per episcopalam constat, quod propter tam leuem rem non intendit legislator priuare illum in conscientia iure suffragij, nisi opponatur illi per exceptionem, & damnetur a iudice. Sic Enriquez in fine scriptis, & alij viri docti.

Secunda conclusio: quoribus scholasticum, qui vere est reus, quia scilicet est subornatus, iudex non interrogat praecedente infamia, vel iudicij probatis, nec habens contra illum semiplenam probationem, potest scholasticus occultare veritatem, modo cauet mendacium, & vt verbis aequiuocis in iuramento, & sic potest absque peccato suffragari. Probatur, quia, vt dixi lib. 3. summa, cap. 2. haec requiruntur ad interrogandum iudicem, & vt reus teneatur ad mentem iudicis respondere: & licet haec interrogatio non sit ad intelligendum supplicium, est tamen ad spoliandum illum iure suffragandi, quod habet antequam legitime condemnatur. Item, quis hic habet verum ius suffragandi ante sententiam; ergo non peccat suffragando. Hanc tenet Soto lib. 4. de iustis. quest. 6. art. 3. sub fine, Ledesma 2. 2. q. 18. art. 2. fin. & alij plures Magistri valde docti.

Nota posse hunc scholasticum, qui contra ius interrogatur, iurare se non fessile, intelligendum intra se, ita vt teneatur dicere, vt late probauit loco citato summa, sic quidam docti recentiores.

Vltima conclusio: quando vero talis scholasticus iudicem rogetur, tenetur fateri veritatem, & si neget, peccat mortaliter, & tenetur damnum restituere, vt probauit dub. praeced.

Ad primum argumentum opposita sententiae respondetur, quod iuramentum debet intelligi secundum statuta bene intellecta: ac statuta intelligenda sunt, vt subornatus, vel non matriculatus, &c. non praesent suffragium, quando conuicti, & damnati fuerint.

Ad

9 Ad secundum respondetur, quod licet haec res non sint infamiae, & ipse possit non se ingerere, at habet ius suffragandi, & potest vt iure suo, dum condemnatus non fuerit.

10 Ad tertium respondetur, quod non est pactum conditionale, sed penale, vt dixi dub. praeced. Et confirmatur; quia haec statuta non sunt condita a fundatoribus, sed saepe a reformatoribus vniuersitatum variantur.

11 Ad quartum negatur, sequi mala ex hoc, quod delicta occulta non puniantur; & interrogatorium illud generale prodest ad terrorem; & quia sunt opiniones de hoc.

DVBIVM LIV.

Quomodo inuogatur caput 6. sess. 25. Concilij Trident. de regularibus circa electionem superiorum regularium.

1 IN capite 6. Concilij Trid. citato duo statuntur: alterum, quod in electione superiorum quorumcumque Abbatum temporalium, & aliorum officiorum, ac Generalium, & Abbatissarum, ac aliarum praepositarum, fiat per vota secreta, ita vt singulorum eligentium nomina nunquam publicentur. Alterum est, quod in posterum non liceat Prouinciales, aut Abbates, Priores, aut alios quoscumque rituales ad effectum electionis faciendae constituere, aut voces, & suffragia absentium supplere, alias electio sit irrita, et si electus, qui sic se creati permiserit, deinceps ad omnia officia in religione obtinenda inhabilis existat.

2 Hoc supposito dubitatur, an sub priori parte, scilicet, vt fiat per vota secreta, electio Commissariorum comprehendatur. Item an liceat superiori absentis, & legitime impedito mittere ad Capitulum alium fratrem, qui eius vices gerat, & suo nomine habeat vocem in Capitulo. Sit

3 Prima conclusio: electio Commissariorum comprehenditur sub illa priori parte huius decreti, & ideo faciendae est per vota secreta, &c. Sic Palarellus in privilegio Animosorum, in annotatione super canonem Concilij Trid. de regularibus, canonem 41. & dicit se respondisse Cardinales expositores Concilij die 25. Januarii anno 1572.

Secunda conclusio: si ex institutis, aut decretis alicuius religionis, licet superioribus absentibus, & legitime impeditis, mittere ad Capitulum generale alium fratrem, qui tanquam eorum procurator suo loco, & nomine det vocem in electione, vt in ordine Minimorum contingit: hoc non inderit Concilium. Sic Palarellus ibidem can. 42. dicens, se respondisse eisdem Cardinalibus 8. Aug. ann. 1570.

DVBIVM LV.

An regulares sacris initiati prohibentur habere vocem in Capitulo per caput 4. sess. 22. Concil. Trid. de reformatione.

1 IN capite 4. Concilij Trid. citato statuitur, vt quicumque in cathedrali, vel collegiata, seculari, vel regulari Ecclesia diuini mancipatus officij in subdiaconatus ordine constitutus non sit, vocem in huiusmodi Ecclesiis in Capitulo non habeat.

Circa cuius intelligentiam dubitatur, an si status alicuius religionis sit stabilitus, etiam sacris non initiatis habere vocem in Capitulo, vt est in ordine Minimorum, an hoc prohibeat Concilium.

Sit conclusio: hoc non prohibet Concilium, quare bene possunt habere vocem in Capitulo, quia Concilium non comprehendit monasteria regularia. Sic Palarellus in privilegio Trident. rum, in annotatione super canonem Cardinales Concilij expositores 1573.

DVBIVM LVI.

An hic qui committit facultas vnum ex pluribus eligendi ad rem aliquam pretio estimabilem, possit pro alicuius ex illis electione pretium aliquod recipere.

1 Exemplum esse possunt. Relinquo ego Petro annum redditum centum aureorum, vt ex quatuor consanguineis vni, quem ipse elegerit, largiatur: dubitatur an possit pacificus cum vno ex istis quatuor, vt det sibi aliquod pretium ob electionem illius praeter alios? Similiter queritur Decurio, vulgo, veintiquatro, potest eligere quem maluerit, ad aliquod officium aut sane forte obtingit illi distribuere, vel officium custodum, aut aliud quodcumque ei, quem ipse elegerit, & maluerit. Dubium est, an possit aliquid accipere propter electionem vnius? Similiter iudex aliquis iustitiae alium ad commissionem quandam potest quem maluerit aliquamcellam mittere: dubitatur an possit vnum determinare, & nominare ad talem legationem, pacto inito cum eo de aduenda parte lucri, & emolumentis.

Quod possit pro his pretium recipi, probatur, quia iste reuera liberalitatem exercet in alium, poterat enim illum, vel alium eligere; ergo. Secundo, quia per l. 8. Tauri, quae hodie est lex 2. tit. 6. lib. 5. noua recopil. pater non potest tertium honorum distribuere, nisi inter descendentes, at potest inter illos, quem maluerit, eligere, & tamen ei, quem praeulerit in tertio honorum, potest gratiam imponere; ergo. Patet minor ex l. 28. Tauri, quae est lex 1. tit. 6. lib. 5. noua recopil.

Sit tamen prima conclusio: si committitur facultas vnum ex pluribus eligendi ad rem quancumque pretio estimabilem, hac tamen lege, quod teneatur aliquem ex illis eligere, nequit pretium recipere pro electione, & si recipiat, tenetur restituere. Ratio, quia qui lege iniuste tenetur aliquid facere, si pro eo faciendū pretium capiat, tenetur restituere: at elector hic tenetur lege iniuste electionem facere. Et sic l. vnum ex familia. ff. de legat. 2. §. si de falcidia, & §. ad & si fundum, hic elector appellatur debitor huius electionis, & electi appellantur creditores: quod etiam notat Bart. & Paulus de Castro ibi num. 4. & Padilla ibi num. 1. Molina lib. 2. de primis cap. 5. num. 51. & infra. Quod adeo verum est, vt possit sicut debitum ab ipso electore exigi; ergo pro ea faciendae nequit pretium recipere. Secundo probatur, quia hoc beneficium, quod praestat hic elector, non prouenit ab ipso, sed a testatore, qui commisit illi, vt possit eligere; vt patet ex d. l. vnum ex familia, §. si de falcidia, ubi sic dicitur, esse

non dicitur habere ex testamento huius electoris, sed ex primo testamento, non enim facultas necessaria electio- nis propria liberalitatis beneficium est. Hæc lex illa, & glossa ubi dicitur. Beneficium, inquit, non dicitur hæc liberalitas provenire ob hereditatem, licet eligere possit. Et Petrus I. cum pater, & a filia, ff. de leg. 2. num. 88. sequitur, habens facultatem eligendi unum de famili- aritate non dicitur conferre beneficium, vel libera- litatem. Et illud legatum capitur ex primo testamento, & cum quidam nominante, vel eligente. Et lex: Plurimum inter est, an ipse dubius, dicit hæc quatur, si velle dare, an imposta necessitate reser- vatione et distribuendi liberum arbitrium concedat.

Ergo hic elector non potest electum gravare de pretio aliquo pro electione prestando. Utinam & fortius probatur, quia talis elector ex præce- pto defuncti tenetur rem ipsam integre dare, g. relinquit quidam mihi fundum vni ex tribus eligendum, quem ego elegero, aut centum nummos aureos, quibus malvero pauperibus dis- tribuendos: voluntas testatoris est, vt integre- dem fundum, & centum nummos aureos: ergo non potest talis elector in aliquo gravamen elec- to imponere, vt petendo pretium, &c. Quia si gravamen imponeret, vel pretium exigeret, non traderet electo rem integram, res enim minus valet ex illo onere sibi imposito, vel illud pretium ex te danda extraheretur.

Hæc prædicta sententia in primis colligitur ex omnibus Doctoribus citatis, qui dicunt talem electorem esse debitorem huius electionis. Et in terminis eam tenet Paulus de Castro d. l. vnum ex familia, §. sed est fundum. Per alia eodem §. num. 9. & 10. Segura ibi n. 162. Soto lib. 3. de iust. quest. 6. art. 4. Molina lib. 1. de primog. cap. 4. a num. 10. per plures, & cap. 5. a num. 31. per plures numeros. Cord. summa casuum quest. 176. vbi hæc dicit: En todas las nombramientos, y elecciones, que se an de hacer por virtud de alguna ley, estatuto, o testamento de al- guna persona para qualquier officio, y cosas, y conque sean temporales, y seculares, como son regimientos, pra- curadorias de Cortes, o distribuciones, que se an de hacer por via de eleccion, y nombramiento, aunque no pueda elegir, o nombrar el que quisiere de los que vienen de rrecho para ser elegidos, no puede llevar cosa alguna al- que elegir, o nombrar, are potesta, si el no me lo da gratis por via de gratitud, y si algo le lleva es turpe lucro, y esta obligado a restituirlo al mismo. Hæc Cord. & hanc sententiam expressè diffinit dicta lex, vnum ex familia, dicto §. sed est fundum; & teste Molina vbi supra, eandem tenent omnes Doctores d. l. vnum ex familia. Idem aperit tenet Padilla ead- dem l. §. si de salcedia, num. 21. 22. & 23. vbi colligit ex illo textu actum gestum ab eo, qui tenebatur facere, non dici liberalem; & sic Episcopum licet possit eligere ad beneficia, non dici donare bene- ficia, & ideo non posse aliqua pensione gravare beneficiarium.

Ad secundam argumentum in contrarium re- spondetur, quia ad primum patet ex dictis, pa- trem nullum ex filiis teneri meliorem in tertio bonorum, sed si voluerit meliorem, tantum potest hoc facere inter filios, vel descendentes: & ideo cum sit liber quoad omnia, potest filio me- liorato gravamen imponere. Sic respondet Per- alia vbi supra num. 16.

Nota circa conclusionem positam, quod Per-

alta d. §. sed est fundum, num. 15. dicit electorem non posse gravare electum onere pecunie esti- mabili, bene tamen onere inestimabili, vt dela- tionis armorum, vel nominis teiatoris: sed bene hoc reprobat Molina eodem cap. 4. num. 21. quia hæc onera sunt gravamina, pecunia estimabilia.

Secunda conclusio, is, cui testator commisit aliquid inter pauperes distribuere, potest alicui pauperi largiri, hæc tamen lege, vt post mortem alij pauperi id largiatur. Ratio, quia satis impletur testatoris voluntas, cum tota illa quantitas inter pauperes distribuatur. Sic Batt. d. §. sed est fundum, num. 2.

DE RIVM LVII.

An qui recipit gradum aliquem baccalaureatus, licentiatum, vel doctoratum, cum sit minus sufficiens, peccet mortaliter.

Si prima conclusio: Doctorem fieri, vel facere in sacra Theologia notabiliter insufficientem, est peccatum mortale. Ratio, quia est factum perniciosum, quantum est de se, eo enim ipso quod Doctor in Theologia constituitur, appro- batur, & proponitur toti orbi vt animarum me- dicus sufficiens, ad quem omnes confugere pos- sunt pro suis difficultatibus, & conscientie cau- sis diluendis, & fidant illi ignorantem, eo quod sit Magister, vel Doctor in Theologia, Sic D. An- ton. 2. part. tit. 3. cap. 5. §. 6. Alcozer summa cap. 27. initio. Syluest. carlo Doctor, quest. 4. Artil. ibi n. 1. Caiet. & Palacios in summa, verbo, Doctoratum, Nau. cap. 15. Hisp. & Lat. antiq. & noua, num. 35. & do- ct. recentiores.

Secunda conclusio: idem dicendum est de doctoratu in medicina. Paret ratione, est enim in grave corporis solutis damnum illi enim fidetur propter gradum. Sic Nauar. Caiet. Alcozer, Ar- mil. Palacios, & alij.

Tertia conclusio: idem dicendum est de doctoratu in iure Pontificio, aut Cesario. Probatur eadem ratione, quia est in grave clientulorum damnum. Sic Nauar. Alcozer, Artil. Caiet. licet aliquantulum dubius, & alij.

Nota idem, quod dixi de doctoratu, censuram esse de gradu licentiatum; quia cui datur hic gradus, datur facultas, vt quoties velit promoueat ad doctoratum, absque nouo examine. Sic Palacios, & docti iuniores.

Secundo nota idem sentire aliquos de gradu baccalaureatus. Sic Alcozer vbi supra, & videtur tenere Nauar. quia indifferenter loquitur de gra- dibus. Sed verus est non esse mortale, quia pa- tum damnum inferunt; gradus enim baccalaureatus parumpenditur, nec ratione illius alicui fidetur. Sic Palacios, & alij.

Tertio nota, quod Nauar. & Alcozer dicunt idem de gradu in artibus, scilicet esse mortale illum recipere absque sufficientia. Sed probabilius est non esse mortale; quia non inde confur- git damnum graue. Sic docti recentiores, & videtur tenere Caietanus, siquidem de doctoratu in iure dubitat.

Robabis, an qui recipit gradum aliquem baccalaureatus, licentiatum, vel doctoratum, deficiente sibi aliquo requisito ad id secundum statuta, scilicet schedula examinis in Grammatica, vel eam aliquo

aliquo, vel si non scholasticorum matricula sit adscriptus, peccet mortaliter. Sic accipiendum gradum, & an si de facto recipiat tali defectu gradum, possit postea se opponere ad cathedram, col- legia, vel beneficia, quod requiritur talem gradum.

Sic quarta conclusio: si defectus est talis, qui solum in foro externo, & non in foro conscientie, annullat gradum, bene potest se opponere, licet si in foro conscientie annullat gradum. Sic Nauar. cap. 18. addit. ad num. 38. cap. 25. & docti neoterici.

Sed quæres, qui sint defectus, qui annullant in conscientia.

Quinta conclusio: defectus schedulæ examinis in Grammatica, quod iubetur fieri ad audiendum aliam facultatem, non annullat gradum in conscientia, si qui prætermissis, erat alias sufficiens ad audiendum aliam facultatem. Ratio, quia hic defectus non est aded essentialis. Sic Nauar. Henri- quez, & alij.

Sexta conclusio: idem dico de defectu alienius cursus, si alias est tam doctus, sicut alij mediocri- ter docti, qui habent cursus integros. Sic tenent idem.

Septima conclusio: idem dico de defectu ad- scriptio matricula. Sic colligitur ex Nauar. & tenent Henriquez, & alij.

Octava conclusio: idem dico de defectu exa- minis rigorosi, quod Papa, vel Nuncius in suis rescriptis precipit fieri, si ille sit tam doctus, quod debebat ab examinatore approbati. Sic Nauar. Henriquez, & docti Magistri.

Nona conclusio: si ille, qui accipit gradum, sit tam doctus, quam sunt communiter alij, qui ac- ciipiunt gradum in illa vniuersitate, licet non ser- uauerit solemnitates, quas exigunt statuta illius vniuersitatis, gradus erit validus in foro con- scientie; quia quando concurrir id, quod secun- dum ius naturale est necessarium, defectus solem- nitatis iure humano requiritur, non irritat con- tractum in foro conscientie, vt ex multis probat Nauar. vbi supra, & plures, quos refert Conar. reg. peccatum 2. part. §. 3. num. 9. & cap. cum esset, de res- sicut, num. 5. & 8. Hanc tenent Nauar. Ludon. Lo- pez. 1. part. in summa, cap. 164. fin. Henriquez, & quidam doctus ex neotericis, qui addit in suis rescriptis, idem in simili casu deceuisse, & sub- scriptis plures Magistros circa quendam, qui unum patientem defectum factus scriba est.

Circa peccatum vero aliqui dicunt esse pecca- tum mortale recipere gradum cum simili defectu, scilicet cum quis non habet cursus requisitos, vel non inter fuit illis iuxta vniuersitatis statuta, scilicet quod sit matriculatus adscriptus, &c. & hoc licet non interueniat iuramentum, quia vniuersi- tatis non intendit conferre gradum patientibus defectum aliquem iuxta sua statuta. Sic Alcozer summa cap. 27. initio, & Henriquez, qui addit, si defectus sit in re minima, si defectus schedulæ, erit veniale, scilicet iuramento.

Decima conclusio: scilicet iuramento recipere gradum patientem aliquem defectum ex dictis, qui in foro conscientie non annullant gradum, non est peccatum mortale, si ille alias esset di- gnus, & sufficiens ad illum gradum. Ratio, quia hic defectus non sunt substantiales, & quod sub- stantiale est, conuenit, scilicet promotus ad gra- dum sufficienti. Si autem iuramentum interuo-

niat, tunc temporis erit peccatum mortale, non ratione talis defectus interuenientis, sed ratione perituri, quod ille committit. Sic docti iuniores.

CAPVT II.

De beneficiis.

SUMMARIUM.

1. Quid, & quomplex sit beneficium.
2. Qui possit conferre beneficia.
3. An possit Episcopus beneficium simplex, sine cura- tam Religioni vniere.
4. Quid requiratur ex parte accipientis beneficium, vt licite recipiat.
5. An beneficium pluralitas licita sit, stando in iure naturali.
6. An iure humano interdum sit beneficiorum plu- ralitas.
7. An recipiens duo incompatibilia, animo ea retine- di amittat ipso iure ambo.
8. An illegitimus dispensatus à Papa ad ordines se- cularis, & beneficium simplex non sufficiens ad sus- tentionem, possit dispensari ab Archiepiscopo, vt obtineat aliud simile beneficium.
9. An laicus qui in ecclesia habitu clericali, & amonem habet tunc assumens clericatum, sit capax bene- ficii Ecclesiastici.
10. An collatio beneficii facta excommunicato excom- municatione maiori, reuocet.
11. An quando excommunicatio superuenit post obtin- tum beneficium, id amittatur.
12. An electio ad beneficium, seu collatio facta excom- municatione minori excommunicatio, sit valida.
13. An beneficium permutatio facta per excommuni- cationem reuocet, & si qui ante excommuni- cationem legitime obtinuit beneficium, & postea existens excommunicatus illud permutet.
14. An propter irregularitatem amittatur beneficium, vel collatio sit nulla.
15. An suspensus, vel interdicitus amittatur beneficium, vel tenetur fructus restituere.
16. An collatio beneficii reddatur nulla defectu legiti- tima etatis.
17. An licet pueri post decimumquingentum annum beneficia conferre.
18. An propter defectum morum reddatur collatio be- neficii nulla.
19. An beneficiarius existens in peccato mortali perdat beneficij fructus, & reuocentur illi restituere.
20. An defectus scientia, quia scilicet beneficiarius est indotus, collationem beneficii illi factam nullam reddat.
21. An per intrusionem reddatur qui beneficij in- capax.
22. An habens beneficium curatum, si non promoueat in- fra annum ad sacerdotium, amittat ipso iure beneficium.
23. An quando decreto aliquo Concilij, vel Papa, can- tur, vt qui tale admisit crimen, ipso facto, vel iure amittat beneficium, reuocetur, qui illud ad- misit, restituere beneficium ante aliquam senten- tiam iudicis.
24. An si eam habeat, vt qui tale admisit crimen, ipso facto, absque aliquo declaratorio perdat be- neficium, & requiratur ad hoc iudicij sententia, vt peccatum

non dicitur habere ex testamento huius electoris, sed ex primo testamento, non enim facultas necessaria electio- nis propria liberalitatis beneficium est. Hæc lex illa, & glossa ubi dicitur. Beneficium, inquit, non dicitur hæc liberalitas provenire ob hereditatem, licet eligere possit. Et Petrus I. cum pater, & a filia, ff. de leg. 2. num. 88. sequitur, habens facultatem eligendi unum de famili- aritate non dicitur conferre beneficium, vel libera- litatem. Et illud legatum capitur ex primo testamento, & cum quidam nominante, vel eligente. Et lex: Plurimum inter est, an ipse dubius, dicit hæc quatur, si velle dare, an imposta necessitate reser- vatione et distribuendi liberum arbitrium concedat.

Ergo hic elector non potest electum gravare de pretio aliquo pro electione prestando. Vltimò & fortius probatur, quia talis elector ex præcepto defuncti tenetur rem ipsam integre dare, g. relinquit quidam mihi fundum vñ ex tribus elargiendum, quem ego elegero, aut centum nummos aureos, quibus malvero pauperibus dis- tribuendos: voluntas testatoris est, vt integre dem fundum, & centum nummos aureos: ergo non potest talis elector in aliquo gravamen elec- to imponere, vt petendo pretium, &c. Quia si gravamen imponeret, vel pretium exigeret, non traderet electo rem integram, res enim minus valet ex illo onere sibi imposito, vel illud pretium ex te danda extraheretur.

Hæc prædicta sententia in primis colligitur ex omnibus Doctoribus citatis, qui dicunt talem electorem esse debitorem huius electionis. Et in terminis eam tenet Paulus de Castro d. l. vñ ex familia, §. sed est fundum. Per alia eodem §. num. 9. & 10. Segura ibi n. 162. Soto lib. 3. de iust. quest. 6. art. 4. Molina lib. 1. de primog. cap. 4. a num. 10. per plures, & cap. 5. a num. 31. per plures numeros. Cord. summa casuum quest. 176. vbi hæc dicit: En todas las nombramientos, y elecciones, que se an de hacer por virtud de alguna ley, estatuto, o testamento de alguna persona para qualquier officio, y cosas, y conque sean temporales, y seculares, como son regimientos, praecuradorias de Cortes, o distribuciones, que se an de hacer por via de eleccion, y nombramiento, aunque no pueda elegir, o nombrar el que quisiere de los que vienen de rrecho para ser elegidos, no puede llevar cosa alguna al- que elegir, o nombrar, are potesta, si el no me lo da gratis por via de gratitud, y si algo le lleva es turpe lucro, y esta obligado a restituirlo al mismo. Hæc Cord. & hanc sententiam expressè diffinit dicta lex, vñ ex familia, dicto §. sed est fundum; & teste Molina vbi supra, eandem tenent omnes Doctores d. l. vñ ex familia. Idem aperit tenet Padilla ead- dem l. §. si de salcedia, num. 21. 22. & 23. vbi colligit ex illo textu actum gestum ab eo, qui tenebatur facere, non dici liberalem; & sic Episcopum licet possit eligere ad beneficia, non dici donare benefi- cia, & ideo non posse aliqua pensione gravare beneficiarium.

Ad secundam argumentum in contrarium re- spondetur, quia ad primum patet ex dictis, pa- trem nullum ex filiis teneri meliorem in tertio bonorum, sed si voluerit meliorem, tantum potest hoc facere inter filios, vel descendentes: & ideo cum sit liber quoad omnia, potest filio me- liorato gravamen imponere. Sic respondet Per- alia vbi supra num. 16.

Nota circa conclusionem positam, quod Per-

alta d. §. sed est fundum, num. 15. dicit electorem non posse gravare electum onere pecunie esti- mabili, bene tamen onere inestimabili, vt dela- tionis armorum, vel nominis teiatoris: sed bene hoc reprobat Molina eodem cap. 4. num. 21. quia hæc onera sunt gravamina, pecunia estimabilia.

Secunda conclusio, is, cui testator commisit aliquid inter pauperes distribuere, potest alicui pauperi largiri, hæc tamen lege, vt post mortem alij pauperi id largiatur. Ratio, quia satis impletur testatoris voluntas, cum tota illa quantitas inter pauperes distribuatur. Sic Batt. d. §. sed est fundum, num. 2.

DE RIVM LVII.

An qui recipit gradum aliquem baccalaureatus, licentiatum, vel doctoratum, cum sit minus sufficiens, peccet mortaliter.

Si prima conclusio: Doctorem fieri, vel facere in sacra Theologia notabiliter insufficientem, est peccatum mortale. Ratio, quia est factum perniciosum, quantum est de se, eo enim ipso quod Doctor in Theologia constituitur, approbatur, & proponitur toti orbi vt animarum medicus sufficiens, ad quem omnes confugere possunt pro suis difficultatibus, & conscientie cõ- siliis diluendis, & sicut illi ignorantem, eo quod sit Magister, vel Doctor in Theologia, Sic D. Anton. 2. part. tit. 3. cap. 5. §. 6. Alcozer summa cap. 27. initio. Sylvest. carlo Doctor, quest. 4. Artil. ibi n. 1. Caiet. & Palacios in summa, verbo, Doctoratum, Nau. cap. 15. Hisp. & Lat. antiq. & noua, num. 35. & do- ct. recentiores.

Secunda conclusio: idem dicendum est de doctoratu in medicina. Paret ratione, est enim in grave corporis solutis damnum illi enim fidetur propter gradum. Sic Nauar. Caiet. Alcozer, Artil. Palacios, & alij.

Tertia conclusio: idem dicendum est de doctoratu in iure Pontificio, aut Cesario. Probatur eadem ratione, quia est in grave clientulorum damnum. Sic Nauar. Alcozer, Artil. Caiet. licet aliquantulum dubius, & alij.

Nota idem, quod dixi de doctoratu, censuram esse de gradu licentiatum; quia cui datur hic gradus, datur facultas, vt quoties velit promoueat ad doctoratum, absque nouo examine. Sic Palacios, & docti iuniores.

Secundo nota idem sentire aliquos de gradu baccalaureatus. Sic Alcozer vbi supra, & videtur tenere Nauar. quia indifferenter loquitur de gradibus. Sed verus est non esse mortale, quia patum damnus inferitur; gradus enim baccalaureatus parripenditur, nec ratione illius alicui fidetur. Sic Palacios, & alij.

Tertio nota, quod Nauar. & Alcozer dicunt idem de gradu in artibus, scilicet esse mortale illum recipere absque sufficientia. Sed probabilius est non esse mortale; quia non inde confugit damnum graue. Sic docti recentiores, & videtur tenere Caietanus, siquidem de doctoratu in iure dubitat.

Robabis, an qui recipit gradum aliquem baccalaureatus, licentiatum, vel doctoratum, deficiente sibi aliquo requisito ad id secundum statuta, scilicet schedula examinis in Grammatica, vel eam aliquo

aliquo, vel si non scholasticorum matricula sit adscriptus, peccet mortaliter. Sic accipiendum gradum, & an si de facto recipiat tali defectu gradum, possit postea se opponere ad cathedram, collegia, vel beneficia, quod requiritur talem gradum.

Sic quarta conclusio: si defectus est talis, qui solum in foro externo, & non in foro conscientie, annullat gradum, bene potest se opponere, licet si in foro conscientie annullat gradum. Sic Nauar. cap. 18. addit. ad num. 38. cap. 25. & docti neoterici.

Sed quæres, qui sint defectus, qui annullant in conscientia.

Quinta conclusio: defectus schedulæ examinis in Grammatica, quod iubetur fieri ad audiendum aliam facultatem, non annullat gradum in conscientia, si qui prætermissis, erat alias sufficiens ad audiendum aliam facultatem. Ratio, quia hic defectus non est aded essentialis. Sic Nauar. Henriquez, & alij.

Sexta conclusio: idem dico de defectu alienius cursus, si alias est tam doctus, sicut alij mediocriter docti, qui habent cursus integros. Sic tenent idem.

Septima conclusio: idem dico de defectu adscriptio matricula. Sic colligitur ex Nauar. & tenent Henriquez, & alij.

Octava conclusio: idem dico de defectu examinis rigorosi, quod Papa, vel Nuncius in suis rescriptis precipit fieri, si ille sit tam doctus, quod debebat ab examinatore approbati. Sic Nauar. Henriquez, & docti Magistri.

Nona conclusio: si ille, qui accipit gradum, sit tam doctus, quam sunt communiter alij, qui accipiunt gradum in illa vniuersitate, non ser- uauerit solemnitates, quas exigunt statuta illius vniuersitatis, gradus erit validus in foro conscientie; quia quando concurrir id, quod secundum ius naturale est necessarium, defectus solemnitatis iure humano requiritur, non irritat contra- ctum in foro conscientie, vt ex multis probat Nauar. vbi supra, & plures, quos refert Conar. reg. peccatum 2. part. §. 13. num. 9. & cap. cum esse, de res- sicut, num. 5. & 8. Hanc tenent Nauar. Ludon. Lopez. 1. part. in summa, cap. 164. fin. Henriquez, & quidam doctus ex neotericis, qui addit in suis rescriptis, idem in simili casu deceuisse, & subscripsisse plures Magistros circa quendam, qui unum patiens defectum factus scriba est.

Circa peccatum vero aliqui dicunt esse peccatum mortale recipere gradum cum simili defectu, scilicet cum quis non habet cursus requisitos, vel non inter fuit illis iuxta vniuersitatis statuta, scilicet quod sit matriculatus adscriptus, &c. & hoc licet non interueniat iuramentum, quia vniuersitas non intendit conferre gradum patientibus defectum aliquem iuxta sua statuta. Sic Alcozer summa cap. 27. initio, & Henriquez, qui addit, si defectus sit in re minima, si defectus schedulæ, erit veniale, scilicet iuramento.

Decima conclusio: scilicet iuramento recipere gradum patientem aliquem defectum ex dictis, qui in foro conscientie non annullat gradum, non est peccatum mortale, si ille alias esset dignus, & sufficiens ad illum gradum. Ratio, quia hic defectus non sunt substantiales, & quod substantiale est, conuenit, scilicet promotus ad gradum sufficienter. Si autem iuramentum interuo-

niat, tunc temporis erit peccatum mortale, non ratione talis defectus interuenientis, sed ratione perituri, quod ille committit. Sic docti iuniores.

CAPVT II.

De beneficiis.

SUMMARIUM.

1. Quid, & quomplex sit beneficium.
2. Qui possit conferre beneficia.
3. An possit Episcopus beneficium simplex, sine curam Religioni vñire.
4. Quid requiratur ex parte accipientis beneficium, vt licite recipiat.
5. An beneficium pluralitas sita sit, stando in iure naturali.
6. An iure humano interdum sit beneficium pluralitas.
7. An recipiens duo incompatibilia, animo ea retinendi amittat ipso iure ambo.
8. An illegitimus dispensatus à Papa ad ordines sacros, & beneficium simplex non sufficiens ad sustentationem, possit dispensari ab Archiepiscopo, vt obtineat aliud simile beneficium.
9. An laicus qui in ecclesia habitu clericali, & animam habet tunc assumens clericatum, sit capax beneficii Ecclesiastici.
10. An collatio beneficii facta excommunicato excommunicatione maiori, teneat.
11. An quando excommunicatio superuenit post obtentum beneficium, id amittatur.
12. An electio ad beneficium, seu collatio facta excommunicato minori excommunicatione, sit valida.
13. An beneficium permutatio facta per excommunicatum valeat, & si qui ante excommunicationem legitime obtinuit beneficium, & postea existens excommunicatus illud permutet.
14. An propter irregularitatem amittatur beneficium, vel collatio sit nulla.
15. An suspensus, vel interdicitus amittatur beneficium, vel tenetur fructus restituere.
16. An collatio beneficii reddatur nulla defectu legitime etatis.
17. An licet pueri post decimumquingentum annum beneficia conferre.
18. An propter defectum morum reddatur collatio beneficii nulla.
19. An beneficiarius existens in peccato mortali perdat beneficij fructus, & teneatur illos restituere.
20. An defectus scientia, quia scilicet beneficiarius est indotus, collationem beneficii illi factam nullam reddat.
21. An per irruptionem reddatur qui beneficii incipiat.
22. An habens beneficium curatum, si non promoueat infra annum ad sacerdotium, amittat ipso iure beneficium.
23. An quando decreto aliquo Concilij, vel Papæ, canetur, vt qui tale admiserit crimen, ipso facto, vel iure amittat beneficium, teneatur, qui illud admisit, restituere beneficium, aut aliquam satisfactionem iudicari.
24. An si cano habeat, vt qui tale admiserit crimen, ipso facto, absque aliquo declaratorio, perdat beneficium, & requiratur ad illud iudicari sententia, vt peccatum

- perpetuum illud crimen, ceterum illud beneficium resignari.
25. An quando quis per iudicis sententiam privatur beneficio, & aliter conferri ei, cui conferri, licite retinet, etiam si postea noverit sententiam fuisse iniustam.
 26. An possit Episcopus dispensare, ut beneficium aliquod detur non habenti qualitates a fundatore requisitas, de consensu tamen patroni beneficii.
 27. An beneficium seculare religioso collatum ex dispensatione Nunci, cum clausula, et infra annum non amissionem illius obtineat a Papa, vacet non obiecta tali provisione intra annum.
 28. An possit clericus patronus alicuius beneficii simpliciter presentare se ad illud beneficium.
 29. An renuntiatio beneficii, et sit valida, debeat fieri in manibus Episcopi, & an requiratur consensus patroni quando beneficium est patronatum.
 30. An beneficia priora vacent per adoptionem Episcopi, atque etiam per Abbatis adoptionem.
 31. Testator instituit capellam collatam, iussit quoque conferretur Petro, qui cum primogenitum suum testatoris perueniret ad aetatem requisisset, hinc ipse Petrus capellam renuntiaret. Dubitatur an ad hoc Petrus obligatus sit.
 32. An si testator iubeat conferri capellam, vel dotari Ecclesiam, vel capellaniam fundat, possit aliquo casu eius regimen, & administrationem assignare Episcopo.
 33. An si fundator capellaniam, & non reservans in patronatum, illud acquirat, vel requiratur nuda licentia Episcopi ad illud acquirendum.
 34. An si fundator capellaniam per se residens, et in ea, excuset capellaniam a residentia, ratione studij per quinquennium, iuxta c. fundo de Magistris.

D V B I V M I.

Quid, & quotuplex sit beneficium.

BENEFICIUM, ut in presenti sumitur, quod aliis sacerdotum dicitur, sic diffinitur: Est ius percipiendi fructum ex bonis Deo dicitur clerico competens propter divinum officium. Hæc diffinitio colligitur ex Sylvestro, & reliquis summis viris beneficiis, in principio. Et habet hæc diffinitio quatuor partes. Prima pars est ius, id est, facultas, & potestas exigendi secundum iustitiam. Secunda pars est, ex bonis Deo dicitur, quia in principio Ecclesie offerrebant plures fideles sua bona Deo in sustentationem ministrorum, & ad vasa Ecclesie, &c. unde ex his bonis, & decimis, quæ ad hoc etiam dabantur, sunt fructus beneficiorum. Tertia pars, Clerico, quia laicus est beneficij incapax, ut infra dicitur. Ultima pars, propter divinum officium, hic ponitur finis: & in hoc differt a prebenda pura, quæ non est annexa canonice, quia præbenda datur homini seculari non ob tale officium, sed vel quia bene meritis est de Ecclesia, vel temporaliiter illi tenet, vel ob paupertatem, vel ob aliam causam. Unde in hoc differt à præbenda, & pensione, quæ licet sint ius, at non dantur propter divinum officium. Hæc Cardinalis Toledo lib. 3. summa, cap. 76.

3. Circa divisionem beneficii Sylvester verbo beneficium, primò multa dicit; at breviter potest di-

vidi in quatuor genera, quedam habent curam animarum, & jurisdictionem exteriorem, ut Episcopatus, Abbatie alique; & prioratus quedam neutrum habent, sed tantum officium divinum, ut beneficia simplicia, Capellaniam alia habent jurisdictionem, sed non curam animarum, quæ in administratione sacramentorum consistit, ut alique Abbatis, quæ dicuntur jurisdictionales; similitur dignitatis, ut Archidiaconatus, Decanatus, quæ quendam jurisdictionem in choro habent. Alia sunt, quæ habent curam animarum, sed non jurisdictionem, ut beneficia curata. Hæc Cardinalis Toledo ubi supra.

D V B I V M II.

Quis possit conferre beneficia.

NOta eum duo requirantur, ut beneficii collatio valida sit, scilicet potestas in conferendo, & habitas in recipiente, utrumque indagare oportet.

Secundò nota, aliud esse conferre beneficium, aliud resignare, aliud presentare, & aliud eligere. Conferre est dare ipsum ius, & titulum exigendi fructus, & potestatem exercendi officium. Resignare verò est, signare, & determinare aliquem, cui beneficium conferatur. Eligere verò est unam aliquem offerre ordinario, ut beneficium conferatur ei. Presentare denique est cum absque suffragiis quis offert ordinario aliquem, ut beneficium ei conferatur. Hæc Cardinalis Toledo lib. 3. summa, cap. 77.

Prima conclusio, Romanus Pontifex potest in toto orbe beneficia conferre; quia est summus dispensator rerum Ecclesiasticarum. Conclusio est certissima, & omnium.

Secunda conclusio, de iure ad ordinarium spectat conferre beneficia suæ diocesis, nisi sit aliquod statutum, vel immemorialis consuetudo in contrarium. Ratio, quia quod potest Romanus Pontifex in toto orbe, potest Episcopus in sua diocesi, nisi specialiter ei reservetur, ut dixi lib. 1. de matr. dist. 61. non. 3. Sic Cardinalis Toledo ubi supra. Sylvester beneficium 2. in principio, ubi, & reliqui summorum auctores.

Tercia conclusio, Vicarius generalis Episcopi (qui Hispanè Provisor appellatur) non potest beneficia conferre nisi presentatis à patrono. Ultra hanc tamen causam nequit per generalem delegationem, quæ per Episcopum fit, nisi specialiter Episcopus hoc sibi committat. Sic Covar. plures referens, & latè probans 3. libro 2. var. resolut. cap. 20. num. 7.

Quarta conclusio, Capitulum non potest beneficia conferre nisi in tribus casibus. Primus est, quando ordinarius est suspensus à collatione beneficiorum, vel est excommunicatus. Secundus, quando vacat sedes, & tale beneficium Capitulum cum Episcopo soletat providere: secus, quando solus ordinarius conferre debebat. Tertius est, quando est beneficium iuris patronatus, tunc cum licet solus Episcopus conferre solet: at vacante sede, potest Capitulum presentatis à patrono tale beneficium conferre. Extra hos autem casus nequit Capitulum, etiam sede vacante, de iure conferre beneficia, nisi speciale habeat privilegium. Sic Sylvester textus referens, & reliqui summorum,

sumunt, atque etiam Toledo ubi supra, & quòd non possit Capitulum Sede vacante beneficia conferre, nisi presentatis à patrono, docet etiam Covarruias ubi supra.

7. An verò possit Episcopus extra suam diocesim, vel in Romana Curia existens beneficia suæ diocesis conferre, consule latè Covarruias ubi supra num. 89.
8. Quinta conclusio, resignare beneficium potest quicumque beneficium habet, & vult in alterum transferre. Eligere verò possunt etiam seculares. Presentare verò potest qui ius patronatus habet. Conclusio est certissima. Et ita tenet Cardinalis Toledo ubi supra.

D V B I V M III.

An possit Episcopus beneficium simplex, suæ curatum Religioni unire.

PRIMA conclusio, non potest Episcopus beneficium, siue simplex, siue curatum unius diocesis unire beneficio alterius diocesis, vel religioni in altera diocesi consistenti. Probatur ex Concilio Trident. sess. 4. cap. 9. ubi sic dicitur, beneficia, siue præbendiales portiones fuerint, unius diocesis, alterius diocesis beneficio, aut monasterio, seu Collegio, vel loco etiam pio perpetuo non uniantur. Et id licet convenientissimum, non enim legitimus in veteribus canonibus, Pontificum decretis, & canonicis sanctionibus eas uniones permittas fuisse; quia æquum est, ut ministri ecclesiastici unius diocesis, cui servium, alantur ab illis, quibus ministrant.

Secunda conclusio, non potest Episcopus beneficium curatum unire simpliciter, vel religioni etiam intra suam diocesim consistentibus. Probatur ex Concilio Trident. sess. 24. cap. 13. de reformatione, ubi sic dicitur, in unionibus quibuslibet, siue ex supradictis, siue aliis ex causis faciendis, Ecclesie parochiales monasteria quovismodum, aut Abbatis, seu dignitatibus, siue prebendis Ecclesie cathedralis, vel collegiatae, siue alia beneficia simpliciter, aut hospitalibus, uniantur, non uniantur. Et ratio est, quia licet quandoque immutetur beneficium curatum simpliciter unum, ut in cap. exipienda, §. quia vero, de prebendis, & cap. super eodem titulo in 6. & Clem. 2. de rebus Ecclesie non alien. Hoc tamen iure optimo prohibet Concilium Trident. quia similes uniones nullo modo iuste censeri possunt, nisi in subsidiis, & iis casibus, quibus aliunde, quam ex his unionibus (subvenire non potest his, qui in maioribus beneficiis ad maiorem reipublicæ utilitatem ministrant; quia hæc beneficia curata personalem residentiam requirunt, à qua nisi propter maiorem illius diocesis utilitatem excusari quis non debet: at in vicinis beneficiis curatis necessitas curas substituendum est. Hæc notavit Covar. in annotationibus manuscriptis super Concilium Trident. Unde Societas Iesu beneficium curatum sibi uniri non vult, ex capitulo 8. secunda congregacionis, & ex decreto 59. eiusdem.

Tercia conclusio, Episcopus potest intra suam diocesim unire beneficium curatum cum curato, vel simplex cum curato, vel simpliciter inter se, propter eorum paupertatem. Probatur ex cap. si unire, de excessibus prelatorum, ubi sic dicitur: si unire Episcopatus, atque potestati subiacere ad Papam

perinere dignoscitur; ita Episcopi est Ecclesiarum suarum diocesis unio. & in Concilio Trident. sess. 21. cap. 5. habetur, posse Episcopos uniones perpetuas facere beneficiorum curatorum, vel non curatorum cum curatis propter eorum paupertatem, & in sess. 7. cap. 6. & 7. præcipitur, ne fiant hæc uniones sine legitima causa, & Vicariis beneficiis ministrantibus assignetur legitima portio, que portio, quanta debeat esse, taxatum est per motum proprium Pij V. qui incipit, ad excoquendum, & habetur in libello parvis fol. 71. ante motum proprium, de taveram negotiatione.

Nota tamen huiusmodi uniones non posse fieri per Episcopum cum præiudicio patroni, si sit beneficium iuris patronatus: non enim potest per Episcopum uniri beneficium aliquod alteri, absque consensu illius, qui habet ius conferendi, eligendi, vel presentandi, siue sit patronatus Ecclesiasticus, siue laicus: aut potest hæc unio fieri auctoritate Romani Pontificis, modò fiat expressa mentio iuris patronatus laicorum, quod per unionem tollitur ius presentandi, vel ei derogatur. Sic Covar. plures referens 99. practice, cap. 36. num. 111.

Quarta conclusio potest Episcopus unire beneficium simplex religioni intra eandem diocesim consistenti. Probatur ex Clement. 2. de rebus Ecclesie non alien. ubi habetur, posse Episcopum Ecclesiam Ecclesie unire, & religioso loco donare. Vbi idem docet Anchar. notab. 2. & 3. Immo ibi num. 2. & 3. Cardin. ibi num. 1. & 3. glossa ibi. Felinus cap. in nostra, de rescriptis. num. 42. referens decisionem Rotæ, ad idem facit Gregor. Lopez p. 1. tit. 12. l. 3. verfic. Enotra manera, ubi dicit posse Episcopum favore religionis Ecclesiam seculari transformare in regularem, & iuxta hanc doctrinam post manatam consultationem cum doctissimis viris D. Christophorus de Rojas Archiepiscopus Hispanicus anno 1572. univit Collegio Societatis Iesu Hispanis beneficium simplex, cuius redditus quotannis erant quadraginta nummi auri.

Nota hic eam debere fieri unionem ex causa legitima: est autem causa legitima necessitas, vel utilitas, ut tradit Sylvest. verbo alienatio, quest. 11. & debere fieri absque præiudicio patroni; & signata legitima portione Vicario deferenti beneficio, ut dictum est in 3. conclusione.

Secundò nota ad hanc unionem faciendam exigi consensum Capituli, nec fat esse petere ab eo consilium: sic enim habetur expresse dicta Clem. 2. & docet ibi glossa verfic. consentiente. Anchar. Immo, & Cardin. loco citato.

D V B I V M IV.

Quid requiratur ex parte accipientis beneficium, ut licite recipiat.

SIC conclusio, duæ conditiones requiruntur ex parte recipientis, nimirum debitus modus, & ne scilicet unum plura beneficia conferantur. Et aptitudo subiecti, scilicet, ut recipiens habeat debitas iuris condiciones, scilicet sit Clericus, ne sit irregularis, excommunicatus, suspensus, habeat debitam aetatem, etiam moram honestatem, &c. de quibus omnibus sigillatim agendum est. Sic Cardinalis Toledo lib. 3. summa, cap. 79.

DUBIUM V.

An beneficiorum pluralitas licita sit stando in iure naturali, & diuino.

Prima sententia tenet beneficiorum pluralitatem nullo modo esse illicitam stando in iure naturali, & diuino. Probatur, quia Papa nequit dispensare in iure naturali, & diuino: at passim dispensat in beneficiorum pluralitate, ergo haec non est illicita stando in solo iure naturali, & diuino. Hanc sententiam tenet Innoc. cap. cum ad monasterium, de statu monach. & cap. dictum 2. de elect. & Bernardus ibidem, & idem videtur tenere gloss. ibi dem, vers. restituit, idem Catharinus in Apologia contra Sarum, de residentia Prelatorum, & Medina forer eam tenuisse, vt referre Couar. ubi infra.

Secunda sententia docet pluralitatem beneficiorum stando in iure natura non esse indifferentem, nec esse ita intrinsece malam, vt nulla ratione valeat iustificari, (cuius generis est mentiri, fornicari,) sed esse iure naturali illicitam, nisi ex aliquibus causis iustus excusetur, sicut occidere hominem, illicitum est iure natura: at ex aliqua circumstantia potest fieri licitum, scilicet si fiat ad propriam vitam defendendam. Hanc sententiam potest in primis probari pluribus Scripturae testimoniis, & pluribus rationibus, quas poteris videre in DD. allegans: sed vnam, aut alteram propriam, quia multa inconuenientia annexa habet beneficiorum pluralitas, quae referuntur extrinsece, & excohibent de prob. nam in primis redundat in cultus diuini diminutionem, dum ipsi pauciores deputantur ministri. Est secundum in detrimentum debite curae animarum, non enim potest quis bene pascere oves diuersarum Ecclesiarum, nec per alium aequè bene, ac per se. Tertio in praedicium aliorum, & contra iustitiam distributionem, dum plures digni esuriant, & vnus abundat. Quarto ordo gubernationis pervertitur, dum vnus plurimum petionas induit, & aliorum ministeriorum officia usurpat; cum ratio doceat, vt vnicuique suus proprius deputetur minister. Quinto est in praedicium Ecclesiarum, ad cuius ministerium sunt redditus, nam Ecclesiae debito seruitio defraudantur. Dum cui plures ministrantur, vnus ministrat, tandem negliguntur studia, spesque bonorum debilitatur, si meritorium non habita ratione plura eidem conferuntur beneficia. Cum ergo tot inconuenientia ex beneficiorum pluralitate redundent, signum est esse contra ius naturale. Secundo probatur, redditus beneficij sunt stipendium, pro seruitio Ecclesiae. Sed vnus nequit pluribus Ecclesiae debite deferuere; ergo contra ius naturae est, vt plura habeat beneficia. Nece obstat ratio oppositae sententiae, in eo enim quod est contra ius naturae stricte sumptum, & nulla ratione potest fieri bonum, neque Pontifex dispensare. At verò in eo quod est contra ius diuinum, & naturale large sumptum, & aliquibus oppositis circumstantiis potest fieri bonum, Papa potest dispensare, & huiusmodi est beneficiorum pluralitas. Hanc sententiam tenet D. Thom. quodlib. 9. art. 3. Syluest. beneficium 4. in princ. Adrian. 4. materia de residuo, quesi. incipienti, quia in praemissis. Rebuffus in praxi benef. cap. de dispensatione ad plura beneficia, num. 4. §. 29. §. 8. §. 6. Arboreus lib. 3. Theopropia cap. 25. Margarita Con-

te tenet plures alij, qui sine distinctione damnant beneficiorum pluralitatem. Hi sunt D. Thom. quodlib. 9. art. 15. Ricard. quodlib. 2. quesi. 26. Gabriel lellione 28. super canonem, pagina vltima, & penultima, Dicendus, qui est author summae virtutum tit. 2. cap. 1. §. 2. & Dionysius Barthez. practicae criminali, cap. 42. Insuper Carthul. opusculo vnico de regimine Episcoporum, tit. 35. & opusculo vnico de reformatione Canoniarum, art. 22. & 27. & dialogo opusculo vnico contra pluralitatem beneficiorum, art. 12. & 17. & Analoga de usurpatione plurium beneficiorum, Contradus lib. de consuetudinibus quesi. vltima ad 3. Hostiensis tit. de prebend. §. penultima, in fine. Ludolphus Carthusianus lib. de vita Christi 3. p. 668. & refert Guillelmum Parisiensem Episcopum comocasse omnes Magistros Paritenses, qui omnes vnanimes longa disputatione praehabita asseruerant esse peccatum mortale, praeter duos Magistros, quorum alter post obitum apparuit Episcopo, & dixit se ob beneficiorum pluralitatem damnatum esse.

Sic conclusio: haec secunda sententia est multo probabilior.

DUBIUM VI.

An iure humano interdicitur sit beneficiorum pluralitas.

Quoniam vt dixi dubio praecedenti licet beneficiorum pluralitas sit iure natura interdita, quia tamen non est ita stricte interdita, quin ex causis aliquibus iustus licita sit, ac proinde illi causis concurrentibus stando in solo iure natura potest quis licite plura obtinere beneficia absque aliqua dispensatione; dubitatur an iure humano interdita sit beneficiorum pluralitas: ita vt licet cause iustae concurrant, non possit iustus plura obtinere beneficia absque Pontificis dispensatione. Et quodlibet est de beneficiis simplicibus, nam de curatis, certum est non posse plura sine dispensatione obtineri.

Triplex est sententia. Prima dicit esse p. mortale obtinere plura beneficia simplicia absque dispensatione, quando alterum subsiciens est, quod probat. Primo ex rationibus dubio praecedenti adductis. Secundo, quia multis capitibus est interdita beneficiorum pluralitas in iure canonico VII. Synodo, & habetur 21. quesi. 1. cap. 1. & in Concil. Chalced. cap. 10. & habetur cap. Clericum 21. quesi. 2. & in Cone. Placenti. & habetur cap. sanctorum d. 70. & in Concil. Toler. & habetur c. vnus, 10. quesi. 3. & Concil. Lateran. & habetur cap. quia in tantum, de prebend. & cap. referre, & cap. ad huc, cap. praeter ea, cap. cum non ignoret, cap. cum iam dudum, cap. de multa, de prebend. cap. quare nonnulli, de clericis non resident. cap. licet, de prebend. in 6. Clem. si plures, de prebend. extrinsece, excohibentia Iohanni. XXI. de prebend. & tandem in Concil. Trident. sess. 24. cap. 17. Hanc sententiam tenet Syluest. beneficium 4. q. 1. Tabien. beneficium 2. num. 28. Artil. ibi num. 42. Angel. ibi n. 34. P. ocl. Clericus 4. num. 20. Gandauo quodlibet. 2. quesi. 17. Gabr. 4. d. 15. 4. 8. art. 3. dub. 2. gloss. cap. dudum el. 2. de elect. vers. intrinsecam, & vers. vniuersi. Panorm. cap. consequentia, de clericis non residentibus, num. 2. & cap. dudum 2. de electione, num. 3. Nauarr. cap. quando, late cap. 22. num. 60. 62. 64. 73. 76. vbi docet posse quem absque dispensatione obtinere duo simplicia non requirunt residentiam, quando alterum honeste sustentationi non sufficit: at vbi alterum honeste sustentationi sufficeret, peccaret in mortaliter habens duo beneficia simplicia, etiam non requirunt residentiam absque dispensatione Apostolica, & teneretur fructus alterius restituere. Eandem sententiam, licet non ita clare, tenet idem Nauarr. summa Latina cap. 25. n. 125. 126. 127. 128. Eandem sententiam videntur tenere

cap. de dispens. ad non residendum. n. 8. Alexand. conf. 3. & 7. Nicolaus Milius in reperiario, vers. beneficium, Felinus cap. dilectus el. 2. de re scripto. num. 1. Card. & Imper. cap. fin. de cleric. non resident.

Hinc quidam docti Magistri illud Concil. Trident. sess. 24. cap. 17. vt habenti vnum beneficium tenere, scilicet parochiam, vel canonicatum, vel simplex, quod non sufficit ad congruum sustentationem, licet per Episcopum concedi aliud simplex, modo verumque personalem residentiam non requirat, explicant quòd simplex exigens seruitium, id est, et simple seruidero, non dicitur requirere residentiam, quia iam ex legitima consuetudine congrue seruitur per vicarium, quales sunt praebendae inferiores canonicatus, & portionibus. Sic Enriquez in suis scriptis.

Sic ergo prima conclusio non solum in beneficiis curatis, sed etiam in his simplicibus, quae iure, & consuetudine requirunt personalem residentiam, quales sunt canonicatus, & portiones, & hic superiora beneficia vetat ius humanum antiquum confirmatum Concil. Trident. sess. 24. cap. 17. ne plusquam vnus vnus conferatur, quare non potest idem plura huiusmodi habere beneficia, etiam ex causa iusta, sine dispensatione. Probatur conclusio ex omnibus iuribus, & rationibus pro prima sententia adductis. Item quia circa haec beneficia non est consuetudo aliqua iuri contracta, & sic suas vires obtinet. Et eam tenent DD. omnes prima, & tertiae sententiae, & specialius Sotus, Corduba, & Enriquez vbi supra.

Nota conclusionem hanc intelligi non tantum quando vtrumque beneficium haberetur in titulum, sed etiam quando alterum eorum in commendam perpetuam, nam eadem causa, & eadem dispensatio exigitur ad habendum duo beneficia in titulum, ac ad habendum duo, alterum in titulum, alterum in commendam perpetuam Patet ex Trident. sess. 24. cap. 17. & sess. 7. cap. 4. de re form. & notant Sotus, & Corduba vbi supra, Nauarr. summa Latina cap. 25. num. 126. vbi plurimos etiam ad hoc refert, & cap. quando, cap. 23. num. 58. ita etiam docti recentiores, qui addunt Concilium loqui de commenda perpetua. Patet, quia Concilium d. cap. 7. dicit, contra formam sacrorum canonum; sed solum commenda perpetua est contra formam sacrorum canonum; ergo, &c. Quare Ecclesia parochialis tantum potest commendari per sex menses, cap. vnus, de elect. in 6. & notant Nauarr. ibidem. Sylu. verbo Commenda, q. 1. Arto. verbo beneficium 1. num. 8. Turrec. cap. sanctorum d. 70. quesi. 2. art. 2.

Secunda conclusio, quamuis variis sint Doctorum sententiae circa hoc, quoniam dispensare potest in hac beneficiorum pluralitate (vt est videre apud Sylu. verbo beneficium 4. quesi. 8.) at consuetudo iam obtinuit, vt solus Papa in hac pluralitate dispense: licet ob necessitatem, dum non patet aditus ad Papam, possit Episcopus commendare. Sic Cord. Soto, Enriquez, vbi supra. Intelligitur hoc, nisi quando duas parochias tenes vnus Episcopus in vnum beneficij titulum, iuxta Trident. sess. 21. cap. 5. vel duos canonicatus tenes cum consensu Capituli vnus, supprimendo alterum, iuxta Trident. sess. 24. cap. 15. probat D. Enriquez vbi supra.

Nota primò, is cum quo Papa dispensauit, vt habeat plura beneficia, duo solum posse habere virtute talis dispensationis. Ratio, quia dispensa-

tenere plures alij, qui sine distinctione damnant beneficiorum pluralitatem. Hi sunt D. Thom. quodlib. 9. art. 15. Ricard. quodlib. 2. quesi. 26. Gabriel lellione 28. super canonem, pagina vltima, & penultima, Dicendus, qui est author summae virtutum tit. 2. cap. 1. §. 2. & Dionysius Barthez. practicae criminali, cap. 42. Insuper Carthul. opusculo vnico de regimine Episcoporum, tit. 35. & opusculo vnico de reformatione Canoniarum, art. 22. & 27. & dialogo opusculo vnico contra pluralitatem beneficiorum, art. 12. & 17. & Analoga de usurpatione plurium beneficiorum, Contradus lib. de consuetudinibus quesi. vltima ad 3. Hostiensis tit. de prebend. §. penultima, in fine. Ludolphus Carthusianus lib. de vita Christi 3. p. 668. & refert Guillelmum Parisiensem Episcopum comocasse omnes Magistros Paritenses, qui omnes vnanimes longa disputatione praehabita asseruerant esse peccatum mortale, praeter duos Magistros, quorum alter post obitum apparuit Episcopo, & dixit se ob beneficiorum pluralitatem damnatum esse.

Secunda sententia dicit absolute pluralitatem beneficiorum esse licitam. Ratio, quia licet attentio iure communi esset prohibita, at hoc ius longa consuetudine licita, & tolerata a Prelatis absolutum est. Sic tenet Rebuff. in praxi benef. tit. de dispensatione ad plura beneficia, q. 29. Turrec. cap. sanctorum, d. 70. quesi. 2. art. 2. Adrian. 4. materia de vestit. quesi. incipienti quia in praemissis, in princ. & in solutione ad 3. & Nauarr. summa Latina cap. 25. num. 127. dicit ante Concil. Trident. fuisse hanc communem sententiam, & Panorm. cap. dudum 2. de electione, num. 34. dicit consuetudinem per totum mundum inoleuisse, vt plura beneficia simplicia obtineantur sine dispensatione, & valere talem consuetudinem.

Tertia sententia dicit licitam esse absque dispensatione beneficiorum simplicium non requirunt residentiam, pluralitatem, secus verò de iis, quae residentiam postulant. Ratio, quia quoad priora beneficia consuetudo praualuit contra ius. Sic tenet gloss. cap. gentia, de re scripto in 6. vers. de iure, Innoc. cap. dudum, de elect. & cap. cum iam dudum, de prebend. vbi, & Ioan. And. & cap. quoad de clericis, non resident. Margarita Confess. lib. 12. Flores quesi. theolog. n. 4. de re scripto, quesi. de clerico restit. obnoxio. diffinit. 2. fol. 206. Soto lib. 3. de iust. quesi. 6. art. 3. Corduba lib. 3. quesi. quesi. 20.

Pro resolutione, nota beneficia simplicia in duplici esse differentia. Quaedam requirunt residentiam, vt canonicatus portiones, iuxta Trident. sess. 24. cap. 17. alia non requirunt residentiam, vt beneficia simplicia his inferiora, reliqua enim beneficia simplicia seruitium requirunt, quae vocant seruidero, quoniam iure dicuntur exigere residentiam; consuetudo tamen induxit contra ius positum, vt sufficit seruire congrue per idoneum substitutum. Vnde in Concilio Compostellano habito Salmantice anno 1566. cum actum esset expedire, vt si qui habent huiusmodi beneficia simplicia, compellerentur ad residentiam; quia Trident. sess. 6. c. 22. dicit, vt habentes quae cumque beneficia requirunt residentiam, cogantur a Prelato residere, vt inique controuersia, & collata cum doctissimis eius Academiae viris, nil statum est, sed restituta est antiqua consuetudo. Sic P. D. Enriquez in suis scriptis de hac re; & quòd huiusmodi beneficia simplicia ex generali consuetudine residentiam non requirunt, docet Rebuff. in praxi beneficiorum Th. Sanchez Consil. moral. Tom. 1.

tio est stricti iuris, & stricti cap. quid dicitur de consuetudine. & affirmat. & maxime in beneficiorum pluralitate, cap. quia in tantum, de prebend. cap. quatenus, de prebend. in 6. sed ista pluralitas verificatur in duobus tantum, cap. pluralis de regul. iuris in 6. & l. ubi numerus, ff. de testum. ergo de duobus tantum est intelligenda. Sic Panorm. cap. dudum et 2. de elect. num. 15.

11 Secundo nota, quando conceditur, ut quis possit habere duo beneficia curata, intelligitur de duobus primis post concessionem, & de aliis non valet. Sic habetur expresse in non pascit, de prebend. 6. & docent Syluest. beneficium 4. q. 1. D. Anton. 3. part. tit. 15. cap. 1. §. 7. Roel. beneficium 1. num. 10.

12 Tercio nota, quando Romanus Pontifex alicui beneficium confert, non obstante quod aliud habeat, non ob hoc dispensat, ut habeat ambo simul. Sic habetur expresse de cap. non pascit. Sic Syluest. D. Anton. Roell. ibidem. Amill. verbo beneficium, num. 49. Nauarr. cap. quomodo. Lirino c. 22. n. 64. ubi licet dicitur impetrantes plura beneficia etiam a Papa, non per hoc dispensantur, ut retineant plura quam debent, licet expriment in sua petitione alia multa, que habent eadem Salzedo pract. crimin. cap. 48. litera C.

13 Quarto nota dispensationem Romani Pontificis quando absque iusta causa esset, non excusare in foro conscientie plura beneficia. Ratio, quia habere plura beneficia absque causa, est contra ius naturae, & diuinum, ut dixi dub. praeced. ergo Papa nequit dispensare in tali pluralitate absque causa. Sic D. Thom. quodlibet 9. art. 15. Syluest. beneficium 1. in principio, §. q. 2. Ang. ibi n. 35. Armill. n. 41. Tab. beneficium 2. n. 28. Doctor Anton. 3. part. tit. 15. cap. 2. §. 8. & 10. Gabr. 4. dist. 15. quest. 8. art. 23. dub. 2. Gandavo quodlibet 2. q. 27. Nauarr. c. quomodo. Lirino cap. 22. n. 75. Flores quest. theologiarum 4. mat. de relictis. 15. de clerice relictum obnoxio, dub. 2. fil. 260. Adrianus quest. citate. Panormit. cap. de multa, de prebend. num. 20. Ioan. Andr. lib. Turres. de 89. cap. 1. num. 14. 15. 16. Bernard. Diaz practica crimin. cap. 42. Dionysius Carthusian. opuscul. unico, de reformat. Canoniarum, art. 22. Caietan. & Palacios in summa, verbo beneficium, cap. 3. Ledesma, 2. q. quest. 8. art. 4. dubio 7. Soto, & Cord. ubi supra, num. 15. Margarita Confessorum fil. 124. & docti recentiores.

14 Quod si post dispensationem superueniat causa legitima sufficiens ad obtinendam tunc dispensationem, ut si is factus esset vir eminentis, & valde utilis Ecclesiae, exlimo cum viris doctis nostrae Societatis posse retinere abque noua dispensatione neque obstar, si quis obijciat non posse retinere abque noua dispensatione, quia prior dispensatio fuit nulla, scilicet ex causa falsa, respondeo enim, quod quando dispensatio fuit ex falsa causa, est hoc verum: quando ex causa vera, sed insufficienti, potest quidem retinere, quia ea dispensatio fuit valida; & licet non excusauit a peccato receptionis, excusat tamen a peccato retentionis, quando est iusta retinendi causa, ut dicam notabili sexo.

15 Quinto nota similiter consuetudinem ex causa iusta obtinendi plura beneficia excusare, & tunc esse licitum plura obtinere absque dispensatione, ut enim non excusate obtinentur absque causa iusta. Ratio prima est, quia obtinere non posse ex causa iusta plura beneficia absque dispensatione,

est de iure humano, cui consuetudo potest derogare. At obtinere non posse sine causa iusta, est de iure naturali, cui consuetudo derogare non valet. Sic D. Thom. quodlibet 9. art. 15. Syluest. beneficium 4. in princip. D. Anton. 3. part. tit. 15. cap. 1. §. 8. Gabr. 4. dist. 15. quest. 8. art. 1. dub. 2. Nauarr. summa Hispan. cap. 25. num. 134. 135. & alij viri docti.

16 Sexto nota, licet dispensatio absque iusta causa non excuset habentem plura beneficia incompatibilia, at si taliter dispensatus faciat, ut sine notabili defectu bene consulatur per se, & suos substitutos Ecclesiae, & omnibus sibi commissis, tam in temporalibus, quam in spiritualibus, ut oportet, simul etiam consulat scandalum, aliusque defectibus mortalibus, scilicet, ne vergat in damnum clericorum benemeritorum illius loci, ubi sunt haec beneficia, que raro accidunt, potest absque sollicitudine non relinquat alterum beneficium. Ratio, quia quantum in actuali procuracione illorum beneficiorum, & suscepcionem peccat mortaliter, ac non peccat mortaliter in illorum postea retentione, quia recipit ab eo, qui poterat legitime conferre, qui sciens, & prudens contulit illa beneficia, & consulit damnis inde pululantibus. Item quia talis receptio est contra iustitiam distributiuam, quae non obligat ad restitutionem. Ita Ant. Cord. lib. 1. quest. 9. 10. Armilla verbo beneficium, num. 43. Caiet. verbo beneficium 3. & videtur aperte tenete Gerlon. Alphab. 2. q. 11. Q. Angles ubi infra fol. 201. Ludou. Lopez ubi infra cap. 101. facit Nauarr. addidit ad n. 140. c. 2. ubi tenet posse absolui parochum absque causa non residentem, quando paruum damnum sequitur Ecclesiae, & alij.

17 Septimo nota dispensatum, ut plura obtineat beneficia sine iusta causa, non teneri fructus alterius beneficii restituere; licet enim requiratur iusta causa, ut dispensatio sit licita, at etiam sine iusta causa dispensatio facta tenet, & legitimum dat titulum. Sic Gerlon 2. part. Alphab. 2. q. 11. Q. Angles ubi infra fol. 101. Corduba ubi supra, contra Dionysium Carthusian. opuscul. contra pluralitatem beneficiorum, art. 21. & Vldaricum citatum ab ipso, quos sequitur Gabr. 4. dist. 15. quest. 8. art. 3. dub. 1. dicit enim talem teneri fructus restituere, si male saltem alterius beneficii fructus expendat, secus si in vltis pios. Idem Ludouic. Lopez ubi infra cap. 101. & alij.

18 Octauo nota causam iustam dispensandi in beneficiorum pluralitate esse necessitatem aut communem utilitatem Ecclesiae, quia scilicet Ecclesiae duae indigent ministerio alicuius, vel sunt tuues, vel est raritas ministerium, vel est tanta huius ministerii sagacitas, & prudentia, ut plures possint ipse, quam alij duo ministri prodesse, vel quia non sufficit alterum beneficium decenti sustentationi, attenta qualitate. Ita D. Thom. Soto, Caiet. Gabr. Petrus Soto, Enriq. Syluest. Angel. Arm. Nauarr. & reliqui citati.

19 Item est iusta causa, quando aliqua persona est sublimis, & literata. cap. de multa, de prebend. Couarr. in quadam placito, quod exhibuit, dicit cum Nauarr. Lat. summa cap. 25. num. 128. quod hoc intelligitur, quando is nobilis, & doctus indigeret duabus prebendis ad congruam sustentationem. Idem tenet vir quidam doctus, qui etiam confert cum Nauarr. num. 128. & 129. Card. & alij etiam esse iustam causam quando obtineret plura beneficia ad dandum maiores elemosinas.

synas, retento sibi tantum necessario. Additque vir doctus adhuc concurrentibus omnibus his causis requiri dispensationem, praeterquam quando alterum beneficium est insufficiente, & non requirit vtrumque personalem residentiam; tunc enim non est necessaria dispensatio, quia Tridentinum sess. 24. cap. 17. dispensat. Idem Nauarr. Lat. cap. 25. num. 127. Ludouic. Lopez instrum. 2. part. cap. 101. Item quando beneficia sunt vnica, quia iam sunt vnica. Ludou. Lopez, & Nauarr. n. 125. at in reliquis casibus non fat est iusta causa absque dispensatione. Nauarr. num. 128. 129. & cap. quando, Lat. cap. 22. num. 76. Ludouic. Lopez supra, licet Angles foribus 2. part. fol. 202. Arm. verbo beneficium, n. 47. Syluest. beneficium 3. dicit in omnibus his casibus non requiri dispensationem, quia ius dispensauit.

20 Nono nota, quod dicitur beneficium sufficiens decenti sustentationi: de qua re optime Nauarr. c. quando, Lat. c. 22. n. 71. etque ad 74. ubi dicit, licet hoc prudentis arbitrio definiendum sit, at in speciali sequuntur mentem plurium doctissimorum inquit, ut dicatur beneficium sufficiens cuiuslibet clerico simplicis, & sano, requiritur, ut valeat tantum, ut ad minus fat sit ad se medio criter alendum, & vnum ministerium, vnum coquam forarium, & ad condandam habitationem sibi necessarium: vntem dicatur sufficiens nobili etiam inferioris gradus, & Magistro in Theologia, & Doctori in iure medio criter docto, oportet, ut fat sit ad se, & duos ministros, & coquam, & mulierem, & habitationem digniorem ea, quae eger clericus simplex: vt vero dicatur sufficiens nobili medio criter ordinis, ut filio, vel fratri Baronum, Vicecomiti, vel Magistro, aut Doctori praecellentem, vltima dicta debet esse sufficiens ad habitationem adhuc digniorem, & duos alios ministros: vt vero dicatur sufficiens nobili, vt filio, vel fratri Ducis, vel Marchionis, vel Comitis, vltra dicta oportet, ut fat sit ad habitationem, adhuc splendidiorum, & quatuor alios ministros, ita vt ministri sint octo vltra coquam, & ad duas mulas. Et tandem hoc prudentis arbitrio definiendum est, ut tenent persone qualitate.

21 Decimo nota in Trident. sess. 24. cap. 7. praecipit, ut qui tunc habent duas parochiales Ecclesias, aut vniam cathedralem & aliam parochialem, coquantur infra sex menses alteram dimittere, non obstantibus quibuscumque dispensationibus, & vniouibus ad vitam; quod si infra sex menses alteram non dimittant, omnia beneficia, quae obtinent, ipso iure vacent, & omnium illorum teneantur post illos sex menses fructus restituere. Circa quod decretum nota primo, cum Concilium dicat, coquantur, vntem infra illud spatium, scilicet ante illos sex menses, ipso iure vacant, ita docti recentiores cum Nauarro infra contra Salzedo pract. cap. 48. littera D. atque hoc decretum habet etiam locum in his, qui per iustam dispensationem tenebant plures parochiales, vt patet ex contextu Concilij: & sic exponit curia cogens ad dimitterendum alteram, omnes qui antea etiam cum legitima dispensatione tenebant plures. Sic Nauarr. summa Lat. cap. 25. num. 129. Secundo nota hoc decretum non extendi ad alia incompatibilia legitime obtenta: & ita, qui antea habebat alia beneficia incompatibilia, vt plures personatus, vel vniam parochialem, & cano-

nicatum, vel dignitatem in Ecclesia cathedrali, non est cogendus alterum beneficium dimittere. Concilium enim loquitur de habenti Ecclesiam parochialem, & cathedralem, & habent dignitatem in Ecclesia cathedrali non dicitur habere ipsam Ecclesiam, sed ille dicitur habere Ecclesiam, qui regimen illius habet: vt Parochus Ecclesiam parochialem, Episcopus, vel Abbas (quando Praeclarus Ecclesiae non est Episcopus, sed Abbas) cathedralem. Sic Nauarr. ibidem, & summa Hispan. cap. 18. addit, ad num. 134. cap. 25. Tercio nota non loqui Concilium (vt patet ex contextu) de vniouibus perpetuis, sed de vniouibus ad vitam possidentibus Ecclesiam: nam vnioues non perpetuae, sed ad vitam alicuius, non propter Ecclesiarum commodum videntur factae, sed in persone fauorem.

22 Tertia conclusio, ut quis obtineat plura beneficia simplicia inferiora canonicatibus, & portionibus, quae (vt dixi) ex generali consuetudine non exigunt residentiam, eget quidem iustis causis, sed dispensatio iam ex consuetudine non requiritur. Patet prima pars, quia tenere plura absque iustis causis, est contra ius naturae, & nulla consuetudine potest fieri licitum, vt dixi. Probatur secunda pars, quia licet habet vnus, & praesens Episcopus, nec timorati solent facere attentionem, quod habeant aliud beneficium, nec petere dispensationem. Et sic Nauarr. cap. quando, Lat. cap. 22. num. 75. dicit neminem, vel ratum petiisse dispensationem a Gregorio XIII. nec a Pio V. sed ubi num. 64. dicit esse necessarium dispensationem a Papa. Hanc conclusionem tenent DD. citati pro secunda & tertia sententia, & Eutiquet in suis scriptis.

23 Nota, conclusionem intelligi, modo illa beneficia non sunt intra idem rectum, id est, in eadem Ecclesia, quia consuetudo non est, vt idem in eadem Ecclesia duo obtineat beneficia. Item quia duo beneficia in eadem Ecclesia sunt incomparabilia, & adeo in iure ordinata, vt teste Panormit. cap. de multa, de prebend. num. 4. dispensatio ad plura beneficia intelligatur in diuersis Ecclesiis, & probat ex cap. litera, de concess. prebend. & dicit esse communem sententiam: sic tenent Syluest. beneficium 4. quest. 1. fin. D. Anton. 3. part. tit. 15. cap. 1. §. 6. Turres. em. cap. sanctorum, n. 70. Arboreus lib. 3. Theosophia, cap. 25. glossa cap. gratia, de rescript. in 6. versic. de iure reueri. Rebutus in pract. benef. tit. de dispensatione ratione avari, versic. incompatibilia, num. 4. Enriquet ubi supra. Dicuntur autem (vt notat Rebutus ibi) duo beneficia incompatibilia in eadem Ecclesia, si sunt conformia, vt duo canonicatus, non tamen si sunt difformia, vt canonicatus, & dignitas, vt patet ex cap. 1. ex consuetud. in 6.

24 Ex hac conclusione inferitur temperandum esse sententiam multorum, vt Sylu. verbo beneficium 4. q. 3. D. Anton. 3. part. tit. 15. cap. 1. §. 10. gloss. cap. gratia, de rescript. in 6. versic. vnioues, Rebut. ubi supra, num. 67. qui propter ius antiquum, scilicet cap. finem proprio, de prebend. in 6. aiunt requirere dispensationem saltem Episcopi, vt vnus obtineat plura, vel saltem dum obtinet secundum beneficium, mentionem faciat de primo: vt hac ratione Episcopus id sciens facto ipso videtur dispensare, alias collationem esse nullam, vt illo

cap. de iur. iur. nos tamen cum Soto, Cord. & aliis potius satis esse consuetudinem, ut prædictum caput sit quoad beneficia simplicia abrogatum. Quare non est necessarium modo ratione consuetudinis sic ius explicitis ad hoc, ut collatio secundum beneficii valida sit, ut fiat mentio de proprio beneficio, nisi in aliis beneficiis, ad quorum pluralitatem requiritur dispensatio, iuxta dicta. Sic probat D. Henriquez ubi supra.

25 Quarta conclusio. In obtentione, seu concessione plurium beneficiorum simplicium, & inferiorum canonicaribus, & portionibus, potest esse culpa mortalis, si absque legitimis causis plura conferantur uni, ut satis probat Soto ubi supra, & Cord. ubi supra, & gratias peccat Episcopus, quippe cui incumbit ex officio iuxta distributivam iustitiam, sicut omnia, ita honores, & beneficia concedere dignis in adificatione Ecclesie, & cultus diuinitus opposito imprudenter merito scandalizant, & respiciunt in studis, deficiente spe remunerationis, & beneficiis. Unde si quis sine vlla causa contendat post unum pingue beneficium accipere alium, & aliud, peccat mortaliter, & hoc etiam in prebendis, & capellanis, & in iis beneficiis, quæ dantur in commendam perpetuam. Id enim iuris probant rationes Soti, quomodo recipiat talis verum titulum beneficiorum absque dispensatione, quia consuetudo induxit, ut sit capax plurium beneficiorum huiusmodi absque dispensatione, licet Henriquez ubi supra.

26 Vltima conclusio. Postquam ille recipit, & retinet plura beneficia simplicia, quorum (ut diximus) est capax, non videtur sub mortali cogendus, ut vno terentio signet reliqua, si modo prouideat de idoneis vicariis cum congrua sustentatione, nec sine scandalum, & detrimentum cultus diuini, licet de prebendis tribuat largas elemosinas, maxime scholasticis pauperibus, an quorum gratiam sunt instituta. Sic Caiet. verbo beneficium 1. Peña 2. q. 185. ar. 5. Probat, quia violatio iustitiæ distributiue secundum Sotum, Nauarr. & magis communem non obligat, ut post factum renunciet quis beneficia acquisita, quorum fuit capax, modo dignas impleat per se, vel per alios obligarios, & officium illorum. Sic enim ille, qui agnoscit se minus dignum, tunc retinet beneficium, & curatum, licet sciat Episcopum, & electores peccasse mortaliter digniorem prætermittentes. Sic reprobat Henriquez ubi supra, & consilat ex dictis supra, & in ab. 6. quod est limitandum, iuxta dicta conclusionem tertiam, quod verò dicatur beneficium sufficiens, dicit supra num. 20. & vide Nauarr. cap. quando, lat. cap. 22. a num. 72.

DUBIUM VII

An recipiens duo incompatibilia animo retinendi, amittit ipso iure ambo.

1 Nota beneficia incompatibilia, alia esse curata, alia dignitates, seu personatus, alia iis inferiora, ut canonicatus, & portiones.
2 Secundo nota circa hanc rem varia diuersis temporibus emanasse decreta, ut optime notat Antonius Cochus lib. 2. Influs. iuris, tit. 8. Primum enim constitutum est, cap. referentis, & cap. præterea, de prebend. ut qui duo curata, vel personatus, vel dignitates haberet, vtrum ex eis retinere vellet,

eligere posset, alterum verò dimitteret. Postea exiit rigidus decretum, cap. quare nonnulli, de cler. non resident. ubi res non clerici arbitrio committitur; sed statutum est, ut recipienti duo curata, vel dignitates, seu personatus, beneficium posterius auferretur. Sed hoc vltimum beneficium ex hac consuetudine non vacat ipso iure, & ideo citum est, postmodum aliud rigidus decretum, cap. de multa, de prebend. ubi statutum est, ut qui beneficium curatum, dignitatem, vel personatum habens, si aliud simile beneficium recipiat, primum eo ipso amittat, cui decreto adiecit Ioannes XXI. extr. an. ex. ab. ubi, §. quo vers. de prebend. ut qui receperit curatum, dignitatem, seu personatum, si antea simile obtineat, nisi concessum postea adeptum secundum pacificam possessionem, vel per eos omni dolo cessante steterit, quominus eam adipiscantur, primum ipsa publicis personis presentibus dimiserit, vtroque ipso iure sunt priuati: que si nihilominus pertinaciter retinere contenderit, ad omne aliud beneficium, & ad sacros ordines sunt inhabiles, & referuati Sedi Apostolicæ provisionem horum beneficiorum; & tandem Concl. Trident. sess. 7. cap. 4. de reform. confirmat hac decreta, & explicat id procedere, siue habeant dicta duo curata, aut dignitates per vnam vnionem ad vitam, seu commendam perpetuam, aut quouis alio titulo; an verò vacent beneficia per ademptionem Abbatiæ, vel Episcopatus, infra dicitur, sub. 10.

Nota tertio cum Bernardo Diaz præf. cap. 48. 3 extensum esse dictum caput de multa. Primum ad regulares dignitates, cap. cum singula de prebend. in 6. Secundo ad prioratus, cap. 1. de supplicando negligentia prelat. Tertio ad vicarias perpetuas Ecclesiæ parochialium, cap. 1. de officio vicary.

4 Sit prima conclusio, si quis beneficium curatum habens recipit aliud simile, vel si quis personatum, aut dignitatem habens recipiat aliud simile, ipso iure est priuatus primo, postquam adeptus est secundo pacificam possessionem, vel per eum stetit, quominus adipisceretur, & retinet tunc abique mora dimittere primum in manibus ordinarij, in cuius Episcopatu hoc fuerit, alioquin etiam secundo est priuatus ipso iure, & si verumque retinere contenderit, est inhabilis ad omne beneficium, & sacros ordines. Vter ex cap. de multa, de preb. & dictis extr. an. ex. ab. ubi, §. de cap. 4. Concl. Trid. Sic Bernard. Diaz, & Anton. Cochus ubi supra, Nauarr. cap. 25. Hisp. 1. 18. lat. 13. Pr. Met. 1. 2. quæst. 96. ar. 1. fol. 88. r. ad aliud de clerico. Gabr. 4. de off. 1. 1. quæst. 8. ar. 3. sub. 2. par. ante morab. 2. Turretrem. cap. sancti num. d. 70. quæst. 2. Sylu. beneficium 1. a num. 1. Anton. Gabrieli com. 1. communium opinio, fol. 486. 487. Duchas in regul. iuris, regul. 71. idem tenet lex 3. tit. 16. par. 1. & ibi Gregor. Lopez verbe, vna. D. Anton. tit. 15. cap. 1. §. 11. & aduerte ad hanc beneficii priuationem nullam requirit sententiam. Probat, quia capita citata docent, quod statim sit priuatus. Et idem DD. citati, & specialiter, quod non requiritur sententia, docet Medina ubi supra, & Nauarr. dicit enim peccare mortaliter, si retineat, idem dicens esse absque controuerfia P. Henriquez in suis scriptis. Et ratio est, quia hæc beneficii priuatio non tantum est in peccatum inducitur, sed quia cum secundum beneficium sit cum primo incompatible, eo ipso quo illud quis recipit,

recipit, videtur per spontaneam dimissionem primum dimisisse, & si vtrumque velit retinere, cum sit incompatible secundum, cum primo videtur secundum dimittere, licet de beneficiario contrahente matrimonium, dicitur infra.

5 Circa hanc conclusionem primo nota, quod etiam gratia, ut de beneficio curato, vel dignitate vacatura sibi prouideatur, impetrare renunciare videtur, qui ante ademptionem illius beneficii aliud beneficium pacifice allequitur, quod simul de iure cum dignitate, vel curata sibi virtute talis gratiæ debito retinere non possit, nec ipsum resignauerit, vel sit resignare paratus: sic habetur expresse Clem. gratia, de rescript. & ibi gloss. & omnes. Anton. ubi supra, Nauarr. cap. significauit de rescript. ex. 1. 5. qui cum dicta glossa assipit hoc etiam procedere, licet secundum beneficium per ordinarij collationem fuerit allecatus. Item docet cum Cardinali idem procedere, etiam secundum beneficium esset inuale, ac ad natum amabile, vel vicaria perpetua. Clem. 1. de officio vicary, etiam tale beneficium per permutationem obtinuerit. Et ratio hanc est, quia facilius perditur ius ad rem, quam ius in re. cap. quemadmodum, de iur. iur. Sed qui acceptat secundam dignitatem, perdit priorem, iuxta dicta, ergo a fortiori perdit ius ad dignitatem nondum quaesitam. Vide circa hoc notabil. 4. post suum illius.

6 Secundo nota, beneficium curatum in hac constitutione intelligi large, scilicet siue habeat curam in foro contentiæ, siue in foro exteriori, siue sit Ecclesia parochialis, vel cathedralis, siue capella curam habens parochianorum de iure, vel de facto, dummodo parochiam habeat in qua parochiale ius exerceat. Sic Sylu. Armill. D. Anton. ibidem dignitas, aut & personatus in dicta constitutione accipiunt pro eodem: sed quia diuersis nominibus variis in locis nuncupantur, in aliis scilicet dignitas, in aliis verò personatus, ideo vtroque nomine id explicuit. Sic Sylu. D. Anton. referens Ioann. Andr. idem Panorm. dicto cap. de multa, num. 21.

7 Tercio nota intelligi primam dignitatem vocare per ademptionem. Secundo quando vtraque dignitas est in eadem Ecclesia, Pater, quia cap. de multa, sic limitauit in dignitatibus, & licet extr. an. ex. ab. ubi, §. de multa, talem limitationem non apposuerit, loquitur in casu capitis de multa. Ita Anton. dicto cap. de multa, & Sylu. ubi supra, & P. Henriquez, at in curatis talem limitationem non apposuit capere: canonicatus autem, & dignitas in eadem Ecclesia compatibles sunt. Nau. lib. 5. 1. 10. tit. de simo. consil. 1. 1. fol.

8 Quarto nota, caput de multa non loqui de omnibus incompatibilibus, sed tantum de dignitatibus, & curatis. Vnde si habens simplex, recipiat aliud simplex, vel dignitatem, vel curatum incompatible, non vacat primum, sed secunda sunt cetera, & cap. præterea, de preb. que concedunt, ut ille possit eligere quod maluerit. Quare dum ambo retinuerit, peccabit mortaliter, et non tenetur retinere fructus, quia nullo iure cauetur, cum cetera sit solum vtrumque beneficium, nec ipso iure vacauerit. Sic quidam vir valde doctus à me consultus. Nec ista capita sunt correctæ per dictum cap. de multa, nisi quoad curata, & dignitates, de quibus loquitur, nec in materia personali, & correctoria debet fieri extensio, ut communiter

notatur. L. si verò, §. de vna. ff. de iura. matrim. ita contra Innoc. Perul. Anchar. & Chalder. cap. clerici, de cler. non resid. consularium tenentes, docet Anton. Gabr. tom. 1. communium lib. 2. fol. 67. col. 2. ver. beneficium, & dicit ita seruare curiam, & referet Ioann. Andr. Specul. Oldrad. Anton. Capra, Nicolaum, & alios. Idem tenet Staphilias de litteris gratiæ, cap. simplicia beneficia quam etiam peruen. pen. 8. Panormit. cap. referentis, de prebend. Antonius Cochus ubi supra, Duchas ubi supra, Gregorius Lopez ubi supra, ver. de rescript. Nauarr. dicta extr. supra Henriquez in suis scriptis. Nec Concilium Tridentinum est contra hoc, quia licet dicto cap. 4. sess. 7. loquatur absolute de incompatible, at infra dicit iuxta determinationem capituli, de multa. Præterea quia Concilium addit, contra formam sacrorum canonum, contra quam non est accipere beneficia illa ad eligendum.

Item, quia ista non dicuntur incompatible ad hoc quod possint recipi ad alterum ex eis eligendum, imò id est permixtum dicto cap. referentis. Ita Henriquez, & pater, quia Anton. Gabr. qui post Concilium Tridentinum scripsit, id asserit, & Antonius Cochus, qui id Concilij decretum refert, idem asserit. Quare hæc sententia est tenenda, quam etiam tenet Armilla ubi supra, & Sylu. quæst. 6. licet cum quadam limitatione. Vide minus bene Gutierrez, quod. 1. c. 1. 3. dicit idem esse in simplicibus incompatible per decretum Trident. sess. 24. de reform. cap. 17. ibi enim non id decernitur. At tenetur quo ad hoc verum, quod si recipiat secundum incompatible animo retinendi vtrumque, non vacabit collatio secundi, quia est contra dictum caput 17. Trident. & quia non fecit mentionem primi beneficii. Gutierrez num. 3. vnde Nauarr. cap. quando, Latino, cap. 22. num. 69. dicit, eum qui habet vnum beneficium non sufficiens, non debere petere aliud sufficiens, nisi antea relinquat primum, habita pacifica possessione secundi.

Est autem pacifica possessio, ut bene Parianus de preb. lib. 2. cap. 31. num. 11. & notat Anchar. cap. commissa, de elect. in 6. col. 2. ver. habuisse per se, quando quis pacifice apprehendit possessionem, & aliquandiu pacifice habuit, quamvis enim postea moueatur l. s. dicitur pacificus possessor, ubi Calletus in addit. lit. D. ait, aliquandiu id est per vnum, aut duos menses, & littera C. 2. Ad vacationem primi per ademptionem secundi, non fit est pacifica possessio beneficii, id est, curæ annuam, sed debet esse etiam pacifica possessio fructuum, vel maioris partis: ut notat gloss. cap. si tibi concessi, verbo a. ar. de prebend. in 6. & ibi Dominicus Staphilias de litteris gratiæ, tit. de qual. & statu beneficii.

Aduerte tamen cum Nauarr. ubi, licet verum sit per ademptionem incompatible non perdit aliud acquisitum, nisi vtrumque sit curatum, vel dignitas. At si quis gratiam habeat concessam ad aliquod beneficium, quod nondum est allecatus, & adipiscitur aliud ei incompatible, licet non sit curatum, nec dignitas, amittit gratiam, per Clem. gratia, de rescript. ubi glossa, & omnes, teste Nauarr. & idem Panormit. cap. finali, de clerico, non resident. Et ratio est, quia Clement. loquitur generaliter, & facilius perditur ius ad rem, quam ius in re. Si tamen gratia non esset ad aliquam dignitatem, vel curatum in speciali, sed generalis ad quicumque beneficia, tunc per

affectionem beneficij etiam curati tali gratie renanciare non videntur. Quia quando gratia est generalis ad quavis beneficia, poterit vacare aliquod simplex, quod simul cum alio poterit retineri. Ita Cosmas, & Marthaeus Pacus, quos refert, & sequitur Nauarrus. dicta exceptio 3.3. non obstat, etiam vide que dixi notabili 1.

12 Quinto nota intelligi cap. diston, de multa, quando prius habebat dignitatem, vel curatum, & post recipit aliud, in hoc enim casu expressè loquitur, scilicet quando simul duo curata, vel dignitates dantur, tunc enim datur optio alterius. Sic Pan. cap. de multa, Bernard Diaz ubi supra, D. Anton. ubi supra.

13 Sexto nota, quando dicatur pacifica beneficij secundi possessio ad hoc, vt vacet primum. Innoc. cap. de multa, & Calderinus ubi de prebend. consil. 1. asserunt, si quis habuit pacificam possessionem, dicit statim moueretur sibi quatio, iam vacauit primum. Sed contrarium est tenendum, nam non dicitur stare quod parum manet, Sic Panor. cap. de multa, v. 16. gloss. c. commissum de elect. in 6. versic. Pacificum, vnde dicitur requirit, quod aliquando habeat pacifica, & gloss. marginales in eum Lapo, & Dominico, cap. commissum, & antea tuncem, dicit pacificam possessionem dici, quando per mensum, vel duos pacifice habuit, idem Pacianus de prob. lib. 2. cap. 3. num. 13. Anchar. cap. commissum, de electione, in 6. col. 2. versic. habuisti per se, ex quo fit quod retinens per hoc tempus primum beneficium, non perdit secundum, quia non dicitur nactus possessionem pacificam, & illo mense, vel duobus, capite vtriusque fructus, quia legitimo titulo vtriusque tenet. Sic Enriquez dicens ita tenuisse Nauarrus, tenentem de hac re consultum.

14 Vnde ad pacificam possessionem non requiritur, nec dari spatium sex mensium, quod possit aliquis dicere dari per Tridentinum sess. 24. cap. 17. de reformatione, quia illud decretum loquitur de illis, qui tunc habebant plura beneficia ex dispensatione, & quod non habeat spatium sex mensium, docet Gutierrez consilio 10. num. 4. & licet gloss. dicta extraneus, & extra, dicit dari spatium sex mensium, sed alii gloss. eadem extraneus, & extra, quae habetur inter communes, versic. idem, & versic. dista, & versic. limitati, dicit vnum mensum; quod est conforme illi textui. Vide Rotam in decisionibus nouis, sit de preb. dist. 3. quae in antiquis est 61. num. 7.

15 Septimo nota cap. de multa, & extraneus, excommunicatus, dicitur retinentem vtriusque curatum, aut dignitatem esse vtroque priuatum, & non dicit omnibus beneficiis, ex quo fit, si is habebat alia simplicia, non vacabunt, sic Enriquez in suis scriptis.

16 Vltimo nota intelligi dictam conclusionem, quando secundum beneficium haberet curam perpetuam, scilicet si temporalem: tunc enim non vacabit primum, Sic Anton. Gabr. tomo 1. communium opin. fol. 487. versic. beneficium Innoc. & Nicolaus dicto cap. de multa, & communis in cap. vnicuique de officio vic. & alij, quos refert Anton. Gabr.

17 Secunda conclusio, plures sunt casus, in quibus non vacat primum curatum, aut dignitas per adoptionem secundum.

18 Primus casus, quando legitima dispensatione obtinuit, Pontifex enim potest dispensare, Syll.

dicta quest. 4. Ang. Arm. D. Anton. ubi supra.

Secundus, quando alterum curatum non habet curam ex se, sed per unionem aliecuri curati. cap. super eo, de preben. vt si alterum esset Ecclesia parochialis annexa prebendae. Ratio, quia (vt dicam dubio 2.) talis prebenda non dicitur curata, cum principale trahat ad se acceptorium. Sylluest. D. Anton. ubi in Anton. Cochus ubi supra.

Tertius, quando ignorabat se habere beneficium primum, quia tunc datur sibi optio. Ratio, quia cum hac sit poena, is quem ignorantia de culpa excusat, excusabitur a poena, cap. gratia, de rescriptis, in 6. ita Sylluest. Ang. Adrian. D. Antoninus ibidem.

Quartus, quando secundi beneficij fructus non percipit, sed alius ex causa recipit ad tempus, vt ex Pontificis concessione, tunc enim quandiam alius habuerit fructus, non vacabit primum. Ratio, quia iste non habet plene secundum beneficium, siquidem fructibus caret: at cum primum perceperit fructus, vacabit primum, & locum habebunt, cap. de multa, & extraneus, exco. abilis. Sic Sylluest. D. Anton. Henricus, & Ioan. Andr. quos ipsi referunt, & Anton. Cochus ubi supra. Rebuff. praxi benef. tit. de non promotis, num. 12. Quae vt vacet primum beneficium, requiritur, vt maiorem partem fructuum secundum beneficij habeat. Ita Archid. quem refert, ac sequitur Francus cap. commissum, de elect. in 6. num. 3. & Dominicus ubi Ludou. Gomez reg. de triennali, quest. 33. Staphilides de literis gratia, cap. simplicia beneficia quam etatem desiderem, num. 12.

Quintus, quando beneficium est Episcopatus, non enim vacat absque iudicis sententia per adoptionem secundum beneficij, siue sit superior, siue inferior, siue aequale, quia Episcopatus renuncari non potest sine licentia Papae. Sylluest. referens plures, Ang. Arm. D. Anton. Rebuff. nam. 23. dicitque idem de Abbatia, non vacare per adoptionem incompatibilis.

Sextus, quando beneficia sunt vnita, vel dependentia, vel commendata. Vnde si secundum curatum quis adipiscatur per vniam annexionis, quia scilicet est annexum non curatum, non vacat primum, cap. super eo, de preb. in 6. Sylluest. D. Anton.

Septimus, si factus, & non animo beneficij perperit recipit secundum, quia potest tunc ponere, 2. quest. 6. cap. si quis. Sylluest. D. Anton.

Octauus si acceptit secundum beneficium sine licentia superioris primi beneficij, vt si acceptasset in alio Episcopatu, tunc enim licet vacet primum quo ad se, non tamen vacat quoad superiorem, cap. de multa, & ibi glossa, & patet cap. aduocet, & cap. quod in dubio de renunciat. Ita Syll. D. Anton. Arm. ubi Gabr. tom. 1. fol. 486. sine, vnde dicit D. Anton. Gabr. non posse tale beneficium vt vacans impetrari, nisi superior ipsam renuntiationem expressam, vel tacitam ratam habuerit, iuxta notata cap. si tibi absenti, de preb. in 6. Immo cap. ex ore, de hie. qua. Capra, & communis, vt refert Anton. Gabr. contra glossam d. cap. de multa.

Nonus, si in primo beneficio expensas fecerat de proprio patrimonio, tunc enim potest retinere illud beneficium, donec beneficium sibi sit de expensis, cap. quicquam 12. quest. 4. ita Panor. Anton. Lignao, quos refert, & sequitur Syll. D. Anton. Arm. Ang. & satis esse tales expensas viles fuisse initio, licet casu totum mos perierit. Sylluest. Ang. Arm.

Arm. Ioan. Andr. per Sylluest. citatus. Et hic casus intelligitur de expensis factis ante receptionem secundum, scilicet de factis post. Intitut. de res. dist. 9. car. Sylluest. D. Anton.

27 Decimus, si cum recipit secundum, professetur se nolle primum renunciare, tunc enim collatio secundi non valet, quia ponitur conditio collationi incompatibilis, c. quia nonnulli, de cler. non resid. Sylluest. Arm. Ang. D. Anton.

28 Hinc inferunt aliqui, quando secundum beneficium est tenue, & primum pingue, non vacare primum per acceptationem secundum, quia non videtur secundum acceptasse animo deserendi primum. Hoc esse verum in scholis faretur Hostiensis per Sylluest. citatus; at id tenendum non est, quia sibi imputare debet minus pingue acceptans. Ita Benediclus Capra dicens communem, quem refert, ac sequitur Anton Gabr. tomo 1. communium fol. 487. pag. 1. initio, & oppositum esse falsum in iudicio, & in curia non tenari, dicit idem Host. Sylluest. D. Anton. Ang. Arm.

29 Undecimus, quando secundum acceptauit calore iracundiae, vt statim penituit, tunc primum non vacat, sed potest secundum renunciare. Panorm. d. cap. de multa, Bernard Diaz ubi supra, Sylluest. Ang. Arm.

30 Duodecimus, quando tantum acceptatur secundum beneficium ad tempus, donec alius, cui conferatur, adit. Sylluest. cum Anchar.

31 Vltimus casus, quando alterum curatum est in habitu, & alterum in actu, tunc enim non vacat, quia (vt optime Gutierrez ubi infra) absque Papae dispensatione possunt haec simul teneri. Dicitur autem curatum in habitu, quod olim habuit parochianos, nunc autem non habet; & ratio est, quia cap. de multa, prohibens curatum pluralitatem, in hoc praecipue fundatur, quia habens plura curata, nequit in vtroque residere, nec ministrare sacramenta, &c. At cum nullus extat parochianus, nihil horum est necessarium, ergo. Ita tenent D. Anton. Sylluest. Arm. ubi supra. Gutierrez in allegat. allegat. 8. latissime probans, Anton. Gabr. tom. 1. communium, fol. 487. col. 1. versic. beneficium, paulo post principium, & referens plures, idem Host. Immo, Leazar, Fedeticus de Senis, Cotelianus, quos refert Gutierrez, Praxis Cancellariae Apostolicae col. 170. Rebuff. praxi benef. tit. de non promotis intra annum, num. 34. fol. 449. & vltima de dispensatione etate, versic. iam in curia habeat, pag. 292. Staphilides de literis, & expet. rubrica de qualis, & statu benef. in principio num. 22. Ludouic. Gomez reg. de idiomate, quest. 11. Villadiego tract. de legato, quest. 34. num. 86. Sclua tract. de beneficij 3. p. quest. 41. Duenas reg. 72. Panorm. d. cap. de multa, num. 24. sine, dicit male citatur a Sylluest. Idem omnes Aduocati Placentini, & sic lata fuit sententia, esse Gutierrez.

Nota licet aliqui videantur contrarium tenere, vt Innoc. Alexander. Speculatori, Zabarel. Bald. Molinaz, quos refert Gutierrez ubi num. 7. at vt ipse bene notat, debent intelligi, quando Ecclesia supradicta haberet vicum, & territorium limitatum, scilicet talem vicinitatem, quia eo casu licet modo parochianus careat, etiam, vel alio die poterant adesse, & habitare. Dicit tamen bene Gutierrez consil. 10. num. 3. quod si postea, quod erat in habitu, reducatur ad actum, habebit locum hoc decretum.

33 Tertia conclusio. Solus Papa dispensare potest,

vt incompatibilia retenta, cap. de multa, & Clement. excommunicabilis, quis retinere queat. Sylluest. Angelus, Amill.

Quarta conclusio. Si quis primo obtineat titulum primi beneficij absque possessione, deinde titulum secundum cum possessione litigiosa, & postea pacificam possessionem primi, licet quidam docti credant vacare secundum litigiosum, quasi post illud receperit pacificum: at probabilis est, non vacare, quia hic casus est poenalis, nec habetur expressus in iure, nisi quando post primum litigiosum obtinet titulum, & possessionem secundum pacificam: poena vero, & odia debent restringi, praesertim, quia in hoc casu non procedit eadem ratio, obtinere enim solam possessionem non est obtinere beneficium absolute. Item qui iuriam incurritur ipso facto amittit propriam iuris, nisi lex id exprimat. Ita doctissimi consulti Salmantica, quos refert, & sequitur Pater Enriquez in suis scriptis.

Quinta conclusio. Si obtinens secundum beneficium putans esse pacificum, renunciet primum tanquam vacans, & postea reperiat titulum secundum irritum esse, potest statim sine noua collatione redire ad primum. Ratio, quia non intendit sponte dimittere primum, nisi sub ea conditione, quod acquirat statim incompatibilem secundum pacificum. Ita expressè colligitur ex cap. si beneficia, de prebend. in 6. & docet ibi gloss. in principio, & Nauarrus senior consultus, quem refert, & sequitur D. Enriquez in suis scriptis, & patet ex notatis in cap. illo, si beneficia, nam Dominicus ubi, & Francus num. 3. notant, quando quis renunciat beneficium ex falsa causa, quam putabat veram, non exclusus est a titulo, sed potest redire.

Sed an poterit propria autoritate redire ad primum, Archid. & glossa ubi dicunt posse propria autoritate: at Ioan. Andreas ubi tenet oppositum. Sed responderetur cum distinctione, si beneficium illud vacans nulli collatum est, potest propria autoritate redire: at si alicui collatum est, requiritur iudicis autoritas. Ratio, quia id, quod suum est, ab alio tamen occupatum, nequit aliquis propria autoritate capere, sicut hares potest propria autoritate res hereditarias capere, nisi ab alio sint occupatae. Auth. de hered. & fidei, §. in omnibus, collat. 1. Ita Dominicus d. cap. si beneficia. Francus ubi n. 4. Rota in antiquis consil. 120. & 425. sine, & P. D. Enriquez a me consultus, & dicitur isti ita seruire Palacium: idem Rebuff. de pacif. possess. num. 156. dicens idem dicendum esse quoties quis potest redire ad primum beneficium.

Tandem nota Concil. Trident. sess. 25. de regulis, cap. 7. cauere ne eadem Abbatia duobus monasteriis praeficiatur, & si qua duo tunc habet, cogatur intra sex menses alterum renunciare, alias omnino ipso iure vacent.

D V B I V M VIII.

An illegitimus dispensatus a Papa ad ordines sacros, & beneficium simplex non sufficiens ad sustentationem, possit dispensari ab Archiepiscopo vt obtineat aliud simile beneficium.

Q Vidam filius illegitimus obtinuit a Papa dispensationem ad ordines sacros suscipiendos, beneficiumque simplex, reddens singulis annis

nonis quadraginta nummos aureos, obediendum; modo vult obtinere aliud beneficium, cui est annexum servitium Germanæ, ubi hæc beneficia conferri non possunt nisi sacris initiato; reddit prædictum beneficium singulis annis, viginti quatuor mille maravedinis, & triginta sex fanecas tritici. Dubitatur an possit Archiepiscopus dispensare cum eo, ut non obstant prioris beneficio obtineat, obtineat etiam hoc secundum, cum sine natura sit comparabile cum illo, neutrumque sufficiens ad congruam sustentationem.

Duplex est in hoc casu dubitandi ratio.

Prima, quia istud beneficium sacrum ordinem requirit, & *cap. de filio presby. in 6. ubi conceditur facultas Episcopo, ut possit dispensare cum illegitimo in beneficio simpliciter limitat, modò sit tale super quo valet Episcopus dispensare.* Vbi glossa *tertiò* sub Francis, Dominicus, Lopus, & Archid. dicitur: tale esse, quod habet ordinem sacrum annexum: item Panor. *cap. finali de filio presby. in 6. Dominicus ibi, Angelus verbo beneficium num. 17. Act. num. 12. Tabien. beneficium. 2. num. 17. Sylvest. beneficium. 3. quest. 14.* dicunt non posse Episcopum dispensare cum illegitimo, ut obtineat duo beneficia, hæc autem habet aliud beneficium, ergo.

Secunda ratio dubitandi est, quia *cap. si cui, de prob. in 6. ait, quòd cum Papa concedit facultatem ad restituendum beneficium, intelligitur non habenti aliud: atque ita explicans cap. 7. de filio presby. in 6. Dominicus ibi, Angelus verbo beneficium num. 17. Act. num. 12. Tabien. beneficium. 2. num. 17. Sylvest. beneficium. 3. quest. 14.* dicunt non posse Episcopum dispensare cum illegitimo, ut obtineat duo beneficia, hæc autem habet aliud beneficium, ergo.

Ad huius casus decisionem supponendam est eius resolutionem dependere ex noticia, & intellectu illius limitationis, capitis primi de filio presby. in 6. modo sit tale ad est, non habens ordinem sacrum annexum. Quæ dupliciter potest intelligi: primo ut beneficium simplex exigens ordinem sacrum habeat hoc intrinsecè, id est, ex sua specie, & natura, ut Episcopus nequeat in illo dispensare ad eum modum, quo sunt casus Episcopis reservati, qui non solum ratione censura, sed etiam ipsa crimina sunt reservati. Sed si hoc ita est, manifestum est, quòd hic illegitimus, quamvis iam sit sacris initiatus, non potest Episcopus dispensare cum illo ad beneficium simplex, licet nec potest dispensare cum non initiato ad beneficium curatum, secundum omnes, quia humilissimo diu beneficii ex sua natura habet, quòd Episcopus nequeat in illo dispensare eum illegitimo, & non habet hoc solum ratione ordinis sacri requisiti. Secundo modo potest intelligi, ut tale beneficium non habeat hoc intrinsecè sibi annexum, sed tantum extrinsecè, scilicet ratione sacri ordinis requiriti, ut casus Papa reservati iuxta communem sententiam non sunt intrinsecè reservati, id est, ratione sui, sed extrinsecè ratione censura annexæ: & hinc est, quòd sublata censura potest quibus confessoribus ab eis absolueri. Et si præfata limitatio ponitur ibi hoc modo, cum ablatum sit iam impedimentum extrinsecum, scilicet inhabilitas illegitimi ad recipiendum sacrum ordinem, quandoquidem iam est legitime sacerdos effectus, manifeste inferitur posse Episcopum dispensare ad hoc beneficium. Quapropter huius casus solutio ex eo pendet, quòd videamus, & examinemus utro ex istis modis ponatur hæc limitatio.

Sic conclusio: Archiepiscopus potest dispensare cum hoc illegitimo ad obtinendum hoc be-

neficium, non obstante, quòd hic habeat alterum. Sic tenentur viri docti de hæc consulti. Probatur, quia quoscunque in iure prohibetur, aut limitatur potestas Episcopo ad aliqd non propter speciem, aut naturam ipsius rei, sed ob aliquod admodum, vel annexum, super quo non valet dispensare, ablatò tali impedimento extrinsecè ab eo, qui potest, relinquunt Episcopo sua potestas integra, ut valeat dispensare in illo, in quo alias posset, si non esset tale impedimentum, ut constat ex fundamento posito, & patet in casibus Papa reservatis, in quibus sublata censura, potest quibus confessoribus ab illis absolueri; sed sic est, quòd hæc limitatio, *modo beneficium simplex non habeat ordinem sacrum annexum, non est propter naturam, & speciem beneficii, quia id beneficium hoc habeat sibi intrinsecè annexum, sed est extrinsecè propter ordinem sacrum annexum requisitum, ergo cum hoc impedimentum sit iam legitime sublatum, potest Episcopus dispensare.* Probatur minor: primo, quia dictum *cap. 7. de filio presby. in 6. in secunda parte illius dicens, in quibus beneficiis, & ordinibus solus Papa dispensat, ponit hæc istò, scilicet ad sacros ordines, & ad beneficia curata, & si esset idem in beneficiis simplicibus exigentibus ordinem sacrum, debebat ponere tres exceptiones. Immo non erat opus excipere beneficium curatum, quandoquidem constat requirere ordinem sacrum: atque ita videtur non posse beneficium simplex inter reservata, quippe quòd non est reservatum intrinsecè, & per se hinc beneficium curatum esse extrinsecè ratione adiuncti. Deinde quia glossa, Dominicus Anchi. & Francus, & Archid. d. cap. 1. d. d. d. d. Episcopum non posse dispensare in beneficio habente annexum ordinem sacrum, dant rationem hanc, quia nequit dispensare in ordine sacro adiuncto: ubi clare videtur dicere non esse intrinsecè reservatum, sed tantum ratione adiuncti ordinis. Et clare videtur idem significare Panor. ubi supra, ubi hæc dicit, quia Episcopus nequit dispensare in annexo, scilicet in ordine sacro, non potest dispensare in beneficio illius ordinem requirere. Et clarius Speculator *in de officio ordinarij, §. de officio dispensationis, quis sit, ubi hæc dicit num. 3. Si Papa dispenset ad ordines, potest Episcopus conferre beneficium simplex.* Tertio, quia Lopus, & Archid. *supra d. cap. 1. limitant, quòd Episcopus non possit dispensare in beneficio requirente sacrum ordinem, quando beneficium tempore receptionis requirit sacrum ordinem, at quando post receptionem illum exigat, dicunt posse Episcopum dispensare, potestque procedendum dispensationem Papa ad sacrum ordinem, alioquin ipsi prohiberent beneficium, ipsam dicunt beneficium exigens sacrum ordinem non esse intrinsecè reservatum, sed tantum ratione ordinis sacri, atque propter hoc, quòd licet fieri potest, quin sit necessarius talis ordo, aut possit facere Episcopum. Et licet Francus, & Dominicus *d. cap. 1. in hoc contradicant Lopus, & Ancharano, non tamen adferuntur quantum ad hoc, scilicet, quòd non habet intrinsecè hanc reservationem, sed in dicendo, quòd sufficit habere ordinem, aut habilitatem ad illum post obtentum beneficium, quia inquirunt regulatur, ut tempore imperationis sit habilitas habito respectu personæ ad ea, que sibi incumbent ratione beneficii: ubi clare dicunt solum inhabilitatem tempore***

potest receptionis beneficii ad sacrum ordinem posse oblati ad hoc, ut possit Episcopus dispensare, non verò qualitatem intrinsecam, qua gaudeat tale beneficium: sed in nostro casu tempore imperationis beneficii adeit non tantum habilitas ad sacrum ordinem, sed est iam ad receptum ordo sacer, ergo. Vltimo, quia Doctores agentes, in quibus beneficiis simplicibus non possit Episcopus dispensare cum illegitimo, solum excipiunt personatum, & dignitatem, & aliqui illorum canonicatum, & in reliquis dicunt posse Episcopum dispensare, & non excipiunt beneficium simplex exigens ordinem sacrum, quasi hoc beneficium per accidens sit reservatum, scilicet ratione ordinis, ut est videre in Sylvest. beneficium 3. quest. 7. Ang. verbo beneficium, num. 17. 18. Tabien. beneficium 2. num. 10. Act. verbo beneficium, num. 14. Rebuff. in præxi benef. ibi. de dispensat. super defectu natalium, d. num. 17. Villadieu. de irregularitate, prope finem, l. de defen. 2. 4. quest. 26. art. 2. Nuvar. summa, cap. 17. num. 101. D. Anton. 3. p. tit. 28. cap. 4.

Nec obstat secunda ratio in contrarium adducta, quia idem *cap. si cui, de prob. in 6. ait, quòd cum Papa concedit facultatem ad restituendum beneficium, intelligitur non habenti aliud beneficium sufficiens: ubi glossa *tertiò*, sufficiens, dicit secus esse quando aliud beneficium non est sufficiens, & Francus super eadem *cap. si, cui num. 4.* inquit, & allegat decisionem Rotæ, quòd omnia essent insufficientia, potest Episcopus aliud dare. Neque resistit Trid. *sess. 24. cap. 17.* immo expressè concedit pluralitatem simplicium non requirentium residuum, quando alterum non est sufficiens: & sic Nasarr. modò post Concil. Trid. *cap. quando, & Lat. cap. 21. num. 60. 61. 64. 71. 76. & summa Lat. cap. 25. num. 125. 126.* concedit posse abique dispensatione obtineri plura beneficia, quando non sat sunt decenti sustentationi.*

DUBIUM IX.

An laicus, qui incedit habitu clericali, & animum habet cito assumendi clericatum, sit capax beneficij Ecclesiastici.

Postquam actum fuit de modo requisito in beneficiorum collatione, ut ea valida sit, qui consistit in hoc, ut quis plura beneficia non habeat, restat agere de defectibus, ob quos collatio est nulla.

Aliqui ergo circa præfata dubium dicunt, quòd si conuersus aliquis Ecclesie incedat tonsuratus volens esse clericus, cum iam destinatione animi sit clericus, est capax beneficij Ecclesiastici. Sic tenet glossa *cap. 2. de infirmitate, ad quod comprobandum multa congerit Felinus cap. cum ad eum, de rescriptis, n. 1. 2. 3. & dicit, quòd tenet idem Compottellanus ibi, & assert Rotæ decisionem in antiquis *tit. de probationibus, ubi dicit, quòd reputatur clericus propter habitum, & tonsuram, & animi destinationem, potest conferri beneficium, licet clericus non sit.**

At omnino tenendum est contrarium, quia reuera talis non est clericus, sed laicus, qui incapax est beneficij Ecclesiastici: & est conditio necessaria prærequiritæ, ut valeat collatio beneficij Ecclesiastici, ut recipiens clericus sit, *cap. cum ad eum, de rescriptis.* Sic tenet ibi Felinus num. 4. dicens omnes ista hoc tenere, & reprobat eam glossam: &

multa ibi congerit ad hoc probandum. Item Panor. *ibi, & cap. ex litera num. 3. de transact. Ludou. Gomez. de expellat. num. 89. 90. Mandosius rig. la. 24. Cancellarie, quest. 4. num. 12. Bald. l. 1. Can servus ex suo facto. Lamb. de iurp. lib. 2. p. 1. quest. 7. art. 29. num. 9. & 10. & communis.*

Immo impetratio beneficij à Papa laico est superflua, nisi heret specialis mentio in rescripto, ut si dicit Papa: Mandamus provideri tali cupienti ascribi militie clericali. Sic Panor. *d. cap. ex litera, Mandol. Felin. Ludou. Gomez. Lamb. ibi.*

At potest laicus procurator constitui ad acceptandum beneficium nomine alterius, quia hic actus solum habet facti ministerium nomine alterius, & non iuris. Sic Ioan. Andr. Immo, & communis, *cap. accedens, de prob. ut refert, & sequitur Alaba lib. 1. de consuet. cap. 9. num. 1. conclus. 1. Francus cap. 1. de procu. in 6.*

Similiter eadem ratione potest laicus procurator constitui ad resignanda, & permutanda beneficia. Sic Alaba *ibi, & refert Rotæ decisionem.*

DUBIUM X.

An collatio beneficij facta excommunicato maiori excommunicatione teneat.

Si prima conclusio, talis acceptans beneficium Ecclesiasticum peccat mortaliter. Ratio, quia est incapax illius, ut dicam *secunda conclusio.* Et sic acceptans peccat contra iustitiam. Ita Sotus 4. dist. 22. quest. 1. art. 4. Caiet. verbo excommunicatio, sub finem *cap. ubi supra. Nauar. Hisp. cap. 27. num. 46. & cap. 28. num. 159.* qui dicit id intelligendum, quando sciens, vel scire debens censuram, acceptavit beneficij collationem, vel electionem, presentationem, confirmationem, institutionem, vel beneficij provisionem; ratio, quia his omnibus privatus est.

Secunda conclusio. Collatio beneficij facta excommunicato excommunicatione maiori, est nulla. Sic habetur *cap. postulatus, de clericis excomm. minist.* Et ratio est, nam beneficium præcipui datur propter officium, *cap. cum secundum, de prob. cap. ultimus de rescriptis, in 6. cap. concessio, 2. quest. 2. cap. generaliter, 16. quest. 1.* quòd optime notat glossa *cap. ultimus de officio rectoris.* Sed excommunicatio est suspensus ab officij executione, *cap. 1. ad finem, de sententia, & re iud. in 6. & cap. 1. & cap. 1. cui de sent. excomm. in 6. & cap. clericus, & cap. iutores, eisdem, cap. fraternitati, de cleric. excomm. minist.* ergo. Ita Caiet. & Nasarr. *ubi supra.* Rebuff. *præxi beneficii, de declaratione rectoris, num. 1. fol. 108.* Percez lib. 8. ordinarij, tit. 5. l. 1. fol. 173. plures referent D. Anton. 3. p. tit. 24. §. 76. Couart. *cap. aliam mater 1. p. 5. num. 1.* idem videntur docere Sylvest. *excommunicatio 3. 4. 9. Palad. 4. d. 18. quest. 4.* Ang. *excommunicatio, ultimo num. 8.* Act. *excommunicatio, 7. 9.* dicant enim hunc neque recipere, neque acquirere posse beneficium: & expressè Victoria *summa tract. de excommunicati. num. 16* tenet idem de publicè excommunicato.

Tertius conclusio: electio excommunicati publicè excommunicatione maiori ad beneficium Ecclesiasticum est nulla. Patet *2. confirmati 1. de appellat. cap. tam inter, & cap. per inquisitionem, de elect. cap. ultimo, de cleric. excomm. minist.* Ita Sotus, Nasarr. Caiet. Victoria, Palad. & Couart. plurimos referunt

zens ibidem Gabr. 4. d. 18. q. 2. art. 3. Ang. & Arn. q. 1. d. 1. q. 1. Syluest. electio 1. q. 1. d. 1. & excommunicatio 3. q. 8. glossa dicitur consultatio Rolet. electio 1. d. 1. Anton. 1. p. 11. 1. 5. cap. 1. 6. 5.

Nota etiam ad dignitatem laicam eligi non posse. ut in Rege. vel Imperatorem. cap. venerabilium. de elect. vbi Panor. num. 8. Syluest. excommunicatio 3. q. 3. Arn. verbo excommunicatio. num. 9. Palud. vbi supra. D. Anton. 1. p. 11. 2. 4. cap. 76.

Quarta conclusio non potest etiam presentari a patrono laico, vel clerico ad beneficium iuris patronatus. Sic Couarr. vbi supra. referens plures. Nauarr. Hisp. cap. 27. num. 46. dicens presentationem esse nullam.

Quinta conclusio beneficiorum commutatio facta per talem excommunicatum non valet. Ratio. quia in tali commutatione beneficiorum est mutus ipsorum collatio. sed talis collatio facta excommunicato esse nulla. ergo. Ita Couarr. n. 2. referens Cardin. & Colman.

Circa has conclusiones nota primo procedere, siue excommunicatus maior sit ab homine, siue a iure. Ratio. quia ius non distinguit. & par tati prohibitiouis in utroque procedit. Sic Couarr. n. 1. referens Rotam. Panor. Immo Item licet excommunicatus non sit denunciatus. Ratio. quia constitutio Synodi Basil. sess. 20. qua cauetur posse cum excommunicatis non denunciatis participari. non intendit ipsos excommunicatos in aliquo releuare. vt expressè in fine eiusdem constitutionis dicitur. & notant omnes in mot. de excomm. & sic quo ad. excommunicatos omnino sunt iura vetera seruanda. Sic Couarr. vbi supra. Item procedunt. licet excommunicatus sit iure excommunicationis infamis. Ratio. quia ignorantia excommunicationis confert ad efrugandas iuris penas contra excommunicatos aliquid verum agentes. non tamen ad actum valorem. Couarr. num. 3. referens glossam. Panor. Cardin. & communem.

Secundo nota. procedere. licet collatio beneficij facta sit motu proprio. Ratio. quia motus proprius non includit dispensationem aliquam. nec tollit vitium. quo quis iure impeditur obtinere id. quod sibi conceditur. Sic Couarr. num. 2. referens plures.

Tertio nota. si excommunicatio sit nulla. collatio beneficij facta tali excommunicato valet. Ratio. quia in rei veritate excommunicatus non est. Sic Couarr. vbi supra. referens Panor. Henricum. R. Chiff. ideam Nauarr. cap. 1. non conuincit. de rescript. remedio 3. sub fine.

Quarto nota. ob hac moris esse Romanæ Curie. quoties sit alieus beneficij collatio. vel datur literæ ad beneficia. dari itidem absolutionem impetranti. & ei cui confertur beneficium. a quo cuique excommunicatione ad hunc tantum effectum. vt illa collatio valeat. Ita Couarr. vbi supra. Staphilæus de literis gratis. & iulicia. fol. 81. Felinus cap. Apostolica. de except. Gigas quest. 14. de pensionibus. Reuissus in iudicatis. sit. de excommunicatis non vitandis. & praxi beneficij. de de lortatione noua provisione. a. num. 1. & infra. Nauarr. Hisp. cap. 27. num. 46. & Lar. & Hisp. num. 21. & cap. 1. quoniam datur de iudic. notabili 1. 1. num. 14. Nota tamen Nauarr. eod. num. 14. & Reuiss. eod. num. 11. per regulam Cancellarie 78. Iulij Tertij. non absoluitur Papam per illam absolutionem generalem in duplici casu. primus est. si quis in quibus excom-

municatione scienter per annum steterit. secundum. si quis excommunicatus a iure. vel ab homine. propter has duas causas. scilicet. quia non pariter rei indicato. vel quia incendiarius. vel quia Ecclesiarum violator. vel qui falsificas. vel falsificas procurans literas Apostolicas. & supplicationes. vel quia literis falsis scienter vitatur. vel quia est receptor. & fautor falsificationum. vel quia res veritas ad infidèles defert. vel quia est violator Ecclesiasticæ libertatis. vel quia non obtemperat mandato Apostolico. vel quia impedit nuncios. vel executores Apostolicæ sedis. vel eius officiales. vel eius commissa exequentes. Si quis (inquam) ob has causas excommunicatus scienter manit in excommunicatione per quatuor menses. Extra hos duos casus absolutur quis dum ei per Romanam Curiam confertur beneficium. ab omni excommunicatione. ad hunc tantum effectum. vt istud beneficium obtineat. vnde (vt notat Rebuff. vbi supra. 1. 1. 6. 17. 18. 19.) non oportet illum absoluti ab alio quoad hunc effectum. at quoad ceteros effectus manebit excommunicatus. vnde non fauet fructus istius beneficii suos (sicut dicitur. signens dicitur de excommunicatis.) nec poterit inter esse honis. nec ordinari. nec ad aliud beneficium recipere. nisi iterum absolutur. quia illa absolutio ad nil aliud confert. nisi ad illud beneficium obtinendum. Et nota in illa regala Cancellarie hic citata illud verbum scienter steterit. quare non comprehenditur in illa qui ignorantia scilicet probabiliter. estque ignorantia aliqua que ab excommunicatione incurrenda non excuset. at bene excusabit. ne dicatur sciens manere in excommunicatione. Sic Nauarr. dicitur notab. 1. 1. num. 14. 3. 16. Nota etiam. quod si excommunicatus impetraret literas ad beneficium a Legato Papa. non absolutur ab omni excommunicatione. eadem quoad istum effectum. quia Legati iure communi nequeunt ab omnibus Papa relictis absolueri. licet tamen dicendum est de summo Penitentiario. quia potest ab omnibus absolueri. Nauarr. vbi supra. num. 18. 19. Nota etiam hæreticis non prodesse dictam absolutionem generalem. vt obtinere possint beneficium. cap. excommunicatus. 5. crederent. de hæreticis. Sic Rebuff. num. 10. referens Felinum. & idem Couarr. cap. alma mater 1. 1. 5. 11. num. 15.

Sed quid dicendum. si excommunicatus maior impetrat bullam Apostolicam. vt alius obtineat beneficium. tenebit ne talis impetratio. Quidam dicunt esse validam. Sic glossa. Cardin. Felin. Rota. Milis. quos refert Couarr.

Sexta conclusio. Probabilis est talem impetrationem esse nullam. patet ex cap. 1. de rescript. in 6. vbi sic dicitur. Ipso iure rescriptum. vel processus per ipsum habitus non valet. si ab excommunicato super alio. quam excommunicationis. vel appellationis articulo fuerit impetratum. Si ergo impetratio rescripti ad lites nulla censetur. si licet ab excommunicato. quanto magis impetratio literarum ad beneficia. Ang. excommunicatio. electio. num. 14. Nauarr. Lar. & Hisp. cap. 27. num. 21. Couarr. vbi supra. num. 5. referens Panor. Miranum. Cardinalem. & communem. Syluest. excommunicatio 3. q. 6. Caiet. vbi supra. & dicit Couarr. cum Panor. id esse verum. licet impetrans esset iure excommunicationis infamis. Quare (vt nota Nauarr. d. n. 22. & Couarr.) iste impetrans a Romana Curia solet absolui

absoluti ad effectum valoris literarum. quando ipsi conceduntur. sicut de beneficiario dictum est. vbi supra. procedenti.

13 Sed nunquid is. qui ius. & titulum ad beneficium ante excommunicationem obtinuit. quia scilicet tunc obtinuit literas a Papa. & sibi collatum est. possit postea. eam esse excommunicatus. illud acceptare. Quidam dicunt non posse. Ratio. quia ius in beneficio per collationem datum non acquiritur. donec acceptatio fiat. cap. si tibi absenti. in principio. de prob. in 6. sed excommunicatus nequit acquirere ius in beneficio. ergo. Vnde dicunt isti hanc acceptationem esse nullam. Sic Cardin. & Alciar. quos refert Couarr.

14 Septima conclusio. Probabilis est posse acceptatio. atque ad eam acceptationem esse validam. modo ad eam acceptationem non cõcurat noua beneficij collatio. Quare qui habet literas ad beneficium vacatum. potest. etiam si excommunicatus sit tempore. quo vacat. illud acceptare literarum virtute. at collatio suspendenda est. donec sit absolutus. Ratio. quia acceptatio nil iuris tribuit in ipso beneficio. sed tantum declarat consensum illius. cui collatum est beneficium: qui consensus est necessarius. cap. nisi eum pruden. de renuncia. Ita tenet Nauarr. 6. si quando. de rescript. exceptione 9. & in nouo cap. si quando. exceptione 10. num. 9. Couarr. 6. 7. citato num. 4. & lib. 3. var. cap. 16. num. 4. Card. Rota. Rodolphus. Lud. Gomez. quos ipse refert. Et ad argumenta prima sententia respondet Couarr. quod acceptatio beneficij facta ab excommunicato. est valida. quoad voluntatis. & consensus declarationem. non tamen quo ad iuris acquisitionem. ita vt beneficium non acquiratur ratione huius acceptationis. donec excommunicatio fuerit per absolutionem extincta. tunc verò absolute noua acceptatione profus acquiratur.

15 Sed dubitatur quis possit dispensare cum excommunicato. cui tempore excommunicationis collatum est beneficium. vt post absolutionem illud retineat. Enricus. & quidam alij. quos refert Couarr. dicunt Episcopum non posse. Idem tenent quando Episcopis contulerat eisdem beneficium tempore excommunicationis. Palud. 4. d. 18. q. 4. D. Anton. 3. part. 11. 24. cap. 76.

16 Octaua conclusio. Si ad Episcopum pertinebat ea beneficij collatio. eius dispensatio facta est. vt post absolutionem. excommunicationis obtentam a potestate absolueri. retineat illud beneficium. si verò ad Episcopum non pertinebat. nequit. Probatur prima pars. quia cum collatio prior fuerit nulla. & denoluitur iterum potestas ad conferentem. vt iterum conferat. & quando a canone dispensatio permittitur. nec ea Episcopo denegatur. licet sit constitutio Concilij vniuersalis. tunc datur facultas Episcopo (vt tenet Couarr. vbi supra. referens Innocentium. Panor. Felinum. Iacobatum.) sed in hoc casu permittitur dispensatio. e. postulatus. de clerico. excomm. & non negatur Episcopo. ergo. Probatur secunda pars. nam illa prior collatio nulla fuit. ergo adhuc qui contulit habet potestatem conferendi. sed hanc potestatem nequit illi sine suo consensu subtrahere Episcopus. ergo. Vtramque partem conclusionis docet Couarr. d. 5. 7. n. 8. Nau. Lar. cap. 27. n. 273. 207. 8. Enriquez lib. 1. de excomm. 1. 14. n. 2. & alij docent recentiores. Et primam partem tenet Panor. d. c. postulatus. & glossa. licet quoad secundam partem tenet Panor.

oppositum. sed contra est. quia si scienter excommunicatus obtinuit. est intellus. vt supra. dub. 21. & sic inhabilis. in quo solus Papa dispensatio dicit. quod si hoc delictum est occultum. potest Episcopus. vt tibi dicam. vnde hic dicta debent intelligi. quando ignorans accepit.

Nota hic. si Papa conferret alicui beneficium etiam ad Episcopi collationem pertinens oblique aliqua reservatione. & collatio sit nulla. vt quia recipiens erat excommunicatus. vel alia de causa. nequit Episcopus eum hoc dispensare. vt obtineat beneficium illud. vel alteri conferre. Ratio. quia iam beneficium istud esset affectum auctoritate Papæ. & ex nostro. de appellat. Sic Couarr. vbi referens plurimos. Idem Enriquez. & alij.

Nona conclusio. non tantum excommunicatus 18 maiori nequit eligi ad beneficium. sed nec etiam potest eligere. nec conferre beneficium. patet cap. quia diuersitatem de concessio. prob. cap. 1. in principio. ne sole vacante in 6. cap. cum inter. de elect. a. cum dilectus. de consuetud. cap. Apostolica. de except. cap. finali. de clerico. excomm. Sic Nauarr. cap. 27. Lar. n. 21. Hisp. n. 32. Ang. excommunicatio. vltimo. n. 9. & verbo electio. num. 8. Arn. verbo excommunicatio. n. 9. Victoria mat. de excomm. n. 16. Syluest. electio 1. q. 4. Innoc. & Panor. d. 2. de postulat. Syluest. D. Anton. 1. part. 19. cap. 2. in principio. Rolet. electio 1. d. 1. Gabr. 4. d. 18. q. 2. art. 3. dub. 1. Palud. 4. d. 18. q. 4. Caiet. verbo excommunicatio. sub fine. vbi supra. Couarr. red. 5. 7. n. 9. gloss. & communis. vltimo. de excess. vltimo. Sotus 2. dist. 22. q. 1. art. 3. Quare si contra hanc prohibitionem eligat. vel conferat beneficium. peccat mortaliter. Ratio. quia iniuriam introgat electoribus. quorum numerum iniuste auget. & Ecclesie. cuius se quasi prouidentem agit. Sic Soto & Caiet. vbi supra. & Nauarr. Hisp. cap. 27. n. 21. Insuper non potest etiam patronus maiori excommunicatione ligatus. presentare. Sic Couarr. vbi supra. referens Panor. Lapum. Curtium. Lambert. Rotam. Bertachinum. An verò si eligat. teneat electio. pertinet ad materiam de excommunic. vbi communis docet gella per excommunicatum. quando iur. testatur. valere.

Tandem nota aliquos dicere pensionem super beneficio Ecclesiastico non posse confecti excommunicato maiori. Sic Gigas de pensionibus. 9. 14. quam sententiam dicit Couarr. d. 5. 7. n. 2. ad finem. se non admodum improbare. tum propter odium excommunicatorum. tum quia pensiones sunt redditus Ecclesiastici. Atque hæc sententia vera est. quia omnis incapax beneficij. est incapax pensionis Ecclesiasticæ. saltem de sylo. Curia. vt bene Nau. lib. 1. consuet. de temp. ordin. in motu. cons. 11. n. 1. & Lessius lib. 2. de iust. cap. 34. dub. 3. 8. n. 203.

DVBIVM XI.

An quando excommunicatio superuenit post obtentum beneficium. ad amittatur.

19 Sicut prima conclusio. Talis beneficiarius propter excommunicationem superuenientem non amittit ipso facto beneficium. patet ex c. p. p. p. p. de clerico. excomm. Item quia nullo id iure cauetur. Ita Doctores infra dub. 21. citandi. dicentes hæreticum non amittere beneficium. nam hæreticus excommunicatus est. Victorius mat. de excomm. num. 16. Couarr. cap. alma mater 1. p. 3. 7. n. 2. plures referens Plaza. lib. 1. epistole delictorum. cap. 13. n. 1. Circa

1. Circa fructus tamen gloss. cap. pastoralis. 5. verum. v. sic. subrahuntur, tenet non amittere iure iplo beneficiarium fructus, quos tempore excommunicationis percipit, sed requirit sententiam. Idem Nauar. lib. 2. de restit. cap. 2. num. 27. & dicit, quod si interit horis, licet notorie sit excommunicatus, peccabit, at iurabitur distributiones.

2. Secunda conclusio. Talis amittit iplo iure fructus beneficii, quos tempore excommunicationis percipit, pater ex eodem §. verum. Et ratio est, quia qui extra Ecclesiam est, nil nomine Ecclesie debet possidere, cap. qua iure, dist. 8. cap. 2. §. 3. 14. q. 7. cap. 101. cap. pater hui. 32. dist. Panor. eod. §. verum, num. 16. 17. vbi dicitur iurari opinionem gloss. Victoria vbi supra, Palud. 4. d. 18. quest. 4. Gabr. eodem dist. quest. 1. art. 1. dub. 1. Bern. Rayn. & Gofredus, quos refert, & sequitur Syluest. Clericus 4. quest. 21. Arm. verbo excommunicatio num. 9. & verbo clericus num. 18. Enriquez lib. 1. de excomm. cap. 13. num. 4. Caiet. verbo excommunicatio sub form. cap. vbi supra, Nauar. cap. 21. Hisp. num. 125. Lat. num. 124. D. Anton. 2. part. 2. cap. 76. Couar. lib. 3. var. c. 12. num. 8. verfic. 12. & alij plures, quos ibi refert. Plaza vbi supra num. 7. Turrec. cap. contra iur. dist. 50. n. 2. lex 11. p. 1. tit. 9. & ibi Greg. Lopez verbo, lat. restit. lib. 8. ordin. tit. 5. l. 1. fol. 174. Gligas de penit. quest. 64. Rebuff. praxi beneficii, de declar. 4. nota praxi, num. 18. fol. 210.

3. Nota in ista conclusione committere omnes citatos, quando excommunicatus beneficiarius potest absolutionem obtinere, & per ipsum fiat, quo minus absoluitur, quia tunc cum sit in culpa, penam sentit debet, verò quando per ipsum non fiat, quominus absoluitur, non eodem modo loquuntur Doctores, quidam enim dicunt posse ex fructibus beneficii capere necessaria ad sustentationem, si pauper sit. Ita Gregor. Lopez vbi supra, & idem videtur ligatus Nauar. vbi supra, licet aliquantulum dubia sint verba, an hanc, vel potius sententiam secundam ponenda sequatur. Idem videtur docere Cou. & Perez ibide, cum aliis, quos referunt, dicit enim excommunicato non esse de fructibus beneficii prouidendum, licet fame peccet, cum in eius potestate sit retrahere se ab excommunicatione, vbi oppositum videntur docere, quando per ipsos non fiat. Alij dicunt, quod omnis excommunicatus, licet per ipsum non fiat, amittit ante sententiam fructus. Aragon 2. 2. quest. 12. art. 4. Medina lib. 1. summa cap. 1. fol. 39. & docti iuniores, tum quia beneficium datur ob officium, omnis excommunicatus est suspensus ab officio; ergo: tum quia initio fuit rebellis, & contumax.

4. Alij verò dicunt excommunicatum non priuari fructibus beneficii, quando per ipsum non fiat, quominus ab excommunicatione absoluitur. Ratio, quia priuari fructibus est contumacia peccata, sed hic non est contumacia in excommunicatione, cum per ipsum non fiat; ergo. Neque obstat, quod à principio fuerit contumax, quia cum iam sic ablata contumacia, non est cur hic incutatur in penam propter illam. Neque etiam obstat, quod fructus denatur propter officium, quia non fiat per ipsum, quòd illud non exerceat. Sic Palud. Enriquez, D. Anton. Syluest. Arm. vbi supra, & referant Aftenius, & Host. Idem videtur expresse tenete Caiet. vbi supra, nam dicit excommunicatum non recipere fructus, quando per

ipsum fiat, quominus absoluitur. Idem Syluest. excommunicatio 3. §. 1. particula 9. referens Lignano, & Hispanam D. Toledo lib. 5. summa cap. 39. Idem P. Enriquez in suis scriptis in bulla Crue, quam legit Cotiduba quest. 4. & sententia hæc est tenenda, maxime cum Doctores citati non sentiant expresse contrarium. Et quidam vic doctus, quem ego conuisi, dixit esse probabilem.

5. Tertia conclusio: si ille excommunicatus fuit infest, nequit post absolutionem repetere fructus amissos, potest autem si fuit iniuste. Pater primum cap. de re militari, l. cum allegatis, lib. 12. secundum pater 2. quest. 5. cap. super causis. Ita Syluest. D. Anton. Palud. Couar. & Perez ibidem, & ipsi plures alios referunt.

6. Vltima conclusio: licet Bart. & Alber. Ang. Paulus de Castro, & Gigas, quos refert Couar. dicunt beneficiarium excommunicatum, qui nullos percipit fructus, teneri solvere subsidium, & pensionem, que Episcopo, aut Papa soluantur, at probabilis est non teneri. Ratio, quia hoc non est onus personale ipsius beneficiarij, sed reale beneficii fructuum; ergo cum hos non percipiat, tunc beneficiarius non tenetur ad illud onus. Sic Couar. cum Panor. Baldo, & aliis, quos refert 2. part. cap. 13. num. 8. verfic. 12. fuit. Perez vbi supra, fol. 175. verfic. est etiam aliud.

DVBIVM XIII

An electio ad beneficium, seu collatio facta excommunicato minori excommunicatione sit valida.

1. Triplex est sententia. Prima dicit non esse iplo iure irritam, sed irritandam. Ratio, nam cap. finali, de cleric. excomm. nisi, dicitur, si minori excommunicatione ligatus, electio fuerit, electio est irritanda. Sed pater sunt restringenda, & cap. postulasti, loquitur de maiorij ergo. Sic Syluest. electio 1. quest. 14. Rosellum 2. 6. Ang. num. 24. D. Anton. 3. part. tit. 19. §. 6. Felinus cap. dilecti, de except. Richard. 4. d. 18. art. 7. quest. 4. Tabien. electio 1. num. 17. Bartholomæus à Ledesma summa sacramentorum, mar. de excomm. dub. 19. Card. Toledo lib. 5. summa cap. 66. & docti recentiores, qui addunt non esse, etiam irritandam, quando ignorant electus esse, vt colligitur ex d. cap. finali. Eandem sententiam tenet Iosephus Angles floribus theoloz. 2. p. materia de excommunicatione, fol. 48. Idem inuuit Petrus Soto lib. in suis sacerdot. mar. de excommunicat. l. 4. vbi dicit talem electionem esse cassandam per Ecclesiam.

2. Secunda sententia distinguit, si electores scient talem eligant, est nulla electio: si vero ignorant, est valida. Ratio, quis dicitur caput finale dicit irritandam, quando scient electus fuerit. Sic Syluest. excommunicatio 4. §. 4. citans Rayn. Enriquez lib. 13. de communicat. cap. 3. num. 3. & cap. 13. num. 1.

3. Tertia sententia dicit, quouis modo eligatur, esse nullam. Sic infra citandi.

4. Sic prima conclusio: excommunicatus minor, si sit à iure, sive ab homine, potest eligere. Probatur, quia dicitur cap. finali, dicitur posse hanc eligere, & non distinguitur, si sit ab homine, vel à iure excommunicatus. Sic Couar. cap. alma mater, §. 8. num. 3. gloss. d. cap. finali, verfic. nec eligere. Idem

DVBIVM XIII

An beneficiorum permutatio facta per excommunicatum valeat, v. g. si quis ante excommunicationem legitime obtinuit beneficium, & postea existens excommunicatus illud permutat.

1. Couar. cap. alma mater, 1. part. §. 7. num. 2. referens Cardin. & Colnam dicit non valere, quia in tali permutatione est mutua ipsorum collatio: at collatio facta excommunicato est nulla. Sed hoc sane intelligendum est, vt scilicet, si excommunicatus est toleratus, quia scilicet non est denunciatus, nec notorius Clerici perculsor, est valida permutatio ad hunc sensum, quòd alter acquirat ius in eo beneficio: at est inuialida quoad hoc, quòd excommunicatus non acquirat ius in beneficio sibi collato. Ratio, quia excommunicatus habet verum titulum illius beneficii, & per excommunicationem, dum est toleratus, licet prohibeatur eligere, & conferre beneficium: at si eligat, vel conferat, factum tenet, vt dicam in materia de excommunicat. & alter qui permutat cum illo, verè habet etiam ius, & titulum sui beneficii, & erat capax illius beneficii, cum quo permutauit; ergo verè abdicat à se primum beneficium, & acquiritur secundum; & licet ille excommunicatus non potuit acquirere ius in illo beneficio, cum quo permutauit, id non fuit ex culpa alterius permutantis, sed culpa sua. Sic docti recentiores: & pater ex his, que docet Flamin. de resign. benefic. lib. 11. quest. 5. num. 27.

DVBIVM XIV

An propter irregularitatem amittatur beneficium, vel collatio sit nulla.

1. Francus reg. 1. de reg. iuris in 6. tenet collationem beneficii factam irregulari non esse iplo iure irritam: quam sententiam dicit esse probabilem Suarez 1. tom. disp. 40. sect. 2. num. 35.

2. Prima conclusio: Collatio beneficii, vel electio facta irregulari, est iplo iure nulla. Pater cap. audiam 22. de elect. & ratio est, quia inhabilis ad vnum, est inhabilis ad ei annexum, cap. 1. translatio, de constitut. sed irregularis est inhabilis ad ordinem, & eorum vsum, quæ tamen beneficium requirit, cum detur propter officium, cap. finali, de rescript. in 6. ergo. Ita tenet Couar. cap. alma mater, 1. part. §. 7. num. 1. & reg. peccatum, 2. part. §. 8. num. 6. & refert Dynum, Innoc. Felinum, Lambertinum, Parisium, & Millis. Idem Rebuff. tract. de passio. possessum, 2. 6. Nauar. Lat. cap. 27. num. 147. & cap. 25. num. 133. dist. 21. Hispan. in addit. ad num. 28. cap. 27. & cap. si quando, de rescript. except. 11. ad 8. D. Anton. 5. part. tit. 15. cap. 1. §. 2. Syluest. beneficium, amittit, & electio 1. quest. 14. Rosell. ibi num. 56. Tabien. num. 17. Ang. & Arm. num. 24. Gabr. 4. d. 15. quest. 8. initio. Perez lib. 2. ordinum, tit. 9. pag. 501. Cordub. summa quest. 41. Idem Enriquez lib. 14. de irregul. cap. 2. num. 5. contra aliquos, quos ibi in commento littera c. refert.

3. An verò sit capax pensionis: dicendum est non esse capacem, vt in simili de excommunicato dixi supra dub. 10. & tenet Nauar. ibi citatus, dum vniuersaliter affirmat omnem incapacem beneficii.

beneficij esse etiam incapacem pensionis Ecclesiasticae. Idem videtur sentire Sa verbo pensio, n. 6. dum ait, pensionem non conferri irregulari sine dispensatione. Idem tenet Lessius lib. 2. de inst. c. 34. dub. 38. num. 203.

4 Circa prodiatam verò conclusionem nota primò conclusionem esse intelligendam de eo, qui culpa sua contraxit irregularitatem, vel etiam si absque culpa verè est irregularis, quoad usum omnium ordinum, ut si bello iusto occidit. Si verò sit irregularis absque culpa non quoad usum omnium ordinum, ut qui ex defectu membri reddentis ipsum inhabilem ad usum alicuius ordinis, & non alius iam suscepti, potest recipere beneficium non requiritur maiorem usum. Unde is, qui duos digitos & dimidium palmæ citra culpam amisit, capax est recipiendi beneficium non requiritur celebrationem: at secus est, si celebrationem requiritur. Sic Nauar. Lat. cap. 27. num. 249. in noua. num. 251. Enriquez supra, & lib. 13. de excommunicatione. cap. 56. num. 1. littera E.

5 Secundo nota ex Cordub. ubi supra, stylium Curie esse dum conferitur beneficium, dispensare in irregularitate, & loquitur de irregularitate homicidij. Sed hoc mthi valde dubium est, & credo minus verum: tum quia non est credibile, Papam velle cum homicida dispensare, ut recipiat beneficium, cum carissime, aut nunquam cum tali dispensare soleat tum etiam, quia Rebuffus, qui maxime in his versatus est, in praxi beneficii, tit. de declaratio noua provisionis, referens, & declarans litteras collationis, dicit in illis absolueri Papam ab excommunicatione, suspensione, vel interdico, & nihil dicit de irregularitate. Item quia Pontifex in iis litteris dicit in generali absolueri ab omnibus censuris: at nomine censura communis, & vera sententia tenet, non comprehendit irregularitatem.

6 Secunda conclusio. Si quis post obtentum beneficium incurat irregularitatem, non amittit ipso iure beneficium, donec per iudicis sententiam priuatur: & hoc licet talis irregularitas sit propter homicidium. Ratio, quia id nullo iure cauetur. Item, quia multo plus exigitur, ut priuatur quis re possessa, quam ut incapax possidendi fiat. Ita Rebuff. praxi beneficii, tit. de modis amittendi beneficia, num. 50. fol. 472. Anton. Gabriel tom. 1. commun. opin. lib. 1. fol. 19. vers. beneficium. Couar. Clementin. si furiosus, de homicid. 2. part. §. 3. num. 6. Petrus Couar. de remedio iusuram. 3. part. cap. 9. Nauar. Lat. cap. 27. num. 249. Perez lib. 5. ordin. tit. 1. l. 1. fol. 31. Gregor. Lopez part. 1. tit. 9. l. 18. vers. de beneficio. Panorm. & communis cap. cum nostris, de concess. prebend. Felin. cap. inquisitionis. Cordub. ubi supra, & plures alij, quos refert Couar. Idem Bernardus Diaz refert alios, practica crimin. cap. 88. licet Barba cap. cum ab homine de iudic. teneat homicidam esse priuatum ipso iure beneficium.

Circa hanc conclusionem nota aliqua.

7 Primò nota homicidam, vel alium irregularem, qui per sententiam priuandus est beneficio, posse interim, adhuc pendente accusatione priuquam damnetur, id beneficium resignare. Ratio, quia antequam danetur, habet iustam possessionem. Ita Couar. d. Clement. 2. part. §. 3. num. 7. glossa cap. 2. de lite pendente in 6. vers. finita, & communis ibi. Rebuff. tract. de pacis. posses. num. 261.

Felin. Ferrar. Rota, Ludouic. Gomez, Chassan. Philipp. Probans, quos refert Couar. Enriquez lib. 13. de excommunicatione. cap. 56. num. 4.

8 Secundo nota, contra alios contrarium assertentes, quos refert Couar. eodem num. 7. quòd si quis impetrasset à Papa, ut homicidæ beneficium sibi conferretur, si homicida illo priuatus fuerit, potest adhuc homicidam, antequam priuatur, id tenentur. Ratio, quia impetratio est sub conditione, si iste priuatus fuerit: at iste vitur iure suo antequam priuatur. Sic Couar. ibi, referens Staphileum, Chassan. Rotam, & plures alios, Enriquez ibi. Nota tamen, quòd tunc temporis renouatio illa homicidæ non esset valida, quando in prioris impetrationis litteris expressim apponeretur, quòd renouatio lite pendente, facta ab ipso priuando, cedat in utilitatem impetrantis, qua tamen clausula apponi non solet, nisi post priuati priuationis sententiam. Ita Couar. Staphileus, & Probans.

9 Tertiò nota, si possit Episcopus dispensare, ut 9 ille irregularis retineret beneficium, posset utique dispensare, non obstante, quòd alius obtinuit à Pontifice illud beneficium post homicidæ priuationem, & quòd homicida, vel talis irregularis non possit id renouare, nisi in impetratis commodum. Ratio, quia talis impetratio alterius non tolleret Episcopo dispensandi potestatem, quia alter non acquiritur ius simpliciter ad illud beneficium, sed conditionale, scilicet, si homicida illo per sententiam iudicis priuatur: dispensatio vero Episcopi impedit priuationis sententiam. Ita Couar. ibi contra Staphileum.

10 An vero irregularis teneatur beneficium renouare, vide in dubio sequenti.

11 Nota, quòd irregularis non amittit fructus beneficij ante irregularitatem obtentam, quia nullo iure cauetur. Si tenet Enriquez alios referens lib. 13. de excommunicatione. cap. 56. n. 4. Plaza alios referens lib. 1. de delictis, cap. 11. num. 8. Salzedo super cap. 94. Bernardi Diaz, vers. ex quibus. Idem tenet Nauar. lib. 5. consil. tit. 3. de simonia, consil. 56. & nonnulli recentiores.

DVBIVM XV.

An suspensus, vel interdictus amittat beneficium, vel teneatur fructus restituere.

1 Sit prima conclusio. Collatio beneficii facta 1 suspensio, vel interdictio, vel et, qui interdictum non seruauit, est nulla. Patet ratione posita dubio proæd. conclus. 1. & patet cap. 1. de postulat. prelat. cap. cum dilectus, de consuetud. Ita Syluest. electio 1. quæst. 14. Tab. num. 17. Rosell. num. 36. Ang. & Arm. num. 34. Nauar. Hispan. cap. 25. num. 139. & Lat. 2. §. num. 135. dicto 21. Rebuff. praxi beneficii, tit. declaratio noua provisionis, §. 6. fol. 208. Sed Nauar. & Rebuff. non ponunt illud tertium, si interdictum non seruauit. Quid dicendum de pensione, vide dub. proæd.

2 Nota stylium esse Curie Romanæ, dum alicui conferitur beneficium, prius ipsum absolueri ab interdico, vel suspensione ad hunc effectum, ut valeat talis collatio. Sic Rebuffus ibi.

3 Secunda conclusio. Qui post obtentum beneficium incurrit suspensionem, non ob id amittit beneficium, quia id nullo iure cauetur. Sic Arm. verb. suspensio, num. 4.

Nota

4 Nota hic, quòd si habens beneficium curatum, incurat impedimentum perpetuum, ut suspensionem, vel irregularitatem, à quo non poterit dispensationem obtinere, licet ipso iure non perdat beneficium, at teneat in conscientia illud renouare. Ratio, quia cum munium illius ob id impedimentum exercere non possit, frustra habet beneficium, & illius fructibus fruere, & ingens damnum grex pareretur, non habens proptium pallorem: maxime cum parochus suo munerem non satisfaciat ministrans per alium. Ita Felinus cap. inquisitionis, de accus. colum. 1. quem refert, & sequitur Couar. 2. p. cap. 6. §. 8. n. 7. ubi hæc verba dicunt: *Delinquens non potest tui in anima iudicio retinere beneficium Ecclesiasticum, cui est annexus ordo sacer, quem ipse ob crimen exercebat. Idem P. Enriquez in suis scriptis*; additque locus esse de habente beneficium simplex, qui aliqua sui officij potest per se exercere: ut recitare, gubernare, quæ ad se pertinent, & sacra, ad quæ tenetur, possunt fieri per alium, quia in hoc non patitur damnum Ecclesie.

5 At dubium graue est, an suspensus ab officio, sit suspensus à beneficio. Nota ex Syluest. vers. suspensio, quæst. 5. de Nauar. cap. 27. n. 13. dist. 7. §. 2. Latina, tripliciter posse aliquem suspendi: primò ab officio, hoc est idem, quòd suspendi ab exercitio ordinis, & officij clericali. Secundo à beneficio, & hoc est idem quòd suspendi tantum à beneficio fructibus, non enim hic suspensus, suspenditur à facultate administrandi illud in temporalibus, vel spiritualibus. Tertio ab officio, & beneficio simul. Unde sensus dubij est, an eo ipso, quòd quis est suspensus ab officio, & ordine clericali, sit suspensus à beneficii fructibus.

6 Triplex est sententia.

7 Prima tenet suspensum ab officio non esse suspensum à beneficio. Ratio, quia est poena; ergo non extendenda. Item, quia sepe apponitur in sententia suspensionis, ut sit suspensus ab officio, & beneficio; ergo dum id non apponitur, frustra, & sine ratione dicitur id intelligendum esse. Ita tenet, & licet probat referens aliquos Perez lib. 5. ordinam. tit. 1. l. 1. fol. 31.

8 Secunda sententia tenet suspensum ab officio, esse suspensum à beneficio, & aliqui ex iis, qui eam tenent, ponunt quandam limitationem, scilicet, quòd suspensus est ob crimen graue, secus quando ob leue, vel ob infamiam. Ratio, quia fructus beneficii dantur propter officium; ergo eo ipso, quòd quis suspenditur ab officio, suspenditur ab illis, quia sublati principali collitur accessorium. Et facit multò pro hac sententia cap. eos, & cap. sacerdotum, 81. dist. 1. Sic Panorm. cap. litteræ, de cleric. excommunicationis, num. 6. glossa ibi vers. ob officio. Bernardus Diaz praxi crimin. cap. 67. & plures alij, quos refert Couar. & Petrus eandem sententiam cum limitatione dicta tenent Couar. 4. decr. 2. part. cap. 6. in fine, num. 13. Panor. cap. vltra, de colatione. cleric. non. 8. Angelus suspensio 3. num. 3. Syluest. vers. suspensio quæst. 5. Arm. num. 11. glossa Clem. finali, de panis. vers. suspensio, & Nauar. lib. 1. consil. 11. de tempor. ordin. consil. 44. tenet suspensionem, & irregularitatem non posse vti fructibus beneficii, nisi sit pauper ad se alendum.

9 Tertia sententia dicit tria. Primum est, vel loquitur de distributionibus quotidianis, quæ dantur interessentibus horis, vel de aliis beneficii

Th. Sanchez Consil. moral. Tom. I.

fructibus. Si de distributionibus, tunc suspensus ab officio, est suspensus ab illis. Ratio, quia illæ tantum dantur interessentibus, sed suspensus nequit choro interesse, ergo. Secundum, si loquamur de aliis fructibus beneficii, tunc suspensus ab officio simpliciter, vel ad certum tempus, non est suspensus ab illis. Ratio, quia licet ille non possit choro interesse, at multa alia ad beneficium pertinentia potest facere: qualia sunt regere, & gubernare ea, quæ ad se attinent, & alia, quæ non sunt diuina officia; ergo. Probatur etiam rationibus primæ sententia. Tertium est, si perperam suspendatur ab officio, siue à iure, vel ab homine, censetur suspensus à beneficio, id est, fructibus. Ratio, quia hæc suspensio habet vim priuationis, & depositionis, quate cum ius, vel iudex in perpetuum suspendat ab officio clericali, & beneficio sit propter officium, censetur ex consequenti suspendere à beneficio, cum, & c. qui sacerdotum 81. dist. Sic tenent referentes Paulum, Ioan. de Fantua, Præpos. Alexand. Hoff. Gregor. Lopez l. 17. tit. 9. part. 1. vers. delictis. Torrec. cap. priuati hoc, dist. 32. num. 13. 12. Nauar. 2. 2. Lat. n. 160. Hlip. n. 161. & addit. ad eundem num. 161. ex quo infert suspensum ex eo quòd ante debitam aetatem promotus est, non esse suspensum à beneficio. Addunt Greg. Lopez, & Turrec. posse iudicem per sententiam priuare fructibus beneficii suspensum simpliciter, licet graui causa suspensus sit.

10 Sit tertia conclusio. Hæc tertia sententia videtur ceteris probabilior, & est amplectenda. Hinc infertur suspensum à beneficio teneri fructus restituere, quia idem est suspensio à beneficio, ac à fructibus. Sic Nau. Syluest. ubi supra. Medina lib. 1. summa, §. 11. fol. 48. & quidam doctus iunior, quem ego consului.

11 Tandem nota duo. Primum, si iudex, vel ius, in sententia diceret, sit tantum suspensus ab officio, tunc is non esset suspensus à beneficio. Ratio, quia explicuit suam mentem per illam distinctionem. Sic Syluest. & Arm. ubi supra. Unde sententia positæ locum habent, quando iudex, vel ius non apponit tantum.

12 Nota secundò suspensum casu, quo fructus beneficii amittit, si per ipsum non stet, quomodo à suspensione absoluitur, posse si pauper sit, accipere ex beneficii fructibus, vnde se, & suos alar, ne cogatur an opprobrium clericorum mendicare, cap. studet, dist. 50. sine, & ibi glossa. Couar. 3. ar. cap. 15. num. 8. vers. decemsecundo. Nauar. cap. 25. Hispan. num. 125. Lat. num. 124. Greg. Lopez l. 31. tit. 9. part. 1. vers. la renta. Perez lib. 8. ordinam. tit. 5. l. 1. fol. 174. & alij, quos hic referunt. Medina etiam lib. 1. summa, cap. 11. §. 8. fol. 48. Polanco in directo. §. 3. de suspensio, pagin. 142. Syluest. beneficium 3. quæst. 10. Idem Ang. verbo beneficium, num. 44. Tabien. beneficium 3. §. 3. Gabriel 4. dist. 15. quæst. 8. artic. 2. consil. 1. & Couar. ibi. Idem concedit de clerico deposito, non verò de clerico actu degradato.

DVBIVM XVI.

An collatio beneficii reddatur nulla defectu legitime etatis.

13 Sit prima conclusio. Collatio est nulla, quando is, cui conferitur beneficium, non habet aetatem

R. 1

Probat ex cap. cum in omnia, § finali, de elect. ubi habetur, quod si eligatur indignus ob ætatis, morum, scientie, vel naturalium defectum, collatio, vel electio ad alium devolvatur: ergo collatio, vel electio propter aliquem illorum quatuor defectuum est nulla, aliis non devolvatur ad alium. Secundo probatur ex cap. cum nobis, de elect. ubi habetur enim, qui fuit ibi electus, non esse repellendum ob defectum scientie, quia licet non haberet eminentem scientiam, habebat tamen competentem; ergo si non habuisset competentem, non valeret electio. Sic tenent Tabien, electio 1. num. 17. Sylvest. de elect. 7. q. 1. § 1. Ang. n. 23. 24. Aem. num. 23. 24. Salzedo ubi supra. Rebuffus de pacific. possess. num. 114. Nauarr. cap. si quando, de rescript. except. 11. ad 1. 15. cap. quando, Latino cap. 22. num. 98. Panorm. Ioan. Andr. Cardin. per Nauarrum citati.

Secunda conclusio. Vt collatio beneficii sit valida, satis est, ut ei, cui confertur, non sit omnino illiteratus, & scientia desitutus, sed saltem legere sciat: unde tunc ob defectum scientie erit nulla, cum legere nesciat. Sic Nauarr. dicitur e. quando, e. 22. num. 98. Salzedo pract. Bernard. Diaz cap. 21. & Nauarr. cap. si quando, de rescript. in novis, except. 13. sine conclusio, satis esse si sciat legere, & scribere, iuxta Trid. sess. 23. cap. 4. de reformate.

Tertia conclusio. Vt quis non peccet acceptans beneficium, oportet habere mediocrem scientiam, & sufficientem ad beneficium administrandum. Sic Nauarr. ubi Rebuff. pract. benefic. e. de requisitis ad bonam collationem, num. 42. Panorm. dicitur cap. cum in omnia.

DUBIUM XXI.

An per intrusionem reddatur quis beneficium incapax.

PRIMO loco prenotare oportet, quis dicatur intrusus in beneficium, multipliciter enim dicitur intrusus. Primo dicitur intrusus, qui sine auctoritate illius, ad quem collatio beneficii spectat, illud capit propria auctoritate. cap. ad aures, de excess. prelat. tenet Panorm. cap. cum iam dudum, de prebend. Bernard Diaz pract. crim. cap. 44. Rebuff. pract. benefic. regula, de subrogandis collit. glossa 4. num. 4. Sylvest. Aemil. Tabien. Angel. verbo intrusus, Paulus Borgasius in lib. de irregul. 6. tit. de insti. num. 10. Cosmas ubi supra. Felin. cap. in nostra, de rescript. num. 13. quem ibi de toto hoc dubio videbis.

Secundo dicitur intrusus, qui absque canonico, & legitimo titulo beneficium capit, sed titulo vitioso. Sic Bald. quem refert, & sequitur Rebuff. ubi num. 5. Armil. & Tabien. ubi supra. Nauarr. summa Hisp. cap. 28. addit ad num. 28. capitulum 27. & ponit exemplum Nauarr. v. qui sciens se esse irregularem, capit beneficij possessionem, & Lat. noua, cap. 27. num. 194.

Tertio dicitur intrusus, qui post electionem ad beneficium ante confirmationem administrat. Sic Oldradus, quem refert, ac sequitur Rebuff. num. 7. & Paulus Borgasius ubi supra. Cosmas pragmat. sanctus, titul. de pacific. possess. super glossam, quicumque.

Quarto dicitur intrusus, qui beneficium post priuationem, & depositionis sententiam, adhuc

retinet, a qua non appellatur: secus si appellaverit. Sic Innoc. & Preposit. quos refert, & sequitur Rebuff. ubi num. 10. Cosmas ibi.

Quinto dicitur intrusus, qui beneficium iniuste ablatum, & omisso iuris ordine, detinet, quomodo habuerit collationem, cap. antea, de excess. prelat. Prepos. & Domin. quem refert, & sequitur Rebuff.

Sexto dicitur intrusus, qui a superiori excommunicato suspensus, vel indirecto, vel ab eo, qui non habet conferendi potestatem, beneficium recipit. cap. finali, de excess. prelat. Rebuff. ubi num. 12. Cosmas, Paulus Borgasius, & Bernardus Diaz ubi supra.

Septimo dicitur intrusus, retinens beneficium Ecclesiasticum, quo est priuatus ipso iure, propter aliquod crimen. Brixienis, Felinus, quos refert, & sequitur Couarr. 4. decret. 2. par. cap. 6. §. 8. num. 8. Cosmas, & Rebuff. ubi supra, num. 14. Hoc tamen limitat Couarr. verum esse, quando quis facit per se sententiam priuatus, & retinet illud beneficium, nisi quando ipso iure priuatur, & fuerit sequuta sententia declaratoria: immo requiritur vitioque casu sententia executio, & refert Rotam. His suppositis, sic

Prima conclusio. Intrusus in beneficium est illius incapax, & ad illud inhabilis. Sic Paulus Borgasius ubi supra, num. 11. Nauarrus plures refertens ubi supra. Rebuff. ubi supra num. 26. & pract. benefic. titul. de missio in possess. num. 8. Anton. Gabriel anno 2. communioni opinionum, lib. 4. titul. de acquirend. vel amittend. possess. conclus. 4. num. 5. fol. 274. Unde dicunt Anton. Gabr. & Rebuff. cum pluribus aliis per ipsos citatis non valere impetrationem, si talis intrusus impetret illud beneficium a Papa, non facta intrusionis mentione. Menochius lib. 2. de arbit. c. 1. casu 201. num. 129. Nauarr. lib. 3. consil. titul. de iure patronat. consil. 8. Immo & fructuum perceptorum tenetur facere mentionem Papæ. Nauarr. ubi Felin. e. in nostra, de rescript. coroll. 2. Rebuff. pract. 3. par. signaturæ, num. 57. 78. Nauarr. Latina noua, cap. 27. num. 194. impetret habilitatem a Papa, & postea collationem ab ordinario, si non esset referuata. Enriquez lib. 13. de excommunic. cap. 56. n. 1. litt. F.

Secunda conclusio. solus Papa dispensat in hac inhabilitate. Paulus Borgasius, & Nauarr. ubi supra. Unde dicit Nauarr. qui sciens se esse irregularem obtinuit, & accepit beneficium, debeat Papæ hanc intrusionem, vt cum ipso in hac inhabilitate dispense, & postea impetret novam collationem ab ordinario. At per Concil. Tridentin. sessio. 24. cap. 6. si hæc inhabilitas nascatur ex delicto occulto, potest Episcopus dispensare.

Tertia conclusio. Intrusus dumtaxat est inhabilis ad illud beneficium, in quod se intrusit, non autem ad reliqua omnia. Unde in impetratione illius beneficii mentio debet fieri de intrusione, non autem in impetratione alterius beneficii. Sic Anton. Gabriel, & Rebuff. ibidem.

An verò coniugatus clericus sit incapax beneficii Ecclesiastici, dixi lib. 7. de matrim. disp. 43. num. 14. & an per sponsalia, vel matrimonium, etiam irritum, amittat etiam ante consummationem, dixi ibidem di. fin. 42. ac denique

disp. 44.

disp. 44. num. 9. dixi coniugatum clericum incapax esse pœnitione, quæ titulo clericali confertur solet, & idem ibidem num. 5. dixi vacare similiter per matrimonium.

DUBIUM XXII.

An habens beneficium curatum, si non promoueatur infra annum ad sacerdotium, amittat ipso iure beneficium.

SIC conclusio. Talis amittit ipso iure beneficium finito anno. Patet cap. licet canon. de elect. in 6. nec requiritur aliqua iudicialis sententia, vt vacet (vt optime Nauarr. Soto, Rebuff. & Medina ubi infra,) & est apud omnes certissimum. Idem D. Henriquez in suis scriptis. Et ratio est, quia hæc lex non est pœnalis, sed conuentionalis, hæc enim ab Ecclesia hæc lege, & conditione beneficium curatum, vt recipiens promoueatur intra annum; quare si conditionem non seruat, amittit statim beneficium. Ita docent Anton. Cuchus lib. 2. institut. iuris tit. 7. Bernard. Diaz pract. crim. cap. 48. Medina 1. 2. quest. 96. art. 4. fol. 88. vers. Ad alia de clerico. Nauarr. cap. 25. Lat. & Hispan. n. 118. Sylvest. beneficium 3. quest. 1. Gabr. 4. dist. 15. quest. 8. art. 1. D. Anton. 3. par. tit. 35. cap. 1. §. 3. Archid. & Ioan. Andr. cap. cum ex eo, de elect. in 6. Panorm. c. cum in curiis, de elect. §. inferiora. Armil. verbo beneficium, num. 85. Angel. clericus 7. num. 5. Sotos lib. 10. de insti. quest. 5. art. 6. vers. secundum cap. Rebuff. pract. benefic. tit. de non promoti intra annum, fol. 443. num. 11. & 2.

Nota primo, similiter Episcopos, & Archiepiscopos teneri intra tres menses consecrationis munus suscipere, aliis teneri ad fructuum restitutionem. Quod si intra totidem menses postea id facere neglexerint, Ecclesiis sunt ipso iure priuati. Sic Trid. sess. 23. cap. 12.

Secundo nota, conclusionem positam habere locum in vicariis perpetuis Ecclesiarum parochialium, quia hi vere habent animarum. Clement. vnica, de offic. vicar. Sig. Rebuff. ubi supra num. 4. Item habet locum tam in secularibus, quam in regularibus: unde si regulari detur parochialis Ecclesia, tenetur infra annum promoueri, aliis vacabit. Rebuff. ibi num. 7.

Tertio nota, procedere etiam conclusionem positam, licet habens beneficium parochiale non recipiat fructus primi anni, adhuc enim tenetur promoueri, aliis vacabit. Ratio, quia grex est eidem commissus, & habet pacificam beneficii possessionem, & sic propter eius periculum tenetur promoueri. Quare parate se tenebitur, vt eo tempore, quo fructus est percepturus, sit idoneus ad seruendum. Sic Rebuff. num. 11. & 12. Francus, Dominicus, & gloss. Perus. cap. commissio, de electione in 6. Notar tandem Rebuff. num. 13. hoc procedere, quando ad aliquod tempus fructus non percipit: si tamen quis retinetur sibi omnes fructus, & renunciat parochiali Ecclesia, is, qui nil percipit, promoueri non tenetur, quia cum de altari non vivat, & forte in vita sua non percipit fructus, seruire non tenetur, sed is, qui fructus recipit, tenetur sacra ministrare, eo mortuo tenebitur religio carius intra annum promoueri.

Quarto nota, conclusionem non esse intelligendam in Ecclesiis parochialibus collegiatis, vt

sunt Decani in collegiis, Priores, & Abbates in conuentibus. Rebuff. num. 27. Patet cap. statutum, de elect. in 6. & ratio est, quia non tantum periculum imminet, si isti sacerdotes non sint, cum plures sint in collegiis Sacerdotes, qui ex curati, vbi Sacerdotis concessionem possunt id facere, ad quod ipse tenetur. Sic Armil. Panorm. Angel. Sylvest. quest. 3. qui addit solum collegium large pro plebania sub se habente capellas, in qua sint Sacerdotes, qui curati vices suppleant.

Quinto nota, non habere etiam locum in Abbatibus, quia in his id non est statutum, & requiretur expresse mentio. gloss. cap. 1. de prebend. in 6. Rebuff. num. 21. ad dicit num. 26. peccare gaudeat Abbates, si iusto cessante impedimento, non promoueantur, siquidem non secundum Abbatiarum institutionem officium eis iniunctum exequuntur.

Sexto nota non habere etiam locum, si Ecclesia parochialis erigatur in cathedralem, quia percipit nomen parochialis. cap. cum nostris, de concess. prebend. Sic Cardin. Perus. quos refert, & sequitur Rebuff. num. 24. Item nec in dignitatibus estiam curatis, & sic Decanus etiam Ecclesie curate non amittit beneficium, si intra annum non promoueatur, quia Ecclesia parochialis simpliciter non comprehendit parochialem, quæ dignitas est, siquidem aliam habet qualitatem. Sic Ioan. Andr. Feder. & alij quos refert, & sequitur Rebuff. n. 29. & insert. num. 30. pœnam non promotionis non habere locum in Decanibus, Promouitur, aut Archidiaconatibus. Item non habet locum, quando Ecclesia parochialis esset principaliter vna prebenda, vel alij beneficio simpliciter, cap. extrinsecus, §. qui vero de prebend. cap. super eo, eodem titulo in 6. Ratio, quia cum accessorium sequatur naturam principalis, beneficium vnitum assumit naturam eius, cui vnitur, per cap. recolenti, in fine, de statu monach. Sic Anton. cap. 1. de fide vac. gloss. & communis dicto cap. licet canon. vt refert, & sequitur Rebuff. num. 31. Item non habet locum, si Ecclesia non habeat curam fori pœnentialis, sed tantum contentiosi. Ratio, quia ista non dicitur parochialis simpliciter, Sic Selua tract. de benef. 3. part. quest. 42. Staphilius de iuribus gratia 2. parte fol. 46. glossa dicit cap. licet canon. vers. parochialis sine. Gutierrez in allegat. allegat. 8. num. 3. Rebuff. num. 54. qui notat, quod si iterum habeat parochianos, tenebitur promoueri ab ead. quæ incipit habere.

Nota septimo non habere etiam locum, si duo præficiantur Ecclesie parochiali, & neutri sit commissa cura, quia duo non possunt esse curati eiusdem Ecclesie, licet plures possit habere clericos, esset enim monstrum, si duo capita haberet, nisi factæ essent due parochie, & partita cura de Papæ auctoritate. Unde si collegium committat curam duobus, neuter curam habeat, sed tantum cura exercitium, & cura erit penes collegium; quod si collegium committat vni ad tempus, ille non erit curatus, sed curati vicarius temporalis: si tamen vicarium perpetuum signaret, & is ab ipso susciperet literas regiminis, tunc ille haberet

R 4 curam,

curam, & intra annum teneretur promoveri. Clement. vna, de offic. vicar. Hæc Rebuff. citans plures a num. 63. usque ad 70.

9 Octavo nota à quo die numeretur annus, intra quem teneretur promoveri, numeratur quippe à die, qua in pacifica beneficij possessione est, vel per eum dat, quo minus esset. Sic colligitur ex cap. commissio, de elect. in 6. Sic docent Nauar. Sylu. D. Anton. Bernard. Diaz. Angel. ubi supra. Rebuff. ubi supra num. 41. quare dicit idem num. 45. cum annus iste computetur à die pacificæ possessionis adeptæ, & in Regno Franciæ pacificam possessionem quis non dicatur habere ante annum, ob id post annum pacificæ possessionis alteram habet ad promouendum. Quando verò dicitur possessio pacifica communiter, id enim esse peculiare in Gallia, dixi dubio 7. num. 5.

10 Sed quid si pater obtinuit Bullas beneficij curari pro filio, vel aliquis alias, & beneficiarius id ignoret, an priuabitur elapso anno. Rebuff. n. 54. aliter auiteret elapso anno, & imputetur obtinenti beneficium, quòd non admonerit futurum beneficiarium: at probabilius est non amittere. Ratio, quia cum ignoret se esse curatum, non currit ei tempus, nisi à die, quo scit, cum legitime exculatus sit. Sic Domin. dicto cap. commissio, Selua in ill. de benef. 3. part. quest. 3. fin.

11 Nona nota eam, qui non promouetur, non amittere beneficium, donec compleatur annus numeratus à die pacificæ possessionis, quare potest in fine anni curatum permutare eum alio beneficio, cum eo ante finem anni priuatus non sit, & is, cum quo permutatur, tenebitur intra alium annum promoveri, alias amittet. Sic Rota antiqua, Aufertius, Bellamera, Oldradus, Rochus, quos refert, & sequitur Rebuff. num. 37, 38, 39, & si possident beneficium curatum, qui non promptus est, moriatur vltima die anni, vacabit beneficium per mortem illius, cum adhuc non sit eo priuatus. Parisius, quem refert, ac sequitur Rebuff. num. 44.

12 Decimo nota posse Episcopum dispensare cum habente curatum, vt ratione studij literarum incumbendi non promouetur per septennium ad sacerdotium, dum tamen intra annum Subdiaconatus fiat, ita quòd nisi primo acceptationis anno subdiaconatus fiat, & infra octauum sacerdos, ipso iure perdit beneficium. Pater cap. eam ex ea, de elect. in 6. Sic Soro. Nauar. Angel. Arnil. Syluest. Gabr. D. Anton. ubi supra. Immo idem potest vicarius generalis Episcopi, & Capitulum sede vacante, quia eandem iurisdictionem, quam Episcopus, exercet, vt notat Felin. cap. cum olim quest. 8. de minor. Rebuff. in praxi benef. tit. de deuot. num. 64. Ita tenet Nauar. cap. quando, latine cap. 2. num. 59. Quam dispensationem potest etiam in fine anni concedere Episcopus illi parochi non promoti, modo intra illum primum annum promotus fuerit ad subdiaconatum. Ratio, quia donec elaboratus, non est priuatus beneficio, & sic ante anni finem poterit Episcopus ratione studij dispensare. Sic Rebuff. citans plures num. 43. & 44. Francus dicto cap. commissio, in principio, num. 3. Lapis allegat. g. num. 7. Domin. eodem cap. commissio, in principio num. 1. vers. in fine glossa. Anchar. num. 4. vers. facit etiam, & ibi Ioan. Andr. num. 2. vers. in glossa facta. Ex aliis verò causis nequit Episcopus dispensare, cum solum ex hac causa concedatur.

Rebuff. num. 8. late probans, idem Nauar. e. g. num. latine cap. 2. num. 59. Item si curatus dispensatione studij literarum studio non incurbat, nil prodest sibi dispensatio, sed ipso iure beneficio priuatus est, si infra annum non fiat sacerdos, cum causa dispensationis cesset. Sic Nauar. Sylu. Gabr. D. Anton. ubi supra.

Vndecimo nota quòd si propter legitimum impedimentum non potuit parochus promoveri intra annum, non amittit beneficium, quia, qui in culpa non fuit, penam pati non debet. Sic glossa, cap. licet canon, de elect. in 6. vers. priuatus, & plures alij quos refert, & sequitur Bernard. Diaz, & Rebuff. ubi supra num. 47. Angel. verbo clericus 7. n. 5. Nauar. Hispan. addit. ad num. 118. capit. 25. Lat. cap. 25. n. 116. Impedimentum verò legitimum, si beneficiarius egre valuit, vel Episcopus fuit impeditus, vel noluit eum promouere: non esset tamen legitima exculatio, si Episcopus proprius, qui noluit, vel nequit eum promouere, dedit ei literas dimissionis, vt ab alio Episcopo promoueretur. Esset etiam legitima exculatio, si beneficiarius citra culpam incurrit irregularitatem, vt per amissionem oculi, vel manus, & c. scilicet si culpa sua. Sic Bernard. Diaz aliquos referens, & notat Rebuff. num. 48. contra Egidium à Bellamera, quòd licet sine anni occurrat impedimentum, adhuc non amittit beneficium transacto anno; licet enim non possit parte anni restare promoti, at poterat illud beneficium resignare, vel permutare, vel dispensationem obtinere, & c. Quare finito impedimento tantum temporis ei dabitur, quantum restabat tempore impedimenti, per notata cap. cum ex eo, de elect. in 6. & per cap. si electio, eodem tit. id est, quantum tempus illius anni durauit impedimentum, & sic non dabitur integer annus cessante impedimento, vt optine Nauar. lib. 1. consil. tit. de temp. ordinat. cons. 1.

Ex hoc notabili inferitur decisio cuiusdam casus, scilicet an qui viginquatuor annos nactus est, possit opponi beneficio curato: quidam enim, teste Nauarro, negant; quando nullo ordine tunc erat initiatus. Ratio, quia recipiens curatum teneretur intra annum promoveri ad sacerdotium: at hic non potest, quia Trid. sess. 23. cap. 13. cauet tres interuenire debere annos inter susceptionem ordinum minorum, & presbyterij. At contrarium est verumum, scilicet posse se opponere, quia habet legitimam etatem ad curatum, vt patet ex dictis supra, & iustam causam, vt Episcopus dispense in interitus: quòd si noluit dispensare, exculabitur iste, tanquam legitime impeditus. Sic Nauar. cap. 25. Lat. num. 116. Hisp. verò addit. ad num. 118. capit. 25. P. Henriquez in suis scriptis.

Tandem nota est, qui beneficium amittit per non promotionem, non posse Episcopum conferre iterum illud beneficium, quia alias priuatio redderetur elatoria, dicto cap. commissio, & Clemens. nec in agro, & ceterum, de statu monach. Quod si à Papa impetretur, necessarium est mentionem in impetratione facere amissionis illius, quia est res, quæ longe difficiliorum redderet impetrationem. Sic Rebuff. num. 81. 82.

Ex dictis fit, quòd qui promouetur ad curatum, non est necesse, quòd sit sacerdos, sed quòd possit intra annum ad sacerdotium promoveri: at requiritur saltem, quòd sit in reuocabilibus constitutus:

fitus: nec lat est prima consuetudo, ne beneficium requirere ordinem sacerdotij vilescat. Sic Lambert. de iurisdictione lib. 2. 1. part. art. 3. quest. 7. principal. num. 33. 34. dicens esse omnium Doctorum super cap. 21. de insti. in 6. vbi id tenet Francus: & sic dicit Lambertinus ibi, quòd licet beneficium sit simplex, si in fundatione iussit fundator, vt daretur sacerdoti, licet ex causa possit Episcopus eum consensu patroni dispensare, vt detur non sacerdoti, at debet habere saltem ordines minores, licet non sit necesse, vt habeat etatem requisitam ad sacerdotium intra annum recipiendum, quia non est beneficium caratum. At falsò dicit Lambert. esse omnium, quòd debet esse in minoribus, quia contrarium dicit Arch. cap. cum ex eo, in principio, verbo subiectus, de elect. in 6.

17 Hic disputandum est, an qui recepit dictum beneficium curatum, non intendens promoueri intra annum, teneatur fructus restituere? Sed de hoc dixi late lib. 7. de matrim. diffin. 45. usque ad num. 12. & ibidem etiam dixi à num. 13. an idem sit dicendum de recipiente beneficium simplex non intendente promoueri.

D V B I V M XXIII.

An quando decreto aliquo Concilij, vel Papa cauetur, vt qui tale admisit crimen, amittat ipso facto, vel iure beneficium, teneatur, qui illud admisit, resignare beneficium ante aliquam sententiam iudicis.

Ratio dubitandi est, quia esto alius bonis verum sit, vt licet quis priuatur ipso iure, adhuc tamen requiritur sententia declaratoria criminis, id est, quia illum sunt domini priuari, & ita requiritur aliqua sententia, vt dominio, & possessione priuatur: at cum beneficiarij non sint domini beneficiorum, sed dispositioni Ecclesiæ subliminus videtur requiri, vt illis priuatur, & potest Ecclesiæ ea tali lege concedere, vt qui tale crimen fecerit, nulla expectata sententia perdat: quòd videtur facere, quando dicit ipso iure amittere: sicut dum vir legat vxori, si castè vixerit, vxor non caste viuens tenetur nulla expectata sententia legatum restituere, secundum communem.

Duplex est sententia. Prima tenet, teneri nulla expectata iudicis sententia renunciare beneficium, & illud statim, ac scilicet perpetravit, perdere: & patet id ratione posita, & sic tenent specialiter in beneficiis, licet in aliis bonis oppositum doceant, Menchaca lib. 1. controuers. frequent. cap. 7. num. 33. Nauar. cap. 23. Lat. & Hisp. num. 67. Perez lib. 2. ordin. tit. 9. I. vltima, sub finem. Vbi hoc esse tutius dicit, & sic consulendum, vt officij, vel beneficij reuadationem impetret. Idem tenent alij vniuersaliter docentes, quando canon priuatur ipso iure, vel facto bonis, nullam requirit sententiam, vt teneatur illa renunciare: hi sunt Anton. Gomez lib. 3. variar. cap. 2. num. 5. Panor. & Felin. cap. 1. de consuet. Tiraquel. I. si inquam, C. de reuoc. donat. vers. reuocatur, num. 236. vbi plures refert, Castro lib. 2. de iust. a heretic. panis. cap. 6. & lib. 2. de leg. par. vlt. per totum, sed maxime cap. 9. & 10. Anton. Gabriel, tomo 3. commun. opin. fol. 148. conclus. 217. & plures alij

Iurisperiti, quos Castro, & Cordus. ubi infra referunt.

Secunda sententia docet non teneri resignare beneficium, licet dicit canon ipso iure amittere, vsque ad sententiam iudicis saltem criminis declaratoriam, & sic ante illam posse illo frui. Ratio, quia ille habet ius in beneficio, & est verò dominus fructuum, secundum veritatem declarationem: vt autem quis re, quam possidet, priuatur in penam criminis, oportet, vt sententia aliqua procedat, quia natura abhorret, vt idem sit agens, & patiens. Ita expresse in beneficio docet Sorus lib. 1. de iust. quest. 6. art. 6. sine. Petrus de Conari. lib. de remedio laforum, 3. part. 2. 9. Cord. lib. 1. quest. 9. 3. 6. & Menchaca sententiam, quam loco citato tenent, ipsomet retractat lib. 1. controuers. frequent. cap. 10. num. 34. Idem in simili docent alij, nam in cap. pro humani, de heretic. in 6. statuit, vt aliam ipso facto amittatur beneficium omne, & dignitatem, nulla alia requisita sententia, & tamen plures docent, non teneri dimittere beneficium ante sententiam declaratoriam, & dicunt nulla alia requisita sententia intelligi non declaratoriam, sed condemnatoriam: hi sunt Sorus dicto art. 6. ad 8. Syluest. verbo Affassium, quest. 3. Angel. num. 4. Rosel. num. 1. Arnil. num. 1. Tab. ubi Ledem. 2. 4. quest. 15. art. 3. vers. Tertia conclusio, fol. 120. pag. 4. Archid. & Ioan. Andr. dicto cap. pro humani. Idem colligitur ex aliis, qui vniuersaliter docent, quandoque imponitur pena priuationis ipso facto, vel iure, qualis imponitur heretico, & reo lese maiestatis, adhuc requirit ad priuationem aliquam sententiam saltem declaratoriam. Hi sunt Anton. Gabr. tomo 3. commun. opin. lib. 14. vers. Priuatio, fol. 170. Ledem. ubi supra, & quest. 18. art. 2. dub. 10. fol. 257. Menchaca de success. progressu, in praxi, lib. 1. num. 98. & lib. 3. aliam quest. e. 29. num. 19. & lib. 1. controuers. frequent. cap. 10. num. 34. Medina 1. 2. quest. 96. art. 4. vers. Ad tertium variè, & vers. ad quartum responderi. Perez lib. 8. ordin. tit. 18. fol. 354. & lib. 2. tit. 23. l. finali, pag. 434. vers. iste tamen. Padilla l. si quis maior, C. de translat. n. 58. Angel. verbo panis, num. 1. Rosell. absolutio 1. 5. 19. & verbo panis, num. 8. T. ibi ex communicatio 2. 8. 9. Syluest. heretic. 1. quest. 8. & verbo Affassium, quest. 3. Arnil. verbo Affassium, num. 2. verbo hereticus, n. 5. Sorus ubi supra. Victoria relictione 1. de India, num. 14. Alcocer lib. de iudi. cap. 23. vers. heretico, & cap. 42. Medina C. de relict. quest. 1. vers. ad propositum. Contradus de contractu quest. 7. tract. 2. consil. 2. Directorium lib. 1. tit. 9. Cord. lib. 1. quest. 36. Cou. 4. decret. 2. part. cap. 6. §. 8. num. 10. Adrian. quodlib. 6. art. 1. vers. Tertia infero. Cateran. 2. 2. quest. 62. art. 3. fin. & quest. 12. art. 2. Simeancus lib. de insti. tit. 9. num. 249. 250. 251. Mexia pragmat. panis, consil. 6. n. 64. 65. 66. 67. 68. plures referens Maior. 3. d. 25. quest. 3. sine. Petrus de Conar. ubi supra.

Sic conclusio: Hæc secunda sententia est multo probabilior, & eam etiam in materia beneficij docuit Henriquez in suis scriptis, de quo dixi dicto lib. 2. summa. cap. 22. num. 20. & cap. 39. num. vltimo, & lib. 6. sum. cap. 15. num. 65. & cap. 17. num. 39.

DVBIVM XXIV.

An si canon inbeat, ut qui tale admiserit crimen, ipso facto absque aliqua declaratione perdat beneficium, requiratur adhuc iudicis sententia, ut perpetrans illud crimen, teneatur illud beneficium resignare.

Dplex est sententia.

Prima dicit tenei resignare ante iudicis sententiam, ut extraneas ambitione, de rebus Ecclesie non alienentur, ut clericus, qui bona Ecclesie alienat, ipso facto sit priuatus omnibus beneficiis, & illa absque alia declaratione vacare censentur. Ratio est, quia ut dixi dub. preced. quando canon dicit ipso facto, vel iure amittere, tantum requiritur sententia declaratoria, ergo si canon addat, nulla requisita sententia declaratoria, nulla profus requiritur sententia. Ita tenent Syluest. verb. Assensus, quest. 5. & verbo Employment, quest. 2. Armil. verbo Assensus, num. 2. Rosella ibi, num. 1. Menchaca lib. 1. contrauersi sequent. cap. 7. nam. 18. Cord lib. 1. quest. q. 36. & sermo nota. In idem inclinatus, licet dubius, lib. 1. de inst. quest. 6. art. 6. per.

Secunda sententia tenet, licet lex dicat nullam requiri sententiam, vel declarationem ad incurrendam penam, adhuc requiritur iudicis executionem, & sententiam declaratoriam, & sic potest explicari, quod nulla requiratur sententia declaratoria, scilicet penae, bene tamen delicti. Ratio, quia cum pena consistat in passione, non tenetur quis ipsam sibi inferre, sed fat est, si iudici executioni pateat. Ita Couar. referens priorem sententiam, & dicens esse falsam 4. decret. 2. part. c. 6. §. 8. num. 10. Mexia pragmat. consil. 6. num. 136. fater huc sententiam Decius cap. 1. de consil. n. 10. ubi assertit etiam lata sententia non tenei hareticum dare bona, donec iudex exequatur, quod esse probabilissimum, & plures grauilimos auctores receperit, fatetur Padilla l. q. qui mater, C. de translat. num. 58.

Sic conclusio: Probabilior est hae secunda sententia propter rationem positam, & eam tenuit P. D. Hentiquez in suis scriptis, & in casibus conscientiae Granata anno 1779. mense Septembris. De haretico autem quando, & quomodo amittat beneficium, late dixi lib. 2. summa cap. 26.

DVBIVM XXV.

An quando quis per iudicem sententiam priuatur beneficio, & alteri confertur, ut cui confertur, licite retineat, etiam si postea nouerit sententiam fuisse iniustam.

Nota duplicem esse sententiam: quaedam est declaratoria, scilicet quando duo litigant, cuius sit beneficium, & iudex per sententiam declarat esse huius: quaedam priuatiua, quando scilicet iudex per sententiam priuat aliquem beneficium, propter delictum aliquod. Insuper sententia iniusta tripliciter contingit. Primò ex parte ferentis tantum, quando scilicet iudex male iudicauit, quia contra allegata, verum res illa erat illius, cui applicauit. Secundò ex parte rei tantum, quando scilicet iudex bene, & secundum

allegata sententiam tulit, allegata fuerunt falsa, & sic res non erat illius, cui applicata est. Tertiò iniusta ex parte rei, & ex parte ferentis.

Prima conclusio. Quando sententia declaratoria est iniusta, huc ex parte rei, huc ferentis, siue quomodocumque is, cui applicatur beneficium, tenetur, cognita sententiae iniustitia, illud resignare: sicut si res aliena mihi per sententiam iniustam applicetur, teneor cognita veritate, nisi praescripto, eam restituere. Conclusio est certa, & omnium Doctorum, quos referam.

Secunda conclusio. Quando sententia est priuatiua, & iniusta ex parte ferentis & rei, certum etiam est, eum, cui applicatum est beneficium, tenei resignare. Similiter etiam quando sententia est iniusta ex parte ferentis, quia scilicet male etiam contra allegata, sententiam tulit. Sic Doctores citandi.

At dubium est, quando sententia priuatiua tantum est iniusta ex parte rei, quia scilicet iudex bene, & secundum allegata priuauit quemdam beneficium: at priuatus tenei non contraxerat illud delictum, An is, cui tale beneficium applicatur, possit tamen conscientia recinere. Triplex est sententia.

Prima tenet, quod si condemnatus non appellauerit, alter manet iustus in conscientia, quia qui non appellat, consentire videtur, sicut si appellauerit, tunc enim licet iniuste non fuerit additus, non censetur consentire. Sic Panorm. cap. 1. de concess. praebend. & Innoc. cap. quia plerique, de immuni. Eccles.

Secunda sententia asserit, non esse differentiam inter res saeculares, & beneficia Ecclesiastica: unde sicut si per iniustam sententiam a parte rei, iustam tamen ex parte iudicis, quis priuatur re sua, & alteri confertur, tenetur ille, cognita veritate, restituere, sic in beneficiis Ecclesiasticis, quia nulla apparet differentia. Sic Medina quest. 3. de restitu. causa 7.

Tertia sententia est, cum hac distinctione, si sententia priuatiua beneficii sit iniusta ex parte ferentis, quia scilicet Praelatus iniuste illum priuauit, tenetur possessor, cognita veritate renunciare, & Praelatus alteri restituere. Si vero fuerit iniusta ex parte ferentis, iniusta uero ex parte rei, non tenetur possessor, cognita veritate, illud resignare, nisi fuerit ille criminatus, qui falso accusauit. Et hoc tantum procedit in beneficiis Ecclesiasticis, quae auctoritate Praelatorum dantur, nam in aliis rebus, etiam si sententia sit iniusta ex parte ferentis, tenetur alteri, cognita veritate, restituere, ut notat Innoc. ibidem. Unde si quis tenetur bona restituere haretico, ubi scierit falso delatum de haretico fuisse. Et ratio differentiae inter hae est, nau rei familiaris priuati ipsi sunt domini, quare si propter crimen ipsi falso impositum, licet satis probatum, priuatur ipsa, ubi veritas constiterit, restituenda ipsi est; at uero non sunt priuati domini beneficiorum Ecclesiae, sed ipsa Ecclesia, & Papa dispensator, qui hac lege dispensat, ut si fuerit accipiens sententia iniusta ex parte ferentis illo priuatus, non sit ipsi restituendum. Et hoc tenet Sotus lib. 3. de iust. questione 4. art. 5.

Tertia conclusio. Hae sententia est probabilior.

Prima conclusio. Quando sententia declaratoria est iniusta, huc ex parte rei, huc ferentis, siue quomodocumque is, cui applicatur beneficium, tenetur, cognita sententiae iniustitia, illud resignare: sicut si res aliena mihi per sententiam iniustam applicetur, teneor cognita veritate, nisi praescripto, eam restituere. Conclusio est certa, & omnium Doctorum, quos referam.

Prima tenet, quod si condemnatus non appellauerit, alter manet iustus in conscientia, quia qui non appellat, consentire videtur, sicut si appellauerit, tunc enim licet iniuste non fuerit additus, non censetur consentire. Sic Panorm. cap. 1. de concess. praebend. & Innoc. cap. quia plerique, de immuni. Eccles.

DVBIVM XXVI.

An possit Episcopus dispensare, ut beneficium aliquod detur non habenti qualitates a fundatore requisitas, de consensu tamen patroni.

Exemplum sit, iubet testator, quod talis capellania, quam fundat, tradatur alicui, qui vel sacerdos, vel Doctor sit, &c. Dubitatur an possit Episcopus de licentia patroni dispensare, ut concedatur non habenti eiusmodi qualitates.

Rochus de Cuxte tract. de iur. patron. vers. pro eo quod cum dicitur consensu, quest. 1. §. tenet non posse, quia Episcopus nequit in uoluntate dispensare, sed solum Papa, Clemens, quia contingit, de relig. dom. idem decisio Capellae Tolosanae, Bald. Guido, ut refert, & sequitur Gutierrez consil. num. 19. Azebedo lib. 1. recopil. tit. 6. l. 5. num. 2. nisi (itaquit) sit primus fundator.

At dicendum est, quod licet Episcopus cum consensu patroni non possit statuere, ut semper conferri possit beneficium fundatum ei, cui non insunt qualitates in fundatione requisitae, potest tamen semel, vel iterum dispensare, ut de consensu patroni haereditis fundatoris confertur, iusta interueniente causa, ei, cui non insunt tales qualitates, v. g. erit iusta causa, iuxta Lambertinum, & Corletum ubi infra. Si presentandus sit de familia ipsius testatoris, cum quo facilius est dispensandum, vel si est persona nimis docta, & morigerata, & sic vitilis ipsi Ecclesiae. Ratio, quia id, quod facit haeres, patronus ex causa iusta cum consensu Episcopi, velut commissarius, uideretur ipse committens facere, cum eius personam representet, & sumus in casu, in quo, si ipse fundator uiuere, pro uicia uice ex illa causa fecisset. Sic tenet Nauar. cap. quando, cap. 3. Hisp. num. 69. Lat. num. 73. & lib. 3. consil. tit. 4. de cleric. non residuo. conf. 7. Mandosius signatur. gratis, verbo, derogationes. Casar Lambert. de iur. patron. lib. 2. p. art. 30. quest. 7. principali, num. 20. Corletus, Chalozzi, & Panorm. cap. cum accessissent, de consil. & ubi Felin. num. 19. Spino speculo testam. glossa 4. principali, num. 68. modò (inquit) non damnificetur tertius, cui est ius ad capellaniam acquisitum: & haec est communis secundum Berolum consil. 5. num. 34. & 42. & dicunt hi Doctores aliquando Episcopus, ut haec prius agitata, sic fecisse. Ad idem est Anton. cap. finali, de restam. ubi dicit, quod ex causa uili relicti pro annuatario potest vna uice in alios usus conuerti, et sic Granate occurrenti casu quidam ualde doctus Iurisperitus consuluit. Idem Petrus a Bario, quem refert Gutierrez. Idem Rebuff. prag. 3. part. signatura, verbo, Necnon iur. patronatus, num. 46.

Nota primò, quod si sunt multi patroni, requiritur consensus omnium, nec fat est, ut maior pars consentiat, quia omnes eum representant, & non maior pars. Lambert. ibi num. 31.

Secundò nota, quod Lambertinus ibi n. 15. 26. limitat hanc sententiam, nisi testator ultra qualitates requisitas apponeret clausulam prohibitoriam, ut si dicat, uolo presentari ad hoc beneficium sacerdotem, &c. & ultra procedit prohibendo, ne alius, quam sacerdos presentetur, vel si dicat, uolo presentari, nisi sacerdotem, vel uolo omnino sacerdotem presentari. Dicendum tamen

etiam in hoc casu tenere verum nostram sententiam: immo, & quando testator diceret, nolo ut patronus possit aliter disponere. Et sic absolute absque tali limitatione docent ceteri Doctores, quia sensus huius clausulae est nolle, ut aliter fiat de ordinario, vel etiam vna uice absque causa, & dispensatione Episcopi. Sic quidam Iurisperitus, quem ego consului.

Tertiò nota, quod si causa sit necessaria, & patronus requisitus nolit praestare consensum, potest Episcopus inuito patrono dispensare, ut quando bona capellaniae aded decreuerit, ut nullus inueniatur idoneus, qui illam admittere uelit cum illis conditionibus, vel etiam ex causa multum utili Ecclesiae, ut si esset persona Ecclesiae illi uirilissima. Sic Felin. num. 19. 20. de quate uide Lambertinum 3. lib. quest. 5. principali, art. 1. & q. 6. principali, art. 1. Immo licet testator petat residentiam, potest Episcopus de consensu patroni ex causa dispensare, ut non resideat. Nauar. dicto consil. 7. sine.

Quartò nota, quod si causa sit necessaria, & patronus requisitus nolit praestare consensum, potest Episcopus inuito patrono dispensare, ut quando bona capellaniae aded decreuerit, ut nullus inueniatur idoneus, qui illam admittere uelit cum illis conditionibus, vel etiam ex causa multum utili Ecclesiae, ut si esset persona Ecclesiae illi uirilissima. Sic Felin. num. 19. 20. de quate uide Lambertinum 3. lib. quest. 5. principali, art. 1. & q. 6. principali, art. 1. Immo licet testator petat residentiam, potest Episcopus de consensu patroni ex causa dispensare, ut non resideat. Nauar. dicto consil. 7. sine.

etiam in hoc casu tenere verum nostram sententiam: immo, & quando testator diceret, nolo ut patronus possit aliter disponere. Et sic absolute absque tali limitatione docent ceteri Doctores, quia sensus huius clausulae est nolle, ut aliter fiat de ordinario, vel etiam vna uice absque causa, & dispensatione Episcopi. Sic quidam Iurisperitus, quem ego consului.

Tertiò nota, quod si causa sit necessaria, & patronus requisitus nolit praestare consensum, potest Episcopus inuito patrono dispensare, ut quando bona capellaniae aded decreuerit, ut nullus inueniatur idoneus, qui illam admittere uelit cum illis conditionibus, vel etiam ex causa multum utili Ecclesiae, ut si esset persona Ecclesiae illi uirilissima. Sic Felin. num. 19. 20. de quate uide Lambertinum 3. lib. quest. 5. principali, art. 1. & q. 6. principali, art. 1. Immo licet testator petat residentiam, potest Episcopus de consensu patroni ex causa dispensare, ut non resideat. Nauar. dicto consil. 7. sine.

Quartò nota, quod si causa sit necessaria, & patronus requisitus nolit praestare consensum, potest Episcopus inuito patrono dispensare, ut quando bona capellaniae aded decreuerit, ut nullus inueniatur idoneus, qui illam admittere uelit cum illis conditionibus, vel etiam ex causa multum utili Ecclesiae, ut si esset persona Ecclesiae illi uirilissima. Sic Felin. num. 19. 20. de quate uide Lambertinum 3. lib. quest. 5. principali, art. 1. & q. 6. principali, art. 1. Immo licet testator petat residentiam, potest Episcopus de consensu patroni ex causa dispensare, ut non resideat. Nauar. dicto consil. 7. sine.

DVBIVM XXVII.

An beneficium saeculare Religioso collatum ex dispensatione Nuncij, cum clausula, ut intra annum nonam provisionem illius obtineat à Papa, uacet non obtenta tali provisione intra annum.

Quidam Religiosus impetrauit à Nuncio Breue quoddam, ut possit saeculare beneficium obtinere, cuius clausula fuit haec: Auctoritate Apostolica, qua in hac parte fungimur, dispensamus tecum, ut ad capellaniam praefatam institui, & cum institutus fueris, ipsam retinere possis, dummodo intra annum à Papa nouam provisionem, seu dispensationem obtineas. Non attulit hanc, nisi post multum, atque inquit Pontifex in ea: Dispensamus tecum, ut possis obtinere capellaniam, si tibi alias canonice conferatur, aut eligaris, praesentis, vel assumaris ad illam. Dubitatur ergo, an capellania huic data uirtute Bullae Nuncij uacauerit, & sic opus sit, ut de nouo conferatur, & sic fructus illos medij temporis non fecerit suos.

Et uideretur, quod uacauerit: primò, quia non est impleta conditio, quam posuit Nuncius in sua dispensatione: secundò, quia id uideretur significare Papa in sua Bulla, scilicet requiri nouam collationem, dicit enim, si instituaris, &c.

Respondetur non uacasse, sicut non esse necessitatem nouam collationem. Ratio, quia illud, dummodo intra annum, &c. positum à Nuncio, non est conditio, sed modus. Tum quia institutiones beneficiorum sunt actus legitimi, qui non recipiunt conditionem, iuxta Lambertinum, ff. de reg. iuris, & cap. illud, cod. tit. in 6. & patet ex e. quam pio 1. q. 2. & tenent glossa cap. si ex auiis, de rescript. in 6. vers. à Romano, & 7. quest. 1. cap. pastoralis, vers. quod nunc. Panorm. cap. significasti, de elect. num. 5. & Francus cap. 2. de elect. in 6. num. 4. Sebastianus Sapia addit, ad Panorm. dicto cap. significasti, verbo, in aliquo, ubi

vbi hi omnes docent solum Papam posse absque vitio simoniae has apponere conditiones: & vt bene Panorm. docet *ibi*, nec Papa potest apponere, quando inducerent simoniam de iure diuino. Tum etiam, quia haec dictio *dimmodo*, adiecta actui perfecto non inducit conditionem, sed modum, vt dicit tibi, vt probatur *lib. 3. de matris. disp. 33. num. 2.* & in hoc casu adicitur actui perfecto, scilicet, dispensamus, vt statim possis institui. Tum denique, quia quando actus institutus est, vt statim sortitur effectum, non recipit conditionem, repugnat enim conditio naturae talis actus, vt bene Couar. 4. *decret. 2. part. cap. 3. incho. num. 3.* & ratio est, quia conditio suspensio effectum, vique ad euentum conditionis: sed hic actus dispensationis institutus est, vt statim sortitur effectum, scilicet, vt statim possit recipere praebendam; ergo illud verbum, *dimmodo*, non est conditio, sed modus: sed quando institutio est modalis, non cessat propter non implentium modi, sed potest cogi institutus adimplere modum, vt dixi *lib. 5. de matris. disp. 19. num. 9.* Ergo non vacat haec praebenda, eo quod non fuerit modus adimpletus. Et confirmatur ex *l. Mauius ff. de manum. testam. vbi dicitur illa, quod libertas relicta seruis, sub hac conditione, vt per annum assistant monumento, non cessat, eo quod conditio non est impleta, sed compelli possunt serui assistere; quia inquit testis testator statim voluit esse liberos: ergo similiter in nostro casu eam voluntas Nuncij facit, vt dispensatus statim beneficium allegetur, non cessabit ob non implentium modi. Amplius confirmatur ex glossa altius referente *cap. non potest. de prob. in 6. vers. trahere. vbi dicit, quod si Papa conferat alicui beneficium duplex, dimmodo in altero ponat substitutum, licet non sonat, valet collatio, compellet tamen ponere; ergo similiter in nostro casu. Item, quia collatio huius beneficii non fuit ad tempus, tum quia nullam est verbum in Breui, quod tale quid significet; tum etiam, quia solus Papa potest ad tempus conferre beneficia, vt bene glossa *cap. vnico. de capell. in 6. vers. Perpetui. & ibi Francus num. 1. Domin. num. 8. & eodem cap. si gratio. num. 1. sine. Francus cap. 2. de elect. in 6. num. 4. Abbas cap. si constituit. n. 2. de accusat. & ibi Anan. num. 8. glossa cap. si gratio. de rescript. in 6. vers. a Romano. & cap. pastoralis 7. quest. 1. vers. gubernare. Sebastianus Septa vbi supra. Felin. cap. finali. de iudic. num. 6. vbi addit Legatum a latere hoc non posse: immo esse simoniae conferre beneficium sub conditione, vel ad tempus. Et quamuis possit conferre ad tempus, explicata opus erat: nec est verbum vllum in Breui Breui, quod vacationem, aut priuationem beneficii imponat, si intra annum non afferret Breue Pontificium: & priuatio beneficii non est inducenda, nisi iure expressa sit, vt late Bernard. Diaz *practica crimin. cap. 131.* Item quia, si afferretur Breue Pontificium intra tempus praecipuum a Nuncio, platum est non fore necessarium noam collationem, quandoquidem non est cui praecedens non valeret; ergo idem dicendum est, licet attulerit Bullam post dictam tempus, siquidem (vt probatur) nihil est, quod cogat dicere collationem illam, qua semel valida fuit, iam cessare. Nec obstant verba Bullae Papae, quatenus dicunt, *Dispensamus, vt possit obtinere capellaniam, si promouerit, instituat, &c.****

Cum enim haec verba tacite insint, licet non apponantur, quia iuxta *cap. beneficium, de regul. iuris in 6.* beneficium non potest obtineri sine canonica institutione, nil alius operatur, quam si non apponentur, iuxta regulam vulgatam, *ea, qua iure insunt, etiam si ab homine expressa fuerint, nihil operantur.*

Obiicies, nam *l. si ita restitutum, §. si si vult ff. de leg. 1. dicitur, quod si testator legat centum Titio, si vult, est legatum conditionale: secus si legat simpliciter, & tamen conditio, si vult, tacite intelligitur, cum legatarius possit repudiare legatum; ergo falsa est regula. Respondit Panorm. *cap. significasti. de elect. num. 6.* quod regula intelligitur, quando non alio modo apponitur, quam tacite intelligitur: at in hoc casu non sit expressio, vt tacite intelligatur, nam quando relinquit, si vult, suscipiendo effectum legati in euentum conditionis, vnde nil acquiritur legatario, antequam declaret voluntatem suam, vt habetur *l. si vult. de legat. 1.* sed quando simpliciter legatur, acquiritur legatario etiam ignorans, licet excommunicabiliter, si noluerit acceptare, quia dispositio est pura, *l. cum pater. §. si da. ff. de legat. 2.**

D V B I V M XXVIII.
An possit Clericus patronus alicuius beneficii simpliciter presentare se ad illud beneficium.

D Vplex est sententia.

Prima negat propter *cap. per nostras, de iure patron. Item* quia licet ille textus loquatur de perlatu; at iuxta glossam *ibi*, ratio textus est, quia debet esse distinctio inter dantem, & recipientem, que in omnibus etiam beneficiis simplicibus procedit. Sic tenet Abbas *dico cap. per nostras, de iure patron. And. Syluest. verbo ius patronatus, quast. 7. num. 8. Angel. ibi num. 18. Armil. num. 9. Tabien. quast. 17. glossa cap. consulti. de iure patron. Sarmientus vbi supra.*

Fatentur tamen aliqui ex his Doctoribus, quod potest patronus presentare filium suum, et si sint plures patroni, possunt vnus de se ipsis presentare, *cap. cum in iure, de elect. Sic Syluest. Angel. Armil. Tabien. ibi glossa, & Panorm. dicto cap. consulti.* Item potest Episcopus mortu proprio conferre patrono beneficium: nec obstat, quod institutio facta sine presentacione est irrita, quia patronus acceptando collationem videtur consentire, nec tamen se ingerere. Sic Syluest. *ibi Panorm. dicto cap. per nostras.* Immo dicit posse emitte hanc patronum pieces pro se, secus se presentare, quia fundens praesens, non potest esse debito, quod facit patronus praesentans; & quod hoc possit Episcopus, dicit Sarmientus *8. select. super l. cum quidam, ff. de legat. 2. num. 25.*

Secunda sententia verior tenet, posse, quia ratio textus non est, quod debet esse distinctio inter dantem, & recipientem, quia presentans non dat beneficium, sed instituens, siue confertens: sed ratio est praesumptio ambirionis, quae cessat in beneficiis simplicibus. Sic Casar Latin. *de iure patronat. §. part. secundi libri, quast. 8. principalis art. 2. num. 2. & addit. num. 6.* quod hic vocatur beneficium simplex, non solum sine cura, sed

sed etiam personatus non habens magnam, & honoratam Ecclesiam nec magnos redditus.

Nota primo, quod militare nemo se potest, etiam in beneficio simpliciter, *cap. finali, de instant. nec sibi conferre beneficium, nec se eligere, quia debet esse distinctio inter dantem, & accipientem, & institutio confert omne ius instituto, dicto cap. finali, & cap. ex frequenter, de institut. Electio etiam tribuit ius electio, glossa *cap. quanto 63. dist. Panorm. cap. quere laud. de elect. Sic Lambert. ibi num. 10.**

Secundo nota, quod patronus alicuius collegij potest se ad illud presentare, dimmodo non praesentet se ad dignitatem, sed vt possit ingredi collegium pro disciplina acquirenda; quia in hoc non est ambitio. Lambert. *ibi num. 10.* Item potest patronus delegare alteri pro hac vice, vt praesentet, & sic potest presentare patronum. Sarmiento, & Panorm. *ibi.*

D V B I V M XXIX.
An renunciatio beneficii, vt sit valida debeat fieri in manibus Episcopi? & an requiratur consensus patroni, quando beneficium est patronatum.

Sit prima conclusio: Licet renunciatio beneficii, vt dixi dicam debeat fieri, vt sit valida in manibus Episcopi, at si est beneficium iuris patronatus, requiritur consensus patroni, quia eius interest: & hoc, sine patronus sit Ecclesiasticus, siue laicus, *cap. in Lateranensi, de praebend. Sic Innocent. cap. finali in fine, de renunc. Butrio cap. quid in dubio, de renunc. Panorm. cap. significatum, de praebend. & ibi Innocent. Cardin. Clement. penult. de renunc. Rochus tract. de iure patronat. verbo honorificum, quast. 3. Lambert. de iure patron. lib. 3. §. 1. principalis, art. 5.*

Secunda conclusio: Renunciatio beneficii, vt valida sit, non facit, vt fiat in manibus patroni, vel cuiuscumque, sed necessario debet fieri in manibus Episcopi, vel superioris. Sic habetur *cap. nisi cum prolen. cap. adinuenit. & cap. quid in dubio, de renunc. Sic Innocent. Butrio, Emicus dicto cap. quid in dubio; Alber. Ioann. And. & alij multi, quos refert, & sequitur Couar. 1. *inor. cap. 1. num. 6. Felin. cap. in nostra. coroll. 3. num. 31. de rescript. Ceteri Lambert. vbi supra. Nauarr. cap. si quando de rescript. except. 6. num. 2. & 8. accepta, de rescript. huius opposit. 7. coroll. 5. num. 26. 17. & 28.**

Nota primo, quod licet omnes in hoc conueniant, est tamen grane dubium, an talis renunciatio valeat in periculo diuini ipsius renunciantis: aliqui enim tenent non valere talem renunciacionem in praedictum Ecclesie, vel superioris, quoniam Ecclesia, vel superior potest illum repescere, si vult; at valet in praedictum renunciantis, non enim potest redire ad beneficium in eoque ministrare sine licentia superioris, vel Episcopi. Sic glossa *dicto cap. quid in dubio, vers. in manum, & cap. quid Dei timorem, vers. ministrare, de statu monach. Syluest. verbo renunciatio, quast. 3. Tiracuell. de rescript. ligatur. §. 26. glossa 2. num. 10. Flam. de resignat. benef. lib. 7. quast. 1. num. 13. & num. 13. dicit id esse verum etiam in renunciacione facta cum laico. Idem Goffredus, Philippus, & Agidius *dicto cap. quid in dubio.* Idem tenent Th. Sanchez *Consil. moral. Tom. 1.**

Butrio *dicto cap. quid in dubio, imitans num. 8.* quando renunciatio fieret in manibus clerici, qui tamen non esset talis: secus quando fieret in manibus laici, tunc tunc nullo modo valet: & hanc sententiam dicit pluries secutum Panorm. *cap. quid Dei de statu monach.*

Ceterum iusto verius est, talem renunciacionem non esse etiam validam in praedictum renunciantis. Ratio, quia *dicto cap. quid in dubio, dicitur, quod talis renunciatio nullam obtinet firmitatem: ergo non valet etiam in praedictum renunciantis. Secundo, quia, si est obligatus beneficis, & ibi non tam veritas vilitas, quam si sit renunciantis, quam utilitas publica, *cap. si §. re. de renunc. ibi. Non debet deferre se ipsam suam.* Sic tenet dicens communem omnium sententiam esse, *l. auermit. dicto cap. quid Dei, num. 4. & cap. ad aures de haer. qua. 2. num. 7.* vnde subdit puelle sic renunciacionem administrare in beneficio, antequam superior ratam habeat illam renunciacionem: *Tenet tamen inquit dicto cap. quid Dei, num. 4.* renunciatio hoc quod in praedictum renunciantis, vt superior possit eam potius ob delictum suum, vel eam ratam habere. Eandem sententiam, scilicet non valere etiam in praedictum renunciantis, tenent Ioan. And. *cap. quante, de translat. praeb. Hollicut. cap. ex ore, de hi. que sunt a maiori parte. Rebuffus de pacifica possessore, num. 149.* Nauarr. dicens priorem sententiam nullo iure probari, *dicto cap. accepta, loco citato, num. 31.* Couar. vocans priorem sententiam falsam, *lib. 1. variat. cap. 5. num. 6. Cardin. dicto cap. quid in dubio.**

Secundo nota, quod Rebuffus *ibi* limitat hanc conclusionem, quando renunciatio fieret in manibus laici verbaliter tantum, secus si esset verbo, & facto, quia scilicet facto ipso dimittit beneficium, sed hanc limitationem bene reprobatur Nauarr. *dicto cap. accepta, vbi supra, num. 35.* Et sic dicendum est cum communi sententia in vtroque casu renunciacionem esse omnino inuaidam.

Uinc sit renunciacionem beneficio Ecclesiastico fuisse licentia superioris, adhuc post ipsam renunciacionem verum habere iussum, & ius in eo beneficio, donec ea renunciacione per superioris admittam fuerit, & sic vique tunc beneficium non vacare, nec posse impetrari, vt vacans. Sic Innocent. Butrio, Emicus *dicto cap. quid in dubio; Felinus supra. Nauarr. dicto cap. accepta, supra num. 26. 27. 28. Alber. Ioann. And. Cassianus, Carolus Molinarius contra Ludouicum Gonzalez, quos refert, & sequitur Couar. dicto num. 6.* Immo tenet etiam renunciacione in manibus superioris non vacat antequam a superiore admittatur. Nauarr. *ibi; Immo amplius dicit Couar. ibi num. 6.* cum Partio *consil. 53. lib. 4.* etiam admittam renunciacione per superioris, & facta alteri collatione eisdem beneficii, licet tamen nondum ex predictis, beneficio eidem renunciantis collato habere hoc beneficium ex veteri titulo, non ex nouo.

Secundo fit in impetratione beneficii alicuius oportere, ne subreptitia sit facere mentionem beneficii, quod quis renunciat, quando renunciacione non est acceptata, secus quando est acceptata. Ratio, quia in priori casu beneficium est suum, vt dixi, licet decilio Rotae, quam refert, & sequitur Felinus *dicto coroll. 34. num. 31.*

Tertio nota, quod conclusio est limitanda, quando

quando renunciatio fuit tam instituta in beneficio: si enim presentatus a patrono non dicitur institutus: potest renunciare in manibus solius patroni, quia non habet ius in re, sed tantum ius ad rem: elique ad hoc optimus textus cap. si tibi abfuit, de present. in 6. ubi habetur, beneficium collatum ante illius acceptationem sine ulla superioris auctoritate recipi potest. Sic Nauar. cap. si quando, de rescript. exort. 6. n. 2. Federicus consil. 9. glossa. cap. si electio, de elect. in 6. & cap. cum venisset, de in integrum restit. vrb. remanenti. A glosio Rotae, quam refert, & sequitur Casar Lamberti, ubi supra num. 1. additque in hoc causa lat esse etiam renunciare in iuribus eiusdemque notarij, factaque hac renunciatio possit patronum iterum presentare, & habereque integrum tempus ad presentandum, ex quo presentatio sine culpa sua non est sortita effectum.

Tandem nota, quod licet Episcopus, apud quem debet fieri renunciatio, non est necesse, quod ipse possit conferre beneficium: immo licet ad aliam spectet collatio, potest admittere, & respuere renunciationem. Sic Nauar. late probans dicto cap. accepta, opposit. 7. num. 30. contrarium tenent Rebuff. alius referens praxi beneficiati, in forma generalium, num. 123. Immo dicit, non lat esse, ut possit ex privilegio, vel consuetudine conferre, sed oportet fieri in manibus eius, quia alias de iure communi poterat conferre. Adverte, quod Rebuffus solum videtur hoc denegare de beneficiis ex privilegio, vel consuetudine conferre beneficia: & sic non videtur contrahere Nauarro. At renunciatio pensionis lat est, ut fiat coram notario, & testibus. Preposit. cap. Azatho 6. dist. Gomez responsio variisq. signato 2, quod est iuxta regula 27. quall. 16.

DVBIVM XXX.

An beneficia priora vacent per adaptionem Episcopatum, atque etiam per Abbatie adaptionem.

1. Si conclusio. Omnia beneficia, quae quis habet, vacant per adaptionem Episcopatus, ubi primam scilicet, quis habet confirmationem, & bonorum Ecclesiasticorum administrationem, & lapsum est trimestre ad consecrationem Episcopis iure concessum. Hae habetur expresse cap. cum in can. 7. 5. cum vno de elect. unde nulla requiritur ad hoc sententia, nec declaratorum, quia textus dicit, quod vacant ipso iure: tam etiam, quia dicit, quod habet collator libertatem facultatem de illis disponendi, at non habet nisi ipso iure vacallent. Sic Panorm. dicto cap. cum in can. 7. 5. cum vno, 3.

2. Nota primo, quod quando Papa prouidet de Episcopatu, illa prouisio est etiam confirmatio, & quoniam curia de facto statim locat prouidere de beneficiis, sic prouisi Episcopi, at illa collatio non habet effectum, donec ille Episcopus prouisus habeat bonorum administrationem, & lapsum sit trimestre concessum ad consecrationem. Ratio est, quia non debet quis perdere beneficium, donec potest sit perfecte consequutus. cap. si quis non transfuit 2. quall. 2. & cap. si qui Episcopi, 22. dist. Sic Panorm. ibi num. 3.

3. Secundo nota, quod ut vacent beneficia, petit textus confirmationem, & bonorum administra-

tionem, quia licet statim post confirmationem de iure habeat administrationem potestatem, cap. transfuit, de elect. ut quandoque de facto contingit contrarium, quia, v.g. dominum temporalis imperij hinc allegat possessionem, & ideo textus vult, quod de facto habeat bonorum administrationem. Sic gloss. dicto cap. cum in can. 7. 5. cum vno, vob. administrationem. Panorm. ibi n. 4. addens fac esse habere administrationem maioris partis bonorum. Unde dicit Staphilax de iure gratia. cap. simplicita beneficia, quam etiam desiderat, n. 4. beneficia Episcopi iam consecrati etiam adepti possessione non vacare, si fructus Episcopatus aliquo tempore debeantur alteri ex aliqua causa, & refert gloss. cap. si tibi concessi, de present. in 6. Romani. consil. 324. 335. Dominicus consil. 28. unde infert Staphilax num. 15. quod promissus ad Episcopatum titulari non perdit priora beneficia.

Terrio nota, quod si ante trimestre consecratur Episcopus, vacant itatim beneficia. Sic contra Host. glossa ibi, vob. Ad quem spectat. Idem Innoc. Compostellanus, & Panorm. num. 6. & Ioan. Andr. ibi, & hincant hi duo, si ante lapsum trimestris adeptus est etiam bonorum possessionem, secus non.

Quarto nota, quod si Episcopus dispensatur, ne intra annum consecratur, videtur interim dispensatus ad priora beneficia retinenda, quia vacatio hac venit consecrati ad consecrationem, dispensatio vero ad unum extenditur ad consequentia ad aliud. Sic Rebuff. praxi beneficiati, de dispensat. plura beneficia, n. 24. glossa in verbo cap. si tibi, & item in super, de collat. Panorm. supra a num. 7. reprobandus Ioan. Andr. distinguendum, & num. 9. concludit hoc esse verum.

Immo si necessitas impediatur tunc consecrari intra trimestre, cum non sit in mora, non perdit beneficia. Sic glossa dicto cap. cum in can. 7. 5. cum vno, vob. tempore, & parit quia textus dicit, nisi consecratur tempore iure statuto, quod est trimestre, nisi necessitas impediatur.

Tandem nota, quod dispensatus, ut vna cum Episcopatu retinet beneficia, si transierit ad alium Episcopatum nil dicendo de beneficiis, vacant per promotionem ad alium Episcopatum, sicut vacallent ante dispensationem. Sic Rebuffus praxi beneficiati, de dispensatione curia, consil. de elect. praedicta, num. 6. & optime notat ibi num. 4. quod dispensatus ad curiam duo S. Petri, & S. Ioannis, non potest ad alia duo, praeter haec, unde si permittit vnum sancti Petri cum alio curato, nequit vtrumque retinere.

Circa Abbatiam dicendum est per electionem, & confirmationem Abbatis vacare beneficia, quae antea habebat, ut dicimus latius tract. de ordine, & sicut per solam electionem Episcopi ante consecrationem non vacant priora beneficia per electionem, & confirmationem Abbatis, etiam ante benedictionem illius vacant priora beneficia, quia per solam electionem, & confirmationem est verus Abbas, & benedictio solum pertinet ad solemnitatem, at electus in Episcopum non est verus Episcopus ante consecrationem, ita docent Ioan. Andr. Durio, Card. quos refert, & sequitur Felin. cap. cum in can. 7. de elect. cum tener num. 7. idem Oldrad. consil. 14. Sebast. Sapia super Panorm. cap. cum in can. 7. de elect. 5. cum vno, vob. vacant beneficia, dicitque esse communem Doctorum cap. de multa, de present.

DVBIVM XXXI.

Testator instituit capellam collatiuam, iussitque quod conferretur Petro, qui cum primogenito filio testatoris perueniret ad aetatem requisitam, huic ipse Petro capellam renunciat, dubitatur an ad hoc Petrus obligabitur.

1. Respondetur, quod talis conditio, seu gravamen nihil valet, & ita ea non obstante, Petrus, quoad vixerit, illam retinere poterit, quia testator nil potest disponere contra ius, ut dicam de his sequenti: at contra ius est conferre beneficia ad tempus, vel iure habes supra dubio 27. sicut non valeret, si disponeret, ut capellania collatiua non conferretur clerico, sed mere laico, vel non obligaret ad recitandum, sic quidam Iuris peritus admodum doctus a me consultus, & colligitur ex Doctoribus, quos ibi citauit, secus si fuisset non collatiua, quia est res temporalis.

DVBIVM XXXII.

An si testator inbeat construi capellam, vel dotari Ecclesiam, vel capellam fundet, possit aliquo casu eius regimen, & administrationem auferre Episcopo.

1. Vbi fidelis quotidie praecipit, ut Episcopus loci ordinarius non se intrummat in regimen, & administrationem suae capellae, vel in quidquam ipsius, & alias mandat eam non fieri, & quod relicta committatur in alios vltimos, vel profanos, vel reuertatur ad aliquas personas per eos nominatas, dubitatur, an haec conditio sit valida.

2. Menchaca de success. creatioe 6. 7. num. 17. tenet, quod valet haec dispositio, & est seruanda: ita quod itatim, & Episcopus se intrummat in capellaniam, habetur pro infecta, & conuertatur bona in id, quod disposuit testator. Ratio, quia testator potest non legare, & tempore traditionis rei suae potest quilibet quodvis pactum, & quaecumque grauamina adhaerere. In additionibus, ff. de pactis.

3. Ceterum omnino tenendum est contrarium, scilicet non posse hoc testatorem facere, nec valere hanc prohibitionem: unde ea non obstante, potest Episcopus se intrummat, & conditio illa, quod Episcopus se intrummat suam bonam profana, vel conuertatur in alios vltimos, reuocanda est. Probat, quia testator non potest facere, quod leges, & generales canones non habeant locum in suo testamento, ut patet ex h. nemo potest, ff. de leg. 1. & 2. reuocata, de testam. vbi sic dicitur, Prinata dispositio testatoris non potest generalem confirmationem eam non inuincere, & ibi glossa vob. confirmationem, & hoc praecipue in spiritualibus quorundam fauore institutum est, ut licet ponatur praedicta pena annullationis, seu ademptionis, & translatio nis, Episcopis tamen ius suum illatum: sed multis canonibus statum est, ut in Ecclesia, aut oratorio auctoritate Episcopi, constituto, ac deinde dotato Episcopus institutionem ministrorum, curiam & regimen habeat, cap. praeterea, cap. relatum, de iure patronat. cap. a. 16. quall. 5. cap. nullus 16. quall. 8. cap. 2mo, de iure patronat. in 6. ergo testator nequit in suo testamento contra hos canones.

nonnes disponere. Secundo probatur, quia hoc videtur expresse disponi in Concil. Laterano III. cap. 19. & habetur cap. si quidem 10. quod si. ad id videtur disponi cap. 2na, de testam. Tertio, quia ea conditio, ut si Episcopus se intrummat, esse ea dispositio, est turpis, & impossibilis, ut pote contra ius, & sic relicta de medio, l. obmittit, ff. de condit. instum. & remanet pura dispositio testatoris. Hanc sententiam quoad primam partem scilicet, quod talis prohibitio non valet, tenent glossa, & Turret. dicto cap. si quidem. Innoc. cap. in Lateranensi, de present. Vanorm. dicto cap. reuocata, & cap. nobis, de iure patron. Part. 1. quod 2. 5. vltimo, ff. de administ. tut. Felin. cap. cum reuocata, de excep. n. 33. Rota in antiqua, de iur. 868. quae hodie est posita in nouis, tit. de testam. de iur. 10. Rochus de iure patron. verbo pro eo quod, g. 2. n. 2. 5. & sequentiibus. Casar Lamberti, & Riva, quos refert, & sequitur Guierrez lexico potest, ff. de leg. 1. a num. 249. 7. quae ad 2. 2. & cap. 2na, de testam. n. 8. & quod conditio illa, scilicet, ut si Episcopus se intrummat, &c. nihil obstat, sed fit relicta, docent Rochus, Lambert. Rota, Felinus, Guierrez, Couar. loci citati, quia licet principale non tenet, sic nec accessorium, licet principale, ff. de regalis iuris.

Quarta dicta, nisi Episcopus ordinarius loci tempore, quo conditio testamentum, consentit dispositioni testatoris praedicta praecipit, tunc enim valet haec dispositio, & seruanda est, potest etiam in iure quatenus praedicta testamentum tempore, non vero in iure quatenus post testamentum conditum potest praedicta Episcopatum. Sic Rochus ibi, Guierrez num. 41.

Ex dictis inferitur, quod licet testator prohibeat Episcopo, ne possit cogere executores testamentarios exequi vltimam voluntatem suam, ad hoc Episcopus potest cogere. Ratio, quia illa prohibitio illicita est, & ideo non est seruanda. Sic habetur expresse cap. tui, de testam. de ibi glossa vob. in rebus, de rationem, quia priuata dispositio testatoris non potest limitare statuta per canones. Idem Panorm. eodem cap. tui, & ibi Couar. num. 6. & colligitur expresse ex Trid. sess. 22. c. 8. de reform. vbi dicit Episcopis facultatem exequendi omnia opera pia, non obstante consuetudine immemotabili, privilegio, vel quouis statuto.

Secundo inferitur non posse per testatorem derogari potestati Episcopi, ad quem ob negligentiam executorum testamenti, qui infra annum iure praescriptum non implent, denoluitur facultas exequendi, iuxta cap. nro, de testam. Probatur eadem ratione per dictum cap. tua. Hoc est contra Ancharan, eod. cap. tua, quem ibi sequitur Panorm. in legatis, quae pia non sunt. Sic tenet Barbatius eod. cap. nro, num. 2. Bald. quem refert, & sequitur Couar. dicto cap. tua, num. 6. vbi dicit, quod potest testator curare Episcopi jurisdictionem in executione vltimae voluntatis, si in casum negligentiae executorum alios executores prioribus negligentibus substitueret, & idem erit quando testator expresse voluit tempus datum executoribus, a iure eis non obesse, nec curare, sed liberari eis executionem relinquat, ut cum voluerit, exequantur eius vltimam voluntatem. Idem Bald. Gualdencis, Panormitano, Barbatius, quos ibi refert Couar. Similiter si testator designauerit, quod sit agendum de legato in casu, quo

illam factum, & castum esse, cum non sit, teneatur accipere beneficium resignare.

56. Vicum possit filius Clerici ex illegitimo matrimonio natus beneficium obtinere, quod vel pater obtinuit, vel in ea Ecclesia, in qua pater obtinet beneficium.

57. An qui legitimo titulo careat habeat possessionem beneficij, si postea per dispensationem auferatur impedimentum, possit fructus, quos percepit tempore, quo erat incapax retinere.

DVBIVM XXXV.

An Romanus Pontifex ita sit beneficiorum Ecclesiasticorum dominus, ut possit quemlibet spoliare beneficio, vel Episcopatu.

Dvplex est sententia.

Prima docet Romanum Pontificem esse beneficiorum dominum, ac posse abique causa priuare quempiam Episcopatu, & reliquis beneficiis. Probatur ex cap. 1. de prebend. in 6. & Clement. 1. in fine, & sic pendet, ubi dicitur Papam habere summam, & liberam potestatem in beneficiis. Sicut tenent plures iuris canonici textus, quos refert Felicius cap. que in Ecclesiis, de constitut. num. 40. Idem tenet Decius ibi num. 26. in numeros referens. Idem Ripa, Gomezius, Lafon, Barba, Cardin. Bald. Gigas, Socius, Sylva beneficiorum, quos refert Pinellus ubi infra. Idem Ioann. Flauius lib. de beneficiis, §. 1. Paulus Borgasius lib. de irregulari. part. 6. tit. de infra. n. 11. Anton. Gabr. semo 2. communiem opin. lib. 3. tit. de iure questio. conclus. 1. num. 11.

Secunda sententia tenet oppositum, vide Cenedum lib. 1. quest. 22. Sit

Prima conclusio. Romanus Pontifex non est dominus beneficiorum Ecclesiasticorum, sed dispensator. Probatur 1. ad Corinth. 4. Sic nos exiimemus homo, et ministrus Christi, & dispensatores ministeriorum Dei. Item, quia si esset dominus, posset cuius etiam indignissimo beneficia conferre: quod falsissimum est. Sic D. Thom. 2. 2. quest. 63. art. 2. ad 1. Caiet. lib. & D. Thom. quest. 160. art. 1. ad 7. Sotus lib. 3. de iust. quest. 6. art. 2. ad 9. Corduba lib. 1. quest. quest. 21. versio. quand secundum Gabr. lib. 18. in canonem Missa. Geison 2. part. Alphab. 24. littera T. Merina quest. 3. de restit. causa 11. versio. verum. Sarmiento lib. 1. sect. 1. interpret. cap. 8. n. 2. 5. ubi plures etiam refert. Pinell. C. de rescind. vendit. 3. p. rubrica. n. 29. & 30. ubi plurimos etiam refert.

Secunda conclusio. Non potest Romanus Pontifex abique causa iusta priuare quemlibet Episcopatu, vel beneficio legitime obtento. Probatur, cum quia Papa non est beneficiorum dominus: tum quia quod quis iuste possidet, & ad quod legitimum habet titulum, non potest abique causa iusta spoliari: sicut si Papa donasset centum aureos Petro, non posset sine iusta causa eos ab illo auferre, quia ex quo donauit, legitimum alteri titulum, & dominium assecutus est. Sic Felin. ubi supra. num. 42. & 43. Roman. Panotmit. Cerier, Alexand. & plures alij, quos refert, & sequitur Pinellus ubi supra, & Sarmiento ubi supra. Nauarr. de falsis cleric. §. 3. num. 8. late probat peccare Papam, abique causa iusta auferentem alicui beneficium datum, & conferentem alteri: at tenere factum, quia tunc dispensat in iure humano, & sic alte-

rum esse tutum retinendo, si non sit aliqua subreptio in imperatione.

Ex his colligitur resolutio alterius dubij, quod de officiis secularibus disputari solet, videlicet, an Princeps possit officia secularia, quae concessa ad vitam, vel ad certum tempus, abique causa iusta auferre.

Prima enim sententia affirmat, cuius ratio est, quia haec sunt ex privilegio Principis concessa beneficia, & privilegium, quod semel Princeps concessit, potest reuocare, sic tenent Socin. Decius, Baldus, Faber, Matth. de Afflicis, Albertus Brun. Palacios Rubios, & alij, quos refert Pinellus ubi infra. Idem tenet Xuares ablegat. 12. fol. penult. & 24. Et hoc intelligunt hi auctores quando Princeps non vendidisset haec officia.

Secunda sententia tenet, non posse Principem haec officia auferre abique causa iusta: sicut nec donationem semel a se factam potest abique causa iusta reuocare, cum alter verum ius acquisierit. Sic tenet Pinellus C. de rescind. vendit. 1. part. rubrica, num. 31. Colligitur ex Soto 4. dist. 18. quest. 4. art. 1. versio de iis eum, ubi inquit, quando officium habet quamdam iurisdictionem, etiam subalternam, qui id habet, habet ius possidendi, & non potest sine causa, & iudicio spoliari.

Sit conclusio: Haec sententia est multo probabilior, nisi forte officia essent concessa ad nutum Principis, & solum pro tempore sui beneplaciti.

DVBIVM XXXVI.

An beneficiati sint domini bonorum immobilium beneficij, id est hereditatum, & praediorum, ex quibus redditus beneficij percipiunt.

Dvplex est sententia.

Prima tenet esse dominos: neque obstat (inquit) quod neque ea vendere, nec alienare possint, quia pupillus rerum suarum dominus est, & maritus rerum dotalium, quorum neuter alienare potest. Hanc tenet, & late probat Sarmiento lib. de redditibus p. 4. cap. 6. per totum, & sic ad num. 19. & in defensionibus 1. p. monico 24. procipti num. 6.

Secunda sententia docet oppositum.

Sit conclusio: Nec Praelati, nec beneficiati sunt domini talium bonorum immobilium beneficij, sed solum sunt eorum administratores, & conseruatores, velut usufructuarij. Ratio, quia ista bona non sunt ministeria data in stipendium, nec in elemosynam, quam illico consumant pro suo arbitrio, sed data sunt, vt fructus, & redditus sint stipendium alicuius capellanij, annueritij, aut alterius officij clericalis, & potius dantur ipsi dignitati, beneficio, aut prebende, quae permanere debent, quam personis. Haec etiam conclusio colligitur ex cap. sine exceptione, 12. quest. 5. & per totum questionem, & per totum titulum de rebus Ecclesia non alienandis, ita tenet Sotus lib. 10. de iust. q. 4. art. 3. com. 2. Alcozer lib. de iudo, cap. 38. Abul. cap. 6. Matth. quest. 74. Turrecrem. 12. quest. 5. cap. nulli dubium, Corduba lib. 1. quest. quest. 18. Nauarr. opus. de redditibus q. 1. num. 6. & in Apologia p. 1. monico 24. ubi etiam concludit, nec Papam esse dominum horum bonorum, sed administratorem, per cap. non liceat Papa, 12. q. 1. Hanc etiam conclusionem tenent docti recentiores, & quidam doctus recentior.

Hinc

4 Hinc inferret accipientem bona haec à Clericis, peccare mortaliter, & teneri restituere Ecclesiae, quae est ipsorum domina. Nauarr. & Alcozer.

DVBIVM XXXVII.

An Episcopus, & Clerici sint domini reddituum annuorum Ecclesiae, qui sibi pro sua portione contingunt.

Nota bona Clericorum esse duplicia, quaedam secularia, quae scilicet possident titulo seculari, scilicet hereditate, patrimonio, donatione, vel quae ipsi aliquo seculari officio lucrantur: & de istis non est dubium, quin clerici habeant verum eorum dominium, & possint de ipsis disponere, sicut alij homines seculares, & ita dicuntur bona patrimonialia. Sic colligitur ex cap. Episcopus, 12. quest. 1. & quest. 5. cap. fixum, & cap. quia non, de testam. & ita docent D. Thom. 2. 2. quest. 185. art. 7. & quadriparto 6. art. 12. Sotus lib. 10. de iust. quest. 4. art. 3. Alcozer lib. de iudo, cap. 38. Caiet. super eundem locum 2. 2. Petrus Soto lib. de iust. sacerdot. tract. de vita sacerdotum, lect. 3. Abul. cap. 6. Matth. q. 74. D. Anton. 3. p. tit. 20. cap. 1. §. 8. Gabr. 4. dist. 15. q. 8. art. 2. Syluest. Clericus 4. quest. 19. Aencadaño in responsis, quae ponit post capita Praetorum, responsio 29. num. 11. Corduba lib. 1. quest. q. 18. Nauarr. opus. de redditibus quest. 1. num. 6. Maioris 4. dist. 24. q. 17. Ricardus 4. dist. 45. art. 3. quest. 1. Alensis c. p. q. 16. membro 5. art. 3. Honcala opus. de rebus Ecclesiae questio. cap. 2. Turrec. 1. 2. quest. 5. cap. nulli dubium, & est certum apud omnes.

Alia sunt bona Clericorum Ecclesiastica, id est, titulo Ecclesiastico, vel beneficio, aut munere Ecclesiastico acquisita: & ista sunt in triplici differentia. Quaedam Clerici acquirunt non tantum redditus alicuius beneficij, aut dignitatis Ecclesiasticae, sed tantum stipendium alicuius officij clericalis, & oblationes, quae illis dantur pro Missis celebrandis, pro confessionibus, concionibus, administratione sacramentorum, officio defunctorum, aut quia sunt capellani alicuius domini, & ista dicuntur bona quae patrimonialia, & de istis modo non ago, quia agam infra dub. 45.

Alia sunt bona Ecclesiastica, quae sunt praedia, hereditates, & bona alia immobilia, ex quibus Clerici habent beneficiorum redditus, & de istis adum est dubio praecedenti.

Alia sunt bona Ecclesiastica, quae sunt fructus, & redditus istorum praediorum, & beneficiorum; vt sunt decimae, quos omnes fideles conferunt Ecclesiae, & ministerijs eorum; & isti sunt praecipui redditus Episcoporum, beneficiorum, & aliarum dignitatum Ecclesiae, & de omnibus istis fructibus, & redditibus beneficiorum est praesens dubium.

Rursus ista bona Ecclesiastica, quae redditus, & decimae sunt, possunt in duplici tempore, & statu considerari. Primum quando erant in communi permixtae, & indiuise partes, quae ex istis bonis pertinebant ad Clericos & fabricam, & pauperes: fuerunt enim sic permixtae per multum tempus vsque ad annum quadringentesimum, septingentesimum, & ad Episcoporum pertinebat ea distribuere. De hoc tempore habentur multi canones 12. quest. 1. & si loquamur de hoc tempore,

Sotus art. 3. tota conclusio 5. probare conatur totum dominium fuisse tunc apud clericum, atque ita si in distributione talium bonorum deheret, peccaret mortaliter, non tamen teneretur restituere, quia non tenebatur praecipuo iustitiae, sed solius misericordiae ad talem distributionem; & fauerit illi D. Thomas 2. 2. quest. 185. art. 7. ubi cum prius disisset, cum bona sunt distincta, obligat Episcopum ad restitutionem, si aliquid sibi usurpet, subdit; ubi verò bona sunt indistincta, peccabit mortaliter, si norabiliter in distributione deficiat: & nihil meminit de restitutione. Verum probabilius est clericum non habere plenum dominium talium bonorum sic permixtorum, sed ex obligatione iustitiae teneri suas partes pauperibus, & fabricae distribuere, & aliter facientem teneri ad restitutionem Ratio, quia non erat dominus, sed dispensator illarum partium fabricae, & pauperum, & haec lege sibi distributio committeretur. Ita Caiet. disto art. 7. Petrus Soto lect. 3. citata, Honcala opus. citato, cap. 5. Aragon 2. 2. q. 32. art. 5. & docti iuniores.

Secundo possunt considerari tales redditus, & decimae hoc tempore, & statu, quando iam sunt diuise in quatuor partes, quarum vna applicatur Episcopis, secunda Clericis, tertia fabricae, & Ecclesiae necessitatibus, quarta pauperibus. Haec diuisio facta est paulo post tempora D. Augustini, tempore Simplicij Papae, de qua habetur 12. q. 4. cap. de redditibus, & cap. vobis enim, & alius. Ex li de hoc tempore, & statu loquamur, certum est Clericos non esse dominos illarum partium, quae fabricae Ecclesiae, pilsue vrbibus destinatae sunt. Quare si has partes in alijs vrbibus consumant, peccant mortaliter, & ad restitutionem tenentur, & patet ex Clem. quia contingit, de religio. domibus §. et autem, & ex Concl. Tri. sess. 25. cap. 8. de reformat. facit ad hoc lex 1. & 1. legatum, ff. de administrat. rerum ad civit. pertinent. Hoc docet D. Hieron. Epi. ad Panactum super obitu Pauline uxoris, & D. Chrysost. concione 2. de Lazaro, & id tenet D. Thom. Caiet. Alcozer, Petrus Soto, D. Anton. Syluest. Cord. Abulensis, Gabr. ubi supra, Sotus ubi supra, art. 2. Albozeus lib. 3. Theoph. c. 25. Driedius lib. 2. de libert. Christiana, cap. 4. Lodesm. 2. 4. quest. 18. art. 5. dub. vicinis. Geison Alphab. 24. littera Q. & Alphab. 40. littera L. Adrian. 4. quest. de restit. infra citanda, Honcala opus. citato, cap. 3. & 4. Nauarr. opus. de redditibus, quest. 1. num. 6. Aragon ubi supra, & docti iuniores, dicentes id esse certum esse apud omnes.

Sed circa hoc nota tria: primum est, nec ipsum Papam, dominum esse bonorum deputatorum Ecclesiae, sed Ecclesiam ipsam, quia donantes haec bona, non Papae, sed Ecclesiae donant. Ita Caiet. 2. 2. quest. 45. art. 3. Nauarr. dista quest. 1. num. 21. Turrecrem. cap. videntes 12. quest. 1. num. 2. vnde infert Caiet. ita teneri restituere accipientes pro libito ipsius bona Ecclesiae, vt dicitur, exalitentur, & magnificentur, sicut qui ab alijs inferioribus Praelatis similia Ecclesiae bona acceperint: nam licet Papa habeat plenitudinem potestatis Ecclesiae, hoc intelligitur in spiritualibus, & in temporalibus solum in ordine ad finem spiritualem.

Secundo nota ex bonis Ecclesiasticis in pios vsus deputatis, posse administratorem tribuere consanguineis pauperibus, solum tamen sicut vni alteri pauperi, quia talia bona pauperum sunt.

Sic

Sic Caiet. 2. 2. *quæst.* 185. *art.* 7. *circa solutionem ad 2.* Immo si administrator ipse pauper est. Ratio, potest ex eis accipere quantum ad sui sustentationem indiget, & ea bona aliis pauperibus impertiri; ergo & sibi, si pauper sit, nam magis sibi, quam aliis tenetur. Ita Abul. & Honcala *ubi supra.*

9 Tertiò nota, quòd his temporibus intelligitur iam factam esse diuisionem prædictam, vbi cumque videmus fabricam Episcopum, & clericum habere suas partes: vbi autem non videmus pauperes ex decimis suas partes habere, dicendum est illam mutatam esse à Pontificibus in alia opera pia, scilicet in alia beneficia, vel in præstimoniam, de quibus coniectura est ad alendos scholasticos pauperes esse instituta. Ita notat Sotus *lib.* 10. *de iustit. quæst.* 4. *art.* 3. *versic. sed aiunt.* Vbi probat hoc licitè fieri potuisse, quia illa pars ex decimis non debebatur pauperibus de iustitia, sed ex misericordia: & idem notant in suis scriptis docti iuniores. His ergo suppositis,

10 Dubium principale in hoc versatur, an hoc tempore, quo facta est diuisio, Episcopi, & beneficiati sint domini partis reddituum, qui sibi pro sua portione contingunt. Duplex est sententia.

Prima tenet non esse veros dominos, sed solum dispensatores, habereque vsum, & administrationem eorum hac facultate, vt capiant sibi necessaria ad sustentationem, & decentiam status, & reliqua, quæ supersunt, teneantur in pauperes, aliave opera pia distribuere; quare si superflua prodigè consumant, non transferunt dominium, & tenentur restituere tam ipsi, quam ij, qui ab ipsis acceperunt. Ratio huius sententiæ est, quia plura sunt sanctorum & Conciliorum, & Pontificum testimonia doctentia huiusmodi bona esse pauperum, & prodigè expendentes esse faures, & detinere aliena. Quæ testimonia late refert Nauarr. *ubi infra.* Item suscipiens sub fideicommissio centum, vel mille, ea lege, vt quatum superest, det alicui, tenetur, si non det, restituere: sed populus fidelis hac lege confert decimas clericis, vt superfluum dent in pios vsus; ergo. Hanc sententiam tenet Alenf. 3. *p. quæst.* 36. *membr.* 5. *art.* 2. & 3. Palud. 4. *dist.* 24. *q.* 3. *art.* ultimo. Richard. 4. *dist.* 45. *art.* 3. *quæst.* 1. Stephanus *tract.* de ludo. *art.* 3. *num.* 7. Auendaño in responsis, quæ ponit post capita Prætorum. *resp.* 19. *num.* 1. Syluest. *verbo ludus.* *quæst.* 11. & *verbo Clericus.* 4. *quæst.* 15. Maioris 4. *dist.* 24. *q.* 17. & 20. Panor. *cap.* cum omnes, de testam. *num.* 21. 22. 23. Dionys. Carthusianus *lib.* 1. *contra pluritatem beneficiorum.* *art.* 14. & 11. referens Vldaricum D. Anton. 2. *p. tit.* 2. *cap.* 2. *§.* ultimo, & 3. *p. tit.* 15. *cap.* 1. *§.* 19. referens Guillelmum, & Raynerium, Gabr. 4. *dist.* 15. *quæst.* 8. *art.* 3. *amb.* 6. Hostiensis *tit.* de penitentiis *num.* 61. *principio.* VValdenis *tom.* 1. *doctr. fidei.* *lib.* 4. *cap.* 43. 44. 45. 46. Angel. *verbo Clericus.* 3. *num.* 4. *Atm.* *verbo beneficium.* *num.* 41. & *verbo Clericus.* *num.* 25. 26. Rosel. *restitutio.* 14. *num.* 6. Pisana *Clericus.* 4. *§.* 5. & 8. Enricus Gand. *quodlib.* 8. *q.* 27. Archid. Dominicus, Perusinus, Ioan. de Lignano, Felin. Decius, Anton. Burgenis, quos refert, & sequitur Nauarr. *lib.* de redditibus *tom.* 1. *quæst.* 2. *maximè.* *num.* 15. 17. 22. & *quæst.* 1. *à num.* 9. *ad 16.* & in hanc inclinare videtur Gregor. Lopez. 1. *tit.* 5. *part.* 1. *versic.* *quelo dieffen.* & lex illa: & hanc dicit tutiozem Molina *lib.* 2. *de primog.* *cap.* 10. *num.* 52. licet neutram sententiam definiat. Et hanc sententiam

tenent alij, licet cum aliquo temperamento, dicunt enim esse dominos reddituum, qui suæ sustentationi necessarij sunt, aut parum excedunt, at si notabiliter excedant, non esse dominos illius excessus; quia rationi dissonum videtur tam largos Clericis redditus assignare, si illorum domini sint, & non potius, vt administratoribus dentur. Hi sunt Caiet. 2. 2. *quæst.* 187. *art.* 7. & *verbo beneficium.* 2. *in fine.* Nieua *in summa.* *tit.* 19. Driedus *lib.* 2. *de lib. Christian.* *cap.* 4. Petrus Soto *lect.* 3. *citata.* Ledesm. 2. 4. *quæst.* 18. *art.* 5. *dubio ultimo.*

Secunda sententia tenet omnino oppositum, scilicet veros esse dominos illorum reddituum, quare quantumvis malè, & prodigè illos expendant, transferre dominium, & nec ipsos, nec recipientes teneri restituere: & probatur ex *cap. unico.* *de cleric. resident.* *in 6.* & Concil. Trid. *sess.* 23. *cap.* 1. *de reform.* quibus locis asseritur non residentes non facere fructus suos; ergo à contrario sensu residentes faciunt fructus suos, & sunt veri domini. Probo consequentiam, quia argumentum à contrario sensu est fortissimum in iure, vt patet *l. 1. ff. de offic. eius.* *cui mand. est iuris d.* & *cap. cum Apostolica.* *de his. que sunt à Prælato.* Secundo probatur, quia in cunctis magistratibus creandis ea habetur ratio, vt stipendia iusta, quorum domini sunt, desinuerunt; ergo cum Episcopatus cæteris præstet, & debet habere. Item quia redditus illi dati sunt à fidelibus absolute, vel cū onere determinato, vt de annuerialio, Millis, &c. ergo illo impleto manent ministri domini. Item quia facta diuisione bonorum fabrica, & pauperes acquirunt dominium suæ partis; ergo Episcopus, & Clericus suæ, quia non videtur de illis potior ratio. Hanc sententiam inuuit D. Thomas 2. 2. *quæst.* 185. *art.* 7. sic enim dicit, eadem est ratio de his, quæ specialiter sunt vsui Episcopi deputata, & de propriis bonis, quorum tibi dixerat esse dominum. Et clare docet *quodlib.* 6. *art.* 12. *ad 3.* sic enim dicit in bonis, quæ sunt attributa vsibus ministrorum, nõ peccatur, nisi per abusum, vt in bonis patrimonialibus, vnde non tenetur quis restituere. Hanc sententiam tenet Arboreus *lib.* 3. *Theosophia.* *cap.* 25. *in fine.* *glossa.* *cap.* duo. 12. *quæst.* 1. *versic.* *Proprietatem.* Alcozer *lib.* de ludo. *cap.* 38. Tabien. *verbo restitutum.* *num.* 19. Simancas *lib.* de instr. *tit.* 9. *num.* 90. Sarmiento *lib.* de redditibus 4. *p. cap.* 1. & 2. *per rotum.* Gerson *alphab.* 24. *litera Q.* licet *alphab.* 40. *litera L.* aliquantulum dubitatuè id dicat. Adrian. 4. *mat.* de restit. *quæst.* quæ incipit, *pro clariori intelligentia.* *fol.* 126. *conclus.* 2. & in corollario, *quod infert ex quarta.* & in *§.* *pro solutione secundi.* Abul. *cap.* 6. *Matth.* *quæst.* 74. & *glossa.* quæ habetur in illo margine, & *quæst.* 75. Honcala *opusculo citato.* *cap.* 11. Zarabella *Clement.* *quia contingit.* *de religiof. domibus.* *quæst.* 2. Turrecr. 12. *quæst.* 1. *cap.* ultimo *n.* 1. Cordub. *lib.* 1. *quæst.* 9. 18. Sotus *lib.* 10. *de iust.* *q.* 4. *art.* 3. & 4. Couarr. *cap.* cum in officiis, *de testam.* *n.* 3. Syluest. *verbo clericus.* 4. *quæst.* 20. & *restitutio.* 3. *q.* 5. dicto 1. Præpos. *in summa.* 44. *d. colum.* 5. & late, ac optime Molina *tom.* 1. *de iust. disp.* 143. & in hanc inclinat Palacios *verbo beneficium.* *cap.* 2. *in fine.* licet olim oppositam sententiam se tenuisse dicat. Idem Aragon *ubi supra.* & Iosephus Angles *quæst. moralibus.* 2. *p. mat.* *de clericis restit. obnoxij.* *fol.* 215.

Sit conclusio; licet vtraque sententia probabilis sit, at hæc secunda est probabilior, & rationi conformior, & praxi magis recepta, ideòque amplectenda:

plectenda: & argumenta opposita sententiæ optime diluit Sotus, & Molina *ubi supra.*

DUBIUM XXXVIII.

An teneantur Prælati, & beneficiati sub peccato mortali quidquid sibi superest distribuere pauperibus.

1 Prima conclusio: Episcopi, & cæteri clerici habentes redditus Ecclesiasticos ex beneficiis, tenentur sub peccato mortali sibi tantum vsurpare necessaria ad sui status decentiam, & cætera in pauperes, vel alios pios vsus erogare; quare si in vsus profanos, vel prodigè ea expendant, peccant mortaliter: & hoc de redditibus Ecclesiasticis, nam de bonis patrimonialibus *dubio precedenti* diximus, & de quasi patrimonialibus *infra* dicemus, non amplius ad eleemosynas teneri, quam laicos. Probatur conclusio ex pluribus Sanctorum testimoniis grauior obiurgantium Clericos, eoque fures, ac sacrilegos nuncupantium, qui superflua ex redditibus in pios non erogant vsus: & ex pluribus Conciliorum, & Pontificum decretis, quibus id clericis præcipitur, & ex pluribus sacre pagine locis, ex quibus eadem obligatio colligitur: quæ omnia late Nauarr. & Cord. *ubi infra* referunt. Probatur etiam ratione, nam bona Ecclesiastica constant ex obligationibus, & decimis, sed hæ principaliter dantur à fidelibus ad ministros alendos, & ex consequenti, vt superfluum eroget pauperibus, vt docet D. Th. 2. 2. *q.* 87. *art.* 4. *ad 4.* & *art.* 3. *ad 1.* & *quodlib.* 6. *art.* 19. & colligitur ex dictis Sanctorum, & Conciliorum testimoniis, licet enim ista non fuerit voluntas fidelium absoluta, & quasi pactum, & iustitiæ obligationem inducens, fuit tamen voluntas ista rationalis, alias irrationabile esset tantam reddituum multitudinem clericis elargiri; ergo teneantur ad id clerici sub peccato mortali. Vide alias rationes *infra dubio sequenti.* Hanc conclusionem docent D. Thom. *quodlib.* 6. *art.* 12. *ad 4.* Caiet. *verbo beneficium.* *cap.* 2. *in fine.* Palacios *super idem caput.* Tabien. *verbo restitutum.* *num.* 19. Petrus Soto *lib.* de instr. *tract.* de vita sacerdot. *lect.* 3. Driedo *lib.* 2. *de libert. Christiana.* *cap.* 4. Ledesm. 2. 4. *quæst.* 18. *art.* 3. *dubio ultimo.* Gerson *alphab.* 4. *litera E.* Dionys. Carthus. referens Gerardum Magnum, & Vldaricum *lib.* 2. *no. de vita canon.* *art.* 24. & *lib.* vno *contra pluralit. benefic.* *art.* 11. Arboreus *lib.* 3. *Theosoph.* *cap.* 25. D. Anton. 3. *p. tit.* 15. *cap.* 1. *§.* 19. referens Guillelmum, & Raynerum, Ludolphus Carthus. *vita Christi.* 1. *p. c.* 68. malo 6. Gabr. 4. *dist.* 15. *quæst.* 8. *art.* 2. Enricus Gan. *quodlib.* 2. *quæst.* 19. Ang. *Clericus.* 3. *num.* 1. Syluest. *Clericus.* 4. *quæst.* 19. Arm. *verbo beneficium.* *num.* 41. & *verbo clericus.* *n.* 24. Adrian. 4. *mat.* *de restit. quæst.* quæ incipit, *pro clariori intelligentia.* *conclus.* 3. Abul. *cap.* 6. *Matth.* *q.* 74. Honcala *opusc.* 2. *de rebus Eccles.* *cap.* 13. Cord. *lib.* 1. *quæst.* 18. Sotus *lib.* 10. *de iust.* *q.* 4. *art.* 4. & *art.* 3. *versic.* *Ex his diluta.* Couarr. *cap.* cum in officiis, *de testam.* *num.* 2. Decius *cap.* constitutus, *de scriptis.* Nauarr. *opusc.* *de redditibus.* *q.* 1. *à num.* 9. per plures numeros, & in summa Hispana *cap.* 25. *num.* 126. *glossa.* *cap.* *res.* 12. *quæst.* 1. Innoc. *cap.* *indecorum.* *de atate.* & *qualit.* Card. *consil.* 10. Didacus de Alaba *lib.* *de consiliis.* 21. *p.* 8. 4. Gregor. Lopez *part.* 1. *tit.* 5. *l.* 40. *versic.* *limosnas.* Nieua *in summa.* *tit.* 19. Sarmiento 1. *p.* *de pensionum.* *monito.* 40.

& 24. *num.* 6. & 2. *p.* *monito.* 8. Auendaño *respons.* 19. *mem.* 4. Molina *lib.* 2. *de primog.* *cap.* 10. *num.* 46. & 57. 58. dicens id apud omnes certissimum esse, & P. Molina *tom.* 1. *de iust. disp.* 146. Aragon 2. 2. *q.* 32. *art.* 5. & est certum apud omnes.

Sed nota quòd licet auctores in communi in hoc conueniant, at descendendo ad particularia diuersimodè explicant, quidam enim aiunt licere Episcopo, qui pingui Ecclesiæ præfectus est, consanguineos antea indignos, quadam victus mediocritate, non pro sua tantum vita, sed pro suis successoribus in perpetuum honestare, non vt locupletem, & illustrem creet primogenituram, sed vt aliquatenus statum illi mutare possint, vt absque penuria deinceps viuant. Ita Sotus, & Cord. *ubi supra.*

Alij verò dicunt non licere istis conferre aliquid consanguineis, nisi per viam eleemosynæ.

Sit secunda conclusio: Clerici ex talibus redditibus superfluis solum possunt consanguineis donare, si pauperes sint, id, quo ad sui status sustentationem indigent, sicut id possunt aliis pauperibus: quòd si non per viam eleemosynæ, sed vltra id, quo indigent, illis elargiantur aliquid notabile, peccat mortaliter. Probatur ex *canone.* 39. *Apostolicum.* *vbi sic dicitur:* *omnium negotiorum Ecclesiasticorum curam habeat Episcopus, & non liceat ei ex eis aliquid omnino contingere, aut parentibus propriis, quo Dei sunt, condonare: quòd si pauperes sint, tanquam pauperibus subministret.* Et Concil. Trident. *sess.* 25. *cap.* 1. *de reform.* sic dicitur: *Sancta synodus omnino interdicit Episcopis, ne ex redditibus Ecclesiæ consanguineis familiaribusve suos auertere studeant, sed si pauperes sint, eis vt pauperibus distribuant.* Idem docent plures Sancti, scilicet D. Hieron. super illud *Isa.* 3. *Vos estis depaisti.* D. Bernardus *in declamationibus.* super illud *Matth.* 19. *Eccc nos reliquimus.* D. Ambros. *lib.* *de officiis.* cuius dictum refertur *dist.* 86. *cap.* *est probanda.* Et probatur ratione, nam (vti probauimus) talia tenentur clerici sub culpa mortali erogare in pios vsus, sed huiusmodi non est ditare consanguineos; ergo. Istam conclusionem tenent D. Thomas 2. 2. *q.* 185. *art.* 7. *ad 2.* Alenf. 3. *p.* *q.* 36. *membr.* 5. *art.* 2. Gomez Arias *l.* 7. *Tauri.* *n.* 90. 91. 95. Pisana *Clericus.* 4. *§.* 5. Syluest. *Clericus.* 4. *q.* 20. Gabr. 4. *dist.* 15. *q.* 8. *art.* 3. *dub.* 6. & 9. Arm. *verbo Clericus.* *n.* 22. & 25. & *verbo beneficium.* *n.* 41. Rossella *Clericus.* 4. *n.* 11. Turrecr. 12. *quæst.* 2. *c.* *quisquis.* *glossa.* *d.* 3. *c.* *omnino consistemus.* VValdenis *tom.* 1. *doctrinalis fidei.* *lib.* 4. *c.* 45. Nauarr. *lib.* *de redditibus.* *q.* 1. *n.* 66. 67. & 77. & summa Hispana *c.* 25. *n.* 127. & Caiet. Petrus Soto, Dionysius, Vldaricus, Ledesm. Molina, Didacus ab Alaba, Greg. Lopez, Nieua, D. Anton. 5. 20. Guiller. Raynerus, Abul. 9. 75. Honcala *cap.* 14. Adrianus, Auendaño *locis citatis in prima conclusione.* & docti recentiores in suis scriptis.

Sed circa has conclusiones sunt aliqua notanda.

Primò nota posse clericos ex redditibus superfluis Ecclesiasticis paulo plus suis consanguineis pauperibus, quam aliis egenis largiri. Ratio, quia plus suis, quam extraneis tenentur. Ita Nauarr. Abul. Honcala, Cord. *ibidem.*

Secundò nota posse ex talibus redditibus dotare filias, vel consanguineos pauperes. Ratio, quia possent dotare extraneas, eum hoc sit opus maximè piuum, & dos inter alimenta computetur: ita Gabriel, Armilla, Auendaño, Greg. Lopez, Abulensis, Honcala

Honcala, Rosella, Torre, Navarr. Cord. *ibidem*, Sylvest. Clerici 4. q. 1. Panco. cap. primum de arbitrio. i. Palacios verbo beneficium, cap. 2. & Molina supra. disp. 1. 46. col. 816. h. i. c. C. & D.

7. Sed citon hoc dubitabis, an si quis ex infama forte in Episcopatum, aliamve dignitatem assumatur, possit consanguineis pauperibus dare iuxta statum ipsius Episcopi, vel tantum iuxta eorum statum, & similiter de consanguinearum dotatione. Abul. Honcala, Auendaño, Greg. Lopez *ibidem*, & Maiori 4. disp. 24. q. 19. dicunt tantum posse illis dare, ut secundum eorum statum vivant, & consanguineas dotare, ut secundum eorum statum nubant. Ratio, quia elemosina non respicit status elevationem, sed indigentiam, alij vero oppositum dicunt.

8. Sic tertia conclusio. Quamvis talis Episcopo non liceat ex redditibus Ecclesiasticis superfluis largiri talibus consanguineis quantum ipse voluit, ut hie vani & superbi, & consanguineis ad id dotare, ac hie ex bonis patrimonialibus id faceret; nec liceat illam spem ad id dotare ac si legitimum esset, carecum illi licet aliquid amplius illis dare, ut secundum aliqualem altitatem statum vivant, & potest consanguineas immo filiam spem dote aliquantulo plus, quam secundum eorum statum necessarium erant. Ratio, quia ratione dignitatis, ad quam consanguineas prouehitur, augeat consanguineorum status, & sic illud reperitur ad statum necessarium. Ita Navarr. *opus de redditibus* q. 1. n. 66. & dicta 2. q. 1. n. 127. quem refert Molina supra 3. dubium est, & consonant sententia Soti, & Cordube supra in hoc dubio citata.

9. Hinc inferat, quod etiam tales consanguinei assumpti ad dignitatem haberent antea necessaria ad statum, potest Episcopus factus amplius eis dote, ut altiorum statum habeant. Item potest ex infama forte assumpti ad Episcopatum, aliamve dignitatem, ampliore dote hie sue spurie constituit, quam frater talis Episcopi manens in sua infama fore assignaret filie sue legitime. Vtrumque inferit Navarr. *ibidem*, & patet ex eadem ratione.

10. Quarta conclusio. Peccatum mortale est, si Clerici ex redditibus Ecclesiasticis superfluis primogenium instituant ob solam familiam & memoriam conferuationem, nisi tamen id facerent principaliter ex causa religiosa, ut si fundarent, vel constituerent Ecclesiam, vel capellam, vel hospitali, & pro iure patronatus, vel cura capelle, & hospitalis aliquid annuum consanguineo, vel primogenito descendenti iure maioratus relinquere, tunc licitum esset. Similiter licitum esset talibus Clericis relinquere aliquid annuum consanguineis pro se & suis successoribus, ut deinceps, absque necessitate vniuer, modo id moderatum sit, & ex causa pia principatiter fiat, scilicet non ob familiam conferuationem, & memoriam, sed ad eorum indigentiam subleuandam, ne in paupertate vivant. Patet prima pars huius conclusionis, quia dum sit tantum ex illa causa, non censetur opus pium, sed profanum, ac expendere redditus in vias profanas, ut probant conclusiones priores, est peccatum mortale. Probat secundam partem, quia illud censetur opus pium, & non est donatio liberalis, sed ob causam, scilicet pro illo onere. Probat tertiam partem, quia illud est succurrere consanguineorum, & descendendum indigentiam, & sic

censetur opus pium. Hec omnia docet optime Molina lib. 2. de primogenio, per plures manus, maxime num. 48. & 49. & sic moderatum sententiam Soti, & Cordube supra citatam. Et facit Navarr. *opus de redditibus* quast. 1. num. 66. & docet Iuniores in suis scriptis docent sententiam Soti probabilem esse hac limitatione, scilicet quando propriis dignitate Praelati esset pudor consanguineo apud probos, & prudentes degere in villi statu, quem habebat, posse ei aliquid dare, ut statum mutet.

Quinta conclusio. Per opera pia in quibus diuini Clerici tenent redditus superfluos expendere, intelliguntur ea tantum quae pertinent ad cultum diuinum, & misericordiam, huc capellaniam, beneficia, Missae, & cetera diuina officia, hospitalia, confraternitates, collegia, quibus rudem litteraria doceantur, quia docere opus est misericordiam. Ita Navarr. *dicta quast. 1. num. 60. 61. 64.* Item dicuntur pauperes, ut eis ex talibus redditibus subuenire possit, qui habent necessitatem ad nutriendam, careant tamen necessitatibus ad sustentandum statum secundum suam perfectionem qualitatem, quia hi vetere egent, & pauperes communi voce nuncupantur. Navarr. *ibidem* n. 64. Caiet. 2. 2. q. 82. art. 8. Bart. 1. 1. C. de sacrosanctis, Ecclesia. 26.

Sexta conclusio. Non tantum peccant mortaliter Ecclesiastici, qui praedictos redditus superfluos prodigie, & vane expendunt, sed etiam, qui auare retinent, & custodiunt, vel thesaurizant. Ratio, quia obligatio diuina, & humana est distribuere pauperibus, & succurrere necessitatibus praesentibus, vel qua probabilitate de proximo imminet, contra quod faciunt thesaurizantes. Ita Geslon *alphi. 40. littera E.* Dionys. Carthus. lib. citato art. 7. Ludolphus Carthus. *vita Christi* 1. p. cap. 68. Abul. cap. 6. *de arbitrio* q. 74. Navarr. *opus de redditibus* q. 1. num. 51. Sotus lib. 10. de iust. quast. 4. art. 4. & colligitur ex pluribus auctoritatis asserentibus, quando non est necessitas, licet ex redditibus emerget possessiones, vel eas in thesauro reponere pro futuris necessitatibus, sed vnde vbi necessitas imminet. Hi sunt D. Thom. & Caiet. 2. 2. q. 82. art. 7. ad 4. D. Anton. 3. p. tit. 20. cap. 2. §. 8. Nau. summa Hiep. cap. 2. §. 131. Amul. *ibidem*, Honcala *opus de citate*, cap. 9. Petrus Soto, *lib. 3. citate*.

Nota tamen non esse auaram retentionem, sed vnde medioretem superfluum quantitatem ad proprias necessitates probabiliter euenturas, ut gratitudinis, licitum, utilitatis, & cetera, praedictis, contra eos, qui seruant bona, ut non dehis illis in decrepita, cum tamen modo adolecentes sint, vel ad dotandum consanguineas, nondum natas. Navarr. *dicta quast. 1. num. 57. 58.*

Septima conclusio. Non tantum Clerici prodigie expendentes redditus superfluos peccant mortaliter, sed etiam ab ipsis recipientes. Ratio, quia cooperantur peccato illorum. Ita Cord. lib. 1. quast. 9. 1. & nota secunda, & Navarr. *dicta* q. 1. n. 97. Syluest. Clerici 4. quast. 1. c. & alij communiter.

Octava conclusio. Si Clerici ex bonis suis patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus aliquid in Ecclesiam vtilitatem, vel pauperum elemosinam consumpserant, possunt tantumdem ex redditibus Ecclesiae superfluis deducere, & disponere de illis, sicut de bonis patrimonialibus. Ratio, quia istam elemosinam poterant de talibus redditibus largiri. Ita Navarr. *dicta quast. 1. n. 97. & summa* disp. cap. 2. §. 126. & alij.

16. Nota conclusio. Si Clericus dignissima sui laboris, & industria impense in Ecclesia regimine, mercede plus mereatur, quam ad decentem suam sustentationem opus sit, ut si vltra debet exercet in sua Ecclesia munera, quae stipendium merentur, ut predicare, audire confessiones, &c. potest ex superfluis reddituum deducere aliquam quantitatem, quam plus suo labore mereatur, & de illa disponere, ac de bonis patrimonialibus. Ratio, quia secundum ius diuinum, & naturale dignus est mercenarius mercede sua, ut habetur 1. ad Cor. 9. & Luc. 11. tenent Navarr. *etiam* q. 1. num. 70. 71. Maioris 4. disp. 24. q. 17. Covarr. cap. cum in officio de testam. num. 2. Ananias *confess. 87.* Petrus Soto *lib. 3. citate*, & Molina *ditto* 1. 1. de iust. disp. 144. num. 802. §. illud lauari, & alij.

17. Vltima conclusio. Idem prolixius, quod dictum est de redditibus superfluis beneficiorum, dicendum est de Religiosorum monasteriis, quibus pronuntius reduntur, & de fabrica Ecclesiae, cui redditus superflui, scilicet tenent, quod superest, in plus vltus conuertitur. Et ratio est eadem, quia redditus dantur monasterio, & fabricae, ut decerent sustententur, & non ut luxurentur, & ut superfluum in pios vltus conuertant. Primam partem conclusionis, scilicet de monasteriis, docet Sotus lib. 10. de iust. quast. 4. art. 4. Secundam de fabrica, docet Honcala *opus de citate* cap. 9. ad finem.

18. Tandem nota posse Clericos ex redditibus beneficij superfluis sustentare consanguineos in studio, si pauperes sint, & eos doctorari facere, hoc enim in vniuersali Ecclesia commodum redimatur, quae vltus vltus eget. Ita Rosella Clerici 4. num. 12. & priorem partem docet etiam Syluest. Clerici 4. quast. 13.

DVBIVM XXXIX.

In quo consistat specialis obligatio Clericorum ad elargiendum elemosinas de bonis, & redditibus Ecclesiasticis superfluis supra saeculares, & supra alia bona patrimonialia ipsorum Clericorum.

RESPONDEO in quantum consistere istam specialem obligationem. Primo, quia prodigalitas, vel reuerentia auara, & donatio liberalis sine causa misericordiae saecularium, & bonorum patrimonialium est, nisi alia ratio admisceatur, est tantum culpa venialis, iuxta omnes, at vero in clericis prodigalitas reddituum praedictorum, & auara reuerentia sine iusta causa, & donare notabilem partem non per vltim elemosinam est peccatum mortale, ut ex omnibus Doctoribus probatur dubio praecedente, & tenent doctores recentiores.

Secundo, quia licet Clerici non semper peccent mortaliter, non erogantes in elemosinam praedictos redditus superfluos, sed quando necessitas imminet, at in interioribus necessitatibus tenentur sub mortali nam laici, vel Clerici de patrimonialibus tantum tenentur in grau, vel extrema necessitate, at de praedictis redditibus, licet non sit grauis, nec extrema. Ratio, quia de patrimonialibus non tenentur ad elemosinam, propter ipsorum bonorum naturam, vel quia superfluum, possunt enim illa thesaurizare, vel in quovis vltus extra culpam mortalem expendere, at vero de praedictis redditibus tenentur, quia super-

sunt, & ad hoc, ut superfluis conuertantur in pios vltus, data sunt, & non possunt in alios vltus conuertit. Atque ita, ut sit praecipuum elemosinae de prioribus bonis, requiritur grauis necessitas in proxima, non autem in posteritatem, sed minor necessitas. Item quia sicut in charitate reperitur ordo, & cogere potest, quod minus sit in aliqua necessitate, licet non graui, neque extrema, & patet tenentur sub mortali illi subuenire, quia patet eius est, quamuis non tenentur extraneis ita Episcopi, & Ecclesiastici, quia sunt patres pauperum, tenentur pauperibus subuenire sub mortali, etiam in necessitatibus, in quibus non tenentur saecularis, quia non sunt patres pauperum, nec illorum cura ad eos tam stricto vinculo pertinet. Ita D. Enriquez, & quidam alius satis doctus Magister, quos per epistolam consulij, & eorum ratio haec posterio. Idem tenuit quidam doctus recentior, & facit D. Thomas *quodlibet* 6. art. 1. ad 1. Honcala *opus de citate* cap. 13. Abul. cap. 6. *de arbitrio* quast. 74. Cord. lib. 1. quast. 9. 1. vbi asserunt, quando necessitas imminet, tenentur Ecclesiasticos ad hanc elemosinam, vbi generaliter loquuntur de necessitate, & non pecant, ut illa extrema, grauis sit.

Tertio, quia saeculares pluribus indigent, pluraque sunt eis necessaria ad sui status decentiam, infra haec enim includuntur omnes vltus alia liciti, ut thesaurizare ad ditandum se, & propinquos ad statum altitorem comparandum, at intra ambitum decentis status Clericorum haec non clauduntur, sed tantum ea, quibus indigent ad suam, sive quae familia sustentationem, nec potest sibi, aut propinquis thesaurizare, ut diuisus. Ita Cord. Abul. & Honcala *ibidem*.

Ultimo, quia laici non tenentur ex officio, seu statum suo quarete pauperes, sed lat est illi occurrere, ut subueniant, at clerici habentes redditus Ecclesiasticos superfluos tenentur quarete pauperes, quia ista bona superflua tenentur specialiter vinculo pauperibus dare, & sic si non occurrant, tenentur illos quarete, tum etiam, quia ratione status specialis cura pauperum ipsis incumbit. Quod colligitur ex D. Hieron. & habetur cap. quoniam 16. quast. 1. asserente Clericos sustentationi pauperum inuigilare debere. Ita Cord. Abul. Honcala vbi supra. Greg. Lopez *part. 1. tit. 5. l. 40. de elemosina*. Auendaño in *responsis*, 11. p. 10. 19. n. 9.

Sed nota hoc esse verum de solis Episcopis, & beneficiatis curam animarum habentibus; hi enim ratione officij tenentur ad id ad ceteri Clerici, cum pastores non sint, nec animarum curam habeant, non videntur ad id tenent. Ita docti recentiores Magistri, & Mertina C. de elemosina, quast. de necessitate, *eam facientes*, sine, dicit fore tantum Praelatos tenent, & tenent Cord. solos Praelatos ad hoc tenent, *lib. 1. questionnaire*, quast. 16. fol. 27. §. ex omnibus.

DVBIVM XL.

Quo iure tenentur Clerici superfluum ex redditibus Ecclesiasticis in pios vltus conuertere.

DUPLEX est sententia. Prima tenet, solo iure humano ad id tenentur Ecclesiasticos scilicet. Ita Sotus lib. 10. de iust. q. 4. art. 3. immediate ante solutionem argumentationis. Secunda

Secunda tenet esse preceptum Ecclesiasticum, diuinum & naturale. Patet prima, & secunda pars ex testimonijs Conciliorum, & sacre pagina, quos retuli Antio 38. quod sit iuris naturae probant rationes ibi, & dicitur procedenti adducta. Ita tenent Nauarr. opus. de reddit. quest. 1. num. 48. & 13. Cord. lib. 1. quest. 9. 18. & haec sententia videtur probabilior.

Hinc inferunt summum Pontificem hoc astringi precepto, & teneri superflua ex suis redditibus Ecclesiasticis largiri pauperibus. Ratio, quia ad huc diuinum tenentur. Ita Nauarr. ibi num. 14. Idem innotuit Archid. cap. non licet 12. quest. 6. & Adria- num 4. mot. de restit. quest. 4. incipit. quia supra de- terminatum est, & confirmatur.

Nota tamen posse Papam ex causa in hoc praep- to dispensare, et enim dispensabile. Ita Cord. ubi supra.

DUBIUM XLII

Quid nomine decentis sustentationis compre- hendatur, quam decimus Clericus ex red- ditibus Ecclesiasticis posse reducere.

1. Prima conclusio. Clerici non tenentur ad vitam parcam, sed moderatam, & decentem, scilicet vitam suam, & regionem, in qua viuunt, de nomine decentis sustentationis intelliguntur necessaria ad sui status, & sui familiae honorabilem sustentationem, secundum conditionem gradus, dignitatis, & qualitatis, vel status sui, & regionis, in qua tales Clerici commorantur, ita tamen, ut non pompantur, & luxuriose viuunt, ut laicales, sed honestabiliter, ut clerici, & Christiani. Ita Cord. lib. 1. quest. 9. 18. Palacios verbo beneficii cap. 2. Molina ratio 1. de iust. disput. 143. colum. bob. ad fi- nem, & sequenti, & alij. Hinc

2. Inferunt primo, nomine decentis sustentationis intelligi moderatam, & honestam conuiuiam, & recreationes cum amicis, vel etiam extraneis ex iusta causa, & eis in aliquo benefacere in signum gratitudinis, & amicitiae. Ratio, quia haec faciunt qui moderate se sustentant. Ita D. Thomas quest. 6. art. 12. ad ultimum. Abul. cap. 6. Math. 9. 74. Nauarr. opus. de reddit. quest. 1. num. 67. Cord. ubi supra, & Molina supra citatus, colum. 8. & 8.

3. Secundo inferunt comprehendendum etiam id, quod consumitur ob necessitatem illius, qui alibi ea, quibus indiget, habere non poterat, & non est honestum Episcopo ea ipsi vendere. v. g. Venit quidam Dux ad aliquam ciuitatem, non est illius domus, ubi commode se recipere possit, nisi Episcopi domus, non est male consumptum quod eum eo honeste assumit, asportando ipsum ad suam domum, & epulas dando, quia hoc illi vendere Episcopo indecent erat. Ita colligitur ex cap. de monachis de prob. §. 1. 42. dist. 82. & cap. 1. dist. 82. & docet Nauarr. ubi supra num. 67. & in Latin. cap. 21. in Hispano num. 126. Molina etiam citatus §. iterum alij.

4. Tertio inferunt comprehendendum etiam remanere honesta seruitia sibi exhibita a consanguineis, vel extraneis, quia haec non est donatio liberalis, sed ob causam Ita Nauarr. etidem loci. Gabr. 4. dist. 15. quest. 8. art. 3. Aub. 9. Ang. verbo Clericus 17. num. 2. Rosella Clericus 4. num. 1. Syluest. Clericus 4. quest. 3. Molina supra §. eodem modo, & alij.

Quarto inferunt comprehendendum etiam donatio- nes remuneratorias, si Clericus donec causa gra- titudinis ei qui sibi dignetur, vel aliquod exhibe- rit obsequium. Ratio, quia haec potius est debiti solutio, quam donatio gratuita; & debetur enim illi in gratiarum actionem, & accepti recompen- sam, ut patet ex l. sed est. §. consilium. de petit. heredi- & cap. cum in officio, de testam. Ita Nauarr. eadem quest. 1. num. 90. 91. & Molina supra, & quidam docti neoterici.

5. Sed dubitabis, an causa hac remunerationis, vel seruitij accepti, vel doni, liceat Clericis plus remunerare, quam valeant dona, vel seruitia acce-pta. Communis sententia tenet non posse, sed tan- tumdem, quia, relatum est 2. de testam. ubi Clericis conceditur, ut ex redditibus Ecclesiasticis remu- nerent seruitia, subdit iura seruitij mererunt. Ita Bart. Alexand. Iason, & Decius, quos refert Nauarr.

6. Verum probabilius est posse aliquantulo plus remunerare moderate iuxta prudentis arbitrium, & valer seruitium, vel donum duodecim numos aureos, non potest Clericis ex redditibus Ecclesiasticis dare in remunerationem triginta, bene possit sexdecim numos aureos dare. Ratio, quia, teste Philosopho §. Ethic. & D. Thom. 2. 2. quest. 106. art. 6. non satis gratum se exhibet non remun- nerans ultra valorem beneficii sibi impensis, quate- illud plus, quod datur, est quodammodo debi- tum, scilicet debito gratitudinis, & honestatis. Ita Nauarr. eadem quest. 1. num. 90. & 91. Molina citatus §. de remuneratorijs, & alij.

7. Vltimo inferunt non claudum intra decentem Clerici sustentationem conferre paruitis mune- ra: hoc enim non Ecclesiasticorum, sed saecularium est. Ita Cord. ibidem.

8. Si secundum conclusio. Per necessaria ad statum sunt intelligenda, non solum quae sunt necessaria ad decentiam status secundum qualitatem benefi- cij, sed etiam secundum qualitatem personae, v. g. si Regis filius Episcopus Cordubensis creetur, potest ex redditibus Episcopatus deducere necessaria ad decentiam status, non tantum Episcopi Cordubensis, sed filij Regis. Ratio, quia status istius est status filij Regis, & quae sibi ad hunc statum opus sunt, vere ad statum necessaria sunt. Hanc conclusionem innuunt vniuersi Do- ctore, fatentur enim absolute posse Clericum ex redditibus Ecclesiasticis viuere secundum de- centiam sui status: tenet etiam expresse Nauarr. dist. 4. quest. 1. num. 92. 94. Molina supra, colum. 8. 11. & alij, licet, teste Nauarro, aliqui sentiant oppo- situm.

9. Nota tamen conclusionem esse intelligendam 10. duplici limitatione.

1. Prima est, nisi Ecclesia reparacione, & orna- mentis indigeret, si enim his indigeret, tantum possit Clericus ex dictis redditibus viuere secundum qualitatem beneficii, Nauarr. ubi supra num. 92.

2. Secunda est, nisi Clericus haberet bona patri- monialia, ex quibus possit viuere, tunc enim ex dictis redditibus tantum possit viuere secundum qualitatem beneficii, non autem secundum quali- tatem personae. Ita Nauarr. summa Hisp. cap. 15. num. 130. Quam etiam duplicem limitatio- nem apponit Molina supra colum. 8. 12.

DUBIUM XLII

An Clericus possit debita contracta soluere de redditibus Ecclesiasticis, & ad id tenetur, si aliunde non sit soluendo.

1. Triplex est sententia.

1. Prima tenet nunquam posse Clericum de talibus redditibus soluere. Ita Archid. e. statum, de rescriptis in 6.

2. Secunda sententia distinguit, si debita pro Ecclesiasticis utilitate, aut Clerici sustentatione contra-cta sint, potest Clericus de talibus redditibus soluere: si vero pro vltibus profanis, vel alia Clerici necessitate, ut pro domibus reparandis, &c. tunc non potest, licet alia bona non habeat, ex quibus soluendo fit. Ratio huius sententiae, quia Clerici tantum habent vltimum reddituum horum; ergo si debita non sint pro suo vlti contracta, nequeunt ex illis soluere. Ita Panormitan. cap. cum omnes, de testam. num. 27. & cap. perume, de fidens. num. 12. Gabr. 4. dist. 15. quest. 8. art. 3. dub. 7. Angelus Cleri- cum 3. num. 3.

3. Tercia sententia oppositum tenet.

4. Prima conclusio. Clerici possunt, immo tenentur ex redditibus Ecclesiasticis soluere debita quacumque ex causa contracta, si aliis bonis, ex quibus soluant, careant. Probatur conclusio ex cap. peruenit, de fidens, & ex cap. olim 2. de restit. spoliat. ubi coactus est Episcopus ex Ecclesiasticis red- ditibus soluere debita. Patet etiam ratio: Cleri- cus, qui non est soluendo, nisi ex illis redditibus, computatur ut pauper, ergo saltem ut pauper po- test redditus necessarios, ut soluat, accipere; ergo ad id tenetur, siquidem tenetur soluere, si potest, & hoc pacto potest. Ita tenet Anton. cap. peruenit, de fidens. Speculator tit. de sententia, excommunic. §. sequitur. Adrian. 4. mot. de restit. 4. qua incipit, Pro clauis intelligitur, conl. 4. Holl. citatus ab ipso. Collectarius cap. Ouardos de solm. Socus lib. 10. de iust. quest. 4. art. 3. racione i. facti & conluf. in fine. Hon- cala opus. 1. de rebu. Ecclesiasticis. cap. 11. Nauar. summa Hisp. cap. 15. num. 331. & opus. de redditibus, quest. 2. num. 34. 35. Auendaño responsio 19. n. 7. & alij.

5. Secunda conclusio. Si debita contracta sint pro Clerici sustentatione, aut causa aliqua pia, po- test ea soluere, licet bona patrimonialia habeat, ex quibus soluendo sit. Ratio, quia potest ex talibus redditibus se sustentare. Ratio secunda, quia si aliquod Clericus in vltis pios conuertit, potest illud ex bonis Ecclesiasticis deducere, ut supra dubio 38. dixi. Primam partem docet Auendaño ibi, & patet ex dictis: secunda pars patet etiam ex dictis eodem lib. §. conl. 9.

6. Vltima conclusio. Si licet contracta pro vltibus profanis, ut pro patrimonio, pro delicto, pro vene- reis, conuiuijs profanis, &c. non potest ea soluere ex redditibus Ecclesiasticis, si alia bona, unde soluat, habet. Ratio, quia superflui redditus nequeunt in vltibus profanis expendi, ut dixi dist. dub. 38. nec iste Clericus censetur pauper. Ita Auendaño ibi, & innuit Nauarr. ibi.

DUBIUM XLIII

An quando Clerici parce viuentes non expen- dunt de redditibus Ecclesiasticis, quantum arbitrio boni viri est necessarium, ad decen- tiam sui status, illam quantitatem, quam parce viuentes sibi detrahunt, possint distri- buere, sicut bona patrimonialia, vel tenean- tur pauperibus largiri, sicut superflua.

1. Duplex est sententia.

1. Prima dicit teneri elargiri pauperibus. Ratio, quia ea solum ratione redditus Ecclesiasti- ci conceduntur Clerico, quia sibi vt alimenta nec- cessarii sunt, superfluos vero tenetur dare pau- peribus, sed in isto casu ob parcimoniam effecti sunt ex necessarijs superflui ergo. Ita tenet Panor. cap. cum vnus, num. 27. de testam. Sarmiento latissime probans lib. de redditibus part. 3. c. 5. num. 1. 2. 3. 4. 5. & in defensionibus 1. part. monit. 30. & 31.

2. Secunda sententia oppositum tenet.

3. Sic conclusio. Probabilius est ea que Clerici fraudantes genium suum corraferint, posse sicut bona patrimonialia dispendere. Ratio, quia nec- cessaria ad status decentiam tribuuntur Clerico propter personalem laborem, & sic vt ea expen- dant, vt libuerit; ergo si parce viuentes aliqua ex his corraferint, possunt liberè vt bona patrimonialia dispendere. Ita Nau. lib. de reddit. g. 1. n. 59. & in Apologia 1. part. monit. 30. & 31. & summa Hisp. cap. 25. n. 127. & cap. 17. n. 94. Molina lib. 2. de pri- mogen. cap. 10. n. 50. Auendaño responsio 19. num. 12. Maioris 4. dist. 24. q. 17. & 20. Couar. cap. cum in of- ficijs, de testam. n. 2. Alcozer lib. de ludo. cap. 38. idem innuit D. Thomas 2. 2. quest. 185. art. 7. & alij.

DUBIUM XLIV

An Clerici habentes patrimonium sufficiens ad decentem sustentationem, possint beneficium acceptare, atque se ex redditibus sustentare, seruatis bonis patrimonialibus.

1. Triplex est sententia.

1. Prima dicit non posse viuere ex redditibus Ecclesiasticis, nisi bona patrimonialia in pios vsus conuertat. Probatur ex D. Hieron. ad Damasum, & habetur 2. quest. 2. cap. Clericos, ubi inquit, qui bonis parentum sustentari possunt, si quod pauperum est, accipiunt, sacrilegium committunt. Idem D. Prosper lib. de vita contemplatiua, & habetur 12. quest. 1. cap. illi autem, & patet ratio, quia hi redditus conceduntur Clerico in quantum sunt illi necessarii ad alimoniam, sed quando habet patrimonium, non sunt necessarii ergo. Ita tenent Alensis 3. q. quest. 91. memb. 6. art. 3. Adrian. 4. mot. de restit. 4. qua incipit, quia supra determinatum est. Dionys. Carthusius in opus. lib. unico. de vita canonico- rum, art. 24. Decius cap. Episcopus, de proband. & cap. postalatus, de rescript. Barba ibi.

2. Secunda distinguit, si vna cum redditibus Ec- clesiasticis seruet bona patrimonialia sufficien- tia, nequit de illis viuere: si vero patrimonialia det consanguineis, vel pauperibus, vel quibusvis, potest de talibus redditibus viuere; potest etiam retinere sibi bona patrimonialia immobilia, & viuere de dictis redditibus, dummodo viuens det fructus

fructus talium bonorum patrimonialium pauperibus. Ita Avul. cap. 6. *March. quest. 75.*

3 Tertia sententia tenet posse semper de dictis redditibus vivere. Sic

4 Prima conclusio habens patrimonium sufficientes potest licite beneficium acceptare, modo idoneus sit, & nullam finem praevium intendat, ut prodigie expendere redditus beneficii, vel ditare consanguineos, &c. Conclusio est certa. Et ratio est, quia nulli terrogat iniuriam, nec precepto aliquo id prohibeatur. Ita tenent Richard. *quodlib. 3. quest. 20. Ang. Clericus 3. num. 2. Sylvest. Clericus 4. quest. 16. Avendaño responsio 19. num. 6. Navarr. summa Hispan. cap. 23. num. 130. Gabr. 4. dist. 15. quest. 8. art. 3. dub. 8. Palud. 4. dist. 24. q. 3. art. ultimus, & alij.*

5 Secunda conclusio, Tales Clerici habentes patrimonium sufficientes possunt illud servare, vel ut libere disponere, & ex redditibus Ecclesiasticis sustentare se iuxta decentiam sui status. Ratio, quia redditus hi sunt laboris Clericorum, dignitas est autem operarius mercede sua, ut habetur *Lucea 10. & 1. ad Corinth. 9. & 1. ad Timoth. 5.* & in Concilio Agathensi, quod refertur *1. q. 2.6. clerici.* Ita inquit D. Thom. 2. 2. q. 185. art. 7. ad 3. & eam tenet expresse Caiet. ibi, Sylvest. *Clericus 4. q. 16. Cord. lib. 1. quest. 9. 18. consilio 5. Avendaño responsio 19. num. 6. Socus lib. 1. de iust. quest. 14. art. 3. ad ultimum. Alcozer lib. de ludo. cap. 38. Petrus Soto lib. de iustit. facer. tract. de vita sacerdot. lib. 4. Hencala opus 2. de rebus ecclesiasticis, cap. 2. Navarr. summa Hispan. cap. 23. num. 130. & opus de reddit. q. 1. n. 78. Gabr. 4. dist. 15. quest. 8. art. 3. dub. 8. Rosella verbo *Clericus 4. num. 9. Piffana ibi §. 7. Turrec. cap. Clericos 1. quest. 1. n. 2. & Hulticus, & Hugo ab ipso citati. Hostius, de decimis n. 14. Raynerus, & Gofiodus citati ab ipso. Sarmiento lib. de redditibus, p. 1. cap. 1. man. 18. Anton. Gabr. tom. 1. communium opinionum, lib. 3. fol. 38. v. of. Clericus. Ang. verbo *Clericus 3. n. 2. Ann. verbo Clericus in 23. Innoc. 2. Episcopus de prebend. & ibi Panor. Card. & Felin. c. postulat. de rescripti. Socinus consil. 91. volum. 3. Couar. cap. 1. de iust. n. 2. Maioris 4. dist. 24. q. 17. & 20. Ioannes de Lignano Clemens. gratia. de rescripti. Archid. cap. 1. summa, de rescripti. in 6. & Molina tom. 1. de iustit. dist. 145. in ius. Aragon 2. 2. quest. 32. art. 5. & nonnulli docti neoterici.***

6 Sed nota duo. Primum est intelligi, nisi pauperum necessitas talis occurreret, ut obligaret laicos propeptam elemosynae, nam si talis occurreret, tenerentur Clerici vel ex patrimonio, vel ex redditibus subvenire. Patet, quia ad id tenentur tunc laici. Ita D. Thomas, Caietan. Soto, Navarr. Couar. Sylvest. Petrus Soto, Hencala, Turrec. num. 6. Arm. ibi, & alij.

7 Secundo nota, illum tantum posse vivere ex beneficio secundum qualitatem talis beneficii, ut dixi supra dub. 41. limitatione secunda, conclusio 2.

DUBIUM XLV.

An de bonis quasi patrimonialibus similiter teneatur Clericus, deducta decenti sustentatione, superflua in pios usus convertere.

1 Nota, bona quasi patrimonialia esse, quae Clerici lucrantur ratione alicuius ministerij

clericalis, ut pro Missis, pro administrandis sacramentis, audiendis confessionibus, pro concionibus, pro officio alicuius vicariae temporalis, pro comitandis defunctis, officiis decantandis, quia sunt capellani alicuius domini, ut dixi supra dub. 37.

Duplex est sententia. Prima tenet idem de istis bonis, & redditibus Ecclesiasticis, quo ad obligationem conferendi superflua pauperibus. Sic Innoc. cap. quia nos, de testam. & cap. quoniam, ne Prelati vicei. Ratio est, quia illa bona, sicut redditus acquiruntur propter ordinem clericalem.

2 Secunda sententia tenet oppositum. Sic conclusio. Probabilior longe sententia est, non habere talem obligationem, sed posse Clericos libere disponere de istis bonis, sicut de patrimonialibus. Ratio, quia illa dantur clericis de bonis temporalibus: & si dantur aliquando de spiritualibus, dantur tamen pro iusto stipendio illius determinati laboris, & servitij personalis, & sic dantur sine aliquo pacto tacto, vel expresso dandi pauperibus. Tractent Cynus, Card. & Petrus, quos refert, ac sequitur Couar. 1. de test. n. 11. Sylv. refertur etiam Hostientem verb. *Clericus 4. q. 8. Nau. opus de reddit. q. 1. n. 7. & 78. Panor. 2. cum omni. de testam. m. 26. Avendaño responsio 19. n. 12. Diedo lib. 2. de liberi. Christi. cap. 4. Alcozer lib. de ludo. cap. 38. Maioris 4. dist. 24. quest. 17. Soto lib. 10. de iust. quest. 14. art. 3. conclus. 3. & alij.*

Dubium tamen est de bonis, quae capellani recipiunt ex capellania collatina, quia iam talia facta sunt spiritualia, & privilegia: & videtur, quod sint sicut fructus ex possessionibus applicatis beneficiis, quia istae capellaniae solent beneficia appellari. Sic videtur sentire Navarr. *disto num. 73.* ait enim, quod quantum ad hanc obligationem dandi pauperibus, idem est de Episcopis, Canoniceis, & capellanis, & aliis beneficiis simplicibus, & Sylvest. *Clericus 4. quest. 4.* ubi dicit habentem capellaniam ad nutum amobiles, quae non dantur in titulum, sed datur eis certum stipendium in pecunia in anno, posse testari de illo stipendio, quia est datum pro suo labore: ubi id non concedit de habentem capellaniam in titulum.

3 Ac in contrarium videtur talia bona ex capellania non habere hanc obligationem, quia non dantur, nisi pro stipendio Missarum, & parum refert temporaliter dari pro vna Missa, vel in perpetuum, vel facta esse spiritualia, vel non, dummodo finaliter onere, & pacto dentur. Sic tenet Soto *ubi supra*, dicens, quod sunt sicut quotidianae pitantiae. Idem videtur sentire Diedo *ubi supra*, ubi vniuersaliter ait, quod quando bona Ecclesiastica dantur pro aliquo certo onere, & pacto, ubi sit datur praedium pro Missis quotidie celebrandis, prodigie consumens non tenetur ad restitutionem. Et idem videtur sentire de obligatione ad elemosynas. Et haec sententia est probabilis, & Nav. idem postea videtur dicere *num. 75.* & tunc praecipue est secunda, quando redditus capellaniae non multum excedunt valorem stipendij, quod pro Missis confertur solent. Sic quidam docti neoterici.

4 Insuper est dubium de stipendio, & elemosynis, quae Clerici accipiunt pro aliquo ministerio, ad quod ratione beneficii alij tenebantur, ut quod accipit pater, ut pro administrandis sacramentis suis subditis, beneficiarius pro anniverfariis.

Aliqui

Aliqui tenent de ipsis non posse libere disponere; sed idem censendum de ipsis, ac de redditibus Ecclesiasticis. Sic Panor. Cardin. & alij, quos refert Navarr.

5 Verum contrarium est probabilior, scilicet posse de illis, sicut de bonis patrimonialibus disponere; quia haec bona propter personalem laborem abfque dicto onere a fidelibus dantur. Ita Barbatus, quem refert, ac sequitur Nau. *disto num. 7. & 75.* & idem videtur sentire Couar. *ubi supra*, ait enim bona, quae Episcopus ait ab his, qui ordinibus instituitur, esse ex industria acquisita. Idem tenent alij.

6 Insuper dubium est an Prelati possint libere disponere de stipendiis officiorum, quae a Principibus secularibus acceperunt, ut si sint Praefides Curiae Regiae, aut Regis Legati, &c. Sarmiento *lib. de reddit. 3. part. cap. 5. num. 8.* tenet partem negantem. Ratio, quia non possunt tempus Ecclesiae obsequio praestitum in alios usus convertere.

7 Sed contrarium, scilicet posse, est probabilior; quia id ex proprio acquirunt labore, nec illa stipendia sunt spiritualia, licet inique abfque causa publica, & Papa licentia tale munus obeant, verum quod illo lucrati sunt, suum faciunt. Ita Navarrus *dicta quest. 1. num. 78.* & Molina idem docet de his, qui causa publica, & Papa licentia hanc munia exercent, *lib. 2. de primog. cap. 10. num. 51.*

DUBIUM XLVI.

An distributiones quotidianae habeant praedictam obligationem, scilicet ut superfluum statui Clerici, teneatur in pios usus convertere, sicut habent alij redditus beneficii.

1 Nota redditus beneficii in duas dividi partes, in alteram principalem, quae *grossa* dicitur, & datur Clericis ex titulo beneficii: in alteram vero, quae datur solis assistentibus horis Canoniceis, veluti diurnum stipendium, & haec dicitur distributiones quotidianae, de quibus, Deo dante, infra latum faciam sermonem.

Duplex est sententia.

2 Prima tenet non habere hanc obligationem. Ratio, quia dantur propter diurnum laborem, ut illius stipendium. Ita Sylvest. *Clericus 4. q. 4. Avendaño responsio 19. n. 12.* Idem videtur sentire Couar. *cap. cum in officij, de test. n. 4. Dominicus, Francoz, Parisiensis, Decimis, Boboginus, Gillelmus per ipsum citari.* Idem videtur sentire Alcozer *lib. de ludo. cap. 38.* Idem tenet expresse Angelus *Clericus 4. n. 3. Palacios verbo beneficium, sine.*

3 Secunda sententia tenet oppositum.

4 Sic conclusio. Probabilior est, quoad obligationem istam conferendi superfluum pauperibus, idem sentiendum esse de quotidianis distributionibus, ac de ceteris beneficii fructibus. Ratio, quia istae distributiones vere sunt pars reddituum beneficii, & sic ex institutione sua, & ex iure communi, & antiquo Ecclesiae, & ex pacto tacto fidelium habent eandem obligationem, quam habent alij fructus: nec divisio postea facta abstulit, nec auferre potuit hanc obligationem. Item quia diversus lucrandi modus non variat finem, ad quem recipitur lucrum. 1. 1. & *Legatum 1. ff. de administrum ad citat. pertin. & Clement. quia contingit, de religiosis demibus.* Sed tamen penes lucrandi Tit. Sanchez *Consil. moral. Tom. 1.*

modum distinguuntur distributiones, & ceteri redditus, quia scilicet illae quotidie, hi quotannis distribuntur: ergo. Item quia pro illo servitio, & assistentia horis non tantum dantur distributiones quotidianae, sed etiam alij beneficii redditus, item, quia non debet attendi, quod maiori, vel minori labore quaeratur, cum beneficium propter officium, & laborem detur: maiorem enim laborem Episcopalis dignitas requirit, & non ob id Episcopus ab hac obligatione solutus est. Item, quia ob laborem conceditur Clericis, ut vite necessaria subtrahant. Hanc tenet Sarmiento *lib. de redditibus, quest. 1. num. 74. & alij.*

DUBIUM XLVII.

An qui habent pensiones deductas ex bonis Ecclesiasticis, habeant praedictam obligationem dandi superfluum pauperibus.

1 Nota in triplici differentia esse pensiones, quae applicantur alicui titulo aliquo clericali, & spirituali cum obligatione ad aliquod munus spirituale, propter quod datur illi pensio: ut si datur pensio alicui, ut sit coadjutor Episcopi senis, vel presbytero benemerito propter exhaustos labores, vel pro alio munere spirituali. Aliae pensiones sunt, quae non dantur titulo clericali, sed seculari, ut quae applicantur Principibus, ac militibus pro aliquo munere temporalis. Aliae sunt, quae sine aliquo titulo dantur, ut quae sine titulo clericali datur in pecuniaribus, ac remissionibus: quae dantur, cum sit exortitur super aliquo beneficio, & est ius dubium ad componendas partes. Hoc supposito, Triplex est sententia.

2 Prima tenet habentes has pensiones non titulo spirituali, sed seculari, immunes esse a praedicta obligatione dandi superfluum pauperibus. Ratio, quia obligatio illa non oritur ex pacto cum fidelibus, nec ex iustitiae vinculo, sed ex iure Ecclesiastico hanc obligationem ponente, & Papa, qui in eo potest dispensare, eo ipso, quod bona Ecclesiastica ista applicat titulo seculari, eximit a praedicta obligatione. Sic Soto *lib. 10. de iust. q. 4. art. 3.* immediate ante argumentorum solutiones: & licet ipse solum ponat exemplum de regis tertius, & de decimis ad iudicatis illustribus dominis, quae iure successione possidentur, & non explicat de pensionibus datis ad vitam, verum ratio sua de omnibus aequae probat. Idem *Cord. lib. 1. q. 18. ad 2. ubi tenet pensiones applicatas, sine licite, sine illicite alicui titulo seculari non habere praedictam obligationem: quod videtur aliter affirmat q. 2. 1. in fin. de omnibus pensionibus laicis coeclis, & in summa q. 18. dicit Clericos pensiones referuantes dum resignat beneficium non teneri superfluum erogare pauperibus. Ratio eius est, nam cum clerici sint domini reddituum, si alicui eos donet, dominium transferunt, nec illi, quibus donati sunt, tenentur amplius in pios usus eos convertere: ergo cum Papa possit ex causa iusta donare seculari alicui pensiones, vel partem decimarum, talis secularis acquirit dominium, nec tenetur amplius in pios erogare usus: & confirmatur, quia bona haec sunt iam facta secularia, & iure successione possessorum relinquuntur.*

Secunda sententia tenet, pensionarios teneri super

superfluum erogare pauperibus, sicut beneficiat. Ratio, quia res transeunt cum suis oneribus, cap. ex litteris, de pignoris cap. p. ualua, de decimis. l. i. C. de d. rati. pignor. Sed illa bona Ecclesiastica habent hoc onus, ergo per hoc quod Papa ea alicui applicat, non tollit illud onus. Item, quia in diplomate, quo pensiones conceduntur, ait Papa se illas concedere, ut commodius possit pensionarios sustentari. Sic tenet Nauar. lib. de reddit. quest. 1. num. 79. & licet ipse solum loquatur de pensionibus ad vitam pensionarij concessis, tamen eadem ratio procedit de aliis decimis, & bonis Ecclesiasticis, que in perpetuum dantur, & iure successione possidentur, & ita de rectoris regis, id est, de tertia parte decimarum, que ipsi Regibus dantur inuiti Nauar. Item ibi num. 94. & Sarmiento lib. de reddit. part. 1. cap. 1. num. 7. dicit pensiones habere eandem obligationem, quam redditus beneficij.

Tertia opinio vniuersaliter affirmat pensiones immunes esse ab hac obligatione, & posse pensionarios libere de illis disponere. Hanc videntur tenere Gigas ar. de pension. quest. 12. & Couar. cap. cum in officio, de testament. num. 6. ibi enim ait posse pensionarium libere de pensionis redditibus rebus, & si ab intestato decedat, pertinere tales redditus ad legitimis successores, in quo videtur intelligere posse etiam in vita libere disponere, & in hoc sensu intelligit ipsum Sarmiento de reddit. part. 1. cap. 8. num. 13.

Prima conclusio. Pensiones primi generis, scilicet que Clericis applicantur ratione alicuius tituli, aut officij Clericalis, aut quia sunt clerici, habent predictam obligationem, sicut fructus beneficij. Ratio, quia sunt redditus Ecclesiastici, & per hanc applicationem non eximuntur a predicta obligatione, quia cum ad id non sit iusta aliqua causa, non est credendum Papam talem exemptionem concessisse. Item, quia natura rebus bonarum, sola mutatione persone variari non potest: cum ergo ista sit reddituum Ecclesiasticorum natura, ut habeant predictum onus, etiam si persona mutetur, illud habebunt. Item probatur rationibus adductis pro secunda sententia: & confirmatur ex proprio motu Pij Quinti nuper edito, quo obligantur habentes pensiones titulo clericali ad restrandum officium paruum Beate Marie, in quo sentis tales pensiones retinere naturam bonorum Ecclesiasticorum. Ita Sarmiento, & Nauar. locis in secunda opinione citatis, & Nauar. etiam in Apologia, memo 25. & 30. & alij.

Secunda conclusio. Pensiones secundi generis, que scilicet laicis sunt applicate tanquam laicis, id est, ratione tituli secularis, aut Clericis, pro quia Clerici, sed ratione alicuius tituli, aut muneris secularis, non habent predictam obligationem, ut que dantur cantoribus, procuratoribus, Advocatis Ecclesiarum, & similibus. Ratio, quia ista pensiones in eis debentur pro illis officiis, & sic non debent dari cum tali onere. Item, quia iam non sunt bona Ecclesiastica, sed profana. Ita Soto, & Couar. ubi supra, & farr. Couar. item Nauar. dicta num. 25. & 30. licet non affirmet pensionarios predictam habere obligationem, excipit tamen ab ea omnes, quibus pensiones dantur in stipendium aliquorum actuum, aut officiorum etiam Ecclesiasticorum: unde infert pensiones dantur Carli-

nalibus Legatis, ut in aliquibus rebus inferuntur, liberas esse ab hac obligatione. Et ratio eius est, quia non recipiunt talia bona ratione alicuius iuris percipiendi redditus Ecclesiasticos, sed ratione aliquorum actuum pertinentium ad personas Ecclesiasticas: & sic sunt bona quasi patrimonialia, sicut acquisita pro Missis, administratione Sacramentorum, &c. memo. 64. & 65. Item concedit de pensionibus ex decimis datis Principibus, & Nobilibus in remunerationem laborum, & expensarum, quas fecerunt pro Ecclesia, quia ista sunt quedam debitorum solutiones, & sic sunt bona iusta de causa iam alienata ab Ecclesia, & facta profana, & ob id libera a tali obligatione. Sic quidam docti neoterici.

Ultima conclusio. Quantum ad pensiones tertij generis, que nec dantur titulo clericali, nec pro munere aliquo spirituali, nec danntur aliquo titulo laicali, & pro aliquo munere, & officio temporalis per viam recomensationis beneficij recepti, aut per viam stipendij alicuius laboris, aut actus corporalis, sed dantur ad componendam litem super beneficijs ortam, vel ratione permutationis, aut resignationis, vel ratione alicuius operis p. scilicet in sustentationem aliquorum clericorum, vel laicorum, qui indigent saltem ad status decentiam, probabilius est predictam obligationem retinere, sicut alios redditus Ecclesiasticos. Ratio, quia non sunt dantur in stipendium laboris, nec facta bona laicalia, sed ad tempus applicate propter aliquas causas pias. Item probatur omnibus rationibus prime conclusionis. Sic Nauar. in Apologia, memo 64. & 65. & predicti neoterici.

D V B I V M XLVIII

An Clerici, qui habent beneficium non in titulum, sed in commendam, habeant eandem obligationem conferendi superfluum pauperibus.

Secundo conclusio. Beneficiarij, vel Episcopi habentes in commendam Episcopatum, vel beneficium, possunt de fructibus illius sumere omnia necessaria ad decentiam sui status, sicut alij beneficiarij in titulum, & superflua similiter tenentur erogare pauperibus. Ratio, quia predicti habent eorum titulum, & ius Ecclesiasticum ad fructus, & habent veram, & legitimam administrationem, iurisdictionem, & auctoritatem, sicut beneficiarij in titulum: ergo eandem potestatem, & obligationem habent quo ad fructus, Nauar. lib. de reddit. quest. 1. num. 80. Late Syluest. verbo commenda, quest. 1. vbi quantum ad hoc dubium refert Ioan. And. Host. & alios contrarium tenentes: ad hoc aut fecit de iure, eandem conclusionem tenent alij neoterici.

Cetera ista beneficia, que dantur in commendam, nota, quod si beneficium curatum sit, non potest dari in commendam, nisi propter ipsius Ecclesie evidentem utilitatem, & non potest Episcopus illud commendare, nisi sacerdoti habenti legitimam auctoritatem, scilicet viginti quinque annos, & commenda tantum durabit per sex menses. Ita habetur in Concilio Lugdunensi, cap. 20. de elect. in car. si post illos sex menses superior non prouiderit de beneficio in titulum, potest Episcopus interim dum prouiderit, commendare alicui.

Si vero beneficium sit simplex, potest ex duplici causa commendari, scilicet vel propter Ecclesie utilitatem, vel ad honestam subuentionem commendatarij: & potest commendari ultra semestrem durate. Hec Syluest. verbo commenda in principio, & quest. 1. 9. & 8. vbi docet posse Episcopum per spatium sex mensium a die vacationis beneficij illud alicui commendare: & licet fiat vltima die sex mensium, durabit commenda per dictos sex menses: immo etiam si elapsus fuerit semestris a die vacationis, potest alicui commendare ad custodiendum, vel saluandum, donec prouideat superior.

Secundo nota istum curatum commendarium non esse proprium Prælatum, sed tantum procuratorem, habere tamen legitimam administrationem, & si talis Ecclesiam impetret, tenetur facere mentionem de commenda, nisi idem beneficium sibi datum in commendam impetret: tunc enim non oportet mentionem facere de illa. Et ad talem commendam vocandi sunt patronus, & alij, qui ex ea laudantur: & si Episcopo concedatur, ut vigis ad certum tempus percipere possit fructus vacantium Ecclesiarum, non potest retinere fructus Ecclesie dante in commendam, quia non dicitur talis Ecclesia vacare, cum titulus ille canonice sit, & commenda non expiret morte commendantis. Hec omnia probantur ex Doctoribus, & textibus Syluest. verbo commenda, quest. 2. 4. 5. 7. 10. & in quest. 6. docet, durante commenda non posse per ordinarium conferri, aut reuocari, nisi causa cessarit, ex qua fuerat facta. An vero aliquis possit habere plura beneficia in commendam, dixi supra, vbi de beneficiarum pluralitate.

D V B I V M XLIX

An beneficiarij, quibus reservantur fructus beneficij vacantis, possint libere de illis disponere, vel tentantur in pias causas distribuere.

Nota iure canonum esse, ut fructus beneficij, & prebende, qui tempore vacationis colliguntur, soluti debentur, si quæ sunt, & soluti his que fuerint necessaria pro semitoribus, & alijs oneribus, reliqua vel expendantur in Ecclesie utilitatem, vel futuro successorij, & si erant Canonici, collegio Canoniceorum referuntur. Ita habetur cap. quia sape, de elect. in 6. & c. presenti, de offic. ordin. in 6. cap. relatum et 1. de testam. & ex ar. 49. Ioan. XXI. suscepi, de elect. notat Couar. dicto cap. relatum, n. 2. & 3. Syluest. verbo beneficium 5. 4. 1. Idem etiam est intelligendum de Episcopatu vacante, eius enim re aditus futuro successorij referuntur, & collegium Canoniceorum tenetur illi de ipsius rationem reddere. cap. quia sape, Couar. ibi n. 3.

Si conclusio. Clerici, qui tales redditus percipiunt ex beneficio vacante, quod sibi collatum est, vel collegium, cui referuntur, non possunt pro suo libito, nec in proprios usus, de ipsorum utilitatem tales redditus distribuere, sed tenentur in utilitatem Ecclesie, vel alias pias causas eos distribuere. Ratio, quia stipendium illud, & beneficium datur propter officium, & ministerium: sed ille successor toto illo tempore nil laborauit, ergo non potest recipere stipendium. Item, quia dantur illis tanquam dispensatoribus, ergo di-

spensare tenentur. Sic aperte colligitur ex dicto cap. relatum, ubi enim dicitur: si ea bona, sunt & alia ipsius Ecclesie in Dei timore percipere, & sic est collegium, quod tales fructus recipit, dicit, quod retinendum illatum, id est, fructuum debet canonice distributionem, & citum habere: ergo non potest distribuere tanquam bona propria, & tanquam partem suam. Et Couar. ubi supra num. 2. vbi dicit talia bona dari successorij, vi ea distribuatur sicut alia bona Ecclesie. Et sic explicat Syluester clericus 4. quest. 17. num. 13. dicens teneri ea administrare sicut bona communia Ecclesie. Eandem conclusionem tenent docti iuniores. Contrarium tamen innit Nauar. summa Lat. cap. 25. num. 123. vbi, redditus canonice vacantis diuidi inret successores.

D V B I V M L

An beneficiarij possint per viam testamenti disponere de bonis suis.

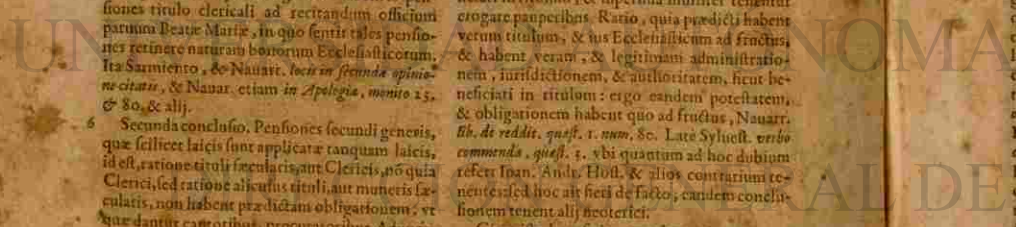
Nota in hac questione esse aliquos magis certum, in quibus auctores, aut certe omnes conueniunt, que præmittenda sunt, & aliquibus conclusionibus explicanda.

Prima conclusio. De bonis immobilibus beneficiariorum nequeunt Clerici testari. Ratio, quia illorum non sunt domini, nec illa possunt alienare. Conclusio est certa. Ita Gabr. 4. dist. 15. quest. 8. art. 2. dub. 9. Turrec. 12. quest. 5. cap. nulli dubium, num. 9. Abulens. cap. 7. Arab. quest. 7. 4. Arnil. cap. Clericus, num. 18. Rosella Clericus 4. n. 1. Syluest. ubi quest. 2. D. Anton. 3. part. tit. 10. cap. 3. §. 12. Innoc. 2. c. cum in off. cap. de scitu. Nauar. summa Hisp. cap. 25. num. 128.

Secunda conclusio. De patrimonialibus bonis possunt Clerici beneficiarij testari, & ea quibuslibet relinquere. Ratio, quia horum bonorum domini sunt, nec vlla lege de eis testari interdicitur, nec specialiter iure ea in pios usus conuerti tenentur. Ita Nauar. opuscul. de reddit. quest. 3. num. 1. & summa Hisp. cap. 25. n. 130. Richard. 4. dist. 45. artic. 3. quest. 1. Aletius 3. part. quest. 56. art. 5. art. 3. Panorm. cap. cum omnes, de testam. num. 22. Gabr. ubi supra. Turrec. ubi supra num. 2. Abulens. ubi supra, quest. 75. Couar. cap. 1. de testam. num. 3. Molina lib. 2. de primogen. cap. 10. num. 27. Arnil. Rosella, D. Anton. Syluest. ubi supra, & est certum apud omnes.

Tertia conclusio. Beneficiarij possunt testari de bonis quasi patrimonialibus. Probatum eadem ratione, qua præcedens conclusio. Ita Nauar. dicta quest. 3. num. 3. Innoc. cap. quia nos, de testament. Hostiensis citatus a Syluest. licet aliqui velint hoc non procedere in dist. in c. sed distinguunt, si quasi patrimonialia relicta sunt Clerico contemptatione persone, potest de illis testari, si vero contemptatione Ecclesie, ut quia erat parochialis sacerdos, non potest. Ita Arm. ubi supra. Syluest. Clericus 4. quest. 8. Panormit. cap. cum in officio, de testam. Rosell. Clericus 4. num. 5. Ang. Clericus 13. num. 5. Aletius ubi supra. Et idem videtur tenere Couar. cap. 1. de testam. num. 31. vbi plures alios refert, sed conclusio posita multo verior est.

Quarta conclusio. Quando Clericus consumpsit aliquid de suo patrimonio in utilitatem Ecclesie, potest de tanta reddituum quantitate testari.

Ratio, quia id proprie non est de redditibus, sed de bonis patrimonialibus testari. Ita Syluester clericus 4. quest. 3. Rofel. libi. num. 1. Ang. clericus 13. num. 1. Panormi. cap. cum in officio, de testament. Nauar. opuscul. de reddit. quest. 5. num. 6. & 7. & colligitur ex cap. si Episcopus 12. quest. 5. Subdit etiam Nauar. si beneficiatus de patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus bonis in vita erogauit aliquid pauperibus, vel aliis pijs vltibus, potest de eadem quantitate testari calcumque voluerit. Pater eadem ratione. Item quia, vt diximus supra dub. 38. tanta quantitas reddituum libera manet à speciali obligatione pauperibus dandi, & potest in quouis vltus conuerti. Ita etiam docti iuniores.

6. Quinta conclusio. Si stando in iure humano loquamur, licet aliqui sentiant, non omnibus beneficiatis iure interdictum esse testari de redditibus Ecclesiasticis, sed tantum habentibus administrationem; secus verò de simplicibus beneficiatis (auctores huius sententia referit Couar. vbi infra) ut multò probabilius est, omnibus beneficiatis id esse iure prohibendum. Probatur, nam capita hoc prohibentia indistinctè loquuntur de beneficiatis: immo id expresse prohibetur Canonice, qui tamen sunt beneficiati simplices. cap. Episcopus 14. quest. 1. & cap. relatum est 2. de testam. Ita Couar. referens plures cap. cum in officio, de testam. num. 6. Nauar. opuscul. de reddit. quest. 3. num. 5. & summa Hispan. cap. 25. num. 128. Immo subdit Couar. num. 5. contra Paludanum 4. dist. 15. quest. 3. art. 6. conclusio. testam. prohibentem esse eisdem testari de bonis ex redditibus Ecclesiasticis acquisitis, & de bonis emptis pecunia, quæ ex iisdem redditibus fuerit collecta: & pro hac parte plures referunt, dicens esse communem. Ratio, quia bona Ecclesie dicuntur omnia, quæ inuitu Ecclesie, aut de Ecclesie facultatibus quis acquirit. His positis,

7. Grane dubium est, an ratione consuetudinis liceat beneficiatis iure de redditibus Ecclesiasticis, vbi talis viget consuetudo: & dimissis alijs opinionibus, quas hæc refert Sarmiento lib. de redditibus, 2. part. à cap. 6. per plura capita: tres sunt præcipue opiniones in hac questione.

Prima sententia tenet talem consuetudinem valere, & excusari à peccato beneficiatos vigore illius testantes, etiam ad vltus profanos, & suis cognatis, & hereditibus relinquentes: & sic in Hispania (talis enim consuetudo est in illa ab immemorabili tempore) hoc licet omnibus beneficiatis, qui Episcopi non sint. Ratio, quia est consuetudo obseruata, & recepta, & tacito Papæ, ac Pælatorum consensu approbata, & lege Caroli Quinti confirmata, quæ habetur lib. 5. ordinum tit. 8. l. 13. Ita tenent Couar. cap. cum in officio, de testam. n. 9. Petex lib. 1. ordinum tit. 3. l. 1. fol. 115. vers. est & aliud. Sarmiento lib. de reddit. p. 4. cap. 1. à num. 8. per plures. Idem cum limitatione tenet Cordub. lib. 3. quest. 18. ad l. 1. & 2. vbi tenet clericos ex tali generali licentia, vel speciali Papæ posse ex iusta causa testari in vltus profanos: & ait, esse iustam causam vtilitatē Ecclesie, vel iam acceptam, quæ sic gratificat, vel in futurum accipiendam. Pro hac sententia faciunt aliqui, qui sine restrictione aliqua faciunt posse clericos de dictis redditibus testari, vbi talis viget consuetudo. Ii

sunt Palud. 4. dist. 24. quest. 3. artic. vltimo, Hostiens. Guido, Guillelmus, Benediculus, Ioan. Andr. Philip. Probis, Ioann. Gallus, quos refert Couar. vbi supra; fauet etiam D. Anron. 3. part. tit. 10. c. 3. §. 1. vbi talem consuetudinem referens, eam non reprobatur. Et idem Simancas libr. institut. tit. 9. num. 90.

Secunda sententia tenet, talem consuetudinem non esse validam absolutè, sed ad testandum de dictis redditibus ad vltus solum pios, & in modica quantitate, secus ad vltus profanos, vel in magna quantitate, quia esset valde onerosa Ecclesie. Ita Syluester clericus 4. quest. 2. & 3. Rofel. libi. num. 1. Ang. clericus 13. num. 2. Turrecrem. cap. nulli dubium 12. quest. 5. num. 11. Gabr. 4. dist. 15. quest. 8. art. 3. dub. 9. Panorm. cap. cum in officio, de testam. Nauar. summa Hispan. cap. 25. num. 128. & opuscul. de reddit. quest. 3. n. 1. & plures alij, quos refert Couar.

Tertia sententia fatetur quod secunda, non valere dictam consuetudinem, quoad vltus profanos, verum non apponit restrictionem, vt sit in modica quantitate.

Sic sexta conclusio. Clerici ex redditibus Ecclesiasticis ad vltus profanos, & ad augendos cognatos, & alios hæredes, non possunt liberi testari, licet de bonis patrimonialibus; nec hoc potest defendi, & excusari consuetudine. Probatur, quia dum viuunt, non possunt contra factores habent obligationem dandi in speciem pauperibus, & mala consuetudo, quæ contra hoc est, non excusatur, ergo multò minus in morte, vbi maior ratio est, & vbi ius strictius præcipit. Item, quia, cum iura Ecclesiastica liberam horum bonorum in vltus profanos dispositionem prohibentia, sint tam graua & vtilia, & necessaria, & ex maxima causa non est credendum, Papam in hoc consensisse. Item quia, licet prohibito testandi sit de iure humano, at prohibito disponendi in vltus non pios, est de iure diuino, & naturali, vt supra dub. 40. dixi, & docet Nauar. dist. 14. quest. 3. num. 9. ergo consuetudo non potest derogare quo ad hoc secundum. Item quia lex regni disponens, vt seruetur talis consuetudo, intellecta generaliter, scilicet ad omnes vltus, est tantum permissiua, & si aliud disponeret, esset inuisa, vt docet Nauar. dist. 14. quest. 3. num. 16. Hanc conclusionem tenent contra auctores primæ sententiæ omnes aut hotes secundæ, & Honcala opuscul. 2. de reddit. cap. vltimo. Gregor. Lopez p. 1. tit. 6. l. 53. vers. que los pueuen. Molina lib. 2. de primog. cap. 10. n. 55. §. 6. 7. Auendaño responsio 19. num. 15. & alij.

Septima conclusio. Probabilius est, talem consuetudinem excusare clericos testantes ad vltus pios, etiam in magna, & quantacumque quantitate, de redditibus Ecclesiasticis. Ratio, quia prohibitio testandi Clerici ad vltus pios est mere de iure humano; ergo potest consuetudine ius hoc derogari. Item, quia hoc non est onerosum Ecclesie, licet onerosum non esset, & iniutuosum, si Clericus omnes redditus Ecclesiasticos in vita distribuere in vltus pios. Hanc conclusionem, quoad primam partem, tenent omnes auctores primæ, & secunda sententiæ; & citati in sexta conclusione: quoad secundam verò est contra auctores secundæ sententiæ, sed tenent eam auctores primæ, & Honcala, Auendaño, Gregor. Lopez, Molina ibidem, & Nauar. opuscul. de reddit. q. 3. n. 10. omnes.

omnes enim isti absolute concedunt, posse Clericos, vbi est consuetudo, testari de redditibus, & non limitant, modo testentur in modica quantitate. Idem tenent quidam docti recentiores in suis scriptis.

12. Hinc inferitur in nostra Hispania, iure optimo posse omnes Clericos, qui Episcopi non sunt, testari de redditibus Ecclesiasticis (intellige, vt dixi, ad vltus pios). Ratio, quia est consuetudo præscripta, & quæ in hac parte ius derogauit. Sic testatur lex regni citatis, Couar. Perez, Simancas, Sarmiento, Molina, Honcala, Gregor. Lopez, Auendaño, & Nauar. opuscul. de reddit. quest. 3. num. 16. fuit, dicit hoc ita credi posse.

13. Tandem tria notanda sunt. Primum est, in extrauagantem quandam Iulij Tertij videri intelligendam hanc conclusionem de fructibus, & redditibus tempore mortis perceptis à beneficiato: secus verò de iis redditibus, qui sibi tempore mortis debebantur, non tamen eos perceptat, nec sibi iam solari etant, nam illa extrauagans iubet, vt debita beneficiati, quæ tempore mortis reperitur, non soluantur ex redditibus Ecclesiasticis debitis beneficiato, qui sibi nondum solui erant. Verum illa extrauagans recepta non est, vt testatur Nauar. lib. de reddit. q. 2. num. 38. & prædicti recentiores.

14. Secundò nota, quòd, vbi cumque viget, & obseruatur illa consuetudo, scilicet, vt post mortem beneficiati fructus primi, & secundi anni sequentis seruentur ipsi beneficiato defuncto, intelligitur non ad hoc quòd hæredes fruuntur, vel in vltus alios profanos conuertantur; sed ad hoc, vt soluantur defuncti debita, vel pro anima ipsius in pauperes, vel alios pijs causas expendantur. Quare hæredes beneficiarij non poterunt sibi hos fructus accipere, nisi pauperes sint, per viam elemosinæ, vel nisi tantundem expendissent de suis bonis in soluendum defuncti debitis, vel alijs pijs operibus pro defuncto: patet hoc ex dictis. Ita Nauar. opuscul. de reddit. quest. 3. num. 12. citans aliquos, & prædicti recentiores; & hoc est tenendum, licet aliqui quos refert, & sequitur Couar. dicto cap. cum in officio, num. 9. dicant contrarium, asserentes, conlangueos, & alios hæredes posse in eis succedere, & beneficiarium ipsi relinquere.

Vltimò nota, inter opera pia, ad quæ possunt Clerici testari, intelligi quæ relinquunt cognatis, aut feruis tanquam pauperibus. Item quæ sunt necessaria ad soluendum debita defuncti, & exequias, & sic dixi supra dub. 38. & aliquibus sequentibus, posse in vita disponere. Nauar. quest. 3. num. 13. & 4. quest. 1. n. 38. Syluester clericus 4. q. 3.

D V B I V M L I

An Episcopi testari possint de redditibus Episcopatus, saltem ad pijs causas.

15. Sit prima conclusio. De bonis patrimonialibus bene possunt Episcopi testari, & ea cuiuscumque relinquere. Hæc conclusio potest approbati eadem ratione, qua probata est conclusio secunda dubij præcedentis: & omnes Doctores pro illa citari faciunt pro illa, & tenet expresse Couar. cap. 3. de testam. num. 3. referens plures, & aliquos textus, qui oppositum docere videntur, explicat: & Mo-

lina lib. 2. de primogeniis, cap. 10. num. 27. & quidam neotericis in suis scriptis.

Nota hic, quòd dum aliquid ex proprijs bonis expendit Episcopus in Ecclesie vtilitatem, potest de tanta reddituum Episcopatus quantitate in quouis vltus testari. Ita iidem Doctores, qui citati sunt conclusione 4. dubij præcedentis, & patet eadem ratione.

Sed dubitatur de acquisitis per Episcopum, ex propria tamen industria post dignitatem adeptam, an sint eiusdem, ita vt liberè de eis valeat testari. Quidam dicunt, non posse; quia auct. licentiam. C. de Episcopo, & clericis, dicitur Episcopo acquiri bona post dignitatem ei aduenticia à cognatis, ceteris bonis Ecclesie referatis. & c. 1. de testam. & cap. 1. 2. quest. 5. tantum permittitur Episcopis de bonis ante dignitatem acquisitis testari. Sic tenet Richard. 4. dist. 45. art. 3. quest. 1. Iacobus Botrio l. sacrosancta, C. de Episc. & clericis. Barb. cap. 1. de resiam.

Sic secunda conclusio. Probabilius est, posse Episcopos de talibus bonis ad quouis vltus testari. Pater, quia talia bona propria industria, & labore acquirunt, & sic sunt illorum absoluti domini absque vltio pacto tacito, vel expresse conuertendi in pios vltus, nec aliquo iure prohibentur de iis testari: ex eo enim à canonibus talia bona Ecclesie adiuuantur, quia præsumitur ex bonis Ecclesie adiuuata fuisse. Ita tenent Turrecrem. cap. nulli dubium 12. quest. 5. num. 2. Couar. cap. 3. de testam. num. 11. Syluester clericus 4. quest. 6. Angel. clericus 13. num. 5. Panorm. cap. 3. de testam. sine Cornelius, & Socinus à Couar. citati, & prædicti neoterici.

Tertia conclusio. Certissimum est apud omnes, non posse Episcopos testari de redditibus Episcopatus, etiam ad pios vltus, absque facultate Papæ. Ratio, quia id iure ipsi prohibetur. cap. Episcopi, cap. sint inuasi 12. quest. 1. cap. quia Ioannes, & cap. ficut, 12. quest. 5. cap. 1. cap. ad hoc, cap. cum in officio, cap. relatum et 2. de testam. auct. licentiam, C. de Episcopo, & clericis; nec est consuetudo in contrarium, vt omnes, quos dubio præcedenti citauit, dicentes, eam esse de alijs Clericis consuetudinem, testantur. Ratio autem quare ius Episcopis, & Clericis de his redditibus testari interdicit, est, vt scientes, non posse in morte per testamentum disponere, incitarentur ad illa pauperibus distribuendum in vita, & sic fugerent auaritiam.

Quarta conclusio. Priuilegia, quæ Papa Clericis concedit ad testandum, intelligantur quantum ad vltus pios, non tamen profanos. Ratio, quia intelligenda sunt rationabiliter. Item, quia in dubio non est credendum, Papam vultisse peccare: peccaret tamen, si ad vltus profanos concederet. Item quia, cum sint contra ius commune, in dubio sunt restringenda. Ita Barba, & Cardin. quos refert, & sequitur Nauar. opuscul. de reddit. q. 3. num. 20. Molina lib. 2. de primog. cap. 10. num. 30. Immo hoc est verum, licet priuilegium dicat, vt possit ad quoscumque vltus testari, nisi expresse dicat, ad profanos: patet eadem ratione. Sic Barba, Cardin. Nauar. & prædicti Magister ibi, & fauet Molina, dicit enim, requiri, vt expresse concedat ad profanos.

Quinta conclusio. Si Papa concedat Clericis facultatem ad testandum, siue ad vltus pios, siue ad profanos, siue cum causa, siue sine illa, valet, &

testamentum erit validum, & si heredes, vel legatarii in tali testamento constituti non tenebuntur tulturere. Ratio, nam, seclusa prohibitione testandi, si ipsi testarentur ad usus profanos, licet peccarent, tamen vere dominium transferrent, nec accipientes tenebantur restituere, sicut si in vita prodigie donarent, cum sine veri domini, sed prohibito testandi est de iure humano, & licet ad usus profanos sit de iure diuino, id tamen est, quoad licite fieri, non tamen, quoad dominij translationem, sed dispensatio Papae in iure humano, etiam abique causa, est valida; ergo, Hanc conclusionem, quo ad illam partem, quando abique causa dispensat ad pios usus, tenet Nauarr. *dist. 4. quest. 3. num. 17.* Sicutque, non esse tunc peccatum mortale, quamuis peccatum esset, quia abique causa dispensat in iure humano. Eandem tenet conclusionem vniuersaliter, etiam quoad usus profanos, Conar. *cap. cum in officio de testam. num. 7.* & praedicti recentiores, dicentes, ita esse tenendum, iuxta sententiam alicuius, tunc dominus Clericos redditorum.

8 Sexta conclusio. Si sine causa concedat Papa talem facultatem ad usus profanos, peccat tam ipse, quam tali facultate utens. Ratio, quia est ius diuinum percipiendi tales redditus in usus pios. Sic Conar. *num. 11.* & praedicti recentiores, dicentes, esse peccatum mortale.

9 Septima conclusio. Ex graui causa potest Papa licite concedere talem facultatem ad usus profanos, si fiat pro graui utilitate Ecclesiae, vt quia est vir nobilis alius de Ecclesia bene meritus, vel a quo valet Ecclesiae speratur. Sic Cordub. *lib. 1. quest. 18. ad 1. & 2.* quia (vt dixi supra) hoc praecipuum, licet diuinum sit, est tamen per Papam dispensabile. Molina *ubi supra.* Idem innuit Nauarr. *dist. 4. num. 21.* dicit enim, peccate in tali dispensatione, ubi sine causa heres: ubi inuit, non peccat, si eum causa iusta dispenset. Aliam limitationem ponit huic conclusioni Cordub. *ubi*, scilicet modo non concedatur facultas testandi de talibus redditibus in notabili quantitate, ita, vt sit valde onerosa Ecclesiae, vel pauperum necessitatibus subueniri nequeat, vel in notabilem cultus diuini diminutionem.

10 Vltima conclusio. Papa potest licite testari de suis redditibus ad usus pios, non tamen potest licite ad usus profanos: sed tamen si ad usus profanos testetur, valebit dispositio, & testamentum. Patet prima pars, quia id solo iure humano prohibetur, quod Papam non obligat. Patet secunda pars, quia id iure diuino prohibetur, & vtramque partem docet Nauarr. *dist. 4. quest. 3. num. 18.* Patet tertia pars ex dictis in quinta conclusione. Quod, si obicitur, Papam succedentem non admittit legatam, etiam ad usus pios praedecessoris, respondet Nauarr. *num. 19.* id iustificari posse ex eo, quod Papa commutare potest legatam ad usus pios, ad alios usus pios, vel suos ita necessarios, vt dicit possunt ppj.

D V B I V M L I I.

An si Episcopi, vel alij clerici, obsecra a Papa testandi facultate, seculentur, & postea istud testamentum renouent, possint iterum testari.

D Vplex est sententia. Prima docet, non posse iterum testari.

Ratio, quia in odiosis, & onerosis simplex concessio solum priorem actum respicit, *cap. non potest. §. de proband. in c. l. dicit. premissis. ff. de iure dotum.* Sed haec concessio, & facultas est odiosa, quia contra ius commune, ergo, ita tenent Conar. *cap. cum in officio, de testam. num. 8.* Philippus Decius *consil. 512.* Socijns *lib. 1. c. 89. volum. 1.* Tiraquel, *lib. 1. c. 5. hoc fermus. ff. de exhor. signifi. num. 126.*

Secunda sententia tenet, posse iterum testari. Ratio, quia privilegium debet intelligi secundum naturam materiae, super quam conceditur, *hinc contrarij. §. finali. C. de non num. pecunia, & l. si non. ff. de iur. iudic. Sed natura testamenti est, vt, quando testator viuus, renouari possit, & iterum firmari; ergo privilegium testandi intelligi debet ea lege, vt, quoties testator renouauerit prius testamentum, possit iterum testari, vt de regula illa intelligitur, scilicet in odiosis simplex concessio respicit solum primum actum, quando primus actus aliquem habuit effectum, qualis non habet testamentum, vique ad testatoris mortem. Ita Nauarr. *apud de reddit. quest. 3. num. 23. 24.* Sarmiento *lib. de reddit. part. 4. cap. 4. num. 3.* Molina *lib. 2. de primis. cap. 13. num. 53.* Tello. *4. Tanti. num. 6.* vbi addit, oppositam sententiam nullum iuris saporem habere, & probat late vique ad *num. 13.* licet *no. 13.* hoc cogitant relinquat propter auctoritatem oppositum sententiam. Et haec, vt multo probabilior, est amplectenda. Item Tello *lib. 1. Tanti. num. 1.* Matienzo *lib. ordinam. tit. 4. l. 92. §. 1. ad 2. num. 32.**

Utrumque disputandum, an potestas testandi, concedentis morte expirat, sed de hoc lib. 8. de matrimonio *dist. 28. num. 82.*

D V B I V M L I I I.

An saltem possint Episcopi morti vicini de redditibus Ecclesiasticis disponere via donationis ad usus pios.

Ratio dubitandi, quia idem videtur Episcopos vicini morti haec bona donare, & de ipsis testari: & ratio, quare hoc prohibitum est, scilicet, ne auare bona seruent, scientes, posse in morte testari, procedit, si tunc donate possint. Duplex est sententia.

Prima tenet, posse donare ad pios usus, verum in modica quantitate. Ratio, quia *cap. ad hoc, de testam. dicitur*, posse Clericum morbo laborantem donare redditus Ecclesiasticos, modo in hac donatione moderamine vitatur. Ita tenent Anchar. Panorm. *In molli.* & Barban. *dist. 4. cap. ad hoc, c. eos explicat Sarmiento lib. de reddit. 2. part. cap. 3. n. 7.* vbi carpit Contrarium, eo quod pro contraria sententia eos allegat. Idem videtur sentire Conar. *cap. cum in officio de testam. num. 5.* & Rosel. *Clericus 4. num. 1.*

Secunda sententia tenet, posse donare in quavis quantitate ad usus pios.

Insuper dubium est, an, vt talis donatio valeat, requiratur, vt talis Episcopus tractet bona in vita, vel sit sit post mortem fieri traditionem. Duplex est sententia.

Prima tenet, oportere fieri traditionem in vita, ita Ioan. Andr. Cardin. & Barbat. *dist. 4. cap. ad hoc.* Idem videtur tenere Conar. *dist. num. 5.* Idem videntur

videntur tenere Panorm. *dist. 4. cap. cum in officio, & Syluest. Clericus 4. quest. 3.* & Angel. *Clericus 13. num. 2.* dicit enim Panorm. quem Syluest. & Angel. ad pelem littere sequuntur, valet donatio, modo beneficiarius actualiter donet in vita, & non relinquat donandum post mortem, non enim valet.

Secunda sententia tenet non requiri talem traditionem. Sit

Prima conclusio. Probabilior est, talem Episcopum laborantem morbo, mortisque vicinum, posse inter vivos donare ad pias causas quantumcumque ex redditibus Ecclesiasticis quantitatatem. Ratio, quia ex eo, quod Episcopus sic aeger, vel sanus, non impedit, quominus suam exequatur obligationem, sed tenentur tales redditus in pios usus distribuere; ergo etiam aeger potest hanc expleo obligationem. Item, quia valde absurdum esset, vt redditus Ecclesiasticos, qui pauperibus largiendi sunt, non posset aeger donare pauperibus donatione inter vivos, cum tunc id animae suae magis conuenient sit. Item, quia tantum interdicitur Episcopis testari, sed non est eadem ratio de donatione inter vivos, quia haec factam valet, nec renouari potest, at testamentum solum valet post mortem, tam enim renouari potest. Et ad dictum cap. *ad hoc*, quod huic conclusioni repugnare videtur, respondent Nauarr. & Molina *ubi supra*, consule ipsos. Hanc conclusionem tenent Nauarr. *apud de reddit. quest. 3. n. 86.* & 87. Molina *lib. 2. de primis. cap. 10. num. 40. 41.* Sarmiento *lib. de reddit. part. 4. num. 7.* & dicitque *lib. 1. si fiat in usus profanos, non valere, non quod eo tempore potestas donandi deficiat, sed quia praesumitur in fraudem fieri.* Eandem sententiam videntur tenere plures alij, qui absolute dicunt, valere talem donationem, & non limitari, modo sit in pias causas. Hi sunt Glossa *12. quest. 1. vers. propriam.* Richard. *4. dist. 45. art. 3. quest. 1.* Di Anton. *3. part. in. 10. c. 3. §. 14.* Gabriel *4. dist. 1. quest. 8. art. 3. dub. 9.* Angel. *Clericus 13. n. 2.* Syluest. *Clericus 4. quest. 3.* & hanc conclusionem tenent etiam Turres. *cap. nulli dubium. 12. quest. 5. num. 2.* Armil. *verbo Clericus, num. 18.* & docti recentiores in suis scriptis.

Nota licet, quod, cum talis donatio inter vivos sit, requiritur, vt sit valida, conditiones, quas materia de donatione dicam requirit, vt donatio valida sit, scilicet, vt ab aliquo acceptetur, vt fiat in quantitate, qua potest donari: & vt sit irreuocabilis, alias non erit donatio inter vivos, quando vero istae conditiones, & quomodo requirantur, & an ad eas satis sint necessariae, consule materiam de donatione.

Secunda conclusio. Probabilior est, non requiri, vt talis donatio sit valida, interuenire rei donatae traditionem ante mortem Episcopi. Probatur, quia donatio inter vivos non petit rei donatae traditionem, vt valida sit, *si quis argentum, C. de donationibus*; ergo, cum ista sit vera inter vivos donatio, id non erigit, maximo cum ad usus pios sit, nec Doctores oppositi pro se textum afferunt, nec Panorm. & per consequens nec Angel. & Syluest. tenent, exigi istam traditionem: sed sensus eorum est, teste Nauarro, esse necessarium, donationem fieri, Clerico viuenti. Hanc conclusionem tenet Innoc. *dist. 4. cap. ad hoc.* Nauarr. *dist. 4. n. 1.* num. 39. praedictus Magister *lib. 1. fauentque reliqui Doctores citati, qui afferunt, talem donationem*

validam esse, nec apponunt moderationem hanc, scilicet modo interueniat traditio.

Vltima conclusio. Non potest Episcopus donare aliquid de redditibus Ecclesiasticis donatione causa mortis (quid sit donatio causa mortis, consule *lib. 1. de marim. dist. 3.*) Ratio, quia ista donatio reuocabilis est; & sic eadem est ratio prohibitionis testamenti, & donationis causa mortis. Quare in vniuersum est verum, cum qui testari non potest, non posse causa mortis donare, de impio quodam casu hisfamilias, vt lausus in materia de donatione; & docet Syluest. cum alijs *verbo donatio, 4. quest. 4.* sic tenet praefatus Magister *ubi*.

D V B I V M L I V.

Qui succedant Clericis ab intestato.

Nota in bonis patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus, certum esse succedere conanguineos, qui secundum ius ab intestato succedere solent alijs laicis. Ratio, quia ista censentur propria, & nullum onus annexum habent, & de illis possunt Clerici tam in vita, quam in morte libere disponere, vt patet ex dictis. Ita Angel. *Clericus 13. num. 13.* Moncal. *opuscul. 2. de rebus Ecclesiasticis, cap. vltimo.* Rosella *Clericus 4. num. 7.* Syluest. *Clericus 4. quest. 17.* & alij docti recentiores. Adduntque Syluest. Angel. & Rosella, de iure, si non habeant eos conanguineos, qui ab intestato succedere solent, succedere Ecclesiam ab intestato, etiam in istis Clericorum bonis, per *cap. 2. de success. ab intestato.*

At de redditibus beneficiorum, stando in iure, non succedunt conanguinei: vt late per Syluest. *Clericus 4. quest. 17. consule ibi*, qui succedant stando in iure. Ceterum in Hispania generali consuetudine iam recepta, etiam in istis redditibus, succedunt Clericis non Episcopis ab intestato cognati, qui de iure ab intestato succedere solent alijs laicis. Ita Conar. *cap. cum in officio de testam. num. 9.* Sarmiento *lib. de redditibus 2. part. cap. 6. n. 1. & cap. 8. num. 1. & 4. part. cap. 3. num. 8.* Simancas *lib. in iustit. 9. num. 50.* Perez *lib. 5. ordinam. tit. 3. l. 2. fol. 115. & lib. 5. tit. 2. l. 1. fol. 105. vers. Quia in regibus, & libere scriptura hanc consuetudinem lib. 5. ordinam. tit. 8. l. 13.* additque Perez, si non habeat cognatos, succedere Ecclesiam.

Sit conclusio: Probabilior opinio est, posse in Hispania conanguineos succedere Clericis non Episcopis, etiam in redditibus Ecclesiasticis ab intestato, propter vniuersalem Hispaniae consuetudinem, modo conanguinei vere egeant, saltem quantum ad statum, vel habeant animam ea bona in pauperes expendendi, vel pias alias causas. Ratio, quia, quantum ad hoc, consuetudo non est irrationabilis, & ita potuit iuri humano aliud circa hanc ab intestato successionem disponendi derogare, non tamen liceret ea bona in usus profanos expendere, quia, quoad hoc consuetudo esset irrationabilis, iniuriae diuino aduersa. Probatur, quia in vita ipsius beneficiarij id non possunt facere cognati, ex donatione & consensu expresso ipsius, ergo nec in morte, siquidem non plus iuris habent per successionem, quam per donationem. Item, quia de pensionibus auctores factum, etiam ea consensu beneficiarij, & Patris facultate,

facultate, non posse concedi laicis, nisi vel ob benemerita, vel ob causam aliquam piam, & non ad quosvis usus profanos, quia sunt redditus Ecclesiastici; ergo. Hanc conclusionem posuit quidam doctus Magister ex neotericis in suis scriptis, & colligitur ex omnibus supra dictis.

¶ Ut cum autem Episcopi, & beneficiati Religiosi possint de redditibus Ecclesiasticis, quos habent, disponere sive in vita, sive in morte, sive via testamenti, sive via donationis, dixi late lib. 6. Summa, cap. 6. a num. 7. § que ad 14. & lib. 7. cap. 32. a n. 62. dixi, ad quem pertineant bona acquirata Religioso creato Episcopo, vel Cardinali, aut translato ad aliud beneficium, aut habente pensionem, aut translato ad ibidem ordinis monasterium, vt superior illius sit.

DVBIVM LV.

An si Prælati conferat alicui beneficium pntans illum sanctum, & castum esse, cum non sit, tenetur accipiens beneficium resignare.

¶ Quidam asserunt, teneri resignare, si beneficium obtinendi gratia sanctitatem fuerit, secus si is animus abfuerit; quia hoc casu, licet recipiens iniquus sit, at obtinendi modus vitio vacat. Insuper dicunt, si Prælati Clerico beneficium contulerit ob turpem causam, scilicet, quia rem habuit cum sorore, teneri Clericum, veritate comperita, beneficium resignare. Hanc sententiam tuitantur Alen. 4. part. quest. 86. membr. 3. art. 2. ad 1. Syluest. refutatus 1. quest. 10. dicto 1. Sic tamen

¶ Prima conclusio. Licet Clericus beneficium obtinendi gratia sanctitatem simularit, non tenetur beneficium hac ratione sibi collatum resignare. Ratio, quia collationes beneficiorum ambigere non licet, quia absolute fiunt, & sine conditione, sicut sacramentorum dispensationes, aliis nihil est in Ecclesia finium, nec solidum. Unde, qui sub conditione hac beneficia largitur, non faceret, quod intendit Ecclesia. Quare sanctitas illa puerata solum est causa mortua. Ita Sorus lib. 9. de iust. quest. 7. art. 3. ad 4. Medina q. 24. de restit. sub finem. Adrian. 4. mas. de restit. quest. Consequenter quero utrum indistincte in solut. ad 1. Henriquez lib. 7. de indulg. cap. 35. num. 5. Manuel in Bulla compositionum. non. 48.

¶ Secunda conclusio. Et si sanctitas illa simulata finalis, ac principalis collationis beneficii causa esset, non tenetur accipiens resignare, si idoneus sit, & non plus illi, quam alius Clericus fuerit debitum beneficium illud. Ratio, quia tunc tenetur quis restituere collatum sibi finaliter ob causam fallam, quando id aliis non erat debitum; at hoc beneficium aliis erat debitum Clerico huic, licet non plus ipsi, quam alius; sicut, si alicui certa pecunie summa pauperibus eroganda committatur, & partem alicui conferat ob consanguinitatem ab illo simulatam tanquam ob finem, qui tamen vere pauper est, non tenetur restituere; quia ratio vere pauperis est sibi debita, licet æque aliis. Ita in prædictarum contingit. Ita Medina ibi.

¶ Ultima conclusio. Etiam si Clerico illi beneficium ob turpem causam contulerit Episcopus, & qui habuit rem cum sorore ipsius, non tenetur Clericus, veritate comperita, beneficium resi-

gnare. Ratio, quia aliis debetur sibi, eo quod dignus est. Ita Medina dicto quest. 24. fin.

DVBIVM LVI.

Utrum possit filius Clerici ex illegitimo matrimonio natus beneficium obtinere, quod vel pater obtinuit, vel in eadem Ecclesia, in qua pater, obtinet beneficium.

¶ Nota quod, licet hoc interdictum fuerit c. 1. § 2. de filiis presbyt. at archid. id interdicitur Concilio Trid. sess. 25. cap. 15. de reformat. vide de hoc cap. 1. de accept. pens. sub. 15. Sit

¶ Prima conclusio. Post huius decreti Concilij Trid. publicationem non poterit quis beneficium Ecclesiasticum acquirere in Ecclesia, in qua eius pater beneficium aliquod obtinuit, etiam si beneficium sit dissimile, etiam si pater Clericus ante hoc decretum e vitis discesserit, & prius quam filio Clerici fuerit beneficii facta collatio. Pater ex eodem decreto, in quo dicitur: ubi eorum patres beneficium, etiam dissimile habent, aut habuerunt. Immo nec in dictis Ecclesiis quoquo modo ministratis, neque pensiones super fructibus beneficiorum, que parentes eorum obtinent, vel alias obtinuerunt, habere eis licet, ex dicto decreto Concilij. Sic Conar. in quibusdam annotationibus circa Trident. quos, cum obiit, propria manu scriptas reliquit.

¶ Secunda conclusio. Poterit quis, etiam post huius decreti publicationem, beneficium, quod pater nunquam obtinuit acquirere, etiam in ea Ecclesia, in qua pater beneficium aliud, in quibus simile, obtinuerat: modo ante huius decreti sanctionem, vel intra tres menses ab eius veniulo pater obiit. Probat, quia Concilium dum dicit, non licet, &c. loquitur, vt in posterum id non licere significet in his, in quibus novum ius hoc decreto inducitur, de collationibus vero legitima dispensatione factis ante Concilium patri Clerico, & filio in eadem Ecclesia tantum decernit, vt intra tres menses non simul sint in eadem Ecclesia pater, & filius; ergo si ante hoc decretum Concilij, vel ante tres menses ab eius veniulo pater moriatur, poterit filius retinere beneficium, quod in eadem Ecclesia ante Concilium obtinuerat, tam enim servatur intentum Concilij, ne scilicet intra illos tres menses pater, & filius sint in eadem Ecclesia ministrantes. Sic Conar. ubi supra, licet Nauar. cap. sequenti, de rescript. in auxilario mon. 1. 12. oppositum tenet.

¶ Tertia conclusio. Si pater & filius, etiam ex titulis hoc decretum præcedentibus, in eadem Ecclesia duo beneficia modo obtinere, etiam dissimilia, cognati filius proprio iure retinere beneficium, aut cum alio pernotare extra illam Ecclesiam intra trium mensium spatium aliis ipso iure eo beneficio priuatus existit, & hoc non obstante quancumque dispensatione. Probat, nam cum dispensatio necessario requireretur ante Concilium, vt pater, & filius beneficium haberent in eadem Ecclesia, vt pater ex cap. 1. § 2. de filiis presbyt. & decretum hoc præsupponat, collationes validas fuisse (si quidem de invalidis non opus erat quidquam nouo iure statueret) constat, hoc decretum his dispensationibus tacite derogare. Sic Conar. ubi supra.

Nota

¶ Nota, idem esse dicendum, & maiori ratione, si pater, & filius iure coadiutorie idem beneficium, etiam ex titulis hoc decretum præcedentibus, obtineant; cogitur enim filius iure coadiutoris renunciare. Conar. ibidem.

¶ Quarta conclusio. Si pater velit vel renunciare proprio iuri, vel beneficium, quod obtinet, dimittere; potest hoc admitti, nec filius tenebitur tunc renunciare licet enim hoc decretum Concilij iubeat, vt filius renunciet, at huius decreti ea fuit mens, quod pater, & filius simul in eadem Ecclesia non ministrant: quod optime seruetur, quouis eorum renunciant. Sic Conar. ubi supra.

¶ Quinta conclusio. Si pater beneficium obtinuit in Ecclesia, in qua prius filius beneficium, etiam dissimile, canonico titulo obtinuerat, ac tempore huius decreti, vel post uterque ministrat in eadem Ecclesia, dubio procul cogendus erit pater beneficium dimittere, non vero filius: hoc enim decretum ideo vult cogi filium beneficium dimittere, quia illud contra honestatem publicam, quam veteres canones secudum esse censuerunt, in eadem Ecclesia, in qua pater ministrabat, obtinuit; atque hoc est, quod toto decreto Concilij maxime improbat; ergo si filius canonico titulo absque vlla veterum canonum lesione, & absque vilo publici decoris detrimento beneficium obtinuit, illi imputanda non est parentis culpa, qui postea aduersus Ecclesiasticam disciplinam, & publicum decorem beneficium obtinuit in ea Ecclesia, in qua filius ministrabat iure communi. Sic Conar. ubi supra.

¶ Ultima conclusio. Si filius ante huius decreti vinculum obtinuit beneficium, quod pater obtinuerat dispensatione legitima Papæ, ille tamen quod pater in eadem Ecclesia non ministrat cum filio, aut si ante hoc decretum, vel eius publicationem pater, & filio simul ministrantibus, pater tempore, quo hoc decretum promulgatum est, obiit, non est cogendus filius hoc beneficium dimittere, habet enim canonico titulo ab hoc decreto non improbat. Sic Conar. ubi supra.

¶ Ex his colligitur, hoc Concilij decretum futuris beneficiorum collationes improbare, non vero præteritas; & præteritis collationibus eo tantum casu derogare, quo pater, & filius post hoc decretum in eadem Ecclesia ministrant, nec tunc collationem præteritam nullam esse censet, sed filium cogit, vt permutare beneficium, vel illi renunciare. Dispensationes vero futuræ subreptitiæ sunt censende, quoties fuerint contra hoc decretum obtente, vel aliquam eius partem: præteritæ vero, & illæ, que ante hoc decretum sunt imptæ, tunc non prodeunt, cum pater, & filius simul in eadem Ecclesia virtute illarum ministrare velint: priores enim ex præse hoc decreto abrogantur; posteriores vero restringuntur, ita vt non possint simul pater, & filius in eadem Ecclesia ministrare. Sic Conar. ubi supra.

DVBIVM LVII.

An, qui legitimo titulo carnis habet possessionem beneficii, si postea per dispensationem auferatur impedimentum, possit fructus, quos percepit tempore, quo erat incapax, retinere.

¶ Sentus huius dubij est, an, quando ille, qui obtinuit beneficium, erat irregularis, vel excom-

municatus, vel aliud habebat impedimentum, ratione cuius erat incapax beneficii, si postea, detecto Pontifici impedimento, obtineat dispensationem in illo, & nouo beneficii collatione, possit retinere fructus perceptos tempore, quo erat incapax.

¶ Sit conclusio. Potest optime iure fructus illos beneficii retinere. Ratio, quia fructus, quos percepit absque legitimo titulo, perinde se habent, ac si beneficium esset vacans, quia nullus habebat legitimum titulum huius beneficii, ac proinde, si fructus proueniunt huic, cui confertur titulus beneficii, quasi nouo beneficiario: nec requiritur alia dispensatio, vt possit fructus retinere, sed per hoc, quod conceditur, vt possit beneficium retinere, conceditur subinde etiam, vt & fructus perceptos. Sic tenet Speculator 1. p. lib. 1. §. dicitur res. de dispensatione super pluralitate beneficiorum, n. 22. Nauar. innot. in lectura, quam habuit Salmantice super e. aduim, de prebend. quem retulit, ac sequutus est Henriquez in suis scriptis, Syluest. beneficium §. initio, ubi dicit, fructus beneficii vacantis reseruari successoribus, & Lambert. de iure patron. lib. 2. p. 1. art. 7. n. 2. ubi dicit, dicens esse Innoc. & omnium, quod, nemine possidente beneficium, vel possidente mala fide, fructus pertinent ad proprietarium: & Nauar. lib. 5. consil. tit. 3. de simonia, consil. 15. dicit, quando beneficium vacat de iure, licet non de facto, fructus pertinent ad eum, qui primo illud canonice obtinebit.

De obligatione recitandi horas canonicas ratione beneficii Ecclesiastici.

SUMMARIUM.

- 58. An habens beneficium Ecclesiasticum tenetur recitare horas canonicas.
- 59. An habet presbiteria tenentur ad horas canonicas.
- 60. An qui habet capellaniam, tenetur recitare horas canonicas.
- 61. An quando puero conferunt aliquod beneficium, vel capellaniam collatam ante decimum quartum annum ex Romani Pontifici supplementi etaten dispensatione teneatur ad recitandum horas canonicas.
- 62. An obtinens capellaniam collatam, vel quædam aliud beneficium, si fructus literarum vacet, satisfaciat sine obligatione, si per alium recitet.
- 63. An habentes pensiones tenentur recitare horas canonicas, vel aliquod aliud.
- 64. An coadiutor beneficiarij, qui scilicet partem fructuum beneficii percipit, vt ipsum beneficiarium ex alium, vel propter ipsius consuetudinem, vel infirmitatem, &c. tenetur ad horas.
- 65. An i, cui conferunt beneficium in commendam, interius, quod alicui datur, tenentur ad horas.
- 66. An beneficium tenens redditus haberi obliget ad recitandum.
- 67. Que tenentur reddituum beneficii ecclesiastici ad obligationem recitandi horas canonicas, & que quantitas sufficiat sit ad recitandum.
- 68. An in capellanis immunitas hoc sit attendenda respectu fructuum, qui supersunt, dempta elemosina, qua datur pro Missis, ad quas obligat capellania.
- 69. An quædam beneficia parua diocesis Palentina, quas vulgo vocant Graduerias, obligent ad recitandum horas canonicas.

70. An

- 70. An habens plura beneficia exigens, quorum quilibet propter tenuitatem non obligaret ad horas, et omnia simul accedunt ad quantitatem, qua sufficit ad obligandum, teneatur ad horas.
- 71. An qui habet solum beneficium titulum, & ex eo nullus fructus percipit, teneatur ad horas canonicas.
- 72. An beneficiarius, qui fructus beneficii non percipit, quia non residet, & solum fructus datur residentibus, teneatur ad horas.
- 73. An beneficiarius, qui fructus beneficii non percipit eo, quod est excommunicatus, irregularis, vel suspensus, teneatur recitare.
- 74. An beneficiarius, qui est suspensus a beneficio ad tempus, & dimittatur per iudicium, et non acquiritur fructus unius anni, ab illo tempore teneatur ad horas.
- 75. An si statuta, vel consuetudines, vel alia privilegia, et sit in aliquibus Ecclesiis Hispanie, vel Germanie, iurisdictionum suarum prima anno nil penitus percipiant Canonici, vel beneficiarii, licet secularis, teneatur talis eo primo anno recitare.
- 76. An, quando aliquis habet beneficium solum, & illo non percipit fructus, teneatur recitare.
- 77. An, quando auctoritate Papae datur aliquid tantum titulum beneficii, & aliter retineatur fructus, ille, qui habet titulum solum fructibus, teneatur ad horas.
- 78. An in casibus huiusmodi, quibus dicitur procedantur dicitur, quod habens solum titulum beneficii non tenetur recitare, teneatur ad horas canonicas, pensionarius ille, qui percipit fructus.
- 79. An qui plura habet beneficia, teneatur toties horas canonicas recitare.
- 80. An scholasticus beneficiarius existens in studio, vel ex alia causa absens teneatur ad officium defunctuorum, quod in sua Ecclesia dicitur.
- 81. An Clerici beneficiarii, qui non recitant horas canonicas, teneantur fructus ex beneficio perceptos restituere, stando in solo iure naturali ante decretum Concilii Lateranensis.
- 82. An post Concilium Lateranense decretum, & motum propositum Pij Quinti, beneficiarii non recitantes, teneantur fructus beneficii restituere.
- 83. An beneficiarius non recitans teneatur fructus beneficii integre restituere, vel tantum fructus, qui correspondent recitationi, deinde fructibus, quos propter alia beneficia ministeria percipit.
- 84. Quamnam partem obligabimus, et restituat quilibet beneficiarius pro omissione horarum canonicarum.
- 85. An, qui recitat officium divinum sine ulla attentione teneatur restituere fructus.
- 86. An habens beneficium, qui omittit horas canonicas absque peccato, teneatur fructus restituere.
- 87. Cui teneatur restituere fructus beneficiarii non recitantes.
- 88. An Canonici non recitantes horas teneantur restituere fructus fabrice, vel pauperibus, vel positi aliis Canonici.
- 89. An Canonici, qui choro non interfant, teneantur distributiones quotidianas, vel eas teneantur restituere.
- 90. An Canonici, qui choro non interfant, propter morbum corporalem, teneantur distributiones.
- 91. An quando Canonici ex propria culpa incidunt in morbum, an teneantur distributiones.
- 92. An Canonici, qui absunt ab officio divino propter aliquam urgentem necessitatem, et qui de peccato fuerint, vel quia sunt et derant, vel in casu excommunicati, vel excommunicati sua culpa a

- choro aut propter sollicitudinem a contraria sollicitudine hominibus, teneantur distributiones quotidianas.
- 93. An Canonici, qui non interfant divinis officijs, teneantur distributiones quotidianas, vel teneantur distributiones quotidianas.
- 94. An absentes a loco beneficii, eo, quod sunt in Concilio generali, teneantur distributiones quotidianas.
- 95. An Canonici, existentes in studio, vel in alio Theologiae, vel Episcopi, vel Papae, teneantur distributiones quotidianas.
- 96. An habens privilegium a Romano Pontifice, et servat canonicum per vicarium, vel et recipiat fructus tanquam si presens esset, teneatur distributiones quotidianas, non assistens officio divini.
- 97. An quando Canonici excusantur a choro causa vere necessaria, et illa vere non impediunt abstinentiam chori, teneantur restituere distributiones, & gratiam se excusant, et rursus habent, vel per hostiam recipi, et quibus vere indiget, et ea non fecit tempore chori, sed aliter.
- 98. An Canonici excusati a choro aique tempus, vel non venientis spemque se habere certam causam ad id, cum tamen non habeat, teneantur restituere distributiones.
- 99. An Canonici assistentes horis, non tamen cantantibus, teneantur restituere distributiones.
- 100. An Canonici, qui dum sunt in choro non solum non cantant, sed nec attendunt, tamen constantiam, dum chorus cantat, teneatur restituere distributiones quotidianas.
- 101. An Canonici, qui non recitant officium divinum, neque in choro, nec privatim, si assistant in choro, teneantur restituere distributiones quotidianas.
- 102. An Canonici, qui intrando in chorum, indigne egrediendo constituntur solum punctum obsecrant, ita ut nec ante egrediantur, nec post permoneant, teneantur restituere distributiones quotidianas.
- 103. An diebus, quos de rectoribus, concessis Canonici, et citant si horis non interfant, teneantur distributiones, licet eas accipiant, licet illas male expendant, et absque iusta causa.
- 104. An Canonici, qui per tunc non recitant, possit fructus diebus, quos tunc de rectoribus.
- 105. An eadem assistentia requiratur in anniversariis defunctorum ad ea lucranda, quam assistentia requiritur in distributionibus quotidianis.
- 106. An ei, qui inter se officium ratione ducunt assistentiam, et si est Canonici, & Decanus, debeantur duplices distributiones quotidianas.
- 107. An concionator, cui dantur sex dies precedentes concionem, et possit absque iuramento distributiones, possit ille dicitur esse, & loco illarum alie frui.
- 108. An, si ceteri Canonici remittunt distributiones quotidianas non assistenti horis Canonici, possit ille tunc conscientia non restituere.
- 109. An si Canonici absint recitationi distributiones quotidianas aliis Canonici, quibus necesse est, et illi distributiones iam restituat, et reddat ipsi restituere, possit talis Canonici absint illa recipere.
- 110. An consuetudo indulta, et Canonici non assistentes horis teneantur distributiones quotidianas, et excusati, quominus distributiones perceptas absque assistentia teneantur restituere.
- 111. An beneficiarius dicitur de distributionibus quotidianis locum habere in Ecclesia, et Canonici, quominus habent redditus, prater distributiones.

- 112. An Canonici non assistentes horis, nec recipientes quotidianas distributiones, peccent.
- 113. An Episcopi teneantur interesse officio divini in Ecclesia.

DVBIVM LVIII.

An habens beneficium Ecclesiasticum teneatur recitare horas canonicas.

Sit prima conclusio. Habens beneficium teneatur ad horas canonicas: itaque sicut facit ordo sine beneficio obligat ad horas, ita beneficium absque sacro ordine ad eas obligat. Hec conclusio est omnium Doctorum, & licet non sit expressa in iure, et aperte colligitur ex cap. finali 92. dist. vbi habetur, quod presbyter, aut Diaconus, vel quilibet clericus Ecclesie deputatus ad quotidianum officium teneatur. Vbi per verbum, deputatus, intelligitur Doctorum per titulum alicuius beneficii, et distinguatur ab aliis membris presbyter, & Diaconus facit etiam pro hoc cap. fin. de rescriptis in 6. vbi sic dicitur, Beneficium datur propter officium, sed peculiariter, & proprium clericis officium est saluere penam horarum. Et tandem clare habetur hec conclusio in Decreto Concilii Lateranensis sub Leone X. sess. 5. statutu, & in motu proprio Pij Quinti, quae decreta referunt Nauarr. summa Lat. c. 12. n. 122. & dicit Nauarr. in c. 12. n. 122. quod nesciens recitare, potest differre acceptationem beneficii usque collati, donec seiat recitare.

Secunda conclusio. Beneficia, quae non dantur propter aliquod officium spirituale, sed propter temporale ministerium, non obligant ad recitandum, vel beneficium datum alicui, ut doceat Grammaticam, vel Theologia, vel ut sit sacrista, vel pulset organa. Ratio, quia hi tituli sunt facultates. Sic Nauarr. cap. quando, cap. 7. Lat. & Hispania. n. 25. c. 26. Turrec. c. qui autem, num. 7. dist. 91. Palacios in summa verbo hora. c. 4. dist. 11. disp. 9. Syn. verbo hora, quest. 2. Armill. num. 2. Tablen. num. 3. Palud. 4. dist. 1. quest. 4. Pro eadem sententia aperte est Sorus lib. 10. de iuris. quest. 5. art. 2. vers. Secunda conclusio, vbi haec dicit, Quia titulus secularis decimas percipit, et Reges, & equites, concionator, lector, non teneatur ad horas; & alij.

DVBIVM LIX.

An habens praestimoniam teneatur ad horas canonicas.

Duplex est sententia. Prima docet, non teneti. Ratio, cum quia in Concilio Tridentino, sess. 23. cap. 18. praestimonia distinguuntur a beneficiis, ibi enim sic dicitur, Nec beneficia simplicia, vel etiam praestimonia; tum etiam, quia non sunt vera beneficia spiritualia, sed sicut velut quaedam pensiones separatae a pinibus beneficiis pro sustentatione pauperum scholasticorum, & hospitalium; ergo non obligant ad recitandum horas canonicas. Vnde quidam doctus admodum Magister neotericus dixit, Th. Sanchez, Confil. moral. Tom. 1.

se credere, quod praestimonia haec fundantur in cap. super specula, de magistris, nam ibi precipitur, ut eligantur iuvenes habiles, & sumptibus Ecclesie incumbant litteris. Hanc docent Medina C. de oratione, quest. de necessitate vocaliter oratione publica. Cordub. summa quest. 186. Tardieu, quem refert, ac sequitur Palacios 4. dist. 15. dist. 6. fol. 145. Gigas de pensionibus, cap. 28. & alij docti recentiores.

Secunda sententia docet, habentes praestimonia teneri ad horas. Probat, quia praestimonia sunt vera, & proprie beneficia: quod patet tam ex usu Ecclesie, & ex cap. quoniam, de concess. praebenda lib. 6. vbi inter alios titulos Ecclesiasticos, numerantur praestimonia. Et confirmatur, quia praestimonia dantur collatione Praelati, sicut alia beneficia. Item non possunt absque simonia vendi, nec redimij, ergo. Et tandem hanc sententiam definit motus proprius Pij Quinti, quem refert Nauarr. summa Latina cap. 15. num. 122. & cap. quando, latine cap. 2. n. 9. Hanc docent Nauarr. ibidem. Medina lib. 1. instrum. cap. 14. §. 11. Cordub. 1. quest. quest. 2. 1. sub finem. Sorus lib. 10. de iuris. q. 5. art. 3. vers. Secunda conclusio. Oldradus consil. 81. Sandoval lib. de offic. canonico, s. p. cap. 5. Suarez late, & bene probans temp. 2. de relig. lib. 4. de horis canonicis c. 22. num. 8. & alij docti iuniores.

Sit prima conclusio. Ante motum proprium Pij Quinti prima opinio erat probabilis: at post predictum motum Pij Quinti erigentes praestimonia in vera beneficia Ecclesiastica, non licet dubitare de obligatione recitandi, ut bene probat Suarez citatus, num. 10.

DVBIVM LX.

An qui habet capellaniam, teneatur recitare horas canonicas.

Nota, duplex esse capellaniam: quaedam sunt, quae non requirunt collationem aliquam Praelati, quia ipse fundator voluit non esse necessarium, sed sola sua auctoritate, vel patroni per eum destinari, sic collatio, ut, quando quis ecclinqut aliquos redditus perpetuos, qui concedantur alicui ea lege, ut quotannis dicat tot Missas; & exprimit fundator, ut ibi ipse, vel patronus nominaverit capellannum, ille ad praesentem capellaniam possessionem nulla indigeat Praelati collatione; & haec dicuntur capellaniae non collatae, id est, no collatae. Aliae vero sunt, quae fundantur titulo Ecclesiastico, ita, quod ex fundatoris voluntate requiratur collatio facienda per Praelatum, ut acquiratur legitima possessio capellaniae; & haec dicuntur capellaniae collatae, id est, collatae. Sic Cord. summa quest. 33. Nauarr. cap. quando, cap. 20. Hispania. num. 22. Lat. num. 17. & nonnulli docti recentiores. Sic

Prima conclusio. Capellaniae collatae obligant ad recitandum horas canonicas. Probat, quia sunt vera beneficia, & dantur clerico titulo clericali auctoritate Ecclesiastica Praelati. Hanc docent Medina C. de oratione, quest. de necessitate vocaliter orandi oratione publica. Maugel 1. vno summa noua cap. 141. num. 4. Ledesin. 2. 4. quest. 16. art. 4. dub. 3. Nauarr. & Cordub. vbi supra. Ludouic. Lopez 1. part. instrum. noui, cap. 105. de oratione, fol. 350. Aragon 2. 2. quest. 83. art. 12. Dub. 3. sine, fol. 85. & Cordub.

Concl. *summa* quest. 186. Pro eadem conclusione sunt Syluest. *verbo beneficium*, quest. 2. Tabien. *beneficium* 2. num. 1. Angel. *verbo beneficium*, num. 1. ubi inter beneficia simplicia numerat capellanias. Salzedo *practica* cap. 18. num. 9. Mandol. *reg.* 34. *Caustar.* quest. 17. num. 1. ubi alios referunt. Felicianus *de censibus* lib. 2. cap. ultimo, num. 15. ubi alios refert. Vide Gonzalez *in reg.* 8. *Cancellaria*, glossa 5. in principio, per totam, ubi plurima notanda dicit de his capellanis: & vide in eius indice, *verbo* *Beneficia*, ubi agit de prebendis. Pro eadem sententia sunt Zabarella *Clement. gratia*, de celebrat. *Mis.* Syluest. *verbo* *lira*, quest. 2. Aru. & Tabien. *lib. num. 1* ubi asserunt beneficium, etiam de proprio patrimonio institutum, obligare ad recitandum.

Secunda conclusio: Capellanie non collate non obligant ad recitandum. Ratio, quia non sunt beneficia, nec dantur alicui clericali titulo, nec Prelati auctoritate, sed sunt quidam redditus mercedis secularis alicui, siue clerico, siue laico relicti cum onere, vt tot facta sunt quorundam. Sic Medina, Ledesma, Nauarr. *Cord.* ubi supra, & alij recentiores. Hinc

Inferat, quod habens capellaniam, quae ex testatoris voluntate non est collata, licet postea fuerit collata per Pontificem, & iterum per Episcopum, non tenetur recitare, quia ille collationes non mutant horum honorum naturam, & potuerunt id facere ex falsa relatione, vel de facto, & ad malam securitatem, non quia hoc esset necessarium. Sic aliqui Doctores neoterici, qui hoc limitant, nisi iam Prelati Ecclesiasticae prescripserint ius conferendi hanc capellaniam, quia iam prout prescripserunt censenda esset capellania collata, & sic beneficium Ecclesiasticum, & per consequens obligaret ad horas.

DVBIVM LXI.

An quando pueri conferunt aliquod beneficium, vel capellaniam collata ante decimum quartum annum ex Romani Pontificis supplemento aetate dispensatione, teneatur ad recitandum horas canonicas.

Aliqui docent, non teneri ad recitandum horas canonicas usque ad decimum quartum annum. Sic nonnulli ex neoterics Magistris admodum docti: aliqui vero dixerunt, non teneri, saltem usque ad duodecimum, vel decimum tertium annum. Et fundamentum huius sententiae esse potest doctrina Soti *4. dist. 12. q. 1. art. 1.* sub finem dicentis, praecipua Ecclesiae non ligare pueros usque ad duodecimum annum. Sic tamen

Prima conclusio. Non ex hoc, quod Papa supplet aetatem pueri, vt sit beneficii capax, censetur dispensare, vt non teneatur ad horas. Probatur, tum quia diuersae sunt dispensationes, & cum dispensatio sit otiosa, & exorbitans a iure communi, non est extendenda: tum etiam quia Pontifici, vt supplet aetatem ad beneficium, solet proponi habitus pueri, & ingenium supplens aetatis defectum. Sic nonnulli valde docti recentiores Magistri.

Secunda conclusio. Non est tempus aetatis determinatum, quo recipiens beneficium teneatur

recitare, sed statim ac recipit beneficium, si est rationis compos, & commode potest, quia legere latine nouit, teneatur ad horas. Probatur, quia ius obligat omnes beneficiarios, & certissima sententia est, praecipua Ecclesiae obligare omnes doli capaces, dempto praecipuo ieiunij, vt docet Sotus sibi contractus, & plures alij, vt late dixi *lib. 1. summa*, cap. 12. num. 6. Sic tenet Nauarr. *cap. quando*, 2. 1. num. 16. & predicti recentiores: atque ita prima sententia non est probabilis.

Tertia conclusio. Hi excusabuntur a recitatione horarum, si ignorent latine legere, modo dem operari, vt id discat. Ratio, quia pro tunc sunt impotentes ad recitandum. Sic Nauarr. & alij citati.

Ultima conclusio. Quando, facta relatione, & quod est ignarus lingua Latinae, Papa dispensat cum aliquo ante aetatem, vt obtineat beneficium, censetur etiam dispensare, vt non recitet, donec habeat intelligentiam. Ratio, quia iam ipse videt, esse impotentem ad recitandum. Sic praefati recentiores.

DVBIVM LXII.

An obtinens capellaniam collatam, vel quodvis aliud beneficium, si studio litterarum vacet, satisfaciatur sua obligationi, si per alium recitet.

DVplex est sententia.

Prima docet, satisfaciatur, si recitet per alium. Sic tenet Landulphus a Sylva, ubi infra relatus. Idem Petrus, & Abbas antiquus, quos refert Panorm. *in infra*. Idem Lucas de Penna, *hoc leg. C. de praescrip. sacro for. lib. 12.* saltem quando infrascriptor deleuit per vicarium beneficium: & potest probare ex *fin. de magistri*, ubi ratione fluidij excusantur beneficiarij a recitatione in suis beneficiis. Item, quia sufficienter videtur satisfacti beneficio, dum commode per alium sentitur ipsi, & recitatur officium canonicum. Fautur huius sententiae Greg. Lopez, Syluest. Angelus, Rosell. ubi referentes hanc sententiam, non damnant eam, sed tantum dicunt, oppositam sententiam esse tutiorem.

Secunda sententia docet, teneri talem beneficiarium per se ipsum recitare, & nullo modo satisfaciatur, si per alium recitet. Probatur, quia obligatio recitandi est personalis, sicut obligatio accipiendi, & audiendi sacrosanctum enim beneficium obligat ius ad recitandum: nec *fin. de magistri*, fauet opposita sententia, quia seruare beneficium, & studere sunt incompatibilia non autem recitare horas, & studere. Hanc sententiam videtur tenere Iohan. Andr. *4. prebend. de celebr. Mis.* & eam tenet Panorm. *cap. 10. tit. 1.* & Card. Clement. *1. cod. tit. Syluest. verbo* *lira*, q. 2. *dist. 3.* Rosell. *lib. 1. Tab. n. 3.* Ang. *n. 4.* Aru. *n. 3.* Turrez. *de Eleu. beneficii*, *dist. 91. n. 1.* Nauarr. *cap. quando*, *lat. c. 1. n. 32.* D. Anton. *3. p. tit. 13. c. 4. s. 1.* Medina *C. de oratione*, *quest. de necessitate vocaliter orandi oratione publica*, Ledesma *2. 4. quest. 16. art. 4. dub. 5. fin.* Sotus *lib. 10. de iust. quest. 3. art. 3.* *res. secunda conclusio*, *fin.* Gregor. Lopez *part. 1. tit. 6. l. 34. tit. 1. de dezer.* *Cordub. summa* *quest. 180. res. 1. quinto*, Palacios *4. dist. 15. dist. 9. fol. 146. pag. 1. & 147. pag. 2.*

Sic conclusio. Haec secunda sententia, vt certa habenda est, nec opposita est probabilis, quia caret omni fundamento.

DVBIVM

DVBIVM LXIII.

An habentes pensionem teneantur recitare horas canonicas, vel aliquid aliud.

1. Et videtur, teneri, quia particeps est fructuum beneficii; ergo sicut sentit commodum, debet & onus sentire.

2. Aliqui dicunt, pensiones obligare ad recitandum, quia estimant esse beneficia. Pro hac sententia citatur Maioris *4. dist. 21. quest. 3. ad 4.* & alij Magistri recentiores hoc tenent de aliquibus pensionibus, alij de habente pensionem pro coadiutoria, vel quia indoluit est; alij vero de pensionibus, quae conceduntur in commutationibus, seu resignationibus: denique alij idem tenebant de ea, quae datur propter coadiutoriam Episcopi, vel parochi, quia titulus est clericalis. Sed de hac coadiutoria specialiter *infra* *dub. sequenti*. Aequae de predictis pensionibus vide multa optima apud Gonzalez *reg. 8. Cancellaria*, *glossa 5. rito 5. s. 1.* Sit

3. Prima conclusio. Habentes pensiones quantumvis pingues, non tenentur ad horas canonicas. Probatur, quia pensio non est beneficium. *cap. quemam*, *de prebend. in 6.* sed est quoddam onus, quod imponitur habenti beneficium, & ius, quod habet pensionarius petendi pensionem ab illo, qui titulum, & beneficium habet. Et confirmatur, quia ideo Pius Quintus obligauit pensionarios (vt dicam *conclusionem sequenti*) ad horas Beatae Virginis, videns, eos ad horas canonicas non teneri. Sic Cordub. *lib. 1. quest. 10. art. 21. sub finem*, & *in summa*, *quest. 180. Sotus lib. 10. de iust. quest. 3. art. 3. res. 1. alio autem*. Medina *C. de oratione*, *quest. de necessitate vocaliter orandi oratione publica*, Ledesma *2. 4. quest. 16. art. 4. dub. 5.* Adrianus *quest. lib. 9. art. 1. ad 5.* Sandoval *lib. de offi. canonicis, 5. part. cap. 5. Palacios verbo* *lira*, Greg. Lopez *part. 1. tit. 6. l. 14. res. 1. de dezer.* Nauarr. *cap. quando*, *cap. 7. Hisp. num. 24.* Lat. *num. 25. & cap. 11. num. 9.* Ceter. *opus 17. res. 1. oratione vocaliter orandi oratione publica*, 10. & alij.

4. Secunda conclusio. Licet secundum ius commune pensionarij ad multas preces obligentur: at per motum proprium Pij Quinti, quem refert Nauarr. *summa* *lat. cap. 11. n. 122.* pensionarij, qui non titulo seculari, sed vt clerici, pensiones percipiunt, teneantur ad officium paruum Beatae Mariae, & si id non recitent, teneantur ad restitutionem fructuum. Sic enim habetur expresse in illo motu proprio, & docet Nauarr. *eadem* *cap. 11. n. 108.* & *cap. quando*, *lat. cap. 7. n. 23. & cap. 11. n. 9.* & late probant Suarez *tom. 2. de religione lib. 4. de horis canonicis cap. 12. n. 4. & 5.* ubi ex diebus Canonis, & Theologis, vsque timoratorum probat hunc motum proprium esse vsu receptum, & saltem de Hispania ita huius consilare.

Quod si sit uelles Lametanus, vulgo habeat Cavalitato, & pibat, credo, quod pensio antea titulo clericali habita, & virtute illius milititeret obliget, quia non mutatur natura pensionis, sed est tantum privilegium retinendi cum matrimonio, alias, si ille videns effectus venderet officium, amitteret pensionem, aut iam non retenta penitenti titulo clericali, sed ratione officij: atque idem dico, si matrimonio inito obtineat pensionem titulo clericali virtute illius officij; est enim dispensatio quaedam ad retinendum, vel obtinendum.

Tu. Sanchez, *Consil. moral. Tom. 1.*

Tertia conclusio. Melius satisfaciatur huic obligationi pensionarius, si pro officio paruo recitet horas canonicas: & ita si esset alius beneficiarius, vel ordine facto iniuriatus, satisfaciatur etiam horis canonicis. Ratio, quia animus Pontificis fuit, vt cum pensionarius percipiat beneficii fructus, vt clericus, recitet aliquid clericorum, ac beneficiariorum more, sed magis teneat vt clericus, recitans horas canonicas; & ego. Item, quia non fuit animus Pontificis magis obligare pensionarios, quam beneficiarios, cum hi plus participant, & portorem ritulum Ecclesiasticum habent, sed qui est beneficiarius, & subdiaconus non tenetur huc recitare; ergo neque pensionarius, qui est subdiaconus. Sic Suarez citatus *num. 6.* & Enriquez a me consultus, & credo esse verissimum.

DVBIVM LXIV.

An coadiutor beneficiarij, qui scilicet partem fructuum beneficii percipit, vt ipsum beneficiarium coadiuet, vel propter ipsum scilicet titulum, vel infirmitatem, &c. teneatur ad horas.

Nota ex Palacios *4. dist. 15. dist. 9. fol. 146.* hos coadiutores esse in duplici differentia: quidam enim sunt, qui dantur parochis ob eorum imperitiam, vel impotentiam, vel infirmitatem, & his distribuenda est pars fructuum beneficii, vt habetur in Trident. *sess. 21. cap. 6.* & hi (vt siquies) debent esse sacerdotales. Alij vero sunt, qui eunt facti in usu in Ecclesia cathedrali, qui habent coadiutorias cum futura successione: quas iam prohibet Trident. *sess. 23. cap. 7.* & iam non permittuntur in Ecclesiis, nisi ad certam formam. Et hi coadiutores debent erant minoribus tantum titulis.

Ratio ergo dubitandi est, vt coadiutor teneatur ad horas, sicut & principalis beneficiarius, quia mittitur in possessionem, sicut ipse, & deseruit Ecclesiae, & hic titulus est Ecclesiasticus. Et sic aliqui, vt etiam *dub. praeced.* asserunt, teneri ad horas.

Sic conclusio. Coadiutor ratione coadiutoriae non tenetur ad horas. Ratio, quia coadiutoria non est beneficium. Item, quia ratione vnius beneficii non debet duo teneri ad horas canonicas, sed principalis tenetur ad horas canonicas; ergo non tenetur ad id coadiutor. Patet minor, quia principalis est verus beneficiarius. Sic Palacios *4. dist. 15. dist. 9. fol. 146.* Nauarr. *cap. quando*, *2. 20. Hisp. n. 23. & 24.* Lat. *n. 18.* Medina *C. de oratione*, *q. de necessitate vocaliter orandi oratione publica*, Ledesma *3. 4. q. 16. art. 4. dub. 5.* & optime Soar. *tom. 2. de relig. lib. 4. de horis canonicis cap. 12. num. 17. & 19.* & alij.

Nota Merinam, & Ledesma dicere, quod aliquando tenetur coadiutor recitare, scilicet, quando omni Ecclesiae in defectu principalis iure succipit. Sed melius Nauarr. & Suarez *num. 22.* asserunt, nunquam ratione coadiutoriae teneri recitare, sed ad id tantum teneri, ad quod constitutus est coadiutor. Vnde si constitutus est ad dicendas omnes, vel aliquas horas canonicas, ad id tenetur. Sicut, si ex voto se obligat ad horas, vel partem horarum, teneatur eo modo, quo se obligauit. Nec obstat, quod capiat possessionem, quia non capiat pensionem beneficii, sed coadiutoria beneficiarij.

DVBIVM

DVBIVM LXV.

An ii, cui confertur beneficium in commendam, interim, quod alicui datur, teneatur ad horas.

Si conclusio. Iste tenetur ad horas. Ratio, quia, dum habet in commendam, idem onus suscipit, quod beneficiarius, & ius habet ad beneficii fructus percipiendos. Item, quia commendatarius hic titulum habet beneficiarium, quia commenda est titulus canonicus, ut latius habet dub. 8. de accepti. person. & docet glossa cap. nemo, de electi. in 6. Sic Nauar. cap. quando, cap. 20. Lat. cum. 26. Hisp. n. 21. Medina. C. de oratione, quasi, de necessitate vocaliter orandi avaritiam publicis. Et docet bene Suarez 2. tomo 2. de relig. lib. 4. de horis canonicis, cap. 22. n. 24. Ledesma, 2. 2. quest. 16. art. 4. dub. 3. Palacios a. dub. 2. 3. disp. 9. fol. 144. Cordub. summa, quest. 186. ubi idem etiam docet de iis, qui beneficia alienam habent in confidentia & proprio nomine, & percipiunt fructus aliquos.

DVBIVM LXVI.

An beneficium tenues redditus habens obligat ad recitandum.

Duplex est sententia. Prima docet, beneficium quantumvis tenue, obligare ad recitandum horarum canonicarum. Probatur primo ex cap. Clericus 5. 91. dist. ubi sic dicitur, Clericus qui ali non possit, querat videri suo officio absque detrimento sui officii. Et loquitur ibi textus de clerico habente beneficium, ergo non obstante beneficii tenuitate tenetur persolvere officium canonicum. Secundo probatur, titulus sufficiens ad obligandum ad horas est beneficium, sed beneficium tenue est beneficium, ergo obligat, & imputat sibi, qui illud accepit. Tertio probatur, quia ratione beneficii, etiam exigui, gaudet privilegio fori, licet non decessat habitum, quo non gauderet, etiam minoribus insignitis, per Trident. sess. 23. cap. 6. Item potest ratione ipsius ad ordinem promoveri, & gaudet aliis prerogatiuis, & honoribus beneficiariorum; ergo debet etiam obligari ad onus, scilicet ad horas. Tandem probatur, quia ratio, ob quam beneficiarius tenetur ad horas, non est, quia de bonis Ecclesie se sustentant, quia famuli clericorum de eisdem se sustentant, & non tenentur, sed quia ob beneficium deputantur cultui Ecclesiastico ad laudandum Deum, & rogandum pro populo, sed hoc habent ratione beneficii exigui; ergo. Hanc docent glossa dicti cap. Clericus 7. vers. vigilis. & ibi Gohedus, Cardin. Clem. de electi. Missa. Albertus de Fern. 2. 2. 2. de horis canon. quest. 8. Abul. cap. 6. Mathe. quest. 93. Palacios 4. dist. 11. disp. 9. fol. 143. Sylv. verbo hora, quest. 2. disto 2. Tab. n. 2. Arm. n. 1. Rosell. verbo hora in ius. D. Anton. 3. part. 13. cap. 4. §. 7. utroque, cap. 1. dist. 91. n. 8. Couart. lib. 3. c. 1. art. 8. Sandoval lib. de offic. laicis, 1. p. cap. 5. Cord. summa quest. 188. vers. si secundo. Franciscus de los Santos lib. de horarum canonicarum persoluitio, impo. dimen. 6. Medina quest. de necessitate vocaliter orandi avaritiam publicis, vers. si quis. Hostiens. tit. de conscri. Ecclesie n. 22. Joannes Bureth quest. quodlibetico 4. proposit. 4. Ledesma 2. 2. quest. 16. art. 4. dub. 3.

Nauar. cap. quando, cap. 7. Latine & Hispan. n. 27. & cap. 21. Latine cum. 11. & in summa cap. 21. Lat. & Hisp. n. 102. & cap. 28. Hisp. additione ad n. 103. cap. 25. & Suarez tomo 2. de relig. lib. 4. de horis canonicis, cap. 21. num. 9. hanc opinionem speculatiue reputat valde probabilem.

Secunda sententia docet, beneficium tenue non obligare ad recitandum horarum canonicarum, nec partem illarum. Probatur, quia beneficium tenue non reputatur in iure beneficium, cum parum pro nihilo reputetur. Cuius signum est, quod plura huiusmodi beneficia sunt compatibilia. Secundo probatur, quia obligatio dicendi horas in beneficio confurgit ex accepto stipendio, & mercede, cuius signum est, quod, quando nullos fructus capis, nec capere potest beneficiarius ex beneficio, non tenetur ad horas, ut etiam plures Doctores primae sententiae fatentur, & constat infra; ergo, quando beneficium est ad hoc tenue, ut pro nihilo reputetur, non inducit hanc obligationem. Hanc tenent Soto lib. 10. de iust. quest. 5. art. 3. vers. ad hunc autem, Palacios verbo hora, & quamplurimi ex neoterici valde docti Magistri a me consulti. Idem tenent plures viri docti, & probi, ut refert Nauar. dicto cap. quando, cap. 7. num. 27. & est communis modo recentiorum.

Sic conclusio. Licet prior sententia probabilior sit, haec posterior est probabilior in praxi.

Ad primum in oppositum respondetur, quod non loquitur illud caput de officio canonico, sed inrelligitur de parte officii, quae respicit animarum curam, quae absque detrimento proximi nequit praeteriri, vel si loquatur de officio canonico, loquitur de beneficio, quod non fit est ad omnimodum sustentationem; at fat est ad bonam partem, id enim obligat ad horas, ut dicam infra sequenti.

Ad secundum, & quartum patet ex dictis. Ad tertium dico, quod in favorabilibus, quae componunt ratione solius tituli, id habet verum; at in onere, quod convenit ratione finis beneficii, quale est horas recitare, non habet verum.

DVBIVM LXVII.

Qua tenuitas reddituum beneficii excuset ab obligatione recitandi horas canonicas, & quae quantitas sufficiens sit ad obligandum.

Si prima conclusio. Quando beneficium, licet non fat sit ad integram sustentationem, tenetur tamen ad bonam partem sustentationis, tenetur illud habens ad horas. Ratio, quia tale stipendium moraliter censetur alicuius momenti. Hanc tenet Soto lib. 10. de iust. q. 3. art. 3. vers. ad hunc autem, Palacios in summa, verbo hora, Suarez citatus dub. praed. n. 10. & 11. & nonnulli docti neoterici.

Secunda conclusio. Quando beneficii fructus sunt ad hoc tenues, ut non present bonam sustentationis partem, non obligat ad recitandum. Hanc probant dub. praedicti, & tenent omnes Doctores ibi citati.

Nota, aliquos Thomistas asserere, quod, si beneficium erat tantum quinque ducatorum, ad nil tenetur beneficiarius; sed, si valet duodecim, vel decem & quinque nummos aureos, tenetur beneficiarius non ad omnes horas, sed ad partem horarum arbitrio boni viri. Sed hoc caret fundamento:

tenore; & ideo verius est, quod si beneficium praestat bonam sustentationis partem, tenetur beneficiarius ad omnes horas; si autem minorem partem praestat, ad nil tenetur. Sic aliqui docti recentiores.

Tertia conclusio. Dicitur bona pars sustentationis hac regula, quando fructus non praestant beneficiario integram sustentationem, nec dimidiam partem, nec tertiam, nec eam, quae declinat in tertiam partem, sed quae sit tantum quarta pars, vel magis in quartam declinet, non videtur bona pars sustentationis; unde ea dicitur bona pars sustentationis, quae est tertia pars, vel magis in tertiam declinat, ut tenet Suarez supra, & nomine sustentationis intelliguntur non tantum alimenta ad corpus, sed etiam moderatus victus, & vestitus, habitatus, & omnia alia huiusmodi necessaria ad moderatam vitam, ac si nil aliud haberet beneficiarius ad sustentationem; quia in esset per accidens. Ad quod considerandum necessaria est consideratio diversitatis temporum, & locorum, quia diversis temporibus, & locis carnis valent res similiter decencia vestitus diversis in locis diversimode consideratur, v.g. si pro integris alimentis indigeat beneficiarius quadraginta aureis, si fructus beneficii sint decem aurei, non tenetur recitare, quia sunt quarta pars sustentationis; nec, si sint tredecim, quia plus declinat in quartam partem. Sic nonnulli docti neoterici.

Ultima conclusio. Licet non possit assignari certa quantitas fructuum beneficii, quae obliget ad recitandum, sed pensanda est prudentis arbitrio, iuxta conclusionem praecedentem, attendita ratione provinciarum, & locorum; nam ubi minor est pecunia, sufficit ad integram sustentationem, alioquin quoque summa sufficit ad bonam partem illius; par, communiter loquendo, potest dici, quod in temporibus, quando fructus beneficii sunt decem & sex aurei, non censetur bona pars sustentationis, nec tenetur beneficiarius ad recitandum; at quando excedunt decem & sex aureos, tenetur recitare, quia censetur bona pars. Sic dixerunt quamplurimi recentiores, maxime docti Magistri a me consulti, & alij viri ex neoterici Magistri in suis scriptis. Faut Dominicus a voto de hac re consultus, quia, quantum sonat pro bona parte sustentationis, quando fructus sunt octo aurei nam; at his temporibus minus sunt decem, & sex aurei, quam ab hinc triginta annis, quando scripsit Soto octo aureos, tunc modo multo cariori pretio venduntur. Immo P. D. Enriquez retulit mihi, quod consultus Soto de beneficio, cuius redditus erant decem, & sex aurei, respondit, non obligare ad recitandum; & quidam maxime doctus recentior dixit, non minus, quam viginti aureos obligare.

DVBIVM LXVIII.

An in capellanis tenuitas hac sit attendenda respectu fructuum, qui superflui, dempta elemosina, quae datur pro Missa, ad quas obligat capellania.

Duplex est sententia. Prima docet, omnes fructus capellaniae esse computandos, etiam eos, qui dantur pro Missa. Ratio, quia vere omnes ij sunt fructus beneficii, Et confirmatur, quia alius in beneficio curato debet idem dicendum, scilicet, quod si dempta ea parte fructuum, quae correspondet Missa, quas tenetur curator facere pro populo, & aliis ministris, ad quas obligat beneficium, fructus, qui superflui, essent exigui, non obligaret ad recitandum. Sic nonnulli ex neoterici viri docti.

Secunda sententia docet, attendendam esse hanc tenuitatem respectu fructuum, qui superflui, dempta elemosina, quae datur pro Missa, ad quas obligat capellania. Ratio, quia obligatio dicendi horas canonicas, confurgit ex accepto stipendio, & mercede, ut supra dub. 66. dictum est. Sed stipendium, quod datur pro Missa, non est stipendium, quod datur pro beneficio, nec pro recitatione horarum, quia clerico non beneficiario, si faceret illa sacra, daretur, illudque lucraretur, licet non recitaret, ergo. Et confirmatur, quia, ut infra probabitur, licet capellanus non recitet, non tenetur restituere fructus, qui correspondent illi Missa; cum tamen tenetur restituere fructus correspondentes beneficio, ergo illi fructus non correspondent beneficio, nec dantur pro recitatione. Hanc tenent nonnulli neoterici, alio modo docti; & videtur mihi intelligenda, & probabilior, modo deducatur tantum stipendium, quod communiter alius clerici pro Missa soler distribui, nam autem, quod tribuitur pro Missa capellaniae, est ratione beneficii.

DVBIVM LXIX.

An quadam beneficia parva diocesis Palentina, quae vulgo dicuntur Graderias, obligent ad recitandum horas canonicas.

Quidam docti recentiores in suis manuscriptis dixerunt hunc habentem graderiam, non teneri recitare, nisi canticum graduum; si ita est in via in illa diocesi; immo refert aliquis ex illis, se audivisse hunc vsum esse confirmatum per Sedem Apostolicam, ad huc tamen se non potuisse certam huius rei rationem invenire, licet diligenter exquireret.

Sic tamen conclusio. Haec graderia obligant ad recitandum, quando sufficientes habent redditus, sicut & reliqua beneficia. Et forte vltus, qui obtinuit, ut hi non recitent, est quia communiter haec graderia habent tenues redditus; at, ubi habent sufficientes redditus, obligantur. Probatur, quia sunt vera beneficia, & dari non possunt nisi clerico prima tonsura, & per Episcopi collationem. Sic quamplurimi valde docti recentiores Magistri.

Nota, quod, cum de his graderiis non sit ita certum, quod obligent, & sit aliquis vltus non recitandi, posset minori scrupulo de his, quam de aliis beneficiis iudicari; & ita, si fructus non excederet viginti nummos aureos, posset permitti, ut non recitaret. Sic ex neoterici aliqui viri docti.

DVBIVM LXX.

An habens plura beneficia exigua, quorum quodlibet propter tenuitatem non obligaret ad horas, si omnia simul accedant ad quantitatem, quae sufficit ad obligandum, teneatur ad horas.

Respondetur, teneri in hoc casu recitare. Ratio, quia recipit stipendium Ecclesiasticum,

UNIVERSITATIS SALAMANCAE NOMINAL DE

UNIVERSITATIS SALAMANCAE NOMINAL DE

& ratione tituli Ecclesiastici, scilicet beneficij, & illud stipendium sufficiens est ad obligandum impertinentem autem est, sine recipiat id ex vno, sine ex pluribus beneficijs. Sic Suarez de relig. lib. 4. de horis canon. cap. 21. num. 12. dicens, hoc esse indubitatum. Idem tenent valde docti recentiores, & est omnino certum.

DVBIVM LXXI.

An qui habet solum beneficij titulum, & ex eo nullos fructus percipit, teneatur ad horas canonicas.

Nota, quod sex modis contingit habere titulum beneficij, & non percipere fructus. Primo, quia beneficiarius non residet. Secundo, quia est excommunicatus, vel irregularis, vel suspensus. Tertio, quia ad tempus in penam delicti privatur fructibus. Quarto, quia ex statuto, vel consuetudine, vel alio privilegio fructus primitivus, vel pluvium coequantur fabricae Ecclesiae, vel beneficiario proximo defuncto. Quinto, quia beneficiarius est illegitimus. Sexto, quia fructus reservantur pro pensione relictanti beneficiario. Et quis in quolibet horum modorum est specialis difficultas, de illis seorsum dubijs sequentibus discutendum est: in praesentiam vero solum vertitur in dubium in genere, an obligatio recitandi contingat ex solo beneficij titulo, ac proinde solus ille obligetur, cum qui fructus nequit percipere, an confurgat ex beneficij titulo cum fructuum perceptione, ac proinde, qui fructus nequit percipere, solatus sit a recitandi obligatione.

Triplex est sententia.

Prima docet, solum beneficij titulum absque fructuum perceptione obligare ad recitandum. Probatur primo, quia talis sponte sua acceptavit beneficium cum onere non percipiendi fructus, ergo teneatur ad horas, alias nec teneretur ad complendum in Ecclesia illud ministerium, quod exigit ipsum beneficium, quod est contra caput clericum vltimam, dist. 91. Secundo probatur, quia, quando acceptat beneficium, & consentit, ut non possit percipere fructus, videtur acceptare beneficium cum onere recitandi, & soli iuri recipiendi fructus renunciare. Hanc tenet Morina C. de oratione, quod de necessitate vocatus in audientia publica. Maioris 4. dist. 12. quod 3. Eisdem sententia videtur Palud. 4. dist. 17. quod 1. num. 11. & Turrecem. cap. 1. dist. 19. num. 19. dicunt enim haec: Si quis recipit est in canonicum licet nihil percipiat, nec distributiones quotidianas, nec aliquid aliud, molumentum praebenda ad praesens, sed recipere expectat in futurum, teneatur ad horas, quia habet verum beneficium, & vocem in Capitulo, & statum in choro.

Secunda sententia se distinguit. Si ille beneficiarius sponte sua suscepit illum beneficij titulum, teneatur ex solo titulo recitare, & sibi imputet, si vero cogitur a superiori, ut accipiat beneficium sine fructibus, non teneatur, quia, quod obedientia compulsi faciunt, non est sibi imputandum. Sic Ledesma, 1. 4. quod 16. art. 4. dub. 5.

Tertia sententia docet, quod quando beneficiarius habet titulum beneficij sine fructibus omnino, & per illum non sit, quominus fructus ha-

beat, non teneatur recitare. Ratio, quia cum recitandi obligatio non nisi ex facto ordine, vel perceptione incedit confurgat, indultum videtur onus imponere, cui merces negatur: ut habetur cap. cum secundum Apostolum de proband. & est regula iuris in 6. Qui semit onus, debet & commodum sentire. Hanc docent Soto lib. 1. de iust. q. 5. art. 7. vers. Pari modo de illis. Sylvell. R. o. l. aurea tract. 3. de quass. imperiis in vno 19. Calet. & Palac. in summa verb. hora, vbi Arm. n. 1. Nieuu in summa tit. 68. Iosephus Angles floribus quass. a theol. univ. de restit. vbi de clericis restitutioni obnoxii, fol. 202. 203. Sandoual lib. de offic. canonico 5. p. cap. 5. Cord. summa quass. 186. Briareth quodlib. 4. proposit. 4. Nauarr. cap. quando, Lat. & Hisp. cap. 7. num. 28. 29. & summa Lat. & Hisp. cap. 27. num. 103. Hanc etiam tenent communiter recentiores Magilltri, & alij. Et haec sententia est probabilior. Solutiones ad argumenta primae sententiae habes infra dub. 76.

Hinc fit, quod si beneficiarius merè gratis confert fructus alteri, ut si parentes, vel eius consanguinei ex eius voluntate fructus percipiant, teneatur recitare, quia ipse censetur recipere, cum eius voluntate, & nomine alter capiat. Si tenent omnes, & specialiter Nauarr. Cord. Soto, Ledesma, vbi supra. Palacios 4. dist. 15. dist. 9. fol. 144.

DVBIVM LXXII.

An beneficiarius, qui fructus beneficij non percipit, quia non residet, & solum fructus dantur relictantibus, teneatur ad horas.

Haec in re certum est, quod si contra ordinem iuris non resideat, teneatur recitare, quia per ipsum stat, quo minus fructus percipiat, & sua est culpa non residere. Sic omnes Doctores citandi, & citati dub. in academi pro tertia opinione.

At difficultas est, an quando non residet ex legitima causa, & secundum ordinem iuris, ut si scholasticus causa studij non resideat, & cum legitima licentia, & ideo fructus non percipiat, teneatur recitare. Duplex est sententia.

Prima docet, hunc tenei recitare. Ratio, quia per eum stat, quo minus fructus percipiat, cum vere possit residere. Sic Soto lib. 1. de iust. quass. 3. art. 3. vers. Pari modo de illo, vbi haec dicit, quod si quis privatur fructibus, quia non residet, teneatur recitare, & non distinguit, an ex causa legitima non resideat. Idem Palud. 4. dist. 15. quod 1. num. 17. Turrecem. cap. 1. dist. 19. num. 19. Cordub. summa quass. 186. vers. sic tenei. Ledesma. 1. 4. q. 16. art. 4. dub. 5. Navarr. summa Lat. & Hisp. 2. 5. n. 103. & cap. quando, Lat. & Hisp. cap. 7. num. 28. idem multum docti recentiores.

Secunda sententia docet, hunc non tenei recitare. Ratio, quia obligatio recitandi in beneficiario non est nisi propter sustentationem daram, sed Ecclesia privat hunc iure proximo recipiendi sustentationem, & hoc absque sua culpa, & cum legitima licentia, & causa iure expressa, ergo Ita Angelus verbo hora, num. 4. Gregor. Lopez l. 24. vers. san. de decr. r. 6. par. 1. & hanc sententiam dicunt forte esse veram, Tab. verbo hora, num. 3. Sylvell. ibi quass. 2. dub. 3. Hanc tenuit P. Enriquez, ut testat quidam doctus neotericus in suis scriptis. Et haec videtur mihi probabilior, & amplectenda.

DVBIVM LXXIII.

An beneficiarius, qui fructus beneficij non percipit, eo, quod est excommunicatus, irregularis, vel suspensus, teneatur recitare.

Duplex est sententia.

Prima docet, non tenei recitare. Ratio, quia nequeunt tales percipere fructus beneficij. Hanc tenet Briareth quodlib. 4. propositio 5.

Secunda sententia docet, tenei hos recitare. Ratio, quia suspensus, & irregularis ante sententiam iudicis non amittit beneficium, nec beneficij redditus, ut habet supra dub. 14. & 15. excommunicatus vero potest consequi fructus beneficij, cum per ipsum stat, quo minus absolatur, & sic eos consequatur. Si vero, facta diligentia, per ipsum non sit, quominus absolatur, non perdit beneficij fructus, ut habet supra dub. 11. Hanc tenet Soto lib. 1. de iust. q. 5. art. 3. vers. Pari modo de illis, vbi hoc docet de excommunicato. Idem de excommunicato docet Iosephus Angles floribus, q. theol. 2. p. materia de restit. vbi de clericis restitutione obnoxii, fol. 208. Covarr. 3. var. cap. 15. n. 8. vers. 12. vbi refert pro eadem sententia Card. Gigas, Decium, Albertum de Ferraris, Ioannem de Liguano, & quidam docti recentiores. Idem tenent de irregulari suspensus, & excommunicato, Cord. summa quass. 186. Turrecem. refertus Rayner. Goff. & Holtienfien cap. 1. dist. 91. num. 11. Idem tenet Palud. 4. dist. 15. quod 5. num. 35. vbi haec dicit: si postquam beneficiarius praebendam adeptus est, totum molumentum perierit, teneatur recitare. Et haec sententia, tanquam verissima, est tenenda.

Nota, hanc conclusionem non tantum esse veram de iuste excommunicato, sed etiam de iniuste, quia hic potest absolui, & post absolutionem recuperare fructus eius temporis, quo inique est excommunicatus, ut habes infra dub. 11. Sic Cou. vbi supra, & fauent reliqui citati; absolute enim dicunt, beneficiarium excommunicatum tenei ad horas, nec distinguit, an iniuste, vel iniuste sit excommunicatus. Idem tenuit P. Enriquez a me consultus.

Secundo nota, si per irregularitatem, vel depositionem, vel alio modo ex toto quis amitteret beneficium, ita, quod desineret esse beneficiarius, non teneatur recitare. Ratio, quia, cessante causa, debet & effectus cessare. Sic Cord. Conarr. Palud. vbi supra. Turrecem. cap. 1. dist. 19. n. 19. Navarr. cap. quando, cap. 7. num. 20. & alij. Hinc

Infertur, si aliquis recipiat beneficium pro simonia, vel existens excommunicatus, vel irregularis, vel non habens legitimam causam, vel in alio casu, in quo collatio est nulla, non teneatur recitare, quia non habet titulum verum beneficij, nec facit fructus suos. Sic quidam neotericus valde doctus, qui se resolutum fuisse Salmaticae a Patribus Societatis dicit, & bene aduertit, quod, si hic debet petere in his casibus reuadicationem, & fructuum compositionem, si non recitavit, debet etiam explicare illam conditionem in compositione, alias tenetur iterum componere se de fructibus, ob illam causam.

DVBIVM LXXIV.

An beneficiarius, qui esset suspensus a beneficio ad tempus, v. g. damnatus per iudicem, ut non acquireret fructus vnius anni, an illo tempore teneatur ad horas.

Duplex est sententia.

Prima dicit, tenei recitare. Probat, quia per ipsum stat non facere fructus suos, si quidem ob culpam suam damnatus est. Item, quia ipsa punitio iudicis videtur supponere, quod recitet, quia est pena, quam inter se licet priuare illum suis fructibus, ut autem fructus sint sui, debet recitare. Hanc tenent Palud. 4. dist. 15. quod 5. num. 35. & Turrecem. cap. 1. dist. 19. num. 19. vbi haec dicunt, si beneficiarius postquam adeptus est beneficium, totum molumentum perdat, teneatur ad horas. Idem tenuit quidam doctus neotericus in suis scriptis.

Secunda docet, hunc non tenei recitare. Ratio, quia, licet culpa sua fuerit damnatus, ut vbi damnatus est, iam non stat per ipsum, quominus fructus recipiat: nec sententia iudicis supponit, ipsum recitare, & facere fructus suos, sed in hoc consistit sententia, ut perdat ius ad illos fructus, qui debebant esse sui, & quos poterat licetari recitando. Item, quia, si in perpetuum priuaretur fructibus, durum esset illum obligare ad horas, ergo nec, si priuaretur ad tempus, est obligandum pro eo tempore. Pro hac sententia faciunt Doctores supra dub. 71. citati, qui dicunt, non tenei recitare, qui fructus beneficij non potest acquirere. Et Briareth quodlibet 4. propositio 5. & tenuit expresse P. Enriquez, ut testat quidam doctus recentior in suis scriptis. Et haec sententia est probabilior.

DVBIVM LXXV.

An si statum, vel consuetudine, vel alio privilegio, ut si in aliquibus Ecclesijs Hispania, vel Germania, introductum sit, ut primo anno nil penitus percipiat Canonicus, vel beneficiarius, licet seruiat, teneatur talis eo primo anno recitare.

Respondetur id abrogasse Pium Quintum per Extravag. que incipit, Dudum, editam anno 1570. Sed si aliqui Ecclesiarum nolunt eam recipere, excusantur non beneficiarij a recitando, quia, cum non possint sine impense magnis, & lite contra suam Ecclesiam fructus obtinere, satis videtur, non posse tales fructus recipere: si tamen expense non essent tantae, & ij alia de causa contra suam Ecclesiam litigarent, non excusarentur a recitando, quia in illis cessaret reuerentia, quae a litigando contra suam Ecclesiam retineretur. Sic Nauarr. cap. quando, latine cap. 7. num. 30.

DVBIVM LXXVI.

An, quando aliquis habet beneficium litigiosum, & ideo non percipit fructus, teneatur recitare.

Nota, hoc dubium agitari posse in dupli. scilicet, alter est, quando litis oriatur ante adeptum beneficium

beneficij possessionem: aliter vero, quando oritur post adeptam beneficij possessionem.

Triplex est sententia. Prima absolute docet, eum, qui non est in pacifica beneficij possessione, & ideo fructibus non potuit, non teneri recitare: unde videtur loqui, etiam post adeptam beneficij possessionem, quando ea non est pacifica. Sic tenet Palacios in summa, verbo hora. Taceat, cap. 1. dicit, 31. num. 19. & Palud. 4. dist. 15. quast. 5. art. 1. num. 15. quem refert, & approbat Sorb. licet brevissime, lib. 12. de iur. g. 5. art. 2. versic. Per modo de illis. Et hanc sententiam videtur etiam tenere Sandoval lib. de officio, canonico, p. 6. cap. 12. saltem quoad restitutionem, quia dicit, quod beneficium omittens horas, non tenetur restituere, nisi post sex menses, qui debent numerari ab obtentu pacificae beneficij possessione.

Secunda sententia absolute dicit, quod, si ante possessionem veniat lis, quas in nulli iurisdictionum conceditur possessio, nullus tenetur ad horas. Sic tenet Palacios 4. dist. 15. dist. 9. fol. 44. Idem tenent alij, qui ut refert Nauar. cap. quando, Latine cap. 7. num. 29. putant, non teneri beneficiarium recitare per solam beneficij collationem, donec apprehendat possessionem beneficij, vel per eum sciet, quomodo apprehendat, quia putant non posse beneficiarium capere fructus beneficij per solam collationem, donec possessionem apprehendat.

Tertia sententia docet, oppositum, que amplectenda est, & claritatis gratia explicabitur aliquibus conclusionibus. Sic

Prima conclusio. Qui provisioni, vel collationi beneficij libi facta, nondum consentit, non tenetur ad horas. Ratio, quia nondum beneficium est suum. Consilium est certa, & eam docet Nauar. cap. quando, Lat. cap. 7. num. 29.

Secunda conclusio. Quando lis advenit ante possessionem beneficij, licet beneficiarius nondum accepit possessionem, nec possit illam accipere, tenetur recitare, quando verisimile est pro ipso ferendam esse sententiam, quia habita sententia, fructus sequestrati, aut ad adversario percepti sunt ipsi restituendi: fructus enim percepti post litem, saltem contestatam, debentur vero beneficiario, si vicerit, ut probat Nauar. ibi supra. Item, quia iam hic habet titulum, & beneficij collationem: et per solam collationem ante possessionem acquiritur beneficij dominium, & expressè habetur cap. si tibi alij, & cap. primum, de praebenda, in 6. & sic a die collationis fructus debentur ipsi beneficiario: fructus enim debentur domino, cap. graus, de regis. spoliat, quod inde etiam collat, quia mortui provisione ante qualitate beneficij possessionem, vacat illud per eius mortem, per verba a Felino in rubric. de translat. num. 5. & confirmatur amplius, quia si quis habet iam legitimam beneficij collationem, & superior nolle ei iniuste dare possessionem, facta esset, data pecunia redimere vacationem, quod fas non esset, nisi per collationem acquireretur plenum ius in beneficio. Hanc conclusionem contra primam, & secundam sententiam tenet Nauar. cap. quando, Hisp. cap. 7. num. 28. & melius Lat. eodem num. & num. 29. & summa Hisp. & Lac. cap. 2. num. 103. 104. Cord. summa, quast. 186. §. La quarta se signa. Pro eadem sententia est Caiet. verbo hora, in prin-

cipio, ubi licet dicit beneficiarium non tenetur recitare, si non potest habere beneficij possessionem, ac fructus, nisi postmodum ei fuerint dandi sine, quomodo pro eius actuali perceptio fructuum sit impedita. Pro eadem videtur esse Ledesin. 4. quast. 16. art. 2. dicit, 5. articulo, ubi haec dicit, Beneficiarius, qui modo non recipit fructus, ac est in potestate recipere debent recitare, ut cum fructus sunt sequestrati, quia est in interdicto, se quo habet iustitiam, tenetur recitare. Haec etiam tenent nonnulli docti recentiores.

Tertia conclusio. Quando non est verisimile pro ipso beneficiario, qui habet collationem, ferendam esse sententiam, sed lis sit in aequilibrio constituta, non tenetur recitare. Ratio, quia probabiliter est dubius, & in aequilibrio, an beneficium sit suum, & fructibus eius sit positurus, & in dubio, an percipiat commo dum, non est ad omni attingenda. Hanc tenent expressè auctores pro prima sententia allegati, & videtur tenere Caiet. Nauar. Cord. ubi supra, dicunt enim habentem beneficium litigiosum teneri recitare, quando, habita sententia, fructus sequestratos debet obtinere. Vbi videtur supponere, debere esse magnam spem, & probabilitatem obtinendi. Idem videtur tenere Ledesin. ubi supra, dicit enim, illum, qui habet iustitiam, teneri recitare, ubi videtur supponere, requiri esse iustitiam verisimilem. Hanc tenent quidam docti immores.

Quarta conclusio. In aliquibus beneficiis est vera secunda sententia, in illis scilicet beneficiis, ut in canonicis, in quibus non potest beneficiarius aliquid de fructibus percipere ante possessionem acceptam, in his enim non tenetur ad recitandum, per solam collationem, donec apprehendat possessionem, vel per eum sciet. Ratio, quia in his incipit ius ad fructus beneficij a die possessionis adeptae. Sic Nauar. cap. quando, Latine cap. 7. num. 29.

Quinta conclusio. Quando lis advenit post possessionem beneficij adeptam, tenetur possessor recitare, licet iudicis auctoritate fructus referentur, seu sequestrantur usque ad litem finitam. Ratio, quia tunc obventiones, vel manuales, sunt possidenti, si beneficio inferatur. Sic Palacios 4. dist. 15. dist. 9. fol. 144.

Ultima conclusio. Quando lis advenit post possessionem adeptam, & beneficium nullum habet seruitium, vel si est praetimonium, Hispani praesumerunt, & sic fructus omnes sequestrantur, nulla parte possessionis relicta, iudicandum est, an hic tenetur recitare, sicut, quando lis advenit ante possessionem, iuxta dicta in 2. & 3. conclusio, & videtur de mente auctorum, quos ibi citavimus.

DVBIVM LXXVII

An, quando auctoritate Papa datur alicui tantum titulus beneficij, & alteri referantur fructus, ille, qui habet titulum sine fructibus, tenetur ad horas.

Triplex est sententia.

Prima dicit, teneri hanc recitare, quod potest probari argumentis supra dicit, 71. adductis pro prima opinione. Item, quia beneficium non debet defraudari recitatione horarum, sed in hoc casu non tenetur recitare pensionarius: ergo tenetur habens titulum. Hanc sententiam, vitra Doctores

dicto dub. 71. citatos, tenet Nauar. cap. quando, Lat. cap. 20. num. 15. & cap. 21. Lac. n. 12. (mutat enim sententiam, quam habuit Hispani. Idem Palacios 4. dist. 15. dist. 9. fol. 144. & explicant, teneri hanc recitare, licet omnes fructus, & seruitium beneficij referantur alteri, & eorum ratio est, quia Papa non referat seruitium sine consensu beneficiarii, & sic per ipsum fiat. At dicit Nauar. succedentem in eo beneficio, cui omnes fructus, & administratio tota referata fuit ex predecessoris sui consensu, non teneri recitare, quia per ipsum non fiat nullus fructus capere.

Secunda sententia absolute dicit, eum, cui auctoritate Papa referantur omnes fructus, non teneri recitare. Ratio, quia nullus potest fructus percipere. Sic Sorb. lib. 10. de iur. quast. 5. art. 2. versic. Per modo de illo. Palacios in summa, verbo hora.

Tertia sententia docet, quando beneficium habet annexam aliquam administrationem in Ecclesia, cuiusmodi est beneficium curatum, Canonicias, & portio, & communiter quodcumque aliud a praetimonio, si auctoritate Papae referantur solum fructus, qui dicuntur grossa beneficij, Hispani la gruesa del beneficio, & non referatur seruitium, vel distributiones, qui habet titulum, tenetur recitare: si vero auctoritate Papae est expressè referatum seruitium, & distributiones, & omnes fructus, non tenetur, qui habet titulum, recitare. Probat prima pars, quia ille habens titulum potest exercere administrationem in Ecclesia, & habere stipendium correspondens illi: quando enim Papa absolute referat fructus, fructus intelliguntur, qui reliqui sunt deductis oneribus, & solum, cum notatis ibi, & per Felinum cap. ad nostram, de iur. Probatur secunda pars, quia talis nec habet, nec potest habere aliquos fructus. Hanc tenent Cord. summa, g. 186. Sandoval lib. de offi. canon. cap. 5. Nauar. summa Hisp. & Lac. cap. 25. num. 104. & cap. quando, Hispano cap. 7. num. 29. & cap. 20. num. 19. & nonnulli docti recentiores.

Sic conclusio. Haec tertia sententia est probabilior, & amplectenda. Hinc

Inferitur, quod quando beneficium nullam omnino habet administrationem, quale est praetimonium, si auctoritate Papae referentur omnes fructus, qui habet solum titulum, non tenetur recitare, quia tunc nullus fructus potest percipere. Et in his est vera sententia secunda Sorb. Ita tenent dicere auctores, tertia sententia, & tenere quidam docti neoterici.

Secundo inferitur, quod, quando auctoritate Papae sunt referati alicui fructus pro pensione, & habens solum titulum beneficij est inhabilis ad inferendum illi beneficio, quia, v. g. nondum est sacerdos, nec potest esse pro illo tempore, vel defectu gratiae, quia dispensatum est forte cum eo in aetate solum ad beneficium, & non ad sacerdotium, vel quia spectat quatuor tempora, ut possit promoveri ad sacerdotium, hic non tenetur recitare, quia nec potest acquirere fructus principales, nec fructus seruitij, nec per ipsum fiat. Sic nonnulli docti recentiores in suis scriptis. Et in hoc dicit dubius, magis propendit Nauar. e. quando, Hisp. cap. 7. num. 29. sine, licet cap. 20. Hisp. n. 20. sentiat oppositum.

Ultimo inferitur eum, qui habet beneficium inter haereticos, & non potest habere redditus, non

teneri recitare, quia nec percipit, nec potest percipere fructus. Sic praedicti recentiores, & Tolentus in summa.

Tandem soluenda sunt argumenta primae sententiae. Ad primum, quod positum est supra dubio 71. in prima opinione respondetur, quod, cum hoc fiat auctoritate Papae, non est illi impuratum, sed potius videtur, quod Papa privando illum fructibus omnibus, consequenter absoluit eum ab obligatione recitandi. Et ad id inconueniens, quod inferitur, scilicet quod nec teneretur ad ministrandum, quod exigit illud beneficium in Ecclesia, respondetur, quod si Papa referat omnes fructus, & administrationem in Ecclesia, habens titulum ad nihil tenetur, si vero solos fructus, tenetur ad administrationem, & ad recitandum, quia iam recipit aliquos fructus pro illa administratione, ut diximus.

Ad secundum argumentum ibi positum respondetur negando antecedens, sed tantum accipiat titulum cum onere, quod habet titulus ex se; ac titulus solus beneficij non habet omnes recitandi, sed ratione fructuum.

Ad aliud argumentum in praesenti dubio positum pro prima opinione praebet ex dicendis dubio sequenti.

DVBIVM LXXVIII

An in his casibus, quibus dubio praecedente diximus, quod habens solum titulum beneficij non tenetur recitare, teneatur ad horas canonicas pensionarius ille, qui recipit fructus.

Triplex est sententia.

Prima docet, quod, quando habens solum titulum sine fructibus referatur alteri in pensionem, non tenetur recitare, iuxta dicta dubio, praecedente, tenetur recitare horas canonicas pensionarius, cui illi fructus referati sunt. Ratio, quia aliquis debet teneri ad recitandum ratione illius beneficij, ne beneficium hac obligatione, quam causat, defraudetur: sed in hoc casu non tenetur habens titulum, ergo tenetur pensionarius. Sic Nauar. cap. quando, Hisp. cap. 7. num. 30. Cord. summa g. 186. §. la tercera opinion. Idem tenet P. Enriquez a me consultus.

Secunda sententia docet, quod, quando illud beneficium habet aliquam administrationem, seu residentiam in Ecclesia, & referantur fructus, & illa administratio habenti titulum, tenetur ille recitare, cui referatur seruitium, siue sit ipse pensionarius, qui seruit, siue alter, quia hic administrator recipit stipendium beneficij, & titulo ecclesiastico, non beneficiati, sed administratoris: si vero beneficium nullam habet administrationem, ut praetimonium, non tenetur recitare habens titulum sine fructibus, nec pensionarius, cui referati sunt auctoritate Papae illi fructus, quia hic est merè pensionarius sine titulo ecclesiastico beneficiati, vel administratoris. Hanc tenent quidam valde docti neoterici in suis scriptis.

Tertia sententia expressè reprobat primam, & secundam, & docet, quod, quocumque auctoritate Papae referantur omnes fructus pro pensione, & etiam seruitium, non tenetur recitare, qui habet merum titulum, nec etiam pensionarius, nec ille qui

dictum tempus in simili negligentia consumaciter per-
manferit, &c. Ergo hinc vltima verba, in simili u-
gentia, aperte denotant negligentiam priorem
sex mensium obligare ad restitutionem pro rata,
quandoquidem post illos adhibet maiorem per-
man, scilicet priuationis beneficii. Vnde sensus
Concilij est, quod qui per sex menses non recita-
uerit, teneatur tantum fructus restituere, ac post
sex menses, si adhuc non recitauerit, possit priuari
beneficio. Sic Sotas, & Menochius vbi supra.

6 Alij vero decretum Concilij Lateranensis rige-
de intelligunt, & dicunt, post primos sex menses
ab obtento beneficio beneficiarium non recitan-
tem etiam vna die, teneri fructus restituere pro
rata. Ratio, quia ita dicit aperte Concilium Late-
ranense. Sic Nauarr. cap. quando, 5. 7. n. 32. & summa
Hisp. & Latina c. 23. n. 121. Iosephus Angles flor-
bus quaest. theol. 2. p. materia de Clerici restitutioni
obnoxii, fol. 199. Sandoval lib. de offic. canon. 5. p. 65.
Aragon 2. l. 9. 81. ar. 13. fol. 86. Idem Nauar. lib. 2.
de restit. cap. 2. num. 183. & alij.

Secundo dicitur hanc sententiam, quod qui non re-
citat intra primos sex menses ab obtento benefi-
cio, licet peccet mortaliter, non tamen tenetur ad
aliquam fructuum restitutionem. Ratio, quia Con-
cilium expresse dicit, si post sex menses. Sic Sando-
ual ibidem. Nauar. cap. quando, cap. 10. Hisp. n. 38. Lar.
n. 37. & summa Hisp. cap. 28. addit. ad n. 124. cap. 25.
Nauarra vbi supra n. 184. Aragon lib. 2. dicit tamen
fil. 868. quod iure naturali tenetur beneficiarius
simplex etiam eo tempore omittens horas, resti-
tuere, non vero curatur.

Pro solutione huius dubij sit
Prima conclusio: Decretum Concilij Latera-
nensis citatum, est seruandum tanquam vlti-
mum, & sic beneficiarij non recitantes horas ca-
nonicas sunt, seruandum illud, obligandi ad fru-
ctuum restitutionem. Quod, licet ante constitu-
tionem Pij Quinti non esset ad id certum, iam ta-
men post illam nequit sub dubio cadere, et con-
stituitur ex co. adu. f. 3. subicienda. Sic Nauar. iuris
civili dicens, se vidisse practica receptum esse hoc
decretum. Sandoval, Iosephus, Angles vbi supra.
Idem tenet & late probat Suarez, de Relig. lib. 4. de
horis canonicis, c. 30. num. 2. vbi addit, saltem post
constitutionem Pij Quinti dubitari non posse de
vigore illius. Couarr. vbi supra, Cord. summa 9. 33.
Castro lib. 2. de leg. penali, cap. 6. argumento 8. & pro
idem videntur esse sententia Bernardus Diaz pra-
ctica crimin. c. 49. & Gregor. Lopez l. 4. tit. 6. part. 1.
vers. en la Iglesia vbi referunt hoc decretum tan-
quam vim habens, & non dicunt, non esse vlti-
receptum. Idem tenent Sotas, Menochius, Salzedo
vbi supra, non enim negant, esse vlti receptum, &
obligare hoc decretum; immo dicunt, obligare,
prie tamen interpretantur illud. Idem nonnulli
docti recentiores in suis scriptis.

Secunda conclusio Qui per primos sex menses
ab obtento beneficio, sine culpa omisit recitare,
peccat mortaliter, ac non tenetur ad aliquam fru-
ctuum restitutionem. Probat, quia aperte id di-
cit dictum decretum Concilij. Item, quia Pius
Quintus in quodam motu proprio, quo explicuit
dictum decretum Concilij Lateranensis, quem re-
fert Nau. summa Lar. c. 23. n. 121. cum dixisset, be-
neficiarium non recitantem post sex menses tene-
ri fructus restituere, subdit: Ille vero qui primis sex
mensibus non recitauerit, nisi legatum impeditum

excusis, graue peccatum intelligat admisisse. Vbi nil
dixit de restitutione. Hac conclusio est contra So-
tum, & Menochium supra citatos. Eam docent
Nau. Sandoval, & Nauarra vbi supra, & nonnulli
valde docti neoterici, & itaque modo commune
placitum.

Nota, conclusionem hanc esse veram, licet te-
neamus, beneficiarium non recitantem teneri fru-
ctus restituere, si ando in iure naturae; quia Ecclie-
siae, que est creditor, & obligat ad hoc onus, cedat
iuri suo quoad restitutionem per primos sex men-
ses. Sic quidam valde doctus recentior in suis
scriptis contra Aragon supra.

Tertia conclusio. Etiam beneficiarius vno die
tantum omittat officium diuinum, immo & vni-
cam tantum horam canonicam, dimmodo inte-
gre omittatur, tenetur restituere pro rata cam par-
tem fructuum, quae tali recitationi respondet. Hec
conclusio est contra Sotum, Menochium, Couarr.
Salzedo, & quos supra citauimus tamen cum com-
muni sententia docet Suarez supra n. 1. aperte con-
uincens ex verbis Pij Quinti, quae ita habent: qui
vno, vel pluribus diebus omnes horas canonicas intermi-
serit, omnes fructus amittat, qui illi, vel illis diebus con-
sponderent, si quoad die disiderentur. Et addit Pon-
tiffex, quod si beneficiarius non vna die integrum
officium praetermittat, pro diuidia officij praeter-
missa parte restituat dimidiam partem fructuum
illi diei correspondentium dimidiam altera par-
tem officij declarauit esse matutinum, & alias sex
horas constituere aliam dimidietatem officij;
quas, quia inter se aequales reputauit, ideo pro
vniuersaque omissione sextam partem fructuum
eiusdem diei amitti declarauit. Cum ergo Pon-
tiffex taxet, quid restituendum sit pro dimidia parte
officij vnius diei, praetermissam, & pro singu-
lis horis, iam diei non potest, excusari ab obliga-
tione restituendi eum, qui vno, vel altero die
omittit officium. Rationes vero, quibus Sotas, &
alij nituntur, satis refutat Suarez supra num. 10.

D V B I V M LXXXIII.

An beneficiarius non recitans teneatur fructus
beneficij integre restituere, vel tantum fru-
ctus, qui correspondent recitationi, deductis
fructibus, quos propter alia beneficij minist-
ria meretur.

D V Plex est sententia.

Prima docet, teneri restituere integros
fructus. Probat, quia Concilium Lateranense ex-
presse loquitur de beneficio curato, & de non cu-
rato, & dicit, non recitantem teneri restituere fru-
ctus pro rata omissionis, ut beneficium curatum
alia ministeria habet praeter horarum recitatio-
nem, ergo. Sic videtur tenere Nau. c. quando, cap. 7.
n. 42. & summa Hisp. & Lar. c. 23. n. 121. 122. abso-
lute enim dicit, non recitantem teneri restituere
omnes fructus. Et ita tenet Suarez, de Relig. lib. 4.
de horis canonicis, cap. 30. num. 6. vbi id late probat
ex motu proprio Pij Quinti.

Secunda sententia docet, quod non tenetur re-
stituere omnes fructus beneficiarius non recitans,
quando beneficium habet aliud ministerium, vt
reclaudantiam, vel obligat ad aliquor sacra facienda,
vel ad curam animarum, &c. Sed deducenda est
illa pars, quae iudicio prudentis correspondet alij
ministerio.

ministerio, & ceteri fructus sunt restituendi pro
rata omissionis. Probat, quia, cum beneficium
illud detur non tantum propter officium illud re-
citandi horas canonicas, sed etiam propter alia
ministeria, ratio ipsa postulare videtur, vt ob id,
quod non recitat, non teneatur omnes fructus re-
stituere, sed tantum qui arbitrio prudentis corre-
spondent illi ministerio recitandi; ergo Conci-
lium Lateranense sic est intelligendum. Et confir-
matur, quia ipsammet decretum Concilij Latera-
nensis asserit hanc rationem ad obligandum bene-
ficiarium non recitantem ad restituendum fructus,
quod beneficium datur propter officium; ergo,
quando et aliud officium, debet deduci, quod cor-
respondet illi. Item, quia poene sunt restringen-
da, iuxta cap. adia, de reg. iur. in 6. Sed ista est pec-
ca, ergo restringenda est ad modum dictum; ma-
xime quia talis restrictio est nimis conformis iuri
naturali. Item probatur, quia nemo militat suis
stipendijs vniquam, & ius naturae postulat, vt labo-
ranti detur merces. Item probatur, quia Conci-
lium dicit, quod amittit fructus non recitans; sed
fructus intelliguntur in iure, qui remanent, de-
ductis expensis, vt dicitur omnes latifundij, ex l. 1.
C. de fructibus, & litium expensis. Nauar. summa, c. 7.
num. 2. 5. 205. 216. Syluest. & summilla verbo fructus.
Couar. alios referens lib. 3. var. cap. 3. n. 3. Pinellus
l. 1. C. de bonis mater. 2. p. num. 1. 4. ergo fructus, quos
parochus tenetur restituere ab omissione hora-
rum, non comprehendunt illos, qui propter alias
impensas, & ministeria debentur. Hanc tenet Me-
tina in summa, lib. 1. cap. 14. §. 11. Idem Enriquez
lib. 13. de excommunicat. cap. 13. num. 2. que-
sitione 83. ar. 12. fol. 869. & quauis plerumq; ad-
modum docti recentiores, inter quos P. Enriquez
a me consultus.

3 Sic conclusio. Hec secunda sententia est mul-
to probabilior, & amplectenda; vt patet ex eius
rationibus, & auctoribus. Nec obstat motus pro-
prius Pij Quinti, quia, licet ille obliget ad resti-
tuendum, etiam pro vna die, immo etiam pro qua-
libet hora, quae omittatur post sex menses a colla-
tione beneficii, vt recte probat Suarez supra n. 10, 11.
& 12. non tamen est receptus in hoc rigore, vt obliget
ad restituendum omnes fructus beneficii, seu
beneficiorum; sed solum ad eos, qui correspondent
recitationi, & qui propter illam dantur, vt restan-
tur multi viri docti, & praxis timoratorum.

D V B I V M LXXXIV.

Quantam partem obligabimus, vt restituat
quilibet beneficiarius pro omissione horarum
canonicarum.

P Onam sententiam, & arbitrium sapientissi-
morum viroorum, quos omnes retulit quidam
valde doctus recentior in suis scriptis, vt iuxta
id possit quilibet arbitrari in casibus occurrenti-
bus, hoc enim (vt dixi dubio praeced.) arbitrio pru-
dentis pensandum est.

2 Cardinalis Toleros in sua summa, non distin-
xit in hoc de beneficiis, sed absolute, & in com-
muni dixit, Ego crederem, quod beneficiarius
non recitans tenetur restituere quartam par-
tem, vt si habeat ex redditibus beneficii singulis
diebus autem, teneatur singulis diebus, qui-
bus praetermissis horas, restituere quartam partem
aurei; sed hoc non potest ita absolute dici, quia
sunt beneficia, quae nullum aliud habent minist-
erium, vt praetimonium, & inter alia, alijs plura ha-
bent ministeria.

To. Sanchez. Confil. moral. Tom. I.

Deinde quidam doctus recentior de hoc inter-
rogatus dixit, quod habentem capellaniam con-
demnatrice ad restitutionem, pro omissione hora-
rum, sextae partis fructuum; habent beneficium
curatum, ad restituendum quartam partem fru-
ctuum, & Canonicum ad restituendum dimidiam
partem fructuum; quam sententiam sequuti sunt
alij viri docti nostrae Societatis, excepto, quod in
canonicis multum illis fuit visum, obligare ad
restituendum dimidiam partem fructuum, & in be-
neficiis simplicibus, quibus est seruicium annexum,
dixerunt, esse restituendum tertiam partem fru-
ctuum; alij vero quartam, aut quintam.

Rufus Enriquez lib. 13. de excommunicat. cap. 13. 4
num. 2. in commento lusera P. & Z. dicit, satis esse,
quod curatus, aut Episcopus restituat quartam
partem, Canonicus quartam, & alij habentes be-
neficia simplicia tertiam partem, & dicit, hanc
sententiam esse communem recentiorum.

Metina in summa, lib. 1. infruct. confess. cap. 14. 5
§. 11. dicit, capellanum non recitantem teneri re-
stituere tertiam partem fructuum; habentem cu-
ratum quartam partem; habentem autem praetimonium
omnes fructus, vel fecit omnes. Et
idemmet Metina consultus de quodam Canoni-
co Toleros, cuius canonicus redditus annui
erant mille aurei, & per bignum non recita-
rat, dixit, compellendum esse restituere propter
omissionem horarum biennio quingentos au-
reos, qui sunt quarta pars reddituum illius bien-
nij; quod idem respondit quidam vir doctus
Societatis 12 s. v. Atque hoc arbitrium, quoad
canonicatum, esse satis rationi consonum, sen-
serunt alij, & iuxta hoc habentem beneficium
curatum ad multo maiorem restitutionem esse
obligandum. Manuel 1. tomo summa, cap. 145. n. 4.
tenet cum Metina, quod beneficiarius simplex ter-
tiam partem restituat, curatus quartam.

6 Sic conclusio. Hoc arbitrium Meting vide-
tur mihi rationi consonum, praeterquam, quoad
habentem praetimonium, nam, vt bene Enriquez
lib. 13. de excommunicat. cap. 13. num. 2. satis est,
si habens praetimonium, vel pensionem, resti-
tuat tertiam partem fructuum, quia haec corre-
spondet officio horarum, cum hoc accessorie sit
canonicum titulo, nam ante multi dicebant, non
obligare ad officium, & reliquos fructus retine-
bit ob titulum ex causa datum, & referet alios mo-
dernos, & dicit, hoc solummodo esse receptum
motum proprium Pij Quinti.

D V B I V M LXXXV.

An, qui recitat officium diuinum sine ulla at-
tentione, teneatur restituere fructus.

D V Plex est sententia.

Prima dicit, teneri restituere fructus
in quod defectus attentionis est talis, & in com-
muni dixit, Ego crederem, quod beneficiarius
non recitans tenetur restituere quartam par-
tem, vt si habeat ex redditibus beneficii singulis
diebus autem, teneatur singulis diebus, qui-
bus praetermissis horas, restituere quartam partem
aurei; sed hoc non potest ita absolute dici, quia
sunt beneficia, quae nullum aliud habent minist-
erium, vt praetimonium, & inter alia, alijs plura ha-
bent ministeria.

X recitaret.

recitaret. Sic Manuel 1. tomo summa, cap. 141. num. 1. Aragon 2. 2. quæst. 83. art. 12. fol. 870. Navarr. cap. quando, cap. 13. Hispan. num. 18. Lat. n. 17. & 620. Hisp. num. 43. 47. Lat. num. 32. ubi etiam uniuersaliter docet, teneri restituere fructus, qui tam male recitat, ut præcepto non satisfaciatur, quia perinde est, ac si non recitaret, & alij. Idem videtur sentio Soto lib. 10. de inst. quæst. 5. artic. 6. vers. subiectur nihilominus. Idem tenet Nauarra lib. 2. de restit. c. 2. num. 231. 232. 233. Sed non est contra secundam sententiam, quia tantum agit, quando deest etiam externa attentio.

Secunda sententia docet, beneficiarium recitantem horas sine attentione, etiam data opera, non teneri restituere fructus. Probatur, primo, quia lex penalis est restringenda, sed Concilium Lateranense, & Pius Quintus iubens restitutionem fructuum est in penam delicti omissionis horarum, & tantum loquitur de non recitante, ergo non debet extendi ad non recitantem attentè. Secundo probatur, quia licet is, qui confitetur in Quadragesima absque dolore, non satisfacit præcepto Ecclesie, at non incurrit penam Ecclesie contra non contentem, ut faceret plures, inter quos est Metina C. de confess. q. de confessione sine penitentia cordis, in fine. & Nauarr. in summa, cap. 17. num. 269. ita, licet recitans sine attentione peccet, & non satisfaciatur præcepto Ecclesie, at non subinde incurrit penam Ecclesie contra non recitantes. Et confirmatur, quia Nauarr. ibi dat rationem, quia (inquit) Ecclesia non imponit penam propter actum, qui tantum ob relationem ad actum interiore, est malus; sed hæc recitatio est tantum mala propter coactionem interiorum, ergo propter illam non censetur Ecclesia imponere penam restitutionis fructuum. Sic tenet Cordub. lib. 4. questionary. quæst. 13. in fine. Idem alij viri docti a me consulti. Et hæc sententia est probabilior, & potest insuper confirmari, cum enim valde sit ambiguum, an sit necessaria interna intentio, insuper esto necessaria sit an teneatur non attendens horas repetere, ut ex supradictis constat, in hac re tam dubia rationi consonum est, ut mitius nos habeamus, quoad fructuum restitutionem. Item quia defectus attentionis non est contra iustitiam, sed contra religionem.

DVBIVM LXXXVI

An habens beneficium, qui omittit horas canonicas absque peccato, teneatur fructus restituere.

Si prima conclusio. Qui bona fide absque culpa omisit horas canonicas, ut quia nesciebat legere, vel quia carebat beneficiario, vel quia confessor dixit illi, non teneri recitare, non tenetur fructus beneficii restituere. Probatur, quia Concilium Lateranense, & Pius Quintus in loco mota proprio in penam culpæ omissionis horarum induxit obligationem restituendi fructus; ergo, qui excusatur à culpa, excusatur etiam debet à pena. Ita Nauarr. cap. quando, latine cap. 22. sine. Idem nonnulli docti recentiores. At Doctores citati supra dub. 81. qui dicunt, teneri restituere iure naturali, docent, teneri in hoc casu: & quod teneatur restituere, tenet Petrus de Ledesma 2. tomo summa, tra-

ctat. 1. cap. 4. post deciman conclusionem, difficultate 2. Hinc

Inferitur, quod nesciens recitat, licet peccet acceptando beneficium, quia tamen non peccat omitendo horas, durante impotentiā recitandi ob ignorantiam, & defectum directoris, pro eo tempore, quo dicere nequit, nec habet instructorem, non tenetur restituere fructus. Et idem dicendum est de non recitante ob defectum Breuiarij, vel aliam impotentiam, licet culpa sua in eam impotentiam incidere, Ratio, quia in his casibus excusatur à culpa non recitandi. Sic Nauarr. ibidem.

Secunda conclusio. Si verò confessor ille dixerit, quod tenebatur recitare, sed quod non tenebatur restituere, licet nonnulli dixerit teneri restituere, at sufficit, quod restituit fructus, in quibus factus est dicitur. Ratio, quia ille peccauerit non recitando, at bona fide consumpsit fructus; ergo obligandus est ad restitutionem tantquam bonæ fidei possessor, scilicet in quantum solum factus est ex ipsius locupletior. Sic prædicti recentiores.

DVBIVM LXXXVII

Qui teneatur restituere fructus beneficii non recitantes.

Si prima conclusio. Tales fructus restituendi sunt fabricæ Ecclesiarum, ubi sunt talia beneficia, vel pauperibus. Ita habetur expressè in Concilio Lateranensi, & motu proprio Pij Quinti dubio precedentium citatis, & tenet Nauarr. cap. quando, cap. 7. num. 33. & summa Lat. & Hispan. cap. 25. num. 121. 122. Sotus lib. 10. de inst. quæst. 5. artic. 6. Nauarra lib. 2. de restit. cap. 2. num. 191. Manuel 1. tomo summa, cap. 143. num. 3. & quidam neoterici docti. Hinc

Inferitur, hunc beneficiarium satisfacere restituendo fructus fabricæ, licet ea sit distillata. Ratio, quia facit, quod iubent Concilium, & motus proprii, precipientia hanc restitutionem. Sic neoterici.

Secundo inferitur, quod, si beneficiarius ipse, qui debet restituere fructus, sit verè pauper, potest sibi eos retinere. Ratio, quia obligatus aliquid restituere pauperibus, potest sibi retinere, quando verè pauper est, cum non sit peioris conditionis, quam alij pauperes, ut fatetur communis omnium sententia in materia de restitutione; ergo. Sic Manuel, Nauarr. & Aragon locis citatis. Nauarra ubi supra, & præfati neoterici.

Ultima conclusio. Qui noluerit integros restituere fructus, habet optimum remedium, scilicet, ut componat se de talibus fructibus cum Papa, vel eius Nuncio, si eam habet à Papa facultatem in qua compositione est minor scrupulus, quam in aliis, etiam si pro parua parte Pontifex remittat reliquum, dommodo fiat vera, & integra relatio Pontifici. Ratio, quia obligatio hæc restituendi ex solo iure Pontificio conlurgit, ut supra dixi; ergo Papa potest illam remittere per compositionem. Sic docti neoterici.

DVBIVM LXXXVIII

An Canonici non recitantes horas teneantur restituere fructus fabricæ, vel pauperibus, vel potius alijs Canonici.

Dvplex est sententia.

Prima dicitur tria. Primum est, decretum Concilij Lateranensis, in quantum iubet, ut beneficiarius non recitans restituat fructus fabricæ, vel pauperibus, non habet locum in distributionibus quotidianis; ex enim, quando Canonici, vel Portionarius, vel alia dignitas non lucratur, accrescit cæteris assistentibus horis. Secunda est, non habet etiam locum in fructibus, quos Hisp. vocant, la gruesa, & in illis habent Canonici ratione canonicatum; ij enim, si Canonici eos non lucratur ob omissionem horarum, accrescunt cæteris Canonici. Probat, quia isti fructus post obitum Canonici, dum vacat canonicatus, pertinent ad Canonicos collegium, ut colligitur ex c. pelam 3. de restit. ubi id docet Couarr. n. 2. & ipso teste, communis Doctorem, & Panor. ubi ubi notat Couar. quod acquiritur per alium Clericum habentem beneficium extra congregationem, vel collegium, succellori dantur; ergo eadem ratione cæteris Canonici debent accrescere fructus, si Canonici eos non lucratur, vel morte civili, ut depositione, vel excommunicatione, vel quia non recitat, vel quacumque alia de causa. Tertium est, non satisfacit talis, si fabricæ, vel pauperibus restituit, si tamen cæteri Canonici teneant, non tenetur restituere. Hanc sententiam tenet Nauarr. summa Latina, & Hisp. cap. 25. num. 123. & in noua Latina, & cap. quando, cap. 7. Lat. & Hisp. num. 34. 35. & alij. Et eiusdem sententiæ videtur Couarr. lib. 1. de restit. cap. 13. num. 7. ubi enim tractat hanc questionem, an distributiones quotidianæ, & fructus, etiam principales, quos grossiam vocant, absentium, accrescant presentibus, & responder duplici distinctione, seu limitatione. Prima est, quod, ubi statuto, seu consuetudine Ecclesie certa quantitas distributionum, vel reddituum principaliorum est destinata ad hoc, quod diuidatur inter ipsos ministros in ipsorum vicium, & laboris mercedem, tunc tam distributiones, quam redditus principales absentium sunt distribuendæ inter presentes; verò res ita instituta, ut cuilibet Canonico, qui preses horis Canonicis fuerit, detur certa, ac definita quantitas, seu in distributionibus, seu in annis redditibus principalioribus, tunc portio absentium non est danda cæteris presentibus, sed maneat apud ipsam Ecclesiam. Secunda limitatio, seu distinctio est, quod id, quod dictum est, partem absentium pertinere ad Ecclesiam, tunc habet locum, cum ex patrimonio Ecclesie, cui ministratur, dantur redditus, & quotidianæ distributiones ipsi ministris, nulla facta divisione reddituum inter ipsam Ecclesiam, & eius ministros; verò, ubi patrimonio Ecclesiasticum in duas fuerit diuisum partes, quarum una sit propria ipsius Ecclesie, ad eius fabricam, vestes, & alia ei necessaria; altera verò sit distincta ad ministrum viduum, & laboris mercedem, tunc id, quod dictum est in præcedenti distinctione pertinere ad Ecclesiam, verè cedit in patrimonium commune ipsorum ministrorum, siue sint distributiones quotidianæ, siue redditus principales. Hæc Cou. Idem

tenet Nauarra lib. 1. de restit. c. 2. n. 191. & Manuel 1. tomo summa, c. 143. num. 3. dicit, quod Canonici non recitans tenetur restituere cæteris assistentibus distributiones. Et in Ecclesiis cathedralibus, & collegialibus, quando quis amittit illas ex eo, quod non recitat, vel ex eo, quod non assistit horis Canonicis, debent distribui inter eos, qui interfuerit horis illis diebus. Et in hoc acceptamus opinionem præcedentem (vide infra dub. 101. ubi dico) Canonici assistentem choro, licet non recitet, nõ teneri distributiones restituere; & idem dicendum est cum opinione præcedenti ex quacumque alia causa, ut propter excommunicationem, &c. illas amittit. Probatur, quia in Trid. sess. 21. cap. 3. de reform. decretum, ut omnes distributiones quotidianæ diuidantur inter eos, qui diuini intersunt officij. Sic idemmet Nauarr. summa Hisp. cap. 28. addis ad num. 132. cap. 25. & alij.

Nota, quod, licet prima facie videatur contrariam dicto decreto sess. 21. c. 3. decretum eiusdem Trid. sess. 21. cap. 3. ubi statuitur, ut distributiones absentium fabricæ Ecclesie, quatenus indigeat, vel alteri pio loco, arbitrio ordinarij, applicentur, non tamen est contrarium, nam prius decretum intelligitur de distributionibus, que solent diuidi inter assistentes officij diuini; at posterior decretum intelligitur de distributionibus, que amittuntur ab his, qui non adimplent onera particularia sibi ab Episcopo imposita, qui (ut ibi decernitur) non tantum perdit distributiones, que sibi propter illud onus datur, sed totam illius diei distributionem; sic enim dicitur ibi, qui est, (scilicet distribuitio) obrem, si personaliter contempserit sibi seruicium, iuxta formam ab Episcopo præscriptam, quolibet die statuto non impleuerint illius diei distributionem amittant, nec eius dominium acquirant. Sic concordat Nauarr. dicta additione ad non. 133. & cap. quando, latine cap. 22. num. 51. Hinc

Inferitur, quod hanc partem, que debet fabricæ Ecclesie, vel alij pio loco distibui, nullo modo possunt alij Canonici remittere; non enim est suum. Sic Sandoual lib. de offic. Canonic. 6. p. c. 17. Secundo nota, quod, si nulli canonicis horis interline, omnes quotidianæ distributiones, que eis essent dande, si presentes fuissent, ad Ecclesiam ipsam pertinent. Sic Couarr. ubi supra. Dominicus, & Francus cap. unico, de clericis non resident. in 6. Guillelmus Castalodorus eadem tit. decisione unica.

Secunda conclusio. Quando Canonici amittit alios fructus principales, quos vocant grossiam, restituere debet fabricæ Ecclesie, vel pauperibus, si eos amittat, eo, quod non recitat horas. Probatur primo ex Concilio Lateran. & motu proprio Pij Quinti, ubi statuitur hæc pena non recitantibus, quod teneatur restituere fructus pauperibus, vel fabricæ Ecclesie; & motus proprius expressam facit mentionem de Canonici, & Concilium Lateranense vniuersaliter dicit, Quilibet habens beneficium cum cura, vel sine illa. Secundo probatur, quia iste Canonici non recitans

recitans non tenetur iure naturali restituere fructus, ut diximus *supra*, sed tantum iure positivo ex Concilio Lateranensi statuenti hanc penam non recitantibus; sed Concilium ipsum simul etiam statuit, cui esset applicanda talis pena in conscientia ante illam condemnationem, nempè pauperibus, vel fabricæ Ecclesiæ; ergo illis faciendâ est restitutio in conscientia. Tertio probatur, quia potest contingere, quod iste Canonicus, qui non recitavit, ministravit Ecclesiæ æqualiter, sicut alij Canonici assistendo choro, & aliis officiis, & processionibus; ergo non est iustum, ut illis restituatur, cum æquè, ac illi ministraverit. Ultimo probatur, quia, si oppositum esset verum, sequeretur, quod Canonicus, qui non recitavit, non posset se componere de fructibus cum Pontifice; quia, si illi fructus essent Canonico-rum, esset compositio in præiudicium partis: hoc autem videtur falsum, & contra communem usum; ergo. Hæc conclusio est contra auctores primæ sententiæ, nam tenet Henriquez lib. 7. *de indulgentiis*, cap. 36. num. 3. in commento littera P. qui à me consultus dixit esse falsam sententiam Navarrai, & committere docti recentiores.

Ultima conclusio. Similiter, si Canonicus propter excommunicationem, suspensionem, vel propter aliud impedimentum occultum amitteret fructus principales beneficii, non tenetur illos restituere aliis Canonicis, sed fabricæ Ecclesiæ, cuius est beneficium, vel pauperibus, sicut & alij beneficiarii. Probatur eisdem rationibus conclusionis præcedentis. Et confirmatur; quia, quando beneficiarius ob simoniam commissam in obtentione beneficii tenetur restituere fructus, communis sententia est, quod tales fructus sunt restituendi Ecclesiæ, cuius est beneficium, vel pauperibus, nec viros excipit ibi Canonice; ergo falsum est, quod dicit Navarra, quod ex quacumque causa Canonicus non facit fructus suos; faciendâ est restitutio aliis Canonicis. Sic nonnulli docti neoterici. Adde tamen, quod in casu simoniæ est vera doctrina Navarrai.

DVBIVM LXXXIX.

An Canonici, qui choro non intersunt, lucrentur distributiones quotidianas, vel eas teneantur restituere.

Nota fructus beneficiorum esse in duplici differentia; quidam in genere constituti sunt, ut reddantur habenti beneficium ex titulo iusto, & canonico. Alij vero distributione quadam veluti diurnum, & horarium stipendium his, qui quotidianam ministerio in celebrandis officiis divinis subserviant Ecclesiæ distribuuntur. Fructus priores communiter appellantur fructus beneficii; posteriores vero quotidianæ distributiones. Sic Couar. lib. 3. var. cap. 13. num. 1. Hinc

Inferitur, quod appellatione fructuum beneficii non veniunt distributiones. Sic colligitur ex cap. unico, de clericis non residentibus in 6. & cap. ultimo, §. in illis, de concessione præbendæ, in 6. & sic docent Francus dicto cap. unico, in principio, num. 2. & ibi Dominicus §. qui verò. Ioannes Andreas in addit. ad Specularem, in rubr. de concessione præbendæ. Couar. ubi supra.

Secundo inferitur, quod, cum in imperatione beneficii à summo Pontifice valor eiusdem sit omnino exprimentendus iuxta regulam Cancellariæ 2. l. 60. & 62. satis erit valorem summo Pontifici significari secundum eorum reddituum estimationem, qui absque quotidianis distributionibus ex eodem beneficio percipiuntur. Ratio, quia distributiones quotidianæ non augent beneficii valorem, nec id, quod pro annuo latris datur, cum hæc ratione personalis operæ, & laboris dentur, ut constat ex dicto cap. unico. Sic Oldradus, Rota, Anchar. Ioann. Andri. Barba, Philippus Probos, Ripa, Parisius, Staphilius, Gomezius, quos refert, & sequitur Couar. ibidem. Felinus cap. adaveri de rescriptis, num. 14. glossa regula Cancellariæ 60. Francus dicto cap. unico, §. statim, num. 1. Staphilius de literis gratis in tract. de summi exspectationum, in forma 9. num. 44. & quibus sequenti-bus, atque fructus exprimentos in valore beneficii esse solos illos, qui absenti à beneficio acquirantur. Idem profus Ludovicus Gomez in tract. expectantiarum, num. 104.

Sit conclusio. Canonici, qui non intersunt horis canonicis, nisi interveniat aliqua ex iustis causis expressis dicto cap. unico, scilicet infirmitas corporis, necessitas, aut evidens Ecclesiæ utilitas, de quibus latè differendum est dubijs sequenti-bus, non lucrentur distributiones quotidianas, sed eas tenentur in conscientia restituere. Sic habetur expressè dicto cap. unico, & docent ibi omnes Doctores. Et idem decretum renovatur, & confirmatur in Concilio Trident. sess. 24. cap. 12. de reformat. & est conclusio certissima, & omnium. Qualiter autem concilientur Tridentin. sess. 21. cap. 7. de reformat. & sess. 22. cap. 1. quatenus in hoc decretum, aliquas distributiones amissas ab absentibus applicari fabricæ, & ibi applicari aliis presentibus, vide Navarra operibus novis, miscel. 59. de gratiis, num. 6.

DVBIVM XC.

An Canonici, qui choro non intersunt propter morbum corporalem, lucrentur distributiones.

Francus cap. unico, de clericis non residentibus, in 6. §. qui verò, num. 1. censet, distributiones non deberi infirmis, nisi illi consuetudine obtentum sit, & sic explicat illud caput.

Sit tamen conclusio. Canonici, qui morbo corporali impediti non intersunt choro, lucrentur distributiones quotidianas. Probatur, quia dicto cap. unico, postquam decretum Pontificis, distributiones non dandas esse absentibus, excipit eos, qui causa morbi non adhaerent. Item, quia sic habet usus omnium Ecclesiarum. Sic glossa dicto cap. unico, vers. infirmitas, & glossa cap. 11. de clericis agrorantibus, D. Ant. 3. part. 15. §. 14. Panot. e. ad audientiam, de clericis non residentibus, §. Dominicus dicto cap. unico, §. statim, Couar. lib. 3. var. cap. 18. num. 8. Navarra, summa, cap. 25. num. 133. Rolel. verb. residentia, mon. 5. Sylvest. ubi quest. 7. & verbo beneficium 5. quest. 5. Angel. verbo Clerici 7. n. 7. Arm. verbo beneficium, num. 62. Gabr. 4. dist. 15. quest. 8. art. 3. dub. 2. Honcala in apostolici, opus. 1. tract. 4. Dicitur regula 206. fine, Sandoual lib. de officio canonico, 6. part. cap. 17. Padilla, 2. ff. de legat. 2. num. 44.

Nota

DVBIVM XCII.

An Canonici, qui absunt ab officio divino, propter aliquam urgentem necessitatem, ut quia ob pestem fugerunt, vel quia sunt vi deserti, vel iniuste excommunicati, vel expulsi sine sua culpa à civitate propter seditiones à contraria factionis hominibus, lucrentur distributiones quotidianas.

ET videtur, quod in his omnibus casibus lucrentur distributiones quotidianas, quia cap. unico, de clericis non residentibus, dicitur, lucrentur distributiones quotidianas, qui non assistunt propter aliquam corporalem necessitatem, & nomine corporalis necessitatis intelligitur omne iustum impedimentum, ut docet Francus dicto cap. unico, §. qui verò, num. 1. & Dominicus eodem §. Navarra lib. 2. de restitutione, cap. 2. num. 201. & Anchar. eodem cap. notab. 6. & sic de Canonico incluso in carcerem expressè docent, lucrentur distributiones, Anchar. & Dominicus ibidem, & de expulso sine sua culpa à civitate expressè docent idem Calder. tit. de grav. conf. 17. Felinus cap. cum omni, de consuetudine, num. 22. Probos dicto cap. unico, n. 22. ubi Dominicus §. qui verò, & Anchar. & Francus eodem §. qui verò, num. 4. Sandoual lib. de officio canonico, 6. part. cap. 17. & refert pro hac sententia Panorm. & Boerium. Sit

Prima conclusio. Absens à loco beneficii propter pestem non recipit distributiones quotidianas, nisi consuetudine obtentum esset, eas absenti ex causa iusta dari Ratio, quia nullus textus est id probans. Sic Couar. lib. 3. var. cap. 13. num. 8. vers. 9. Ripa tract. de peste, part. 2. num. 145.

Secunda conclusio. Canonici iniusti in carcerem inclusi in eodem oppido, ubi sunt Canonici, ac propterea non possunt interesse divinis officiis, percipiunt, etiam semota consuetudine, distributiones, & eis debentur. Ratio, quia sunt in eodem oppido, & citra suam culpam absunt, & ea reputatur corporalis necessitas, quam excipit ius. Sic cum Dominico, & Anchar. supra citatis, tenet Couar. eodem num. 8. vers. 11.

Tertia conclusio. Canonicus iniuste excommunicatus potest post excommunicationem petere distributiones quotidianas, cum tempore ipso excommunicationis præsens fuerit in loco sui beneficii, erantque solitus ante excommunicationem divinis officiis adesse. Patet eadem ratione. Sic Couar. ibidem vers. 12. Perce lib. 8. ordinam. tit. 5. l. 1. fol. 175. Idem Navarra lib. 2. de restitutione, cap. 2. num. 218. & 239. & addit, etiam iuste excommunicatum lucrentur distributiones, dum per ipsum non stat, quominus absolvetur, quia iam est legitime impeditus, sicut de eo, qui sua culpa contraxit morbum, dictum est supra dub. præcedenti, faciunt ad hoc Doctores dicentes, excommunicatum lucrentur fructus beneficii, quando per ipsum non stat, quominus absolvetur. Quare Dominicus, qui cap. consummatus, dist. 15. oppositum asserit, intelligendus est, quando ante tempus excommunicationis Canonicus non erat solitus interesse divinis.

Quarta conclusio. Canonicus expulsus sine sua culpa à civitate propter seditiones à contraria factionis hominibus, tunc tantum lucrentur distributiones quotidianas, quando in sua

X 3 Ecclesia

Nota primò, conclusionem debere intelligi, quando agitur de vi absentis causa, cum scilicet is, qui modò agitur, solitus sit tempore recte valetudinis officiis divinis interesse: si enim agros non conferunt tempore integre valetudinis horis interesse, non percipiet, durante agitudine, quotidianas distributiones. Ratio, quia casus superius enunciatos recipit interpretationem secundum statum præcedentem, ut patet ex cap. maiores, de baptismo, penè in fine. Sic Panormit. Couar. D. Anton. Sylvest. Angel. Armil. Gabr. Honcala, Sandoual, Padilla ibidem; Rolel. verbo beneficium 2. num. 4. Cardin. dicto cap. ad audientiam, Corleus in singularibus, verbo, infirmus, Felinus cap. Apostolica, de exceptis, num. 1. 1. 12. Navarra cap. quando, latine cap. 1. n. 10. Grassis 2. parte decis. lib. 3. cap. 15. num. 10. Azor. tomo 2. lib. 7. cap. 7. §. 1. Manuel 1. tomo summa 2. edit. cap. 35. num. 6. licet minus bene Navarra lib. 2. de restit. cap. 2. num. 218. & 209. reprobet hanc limitationem, quia mala intentio nil facit ad restitutionem.

Ex quo fit, quod Canonicus, qui ad aliquas tantum horas ire solebat, si incidat in infirmitatem, illarum tantum lucrentur distributiones: patet ratio dicta. Sic Navarra. eodem cap. quando, cap. 1. num. 10.

Secundò fit, quod, si Canonicus Cordabensis pro rebus suis agendis petat Tolerum, & ibi infirmetur, non lucrentur distributiones, quia morbus non fuit absentis causa. Sic colligitur ex omnibus Doctoribus citatis, & tenent expressè Honcala, & Sandoual ubi supra.

Secundò nota, quod morbus debet esse talis, ut absque salutis detrimto non possit horis interesse: si enim esset levis, non excluderet. Sic Sandoual ubi supra, Anchar. dicto cap. unico, & ibi Dominicus §. qui verò, & innuit glossa dicto cap. unico, vers. infirmitas, ubi dicit, infirmus, quia à celebratione divinum excuset.

Hinc fit, cæcitate, vel surditatem non esse sufficientem morbum, ut surditatem non esse sufficientem morbum, vel Canonicus deficiens choro lucrentur distributiones. Ratio, quia adesse choro non nocet huic morbo, & sua præsentia chorus authorizatur. Sic Navarra. cap. quando, c. 19. Hisp. & Latine num. 81. & alij.

DVBIVM XCI.

An quando Canonicus ex propria culpa incidit in morbum, adhuc lucrentur distributiones.

DVplex est sententia. Prima dicit, non lucrentur, quia culpa sua non interest officiis. Sic Probos cap. unico, de clericis non residentibus in 6. n. 17. Rolel. verb. residentia, n. 5. idem innuit Host. tit. de clericis non residentibus, num. 2.

Secunda sententia docet, lucrentur distributiones quotidianas. Ratio, quia hi quamvis propria culpa sint impediti, hoc tamen impedimentum, nec à iure, nec ab homine, fed ab ipso Deo illatè est, nec in id culpa agrotantium præcedit, ut morbo impediti non possint personaliter ministrare. Sic Couar. lib. 3. var. c. 13. n. 8. vers. 7. & videtur esse omnium Doctorum, quos retuli dub. præced. qui absolute, & sine distinctione asserunt, agris debentur distributiones quotidianas, & est multò probabilius hæc sententia. Idè Navarra lib. 2. de rest. c. 2. n. 239. Th. Sanchez. Consil. moral. Tom. 1.

Ecclesia est consuetudo, quod absentibus ex iusta causa dantur. Sic Couar. dicto num. 8. vers. 10. Francus de cap. unico. §. qui vero num. 4. & sic explicat Couar. auctores in oppositum allegatos.

DVBIVM XCIII.

An Canonici, qui non interfunt diuinis officijs, negotijs Ecclesie sue expediendis prepediti, lucrentur distributiones quotidianas.

Honcala in opusculo opusc. 1. tract. 4. dicit, hos lucrari distributiones, & potest probari ex cap. unico, de clericis non resid. in 6. vbi dicitur lucrari distributiones, qui non interfunt horis, propter Ecclesie utilitatem.

Prima conclusio. Absentes a loco beneficii sui pro negotijs Ecclesie sue expediendis, non recipiant quotidianas distributiones. Ratio, quia sic habetur expresse cap. cum non deceat, de elect. in 6. Sic Syluest. verb. residentia quast. 7. D. Anton. 3. part. titul. 15. cap. 1. §. 14. Artil. verbo beneficium, num. 26. Sandoual lib. de offic. Ecclesiasticis 6. part. cap. 17. Couar. lib. 3. variat. cap. 13. num. 8. vers. 3. & Archid. & quidam alij, quos ibi refert Dominicus dicto cap. unico, §. qui vero, Ripa tract. de peste, 2. part. num. 145.

Nota, quod si consuetudine fuisset obtentum, vt illi reciperent distributiones, valeret consuetudo, & illis deberentur. Ratio, quia est inducta ex iusta causa, & iuri conformi. Sic Couar. Sandoual, Archidiaconus ibidem.

Secundo nota, quod, si in hoc casu ceteri Canonici sponte darent distributiones tali Canonico absenti pro negotijs sue Ecclesie, posset illas recipere, quia non est pura remissio, vel donatio, sed ex iustissima causa iuri conformi. Sic glossa dicto cap. unico, vers. utilitas, & Dominicus ibidem.

Secunda conclusio. Praesentes in loco sui beneficii, impediti tamen ab assistentia in diuinis officijs pro negotijs Ecclesie sue expediendis, lucrentur quotidianas distributiones. Sic Couar. Sandoual, Dominicus, & Ripa ibidem. Et in hoc casu explicant illi auctores dictam cap. unico, vt non contrarietur dicto capiti, cum non deceat, quamuis glossa dicto cap. unico, verbo utilitas, hanc distinctionem reprobet, & aliter concordet dicta capita.

DVBIVM XCIV.

An absentes a loco beneficii, eo, quod sunt in Concilio generali, lucrentur distributiones quotidianas.

Liqui dicunt lucrari, & potest probari ex cap. unico, de clericis non resid. in 6. vbi dicitur, lucrari distributiones, qui non interfunt propter Ecclesie utilitatem. Hanc tenet Rebuffus in praxi benefic. cap. de dispens. de non residendo, num. 34. & allegat pro se Concilium Constantiense vbi infra; sed male, quia oppositum dicit. Idem tenet Sandoual lib. de offic. Ecclesiasticis 6. part. cap. 17. & refert Iacobatum de Concilio, lib. 5. art. 6.

Sit conclusio. Canonici absentes a loco sui beneficii, eo, quod sunt in Concilio generali, recipiant fructus ac redditus beneficiorum, ac si per-

sonaliter residerent, non tamen lucrentur distributiones quotidianas. Conclusio haec habetur expresse Concilio Constantiensi sess. 19. §. Item cum absentes; & colligitur ex cap. cum non deceat, & Doctoribus citatis dub. precedenti, conclusio 1. qui assenserunt, abientes a loco sui beneficii pro negotijs sue Ecclesie expediendis non lucrari distributiones quotidianas.

DVBIVM XCV.

An Canonici existentes in studio, vel lectione Theologiae, vel seruitio Episcopi, vel Papae, lucrentur distributiones quotidianas.

Honcala in opusculo opusc. 1. tract. 4. dicit, existentes in Papae seruitio, non sua sponte, sed ipsius impetio, & existentes in Episcopi seruitio, lucrari distributiones. Sic

Prima conclusio. Existentes in Summi Pontificis seruitio non lucrentur distributiones. Probatur, quia cap. cum dilectus, de clericis non resid. tantum dicitur, vt existenti in Papae seruitio distribuatur fructus praebendae, sed nomine finitimum non veniunt distributiones quotidianae, vt dixi supra; ergo. Sic glossa dicto cap. cum dilectus, & glossa cap. unico, de clericis non resid. in 6. in addit. ad vers. adseruiat. Francus dicto cap. unico, §. statutus, num. 3. & Dominicus ibi eodem §. Sandoual lib. de offic. Ecclesiasticis 6. part. cap. 17. Syluest. verbo residentia, quast. 7. Rosel. ibi num. 4. Angel. verb. Clericus 7. num. 2. Artil. verbo beneficium, num. 62. S. Anton. 3. part. titul. 15. cap. 1. §. 14.

Secunda conclusio. Existentes in Episcopi seruitio non recipiant distributiones quotidianas, si ob id impediti non interfunt diuinis officijs, Ita habetur expresse cap. de cetero, de clericis non resid. & docet Panormit. ibi, & glossa cap. ad audientiam, eodem tit. Sandoual, Syluest. Angel. Rosel. Artil. S. Anton. vbi supra, Couar. lib. 3. var. cap. 13. num. 2.

Vltima conclusio. Studentes Theologiae tempore a iure concessio, & ob id non assistentes diuinis officijs, non recipiant quotidianas distributiones. Ratio, quia nullo iure id cauetur, sed tantum, quod recipiant fructus. Sic Cou. Sandoual, Syluest. S. Anton. Honcala, Artil. ibidem, glossa cap. finali, de magistris, Hostiensis in summa, tit. de magistris, num. 9. glossa dicto cap. unico, de clericis non resid. in 6. vers. Reciperit. Et est textus expresse cap. licet, de praebendis. Atque ita declarat congregatio Cardinalium, vt refert Garcia part. 3. cap. 2. num. 117.

Tandem nota, idem dicendum esse ex dispositione iuris de lectoribus, seu docentibus Theologiam; patet eadem ratione. Sic Syluest. S. Anton. ibidem, glossa, cap. finali, de magistris, verum iam ex gratia, diebus quibus legunt, habendi sunt sicut praesentes in choro, & inseruietes, vt declarauit Gregorius XIII. audita relatione congregationis Cardinalium, vt habetur in declarationibus Cardinalium ad

cap. 1. sess. 5. num. 12. §. non debent.

DVBIVM XCVI.

An habens priuilegium a Romano Pontifice, vt seruiat canonicatus per vicarium, vel, vt recipiat fructus, tanquam si praesens esset, lucrentur distributiones quotidianas non assistens officijs diuinis.

Liqui dicunt, habentem priuilegium, vt in absentia recipiat fructus, ac si resideret, lucrari distributiones. Sic glossa cap. cum dilectus, vers. fructus, de clericis non resid. Hostiens. cap. ad liberandum, de iudiciis. Et idem dicit, quando priuilegium continet, vt recipiat fructus integrè, ac si resideret, Vincentius cap. excommunicatus, §. Cathedralici, de heret. Sic tamen

Prima conclusio. Habens priuilegium a Romano Pontifice, vt absens recipiat fructus beneficii, non ex eo potest recipere distributiones. Conclusio haec est certa, & a nemine negatur, quia fructuum nomine non veniunt quotidianae distributiones, vt supra notauimus. Sic Duenas regula 134. limitatione 6. & vers. 206. initio. Felin. cap. Iacobus, de simon. & alij, quos refert Duenas gloss. cap. unico, de clericis non resid. in 6. vers. adseruiat. & ibi Probus num. 10. Anchar. ibi notat. 4. Dominicus, & Francus ibi §. statutus, num. 3. Staphileus de literis gratia, fol. 192. Guillelmus Castellorus decisione unica, de clericis non resid. Couar. lib. 3. variat. cap. 13. num. 2.

Secunda conclusio. Idem censendum est contra auctores primae sententiae, quamuis priuilegium continet, vt recipiat fructus, ac si resideret, & praesens esset; quia adhuc in hoc casu non lucrabitur distributiones quotidianas. Ratio, quia differunt residere, seu praesentem esse, & interesse: is enim dicitur residere, seu praesens esse, qui in eo loco habitat, in quo Ecclesia est, cuius beneficium habet; is vero dicitur interesse, qui ipsis diuinis officijs celebrandis praesens est, & ministerium eorum celebrationi exhibet, vt optime notat Couar. vbi supra num. 3. glossa dicto cap. unico, ante vers. Consuetudinem. Dominicus eodem cap. unico, in principio. Hanc tenet Couar. eodem num. 2. glossa dicto vers. adseruiat. Dominicus dicto §. statutus, Francus, Anchar. Probus, Staphileus, Guillelmus vbi supra.

Tertia conclusio. Si priuilegium contineret, vt recipiat fructus, ac si praesens esset, & diuinis officijs interesset, recipere posset, etiam absens, distributiones quotidianas. Patet, quia haec debentur solis interessentibus, & priuilegium dicit, ac si interesset. Sic glossa dicto vers. adseruiat.

Vltima conclusio. Si Canonici ex speciali dispensatione seruiat Ecclesie per vicarium, non recipiant quotidianas distributiones, nec ipse, quia non personaliter seruiat, nec vicarius, quia non est Canonici. Sic Couar. eodem num. 2. Calderinus tit. de clericis non resid. in conf. 1.

DVBIVM XCVII.

An, quando Canonici excusatur a choro iusta causa verè necessaria, at illa verè non impedit assistentiam choro, teneatur restituere distributiones. v. g. cum se excusat, vt ratis barbaram, vel vt hospitem recipiat, quibus verè indiget, at ea non fecit tempore chori, sed nocte.

Auar. cap. quando, Hisp. cap. 3. num. 19. dicit teneri in conscientia restituere distributiones. Ratio, quia perinde est, ac si causa fuisset falsa; sed, causa existente falsa, tenetur restituere; ergo.

Sed idem Nauar. cap. quando, Latina cap. 5. nr. 21. mutat sententiam, & haec inquit: Licet olim fuerim contrariae sententiae, at modo probabiliter credo non teneri restituere. Ratio, quia nihil subtrahit cultui diuino, cum possit vespere tempore horarum illa facere. Et haec sententia est probabilior.

DVBIVM XCVIII.

An Canonici exiens a choro ante tempus, vel non veniens, fingens se habere certam causam ad id, cum tamen non habeat, teneatur restituere distributiones.

Nota, plures esse causas iustas, ob quas fas sit Canonico a choro egredi ante finitum officium, vt, si superuenierit infirmitas, vel corporalis necessitas, vel aliqua alia necessitas, quae secundum statuta Ecclesiae reputatur iusta. Reputatur etiam causa rationalis, & iusta, quando nimis fatigatus est spiritus, & causa recreationis sine scandalo aliquantulum exiret Ecclesia. Sic glossa Clement. 1. de celebrat. Miss. vers. Rationabiliter. Nauar. summa Hisp. cap. 2. §. num. 133. Sandoual lib. de offic. Ecclesiasticis part. 6. cap. 15.

Sit conclusio. Qui exiit a choro notabiliter ante tempus, fingens causam se habere legitimam, cum tamen non habeat, tenetur, si accepit distributiones, illas restituere. Ratio, quia non interest officijs absque iusta causa. Sic Nauar. vbi supra, & cap. quando, cap. 10. num. 19. Honcala in opusculo, opusc. 1. tract. 4. Palacios verbo beneficium, sub finem. Palud. 4. dist. 11. §. quast. 5. Sandoual vbi supra, & alij.

Hinc inferitur, a fortiori teneri restituere singentes causam legitimam, vt absint omnino a choro, cum tamen eam non habeant. Sic Nauar. vbi supra, & cap. quando, cap. 5. Hisp. num. 20. Lat. num. 21. Sandoual vbi supra, Sotus lib. 10. de iust. quast. 5. num. 4.

DVBIVM XCVIX.

An Canonici assistentis horis, non tamen cantantes, teneantur restituere distributiones.

Dplex est sententia. Prima dicit, teneri restituere. Probatur, quia illae distributiones dantur illis, vt orent publice in Ecclesia; ergo, si id non praesent, tenebuntur restituere. Facit etiam pro hoc Concilium Tridentinum, sess. 22. cap. 3. vbi dicitur, qui non

DVBIVM C.

An Canonici, qui, dum sunt in choro, non solum non cantant, sed nec attendant, immo confabulantur, dum chorus cantat, teneantur restituere distributiones quotidianas.

D Vplex est sententia. Prima dicit, teneri restituere distributiones, quia perinde est, ac si non adessent, & dormirent. Sic Navar. cap. quando, cap. 3, num. 16. Aragon 2. 2. quest. 83, art. 13, fol. 870. & innuit Gerson Alphab. 40. littera K, & a fortiori hoc sententia auctoritates citati dub. praed. qui aiunt, Canonicos non cantantes teneri restituere distributiones. Idem tenet Navarra lib. 2. de restitu. c. 2. num. 202, 203; & alij.

Secunda sententia dicit, Canonicos non attendentes, immo confabulantes in choro, lucrari distributiones. Ratio, quia (vt probauit dub. praed.) distributiones dantur Canonicis pro assistentia in choro, & vt chorum sua praesentia auctorizent; ergo, sicut Clerici funus aliquod comitantes, licet confabulentur, licet acquirunt stipendium, quia datur illis, vt comitentur, & auctorizent; sic Canonici, &c. Item, quia sic via receptum est. Hanc tenet Metina in summa lib. 1. c. 14. §. 1. Idem tenuit Henriquez; ad me consultus, & quamplurimi ex neotericis admodum docti Magistri. Et haec videtur mihi probabilior.

DVBIVM CI.

An Canonici, qui non recitat officium diuinum nec in choro, nec privatim, si assistat in choro, teneantur restituere distributiones quotidianas.

M otus proprius Pij V. supra relatus dub. 22. 1 videtur obligare expresse Canonicos non recitantes ad restituendum distributiones. Et sic tenet Navarra lib. 2. de restitu. cap. 2. num. 224, 225. Aragon 2. 2. quest. 83, art. 13, sine, & quos habes supra dub. 88. dicentes, Canonicum non recitantem teneri aliis Canonicis restituere distributiones.

Sic conclusio. Canonici, qui assistunt choro, licet nec in choro, nec privatim recitent horas Canonicas, non tenentur restituere distributiones quotidianas. Probatur primo, quia istae distributiones dantur pro assistentia in choro, & sunt stipendium illius assistentiae, vt probauit supra dub. 98. ergo, si Canonicus assistat choro, licet non implet praecipuum recitandi, illas lucrabitur. Secundo probatur, quia in Concilio Lateranensi non recitantes tantum obligantur ad restituendum fructus beneficiorum, sed distributiones quotidianas non veniunt nomine fructuum, vt probauit supra dub. 88. ergo. Tertio probatur ex his, quae diximus supra dub. 83. & 84. vbi non obliquimus non recitantem ad restituendum omnes fructus beneficii, sed diximus, deducendam esse aliquam partem, quam meretur ratione aliorum ministeriorum, etiam in Canonico, & hoc etiam de grossa beneficii; ergo longe aberit obligatio restituendi distributiones, maxime cum haec respondeant labori, & ministerio assistendi choro. Pro hac sententia sunt omnes allegati dubiis citatis, qui aduertunt, propter solam assistentiam deberi

DVBIVM CIII.

An diebus, quos de reele vocant, concessis Canonici, vi, etiamsi horis non intersint, laeantur distributiones, licet eas acquirant, licet illos male expendant, absque iusta causa.

N Avat. cap. quando, cap. 3. Hils. & Lat. num. 18. 19. licet, statutum concedens dictos dies de reele, intelligendum esse iusta interueniente causa, & cap. quando, Lat. cap. 21. num. 64. dicit, quod, qui principaliter dies, vel menses, de reele statuto concessos accipit ad peregrum proficiscendum, visitandam cognatos, vel amicos, vel ad alia iusta negotia, non peccat, nec tenetur restituere distributiones, licet multis horis, in quibus officium dicitur in choro, intendat ludis, vel aliis rebus vanis; quia, quod principaliter intenditur, et attendendum; qui tamen principaliter ad haec vana accipere illos dies, peccaret, & teneretur in conscientia restituere distributiones.

Sic tamen conclusio: Diebus, quos de reele vocant, licet lucrantur Canonici non assistentes horis distributiones, quas illis statuta Ecclesiarum concedunt, licet praedictos dies perperam, & vane expendant. Ratio, quia praedicti dies absolute conceduntur, vt aliquam requiem habeant Canonici toto anno assistentes horis, & iustum est, eam requiem eis concedi. Item, quia sic vltus interpretatus est. Sic nonnulli maxime docti recentiores. Vtrum autem fruatur diebus de reele, qui per totum annum non residet, statim dicam dub. sequenti.

DVBIVM CIV.

Vtrum Canonicus per totum annum non residens possit frui diebus, quos vocant de reele.

R atio dubitandi est, quia hi dies conceduntur ad residendum requiem, & leuamen.

Dico, quod his fungatur, nisi in Ecclesia statutis, vel consuetudine in ea recepta est declaratum oppositum. Ratio, quia haec lex est edita in fauorem communem totius Capituli, at lex edita in bonum commune non cessat, cessante sine, in quodam particulari, vt patet in iuribus lege; & docet cum aliis Couar. cap. cum omnes, de testam. n. 9. Soto lib. 4. de inst. quest. 5. art. 3. Ledesim. 2. 4. quest. 18. art. 1. dub. 1. 2. at hic non cessat finis in communi, sed in quodam particulari. Deinde, quia etiam in hoc particulari non cessat omnino finis; finis enim horum dierum de reele, est non solum ad requiem capitularium, sed etiam, ne sint ita alligati, & constricti, vt non possint abesse, vel vno temporis puncto, quin multentur, & solacere cogantur. Ad hoc conceduntur in constitutionibus Ecclesiarum aliquot dies de reele, scilicet, vt possint absque vlla pena abesse a choro; atque hic finis adhuc manet in hoc particulari, cum praeter hos dies, compellantur soluere ad vicinum vsque marueticum. Atque hoc ipsum aliquibus viris doctis, quos ego consului, fuit visum.

deberi distributiones, & non esse restituendos integros beneficii fructus, sed deducendam partem, quae correspondet aliis ministeriis. Et eam tenent quidam valde docti recentiores, & ad motum proprium Pij V. respondent non esse vni receptum cum hoc rigore, quod & nos supra diximus.

DVBIVM CII.

An Canonici, qui intraudo in chorum, indegre egrediendo, constitutum signum punctum obseruant, ita, vt nec ante egrediantur, nec post permaneant, teneantur restituere quotidianas distributiones.

N Ota, per statuta Ecclesiarum constitutum esse qua parte Missae, vel horae debeant Canonici in chorum ingredi, vt acquirant distributiones. Communiter autem statuta habent, quod dispositum est in Concilio Basiliensi sess. 21. cap. quo tempore quisque debeat esse in choro, vbi hic dicitur. Qui in matutinis ante finem Psalmi, Venite, exultemus, & in aliis horis ante finem primi Psalmi, & in Missa ante vltimum Kyrie eleison vsque ad finem diuini officii non interseruit, nisi forte ardeat cogente, pecca, & obtenta a Praefide chori licentia, discedere oportet, pro illa hora absint habeatur. Duplex est sententia,

1 Prima dicit, quod, si residuum temporis negotiis Ecclesiae Canonicus expendat, lucratur distributiones: si autem otiose, & sine bona causa abesset, non acquirat distributiones, licet statutum, aut consuetudo talis Ecclesiae illum excuset. Ratio, quia intentio statuti fuit pro causis iustis, alias esset irrationabile, & iniustum. Sic Palud. 4. dist. 15. quest. 5. art. 3. conclus. 9. Navar. cap. quando, cap. 3. Hils. num. 18. & 19. Lat. num. 20. & cap. 21. Lat. num. 65.

2 Secunda sententia docet, quod illi, qui sine causa rationabili non ingrediuntur chorum vsque ad punctum statutum, licet male faciant, at vbi non esset manifesta statuti peruersitas, lucrarentur distributiones, nec ad vllam restitutionem tenerentur. Probatur, quia, postquam totum collegium more, & vsu legem condidit, nisi manifeste prauitauerit, & corruptelam praese ferat, nemo eiusdem Societatis tenetur amplius de legislatione dissentire. Sed satisfacet seruando talem legem. Secundo probatur, quia, vt bene ait Navarra, vbi supra, illa non censetur pars notabilis, vt ob id dependat Canonicus distributiones. Hanc tenet Soto lib. 10. de inst. quest. 5. art. 6. circa finem, conclusio 5. Navar. summa Hils. cap. 25. num. 133. Henriquez a me consultus, & alij. Et haec sententia est probabilior.

3 Nota tamen, quod prior sententia, quod ad hoc, est vera, & colligitur aperte ex cap. unico, de clericis, non resid. in 6. scilicet consuetudinem vtemque legitime inductam, qua obtentum sit distributiones debere consequi eos, qui initio diuinorum officiorum aduertunt, licet statim a choro exeant, esse iniquam, & in foro conscientiae non excusate a restitutione distributionum. Sic Sandoual lib. de offic. Ecclesiastico 6. part. c. 15. vbi plures Iurisperitos refert. Idem Couar. lib. 3. cor. cap. 13. num. 8. sine, & alij.

DVBIVM CV.

An eadem assentientia requiratur in anniversariis defunctorum ad ea lucranda, quam diximus requiri in distributionibus quotidianis.

1 Sit conclusio. Eadem omnino assentientia requiritur ad lucrandas elemosynas pro anniversariis, quae requiruntur ad lucrandas distributiones quotidianas; & consuetudo contraria nihil obstat, sicut infra dicemus, consuetudinem non valere circa distributiones quotidianas. Sic habetur expressè cap. unico, de clericis non resid. in 6. ubi id etiam docent glossa, & omnes Doctores.

2 Sed quid, si testator quidam fieri iusserit anniversarium in quadam Ecclesia collegiali assentientibus Canonici, & quod solum illi lucrarentur, qui adessent, lucrabiturque, qui est impeditus propter infirmitatem, an aliam causam sufficientem ad lucrandas distributiones quotidianas iuxta cap. unicum, de clericis non resid. in 6. atque ob hoc non adest.

3 Ratio dubitandi est, quia, licet dicto cap. unico dicatur, idem esse de anniversariis dicendum, & de distributionibus, sic anniversaria lucrari absentibus ex dictis capitulis; at id videtur intelligendum, quando anniversaria simpliciter, & absque nulla alia expressione voluntatis testatoris relinquuntur; et in nostro casu testator expressit, nolle lucrari nisi praesentibus; ergo non enim credendum est, dictum cap. unicum voluisse disporre contra expressam testatoris voluntatem, qui de re sua potest disporre.

4 At dicendum est, lucrari. Primo, quia, cum sit dispositum, cap. licet, de praebend. quod distributiones quotidianae tantum debentur illis, qui interfunt horis, nihilominus caput unicum, de clericis non resid. praesentes reputat infirmos, & legitime impeditos, &c. & ibi docent, idem dicendum de anniversariis; ergo, licet clausula testatoris dicat, quod detur anniversarium hoc praesentibus, censetur praesens infirmus, &c. Item, quia Anchar. eodem cap. unico, notat. 6. dicit, quod, licet statuto alicuius Ecclesiae caveatur, non dari distributiones, nisi interessentibus divinis, includuntur ibi, qui non possunt interesse ex causis eo cap. unico expressis; quia tales, inquit, pro praesentibus reputantur, in tantum, quod, si quis iuravit contentum redidit, non est periturus, si non residet ex causis illo cap. unico expressis; quia fingitur residere in iure: & licet statutum non comprehendat casum factum, at, si ille casus factus procedit à iure communi, ad talem casum factum extenditur statutum; ergo similiter in nostro casu, licet clausula testamenti requirat praesentiam ad lucrandum anniversarium, censetur praesens, qui ex dictis causis absens est. Tertio, quia testator non omnino expressit, esse suam voluntatem, ut absens ex morbo, vel alia causa non lucraretur, sed tantum dixit velle, ut soli praesentes lucrarentur, & ita dubium est, an voluerit excludere absentes ob infirmitatem, &c. At testator in dubio videtur magis elegisse viam iuris communis, quam specialis, in testamento, C. de testam. milit. & ita dixit Aretin. l. ultima. §. 1. vers. si testator. ff. de vulg. & pupill. substit. Barr. l. Lucina. eodem tit. Mantica lib. 6. de coniect. ultima volunt. tit. 6. num. 16. quod adeo verum est,

quod in dubio dispositio testatoris, si potest aliter interpretari, non debet intelligi, ut inducat aliquid exorbitans à iure, tamen hoc testator potuerit inducere. Calus est notabilis, & ibi Bartol. l. xori. §. 1. ff. delegat. 3. glossa l. talis scriptura. ff. de legat. 1. Mantica eodem num. 16. Ergo haec dubia testatoris dispositio intelligenda est secundum ius commune dicti cap. unico, ut scilicet soli lucrarentur praesentes, nisi abint ob mortuum, &c. Quarto, quia expressio eius, quod tacite inest, nil operatur, nec addit, cap. significasti, de elect. nec, qui declarat, statuit, l. heredes palam, §. sed est novam, ff. de testam. & docent Nauar. summa cap. 21. Hlip, num. 44. in utraque Latina num. 43. Felin. cap. ad audientiam, el. 2. de rescript. num. 8. Cum ergo haec conditio apposita à testatore, scilicet, ut non lucrarent anniversaria, nisi praesentes, tacite inest propter ius commune, dicto cap. unico cum exprimens, eius expressio nihil novum inducit, nec aliquid operatur. Quinto, quia non inducunt formam, nec conditionem ea, quae iure insunt, etiam ab homine expressa fuerint, saltem, quando non alio modo, nec alia forma exprimitur, quam iure expressa sunt, l. conditione, qua intrinsecum, ff. de condit. & demonstrat. l. 3. ff. de legat. 1. cap. significasti, de elect. ubi Panor. num. 6. & communis omnium sententia hoc notat, ut refert, & sequitur Couar. cap. anima mater, 1. part. §. 9. num. 8. Cum ergo haec conditio posita à testatore, scilicet, quod non lucrarent anniversarium nisi praesentes, sit in iure expressa, & non exprimat alio modo, nec verbis specialioribus à testatore, quam iure expressa sit, non inducit formam, nec conditionem novam, & sic lucrabitur hoc anniversarium absentes ob infirmitatem, &c. ut lucrarentur stando in solo iure communi, A. cap. unico. Et sic sentere docent recentiores à me consulti.

DVBIVM CVI.

An ei, qui interest divinis officii ratione duorum officiorum, ut si es Canonicus, & Decanus, debeantur duplices distributiones quotidianae.

DVplex est sententia. Prima ait, non deberi duplices. Ratio, quia distributiones dantur pro assentientia divinis officii, sed ille non est praesens, & assistit nisi ut unus; ergo non lucratur duplices distributiones. Sic Barrio cap. cum olim, de sententia, & re iudic. Francus cap. unico, de clericis non resid. in 6. Ludovicus Gomez, & Rochus de Carte, quos refert Couar. ubi infra.

Secunda sententia docet huic deberi duplices distributiones quotidianas. Probatur ex dicto cap. cum olim, ubi dicitur, talem habere duplicem vocem de electionibus; ergo pari ratione in choro habebit duplices distributiones. Sic Ioan. Andr. Panor. & Felin. dicto cap. cum olim. Bald. & Cardin. quos refert, & sequitur Couar. lib. 3. variat. cap. 13. num. 6. Aviles cap. 1. Praxorum §. officio, num. 10.

Sit conclusio. Haec secunda sententia est probabilior, saltem, ubi consuetudine fuerit recepta, quia quando in iure dubium est, consuetudo est optimus iuris interpret. Sic Bald. Cardin. quos refert, & sequitur Couar. ibidem.

DVBIVM CVII.

An concionator, cui dantur sex dies praecedentes concionem, ut possit abesse lucrans distributionem, possit illis diebus adesse, & loco illorum alius frui.

1 Videtur mihi, non posse id facere eiusmodi concionatorem, illa enim est indulgentia diei annexa, sicut, si Pontifex concedat mihi privilegium, ut quatuor proximis diebus festis non audirem sacrum, non possum hos dies in alios quatuor dies festos sublequentes commutare, neque beneficiarius, qui ratione morbi excusatur à recitando officio, si velit etiam cum detrimento suae salutis tunc recitare, non potest postea sanus effectus omittit recitationem per tot dies, quot recitavit egrotus, sed tenebitur recitare, & alloqui, si non recitat, restituitur fructus illorum dierum, quia illa excusatio à recitando erat annexa & allegata illis diebus, atque adeo non potest ad alios transferri.

2 Hinc patet resolutio ad similem casum, an scilicet, qui ratione morbi semel excusatus est ab essentia chori, & a morbo liberatus non tendit prima vice via recta in suam Ecclesiam, quia praesentibus valetudine non potuit accedere, sed adiuvit Ecclesiam propinquiorum auditorum sacrum, lucratur distributiones, quae secundum Ecclesiae statutum non acquiruntur, nisi primum exiens recta via tendat in suam Ecclesiam, etsi iam amiserit, quia non tendit, possit distributiones illas accipere, & illos dies, quibus ratione morbi excusatus est, computare in diebus vacationum, quos de revoce vocant.

3 Responderetur, illas non lucrari, si prius adeat ad propinquiorum Ecclesiam, quam ad suam, etiam si id faciat praesentibus valetudine, ratione cuius non possit accedere ad suam Ecclesiam. Ratio est, quia ad lucrandas distributiones est conditio, sine qua non, ut prius exiit post egrotandem debeat frui via recta in suam Ecclesiam; atque ita, non servata hac conditione, non lucratur distributiones, neque potest illas accipere diebus, quos vocant de revoce, si iam illas amiserit non eundo primo exiit ad suam Ecclesiam, vel quia amiserit ad fruendum, quod vocant patium, propter rationem supradictam, quia haec excusatio est allegata illis diebus, nec potest transferri ad alios.

DVBIVM CVIII.

An, si ceteri Canonici remittant distributiones quotidianas non assistenti horis canonicis, possit ille iura conscientiae non restituere.

TRiplex est sententia. Prima dicit, quod si ceteri remittant, non tenetur illa restituere, quando illae distributiones accedunt aliis praesentibus. Ratio, quia illi Canonici sunt veri domini, & habent ius ad illas distributiones; ergo possunt illas remittere. Sic glossa cap. unico, de clericis non resid. in 6. vers. sunt, & ibi Francus §. qui vero, num. 4. & ibi Dominicus dicto §. qui vero. Sylvest. beneficium §. quast. 3. Angel. Clericus 7. num. 8.

Secunda sententia docet, valere remissionem, quando ea non fieret in fraudem legis; si autem fieret in fraudem legis, & cultus divini detrimentum, ut si generaliter omnes sibi invicem remittant distributiones, non valet. Sic Gabr. 4. dist. 15. q. 8. art. 2. conclusa. Nauar. summa Hlip. cap. 21. num. 133. Noncatali in opusculo, opus. 1. reat. 4. de distributionibus quotidianis. Sandoval lib. de offic. ecclesiasticis 6. p. cap. 17. & alij. Et de hac remissione intelligit Sandoval decretum Concilij citatum.

Tertia sententia docet, nullam remissionem excusate, quomodo Canonici absentes teneantur distributiones restituere. Probatur, quia distributionum perditio est principaliter inducitur in favorem publicum cultus divini, sed consensus paratorum ius publicum tollere nequit; ergo, Item, quia Concil. Trident. sess. 24. cap. 12. de reformat. dicit, absentes non posse lucrari distributiones, non obstant quavis remissione, vel collusione. Sic Arehid. quem refert glossa dicto vers. sunt. Et colligitur ex doctrina glossae ibi, credit enim remissionem valere, quia inquit, non dicitur in illo capite remissionem non prodelle. Cum ergo in Concilio Trid. dicatur, remissionem non prodelle, iuxta hanc glossae doctrinam, dicendum est, modò remissionem non valere. Item tenet Nauar. cap. quando, latine cap. 22. num. 29. Henriquez lib. 7. de indulg. cap. 36. num. 4. & alij. Atque haec sententia tenenda est.

DVBIVM CIX.

An si Canonicus absens restituit distributiones quotidianas aliis Canonici quibus accrescunt, & illi distributiones iam restitutas reddant ipsi restituenti, possit talis Canonicus absens illas recipere.

SIT conclusio. Si restitutio fieret cum pacto de reddendo postea distributiones restituas, talis restitutio, seu donatio non valet, quia effectus idem est, ac si non restitueret; at si bona fide sine fraude restitueret distributiones, & alter libera sine dolo, & metu ei redderet ex iustitia amicitiae, valet talis restitutio, seu donatio. Ratio, quia Concil. Trident. sess. 24. c. 12. de reformat. vetat remissionem, non vetò donationem reiam restitutam: & cum sit pura, non est extendenda. Item, quia longe distans, proprie loquendo, remissio, & donatio, licet largo modo paria sint, nam factus quis remittit, quam donat. Et confirmatur, quia pater potest ultra tertium, & quintum remittere usufructum filio, at nequit donare filio ultra tertium, & quintum. Haec tenet Nauar. cap. quando, latine cap. 22. n. 50. & hoc idem in alio simili tenent glossa capitulum, de rescript. in 6. §. si quid auctori, vers. remissionem, & Dominicus eodem §. Sylvest. iudex 1. q. 8. Arcim. num. 6. Angel. 8. Rol. l. index 1. num. 6. Cum enim dicto cap. statutum, decretum sit iudicem Ecclesiasticum delegatum teneat restituere munera accepta, non obstante partis remissione, concludunt dicti auctores, quod si finito iudicio, iudex restitueret munera in fraudem, ut sibi postea redonarentur, non valet, secus si restitueret sine fraude, & ille liberaliter redonaret. Haec etiam in propriis terminis tenet Henriquez lib. 7. de indulg. cap. 36. num. 4. in commento littera X.

DVBIVM CX.

An consuetudo inducitur, ut Canonici non assistentes horis, lucrentur distributiones quotidianas, eos excuset, quominus distributiones perceptas absque assistentia teneantur restituere.

1. Si prima conclusio. Consuetudo, vtrabentes recipiant distributiones quotidianas, generaliter inducitur, eos non excusat a restitutione. Probatur, quia consuetudo de clericis non refertur in hoc statuitur, absentibus non licet recipere distributiones, non obstante quavis consuetudine. Et idem definitur Concil. Trident. sess. 24. cap. 12. de reformatione, & idem tenent omnes Doctores citandi.

2. Secunda conclusio. Si consuetudo induxerit, ut dentur distributiones quotidianae absentibus in eo casu, quo de iure dubium est, an absentibus debeantur, & sic legitime prescripta, valebit. Ratio, quia per hanc consuetudinem nil aperte iuri contrarium indiget. Sic Balus, Decius, Excias, Rochas de Curto, quos refert, & sequitur Couar. lib. 3. var. cap. 13. num. 1. Duenas regula 206.

3. Tertia conclusio. Licet consuetudo generalis, ut absentibus debeantur distributiones, non valeat, tamen ex peculiari, & speciali causa in aliqua Ecclesia inducitur fuerit, ob aliquam specialem rationem iustam, valebit: ut si in aliqua Ecclesia consuetum sit, distributiones absentibus deberi, modo hi abint causa studij, vel ad breve tempus. Sic Excias, Decius, quos refert, & sequitur Couar. contra cap. num. 5. Sandoval lib. de offic. ecclesiastico 6. part. cap. 27. Duenas ubi supra.

4. Quarta conclusio. Non tantum consuetudo praeterita non valet, sed etiam non valebit consuetudo futura, ut Canonici non assistentes lucrentur distributiones. Ratio, quia, quando lex, vel canon improbat consuetudinem ob eius iniquitatem, censetur reprobare non tantum praeteritam, sed etiam futuram consuetudinem: eadem est ratio vtriusque, de quo alibi latius: at in hoc casu reprobat consuetudo, ut iniqua. Sic Probatus, quem refert, & sequitur Couar. eodem n. 5.

5. Quinta conclusio. Etiam consuetudo immemorialis censetur in hoc casu reprobat. Ratio, quia, quando canon improbat consuetudinem, ut iniquam, censetur etiam reprobare immemorialem, propter rationem dictam conclusionem praecedentem, ut hoc casu censetur reprobat haec consuetudo, ut iniqua, ut dixi conclusionem praecedentem ex Couar. ergo.

6. Sexta conclusio. Consuetudo valebit, vbi post decretum Concilij fuerit ex consensu summi Pontificis inducitur, ut distributiones dentur absentibus. Ratio, quia consensus summi Pontificis inducit dispensationem. Ita Excias, Panorm. quos refert, & sequitur Couar. dicto n. 5. Duenas ubi supra.

7. Tandem nota, aliquos, quos refert, & sequitur Duenas ubi supra, aliter valere consuetudinem, ut qui interessent certis horis, lucrentur omnes distributiones, licet non interessent omnibus horis: sed Sandoval ubi supra, alios referens hoc reprobat, & merito, quia intentio dicti canonici, & Concilij Trident. est, ut qui non interessit alicui horae, non lucrentur illius horae distributionem, non obstante quacumque consuetudine.

DVBIVM CXI.

An hucusque dicta de distributionibus quotidianis lacum habeant in Ecclesia, vbi canonicatus nullos habet redditus, praeter distributiones.

Si prima conclusio. Decreta in Concilio Trid. & cap. 2. de clericis, non refertur in 6. quae hucusque dicta sunt, non habent locum in Ecclesiis, vbi canonicatus nullos habet redditus, praeter distributiones quotidianas. Ratio, quia non debet esse canonicatus absque vllis fructibus. Unde in iis Ecclesiis standum est eorum consuetudini. Sic glossa dicto cap. 2. de clericis, vbi receperit.

DVBIVM CXII.

An Canonici non assistentes horis, nec recipientes quotidianas distributiones, peccent.

Triplex est sententia. Prima dicit, nullo modo peccare, nisi sequatur detrimentum cultus divini. Ratio, quia est lex disiunctiva, scilicet, ut facies interina, vel distributiones amittant. Sic Medina. 1. 2. quae 6. art. 4. ad 2. fol. 87.

Secunda sententia dicit, peccare mortaliter, quando citra iustam causam communiter ad Ecclesiam non consistunt, vel quando Ecclesia patitur notabilem praeteritum, & dicit haec sententia, hoc tantum habere verum in beneficiariis Ecclesiarum regularium, vel collegialium. Probatur ex cap. finali, dist. 92. vbi tales a clerico deponi iubentur: quae perna, cum grauis sit, non iustificatur nisi pro culpa mortali. Sic Syluest. verbo hora, quae 10. Angel. num. 25. 26. Greg. Lopez part. 1. tit. 6. l. 34. vers. in la Iglesia.

Tertia sententia dicit, hos non peccare mortaliter, quando non interuenit contemptus, vel non notabilem praeteritum iacturam cultus diuini: peccare tamen venialiter, quando sine iusta causa non interuenit officio diuino. Sic Doctores citandi. Sic.

Prima conclusio. Si ex tali absentia omittitur officium diuinum publicum, quod alias erat dicendum, vel alias notabiliter leditur cultus officij diuini, est peccatum mortale: & in hoc conueniens cum secunda sententia: & probatur ex capite, quod illa pro se adducit. Item ex cap. cum ad hoc, de clericis, non refertur, vbi Gregorius VIII, praecipit Patriarchae Antiochiae, ut cogeret Canonicos illius Ecclesiae ad residendum, & alios illos priuaret fructibus. Hanc, praeter Doctores secunda sententia, tenent Caiet. in summo verbo hora, versio. Quae ad quinquagesimam. Tabien. ubi num. 28. Armil. num. 21. Sandoval lib. de offic. ecclesiastico 5. part. cap. 4. Nieua in summo tit. 6. Navar. cap. quando, cap. 1. Hisp. num. 1. 4. 1. Lat. num. 1. 4. & Lat. 2. 1. num. 34. & nonnulli docti recentiores.

Secunda conclusio. Si propter talem absentiam non laederetur notabiliter cultus diuinus, nec esset contemptus, non esset peccatum mortale. Ratio, quia, cum non fiat notabilis iniuria, non censetur materia adeo grauis, ut obliget ad mortale. Sic contra auctores secunda sententia tenent omnes Doctores citati pro prima conclusione.

Tertia conclusio. Etiam in hoc casu esset peccatum.

carum veniale, si Canonicus absque iusta causa abesse horis. Ratio, quia ad hoc dantur Canonici beneficia, ut alliant cultu diuino, & distributiones nec augent, nec minuant hanc obligationem: illa enim obligatio ex beneficii titulo oritur, & distributiones dantur ad inuitandum, ut promptiori animo concurrant: unde non excusantur a culpa ex eo, quod distributiones amittant non assistendo. Sic Caiet. Sandoval, Nauar. ubi supra, & praedicti recentiores.

7. Nota, omnes tres conclusiones positas habere etiam locum in beneficiariis, cuiuscumque Ecclesiae, quae talis est, ut teneantur in eam beneficiarum confluere ad dicendas aliquas horas in communi, ut vespers. Sic Nauar. loco citatis, Enriquez in suis scriptis, referens nonnullos Salmantinos Magistros.

DVBIVM CXIII.

An Episcopi teneantur interesse officio diuino in Ecclesia.

Caietanus in summa verbo Episcoporum peccata, ponit inter Episcoporum peccata non interessere diuinis officiis in Ecclesia, saltem diebus Dominicis. Probatur ex cap. Episcopi, de consecrat. dist. 3. ex Concil. Aurelianensi, vbi dicitur, quod Episcopus, si non fuerit infirmitate impeditus, non abiat ab Ecclesia diebus Dominicis. Et Turrecrem. dicto cap. Episcopi, dicit idem: & addit, idem dicendum esse de diebus solemnitibus, quia per dies Dominicorum intelliguntur etiam dies solemnes.

2. Alij vero strictius loquuntur, & volunt alios etiam diebus teneri interesse horis, per cap. penult. 7. q. 1. & ad cap. Episcopi respondent, quod tantum vult diebus Dominicis non posse excusari, nisi ob infirmitatem, vel aliam conuenientem causam: caeteris diebus ob laetorem. Sic Syluest. verbo hora, q. 10. Ang. 2. 16. Nauar. ubi supra, quando, cap. 1. Hisp. n. 16. 17. Lat. eisdem numero, & num. 14. vbi subdit non esse peccatum mortale, Episcopum abesse, nisi, quando graue damnum pateretur cultus diuinus. Eandem sententiam tenet Sandoval lib. de officio ecclesiastico, part. 1. cap. 3.

3. Sit tamen conclusio. Cum Episcopi regulariter habeant iustas occupationes aliorum negotiorum, quae expediunt ad bonam suorum Episcopatum gubernationem, communiter excusantur ab assistendo in Ecclesia, debent tamen curare ab alijs se negotijs expedire, ut factem Dominicis, & festis diebus assistent in suis Ecclesiis. Sic Sandoval ubi supra, & nonnulli docti recentiores.

CAPVT III.

De Simonia.

Quoniam simonia frequentius in beneficiis committit, ideo, de ea proxime post beneficia tractandum est.

SUMMARYM.

DVB. I. Quid sit simonia. 2. Quae iure sit prohibita simonia, & an aliqua sit simonia salua de iure ecclesiastico. Th. Sanchez Consiliorum, Tom. I.

- 1. An Papa possit esse simoniacus, & simoniae poenitentiam incurere.
2. An vendere spiritualia naturalia, ut scientias, & artes, quae humano studio comparantur, sit simonia.
3. An vendere pretio Theologiam sit simonia.
4. An sit simonia pro actibus virtutum pretium dare.
5. An pro sacramentis liceat pretium recipere.
6. An liceat pretium offerre pro sacramentis ministrandis ad reuincendum recalcitrationem.
7. An liceat pretium dare, quando superior iniussu non excommunicauit, suspendit, vel interdixit, ut absoluat.
8. An pro labore in ministerio sacramentorum, vel aliarum spiritualium operum imperio liceat pretium recipere.
9. An liceat ministris Ecclesiae accipere stipendia sustentationis pro ministerio reuincendum, ut sacramentorum, praedicatione, celebratione Missae, &c.
10. An sit simonia, si ministri spiritualium vendant stipendium sustentationis, tanquam finem principalem, ita, ut, illo cessante, nullo modo ministrarent, ut si Canonicus vadat ad choram principaliter propter distributiones.
11. An pro necessarijs ministerijs exequijs pretium recipere sit simonia.
12. An pro loco sepulturae pretium dare sit simonia.
13. An pro sacramentis alibus, & vbi materia sacra pretium recipere sit simonia.
14. An liceat numerum alium offerre, ut faciat aliquod bonum, & q. ut audiat sacrum, interit in religione, & cetera de simonia a malo, vel que fornicetur.
15. An sit simonia pretium recipere pro actibus praedictis a parochia spirituali, ut est pro vjsu parochiani spirituali.
16. An liceat Episcopus pro visitatione Ecclesiarum suis Episcopatus accipere praedicationem statuta, quae dicuntur manuales.
17. An sit simonia accipere pecuniam pro collatione ordinum.
18. An sit simonia, si Notarij Episcoporum pretium recipiant pro literis testimonialibus ordinum, dispensationum, & beneficiorum collationis, & pro scribendis literis dimissorias.
19. An sit simonia pretium recipere pro sententia iudicis, & testimonio iuris, patrocinio Adlocuti.
20. An sit simonia dare, vel recipere pretium pro amissione alicuius actus spiritualis, ut pro non celebrando, pro non absolucendo, &c.
21. An sit simonia dare pretium pro ingressu in religionem, vel in confraternitatem, si est, contra adia.

DVBIVM I.

Quid sit simonia.

1. T conclusio: Simonia est studiosa voluntas aliquid spirituale, vel spirituale annexum emendi, vel vendendi, si est, actus voluntatis liber, & de liberata emendi, vel vendendi, sub quo comprehenditur omnis contractus, in quo pretium intercedit, siue sit emptio, vel venditio, vel locatio, vel permutatio: & nomine pretij intelligitur quoduis pretio estimabile.

Nota, quod nomine rei spiritualis, quae est obiectum simoniae, intelliguntur, quae a Deo, ut est auctus

DVBIVM CX.

An consuetudo inducta, ut Canonici non assistentes horis, lucrarentur distributiones quotidianas, eos excuset, quominus distributiones perceptas absque assistentia teneantur restituere.

1. Si prima conclusio. Consuetudo, vtrahentes recipiant distributiones quotidianas, generaliter inducta, eos non excusat a restitutione. Probatur, quia consuetudo de clericis non refertur in hoc statuitur, absentes non lucrari distributiones, non obstante quavis consuetudine. Et idem definitur Concil. Trident. sess. 24. cap. 12. de reformat. & idem tenent omnes Doctores citandi.

2. Secunda conclusio. Si consuetudo induxerit, ut dentur distributiones quotidianae absentibus in eo casu, quo de iure dubium est, an absentibus debeantur, & sic legitime praescripta, valebit. Ratio, quia per hanc consuetudinem nil aperte iuri contrarium indiget. Sic Balus, Decius, Excias, Rochas de Curto, quos refert, & sequitur Couar. lib. 3. var. cap. 13. num. 1. Duenas regula 206.

3. Tertia conclusio. Licet consuetudo generalis, ut absentibus debeantur distributiones, non valeat, tamen ex peculiari, & speciali causa in aliqua Ecclesia inducta fuerit, ob aliquam specialem rationem iustam, valebit: ut si in aliqua Ecclesia consuetum sit, distributiones absentibus deberi, modo hi abint causa studij, vel ad breve tempus. Sic Excias, Decius, quos refert, & sequitur Couar. contra cap. num. 5. Sandoval lib. de offic. ecclesiastico 6. part. cap. 27. Duenas ubi supra.

4. Quarta conclusio. Non tantum consuetudo praeterita non valet, sed etiam non valebit consuetudo futura, ut Canonici non assistentes lucrarentur distributiones. Ratio, quia, quando lex, vel canon improbat consuetudinem ob eius iniquitatem, censetur reprobare non tantum praeteritam, sed etiam futuram consuetudinem: eadem est ratio vtriusque, de quo alibi latius: at in hoc casu reprobat consuetudo, ut iniqua. Sic Probatus, quem refert, & sequitur Couar. eodem n. 5.

5. Quinta conclusio. Etiam consuetudo immemorialis censetur in hoc casu reprobat. Ratio, quia, quando canon improbat consuetudinem, ut iniquam, censetur etiam reprobare immemorabilem, propter rationem dictam conclusionis praecedentis, ut hoc casu censetur reprobat haec consuetudo, ut iniqua, ut dixi conclusionis praecedentis ex Couar. ergo.

6. Sexta conclusio. Consuetudo valebit, vbi post decretum Concilij fuerit ex consensu summi Pontificis inducta, ut distributiones dentur absentibus. Ratio, quia consensus summi Pontificis inducit dispensationem. Ita Excias, Panorm. quos refert, & sequitur Couar. dicto n. 5. Duenas ubi supra.

7. Tandem nota, aliquos, quos refert, & sequitur Duenas ubi supra, aliter valere consuetudinem, ut qui interessent certis horis, lucrarentur omnes distributiones, licet non interessent omnibus horis: sed Sandoval ubi supra, alios referens hoc reprobat, & merito, quia intentio dicti canonici, & Concilij Trident. est, ut qui non interessit alicui horae, non lucrarentur illius horae distributionem, non obstante quacumque consuetudine.

DVBIVM CXI.

An hucusque dicta de distributionibus quotidianis lacum habeant in Ecclesia, vbi canonicatus nullos habet redditus, praeter distributiones.

Si prima conclusio. Decreta in Concilio Trid. & cap. 2. de clericis, non refertur in 6. quae hucusque dicta sunt, non habent locum in Ecclesiis, vbi canonicatus nullos habet redditus, praeter distributiones quotidianas. Ratio, quia non debet esse canonicatus absque vllis fructibus. Vnde in iis Ecclesiis standum est eorum consuetudini. Sic glossa dicto cap. 2. de clericis, vbi receperit.

DVBIVM CXII.

An Canonici non assistentes horis, nec recipientes quotidianas distributiones, peccent.

Triplex est sententia. Prima dicit, nullo modo peccare, nisi sequatur detrimentum cultus divini. Ratio, quia est lex disiunctiva, scilicet, ut facies interina, vel distributiones amittant. Sic Medina. 1. 2. quae 6. art. 4. ad 2. fol. 87.

Secunda sententia dicit, peccare mortaliter, quando citra iustam causam communiter ad Ecclesiam non consistunt, vel quando Ecclesia patitur notabilem praeteritum, & dicit haec sententia, hoc tantum habere verum in beneficiariis Ecclesiarum regularium, vel collegialium. Probatur ex cap. finali, dist. 92. vbi tales a clerico deponi iubentur: quae perna, cum grauis sit, non iustificatur nisi pro culpa mortali. Sic Syluest. verbo hora, quae 10. Angel. num. 25. 26. Greg. Lopez part. 1. tit. 6. l. 34. vers. in la Iglesia.

Tertia sententia dicit, hos non peccare mortaliter, quando non interuenit contemptus, vel non notabilem praeteritum cultus diuini: peccare tamen venialiter, quando sine iusta causa non interuenit officio diuino. Sic Doctores citandi. Sic.

Prima conclusio. Si ex tali absentia omittitur officium diuinum publicum, quod alias erat dicendum, vel alias notabiliter leditur cultus officij diuini, est peccatum mortale: & in hoc conueniens cum secunda sententia: & probatur ex capite, quod illa pro se adducit. Item ex cap. cum ad hoc, de clericis, non refertur, vbi Gregorius VIII, praecipit Patriarchae Antiochiae, ut cogeret Canonicos illius Ecclesiae ad residendum, & alios illos priuaret fructibus. Hanc, praeter Doctores secunda sententia, tenent Caiet. in summo, verbo hora, versio. Quae ad quinquagesimam, Tabien. ubi num. 28. Armil. num. 21. Sandoval lib. de offic. ecclesiastico 5. part. cap. 4. Nieuia in summo, tit. 6. Navar. cap. quando, cap. 1. Hisp. num. 1. 4. 1. Lat. num. 1. 4. & Lat. 2. 1. num. 34. & nonnulli docti recentiores.

Secunda conclusio. Si propter talem absentiam non laederetur notabiliter cultus diuinus, nec esset contemptus, non esset peccatum mortale. Ratio, quia, cum non fiat notabilis iniuria, non censetur materia adeo grauis, ut obliget ad mortale. Sic contra auctores secunda sententia tenent omnes Doctores citati pro prima conclusione.

Tertia conclusio. Etiam in hoc casu esset peccatum.

carum veniale, si Canonici absque iusta causa abesset horis. Ratio, quia ad hoc dantur Canonici beneficia, ut alliant cultu diuino, & distributiones nec augent, nec minuant hanc obligationem: illa enim obligatio ex beneficii titulo oritur, & distributiones dantur ad inuitandum, ut promptiori animo concurrant: vnde non excusantur a culpa ex eo, quod distributiones amittant non assistendo. Sic Caiet. Sandoval, Nauar. ubi supra, & praedicti recentiores.

7. Nota, omnes tres conclusiones positas habere etiam locum in beneficiariis, cuiuscumque Ecclesiae, quae talis est, ut teneantur in eam beneficiarum confluere ad dicendas aliquas horas in communi, ut vespers. Sic Nauar. loco citatis, Enriquez in suis scriptis, referens nonnullos Salmantinos Magistros.

DVBIVM CXIII.

An Episcopi teneantur interesse officio diuino in Ecclesia.

Caietanus in summa, verbo Episcoporum peccata, ponit inter Episcoporum peccata non interessere diuinis officiis in Ecclesia, saltem diebus Dominicis. Probatur ex cap. Episcopi, de consecrat. dist. 3. ex Concil. Aurelianensi, vbi decessit, quod Episcopus, si non fuerit infirmitate impeditus, non abiat ab Ecclesia diebus Dominicis. Et Turrecrem. dicto cap. Episcopi, dicit idem: & addit, idem dicendum esse de diebus solemnitibus, quia per dies Dominicorum intelliguntur etiam dies solemnes.

2. Alij vero strictius loquuntur, & volunt alios etiam diebus teneri interesse horis, per cap. penult. 7. q. 1. & ad cap. Episcopi respondent, quod tantum vult diebus Dominicis non posse excusari, nisi ob infirmitatem, vel aliam conuenientem causam: ceteris diebus ob laetorem. Sic Syluest. verbo hora, q. 10. Ang. 2. 16. Nauar. ubi supra, quando, cap. 1. Hisp. n. 16. 17. Lat. eisdem numero, & omnia. 14. vbi subdit non esse peccatum mortale, Episcopum abesse, nisi, quando graue damnum pateretur cultus diuinus. Eandem sententiam tenet Sandoval lib. de officio ecclesiastico, part. 1. cap. 1.

3. Sit tamen conclusio. Cum Episcopi regulariter habeant iustas occupationes aliorum negotiorum, quae expediunt ad bonam suorum Episcopatum gubernationem, communiter excusantur ab assistendo in Ecclesia, debent tamen curare ab alijs se negotijs expedire, ut factem Dominicis, & festis diebus assistent in suis Ecclesiis. Sic Sandoval ubi supra, & nonnulli docti recentiores.

CAPVT III.

De Simonia.

Quoniam simonia frequentius in beneficiis committit, ideo, de ea proxime post beneficia tractandum est.

SUMMARIUM.

DVB. I. Quid sit simonia. 2. Quae iure sit prohibita simonia, & an aliqua sit simonia salua de iure ecclesiastico. Th. Sanchez Consiliorum, Tom. I.

1. An Papa possit esse simoniacus, & simoniae poenitentiam incurere.
2. An vendere spiritualia naturalia, ut scientias, & artes, quae humano studio comparantur, sit simonia.
3. An vendere pretio Theologiam sit simonia.
4. An sit simonia pro actibus virtutum pretium dare.
5. An pro sacramentis liceat pretium recipere.
6. An liceat pretium offerre pro sacramentis ministrandis ad reuincendum recalcitrationem.
7. An liceat pretium dare, quando superior iniussu non excommunicauit, suspendit, vel interdixit, ut absoluat.
8. An pro labore in ministerio sacramentorum, vel aliarum spiritualium operum imperio liceat pretium recipere.
9. An liceat ministris Ecclesiae accipere stipendia sustentationis pro ministerio reuincendo spiritualium, ut sacramentorum, praedicatione, celebratione Missae, &c.
10. An sit simonia, si ministri spiritualium vendant stipendium sustentationis, tanquam finem principalem habeant, illo esse nullo modo ministraturi, ut si Canonicus vadat ad choram principaliter propter distributiones.
11. An pro necessariis ministerium exequi pretium recipere sit simonia.
12. An pro loco sepulturae pretium dare sit simonia.
13. An pro sacramentis alibus, & vbi materia sacra pretium recipere sit simonia.
14. An liceat numerum alium offerre, ut faciat aliquod bonum, & q. ut audiat sacrum, inter in religiosem, & ex deo sit a malo, vel que fornicetur.
15. An sit simonia pretium recipere pro actibus praedictis a parochia spirituali, ut est pro vna visitatione spirituali.
16. An liceat Episcopus pro visitatione Ecclesiarum sui Episcopatus accipere praedicationem statuta, quae dicuntur manuales.
17. An sit simonia accipere pecuniam pro collatione ordinum.
18. An sit simonia, si Notarij Episcoporum pretium recipiant pro literis testimonialibus ordinum, dispensationum, & beneficiorum collationis, & pro scribendis literis dimissorias.
19. An sit simonia pretium recipere pro sententia iudicis, & testimonio iuris, patrocinio Adlocuti.
20. An sit simonia dare, vel recipere pretium pro amissione alicuius actus spiritualis, ut pro non celebrando, pro non absolucendo, &c.
21. An sit simonia dare pretium pro ingressu in religionem, vel in confraternitatem, si est, contra dicta.

DVBIVM I.

Quid sit simonia.

1. T conclusio: Simonia est studiosa voluntas aliquid spirituale, vel spirituale annexum emendi, vel vendendi, si est, actus voluntatis liber, & de liberata emendi, vel vendendi, sub quo comprehenditur omnis contractus, in quo pretium intercedit, siue sit emptio, vel venditio, vel locatio, vel permutatio: & nomine pretij intelligitur quoduis pretio estimabile.

Nota, quod nomine rei spiritualis, quae est obiectum simoniae, intelliguntur, quae a Deo, ut est auctus

author supernaturalis, id est, ut est hominum, & Angelorum saluator, & glorificator, procedit, vel ad illam, ut sic, ordinatur. Et est quadruplex: quoddam est spirituale per essentiam, ut virtutes supernaturales, & dona supernaturalia, ut gratia, fides, spes, caritas, & gratie gratis date. Quaedam vero casualiter, quia scilicet sunt cause rerum predictarum, ut sacramenta, ad que reducuntur sacramentalia, ut aqua benedicta, Catechismus, Exorcismus, Chrisomatis consecratio. Alie sunt spirituales effectualiter, quia scilicet sunt operationes ex aliqua potestate spirituali procedentes, vel operationes ad Deum ordinare, ut dispensare in voto, matrimonium, abfoluere ab excommunicatione, conacionari, cantare in choro, sepelire mortuus. Tandem quedam sunt res spirituales ex anexione, que sunt in duplice differentia quaedam, que ad officium spirituale ordinantur, vel ex spirituali ordine pendunt, ut sunt omnia beneficia Ecclesiastica; nus enim percipiendi fructus beneficij est annexum ordini clericali, & ad officium diuinum ordinatur quaedam, que preparatoria sunt ad spiritualia, ut vasa sacra, vestes sacre, candelae benedictae, campax benedictae, templa, insuptionatus, quod ordinatur ad praesentandum clericis ad beneficia, &c. Et haec omnia intelliuntur nomine rei spiritualis; de quibus consilium latius Doctores in materia de simonia.

D V B I V M II.

Quo iure sit prohibita simonia; & an aliqua sit simonia solum de iure Ecclesiastico.

1 S' opponendum est res spirituales, circa quas est simonia, esse quadruplices: quaedam sunt inapte natura sacre, ut gratia, sacramenta, gratia gratis datae: alia, que habent sanctitatem ex consecratione, & benedictione Ecclesie, que nequit poltea ab eis separari, dum manent integre, ut calix, vestes, sacra, ara; alia, que non sunt sacra per aliquam benedictionem, sed per hoc quod connectuntur aliquibus spiritualibus, ut beneficia: alia tandem sunt, que sunt officia temporalia Ecclesie, que nullam habent sanctitatem, nec per benedictionem, nec per anexionem ad spiritualia, sed recipiunt aliquam per hoc, quod Ecclesia verit, ne vendantur, ut munus economi Ecclesie, sacriste, procuratoris, seu defensoris Ecclesie, & cunctislibet administratoris rerum Ecclesiasticarum.

2 Dico ergo primo, certum esse, simoniam esse peccatum mortale graue contra religionem; quia venditur, quod venale non est, cum excedat omne pretium, & cuius non est dominus vendens, sed tantum dispensator, & sit contra originem rei spiritualis. S. Math. 10. *Gratis accipitis, gratis date.*

3 Secundo dico, certum esse iure diuino, & naturali esse prohibitam simoniam, que est circa res spirituales primi generis, quia sunt res inapte natura spirituales, & a solo Deo auctore pendunt. Similiter est fere certum, esse simoniam, quando res spirituales secundi generis venduntur pluri ratione consecrationis, vel benedictionis, licet aliqui iurisperiti oppositum sentiant. Ratio, quia, licet benedictio sit iure Ecclesiastico inducta, at, facta benedictione, manent in se spirituales, &

sic natura sua inuendibiles: sicut consecrare hanc Ecclesiam est de iure Ecclesiastico, at, facta consecratione, est de iure naturae, ne polluantur semine.

Tertio dico, licet aliqui sentiant, non esse simoniam aliquam solo iure Ecclesiastico veritam, at fere certum est contrarium, & commune, ex iure diuino, vel Ecclesiastico (de quo late infra) esse fere certum, quod, quando non interuenit vera ratio pretij, ut, quando commutatur beneficium pro beneficio, est simonia solo iure Ecclesiastico, ut latius infra dub. 24.

Quarto dico circa res tertij generis, nempe circa beneficiorum venditionem, an sit simonia de iure diuino, vel Ecclesiastico (de quo late infra) esse fere certum, quod, quando non interuenit vera ratio pretij, ut, quando commutatur beneficium pro beneficio, est simonia solo iure Ecclesiastico, ut latius infra dub. 24.

Quinto dico, quod simonia de solo iure Ecclesiastico versatur circa venditionem rerum spiritualium quarti generis, scilicet quando venduntur officia temporalia Ecclesie, que nullam habent sanctitatem, nec per benedictionem, nec per anexionem ad spiritualia, sed recipiant aliquam per hoc, quod Ecclesia verit, cap. saluator, v. *quasi*. 3. ne vendantur: quod non verit ob suam utilitatem, sed, ne dilapidarentur eius bonaficet verit bona Ecclesie: alienari hac sola ex causa, sed in reuerentiam bonorum Ecclesie, & administrationis eorum. Unde est differentia magna inter res spirituales huius generis, & aliorum; quia res spirituales primi generis sunt ex se tales: & res secundi generis sunt vere spirituales per consecrationem, & benedictionem: & res tertij generis sunt in se vere spirituales per anexionem, quia formaliter coniunguntur officiis vere spiritualibus: at res quarti generis nullo modo ex dictis sunt in se spirituales, quia tantum instituntur ab Ecclesia ad munera temporalia, & solum dicuntur spiritualia per extensam prohibitionem venditionis vel reuerentiam rerum Ecclesie.

Hinc inferitur, quod simonia de iure Ecclesiastico in duobus tantum casibus inuenitur, scilicet, quando vel res non sunt vere spirituales, vel non est vera ratio pretij: quando autem res sunt vere spirituales, & est vera ratio pretij, est simonia iure diuino, & naturali.

D V B I V M III.

An Papa possit esse simoniacus, & simonia penas incurere.

1 P'rimo dico, certum esse, non posse incurere penas simoniae, quia ex sunt de iure Ecclesiastico, cui quoad vim coactiuam non potest subici Papa. Certum etiam est posse incurere peccatum simoniae, que talis est iure diuino, ut si vendat sacramenta.

Secundo dico, quod de simonia, que talis est iure Ecclesiastico, est dubium, quidam enim dicunt, non posse illum incurere, alij vero distinguunt, quod, si secum dispenset ex causa iusta, non potest illum contrahere: si vero sine causa iusta, illum contrahit. At dicendum est, quod, si secum prius dispensat ex causa iusta, non peccat: si vero sine causa iusta, non peccat peccato simoniae, quia dispensatio, sine causa facta in iure humano est valida: sed erit peccatum infidelitatis iniuste dispensandi. Si vero secum non dispenset,

An docere pretio Theologiam sit simonia.

1 N'on agimus de Theologia naturali, id est, scientia de Deo, ut auctor naturalis est, quia de hac idem dicendum est ac de aliis scientiis naturalibus diximus *sub praecedenti* nec de Theologia infusa a Deo, id est, quaedam cognitione diuinarum Scripturarum habita ex dono Dei, & dicitur interpretatio sermonum: hanc enim vendere clarum est, esse simoniam, quia ponitur inter dona Spiritus sancti, sed dubium hoc est de Theologia, ut est habitus scientificus naturaliter acquiritus, quo ex fidei articulis inferuntur conclusiones. Et de hac quidam dicunt, esse simoniam illam vendere.

Pro resolutione nota, quod haec Theologia habet quatuor actus. Primus est ex articulis fidei deducere conclusiones. Secundus est interpretari sacra Scripturam. Tertius est respondere ad casus conscientiae ad pacandas conscientias. Quartus est predicare, seu docere sacra doctrinam. Sit ergo

1 Prima conclusio, Vendere Theologiam, quo ad duos priores actus, & etiam in quantum docet casus conscientiae per modum doctrinae, ut sit in scholis, non est simonia; quia haec Theologia est naturaliter parata, nec ordinatur ad finem supernaturalem, sed ad erudiendum intellectum.

Sed nota, quod, si vellet Theologus vendere, non tantum scientiam, sed veritates theologicas, quas docet, esset simonia: quia sunt supernaturales, sicut ipsa principia, in quibus continentur.

Hinc fit, quod magisterium Theologiae est quid temporale, quia per scientiam solum ut quis idoneus ad illud: & sic potest conferri a domino temporali, & si accipere pretium pro illo conferendo, non esset simonia. Si vero Praeatus acciperet pretium pro danda facultate legendi Theologiam, esset simonia, quia illa licentia procedit a potestate iurisdictionis Episcopi, quae est quid spirituale; sicut esset simonia, si Praeatus pretio dispenseret, ut infra dicemus; non autem si dominus temporalis pretio dispenseret in lege, quia illa dispensatio est actus potestatis spiritualis, non autem haec, sed potestatis temporalis.

Secunda conclusio, Vendere Theologiam, quo ad quartum actum, id est, predicare, vel docere doctrinam Christianam, est simonia. Ratio, quia actus ordinatur ad excitandos affectus in supernam felicitatem, & promouendos in bonum.

Tertia conclusio, Vendere Theologiam, quoad tertium actum, est simonia, id est, pretium recipere pro consilio, quod ordinatur ad salutem animae, ad leuandum microrem afflicti hominis, ad pacandas conscientias, vel tollendos scrupulos, est simonia. Ratio, quia haec omnia non immediate ordinantur ad illuminandum intellectum, ut duo priores actus Theologiae, sed immediate ordinantur ad salutem aeternam, & bonum animae.

Hinc fit, quod nec iurisperitus potest pretium recipere pro consilio, quando ordinatur tantum ad pacandum conscientiam, & salutem animae, sicut nec Theologus (an vero possit recipere pro studio ad hoc requisito, dicam infra dub. 10.) & uterque potest etiam aequo recipere, quando

dispenset, & causa sit irrationabilis, contrahet peccatum simoniae de iure Ecclesiastico; quia Princeps suis legibus obligatur, quoad vim directiuam.

2 An vero emens beneficium a Papa incurat penas simoniae, dicam infra dub. 11.

D V B I V M IV.

An vendere spiritualia naturalia, ut scientias, & artes, qua humano sudore comparantur, sit simonia.

1 S'it conclusio, licet aliqui dicant, esse simoniam, sac multo verius est, non esse simoniam; sed tantum est simonia vendere spirituale supernaturale, quia vitium simoniae opponitur Religioni; at vendere scientias naturales, non opponitur Religioni. Hinc

1 Fit primo, quod potest iurisperitus vendere suam consilium, & patrocinium, licet sit in causa spirituali, ut matrimonij, & haereticis. An vero possit vendere, quando respondet ad casus conscientiae, dicam *sub sequenti*.

2 Secundo fit, quod Doctor, licet sit ditissimus, potest pretio docere, immo, quo scientia est excellentior, & qui docet est peritior, potest maius pretium recipere pro docenda scientia, licet minus laboraret; immo licet possit suam scientiam in alium sine labore transfundere.

3 Tertio fit, quod veritas naturalis potest dupliciter considerari: primo in quantum est bonum quoddam honestum, & sic non est venalis, at non est simonia, nec peccatum mortale, ut sic, eam vendere, nec tenetur vendens restituere, sed est graue veniale. Et sic debet intelligi D. Thom. dicens non posse vendi veritatem. Secundo modo in quantum est utilis ad vsus humanos, & delectabilis, & sic potest vendi. Et licet haec veritas naturalis, Deus est, videatur ad salutem pertinere, est tamen venalis, quia, ut est naturalis, non est necessaria ad salutem, sed facta est cognitio fidei.

4 Quarto fit, quod, si donum linguarum, fanitatis, & scientiae naturales infunderentur a Deo ad adificationem aliorum, & salutem spiritualem, esset simonia haec vendere: si vero non ad hoc, non esset simonia, sed licitum, ut, si alicui daretur miraculose ars medicinae, & curaret applicando actus passiuus, posset pretio facere; sicut, qui miraculose acciperet a Deo artem fabrilem, posset pretio eam vendere.

5 Quinto fit, quod, qui habent donum fanitatis, & salutis, vulgo, *sanitadores*, & sine applicatione medicinarum, sed sola benedictione sanant, non possunt sine simonia vendere: at possent accipere aliquid in propriam sustentationem, ut ex dictis collabit.

6 Sexto inferatur contra Panormitanum, quod non potest dari beneficium pro scientia docenda sine simonia, quia hoc est pretio estimabile. Unde, eam datur beneficium docenti aliquam scientiam, non datur ut pretium, sed illi prebendae assignatur ut annexum illud docendi manus, ut late disputabo *dub. 15*.

interrogatur, etiam in causis spiritualibus, vt beneficii, & matrimonij, quando interrogatur, non ad pacandam conscientiam, sed vt insinuantur interrogantes, & sciant, vel vt eorum iustitia manifestetur in foro exteriori, vel vt se preparent ad examen, &c.

DVBIVM VI.

An pro actibus virtutum pretium dare sit simonia.

Respondetur affirmatiue, vt fundendis pro me orationibus, pro offerendo ieiunio pro me, quia sunt actus spirituales ordinati ad felicitatem eternam, & satisfaciendum pro peccatis. Similiter est simonia, si Religiosi petant a sacerdote, vt eis procuret elemosinas in parochia, hoc pacto iuro, vt sacerdos habeat partem. Ratio, quia talis persuasio sacerdotis est res spiritualis, cum ordinetur ad rem spirituales, scilicet elemosinam largiendam, sicut, si aliquis pretium reciperet, vt persuaderet & alteri collationem beneficii. Sic D. Thom. 2. 2. q. 101. quodammodo refert, vt sequitur Syluest. verbo simonia, q. 1. d. 8. & dicit inuiores. Secus credo, quando sacerdos ille discerneret per parochianum petens elemosinam monachis, postulat enim pacifici, vt pretium sui laboris sibi daretur.

DVBIVM VII.

An pro sacramentis liceat pretium recipere.

Nota, quod triplici causa potest pecunia recipi pro sacramentis, & actibus spiritualibus. Primum, tanquam pretium ipsorum actuum. Secundum, non tanquam pretium ipsorum actuum, sed laborum, qui in ipsis impendantur. Tertio, vt stipendium sustentationis, vt pater potest primo exigere pecuniam, vt pretium magistri, secundo pro labore pingendi. Tertio tantum ad propriam sustentationem; potest enim euenire, vt pecunia ad eam necessaria esset longe minor ea, quam pro suis laboribus merebatur. De his ergo modis scilicet agendum est.

Sit ergo conclusio. Simonia est pretium recipere pro sacramentis. Vnde nihil potest dari pro matrimonio, vt est sacramentum; at quatenus est officium nature, & contractus quidam, quo vir ad sustentandum uxorem, & onera matrimonij obligatur, potest exigi dos, vt satis constat.

Hinc fit, quod pro absolutione ab excommunicatione pretium exigere est simonia. Si vero aliquando ab absolueno pecunia exigatur, id non est ob absolutionis pretium, sed in penam delicti, sicut potest in absolutione a peccatis id imponi in penitentiam. Nec est necesse, vt talis pecunia applicetur pauperibus, licet id melius esse.

Non est tamen simonia, sed licitum, si parochus, a quo petitur licentia ministrandi sacramentum, eam neget, nisi stipendium, quod sibi obtingeret, si ipse ministraret, sibi concedatur, quia id non petit quasi licentiam vendens: hoc enim esset simonia, cum hae facultas procedat ex iustificatione spirituali, sed quasi stipendium sibi debitum, & vt seruetur indemnem: vt scriba per

ministrum scribens contractum, iuste petit stipendium sibi debitum. Item est de licentia audiendi confessiones, & concionandi, quando parochus erat concionaturus: potest enim pacifici cum eo, cui dar licentiam, vt stipendium, quod sibi datum erat, conferatur ab eo, cui dar licentiam, vt seruet se indemnem. Sic Panorm. & Verbecius, quos refert, & sequitur Syluest. verbo simonia, q. 1. d. 2. Aragon. 2. 2. q. 100. art. 2. sine, qui omnes addunt, quod, si exigat maiorem summam, quam dicta portio valet, praesumetur, licentiam vendere, & sic committere simoniam.

DVBIVM VIII.

An liceat pretium offerre pro sacramentis ministrandis ad redimendam vexationem.

Erratum est, non licere pro sacramentis voluntariis, at dubium est, an liceat pro necessariis, vt pro Baptismo, quando nullo alio modo posset haberi, quia offerens, v. g. puerum est trunciis manibus, vel caret loquela, & non est alius, qui baptizet. Et licet aliqui dicant, licere in hoc casu emere sacramentum, quando alius nullo alio modo vult baptizate, nisi alter emat sacramentum, nisi hoc faciat in contemptum fidei; vnde dicunt vendere sacramentum, esse ita intrinsece malum, vt nunquam liceat; at emere non est ita intrinsece malum, quin aliquando liceat. At hoc omnino reiciendum est, & dicendum vtrumque esse intrinsece malum.

At dubium est, an liceat dare pretium ad redimendam vexationem. Triplex est sententia. Prima negat: secunda concedit, licere tam pro parvulo, quam pro adulto, & non tantum in necessitate extrema, sed etiam in grauissima; quia haec non est emptio sacramenti, quae intrinsece mala est, sed pretium datur ad auferendum impedimentum auctoritatis, quo ille impeditur Baptismus negat. Tertia sententia dicit, quod id licet pro parvulo extreme indigenti, scilicet in articulo mortis constituto, non autem pro adulto, quia hic potest per contritionem saluari. Et haec sententia est probabilior: secunda opinio est etiam probabilis. Vnde est etiam satis probabile, quod adultus potest hoc facere cum sacerdote, qui non vult illum absolueret, nisi det pecuniam, quando timet magnum periculum, si non fatetur.

DVBIVM IX.

An liceat pretium dare, quando superior iniuste excommunicauit, suspendit, vel interdixit, vt absoluar.

Quidam dicunt, nullo modo licere; alij vero dicunt licere, quando excommunicatio est manifeste iniusta, suspensio, vel interdictum sunt etiam manifeste iniusta; & si statim non absoluar, incurram grave damnum: alias enim non licet, sed recurrentium est ad superiorem. At verius est, non licere, quando excommunicatio est iniusta, vel dubia; quia in dubio praesumendum est pro iudice excommunicante: at vero, quando haec censuras constat esse iniustas, verius est absolui, licere pretio redimere vexationem. Ratio, quia habeo ius in re, scilicet participatione sacramentorum,

mentorum, & communione fidelium, qua per iniustitiam prius & licet alter peccet peccato simoniae, recipiendi pretium pro hac, ego tamen vtor iure meo.

Si tamen excommunicatio iniusta sit, licet superior iniuste differat absolutionem, non licet dare pretium, vt absoluar; quia tunc excommunicatus non habet ius in re, cum iniuste prius sit sacramentorum participatio, & communione fidelium; sed habet ius ad rem.

DVBIVM X.

An pro labore in ministerio sacramentorum, vel aliorum spiritualium operum impenso, liceat pretium recipere.

Nota, duplices esse labores, & operas, quae in ministeriis spiritualibus impenduntur: alij sunt intrinseci, & per se, & necessario coniuncti illis, vt sunt labores necessarii requisiti ad baptizandum, faciendum sacrum, &c. Alia sunt per accidens, & extrinseci tantum coniuncti rebus spiritualibus, vt si vocetur quis ad faciendum sacrum in aliquo loco distante per vnam leucam, iter illius leuax est labor per accidens coniunctus sacro faciundo.

Sit conclusio. Licet quidam dicant, posse vendi talem laborem, licet per se coniunctus sit cum ministerio rerum spiritualium; at omnino reuendendum est, posse vendi laborem per accidens coniunctum, quia hic labor per se consideratus, est temporalis, & non, nisi per accidens, coniungitur rei spirituali: at non posse vendi absque simonia laborem per se, & intrinsece coniunctum rei spirituali, quia hic labor est pars necessaria rei ipsius spiritualis, & nullo modo separabilis ab ipsa, nec per se est appetibilis, & aestimabilis, nisi, vt est coniunctus rei spirituali. Item, quia vendere beneficium est simonia, quia annexum est officio diuino; sed magis annexum rei spirituali hic labor, cum ab illa non sit separabilis; at officium diuinum potest absque beneficio esse. Hinc

Inferitur, quod, sicut pro praedicatione, & labore ipsius non licet pretium recipere; ita nec pro studio ipsius, id est, pro studio requisito ad praedicandum. Ratio, quia hoc studium est per se necessarium ad praedicandum, & sic recipere pretium pro illo, esset recipere pro praedicatione.

Secundo inferitur, Cantores, & organa pulsanates, & etharoados, id est, chirimia, posse operas suas locare, licet id faciant in cultu diuino. Ratio, quia praecipuum, quod ab his queritur, est artificium canendi, & suauitas vocum, ac instrumentorum, quae temporalia sunt, per accidensque rei spirituali coniunguntur.

Tertio inferitur, quod, licet pauperes non possint pretium recipere pro orationibus suis; quia praecipuum, quod ibi queritur, est iunamen spirituale, & consequenter, nec pro labore per se coniuncto, & necessario ad illas: at possunt pretium recipere pro obligatione quotidie recitandi, vel eundi ad sacellum aliquod ad recitandum, vel recitandi quotidie ad ianuam.

Quarto inferitur, posse clericos obligantes se ad toties in mense, vel hebdomada, tali tempore, & tali loco celebrandum, locare pretio suas ope-

Th. Sanchez, Confil. moral. Tom. I.

ras, ac personae obligationem. Ratio, quia talis obligatio per accidens coniungitur actioni faciendi sacrum, nec ex ordinis susceptione obligatur sacerdos ad per accidens coniunctum.

Nota tamen, sacerdotem diarium, qui non per notabile tempus, sed ad horam, prout occurrit, qui ab eo petit Missam celebrandam, officium hoc exhibet, non posse has operas vendere. Ratio, quia is non plus temporis in facienda re diuina insinuat, quam id, quod ad eam peragendam exigitur per se: & ideo non est ab actione spirituali sciungendum, cum sit ei coniunctum, velut intrinseca eius mensura.

Quinto inferitur, quod, si quis vocetur, vt in fornem ducat noctem cum argo, licet debeat psalterium recitare, potest pretio vendere hunc laborem, quia est accidentarius.

DVBIVM XI.

An liceat ministris Ecclesiae recipere stipendium sustentationis pro ministerio rerum spiritualium, vt sacramentorum, praedicatione, & celebratione Missae, &c.

Primo dico, esse certum, & de fide, hoc esse licitum, & conforme perfectioni euangelicae: & licet famulus pro seruitio temporali, quod exhibet domino, recipiens stipendium sustentationis, non gratis, sed pretio, famulari dicatur; at in praesentiarum dicitur gratis dare spiritualia, vt distinguitur contra collationem pro pretio, quod solum praecipit Dominus; & stipendium illud sustentationis non est pretium: pretium enim commensurabile est cum re, cuius est pretium; at stipendium sustentationis datum ministranti spiritualia non est commensurabile cum ipsis rebus, nec cum labore ministris, sed tantum cum indigentia, & necessitate sustentationis corporis.

Nota, nomine sustentationis intelligi etiam necessaria ad statum decentem ministris, & ad subventionem eorum, quibus iure naturae subuenire tenetur, vt eorum, qui sub sua sunt cura; non enim mendicare debet, vt his subueniat.

Hinc fit, licere largiri sacerdoti suppellectilem valentem vnum argenteum, quae communis est elemosyna vnius Missae pro vna Missa hoc tempore in hac prouincia, quia datur vt sustentationis stipendium.

Secundo dico, quod, licet aliqui sentiant, ministros diuites non posse hoc stipendium sustentationis recipere, nisi proprium patrimonium in opera pia seruent, aut expendant; at omnino reuendendum est posse ministris, etiam ditissimos, licite tale stipendium recipere. Ratio, quia hoc stipendium debetur ministris, non ex misericordia, aut liberalitate, sed ex iustitia; alias non soluentes decimas non tenerentur restituere; iustitia tantum respicit aequalitatem rei ad rem, non autem alias condiciones subiecti, vel contrahentium.

Hinc fit, Religiones, etiam ditissimas, iuste recipere tale stipendium; at, perfectius facere non recipientes.

Secundo fit, quod minister Ecclesiasticus habens stipendium pro vno ministerio, potest pro alio aliud stipendium recipere, vt canonicus pro Missis voluntariis; si vero pro eo, pro quo habet

haber stipendium, recipiat aliud, apparetur est simonia; at verè non est, si non recipit ut premium, sed ut stipendium sustentationis; sed erit iniustitia, si recipit stipendium maius iusto, est iniustitia.

7 Tertiò fit, non esse peccatum libentius predicare, ubi maius est stipendium sustentationis; & renuere predicare, ubi nihil speratur dandum; licet possit aliquo modo hoc pertinere ad charitatis defectum, quo quis magis temporalem, quam spirituales profectum intendit.

8 Tertiò dico, quòd, licet aliqui sentiant, non licere ante spiritualium administrationem pactum inire circa sustentationis stipendium circa simoniam; alij verò dicant, id licere ministro pauperi non verò diuiti; at dicendum est hoc non esse prohibendum iure naturali, & diuino: at de iure Ecclesiastico est simonia tale pactum, siue minister sit diues, siue pauper: ius Ecclesiasticum iam per contrarium illum abrogatum est, & sic tale pactum est licitum, siue minister sit diues, siue pauper.

9 Hinc colliguntur due regulæ ad resoluendos multos casus de simonia. Prima est, quòd cum multis titulis possit temporale dari, dum spirituale recipitur, scilicet per modum sustentationis, vel liberalis doni ad gratiam referendam, vel in eundem, vel per modum elemosynæ, vel per modum reuerentiæ, & honestatis, id est, ob reuerentiam sacramenti, vel pro solutione obligationis legis, vel consuetudinis, nullus horum constituit simoniam, sed tantum, quando datur temporale pro spirituali, ut premium. Altera est, quòd, si ministrans spiritualia accipiat temporale, non detorquendo intentionem ad est, non cum intentione emendi, vel vendendi, sed dicendo, *Accipio hoc solum saltem communitè clericis probè accipere, non est simonia.*

10 Nota, esse cauendum scandalum; unde, licet fas sit inire pactum stipendij pro Missa, at de quantitate contendere vix circa scandalum fieri potest. Et similiter, quamuis pro audienda confessione liceat elemosynam gratis datam accipere; at de illa pacisci, sicut pro Missa, generaret scandalum.

11 An verò possit Episcopus taxare hoc stipendium, & præcipere, ne minus sit, dicam in tractatu de *Eucharistia*. Et in processione funerum, an possit ordinare, ut non fiat nisi tantum stipendium detur, dicam *infra lib. 1. 3.*

12 Secundo nota, posse clericos cogere laicos coram iudice, ut soluant stipendium hoc sustentationis: immò & id, quod ex consuetudine debetur illis, quando conuersatio non habuit initium violentum, ut per exactiones, sed ex populi deuotione fuit introducta.

13 Tertiò nota, quòd, licet Sacerdos regulariter minus bene faciat exigens stipendium ante spiritualium collationem; aliquando tamen bene facit, scilicet, si id faciat, ut seruet se indemnem, ut scilicet vitet lites, quas probabiliter timet ad recuperandum.

14 Tandem nota, clericos pessime facere, qui aduersus Monachorum iura extorsiones faciunt, ne quis sepelire eligat in monasterio nolentes cum pompa illum portare, &c. quia iniuste cogunt defunctorum voluntatem, quibus liberum est sepulturam eligere.

DVBIVM XII.

An sit simonia, si ministri spiritualium intendant stipendium sustentationis, tanquam finem principale, ita vt, illo cessante, nullo modo ministrarent, vt, si Canonici vadat ad choram principaliter propter distributiones.

Sit conclusio. Licet communis ferè omnium sententia dicat esse simoniam, quando stipendium intendit, ac finem principale; non tamen quando tantum intendit, ut mortuum, licet, eo cessante, non administraret: & sic concedit, Canonicum non potest interesse omnibus hostis, posse eas eligere, quibus copiosiores distributiones destinatae sunt; at verius est non esse simoniam, licet intendat vt finem principale illud stipendium, modò non intendat illum vt premium, sed vt stipendium sustentationis debitum. Ratio, quia hic non habet voluntatem emendi, vel vendendi, sed recipiendi, vt stipendium sustentationis; ergo. Immo nec id est peccatum mortale, sed veniale; quia hic tantum est peccatum graue ordinationis ad finem; at hæc non est peccatum mortale, sed veniale, quando finis non est mortale, at acceptus inordinatus temporalium non est mortale. Item, quia non est mortale principaliter facere factum ob vanam gloriam; ergo similiter, &c.

DVBIVM XIII.

An pro necessarijs mortuorum exequijs premium recipere sit simonia.

Dico primò, licere quidem pro illis stipendium sustentationis recipere, non autem premium sine simonia, quia spirituales sunt. At pro non necessarijs licet recipere premium, vt si curantes funus velint cum pompa magna ducere clericos corpus faciendo plures pausationes, seu moras cum tali cantu figurato in singulis, quòd tandu pulsantur cymbala, &c. Hæc enim pompa temporalis est, & per accidens coniuncta rei spirituali, & sic potest vendi.

Secundò dico, quòd lex hæc affirmans est licita, scilicet, vt, si quis offerat talem elemosynam, in eius funere talis processio fiat, quia est taxatio stipendij sustentationis; at lex negatiua, scilicet, nisi quis offerat talem summam, in eius funere processio non fiat, est illicita; minus tamen bene dicunt aliqui esse simoniam, quia non destinatur vt premium; sed est illicita, quia precludit viam, ne minori stipendio fiat, sicut materia de *Eucharistia*, dicam, non posse Episcopum statuere, ne Missæ minori stipendio celebrentur, nisi in casu, quo clerici cogentur à laicis varijs modis palliatim remittere partem elemosynæ destinatae, vel, si occurrerit lites, fraudes, & tyrannides; tunc enim possit Episcopus statuere, vt clerici nihil remitterent stipendij, vt bene *Cotidua lib. 1. quest. 4. Aragon 2. 2. quest. 87. artic. 3.* & patet, quia Trident. *sess. 24. cap. 12.* prohibet, remitti distributiones. Quæ etiam limitatio in hoc casu ponenda est, cum sit eadem ratio.

DVBIVM

DVBIVM XIV.

An pro loco sepulture premium dare sit simonia.

Primò dico, quòd locus, in quo nullus est sepultus, nec deputatus est per Episcopum ad sepulturas, nec alias est benedictus, sed tantum deputandas est ad sepulturas, est omnino profanus, & potest vendi: sicut & terra, in qua Ecclesia erigenda est, vendi potest: immò, etiam, secundum ius civile, locus, in quo aliquis est sepultus, consentiente domino, sit religiosus, at, secundum ius canonicum, non est talis, nec inuendibilis, nisi, quando autoritate Episcopi deputatus est ad fidelium sepulturas. Vnde proprie, & secundum ius canonicum, locus religiosus sepulture dicitur locus ille, in quo aliquis fidelis est sepultus, vel sepeliendus, siue sit terra, siue arca lapidea, siue aliud, quando autoritate Episcopi est ad fidelium sepulturas deputatus, etiam si nullus ibi sepultus sit.

2 Secundò dico, quòd talis locus sepulture, si ratione consecrationis plus vendatur, esset simonia iure naturali, & diuino; si verò ratione terre vendatur, quidam dicunt, non esse simoniam: quod intelligendum est de iure naturali, & diuino; at est simonia de iure ecclesiastico accipere premium pro loco necessario ad sepulturam, quia id prohibetur *cap. Abolenda, de sepulch. & cap. non factu, de simon.* & hoc in loci facti honorem: at licitum est accipere consuetaria stipendia pro tali loco sepulture, hoc enim non recipitur, vt sepulture premium, sed ad fabricam Ecclesiæ; decens enim est, vt defuncti, qui templum inhabitant, contribuant ad eius templi reparationem.

3 Tertiò dico, quòd licitum est accipere premium pro loco honoratiori sepulture: & sic, quò locus propinquior est summo altari, quia est honoratior, eo maius premium recipi potest. Ratio, quia venditur quid temporale, scilicet honor, vt pendet ex hominum estimatione, & per accidens rei spirituali coniungitur. Item, licitum est premium recipere pro perpetuo iure sepulchri; id est, pro obligatione, vt in tali loco nullus, præter emptorem, & successores, sepeliatur; quia hæc obligatio est quid temporale, & per accidens adiungitur rei spirituali, licet aliqui oppositum teneant.

Vltimò dico, quòd licet non habere sepulture dominium, quia loca religiosa nequeunt esse in alicuius dominio: at potest habere tale ius quo ad vsum pro se, & suis successoribus, vt nullus possit, eis inuiri ibi sepeliri, nisi in necessitate, at eo mortuo, & familia illius, potest aliis concedere vltus illius sepulture, quia mortuo habente vsum, vltus redit ad proprietarium. Et idem proferri dicendum est de capellis, quas conceditur alicui habere in Ecclesia.

DVBIVM XV.

An pro sacramentalibus, & vsu materiae sacrae premium recipere, sit simonia.

Primò dico, quòd, sicut pro actionibus Sacramentalibus, & laboribus per se illis annexis, est simonia premium recipere, sic dicendum proferri est de sacramentalibus, vt pro exorcismis, cate-

chismis, benedictionibus nubentium. Ratio, quia hæc benedictiones sunt spirituales, & a potestate spirituali procedunt, & ad finem spirituales ordinantur.

Secundò dico, quòd, sicut nec actio, quæ est de essentia Sacramenti, nec labor per se ad eam requisitus potest absque simonia vendi, sic nec vltus materiae sacrae per se requiritur ad eam, vt vltus olei in extrema vnctione, nec christianis, vltus vasum, & ornamentorum sacrorum in celebratione Missæ, non potest absque simonia vendi. Ratio, quia est intrinsecè annexus talis vltus ministerio Sacramenti.

Tertiò dico, quòd ipsa materia, non ratione consecrationis, potest vendi: vt potest vna Ecclesia alteri calicem vendere, vel locare: & oleum consecratum tantum vendere, quanti venditur similis olei quantitas non consecrata: licet quidam minus bene dicant, hoc esse simoniam. Imò & posset asportari christina de loco in locum vendendum ratione solius materiae. Ratio, quia ea materia est omnino temporalis.

Vnde reprobanda est regula, quam quidam ponunt, scilicet, quòd, quando aliquid est compositum ex spirituali, & temporali, si illud sit præcipua, & maior pars, non potest absque simonia vendi; scilicet, si temporale sit præcipua, & maior pars. Sed dicendum est, semper posse vendi illud temporale, quia nunquam mutat naturam in hoc tamen versatur differentia, quòd, quando principale illius est spirituale, non potest absolute vendi; quia, cum vniuersumque, cum absolute tractatur, & iudicatur, censetur tractari, & iudicari secundum suum principale, si absolute venderetur id in quo principale est spirituale, censetur spirituale vendi: bene potest vendi non absolute, sed ratione temporali annexi, ubi principale est temporale, potest absolute vendi; quia censetur vendi ratione principalis, scilicet temporalis.

Quartò dico, vasa sacra, & ornamenta sacra Ecclesiæ posse vendi ratione materiae pro necessitate Ecclesiæ, & pauperum; & pro redemptione captiuorum; ita tamen, vt, si vendantur alteri Ecclesiæ, vel Clerico, aut laico ad sacrum vsum, possunt integra vendi: si autem ad vsum profanum (quod etiam pro dicta necessitate est licitum) debent prius vestes sacrae dilacerari, ita, vt formam perdant, & vasa sacra confrangi, & consari, præmissa prius oratione ad Dominum; quia in superficie externa potius consistit consecratio, & vnctio; & sic, ne aliquid consecrationis ibi maneat, constantur.

Vltimò dico, quòd similiter res Ecclesiæ non possunt impignorari, sicut nec alienari, nisi pro dicta necessitate: & hæc necessitas non debet esse qualicumque, sed summa, scilicet ad subueniendum pauperibus, ne frigore, seu fame pereant; & ad redimendos captiuos, siue pauperes, siue captiui sint proprii parochiani, siue externi: quia in superfluo propria culpa in pauperem deueniunt. Non tamen possunt alienari, vel in pignus dari, seu pignori, aut hypothecæ obligari ad solvendam penam eorum, qui ob crimina carceri detentur, vt à carcere, quo iuste opprimuntur, liberentur. Immo nec pro redimendo à carcere detentus in eo ob debita, nisi debitorum ipsi, eorum parentes, vel filij ex carceris oppressionibus eme-

Y 4 alis

aliis perirent, à qua ob industriam à carcere soluti
 venisimiliter liberentur. Nec possunt etiam, vt ex
 pecunia, ac pretio à tritibus bene tamen possunt vendi,
 vel obligari hypothecæ, aut in pignus dari ad sub-
 lationem magnam famem eorum, qui publicis
 carceribus detinentur: vt hæc omnia latius docet
 Couarr. lib. 2. var. cap. 16. à num. 7. vsque ad finem ca-
 pituli. & eo num. 7. dicit hoc intelligi de hypothecæ
 speciali, secus de generali; & num. 8. dicit, quòd,
 licet res omnes ecclesiasticas tradi in pignus, &
 hypothecæ subiecti prohibuitur sit: at distinguere
 oportet inter res, quæ non deputantur ad altaris
 ministerium, nec ad cultus diuini celebrationem,
 vt domus, prata, vineæ, &c. & res, quæ ministerio,
 & cultui diuino sunt destinatae, vt vasa, vestimen-
 ta, calices, & alia altarium ornamenta: nam priores
 res alienari possunt, & pignori obligari ob
 utilitatem Ecclesie, præmissa canonica solemnitate,
 at postea non nisi ex summa necessitate,
 possunt alienari, nec in pignus tradi: & tunc prius
 incipiendum est ab his rebus, quæ tantum sunt be-
 nedictæ, non ab his, quæ sunt consecratæ; & n. 8.
 finem, quòd non possunt vasa, & ornamenta sacra
 vendi, aut pignori dari, vt pauperibus subuenia-
 tur, nisi vel ipsa vasa essent nimis pretiosa, & pos-
 set pauperum inopia, simul & cultus diuinus ho-
 nore, ac decore ex eorum pretio tolli, ac exhiberi,
 vel pauperes extrema paupertate laborarent: quod
 Prælatorum arbitrio est relinquendum; & num. 7.
 docet, pœnas contra alienantes, sicut obligantes
 hypothecæ res ecclesiasticas non incurri ante
 realem ipsarum traditionem, quia non dicitur res
 alienata, donec realis traditio facta fuerit. Vide
 de his alienationibus Syluest. Nauarr. lib. 3. consili-
 ti, de rebus Ecclesie non alien. consil. 6. & 7. & opus de
 alienat. rerum Ecclesie. Gutier. quæst. can. 6. 8. Couarr.
 lib. 2. var. cap. 16. & 17. & decretum nouissime edi-
 tum à Congregat. Concilij iussu Urbani VIII.
 die 16. Sept. 1624. circa alienationem bonorum
 regularium.

DVBIVM XVI.

An liceat munera alieni offerre, vt faciat ali-
 quod bonum, v. g. vt audiatur sacrum, intret in
 religionem, vel, vt desistat à malo, vel ne
 fornicetur.

DE hac re late dixi lib. 1. de matrim. disp. 39. sed
 nunc breuiter dico,
 Primò, sceruum esse, licere hæc offerre gratis per
 viam dispositionis ad reddendum ipsum beneuol-
 um, vt hæc velit facere: at donatio hæc simplex
 est, nec onus, nec obligationem faciendi indu-
 cens; quare, si alter non faciat, non tenetur resti-
 tuere; sicut licitum est munera offerre alicui ad
 habendum ipsum beneuolum, vt mihi mutuet, vel
 det beneficium, at alter acceptis muneribus licite
 potest id nolle.
 Secundo dico, quòd, si aliàs quis affectus sit ad
 talia opera, & impediatur paupertatis timore, vt,
 si renuit baptizari, quia cogetur restituere vsuras,
 vel non ingreditur Religionem, quia astrictus est
 ære alieno, fas est pecunias illi offerre ad auferen-
 dum obitaculum illud, quia hoc non est emere
 spiritualia, sed impedimenta remouere; & hoc
 etiam est certum.

Tertio dico, quòd, licet dubium sit, an liceat
 offerre munera ex pacto hæc faciendi, ita, vt alter
 accepto munere ad id maneat obligatus; & qui-
 dam dicant, id licere, quando inducitur ad neces-
 saria ad salutem, secus verò, quando ad volunta-
 ria, vt ad religionem; alij verò absolute, & gene-
 raliter id licere negent: at verius est, id absolute
 licere, etiam si detur ex pacto, & cum obligatione
 faciendi, modò non detur in pretium, vt dare mu-
 nera, vel nubere infideli hac lege, vt fiat Christia-
 na, & donare vitam infideli damnato ad mortem,
 si conuertatur; & promittere infideli libertatem,
 si conuertatur; & illis vestes, & equos, si frequen-
 ter fateantur, & communicent, vel legare alicui,
 si fiat Religiosus. Et, licet aliqui hoc limitent,
 quando finis prouocantur est bonum prouocati;
 secus verò quando intendit utilitatem tempora-
 lem propriam, vt, si dentur munera fratri à fratre,
 vt intret in religionem, vt vel sic succedat in ma-
 ioratu. At verius est, etiam in hoc casu, non esse
 simoniam, quia adhuc ea munera non offeruntur
 in pretium, sicut Canonicus, qui principaliter vadit
 ad choram propter distributiones, non est simo-
 niacus, si eas non accipiat in pretium, iuxta sus-
 pradiã.

DVBIVM XVII.

An sit simonia pretium recipere pro actibus pro-
 cedentibus à potestate spirituali, id est,
 pro vsu potestatis spiritualis.

SI prima conclusio, Simonia est pretium reci-
 pere pro operationibus spiritualibus, quas
 Episcopus, vel Papa, vt tales, faciunt per potesta-
 tem iurisdictionis spiritualis, vel ordinis, vt pro
 ministerio ordinum, dispensatione in voto, vel in
 lege aliqua Ecclesiastica, &c. Ratio, quia omnes
 hi actus procedunt à potestate spirituali gratis
 collata.

Hinc fit, quòd est simonia, si Episcopus reci-
 piat aliquid pro mercede degradationis; quia hic
 est actus procedens à potestate spirituali, & tan-
 tum potest ab Episcopo consecrato fieri: & pro
 labore intrinsece necessario ad ministerium rei
 spiritualis nequit pretium recipi, vt diximus su-
 pra: nec est aliqua tolerata consuetudo, vt per
 viam elemosynæ sustentationis aliquid pro his
 actibus recipiatur. Sic Nauarr. lib. 5. consil. 3. de
 simonia, conclus. 66.

An verò pro licentia docendi, vel, vt Princeps
 secularis dispense in lege sua, a pretium capere sit
 simonia, dixi supra dub. 5.

Secunda conclusio. Quomuis aliqui non om-
 nino approbent quomodo Papa, dum dispensat, in
 matrimonijs præsertim numeros capiat, at id tripli-
 ci via excusatur: non enim petit numeros pro dis-
 pensatione, sed altero ex tribus modis. Primò,
 quia Pontifex magnos sumptus habet, & sic ad
 sustentationem exigat. Secundò per modum pœ-
 næ, quam apponit eo, quòd à lege eximitur dis-
 pensatus, & ne alij facile dispensationes procu-
 rent. Tertio per modum commutationis, & com-
 positionis: sicut enim petenti commutationem
 voti licet vocem commutare in quandam elemo-
 synam, ita petenti dispensationem in lege, vel
 vinculo matrimonij, fas est vinculum illud com-
 mutare in aliquam pecuniarum elemosynam,
 quanta

quam summus Pontifex suis applicat sumptibus.
 Et licet Trid. sess. 24. cap. 6. & sess. 25. cap. 18. de refor-
 ma. iubeat, dispensationes gratis fieri; at leges
 Concilij non obligant Papam; & ita docet Nau.
 cap. si quando de rescript. excepti. 2. in consuet. opposi-
 tionum, num. 1. vbi dicit, quod compositiones, quæ
 sunt apud Apostolicam sedem applicando ali-
 qua temporalia ad aliqua opera pia, non sunt per
 viam contractus, & pretij rerum spiritualium, sed
 per viam cuiusdam penitentia, & gratiarum actio-
 nis. Et Ludou. Lopez 1. p. instr. uniu. cap. 301.
 fol. 922. pag. 2. vbi hæc dicit: Nuntius Papa aliquid
 accipiens pro his dispensationibus non censetur accipere
 in pretium dispensationis, sed in stipendium sustentationis
 pro se, & pro suis officialibus. Idem de Papa, & de
 Prelatis inferioribus, quando non habent victus
 decentiam, concedit Amil. verbo simonia, num. 44.
 Secus, inquit, de Episcopis habentibus vnde vi-
 uant secundum sui status decentiam; & Ludou.
 Lopez ibidem hoc negat licere Episcopis, sed te-
 netur, inquit, alere ministros ad hoc necessarios.
 Et Cardinalis Toletus dicit, non esse hoc totum
 in Prelatis inferioribus, quando habent sufficientes
 redditus ad sustentationem.

Hinc fit, non esse illicitum, vt pro maiori dis-
 pensatione maius pretium petatur, vt pro dispen-
 satione in secundo gradu, quam in tertio: quomuis
 enim hoc non saluetur ratione sustentationis; quia
 pro maiori dispensatione non eger curia maiori
 stipendio sustentationis: at hoc saluetur ratione
 commutationis, & pœnæ: quò enim maius est vin-
 culum, maior debet esse commutatio, vt contingit
 in voto. Sic docti iuniores.

Tertia conclusio. Qui obtinent dispensationes
 dantes pecuniam, nisi intendant dare vt pretium,
 non sunt simoniaci, nec peccant; quia, cum possit
 titulo iusto peti, ipsi dant bona fide, nec ad ipsos
 pertinet iudicare, an Prelati bene, vel male pe-
 tant. Sic docti recentiores.

Quarta conclusio. Simonia est, si Prelati pre-
 tio accepto vices suas committant alteri, vt ad
 absolendum à reſeratis, vel dispensandum, vel
 iudicandum, &c. Ratio, quia hæc communicatio
 est vsus suæ iurisdictionis spiritualis. Et similiter
 est simonia iurisdictionem spiritualem vendere,
 vel locare; at postea patochus ei, cui vendit fru-
 ctus, gratis committere vices suas.

Nota primò, quòd curato committenti vices
 suas licet pœfci, vt stipendium sustentationis,
 quòd sibi debeatur, sibi referatur, vt latius supra
 dub. 7.

Secundò nota, quòd, licet Prelato non liceat
 pretium accipere ab eo, cui committit vices suas,
 iam enim esset vendere, vel locare iurisdictionem
 spiritualem: at ij, qui inſeruiunt Prelato, vt Pro-
 episcopi, & Visitatores in executione sui mun-
 eris spiritualis possunt Episcopo locare suas ope-
 ras, pro illius pretium accipere. Ratio, quia labo-
 res sunt temporales, & per accidens annexi rei
 spirituali, Item, quia, si pro obligatione conio-
 nandi, vel faciendi sacra, licet pretium recipere, à
 fortiori obligatio ministrandi in officio Proepi-
 scopi.

Vltima conclusio. Vendere iurisdictionem om-
 nino temporalem potest esse aliud peccati genus,
 de quo dixi materia de accept. person. Ac non est si-
 moniaci verò iurisdictionis temporalis dependet ab
 ecclesiastica, quia scilicet Prelatus iurisdictionem

Ecclesiastica tam tribuit, esset simonia, quia tunc
 ea collatio iurisdictionis est actus procedens à
 potestate spirituali.

DVBIVM XVIII.

An liceat Episcopo pro visitatione Ecclesiarum
 sui Episcopatus accipere prouisiones statu-
 tas, quæ dicuntur manuales.

DE hoc quòd esset simonia pretium recipere pro
 visitatione; quia est actus iurisdictionis spi-
 ritualis; & similiter pro Ecclesiarum consecratio-
 ne, subditorum correptione: at licet ista iurisdictionis
 prouisionem recipere, non vt consecrationis,
 vel visitationis pretium, sed quasi debitum stipen-
 dium, ac iure pecuniosum; & hoc, licet propriam et
 uiratis, in qua testetur, Ecclesiam visitet. Vide quid
 Trid. sess. 24. cap. 3. de reform. circa hoc statuerit; &
 qualiter prohibet, etiam visitatores telameteronni
 ad vsus pios, aliquid accipere præter id, quod ex
 relictis pijs iure debetur; & Trid. in nouat. pœnas
 v. exigit. de cens. in 6. contra visitatores recipientes
 aliquid amplius quomodocumque oblatum: vbi
 glossa verbo volente, dicit, in illo textu paritari,
 quoad pœnas illius, exigere, vel à volente recipere,
 & verumtamen dicit glossa, & ibi Francus, quòd si
 modicum esculentum, vel poculentum recipiat,
 quòd non sit veniale, quòd aliquem moueat, vel
 donantem pauperiorem faciat, non est locus illi
 pœnæ; pœna autem ibi statuta est, vt teneatur res-
 tituere duplum infra mensem: alioquin ex tunc,
 scilicet transacto mense, est interdictus ingressus
 Ecclesie Patriarchis, Episcopis, & Archiepiscopis,
 inferioribus verò sunt suspensæ ab officio, & be-
 neficio, quouisque duplum restituant: nec eis re-
 missio partis prodest. Vbi glossa, verbo quisque, di-
 cit, quòd, facta restitutione, statim manent abso-
 luti, quia est suspensio temporalis.

Nota, aliquos limitare quòd possit procuratio
 recipi, quando Episcopatus non est pinguis: ve-
 rius est indistincte licere, quia ius indistincte con-
 cedit. Item limita, quando Episcopus per se visi-
 tat: quando enim visitat per alium, ille debet
 recipere prouisionem, vt dicit glossa dicto cap.
 exigit. verbo non imperio, vt habetur cap. si Episcopus,
 de offic. ordin. in 6.

Tandem nota, quòd si Ecclesia ob paupertatem
 nequeat dare prouisionem, Episcopus suis
 sumptibus consecrabit, & visitabit.

DVBIVM XIX.

An sit simonia accipere pretium pro
 collatione ordinum.

SI prima conclusio. Non est simonia de iure
 naturali, & diuino, si in collatione ordinum
 aliquid detur, non in pretium Ordinis, sed ad Epi-
 scopi sustentationem. Probat, quia in admini-
 stratione aliorum sacramentorum nulla est simo-
 niæ aliquid recipere in propriam sustentationem,
 etiam si Clerici sint distillati, ergo nec in hoc,
 cum non sit magis spirituale, quam reliqua. Sic
 D. Thom. 2. 2. quæst. 100. art. 2. ad 4. Nauarr. summa
 Lat. cap. 23. num. 102. verbo 11. Ludou. Lopez 1. p.
 instr. uniu. cap. 301. fol. 924. pag. 2. finem, & docti
 recentiores.

Secunda conclusio. Erit tamen simonia de iure Ecclesiastico, si Episcopus tale stipendium sustentationis pro Ordinum collatione recipiat, vel pro licentia dimissoria, vel testimonialibus, aut pro sigillo. Probat, quia in reuerentiam rei spiritualis, scilicet Ordinum, id prohibuit Episcopus Trid. sess. 21. c. 1. de reform. his verbis: *Nihil pro collatione quarumcumque ordinarum, etiam clericali tonsura, nec pro literis dimissoriis, aut testimonialibus, nec pro sigillo, nec alia quacumque de causa, etiam sponte oblatum, Episcopi, et alij Ordinum collatores, aut eorum ministri, quousi praxem accipiant: & qui secus fecerint, tam dantes, quam accipientes, panam a iure infliguntur, si ipsi incurrant.* Et c. de simonia, c. c. sicut Episcopus. 1. q. 1. ubi in utroque cap. expresse dicitur, nec Episcopum, nec ministros posse aliquid capere. Et, quod sit simonia de iure Ecclesiastico, tenet Ioan. And. cap. 1. de simonia, & ibi glossa marginalis, & ibi Ant. n. 7. referens Petrum Hispanum, Goffredum, & Laurentiam; licet hi Doctores non loquantur de Episcopo, sed de Notario, ac eodem tenore prohibetur ea capite Episcopo, & aliis ministris, & Notario.

Nota, quod in Tridentino nomine ministrorum non comprehenditur Notarius Episcopi; quia de Notario postea fit ibi sermo, & etiam dicitur c. 1. de simonia, & dicitur c. sicut Episcopus, tanquam distincta, ponuntur expresse ministri Episcopi, & Notarius; sic glossa ibi cap. de simonia, & ibi Panor. n. 2. Ant. n. 1. Host. ibi, & glossa dicitur c. sicut Episcopus, & ibi Hugo, & Turrec. n. 7. Sylu. Tabien. Ang. Rosel. itaq; citandi, dicunt, nomine notationum intelligi eos, qui concurrunt cum Episcopo ad ordinem conferendum, vt Archidiaconus, qui examinat, & vocat promouendos ad ordines; & qui respondet in seruitio, & qui legit Evangelium; sic in dicto decreto Trid. iude intelligantur nomine ministrorum Episcopi. Sic Manuel 2. tom. summa, c. 58. n. 10. Capua lib. 2. decis. 95. n. 59. & sic de omnibus his, si aliquid recipiant per viam sustentationis ab ordinandis, committunt simoniam; vt docent Armil. verbo simonia n. 32. Rosel. Simonia 1. n. 28. Ang. simonia 1. n. 28. Tab. verbo Simonia. q. 3. m. 34. & ibi Sylu. q. 7. dicitur 5. Sed hęc simonia, vt dixi, est de iure Ecclesiastico.

Sed an, post ordinem collatum, possint Episcopus, & ministri, aliquid recipere sponte oblatum? Quodam inuicem negant, quia in Trid. loco de eo expresse prohibetur etiam sponte oblatum recipere. At verius est, hoc licere, quia id expresse conceditur dicitur c. sicut Episcopus. 1. q. 1. & tenet ibi Turrec. sine Hugo, & Archid. ibi. Ant. c. 1. de simonia, n. 7. & ibi Innoc. & Host. & post. Trid. videntur expresse tenere Nau. summa Lat. c. 23. n. 102. vers. 11. & Ludou. Lopez 1. p. instr. noui, c. 59. fol. 92. q. pag. 2. sine, ubi dicitur, non esse hoc in foro conscientie simoniam. Et idem tenet Nau. cap. 2. Hisp. n. 68. Lat. num. 68. vers. 1. & Salzedo pract. Bernardi Diaz c. 91. incipienti, simoniaci, vers. 6. dicunt, quod ad hoc, quod sit locus penis Trid. d. sess. 23. cap. 1. oportet, vt datio pre cedat Ordinum collationem; ergo clare sentiunt, hoc non prohiberi ibi alijs incurtere penas, sic dant, quia in fine illius decreti expresse dicitur, quod contraveniens illi decreto, dando, vel accipiendo incurat penas; sic etiam tenet expresse Capua lib. 2. decis. cap. 95. num. 59.

Ex dictis fit, quod Episcopi titulares hanc si-

moniam committunt, si petant ab ordinandis pecunias, nec excusant eos, quod petant causa sustentationis, sed sustentationem ab Episcopo, cui deseruiunt, accipiant. Patet, quia in Trid. dicitur sess. 21. c. 1. & dicitur c. 1. de simonia, & dicitur cap. sicut Episcopus, omnino id interdicitur Episcopo; & in Trid. additur, etiam quousi praxem, & sponte oblatum. Sic Card. Tolerus lib. 9. summa, c. 88. Soto lib. 9. de iust. quest. 6. art. 1. paulo ante solutionem ad 1. & docti iuniores.

Nota tamen, excusari a simonia eos, qui olim debebant pecunias Episcopis titularibus in ordinum collatione; quia dabant non in pretium, sed pro sustentatione, & bona fide, videntes a Prælati exigi. Sic nonnulli docti recentiores.

D V B I V M X X.

An sit simonia, si Notary Episcoporum pretium recipiant pro literis testimonialibus Ordinum, dispensationum, & beneficiorum collationis, & pro scribendis literis dimissoriis.

Duplex est sententia. Prima dicit, esse simoniam, siue salarium habeat ab Episcopo, siue non. Probat, c. 1. de simonia, ubi sic dicitur: *simoniam non debet Episcopus manui, quam imponit, et minister, vel Notarius, in ordinatione eius vacem, vel calamus vendere.* Idem omnino habetur cap. sicut Episcopus. 1. q. 2. & reddit rationem Panor. c. 1. de simonia, quia, ubi principale debet esse gratuitum, omnia accessoria, & circumferentia debent esse gratuita. Secundo probatur, quia simonia est vendere spirituale, vel spirituale annexum, at tales literæ sunt quid annexum rei spirituali, siquidem de illarum iustitia, & valore, nequit cognoscere index secularis. Sic glossa d. c. 1. vers. vendere, & d. cap. sicut Episcopus, vers. calamus. Fauet Soto lib. 9. de iust. q. 6. art. 1. paulo ante solutionem ad 1. ubi absolute docet, pro literis testimonialibus nihil posse exigi. Et Nau. lib. 5. consil. str. 4. de simonia. consil. 7. & 13. ubi dicit, esse simoniam, si Notarius aliquid recipiat pro expeditione literarum beneficij, & probat ex textibus citatis, & secundo argumento factio pro hac sententia. Nec obstat (inquit) si allegetur collata consuetudo, quia in Trid. sess. 21. c. 1. de reform. opposita quæcumque consuetudo contraria etiam immemorialis.

Secunda sententia omnino tenenda docet, licet pro his recipere, quando Notarius aliunde non habet, ob hoc, salarium ab Episcopo. Vnde textus in contrarium adducti loquuntur de Notario habente salarium ob hoc munus. Nec obstat, quod hoc sit annexum rei spirituali; quia est per accidens, sicut labor cum di per leuicam ad faciendum sacrum per accidens adducitur rei spirituali, & sic est vendibilis. Sic tenent Turrec. d. dicitur sicut Episcopus. n. 7. & ibi Hugo. Felin. 1. de simonia, n. 1. & ibi Panor. n. 3. Anton. ibi n. 7. Host. & Innoc. ibi. Sylu. verbo simonia. q. 8. d. d. 5. & ibi Tabien. q. 34. n. 35. & ibi Armil. n. 32. Rosel. simonia 1. n. 24. Ang. simonia 1. n. 21. Capua lib. 2. decis. c. 95. n. 59. Nauarr. in omnibus summa c. 25. n. 54. Ludou. Lopez 1. p. instr. noui. cap. 59. fol. 92. q. pag. 1. Et idem dicunt Ludou. Lopez, & Turrec. ibi de literis testimonialibus beneficij; quia est eadem ratio; & iam Trident. sess. 21. cap. 1. de reform. approbauit hanc sententiam, statuens, posse Notarium reci-

pete

pere pro literis testimonialibus Ordinum, & literis dimissoriis, cum triplici conditione. Prima, modò in illo loco non viguerit antea consuetudo nihil pro illis accipiendi. Secunda, modò et nullum salarium sit constitutum pro eo officio exercendo. Tertia, vt pro singulis literis dimissoriis, aut testimonialibus decimam tantum partem vnus aut accipere possit nec Episcopo aliquod commodum ex Notarij emolumentis prouenire possit. Facit, quod Notarius Vilitatoris, ubi non habet salarium, potest accipere stipendium pro vilitatione. Nau. lib. 3. tit. de censibus, consil. 1. in vtraque editione. Francus c. 2. § procuratoris n. 3. de consil. in 6. Sed an liceat Notarijs pro alijs scripturis ad ordines, vt pro informatione de moribus, & vita, pretium recipere? videtur enim, quod non; quia Trident. tantum concedit pro literis dimissoriis, & testimonialibus, & exceptio firmat regulam in casibus non exceptis; prius enim præmissa, non posse pro quacumque causa dari dicendum est, posse, quia illa regula intelligitur, nisi alij sint similes casibus exceptis; at hic est similis, imò maior in eo ratio militat, vt bene Euerardus loco de ratione legis, num. 55. quia ex scriptura dimissoria, & testimonialibus sunt breuissimæ, & propinquiores sunt Ordini; infamatio continet longiorem scripturam, & remotior est Ordini; iustum est, vt illi consequatur stipendium, qui pro tempore suum commodare reperitur obsequium, cap. clarissimam 45. 2. quest. 2. Nec Notarius tenetur gratis scribere.

Nota primo, quod si Notarius salarium habeat pro talibus literis testimonialibus, & adhuc recipiat aliud stipendium ab ordinandis, ultra peccatum iniustitiæ est simonia non de iure naturali, quia hoc est quid temporale; sed de iure Ecclesiastico, quia id in reuerentiam rei spiritualis, scilicet ordinum, prohibetur in capitulo citatis; & sic tenent Petros Hispanus, Laurentius, & Goffredus, quos refert, & sequitur Anton. c. 1. de simonia n. 1. & glossa marginalis eodem cap. 1. Et quod sit simonia, licet non explicat quo iure, tenent etiam Arm. & Capua citati; & docti iuniores addunt, quod est simonia de iure Ecclesiastico, si Notarius aliquid recipiat pro talibus literis, nisi seruariis conditionibus, sub quibus id concedit Trident. loco citato.

Secundo nota, quod si supposita tali consuetudine, vt Notarij stipendium capiant ab ordinandis pro literis testimonialibus, excusantur Prælati, etiam diuites, non soluentes, ob hoc, stipendium Notariis. Ratio, quia iam consuetudo facit, vt aliunde tales ministri stipendium capiant: que consuetudo iusta est, & per Tridentinum approbata; ergo excusantur Prælati non dantes illis stipendium, alias duplex stipendium percepturi essent, Sic docti iuniores.

Tertio nota, quod si post susceptum Ordinem, & traditas literas testimoniales, si sponte sciens non plus debere, nec exactus a Notario, offerat ordinaris plus, quam debet Notario, non peccat Notarius recipiendo; quia id non prohibetur in Trident. & expresse conceditur cap. sicut Episcopus. 1. quest. 2. & tenet ibi Turrec. & Hugo, & Archid. ibi. Innoc. & Host. cap. 1. de simonia, & ibi Anton. num. 7. Salzedo pract. Bernard. Diaz. cap. 27. vers. Poterit. Alamitanus tract. de iusticia. in verbo Concilij, quæ dicitur cap. n. 26. Manuel 1. tome 2. summa,

cap. 58. num. 10. Nauarr. summa Lat. cap. 23. n. 102. vers. 11. Ludou. Lopez 1. p. instr. noui, cap. 59. fol. 92. q. pag. 2. sine, Capua lib. 2. decis. cap. 95. num. 59. Immo & antea licet recipere sic sponte oblatum, licet maiorem habeat mali speciem, Sic Turrec. Archid. Hugo ibi; & sic innotat Nau. & Ludou. Lopez; dicunt enim, non esse veram simoniam sic recipere, præsertim post susceptum Ordinem.

An verò pro sigillo Episcopi, & iudicis Ecclesiastici, liceat aliquid recipere, dicam dub. sequenti. An verò recipientes Notarij incurant excommunicationem, infra dub. 104.

Tandem quid dicendum sit, si Notarius plus recipiat pro literis testimonialibus de digniori ordine, quam de minus digno? Aliqui excusant hoc a simonia, quia ille seruit in digniori officio, & non est attendendum tantum, an plus, vel minus labore, sicut magis laborat facit canendo, quam sacerdos celebrando sacrum, & tamen hic iuste plus accipit, quia seruit in digniori officio; at alij absolute hoc damnant vt simoniam; & licet non explicent, quod sit de iure diuino, ac eorum ratio id probat, quia scilicet cum maior labor non sit in conficiendo iustitiam de minus digno ordine, illud plus accipitur ratione dignitatis maioris ordinis, quæ est quid spirituale. Sic tenent Armil. Sylu. Tabien. citati, & Nau. summa Lat. cap. 23. num. 102. vers. 11. & in omnibus summa cap. 25. num. 54. & ita mihi videtur.

D V B I V M X X I.

An sit simonia pretium recipere pro sententia iudicis, & testimonio testis, patrocino Advocati.

Primo dico, quod, licet aliqui teneant, esse simoniam, iudicem, etiam temporalem, & testem vendere iudicium, & testimonium verum, quia hæc spiritualia sunt, cum sint virtutis actus; at dicendum est, quod, quando iudex, & causa est temporalis, licet sit peccatum vendere iudicium, & testimonium, at non est simonia; quia obiectum simoniae est spirituale, quod est ordinis supernaturalis, vel ad illum ordinatum, vt constat ex supra dictis; at verò, quando, vel causa est spiritualis, licet iudex temporalis sit, vel iudex est Ecclesiasticus, licet causa temporalis sit, & quando testis restificatur verum in causa spirituali, est simonia pretium ob id accipere. Ratio, quando causa est spiritualis; quia talis sententia, & testimonium ordinatur ad comparandum rem spiritualem: at pretio comparare ad id viam, est simonia. Quando verò iudex est Ecclesiasticus, licet causa sit temporalis; quia tale iudicium est vfas spiritualis potestatis, que gratis accepta est; & sic est actus spiritualis ex parte principij. Quod tamen est limitandum, nisi fiat ad intendendum vexationem super iure iam quæsito, nam circa spiritualia licet redimere vexationem circa ius quæsitum.

Secundo dico, quod, licet aliqui dicat, esse etiam simoniam, quando testis est Ecclesiasticus, licet sit causa temporalis: at tenendum est oppositum, quia talis actus non procedit a potestate spirituali, nec versatur circa obiectum spirituale.

Hinc inferunt aliqui esse simoniam, si iudex Ecclesiasticus aliquid accipiat pro sigillo sui iudicij, nisi expensas certæ, & sigillationis, & Clericorum

ficorum ad hoc deputatorum, quia nihil aliud est, quam testimonium sui iudicii. Sic Sylva. Et idem, quando est causa spiritualis, *verbo summa, quæst. 9. d. 10. 9. Idem Armil. ibi, num. 32. Angel. simonia 3. num. 22. Tabiena verbo simonia, quæst. 34. num. 35. Turro. cap. sic Episcopum, 1. quæst. 2. n. 7. At contrarium tenent Durandus, & aliqui iuniores, quia hic sigillus non est magis spiritualis, quam sigillus Notarij, pro quo diximus *dub. præced.* posse aliquid recipi; & hoc est verius. Et licet prædicti iuniores teneant cum Durando ibi, non esse simoniam vendere iudicem Ecclesiasticum suam sententiam, at tenendum est, quod dixi, cum communi sententia.*

Ultimo dico, quod non est simonia, sed licitum, procuratorem pro sua procuratore, & causaticum pro suo parrochio, etiam in causa spirituali, pretium recipere; quia hoc administratur cause exteriori, at telus suus de substantia iudicii.

DVBIVM XXII.

An sit simonia dare, vel recipere pretium pro omissione alicuius actus spiritualis, ut pro non celebranda, non absolvendo, &c.

Dico, quod, licet aliqui affirmant, propter *cap. nemo, de simonia*; at tenendum est, non esse simoniam, nisi, quando talis omisio pertinet ad potestatem iurisdictionis, vel solius, vel simul cum potestate Ordinis, & est omisio autorizata; ut, si Episcopus, audita iudicialiter causa, non prius beneficio Clericis ob pecuniam, vel ob pecuniam, audita confessione, negat absolutionem. Ratio, quod in aliis casibus non sit simonia, quia talis negatio, vel omisio, nec est in se spiritualis, nec procedit à potestate spirituali, ut non celebrare, non audire confessionem. Quod autem in dicto casu sit simonia, ratio est, quia talis omisio pertinet ad potestatem spirituales, quia negatio absolutionis, audita confessione, nihil aliud est, quam retinere peccata, quod pertinet ad potestatem iurisdictionis confessoris.

Immo, quando omisio actus spiritualis non autorizata est voluntaria, id est, quando ille actus alius non erat debitus, sed voluntarius, non est peccatum mortale, si preter fiat; & potest esse, quod aliquando non sit veniale.

DVBIVM XXIII.

An sit simonia dare pretium pro ingressu in Religionem, vel in confraternitatem, id est, Cofradia.

Dico primò, quod certum est, simoniam esse, si daretur tanquam pretium ingressus: nam Religio est status spiritualis perfectionis, & institutum diuinitate, verò, si aliquid daretur pro sustentatione Monialis ingrediatur, quia scilicet monasterium tenetur ipsam alere, adhuc quidam dicunt esse simoniam; alij verò distinguunt, & dicunt, esse simoniam, si monasterium non sit pauper, sed dives. Quod adhuc quidam limitant, quod sit simonia tantum de iure Ecclesiastico. Alij verò dicunt in hoc casu non esse simoniam, sed peccatum avaritiæ; secus, si monasterium sit

pauper, quia nec erit simonia, nec peccatum; at verò dicendum est, nec esse simoniam, nec peccatum, licet monasterium sit distillatum, quia ius, & obligatio sustentandi est quid temporale, & per accidens annexum Religionis: nec nulla est culpa, quod vir distillatus petat ducem ab errore, ut ipsam sustentet.

Hinc fit, licitum esse, si propter devotionem, quam aliquis ostendit monasterio, in magnas ei dando elemosinas, facilius admittatur.

Secundò fit, non esse simoniam, si promittatur admissio in monasterium alicui, si talem artem didicerit, quia non est proprie conditio, sed est idem, quod, *admittimus te, si interim idoneus constitueris.* Et, licet aliqui hoc temperent, nisi habeatur intentio ad lucrum illius artis: at minus bene, quia ad illud lucrum non potest haberi intentio, nisi mediante idoneitate personæ, ad quam potest haberi intentio.

Tertiò fit, quod, si quis servari Religiosis propter promissionem sibi factam, quod ipsum recipiat, est simonia. Sic D. Anton. 2. p. 2. c. 1. cap. 3. §. 19. Sylvest. verbo simonia, quæst. 13. d. 10. s. ubi bene dicit, hoc esse verum, quando servitium illud esset, ut pretium ingressus, secus, quando, ut pretium vicus. Etiam alia ratione excusari potest, v. g. intendit aliquis religionem ingredi, & quia est ignotus, religio non vult illum admittere, nisi aliquibus diebus domi inferatur, ut religio experiat, an expediat illum recipere.

Quartò fit, quod, si timens non recipi dicit Abbati, *si tu recipis, omnia bona mea tradam monasterio*, est simonia, quando hoc offert, ut pretium admissionis; secus, quando simpliciter vult exprimere suam intentionem, scilicet transire ad religionem cum bonis. Sic Sylvest. & Anz. ibi; & utique addit, modo recipientes non recipiant principaliter ob pecuniam. At hoc dicitur, quia sentiunt ipsi, esse simoniam sic ad choram principaliter ob distributiones, ut dixi *dub. 12. supra.* At ibi hoc probatur, & sic dico, quod, licet principaliter attendant ad bona temporalia, & ad diuitias, quas habet, & quas forte monasterium hæreditabit, si tamen non attendant ad id tanquam ad pretium pro ingressu, non est simonia.

Quintò fit, quomodo possit excusari consuetudo, que reperitur in monasteriis Monialium accipiendi, præter dotem nuptiarum, quasdam portiones pecunie, que *propinas* vocant, v. g. singulis Monialibus dantur quatuor argenteæ, & una candela, idque præter dotem Nuptiarum, que datur ipsi monasterio. Hæc autem consuetudo nulla alia ratione mihi videtur posse à simonia excusari, nisi asserendo, dotem, que exigitur ad sustentationem Monialis, non consistere in indistinctibili; sed, sicut taxari potest fesscentis docari, ita etiam taxari potest fesscentis, & quinquaginta, distributis hoc modo, ut sexcenta applicentur communitati, seu monasterio, & alia quinquaginta distribuantur inter Moniales, singulis dando illos quatuor argenteos, & candellam, ut suis necessitatibus substantent.

Sextò fit, quod si, præter dotem sustentationis, amplius recipiant Moniales, vel quia Monialis est natus nobilis, vel deformis, vel alia infamia notata, vix possent à simonia excusari. Similiter, si pro suffragio, quod præstant Moniales

ad

ad admittendum, aliquid recipent, esse simoniam; vel, si recipiant amplius, quam necessariam dotem ad sustentationem.

Secundò dico, quod pretium dare, ut quis admittatur in aliquam confraternitatem, non est simonia; quia confraternitas non est Religio, sed Congregatio ad beneficendum. Immo est laudabile imponere aliquid ingressus pro sumptibus confraternitatis, & operibus piis.

De simonia in beneficijs in generali.

SUMMARY.

24. An sit simonia de iure humano vendere beneficia.
25. An omnis pactio, conditio, vel modus, si apponatur absque licentia Pontificis in collatione, vel remuneratione beneficij sit simonia.
26. An non tantum sit simonia conferre aliquid collectori rei spiritualis, ut beneficij pro collatione, sed etiam sit simonia conferre aliquid mediatori, si intercesserit, ut intercedat pro tali collatione.
27. An sit simonia, non tantum vendere beneficia, sed etiam actiones, de se ordinatas ad obtinendum beneficium.
28. An dare beneficijs pro aliquo commodatibus temporalijs, ut pro muneribus obsequio, sit simonia.
29. An sit simonia conferre beneficium propter matrem, vel matrem.
30. An sit simonia pretio redimere vacationem circa beneficium.
31. An possit quis redimere decimas ab infinito possessore, data pecunia.
32. An, quando sede vacante, electori Papa vellent eligere indignum, liceat pretio redimere hanc vacationem, & procurare ut dignus eligatur.
33. An, duobus litigantibus super aliquo beneficio, liceat pretium, vel pensionem alteri offerre, ut a lite desistat.
34. Quid sit simonia confidentialis, id est, in quibus casibus contrahatur.
35. An resignare beneficium in fauorem alterius cum reservatione pensionis, sit simonia.
36. An, cum renunciat quis beneficium, non per viam permutationis, sed per viam simplicis resignationis, possit illud resignare in fauorem tertij, id est, cum conditione, ut conferatur tali designata personæ, & non alij.
37. An commutare beneficium cum beneficio, sit simonia.
38. Quis sit superior, cuius autoritate debet fieri permutatio beneficiorum.
39. An possint inter se tractatum permutationis, vel alium facere, non omnino concludendo, sed referendo ad superiores beneplacitum, id est, si superior approbauerit.
40. An, quando permutatio sine culpa permutantis non tenet, ut quia alter non habebat ius in beneficio, vel ante permutationem obiit, possit alter propria autoritate redire ad suum beneficium, quod causa permutationis resignatur.
41. An, quando aliter permutatum beneficium alterum decepti altera aliquid illi pretij, au sit licet renudiare, l. c. de rescind. vendit.
42. An sit licitum permutare beneficium reservando aliquam pensionem.

Th. Sanchez Confil. moral. Tom. I.

43. An, quando aliqui resignent sua beneficia in monibus Prælati causa permutationis, liceat ea alijs, quam permutantibus, dare.

44. An in permutatione aliarum verorum spiritualium, que beneficia non sunt, commutatur simonia.

45. An sit licitum concedere pensiones super beneficijs.

46. An sit licitum vendere, & redimere pensiones.

47. An cum quis renunciat beneficio, recusat pensionem, possit simul, & unice tractari vendere illam pensionem eidem beneficiario, id est, pasci cum illo, quod ipse eam redimet certa summa pecunie.

DVBIVM XXIV.

An sit simonia de iure humano vendere beneficia.

Primò dico, quod, licet aliqui dicant, esse simoniam de iure humano; & alij dicant, esse de iure humano vendere beneficia simplicia; at de iure diuino vendere curata; & alij (specialiter de prestamentis dicant, quod eas vendere est simonia tantum de iure humano; at multò verius est, esse simoniam de iure naturali, & diuino, vendere quæcumque beneficia, & prestamentas; & sic tenendo hæc sententiam non possunt, etiam de licentia Papæ, vendi: quod consequenter posse concedunt, qui dicunt, esse simoniam de iure humano. Ratio, quia hæc omnia dantur titulo clericali, & sic solis Clericis, & pro ministerio clericali; sic obligant ad horas canonicas, & ius ad percipiendū decimas pro ministerio spirituali, quod ius est, beneficium habet de iure diuino naturali, licet, quoad quorundam, de iure Pontificio.

Secundò dico, quod potest ex causa grani Papa prius extinguere titulum spirituale, & officium, cui est annexum beneficium, & ius spirituale ad decimas; & deinde fructus iam demembratos potest operi seculari applicare, & vendere; quia talia beneficia sunt interpositio inuenta, si sunt simplicia; si autem sunt curata, vel Episcopatus, saltim, quoad quotam; sunt iure positivo inuenta; & hoc modo ius ad decimas potest competere laico, & Pontifices donarunt Regibus Hispaniæ tertias decimarum; non enim potest competere laico pro officio spirituali, at demembratum ab officio spirituali potest. Ex eodem modo, licet fundus præbendæ mancipatus vendi non possit cum illo Ecclesiastico titulo, ut scilicet clericali iure possit emens fructus percipere; at potest per Papam separari ab illo sacro titulo, & vendi, & sic Rex Hispaniæ potest vendere ius illud, quod habet ad tertias.

Tertiò dico, quod, quando præbenda non est annexa clericali muneri, sed alij officij, ut hospitalium seruitio, facillitè, æconomio, pro curatori, &c. est simonia de iure humano vendere; quia hæc officia non sunt vere spiritualia. Hoc tamen intelligitur, quando illa non sunt alia vera beneficia Ecclesiastica, sed aliqua stipendia separata ab omni officio, & titulo clericali; licet essent segregata ex decimarum comulo; secus quando essent vera beneficia ecclesiastica, que alijs dantur ratione tituli spiritualis, scilicet Clericis tantum, licet habeant etiam annexum officium temporale; hæc enim vendere esset simonia iure diuino.

Quartò dico, quod contractus in iure circa beneficia

Z

beneficia absque licentia Pontificis, & non est vera ratio pretij, est simonia iure tantum Ecclesiastico, quia non est vera venditio, cum nil temporale pretio estimabile ibi interueniat; ergo nulla est ibi simonia iure diuino vetita. Quia tamen ius Ecclesiasticum est, vt ex sequenti dub. patebit, in reuerentiam rei spiritualis interdixit omne pactum circa beneficia inritum absque Papae consensu, ideo est simonia iure Ecclesiastico.

5 Hinc fit, quod licet aliqui dicant, esse simoniam de iure naturali, & diuino commutari beneficia absque licentia Papae; at multo verius est, quod sit tantum de iure Ecclesiastico, quia ibi non interuenit vera ratio pretij, sed datur spirituale pro spirituali, & sic ex licentia Papae licite fit: quod secus esset, si esset simonia de iure diuino.

6 Secundo fit, quod renunciare beneficium cum reservatione pensionis, est simonia tantum de iure Ecclesiastico, & sine licentia Papae fiat. Ratio, quia ibi nil datur temporale, sed tantum renuncians non integre renunciat fructus beneficii, sed aliquos sibi retinetur.

7 Tertio fit, committi etiam simonia de solo iure Ecclesiastico, quoties in renunciatione beneficiorum inter sunt pacta iure tantum Ecclesiastico vetita. Sic Nauar. summa Lat. cap. 23. num. 100. Et idem dicendum est de simonia, quae committitur in confidentibus vetita per motum proprium Pij Quinti, de qua infra. Sic Medina lib. 1. summa, cap. 14. §. 20.

8 Quinto dico, quod licet quidam dicant, esse simoniam de iure diuino vendere commendatarias, maxime si sint D. Iohannis, id est, *lat. Encomienda*. Alij vero dicunt, esse tantum de iure Ecclesiastico, quia datur licet ob ritulum militiae temporalis; alij vero, esse peccatum mortale eas vendere, at non esse simoniam: at probat illud esse, esse simoniam de iure Ecclesiastico, & sic ex licentia Papae ex iusta causa posse vendi, & non posse, etiam ex licentia Papae, commutari cum beneficio. Victoria *relect. de simonia*, num. 4. Vide Alcocer lib. 13. *instit. moralium*, cap. 6. *quest. 3.*

D V B I V M XXV.

An omni pacto, conditio, vel modus, si apponatur absque licentia Pontificis in collatione, vel renunciatione beneficii, sit simonia.

1 HAc in re conuenit inter Doctores, quod potest annexi praebendae vacanti onus aliquod, modo sit honestum, & moderatum, vt onus docendi, cautions, &c. vt sic res transeat cum suo onere, quia tunc nullum mittit pactum inter dantem, & accipientem beneficium; sed transit res cum suo onere. Patet ex cap. *significatum, de praebend.* vbi glossa *vers. ita quod*, dicit, hoc esse absque dubio. Et idem tenet Innoc. *ibi in principio*, Innocentia *ibi num. 8* Panor. *ibi num. 7*. Cardin. *ibi num. 2. vers. sic*, *oppono quod non*. Butrio *ibi num. 10*. Host. *ibi n. 1. 2. 3.* Anchar. *ibi num. 5*. Goffredus, & Ioan. Andr. *ibi 1. 6. tit. 16. part. 1*. Henricus *cap. penult. de magistratum*. 13. Iohannes *summa confess. tit. de simon. quest. 4*. Syluest. *verbo simonia*, *quest. 16. dicto 4*. D. Thomas *4. dist. 13. quest. 3. art. 2. quest. 1. ad 5.* Nauar. *cap. quando*, *cap. 23. num. 54.*

Hoc autem potest facere Episcopus cum Capitulo, vt patet ex cap. *significatum*, & sic illud sumunt omnes Doctores citati super illud, & tenet Nauar. *cap. quando*, *cap. 23. num. 54*. Item Cardin. *ibi num. 1*. dicit, quod Praelatus interior Episcopo potest cum Capitulo apponere tale pactum, vel statutum; quia textus dicit, *Prapostus*. non tamen (inquit) omnino probatur *ibi*, quia illud statutum fuit confirmatum a Papa. Host. *ibi ante num. 1*. huc dicit, *hoc facere potuerunt. at licet non voluissent confirmatio hoc si mouet*. Et Ponor. *ibi num. 6*. dicit, quod hic Praepostus, & Capitulum non erant superiores; & ideo fuit necessaria licentia superioris; & sic petierunt confirmationem a Papa. Et sic tenet lex Patrice citata.

Requiritur etiam consensus patroni, si est beneficium iuris patronatus, vt dicimus *infra*, vbi de simonia in iure patronatus.

At graue dubium est, an possit apponi per pactum cum ipso Capellano, vel beneficiario; Et quidem, si est de re temporali, constat apud omnes, non posse; verum sit de re spirituali, dicit quidam, posse apponi, & probans, quia est commutatio spiritualis cum spirituali; & sic explicat *dist. cap. significatum*, & ad e. *quam pio 1. quest. 2. §. finalis, de pactis*, vbi a beneficiis remouetur omne pactum, dicitur intelligi de pacto rei turpis, vel temporalis. Sic Butrio *dist. cap. significatum, de praebend.* num. 10. Holtien. *ibi num. 1. 2. 3.* & ibi Goffredus, & Iohannes Andr. *sine Panormit. ibi sine*, & Host. *summa, tit. de magist. num. 7. §. 2. in fine a scholaribus*, *vers. quid si eo pacto*. Ad idem est Host. *cap. quastum, de verum permut.* vbi dicitur, omne pactum circa spiritualia est simoniam; & explicat, quando est pactum ad aliquid temporale dandum, vel sciendum, vel remittendum, & glossa *cap. quam pio 1. quest. 2. vers. pacto*. vbi explicat, quod non remouetur a spiritualibus, nisi pactio inhonesta.

Hinc inferunt aliqui, quod potest dari beneficium alicui cum pacto docendi, quia docere est quid spirituale. Sic Butrio *cap. penult. de magist.* & Ioan. Andr. Panorm. Host. *ibi*, & in *summa loco proxime citato*.

At dicendum est, quod omni pacto in beneficiis absque licentia Pontificis, & omni conditio, vel modus appositus est simonia, licet sit de re spirituali. Et ratio est, quia Ecclesia hoc prohibet in reuerentiam rei spiritualis, quia in his omnibus datur, vel relinquitur ipsi spirituale cum onere, vt fiat aliquid, quasi pro pretio rei spiritualis, vel causa principali immediata eam habendi; & sic id prohibetur *dist. cap. quam pio*, *ibi, dum tamen omnis absque pacto, annu esset contentio*, & *cap. fin. de pactis*, vbi sic dicitur, *In spiritualibus obituenda omni pacto, omnisque commutatio cessare debet*. vbi glossa *vers. cessare*, reddit rationem; quia huiusmodi pactio simoniam inducunt, & *cap. quastum, de verum permut.* simonia dicitur; *Commutationes praebendarum de iure fieri non possunt, praesertim cum pactioe praesens, quae circa spiritualia, vel connexa spiritualium labem continet semper simonia*. vbi glossa *vers. simonia*. Panormitan. *ibi*. Ancharan. *ibi num. 3*. Anton. *ibi num. 5*. dicitur, quod pacta super spiritualibus sunt simonica, quia haec liberaliter sunt conferenda non pactis. Et glossa *cap. si graues, de rescript. in 6. vers. a Romano*, & *7. quest. 1. c. pastoralis*, *vers.*

vers. gubernat. Panor. *cap. significati de elect. num. 5.* & *ibi in addit. Sapia*, *vers. in aliquo*. Francus *cap. 2. de elect. in 6. num. 4*. vbi omnes hi Doctores dicunt, solum Papam in collatione beneficiorum apponere posse conditiones absque simonia. Claret ergo loquuntur de conditionibus spiritualibus; nam (vt bene Panorm. *ibi dicit*) nec Papa, potest apponere conditiones, quae inducunt simoniam de iure diuino, quales sunt secundum omnes, conditiones temporales. Idem glossa *cap. significatum, de praebend. vers. itaque*; vbi, postquam dicit, aliquos dicere posse beneficium dari cum pacto spirituali, paulo inferius subiicit, *Haec vera essent, nisi oblatet simonia*. Ad idem est Innoc. *ee cap. significatum, in intro*; vbi, quatuor pactum, quod ibi apponitur, esset spirituale, quia erat celebrandi de tali Sancto, dicit haec, *excusantur a simonia, quia sunt statutum*. Quod idem docent Innocentia *ibi num. 8*. Cardin. *ibi num. 2. vers. oppono quod non*, & eodem modo saluant illud D. Thom. *4. dist. 25. quest. 3. artic. 2. quest. 1. ad 5.* & Syluest. *verbo simonia, quest. 16. dicto 4*. Idem tenet Nauar. *in omnibus summa, cap. 23. num. 100. vers. 2. vbi haec dicit*, *Simonia est facere collationem, renunciationem, vel recipere fallis beneficiorum, cum conditionibus, modo, vel pacto in aliquo licito*, & etiam in his nisi ab Ecclesia prohiberentur; & *cap. si quando, de rescript. excepta 2*. vbi haec dicit, *omni beneficii renunciatio cum condicione, modo, vel pacto est simonica*. & *lib. 5. consil. tit. 3. de simon. consil. 4*. vbi haec dicit, *Omne pactum esset renunciationem, collationem, & permutationem simoniam*, & *caus. 20. num. 1*. haec dicit, *Omni pactum, & omni modus, & conditio, quae iure non inest, adiecta collationi beneficii, facit eam simoniam*, & glossa *cap. dilecto, de praebend. vers. significat*, vbi haec dicit, *Simonia est, qui non resignat beneficium pure, & sine aliquo condicione, & glossa cap. andum, de praebend. in 6. vers. libere*. vbi haec dicit, *In beneficii non habet locum conditio aliqua, vel pactum*, & Rebuff. *de pacific. possit. num. 138*. haec dicit, *Omni conuentio in spiritualibus est simonia*, & *num. 187. vers. 4*. haec dicit, *Beneficium pure conferri debet, & non sub condicione, nec cum pacto, aliquo est simonia*. & Mandosius *de signatura graue, rit. permutationes, sine*, vbi haec dicit, *Omni pacto, & conuentio in spiritualibus, vel illi annexi, est simonica*.

Nota primo, quod aliqui limitant hanc sententiam, nisi pactum tale sit, per quod tantum remittitur aliquid alteri, nec commodum applicatur illi. v. g. si debitum remitteretur alicui, vt conferret beneficium, esset simonia, quia per illam remissionem debiti applicatur commodum illi; si vero per remissionem commodum non applicaretur parti, non esset simonia; vt, si quis daret beneficium, vel praesentaret cum pacto, vt non apponeret exceptionem declinatoriam fori conferenti, quia in hoc casu remittere non est dare. Sic Felin. *cap. veniens, et 1. de testib. & attestat. num. 2. vers. hoc autem*, & videtur ibi tenere Panorm. *num. 6*, & tenet Capua *lib. 2. decis. cap. 95. num. 22*. sed male Felin. refert Bartolum.

2 Ac omnino dicendum est contrarium, scilicet, adhuc esse simoniam. Patet primo, quia est pretio estimabile, quod ille non apponat exceptionem declinatoriam. Secundo, quia id est quid temporale. Tertio ex communi axiomate: *Quod*

in temporalibus est, vltura, est in spiritualibus simonia. At mutuum dare, ne alter apponat exceptionem, est vltura. Quarto, quia commodum inde sequitur conferenti beneficium, scilicet vitare litem. Sic tenet Nauar. *lib. 4. consilior. tit. 3. de simonia, consil. 19. num. 1*.

Secundo nota, limitandam esse hanc conclusionem, nisi apponatur conditio, quae iure inest, & eo modo, quo inest, vt, si Episcopus habenti beneficium curatum, conferat aliud curatum ea condicione, vt relinquet primum, non erit simonia; quia illa conditio de iure inest, cum non possit aliquis duo beneficia curata obtinere. Si autem beneficia essent comparabilia (vt si vtrumque esset tenne, & non sufficiens ad decemum sustentationem) esset simonia conferre alicui beneficium ea condicione, vt resignaret aliud, quod habet, quia illa conditio, non inest iure, cum beneficia sint comparabilia; atque ita, vt illa conditio excuseret a simonia, debent esse beneficia incompatibilia, quia tunc ipso iure inest illa conditio, vt alterum renunciet. Similiter esset simonia, si quis suam capellaniam, aut beneficium alteri conferret, ea condicione, vt, cum aliud obtinuerit, illud sibi reddat; quia, licet iure inest conditio, quod illud renunciet, si est incompatible cum alio, non tamen est de iure vt illud renunciet in illius fauorem, qui illud sibi dedit. At non est simonia, sed licitum conferre alicui commendam, adiecto modo, & condicione, vt soluat quadraginta aureos, quos ex ordinis statuto tenetur soluere quisquis cum commendam habuerit. Similiter excusari potest a simonia, si Episcopus conferat beneficium alicui ea condicione, vt, cum ipse aliquid pinguis illi contulerit, primum liberet renunciet in manibus ipsius Episcopi, vt illud conferat cui placuerit; id enim licite fieri potest, primo, quia illa conditio est secundum ius commune, secundum quod nullus potest habere duo beneficia, etiam simplicia, quorum alterum sit pingue, id est, sufficiens ad congruam sustentationem. Secundo potest excusari, quia illa est quasi permutatio beneficiorum, quae auctoritate Praelati licite fieri potest. Tertio, quia causa permutationis potest quis renunciare cum tali condicione, vt supra dixi. Et hanc causam a simonia excusant Cordub. *summa, quest. 30*. Ludouic. Lopez *1. part. instrum. num. cap. 307. sine*, & Manuel *2. teno summa, cap. 60. num. 4*. Inno. & Rex ex privilegio Papae potest hac condicione ad beneficium praesentare aliquem, vt scilicet, cum acquiserit aliud, renunciet primum in fauorem eius, quem Rex voluerit. Ex dictis

Inferitur primo, quod non potest conferri beneficium alicui ea condicione, vt doceat, sed, si vacante aliqua praebenda statuat, quod illud onus sit illi praebendae annexum, est licitum, vt probatur in principio huius dubij. Sic contra Doctores citatos tenet glossa *cap. penult. de magist. vers. Praebenda*, & ibi Henricus *num. 15*. Ioan. *summa Confess. tit. de simon. quest. 4*. & quod ita fit, colligitur etiam ex omnibus Doctoribus citatis, dicentibus, omne pactum inducere simoniam. Et quod tale pactum fit simoniosum, tenet etiam dicens, grauior etiam apponitur, dicentes Nauar. *summa Lat. cap. 23. num. 100.*

Victoria relecti. de simonia 1. part. num. 6. Soto lib. 9. de iust. quest. 5. art. 1. vers. ex hoc fit; & etiam patet, quia docere est temporale, & pretio vendibile, vt dixi supra dub. 4.

11. Secundo inferitur, quod si permutans beneficium, vel renuncians in fauorem alicuius cum reservatione pensionis, conueniat cum ipso, vt soluat bullas pensionis, vel bullas vtriusque beneficii, etiam si beneficium hoc petitis sit pinguis, vel quod soluat ex fructibus beneficii, quod alter recipit a me, qui id peto, est simonia, quia apponitur pactum, quod natura sua non inest; vniuersique enim tenetur soluere bullas, scilicet beneficii sui, quod recipit, & pensionis, quam recipit. Sic tenet Nauarr. in quodam omnino simili lib. 5. consil. titul. 3. de simonia, consil. 5. vbi dicit, quod, si Petrus renunciat beneficium in fauorem Pauli cum reservatione pensionis, si Paulus soluat compositionem, que soluitur pro reservatione pensionis, est simonia: & expressè tenet Nauarr. in consil. nouo, eodem titulo, de simonia, consil. 50. gloss. cap. super hoc, de remiss. vers. penitus. Felin. cap. dilectum et 1. de simon. & docti iuniores.

12. Tertio inferitur, quid dicendum sit in hoc casu, an scilicet liceat Papa, vel Episcopo ante, vel quando beneficium confert, referuare aliquos fructus absque simonia. Dicendum enim est, quod Papa, antequam beneficium conferat, potest lege aliqua ordinare, vt aliquid subtrahatur de fructibus beneficii ex causa iusta, vt ad suam sustentationem, vel ad alios pios vsus. Et similiter, quando confert beneficium, potest ex iusta causa sibi referuare partem fructuum. Immo & post collationem beneficii id potest facere, etiam sine consensu beneficiarii, ex causa iusta; si vero absque causa iusta tempore collationis id faceret, esset simonia: cum enim nulla sit causa, conferretur vendere beneficia. Similiter Episcopus, licet pensionem non possit constituere, & ante collationem beneficii potest retinere fructus beneficii ad tempus pro causa iusta, & necessaria; & similiter potest ex iusta causa retinere fructus vacantes beneficii: est autem iusta causa, vt pro vsu laudabili, vt pro solutione debitorum contractorum nomine Ecclesie, & non nomine privato. At in ipsa collatione beneficii non potest, sed esset simonia, si conueniret cum eo, cui confertur beneficium, vt daret aliquid ex fructibus.

13. Hinc excusatur statutum, quod in Hispania, & aliquibus in prouincijs viget, vt Papa denetur annare, id est, dimidiari fructus beneficii a principio temporis, quo aliquis acquisiuit beneficium, vsque ad certum tempus. Hinc etiam non sunt simoniaci dantes primos fructus in curia, & soluentes taxas bullarum, & extorram, secundum stylum curie. Ratio, quia hæc non conferuntur in pretium spirituum, sed pro necessitate curie, & ministrorum eius, volente Pontifice.

14. Hinc etiam excusatur, quod recipit Papa ob ingressus, vel coadiutorias: non enim in pretium recipit, sed in quandam honestam sustentationem dignitatis Apostolice. Sic Nauarr. cap. si quando, de rescript. except. 20. num. 9. & dicit n. 11. ea conditione, saltem tacita, impetrati, vt, si in vita Papæ concedentis non habuerint effectum,

possint per successorem reuocari; & non, vt etiam dicit, posse eundem, qui concessit, ex iusta causa reuocare: quod idem omnino reperit except. 21. in consuetudine oppositorum num. 1. vbi addit, quod compositiones, que sunt apud sedem Apostolicam applicando aliqua temporalia ad aliqua opera pia, non sunt per viam contractus, & pretij rerum spiritualium, sed per viam cuiusdam penitentie, & gratiarum actionis, que impletur nullam aliam obligationem inducunt inter componentem, & compositum, quam alia obsequia, & elemosynæ: vnde potest successor reuocare, quia ea compositio personam Papæ respicit non successoris; immo potest idem Papa ex iusta causa reuocare.

Quarto inferitur, quid dicendum de statuto, vel consuetudine, vt, cum sit electio ad beneficium, vel beneficii possessio traditur, aliquid largiatur notus beneficiarius: dicendum enim est, quod si conuertatur in priuatum voluntatem aliorum beneficiariorum, vt prandium, &c. est simonia: & sic damnatur cap. iacobus, de simon. & in Trid. sess. 24. c. 14. de reform. Si vero conuerti debeat in vltus pios, vt in fabricam, vel in alia opera pia, licet quidam dicant, licere, si tale onus imponatur præbendæ, secus si ipsi beneficiario; at verius est, licere tale statutum, & consuetudinem, & sic debere obseruari: & potest non tradi possessio præbendæ, donec soluiatur, quia id non recipitur in pretium beneficii, sed est vt modus, & conditio, & onus beneficio annexum. Immo, si que antiquitus solita erant capi pro vtilitate priuatum Canonicozum, non possunt modò capi etiam ad opera pia.

Hinc consuetudo Ecclesiarum tam cathedralium, quam collegiatorum, & parochialium, vt noui residentes non lucrentur fructus primi, secundum, vel aliorum annorum, vel certam partem eorum; sed, quod ceteris antiquioribus accrescant, est iam reuocato, etiam si sit immemorialis, vel etiam statutum per motum proprium Sij. Quinti anni 1570. in declarationem decreti editi Trident. latum, in quo præcipit, vt statim noui residentes lucrentur omnes fructus. Sic Gutierrez, quest. canon. cap. 29. num. 29. & dicit, sic conclusum fuisse, agitata lite super hoc. Et dicit num. 30. quod in illa Ecclesia Ciuitatis est consuetudo immemorialis, quod noui residentes non lucrentur fructus primi anni, sed accrescant antiquis, at post eorum obitum totidem fructus ipsi referuantur pro solutione debitorum, & funeralium; & cum multi viri docti hoc damnarent, consultus de hoc Papa remisit rem ad Cardinales, qui declarauerunt, esse licitam, quia, quod differret, non auferretur; & sic dicit, hoc esse obseruatum.

Quinto inferitur, esse simoniam, cum quis renunciat beneficium suum in fauorem alicuius, vt ille, vel alius renouet illud, vel aliud in fauorem alicuius, vel suffragatur quippiam alicui in aliqua electione ad beneficium, vt ille suffragetur in altera: vel renunciat beneficium suum simpliciter, vt alius sibi impetret aliud ab Episcopo, vel ab alio collatore: vel, si Episcopus conferat alicui beneficium ea lege, vt postea resignet: vel si promittatur beneficium pro voce electionis, vel pro electione non impedienda. Similiter est simonia, dicere: non placebit michi de tali, nisi placeat tibi de tali. Sic Rebuffus de pacif. possess. num.

num. 18. Syluest. verbo simonia, quest. 13. dist. 4. Ang. Simonia 3. num. 23. Addunt tamen Syluest. ibi, & Angel. num. 3. quod, si esset consuetudo, vt, exaudito vno, alter exaudiretur, possent petere seuari eam consuetudinem: argum. cap. quia igitur 63. dist. 6. cap. cum simon. de consil.

18. Sexto inferitur, esse simoniam, quando plures electi habentes presentiam ad duo beneficia conueniunt, vt pro nullo alio suffragium ferant, nisi pro se ipsis, donec omnes obtinerint ea beneficia. Sic Nauarr. lib. 5. consil. tit. 3. de simon. consil. 21.

19. Septimo inferitur, quod, si quis sponsonem faciat cum Episcopo centum annorum, quod non confert tale beneficium, & Episcopus, vt doctores, confert, vt que est simoniacus. Sic Nauarr. summa Lat. cap. 25. num. 105. Caput lib. 2. de off. cap. 95. num. 24.

20. Octauo inferitur, quod, si duo se opponant beneficio, & alter velit alteri opponere defectum verum, licet improbabilem, vt irregularitatem occultam, si pretio, vel pecunia promissa, vel pensione promissa conueniat, vt non apponatur, est simonia. Sic Nauarr. lib. 5. consil. titul. 3. de simon. consil. 3. Manuel 2. tom. summe, cap. 65. num. 8.

21. Nono inferitur, quid dicendum sit in hoc casu: Petrus inuit pactum cum aliquo, scilicet Paulo, vt fauere illi ad obtinendum beneficium, & promittit. Et consentitur constitutioni pensionis super illud; fuit illi Paulus, & sic obtinuit Petrus beneficium, quo obtento, noluit Petrus consentire pensioni, sed promittit, se illi opem laturum, vt obtineret aliud beneficium; & sic opem tulit, qua mediante, Paulus obtinuit, dicendum enim est, in primo casu esse simoniam, incompletam tamen, quia premissum est aliquid pro fauore ad beneficium, at alter non impleuit promissum, & sic ex parte eius fuit incompletum: at in secundo casu nulla fuit simonia, quia pro ope in beneficio nil temporale datum est, nec remissum: nam promissio illa de constituenda pensione super beneficio, cum fuerit simoniaca, fuit nullius valoris; & sic non est remissum aliquid debitum legale, seu ex iustitia, sed tantum debitum antidotalè, id est, ex honestate, & gratitudine, cuius debiti remissio non inducit simoniam. Sic Nauarr. lib. 5. consil. titul. 3. de simon. consil. 42.

22. Decimo inferitur, quid dicendum sit in hoc casu. Quidam petiit a patrono, vt illum presentaret ad dignitatem, & quod facilius eam obtineret, obtulit, se relicturum beneficium simplex in manibus ordinarij, vt illud conferret, eci vellet. Nauarr. lib. 5. consil. titul. 3. de simon. consil. 33. dicit, in conscientia non esse simoniam, quia id non obtulit, vt pretium, nec vt causam principalem, sed impulsiuam, vt qui feruit Episcopo, sperans ab ipso beneficium. Idem Manuel 2. tom. cap. 64. num. 4. Similiter dicit Nauarr. ibi consil. 72. non esse simoniacum in foro conscientie Episcopum, qui, cum contulit cuidam beneficium eo pacto inuito, vt alter solueret quasdam impensas in ille ad priuandum eo possessore, quando talis solutio non fuit causa principalis dandi, immò, ea non facta, nihilominus daret illi beneficium.

23. Vndecimo inferitur, quod, si duo conueniant, Th. Sanchez. Confil. moral. Tom. 1.

vt alter resignet beneficium in fauorem alterius, modò consentiat tante pensioni de licentia Papæ, at conuenit inter illos, vt exprimat maiorem valorem beneficii, quam vt vera est, vt Pontifex tante pensioni consentiat (scilicet enim verum valorem, non admitteret tam amplam pensionem) sunt simoniaci. Primò, quia conuenit inter eos de admittenda, & soluenda pensione, pro beneficii resignatione inualide posita, & sine legitima Papæ licentia, cum ea licentia sit subreptitia, & sic perinde sit, ac si non esset habita. Secundo, quia re vera alter non resignasset beneficium, nisi eo pacto inuito de mendacio dicendo, vt sic obtineretur maior pensio, que quid temporale est. Tertio, quia, si daret beneficium alicui, vt falso resisteret, tunc esse consanguineum Petri, vt sic mihi aliquid legaret, simonia esset. Sic concludit Nauarr. lib. 5. consil. tit. 3. de simon. consil. 75. vbi dicit, secus esse, si solum mendacium, solaque expressio falsi valoris sine conuentione inter partes promissa interuenisset. Et sic explicandos esse ipsemet Nauarr. ibi consil. 74. quod est immediate præcedens, vbi dixerat non esse simoniam.

DUBIUM XXVI.

An non tantum sit simonia conferre aliquid collatori rei spiritualis, vt beneficii, pro collatione, sed etiam sit simonia conferre aliquid mediatori, seu intercessori, vt intercedat pro tali collatione.

Aliqui censent non esse simoniam, sed esse peccatum mortale; quia est turpissima sollicitudo ad parandum beneficium, & sic non incurrite sic facientem parhas iuris, nec resistendi obligationem. Ratio, quia Episcopus gratis confert beneficium, nec alius dedit quidquam Episcopo, sed solum emittit sollicitudinem alterius, & non beneficium; & ad cap. presentium 1. quest. 5. vbi expressè videtur decreti oppositum, respondent, quod illa pecunia data est electoribus; textus enim dicit, quod Abbas dedit pecuniam vni Principum, quare, cum appeller illum vnum Principum, sequitur, quod habebat operam in electione. Sic tenuit, tanquam satis probabile, quidam doctus neotericus, & ab hac sententia non abhorret Soto lib. 9. de iust. quest. 7. art. 3. in fine coram; tantum enim dicit, quod licentia presentium opposita sententie: vnde videtur, probabilem reputare hanc; & Greg. Lopez vbi infra. l. 17. vers. Tenido, satis dubitat, quando non datur sit, quorum ministerio vitur Episcopus in conferendis his spiritualibus. Sit tamen

Prima conclusio. Simonia est, non tantum date collatori rei spiritualis, sed etiam date mediatoribus, seu intercessoribus, vt intercedant apud ipsum collatorem. Probatur ex cap. presentium, 1. quest. 5. vbi Urbanus II. damnat, vt simoniacum eum, qui dedit pecuniam cuidam, vt obtineret ab Episcopo ordines. Item, quia hic pecunia data parat viam ad spiritualia; & sic non dicitur gratis comparate, sed pretio. Hanc tenent Soto proxime citatus, Innoc. cap. inuon. de arat. & quest. num. 2. fine, & ibi Bellarmus, & ibi Puccio num. 8. Panor. ibi num. 3. Felin. cap. tanta, de simonia. Syluest. verbo simonia, q. 6. & q. 8. dist. 5. Art. ibi n. 9.

Aug. *simonia 3. m. n. 25. Rosel. simonia 1. m. n. 34. Nauar. summa Lat. cap. 23. num. 106. vers. ad 5. & non. 107. vers. ad 7. vers. ad 8. & vers. ad 9. & summa Hispan. cap. 25. num. 116. & lib. 5. consil. tit. 3. de simon. consil. 25. & 52. & tit. de sentent. excomm. consil. 46. & lib. 5. consil. tit. de probend. consil. 14. num. 2. & super exco. de d. d. & promiss. pro iust. vel gratia. num. 45. & lex 17. part. 1. sine. & in Gregor. Lopez vers. Fernando. & Humada super illa l. 17. glo. 5. referens Cardinalem. & Andream Siculum. Idem Gregor. Lopez referens Angel. eodem tit. 17. l. 5. glo. 2. Capua lib. 2. de off. cap. 96. num. 67. Beza casu 37. fol. 167. Ludouic. Lopez 1. part. instrum. num. cap. 307. fol. 976. pag. 1. & cap. 304. fol. 943. & sequenti. Manuel 1. summa. cap. 63. sine. Adrian. quodlib. 9. artic. littera C. & littera D. & Guillelmus. quem ibi refert D. Anton. 1. part. tit. 1. cap. 5. 6. 7. & docti iuniores.*

Nota primo, hoc intelligi, quando datur licet, ut sit mediator ad concedendum beneficium, scilicet, si det, ut sollicitor, & redeat ad memoriam, & pro labore merendo, & rediendo, non addendo preces. Sic Nauar. summa Lat. cap. 23. num. 106. vers. ad 5. & melius lib. 5. consil. tit. de sentent. excomm. consil. 46. Ludon. Lopez dist. fol. 943. sine. & sequenti. Adrianus supra.

Aduerte tamen, quod hoc stipendium debetur, sine obtineatur beneficium, sine non: & ad hoc etiam nihil interest, quod amicus, aut familiaris sit Episcopi, aut non sit, dummodo preces, aut intercessio non intendatur: que ita intendenda sunt precibus, & in pacificando quid dabitur, si beneficium obtineatur, & si, quod datur, est multo amplius, quam meretur mera sollicitudo, est manifestum vitium simoniae.

Secundo nota, quod Nauar. Lat. summa cap. 23. num. 106. vers. ad 5. etiam dicit, licet dare aliquid mediatori absque pacto tacito, vel expreso ad habendum ipsum beneficium, ut vel sic obtineat beneficium, modo non detur pro obtentione tanquam pro causa principali, sed secundaria. At dandum est, parum referre, quod sit causa principalis conferendi, ut obtineat mihi beneficium, modo non detur in pretium, nec interit pactum tacitum, nec expresum rogandi pro obtentione beneficii, ut constat ex iis, que habet supra dub. 11.

Tertio nota, quod non est illicitum pretium offerre, ut concedatur posse ingredi ad alloquendum Praetorem, & petendum ab eo beneficium; quia ingressus ille temporalis est, & per accidens, ac remota se habet ad beneficii obtentionem. Sic Guillelmus, Adrian. Angel. Arnul. Rosel. supra. Syluest. verbo simonia, quodlib. 3. dicto 5. D. Anton. supra.

Quarto nota, quod aliqui limitant conclusionem, ut intelligatur, quando datur pecunia intercessori, seu mediatori, cum eo, cui incumbit conferre beneficium, vel ad illud eligere, seu praesentare: & sic Doctores omnes citati in hoc casu loquuntur, quia tunc immediate, & proxime paratur via ad beneficium, & sic pretium videtur conferri pro beneficio, scilicet, si daretur pretium cuidam tercio, ut intercedat apud alterum, cui non incumbit conferre, nec eligere, nec praesentare, ut ille tercius obsecret, ut detur illi beneficium: hoc enim est licitum, & nullo modo est simonia, quia datur pro re merito

temporali, nec paratur via immediate, & proxime ad beneficium. Sic Gabriel Vazquez disputato casu Matrui: & alij iuniores dicunt, hoc esse probabile, licet sentiant, oppositum esse probabilius; & consequenter ad hanc sententiam dicunt, non esse simoniam, nec peccatum dare aliquid famulo auditoris, ut obsecret suum herum, ut me proponat Regi ad beneficium; quia auditores non praesentant ad beneficia, sed Rex, & eorum suffragium est tantum consultium, & sic non paratur via immediate ad beneficium; sed si daretur aliquid famulo Archiepiscopi Granatenis, ut precibus ab ipso Archiepiscopo obtineret, ut me praesentaret Regi ad beneficium illius Regni. Sic docti recentiores.

At, licet hoc probabile sit, probabilius tamen est oppositum, quia non potest negari, directe parari viam ad beneficium pretio, & sic emi beneficium. Et sic videtur clare tenere Nauar. lib. 5. consil. tit. de sentent. excomm. consil. 46. vbi dicit, esse simoniam dare pretium cuidam famulo ministro Papae, ut intercedat pro illo, ut obtineat beneficium. Ad idem est Nauar. lib. 5. consil. tit. 5. de simon. consil. 54. vbi dicit, quod volens se opponere beneficio, & promittens cuidam, se beneficium obtentum permutaturum cum illo, vel alio, si efficeret, ne alter se opponat, quod alter efficit, & sic obtinuit beneficium, est simoniacus, quia sustulit impedimentum, quod iuridice poterat opponi, & hoc promissio beneficio obtentum dando alteri per permutationem; at non fuit simonia completa, quia non permutauit beneficium. Ecce quomodo in vtroque casu loquitur Nauar. quando intercessio non est cum dante beneficio.

Secunda conclusio. Licet Sora vbi supra clare videtur sentire, esse simoniam de iure diuino dare pecuniam mediatori pro intercessione ad beneficium: sic enim probat esse simoniam, quia iure diuino tam diuino, quam receptio beneficii pro pretio, est simoniacas; at satis probabile est, esse tantum simoniam de iure humano; & forsitan hoc sentiant Doctores prima sententia, qui tenent hic non emitti beneficium, sed illa intercessio, quae videtur quod temporale. Sic tenet Nauar. lib. 5. consil. tit. 3. de simon. consil. 56. vers. 4. vbi haec dicit, *Attente iure diuino, simonia in beneficio tantum committitur, quando propter beneficium pecunia datur, vel promittitur. & non aliter: at inuenitur iure positivo per Exco. 2. de simon. committitur, cum datur pecunia pro collatione, electione, praesentatione, nominatione, fauore, intercessione, sine mediatione, & alij similibus actibus ad acquirendum dicitur, & in remuneratione, & priuatione, & alijs actibus ad perdendum dicitur.*

Hinc fit, quod licet aliqui dicant, quod in hac simonia, nempe, cum quis, pretio dato pro intercessione mediante tali intercessione, obtinuit beneficium, incurritur omnes poenae simoniae; & sic receptio beneficii est nulla, & alter tenetur restituere pretium, & incurrit excommunicationem vtriusque. Sic Nauar. lib. 5. consil. tit. 3. de simon. consil. 52. & summa Lat. cap. 25. num. 68. dicit, incurritur excommunicationem; & super exco. de d. d. pro iust. vel gratia. num. 45. & Sora vbi supra dicit, non valere receptionem, & Arnul. verbo simonia, num. 9. dicit, mediatorum non posse retinere

retinere pretium. At probabile est, non incurritur hic poenae, & sic valet collatio, nec alterum tenetur restituere pretium; ut docent Doctores prima sententiae, quia (ut dicitur infra) est satis probabile, per simoniam de iure humano, qualis est haec, non incurri has poenae. Nec obstat Exco. 2. de simonia, vbi excommunicatur mediator in simonia, quia hic intercessor non est mediator, non enim offert alicui pretium, ut conferatur beneficium, sed ipsemet est, qui simoniam contrahit, vendendo suas preces ad beneficium.

Aduerte tamen, quod, etiam sequendo sententiam horum Doctorum, qui asserunt, in hac simonia incurri poenae, intelligendum est, quando simonia deest causalitati, quia scilicet Episcopus fuit motor precibus illis, qui pretium ob preces acceptas dedit, quando eius preces nihil mouerunt ad conferendum beneficium: tunc, licet animo commissa sit simonia, quis tamen non est realis, & completa, cum non sit datum beneficium ex illa negotiatione, & pacto simoniacas, non incurrit illi poenae. Sic Nauar. in omnibus summis cap. 25. num. 113. Adrian. quodlib. 9. art. 3. paulo post principium, littera B. in paruis, fol. 192. Et hoc est, quod dicitur Card. & Andr. Siculus, quos refert, & sequitur Humada super 3. part. tit. 17. glo. 5. quod scilicet non est simonia, quando collator non moueretur mediata instantia. Facit etiam Innoc. cap. 1. de simon. num. 2. vbi dicit, quod, si quis obtinuerit ordinem, vel beneficium, alio dante pecuniam non ordinatori, non est simonia, si alius obtenturus erit. Facit, quod dicit Syluest. verbo simonia, quodlib. 3. sine, quod, si Episcopus factus est de dando beneficio ob pretium, & oblitus pacti postea pure contulit, non est simonia.

Es dicitur inferret solatio huius casus, an scilicet interueniat simonia in hoc casu. Petrus, & Paulus fecerunt contractum, quod, qui prior eorum obtineret beneficium, dabit alteri tertiam partem fructuum: postea Paulus intercessit pro Petro, & obtinuit illi beneficium, dicendum enim est, quod contractus prior de se licitus est, & sic pacificenter tenentur stare contractui. Probat, quia nulla malitia ibi interuenit, potest enim quis licite promittere alicui, si aliquando obtinuerit beneficium, dare quocumque tantam partem fructuum ad suam sustentationem: hoc enim non est constituitur pensio super beneficium; pensio enim transit ad succedentem in beneficio; obligatio autem haec non, sed solum est velle dare illi quocumque certam pecuniarum quantitatem ex re illius beneficii. Sic multi docti recentiores. Si vero contractus ille non fuit factus sincere, sed ad obligandum alterum ad procurandum illi beneficium, & sic de facto procurauit, & alter soluit partem fructuum promissam, est simonia manifeste iuxta dicta: & quidem si sola mente fuit tenentis, etiam mentalis, & sic nullo moueretur poenae; si vero fuit pactum explicitum, vel implicitum, quia scilicet intelligebatur illi, alterum alteri beneficium postea esse procuraturum, & ad hoc primum contractum facere, & negotiario, seu intercessio illa Pauli habuit effectum, quia scilicet virtute illius obtinuit alter beneficium, est simonia realis, & omnino completa: & an subiacet poenis simoniae iudicandum est ex dictis in hoc dubio, nam secundam vnam opinionem subiacet

secundum aliam vero, quam diximus esse probabilem, non subiacet, ac, quoniam contractus fuit simoniacas, manifestum est, alterum non teneri soluere partem illam fructuum, immo peccate soluendo, si tamen factio priori conuicta fuerit, & licite absque illa praua intentione, alter procurauerit alteri beneficium, sperans illud licitum non tanquam pretium suae intercessionis (sic enim esset simonia), sed sperans illud virtute prioris pacti, esse licitum, & similiter erit licitum, si quando factus est primus contractus, factus est sincere, & absque mala intentione, & simoniacas, Petrus habeat spem, quod Paulus bona intentione, & non simoniacas, sed tanquam verus amicus procurabit illi beneficium. At haec omnia suspitione sunt plena. Sic docti iuniores.

D V B I V M XXVII

An sit simonia non tantum vendere beneficia, sed etiam actiones de se ordinatas ad obtinendum beneficium.

Respondetur affirmative. Unde simonia est dare pretium pro resignatione, & vacatura beneficii, vel pro electione, vel confirmatione electionis, praesentatione, pro dando possessione beneficii, vel, si quis habet ius ad beneficium, & illud alteri vendit. Similiter est simonia renunciare expectatiuum, reuertam, seu regressum, aut quaesivum litteras Apollolicas de provisione illi beneficii faciendae ob pecuniam, vel ob pensionem, nisi hoc de pensione fieret auctoritate Papae.

D V B I V M XXVIII

An dare beneficium pro aliis commoditatibus temporalibus, ut pro munere, ob obsequio, sit simonia.

Si prima conclusio. Simonia est dare beneficium pro aliis commoditatibus temporalibus, que pecunia estimantur, & mensurantur, ut pro obsequio ex lubro, vel exhibendo, & vel, si quis det in dorem pro matrimonio, eandem consanguineo contractantis matrimonio.

Secunda conclusio. Dare spiritualia exigendo alias commoditates, que non mensurantur pecunia, id est, que non solent dari nec emi pro pecunia, non est simonia, ut dare beneficium ad conciliandam amicitiam, ac beneuolentiam alicuius.

Ex his inferret primo, quod, licet aliqui dicant, esse simoniam, si detur beneficium ad extorrandum se ab obligatione antidotali, seu, que extoritur tantum ex virtute gratitudinis, ut si Praetor det alicui beneficium, hoc expresse, quod calculatio sit in remuneracionem, & ad tollendam obligationem, quae ad antidotale debitum tenebatur. Sic Adrian. quodlib. 9. art. 3. littera D. fol. 193. in paruis. Barrio cap. 1. de arate, & qual. nom. 7. paulo ante vers. Item dicit, & ibi Innoc. num. 1. sine, & ibi Panorm. num. 3. Docui cap. ad nostram, de probat. num. 5. Angel. l. sed si lege. 3. consilium. de pret. heredit. At verius est, non esse simoniam, sed licitum, quia debitum antidotale non est propter debitum, nec pecunia estimabile.

Secundo inferret, quod, licet aliqui dicant, esse simoniam, & vltimam mutuum dare propter benefi-

ficiam, et verius est, non esse simoniam, quia mutuum non est pecunia estimabile; est tamen usura: & sic accipitur hoc modo beneficium, tenetur id resignare, quia acceptum per usuram est restituendum. Si tamen daretur beneficium pro obligatione mutandi, esset simonia, quia obligatio mutandi est pretio estimabilis.

5 Tertio inferitur, quod non est simonia, si Episcopus det beneficium intuitu consanguinitatis, quia gratis dat, nihilque accipit: & de hoc latius supra diximus, ubi de beneficiis.

6 Quarto inferitur, quod similians se sanctum, ut consequatur beneficium, non est simoniacus, quia nihil dat pro beneficio, immo nec tenetur id resignare.

7 Quinto inferitur, quod Episcopus, qui daret famulis beneficium in pretium servitij sibi per ipsos exhibiti, esset simoniacus, siue servitium sit honestum, siue inhonestum. Quod contingit, quando famulis vel non si soluit stipendium, vel soluit minus debito, quia satisfacit dando beneficium secus si det beneficium, non tanquam mercedem obsequij, quia scilicet alias soluit sufficiens stipendium famulis, licet motus talis servitio det beneficium. Et similiter servitio Episcopo, intendendo ut conferat beneficium, non tanquam pretium servitij, sed ex gratia, & benevolentia causata ex servitio, non est simonia. Et, licet aliqui limitent, modo non intendat servitio principaliter ob beneficium; ut verius est, etiam in hoc casu, non esse simoniam, si non, ut pretium, intendatur. Immo, licet valeat serapulosum sit, & suspicione simonia non careat, si quis servitio Episcopo gratis, eo quod sperat ab ipso beneficium; at, si non sperat ut mercedem servitij, sed gratis, & ex benevolentia, & gratitudine, licet principaliter speret beneficium, non est simonia.

8 Sexto inferitur, quod bene potest Episcopus recipere famulum promittens certum stipendium quotannis, donec provideat illi de beneficio, dummodo non fiat pactum, quod, recepto beneficio, seruet gratis.

9 Septimo inferitur, quod offerre dona, quae vocantur *munus a manu*, Episcopo tanquam pretium beneficii, est simonia; si vero offerantur ad conciliandam eius amicitiam, & benevolentiam absque pacto tacito, vel expresse, ut vel sic conferat beneficium, non est simonia, licet possit esse aliud peccatum. Et in hoc quod attinet ad forum conscientiae, ad hanc intentionem attendendum est; at in foro externo prelatum simonia ex quantitate doni, ex qualitate dantis, & recipientis, & ex tempore, quod dantur, & ex aliis coniecturis.

10 Licet examinatores iuxta decretum Tridentini, *si de rebus ad reformam cap. 18.* occasione examinis ad beneficia ante, nec post, possint aliquid accipere, aliqui tam ipsi, quam dantes, sunt simoniaci, quia absolvi nequeant, nisi dimissa beneficiis, quae quomodocumque antea obtinebant, & ad alia in posterum inhabiles reddantur; at possunt recipere salarium ex fructibus vacantis beneficii. Sed si fructus ad successorem non pertineat, salarium illis Episcopus solvat.

11 Octavo inferitur, quod dare beneficium propter motus a lingua, scilicet laudes, preces, adulationem, quando haec resoluuntur in pretium, est simonia; quod tunc contingit, quando ordinantur ad comparandam aliquam utilitatem pretio mi-

mabilem; ut, si quis conferret beneficium alicui ex lege, ut ipsum laudaret apud Regem, ut sic fiat a Rege Episcopus, vel ut intercedat pro eo, ut hoc consequatur. Si tamen laus, preces, & adulatio maneat in sua natura, nec resoluuntur in pretium, id est, non ordinentur ad acquistendum aliquid pretio estimabile, sed tantum coocurrunt per modum laudis, adulationis, vel precum, tunc in foro externo praesumitur simonia, si sunt carnales, & pro indigno; at in foro conscientiae non est simonia, etiam si Episcopus principaliter det beneficium ob tales laudes, adulationem, vel preces. Et, licet quidam hoc limitent, nisi haec deducantur in pactum (consent enim, esse simoniam dare beneficium, deducendo in pactum laudes, signa benevolentiae, ut, quod se affabilem, aut verbarum nihil ostendat); at verius est, non esse simoniam, quando deducere in pactum, quod ad hanc tenetur, est simonia, quia talis obligatio est pretio estimabilis.

D V B I V M XXIX.

An sit simonia conferre beneficium propter metum, vel minas.

Constat inter omnes, esse simoniam, quando haec reducuntur, ita ut sint pretium collationis; non autem quando non reducuntur in pretium, licet aliqui absolute dicant, esse simoniam. Unde non est simonia dare beneficium ex timore amittendi gratiam, & sanorem, quo quis pollet, aut ex timore incidendi in alicuius indignationem, ut si quis hoc timore audiat alicuius confessionem, non est simonia, quia ita, vel indignatio non habet rationem pretij; nil enim pretio estimabile recipit, qui metuit.

At dubium est, quando fugiendo timorem, & minas, sequitur aliquod commodum temporale pretio estimabile, & ne illud perdat, dat Episcopus beneficium: Quod quadrupliciter contingit. Primum, quia acquirit aliquid temporale, quod antea non habebat, nec erat debitum; & tunc est clara simonia, quando propter timorem non acquiritur illud, dat beneficium; ut, si Rex, vel alicuius comminaretur Episcopo, quod, nisi det beneficium Petro, non promovebitur ad pinguetorem Episcopatum. Quod quidem, licet ita absolute dicatur ab aliquibus, at intelligendum est, quando Episcopus speraret illud temporale commodum tanquam pretium beneficii, quod conferret secus, quando non sperat, ut pretium, sed intendit amicitiam, & timet illam perdere, & incidere in indignationem, ex qua amicitia sperat commodum temporale, & ex indignatione contraria timet illud perdere: tunc enim non est simonia. Quod, si timor incuteretur tantum existendi a gratia, & inde consequenter sequatur, quod Episcopus timet, quod non ascendet ad pinguetorem Episcopatum, vel illi dicitur, quod excidendo a gratia Regis, non promovebit illum, non est simonia conferre beneficium propter hunc timorem. Si tamen Rex Episcopo comminaretur, quod, nisi beneficium conferat, non promovebit illum, vel aliquis alius eidem Episcopo minaretur, se conaturum apud Regem, ut non promoveat illum, & hoc timore beneficium conferret, esset simonia.

Secundo

Secundo modo potest contingere, quando incutitur metus perdendi rem alias debitam: ut, si Episcopus timore perdendi debitum, conferret alicui beneficium pacto inito, ut sibi solvat. Tertio modo, quando propter talem timorem conferret bona temporalia, quae possidet, ut, si latro velit bonis spoliare Episcopum, & ipse promittat, vel conferat illi beneficium, ne illum spoliat: & in his duobus casibus multi dicunt, esse simoniam. At satis probabile est, & forsitan probabilius, non esse simoniam; quia nil recipitur ut pretium beneficii sed, quod alias erat debitum; & id non est pretio estimabile.

4 Quarto modo potest contingere, quando Episcopus conferat beneficium propter timorem perdendi vitam, honorem, vel famam: si enim incuteretur illi hic metus, & ad haec vitanda conferret beneficium, non esset simonia; quia in hoc casu metus non habet rationem pretij, cum hic nihil recipiat.

D V B I V M XXX.

An sit simonia pretio redimere vexationem circa beneficia.

1 Exemplum esse potest; si Paulus per injuriam impedit Petrum, ne beneficium, vel Episcopatum obtineat, an possit Petrus largiri Paulo pecuniam ad redimendam suam vexationem, & se ab illa iniuria liberandum, ut sic possit obtinere beneficium.

2 Supponendum est, quod, sicut anima dat corpori triplicem esse, scilicet vegetare, sentire, rationari, & primum est imperfectissimum, sic intendens beneficium est in triplici gradu: primum est remotus, & imperfectus, qui dicitur iustus acquiriti modus, seu petendi, vel se opponendi: secundus ius ad rem, quod perfectus est primo, non tamen est omnino perfectus, & est ius, per quod habet aliquam actionem ad petendum coram iudice, non tamen habet rem illam acquiritam, ut si quis mihi promittit equum, habeo ius ad rem, non tamen ius in re: hoc ius acquiritur in beneficio per electionem, praesentationem, renunciationem, &c. Tertius est ius in re, quando per collationem beneficii cum impositione pilei datur titulus, vel dominium rei; qui titulus deinde magis confirmatur per possessionem pacificam. Unde non dicitur ius acquiritum in re, donec accedat superioris actio, scilicet collatio. Sic Henricus in *sum. scriptur.* & secundum modum, nempe iuris ad rem, docet Navar. *cap. 17. tit. 69.* Hoc supposito,

3 Dico primum, duas esse regulas certissimas in hac re.

Prima est; simonia est pecunia redimere vexationem, dum quis habet tantum ius ad rem, ut, si electus iniuste vexatur, ne detur sibi collatio beneficii. Ratio, quia, cum adhuc hoc beneficium non sit suum, patatur pecunia via ad obtinendum beneficium.

Secunda est, non est simonia pecunia redimere vexationem, quando quis habet ius in re, ut, si possessor beneficii iniuste vexetur circa illud. Et ratio huius secundae regulae est, quia, cum illud beneficium sit iam suum, non parat pecunia viam ad aliquid spirituale obtinendum, sed, ut circa

rem suam vexetur, quae vexatio quid temporale est.

Nota primum, intelligi secundam regulam, quando clare vexatio est iniusta; in dubio enim non licet. Item, quod haec vexatio, cum sit quid temporale, non potest redimi aliquo beneficio dato, quia iam beneficium venditur.

Secundo nota, quod, etiam ante ius acquistum in beneficio licet aliquando redimere vexationem, pretio dato: ut, si quis ante electionem per vim, aut fraudem impeditur, ne se opponeret, vel diffameretur coram Episcopo, vel ut impeditur, ne elector eum eligeret. Et, licet aliqui hoc limitent, quando sic impediens potest abesse, non tamen prodesse; unde si potest etiam prodesse, esset simonia pretio redimere hanc vexationem: ut, si hic impediens esset vnus ex electoribus, vel patronus, qui debet presentare, quia tunc non censetur dari pecunia solum ad redimendam vexationem, sed etiam, ut adiuuet ad obtinendum beneficium; at verius est, licere etiam, quando sic impediens potest prodesse; quia non do pecuniam, ut prosit mihi, sed redimo vexationem, in iure iam quaesito, scilicet mea libertate, mea fama: quod licitum est, iuxta primam regulam. Et, licet aliqui adhuc limitent, licere in hoc casu redimere vexationem, quando aliquis vi illata impeditur; secus, quando impeditur meam electionem per subornationem, & munera, quae electoribus conferret, ne me eligerent, tunc enim non liceret pretio redimere vexationem; alij vero hoc admittant, quando impediens potest obesse, non tamen prodesse secundum ius; vel verum possit etiam prodesse, dicunt, esse simoniam: at satis probabile est, non esse simoniam pretio redimere talem vexationem, licet impediens per subornationem possit etiam prodesse. Ratio, quia iura damnantia, tanquam simoniacam, redemptionem vexationis in beneficiis ante ius acquistum in re, loquuntur, quando vexatio est immediata circa ipsum beneficium, scilicet, si solus sum dignus, vel dignior, & electores, me relicto, vellet indignum eligere; tunc enim pretium dare ad redimendam hanc vexationem, esset simonia, quia talis censetur emere beneficium: redimere enim vexationem, quae consistit in beneficii denegatione, videtur esse emere beneficium: at vero, quando vexatio non est immediata circa ipsum beneficium, sed circa aliam rem distinctam, & separatam, ut si a quoquamque vi detinear, vel iniuste infamer, vel electores vi, aut subordinationibus impedianur, ne liberè eligant, non prohibetur in iure, quod ad redimendam hanc vexationem deni pretium ut electori, ne me derideat, vel, ne subornet alios, dummodo non dem, ut pro me suffragetur.

Ex dictis fit, quod, duobus petentibus vnum beneficium, & electore inclinante suam voluntatem ad indignum, vel ad minus dignum, esset simonia pretio redimere hanc vexationem, quia tantum habet ius ad rem.

Est tamen satis probabile, simoniam in casu huius corollarij non esse de iure diuino, sed humani: & potest probari ex his, quae diximus supra *dub. 26. conclus. 2. num. 9.*

Secundo inferitur, quod, electione etiam facta a maiori parte, si detur aliqui contradicenti, ut cesset a contradictione, est simonia, licet contradictio esset iniusta.

Tertio

9 Tertio infertur ex dictis, non esse simoniam dare pretium alicui, ne impediat, quin electio iuridica fiat, quia hoc non est parare viam ad beneficium. Similiter, quando iam erat electus, quia tunc habet ius quietum in electione. Et licet aliqui Doctores dicant, esse simoniam, quando datur pretium, ne impediat electio iuridica de hoc, vel illo, at ex dictis constat, hoc licere, quando reuera non offertur pretium, vt suffragentur huic, sed ne per vim, vel fraudem impediant electionem huius, hoc enim est redimere vexationem.

10 Secundo dico, quod, licet aliqui dicant, quod, facta electione, si confirmator nolit confirmare iniuste, licet pecunia hanc redimere vexationem, at verius est oppositum, quia non habet ius in re.

11 Tertio dico, quod, licet aliqui fati probabiliter dicant, quod, facta collatione beneficii, si quis iniuste impeditur accipere possessionem, non potest pecunia hanc redimere vexationem; quia possessio beneficii quid spirituale est, par probabiliter est, licere, quia tota spiritualitas possessionis est ratione tituli, in quo habet ius ad rem acquisitam per collationem. Idem est, quando alius omnino iniuste possidens, meam possessionem liquido, & clare iustam impedit. Item, potest dari pecunia, vt praevidetur per iustitiam alteri data recuperetur.

12 Quarto dico, quod, licet aliqui sentiant, quod, si possidens beneficium expellatur ab eo, postquam expulsus est, sive a Praelato, sive a tyranno, non licet pretio redimere vexationem; at verius est, licere, quando a tyranno, quia hic reuera non manet spoliatus; at quando a Praelato, non, quia habet auctoritatem spoliandi.

13 Vltimo dico, quod est simonia dare alteri pecuniam, vel pensionem, ne se opponat contra me ad beneficium, quia pecunia parat aditum ad beneficium. Similiter est simonia dare illi pecuniam, vel pensionem, vt desistat ab oppositione. Similiter est simonia facere pactum cum altero hoc modo, me te opponam ad hoc beneficium contra me, & ego non me opponam contra te ad sequens beneficium, quia obligatio haec non se opponendi ad beneficium sequens est pretio estimabilis; at, licet eorum prior beneficium obtineret, quia alter non se opposuit, non est simonia completa, donec alter adimpleat, quod promissit, scilicet non se opponere; & sic vsque tunc licite retinet beneficium.

DVBIVM XXXI.

An possit qui redimere decimas ab iniusto possessore, data pecunia.

3 Respondetur, posse: quia hic non redimitur nisi ad decimas, hoc enim semper manet apud Ecclesiam, sed decima ipse, quae temporales sunt: vnde accipiens pecuniam iniustus est, non tamen simoniacus.

DVBIVM XXXII.

An quando sede vacante, electores Papa velent eligere indignum, liceat pretio redimere hanc vexationem, & procurare, vt dignus eligatur.

1 Constat inter omnes, licere offerre pretium, & eligatur indignus, quia per hoc non para-

tur via ad beneficium, sed emittitur peccatum, & damnum Ecclesiae, quae habet ius in re, vt eligatur dignus. At dubium est, an liceat offerre pretium, vt eligatur dignus in communi, vel hic dignus in particulari; & quamvis dicant aliqui, quod licet dare pretium, non tamen vt eligatur dignus in communi, sed etiam, vt eligatur hic dignus, quando non sunt alij digni, tunc enim tantum liceret dare, vt eligatur dignus in communi; alij vero dicunt, licere dare, vt eligatur dignus in communi, non tamen, vt hic dignus eligatur; at dicendum est, esse simoniam dare, sive vt eligatur dignus in communi, sive in particulari; quia datur pretium pro re spirituali, licet si quis daret pretium sacerdoti, vt ministraret sacramenta in communi.

DVBIVM XXXIII.

An duobus litigantibus super aliquo beneficio, liceat pretium, vel pensionem alteri offerre, vt a lite desistat.

PRIMO dico, quando quis, etiam obtento, & 1 possessio beneficii, vexatur iniuste, vt, quia quis vult eum iniuste deponere, vel iniuste accusare, vel pretendit ius in illo beneficio, & sic vel agit, vel vult agitare litem, quae non est euidenter iniusta, licet simonia pretium dare, vt ab hoc desistat. Et similiter renunciandi liti iniusta super beneficio spirituali pecunia accepta, vel pensione, est simoniacus, etiam si detur illud, vel accipiatur nomine expensarum, vt, si in eatur pactum, vt solvantur alteri expensae factae in re illa, vel lite, & cedat iuri suo; quia est renunciatio spirituale pro temporali, et similiter, si renunciet literis Apostolicis super provisione beneficii pro pecunia, est simonia. An vero possit arbiter hos componere dando alteri pensionem, videatur cap. nisi essent, de praebenda.

Secundo dico, quod, si detur beneficium, vel 2 pensio, vt desistat ab illo iure, est simonia iure Ecclesiastico, nisi fiat auctoritate superioris; si vero detur pecunia, est simonia iure diuino; unde, etiam auctoritate Papae, non potest esse licitum.

Tertio dico, quod dupliciter potest fieri licitus 3 hic contractus.

PRIMO modo, quando ius est debitum, vt, si ambo praetenderent ius ad beneficium, possent licite conuenire inter se, sub beneplacito tamen Papae, & semper dependenter ab illo, vt alteri detur beneficium, & alteri pensio, modo tamen nil detur, antequam accedat consensus Papae; esset enim manifesta simonia, vt statim corollario primo bina inferendo probabo. Nec potest hoc pactum fieri auctoritate Episcopi, quia (vt infra dicam) nullus inferior Papa potest constituere pensionem super beneficio. Et quando a summo Pontifice alteri ex litigantibus conceditur pensio, non est ad redimendam vexationem, quia tunc nulla est vexatio, sed ex sua potestate, propter bonum pacis.

Secundo modo possent conuenire, vt alter renunciet ius suum in alium, & quod detur ei aliud beneficium; & hoc est licitum, etiam si ex pacto renunciet, quia est permutatio spiritualis cum spirituali; debet tamen fieri cum auctoritate Praelatis, qui habuerit auctoritatem faciendi talem permutatio-

mutationem; quare Episcopus potest facere talem concordiam, quando ipse potest praestare auctoritatem permutatio beneficiorum. Quod debet intelligi, quando ambo habent iam ius quietum in tali beneficio; quia, si tantum haberent ius ad rem, talis permutatio non est permessa in iure, vt dicam infra, & tenet Rebuffus praeci, de subrogat. num. 34. Ex his

4 Inferitur, quod, si duo litigantes super quodam beneficio, superuenientibus aliis litigantibus, conuenerunt, vt se mutuo iurarent contra alios, & alterum illorum, qui obtineret, alteri constitueret pensionem, & impense essent communes, sub certa poena, nisi restitissent contractui; quae omnia Papa reuelatur, excepta poena, & statim se adiudicatur, & alter eorum desistit, & sic alter obtinuit beneficium, est simonia, quia non retulerunt Papa pactum illius poenae. Item, quia, esto omnia voluntati Papae subdidissent, at beneplacitum Papae non exular, nisi postquam fuerit praestitum; qui enim paciscuntur circa beneficia cum beneplacito Papae, si ante illius imperationem exequantur, sunt simoniaci, vt docet Nauar. summa Lat. cap. 23. num. 168. in fine, & ubi infra, quia dispositio conditionalis nil prodest, donec conditio impleatur, cap. si pro te, de rescript. in 6. §. omnia, infra, de verb. oblig. & adiutorium fuit praestitum ante beneplacitum Papae. Sic Nauar. lib. 5. consil. tit. 3. de simon. con. 56.

Secundo inferitur, quid dicendum sit ad hunc 5 casum: Duo litigabant super quodam beneficio, quod ambo possidebant, tuncque eo spoliati, & sequestrati sunt fructus, pacti sunt cum consensu Papae, vt alter eorum obtineret beneficium, constituta certa pensione alteri; interim tamen, quod expeditio ex Romana Curia venisset, tolleretur sequestratio fructuum, & uterque perciperet medietatem fructuum collectorum, & hoc firmum maneret, licet Romae negotium non expediretur, & lis esset prosequenda; dicendum est enim esse simoniam; quia ius ad illos fructus est spirituale, & circa illud interunt pactum absque Papae consensu. Item, quia ob hoc etiam pactum alter renunciant iuri ad beneficium, nec huius pacti est facta mentio Papae; immo iniur est pactum, vt etiam Papa non praestante consensum contractui, sic fieret.

6 Tertio inferunt, quid dicendum sit in hoc casu: Petrus & Paulus habebant ius in quodam beneficio, & ambo habebant literas Apostolicas de provisione illius. Petrus petiit a quodam patrono, vt praestaretur Paulum ad aliud beneficium, quod Episcopus ei conferret, hac lege, vt renunciet iuri, quod habebat ad aliud beneficium dicendum enim est, quod, si fiat auctoritate Episcopi, explicando ei pactum, est licitum, quia est quasi permutatio vnius spiritualis pro alio, & modo Petrus per Bullas quas habet, potest iuste retinere beneficium illud, aut, quando Episcopus potest illud ei conferre, quia, si non haberet ius sufficiens per Bullas ad retinendum tale beneficium, nec Episcopus potest ei conferre; quia non pertinet ad eum collatio illius, non potest Episcopus facere talem permutacionem: non enim potest Bullas expeditas in fauorem Pauli transferre in fauorem Petri; bene tamen potest dare beneficium Pauli, vt simpliciter renunciet iuri suo, & postea Petrus sibi prouideat de securitate beneficii.

7 Tandem potest quidam patronus cedere in al-

terum ius, quod habet praestandi ea condicione, vt alter praebet suum consensum ad certam vniorem; sed, si id fieret sine auctoritate ordinarij, est simonia.

De simonia confidentiali.

DVBIVM XXXIV.

Quid sit simonia confidentialis, ad est, in quibus casibus contrahatur.

HOC dubium locum praecipuum habet post 1 duos motus proprios Pij V. & Pij V. quorum tenorem refert Nauar. in Manuali c. 23. n. 10. Quarta in summa bullarum, verbo simonia; cum enim haec simonia sit de solo iure Ecclesiastico; (non enim datur temporalis pro spirituali, sed datur beneficium vel eam reformationem fructuum, vel cum pacto, vt restitatur,) maxime pendet ex intelligentia iuris Ecclesiastici, & praecipue horum duorum motuum propriorum, in quibus magis explicatur haec simonia, & grauisimis pleci-

2 tur poenis. Primo ergo dico, quod, licet quidam dicant, per hos motus proprios damnari, vt simoniacam etiam confidentiam, quae iuri antiquo non erat talis, vt, quando quis resignat beneficium, confidens, quod alter erat ipse, vel alteri restitutorus idem beneficium absque tamen villo pacto tacito, vel expresso; at multo verius est, tantum damnari, vt simoniacam confidentiam, quae ante illos motus proprios erat talis, at tunc iure communi, scilicet, ubi intercedebat pactum tacitum, vel expressum in confidentia.

3 Hinc inferunt, non esse simoniacam, nec illicitum renunciare beneficium in fauorem alicuius, vel Praelatum illud dare alicui, vel patronum ad illud praestare, &c. ea intentione, & spe, quod illud beneficium aliquando cedet in fauorem alterius a se nominandi, vel ipsius conferentis, vel resignantis, vel, quod recipiens dabit partem fructuum ipsi conferenti, retenantis, vel eius confanguineo, &c. dummodo nulla conditio, vel pactum tacitum, vel expressum adiciatur. Nec obtinens hoc modo in confidentiam tenetur aliquid alteri dare, sed tantum ex mera gratitudine potest dare.

4 Immo licet intentio sic conferentis, vel resignantis beneficium, & recipientis esset corrupta, quia scilicet vel alter, vel uterque intendet, vt alter teneatur ex obligatione ciuili ad iterum resignandum beneficium in fauorem conferentis, vel resignantis, vel ad dandum aliquid ex fructibus, &c. si haec intentio solum maneat in mente, & non interuenit pactum tacitum, vel expressum externum de hoc, erit simonia confidentialis, mentalis tamen, & sic nullis simoniae poenis subiacet.

5 Hinc secundo inferunt intellectus Trid. sess. 23. de reformat. c. 11. sine, ubi statuitur, vt resignationes reciprocæ beneficiorum in fauorem filiorum clericorum non valeant, vt si Petrus Clericus resignet beneficium suum in fauorem Pauli filij cuiusdam Clerici, similiter beneficiarij, & hic Clericus resignat postea proprium beneficium, quod antea habebat in fauorem filij dicti Petri; id enim intelligitur, quando est pactum tacitum, vel expressum, sed quando id pactum non intercedit, sed sola confidentia ex gratitudine. Sic licitus fuit Nauar.

Nauar. lib. 1. consil. tit. de renunciat. consil. 5. Manuel 2. tomo summa cap. 56. num. 9.

Secundo dico, quod, etiam si intercedat promissio gratitudinis iure naturae debita, verbis, vel scriptis generalibus expressa, sine ullo augmento, quo obligatio antidotalis transeat in civilem, nulla est simonia; vt qui offerret gratiam his verbis: Non ero tibi ingratus; vel his: Ego tibi adeo gratus, ac virtutis studiosus debet esse beneficiis iure naturali, non me tamen obligando ad plus, quam illud me obligat; vel si generalibus, & vrbis verbis dicat se futurum gratum, insequitur illi commendatum in suis orationibus. Ratio, quia expressio eius, quod tacite inest, eo tantum modo, quo inest, nil operatur, nec facit illicitam rem alioquin licitam, vt patet ex textu, & glossa cap. significasti, de elect. cap. ad audientiam, et 2. vbi glossa, & Felin. de rescript. cap. 1. ff. de leg. 1. vbi post alios Iasonar vocit, & naturaliter intelligitur beneficiarius obligatus ad antidota, & ad referendam gratiam iure naturali gratitudinis, cap. cum in officio, de testam. & tradit D. Thom. post Senecam ab omnibus receptus 2. 2. q. 106. art. 6. Sic Nauar. Extratrag. de data, & promissis pro iust. vel gratia, n. 18. 19. & lib. 5. consil. in noua, etc. de simonia consil. 81. etiam cum indicat verbis generalibus admittatur aliqua specialia, vt si dicat se cum omnibus, quae habet, & beneficium quod datur, paritatem esse eius obsequio: licet contrarium glossa Extratrag. 1. de sentent. excom. & cum illa tenet Molinatumo 1. de iust. pract. 2. disp. 92. pag. 548. cum hac limitatione, quando illa promissio mouere potuit iudicem, aut gratiae collatorem, maxime si hic expertus sit illum solitum esse verba opere implere.

Tertio dico, quod promissio simplex conferendi beneficium, vel restituendi alicui beneficium (intelligit post collatum illi beneficium factum) nihil alio addita non est confidentialia illicita. Ratio, quia iure antiquo erat licita, & accedens de consens. prob. & licet postea sit reprobatam 2. de consens. prob. in 6. 24. non est, eo, quod sit simoniaca; sed, ne detur ania captandi mortem. Sic Nauar. summa Lat. cap. 23. num. 11. o. sine.

Quarto dico, quod confidentialia simoniaca damnata in dictis motibus propriis, incurritur in his casibus. Primo resignare beneficium cum pacto tacito, vel expresse, vt resignatarius resignet illud beneficium aliquando in fauorem ipsius resignantis, vel alterius, est simonia confidentialis damnata in illo motu proprio Pij V. vt si resignet beneficium, eo quod est irregularis, vel alter impediens, vel propter litem sibi motam, quia alter, in quem resignat, est potentior ad vincendam litem, vt oborta dispensatione, vel victoria litis, postea sibi restituatur idem beneficium. Sic habetur casus hic expresse in eo motu proprio; & docent Nauar. lib. 5. consil. tit. 3. de simon. conf. 48. sine, & consil. 76. num. 6. Salzedo super pract. Bernard. Diaz cap. 91. cuius titulus est simoniaca sub simon. Manuel 2. tomo summa cap. 16. num. 7.

Similiter est simonia confidentialis ibi damnata, si habens potestatem presentandi, vel conferendi beneficium, presentet, vel conferat eo pacto tacito, vel expresse, vt ad mandatum alicuius sit recipientis beneficium illud dimissurus, vt alteri conferatur, vel si eo pacto conferat, vel presentet, vt sibi, vel aliis de fructibus aliquid conferatur,

vel pensio soluat sine legitima Papae licentia. Patet, quia expresse in motu proprio Pij V. damnatur hic casus vt confidentialia simoniaca. Sic Manuel eodem num. 7. Salzedo libidem.

Similiter est simonia confidentialis ibi damnata resignare beneficium cum pacto, vt resignatarius det aliquos fructus beneficii illius alicui alij ab ipso resignante. Patet, quia expresse dicitur de dicto motu proprio Sic Nauar. dicto consil. 48. sine, & dicto consil. 76. num. 6.

At dubium est, an resignare cum pacto, vt resignatarius det aliquos fructus beneficii ipsi resignanti, sit simonia confidentialis damnata a Pio V. quidam enim id affirmant: & potest probari. Primo, quia ex proximo dispositionis colligitur causa finalis, & intentio disponentis, finali ff. de hered. insti. & docent Nauar. summa Lat. cap. 4. n. 109. q. quod autem, & cap. si quando, de rescript. except. 2. n. 1. 8. 9. Lindou. Gomez regula de annuali possess. q. 1. Mandosius regula 9. Cancell. q. 5. n. 3. Gutieri. lib. 1. pract. q. 89. num. 5. 6. at Pius V. in proximo dicti motu proprio, significans mala, quae ex simonia confidentiali, quam ibi ponit, sequantur, dicit haec. Beneficia in alicui deponunt, & in plerisque fructus ipsorum aut eis insinuantur, aut quibus ipsi sitiant: alij, vt beneficia insinuantur, aut alij insinuantur, facta interdum circumspecte retrocessione, cum reservatione fructuum: alij alio beneficii dari procurant, vt de illis postmodum ad libitum suum disponant fructum etiam percipientes illorum. Excepciones repetit, quando eidem fructus reseruantur.

Secundo, quia in fine motus proprii inter coniecturas, quibus simoniaca confidentialia probatur, ponit haec Pius V. quando resignans post factam resignationem, & acceptam ab alio beneficii possessionem, adhuc percipit fructus. Item quia si resignare cum pacto, vt det alij fructus, est simonia confidentialis, ergo & cum pacto dandi eidem resignanti fructus, eadem enim videtur ratio. Sic tenet Corduba summa q. 32. Manuel dicto cap. 56. n. 7. Salzedo dicto cap. 91. sub finem. Nauar. lib. 5. consil. tit. de simon. in noua consil. 75. num. 1. Malcardus de probat. tomo 3. conclus. 1307. a num. 3. ad 8. Maiol. de irregul. lib. 5. cap. 45. num. 5.

At verius est, non esse simoniam confidentialem damnatam in dicto motu proprio. Probat, quia motus proprius explicans quando censetur simonia confidentialis, dicit haec: Signis ex resignatione, vel cessante beneficii simpliciter, aut cum circumspecte retrocessione recipienti beneficium, vt eidem dimittenti, vel alteri conferantur postea, aut eius fructus, vel eorum pars alij, vel alius concedantur, vel pensiones soluantur ex eisdem, simonia confidentialis censetur. Ecce quomodo quando resignatur beneficium cum pacto, vt postea restituatur, dicit motus proprius, eidem dimittenti, vel alij, quando loquitur de pacto restituendi fructus, non dicit, eidem, vel alij sed alij, vel alius. Item quia statim immediate tractans motus proprius, quando habens potestatem conferendi, vel presentandi, confert, vel presentat cum pacto restituendi fructus, dicit: Ad restitutionem consentiens, vel cedens, vel alterius, vel pensionem illi, vel illi, vel alij, quem patronus, collator, vel cedens signauerit, persoluit. Ecce quomodo dicit esse simoniam confidentialem, quando collator, vel patronus pacificatur, vt sibi, vel resignanti, vel alij detur aliquid ex fructibus: at quando resignans apponit pactum, tantum dicitur, vt restituatur fructus alij, vel alius. Ergo,

Ergo, si resignans apponit pactum, vt sibi restituatur fructus, non erit simonia confidentialis ibi damnata. Nec obstat (inquit Nauar. vbi infra consil. 76. num. 6.) quod si dario fructuum beneficii alij, vel aliis arguit confidentiam, & fortiori arguit confidentiam datio fructuum eidem: tum quia latius est, quod ille motus proprius non indicat hoc esse confidentiam, & non est ampliandum, vt penalis, & odiosum, etiam quia dare, vel promittere eidem fructus simoniam arguit, sed non confidentiam: sicut dare, vel promittere alij, vel aliis, quia hoc arguit quod resignans confidit resignatario, & conuenit cum eo, vt daret illis. Haec Nauar. Non obstant etiam verba posita in proximo, quia nunquam dicit argui confidentiam ex sola restitutione fructuum, sed simul dicit, Beneficia quod alio deponunt, vel inueniunt pactum, & de illis postea differere, quod manifesta est simonia confidentialis, vt nos etiam diximus. Et in fine, vbi ponit proprius motus coniecturas, non dicit esse simoniam confidentialem, eo quod resignans percipit postea fructus, sed esse coniecturam: inde enim coniecturari potest non pure datum esse beneficium, sed in depositum, & confidentiam. Hanc sententiam tenet Nauar. lib. 5. consil. tit. 3. de simon. consil. 48. sine, & consil. 76. num. 6. & in motu, consil. 33. & 76. num. 6. Pro eadem sententia faciunt Nauar. lib. 2. de rescript. cap. 2. n. 43. 6. & Aragou 2. 2. quest. 100. art. 6. sub finem, vbi dicit, resignans beneficium referendo sibi pensionem abique Papae licentia non incurrit excommunicationem, nec tenetur alterum dimittere beneficium: quod omnino falsum esset, si haec esset simonia confidentialis.

Tandem nota paginas, quibus affectus simonia confidentialis in illis propriis motibus. Prima est, quod excommunicatur ipso facto, & referatur Papae absolutio talis simoniaci. Secunda est, quod talis simoniace, licet non omnino completa sit simonia, quae nondum impletur, quod promissit, statim ac recipit beneficium in confidentiam, incurrit dictam excommunicationem, & collatio beneficii ei facta est nulla, & tenetur restituere omnes fructus, & tale beneficium est reservatum Sedis Apostolicae collationi, & quid si est laici patroni, infra dub. 54. & similiter fructus beneficiorum talium collatorum per confidentiam referantur Camerae Papae, & similiter fructus pensionum confidentialium constituantur. Vnde haec simonia excedit alias in his casibus, nam in aliis simoniis, si non sunt complete ex utraque parte, nec incurritur poena, nec inducitur restitutio obligatio. Item non auctetur Episcopis potestas conferendi beneficia simoniace recepta, nec fructus sunt restituendi Camerae Apostolicae, vt infra dicemus.

Tertio pagina est, quod, qui ante illum motum proprium Pij Quinti acceptauerit beneficium per simoniam confidentialem, & statim habita noticia illius non dimiserit ea beneficia, & pensiones per eam obtentat; vel, qui post dictum motum proprium acceptauerit aliquas pensiones, vel beneficia in confidentiam, priuatur beneficiis omnibus, etiam si iuste illa obtinebant, & hoc ipso iure, & sunt inhabiles ad illa, vel alia obtinenda. Haec tamen poena est ferenda, & sic indiget sententia iudicis saltem declaratoria. Enriquez lib. 13. de excom. canon. cap. 37. n. 1. & littera C. & licet etiam benefici-

cia, quibus hi simoniaci priuantur ipso iure, referantur collationi Sedis Apostolicae. Quarta poena est, quod non tantum collationes per huiusmodi confidentiam factae sunt nullae, sed etiam omnes accessus, regressus, pensiones, & alia quaecumque, etiam auctoritate Apostolica referantur confidentialitatis huiusmodi in cessantibus, vel retrocessionibus, quibus postea illa admittunt. An vero valeat renunciatio simoniaca confidentialis, & renuncians id petat, dicitur infra dub. 118.

Quinta poena est, quod testes singulares sufficiunt, & criminosis ad prohibendam simoniam hanc confidentialem. Quod quantum ad testes singulares peculiare est hanc simoniam, quod ad criminosis vero commune est omni simoniae, cap. per nos, de simon. Sic Nauar. summa Lat. cap. 23. num. 11. v. not. tit. 9. & ibi notat. 8. bene notat, quod vnaqueque illarum coniecturarum non sat est ad prohibendum plene esse simoniam confidentialem: sed arbitrio iudicis relinquuntur.

Sexta poena est posita in motu proprio Pij Quinti, cuius poenas iterum confirmat Pius Quintus in suo motu proprio, vt Cardinales, & alij Praelati, qui committunt hanc simoniam confidentialem, sint interdicti ab ingressu Ecclesiae, & si ingrediantur irregulares. Sic Manuel 2. tomo summa cap. 16. num. 7.

Adverte tamen, quod, vt incurritur poena simoniae, siue confidentialis, siue cuiuscumque simoniae, non est opus, vt renunciatio valeat, quia semper quando res spiritualis venditur, non valet, & tamen incurritur poena: sed sat est, quod valerit, si non oblatretur simonia: secus si est actus, qui non valuit, etiam si nulla simonia intercederet, vt si quis resignat beneficium sine auctoritate superioris, qui potest renunciationem admittere in confidentiam, non incurrit poenas, quia est renunciatio est nulla, licet simonia non oblatret. Haec doctrina est Nauar. licet ipse non adhibeat hoc exemplum, lib. 5. consil. tit. 3. de simon. consil. 48. & in noua consil. 33. num. 2.

De simonia in resignatione simplici beneficiorum. DVBIUM XXXV. An resignare beneficium in fauorem alterius cum reservatione pensionis, sit simonia. Primo dico, quod si fiat sine licentia Papae, est simonia de iure Ecclesiastica tantum: si vero fiat cum licentia Papae, est licitum, quia penitus, quae assignatur resignanti, non impedit, quin resignatio sit gratuita: illa enim pensio non est pretium resignationis, sed onus beneficii: sicut cum instituitur beneficium cum onere legendi Theologiam, illa institutio est gratuita, & illa conditio non censetur pretium beneficii, sed onus. Hinc fit esse licitum accipere pensionem non solum ex beneficio, quod quis resignauit, sed etiam ex alio, quod possidet alter, in cuius fauorem resignauit. Secundo dico, quod resignare beneficium in fauorem alterius ob pecuniam, non sub nomine pensionis, est simonia iure diuino.

ergo, si resignans apponit pactum, vt sibi restituatur fructus, non erit simonia confidentialis ibi damnata. Nec obstat (inquit Nauar. vbi infra consil. 76. num. 6.) quod si dario fructuum beneficii alij, vel aliis arguit confidentiam, & fortiori arguit confidentiam datio fructuum eidem: tum quia latius est, quod ille motus proprius non indicat hoc esse confidentiam, & non est ampliandum, vt penalis, & odiosum, etiam quia dare, vel promittere eidem fructus simoniam arguit, sed non confidentiam: sicut dare, vel promittere alij, vel aliis, quia hoc arguit quod resignans confidit resignatario, & conuenit cum eo, vt daret illis. Haec Nauar. Non obstant etiam verba posita in proximo, quia nunquam dicit argui confidentiam ex sola restitutione fructuum, sed simul dicit, Beneficia quod alio deponunt, vel inueniunt pactum, & de illis postea differere, quod manifesta est simonia confidentialis, vt nos etiam diximus. Et in fine, vbi ponit proprius motus coniecturas, non dicit esse simoniam confidentialem, eo quod resignans percipit postea fructus, sed esse coniecturam: inde enim coniecturari potest non pure datum esse beneficium, sed in depositum, & confidentiam. Hanc sententiam tenet Nauar. lib. 5. consil. tit. 3. de simon. consil. 48. sine, & consil. 76. num. 6. & in motu, consil. 33. & 76. num. 6. Pro eadem sententia faciunt Nauar. lib. 2. de rescript. cap. 2. n. 43. 6. & Aragou 2. 2. quest. 100. art. 6. sub finem, vbi dicit, resignans beneficium referendo sibi pensionem abique Papae licentia non incurrit excommunicationem, nec tenetur alterum dimittere beneficium: quod omnino falsum esset, si haec esset simonia confidentialis.

Tandem nota paginas, quibus affectus simonia confidentialis in illis propriis motibus. Prima est, quod excommunicatur ipso facto, & referatur Papae absolutio talis simoniaci. Secunda est, quod talis simoniace, licet non omnino completa sit simonia, quae nondum impletur, quod promissit, statim ac recipit beneficium in confidentiam, incurrit dictam excommunicationem, & collatio beneficii ei facta est nulla, & tenetur restituere omnes fructus, & tale beneficium est reservatum Sedis Apostolicae collationi, & quid si est laici patroni, infra dub. 54. & similiter fructus beneficiorum talium collatorum per confidentiam referantur Camerae Papae, & similiter fructus pensionum confidentialium constituantur. Vnde haec simonia excedit alias in his casibus, nam in aliis simoniis, si non sunt complete ex utraque parte, nec incurritur poena, nec inducitur restitutio obligatio. Item non auctetur Episcopis potestas conferendi beneficia simoniace recepta, nec fructus sunt restituendi Camerae Apostolicae, vt infra dicemus.

Tertio pagina est, quod, qui ante illum motum proprium Pij Quinti acceptauerit beneficium per simoniam confidentialem, & statim habita noticia illius non dimiserit ea beneficia, & pensiones per eam obtentat; vel, qui post dictum motum proprium acceptauerit aliquas pensiones, vel beneficia in confidentiam, priuatur beneficiis omnibus, etiam si iuste illa obtinebant, & hoc ipso iure, & sunt inhabiles ad illa, vel alia obtinenda. Haec tamen poena est ferenda, & sic indiget sententia iudicis saltem declaratoria. Enriquez lib. 13. de excom. canon. cap. 37. n. 1. & littera C. & licet etiam benefi-

cia, quibus hi simoniaci priuantur ipso iure, referantur collationi Sedis Apostolicae. Quarta poena est, quod non tantum collationes per huiusmodi confidentiam factae sunt nullae, sed etiam omnes accessus, regressus, pensiones, & alia quaecumque, etiam auctoritate Apostolica referantur confidentialitatis huiusmodi in cessantibus, vel retrocessionibus, quibus postea illa admittunt. An vero valeat renunciatio simoniaca confidentialis, & renuncians id petat, dicitur infra dub. 118.

Quinta poena est, quod testes singulares sufficiunt, & criminosis ad prohibendam simoniam hanc confidentialem. Quod quantum ad testes singulares peculiare est hanc simoniam, quod ad criminosis vero commune est omni simoniae, cap. per nos, de simon. Sic Nauar. summa Lat. cap. 23. num. 11. v. not. tit. 9. & ibi notat. 8. bene notat, quod vnaqueque illarum coniecturarum non sat est ad prohibendum plene esse simoniam confidentialem: sed arbitrio iudicis relinquuntur.

Sexta poena est posita in motu proprio Pij Quinti, cuius poenas iterum confirmat Pius Quintus in suo motu proprio, vt Cardinales, & alij Praelati, qui committunt hanc simoniam confidentialem, sint interdicti ab ingressu Ecclesiae, & si ingrediantur irregulares. Sic Manuel 2. tomo summa cap. 16. num. 7.

Adverte tamen, quod, vt incurritur poena simoniae, siue confidentialis, siue cuiuscumque simoniae, non est opus, vt renunciatio valeat, quia semper quando res spiritualis venditur, non valet, & tamen incurritur poena: sed sat est, quod valerit, si non oblatretur simonia: secus si est actus, qui non valuit, etiam si nulla simonia intercederet, vt si quis resignat beneficium sine auctoritate superioris, qui potest renunciationem admittere in confidentiam, non incurrit poenas, quia est renunciatio est nulla, licet simonia non oblatret. Haec doctrina est Nauar. licet ipse non adhibeat hoc exemplum, lib. 5. consil. tit. 3. de simon. consil. 48. & in noua consil. 33. num. 2.

De simonia in resignatione simplici beneficiorum. DVBIUM XXXV. An resignare beneficium in fauorem alterius cum reservatione pensionis, sit simonia. Primo dico, quod si fiat sine licentia Papae, est simonia de iure Ecclesiastica tantum: si vero fiat cum licentia Papae, est licitum, quia penitus, quae assignatur resignanti, non impedit, quin resignatio sit gratuita: illa enim pensio non est pretium resignationis, sed onus beneficii: sicut cum instituitur beneficium cum onere legendi Theologiam, illa institutio est gratuita, & illa conditio non censetur pretium beneficii, sed onus. Hinc fit esse licitum accipere pensionem non solum ex beneficio, quod quis resignauit, sed etiam ex alio, quod possidet alter, in cuius fauorem resignauit. Secundo dico, quod resignare beneficium in fauorem alterius ob pecuniam, non sub nomine pensionis, est simonia iure diuino.

DVBIVM XXXVI

An cum renunciat qui beneficium non per vim permutationis, sed per viam simplicis resignationis, possit illud resignare in fauorem tertij, id est, cum conditione, ut conferatur tali designata persone, & non alia.

Nota, quod resignatio hæc in fauorem tertij, vel potest fieri in manibus Pontificis, vel in manibus inferiorum Prælatorum, & in utroque casu disputandum est, an sit licita.

Primo ergo, si fiat in manibus Papæ, licet Spino prælorescitur, glossa 3. num. 26. dicat non esse licitam, nisi renunciatus statim se remittat ad beneficium Papæ, ut deo cui velit; at tanquam eorum tenendum est posse fieri in manibus Papæ in fauorem tertij, ad hunc etiam clausulam. Si conditionem, quod illi conferatur, & aliter non resignat. Patet primo ex vi a multis saculis seruata. Item, quia hic nulla potest interuenire simonia de iure diuino, cum nil temporale detur spirituali, sed, si aliqua potest interuenire, esset de iure Ecclesiastico, quia apponitur pactum in beneficii renunciatione: at Papa potest dispensare in iure Ecclesiastico. Hoc tenet Castiodorus de renunciat. decis. 1. tit. 2. de simonia, decis. 2. Nauar. Couarr. Mandosus, Rebuffi, & ceteri citantur, & optime Felin. ad audientiam, et 2. de rescript. num. 5.

Nota primo, quod adeo diuersa sunt renunciatione simpliciter, & renunciat in fauorem tertij persona, ut si privilegium conferatur alicui conferendi beneficii in curia vacante per resignationem, non possit conferre vacantia per resignationem in fauorem tertij persone. Sic decisum fuit in Roma, & recedit, ac sequitur Mandosus de rescript. gratia, et resignat. decis. 1. in fine.

Secundo nota, quod est tanta potentia illa clausula, Resignat in fauorem tertij, & non aliter, quando fit in manibus Papæ, ut Papa non possit ex potestate ordinaria aliter, quam nominato, conferre. Sic Castiodorus decis. 2. de simonia, num. 6. Mandosus supra, et in clausula, ubi alius adducit ad hoc probandum. Quod adeo verum tenet Rebuffi, prælorescitur, tit. de rescript. condition. num. 3. & 7. referens Inonem, ut si Papa conferat aliter, quam nominato, collatio non tenet, quia est contra mandatum factum, & est aduersus ius vniuersi, & dare aliter potest tamen (inquit) Papa resignationem illam non admittere.

Tertio nota, quod in hac resignatione, ut omnino valeat, obseruandum est requirere admittitur ab illo, in cuius fauorem fit, alioquin resignans semper ante admissionem remittit beneficium, cap. i. de probat. quia non intelligitur, dimissum quod nondum ablatum est. Et similiter, ut admittatur resignatio a Papa, & quod mittatur prouisus in possessionem vi huius prouisionis, si in possessione non erat, & quod prouisio fiat illi, in cuius fauorem fit, antequam renouatio procuratoris veniat ad notitiam procuratoris, vel collatoris, Clemens vnicuique, de renunciat. Sic Rebuffi, ibi num. 15. 17. 18. 19.

Quarto nota, quod, ut resignatio hæc valeat, quando fit per procuratorem, oportet, quod procurator non excedat fines mandati. Hinc

Inferitur primo, quod si resignans retinuerit

sibi possessionem, & hoc non pericit procurator, nec a Papa, nec a Legato concessum fuerit, non valet resignatio, nec prouisio, per cap. cum dilecta, de rescript. quia forma mandati non fuit seruata: & hoc certamini resignans obicit, & non profectatur; quia cum resignatio nulla sit, ita prouisio facta ratione illius nulla est. Vnde beneficium vacabit per mortem, & non per resignationem: quare resignatarius, vel alius impetrare illud potest per mortem vacans. Secus si non steterit per procuratorem, sed forte Papa noluit admittere pensionem peritam, cum ipse plenariam potestatem habeat in beneficiis, ut si quis resignet beneficium, & renouentis sibi omnibus fructibus pro pensione, & si dicat non aliter resignare, si Papa recipiat resignationem, retenta solum dimidia parte, valebit resignatio, illummodo procurator resignauerit eo modo, quo habuit mandatum; quia Pontifex non adstringitur pactis partium, sed sub neplacito eius sunt. Sic Rebuffi, supra, alios referens num. 24. 25. 26. 27. vnde dicit num. 31. quod cum hæc conditiones sint tarpes, & contra ius, potest Papa illas abicere.

Secundo inferitur, quod si procurator constitutus ad resignandum in fauorem Tertij, & non aliter, resignat simpliciter, & beneficium fuerit dicto Tertio collatum, valebit resignatio, & prouisio, quia procurator per acquiescentem secutus est mandatum, & sic ab eo gesta valebunt. Sic Rebuffi, ibi num. 24. 28. 29. ubi alios refert.

Tertio inferitur quod si quis constituerit procuratorem ad resignandum simpliciter, si procurator resignet in fauorem alicuius, non valebit prouisio, quia excessit fines mandati. Sic Rebuffi, ibi num. 31. ubi similiter dicit, quod si datus est procurator ad resignandum causa permutationis, non valet resignatio, nisi resignatarius aliud beneficium resignanti assignaret, etiam si procuratori assignatum fuerit beneficium; quia permutatio debet fieri in commodum resignantis, non procuratoris.

Tota ergo difficultas est, an possit fieri resignatio in fauorem tertij, id est, adiciendo, quod non aliter resignat nisi conferatur illi in manibus Prælatorum inferiorum Papæ. Quod dubium potest tractari & stando in iure communi antiquo, & stando in more proprio Pij V.

Primo ergo stando in iure communi antiquo, duplex est sententia.

Prima ait, esse inuoluntam de iure Ecclesiastico, quia apponitur pactum in renunciatione beneficii; quod semper est prohibitum iure Ecclesiastico circa res spirituales, ut late supra dub. 2. Sic tenent Couarr. ex parte et 1. de offic. delegat. & ibi Panorm. num. 4. Anton. num. 10. Anchar. ibi sine, & num. 2. in prima opposit. Felin. cap. ad audientiam, et 2. de rescript. num. 3. ante vers. quod autem. Nauar. summa Lat. cap. 23. num. 107. vers. ad deum. & Hispan. cap. 25. num. 116. & lib. 1. consil. et 3. de simonia, consil. 53. sine. Nicolaus Millis verbi renunciatio beneficii simonia facta. Guillelmus, & Goffredus, vt refert, & sequitur D. Anton. 2. part. tit. 1. cap. 5. §. 11. Innocent. cap. sua nos in fine, de simonia, Hostiens. cap. finis, de simonia, Innocent. Clemens 1. de rerum permutation. num. 7. Ludovicus Gomez regula de translat. quest. 16. vt sic. Pellereno pro illa parte. Aimon. consil. 122. Spino seculo testament. glossa 3. num. 27.

Capua

Capua lib. 2. decis. cap. 96. num. 71. Ludovicus Lopez 2. part. instrum. vniuers. cap. 103. fol. 938. pag. 1. Manuel 2. memo. summa cap. 56. num. 8. & cap. 60. num. 1. Rebuffi, prælorescitur, tit. de resignat. condition. num. 4. & tit. de pura resignat. in principio, ubi addit idem esse, licet non adderet, non aliter; sed simpliciter diceret. Resignat in fauorem Tertij, & refert, de pacifico possessore, num. 200. Syluest. beneficium 3. quest. 5. & verbo renunciat. quest. 6. disto 2. Atmil. lib. num. 3. & ibi Tabiena quest. 1. Refel. ibi num. 2.

Patentur tamen hi Doctores, quod si libere resignet, nullam imponens necessitatem ordinario, licet animo habeat, vt conferatur eorum persone, & alius non renouentur, non est simonia, etiam mentalis; quia nullum est hic pactum tacitum, nec expresse. Sic Nauar. summa Hispana disto. cap. 25. num. 116. Latina cap. 23. num. 107. vers. 2. Felin. Panorm. Anton. Innocent. D. Anton. Anchar. Hostiens. Manuel, & Syluest. Atmill. Tabien. Roell. Ludouic. Lopez supra, Rebuffi, de pacifico possessore, num. 200. & prælorescitur, tit. de resignat. pura. Castiodorus decis. 2. de simon. Immo Rebuffi, Castiodorus, & Nauar. dicunt hoc esse verum, licet facta renunciatione libere proponeret ordinario, cui vellet conferri beneficium; quia etiam hic nulla imponitur necessitas, nullum est pactum.

Nota quod aliqui Doctores huius sententiam aint, resignationem dictam in fauorem tertij in manibus ordinarij esse nullam, & collationem ratione illius factam, Sic Panorm. & Felin. proxime citati. Vnde dicit Felin. posse impetrari beneficium illud tanquam vacans. At Rebuffi, prælorescitur, tit. de resignat. omnia, mon. 7. §. 9. 10. 11. dicit tale beneficium non vacare, nec posse Legatum, vel ordinarij conditionem recitare, & admittere resignationem, & dare cui velit; & late probat, quia quando fit aliquis actus cum aliqua qualitate, & affectione, non potest recipi pars illius actus.

Secunda sententia tenet, quod, licet ex pediat, vt Prælati non admittant renunciationem beneficii in fauorem tertij, at ea licite sunt, & nullam continent simoniam, Ratio, quia cum simonia sit emptio, vel venditio, oportet ad rationem simoniae, vt peccatum tale intercedat, per quod renunciandi aliquid debeat temporale, vel spirituale, quod hic non contingit, sed tantum resignans vult resignare beneficium, si Prælati voluerit conferre huic, & alias non. Sic tenent Duarenus de sacris ministris, lib. 2. cap. 2. Atagon 2. 2. quest. 100. artic. 2. fol. 112. pag. 2. consil. 2. Sorus lib. 9. de iuribus, quest. 7. artic. 2. consil. 1. Couarr. lib. 1. variar. cap. 5. num. 1. & docti iuniores.

Addunt aliqui Doctores huius sententiam, quod potest Prælati admittere talem resignationem simpliciter, & recitare conditionem, & dare beneficium, cui velit, scilicet vel ei, in cuius fauorem facta est, vel alteri; quia ea conditionalis renunciatio in hunc sensum prohibetur, vt ex ea Prælati non teneatur præcisè beneficium conferre ei, cuius fauore adiecta fuerit conditio. Quod inde probatur, quia iure veteri ante destinationem textus Clement. vnicuique, de rerum permutation. Prælati, apud quem renunciabatur ex causa permutationis, libere poterat ex iuris rigore conferre illi, in cuius fauorem renunciabatur, vel

alij; quod dicit Couarr. esse certum, & colligitur ex Clement. illa, dicit enim, Vnicuique, ut quando renunciat causa permutationis, nulli alij potest conferri, nisi ei, in cuius fauorem renunciatum est, ubi glossa vers. volumus, notat, dicit, volumus, quod ius nouum statendo: cum ergo sit speciale in renunciatione causa permutationis, vt non possit alij conferri; secus erit dicendum in renunciatione simpliciter in fauorem alterius facta. Sic tenet Couarr. dicto num. 5. Staphilaus de iuris gratia, fol. 66. & frequentibus. Boerius in tract. de dignitate legati, quest. 2.

Sit conclusio. Hæc secunda sententia est probabilior, licet prima sit etiam satis probabilis. Addit tamen Couarr. ex num. 5. quod quumvis collatio facta alteri non sit nulla ipso iure, nec possit iuris rigore impetrari, at ab ipso Summo Pontifice, eiusque supremis iudicibus forsan ex aequitate rescinditur ad effectum, vt vel id beneficium restitatur renuncianti, vel conferatur ei, pro quo renunciatio facta fuerit.

Nota, quod si quis non habens verum titulum beneficii resignat in fauorem tertij, collatio facta illi virtute huius resignationis est nulla, quia cum non haberet titulum, debebat resignare simpliciter, non tanquam dominus beneficii, nec in fauorem tertij, sed tanquam si vacaret simpliciter beneficium. Sic aliqui iuniores. Alij tamen dicunt hoc non carere difficultate, cum talis collatio libere possit fieri a Prælati, cui voluerit; licet probabile sit, quando vltus esset dare semper beneficium tale nominato per renunciantem.

Mains autem dubium est post motum primum Pij Quinti, an renunciations factæ eorum ordinario in fauorem tertij valide sint. Mandosus de resignat. gratis, verbo resignatio, 6. conceditur etiam, quod nullo modo potest fieri hodie resignatio quascumque beneficiorum, nisi in manibus Papæ, propter motum proprium Pij Quinti editum anno 1567. sexto Idus Augusti, anno 2. sui Pontificatus, quod incipit, Officium; sed in illo motu proprio non in perpetuum illi prohibuit Pius Quintus, sed donec per nos resignandi modus in manibus ordinarij præscriptus fuerit, & sic anno sequenti 1568. Calendis Aprilis addidit alium motum proprium incipientem, Quamuis Ecclesia; ubi præscripti formam, & modum, quo possent Prælati admittere renunciations, & dicit primo Pius Quintus in illo motu proprio, quod vult canere, ne renunciations de hinc pro cuiusque arbitrio, nullisque, vel leuibus causis passim, & temere admittantur; & sic addit, quod prohibitionem, & reliqua contenta in priori motu proprio eatenus relaxat, vt posthæc tantum possint Episcopi, & alij facultatem habentes eorum tantum resignationem recipere, qui aut fecerit confecti, aut valerint ordinarij, aut corpore impediti, vel vitati, aut citinim obnoxij, censurisque irritati, aut nequeant, aut non debent Ecclesia, vel beneficio inferre, seu qui vnum aliud, aut plura beneficia obtinuerint, vel quos ad aliqd contigerit promoueri, religionem quoque ingressuri, vel matrimonium contracturi, si statim postea id re ipsa exequantur; & denique cum quis ex aliis causis acciderit, qui constitutione Innocentij Tertij de dimittendis cathedralibus Ecclesiis edita continentur;

Th. Sanchez. Consil. moral. Tom. 1.

A 2 2 901

qui etiam ob capitales inimicitias nequeunt, vel non audent in loco beneficii residere secuti. Secundo dicit in eo motu proprio, quod nullus ditorum, si sacro ordini sit mancipatus, nisi Religionem ingressurus, valeat illo modo beneficium, vel officium resignare Ecclesiasticum, nisi aliunde sit sic, quo in vita possit commode sustentari. Tertio dicit sic: *Cautam Episcopis, & alij praedictis, & omnes electores, & presentatores, & patrum tam laici, quam clerici, ne verbo, aut manu, vel signo fuerint in his beneficiis, aut officij successores ab ipsi resignantibus, aut alij eorum significatione, vel veritate deserventes, aut de his assumendis promissio inter eos, vel etiam intentio qualescumque intercedat.* Quarto praecipit ne Episcopi, aut alij collatores de beneficiis, & officijs praedictis resignatis, suis autem dimittendum consanguineis, & affinis, autem dimittendum, etiam per fallacem circuitum multiplicatarum in extraneos collationum, audeant providere. Quod si fecerit, ac quidquid praeter, vel contra formam praedictorum fuerit a quocumque teneat arcentur, id totum (inquit) decernimus vites non habere: & qui contra fecerint, a beneficiis, & officiorum collatione, electione, praesentatione, confirmatione, & institutione, prout eorumque competierit, suspensi maneat; & reseruat sibi suspensionis absolutioem; & qui talia beneficia, vel officia susceperint, eisdem penas incurrant: & si sic suspensi conferre, eligere, praesentare, confirmare, vel instituire auct fuerint, si fuerint persone, excommunicationem Papae reseruatam, si vero Capitula, vel Conventus, suspensionem a divinis Papae reseruatam incurrant. Tandem dicit, quod si superior motus proprius in reliquis omnibus perpetuo valeat.

19 Circa quem motum propriam quari potest, an sit receptus? nam multi vix docti valde dubitant. Et Navarr. Manuel, Ludovic. Lopez, qui citati sunt pro prima sententia, illius non meminerunt, cum adeo fauere sua sententia: nec Aragon citatus pro secunda sententia illius meminit, quod est signum, quod non fuit receptus: & ita ego suspicor. Sed casu, quo sit receptus, sunt aliqua dubia circa illum.

20 Primum ergo circa hunc motum proprium dubitatur, an, esto stando in iure antiquo, renunciatio facta in manibus ordinarij in fauorem aliorum designati, licita, & valida esset, & posset Praelatus illi conferre beneficium resignatum, hoc habeat verum stante hoc motu proprio; videtur enim valere, quia hic motus proprius nil nisi statuit, sed solum est quaedam admonitio iuris communis, scilicet quod resignationes fiant libere, & quod non nominentur successores, ibi, *cautam autem*, non tamen ait, quod si nominentur, sit in omnia: nec prohibet quin eis possit conferre beneficium. Et quod infra subdit, *quidquid contra formam praedictorum attentatum fuerit, id totum vites, & effectum decernimus non habere*, non est contra dicta, quia ibi non prohibetur beneficium conferri nominato a resignante; sed ne conferretur consanguineo eius, vel Episcopi, vel abni, aut familiari illius, & ita hoc non irritat: sed prohiberet, ut resignans successorem nominaret; & ita nominatio fuit nulla, nec tenebatur Episcopus illi conferre, ac si conferat, tenebit collatio. Et patet ex his,

quae infra dicit, quod sic suscipiens beneficium sit ab illo suspensus, ac si collatio esset nulla, non esset opus id dicere; suspensio enim a beneficio, est a fructibus illius, & supponit beneficium esse illius.

At dicendum est, quod talis renunciatio facta in manibus ordinarij nominando successorem, iuxta hunc motum proprium, est nulla, & similiter ex consequenti prouiso facta virtute illius renunciationis. Probatur

Primum, quia inter causas principales, quas in primo motu proprio posuit Pontifex ad irritandas omnes resignationes, quae ferunt in manibus inferiorum Praelatorum, donec ipse Pontifex praescriberet modum, & formam, vna est quia (inquit) ordinarij ita se fiducialiter habent cum iis, qui in eorum manibus resignant, ut non nisi illis, quos ipsi nominauerint, vel pro quibus intercesserint, ea conferant. Et in secundo motu proprio ait, *cautam autem verbo, vel vtu permittant designari successores, & ita aperte videtur hoc esse, quod praecipit intendit prohibere, & annullare.*

Secundo, quia in secundo motu proprio statuit, ut prior in suo robore permaneat in ceteris omnibus, in quibus in secundo motu proprio non cassatur: tunc sic, per priorem motum proprium Praelati Papae inferiores nullas poterant admittere resignationes, & si admittentes, non valebant, qui motus proprius adhuc vim habet, nisi in casibus, in quibus permittitur in secundo motu proprio admittere; & in secundo non permittitur has admittere, immo dicitur, ut cauant maxime hoc fieri ergo, licet secundu motus proprius non expresse irritaret hanc admissionem renunciationis, maneret irrita per priorem. Item quia in hoc secundo motu proprio dicitur, quidquid contra, vel praeter formam praedictorum attentatum fuerit, sit irritum, & talis renunciatio in manibus Praelati nominando successorem non solum est praeter modum praescriptum a Pontifice, sed etiam contra illum, siquidem praecipit Episcopis, & patronis, ne permittant successorem nominari, ac conferendo beneficium successori nominato, eo ipso consentiunt eius nominationi: atque adeo totum est irritum, quia si solum praecipit resignantibus, ne successorem nominarent, & non praecipit Praelatis, ne tali nominationi consentiant, forte locum haberet solutio contrariae sententiae, scilicet, quod solum irritum nominationem successori factam a resignante. Ceterum, cum etiam prohibeat Praelatis, ne talem nominationem admittant, si illam admittunt, faciunt contra modum praescriptum a Pontifice, atque adeo quidquid faciunt, est irritum. Item quia iste secundus motus proprius per illud verbum, *quidquid*, &c. irritat omnes resignationes, quae fiunt contra, vel praeter modum in ipso traditum, at modus traditus est, ne nominetur successore, ergo nominando resignatio est nulla, & per consequens prouiso ratione ipsius. Item, quia imponit penas patronis, scilicet suspensionem a praesentatione, si contra ibi statuta fecerint, & tamen ibi ipsi nil interdicunt, nisi admittere nominationem successoris: ergo talis admissio est contra ibi statuta, & per consequens nulla, siquidem ille motus proprius irritat omnia contra illum gesta. Nec obstat id, quod dicit, quod si recipientes sunt

sint suspensi a beneficiis; quia potest dici, quod intelligitur ad alios beneficiis, si illa habent, & a collatione, praesentatione, & electione, si illis competit, & ita tenent docti iuniores.

21 Nota quod quando beneficium resignatur, ut videtur monasterio, vel alij loco religioso, potest designari a resignante locus ille religiosus. Nec de hoc casu loquitur motus proprius. Sic docti iuniores.

22 Secundo dubitatur circa eundem motum proprium, an liceat resignanti nominare successorem, non deducendo in pactum, ut ipsi detor, sed significando collatori, ut si velit, det ipsi. Quidam iuniores dicunt, quod si fiat ante renunciationem, non caret scrupulo, quia Pontifex intendit euitare omnem modum successoris, si fiat post factam liberam resignationem in manibus Praelati, nullum esse scrupulum nominare successorem, & petere, ut illi detor, & id ego existimo esse verum, & addo non videri contra motum proprium significando collatori, ut si velit, det ipsi. Quidam iuniores dicunt, quod si fiat ante renunciationem, non caret scrupulo, quia Pontifex intendit euitare omnem modum successoris, si fiat post factam liberam resignationem in manibus Praelati, nullum esse scrupulum nominare successorem, & petere, ut illi detor, & id ego existimo esse verum, & addo non videri contra motum proprium significando collatori, ut si velit, det ipsi. Quidam iuniores dicunt, quod si fiat ante renunciationem, non caret scrupulo, quia Pontifex intendit euitare omnem modum successoris, si fiat post factam liberam resignationem in manibus Praelati, nullum esse scrupulum nominare successorem, & petere, ut illi detor, & id ego existimo esse verum, & addo non videri contra motum proprium significando collatori, ut si velit, det ipsi.

23 Tertio dubitatur circa eundem motum proprium, an patroni possint praesentare ad beneficia haec resignata consanguineos resignantis, quia in prohibitione non loquitur cum his, sed cum collatoribus, ne illis conferant, quod potest intelligi, ne illis proprio motu conferant: licet, quando praesentatur a patrono. Et quoniam pena ibi statuta comprehendat etiam patronos praesentantes, id tamen intelligendum est, quando praesentant contra id, quod ibi illis prohibetur: quod tamen non est praesentare consanguineos resignantis, sed quod Praelati non admittant nominationem successoris factam a resignante. Et ita mihi videtur cum aliis doctis iunioribus.

24 Tandem resignatio, ut sit valida, quomodo, & quando debeat fieri in manibus Praelati, & an antea vacet beneficium, & pensio in cuius manibus debeat resignari, & an impetrans illud beneficium debeat facere mentionem beneficii resignati, cuius resignatio nondum admissa est a superiore, dixi supra cap. 2. de benef. dub. 29.

Tria tamen addenda sunt iis, quae ibi diximus. Primum est quod Episcopus renunciare quis nequit nisi in manibus Papae, nisi de renunc. etiam si non sit consecratus, modo sit electus, & confirmatus, cap. inter, de translat. Sic Syluest. verbo renunciatio, quest. 2. Tabien. quest. 2. & Rosell. quest. 2. idemque est de Abbate immediate pertinente ad Ecclesiam Romanam, cap. fin. de renunc. & cap. cum venerabilis, de consuet. Syluest. ibi. An vero Legatus possit admittere has renunciations, dicemus vbi de potestate Legati.

25 Secundum est, renunciatio beneficii, ut valeat, non necessario debet fieri in scriptis, quia hic casus non numeratur inter eos, in quibus requiritur scriptura; de quibus cap. 2. de consuet. in 6. Sic To. Sanchez, Consil. moral. Tom. 1.

Immo Clemens, unica, de verum permutat. num. 36. Syluest. verbo renunciatio, quest. 6. Tabien. ibi quest. 2. Rosell. num. 2. Et his tres excipiunt renunciationem Episcopi, de qua loquitur textus 2. quest. 2. 5. Eius & cap. qualiter.

Tertium est, qualiter renunciatio beneficii possit penitere, ad quod elucidandum statum aliquot conclusiones.

Prima conclusio. Renunciatio per Nuncium beneficium potest penitere et integra, cap. litem, de verum. Secus si res non est integra, cap. in casu, de elect. §. finali. Sic Armill. verbo renunciatio, num. 7. Tabien. quest. 10. Syluest. quest. 2. dicta 4. vbi addit, rem non esse integram, si superior, exposita renunciatione, exspectat de acceptatione cogitare, argum. d. §. fin.

Secunda conclusio. Qui impetrat licentiam renunciandi, cogendus est renunciare, cap. quidam, de renunc. vbi glossa rationem reddit, quia, quod a principio fuit voluntarium, postea fit necessarium: & quod semel placuit, amplius displicere nequit. Sic Syluest. Armilla, Tabien. ibi.

Tertia conclusio. Si quis constituit procuratorem ad renunciandum beneficium, licet postea reuocet facultatem datam procuratori, tenebit renunciatio facta per eum, si facta est, antequam reuocatio intimaretur ipsi procuratori, vel ei, in cuius manibus renunciatio facienda erat, nisi per ipsos, scilicet procuratorem, vel superiorem, vel alios malitiose factum fuerit quominus reuocatio ad eos ante renunciationem peruenisset. Sic habetur expressè Clemens, unica, de renunc. vbi glossa veris, facienda, notat, quod si persona, cui facienda erat cessat, fuit expressa in mandato, illi facienda erat notificatio, vel procuratori. Si vero mandatum erat generale, scilicet ad cedendum in manibus eius, qui recipere posset, non inuit notificatio, nisi facta sit illi, qui recepit; imputat enim sibi qui omnibus debuit intimare, vel procuratori. Idem Panormit. Felin. Immo cap. ex parte Decani, de rescriptis.

An vero idem sit de procuratore dato ad petendum licentiam renunciandi, quod scilicet reuocatio non profit ante talem notificationem, consule glossam Clemens, unica, de renunc. & ibi Doctores, & Panorm. & Doctores cap. quidam, de renunc. Circa hanc conclusionem

Nota primo, quod si quando procurator renunciavit, iam obierit, qui mandatum dedit, licet id ignoraret procurator, non valet renunciatio, quia morte mandantis cessat mandatum. Vide vacabit beneficium morte, non renunciatione, cap. dudum, de prebend. in 6. Sic glossa dicta Clemens, unica, veris, quomodo libet.

Secundo nota, quod conclusionem hanc quidam limitant, nisi qui mandatum dederat procuratori ad renunciandum, renunciaret prius, quam procurator eo mandato vtatur, tunc enim licet procurator id ignoret, valet haec renunciatio, & non ea, quae postea fit per procuratorem, quia iam per priorem renunciationem beneficium vacauerat. Sic Felin. ex parte Decani, de rescriptis, n. 16. Blasius, Probus, quos refert Conarr. ubi infra. Sed merito contrarium tenent ipse Probus sibi contrarius, Barbat. & Selus, quos refert, & sequitur Conarr. 2. decretal. 2. part. cap. 4. in initio, num. 11. unde inquit, negandum est in hoc casu vacare beneficium

per renunciationem illam factam a mandante, id ignorante procuratore.

35 Si tamen Canonici aliter potestatem eligendi dederunt, & postea ipse eligant, hęc electio præferetur electioni factæ a compromissario id ignorante. Sic Panorm. cap. in casu, de elect. quod in quibus Couar. de iur. 1. licet dominum in eam In- quod. hęc contrarium dixit ac concedi potest, cum ibi non tam sit reprobata variatio, licet in casu d. 2. in 1. de renunciat.

36 Talem sine infante, quod si Petrus dedit literas Paulo, in quibus datur potestatem procuratori, ut Petrus renunciet beneficium in fauorem liberum, si Paulus in itinere recipiat literas ab alio, & ab ipso Petro, per quas comitat tam Petrus renunciat mandatis, & nullas literas reuocet, nisi ad suam personam in Roma, si Paulus sit diligens, & accedat Romam, & præsentet procuratori literas mandati, & faciat literas, petitas sibi comitat reuocasse, & sic procurator sit ipsam renunciet, valebit renunciat; quia nonnulli reuocato erant in prima procuratori, vel etiam cuius nullus non erat reuocatus, quod requiritur iuxta dicta. Sic Nauar. in addit. ad tit. 1. cap. 1. quod ponit post librum 5. tit. 9. de renunciat. casu, in 2.

De simonia in beneficiorum per- mutatione.

D V B I V M XXXVII.

An commutare beneficium cum beneficio sit simonia.

1 Si prima conclusio. Commutatio beneficiorum facta absque autoritate superioris, est simonia, & potest prohiberi, cap. quæstio- num 5. cap. cum non, de reuoc. permut. quare tantum est de iure licetiam hęc simonia, ut habes late supra dub. 22.

2 Nota, quod aliqui limitant conclusionem, nisi beneficia sint in eadem Ecclesia, & sine onere tunc enim possunt autoritate propria permutari. Sic glossa dicti cap. quæstio, verbo Episcopus, Innoc. 2. Hollenst. ibi, licet dicit minus esse oppositum; & post factum recedit idem Angel. verbo Permutatio, in 2. Innoc. 2. Innoc. 2. Innoc. 2. Innoc. 2. licet aut factum dicant, non esse consilium.

3 An merito hanc limitationem reuocent, alij, cum textus indistinctus non sit. Sic Rebuff. praxi hęc. tit. de deo, in 2. Panorm. de reuoc. quæstio, in 1. & ibi Anton. 2. 6. Ioannes de Lignano ultra Clem. unica. Arm. verbo Beneficium, in 1. 1. ubi, ubi hęc. in 1. 3. quæst. 15. Syluest. permutatio 2. quæst. 1.

4 Secundo nota fallere conclusionem, quando agitur tantum de proprietate, cum duo Episcopi litigant super aliqua Ecclesia, cui debet subiecti, quia sic potest fieri permutatio, ut vnus vniam, alter alteram sibi subiectam habeat. Secus, si ageretur, ut vtrius in tali beneficio reciperetur, vel irritum fiat, quia fieri non potest sine autoritate superioris. Sic Syluest. 2. quæst. 1. Angel. num. 3.

5 Secunda conclusio. Autoritate superioris licitum est commutare vnium beneficium pro alio. Sic habetur ex prelo dicta cap. quæstio, & docent omnes, licet habetur cap. unica, de reuoc. permut. in 6.

Nota primo, quod resignatio, & permutatio & beneficium potest etiam fieri, possessione nondum habita, quia ante possessionem per collationem acquiritur ius in re. Sic Archid. Dominus, Ioan. Andrez. cap. penult. de prebend. in 6. Mandosius de signat. gratia, tit. de resignat. 6. & de resignatione. Immo Clem. unica, de reuoc. permut. num. 9.

Secundo nota, quod intelligitur conclusio, 7 quando quis non habet ius ad rem in beneficio, sed ius in re; nam si habet ius ad rem, commutat illud ius cum habente beneficium, vel duo habentes ius ad rem per regressum, accessum, præsentationem, electionem, optionem, vel aliam nominationem, commutator ad muticem autoritate Episcopi, vel sit simonia. Patet, quia iure tantum permutantur, permutari beneficia sua, id est in quibus habent ius in re, ut patet ex cap. unico, de reuoc. permut. in 6. Sic tenent Federicus, & Rota, ut referret, ac sequitur Francus ibi num. 1. & ibi Ioan. Andr. Nauar. summa Lat. cap. 23. num. 100. et seq. Ludouic. Lopez 1. p. instr. noni, cap. 299. fol. 904. Panorm. cap. cum olim, de reuoc. permut. num. 4. & ibi Anton. num. 6. Immo Clem. unica, de reuoc. permut. num. 8. Syluest. permutatio 2. quæst. 13. dicto 9. D. Ant. 3. par. tit. 15. cap. 3. §. 1. 9. 10. Nauar. lib. 5. consil. 11. §. de simon. consil. 22. Rebuff. praxi tit. de permut. num. 23. Hinc

Infertur primo, quod duo habentes expectantias a Papa nequeunt ad muticem autoritate Episcopi commutare; tum quia tantum habent ius ad rem; tum etiam, quia gratia illa est personalis, & sic non excedit personam, cui conceditur, cap. si cas. de prebend. in 6. Sic Panorm. Immo, D. Anton. in tit. 1. citatis; & Federicus ibi citatus, Syluest. permutatio 2. quæst. 8. Angelus verbo permutatio num. 8.

Secundo infertur quomodo intelligatur id, quod dicit Syluest. referens Innoc. & Host. verbo renunciat, 3. d. 2. nempe non esse immonium, si quis renunciet literas Apostolicas ad beneficium, commutans cum beneficio; intelligitur enim ne sibi, & veritati contradicatur, quando literæ non sunt ad beneficium vacaturum, sed literæ, quibus datur illi beneficium, iam enim habet ius in re per collationem Pontificis, & tantum deest possessio. Sic docti iuniores.

An vero quando duo litigant super beneficio, liceat commutare id ius pro beneficio, habes supra dub. 23. num. 5. vers. secundo modo.

Tertio infertur non posse Episcopum beneficium meum commutare, vt datur beneficium alteri meo amico, quia textus d. cap. unico, dicit, sua beneficia permutare volentes; & sic tantum potest Episcopus præstare autoritatem, quando duo inter se commutant beneficia. Sic Francus eo cap. unico, de reuoc. permut. in 6. n. 3. & Ioan. Andrez. Federicus, & committis, ut referret, & sequitur Nauar. dicto consil. 22.

Quarto infertur, quod is, qui intra certum tempus tenetur dimittere beneficium, non potest illud permutare; tum quia id beneficium non est omnino suum, tum etiam, quia si permutaret, non censetur dimittere; vt si Papa dispenseret cum aliquo ad duo curata, modo intra annum dimittat alterum. Sic Rebuff. referens Rotam praxi beneficii, de dispensat. ratione a iure num. 8.

An vero curatus, qui non promouitur intra annum, & sic tenetur iusto modo dimittere curatum, possit

possit in fine anni permutare, dixi supra lib. 1. c. 1. de benef. sub. 22.

14 An vero incapax beneficii sit illegitimus, vel qui non est naturalis in Hispania, si ex dispensatione obtineat beneficium, possit illud permutare, dixi supra lib. 1. cap. 1. de accept. person. sub. 8.

15 Quomodo infertur quod beneficia, que sunt vnita, vel extincta, & suppressa post mortem ea habentium, non possunt permutari, quia ea vacare absolute non possunt. Sic Archid. Gambarus, Petrus de Vbal. quos referret, & sequitur 1. eze lib. 1. ordinatis 6. l. 1. §. 2. Francus cap. unico, de reuoc. permut. in 6. num. 4. vbi subdit, statim ac renunciet, causa permutacionis vacare, & sic si post vacationem debeat manere vitium, vel suppressum, sic manebit.

16 Secundo infertur, quod etiam beneficium, quod est vitium in vita possidentis, non potest permutari; quia vitium est vitium, non est amplius beneficium, sed membrum eius, cuius vitium, nec dicitur vacare. Sic Rebuff. praxi beneficii, de reuoc. permut. num. 18. & subdit n. 19. & 20. quod si quando resignatur, fuit ignarus illius vitium, potest postea ad illud redire, per cap. si beneficia, de prebend. in 6. Panorm. & Felin. cap. cum venerabilis, de reuoc. permutat. licet vero sciauerit, non potest.

17 Septimo infertur, quod qui non habet ius in beneficio, vt si illud immoisset adeptus est, & non potest illud permutare, quare si permutat, non acquirit ius in alio beneficio, quia licet Episcopus poterit illi conferre beneficium simpliciter, non contulit, nisi ex causa permutacionis, que omnino inualida fuit, cum beneficium non suum in alium trans fuderit. Et de hoc est expressa regula 39. Cancellarij, vbi dicitur quod in permutacionibus beneficiorum neuter permutantium ius acquirit, nisi quilibet ipsorum inuadit in beneficio per ipsam resignatio; & sic tenet D. Anton. 3. par. 15. cap. 4. §. 1. quæst. 7. & Federicus, cuius est illa questio, & Francus cap. unico, de reuoc. permut. in 6. num. 17. vbi multos refert. Syluest. permutatio 2. quæst. 13. dicto 5. Rebuff. praxi, tit. de permut. num. 9.

18 Tertia conclusio. Autoritate Prælati potest commutari beneficium cum prestimonio, vel hospitali, si hospitali detur Clerico in titulum beneficii, quod quando contingat, habetur Clem. quia contingit, de relig. lumb. & re. anteq. 1. locus quando datur laico. Sic glossa Clem. unica, de reuoc. permut. verbo beneficia, & ibi Immo Clem. unica, de reuoc. permut. 2. quæst. 11. D. Anton. 3. par. tit. 15. c. 3. §. 1. 9. 11. & Federicus, cuius est illa questio. Et similiter dicit Syluest. cum Federico posse commutari cum beneficio hospitali, quando confertur Clerico, vt homo vicarius, tunc est titulus Ecclesiæ, nec vnde potest sine simonia. Et item Syluest. ibi quæst. 13. dicto 9. tenet contrarium cum Lapo, quia non permittitur commutatio beneficii ad quoddamque aliud spirituale, sed beneficii cum beneficio.

Sed quid dicendum de beneficio, dato in commendam? Quidam dicunt non posse commutari cum beneficio, quia beneficium in commendam non est curio dicitis. Sic Immo Clem. unica, de reuoc. permut. num. 23. & Lignano, quem ibi referret, & Ioan. Præfatus, quem referret Rebuff. vbi infra, titulus Panorm. cap. cum olim, de reuoc. permut. num. 7.

duant, quod duo beneficia commendata possunt ad muticem commutari; inquit, autoritate eius, qui commendauit.

Quarta tamen conclusio fit. Bene potest commendata beneficii permutari cum beneficio. Ratio, quia commendata est titulus canonici, vt dicit supra lib. 2. cap. 1. de accept. person. sub. 8. Sic dicit fuisse esse verum, Syluest. permutatio 2. quæst. 13. dicto 23. & eodem modo id dicit D. Anton. 3. par. tit. 15. c. 3. §. 1. quæst. 11. & Federicus, cuius est illa questio. Idem Ruceus, quem referret, ac sequitur Rebuff. praxi beneficii, de commenda, num. 13. vbi addit, etiam autoritate ordinarij hoc fieri posse.

Hinc fit 2. fortiori habentes duo beneficia commendata, posse ad muticem commutare, & habentes duo beneficia manualia, a quibus possunt pro libero recuperari. Sic dicitur forte esse verum Syluest. D. Anton. Federicus in 2. consil. citatis.

Quinta conclusio. Habens plura beneficia potest ea commutare cum habente vnium. Sic Ioan. Andr. cap. unico, de reuoc. permut. in 6. & cap. cum venerabilis, de except. & alij, quos referret, ac sequitur Mandosius de signat. gratia, tit. permutacione, & permutatio. Quod sic intelligi debet, si ad retinendum illa plura beneficia erant necessaria dispensatio Papæ, cum dispensatio sit personalis, & sic non transferat de persona in personam, est necessaria licentia Papæ; si vero sufficibat Episcopi, licet licentia Episcopi. Sic Francus eo cap. unico, num. 18. vbi alios refert. Idem Syluest. permutatio 2. quæst. 14. dicto 8. D. Anton. 3. par. 15. cap. 3. §. 1. quæst. 9. & Federicus, cuius est illa questio. Rebuff. infra n. 40. 41.

Nota, quod si permutans beneficium habeat alia beneficia, non debet de eis facere mentionem, secundum aliquos, & sic tenet D. Anton. proxime citatum, quæst. 11. & Federicus, cuius est illa questio. At verius est, debere, quando, si superior hoc sciret, verisimiliter dubitaret, an vellet facere. Sic Syluest. Permutatio 2. fore, & alij vici docti. Et quando sit coram Papa, tenet, ac tutius, & de qualitatibus beneficiorum Rebuff. praxi tit. de permut. num. 34.

D V B I V M XXXVIII.

Quis sit superior, cuius autoritate debet fieri permutatio beneficiorum.

Mandosius de signat. grat. tit. permutacione, §. 1. penult. dicit hodie non posse fieri, nisi autoritate Papæ per motum proprium Pij Quinti anno 1567. 6. Idem Augusti, qui inest Officium, vbi aliter factæ commutationes annullantur. Sed in eo motu proprio non id vetuit Papa in perpetuum, sed donec (inquit) per nos illarum admittendum modus prescriptus fuerit. Et postea anno sequenti 1568. Kalendis Aprilis edidit alium motum proprium, qui incipit, Quarta Ecclesia, vbi reuocat in hoc priorem motum proprium, & dicit, quod possint ordinarij admittere renunciations causa permutacionis, que canonice institutionibus permittuntur; & sic renunciet id ad ius commune. Quare videndum est, quid iure communi circa hoc statutum sit. Et de vtroque motu proprio mentionem fecimus supra dub. 36.

Ideo dico primo, Prælatum, cuius licentia potest fieri permutatio beneficiorum, si sit ad quem collatio talis beneficii pertinet; & sic Episcopus id potest

potest circa beneficia, quae ad eius collationem pertinent. At ex cap. quoniam, de verum permutat, ubi dicitur id posse Episcopum, & c. vltimo, eodem tit. in 6. explicatur hoc, quando ad Episcopum pertinet collatio eorum beneficiorum; & docent omnes, & sic Hextrag. Benedicti X. Ique incipit, Datum, demitur non posse Episcopum, quando beneficia Papae referantur; & sic decium est a Rota, vt refert Gregor. Lopez l. 2. versu. Noualdria, tit. 6. part. 5.

Immo idem est, quando ad Episcopum pertinet tantum confirmatio, modo interueniat consensus Collatorum. Sic Gloss. cap. vltimo, de verum permutat, versu. collationem. Ioan. Andreas ibi. Syluest. Permutatio, 2. quest. 1. Angel. verbo, permutatio, n. 6. Tabien. Beneficium, 3. quest. 14. & similiter requiritur consensus patronorum. Ad vero si hic consensus non accedat, valeat permutatio, licet infra, ubi de simonia in iure patroni.

Secunda conclusio. Non tantum hoc potest Episcopus, sed etiam quilibet Prelatus habens iurisdictionem, quasi Episcopalem. Sic tenet lex, 2. tit. 6. part. 7. & ibi Gregor. Lopez versu. del Perlaudo Panorm. dicto cap. quoniam in 4. Immo Clement. vltimo, de verum permutat, num. 10.

Tertia conclusio. Si Episcopus permutet cum Capitulo, requiritur auctoritas Archiepiscopi, cap. 1. de reb. Ecclies. iura alien. Si vero permutet cum alio, fat esse consensus Capituli sui. Sic refertus Hostiensis tenet Syluest. Permutatio, num. 5.

Quarta conclusio. Quando collatio beneficij pertinet ad Episcopum cum Capitulo, requiritur consensus vtriusque. Sic Syluest. verbo, Permutatio, 2. quest. 1. Angel. verbo, permutatio, num. 5.

Quinta conclusio. Capitulum, si de vacante, potest praestare auctoritatem commutationi beneficiorum, quando collatio beneficij spectat ad Capitulum, & Episcopum, & quia tunc sede vacante deuoluitur collatio ad Capitulum, cap. vltimo, ne sede vacante, in 6. At vero, quando collatio pertinet ad solum Episcopum, non potest, quia non succedit in hac iurisdictione. Sic Tabiena. Beneficium, 1. quest. 14. Arnil. verbo, Beneficium, num. 71. Glossa Clement. vltimo, de verum permutat, versu. conferantur. Immo ibi num. 11. & cap. finali, eodem tit. num. 50. ubi Anchar. num. 17. Syluest. permutatio, 2. quest. 2. Angel. verbo, Permutatio, num. 5. & similiter dicunt Glossa, & Immo in num. 11. non posse Capitulum, quando solum Episcopus habet eligere, vel praestare, quia in hoc etiam non succedit Capitulum, iuxta notata cap. 2. ne sede vacante.

Nota quod, etiam in his casibus, in quibus non potest Capitulum dare auctoritatem commutationi, potest recipere resignationem ex causa permutacionis: at non potest perferre permutacionem, sed expectandus est Episcopus. Sic Greg. Lopez, part. 5. tit. 6. l. 2. versu. Del Perlaudo. Immo cap. suo, de verum permutat, num. 11. Anchar. ibi num. 18.

Sexta conclusio. Vicarius Episcopi non potest praestare auctoritatem commutationibus, nisi habeat ad hoc specialem commissionem. Pater, quia sine hac non potest conferre beneficia, cap. suo, de offi. vicarij, in 6. Sic Gregor. Lopez l. 2. tit. 6. part. 5. quest. del Perlaudo. Immo cap. suo, de verum permutat, num. 50. Rebuff. praxi. benefi. in forma vicariatus, num. 104. Immo addit num. 105. 106. 107. quod, licet Vicarius habeat potestatem recipiendi resignationem beneficij causa permutacionis, vel

simpliciter, non potest beneficia sic resignata postea conferre; licet quidam (inquit) dicant collationem hanc tanquam necessariam competere Vicario; sed non est verum, quia requiritur speciale mandatum ad conferendum, cap. suo, de offic. vicarij, in 6. & refert Rebuffus decisionem Rota, & alios.

Septima conclusio. Si beneficia fuerint in iudicis directibus, vtriusque Episcopi consensus requiritur; facit cap. cum illorum, de sentent. excom. muni. Sic Immo cap. finali, de verum permutat, in 3. Glossa cap. vltimo, eodem tit. in 6. versu. collationem. Gregor. Lopez l. 2. tit. 6. part. 5. versu. Ad fuerint. Syluest. Permutatio, 2. quest. 13. dicto 7. Ioan. Andr. quem ibi refert Federicus, cuius questionem refert, ac sequitur D. Anton. 3. part. 13. cap. 3. 8. 1. 9. & Vnde dicitur hi Doctores sic debere fieri resignationem causa permutacionis, vel vtroque Episcopo praesente, vel quilibet in manu sui Episcopi resignet, vel alter alteri committat.

Nota, quod Ioan. Andr. dicit, & Federicus, & D. Anton. tutius esse omnia fieri simul, id est, ambobus praesentibus, vel vno alteri committente, & non ex intervallo, quia si sint beneficia incompatibilia, vt duo curata, quae resignantur causa permutacionis, eo ipso quod alter renunciat, & obtinet locum pacificum illius possessionem, vacat beneficium talis locij; & sic cum voluerit postea resignare, non poterit; quia non est suum, sed iam est vacans. At melius dicit Syluest. valere licet ex intervallo, si quia illa resignatio alterius in fauorem loci non fuit simpliciter facta, sed ex causa permutacionis; & sic non vacat beneficium locij, sed tenetur id resignare in fauorem alterius. Idem Rebuff. praxi. iur. de permutat, num. 3. 6. 37. & addit num. 18. quod facta resignatione per vnum in meso, antequam ego resignet, alter obeat, habebit vtrumque beneficium.

Octaua conclusio. Si commutatio fiat referenda aliquam pensionem, solum Papa potest praestare auctoritatem tali commutationi. Ratio, quia vsu Romano receptum est, vt solum Papa pensionem constituere valeat in renunciationibus, & permutacionibus, & quomodocumque, vt docent Ludou. Lopez l. 1. p. instrum. num. cap. 303. fol. 936. pag. 2. col. 7. versu. Pro resignatione. Soto lib. 5. de instr. quest. 7. art. 2. in iij. quae dicit circa 2. conclusum, Toletus lib. 5. summa. cap. 83. Aragon 2. 2. quest. 100. art. 4. fol. 112. pag. 1. Manuel 2. rema summa. cap. 65. num. 6. Noster lib. 5. consil. tit. 1. de simonia. consil. 6. n. 5. Reza casu 17. Et sic Rebuff. de praxi. passim num. 117. dicit, Episcopum committere simoniam, si in collatione beneficij reseruet pensionem, quauis de iure poterat Episcopus ex rationabili causa pensionem assignare in aliquibus casibus, de quibus agit cap. passato, de his qua sunt a Prelat. & cap. probabimus, de consil. & duobus sequentibus, & docet Carduba lib. 1. quest. 7. 21. & Alaba alios referens lib. de Cancell. 2. p. 5. 21.

Hinc inferitur solutio huius casus. Duo volentes permutare beneficia conueniunt, quod si vnum illorum inuenierit gratiam pensionem, cuius erat illud ante permutacionem, solueret eam pensionem; fecere commutationem auctoritate ordinarij, cuius pacti non fecerunt mentionem, postea inueniuntur esse alterum habere pensionem; dicendum enim est, quod est simonia, quia interuenit pactum, quod fuit median faciendi

faciendi permutacionem, & omne tale pactum est simonia: at est tantum conuentionalis, si nondum alter soluit pensionem; quia promissio soluendi pensionem nondum est execututa. Nec obstat quod renunciationes, & collationes necessariae ad permutacionem fuerint vtriusque factae; quia ille non inducitur simoniam, sed solum promissio de soluendo pensionem, quae nondum est impleta. Vnde cauendum est ei, qui debebat pensionem ante permutacionem, ne soluat illam ante, quam impetretur a Papa facultas id faciendi; quia fiet simonia realis. Sic Nauarr. lib. 5. consil. tit. 3. de simonia. consil. 4.

Vltima conclusio. Permutatio beneficiorum debet fieri ex causa vtili, vel necessaria Ecclesiae. Pater ex cap. quoniam, de verum permutat, & tenet ibi Panor. num. 5. & concludit num. 6. & Anton. ibi num. 9. expeditionem etiam personarum fat esse: vt si ager vnus loci est salubrior illi, vel habet iniicitias, &c. Immo Syluest. Permutatio, 2. quest. 12. dicit, fat esse quancumque causam, quae non sit pecunia, nec pecunia mensurabilis.

DVBIVM XXXIX.

An partes possint inter se tractatum permutacionis, vel alium facere, non omnino concludendo, sed referendo ad superiora beneplacitum, id est, si superior approbauerit.

Aliqui id negant: sed debet ex officio, & iussu superioris fieri. Sic Holt cap. quoniam, de verum permutat, & ibi Anton. num. 3. & 8. & Ioan. Andr. ibi, & Glossa cap. cum vniuersorum, eodem tit. versu. tractare. Idem tenet Ludou. Lopez, quando taliter contraherent, vt non possent resiliere ante beneplacitum superioris 1. p. instrum. num. cap. 299. fol. 904. & sequenti, tenet etiam Adrian. quodlib. 9. ad 3. principale.

At dicendum est, posse facere tractatum, modo non concludant, sed huius tractatus conclusio, perfectio ad superioris consensum est referenda, & eius auctoritas antequam executioni mandetur, exigenda est. Probat ex cap. vltimo, de verum permutat, in 6. ibi, Permutare volentes. Haec enim voluntas sciri non potest, nisi per partium tractatum. Item, quia conueniunt, & faciunt tractatum, si superiori placuerit, talis tractatus non est conclusus, nisi adueniente conditione, scilicet superioris beneplacito. Sic tenet Nauarr. in omnibus summis Latinis, cap. 23. num. 107. versu. ad decimum Ludou. Gomez regula de triennali, q. 1. 2. versu. Quid dicendum Syluest. Permutatio, 2. quest. 5. Angel. verbo, Permutatio, num. 4. Roel. ibi initio, Tabien. Beneficium 3. quest. 15. Arnil. verbo Beneficium, num. 73. Panor. cap. cum vniuersorum, de verum permutat, num. 20. & cap. quoniam, eod. tit. num. 10. Ioan. Andrens cap. vltimo, eodem tit. in 6. Gregor. Lopez l. 2. tit. 6. part. 5. versu. No vltima. Hieronymus Paulus in praxi cancellariae, quam habes post praxim benef. Rebuffi, in clausula declaratoria luper proponente, vel volente ingredi, versu. Duo tractauerunt, fol. 568. Francus cap. vltimo, de verum permutat, in 6. num. 2. Glossa Clement. vltimo, eodem tit. versu. volentibus, Immo ibi, num. 3. Couarr. dicens communem, & referens Rancu. Decium, Pariliam l. variat, cap. 5. num. 6. Rebuff. praxi. iur. de permutat, num. 52. 53.

Immo, licet absolute paciscantur non exprimendo, sed mente retinendo conditionem, scilicet si superiori placuerit, non sunt coram Deo simoniaci, licet in foro exteriori tales praesumentur. Sic Syluest. ibi.

Nota tamen, quod esse simonia, si saltem pro parte exequerentur ante, quam Papa beneplacitum accedat. Sic Ludou. Gomez ibi, Nauarr. ibi, & num. 108. sine.

Secundo nota, quod, ubi aliqui fecerunt tractatum de permutando, non possunt resiliere, quia pactum illud licitum sit, obligat. Sic Hieronymus Paulus proxime citatus dicit tamen, quod, cum quidam petere literas a Cancellaria ad cogendum quemdam ab hoc tractatu resiliere volentem, sunt ei denegatae. Facit Rebuff. de praxi. passim, num. 145. & refert Baldum, Panorm. & alios, ubi dicit quod, quando facta est conuenticio de permutando, si vnus illorum velit reuocare procuratorem constitutum ad resignandum, non potest; quia constitutio procuratoris facta in contractu reuocari nequit, cum sit contractus pars. Sed praxi. benef. tit. de permutat, num. 4. dicit, posse reuocare procuratorem te integrum; secus, quando alter resignauit.

DVBIVM XL.

An quando permutatio sine culpa permutantis non tenuit, vt quia alter non habebat ius in beneficio, vel ante permutacionem obiit, possit alter propria auctoritate redire ad suum beneficium, quod causa permutacionis resignat.

Aliqui dicunt, aequius esse, vt possit, quia vitatur vacatio, & circuitus, & incummodum beneficiorum. Sic Ioan. Andr. quem refert, ac sequitur Syluest. Permutatio 2. quest. 13. dicto 5. D. Anton. 3. part. 15. cap. 3. 5. 1. quest. 6. & Federicus, cuius est illa questio. Et idem, dicit Syluest. est, si permutatio erat completa ex vna parte, & deinde apparuit impedimentum completionis ex altera.

Sed dicendum est, quod non potest redire ad suum beneficium sine noua collatione; quia per renunciationem illam vacauit beneficium. Sic Panor. Felin. & alij e. e. in vltimo ab illis, & excepti vt refert ac sequitur Rebuff. de praxi. passim, num. 145. Selua tract. de benefi. 3. p. quest. 24. Federicus consil. 41. Panor. cap. cum vniuersorum, de verum permutat, sine, ubi haec dicit, Resignatus ex causa permutacionis facienda cum tertio in manibus superioris, qui tertius velitis postea resignare, vel morte praesentis, & restituendus ad suum beneficium; at non redibit sine noua provisione; quia beneficium vere vacauit ex hac resignatione, & Ludou. Gomez regula de triennali, quest. 24. paulo post principium, dicit, quod renuncians ex causa permutacionis perdit titulum, & possessionem; quare si permutatio non habeat effectum, non possit redire propria auctoritate ad suum beneficium sine noua collatione superioris; alias esset intrusus, quia beneficium sine canonica institutione recipit, & refert multos Doctores, & dicit de hoc esse infinitas decisiones Rota. Et quod permutacione amittatur titulus, & possessio beneficij, & sic verè vacet, tenet cum Ludouico

Ludouico Gomez alios referens Mandosus regu- la 31. Cancellaria. quesi. fm. num. 1. & de signat. gratia. tit. permutacione. s. permutacionem. licet alij. quos ibi refert. sentiant. permutacionem non inducere veram beneficij vacacionem.

DVBIVM XLI.

An. quando alter permutantium beneficium alterum decepit ultra dimidium iusti pretij. sit locus remedio l. 2. C. de rescind. venditione.

Consule Couarr. 1. 2. ar. cap. 5. num. 3. Pinellum super eadem l. 2. p. 1. cap. 3. num. 16. vbi defendunt. non esse locum: quamvis contrarium tenent Padilla ca l. 2. num. 17. & Anton. de Burgos cap. cum casum. de emp. & vendit. num. 59.

DVBIVM XLII.

An sit licitum permutare beneficium referuando aliquam pensionem.

Sit prima conclusio. Sine licentia Pontificis est simonia. cum ea tamen est licitum.

Secunda conclusio. Quando duo permutant beneficia. si vnum habet ampliores redditus. potest ex licentia Papae fieri permutatio recipiendo tantum pensionem. quantum est excessus fructuum alterius beneficij. Et a fortiori potest quis commutare vnum beneficium minus pingue cum alio pinguiori. super quo est iam constituta pensio.

Nota. quod non tantum commutanti pensio solet assignari. quando beneficia in redditibus sunt inaequalia. sed etiam tertio. Sic Mandosus de signat. grat. tit. permutacione. s. permutacione.

An vero quando beneficia sunt in redditibus inaequalia. possit etiam poni pensio. non tantum in beneficio permutato. sed etiam in alio. quod possidebat permutans. habes supra dub. 31.

Et nota. quod. licet pensionem perpetuam possit solus Papa constituere. id est. quando est ad vitam eius. cui constituitur. at quando non est perpetua. sed tantum. dum constitutus possidet beneficium. cui in ipsum renunciat. potest Episcopus concedere tam in renunciationibus quam in permutacionibus. Sic Nauarr. lib. 7. consil. 1. de simonia. consil. 2. 2. num. 4. & consil. 45. num. 9. Felin. cap. ad eandem. et 2. de rescript. n. 3. vers. conclusio.

Tertia conclusio. Licet sub iudice sit an quando duo permutant beneficia inaequalium reddituum. heur licet auctoritate Papae illam excessus reddituum recompensare pensione. ita etiam licet dari pecunia. multi enim. & grauissimi Doctores tenent licere. & est probabile. at verius est. non licere.

Quarta conclusio. Quando beneficia sunt aequalia in redditibus. at inaequalia in dignitate. vt quia alterum est Decanatus. alterum vero Canonatum. non est licitum etiam auctoritate Papae referuare pensionem pro maiori illa dignitate. Ratio. quia cum illa maior dignitas sit spiritualis. esse simonia contra ius diuinum.

Vltima conclusio. Licitum videtur auctori-

tate Papae commutare beneficium simplex cum curato aequali in redditibus. & imponere pensionem super tali beneficio simplici ob omni. quod alter assumit curatum. id est. de Cura. quia illud omni videtur esse. ac si haberet minores redditus. propter sumptus. qui sunt necessarii ad residendum. & illi inserviendum. habendumque Capellanum.

DVBIVM XLIII.

An quando aliqui resignant sua beneficia in manibus Praelati causa permutacionis. liceat ea alijs. quam permutantibus. dare.

Sit conclusio. Non licet ea alijs. quam permutantibus. dare. vt definitur expresse Clement. unica. de rerum permut. vbi habetur etiam collationem alijs eadem esse nullam.

Hinc fit quod habentes expectantias ad prima vacantia non possunt impedire tales permutantes. quia eis dantur haec beneficia. Sic expresse habetur cap. unico. de rerum permut. in 6.

Secundo sit licitum esse volentibus permutare sua beneficia exprimere in actu renunciationis. quod resignant causa permutacionis facienda. & non alias. quia hoc a iure permittitur. cap. significasti. de elect. & cap. cum conuenerunt. de rerum permut. & cap. unico. de renunc. in 6. & Clem. unica. eodem tit. & tenet Syluest. verbo Permutatio 2. quesi. 5. sine glossa ad Clem. unica. vbi addit. licet hoc non exprimat. satis esse. si ex coniecturis. vel prius actis id constet.

DVBIVM XLIV.

An in permutacione aliarum rerum spiritualium. quae beneficia non sunt. committatur simonia.

Exemplum esse potest. si duo inter se conueniant. Faciam pro te sacrum. & fac pro me. audiam tuam confessionem. modo audias meam. Duplex ex sententia.

Prima dicit esse simoniam. quia cap. quae sunt. de rerum permut. generaliter dicitur omnem pacitionem circa spiritualia habere simoniam continere. Sic tenent Ricard. 4. dist. 25. ar. 3. 9. 1. ad 1. Syluest. verbo simonia. quesi. 6. sine. & ibi Tabien. quesi. 45. num. 26. & ibi Armil. num. 21. Nauarr. lib. 2. de rescript. cap. 2. num. 386. Ludou. Lopez 1. p. instr. num. cap. 299. sine. nisi in inquire. praedicta commutatio ferret ex beneuolentia. & gratitudine absque aliqua obligatione. & est probabile haec sententia.

Secunda sententia probabilior tenet id licere. Ratio. quia in his commutacionibus non est simonia iure diuino. vt patet. alias idem contingeret in beneficiorum commutacione. nec etiam iure humano. quia ius tantum prohibet beneficiorum commutacionem. & cum sit penale. non debet extendi Ratio vero ob quam prohibetur iure Ecclesiastico permutatio beneficiorum. non autem permutatio aliarum rerum spiritualium. ea est. quia vera ratio simoniae est commutare spiritualia pro temporalibus. vnde cum in parte spiritualibus nil sit temporale. nulla potest subsistere simonia suspensa. si ad inuicem commutentur. & ob id talis permutatio non prohibetur. at quia beneficia

beneficia habent prouentus temporales. magna esse simoniae suspensio. & quod intenderet permutans utilitatem temporalem propter auaritiam. & ambitionem. si propria auctoritate permutaret. & ideo est prohibita talis permutatio. Vnde dum cap. quesi. dicitur omnem pacitionem circa spiritualia esse simoniacam. nomine spiritualium intelliguntur beneficia. Sic tenent Aragon 2. 2. quesi. 100. ar. 1. fol. 1099. pag. 2. Manuel 2. tomo summa. cap. 64. num. 2. Beza raso 37. fol. 163. Sotus lib. 9. de iust. quesi. 3. ar. 2. ad 3. Victoria relect. de simonia. num. 17. & docti recentiores.

Hinc exantur a simonia Monachi conuenientes inter se. Elige me in Prouincialem. & te eligan in Priorem. quia licet haec officia sint spiritualia. at non sunt beneficia. sic docti iuniores. licet Ludouic. Lopez 1. p. instr. num. cap. 305. fol. 953. pag. 2. dicat haec claudi nomine beneficij.

Tandem nota. quod res sacrae. quae non sunt pure spirituales. licet possunt commutari pro alijs rebus sacris. vt calix pro calice. vel pro sacra veste. dommodo solius rei valoris ratio habeatur. & nil pendatur pro consecratione. Sic Sotus ibi. & patet. quia etiam sic vendi possunt. vt dixi supra.

De simonia in pensionibus.

DVBIVM XLV.

An sit licitum concedere pensiones super beneficijs.

Primo dico. quod dupliciter imponi potest pensio. scilicet super personam possidentem beneficium. & tunc defuncta ea persona cessat pensio. Secundo modo. & frequentius super beneficium. & tunc durat per vitam pensionarij. a quocumque possideatur beneficium illud.

Secundo dico. quod quatuor condiciones requiruntur. vt possit quis habere pensionem.

Primo debet esse Clericus prima tonsura. licet enim Pontifex possit concedere laico. at communitur non solet concedere. nisi Clerico. & sic. quando Papa assignat Clerico pensionem. si ille non est Clericus. non valet. nec fat est. si postea Clericus fiat. quia tempus datae est inspiciendum.

Secunda est. quod sit legitimus. at potest Episcopus dispensare cum illegitimo. si quidem potest dispensare cum eo. vt obtineat beneficium simplex. iuxta cap. 1. de sitis presbyt. in 6. Et quod haec conditio requiratur. tenet Gigas dicens. haberi ex Rylo Curia tract. de pensio. q. 22. & Nauarr. lib. 3. consil. tit. de prob. consil. 54. num. 3. Sed Ludouic. Gomez tenet contrarium regula. de annali. possess. quesi. 21. nisi quando pensio datur in titulum beneficij. tunc enim est proprie beneficium. vt dicimus dub. sequenti.

Tertia conditio. vt non sit excommunicatus. suspensus. nec interdictus.

Quarta. vt non sit coniugatus. nam vacant pensiones per matrimonium.

Tercio dico. Solus Papa potest imponere pensionem. vt dixi supra dub. 38. At ipse potest ex iusta causa imponere pensionem quibuscumque

beneficijs ecclesiasticis. etiam Episcopatibus. Causa autem iusta solet attendi. vel in ordine ad bonum commune totius Ecclesiae. vel alienius Ecclesiae particularis.

Prima ergo causa iusta assignandi pensionem est. cum quis rem Ecclesiae temporaliam. vel spirituales auget. vel augete potest doctrina. moribus. vel amicitia. quae de causa tertiae decimarum Regibus Hispaniae concessa sunt. vel. cum gerit negotia Ecclesiae in Concilio. vel in Curia. vel alibi. Et haec ratio est licita pensio. quae datur filio Comitis. propter obsequia. quae pater praestitit Ecclesiae. Similiter cum quis praedicat. vel docet in hoc Episcopatu. est causa iusta. vt concedatur illi pensio pro hoc ministerio spirituali. Et hinc licite conceduntur pensiones dominibus Religiosis. quia inseruiunt Ecclesiae audiendo confessiones. praedicando. docendo pueros. Vnde in rigore Collegia Societatis non tenentur inseruire Ecclesiae particularibus. a quibus partem decimarum recipiunt. quia fat est. vt sua ministeria in bonum vniuersalis Ecclesiae redendant.

Secunda causa est. cum sit permutatio beneficiorum habentium inaequales redditus.

Tertia. cum duo litigant super beneficio ad componendam litem.

Quarta. cum datur alicui coadiutor.

Quinta. quando senex remittit Curato. vel Episcopatu. propter senectutem exhibita Ecclesiae.

Sexta. cum aliqui Clerici eger. eo enim ipso. quod est Clericus. & pauper. est causa iusta.

Septima. quando est probabilis de seruitio exhibendo Ecclesiae. vnde non fat est. quod sit nobilis. vt ei liceat assignare pensionem.

An vero resignare beneficium sit causa sufficientis. vel resignare in fauorem alterius dico quod. si resignans est senex. vel diu senatus. beneficio. vel ex iusta causa velle resignare. & non remanere ei sufficientis sustentatio. est sufficientis causa. si vero nihil horum concurret. solum resignare beneficium. vel relinquere in alterius fauorem. non est causa sufficientis. nisi concurrat paupertas. saltem secundum decentiam status. Et quia. haec causa non concurrens. reciperet pensionem. tenetur eam. vt bona superflua ecclesiastica. in pios expendere vult.

An vero liceat referuare omnes fructus beneficij pro pensione. dico. quod in his casibus est licitum auctoritate Papae ex iusta causa.

Primum. quando beneficium nullum habet seruitium annexum. vel si habet. ex obventionibus tamen (quas vocant pedem altaris) remanet. quod est sufficientis ad sustentationem seruientis illud.

Secundus. per viam permutacionis. si vnum beneficium nullus habet fructus. sed tantum personalem titulum. alterum vero fructus haberet. At extra hos duos casus est illicitum. etiam si auctoritate Papae fiat. Sed debet semper relinqui sufficientis stipendium ipsi beneficiario. hoc enim iure natura debetur. & sic non potest Papa ex illo demere. alias tenebitur restituere. cum Papa qui abstrahit. tum illo. cui daretur talis pensio.

Quarto dico. quod licet aliqui dicant non esse 8 tantas pensiones. quae dantur. nisi pro seruitio temporali. vel spirituali Ecclesiae. & sic non esse ferendum. quod dantur coniugatis pro alenda vxore. & familia. at satis probabile est. quod. relicta sufficienti

cutias ad constituendam pensionem super beneficium. Sic Nau. dicens, esse omnium. Summa Hisp. cap. 25. m. 114. c. 3. consil. tit. de prebend. consil. 54. dicit, quod, licet, secundum aliquos, possit pretio pensio redimi, nullus dicit, posse pretio constitui, aut transferri, at hæc possunt fieri de licentia Papæ. & Tolerus dicit, quod, licet quis habeat licentiam transferendi suam pensionem in alium, at non potest pretio transferre, seu vendere, nisi sit pensio, que omnino titulo seculari conceditur, ut milicibus, &c.

19. Et sic breui epilogando omnia dicta, amplectimur, tanquam valde probabilem, secundam sententiam, scilicet, quod omnes pensiones, postquam pecunia redimi, dempta ea, quæ datur in titulum beneficij ob aliquod ministerium spirituale futurum, ut coadiutori Episcopi, vel parochi lenis: hæc enim, etiam ex licentia Papæ, redimi non possunt, at constitui, vel transferri pretio non possunt pensiones abique Papæ licentia.

20. Tandem nota, quod, licet aliqui ex Doctoribus primæ sententiæ nobilium sentiant, dicentes, posse abique simonia redimi pensiones dictas, quos retuli notab. 1. circa primam sententiam, dicit tamen, non posse redimi sine licentia Papæ, at non est mitum, quod illi id dicant, quia fatentur, esse materiam simonie pensiones redimi; at nos, qui amplectimur oppositum, dicimus, posse redimi abique licentia Papæ, cum nullo iure probeatur oppositum; & sic videntur tenere Doctores secundæ sententiæ, cum absolute fateantur, posse redimi; & licentem Nauæ. Hisp. cap. 25. m. 114. dicit tamen, quod in foro externo secundum stylum iuris necessaria est licentia Papæ.

DVBIVM XLVII.

An, cum quis renunciat beneficium relicta pensione, possit simul, & unico tractatu vendere illam pensionem eidem beneficiario, id est, pacifice cum illa, quod ipse illam redimet certa summa pecunie.

1. Deo, quod licet aliqui hoc damnent, ut simoniacum; at verius est, quod, si non facit in fraudem, ut scilicet vendat beneficium illa pecunia, erit licitum; at quia inagnam simoniam suspicionem generat, nullo modo est consulendum. At si in renunciatione beneficij int. crederet pactum, quod alius concederet eam redimere, siue statim, siue post, esset simonia, quia illa obligatio est pretio estimabilis, & sic est venditio beneficij. Et similiter est simonia, si renunciet beneficium reservata pensione, cum hac conditione, quod pensionarius soluat hoc anno pensiones decem annorum, quia illa obligatio est pretio estimabilis.

De simonia in iure patronatus.

SUMMARYM.

- 48. Quid sit ius patronatus, & quibus modis acquiratur.
- 49. An ex bonis incertis, quæ quis tenetur restituere pauperibus, eo quod non comparat dominus, possit instituire capellam, hospitale, vel monasterium, et ipse cum suis successoribus habeat ius patronatus.
- 50. An ius patronatus possit acquiri prescriptione.
- 51. An per decretum Trid. scilicet, 25. cap. 9. de reform.

auferatur privilegium, quod habent aliqui decani temporales presbiteri, in suis oppidis, ut habet Dux Alia, & alij.

- 52. An possint patroni ab Ecclesia patronata exigere aliquam servitium, vel aliquam temporalem pensionem, vel aliquam gratiam inferre, ut certis temporibus a prebendo certa die habere, vel similia in iure patronatus reseruationem.
- 53. Quid sit ius patronatus laicorum sine seculari, & Ecclesiasticum: seu patronatus laicis, & Ecclesiasticis, & qualiter inter se differant.
- 54. An possit derogari ius patronatus, ita ut abique patroni presentatione, vel alij, quæ presentatio per patronum, possit beneficiis conferri.
- 55. An permutatio beneficij ius patronatus laici, vel Ecclesiasticum facta sine consensu patroni, vel eo non vocato, sit nulla ipso iure, vel ea contradicente, sit per presentiam reseruanda.
- 56. An, quando beneficium patronatus permutatio sit sine consensu patronorum, possint patroni ad ea beneficia alios presentare: vel ipsi permutatio necessaria ad prima beneficia restituendi sint.
- 57. An possit resignari, vel vnicui alteri beneficium patronatus absque consensu patroni, vel reddere potest vicarium in beneficio patronatus.
- 58. An possit pensio constitui super beneficio patronatus absque consensu patroni laici.
- 59. An tempus, quod habet patronus Ecclesiasticus, & laicus ad presentandum, comparatur a die vacationis beneficij, an a die sententiæ vacationis, & ita non curat patrono ignoranti hoc tempus.
- 60. An quando patroni litigant super beneficium, transfertur semestris, vel quadriestris illis a iure concessio ad presentandum, denudatur collatio beneficij ad Episcopum, vel superiorem, qui habet instituire.
- 61. An, tempore presentacionis ad presentandum elapsis, vel iure presentandi patroni primiti, possit Episcopus illis concedere, ut presentent.
- 62. An vltima die quadriestris, vel semestris possit fieri presentatio: & qualiter hi mensis computantur, id est, quot dies pro singulis mensibus à m. 10. vel 21.
- 63. An quando presentatio non tenet, quia presentatus suis indignus, vel non facta est coram legitimo superiore, vel presentatus renouandi, vel obij, &c. habeat patronus integram tempus iure concessio ad iterum presentandum.
- 64. An, ut decaluti non fiat ad superiorem, sit sit patronum infra tempus iure taxatum presentare, vel etiam requiratur, ut presentatus presentetur superiori.
- 65. An patronus laicus possit variare, & Ecclesiasticus non possit.
- 66. An, si vnus patronus est clericus, & alter laicus, vel plures laici, vel vnus laicus, possint omnes, vel partem alter, variare.
- 67. An quando vniuersitas, vel Collegium seculari habeat ius patronatus, possit variare.
- 68. An si patronus promissit presentare vnum, possit variare, si est patronus laicus.
- 69. An patronus laicus, qui vnus presentauit, & promissit cum iuramento, non variare, nec reuocare illam nominationem, possit variare.
- 70. Quid sit casus acquirendi ius patronatus ex constructione, donatione, vel fundatione Ecclesiæ.
- 71. Quid patronus possit presentare ad beneficium.
- 72. An possint patroni inter se conuenire absque presentacione.

rius licentia de alterius vicibus presentando, id est, ut vnus presentet prima vice, qua occurrerit vacatio, alter secunda, alter tertia.

- 73. Quid possit presentari a patrono ad beneficium.
- 74. An possit patronus se ipse presentare ad beneficium.
- 75. Quibus modis transferatur ius patronatus de vno in alium.
- 76. An requiratur licentia Episcopi, ut ius patronatus iam legitime creatum transferatur de vna persona in aliam ex iure in iure permissu.
- 77. An consensu Episcopi requisitus ad translationem ius patronatus sufficit, si præterit post dictam translationem factam.
- 78. Quando incipiat competere ius patronatus illi, in quem translatus est.
- 79. Quomodo transferatur ius patronatus titulo venditionis.
- 80. An venditio, vel alio modo alienatio vniuersitatis, transeat cum illa ius patronatus.
- 81. An, si in venditione vniuersitatis, in qua est ius patronatus, exprimat ius patronatus, valeat venditio.
- 82. An, si venditor ius patronatus, cum illa venditio non valeat, quid fiat de illo ius patronatus, scilicet, si sit restituendum.
- 83. Cui restituendum est pretium, quo emptum est ius patronatus.
- 84. An ius patronatus possit impignorari, vel transeat cum villa, vel alia vniuersitate impignorata.
- 85. An possit locari ius patronatus, vel transeat cum vniuersitate locata.
- 86. An possit ius patronatus dari in dotem.
- 87. An publicatus bonis alienis publicetur ius patronatus.
- 88. Quod ius transferatur ius patronatus permutacione, an scilicet possit permutari.
- 89. An ius patronatus possit permutari cum quacunque re.
- 90. Qualiter transferatur ius patronatus legato, vel donatione.
- 91. An, cum transfertur in alium ius patronatus donatione, vel alio titulo habili, possint apponi conditiones per ius auferentem.
- 92. An possit pater ius patronatus hereditarium obremitti illud in aliquem transferrere donatione, legatione titulo, etiam in præiudicium hereditum legitimum, ita, ut filij nulla competat querela, quasi pater inofficiosam donationem fecerit.
- 93. Quomodo transferatur ius patronatus in alium via successione hereditaria.
- 94. An ius patronatus transeat in fideicommissarium, cui hereditas restituitur, vel maneat apud heredem directum.
- 95. An in diuisione hereditaria possit index vni ex hereditibus applicare ius patronatus.
- 96. An possit ius patronatus transferri titulo habili in eos, qui ex fundatione non possunt acquirere ius patronatus, et in hereditum, &c. de quibus supra dictum est, per donatione, hereditaria successione, venditione vniuersitatis.
- 97. An succedat in iure patronatus filij illegitimi, & quid de legitimis.
- 98. Quomodo titulo habili, et donatione, vel quia plures sint heredes vnus patronus, ius patronatus transferatur in plures, quo pacto illi plures seu patroni, scilicet, an vnus habeant vnum vnus, vel plures.
- 99. Quomodo computentur vices illorum, scilicet, an requirantur, et faciant vocem, et vnus conueniant in presentacione, quando plures sint heredes, vel alio modo succedunt in ius patronatus vnus.

- 100. An, quando sunt plures patroni totius ius patronatus, et si plures fundatione, & requiratur, et omnes concordent, vel si vnigenus presentatus a maioris parte.
- 101. An, etiam patroni diuidunt vtra sua equaliter, & duo patroni presentant vnum, & duo alij, que bonam sit institutio.
- 102. An quando vna presentacionum sunt equalia, sint attendende ipsorum patronorum presentacionum qualitates, et quod aliqui ipsorum sint Clerici, alij laici, alij masculi, alij femine.
- 103. An patroni ad presentandum necessario debeant conuenire, seu conuenire in vni locum, & sic conuenire vocari, an sit, et quilibet suorum, & per se presentet, & sic non sit necessarium eos vocari.

DVBIVM XLVIII.

Quid sit ius patronatus, & quibus modis acquiratur.

1. Hic sunt aliqua de iure patronatus in summa, & breui tractanda, latius videnda in Doctoribus citandis. Sic Prima conclusio. Ius patronatus, ut de illo in præfati est sermo, est ius presentandi ad beneficium Ecclesiasticum, competens alicui in Ecclesia, eo quod de consensu Episcopi cum consensu, et dotum, vel ipsomet, vel illa a quo tale ius patronatus habuit. Sic Sylu. verb. ius patronatus, initio, & ibi alij summissi.

Secunda conclusio. Sex modis acquiritur ius patronatus, scilicet si construxit, vel fundauit, vel dotauit Ecclesiam. Patet ex c. 15. q. 7. m. 2. nobis de ius patronatus, Trid. sess. 25. cap. 9. de refer. Potest etiam ex privilegio, consuetudine, & prescriptione acquiri. cap. 20. de ius patronatus, & d. cap. 9. Trident.

2. Circa priores tres causas nota primo, non requiri omnes tres causas simul, sed quilibet illarum, quia vterque citati loquuntur diluuntur. & sic la. cit. 15. p. 1. sic dicit. Elie derecho gana el honor por vna cosa, la primera por el suelo, que da alla Iglesia: la segunda porque da fazienda la tercera por que le da hereditamento, que no 7 en dote de donde vnan los Clerigos, que le sirven. Sic Gregor. Lopez eadem l. 1. Carum. Callodorus, Rochus, quos refert, & sequitur Spino seculo restam. glossa 4. m. 28.

3. Secundo nota, quod, licet constructio, edificans, vel dotans non reuertatur sibi ius patronatus, adhuc ipso iure extantibus causis hoc ius acquirat. cap. significauit de 10. vbi hoc notant Bald. Panor. Felin. & communis, ut refert ac loquitur Padilla l. altilio. 1. c. de fermit. & aqua, Greg. Lopez d. l. 3. glossa 6. Rochus, & alij, quos refert, ac loquitur Spino dicta glossa 4. n. 29. Lambert. de ius patronatus lib. 1. p. 1. q. 2. art. 4. & ratio est, quia ius ipsum disponit, ut edificans Ecclesiam, eo ipso acquirat ius patronatus.

4. Tertio nota, quod dos data ad acquirendum ius patronatus non sufficit qualicumque, sed debet esse sufficientis. Spino num. 30. vbi alios refert: & multa de hac dote, & de his causis acquirendi ius patronatus videnda sunt in Lambertino de ius patronatus lib. 1. part. 1. a. quæst. 2. vsque ad 9. conclusiue, & quæst. 10. nullas, qualiter acquiratur consuetudine, privilegio, vel prescriptione, vbi art. 4. docet privilegio solius Papæ posse Ecclesiam liberam effici patronatam; nec fas esse consensum Episcopi cum Capitulo. Et quæst. 11. tractat in quibus Ecclesiis acquiratur ius patronatus, scilicet an in cathedralibus, & lib. 2. libus,

habet patronus ex dispositione iuris, & honor in processione, qui debetur sue personae, iuxta cap. nobis. 6. finali. de iure patronat. licet temporalia sint, non possunt vendi. Ratio, quia hoc ius ita est annexum iuri patronatus, ut non possit ab ipso abdicari, nec est perpetuum, sed tunc, cum patronus deuenit ad inopiam. Sic Panorm. cap. praeterea, el. 2. sine. de iure patr. & ibi Capra, & ibi Satra. Rochus de iure patr. verbo, & vtil. g. 1. Lambert. dicta g. 5. art. 15. vbi addit, quod, postquam deuenit ad inopiam, quia alimenta dantur mensuram, vel annuatim, vel in pecunia partim, & partim in aliis rebus, talia percipienda ab Ecclesia, poterunt per patronum alicui locari pro tanta pecunia; quia tunc non abdicatur ius alimentorum à iure patronatus, nec alimentaretur patronus per mediam personam, sed venderet annua percipienda pro praedictis, ut inde emeret alimenta ad sibi vitam.

3 Tertia conclusio. Ultra haec alimenta, non potest patronus ab Ecclesia exigere aliquid seruicium, vel aliquid temporale, scilicet censum, vel aliquid grauiam inferre, nisi concurrant duae conditiones altera est, quod in limine fundationis, & non sit est postea, id apposuerit altera, ut interuenit licentia diocesani. Patet ex cap. praeterea, el. 2. de iure patr. vbi id tenet glossa, Panor. & omnes, vt refert, & sequitur Lambert, de iure patron. lib. 1. p. 1. g. 9. art. 7. n. 8. & vtil. ad 85. Satra & Paulus de Ciudadinis, quos refert ibi glossa cap. si quis basilicam de consec. dist. 1. & cap. si quis dum 10. q. 1. Bald. c. ius Beriboldus, de sent. & re iud. Stephanus Caius cap. fin. de elec. in 6. Rochus de iure patron. verbo, pro eo, quod, g. 12. & verbo vtil. quest. 2. Syluest. verbo, ius patronatus quest. 3. vbi Angel. num. 23. Arm. n. 11. Tabien. quest. 21. Petre. lib. 1. ordin. tu. 6. A. 1. fol. 147. pag. 1. Quod amplius confirmatur ex Trid. sess. 25. cap. 9. de resor. vbi supra, vbi dicitur, quod si patronus beneficiorum cuiuscumque ordinis, & dignitatis, vt nullatenus, nullave causa, vel occasione se ingerant in perceptione fructuum, proventuum, vel oblationum quorumcumque beneficiorum, sed illos liberet Rectori, vel beneficiario, non obstante quacumque consuetudine, distribuendos dimittant. Et sess. 22. de resor. c. 11. dicitur, quod incuriant eo ipso excommunicationem, & eo ipso iure priuati existant iure patronatus, si aliter fecerint. Et id notat Spino dicta glossa 4. n. 7. & sess. 24. de resor. c. 3. sic dicitur: Patroni vero in his, quae ad sacramentorum administrationem spectant, nullatenus se praesumant impetere, nec constitutioni ornamentorum Ecclesiae, honorum stabilitum, seu fabricarum prouentibus se immiscerant, nisi quatenus id eis ex institutione, & fundatione competat, sed Episcopi ipsi faciant, & fabricarum redditus in usus Ecclesiae necessarios, & vtiliter, prout sibi expedire visum magis fuerit, expendi curent.

4 Amplia conclusionem, vt possit patronus in limine fundationis de licentia Episcopi retinere aliquid seruicium, non tantum sibi, sed etiam alteri: textus est, & ibi colligit Panorm. cap. quanto, de consuetu. notab. 1. Rochus supra verbo, & vtil. quest. 2. Baibar. consil. 23. volum. 1. Lambert. dicta quest. 9. art. 1. num. 86.

5 Secundo amplia, vt non solum possit patronus retinere sibi aliquid annuatim soluendum, sed etiam, quod fructus Ecclesiae, quando contigerit illam vacare, ad se spectent. Sic glossa cap. generali, verbo fundatione, de electione

in 6. Rochus ibidem, Lambert. eodem articulo, 1. num. 87.

Tertio in quantum dicit conclusio, nil posse accipere, nisi referatur in limine fundationis, intellige, nisi consuetudo habere clerici dare aliquid praesentanti, licet temporale, vel aliquos cereos extra die, tenebit enim talis consuetudo. Sic Lambert. lib. 3. de iure patr. g. 3. art. 16. Quod intelligi debet de consuetudine immemoriali: nam aliam consuetudinem reprobat Concilium Trid. sess. 25. cap. 9. de resor. vbi supra, vbi dicitur, quia tunc credendum est, in ipsa fundatione fuisse sibi legitime seruatum. Hinc

Inferitur primo, quid sit respondendum Comiti de Monte Regio, qui habet ius praesentandi ad beneficia sui status, & ex singulis praesentationibus exigit vnum marcum, id est, 65. argenteos, & eius Secretarius vna delta, id est, viginti quinque argenteos, & octo marauentinos; & praeter haec curati praedictorum beneficiorum solum singulis annis certum quid, quod vocant iura patronatus, vt quatuor fanecallitici, &c. Diochanum enim est, quod si extat consuetudo immemorialis (vt fertur extate) & Comes implet obligationes patroni, quas de iure habet, potest tunc conscientia exigere. Nec obstat Trid. sess. 24. de resor. cap. 14. quod videtur in oppositum, & derogat consuetudine contrariam, etiam immemorialem; quia Concilium solum videtur loqui cum Episcopis, quibus praecipitur, vt diligenter cognoscant, de talibus praesentationibus, & illis tantum exceptis, quas, vt laudabiles, probauerint, reliquas aboleant. Ex quo dat intelligere, quod potest id aliquando iulle introduci, & immemorialis consuetudo regulariter praesumitur iusta. Vnde cum Episcopus eam non condemnauerit, non est eum condemnent confessor. Ita subripitur nonnulli docti recentiores.

Secundo inferitur, quod nec pro expensis factis in lite super ius patronatus potest patronus exigere aliquid à praesentato, alias esset inopia.

Tertio inferitur, populum habentem ius patronatus non potius exigere à presbytero cereos in recognitionem iuris patronatus, ex quo illud non fuit sibi seruatum tempore fundationis. Sic Panorm. d. cap. praeterea, per illud c. Lambert. de iure patr. lib. 1. p. 1. g. 9. art. 1. n. 8. Sylu. Ang. Arm. vbi supra.

Quarto inferitur, quod si patronus in testamento mandauit, Ecclesiam constri, & seruare aliquid pensionem illis annuatim soluendam, si Episcopus non consensit, non poterit filij ea exigere. Sic Lambert. eodem articulo, n. 83. dices, esse omnium. d. cap. praeterea, & ibi tenet Panor. & Sylu. dicta g. 3.

Limitanda tamen est tertia conclusio posita, in quantum dicit, posse patronum in limine fundationis retinere sibi aliquid de consensu Episcopi, vt intelligatur, quando dedit dorem pinguem, & superabundantem, scilicet, si tantum dedit necessariam ad sustentationem ministrorum. Sic Lambert. dict. art. 1. n. 92. Rochus de iure patr. verbo, & vtil. g. 2. Paulus de Ciudadinis de iure patr. g. 3. art. 4. g. 11. Panor. c. 1. de consuetu. Syluest. verbo ius patr. g. 3. Angel. num. 23. Tabien. quest. 21. Arm. num. 11.

Secundo limita, quando pensiones, vel alia grauiamina imposita essent moderata: si enim Episcopus concederet in limine fundationis pensionem immoderatam patrono, vel ex post facto inceperet multum grauari Ecclesia, potest reduci ad debitam moderationem. Sic Panormitan. & Cardin.

Cardin. cap. praeterea, el. 2. de iure patr. Lambert. dicto art. 1. num. 95.

13 Tertio limita, nisi ex necessitate daretur quis Ecclesiam, quia scilicet ad id teneretur, vt quia promissum, &c. tunc enim non potest imponere aliquid onus. Sic Lambert. dicto art. 1. num. 94. 95.

14 Quarto limita, nisi census, seu onus imponeretur super manso Ecclesiae, id est, super fundo, quo fundata est Ecclesia, vel super fundo, ex quo habetur panis, & vinum, vel super loco, in quo cadauera mortuorum sepeliuntur, id est, ex cetero; non enim teneret retentio, etiam de consensu Episcopi; quia haec loca debent esse libera. Sic Lambert. alios referens, & textus dicto art. 1. n. 88. 89. 90.

15 Quarta conclusio. Quando locus religiosus, scilicet monasterium in proprio solo propriis expensis Ecclesiam constituit, habet in eo omnia temporalia, sicut Episcopus omnia spiritualia, cap. cum & plantare, & in Ecclesia, de priuileg. & cap. 1. de capel. Monach. & nihilominus habet diuersus locum praesentandi, cap. sicut, de suppl. neglig. Pralat. Sic Syluest. verbo ius patronatus, g. 3. Angel. ibi num. 23. Armil. num. 11. Tabiena quest. 21.

16 Quinta conclusio. Licet aliqui sentiant, quos refert Lambert. vbi infra, non posse patronum vendere hanc censum, quem in limine fundationis retinuit sibi; quia est coniunctus cum iure patronatus: an multo verius est, posse vendi cuiuscumque laico, etiam sine diocesani licentia. Ratio, quia est meret temporale, & separatum hoc à iure patronatus, & non est, sicut ius alimentorum, & honoris, quod non posse vendi dixi in secunda conclusione; hoc enim omnis est iure communi coniunctum cum iure patronatus; illud vero tantum abest, vt sit coniunctum, vt sic contra ius commune, & ideo diximus, esse necessariam licentiam diocesani ad imponendum; & potest, vt diximus, patronus, non tantum sibi, sed etiam alteri, hunc censum retinere; ergo non est coniunctus cum iure patronatus. Sic Syluest. dicta quest. 3. & Angel. num. 23. Butrio, Cardin. Panorm. Capra, cap. praeterea el. 2. de iure patr. Lambert. de iure patr. lib. 3. g. 3. art. 17. vbi addit num. 6. quod si Ecclesia velit emere, praefereat cuiuscumque emptori.

17 An vero possit patronus in limine fundationis quacumque alias conditiones apponere, vt, quod capellanus sit ad nutum amobilis, dixi supra lib. 1. cap. 1. dub. 10. de accept. per sou.

18 Vltima conclusio. Si quis promitteret patrono pensionem, si ipsum praesentat ad beneficium, est manifesta simonia, vt constat ex supradictis; at si patronus haberet iustam causam retinendi pensionem pro se, vel aliquo suo, posset petere à Pontifice Romano, vt concederet eam pensionem super illo beneficio, cuius est patronus; sicut posset petere super quocumque alio beneficio. Et ita facit quoties Rex Hispaniae in Episcopatus. Et in hoc casu non datur beneficium pro pensionem, nec patronus praesentat illum pro ea pensionem, licet non praesentaret, si nollet consentire pensionem. Nec est dicendum, quod in hoc casu praesentatus promittit patrono pensionem pro beneficio, sed vult patronus impetrare à Papa pensionem illam moderatam ex pingui beneficio, quandoquidem habet iustam causam ad id; & quod beneficium remaneat reliqui redditus, siquidem sunt sufficientes, vt supponimus; quia alias non

esset iusta pensio. Quod, si non fuerit contentus beneficiatus, patronus quaeret alium, qui sit contentus illi redditibus; non tamen potest fieri pactum, quod praesentatus soluat pensionem illam, interim, dum literae Romae expeditur, & veniunt, vel quod fiat collatio beneficii per ordinarium, & postea consentiat, vt impetretur pensio à Pontifice, sed esset in vtrouque casu manifesta simonia, cum ante benedictum Papae executioni mandaret pactum, vt dixi supra dub. 39. Sic docti iuniores.

DVBIVM LIII.

Quid sit ius patronatus laicum, sine saeculare, & Ecclesiasticum, seu patronus laicus, & Ecclesiasticum, & qualiter inter se differant.

Dico primo, patronus laicus, sine saecularis, seu ius patronatus laicum, seu saeculare est, quando quis Ecclesiam fundauit ex suo patrimonio; vel ius habet ab eo, qui eam de patrimonio, & bonis patrimonialibus constituit. Vnde non refert, patronum esse Clericum; siquidem & is patronus laicus annumerabitur, si ius hoc nactus fuerit ratione proprii patrimonij. Sic glossa cap. cum dilectus de iure patron. vbi supra, laicus, & Clem. 1. eodem tit. vbi supra, Praefatare. Spino specul. testam. glossa 2. num. 1. Petre. lib. 1. ordin. tu. 6. l. 2. fol. 150. Rebuffi. praxi benef. 3. part. signatura, verbo, Neanon, & ius patronatus, num. 7. Couar. praxi cap. 2. num. 2. Lambert. de iure patron. lib. 1. part. 1. quest. 1. art. 5. Rochus eodem tract. verbo ius, quest. 7. Syluest. verbo, ius patronatus, quest. 6. dicto 2. Angel. ibi num. 27. Tabien. ibi sine. Panorm. cap. eam te, & cap. illud, de iure patron. Gregor. Lopez. 17. vbi supra, Cabillo, tit. 15. p. 1. & 113. vbi supra, Eno per rason.

Secundo dico, quod patronus Ecclesiasticus dicitur, quoties ex Ecclesia bonis, id est, bonis beneficiorum, Ecclesia constituitur, vel detatur, aut ratione Ecclesiae, aut Ecclesiastica dignitatis competit alicui. Sic Rochus, Lambert, Couar. Gregor. Lopez. 17. tit. 15. vbi supra, Clerigo, Rebuffus supra vnum. 8. Felinus, quem ibi refert, Spino num. 16.

Hinc fit, quod, licet ius patronatus laicum transeat in Clericum, non ex hoc Ecclesiasticum iudicatur, sed laicorum, quando non competit ratione dignitatis Ecclesiasticae. Sic colligitur ex Doctores citatis pro secundo dicto, & tenet Spino supra num. 17.

Secundo fit, quod, licet ius patronatus originem habuerit ex patrimonio alicuius laici, si tamen fuerit, vel ab initio, vel postea, donatione, testamento, vel alio quouis titulo, in Ecclesiam translatum, vel in Collegium Ecclesiasticum Canonicorum saecularium, vel regulatum, ita quod ad id collegium pertinet praesentatio, dicitur, quoad omnia, ius patronatus Ecclesiasticum. Sic expresse colligitur ex cap. vnicuique, 5. finali, de iure patron. in 6. & tenent Sozinus, Felini, Parisius, quos refert, & sequitur Couar. A. num. 5. Gregor. Lopez. 17. vbi supra, Clerigo, Lambert. supra art. 8. & 9.

Tertio dico, quando est dubium, si ius patronatus fundatum est à Clerico habente beneficium redditus, & bona patrimonialia, an fundatum sit ex redditibus beneficiorum, & sic sit Ecclesiasticum, vel ex patrimonio, & sic sit saeculare;

aliqui dicunt, præsumi fundatam ex redditibus beneficii; quia hos tenentur Clerici in pios erogare vult, deducta sustentatione. Sic Felin. *sup. ex litera de consuet. num. 3.* & concludit, in hoc esse cogitandum. At Rochus de *interp. patron. verbo sui. q. 4.* dicit hoc dubium esse decidendum, sicut decidit dubium, an acquiritur à Clerico censentur in dubio acquiritur de bonis Ecclesie, vel de patrimonio *quod non inquit, per resolutionem est, quod de vtriusque, & sic censetur hoc ius patronatus mixtum, scilicet partim seculari, & partim Ecclesiastico: nec curat iam, inquit, est, quod maiores redditus percipiuntur de beneficiis, quoniam de patrimonio, vel eorum, quia, quando plura fundant, vel dotant Ecclesiam, ita est patronatus, qui confertur plus, sicut qui minus.*

Quarto dico, quod in dubio, an ius patronatus sit acquiritur ex privilegio, vel donatione, &c. præsumitur esse acquiritur ex contrahente, donatione, vel fundatione. nam licet requiritur in modis est conformis iuri communi. Sic Panorm. Calliodorus, Casdin. quos refert, ac sequitur Couar. *quæst. pract. 1. 36. num. 6. vers. Quarto.* Lambert. *lib. 1. quæst. 6. part. 1. art. 6. num. 7.*

Quinto dico; quando ius patronatus pertinet ad collegium, si maior, vel par numerus hominum collegii clericorum, dicitur Ecclesiasticum; si vero maior pars est laicorum, dicitur seculari. Ratio, quia in priori casu collegium dicitur Ecclesiasticum in posteriori vero seculari, ut dixi *supra lib. 3. cap. 1. de iur. & alio iust. dub. 30.* Sic Lignatus *cap. dilectum. et 3. de præb. Felin. cap. ex litera, de consuet. num. 3.* Lambert. *de interp. patron. lib. 1. p. 1. q. 1. art. 7.* licet Rochus de *interp. patron. verbo sui. q. 1.* dicat non attendi numerum personarum, sed esse Ecclesiasticum, licet plures laici sint.

Sexto dico, quod, licet aliqui dicant, esse ius patronatus Ecclesiasticum, quod pertinet ad confraternitates, id est, *Cof. alii*, laicorum, quod frater natus ad hæreticos alicui Ecclesie, & quia nomen accipit & iuratum, ut confraternitas sancti Petri, &c. Sic Lambert. de *interp. patron. lib. 1. part. 1. quæst. 1. art. 10. num. 4.* & Hieronymus Paulus in *pract. Cancell. vers. in causa nra. Majoritatis*; at verius est, esse seculari, & laicorum, nam, & si hæc confraternitas causa pietatis instituta sit, & assita sit alicui Ecclesie, ipsi tamen, ex quibus confraternitas constituit, & ad quorum suffragia sit presentatio, sunt omnia laici, & ad hanc universitatem laicorum presentatio pertinet, & non ad Ecclesiam, nec ad aliquam Ecclesiasticam dignitatem. Sic Felin. *tract. quando bene. Apostolica. limit. 4.* Rochus de *interp. patron. verbo sui. quæst. 1. principali. quæst. 3. de consuet. num. 17.* Couar. *quæst. pract. cap. 36. num. 3. vers. septimo.*

Septimo dico, quod potissima differentia inter ius patronatus seculari, & Ecclesiasticum, sunt quatuor.

Prima, quod ad derogationem quia ius patronatus laicorum solus Papa potest derogare, nec censetur derogare, nisi facta expressa mentione, quod ad laicos pertinet, nec clauditur in generalibus derogationibus, nec in generali reservatione beneficiorum ius patronatus Ecclesiastico potest etiam Legatus à latere derogare, & clauditur in generali derogatione, & reservatione.

Secunda est, quod patronus laicus habet quadrimestre ad presentandum; Ecclesiasticus vero semestrale.

Tertia, patronus laicus, ubi semel presentavit, potest variare, at Ecclesiasticus non.

Quarta, quod Ecclesiasticus eligens scienter indignum, privatur illa vice potestatis presentandi, secularis vero non.

De tribus prioribus differentis sigillatim agendum est dubiis sequentibus, nam de quarta late diximus *supra lib. 2. cap. 1. de accept. person. dub. 6.* Has differentias congerit Lambert. *de interp. patron. lib. 1. quæst. 10. art. 1.*

Nota cum Lambert. de *interp. patron. lib. 1. part. 1. quæst. 10. art. 3. num. 2.* quod hæc differentie aliquæ tendunt in favorem patroni laici, & aliquæ in favorem Ecclesiastici, & aliquæ in damnum; ut, quod non possit Legatus à latere derogare, nec Papa censetur derogare, nisi facta speciali mentione, nec clauditur in generali reservatione, & quod possit variare, est in favorem patroni laici; in damnum vero ipsius est, quod habet tantum quadrimestre ad presentandum; Ecclesiasticus vero habet in favorem maius tempus, scilicet semestrale; in damnum habet, quod non potest variare, & quod Legatus à latere potest hunc patronum derogare, & clauditur sub generali derogatione, & reservatione, & quod si eligi indignum, privatur illa vice iure presentandi.

Octavo dico, quod, ubi ius patronatus pertinet simul ad Clericum ratione Ecclesie, & ad laicum ratione patrimonio, & sic partim est Ecclesiasticum, & partim seculari, licet quidam dicant, censeri Ecclesiasticum, etiam quoad derogationem, & alia. Sic Rota, Staphilæus, Panorm. Rochus, quos refert Couar. *ubi infra*, ad decidendum est, censeri Ecclesiasticum, quoad privilegia, & commoda ius patronatus Ecclesiastici, hæc enim, ratione communionis, sortietur patronus laicus, ubi habebit semestrale ad presentandum; at, quoad incommoda, & damna Ecclesiastici, ut quoad derogationem, &c. censetur laicum, & seculari. Sic Lambert. de *interp. patron. lib. 1. part. 1. quæst. 1. art. 6.* Panorm. *cap. fin. de interp. patron. Feder. Felin. Rochus, Calliodorus, Gigas, Bartholus, quos refert, ac sequitur Couar. quæst. pract. cap. 36. num. 5.* Rebuff. *tract. de nomin. quæst. 1. num. 7. & 3. part. signatura, verb. necnon & ius patronatus, num. 8.* Dominicus, & Francus *cap. unico, ad finem, de interp. patron. in 6.* Gregor. Lopez *l. 1. tit. 15. part. 1. vers. Clerico. Et,* quod talis patronus laicus habet ratione communionis semestrale ad presentandum, vel Ecclesiasticus, docent etiam *glos. cap. unico, de interp. patron. in 6. vers. Ecclesiasticus. Sylvest. verbo infra. nam in quæst. 6. dicit 2. Angel. ibi num. 27.* Taberna *ibi in fine.*

Hoc tamen limita, nisi ius patronatus ad unum laicum, & ad duos clericos ratione Ecclesiarum pertinet, ita quidem, quod maior pars ex duobus Clericis, & potentius suffragium conferret, quoad presentationem, ut, quando ius patronatus pertinet ad Decanum Ecclesie alicuius, & ad Priorem monasterii, & ad Petrum laicum; tunc enim censetur Ecclesiasticus, etiam quoad derogationem, Couar. *ibi*, alios refert; at quando pertinet ad duos laicos ratione patrimonio, & ad unum Ecclesiasticum ratione Ecclesie, adhuc gauderet commodis Ecclesiastici patronatus, & haberet semestrale ad presentandum. Sic Lambert. de *interp. patron. lib. 1. part. 1. quæst. 1. art. 1. num. 1.*

Hinc inferretur, quod, si duo sint patroni laici,

& alter donet patronatum Ecclesie, alter laicus habebit semestrale, sicut Ecclesie, ratione communionis ad presentandum. Sic Lambert. *eodem lib. 1. part. 2. quæst. 1. art. 3.*

Nono dico, quod patronus ex privilegio, si non constet ex eo, an sit laicus, vel Ecclesiasticus, censetur Ecclesiasticus, quoad derogationem, & favorabilia laici; in damnosis censetur laicus: similiter, quoad derogationem Ecclesiastici, censetur laicus; itaque habet damna vtriusque. Sic multos refert, & probans Lambert. *de interp. patron. lib. 1. part. 1. quæst. 10. art. 3. num. 3.* at *num. 4.* excipit, posse variare; licet enim sit favor laici; at competit etiam huic, quia procedit in eo eadem ratio, quæ in laico patrono, idem enim hic potest variare, quia habet tantum quadrimestre ad presentandum. Cùm ergo patronus ex privilegio similiter habeat tantum quadrimestre, poterit variare. Et *art. 9. num. 2.* dicit, quod similiter patronus ex præscriptione dicitur Ecclesiasticus in damnosis, & similiter secularis in damnosis, sicut diximus de patrono ex privilegio; & refert alios; & *lib. 1. p. 2. quæst. 7. art. 18.* querens, an patronus ex præscriptione possit variare, respondet, quod si præscriptio possit variare, potest, si vero tantum præscriptio possit presentare, non potest variare. & in dubio non potest variare, quia præscriptio est strictissimi iuris, licet Spino *speculo restam. glossa 4. n. 77.* dicat, patronum ex præscriptione, vel privilegio posse variare.

DUBIUM LIV.

An possit derogari ius patronatus ita, ut absque patroni presentatione, vel alij, quam presentato per patronum, possit beneficium conferri.

DE Legato à latere, an hoc possit, dicam *teno sequenti*, ubi de potestate Legati de latere, quod patronatus Ecclesiastico potest derogare, laico vero non; quando vero pertinet simul ad laicum, & Clericum, iam constat ex dubio precedenti, quod tunc non potest derogare, quia censetur laicus in his, quæ sunt favorabilia laico, quale est hoc. Sic

Prima conclusio. Potest summus Pontifex derogare, non tantum ius patronatus Ecclesiastico, sed etiam laicorum. Sic *glossa Clem. 2. de præb. vers. Apostolica.* Archid. *cap. præ. 16. quæst. 7.* Innoc. Panorm. Felin. Rochus, Lambert. Ioan. Andr. Domin. Francus, quos refert, ac sequitur, dicens, esse omnium, Couar. *quæst. pract. cap. 36. num. 1.* Perez *lib. 1. ordin. tit. 6. l. 2. vers. dubitatur tamen, fol. 149.* Gregor. Lopez *l. 1. tit. 15. part. 1. vers. maguer.* Rebuffus *benefic. 3. part. signatura, verb. Necnon, & ius patronatus num. 10. & omnes.*

Secunda conclusio. Non censetur Pontifex derogare ius patronatus laicorum, nisi ius expressum ex literis contulerit. Sic *Glossa, Perez, Gregor. Lopez, Couar. ibi*, qui addit, sic prope omnium concordia sententia, quos prima conclusio citavi, definiri. Idem Lopus *allegatione 96.* Ioan. Andr. quem refert, ac sequitur Rebuffus *supra num. 5. 6.* Azbedo multos refertens *lib. 1. recopil. tit. 6. l. 5. n. 2.* Spino *speculo restam. glosa 4. num. 44.* Menochius *consil. 9. num. 49. colam 1.*

Vnde non valet provisio beneficij facta à Papa, quando pertinet ad laicum patronatum, si

non fiat talis derogatio. Sic Rebuffus, Azbedo, Spino *proxime citati.*

Nota, non fiat esse, quod in literis fiat mentio, & dicatur, *ad cuiuscuque collationem, sui presentationem pertinet;* non enim adhuc comprehenditur beneficium, quod spectat ad presentationem laicorum. Sic Lopus, Dominicus, Ioan. Andr. Felin. Staphilæus, Barbar. Lambert. Anchar. Francus, quos refert, ac sequitur Couar. *eodem cap. 36. n. 1.* Rebuff. *supra num. 9. & 34.* Spino *num. 44.* Menochius, & Pecez *ibidem.*

Immo, si est patronatus pertinens ad Regem, Ducem, Marchionem, vel Comitum, non fiat esse, quod in literis fiat mentio patronatus laicorum, nisi fuerit adiectum, quod patronatus ad Regem, Ducem, Marchionem, vel Comitum spectat. Sic Lambert. Felin. Ioan. Lopus, quos refert, & sequitur Couar. *eodem cap. 36. num. 1.* dicens esse ad hoc regulam Cancellariæ *40. & num. 4.* & Rebuff. *supra num. 61. 62.*

Vnde hoc diferimen passim constituitur inter patronatum Ecclesiasticum, & laicorum, ut prior derogatur censetur per collationem à Papa factam, etiam si nulla fiat eiusdem patronatus in literis mentio; posteriori vero non derogatur, nisi fiat mentio specialis. Sic Calliodorus, Angel. Lambert. Rota, Felin. quos refert, ac sequitur Couar. *eo cap. 36. num. 1.* Perez *supra fol. 150.* Rebuff. *supra num. 6.* & dicit Couar. esse omnium, *cap. 2. de præb. in 6.* & est pro hoc textus optimus *cap. super eo, de offic. delegati.* & addit Rebuff. *eo num. 6.* similiter non esse necessariam specialem patronatus Ecclesiastici mentionem, quando conferret beneficium Legatus à latere, qui potest tali patronatus derogare.

Limita primo dicta, quando ius patronatus competit ex prescriptione, vel donatione, ne laici detrahantur à fundandis Ecclesiis; secus, quando competit ex prescriptione, vel privilegio; tunc enim valet collatio facta à Papa, vel Legato de latere, non facta speciali mentione huius patronatus; & hæc beneficia comprehenduntur sub generali reservatione. Sic Domin. Cardin. Lambert. Rochus, & innumeri alij, quos refert, ac sequitur Couar. *eo cap. 36. num. 6.* dicit tamen cum Rebuffo, quod in supremis tribunalibus Regis non admittitur talis derogatio.

An vero sit necessaria hæc derogatio, quando beneficium patronatus laicorum erat litigiosum in curia, & alter, vel vterque litigator ibi moreretur, vide Couar. *ditto cap. 36. num. 7.*

Secundo limita, nisi patronus non presentaret in tra terminum; tunc enim cum collatio deservatur ad superiorem, valet ibi provisio, non facta mentione ius patronatus, ut dicemus *infra*, & tenet ibi Rebuffus *num. 16.* addens, idem esse, si patronus presentavit nulliter; valet enim provisio Papæ absque derogatione, quia non præiudicat patrono. Hoc additum ponit Rebuffus *ibi num. 9.*

Tertio limita, nisi Pontifex dispenser cum pro moto ad Episcopatum, ut retineat beneficia, quæ prius obtinuerat; tunc enim nulla est opus derogatione, etiam si illa pertineat ad patronatum laicorum. Ratio, quia in hoc patrono laico nullo fit gravamen, & nullo damnum datur, quia patronus non habet presentandi ius, quoad effectum, donec beneficium vacaverit; at Papa impedit per

per dispensationem vacationem illam, & ideo nullam lesionem patronis inferri, nec iuri presentandi derogatur. Sic Felinus tract. quando littera Apostolica vocat patrono, limit. s. Rebuff. supra num. 7. Rota, Scaphileus, Rochus, Lambert, quos refert, & sequitur Couar. dicto cap. 36. num. 12. vers. 1. licet Aretinus, & quidam alij per hos citati contrarium scripserint, dicentes, hanc dispensationem non valere, nisi expressa fiat derogatio patronatus laicorum.

12 Tertia conclusio. Licet referatio iure communi statuta cap. 2. de prob. in 6. de beneficiis vacantibus in curia, comprehendat beneficia iurispatronatus Ecclesiasticis, & Clericorum; at non includit beneficia patronatus laicorum, & sic expressa derogatio est necessaria, vt valeat collatio. Sic Azebedo dicta l. 5. n. 3. Perez dicta l. 3. fol. 150. Lopus, Ioan. Andr. Card. Rochus, & multi alij, quos refert, & sequitur Lambert, & Couar. dicto cap. 36. num. 1. Spino speculo testam. glossa 4. num. 4. & addit Couar. num. 4. idem esse, si ex privilegio, vel prescriptione presentatio ad Reges pertinet; & refert multos. An vero hęc referatio comprehendat beneficia patrimonialia, vel Canoniciatus cathedralium, qui Theologiae Magistris, & Doctoribus iuris Pontificij sunt ex electione conferendi, si vacant in Curia; & quid sit in Curia vacante, vide Couar. cap. 36. num. 4.

13 Nota, quod quidam dicunt, quod licet hęc referatio iuris communis non includat beneficia patronatus laicorum, quoad tollendam patronatam presentacionem; at bene ea complectitur, quoad institucionem, que Prelatis competit, quia illa pertinet ad summum Pontificem. Sic glossa regule Cancellariae ad finem. Sed Couar. dicto c. 36. num. 1. initio, dicit, hoc esse verum in Episcopatibus, Abbatibus, Prioratibus, Decanatibus, & aliis dignitatibus; que summo Pontifici referantur per regulam 2. c. 1. Canon. in his enim patroni laici debent coram Papa presentari; at in beneficiis minoribus, si pertineant ad iurispatronatus laicorum, vel alia ratione non comprehendantur referacionibus, presentatio fieri potest apud Episcopum ordinarium, quia hęc beneficia excepta sunt; & exempta omnino a referacionibus, & ideo nec quoad institutionem, nec quoad presentacionem sub eisdem continentur. Et sic inquit Couar. ibi, receptum est in beneficiis patronatus laicorum, que vacant in mensibus Apostolicis, vel per obitum illorum, quorum beneficia sedi Apostolice vel iure communi, vel regulis Cancellarię, vel Extraneis agantibus constitutionibus fuerit referata: sit etenim presentatio per patronum laicum Episcopo, & ab eo petitur, & sit institutio. Hęc Couar. ibi. Et, quod hęc referatio mensium Apostolicorum non intelligatur de beneficiis patronatus laicorum, docet etiam Spino glossa 4. tracta. in num. 90.

14 Hinc inferatur, quod, licet Pius V. in suo motu proprio contra confidentias simoniacas, de quo supra dub. 34. referat collationi Pontificis beneficia data in confidentiam, & que talis simoniaca alias habebat; at hęc referatio non includit talia beneficia, si sint patronatus laicorum. Patet ex proxime dictis; ibi enim non facit specialem derogacionem huius patronatus.

15 Quarta conclusio. Licet eo casu, quo ij, qui possident ius presentandi, veri patroni non sint,

sed tantum possessio illis competat, non sit necessario facienda derogatio veri patroni; est tamen necessaria derogatio huius possessionis. Sic contra Scaphileum dicentem, tunc nullam esse necessariam derogacionem, tenent Felin. Lambert. Rochus, Decius, & alij, quos omnes refert, & sequitur Couar. quest. pract. cap. 36. num. 6. vers. Quinta.

Quinta conclusio. Licet aliqui dicant, quod 16 institutio, vel collatio facta ab Episcopo de beneficio iurispatronatus absque patroni presentacione, non est ipso iure nulla, sed annullanda; quare, si patronus non reclamet intra tempus iure concessum sibi ad presentandum, est omnino firma, nec potest deinceps irritari; probant ex cap. illud, de iur. patron. sine, vbi non dicitur, esse irritam, sed irritandam. Item, quia, vbi actus annullatur in fauorem alicuius, intelligitur, si voluerit ille, in eius fauorem annullari, vt patet in emphiteuta non solente canonem per biennium, qui cadit in consuetum, intelligitur, si dominus voluerit. Sic tenent Felin. cap. cum Bertholdus, n. 8. de sent. & de re iudic. & refert Rorani, & alios. Spino speculo testam. glossa 4. num. 99. & 101. sine, cum alijs, quos refert, num. 97. & Gregor. Lopez l. 5. vers. Non dicit. tit. 15. part. 1. At omnino tenendum est, eadem collationem esse proflus irritam: vt expresse decernitur cap. decernimus, l. 6. quest. 7. & ad cap. illud, respondetur, quod est irritanda, id est, irrita denuncianda. Sic tenent Ioan. Andr. cap. 2. de esse. vicarij in 6. Panorm. cap. illud de iur. patron. n. 2. & cap. ex inquisitione, eodem tit. num. 3. & probat per illius textum, vbi obtinentes Ecclesiam patronatam sine consensu patroni dicuntur occupatores, & detentores; & cap. cum Bertholdus num. 13. de sent. & re iudicata. Perez lib. 1. ordinand. tit. 6. l. 1. fol. 144. pag. 1. 6. offerre nobis. Syluelt. verbo iurispatronatus, quest. 2. Artoli. & Tabien. num. 1. Angel. initio Lambert. de iur. patron. lib. 2. part. 1. quest. 6. art. 6. num. 7. Rochus eodem tract. verbo, bonifacium quest. 1. Paulus de Ciudadis eodem tit. 6. part. 2. art. 3. quest. 31. num. 52. Immo de prouisione facta a Papa dixit ex Rebuffo, & alijs, non presentante patrono, esse nullam, in hoc eodem dub. post secundam concisionem, & tenet latissime Lambert. lib. 3. quest. 1. art. 2. vbi ponit aliquas limitationes; & vide vnam dub. sequenti post primam sententiam.

17 Limita, nisi patronus non presentaret intra tempus sibi præsuum; quia tunc deuoluitur collatio ad superiorem, vt infra dicemus.

18 Vltima conclusio. Licet Episcopus non possit disponere de beneficio patronatus sine presentacione patroni, hoc intelligitur quoad hoc, vt non possit instituire; non autem quoad hoc quod non possit statueri eam Capitulo, quod fructus primi anni beneficiorum vacantium conuertantur ad alium vsum; hoc enim potest facere, non requisito patrono, etiam laico. Sic Immoia cap. vnicus, de Eccl. benef. & ibi Innoc. num. 6. Panorm. ibi n. 20. Lambertus de iur. patron. lib. 3. quest. 2. art. 8. n. 8. & quamuis primo aspectu sibi videatur durum; at postea num. 11. conuictus auctoritate Innocentij hoc amplectitur. Fatentur tamen hi omnes, de honestate petendum esse consensum patroni; & ipsum posse ex iusta causa contradicere, & reuocabit factum ab Episcopo.

19 Hinc sit, limitanda esse, que diximus in hoc dubio, scilicet, non presumi Papam velle præsumere patroni laici, nisi hoc exprimat, vt habeant

habeant locum, quoad dispositionem totius beneficij, nam, quoad dispositionem fructuum primi anni vacationis, bene in generali privilegio includerentur fructus beneficiorum patroni, etiam laici, quamuis non exprimat, quia, si hoc Episcopus potest facere cum Capitulo in generali eius constitutione, multo magis Papa in generali eius privilegio. Sic Lambert. cap. art. 8. num. 10. Dicit tamen bene ibi num. 11. quod ad euitandum hęc est bona cautela, vt statuat fundator de consensu Episcopi in limine fundacionis, quod primi fructus per quameunque constitutionem ad alium vsum, quam Rectoris, subtrahi nequeant; & tunc est clarum, Episcopum non posse præsumere, nec Papam præsumi hoc velle, nisi exprimat.

DUBIUM LV.

An permutatio beneficij iurispatronatus laici, vel Ecclesiastici, facta sine consensu patroni, vel eo non vocato, sit nulla ipso iure, vel, eo contradicente, sit per sententiam rescindenda.

1 PRO maiori huius dubij claritate, sunt præsumentanda duo dubia.

Alterum est, an, quando permutatur beneficium patronatus, requiratur nota patroni presentatio, sicut requiritur, quando vacat per mortem. In quo dubio, omittis sententijs, quas refert Lambert. de iur. patron. lib. 2. part. 1. quest. 6. art. 6. dicendum est, quod, licet, quando beneficium vacat per mortem, requiratur nota presentatio patroni, quando vacat per permutationem, non est necessaria, sed eius consensus, quia eius consensus pro presentacione habetur. Sic Felin. cap. cum Bertholdus, de sent. & re iudic. Rochus de iur. patron. verbo, honorificum, in principio. Rebuffus pract. benef. 3. part. signature, verbo, Necnon iurispatronatus, num. 41. Feder. Rota, Paulus, quos refert Lambert. dicto art. 6. num. 37. & post longam disputationem idem concludit ibi, num. 42. 43. Panorm. cap. cum dilectus, de iur. patron.

2 Nota, quod hic consensus potest esse ante permutationem, & post eam factam; & tunc reddet illam ita firmam, vt non possit patronus eam rescindere. Sic Lambert. dicto art. 6. n. 44. vbi multos refert: immo dicit, secundum omnes Doctores, fat esse consensum tacitum, dum omnes concludunt, quod si patroni intra terminum iure statutum ad presentandum non contradixerint, tacite consentiunt; & manet omnino firma talis permutatio. Idem Couar. pract. cap. 36. num. 9. vers. His denique, in fine, vbi hęc dicit, si post sententiam huius permutationis non contradixerit patronus intra tempus ad presentandum iure præsuum, sit omnino firma talis permutatio, & sic dicit, esse receptum frequentissimo Doctorum iudicio.

3 Aduertit tamen Lambert. num. 45. quod si patronus intra talem terminum morietur, & sic videatur tacite consentiendum decedere; at id non est dicendum in præsudicium successorum; & sic potest successor in patronatu in tempore, quod de erat defuncto ad contradicendum, contradicere.

4 Alterum dubium est, an consensus hic patronorum in permutatione requisitus sit omnium, nullo discrepante, vel tantum maioris partis. Aliqui distinguunt, & dicunt, quod si permutatio

fiat pro necessitate, vel vtilitate Ecclesie, tunc fat est consensus maioris partis; sed fat per vtilitate personarum, tunc, si patroni presentent, vt Collegium, requiritur consensus omnium; si vero presentent, vt singulares personę, fat est consensus maioris partis. Sic Ioan. Andr. Anchar. Feder. Paulus, quos refert, ac sequitur Francus cap. vnicus, de verum permut. in 6. num. 6. & Catdin. quest. 4. Clement. vnica, eodem tit.

At Lambert. dicto art. 6. n. 87. reprobat hanc distinctionem; quia consensus patronorum in permutationibus habetur loco presentacionis; ergo, sicut in presentacione sufficienter vota maioris partis omnium, non respectu minorum partium, eodem modo dicendum est, in permutatione fat esse consensum maioris partis patronorum, siue patroni presentent, vt singuli, siue vt Collegium; & eodem modo quo computantur voces Collegij pro faciendis maiori parte in presentacionibus meris, de quo infra; eodem modo computantur in presentando consensum permutationis. Addit tamen Lambert. ibi, esse necessarij omnes patronos vocandos, siue vocatione speciali, siue per edictum generale; quia non vocatus posset de contempto agere.

5 Circa dubium ergo principale propositum 6 sunt aliquot, in quibus omnes conueniunt.

Primum, in quo omnes conueniunt, est, quod, si patroni sint Ecclesiastici, & permutatio fiat per Papam, vel Legatum a latere, est valida sine consensu patroni, nec potest ipso contradicente rescindi; quia hi possunt disporre ad libitum de beneficijs talis patronatus, & illi derogare, vt dixi dub. preced. Sic Lambert. dicens esse omnium, d. art. 6. num. 48. Vnde hoc dubium habet locum, quando patroni sunt laici, vel mixti, scilicet partim laici, & partim Ecclesiastici; hi enim consensus laici quoad hoc, vt dixi dub. 53.

Secundo certum est, quod, si talis sit causa permutationis faciendę, vt possint iure cogi patroni illi consentite, & sic ipsi iniuris possit fieri, etiam per ordinarium, tunc valida, & firma est absque ipsorum consensu, vt patet; siquidem ipsi iniuris potest tunc fieri. Lambert. num. 51.

3 Sed, quando possunt cogi patroni consentite, Lambert. dicto art. 6. num. 49. 50. dicit, patronos laicos, vel mixtos ex laicis, & Ecclesiasticis non posse compelli, nec per Episcopum, nec per Legatum a latere, nisi, urgente necessitate, & vtilitate Ecclesie in casu strictissimo, vt, si talis esset persona, que ad Ecclesiam patronatam proponeretur per permutationem, absque qua plebs, & Ecclesia pateretur in maiori parte bonorum, vel in consentitis, vt quia ibi essent heretici, vel bona occupabantur ab aliquo, cui nullus, nisi illa, posset resistere; & hoc, nisi patroni allegarent aliam causam magis urgentem, & num. 59. dicit, quod, si patronus sit Ecclesiasticus, fat est omnis necessitas, vel vtilitas Ecclesie, vt possit Episcopus facere permutationem patrono iniuito.

At alij non ita stricte loquuntur, sed dicunt, quod, quando permutatio est vtilis Ecclesie, si patronus sine causa contradicatur, potest, ipso iniuito, fieri per Episcopum. Sic Rota, quem refert, & sequitur. Felinus cap. cum accessissent, de confis. num. 20. & ibi Panorm. num. 5. Ioan. Lupus rubric. de donat. c. 22. num. 6. Rebuff. pract. benef. tit. de permut. n. 12. & dicit sic iudicasse totum senatum Parisien

Parisiensis; & 3. part. signatur. verb. Necnon in rursi patronatus, num. 41. & refert Stapylitum; & addit, quod oportebit prius audire vocatum, & causam contradictionis. Feder. tract. de perm. quest. 24. Dominicus consil. 50. Pro hac parte est Couar. quest. praeft. cap. 36. num. 4. ubi relata Lambert. sententia, & distinctione per eum posita, quando est patronus laicus, vel Ecclesiasticus, haec dicit; Cui distinctioni non refragatur nec ita frivile causa necessitatem, vel utilitatem exigam, modo hoc constit. non aliter bene permutationem, in cuius patronis, validam fore, quam, si ea facta sit in Ecclesia magnam utilitatem; id enim videtur Doctores concedere, praesertim Panorm. cap. cum dilectus, de iure patronat. Cardin. Clement. unica, de rebus perm. quest. 4. Bellamera de off. 181. & alij plerique. Haec Couar.

12 Tercio certum est, quod, quando sine consensu patroni laici sit permutatio, vel etiam Ecclesiastica, quando non sit per Papam vel Legatum a latere, qui tali patronatus potest derogare, & non est casus, in quo talis patronus potest cogi consentire, vel talis permutatio est irrita ipso iure, vel cassanda per sententiam, si patronus reclamet intra tempus concessum ad praesentandum. Et sic Couar. dist. cap. 36. num. 9. & Lambert. dist. art. 6. num. 33. 34. 35. dicunt, in hoc omnes convenire.

13 Nota, quod Felin. tract. quando licet Apostolica necesse patroni amittit, 9. ponere videtur differentiam inter beneficia in patronatus laicorum, quando commutatio fit auctoritate Papae; dicit enim, esse tunc omnino firmam, licet nulla mentio fiat de tali patronatu. Sed illum reprehendit Couar. num. 9. & dicit, non valere, quoties non valet, facta auctoritate ordinarij, & esse rescindendam, quoties facta auctoritate ordinarij rescinderetur. Idem Lambert. lib. 2. de iure patronat. 3. part. quest. 9. art. 12. Paulinus citatus per Couar. Lapsus aligat. 96. num. 4. & ratio est, quia, licet Papa possit tali patronatu derogare; 3. at non censetur id facere, nisi exprimat, ut dixi dist. 54.

13 Tota ergo difficultas est, an talis permutatio facta absque patroni consensu sit ipso iure irrita, vel sit valida, donec, patrono reclamante, rescindatur.

14 Duplex est sententia. Prima dicit, esse irritam ipso iure. Ratio, quia in permutatione esse vera vacatio beneficij patronatus, & vera institutio, seu collatio; alius is, cui conferatur per permutationem, esset intrusus; at institutio, seu collatio beneficij patronatus, sine consensu patroni, est ipso iure irrita, cap. decernimus, 16. quest. 7. ergo, sic Rebuff. praxi benef. tit. de perm. num. 11. Calder. consil. 1. de rebus perm. Bellamera de off. 179. Paulus de Ciudadinis de iure patron. 6. part. art. 9. quest. 22. Stephanus Caietan. cap. fin. de elect. in 6. Petre. lib. 3. ordin. tit. 6. l. r. fol. 144. & offerit nobis pag. 1. Lambert. de iure patronat. praemissa longa disputatione, lib. 2. part. 1. quest. 6. art. 6. num. 61. ubi addit cum Paulo de Ciudadinis, posse patronos auctoritate propria expellere illum, licet intrusum, & salum praesentare. Et nam. 62. hoc limitat, quando patroni fuerunt spreti, quia scilicet Episcopus sciebat, Ecclesiam esse patronatam; si vero non sunt spreti, quia id Episcopus, & permutantes ignorabant,

tunc non est irrita, sed illis reclamantibus, est irritanda. Et a num. 64. usque ad 68. limitat etiam, nisi patroni fuerint vocati, nam si fuerint vocati simpliciter, & non comparuerint ad contradiscendum, at contradicere intra terminum praefixum ad praesentandum, non dicitur nulla, sed annullanda; sed si fuerint vocati per chirographum, id est, cum praesertione termini, si infra terminum non comparuerint, & Episcopus instituit, non possunt etiam in residuo temporis latere ad praesentandum contradicere, & se opponere; quia sicut patroni vocati simpliciter, non competentes intra terminum iure concessum ad praesentandum, dicuntur tacite consentire, qui tacite consensus habetur pro praesentatione, ita vocati praesertione permittendo latere tempus praeritum, dicuntur consentire tacite. Haec Lambert.

15 Quod si opponatur huic sententiae, quod haec permutatio sit nulla, ergo non firmatur per consensum patronorum postea supervenientium, per cap. audiam, de elect. quod enim ab initio non valet, non firmatur tractu temporis, cap. non firmatur, de regul. iur. in 6. quod tamen est contra dicta, & contra omnes. Responder Lambertin. num. 70. quod non firmatur, prout ex tunc, sed prout ex nunc, & non ex solo tractu temporis, sed ex nouo consensu superveniente, quia, cum duo debeatur concurrere, scilicet consensus Episcopi, & patroni, iam ille aderat, hic tantum deerat, eo adveniente, et imediat actus perfectus.

16 Hinc inferitur limitatio ad id, quod diximus supra dub. 54. num. 16. nempe, institutionem Episcopi factam sine praesentatione patroni esse nullam, ut intelligatur, nisi patronus infra tempus a iure datum ad praesentandum non contradixerit, tunc enim tacite consentire videtur; & in hoc casu facit, si consensus patroni praesertur ante, vel post institutionem; & sic collatio Episcopi convalidatur, non prout ex tunc, sed, prout ex nunc absque alia collatione Episcopi in futurum facienda. Episcopus enim non potest facto suo contravenire, nec etiam patronus, quia iam lapsum est suum tempus, & facta est ad Episcopum devolutio. Sic Panorm. in disputat. Anger. dubio 2. Sarra. cap. illud, de iure patron. Felin. cap. cum Bertholdus, de sen. & re iudic. Lambert. de iure patronat. lib. 2. part. 1. quest. 2. art. 12. num. 24. usque ad 38. Includit, ubi dicit, iam procedere in omni casu, in quo fuerit devolutio ad Episcopum, ut, quando devolvitur eo, quod patronus praesentavit indignum (de quo diximus supra lib. 2. cap. 1. dub. 6. de accept. per fin.) nam firmabitur collatio facta per Episcopum sine patrono; quia militat eadem ratio.

17 Secunda sententia probabilior docet, quod est valida ipso iure, sed postea, reclamante patrono intra tempus a iure concessum ad praesentandum, rescindenda. Nec obstat cap. decernimus, 16. quest. 7. ubi dicitur, esse nullam institutionem factam ab Episcopo sine patroni praesentatione, quia illud loquitur de collatione voluntaria; secus de necessitate. Hanc tenent Innocentius cap. fin. de rebus perm. Gregor. Lopez l. 3. tit. 6. part. 5. vers. Non valdeia, Francus cap. unico, de rebus perm. art. 6. num. 7. & ibi Ancharan. Spino. speculo testament. glossa 4. num. 101. D. Anton. 3. part.

3. part. tit. 15. cap. 3. l. 1. quest. 18. Federic. tract. de perm. benef. quest. 30. Rota, & Alexand. de Lancia, quos refert Lambert. de iure patron. lib. 2. part. 1. quest. 6. art. 6. num. 3. Felin. cap. cum Bertholdus, de senec. & re iudic. num. 15. vers. Similia quinta, & Panorm. quem ibi refert Cardin. Clement. 1. quest. 4. de rebus perm. Dominio. cap. unico, ad finem, eodem tit. in 6. Rochus de iure patron. verbo honorificum, quest. 3. Et haec est communis sententia, ut refert, & cum ea manere videtur Couar. quest. praeft. cap. 36. num. 9. & Rebuff. praxi benef. 3. part. signat. verbo, nec non iuris patronatus, num. 43. dicit cum Bellamera consil. 6. quod de generali consuetudine Ecclesiae quasi omnes Episcopi tales expedit permutationes absque patroni consensu, & ipsi patroni non vocatis; quae praesertio, inquit, valet.

DUBIUM LVI.

An quando beneficia patronatus permutata sunt sine patronorum consensu, possint patroni ad ea beneficia alios praesentare, vel ipsi permutantes necessario ad priora beneficia restituendi sint.

1 Si conclusio. Si permutantes fuerint in culpa, quia scilicet sciebant, beneficia esse patronatus, possunt patroni ad ea beneficia alios praesentare, cum vere vacaverint, si vero vacarunt culpa, quia ignorabant, licet patronis contradicentibus, non tenent permutatio; at non possunt alios praesentare, sed permutantes restituentur ad priora beneficia, quia enim, quae culpa caret, in damnum vocari non debet. Sic Archid. & Dominio. cap. unico, de elect. in 6. Lambert. de iure patron. lib. 2. part. 1. quest. 6. art. 6. num. 7. usque ad 87. ubi addit, quod, si ordinarius fuit etiam in culpa, quia sciebat, etiam punietur.

2 Limita primo conclusionem, quando patroni revocharunt eam culpam ad eorum infirmitatem, sed si de ea non curarunt, & sic alios non praesentarent, poterunt permutantes redire ad priora beneficia; quia iniuriis citare ab iniuria illata patronis. Sic Lambert. ibi.

3 Secundo limita, nisi permutarunt sub conditione, si placeat patrono, & non aliter, tunc enim non incidit in poenam, licet potuerint habere copiam patronis, si vero non potuerint habere patroni copiam, quia erat in longinquis partibus, sic est, ne incidant in poenam, permutate sub dicta conditione, licet non addant, nec aliter. Sic Lambertin. ibi.

DUBIUM LVII.

An possit resignari, vel uniri alteri beneficii patronatus absque consensu patroni, vel Rector ponere vicarium in beneficii patronatus.

1 De resignatione diximus supra lib. 2. cap. 2. dist. 29. de beneficiis. Sic Prima conclusio. Non potest per Episcopum uniri beneficiam aliquod alteri absque consensu illius, qui habet ius conferendi, eligendi, vel praesentandi, sive sit patronus Ecclesiasticus, sive laicus. Sic glossa Clement. finali, de rebus Ecclesiae, Tr. Sanchez, Consil. moral. Tom. I.

vers. Rector, & ibi Abbas, & Cardin. & Panorm. cap. cum accessissent, de constitut. Socius consil. 1. lib. 3. Rochus de iure patronat. verbo honorificum, quest. 3. Lambertin. eodem tract. lib. 3. quest. 6. art. 2. Decius consil. 174. Couar. praeft. cap. 36. num. 11. Nauas, dicens esse nullam talem unionem, & ceteros Rotati lib. 3. consil. tit. de iure patron. consil. 3. num. 2.

Secunda conclusio. Talis unio fieri potest auctoritate summi Pontificis, modo fiat expressa mentio patronatus laicorum, quoties per unionem tollitur ius praesentandi, vel etiam derogatur. Sic Lambertin. & Couar. ibi, dicens communem.

1 Tertia conclusio. Rector Ecclesiae patronatus potest absque patroni consensu vicarium temporalem, vel ad vitam ipsius Rectoris, constituit: in hoc enim non praedicitur patronatus; ut non potest absque consensu patroni, etiam auctoritate Episcopi, vicarium perpetuum constituit, esset enim grauis laesio patronatus. Sic glossa cap. ad hoc, de offic. vicar. & ibi Doctores, Cardin. Clement. unica, quest. 12. de offic. vicar. Henricus, & Panorm. cap. penult. de iure patron. Couar. A. cap. 36. num. 10. vers. 10. Rochus dicta quest. 3. Lambert. lib. 3. quest. 5. art. 7.

2 An vero possit Episcopus concedere Ecclesiam, seu bona eius loco Religioso, seu pio, ut conuertantur in praebendas, & serviant in illius necessitates, consule Lambertinum eodem lib. 3. quest. 6. art. 4. ubi contra aliquos dicentes, id posse sine licentia patroni, quia non damnificatur, cum possit praesentare praebendas, tenet cum aliis, non posse, nisi pro constitutione unius praebendae de voluntate Rectoris, & Episcopi pro aliquo ordinando ad titulum illius Ecclesiae, iuxta cap. postulat, de iure patron. possit enim id, etiam iniurto patrono, fieri.

DUBIUM LVIII.

An possit pensio constitui super beneficii patronatus absque consensu patroni laici.

1 Aliqui affirmant, posse constitui a Papa sine consensu patroni, quia per hanc pensionis constitutionem nulla laesio datur patrono, quod ad ius praesentandum, cum integrum ius sibi maneat ad praesentandum. Sic Rebuff. praxi benef. 3. part. signat. verbo, Nec non iuris patronatus, num. 28. & 48. Gigas de pensio. quest. 23.

2 At dicendum est, requiri patroni laici consensum; nec sufficere beneficiarii, seu Rectoris voluntas, ut pensio perpetua, scilicet ad vitam pensionarij constituitur. Ratio, quia non patrum derogatur iuri praesentandi, si redditus beneficij, ad quod praesentatio competit, diminuatur: vnde erit necessaria specialis derogatio patronatus laicorum in literis Apostolicis, in quibus super tale patronatus beneficium pensio constituitur, ut docet Gigas de pensio. quest. 24. Et hoc maxime habet locum, quando pensio constituitur in titulum beneficij; tunc enim est proprie beneficium, ut dixi supra dub. 46. Est autem iusta causa, ut pensio super tale beneficium iuris patronatus laicorum imponatur, etiam sine consensu patroni laici, causa dirimenda C c lxx

litis inter duos presentatos a patronis discordi-
bus. Hac omnia docet Couar. quæst. pract. cap. 36.
num. 10. ubi est videndus, quando in supremo
Regio tribunal hæ pensiones non admittuntur
concellæ a Papa in præiudicium patronatus
laici.

DVBIVM LIX.

An tempus, quod habet patronus Ecclesiasticus,
& laici ad presentandum, computetur a
die vacationis beneficii, an a die scientie vaca-
tionis? & si a non currat patrono ignorantis
hoc tempus.

Supponendum est, quod patronus laicus habet
quod dimittit ad presentandum, clericus vero
femelle, vt expresse definitur cap. 1. de iure
patroni, in 6. cuius differentie duplex esse
potest ratio.

Prima, quod patronus laicus eligens indi-
gnam non priuatur potestate eligendi, qua tamen
priuatur Ecclesiasticus, vt dixi supra hoc lib. 2. dub. 6.
de iure patroni. & ideo minus tempus conceditur
Ecclesiastico, vt magis deliberet, ne contrahat
penam. Hanc assignat glossa cap. cum vos, de
offic. ordin. vers. minus licet eam reprober Lam-
bert. lib. 2. de iure patroni, 2. part. quæst. 1. art. 1. num. 7.
ubi dat.

Aliam rationem, quia secularis patronus potest
variare, non autem Ecclesiasticus; & ideo huic
minus tempus conceditur.

An vero, quando sunt plures patroni Ecclesi-
astici, vel plures laici, vel æquales, vel sunt pa-
tronus ex privilegio, vel prescriptione, vel est
dubium, an sit patronus laici, vel Ecclesiasti-
ci habeant semel ad presentandum, dixi supra
dub. 51.

Secundo supponendum est, quod patronus in
limite fundationis potest cum consensu Episcopi,
& non absque eo, apponere conditionem, vt hi
patroni habeant maius tempus, vel minus ad pre-
sentandum, quia cum consensu Episcopi potest
apponere conditiones contrarias iuri communi,
vt dixi supra dub. 10. accepti. person. Sic Lambert.
de iure patroni lib. 2. part. 2. quæst. 1. art. 7. num. 2. & art. 6.
num. 2. 3. 4. dicit, hoc etiam posse consuetudinem
prescriptionis, licet aliquantulum dubitet, & relin-
quat cogitandum.

An vero habens instituire possit breuiare ter-
minum hunc, ponendo edictum, vt intra tale
tempus, v. g. duorum mensium patroni com-
pareant: vel, quando maior pars patronorum, vel
Collegij quando Collegium est patronus, vo-
lunt breuius tempore presentare, consule Lam-
bert. de quæst. 1. art. 12. Molinam lib. 2. de primogeni-
tis cap. 14. num. 19.

Tertio supponendum est, quod patrono ne-
ligente presentate intra tempus dictum (vel
mortuo sine successore, addit Gregor. Lopez
ubi supra) iam prouidendi deuoluitur ad superio-
rem, ad quem spectat institutio. Patet ex cap. si
verò, cap. cum propter, cap. cum te, de iure patroni.
Sic glossa Clement. vnicuique, de supplic. negligenti. pre-
lati. vers. provisionem. Panormit. cap. 1. vers. Quæro
et. 3. de elect. Gregor. Lopez l. 1. tit. 1. part. 1. vers.
à meo, & Redubi. practi. beneficii. 3. part. signat. verbo
De re non iure patronatus, num. 18. Spino speculo

instituent. glossa 4. num. 19. & 18. & refert multos.
Syluest. verbo ius patronatus, quæst. 1. Armill. & Ta-
bien. ibi num. 1. Angel. ubi initio, Lambertinus d. q. 1.
art. 9. num. 38. ubi bene explicat, quod, quando sit
deuolutio ad superiorem, & sic non curret ei tempus, nisi,
cum videtur Ecclesiam velle vacare, & sic a tempo-
re mortis illius, qui possidebat.

Nota primò, quod, transacto hoc tempore, im-
mediatè transferitur potestas ad superiorem; nec
est opus requirere patronum. Sic Panorm. cap. vnicui-
que Ecclesiasticus benef. num. 9.

Secundo nota, quod propter transitum termi-
ni non priuatur patronus iure amplius presentandi,
sed tantum pro ea vice, & sic, quando postea
vacauerit, presentabit. Sic alios refertens Spino
dicit glossa 4. num. 20.

His suppositis dubium est, quando incipit
currere tempus hoc datum a iure patrono ad pre-
sentandum, sine longius, vel breuius datum a con-
suetudine, vel fundatore, scilicet, an a die vaca-
tionis, vel a die mortis, & scientie, & an impedi-
to, vel ignorantis currat.

Duplex est sententia.

Prima ait, currere a die vacationis, & sic igno-
rantis patrono, & legitime impedito currere.
Probat ex cap. 2. de supplen. neglig. prelati. ubi, Nisi
prædicta persone infra tempus constitutum ad vacan-
tes Ecclesiarum, & cap. 2. §. cum vero, de concess. prebend.
ibi, Ecclesia vacare contigerit, & cap. cum te, de
iure patroni. ubi, infra sex menses postquam vacauerit.
Item quia Papa non statuit hoc tempus in pen-
nam negligentie patroni; in hoc enim casu intel-
liguntur iura in contrarium citanda, quæ requi-
runt scientiam, sed ne diu beneficia vacent, &
Ecclesie defraudentur ministerio. Sic etiam vide-
tur probari ex cap. cum propter, de iure patroni, ubi ha-
betur, quod, quando pendet lis inter patronos
super iure patronatus, Episcopus libere ordina-
bit, lapsò tempore ad presentandum iure statuto,
& tamen litigans impeditur presentare, cap. ex
literis, de iure patroni, & cap. 2. de in integr. restitut.
Ergo tempus currit impedito. Sic tenent Panor-
mitan. cap. eam te, de iure patroni, & cap. vnicuique,
et Eccles. benef. Petre lib. 1. ordin. tit. 6. l. 2. vers. si
quæro silerius, fol. 153. pag. 2. Decisio Rota, quam
allegat Lambert. ubi infra num. 1. Archid. cap.
statutum, vers. vacauerit, de prebend. in 6. Lam-
bertin. late probans de iure patroni. lib. 2. part. 2.
quæst. 1. art. 8. num. 11. & num. 18. dicit, esse com-
munem sententiam, & hodie ita feruari, quia
per ordinatos non adiuuatur ignorantie, vel
impedimenti allegatio, sed, elapso tempore, pre-
sident; & quod iura contrarium probantia, non
currere ignorantis, vel impedito, loquuntur de tem-
pore dato ad eligendum, vel conferendum, quia iure
ordinario hoc competit illis; secus de dato ad
presentandum, quia, quod patroni presentent, est
ex gratia. Et art. 15. sine dicit, quod, si beneficia-
rius est absens in longinquis partibus, ex quo
patronus habet iustam ignorantie causam, non
currit ei tempus; secus, si patronus esset absens,
qui debebat relinquere reuocatum. Et art. 20.
num. 5. limitat etiam, nisi beneficiarius oculis

renunciasset

renunciasset beneficium, & renunciatis adhuc ma-
neat in possessione, vel si fuit occulte priuatus,
ita vt ignorat patronus; quia non tenetur diu-
nare patronus, & sic non curret ei tempus, nisi,
cum videtur Ecclesiam velle vacare, & sic a tempo-
re mortis illius, qui possidebat.

Secunda sententia probabilior docet, tale tem-
pus currere a die scientie, & sic non curret
patrono ignorantis, vel impedito. Ratio, quia hæc
tempora currant tantum negligentibus, vt nota-
tur cap. ne pro defectu, de elect. cap. 2. de concess. pre-
bend. cap. quia diuersitatem, sine, eodem tit. Nec est
verum, non in odium, & pernam patroni, sed
tantum in Ecclesie fauorem, ne beneficia diu vacent,
statutum esse hoc tempus; quia, si hoc esset
verum, non haberetur diuerfum tempus patronis
laici, & Ecclesiastici. Probat etiam ex his, quæ
dixi supra hoc lib. 2. cap. 2. dub. 31. de accept. pen-
sionum; ubi late probatur, tempus datum a iure
non currere ignorantibus, & impeditis. Nec ob-
stant iura adducta in contrarium, quia debent
intelligi à die vacationis, supple, & scientie, vt
probat ex dictis. Immo Rochus ubi infra dicit
idem, licet fundator distulisset, infra tot menses
à die vacationis, quia suppletur, & scientie, vt
in simili dixi eo dub. 31. Nec obstat etiam cap.
cum propter, allegatum pro parte contraria, quia
est casus specialis, eo quod in eo casu non con-
stat, quis sit patronus; & ideo ius concedit de-
uolutionem ad Episcopum, secus, quando constat,
quis sit patronus; & ideo ius concedit de-
uolutionem ad Episcopum, secus, quando constat,
quis sit patronus. Sic respondent Panorm. cap. cum propter, de
iure patroni. ubi late probat, & tenet hanc senten-
tiam. Idem decisio Rota, quam refert Lambert.
supra, num. 3. Syluest. ius patronatus, quæst. 6. dicto 1.
Lapuz allegat. 78. Archid. cap. licet, de elect. in 6.
Ioan. Andr. cap. finali, de iure patronatus, Beronius
cap. quantum, num. 4. eodem tit. Federicus consil. 129.
Spino speculo testament. glossa 4. num. 21. Tiracuell.
multos allegans de veritate legationis §. 35. glossa 4.
num. 7. Cardinalis cap. quia diuersitatem, de concess.
prebend. Stephanus Caietanus cap. sine, de elect. in 6.
& dicit cum Lapo intelligi de scientia, & notitia
vera, non inter pretatua. Firmianus tract. de Epi-
scopo, lib. 1. quæst. 7. Rochus de iure patroni. verbo hono-
rificum, quæst. 2. 7. 28. Paulus de Citadinis ead. tract.
6. part. quæst. 2. 4. Addit Rochus idem esse, à die, quo
scire debuit, & per ipsum stetit.

Hinc fit, quod, si patronus alleget ignorantiam,
absentiam, vel impedimentum, vt morbum, quæ
possint esse causa non presentandi, audiiri debet,
& admitti tali excusatio, vt probetur, licet præ-
sumptio sit contra patronum. Sic Spino, alios re-
ferens, dicta glossa 4. num. 23.

DVBIVM LX.

An, quando patroni litigant super patronatu,
transacto semel iure, vel quadrimestri iure illis
concesso ad presentandum, deuoluantur tol-
latis beneficiis ad Episcopum, vel superio-
rem, qui habet instituire, vt dixi dubio
precedenti.

Prima conclusio. Quando patroni litigant
super patronatu, si patronus est Ecclesiasticus,
& expectabit Episcopus lapsum sex mensium
a tempore vacationis, & sic loquitur cap. cum te,
de iure patroni. Si vero patronus sit secularis,
Tb. Sanchez. Confil. moral. Tom. 1.

expectabit lapsum quatuor mensium; & sic in-
telligitur cap. quantum, & cap. cum propter, eodem
tit. Et ratio diuersitatis est, quia patronus Eccle-
siasticus habet sex menses ad presentandum, lai-
cus vero quatuor: vide quisque expectatur intra
tempus sibi præfixum ad presentandum, quo
transacto, potest superior, qui habet iustitiam,
conferre beneficium, vt docetur in cap. cum te,
ubi quod ob patronatum dissolutionem deservit Eccle-
sia provisione. Sic Panormit. dicto cap. eam te, Gregor.
Lopez dicens communem l. 1. tit. 15. part. 1. vers. si
quæro, Spino speculo testament. glossa 4. num. 26. Ioan.
Andr. & Cardin. quos refert, ac sequitur Lam-
bert. de iure patroni. lib. 2. part. 2. quæst. 1. art. 9. num. 5.
& 6. & numeris antecedentibus ponit alios in-
tellectus, & concordias Doctorum ad hos textus,
& eas reprobat.

Limita conclusionem, vt intelligatur, quando
litigatur de ipso iure patronatus Ecclesie vacan-
te, secus, si Ecclesia non vacet, nil enim deuol-
uetur ad Episcopum. Si autem lis mota est ante
Ecclesie vacationem, & tantum datum a iure
sit pendente, Ecclesia vacauerit, à die vacatio-
nis curret dictum semel, vel quadrimestre,
quo finito ante decisionem litis, deuoluetur in-
stitutio ad superiorem. Sic Hostiens. quem re-
fert, ac sequitur Lambert. dicto art. 9. num. 8.
& 9.

Secunda conclusio. Quando Ecclesia vacauit,
& est certum, semper Ecclesiam fuisse liberam, si
aliqui contendant, se esse patronos, potest Episcopus
statim prouidere. Sic alios refertens Lambert.
eo art. 9. num. 11. 12. 13.

Tertia conclusio. Quando est quæstio inter
patronos, & Episcopum de idoneitate presentati,
quia scilicet Episcopus dicit, non esse ido-
neum, licet duret lis ultra semel, non prou-
debit Episcopus, sed expectabitur finis litis, quia
per presentationem est ius acquisitionis presenta-
to. Sic Lambert. ibi num. 16. & idem dicit esse
num. 29. si talis quæstio esset inter patronos, vel
iplos presentatos de idoneitate alterius presentati,
quis scilicet alter opponit, esse irregula-
rem; & c. Secus dicit num. 30. quando esset lis
inter presentatos, non ex vi forme presentatio-
nis, & idoneitatis, sed ex vi iuris patronatus, &
iuris presentandi; tunc enim dicendum est, cur-
tere quadrimestre, vel semel, licet ac quan-
do est quæstio inter ipsos patronos de iure pa-
tronatus.

Quarta conclusio. Quando constat, Eccle-
siam esse patronatam, & tales patronos, & ex
quo sunt discordes, quia differunt lsa vota
plures presentando, & super hoc litigatur de
mensis presentatorum, & quis pluribus iu-
etur suffragis, ita, quod tota lis est de presen-
tando vnum ex presentatis, non currit semel, vel
quadrimestre, sed expectabitur finis litis,
Sic cum Hostiens. tenet Lambert. dicto art. 9.
num. 20.

Quinta conclusio. Quando patroni sunt certi,
& ac litigatur pro illa vice aliquos illorum perdidisse
ius presentandi, vel in percipiunt, currit dictum
tempus; quia periode est, ac litigare, quod sunt pa-
tronus. Sic Lambert. d. art. 9. num. 11. 12.

Vltima conclusio. Omnia dicta in hoc dubio,
si sunt plures patroni, habent locum, eadem est
vnius patroni, & illi patrono attribuantur dicta.

C c c Sic

5 Quinta conclusio. Patronus secularis potest variare, etiam post appellationem a primo nominato interpositam, eo quod Episcopus non confert sibi beneficium: testis est expressus *cap. pastorale, de iure patronatus*, & notat ibi Panorm. num. 3. Gutier. *de iuram. confirmat.* 3. part. cap. 13. num. 9. quod ampliat num. 13 cum Panorm. & Ioan. Andr. & Paulus de Citadini, quibus ibi refert, etiam si primus presentatus appellauerit a patrono volente secundum presentare.

6 Sexta conclusio. Variatio, quae conceditur patrono laico, intelligitur pro prima vice, & sic alium eorum cum primo presentato potest accumulatio. Hec est contra aliquos dicentes, posse quosvis voluerit, quia regula, quod semper simpliciter prolati intelliguntur de prima vice, habet locum in odioso, & oneroso, ut ratio Ecclesiarum est, ut possit patronus variando cumulare presentatus, quia eligit Episcopus digniorem. Hi sunt Decius *cap. quando, de iure, n. 11.* Beroius *e. quod, de iure, n. 19.* de iure patron. Spino *speculo testam. glossa 4. n. 75.* Gutier. *de iuram. confirmat.* 3. p. cap. 13. n. 1. Rochus de Curte *de iure patr. verb. honorificum, q. 9. n. 30.* Paulus de Citadini *eodem tract. p. 13. n. 3.* Lambert. dicens esse omnium Doctorum vtiusque iuris, *de iure patron. lib. 2. p. 2. q. 7. art. 2. n. 5.*

Decima conclusio. Si patronus laicus secundo presentans dicat, se velle recedere a prima presentatione, quae valida erat, addit Lambert. *ubi infra*, per alia signa id demonstrat, non valet secunda presentatio, quia non facta est conformiter iuri. Si vero tantum simpliciter presentauerit, & non expressit prius, vel cumulatio addit Lambert. nec alias apparet voluisse a prima recedere. Lapis allegat. 8. dicit, non valet, quia debet addere se presentare secundum cumulatim; at descendit esse valet, quia praesumendum est voluisse presentare, ut ius sibi permittat, scilicet cumulatim, quia quilibet praesumitur velle id, quod iuris est, alio non apparet, si *quoque de acquir. heredit.* Et quia in dubio faciendi est interpretatio, ut potius actus valeat, quam precat. *Abbate, de verb. significat. quae, si de reb. dubis.* Sic Gregor. Lopez, & Gutier. num. 4. Lambert. *art. 2. n. 6. n. 6.* Rochus *verb. honorificum, glossa 1. n. 38.* ubi citati sunt in praecedenti conclusione, Paulus de Citadini *de iure patron. 6. p. art. 2. glossa 6. num. 6.*

7 Nota, quod, licet presentatio nulla non computatur patrono Ecclesiastico, ubi, quod potest secundo loco presentare, & non dicitur variare, ita non computatur patrono laico, & sic ea non obstante potest bis presentare. Sic Lambert. *de iure lib. 2. p. 2. glossa 7. art. 1. fin.*

8 Septima conclusio. Possunt variare patroni laici, licet processerint per viam sententiae, scilicet etiam publicato: & si fuerint Ecclesiastici, possunt etiam ante presentationem factam; & si laici, etiam post, quia in priori casu non est presentatio perfecta. Sic Ioan. Andr. Cardin. Bortio, Panorm. *cap. publicato, de elec.* Lambert. 2. lib. part. 2. glossa 7. art. 4.

9 Octava conclusio, quod patronus laicus possit variare, intelligitur, modo non eligat minus idoneum. Probat ex *cap. cum autem, de iure patron. ubi, & Agne idoneum; & tenet lex 6. tit. 1. 5. part. 1. & ibi Gregor. Lopez, verb. Peur.* Immo Lambert. *de iure patron. lib. 2. p. 2. q. 7. art. 2. n. 5. n. 5.* dicit, quod in foro conscientiae peccat variando, presentando, aequè idoneum sine causa, & teneri primo presentato aequè idoneo, quia illum laici in honore, & utilitate, secus, quando plures simul presentant aequè idoneos, quia nullus potest consequi: & idem videtur sentire Sarra *cap. cum autem, de iure patron.* Sed id non credo, quia talis patronus virtus iure

suo variando, & ea lege tacite presentante, ut licet ei variare: sed si variat presentando minus idoneum, tenetur Episcopus primum instituire, nec datur optio. Lambert. *lib. 2. p. 2. q. 7. art. 2. 6.*

Nona conclusio. Ita licet patrono laico variare non prius, id est, recedendo a prima presentatione, sed cumulatio, id est, accumulando alium presentatum. Patet ex *cap. cum autem, de iure patron. ubi, & eo non refutato alio, & c.* Item quia ibi datur optio Episcopo, ut eligat, quem malit ex his, ergo utraque presentatio valet. Haec est contra glossam *dicto cap. cum autem, vers. saluum, & Beroium cap. quod autem, de iure patron. non. 8.* Sed nostram conclusionem tenent Panorm. *dicto cap. cum autem, n. 2.* Greg. Lopez. 1. *6. tit. 1. vers. Et elegencia.* Syluest. *verbo in patronatus, q. 8. dicto 1.* Spino *speculo testam. glossa 4. n. 75.* Gutier. *de iuram. confirmat.* 3. p. cap. 13. n. 1. Rochus de Curte *de iure patr. verb. honorificum, q. 9. n. 30.* Paulus de Citadini *eodem tract. p. 13. n. 3.* Lambert. dicens esse omnium Doctorum vtiusque iuris, *de iure patron. lib. 2. p. 2. q. 7. art. 2. n. 5.*

Decima conclusio. Si patronus laicus secundo presentans dicat, se velle recedere a prima presentatione, quae valida erat, addit Lambert. *ubi infra*, per alia signa id demonstrat, non valet secunda presentatio, quia non facta est conformiter iuri. Si vero tantum simpliciter presentauerit, & non expressit prius, vel cumulatio addit Lambert. nec alias apparet voluisse a prima recedere. Lapis allegat. 8. dicit, non valet, quia debet addere se presentare secundum cumulatim; at descendit esse valet, quia praesumendum est voluisse presentare, ut ius sibi permittat, scilicet cumulatim, quia quilibet praesumitur velle id, quod iuris est, alio non apparet, si *quoque de acquir. heredit.* Et quia in dubio faciendi est interpretatio, ut potius actus valeat, quam precat. *Abbate, de verb. significat. quae, si de reb. dubis.* Sic Gregor. Lopez, & Gutier. num. 4. Lambert. *art. 2. n. 6. n. 6.* Rochus *verb. honorificum, glossa 1. n. 38.* ubi citati sunt in praecedenti conclusione, Paulus de Citadini *de iure patron. 6. p. art. 2. glossa 6. num. 6.*

Nota, quod Rochus ibi dicit, quod, si patronus in presentatione secundi non simpliciter presentauerit, sed dixit, se velle variare presentando, non valet secunda presentatio: & in hoc casu saluat sententiam Lapis *allegat. 78.* citatam, quia videtur tunc presentare prius. At hoc bene reprobat Gutier. *ibi in 6.* quia cum patrono laico liceat variare, licet in presentatione secundi dicat, se velle variare, diuino modo expressè non recedat a prima presentatione, iure permittente id facit: & sic intelligitur velle variare eo modo, quo ius sibi permittit; idem tenet Paulus de Citadini *ibidem.*

Vndecima conclusio. Non tantum patronus laicus potest variare, sed etiam eius successor in patronatu, quando scilicet, facta presentatione, moritur patronus laicus ante factam institutionem, eo scilicet tempore moriatur, quo ipse variare possit, tunc enim variare possit successor alterum cumulatio presentando, si verum patronus laicus erat. Sic Panorm. & communiter scribentes, *cap. quibusdam, de iure patron. ut refert, & sequitur Molina lib. 1. de primis, c. 24. sine,* Lambert. *de iure patr. lib. 2. glossa 1. art. 1.*

Duodecima conclusio. Si patroni laici compromittunt presentationem in aliquem, & compromissa

promissarius presentat, non poterunt vterius variare, secus, quando constituit procuratorem ad presentandum: nam procurator presentante, possunt adhuc variare accumulatio. Ratio differentia, quia in compromissarios transferunt omnem ius suum irrevocabiliter pro illa vice, postquam res desit esse integra, iuxta notata *cap. in casu, de elec.* at non in procuratorem, quoniam gerit in omnibus personam constituentis. Sic Lambert. *lib. 2. de iure patr. p. 2. quest. 7. art. 1. 5. num. 6. At, re integrâ, id est, antequam compromissarius presentet, possunt tales patroni presentare.* Sic Lambert. *eodem quest. art. 1. 7. num. 4.*

13 Decimatercia conclusio. Ad videndum, an compromissarius patroni laici possit variare, sicut ipse patronus, attendenda est forma compromissi, quia hoc compromissum est presentatio, sicut factio hoc compromissum, & re non integra non possunt variare patroni compromittentes: ita nec ipsi compromissarii, quia apparet de voluntate compromittentium fuisse, ut per definitionem compromissarii finiretur, & facit pro hoc Clem. *pius, de iure patron. sine.* Si vero compromittentes non tantum compromitterent presentationem, sed generaliter concederent omnem facultatem, quam ipsi habent, possent variare, sicut ipsi patroni. Sic Lambert. *eod. art. 1. 7. num. 5.*

16 Decimaquarta conclusio. Sicut patronus laicus potest variare, ita eius procurator, & licet Ecclesiasticus non potest variare, ita nec procurator, licet sit laicus, quia id, quod fecit procurator meus, ego dicor fecisse, *cap. milites, de sentent. excom.* Sic Lambert. *de iure patr. lib. 2. p. 2. quest. 7. art. 2. 2.* ubi alios refert; & idem dicit de collatione, & *art. 1. 7. num. 1. & 2.* Rochus de iure patron. *verb. honorificum, glossa 1. n. 30.* Domin. *cap. lex, de iure, lib. 2. Felin. c. cum venerabilis in principio, de excess. Pralat. limitat Lambert. eo art. 1. 7. num. 4. nisi sit limitata potestas procuratoris, quod possit semel presentare.*

17 An verò, licet pendente inter presentatos, liceat patrono variare, consuevit Rochus *de iure patr. certis, honorificum, glossa 1. 3.* Lambert. *eodem tract. lib. 2. p. 2. quest. 6. art. 2. Couarr. pract. cap. 36. num. 7. Et, quod licet alter presentatus appellaret, ne variaret, possit variare, tenet Dufas *reg. 42. saltemia 7.**

DVBIVM LXVI.

An si vnus patronus est Clericus, & alter laicus, vel plures laici, vel ambo laici, possint omnes, vel saltem alter, variare.

1 Quidam dicunt, quod, quando vnus patronus est laicus, & alter Ecclesiasticus, non possunt variare, Sic Ioan. Andr. quem refert, de loquitur Panorm. *cap. non autem, de iure patr.* Syluest. *verbo, in patronatus, glossa 8. dicto 2.* Gregor. Lopez. 1. 7. *verbi, Clerico, tit. 13. part. 1.* Spino *speculo testam. glossa 4. num. 78.* Gutier. *de iuram. confirmat.* 3. p. c. 13. num. 10. Paulus de Citadini *de iure patr. 6. p. art. 3. num. 1.* Immo Rochus, Ioan. Andr. Lapis, quos refert, & sequuntur Gregor. Lopez, & Spino ibi, dicunt, quod, si ambo patroni essent laici, & presentarent vnum, licet ambo simul possint variare, at alter solus nequit, quia vnus presentatus ab vtroque patrono est potior, quam presentatus ab vno.

2 At melius Lambert. *de iure patr. lib. 2. p. 2. q. 7.*

art. 1. 3. dicit Clericum non posse variare, quia licet sit illi utile, & sic ex communione debet sentire hoc commodum, quia est prohibita illi variatio, tanquam indecens & detestabilis, non fruetur hoc commodum, ut laicus potest variare, quia non debet sentire damnum, sed commodum ex communione Clerici, ut dicit *supra d. 53.* At non proderit talis variatio presentato in secundo loco, si desunt sibi vota necessaria, quia vnus inuariat pluribus suffragiis. Quare, si sint plures patroni laici, quam ecclesiastici, & variat laici, datur optio Episcopo, quia quilibet illorum presentatorum habet sufficientia suffragia, ut possit institui. Haec Lambert. *ibi.*

Tandem nota, quod Episcopus malitose differens receptionem primi nominati admittere, vel patronus variat, tenetur, si postea secundo nominato contulerit beneficium, promittere primo nominato beneficium competens, & primo nominatus id petere potest ab Episcopo, ut in eo, in quo deliquit, puniatur, *cap. pastorale, de iure patron. ubi Glossa, & Panorm. declarant quando presumatur malicia in Episcopo, tenet lex 6. tit. 1. 5. part. 1. Gutier. de iuram. confirmat. 3. p. cap. 13. num. 7.*

DVBIVM LXVII.

An quando vniuersitas, vel collegium saculare habet in patronatus, possit variare.

1 Quidam negant, quia *cap. cum autem, de iure patron. sine,* videtur equiparare Collegium patrono ecclesiastico. Sic Syluest. *verbo, in patronatus, glossa 8. dicto 1.* Militi in reposito, & patronus, *verbi, Patronus laicum presentatum.*

2 At dicendum est, posse, & *cap. cum autem, intelligitur de Collegio ecclesiastico: in hoc enim solo casu de patronatus ecclesiasticus, ut dixi supra d. 53.* At non poterit maior pars Collegii variare accumulatio, bene tamen possit maior pars priuatiue variare, scilicet recedendo a prima presentatione, & alium presentando, quando necessitas ad id cogit, ut, si inueniretur vnus presentatus indignus, & de verò ad variandum cumulatio requiritur, ut omnes, nemine dempto, consentiant. Ratio, quia ad contraveniendum statuto, vel alij facto Collegii, est necessarius consensus omnium, nisi addit causa necessario cogens, quia tunc sit est maior pars, iuxta doctrinam Felini *cap. cum omnes, de censur. fallencia 2.* & Lambert. *infra, cum ergo prior presentatio facta licet Collegio, & non possit necessitas cogere ad presentandum cumulatio, possit vero cogere aliquando ad presentandum priuatiue, priori casu est necessarius consensus totius Collegii, posteriori vero fat est maioris partis.* Sic Lambert. *de iure patron. lib. 2. p. 2. q. 2. art. 16. num. 11. & quest. 7. art. 1. 9. num. 2.*

DVBIVM LXVIII.

An si patronus promissit presentare vnum, possit variare, si est patronus laicus.

1 Primum dico, posse variare. Probat, quia, si vnus presentato potest patronus laicus variare fortiori vno promissio. Item, quia vnus non recedit a prima presentatione, cum variat accumulatio, & sic bene seruat fides. Sic Ioan. Andr.

quem refert, ac sequitur in mola cap finali in principio de concess. prob. Rochus de iurpatronat. verbo, honorificum, quafi. 9. Lambert. de iurpatron. lib. 2. p. 2. quafi. 7. art. 1. num. 3. & 4.

Secundo dico, quod si facta presentatione per patronos, promittunt illam habere ratam, & non reuocare, vel ab ea non discedere, non possunt variare, sed tenentur stare promissis. Sic Lambert. ibi. Lapis alibi, q. 78. num. 4. Gutierrez. de iuram. confirm. 3. p. cap. 13. num. 13.

An vero valeat promissio de illo presentando. Rochus ibi dicit, obligare. At dicendum est cum Lambert. ibi dicit, quod aut hanc promissio de presentando facta alicui, quem ipse velit, facta est antequam beneficium vacet, & talis promissio est nulla, nec obligat, ne detur antea captandi mortem, cap. fin. de concess. prob. Si vero facta est, Ecclesia vacante, tunc patronus potest presentare, non obstante tali promissione, si adhuc res est integra, si vero non est integra, quia iam presentauit, potest variare, si est laicus, vt diximus. Aut promissio eadem, quod ipsum esset presentaturus, & talis promissio non valet; quia est etiam prohibitum acceptare presentationem, antequam sit presentatus. Hanc Lambert. ibi.

Ex his inferitur, quod ad Ecclesiam, antequam vacet, non potest quis presentari. Pater, quia promissio de presentando ad beneficium vacaturum inquit suum, nec obligat, ne detur antea captandi mortem, cap. fin. de concess. proben. Ergo a fortiori presentatio. Item, quia, quae ratione beneficium ante vacationem prohibetur conferri, cap. nulla de concess. proben. ne quis mortem proximi, in cuius locum est successurus, desiderare videatur, censetur prohibita presentatio, cum eadem prolixius militet ratio. Sic Perez lib. 1. ordin. tit. 6. l. 1. fol. 146. pag. 1.

D V B I V M L X I X.

An patronus laicus, qui unum presens aut, & promissit cum iuramento non variare, nec reuocare illam nominationem, possit variare.

Alexander consil. 16. lib. 1. tenet, non obstante eo iuramento, posse valide variare. Probat ex doctrina glossa communiter recepta, teste Gutierrez. ibi. inf. 2. que cap. fin. de sic. reuocatus, de procurat. in 6. docet, iuramentum non reuocare procuratorem a se constitutum, si reuocet esse perituum, ac valere reuocationem.

At dicendum est, quod, si quis constituit procuratorem ad presentandum, iurans non reuocare procuratorem, si reuocet, est periturus, ac tenet factum; sed si iurauit non variare, vel non presentare alium, quam presentatum per procuratorem, non potest ipse, nec alter pro eo alium presentare; quia regula illa, Quis non potest venire contra suum iuramentum, cap. eum coningat. de iur. iur. cap. quomodo patrum, de pater in 6. habet verum in his, quod quibus est necessarium adire praeiorem, qui non debet aliquem audire contra proprium iuramentum; & quia in reuocatione procuratoris, id non est necessarium; bene tamen in reuocatione presentationis, & in presentatione ipsa, ideo illa contra iuramentum est valida, non autem haec. Sic tenet Lambert. de iurpatron. lib. 2. p. 1. quafi. 4. art. 1. 3. num. 4. & 3. & 100 illo art. refert mul-

tos. Rochus refertens duo consilia Pauli de Castro, eodem tract. verbo, honorificum, quafi. 12. num. 37. ad quem se remittit Gregori. Lopez l. 6. tit. 13. part. 1. versic. biem. Spino special. testam. gloss. 4. n. 76. Gutierrez. de iuram. confirmator. 3. p. cap. 13. num. 13. Couarr. cap. quomodo patrum. 2. p. 2. n. 4. ad finem. versic. praedicta verbo. Matienzo lib. 5. recap. tit. 10. l. 3. gloss. 13. num. 7.

Limitant Couarr. & Matienzo, nisi iudex, coram quo talis presentatio contra iuramentum fit, eam expresse, vel tacite receperit, ac probauerit; tunc enim erit valida. Sed Gutierrez. ibi reprobatur hanc limitationem, quia vel iudex, quando recepti ignorauit iuramentum, & tunc est subreptitia talis receptio: vel sciuit, & tunc inique approbavit; & sic ab eo appellari poterit a probatione, & iudex superior eam annullabit.

Tandem nota, quod, vltra dictam cautelam iuramenti, est alia, vt patronus laicus nequeat variare, scilicet donare exercitium iurispatronatus, id est, ipsam presentationem. Sic Gutierrez. ibi. n. 14. Lambert. de iurpatron. lib. 2. p. 2. q. 7. art. 15. fin. vbi addit, quod, vt teneat talis donatio exercitii proyna vice, debet esse, postquam Ecclesia vacauit, alias non tenet, cap. fin. de concess. prob. & de licentia Episcopi, si fieret in totum donatio talis exercitii. Et, quod requiritur licentia, quando donat laico, tenet etiam lib. 1. p. 2. quafi. 6. art. 4.

D V B I V M L X X.

Quis sit capax acquirendi iurispatronatus ex constitutione, dotatione, vel fundatione Ecclesiae.

Hic non disputamus, quis sit capax ex successione hereditaria, quia de hoc infra; sed an quis, qui constituit, dotat, vel fundat Ecclesiam, sit capax acquirendi iurispatronatus, & sic illud acquirat.

Primo dico: Omnes, qui non sunt specificè a iure prohibiti, acquirunt iurispatronatus, ex dictis causis. Sic late probans, & alios refertens Lambert. lib. 1. de iurpatron. p. 1. quafi. 7. art. 1.

Hinc fit, mulieres acquirere iurispatronatus, si dotent, vel fundent Ecclesiam, licet non acquirant ius possessionis, nisi essent mulieres illustres, vel in aliqua dignitate constitutae. Sic cum multis, quos ibi refert Lambert. art. 2. & probat ex cap. nobis. de iurpatron. vbi generaliter dicitur, si quis, &c. quia masculinum concepit femininum, vt notatur cap. generali. de elec. in 5. Item ex cap. fin. de concess. probenda; vbi dicitur, quandam Comitillam habere iurispatronatus.

Secundo inferitur, illegitime narum acquirere iurispatronatus, si fundat Ecclesiam; quia nullibi hoc prohibetur in iure. Sic Rochus de iurpatron. verbo, competens, quafi. 2. Lambert. supra art. 13. dicens, esse certum.

Tertio inferitur, pupillum, & infantem acquirere ius patronatus ex fundatione. Rochus ibi, quafi. 3. Lambert. art. 14.

Secundo dico, quod non tantum persona vera, sed etiam ficta acquirunt iurispatronatus, vt ciuitas, Collegium, vniuersitas, &c. Sic Rochus ibi quafi. 5. 6. 7. Lambert. art. 15. num. 6. vbi multos refert, & late probat vsque ad num. 12. vbi hoc limitat, quando Ecclesia est fundata, constituta, vel dotata ab

ab vniuersitate ratione communitatis, & eius nomine, secus, si per populum eleemosynariter, & singulariter, non pro parte vniuersitatis, sed oblationum particularium, & per singulares de vniuersitate; quia tunc non erit patronatus vniuersitatis, nec singulorum, sed Ecclesia erit libera: & refert Archid. Dominicum, & Ioan. Andr. Quando vero Ecclesia dotata ab vniuersitate nomine vniuersitatis, non singulari, id est, nullorum singulariter, sed toti communitati debetur patronatus. Sic Lambert. eodem art. 15. num. 17. alios citans.

Tertio dico, Excommunicatus fundans Ecclesiam, licet non esset admittendus ad fundandum; at vbi admittitur, acquirat iurispatronatus, non tamen exercitium, id est, non potest presentare, donec absoluitur. Sic Ioan. Andr. cap. nobis. de iurpatron. Lambert. supra art. 11. & idem prolixius dicit art. 12. cum Paulo de Cirandis de suoniaco, quod scilicet acquirat iurispatronatus, non habet exercitium donec absoluitur a simonia.

Quarto dico, Hetereticus fundans Ecclesiam, non acquirat iurispatronatus, quia omnia bona sunt consecrata; & aliis rationibus probat Lambert. ibi art. 4. num. 4. & 5. & num. 32. dicens quod, licet conuertatur ad fidem, non recuperat illud, sicut nec bonitas, si conuersus ad fidem adificat, dicit, quod acquirat iurispatronatus, & in summario, quod ponit proxime ante questionem 8. limitat hoc in heretico condemnato per sententiam; declarabitur enim, non acquisiuisse, cum consecrantur omnia bona.

Quinto dico, Credentes, fautores, receptores, defensores haereticorum, quando non sunt heretici, si non extent per annum in illa excommunicatione, acquirunt patronatus; at non exercitium, dum sunt excommunicati; secus, si extent per annum, & post adificantes, tunc enim non acquirunt iurispatronatus. Sic Lambert. ibi art. 5.

Sexto dico, Schismatici, & apostatae adificantes, si non sunt heretici, acquirunt iurispatronatus, at non exercitium, si sunt excommunicati, vel alia infames. Sic Lambert. art. 7. & 6.

Septimo dico, Infidelis adificans non acquirat iurispatronatus. Sic Lambert. ibi art. 3.

Octaudo dico, Infamis infamia iuris, vel facti adificans acquirat patronatus; at non potest exercere, quia est ius honorificum. Sic Lambert. art. 8.

Vltimo dico, In his casibus, in quibus non acquiratur ius patronatus, Ecclesia erit libera sub ordinarij iurisdictione. Sic Lambert. ibi art. 9.

D V B I V M L X X I.

Quis patronus possit presentare ad beneficium.

Primo dico, Presentatio non tantum potest fieri per ipsum patronum, sed etiam per procuratorem specialiter ad hoc datum; nec fit est generalis mandatum, cap. fin. de officio curis. Probat etiam ex cap. fin. de concess. proben. vbi prohibetur constitutio procuratoris ad presentandum ad beneficium vacaturum, ne detur antea voti captanda mortis; ergo a contrario sensu, licet, quando vacat ius beneficium. Et sic tenent ibi Innoc. Imola, Panorm. Ioan. Andr. Cardin. & omnes, vt refert, & sequitur Lambert. de iurpatron. lib. 2. p. 1.

quafi. 4. & addit, hoc posse fieri, licet patronus sit presentans, & non impeditus.

Secundo dico, quod hic procurator debet constitui ad beneficium iam vacans, conferendum; quia non potest patronus dare procuratorem, vel committere actum presentationis ad beneficium vacaturum, ne detur antea voti captanda mortis. Sic habetur expresse cap. fin. de concess. prob. & docent omnes.

Nota primo, quod potest antequam beneficium vacet, transferre in alium ius patronatus titulis, quibus potest transferri, de quibus infra. Sic Lambert. de iurpatron. lib. 2. p. 1. quafi. 4. art. 2.

Secundo limita, vt intelligatur ad beneficia vacatura per mortem, potest enim dari procurator ad beneficia vacatura per renunciationem, permutationem, vel alia ex causa, quia cessat votum captanda mortis, & sic finis legis. Sic Lambert. quafi. 4. art. 2. n. 3. & refert Dominicum; & n. 9. & 10. similiter limita, quando alter, quam Episcopus, esset qui constituitur procurator, ad presentandum ad beneficium vacaturum, potest enim Episcopus constitui, cum de ipso non presumatur fraus, nec tale votum; & generaliter, inquit, valeret in omni casu, in quo cessaret fraus, & votum captanda mortis. Item ex causa iusta absentia potest dari procurator generalis ad omnia negotia, & expresse ad presentandum, si vacauerit, & de licentia Episcopi. Lambert. ibi q. 4. art. 3. n. 11. & quafi. 3. art. 9. num. 5.

Tertio dico, quod si quis dedit mandatum procuratori ad presentandum, qui presentauit intra tempus iure concessum patrono ad presentandum, at non facit fidem de mandato intra illud tempus, deo iure collatio ad Episcopum; quia paria sunt non presentare, & minus sufficienter presentare. Sic Lapis, quem refert, ac sequitur Lambert. de iurpatron. lib. 2. p. 2. quafi. 1. art. 2.

An vero possit reuocari talis procurator, etiam interueniente iuramento de non reuocando, dixi supra dub. 69.

An vero, vt reuocatio procuratoris constituti ad presentandum teneat, & non valeat presentatio principalis patroni, vel alterius procuratoris ab eo dati post priorem reuocationem, debeat talis reuocatio deuenire ad notitiam procuratoris reuocati, vel ordinarij, qui debet presentationem admittere. Lambert. de iurpatron. lib. 2. p. 1. q. 4. art. 14. refert Paulu de Castro consil. 72. 1. p. dub. 4. vbi dicit valere talem reuocationem, quia quoties incurritur quatuor, nempe quod procurator sit ad actus extrajudiciales, & quod actus gestus per procuratorem geri non possit absque expressa domini voluntate, & mandato, & quod reuocatio non redundet in damnum pecuniarum alicuius tertij, nec ipsius procuratoris, & quod sit talis actus, que dominus non tenebatur facere, potest procurator omnino ignorans reuocari; nec valet quidequid post reuocationem etiam ignoratam fieri. Et subdit exemplum, vt in procuratore dato ad donandum, manumittendum seruum, &c. Nec obstat (inquit) Clem. cum iulio, de reuocati. vbi procurator ad renunciandum beneficium reuocari non potest, nisi reuocatio ipsi aut superiori intimeretur, quia id est in eo casu specialiter hic conuenit omnia hec. Et dicit Lambert. ibi art. 14. n. 6. nullum contradictonem inuenisse. At ipse dicit n. 8. licet si antequam notitia reuocationis deuenisset ad ordinarium, vel

vel procuratorem, facta esse institutio, nescio quomodo reuocari possit.

Quarto dico. Potest consanguineus, vel negotiorum gestor pro domino, vel amicus maxima amicitia consilius cum cautione, quod patronus absens ratum habeat, admitti ad presentandum pro consanguineo, domino, vel amico patrono absente, vel aliter impedito absque speciali mandato. Sic Lamb. de inrepar. lib. 2. p. 1. q. 4. art. 1. 7. per totum, quia hic agitur de modico preiudicio, inimico de nullo, quia si alter non ratineat, non nocet: unde non tantum non est preiudicium, immo est utile, nec labatur quadrimestre, vel semestre, & hinc de iudicio ad superiorum. Et n. 14. dicit, quod si talis presentatio valeat, requiritur, ut patronus ratificet, vel ut non reclamet tempore ad presentandum concessio. Idem omnino docet idem Lamb. eodem lib. 2. p. 1. q. 4. art. 1. 7. sicut.

Quinto dico. Presentatio potest fieri per nuncium, ut late probat Lambert. lib. 2. p. 1. q. 4. art. 1. 7. & art. 16. dicit, & probat posse fieri per epistolam, & sique textus expressus. Et auctorem de his, que sunt in Prat. & in Panorm. Ioan. Andr. Immo, Card. & omnes. Et dicit n. 1. requiritur, ut talis presentatio fiat intra tempus a iure patronis concessum ad presentandum, & sic non fac esse intra dictum tempus literas scribere, nisi fiat talis presentatio literarum intra dictum tempus.

Sexto dico. quod si patronus sit excommunicatus, nequit presentare. Sic Ioan. Andr. Panorm. Card. Butrio, cap. nobis, de inrepar. & communiter omnes ibi, vt refert, & sequitur Nauarr. lib. 3. consil. de inrepar. cons. 7. Lambert. de inrepar. lib. 2. p. 1. q. 2. art. 2. Rochus eodem tract. verbo, compracet. q. 8. Iapuz alleg. 8. Rota, & Bertachinus, quos refert, & sequitur Conarr. calina mater. a. p. 5. 7. n. 9. vers. duodecimo. Enriquez lib. 2. de excomm. cap. 13. n. 1.

Nota primo aliquos limitare hoc, quando patronus est Clericus, quia talis presentatio habet aliquid adiuncti iuris, scilicet quando est patronus secularis, qui variare potest; talis enim presentatio est meri facti: & sic dicit quod institutio facta ab Episcopo virtute presentationis patroni Clerici excommunicati, non valet, secus quando patronus est laicus. Sic Ludon. Gomez tract. expil. iurium, n. 60. Et testatur hanc sententiam iudicio Rote fuisse seruata in vna causa Zamorensi. Idem Rota decis. 1. tit. de inrepar. in antiquioribus, & decis. 527. in antiquis, Rochus dicto verbo, compracet. q. 8. n. 12. At verius est virtutis presentationem, & institutionem virtute illius factam esse inuaidam, quia nulla est differentia ratio. Sic Conarr. ibi, Enriquez ibi, Lambert. de inrepar. lib. 2. p. 1. q. 4. art. 4. & videtur tenere Nauarr. quia absolute illo consil. 7. dicit institutionem non valere, & refert hunc Lambertini locum.

Secundo nota aliquos dicere hoc esse verum, licet talis excommunicatus sit occultus, nec aliquid ad hoc conferte predefinitum per Extra mag. ad euicanda scandala, sed tantum quando sit actus aliquis ab excommunicato occulto ratione publici officij. Sic Conarr. eodem. q. 7. n. 9. vers. quid autem. At hanc distinctionem reprobat lib. 3. de maus. disp. 22. num. 31. 32. vbi licet illam etiam amplectatur Enriquez, lib. 13. de excomm. cap. 7. n. 6. in iusta commenta litera C. At verius est, vbi probati in omnibus casibus gesta per excommunicatum toleratum, id est, qui non est denunciatus, nec

notorius Clerici petuissor, valeat: & sic Nauarr. consil. 7. dicit presentationem factam per excommunicatum denunciatum non valere. Et Ludon. Gomez tract. expil. iurium, p. 60. dicens non valere, addit hec: Foris hoc procedit tantum, quando est excommunicatus declaratus per Extra mag. Martini V. ad euicanda scandala.

Tertio nota, quod talis excommunicatus non potest consiliare procuratorem, qui tunc presentet, cum ipse non possit tunc presentare: potest tunc transferre in alium ius patronatus. Sic Lambert. de inrepar. lib. 2. p. 1. q. 4. art. 2. num. 2. vbi alios refert, & quest. 2. art. 2. num. 1.

Quarto nota, quod si presentatio spectaret ad Collegium, & interueniret excommunicatus, videretur presentatio; non vero si spectaret ad singulos, quia alij possent presentare, & sic propter excommunicationem illius non videtur presentatio. Sic Lambert. lib. 2. p. 1. q. 4. art. 2. num. 1. 6.

Septimo dico. De patrono suspensus maior est difficultas, an possit presentare, videtur enim non posse, quia excommunicatus, & suspensus equipantur, cap. 1. de sent. excomm. in 6. Et licet excommunicatus non potest eligere, cap. 1. de elect. in nec suspensus, cap. cum inter R. de elect. sine; ergo sicut excommunicatus non potest presentare, ita nec suspensus. Sed dicendum est quod si patronus sit secularis, etiam si competat Clerico, in quem solum cadit suspensio, potest patronus suspensus presentare, quia reputatur ac laicus, nec hoc cadit sub suspensione officij, aut beneficii, cum ab officio non dependeat, nam etiam si esset laicus, posset habere hunc patronatum, nec etiam a beneficio, cum non ab eo, sed a patrimonio procedat. Si vero patronatus sit ecclesiasticus, si patronus est suspensus ab officio, & beneficio, non potest presentare, quia sua presentatio dicitur electio, & habet vim electionis, vt docent Inno. & Panorm. cap. cum auctoritate, de inrepar. & alij, quos refert, & sequitur Lambert. vbi infra, at suspensus nequit eligere, cap. cum inter R. de elect. Si vero sit suspensus tantum ab officio, non potest etiam presentare, quia suspensus ab officio prohibetur eligere; quia electio, seu potestas eligendi inheret officio. Panorm. cap. cum inter R. de elect. & cap. cum dilectus, de consuetud. ergo similiter nequit presentare. Si vero sit suspensus a beneficio, similiter nequit presentare, quando ratione beneficii illi competit ius patronatus, quia suspensus a beneficio est suspensus a fructibus illius beneficii, at talis presentatio est fructus illius beneficii. Nec obstat, quod Canonicus suspensus a beneficio possit eligere, cap. cum Paterius, in iusto cap. cum in curia, de elect. & docet Panorm. cap. cum dilectus, de consuetud. quia electio magis inheret officio, quam Canonici. Et ad argumentum initio propositum respondetur, quod omnis excommunicatus prohibetur eligere, & presentare, quia excluditur a participatione aliorum, a qua tamen non excluditur suspensus: & sic non omnis suspensus prohibetur presentare. Hec omnia late Lambert. de inrepar. lib. 2. p. 1. q. 4. art. 3.

Nota tamen, quod vt hanc habeant locum, oportet, vt suspensus sit denunciatus, sicut diximus de excommunicato, & constat ex materia de excomm.

At vero simoniacus, & alij delinquentes, si sint

sunt patroni, possunt presentare, habes dub. practice.

18 Octauo dico. Filius nequit presentare in beneficio, in quo pater est patronus, & viuit, quando nomine proprio presentaret, et quando vellet presentare nomine patris, admitteretur eo casu, quo diximus posse admitti consanguineum ad presentandum nomine patroni, & hoc quando pater esset patronus, vt persona priuata: sed quando, vt vnus de vniuersitate, vel parochia, de qua etiam esset filius, presentabitur vt pater, quia est etiam patronus vt ipse. Sic Lambert. de inrepar. lib. 2. p. 1. q. 4. art. 5.

19 Limita, quod quando patronatus competit vniuersitati, de qua est filius, competit etiam filio, sic, aut competit ita vniuersitati, vel populo, vt competit omnibus facientibus populum; & tunc competit etiam filius familias. Si vero competere facientibus domos, tunc non competit filius familias habitantibus cum patre; secus si seorsum haberent domum. Sic refert Rochus, Lambert. eodem. q. 4. art. 6. & art. 8. quatenus, an videtur virgines admittantur ad presentandum, quando patronatus competit vniuersitati, respondet hac eadem distinctione, sicut de filiis familias.

20 Nono dico. Quando competit ius patronatus filio familias, si non est acquisitus ab ipso, sed translatus in ipso titulo aliquo habili, vt donatione, privilegio, &c. Tunc non acquiritur patri, sed filius presentabit, quia in spiritualibus filius non acquiritur patri; & annexorum, inter que communeratur patronatus, idem est iudicium, cap. translatio, de consil. Si vero patronatus est acquisitus per filium, quia, v. g. fundauit Ecclesiam; tunc si ex bonis castrensis, vel quasi, vel ex aduentitijs, in quibus pater non habet vniuersitatem, tunc non acquiritur patri, sed filius presentabit. Si vero ex bonis, in quibus pater habet vniuersitatem, acquiritur patri; & sic pater presentabit, quia licet nequeat filius de talibus bonis Ecclesiam fundare: at vix semel fundata est, cum non possit redire ad vius profanos, sicut pie causa fraudabitur illo fructu temporali, sed non spirituali. Sic Lambert. de inrepar. lib. 2. p. 1. q. 2. art. 7. & art. 5. sine.

21 Decimo dico. Pupillus, modo sit maior septennio; potest presentare, si est patronus, tunc indiget licentia tutoris, nec minor licentia curatoris; quia in his spiritualibus nil operatur pariter, nec curatoria potestas. Lambert. eodem. q. 2. art. 9. dicit tamen art. 10. sine, quod licet possit presentare, at si illi oritur in illo patronatu, non poterit ipse illam proficui, sed eius tutor.

22 Undecimo dico, quod etiam tutor poterit presentare, vt eleutor minoris, Sic Lambert. eodem. art. 10. addit tamen, quod si presentat pupillus, proferetur presentatus a pupillo: quod idem docet Panorm. cap. finali, de conu. j. prob. Et ibi Innocentia sine, & idem Lambert. eodem. lib. 2. p. 1. q. 4. art. 2. Si autem pupillus sit minor septennio, nisi malitia suppleat etatem, solus tutor presentabit. Sic Lambert. lib. 2. p. 1. q. 4. art. 10. vbi idem dicit de patre, quando ius patronatus ita pertinet ad filium, quod nullo modo ad patrem: tunc enim potest pupillus, vel pater presentare; at presentetur presentatus a pupillo. Et art. 17. dicit idem de aliis habentibus curatorem ex quacumque

causa, vt quia sunt minores, prodigi, furiosi, quia potest curatos presentare; at presentetur presentatus ab ipso, si sane mentis sint.

13 Hinc fit, quod dum patronatus conuenit vniuersitati, ita vt singuli debeant presentare, sunt vocandi pupilli maiores septennio, soli curatores, vt docet Lambert. lib. 2. p. 2. quest. 2. art. 13.

24 Duodecimo dico. Religiosus proprius, qui scilicet habet tria vota, non admittetur ad presentandum, si ipse competit ius patronatus, cum non habeat velle, nec nolle, quando scilicet vellet proprio nomine presentare, secus quando alieno, vt quando patroni conueniunt, vt electus a tali Religioso presentetur: de quo multa dixi lib. 7. summa, cap. 14. a num. 1. ad 14. Sic Lambert. lib. 2. p. 1. quest. 2. art. 11. & art. 12. dicit, quod si presentatio pertineret ad monasterium, tunc non potest presentare solus Abbas, vel Abbatissa, nisi hoc habeat ex prescripta consuetudine, vel privilegio: sed totus Conuentus debet interuenire, & saltem maior pars illi conuenire electioni.

25 Decimotertio dico. Quando monasterio, Collegio, vel Capitulo competit ius patronatus, illi soli presentare habent, qui habent vocem in illo monasterio, Collegio, vel Capitulo; & sic nouitij, vel conuersi non habent presentare. Sic Lambert. late probans lib. 2. p. 1. quest. 2. art. 33.

26 Decimoquarto dico. Quando ius patronatus spectat ad solum Episcopum, nequit Capitulum sede vacante presentare. Immo idem est, si presentatio non pertinet ad Praelatum, sed ad Capitulum, cum consensu tamen, vel consilio Praelati: nam sede vacante non possit Capitulum presentare, nisi quando solum consilium requireretur, & est periculum in mora. Immo si presentatio spectaret ad alium iure speciali de Praelati consensu, vel consilio, Capitulum sede vacante non potest presentare consensum, nec consilium: sed si consilium solum requireretur, & est periculum in mora, fiet presentatio absque consilio tali, cap. quibus, ne sede vacante in 6. Si vero requiritur consensus, est expectandum nouus Praelatus. Si vero presentatio spectaret non ad solum Episcopum, sed ad Episcopum cum Capitulo, potest Capitulum sede vacante presentare. Sic Lambert. eodem. quest. 2. art. 14. vbi dicit omnia haec, quae potest Capitulum sede vacante, posse quando Episcopus est suspensus.

27 Decimoquinto dico. Si alicui laico factum est legatum ius patronatus, non potest presentare, nisi sit approbatio Episcopi: quia absque ea non valet legatum, vt diximus infra, sed presentabunt haeredes. Sic Lambert. eodem. quest. 2. art. 18.

28 Decimo sexto dico. Si bona, quibus ius patronatus annexum est, dentur viro in dotem, constante matrimonio, non vxor, sed vir presentare debet, quia vir est dominus dotis constante matrimonio, vel saltem eius administrationem habet. Sic contra Panorm. Felin. Iafon. Guill. Benedictum, quos refert Molina vbi infra, dicentes pertinere presentare ad vxorem, tenet Rota de inrepar. decis. 422. num. 1. in nouis Molina lib. 3. de primog. cap. 14. num. 3. Rochus de inrepar. verbo, ipe vel in panorm. 60. Lambert. de inrepar. lib. 1. p. 1. quest. 10. art. 2. Carolus Molinarius consuet. Paris. tit. 1. §. 1. glossa 1. num. 3.

29 Aduerte tamen, quod in bonis maioratus alienati prohibitis, quae pertinent ad vxorem, maioratus presentare non potest, sed sola vxor, quia bona maioratus

majoratus non possunt dari in dotem, ita vt domini-
minium in virum pertranseat. Sic Molina eodem
cap. 24. n. 32. ad quod comprobandum affect. n. 35.
de doctrina Joannis Lupi cap. per nostras. s. 43. n. 10.
quod scilicet Regia regni proprietaria debet
presentare, & non iuse Rex.

30 Hinc est, vt ius patronatus vxori competens
non transeat ad virum. Sic Panor. & Imbola
cap. fin. de concess. prob. Reser. lib. 5. ordinam. tit. 4. l. 4.
fol. 160. pag. 2. versic. sexto fundatur, in fine.

31 Secundo nota, quod si ius patronatus acquiritur
constante matrimonio, quia scilicet vic edificat,
aut construit, vel dotat Ecclesiam, ius hoc est
vxori commune, nam licet sit hoc ius individuum
quoad substantiam, est tamen quoad ius presentan-
dum, & exercitium diuiduum. Quare soluto ma-
trimonio habet in eo vxor partem indiuiduam, &
transmittit ad heredes. Sic Conari. 3. variat. c. 13.
num. 5. Spino. speculo reipub. glo. 4. num. 63. Baeza
de non uolunt. cap. 16. num. 2. & de decima tutor. c. 23.
num. 17. & 21. Ioan. Lupus rubi. de donat. s. 62.
num. 23. Marteno lib. 5. recopilat. 9. d. 3. glo. 4. n. 5.
Ioannes Garcia de consue. quest. num. 165. & Mat-
thaeus de Afflictis per ipsum citatus.

32 Aduerte tamen, quod constante matrimonio
solus vir presentabit, sicut & alia bona admini-
strat. Sic Ioan. Lupus, Ioann. Garcia supra, addit
Ioannes Lupus, nisi forte tempore, quo Ecclesia
construitur, aliter inter eos sit conuentum: ac so-
luto matrimonio admitteret vxor ad presentan-
dum cum hereditas viri, & vtroque mortuo he-
redes vtriusque in stirpem. Sic Ioann. Garcia ibi.

33 Vltimo dico, Vniuersarius vniuersitatis bo-
norum, cui ius patronatus annexum est, habet ius
presentandi ad sacerdotia. Sic contra multos Ca-
rolus Molinae, Cellus, Rochus, quos refert, &
sequitur Molina lib. 1. de primoz. cap. 24. num. 4.
Lambert. de iurpatron. lib. 1. p. 2. quest. 10. art. 3.
num. 8.

D V B I V M LXXII.

An possint patroni inter se conuenire absque
superioris licentia de alternis vicibus pre-
sentando, id est, vt vnus presentet prima
vice, qua occurrerit vacatio, alter secunda,
alter tertia.

34 Innoc. cap. quoniam, de iurpatron. id negat
propter verbum illius textus, & vltimadine.
Ad dicendum est posse, quia id expresse con-
ceditur, vt possint libere patroni facere, Clem. 2.
de iurpatron. vbi id tenet glossa, verbo, libere, &
Cardin. Anchar. Imbola ibi, Lambert. de iurpatron.
lib. 1. p. 2. quest. 2. art. 36. num. 7. Rochus eodem
art. verbo vel n. 28. 29. Azebedo lib. 1. recopil. tit.
6. l. 9. n. 2. Panor. d. cap. quoniam, num. 5. & ad
illum textum respondet, quod tantum vult non
posse ex toto diuidi ius patronatus, scilicet quoad
exercitium, sicut tutores possunt quoad admini-
strationem diuisionem adiuuicem facere, sed
non quoad ius tutelae, linter tutor. ff. de admini-
sutor. Et eodem modo respondeo Azebedo.

35 Nota quod haec concordia potest fieri, licet
non dum Ecclesia vacet. Patet, quia Clem. 2.
dicit, alterius vicibus, & manifestum est vna vice,
non bis vacare. Sic glossa ibi versic. libere, Lam-
bert. ibi num. 8. nec obstat (inquit) cap. fin. de

concess. proband. quia illud hebar in fraudem vaca-
turae: hoc autem fit ad tollendam discordiam, &
vt facilius provideatur Ecclesia. Addit Lambert.
num. 16. requiri consensum omnium patrono-
rum, vt haec concordia valeat. Vide etiam infra
dub. 88.

D V B I V M LXXIII.

Quis possit presentari a patronis ad
beneficia.

36 Primò dico, quod presentandus debet esse
idoneus ad obtinendum beneficium, ad quod
presentatur, cap. super inordinata, de proband. cap.
cum in cunctis, de elect. Et haec idoneitas debet ne-
cessariò esse tempore presentationis, nec fat est,
si post superueniat, argum. eorum, qua dicitur
per Doctores, cap. si eo tempore, de rescriptis. in 6.
& cap. es, in de proband. in 6. Sic Lambert. de iur-
patron. lib. 2. p. 1. quest. 10. art. 1. num. 12. nisi (inquit)
esset modica idoneitas, qua de proximo expecta-
retur, illa enim non vitiat presentacionem in
beneficio simpliciter.

37 Hinc fit necessariò presentandum debere esse
Clericum, nec fat est, vt valeat presentatio, si
post fiat Clericus: & debet necessariò habere or-
dinem requisitum ex nobis beneficii, vel ex sta-
tuto fundatoris: ad quod faciunt, qua habes su-
pra hoc eod. lib. cap. 2. de benef. dub. 9. Et docet Lam-
bert. supra quest. 7. art. 2. num. 15. & 16. & art. 7.
fine, & art. 29. num. 9. 10. & addit art. 2. num. 16.
quod censetur presentare indignum, si presen-
tet laicum, licet post presentacionem ordinetur.
Ad idem est Nauar. lib. 3. consil. tit. de iurpatron.
consil. 8. vbi dicit non valere presentacionem ad
beneficium illius, qui caret etate requisita ad
illud.

38 Hinc secundo inferitur omnem illum, qui non
est capax beneficii, non posse ad illud presentari,
vt si sit illegitimus, irregularis, excommunicatus,
suspensus, vel alia ex causa sit incapax bene-
ficii: de qua re late Lambert. tota illa quest. 7.
& 9. late dixi supra in hoc lib. 2. agendo de bene-
ficiis.

39 An verò si per patronos est presentatus non
idoneus, vel indignus, possit Episcopus in cal-
ibus, in quibus potest dispensare circa illos defe-
ctus, & facere presentatum idoneum, valide
presentacionem inualidam, etiam patronis inui-
tis, consule Panor. cap. inuoluit, de elect. &
Lambert. de iurpatron. lib. 2. p. 1. quest. 10. art. 3.

40 Secundo dico, Absens non potest presentari,
sed debet esse praesens sensibus corporeis illius,
cui presentatur, & ad quod institutio operatur: nec
fat est, vt presentetur procurator absentis. Ra-
tio, quia debet examinari, an sit idoneus. Sic la-
te probat Lambert. cum aliis, de iurpatron. lib. 2.
p. 1. quest. 11. art. 1. quod intelligitur primò ex
se: sed si patroni presentassent absentem, & Epi-
scopus amitteret, teneret presentatio, vt docet
ibi Lambert. art. 4. Secundo intelligitur, nisi ab-
sens esset notus instituenti notitia plena, & re-
quisita ad instituendum illum: tunc enim cum
non requiratur examen, potest absens presentari,
& valet presentatio. Sic Lambert. ibi art. 2.
Quod tamen limitat art. 3. iuncta art. 3. nisi ex-
aminatio sit de forma, & substantia actus, &
quando

quando ex lege fundatoris requireretur examinatio.
Tunc enim licet esset notissimus instituenti, ad-
huc exigitur actualis presentia, & examinatio: &
etiam nisi presentatio esset de aliena dioecesi,
tunc enim licet esset notus instituenti, requiruntur
literae dimissoriae sui ordinarij. Sic Lambert.
art. 3.

6 Nota tamen, quod casu, quo presentatus est
absens, & tenet presentatio, debet illum acce-
ptare infra quadrimestre, vel semestre datum pa-
trono ad presentandum, alias Episcopus pronon-
dat beneficium, vt tenet, & probat Lambert. ea
quest. 11. art. 3. vbi addit, quod haec ratificatio,
vel acceptio potest fieri per procuratorem, vel per
litteras.

7 An verò possit quis presentari ad beneficium
vacaturum, vel possit constitui procurator ad
presentandum ad beneficium, habes supra du-
bio 88. & 71.

D V B I V M LXXIV.

An possit patronus se ipsum presentare
ad beneficium.

41 Primò, hac in re est vna conclusio certissima
apud omnes, scilicet nullus, quantumcumque
idoneus, potest se presentare ad beneficia praes-
taturam sapientia, peccatorum, seu curata magna, vt
expresse definitur cap. per nostras, de iurpatron. & red-
ditur ibi ratio, quia nullus debet se ingerere Eccle-
siae, sicut relationis officii, & tenent omnes Do-
ctores citandi in toto hoc dubio.

42 Amplia conclusionem, vt nec etiam procura-
tor datus a patrono ad presentandum, possit
ipsum presentare, quia cum procurator hoc fa-
ciat nomine constituentis, censetur ipse consti-
tuens facere, cap. qui per alium, de regul. iuris in 6.
Sic Panor. d. cap. fin. de iurpatron. lib. 2. p. 1. quest. 8. art. 9. & art. 10. cum aliis dicit, nec
etiam substitutum procuratoris posse presenta-
re patronum, quia adhuc censetur ipse patro-
nus se presentare: addit tamen ibi, quod talis
substitutus possit presentare ipsum procura-
torem, nisi substitutio facta fuerit in fraudem, vt
ipsum procuratorem presentet, quia cum procura-
tor non sit patronus, & principalis commis-
sio non manet ab ipso, sed a patrono presen-
tando procuratorem, non censetur patronus se
presentare, & similiter dicit arto. 13. cum Panor.
& Anton. citatis, & dicit Panor. esse commu-
nem, & idem Gregori. Lopez l. 7. tit. 15. part. 1. versic.
Assimilatio. Quod si patronus compromittat in al-
iquo inquam in suum compromissarium pre-
sentacionem, non potest compromissarius pre-
sentare ipsum patronum, eadem ratione, qua
de procuratore dictum est. Quae tamen bene li-
mitat ibi, vt intelligatur, quando compromittit, &
vbi dicit procuratorem esse solus patronus, nam
si essent multi patroni, qui compromitterent in
quendam, vel illum statuerent procuratorem, pos-
set talis compromissarius, vel procurator presen-
tare patronum, sicut & alij compromittent possunt
ipsum presentare, vt statim dicemus. Sic Lam-
bert. art. 13.

43 Secundo ampla conclusionem, vt nec etiam
donatarius ius patronatus, possit ipsum patro-
num presentare, vt statim dicemus. Tom. 1.

44 cum donatorem presentare, quando donatum est
sub conditione tacita, vel expresse, vt ipsum
presentaret, quia est simonia, cum ius patronatus
deret propter redditus beneficii, & etiam propter
talem donacionem parerit via ad beneficium.
Si verò ius patronatus donatum est sine tali pe-
cto, si simpliciter, & in totum donatum est cum
licentia Episcopi: tunc potest donatarius ipsum
patronum donantem beneficij, & etiam propter
talem donacionem parerit via ad beneficium.
Si verò ius patronatus donatum est sine tali pe-
cto, si simpliciter, & in totum donatum est cum
licentia Episcopi: tunc potest donatarius ipsum
patronum donantem beneficij, & etiam propter
talem donacionem parerit via ad beneficium.
Si verò tantum donatum, vt vna vice pos-
sit presentare, non potest donatarius donan-
tem presentare: quia tunc non est donatio, sed
ad instar mandati. Et similiter non potest do-
nantem presentare, quando donans reseruauit
sibi, quod absque consensu suo non possit donata-
rius presentare, quia tunc non censetur donare
presentacionem, sed alius fructus ius patronatus.
Hac Lambert. ead. q. 8. art. 11.

45 Limita tamen primò conclusionem, vt intelli-
gatur quando patronus verè se ipsum presentet,
scilicet si tantum fictione factis videretur se ipsum
presentare, sicut dicimus de patre presentante
filium, vel e contra, vel nepotem, vel consangui-
num potest enim iplos presentare. Sic Lambert.
eodem q. 8. art. 12. multos refert Syluest. versic. inf-
patronatus. q. 7. n. 8. Angel. ibi n. 18. Arm. n. 9. Tabien.
quest. 17. d. 7. tit. 15. part. 1. & ibi Gregori. Lopez sine.
Innoc. cap. consilium, de iurpatron. & ibi glossa, & cap.
quia clericus, eodem tit. vbi & Anchar. n. 2. & Holl.
Panor. cap. finali, de iurpatron. num. 4.

46 Secundo limita conclusionem, vt patronus non
possit presentare se ipsum, & procedere quoad
actum presentacionis: ac bene potest peccat
potrigere habenti instituire, vt illud libi conferat, si
est idoneus. Ratio, quia fundens peccat non pos-
sicit ex debito, quod facit patronus presentans.
Sic Panor. d. cap. per nostras, de iurpatron. num. 4.
Stephanus Caier. cap. fin. de elect. in 6. limitat tamen
vterque modo non sit beneficium curatum, quia
videtur ambitio. Sed melius Lambert. dicit, quest. 8.
art. 3. n. 2. respicit hanc limitationem.

47 Hinc inferitur a fortiori, quod si Episcopus
motu proprio conferat beneficium patrono, po-
test patronus acceptare, quia tunc non censetur
se presentare, cum non habeat originem a se, nec
cogatur Episcopus illum acceptare. Nec obstat,
quod institutio facta sine presentacione patroni
est irrita, quia fat est, quod patronus consentiat
institutioni. Sic Syluest. Angel. Tabien. Arm. ibi.
Panor. d. cap. per nostras, num. 3. Anton. n. 5. Holl.
ibi, Anchar. ibi n. 4. Ioan. Andr. & Card. ibi, Felini.
cap. cum Veribolus, de simonia, & de iudic. num. 11.
Directorium iuris tit. de iurpatron. s. 24. 35. Reser.
tract. de verum permut. quest. 12. sine Paulinus de presb.
Capituli, sedo vacante, part. 2. quest. 5. sine Lambert.
dicit quest. 8. art. 4. vbi idem dicit cum Paulino posse
Capitulum sede vacante, quando ad ipsum per-
tinet beneficii institutio. Haec tamen bene li-
mitat Lambert. art. 4. sine, vt intelligatur, quan-
do vnus tantum est patronus, si enim essent plu-
res, esset necessarius consensus aliorum, licet
enim vnus patronus, cui conferret beneficium,
consentiat, non potest iuri aliorum Episcopos
derogare.

48 Tertio limita conclusionem, vt quomuis patro-
nus non possit se ipsum presentare, ac si alij suis
compatroni, potest ad ipsos presentari, quia
D d iam

iam cessat ratio d. cap. per nostras, cum iam ipse non se ingerat, nec esse periculum ambitionis, & est distinctio inter dantem, & recipientem: & si aliter diceretur, esset prioris conditionis patronus, quam extraneus. Sic Syluest. Tabien. Angel. Armil. ibidem. Lambert. d. q. 8. art. 5. multos referens. Spino speculo testam. glossa 4. num. 80. Beroius consil. 5. num. 1. Panor. cap. cum in iure, & clare probatur ex illo textu de elect. & cap. per nostras, de iurepar. Host. Ioan. Andr. Anton. Ancharan. Cardin. ibi. Glossa cap. consilium, de iurepar. Rochus de iurepar. verbo honorificum, num. 25. Innoc. Compofel. cap. cum in iure, de elect. Molina dicens communem lib. 2. de primogen. cap. 4. num. 67. Petal. unum ex familia. 9. cap. num. 10. ff. de legat. 2. Gregor. Lopez. Es. tit. 15. part. 2. q. 1. que incipit, En Espana. Sarmiento lib. 8. sect. super l. cum quidam, ff. de legat. 2. num. 11.

8 Aduerte tamen, quod nullo modo talis patronus potest se cum aliis comparationis presentare, non enim hoc tenetur, cum iam militet ratio dicitur cap. per nostras, iam enim non esset distinctio inter dantem, & recipientem, & esset ambitio; sed tantum debet consentire electioni, vel presentationi de se facta; & sic Doctores citati non dicunt posse se presentare cum aliis comparationis, sed posse se consentire electioni, vel presentationi; & in propriis terminis dicens esse certum, tenet Lambert. dicit. quest. 8. art. 6. & 7. Panor. Bald. Ioan. Andr. cum in iure, de elect. & dicit Lambert. eo art. 7. quod electus, vel presentatus non dicatur, eligo, vel coeligo, vel presento, aut comprehendo me, nec principaliter disponat de se ipso; sed debet dicere, consentio electioni, vel presentationi. Idem Panor. & Philipp. dicit. cap. cum in iure; & addit Lambert. cum Panor. consensum debere praestari intra tempus iure concessum patronis ad presentandum.

9 Ad dubium est, an in hoc casu consensus coelestis, vel comprehensati a patronis faciat numerum, & augeat illum ita, quod si vota sint equaliter diuisa ad duos, ita ut si duo vota habeat comparationis, & alter alia duo, an consensus comparationis presentati augeat numerum cum presentantium, & ideo habeat preualere eius presentatio.

10 Quidam dicunt non augere numerum, sed esse repellendum tanquam ambitiosum. Sic Glossa cap. cum in iure, de elect. cons. consilium. & cap. per nostras, de iurepar. verb. presentare. Calder. consil. 7. de iurepar.

11 Sed Lambert. d. quest. 8. art. 8. explicat, ut loquantur, quando patronus se presentasset, tunc enim si talis presentatio non valeat, iuxta dicta, non augebit numerum: at si non se presentet, sed tantum suam presentatiōem consentiat, communis est sententia talem consensum augere numerum, per textum loquentem in fortioribus terminis, scilicet in electione, quae est plus, cum ius tribuat, cap. cum in iure, de elect. Sic tenent Innoc. Panor. Compofel. Ioan. Andr. Bald. Cardin. eo cap. cum in iure, & omnes ibi, ut refert, & sequitur alios plures allegans Lambert. eo art. 8. Panor. mit. cap. per nostras, de iurepar. num. 5. Hostiens. ibi. Anton. ibi. sine. Anchar. ibi. num. 3. Ioan. Andr. ibi. Rochus de iurepar. verbo, beneficium, num. 25. Spino speculo testam. glossa 4. num. 80. Beroius consil. 5. num. 31.

Nota primò, quod aliqui limitant hoc, ut intelligatur in casu, in quo non est necessarium seruanda forma cap. quia propter, de elect. quando scilicet electio non fit per scrutinia secretarum quando sic fit, non potest electus suae consentire electioni, sed tanquam ambitiosus est repellendus; quia cum ignoret vota aliorum, id non esset suae consentire electioni, sed de eligere. Sic Panor. mit. cap. per nostras, de iurepar. num. 5. & ibi Ancharan. 5. Ioan. Andr. Host. ibi. & Anton. ibi. sine. Idem communis, & Panor. mit. d. cap. cum in iure, ubi etiam subdit Panor. per verbum credo, quod etiam in hoc casu scrutinio publicato posset visa electione de se facta a medietate aequali, recedere ab eo, in quem in scrutinio consensit, & accedere, & consentire electioni de se factae, & eius consensum augebit numerum.

Sed Lambert. d. art. 8. num. 4. dicit id verum esse in electione, cum ea faciendi sit per scrutinia secreta, iuxta cap. quia propter, de elect. At cum presentatio non fiat per scrutinia secreta, non est opus in illa hac distinctione: si tamen ferret per scrutinia secreta omnibus patronis concordantibus (aliter enim sic non posset fieri) vera est doctrina posita, quod non possit suae presentatiōni consentire.

Secundò nota, quod Panor. mit. dicit. cap. cum in iure, & ibi Philippus, limitat, quod consentire possit presentatus iure presentatiōni, & eius consensu augeat numerum quando vox sua cum aliis facit maiorem numerum, secus si ad paritatem damtaxat reddat vota aliorum. Sed Lambert. eo art. 8. num. 6. & 7. dicit hanc procedere in electione, quia quilibet eligens habet vnam vocem, & etiam quando patronatus est Ecclesiasticus, quia eius presentatiō est electio, ut docet Panor. cap. cum in iure, de iurepar. & etiam quando patronatus est laicus, & eius vox non est pinguis, ita ut si eius consensus reducat vota ad equalitatem, non preponderet: si autem est pinguis vox, ut si decem hereditate patronatum acceperunt, & vnus illorum obierit, & instituit aliquem ex aliis suum heredem, hic habet vocem pinguiorem; ita ut existenti parti numero patronorum praeponderet, quia habet ius illius, cuius est heres, & sumum etiam tanquam vnus ex heredibus, tunc potest suam presentatiōnem consentire, quando suos consensus etiam reduceret iuxta aequalitatem, quia augebit ratione pinguioris vocis, quam habet. Hae Lambert. ibi. His suppositis

Dubium graue est, an cap. per nostras, de iurepar. prohibens patrono, ne se presentet, procedat in omnibus beneficiis, etiam simplicibus. Quidam enim Doctores videntur tenere partem affirmatiuam, vniuersaliter enim docent non se posse presentare. Sic Syluest. verbo, ius patronatus, quest. 7. n. 8. Angel. ibi. n. 18. Armil. num. 9. Tabien. quest. 17. Sarmiento 8. sect. super legem, cum quidam, ff. de legat. 2. num. 2. Anton. dicit. super nostras, & ibi Panor. & clarius hoc videntur tenere alij, assignant enim rationem illius decisionis, quia debet esse distinctio inter dantem, & recipientem, cap. finali, de instit. quae ratio cum aequo militet in beneficiis etiam simplicibus, clare sentiant decisionem illius textus in his etiam procedere. Sic Gloss. d. cap. per nostras, verb. presentare, & ibi Host. Spino speculo testam. glossa 4. num. 79. l. 6. tituli 15. part. 1.

16 At verius est posse se presentare ad beneficia simplicia, id est, non vniuersaliter prohibere illum textum de presentate. Et hic per beneficia simplicia intelliguntur non tantum sine cura, sed etiam personatus non habentes magnam, & honoratam Ecclesiam, nec magnos redditus. Unde tantum prohibet cap. per nostras, patrono se presentare ad personatum habentem magnam & honoratam Ecclesiam, vel magnos redditus. Probatur, quia textus tantum loquitur de personatibus: nec eius ratio est, quia debet esse distinctio inter dantem, & recipientem, quia presentans non dat beneficium, sed instituit: sed ratio est, ut expresse patet in textu, presumptio ambitionis, quae cessat in his beneficiis simplicibus. Sic Lambert. de iurepar. lib. 2. part. 1. q. 8. art. 2. num. 2. & 6. & toto illo art.

17 Hinc fit, quod patronus alicuius collegij potest se ad illud presentare, dummodo non praesentet se ad dignitatem, sed ut possit ingredi collegium pro disciplina acquiritur, quia in hoc non est ambitio. Sic Lambert. eo art. 2. num. 10.

18 Nota tamen, quod non potest quis se instituire, vel se eligere, vel se conferre, etiam in beneficiis simplicibus, cap. fin. de instit. quia debet esse distinctio inter dantem, & recipientem, & institutio confert omne ius instituto, cap. fin. & cap. ex frequentibus, de instit. electio etiam tribuit ius electio, Glossa cap. quanto, 63. dist. 1. Panor. mit. cap. querelam, de elect. Sic Lambert. eo art. 2. num. 10.

19 Tandem nota, quod sicut patronus potest se ad beneficia simplicia presentare, & pro se preces porrigere, & consentire suae presentatiōni: sic hoc potest procurator. Lambert. ibi. art. 10. sine.

DUBIUM LXXV.

Quibus modis transferatur ius patronatus de vno in alium.

1 Respondetur, quod quattuor modis, scilicet successione hereditaria, donatione, permutatiōne, venditiōne cum vniuersitate bonorum; & sic extat versus relatus a Glossa cap. cum saculum, de iurepar. Ius patronatus transire facit nouus heres, res permutata, donatio, venditiōque, de quibus modis seorsum agendum est.

2 An vero ius patronatus acquisitum constante matrimonio sit commune viro, & vxori, habes supra dub. 71.

3 Qualiter autem transferatur ius sepulchrorum, vide Molinam lib. 1. de primog. cap. 24. per plures numeros. Et P. Molinam lib. 1. de iust. ar. 1. dist. 183. sine.

DUBIUM LXXVI.

An requiratur licentia Episcopi, ut ius patronatus iam legitime creatum transferatur de vna persona in aliam ex titulu iure permisit.

1 Spponendum est, quod dupliciter transferatur ius patronatus, scilicet aut accessorie, nempe cum vniuersitate, aut per se, & principaliter. Sic

ferretur in alium accessorie, ut cum vniuersitate vendita, vel donata, vel locata, &c. non requiritur consensus Episcopi, sic colligitur ex cap. saculum, & cum saculum, de iurepar. Et ratio est, quia tunc ius patronatus transferatur accessorie: nec videtur aliquis contractus iniuri super ipso iure patronatus, sed super vniuersitate temporalium: unde sicut ad transferendum principale non requiritur licentia, ita nec ad accessorium. Sic Lambert. dicens esse omnium, de iurepar. lib. 1. part. 2. quest. 1. art. 2. Panor. dicit. cap. ex literis.

Secunda conclusio. Quando transferatur ius patronatus per se, & principaliter, siue transferatur contractu inter viuos, ut donatione, siue ex vltima voluntate, ut legato, si transferatur in laicum, requiritur licentia Episcopi, aliis translatio non valet. Si vero in Ecclesiam, vel locum Religiosum, non requiritur licentia Episcopi. Hae est contra Panor. in quadam disput. Augurio, dicentem etiam cum consensu Episcopi non valere talem translationem in laicum, & contra Innoc. cap. nullus, cap. praeter ea, el. 2. cap. illud, de iurepatron. ubi tenet posse donari, vel largi laico sine consensu Episcopi. Sed probatur conclusio ex cap. illud, de iurepatron. & cap. vnico, eodem titulu, in 6. Et ratio est, quia laicus non potest habere ius patronatus, vixote quod patet aliquid spiritualitatis, nisi ex gratia, & ideo requiritur consensus Episcopi, ut acquiritur quando transferatur in Ecclesiam, vel locum Religiosum, reddat res in suam naturam, & ideo non requiritur talis licentia. Hanc tenet Molina lib. 1. de primogen. cap. 24. n. 13. Syluest. verbo, ius patronatus, q. 4. dist. 6. & quest. 5. dist. 1. Angel. ibi. n. 10. Tabien. quest. 8. Armil. num. 6. Gregor. Lopez. l. 8. tit. 15. part. 1. verb. organum. Panor. & Cardin. dicens esse communem cap. illud, de iurepar. Host. summa tit. de iurepar. 5. qualiter transferatur. Lambert. de iurepar. lib. 2. part. 2. quest. 1. art. 2. & 10. & quest. 6. art. 1. & 2. & quest. 4. art. 2. Rochus eodem titulu. verb. ipse, vel si, quest. 18. Panor. Calder. Ioan. Andr. cap. cum saculum, de iurepar. & multi alij, quos refert Lambert.

Nota primò, quod si donetur, vel legatur ius patronatus Clerico iure proprio, id est, ut priuatae personae, requiritur etiam consensus Episcopi, quia tunc non donatur ut Clerico, & debet transire ad heredes: si vero Ecclesiasticae personae, ut Ecclesiasticae, aut collegio Ecclesiastico, non requiritur consensus Episcopi. Sic Tabien. supra quest. 8. Syluest. quest. 5. dist. 3. Angel. num. 10. Host. Ioan. Andr. Cardin. Butzio, Panor. Immo. cap. illud, de iurepar. & omnes ibi, tenet Lambert. Rochus de iurepatron. verbo, per eo quod quest. 2. Lambert. de iurepar. lib. 1. part. 2. q. 1. art. 10. num. 4. 8. & art. 1. num. 6. & art. 13. num. 1. & art. 10. & subdit eo art. 13. num. 3. & 4. quod quando cognoscitur, si donatur intuitu personae, vel intuitu clericatus, seu dignitatis clericalis, dicendum est, quod dicunt Doctores cap. quoniam Abbas, de off. deleg. quando censetur commissio facta personae, & quando facta dignitari: at in dubio dicit num. 4. conseri factam contemplatiōne Ecclesiae, & num. 6. dicit quod ipse absque dubio teneret, quod ubi reperitur donatiōnem, vel translationem factam absque consensu Episcopi, potius facta est intuitu Ecclesiae, ut actus valeat.

verum, etiam quando vendetur cum vniuersitate, conuincendo pro eo pretium.

Quid autem her. de iuspatronatus sic vendito, & de pretio, infra dub. 82. 83.

D V B I V M LXXX.

An vendita, vel alio modo alienata vniuersitate, transeat cum illa iuspatronatus.

Si prima conclusio. Si vendantur aliqua, quae non sapient veram vniuersitatem, etiam interueniente consensu Episcopi, non transit iuspatronatus, quia videtur per se veni, ex quo non est vera vniuersitas vendita, & consensus Episcopi non potest validitate adum nullum. Sic Lambert. de iuspatron. lib. 1. par. 2. qu. 5. art. 1. in 6. Stephanus Caiet. cap. finali. de elec. Card. in cap. pretoria. qu. 5. de iuspatron.

Secunda conclusio. Licet iuspatronatus per se vendi non possit, si vendita vniuersitate, vel villa, vel castro, in quo est aliqua ecclesia, cuius venditor est patronus, vel hereditate, in qua est iuspatronatus, vel alio modo distracta in aliquem, transit accessione iuspatronatus in eum, nisi expressè exceptari, dicendo, Vendo, vel do tibi villam hereditatem, &c. cum omnibus iuribus, quae in ea habeo, praeter iuspatronatus: vt expressè habetur cap. ex litteris. de iuspatron. Quod tamen non contingit, quando transfertur, vel venditur res aliqua particularis, sed necesse est, quod sit vniuersitas aliqua. Sic Panorm. dist. cap. ex litteris, Glossa cap. cum factum, de iuspatron. Innoc. Butrio, Archidiaconus, Caed. Goffed. Ioan. Andr. Anan. quos refert, & sequitur Lambert. de iuspatron. lib. 1. par. 2. qu. 5. art. 1. Gregor. Lopez l. 2. tit. 3. p. 5. vers. Alda.

In iud. non tantum transit cum venditur tota vniuersitas, sed etiam transit in venditione partium: vt si plures habebant castrum, in quo erat iuspatronatus, si vnus vendit portionem castrum, transit cum illa portio iuspatronatus, quam ipse habebat: similiter sicut transit iuspatronatus cum tota hereditate vendita, sic cum certa eiusdem portio vendita, transit portio iuspatronatus pro eadem portione hereditarie vendita. Sic Lambert. d. qu. 5. art. 16. Couar. 2. var. cap. 18. n. 3. Molina lib. 1. de primog. cap. 2. n. 23.

Sed quates quid sit vniuersitas. Doctores communiter dicunt cum Innoc. cap. ex litteris, de iuspatron. quod vniuersitas dicitur illa, quae abique alia expressione iura vniuersitatis in se continet, vt villa, castrum, &c. Idem Greg. Lopez d. l. 13. vers. Etaldea, Rochus de iuspatron. verb. ipse, vel 21. qu. 23.

Hinc fit, quod si quis vendat omnia iura, quae habet in villa, quae non est sua, sed tantum habet in ea certos fundos, & certa iura, & iuspatronatus, non transit iuspatronatus: quia res vendita non continet in se quandam vniuersitatem, sed vniuersitas illa est resolueda in has singulas, Vendo tibi hoc ius, & illud vnde cum iuspatronatus non possit sic vendi, non transit in hac venditione. Sic Innoc. Panorm. Cardin. cap. ex litteris, de iuspatron. & aliquos reserunt, & sequuntur Rochus dista. qu. 23. n. 41. Lambert. d. qu. 5. art. 1. Angel. verb. iuspatronatus. num. 15. Avamil. num. 7. Tabien. qu. 11.

Sed an veniat iuspatronatus in venditione omnium bonorum? Quidam affirmant, per l. bonorum. la. 2. ff. de verb. signifi. vbi dicitur bonorum appellationem continere vniuersitatem, sicut & hereditatem. Sic Panorm. cap. ex litteris, de iuspatron. num. 12. Bald. l. 1. C. de bono liberor. Rochus de iuspatron. verb. ipse, vel 21. qu. 23. & limitat Rochus cum Baldo l. finali. C. de edicto D. Adrian. nisi diceret, bona mea; vt Baldus dicit, vel bona, quae habet; quia non habet dominium iuspatronatus, cum sit quid spirituale. At Panormitan. eo cap. ex litteris, num. 12. dicit transire, licet dicat, omnia bona mea; quia ly mea, non opponitur ad denotandum dominium iuspatronatus, sed ad demonstrandum, quae bona vendantur, aliis quomodo possit constare venditio.

At contrarium est commune, scilicet non transire venditis omnibus bonis. Et ad libonorum, respondet Couar. vbi infra, intelligi in successione omnium bonorum; quia tunc capitur pro hereditate. Sic tenet multos referens Couar. 2. var. cap. 15. num. 4. Cardin. cap. ex litteris, de iuspatron. & videtur ibi tenere Innoc. & Ioan. Andreas, idè Paninus, Paulus de Eleazar, Stephanus Caiet. quos refert Lambert. de iuspatron. lib. 1. par. 2. qu. 5. art. 1. num. 2. & eos sequitur num. 12. 13. & 47. 15. num. 3. 1. dicit communiter; & ex art. 14. n. 8. dicit saltem esse certum non transire iuspatronatus, si sic diceretur, Vendo omnia bona, quae habentur in tali villa, licet in illa esset iuspatronatus, quia licet non vendatur vniuersitas, sicut non venduntur omnia iura, quae habentur in tali villa, sed est particularis venditio: & aliam limitationem certam habes paulo infra.

An verò venditis hereditate transeat iuspatronatus, quod est in illa? Quidam negant, propter doctrinam Pauli de Eleazar, Clemens 2. de iuspatron. & Barbatus cap. quanto, de iudic. qui dicunt non transire iuspatronatus cum vniuersitate vendita, in qua rerum singularium est facienda traditio. Sic tenet Lambert. eo art. 14. num. 12. 1. & larius art. 15. num. 9. Paulus de Eleazar, & Barbatus ibi. Acosta sicut cap. si pater, de off. in 6. 2. par. verb. Trebellanica. num. 7.

Sed communis, & verior opinio tenet transire, quia hereditas est quedam vniuersitas, libonorum, la. 2. ff. de verb. signifi. Sic tenet multos referens, & respondens ad contrarium, Couar. 2. var. cap. 18. num. 8. Molina lib. 1. de primog. cap. 2. n. 17. 18. 21. Beronius cap. ex litteris, de iuspatron. num. 59. & ibi Cardin. Panorm. Hostiens. Innoc. Butrio, Calder. Ioan. Andr. Et haec est communis sententia, vt fatetur ipse Lambert. eo articulo, 15. num. 3. Item tenet Spino speculo testam. glossa 4. num. 111. Stephanus Caiet. cap. finali. de elec. in 6. Felin. cap. cum de rebaldus, de sentent. & re iudic. p. 1. Paulus de Citadinis de iuspatron. 9. par. qu. 3. & Rochus eodem tract. verb. ipse, vel 21. qu. 23. num. 40. Angel. verbo iuspatronatus. num. 15. Tabien. dista. qu. 11.

Quo tamen sunt certa. Alterum est quod si in illis bonis venditis, vel hereditate, esset villa, vel castrum, in quo esset iuspatronatus, transiret cum hereditate, vel illis bonis venditis, quia iam verificaretur vendi vniuersitatem. Sic Lambertin. eo articulo, 15. num. 10. Alterum est, quod si daretur quod transiret iuspatronatus venditis bonis, vel hereditate, intelligitur, nisi

in illis bonis, vel hereditate tantum esset iuspatronatus. Addit Lambert. vel aliquid parum plus, aded. quod pretium potius videatur datum pro iuspatronatus, cum transcenditur pretium illius p. iura. Sic Lambert. eo art. 15. num. 12. Rochus d. qu. 23.

An verò vendito fundo, in quo est Ecclesia iuspatronatus, vel vendito palatio, in quo est capella iuspatronatus, transeat iuspatronatus, vnde Lambert. d. qu. 5. art. 17. & 18. Couar. 2. var. cap. 15. num. 3. & summissis verbo, iuspatronatus. Item si filius heres vendat legitimam, non transit iuspatronatus, quia non est vniuersitas. Couar. cum aliis 2. var. art. 1. num. 9.

Non transit autem iuspatronatus venditis honorariis. Lambert. d. qu. 5. art. 19. Rochus verbo ipse, vel 21. qu. 24.

Ex omnibus dictis inferitur, quod debitores nihil habeant in bonis non possunt cedere iuspatronatus creditoribus, nec illis in solutum dare, nec potest per iudicem illis applicari, quia quodammodo committitur cum re temporalis, & recipere assignationem, & esset quoddam genus venditionis. Sic Panorm. cap. quoniam, de iuspatron. Felin. cap. cum Beribaldus, de sen. & re iudic. Lambert. de iuspatron. lib. 1. par. 2. qu. 5. art. 7. addens etiam de licentia Episcopi, Paulus de Citadinis de iuspatron. par. 9. qu. 1. Rochus eodem tract. verbo ipse, vel 21. qu. 31. Bald. consil. 32. Secus dicunt Baldus, Rochus, Lambert. si cum vniuersitate bonorum in solutum daretur, id est, si vniuersitas, cui est annexum iuspatronatus, in solutum daretur, transiret enim cum illa iuspatronatus non tamen quando res particularis, seu non sapiens vniuersitatem daretur in solutum.

Secundo inferitur iuspatronatus non recipere assignationem, Lambert. d. qu. 5. art. 8. & art. 9. infer habentem iuspatronatus non dicit ex hoc locupletiorum.

D V B I V M LXXXI.

An si in venditione vniuersitatis, in qua est iuspatronatus, exprimat iuspatronatus, valeat venditio.

Templi gratia, si aliquis dicat, Vendo villam, vel castrum cum omni iurisdictione, honore, iuspatronatus, &c. Varie sunt sententiae.

Prima dicit valere venditionem, & transire iuspatronatus cum ex vniuersitate vendita. Ratio, quia quae tacite iulant, sine vitio exprimuntur, etiam in spiritualibus, eorum enim expressio nil proflus operatur, vt dixi supra dub. 24. At licet iuspatronatus non exprimitur in illa venditione vniuersitatis, transit cum illa: ergo eius expressio nil proflus operatur, & sic etiam eo expressio transitur. Sic Bald. l. fin. C. de edicto D. Adrian. solent. Cardin. cap. ex litteris, qu. 11. de iuspatron. Anan. cap. querelam, fin. de simon. Oltadus consil. 32.

Secunda sententia dicit, quod aut expressio facta est declaratiue, vt vendo villam cum omnibus iuribus suis, scilicet honore, iurisdictione, iuspatronatus, & tunc transit iuspatronatus: quia talis declaratio non facit nouam, & singularem venditionem, aut facta est non declaratiue, sed conuictiue, & tunc non transit, quia est singularis venditio iuspatronatus. Sic Calder. cap. vniuersitas, de iuspatron. in 6. & videtur ibi tenere Dominicanos.

Terria sententia dicit, quod aut iuspatronatus exprimitur per dictionem & vt dicendo, Vendo villam, & iuspatronatus, & tunc non transit iuspatronatus, quia copulatio facit copulationem veniue principaliter, vt docet Glossa cap. querelam, de simon. Aut per dictionem cum, vt, Vendo tibi villam cum iuspatronatus, & tunc transit, quia particula cum, denotat accessionem quandam, & sic in hoc casu exprimitur eo modo, quo inest, non autem in priori casu. Probatum etiam ex doctrina Bart. Auth. ingressi, C. de sacrosancti. Eclesi. 9. 14. 15. vbi dicit, quod quando quis dedit se cum bonis suis monasterio, talis expressio nil operatur, quia exprimitur per eam modum, per quem tacite inest, quia bona tacite veniebant accessorie. Si verò dedit se, & sua, tunc aliquid operatur, quia exprimitur alio modo, quo tacite inerat: natura enim copulatio est copulatio per se, & principaliter. Haec Bart. ibi. Haec tenent Panorm. cap. querelam, de simon. & ibi Socinus, Rochus de iuspatron. verb. ipse, vel 21. qu. 25. num. 49. 50. & dicit quod illam videtur tenere Ioan. Andr. cap. vniuersitas, de iuspatron. in 6. & quod non valeat transire iuspatronatus, quando dicitur, Vendo villam, & iuspatronatus, tenent etiam Aragon 2.2. qu. 1. 100. art. 4. sine. Manuel 2. tomo summa, cap. 65. sine. Gregor. Lopez l. 8. vers. debuit, tit. 15. par. 1. Syluic. verbo iuspatronatus, qu. 5. dista 4. Arnil. num. 6. Angel. num. 12. Tabien. qu. 10. Nauar. lib. 3. consil. 119. de verum permut. consil. 10. in noua editione sic de iuspatron. consil. 5. dicit quod si exprimat cum dictione cum, transitur verò cum dictione & est dubium, & Syluic. verbo, simonia, qu. 12. dista 5. ponit dictam distinctionem, si fiat cum dictione & vel cum dictione cum; & subdit in conscientia attendendam esse ad intentionem, & quomodo comque exprimat iuspatronatus in venditione vniuersitatis, si intendat illud vendere, est simonia; si verò non intendat, non est simonia.

Quarta sententia dicit, Quomodo comque exprimat, siue per dictionem & siue per cum, esse simoniam, & non transire iuspatronatus; quia respectu illius venditio non valet. Probatum, quia prohibitum omnino est iuspatronatus vendi, cap. de iure, de iuspatron. & ideo transit cum vniuersitate, quia in consequentiam transit: at etiam cum dicitur, Vendo villam cum iuspatronatus, venditur iuspatronatus; quia subintelligitur illud verbum, quod praecedit, scilicet, vendo; quia licet, dicitio cum, denotet accessorium, tamen quantum ad prohibitionem non vendatur, transit ad principale dispositum. Sic Felin. cap. querelam, de simon. Panorm. cap. illud, de iuspatron. num. 4. Lambert. de iuspatron. lib. 1. par. 2. qu. 5. art. 20. a num. 19. per plures, & num. 27. & videtur tenere Gutier. de iur. am. confirm. 3. par. cap. 42. num. 4. & tenet Spina speculo testam. glossa 4. num. 116.

Sic tamen conclusio. Terria opinio, vt modificatur à Syluic. verbo simonia, loco citato, videtur mihi caeteris probabilior.

Vt tamen varietas opinionum vitetur, optima cautela erit, vt venditor vniuersitatis non faciat mentionem in venditione de iuspatronatus, sed in fine instrumenti cognoscat venditor iuspatronatus transire cum vniuersitate in emptorem, & fatetur se desisse esse patronum, vel declarare

D d 4 velle,

velle, vt omnia iura, quae habet in ipsa villa, trans- eant cum ea, nec libi releuare ius patronatus, quia haec verba nullam venditionem, ius patronatus imponant, sed tantum declarant velle venditorem sibi releuare ius patronatus, vt possit releuare, iuxta illud, *de iurepatron.* Sic cum Ioanne Andree docet Lambert. *de iurepatron. lib. 1. par. 2. quest. 5. art. 20. num. 8. & 13.*

Nota primo, quod casu, quum venditione vni- uersitatis exprimitur ius patronatus, venditio esset simoniaca respectu ius patronatus, & sic non te- neret respectu illius, ac teneret respectu vniuersi- tatis venditae, etiam si daretur vnico pretio: licet in- iuris hoc. Mariannus *cap. quicquam. de simon.* limitet hoc, nisi venditio fiat vnico pretio. Ratio, quia venditio vniuersitatis est perfecta, cum nulla iure prohibetur: ac venditio ius patronatus adiun- cta habetur, ac si non esset apposta, tanquam in- honesta: sicut dicitur de conditione apposta in creatione beneficii contra in commune ab ipso Episcopi licentia, quia scilicet ille reuocatur et va- let creatio beneficii. Sic Lambert. alios referens *d. quest. 5. art. 21.*

Tandem nota, quod aliqui dicunt, quod si quis emat vniuersitatem principaliter propter ius pa- tronatus acquirendum, non tenet venditio: quia committit simoniam, quando scilicet ex aliquibus iudiciis, vel coniecturis, talis intentio possit deprehendi, quia aliter esset simonia mentalis. Sic Lambert. *de iurepatron. lib. 1. par. 2. quest. 5. art. 20. num. 21. 26.* Spino *speculo specul. glossa 4. num. 116.* Et quod sit simonia mentalis, docent Panorm. *cap. quia clericus. de iurepatron. Angel. verbo, ius patronatus num. 12. & ibi Syluest. quest. 5. dicto 4. Artim. num. 6. Tabien. quest. 10. Manuel 2. prima summa, 6. 63. Ara- gon 1. 2. quest. 100. art. 4. sine.*

At dicendum est intentioem principalem ha- bendi ius patronatus non constituit venditio- nem, nec emptorem simoniacum, nisi habeant ani- mum illud emendi vel vendendi, quare si tantum emptor habeat animum ius patronatus transeat cum vniuersitate, nec pro illo constituit manus pretium, nec illud velle emere, licet principaliter emat vniuersitatem, et habeat ius patronatus, non est simonia, nec peccatum, vt in alio simili probat supra dub. 12.

DVBIVM LXXXII

An si vendatur ius patronatus cum illa venditio non valeat, quod fit de illo ius patronatus, scilicet cui sit restituendum.

De emptore, quod illud non possit retinere, constat, quia venditio est ipso iure nulla, vt dixi supra dub. 7. & sic *cap. quia clericus. de iurepatron.* dicitur, quod emptor illo spoliatur. Vbi Panorm. & Lambert. *de iurepatron. lib. 1. par. 2. quest. 5. art. 2.* dicit, quod si est notorium quod emat, debet spoliari absque ordine iudicario, cum notorium sit nullum titulum habere.

Manus autem dubium est, an venditor illud amittat, & hoc ante omnem iudicis sententiam. Quidam enim dicunt, nec venditorem esse priuatum eo, nec priuatum per sententiam, quia dicitur *cap. quia clericus.* nisi dicit de venditore. Sic Archid. *cap. nisi fructus 2. quest. 1. idem Bellenheim citatus per Rochum vbi infra,* & non abhorret

hoc Glossa *d. cap. quia clericus. vers. spolianda.* quia sub distinctione ponit hanc, & modum sequen- tem, ac magis inclinat in sequentem.

Alij vero dicunt venditorem illud amittere, & sic dicunt manere Ecclesiam liberam, id est, sub nullo patronatu. Nec obstat, quod dicitur *cap. quia clericus.* nulla firmitudo de venditore, sed tantum de emptore, quia facti dicitur pena expressa, cum exprimitur in vno ex correlatiis, & in altero militet eadem ratio, nam tam emens, quam vendens committit simoniam, & pena apposta in vno ex correlatiis, videtur apposta in altero, vbi militat eadem ratio, vt est communis theori- ca legalium, *in fine. de acceptis. & Lantini. C. de edi- cto D. Adrian. tollend.* Etque Glossa aurea *Clem. 1. vers. eligens. de elec.*

Secundo probatur modo ex Trid. *sess. 5. cap. 9. de reform. in 6. cap. de iure. vbi sic dicitur:* Nec patroni presumant ius patronatus venditionis, aut alio quocumque modo in alios contra cano- nicas sanctiones transgredere: si fecerint, ex- communicentur, & interdicti penis subiciantur, & dicto ius patronatus ipso iure priuati ex- istant. Pro hac sententia est clare Caedro *cap. de iure. de iurepatron.* vbi haec dicit: Vendens ius pa- tronatus perdit illud, quia quantum in se est, abdicauit a se dominium, & sic remanet Ecclesia li- bera. Pro eadem est etiam clare Lambert. *lib. 1. de iurepatron. par. 2. quest. 5. art. 22.* vbi haec dicit: si ius patronatus absolute vendatur, est priuatus ipso iure etiam venditor; si vero ius patronatus exprimitur in venditione alicuius vniuersitatis modo non permittit, iuxta dicta *dub. precedenti,* requiritur sententia saltem declaratoria, vt priuatur emptor, & venditor; quia dubium est, an modus expressione sit permissus ob varias opiniones. Et *art. 3.* dicit non debet restitui per emptorem ven- dente, sed esse ius patronatus ipsius Ecclesiae, cui facta est per simoniacam venditionem iniuria: & sic cum proprie idem non possit esse sui ipsius pa- tronatus, remanebit libera. Ad idem sunt Stephanus Caiet. *cap. finali. de elec. in 6.* Glossa *cap. quia clericus. de iurepatron. vers. spolianda.* & ibi Panorm. Innoc. Cardin. Ioann. Andr. & Paulus de Citadinis *de iurepatron. 9. par. ante finem. tercia quest.* vbi dicunt Ecclesiam manere liberam.

Secundo quid dicendum iuxta hanc sententiam, quando Ecclesia ipsa emerit ius patronatus, quod in ipsam habetur. Glossa *d. cap. quia clericus.* vide- tur velle non manere liberam, ne ex suo delicto commodum leuatur. Alij vero sub distinctione respondent. At melius Lambert. *d. quest. 5. art. 4.* Caiet. & Panorm. *cap. quia clericus.* Paulus de Ci- tadinis *supra.* dicunt remanere liberam, non ex ra- tione sui contractus, quia scilicet emat, sed quia venditor debet spoliari illo ius patronatus, & sic non est apud quem maneat.

Nota, quod Lambert. *lib. 1. par. 2. quest. 5. art. 3.* dicit, quod si res profana daretur pro ius patro- natus, non esset proprie venditio, sed commutatio, & non valeret, ac non incurretur pena, scilicet priuatio ius patronatus, & rei sic datae. At vero articulo dicto decreto Trid. *sess. 5. cap. 9. de reform.* non potest hoc dici, quia Trid. *ibi dicto.* venditione, aut alio titulo contra canoni- cas sanctiones, et quotum numero constat esse hanc penam patronatus.

6. At verius est hanc penam non incurri ante sen- tentiam iudicis saltem declaratoriam. Probatur, quia quod venditor priuatur ius patronatus, quod possidebat, est pena priuans bonis possessis ob delictum venditione illius contractum; ac ius- tismodi pena non incurritur ante iudicis sen- tentiam, quantumvis canon statuat incurri ipso iure, vt dixi *lib. 2. summa. cap. 22. num. 10.* Vnde resti- tuendum est tale ius patronatus ante, quam iudex sententiam proferat, ipsi venditori. Nec est eadem ratio de emptore, & venditore, quia ille nullum habebat ius in tale ius patronatus: nec per vendi- tionem, quae est omnino nulla, potuit ius acqui- rere, ac venditor habebat ius, & possessionem, nec abdicauit a se dominium per venditionem, quae fuit nulla, vt in illo iure ob delictum spoliatur, requiritur sententia. Sic Rochus *de iurepatron. verbo ipse. vel te. quest. 25. num. 54.* Ioan. Andr. Cardin. Goffredus *dicto cap. quia clericus.* quos ibi refert.

7. Nota has sententias in quantum dicunt Eccle- siam, vel ante sententiam, vel post sententiam, manere liberam, & vendentem spoliandum esse ius patronatus, intelligi, quando illud erat omni- no venditoris, secus si non erat suum, quia, vt g. fundator struerat, quis esset successurus in illo patronatu post mortem possessoris; tunc enim possessor illo priuatur, & dum ipse vixerit, erit Ecclesia libera: ac post mortem ipsius succedet vocatus a fundatore, sicut maioratus ob delictum possessoris non constituit in praesudicium suc- cessorum, sed tantum fructus, dum possessor vixe- rit. Sic mihi dixit esse clarum quidam iurisperi- tus admodum doctus.

8. An vero vendens ius patronatus incurrat ex- communicationem, & interdictum. Quidam iu- riores dicunt incurrare, propter decretum cita- tum Trid. *sess. 5. cap. 9. de reform.* illa enim pena sunt lata. At multo verius est esse ferendas, & sic non esse excommunicatum per ea, quae dicimus in *not. de excommuni.* & sic Nauar. *summa Lat. cap. 23. num. 111. sine.* dicit non esse excommuni- catum, & tamen scripsit post Tridentinum.

Tandem an emptor ius patronatus possit agere de emptione. Dico quod si vendatur per se, non potest, quia venditio est nulla; sed si transeat cum vniuersitate vendita, potest emptor agere de cui- ctione pro tota vniuersitate: ac in emptione non veniet affirmatio ius patronatus, sed tantum vniuersitatis; si vero non est cuius vniuersitas, sed tantum ius patronatus, non potest agere de cui- ctione. Sic Lambert. *de iurepatron. lib. 1. par. 2. quest. 5. art. 23.*

DVBIVM LXXXIII

Cui restituendum est pretium, quo emptum est ius patronatus.

1. Tres sententias refert Lambert. *vbi infra.* Prima est, quod debet remanere apud ven- ditorem, ne restituatur malae fidei possessori, seu emptori, *in fine. de iure. C. de elec.* Hanc refert Lam- bert. & non refert pro ea auctororem.

2. Secunda est, quod restituatur emptori: hanc etiam refert ibi, nullo relato auctore.

3. Tertia sententia est, quod debet restituendum Ec- clesiae, cui per illam simoniam facta est iniuria; quia scilicet circa eius ius patronatus facta est.

Probatur ex *Auth. quomodo oportet. Episcop. 8. verum tamen. de 6. de iure. & sequenti.* vbi habetur, quod si quis est promotus in Ecclesia pretio, datus, & recipiens priuatur illo, & acquiritur Ec- clesiae, & *cap. de hoc in fine. de simonia.* vbi iubetur pecuniam simoniacam acquirant restituere Ecclesiae. Sic Vincentius *d. de iure. de iurepatron. & ibi Cardin. sine. Ioan. Andr. & ibi Panorm. sine.* & omnes ibi, vt refert, & sequitur Lambert. *de iurepatron. lib. 1. par. 2. quest. 5. art. 5. num. 6.* Rochus *de iurepatron. verbo ipse. vel te. quest. 25. num. 55.* vbi pro hac refert Bart. & Ananiam. Et *art. 6.* dicit Lambert. quod si Ecclesia emit ius patronatus in ipsam habitum, licet sint variae sententiae, ac verior est, quod sicut efficitur libera, vt dixi *dub. precedenti,* ita etiam pretium crit ipsius, & alios refert.

Secunda sententia posita verior est ceteris, scilicet ante iudicis sententiam restituendum esse emptori: vnde textus in contrarium citari intelli- guntur, secuta condemnatione; idem enim dicitur *infra.* & referunt auctores de omni pretio dato pro beneficiis, eadem enim est ratio, & eadem sententia, eiusdemque textibus innuitur, dicentes tale pretium esse restituendum Ecclesiae.

DVBIVM LXXXIV

An ius patronatus possit impignorari, vel transeat cum villa, vel alia vniuersitate impignorata.

Lex *9. tit. 5. par. 1.* dicit transe in pignus i vniuersitate impignorata: quam dicit esse mente tenendam, licet sit contra communem, Gregor. Lopez *ibi. vers. Impignorata.*

At dicendum est non posse impignorari, nec transe in pignus vniuersitate impignorata; quia cum recipiens aliquid in pignus non faciat fructus suos, nec possit vti pignore, nec creditor possit praesentare, cum non possit vti pignore, nec verus patronus, quia transiit in creditorem; & sic Ecclesia pateret detrimentum. Sic Artim. *verbo ius patronatus. num. 7.* Syluest. *ibi. q. 5. dicto 5.* Angel. *num. 15.* Tabien. *quest. 13.* Lambert. cum aliis, *de iurepatron. lib. 1. par. 2. quest. 9. art. 1. & 2.* Spino *speculo specul. glossa 4. num. 178.*

Limita hoc, nisi recipiens pignus faciat fructus suos, vt vti propter onerata rimonijsi enim reciperet in pignus dotis vniuersitatem, cui est annexum ius patronatus, transiret in illum ius pa- tronatus. Sic Lambert. *eo art. 2.*

Hinc fit, quod ius patronatus non transit in de- positarium vniuersitatis. Patet eadem ratione, quia non facit fructus suos. Sic Lambert. *ibi. art. 4.*

Item non potest ius patronatus per se dari in feudum; ac data vniuersitate in feudum, transit cum illo ius patronatus. Syluest. *supra q. 5. dicto 5.* Angel. *num. 11.* Tabien. *quest. 9.* Artim. *num. 6.* Lam- bert. *de iurepatron. lib. 1. par. 2. quest. 9. art. 1.* vbi cetera ad hoc spectantia videnda sunt.

DVBIVM LXXXV

An possit locari ius patronatus, vel transeat cum vniuersitate locata.

Sic prima conclusio. Per se non potest locari, sed esset simonia, quia ibi interuenit pretium. Sic

Sic Lambert de iurpatron lib. 1. part. 2. quest. 8. art. 1. multos referens.

Immo si ius presentandi competet parochianis, non presentabit conductor domus, sed dominus, nisi consentiendo esset, vel in limine fundationis sic statutum, vt habitantes in parochia, & sic conductores, presentarent, & nisi solum competet parochianis Rectoris, & non presentatio, quia talis petitio competet conductori domus. Lambert. cum aliis ea quest. 8. art. 3.

Secunda conclusio. Non potest etiam dari in emphyteusim, quia ibi interuenit pretium, Lambert. cum aliis ea quest. 8. art. 5.

Tertia conclusio. Vniuersitate data in emphyteusim, vel locata, transit ius patronatus, nisi excipiat, ut ex literis de iurpatron. Sic Lambert. ea quest. 8. art. 2. & 4. Spino speculo iustitiam glossa 4. num. 118. 119. Quod etiam de locatione ad breue tempus intelligunt Panorm. & Cardin. d. cap. ex literis. At communis sententia est, tantum intelligi de locatione ad longum tempus: vel tali contractu per quem transferretur vtilis dominium, seu saltem vicia possessio, secus si locatio esset ad modicum tempus, vel per quam transferretur sola detentio, quia cum tali vniuersitate sic locata non transferretur ius patronatus. Sic Lambert. art. 2. & quod tantum quando locatio est ad longum tempus, transit ius patronatus, docent etiam Spino dicta glossa 4. num. 119. Gregor. Lopez l. 9. tit. 15. part. 1. vers. arrandanda.

Quando vero dicatur locatio ad longum, vel breue tempus, consule Duenas regul. 40. Covar. 2. var. cap. 16. num. 1. Pinel. l. 1. part. 3. num. 63. C. de bonic. mater.

An vero lite mota super iure presentandi, possit conductor, vel alius possessor ius patronatus, presentare, vel dominus, vide Spino ibi d. n. 120. Lambert. de iurpatron. lib. 1. part. 2. quest. 3. art. 9. num. 3. & quest. 11. art. 4. Gutierrez. consil. 4. sine. Gregor. Lopez l. 9. tit. 15. part. 1.

D V B I V M LXXXVI

An possit ius patronatus dari in dotem.

Primo dico non posse dari in dotem; quia respectu matris est titulus onerosus, & vit compatere impetori. Sic Lambert. de iurpatron. lib. 1. part. 2. quest. 10. art. 1.

Secundo dico, quod data vniuersitate in dotem, cui est annexum ius patronatus, licet multi teneant non transire, at verius est transire. Spino speculo iustitiam glossa 4. num. 111. 112. Lambert. ea quest. 10. art. 1. vbi cum casus occurreret, est videndus. An vero tunc debeat presentare vir, vel vxor, & an si aliquis sic usufructuarius vniuersitatis, transeat ius patronatus cum usufructu, & quis presentant, habes supra dub. 71.

D V B I V M LXXXVII

An publicatis bonis alicuius, publicetur ius patronatus.

Quidam censent publicari. Sic Glossa cap. filii. l. 6. quest. 7. Rochus, Paulus de Citadinis, Decius, Panorm. Ferrerius, Auferrius, quos refert, & sequitur Molina lib. 1. de primog. c. 14. n. 16.

dicens communi, & certam esse, quando fit conuincatio per iudicem Ecclesiasticum. Eandem tenet Iulius Clarus lib. 3. sentent. 9. fin. in pract. criminali quest. 78. vers. Quarto modo. Spino speculo iustitiam glossa 4. num. 115. & alij mox citandi.

Quando vero fit a iudice seculari, quidam tenent non publicari, quia iudex secularis non potest conuincere ius patronatus, cum sit spiritualis annexum. Sic Acolta cap. si pater. de testam. in 6. part. 2. verbo. Trebellianice. num. 7. Gijgas, Barbat. quos refert Molina ibi. Spino d. glossa 4. num. 115.

At verius est ius patronatus cum vniuersitate, seu hereditatis conuincatur, in fisco transire, etiam si iudex laicus conuincationem fecerit, modo (inquit Molina) id non specificet de iurpatronatus loquens faciat, sed genericè vniuersitatem, cum qua patronatus ex sui natura transire debet, si fisco adiciat. Sic Perez lib. 1. ordinum. tit. 6. l. 1. fol. 158. Syluest. verbo ius patronatus. quest. 5. dicto 6. & Lambert. de iurpatron. lib. 1. part. 2. art. 8. n. 10. & Molina alios referens d. num. 26. vbi addit immerito, Lambert. ibi num. 11. tenere contrarium in vniuersitate hereditatis.

Nota tamen, quod in omnibus casibus, in quibus ius patronatus cum vniuersitate bonorum est conuincendum, non debet transire exercitium iurpatronatus in fisco, nec etiam in heredes delinquentis, sed Ecclesia manet libera. Sic Rochus, & Lambertini. quos refert, & sequitur Molina dicto cap. 2. q. num. 27. Simancas de Carbol. in fit. tit. 9. num. 96.

D V B I V M LXXXVIII

Qualiter transferatur ius patronatus permutatio, an scilicet possit permutari.

Omnes Doctores conueniunt posse vnum ius patronatus cum alio permutari, quia permutatur spirituale cum spirituali. Sic referens plures, & dicens tenere omnes, docet Lambert. de iurpatron. lib. 1. part. 2. quest. 3. art. 2.

At tota difficultas est, an ad talem permutacionem sit necessaria licentia Episcopi. Quidam enim negant. Sic Glossa Clem. plures, de iurpatron. vers. libera. & ibi Abbas: & idem tenent omnes Doctores, praeter Rochum, & Paulum de Citadinis, vt refert Lambert. de iurpatron. lib. 1. part. 2. q. 2. art. 2. num. 8. idem Stephanus Caiet. cap. fin. de elec. in 6. licet prius dixerat requiri consensum ordinarij, at tandem hanc partem concludit addendo hoc esse vetum, etiam si permutantes essent patroni diuersarum Ecclesiarum ex diuersis causis, & ex diuersis spiribus.

At verius est requiri consensum ordinarij. Immo Syluest. ibi infra, dicit esse simoniam, si permutentur absque consensu ordinarij; quia cap. questum. de rerum permutat. dicitur committi simoniam, quando sic commutatur spiritualia, vel spiritualibus annexa, ex quorum numero est ius patronatus. Sic Syluest. Permutatio. 2. quest. 1. Anton. cap. querimoniam. de iurpatron. num. 4. Rochus de iurpatron. verbo ipse. vel si. quest. 26. Paulus de Citadinis eodem tract. 9. part. quest. 5. lex 8. tit. 15. p. 1. & ibi Gregor. Lopez vers. dei Obispo Molina lib. 1. de primog. c. 14. num. 14. & hanc dicit tutiorem Lambert. d. art. 2. n. 9. & ratio est, quia cum laicus non possit habere, nec sit habilis ad ius patronatus, nisi

ex gratia, licentia Episcopi est causa efficiens, vt sit habilis: cum ergo hic non adde, non erit habilis ad retinendum ius patronatus, quod sibi confertur. Et si dicas, iam est habilis, quia iam habebat ius patronatus: responderetur quod ex eo quod habilitas est gratuita, & limitata in vna Ecclesia non est extendenda ad aliam.

Nota primo Molinam eo num. 14. limitate, nisi permutetur ius patronatus cum Ecclesia, vel loco pio. At Doctores, quos ipse refert, id non dicunt, & forte intelligit non requiri licentiam ex parte ius patronatus, quia quando donatur Ecclesia, non est necessaria talis licentia: at bene requiritur ex alia parte, quia scilicet Ecclesia alienat iura sua, ad quam alienationem requiritur licentia, cum scilicet Ecclesia permutat ius patronatus, quod habet in aliam Ecclesiam, cum alio iurpatronatus. Sic Lambert. eodem artic. 2. num. 10. 11. 12.

Secundo nota hanc sententiam intelligi de permutacione, que fieret de integris, & separatis duobus iuribus patronatus diuersarum Ecclesiarum non pronouentibus ab vno stipite, v. g. ab vno defuncto: at quando iura patronatus etiam diuersa, & diuersarum Ecclesiarum, pronouent ab vno stipite, quia scilicet idem defunctus habebat plura iura patronatus, & in illis succedere haeredes, possunt sine consensu Episcopi inter se diuidere illa iura patronatus, ita vt vnus sit patronus in vna Ecclesia, & alter in alia: & in hoc casu intelligenda est prior sententia. Sic Lambert. de iurpatron. lib. 1. part. 2. quest. 3. art. 2. num. 9. & 9. 2. art. 3. & num. 27. vbi addit num. 21. cum Cardin. posse apponi conditionem in hac diuisione, quod vno ipsorum haereditum mortuo sine liberis, illud ius patronatus redeat ad coheredem.

Tertio nota quod sicut plures haeredes possunt inter se diuidere plura iura patronatus defuncti sine consensu Episcopi, eodem modo patronus representans haeredes habens plura iura patronatus, potest illa distribuere inter haeredes eius absque Episcopi consensu. Sic Lambert. lib. 1. part. 2. quest. 6. art. 2. num. 5.

Item possunt patroni inter se conuenire, vt alterius vicibus presentent, vt habes supra dub. 72. vbi an ad hoc requiratur consensus omnium. Et sicut potest hae diuisio fieri in tempore, ita & in loco: & sic possunt conuenire, vt vnus in vna Ecclesia presentet, & alius in alia. Sic Lambert. lib. 1. part. 2. quest. 2. art. 36. num. 12. Syluest. verbo ius patronatus quest. 4. dicto 2. Angel. ibi num. 7. Tabien. quest. 6.

D V B I V M LXXXIX

An ius patronatus possit permutari cum quacumque re.

Primo dico, cum re temporali permutare esse simoniam: daretur enim spirituale pro temporali, & esset quoddam venditionis genus. Sic Panorm. c. querimoniam. de iurpatron. Lambert. alios referens de iurpatron. lib. 1. part. 2. quest. 3. art. 3. Rochus eodem tract. verbo ipse, vel si. quest. 15. Paulus de Citadinis eodem tract. 9. part. quest. 5. Hostiens. summ. tit. de iurpatron. & qualiter transferatur. vers. res permutata.

Secundo dico; aliqui dicunt ex consensu Epi-

scopi posse permutari cum re spirituali. Sic Host. Rochus, & alij quos refert ibi Lambert. quod dicit intelligendum, quando commutatur cum Clerico, qui est capax illius rei spiritualis: secus quando cum laico, quia nequit effici capax per Episcopum.

D V B I V M X C.

Qualiter transferatur ius patronatus legato, vel donatione.

Deo primo; quando ad hoc requiritur licentia Episcopi, dixi supra dub. 76.

Secundo dico. Si ius patronatus donatur, vel legatur pluribus, & aliqui ipsorum repudiant donationem, vel legatum, accersit alius. Sic contra Specul. dicentem non accersere, eo quod in contractu inter viuos non est locus iuri accersendi, nisi in usufructu, tenet Lambert. de iurpatron. lib. 1. part. 2. quest. 4. art. 5. Paulus de Eleazar, & Calder. quos ibi refert, Rochus de iurpatron. verbo ius. g. 6. vnde dicit Lambert. quod reliqui acceptantes erunt patroni: & regula Specularis, quod in contractu inter viuos non sit locus iuri accersendi, non habet locum in indiuiduis, quale est ius patronatus.

Tertio dico, in donatione omnium sursum non venit ius patronatus, quia est ius alterius nature, & non donatur tunc aliqua vniuersitas. Si tamen quis donaret omnia iura sua, & accederet pro consensu Episcopi, videretur explicare suam mentem esse donare ius patronatus, & sic transeat ex hac quasi declaratione. Sic Lambert. ea quest. 6. art. 6.

An vero quando donatur, vel legatur Ecclesia, censetur donatum, vel legatum ius patronatus, vide Lambert. lib. 1. part. 2. quest. 1. art. 9. & quest. 6. artic. 3.

D V B I V M X C I.

An cum transferatur in alium ius patronatus donatione, vel alio titulo habili, possint apponi conditiones per transferentem.

Prima conclusio. Potest apponere quascumque conditiones, quae non sunt contra iura, sed secundum ius commune, quae scilicet non tangunt iura Episcopalia: non immutant statum Ecclesiae, nec aliquid faciunt contra iuris dispositionem, sed dant meliorem modum pro vniuersitate ius patronatus, pro cuius iuris discon. diis presentantur, pro eligendo digniori, vt si legas, vel donans ius patronatus adiciat conditionem, quod illud transeat a donatario, vel legatario in primogenitum masculinum, & sic semper de primogenito in primogenitum, & quod non in feminas etiam haeredes, vel quod non exeat parentela: quae conditiones redundant in vtilitatem Ecclesiae, cum citius fiat libera, quam si transeat ad quoscumque haeredes: vel quod presentandus sit in factis constitutus. Sic Lambert. de iurpatron. lib. 1. p. 2. q. 4. art. 4. n. 4. Rochus eodem tract. verbo pro eo quod, quest. 13. Calder. consil. 19. de iurpatron. Quod si dicas esse contra ius commune, quod transeat de primogenito in primogenitum absque hereditate, & quod transeat absque hereditate; ius enim commune vult, vt transeat cum hereditate: respondet Lambert.

conferat transire in nominatum verè, non autem in nominatum per fictionem, quale est monasterium, ut etiam docent Bellameta, & Rebuffus, quos refert sequitur Tiraquel de primogeniis, lib. 2. num. 11. vide quoque de hac re lara dixi lib. 7. summa cap. 14. a num. 1. & sequè ad 13.

DVBIVM XCVI.

An ius patronatus transeat in fideicommissarium, cui hereditas restituitur, vel maneat apud heredem directum.

Quidam dicunt transire in fideicommissarium. Sic Romani, quem refert Molina lib. 2. de primogeniis, cap. 2. num. 6. & eum sequuntur latissime probans a num. 6. per plures, & P. Molina tom. 1. de iur. iur. lib. 2. disp. 18. fin. Nec abhorrent Couart. 2. var. cap. 18. num. 11. licet enim sequatur contrariam sententiam, ut dicit satis de hac re posse contrarij: & satis probabile est.

At communior, & probabilior sententia tenet non transire, sed remanere apud heredem directum. Ratio est, ex praesumpta testatoris voluntate, ex qua apud primum heredem manet directum, & honorificum heredis nomen, quo ipsum testator donavit, & ideo iura ad honorem potius, quam ad pecuniarum commodum pertinentia, & quæ verum heredis nomen præmittunt, non sunt fideicommissaria tradenda. Sic Barcol. Alexand. d. Barbo. Couart. 2. var. cap. 18. num. 8. & sequitur, dicens communem, Couart. cap. 18. num. 8. Beronius cap. 2. de iure patron. n. 16. Padilla C. de fideicommissis in rub. num. 2. Aalon, Decius, Guillel. Benedictus, Paulus de Ciudadis, quos refert Molina d. cap. 2. num. 7. Gregor. Lopez pure. b. tit. 5. l. 2. c. 1. de iur. iur. Rochus de iure patron. verbo ipse, vel in p. 9. Lamberti, eod. tit. lib. 1. g. 2. art. 35. Perez lib. 1. ordinum tit. 6. l. 1. fol. 138. Anton. Gomez. 1. varior. cap. 5. num. 26. Accilla sup. ff. de testam. in 6. p. 2. verbo Tribullantia, num. 4.

DVBIVM XCV.

An in divisione hereditatis possit iudex vni ex heredibus applicare ius patronatus.

1. Nemo, & querimoniam de iure patron. tenet posse, quia est virtus Ecclesie habere vnum, quam plures patronos.

2. At contrarium est dicendum, quia est annexum toti hereditati. Sic Pan. And. & Panorm. d. querimoniam. Hostien. Rochus, quos refert, ac sequitur Perez lib. 1. ordinum tit. 6. l. 1. fol. 140. Gregor. Lopez l. 2. var. part. tit. 15. part. 1. Lamberti de iure patron. lib. 1. part. 2. quest. 2. art. 37. Syluest. verbo ius patronatus, quest. 4. dicto 5. Armill. ibi n. 6. Angel. num. 8. Tabien. quest. 7.

3. Limita, nisi villa, vel alia vniuersitas adiudicetur vni in distinctione, cui est annexum ius patronatus, etiam cum illa. Sic Lamberti. Perez. Gregor. Lopez ibi.

4. Nota tamen, quod non debet estimari ius patronatus, ut hereditio plus alij adiudicetur heredi: esse enim hereditio. Sic Perez, Gregor. Lopez, Lamberti. Armill. Syluest. Angelus, Tabiena ibi.

An possit ius patronatus transferri titulo habili in eos, qui ex fundatione non possunt acquirere ius patronatus, ut in hereticis, &c. de quibus supra dictum est, ut donatione hereditaria successione, venditione vniuersitatis.

R. Respondetur, quod, ut ibi dixi, ex his quidam prohibentur in totum, ut heretici, &c. Quidam tantum quoad exercitium durante eo impedimento, ut excommunicati. Omnes ergo hi, qui prohibentur in totum acquirere ius patronatus ex fundatione, non possunt acquirere ex successione, & aliis titulis habilibus; quia maior ratio est, ut ex fundatione acquirere, quique tantum prohibentur quoad exercitium, similiter succedant in iure patronatus, at non habeant exercitium, donec ceteris impedimentum. Sic Lamberti de iure patron. lib. 1. p. 2. quest. 2. art. 38.

DVBIVM XCVII.

An succedant in iure patronatus filij illegitimi, & quid de legitimis.

Primò dico, quod si sint heredes habentis ius patronatus, succedunt in eo filij illegitimi, etiam spurij, quia etiam heredes extranei succedunt. Sic Gregor. Lopez l. 8. vers. Fugit, tit. 1. p. 1. Lamberti, cum alijs, de iure patron. lib. 1. p. 1. quest. 2. art. 26.

Hinc fit attendendum esse, an sint heredes de qua re late dicam infra lib. 4. cap. 1. dub. 8. & si quibuslibet de illegitimis, & in casu, quo sunt heredes, succedent in iure patronatus iustis non. Sic Lamberti, ibi.

Secundò infertur, quod cum filij naturales, descedentibus descenditibus, & ascenditibus legitimis, sint heredes ab intestato patris in duabus vncijs, ut dicam latio citato, succedent cum alijs heredibus patris ab intestato in iure patronatus. Ratio, quia (ut dicemus infra) ita est patronus, qui est heres in vna parte parus, sicut qui in magna: nec dicuntur hi instituti in te certa, sed in incerta. Sic Lamberti ibi.

Nota, quod si ex fundatione tantum vocentur ad ius patronatus consanguinei, vel qui sunt de parentela, non succedent illegitimi; quia non sunt proprii consanguinei, nec de parentela, ut concludunt Anton. cap. per vices abitem, qui sint legit. & Alexand. l. ex parte, ff. de iur. iur. in fine, Paul. Tribull. Sic Lamberti d. quest. 2. art. 27. Rochus de iure patron. verbo competens, quest. 2. Perez lib. 1. ordinum tit. 6. l. 1. fol. 141.

Secundò dico, quod legitimi nati ex illegitimis, cum possint institui heredes ab auto, possunt ex testamento succedere in iure patronatus aut: & quando non sunt heredes, non succedent. Lamberti, plures referens art. 32.

Tertio dico, quod illegitimus legitimatus per subsequens matrimonium succedit in iure patronatus, quia quoad omnia est legitimus. Perez multos referens dicto fol. 141.

Quarto dico, Legitimatus à Papa in illis casibus succedit in iure patronatus, in quibus succedit

eadem in hereditate, secus non nisi expressè legitimum, ut succedat in iure patronatus: & adhuc tunc non est certum posse in eo succedere. Lamberti, in quest. 2. art. 28.

8. Quintò dico, Legitimatus à Principe seculari quo ad successorem hereditariam, secundum aliquos, non succedit in iure patronatus, quia est hæc successio in iure spirituali; nisi ius patronatus in consequentiam hereditatis venierit, ut quia in hereditate applicatur villa, cui est annexum ius patronatus. Sic Perez d. l. 1. fol. 142. At melius Lamberti, d. quest. 2. art. 29. re late discussa tenet succedere. Ratio, quia iure canonico statutum est transire ad hæredes: ergo si Princeps secularis, prout potest, facit illegitimum capacem hereditarie successione, in consequentiam succedit in iure patronatus.

9. Vicimò dico, Si illegitimus, qui non est spurjus, offeratur Curie Principis secularis, vel proficiatur in Religione, succedit in iure patronatus: quia per hoc legitimitur quoad successorem hereditariam. Sic Lamberti, d. quest. 2. art. 30. 11. At hoc est valde dubium, quia est valde dubium, quod per hoc legitimitur, quoad successorem hereditariam, ut dicam infra lib. 4. cap. 3. dubio vltimo, de illegit.

DVBIVM XCVIII.

Quando titulo habili, ut donatione, vel quia plures sint heredes vnius patroni, ius patronatus transferitur in plures, quo pacto illi plures sint patroni, scilicet an omnes habeant vnam vocem, vel plures.

1. Sic prima conclusio. Omnes sunt patroni in solidum: quia cum ius patronatus sit quid spirituale, ac indiuiduum, non potest diuidi inter plures, sed omnes sunt patroni in solidum. Sic Spino speculo testam. glossa 4. num. 59. 60. Lamberti de iure patron. lib. 1. part. 2. quest. 1. art. 23. vbi alios refert. Syluest. verbo ius patronatus, quest. 4. dicto 1. & omnes.

2. Secunda conclusio. Licet omnes hi dicantur patroni in solidum, ac omnes habent tantum ius, quantum habebat defunctus, vel si, cui succederent in iure patronatus, v. g. si sint duo patroni, Petrus, & Paulus, & viginti succedant Petro in patronatu, Paulo sed vnus, illi viginti habebunt tantum vnam vocem; sicut Petrus, cui successemus, & equalis erit ipsorum voci vox vnus, qui, succedit Paulo: & sic licet ius patronatus sit indiuiduum, quoad substantiam, est tamen indiuidibile quoad ius presentandi. Patet ex Clement. plures, & docet ibi Cardin. Spino, & Syluest. supra, Lamberti, d. quest. 1. art. 25. num. 15.

Hinc infertur ius patronatus competere hæredibus in stirpe, & non in capita: & sic plures heredes vnius tantum vocem habent. Sic expressè definitur dicta Clement. plures. Et ratio est, quia succedunt in iure defuncti, & omnes heredes eius personam representant: ergo sicut defunctus vnam tantum vocem habebat, ita eius heredes, & ita docent omnes.

Nota quod Cardin. dicta Clement. plures, dicit hoc non procedere in collateralibus succedentibus defuncto, sed tantum in descendentibus. Sed

contrarium est tenendum, quia Clement. plures, loquitur generaliter, & eadem ratio. Sic Perez lib. 1. ordinum tit. 6. l. 1. fol. 141. Rochus de iure patron. verbo ipse, vel in, quest. 2. num. 3. Spino dicta glossa 4. num. 61. Lamberti, d. quest. 1. art. 25. num. 31. 32. & art. 26. Gregor. Lopez l. 8. tit. 15. part. 1. vers. Por heredamient.

Secundò nota idem procedere in pluribus successoribus ab intestato, eadem ratione. Sic Anclart. Immolet. & omnes d. Clem. plures, vt refert, & sequitur Perez d. fol. 141. Rochus verb. ipse, vel in, quest. 2. num. 1. 2. Lamberti d. art. 25. num. 33. 34.

Tertio nota idem dicendum esse, si res ad plures veniat donatione, vel venditione, & in consequentiam ius patronatus, vt si plures emerent villam, cui est annexum ius patronatus. Sic glossa d. Clement. plures, vers. illi, Card. Immolet. ibi, Rochus, & Perez, vbi in secundo notabili, Lamberti, d. quest. 1. art. 24. num. 18. 19. art. 25. num. 11.

Tertia conclusio. Licet heredes infirmantur inæqualiter, & que succedent in iure patronatus, v. g. si quis plures instituit heredes vniuersales: at inæqualiter, vt vnus in tertia parte hereditatis; aliam in duabus tertijs partibus hereditatis; vel vni donauit, seu legauit tertiam partem iure patronatus, quod ipse habebat, alteri verò alias duas tertias partes; vel vni vendidit tertiam partem villæ, in qua est ius patronatus, alteri verò duas partes dictæ villæ: at omnes hi, sine heredes, huc donatarij, huc emptores, succedent æqualiter in iure patronatus quoad presentationem, licet inæqualiter in eos facta sit translatio. Sic Gregor. Lopez part. 1. tit. 11. l. 12. vers. nos testis. Syluest. verbo ius patronatus, quest. 4. dicto 1. Tabien. ibi, quest. 5. glossa cap. 2. de iure patron. vers. diuidi, & cap. pia mentis 16. quest. 7. & ibi Archid. Hostien. Goffred. Ioan. And. Cardin. Panorm. & multi alij, quos refert, & sequitur Lamberti de iure patron. lib. 1. p. 2. quest. 1. art. 24. vbi latissime id probat. Et n. 18. idem dicit, quando testator, vel donator dixit in donatione, vel legato, Tibi dono, vel lego tertiam partem iure patronatus, & Tuo duas alias tertias partes.

Nota tamen, quod hic, qui in maiori parte institutus est, habet vocem pinguiorem, non quod habeat duas voces, sed quia, essentiali aequali numero patronorum, debet præferri præsentatus ab hoc, qui institutus est in duabus partibus, sicut supra dub. 48. diximus de inæqualiter fundantibus. Sic Lamberti, ibi num. 13. cum alijs, quos ibi refert. Innocent. cap. 1. de iure patron. Syluest. verbo ius patronatus, quest. 4. dicto 1.

Quarta conclusio. Si vnus est heres duorum, duas habet voces, vt vult glossa Clement. plures, de iure patron. & ibi omnes, vt refert simul cum Panorm. ac sequitur Lamberti de iure patron. lib. 1. g. 1. p. 2. art. 25. num. 27. & art. 29. dicit, quod si vnus est patronus cum alijs, & aliquis illorum constituit ipsum heredem, habebit duas voces. Idem Rochus de iure patron. verbo ipse, vel in, quest. 4. Immolet. d. Clem. plures, & refert Paulum de Eleazar, Lauri, & Lapum.

Vltima conclusio. Si aliquis legat ius patronatus, vel aliter transferat aliquibus sub nomine collectiuo, & alteri singulari persona, tantum ius habebit illa singularis persona, actotum Collegium: secus quando ex verbis testatoris colligitur, mentem eius fuisse vt omnes illi succedant

non per stipites, sed per capita: ut quando vitur verbo distulituo, ut si dicat, lego, vel transfo- ro hoc ius patronatus in quinque de mea fami- lia, nominando eos sigillatim proprio nomine, omnes succedunt in capita. Sic Lambert. lib. 1. part. 2. quæst. 1. et 2. ubi alios refert. Rochus var- boijse, vel u. quæst. 3.

DVBIVM XCIX.

Quando plures sunt heredes, vel alio modo succedunt in iure patronatus unius, quomodo computentur vox illorum, scilicet an requiratur, ut faciant vocem, ut omnes concordent in presentatione.

1 Stephanus relatus à Lambert. ubi infra, dicit ad requiri esse unius heredum discordiam in iure presentationem.

2 At dicendum est, quod maior pars heredum, si successores minor pars in nulla prorsus est consideratione iure ablationis, id est, velut abstrita à maiori parte. Unde sit quod si sunt duo patroni, & alter illorum transferat successionem, vel alio modo in patronatus in decem, si sex ex illis decem, qui faciunt maiorem partem, præsentent Petrum, & qui tenent unam cum alio patrono præsentent Paulum, et sic loquitur, ut Episcopus eligat, quem maluerit, hi enim sunt presentati ab æquali numero patronorum; quia maior illa pars ex illis decem habet vicem unius patroni, & ita absorbet minorem partem, ut in nulla sit consideratio. Sic Rochus de iure patron. verbo ipse, vel u. quæst. 4. Lapus, & Cardin. quos refert, & sequitur Lambert. de iure patron. lib. 1. part. 2. quæst. 1. art. 2. & num. 21. & 30. dicit cum Cardin. quod hæc maior pars intelligitur simpliciter, vel sunt decem heredes, sed non autem partium comparationem minorum, quia cum vox sit unita, oportet illam esse apud omnes, vel apud maiorem partem ipsorum, & si non concordent maior pars, in nulla sunt consideratione suffragia: licet (ut infra dicemus) quando plures sunt patroni totius iuris patronatus, sit est maior pars respectu minorum: idem Rochus verbo ipse, vel u. quæst. 2.

DVBIVM C.

An quando sunt plures patroni totius iuris patronatus, ut si plures fundarunt, & c. requiratur, ut omnes concordent, vel sit eligendus presentatus à maiori parte.

1 Primum dico non requiri, ut omnes concordent, sed debet eligi presentatus à maiori parte. Patet ex e. 3. de iure patron. quia licet videatur copulatio requirere, quod eligatur sit, & à maiori parte presentatus: at glossa ibi dicit. Quia maioribus, dicit lat esse, si sit idoneus, & à maiori parte presentetur. Idem ubi Cardin. Ioan. Andr. idem Firmianus, Paulus de Ciudadis, & omnes, ut refert, & sequitur Lambert. lib. 1. part. 2. quæst. 4. art. 1. Spiritu sancto testam. glossa 4. num. 88. Sylvest. verbo ius patronatus, quæst. 12. & omnes Doctores citandi pro sequenti conclusione.

2 Secundo dico. Quando hi plures patroni presentant ut singuli, lat esse, ut sit maior pars re-

spectu minorum, ut si sint septem patroni, & tres presentent Paulum, & duo Petrum, & duo Martinum, Paulus est eligendus, quia licet non habeat maiorem partem simpliciter, habet tamen maiorem respectu aliorum. Si vero presentatio fiat ab illis ut à Collegio, requiritur absolute maior pars totius Collegij. Et idem est dicendum, quoties aliqui habent explicare aliquem actum, nam si ut singuli, lat esse maior pars respectu minorum: si vero ut universitas, seu Collegium, requiritur maior pars absolute. Sic Ioan. Andr. cap. 1. de iure patron. Cardin. & Panorm. ubi, & multi alij, quos refert, ac sequitur Lambert. de iure patron. lib. 1. part. 2. quæst. 4. art. 2. Spino dicto num. 88. Felin. cap. cum omnes, de constitut. num. 20. Boetius de eis. 12. Sylvest. verbo ius patronatus, quæst. 13. Angel. men. 20. Tab. quæst. 18. Greg. Lopez l. 10. tit. 15. part. 1. et. 1. in. 1.

Intellige requiri maiorem partem Collegij, scilicet assensuum, modo saltem duæ partes assensum, quia ad Collegium, vel universitatem constituantiam sit est interuenire duas partes universitatis, vel Collegij. Sic Panorm. cap. Ecclesia vestra, circa finem, de elect. & cap. cum omnes, de constit. ubi dicit esse commune. Spino dicto num. 88. Rochus de iure patron. verbo honorificum, quæst. 58. de quo consule Lambert. de iure patron. lib. 1. part. 2. quæst. 2. art. 19.

Hinc fit quod cessante iure speciali non valet electio Rectoris facta per scholares, nisi maior pars absolute eligat. Ratio, quia eligunt ut Collegium, non ut singuli; argumento cap. cum pro causa, de procurat. & per Innocent. cap. cum ab Ecclesiarum, de offic. ordin. & per Bartol. l. fin. ff. de colleg. alij. Sic Panorm. cap. 3. de iure patron. num. 13.

Quando vero ius patronatus, vel electio competit parochianis alicuius Ecclesie, non competit illis ut universitas, sed ut singulis: quia parochiani non faciunt Collegium, nec reperitur in iure tale Collegium. Sic Panorm. consil. 76. col. 2. Calder. consil. 9. de iure patron. Picus l. Titia, §. Titia quæst. 3. ff. de legat. 2. Spino speculatore testam. glossa 4. num. 88.

In dubio autem non debentur patroni presentate ut Collegium, sed ut singuli. Sic Felin. cap. cum omnes, de constitut. num. 29.

Tertio dico. Preferendus est presentatus à maiori parte, modo dignus sit, presentato digniori à maiori parte, ut dixi supra hoc secundo libro cap. 1. dicit. 6. de accept. per son.

Quarto dico. Si maior pars presentat indignum, si scierit, vel non scierit, at non presentatur alium infra tempus datum ad presentandum, cum non teneat illa presentatio, & sit, ac si facta non fuisset, valebit presentatio digni facta à minori parte, etiam si ab uno fiat: nec fit devolutio ad Episcopum stante illa comparationum presentacione. Sic Lambertin. de iure patronatus, lib. 2. part. 3. quæst. 4. art. 5. & quæst. 5. art. 20. ubi addit quod hi maior pars presentent indignum, & due partes æquales duos dignos, dabitur optio Episcopo, cum presentatio indigni non valeat.

Quinto dico. Sat est, presentet maior pars, licet non sit sanior. Sic Rochus de iure par. verbo honorificum, quæst. 59. Lambert. d. quæst. 4. art. 6. Panorm. & Cardin. cap. 3. de iure patron. Limitant Rochus,

Rochus, & Lambert. nisi presentatio facienda sit à Collegio, vel universitate: tunc enim de sanioritate citatur, declarando, & intelligendo in quo consistat hæc sanioritas, ut declarat Panorm. & Ioan. Andr. cap. Ecclesia vestra, de elect. Et addunt Rochus, & Lambert. cum Panorm. ubi est pluralitas vocum, præsumi sanioritatem. Vide dicenda infra dub. 102.

6 An vero quando Religiosus presentatur, sit sit ut à maiori parte presentetur, vel si opus sit, ut ab omnibus, vide Lambert. de iure patron. lib. 1. part. 1. quæst. 7. art. 20. Et an patronus se ipsum unam cum aliis patronis presentans augeat numerum, habes supra dub. 74. & quando plures patroni succedunt uni, qualiter accipienda sit maior pars, dixi dubio precedenti.

7 Tandem limitandum est, quod dicimus, nempe presentatum à maiori parte esse instituendum, nisi immineret scandalum, quia ob hoc vitandum, non est instituendus presentatus à maiori parte, ut est textus expressus cap. 3. de iure patron. Sic Lambert. alios refertens d. quæst. 4. art. 8. Quale vero scandalum sit tale, consule Lambert. de iure patron. lib. 2. part. 2. quæst. 1. art. 19. & ultima.

DVBIVM CI.

An cum patroni dividunt vota sua æqualiter, & d. duo patroni presentant unum, & duo alium, quos horum sit instituendum.

1 Aliqui dicunt de rigore iuris posse attendi, ut neutrum teneri Episcopum instituere, sed posse instituere extraneum, quia cap. 3. de iure patronatus, dicitur presentatum à maiori parte esse instituendum, & patronis discordantibus posse Episcopum ordinare Ecclesiam, & sic instituere extraneum: at in hoc casu patroni discordant, cum neutrum eligat maior pars: ergo. Sic Panorm. Cardin. & Calder. cap. cum autem, de iure patron. & Sylvest. verbo ius patronatus, quæst. 8. dicto 4.

2 At dicendum est nullo modo posse, sed teneri instituere unum ex illis, & Episcopo datur optio, vel eligat quem maluerit; quia cum omnes patroni sint patroni in solidum, omnes sunt, ac vnus patronus: ergo cum dividunt æqualiter vota, est ac si vnus patronus succellunt presentaret duos, variando: in quo casu (ut supra dixi) datur Episcopo optio. Sic multi, quos refert, ac sequitur Lambert. de iure patronatus, lib. 2. part. 3. quæst. 3. art. 1. Ioan. Andr. & communis d. cap. cum autem. Angelus verbo ius patronatus, num. 12. Armill. num. 107. Tabien. quæst. 20. Gregor. Lopez l. 10. tit. 15. part. 1.

3 Nota, quod Gregor. Lopez l. 10. vers. Esco- pum, dicit prius Episcopum debere monere patronos, ut concordent, & probat ex e. 19. s. duo, 79. dist. quod nil proflus probat, & ex Host. summa tit. de iure patron. num. 8. vers. quid iuris, ubi Host. tantum dicit posse Episcopum monere eos, ut concordent, at non dicit ad id teneri: nec ceteri Doctores hoc petunt, sed absolute dicunt dari Episcopo optionem: & sic est dicendum.

4 Secundo limita hæc sententiam, nisi alior presentatus ab æquali numero patronorum sit de sanguine fundatoris: is enim est preferendus, ut dixi supra de accept. per. dub. 11.

Tb. Sant. lex. Consil. moral. Tom. 7.

Tertio limita, quando patroni sunt omnino æquales: nam si alter plus contulit ad fundationem, vel successit in maiore hereditate, vel villa parte, cui est annexum ius patronatus, presentatus ab illo est preferendus, ut dixi dub. precedenti.

4 Quarto limita, quando ambo presentati sunt æqualis meriti: nam si alter esset dignior, non daretur optio Episcopo, sed illum tenetur instituere. Sic Rochus de iure patronatus, verbo honorificum, quæst. 15. Lambert. lib. 2. part. 3. quæst. 5. art. 1. num. 5. & refert multos Hostiens. d. num. 8. Subdit tamen Lambert. art. 2. cum Decio consil. 129. quod si de facto minus dignus presentatus ab æquali numero patronorum instituitur, peccabit institutus, ac tenebit institutio.

Hæc autem maior, vel minor dignitas qualiter consideranda sit, late dixi supra, ubi de accept. per. son. & late tractat Lambert. d. quæst. 5. ubi art. 1. per plures, ubi, si pauperi diues, indocto doctus, ignobili nobilis, Theologo Iustipertus, iuveni seniore preferendus sit.

DVBIVM CII.

An quando vota presentantium sunt æqualia, sint attendende ipsorum patronorum presentantium qualitates, ut quid aliqui ipsorum sint clerici, alij laici, alij masculi, alij femine, &c.

1 Et quod sint attendende, ut sic illa pars, in qua digniores patroni sunt, prævaleat, videtur tenere Hostiens. cap. 1. de iure patron. quem ibi refert, ac sequitur pando ante finem, Ioan. Andreas. Item Innocent. quem refert, ac sequitur Sylvest. verbo ius patronatus, quæst. 15. sine. Pro eadem sunt alij dicentes quod æquali numero patronorum presentante presentetur presentatus à masculis tanquam à dignioribus. Hi sunt Felin. cap. quoniam, de elect. Aterius, Thomas Grammaticus, quos refert, ac sequitur Spino speculatore testam. glossa, num. 48. Bald. l. 1. ff. de senator. Barthol. Benecllius, Aterius, Corficus, Florianus, quos refert Lambert. de iure patron. lib. 2. part. 3. quæst. 5. art. 19.

2 At dicendum est non esse in consideratione has qualitates patronorum (nisi quando ille plus contulit, vel successit in maiori parte hereditatis, vel villæ, de quo dixi supra dub. 98.) quia cap. quoniam, de iure patronatus, tantum ponderatur numerus patronorum, & qualitas presentati. Nec obstat cap. dudum, de elect. quia habet locum in electione, in qua servatur forma cap. quia propter, de elect. Sic Lambert. ut late disputata dicitur quæst. 1. art. 18. & 17. & 19. Stephanus cap. finali, de elect. in 6. Rochus de iure patronatus, verbo honorificum, quæst. 59. Unde inferunt Rochus ibi, & Lambertin. eo art. 30. presentatum à masculis non esse preferendum presentato à femina, quia qualitas patroni non est in consideratione: nisi (inquit Lambertin.) dicamus priorem sententiam esse veram in duobus hereditibus, altero masculino, & altero femina, ius patronatus ab uno patrone descenditibus, tunc enim debet præferri vox masculi tanquam dignioris: secus quando masculus,

Be 3 &c

& femina essent patroni æque principaliter ex diuersis viis, & ibi constituit rationem differentie.

3. Limita tamen sententiam, nisi patroni præsententur in Collegium; quia tunc attendentur hæc qualitates presentantium. Sic Lambert, art. 18. & dixi supra dub. 100. disto 5. ex ipso Lambertini. & Rocho.

DVBIVM CIII.

An patroni ad presentandum necessario debeant conuenire, seu conuenire in eum locum. & sic omnes vacari: an sit sit, ut quilibet scorsim, & per se presentes, & si non sit necessarium eos vocari.

1. **H**Acta re conuenit inter omnes Doctores citandos, & alios, quod si presententur in Collegium, seu vniuersitas, debent simul conuenire, & omnes citari, & contemptus vnus faciet cassari presentationem: & idem dicit Felinus ubi infra, de pluribus exequutionibus testamenti, & patet ex cap. quid sit, & cap. bona, et 2. de elect.

2. At tota difficultas est quando presentantur vt singuli. Duplex est sententia.

Prima ait esse omnes vocandos vt conueniant ad eundem locum quia si minor pars fuisset presens forte inclinaret maiorem partem ad aliam presentationem. Item quia cum agatur de præiudicio minoris partis, cui maior pars potest præiudicare, oportet omnes citari, ac simul interesse. Pro qua sententia vehementer vrgit l. & sum. ff. de patris, filii, & ibi Crotus dicit hanc esse communem sententiam. Et hæc tenent Panormit. cap. cum omnes, de constitut. & cap. 3. de iure patron. dum. 14. & Felin. d. cap. cum omnes, num. 29. Bartol. l. memet populi ff. de iustit. & iure, Bencllinus, quoniam refert, ac sequitur Rochus de iure patronat. verb. honorificam, quæst. 60. num. 94. Syluest. verbo ius patronatus, q. 11. Armill. ibi num. 10. Tabien. quæst. 19. Angel. num. 21. Inlon, & Alexand. d. l. & sum. & idem dicit Felin. de executoribus testamenti.

Secunda sententia probabilior ait posse quemlibet seorsum alio non vocato presentare: & remanebit alij compatrono ius suum ille factum presentandi eundem, vel alium: & faciet per fundum, ff. de fructu iustit. præd. Sic tenent Decius, Lupus, & Aimon, quos refert, ac sequitur Spino specula testam. glossa. 4. num. 89. Anton. cap. cum omnes, de constitut. num. 24. & cap. 2. de iure patron. Panorm. consil. 76. colum. 2. & dicit quod hæc opinio tanquam communis observaretur in practica. Federic. consil. 101. Calderin. consil. 9. & 15. de iure patronatus, Ancharan. cap. canonum statuta, de constitut. Bertachin. in reperitorio, verbo patronatus, verbo patroni simul. Crotus d. l. & sum. Patrus de Ciudadinis de iure patronatus, 6. part. art. 3. quæst. 29.

SUMMARIUM.

- 104. Quæ pena statuta in iure sit contra simoniacos.
- 105. An simoniaci mentales incurran penam contra simoniacos laicos, & si tenentur restituere.
- 106. An omnia simonia externa, & realia sit subiecta penæ simonia, & obliget ad restitutionem, vel

rationem simonia realia completa ab omni parte.

- 107. An omnia simonia realia, seu completa subiacent penæ, & restitutioni simonia, vel tantum simonia in beneficio, & in ordine, & ingressu religioni.
- 108. An simonia realia, & completa, solo tamen iure Ecclesiastico vacata, subiacet restitutioni, & penæ simonia.
- 109. An quando sola voce, & instrumento profertur quis se dare temporale pro spirituali, sit vera simonia, si presentium sit ad traditionem rei spiritualis, & pretii, & subiacet penæ simonia, & obliget ad restitutionem.
- 110. An quando datur aliquid paruum pro beneficio, sit peccatum mortale, & incurran penam.
- 111. An iure divino, & naturali tenentur simoniaci restituere pretium pro re spirituali acceptam, & ipsam rem spirituales restituere.
- 112. An factum de iure Ecclesiastico tenentur recipere pretium simoniae pro beneficio, realia, vel ingressu religioni, illud restituere, & datur pretium tenentur rem spirituales, & beneficium restituere.
- 113. An tantum pretium acceptum pro simonia in ordine, & beneficio, & ingressu religioni, sit necessario restituendum: vel idem sit de pretio pro quibuscumque rebus spiritualibus acceptis.
- 114. Cui sit restituendum pretium simoniae acceptum casu quo iure dicitur restituendum est.
- 115. Qualiter obtineat beneficium per simoniam realem ex contraria parte completa, tenentur illud resignare, ac fructus restituere, quando scilicet scilicet id accepit.
- 116. An quando quis ignorat simoniam, quia scilicet ipse ignorat, alius dedit pretium, vel si conferat beneficium, tenentur beneficium resignare, & fructus restituere.
- 117. An mediator simoniae, per quem quis obtinet beneficium ignorans, vel sciens simoniam, tenentur restituere fructus beneficii, si ipse beneficiarius non restituit, & cetera, quæ beneficiarius tenetur restituere, & ipsam admovere, quando laborat ignorantia simonia commissa, vel quid tenetur facere.
- 118. Cui sit restituendum beneficium simoniae acceptum.
- 119. Cui sit restituendum fructus acquisiti ex beneficio per simoniam obtento.
- 120. An possit dispensare in omnibus penis, quæ supra dub. 104. diximus contra obere simoniacum, & renouare ritum beneficii.
- 121. An qui tenetur restituere fructus simoniae perceptos, vel alia debita in rebus domini, casu, quo illi fructus possunt restituere pauperibus, tenentur restituere supra dub. 119. fructus elemosinæ, quæ habent obligationem, aut ignari, qui inueniuntur pauperibus erogant.
- 122. An si quis existens excommunicatus, vel per simoniam obtinuit beneficium, quod postea ad ius patronatus, impletur noua patroni presentacione, quando est ab solutus ab excommunicatione, vel dispensatus in illa simonia, vt obtineat beneficium.
- 123. An qui simoniaci, vel existens excommunicatus obtinuit beneficium, absolui possit, dum procedat dispensationem, seu renouationem ritum, vel cogentis sit iudicium resignare.

De restitutione, & penæ simoniae.

DVBIVM CIV.

Quæ pena statuta iure sit contra simoniacos.

1. **V**elarius procedam, seorsum ponam in hoc dubio penas contra simoniacos in beneficio in Ordine, & in ingressu Religionis, & ita tim sub hoc eodem dubio generales penas simoniae.

2. Prima ergo pena simoniaci in beneficio est, quod simoniaci in beneficio, siue publici, siue occulti sint, siue dando, siue recipiendo, siue sint principales, siue, vt illa fiat procurauerint, aut mediatæ: extirrent, sunt excommunicati, excommunicatione reuelata Papæ, & iam Pontificali, aut Cardinalatus præfulgenti dignitate: & iubetur in virtute sanctæ obedientiæ, vt quos hanc simoniam commisit, aut procurasse, aut in ea mediatæ extirret alij norint, absolui nequeant, donec reuelent Papæ, vel cui ipse commiserit. Sic habetur expresse Extravag. 2. de simonia, quæ est Pauli I. I. & in quadam Extravag. Martini V. quam refert D. Anton. 3. p. tit. 24. cap. 66. excommunicatio statuitur contra hos non reuelantes.

3. Circa hanc penam nota primò, quod Syluest. verbo simonia, quæst. 19. par. 3. refert quandam Extravag. Martini Quinti, quæ incipit, *Damnabilis*, ubi præcipit, ne ab hac excommunicatione absoluantur virtute cuiusdam Indulti Apostolici conceleati, vel concedendi, nisi expresse contineat facultatem absoluedi a simonia. At Felin. cap. de simoniae, de simon. quem refert, ac sequitur glossa Extravag. 1. eod. titulo, incipit dicit hanc fuisse reuocam.

4. Secundo nota, quod pena ista contra non reuelantes simoniacum, est derogata per non vnum, quia non est recepta. Sic Syluest. ibi in 4. par. 3. & excommunicatio, 7. excommunicat. 43. num. 81. D. Anton. ubi supra. Nauarr. cap. 27. lat. & Hisp. num. 106. Couarr. reg. peccatorum 2. p. §. 8. num. 7. Tabien. verbo simonia, quæst. 74. Manuel 2. de summa, cap. 56. n. 6. Capua lib. 2. de iust. cap. 97. mem. 3. Caiet. verbo excommunicatio post casum 84. sub sit. excommunicatio potest dicitur simul in curri, in iudic. Armil. verbo excommunicatio, excommunicat. 59. Rosel. simonia 6. num. 13. Angel. simonia 6. num. 10. Ludou. Lopez 1. p. instrum. noui cap. 307. fol. 972. pag. 1. Immo nec ligauit, nisi existentes in Curia, quia valde irrationabilis esset constitutio, vt vellent pauperes ab extraneis teretis adire Curiam pro declaranda simonia, Sic Syluest. Tabien. Couarr. Nauarr. ibi.

5. Tercio nota, quod nomine beneficii intelliguntur electiones, postulationes, confirmationes, & quævis prouisiones Ecclesiarum, monasteriorum, vt Prioratus, guardanatus, dignitatum, & officiorum ecclesiasticorum, quia in his tam dantes, quam recipientes simoniae, contrahunt dictam excommunicationem, quia licet Prioratus, & guardanatus non sint beneficia, quia tamen monasteriorum sunt electiones, confirmationes, vel prouisiones, & de his omnibus agit dicta Extravagans, ideo comprehenduntur. Sic Syluest. excommunicatio 7. excommunicat. 42. num. 88.

Caiet. verbo excommunicatio, cap. 72. Armil. ibi excommunicat. 59. Ludou. Lopez 1. p. instrum. noui, cap. 307. fol. 973. pag. 1.

Quarto nota, quod si prædicta Extravagans 1. 6. de simon. non excommunicaret expresse mediatæ in simonia, illi non comprehenduntur iuxta doctrinam communem, quæ in mater. de excomm. habetur, quia excommunicatio in aliquid facientes non comprehendit mediatæ consulendo, &c. Item quia Extravagans prædicta extendens excommunicationem ad mediatæ, significat canones, qui expresse non puniunt mediatæ, non extendi ad eos. Quare ex penis simoniae tantum incurritur hæc excommunicatio, quia in ceteris penis non explicatur mediatæ: nec penæ Extravag. Pij Quinti, quæ incipit, *iam primum*, contra simoniacos, esse essent receptæ, comprehendunt mediatæ, quia eos non explicat. Sic Nauarr. lib. 3. consil. tit. de simon. in antiquo est consil. 59. in nouo est consil. 58.

Secunda pena simoniae in beneficio est, quod 7. simoniacus in beneficio, si crimen sit notorium, & publicum, est suspensus. Probat ex cap. prater, §. verum, dist. 32. ubi sic dicitur, *Officium simoniacorum nullo modo recipiatur, & quantum exest, tales si simoniaci ministerio prohibeantur*, & in quadam Extravag. Martini V. quam refert D. Anton. 3. p. tit. 24. cap. 66. aliis idem dicendum esset de simoniacis occultis, cum non distinguat, & ita tantum vult quod ministeria, in quibus admittitur simonia, non recipiantur: vel loquitur de simoniacis in ordine. Secundo probatur, quia est crimen graue ergo si notorium sit, inducit suspensionem. Sic tenent D. Thom. 2. 2. quæst. 100. art. 6. ad 1. Inno. cap. tanta de simon. Panorm. cap. accusatum, eodem tit. Salzedo super præd. Dist. cap. 91. incipienti, simoniaci, Villadiego tract. de irregulari. cap. de simoniaci, Syluest. verbo suspensio, quæst. 7. disto 2. Angel. simonia 6. post mon. 2. Soto lib. 2. de inst. quæst. 8. art. 1. ad 1. & circa principium corporis, Armil. verbo simonia, num. 32. Tabien. ibi, quæst. 67. Rosel. simonia 6. num. 3. Lud. Lopez 1. p. instrum. noui, cap. 307. fol. 971. pag. 2. & cap. 307. fol. 974. pag. 1. Enriquez lib. 1. de excomm. cap. 57. num. 5. & plerique alij, vt refert Couarr. Clement. si fructus, 1. p. §. 1. num. 7. Paludanus 4. dist. 25. quæst. 5. mem. 6.

Nota quod sere omnes hi Doctores dicunt, 8. quod si tale crimen simoniae est occultum, est suspensus quoad se: sed hoc nil est dicere, quia, vt docent Syluest. verbo suspensio, quæst. 7. & Glossa cap. prater, dist. 32. verbi, officium, quilibet peccator dicitur suspensus quo ad se, & Nauarr. in omnibus summis cap. 27. num. 132. 133. 245. dicit quod suspensio quoad se non est censura, sed quilibet peccator dicitur sic suspensus; quia abique peccato nequit Ordinem exercere: at exercendo nullam incurrit censuram.

At verius est simoniacum in beneficio etiam 9. notorium non esse suspensum; quia nullus est textus clare suspensionem imponens, & in dubio in mitiorem partem est propendendum: & quia (vt bene ait Enriquez lib. 14. de irregulari. cap. 6. num. 7. in commento literæ R.) notarius simoniacus in beneficio non est deponibile dignus; & sic propter hanc notorietatem non est irregularis, vt bene etiam docet Couarr. (Clement. si fructus, 7. §. 3. num. 4. & sic Couarr. eadem Clement. 7. p. §. 1. num. 7. dicit priorem sententiam dicentem esse suspensum, dubiam esse. Hanc tenent Nauarr. & c.

summa Lat. cap. 23. num. 1. 11. post 5. ad 14. 20. sic. 3. f. 6. Enriquez lib. 14. de irregular. cap. 6. num. 2. At sequitur sententia condemnatoria, quia infamat, est irregularis, ut dicitur in 4. pena.

10 Tertia pena simoniae in beneficio est, quod per electiones, portulationes, confirmationes, provisiones, & quasvis alias dispositiones simoniacas in Ecclesiis monasteriis, dignitatibus, personaribus, officis ecclesiasticis, & quibusvis beneficiis, cinque nullatenus ius acquiratur, sed vitibus omnino caret, nec inde facti aliquos fructus suos. Sic expresse habetur *excommunicatio de simon. & idem Martinus Quintus in Concilio Constantiensi, ut refert D. Anton. 3. p. tit. 2. cap. 65. de qua pena vnum, vel alterum ibi dicitur, quia late dicendum est dubium sequitur.*

11 Hinc fit, quod electio simoniacae in Priorem, vel Guardianum, vel quemcumque superiorem, alicuius conuatus, non valet, quia expresse dicta Extraneus loquitur in hoc casu, & etiam, ut dixi *in prima penam, haec prelatiura in hac extraneus, comprehenduntur nomine beneficii.*

12 Nota quod licet in antiquo electione simoniacae Papa erat valida, *cap. licet de elect. at Iulius secundus extraneum edidit, quae fuit approbata in Concilio Lateranen. quod talis electio non valet, & excommunicat Cardinales, qui sede vacante illi contentantur. Sic Nauarr. in omnibus summa, at clarus in Hisp. cap. 27. num. 10. Victoria de simon. 2. p. num. 5. Caeter. verbo excommunicatio, cap. 2. ubi addit iurare Cardinales sede vacante se seruaturus hanc constitutionem: & haec excommunicatio referatur ibi Papa.*

13 Quarta pena simoniae in beneficio est, quod talis simoniacus est inhabilis ad quodcumque aliud beneficium acquirendum. Hanc adstruunt multi Doctores, sed nullum afferunt textum, quod verum sit inhabilis ad illud beneficium, & sic in dispensatione oportet facere mentionem, quod simoniacus illud acquirerit, quia est intrusus, emittat ex his, quae supra diximus sub. 1. ubi de beneficiis, & docet Rebuff. *proxi. sic, quia non dicitur acquirere beneficium, num. 9. At inde non constat esse inhabilem ad reliqua beneficia, quia intrusus non est inhabilis ad reliqua, nec in imperatione aliorum oportet facere mentionem intrusionis, ut ibi dixi. Si autem id probes, quia simoniacus est excommunicatus, at excommunicatus est inhabilis ad quatuor beneficia: non dubium est, quod manente excommunicatione sit incapax, sicut quilibet alius excommunicatus, sed subijum est, an absolutus ab excommunicatione maneat adhuc inhabilis, quia si haec est specialis, & noua censura, manebit inhabilis. Sed haec sententia potest modo probari ex motu proprio Pij Quinti edito an. 1566. Kalendis Aprilis, anno 1. sui Pontificatus, qui incipit, *Com primus, ubi sic dicitur, Qui crimine simoniae in casibus quibus ordinibus commissis commissa fuerit, eo ipso sit ab illorum executione per decennium suo ipse dispensatione suspensus, qui dignitate ecclesiastica, & simoniacae acquirere, illa sit ipso iure priuatus, & in futurum inhabilis ad eas, & quascumque alias dignitates, quae beneficiis, aut officium ecclesiasticum simoniacae a se ipso habuit, perpetuo sit inhabilis ad eas, & quatuor in aliis beneficiis, & simoniacae obtinenda. Eccc quomodo haec statuitur inhabilitas: & cum dicit, eo ipso, videtur nullam requiri sententiam. Sic tenet Metius lib. 1. summa, p. 145. no. fol. 127. pag. 2.**

14 Et fol. 129. pag. 1. Et fol. 131. Ludou. Lopez 1. p. in *fructu, ubi dicit, fol. 571. pag. 2. Capua lib. 2. de simon. cap. 57. num. 1. Manuel 2. p. summa, cap. 36. num. 6. Enriquez lib. 14. de excomm. ad. cap. 27. num. 3. fol. 2. cap. 50. num. 1. Idem etiam supponit Innoc. cap. de simon. de. de simon. & ibi Ioan. Ande. & Panorm. num. 6. & Syluest. verb. *suspensio, q. 7. dist. 4. Angel. simonia 6. num. 3. Actul. verbo simonia, num. 52. & ibi Tabiena quest. 68. ubi disputat quando Episcopus, vel quando solus Papa dispenset cum simoniacis, ut possit obtinere alia beneficia: ergo supponit esse inhabilem ad alia.**

At verum est non incurri talem inhabilitatem ad alia beneficia, & sic posse talem simoniacum absolutum ab excommunicatione absque noua dispensatione obtinere alia beneficia, praeter illud simoniacae adeptum Probatur, quia nec in Extraneus, Pauli II. que est 2. de simon. quam male refert Enriquez pro se, nec in alio iure antiquo talis pena statuta est, & extraneus citata Pij V. non est vlti recepta; & esto recepta esse non habet locum in foro conscientiae ante iudicium sententiam. Quod sic probatur, quia triplicis generis simoniacae puniuntur, scilicet in ordine, dignitate, & beneficio, & primos non puni nisi conuictos, ut clarè ibi dicitur: ergo nec alios puni, nisi conuictos, quia clausula posita in vna parte dispositionis, sine ponatur in principio, sive in medio, sive in fine, censetur referri ad omnia contenta in illa, modo eadem ratio referendi sit in omnibus, ut bene Decius post alios *cap. secundo requirit, de appellat. & Nauarr. ubi infra, & in praedictis tribus eadem ratio inuenitur. Nec obstant ea verba, eo ipso, quia certum est prima penae non esse locum ante conuictionem, & tamen ibi etiam ponitur. Item quia referri videntur ad priuationem iuris, & adeptionem beneficii, non autem ad inhabilitatem, quia non est eadem ratio referendi, nam iure antiquo illa adeptio erat nullata eodem iure non erat statuta talis inhabilitas. Sic tenet Nau. lib. 5. consil. tit. de simon. in nouis consil. 92. in antiquis est consil. 34. & quidam ducti iuniores.*

15 Nota tamen, quod sequitur sententia condemnatoria, quia talis est infamans, ut statim dicemus, est irregularis, & per consequens inhabilis ad quatuor beneficia. Sic Nauarr. *cod. tit. in nouis consil. 92. num. 6. versis, ad tertium, in antiquis est consil. 35. & aliquos habet infra dub. 12. conclus. solima.*

16 Quinta pena simoniae in beneficio est, quod auctoritas talis simoniacus omnia alia beneficia, quae prius habebat. Sic Manuel 2. *tomus summa cap. 36. num. 6. & refert ad hoc probandum Extraneus 2. de simon. at dicit requiri sententiam declaratoriam: & Enriquez lib. 13. de excommuni. cap. 37. n. 8. prope finem, iuncto commento littera C. dicit requiri sententiam iudicis declaratoriam: & sic temperandum esse de extraneus autem. At age in ea, nec in toto iure, est talis pena, sed tantum in motu proprio Pij Quinti contra simoniacum consensualem in ea tantum simoniae confidentialis: & sic minus bene dicunt requiri sententiam declaratoriam, quia si sit priuatus ipso iure. Sed requiritur sententia condemnatoria, quia priuatus illis: & sic Rebuff. *proxi. benef. de simon. in rescriptis, num. 12. haec dicit, Simonia non priuatur beneficiis, aut legitime adeptis, sed est opus priuationis, quia in eo, in quo quis deliquit, puniri debet, cap. postulat, de cler. excommuni. missis, & ideo non valet imperatio facta**

de his beneficiis, quando ante priuationem facta est, sed ea potest resignare ante priuationem. Haec Rebuff. ibi.

17 Quae autem sint poena simoniae confidentialis in beneficiis, habet supra dub. 34.

18 Sexta poena simoniae in beneficio, & in Ordine est, quod tales simoniaci sint infames, & deponendi, si in iudicio conuicti fuerint, *cap. de hoc de simon. cap. inquisitione, de accusat. cap. facte 1. q. 5. quest. 3. Syluest. verbo simonia, q. 15. p. 2. Ludou. Lopez 1. p. instr. n. 1. cap. 307. fol. 572. pag. 2. D. Thomas 2. 2. quest. 100. art. 6. corpore, Soto lib. 9. de inst. q. 81. art. 2. Angel. simonia 6. num. 8. Rofel. simonia 6. initio Tabien. verbo simonia, quest. 72. Actul. verbo simonia, num. 53. & quod sint deponendi, tenent etiam Rebuff. in *proxi. benef. tit. de simon. in rescriptis, num. 13. & quod causet infamiam haec simonia, tenet Nauarr. lib. 5. consil. tit. de simon. in nouis consil. 91. num. 6. ad 3. in antiquis est consil. 25.**

19 Poena autem simoniae in ordine, praeter infamiam, & depositionem, de qua in poena praecedenti, sunt haec.

20 Prima poena simoniae in ordine, quod simoniaci, sine dando, sine recipiendo ordines sunt excommunicati excommunicatione Papali, quacumque fulgeant dignitate, etiam Pontificali, & Cardinalatus, per extraneus 2. de simon. & etiam mediatores, ut talis ordinatio simoniacae fiat, nam eam extraneum patitur de simonia in ordine, ac simonia in beneficio intelligunt Caeter. *verb. excommunicatio, cap. 71. Nauarr. cap. 23. litteris num. 111. versis, septimo, cap. 27. Lat. & Hisp. num. 106. Actul. verbo excommunicatio, excomm. 59. Tabien. excommunicatio 7. initio. Rofel. simonia. 6. 5. 13. Angel. simonia 6. num. 9. Enriquez lib. 13. de excommuni. cap. 37. num. 3. Manuel 2. tomus summa cap. 36. num. 6. Salzedo super praell. Bernard. Diaz cap. 91. incipit, simoniaci. Ludou. Lopez 1. p. instr. n. 1. cap. 307. fol. 571. pag. 2. & Nauarr. in omnibus summa cap. 25. num. 68. dicit intelligi, etiam si sint ordines minores. Idem Manuel eodem cap. 36. num. 6. versis. lo. fern. & patet ex Trident. sess. 1. cap. 1. de reform.*

21 Nota, quod hodie poenas excommunicantis 2. de simon. nempe excommunicationem dictam, & suspensionem, de qua dicam in poena sequenti, incurrit etiam dantes, & recipientes aliquid pro literis dimissorias, aut testimonialibus, aut pro sigillo ordinum, & non tantum collatores ordinum, sed etiam eorum ministri, licet sponte oblatam recipiant, quia Trident. sess. 2. cap. 1. de reform. sine, decessit, quod hi omnes incurrant ipso facto poenas a iure inflictas. Sic Manuel eodem cap. 36. num. 6. versis. lo. fern. quod intelligendum est in casibus, in quibus est prohibitum illis accipere: de quo supra dub. 20. & 21. & infra sub hoc eodem dub. ponam ad omnes poenas simoniacorum alias limitationes.

22 Secundum nota quod dant pecunias mediatori, ut sibi impetret dimissorias ad ordines, quas mediator pecunia impetrat, dicitur simoniacus in ordine, & sic incurrit poenas talis simoniaci, quia licet dimissoriae sint via quadam directa ad ordinem querendum, & consequunt quoddam ius periculi ordinem, & accipiendi a quouis maluerit Amittit. Sic relatè disputata tenet Nauarr. lib. 5. consil. tit. de simon. in antiquis consil. 38. in nouis

consil. 67. & summa Latina cap. 23. num. 67. dicit, quod incurritur haec poena, licet pecunia non detur ordinato, sed tertio mediatori. An verò sic opus, ut alias nisi data pecunia non obtineret, habet supra dub. 26.

23 Secunda poena simoniae in ordine est, quod omnes simoniacae ordinati, sine publici sint, sine occultati, sunt suspensi a suorum ordinum executione: & sic nec possunt uti ordinibus susceptis, nec ad vltiores ascendere. Patet ex extraneus 2. de simon. & cap. praeter, 5. verum, dist. 32. & cap. rescriptum, quest. 1. & cap. 60. Si. dist. & tenent omnes: nec iure negari potest, ut docet multos referens Couar. Clement. si fuerint, 1. p. 5. 1. n. 7. Panorm. cap. de simoniacae, & de simon. num. 5. & ibi Felin. num. 2. Syluest. verb. *suspensio, quest. 7. Angelus simonia 6. initio. Tabiena ibi quest. 65. Manuel 2. tomus summa cap. 36. num. 6. Enriquez lib. 13. de excommuni. cap. 37. num. 3.*

24 Nota, quod sic simoniaci ordinati vocantur multi Doctores irregulares. Sic Soto lib. 9. de inst. quest. 8. art. 1. sine corpore. & art. 2. conclus. 1. Couar. Clement. si fuerint, 2. p. 5. 3. num. 4. Tuerce. cap. fin. dist. 25. D. Anton. 3. p. tit. 28. cap. 6. 5. 7. Tabien. verbo *dispensatio, num. 14. Syluest. verb. crimen, quest. 2. & verb. irregularitas, quest. 14.*

25 At melius Enriquez lib. 14. de irregular. cap. 6. 15. num. 7. & in commenta littera V. dicit limitandos esse praedictos Doctores, quando hoc crimen simoniae in ordine est notorium, quia est crimen enorme, & depositione dignum. Idem dicit lib. 13. de excommuni. cap. 37. num. 5. quia non apparet textus talem irregularitatem statuens.

26 Immo Xistus Quintus in sua rigidissima constitutione contra male promotos ad ordines solum statuit illos esse irregulares, si in ordinibus male susceptis ministrare praesumpserint: & idem decernit de simoniacae promotis, 5. *carum signis antistes*. Quare antequam in ordine simoniacae suscepto ministrant, solum sunt suspensi; non vero irregulares.

27 Verum est tamen, quod tam ordinatis, quam ordinatis incurrit hodie poenas constitutionis Sixti Quinti contra hos, qui male promonent, & male promouentur ad ordines, quae refert Quaranta in summario Bullarum *verborum*.

28 Et licet haec constitutio Sixti redunda sit per Clement. V III. ad terminos iuris communis, & Concilii Trident. & extraneus Pauli II. quantum ad alia; tamen quantum ad simoniam in ordinibus collatis, & acceptis, illam in suo robore relinquit, ut ex ipsa constat apud Quaranta supra, & notauit Synodus Hispalensis *tit. de poenis & remiss. cap. 7. circa finem*.

29 Tempetanda tamen sunt praedicta poena Sixti, ut solum habeant locum, quando tempore ordinationis erat iam pretium solutum: si enim non erat solutum, cum simonia non sit completa, nec ordinari, nec ordinatus, non erunt suspensi, nec excommunicati: & per consequens, nec ordinari ordinando, nec recipiens in susceptis ordinibus postea ministrando sunt irregulares, nec incurrit alias poenas Sixti Quinti.

30 An vero mediatores, ut committitur simonia in ordine, sint suspensi. Angel. simonia 6. num. 4. affirmat esse suspensos per regulam, *accessionis, de reg. iur. bo 6. Sed fallitur, quia dicta extraneus 2. de simon. in excommunicatione explicuit simoniacos,*

simoniacos, & mediatores: ac in suspensione tantum explicat simoniacos, quare non includit mediatos, iuxta ea, quae habes supra in hoc eodem dubio, num. 6.

31. Maius autem dubium circa hanc penam est, an qui ordinatur simoniace ignoranter, quia scilicet alius eo ignorante contulit pecunias ordinatori, sit suspensus.

Duplex est sententia.

32. Prima affirmat esse suspensum ab illo ordine sic recepto, non autem ab aliis. Probatur ex cap. presentium 1. quast. 5. ubi dicitur ordinatum simoniace ignoranter esse suspensum, & cap. simoniace de simon. talem posse in ordine remanere; ubi Glossa verbe remanere, inquit, dispensatur. Sic tenent D. Thom. 2. 2. quast. 100. art. 6. ad 3. & ibi Aragon fol. 113. & quast. 32. art. 7. dub. 1. conclus. 4. fol. 7. & lex 17. tit. 12. p. 1. Soto lib. 9. de iust. 7. 8. art. 1. ad 3. Syluest. verbo suspensus, quast. 7. & verbo simonia, 98. dist. 1. Angel. simonia 6. Armil. verbo simonia, num. 51. Innoc. cap. 2. & cap. de simoniace, de simon. Felin. eo cap. de simoniace, num. 2. & ibi Panorm. num. 6. & ibi Host. & Anchar. Tancredus, & Vincentius, quos refert, & sequitur Turrecr. d. cap. presentium. Tabien. verbo simonia, quast. 9.

33. Nota primo, quod aliqui ex his Doctoribus dicunt, quod licet possit hic suspensus alios ordines exequi, cum ab illis non sit suspensus (& atque Panorm. Innoc. Anchar. Host. quod potest etiam beneficia retinere, & de nouo suscipere) at non potest ad vclitiores Ordines ascendere, donec absoluat a suspensione illius ordinis, quia per saltum videretur promotus. Sic Innoc. d. cap. de simoniace, Panorm. Felin. Anchar. Host. Tabiena, Armilla, citati pro prima sententia.

34. Nota secundo, quod Syluest. verbo simonia, quast. 8. dist. 5. dicit, adhuc esse suspensum, licet expresse contradiceret, quia similiter esset suspensus, si non pro sua ordinatione, sed pro alia accepisset Episcopus pecunias. Ratio, quia ordinatur ab Episcopo simoniaco, iuxta dicenda in hoc eodem dubio, parva 4. Sed, vt ibi dicam) requirit, vt talis Episcopus sit dehumiliatus de simonia; & adhuc verius est, quod ordinatus ab eo, non est suspensus, si ordinatur id ignorans, vt ibi dicam.

35. Secunda sententia verior est, quod ordinatus simoniace ignoranter nullam suspensionem, nec censuram aliam contrahit, quia cap. 1. de consuet. in 6. dicitur nullam sententiam ligare ignorantem, nisi ignorantia sit crassa, vel supina: atque sic intelligendi sunt textus citati pro prima sententia, quando ignorantia est crassa: & sic explicentur aliqui d. cap. presentium 1. quast. 5. de ignorantia culpabilis, vt referunt ibi Archid. & Turrecr. non enim est equum, vt qui caret culpis, patitur penam. Sic tenent Nauar. in omnibus simoniae cap. 15. num. 68. & Bellameta, & Cardin. quos ibi refert: idem Salzedo super pract. Bernar. Diaz, cap. 91. incipienti, simoniaci, 3. num. diu. Enriquez lib. 1. de excomm. cap. 37. num. 4. & lib. 14. de irregulari. cap. 6. num. 7. & docti iuniores, qui addunt, licet ignorantia sit peccatum mortale, modo non sit crassa, vel supina, per d. cap. 2. de consuet. in 6. quod idem in alio simili dicit Enriquez d. lib. 14. de irregulari. cap. 6. num. 6. & late dixi lib. 9. de matrim. disp. 32. a num. 18.

36. Imo hoc verum est, etiam si post ordinationem, ratam habeat dationem pretij pro ordine factam, & soluat promissum pretium, si externo signo non induxit, quia ratilabio in illis non retrahitur, nisi quando verbo, vel externo signo fuit causa effica ordinationis: quia tantum est suspensus, qui simoniace scienter ordinatus est: at hic non scienter, sed penitus ignorans sic ordinatus est. Sic Enriquez dicto cap. 37. num. 4. & dicto cap. 6. num. 7. & Nauar. d. cap. 15. num. 68. videtur dicere idem, licet non tam expresse: & idem colligitur ex Doctoribus infra in fine huius dubij citandis, qui docent non incurri penas, quando pecunia datur post ordinationem. Nec obstat cap. sicut ius, de simon. quia loquitur de beneficio collato pro simonia ignoranter; de quo speciale faciemus dubium. Hoc tamen est contra Maiolum lib. 5. de irregulari. cap. 45. num. 2.

Nota quod non peccat solvens amicum pecuniam, quam, se incipio, pro ordine dedit, quando non complacet de simonia preterita, nec hoc soluit quali ratam habens simoniam, sed ne amicum damnatum patitur pro eo, quod antea fecit. Sic Nauar. d. cap. 15. num. 68. & multo melius lib. 5. consuet. de simon. in nouis, & in antiquis consuet. num. 3. 6. 7. 8.

Tertia pena simoniae in ordine est, quod talis simoniacus, qui simoniace confert alicui ordines, est perpetuo suspensus, per cap. praeterita, 6. verum, dist. 32. ubi sic dicitur, officium simoniacorum nullo modo recipiatur. Quod si obicitur cap. penult. de simon. ubi ordinans promissione recepta, quod ordinatus non petet ab ordinatore alimentum, est suspensus per triennium, & tamen ea est simonia, cum apponatur pactum remittendi Episcopo obligationem alendi ordinatum sine patrimonio: respondit Panorm. & Innoc. ibi, quod est speciale in eo casu, quia ea non est proprie simonia, cum nondum esset contracta obligatio alendi, nec ordinator intendebat vendere ordinem, sed vitare suum damnum: nec ordinatus intendebat emere, sed seruire indement suum ordinatore. Sic tenet Panorm. cap. penult. de simon. num. 5. & ibi Innoc. sine Syluest. verbo suspensus, quast. 7. Angel. simonia 6. num. 1. Armil. verbo simonia, num. 51. Tabien. ibi, quast. 66. Enriquez lib. 13. de excomm. cap. 37. num. 4. Sed male hoc dicit esse per Extraneus, 1. de simon. quia illa tantum suspendit recipientem ordinis simoniace.

Vnde non est admittenda distinctio D. Thom. 2. 2. quast. 100. art. 6. ad 1. & Rosel. simonia 6. num. 2. ubi dicit, quod si talis simonia est occulta, sic ordinans est suspensus tantum quoad se: si vero est publica, est suspensus quoad alios, quia ius non distinguit, & sic eam refert Syluest. in quast. 7.

Quarta pena simoniae in ordine est, quod ordinatus ab Episcopo simoniaco in dando ordinem, & recipiendo, vel in collatione, aut receptione, aut mediatione beneficiorum, est suspensus ipso iure, seu irregularis. Ratio, quia ordinatur ab Episcopo excommunicato, & suspensus: at ordinatus ab haeretico, schismatico, excommunicato, suspensus, interdicto, deposito, vel degradato, est suspensus, seu irregularis, cap. 1. de schismaticis, ubi sic dicitur, ordinationes factas a schismaticis esse irritas, scilicet quoad

quoad executionem. Et de excommunicato habetur cap. fin. de ordin. ab Episcopo, qui resign. Episcop. interpretatur etiam, quia omnes hi non habent ordinis executionem: ergo si ordinent, non dant executionem: nemo enim dat, quod non habet, cap. Dalbertus, 1. quast. 7. Et de simoniace est etiam textus cap. si qui a simoniaco 1. quast. 1. & tenent omnes Doctores citandi. Dixi, suspensus, seu irregularis; quia Syluest. verbo irregularitas Angel. Armilla, & Soto ubi infra, illum vocant irregularem. Sed melius Nauar. ubi infra, Enriquez lib. 13. de excomm. cap. 33. in fine, & alij docent hunc non esse irregularem, sed solum esse suspensum, iuxta ea, quae supra diximus in hoc dubio circa secundam penam simoniae in ordine; & iuxta ibi dicta dicendum est incurtere penas Sixti Quinti, quando pretium ordinis fuit solum.

41. Duplex tamen est difficultas circa hanc penam: altera est, an quando hi simoniaci excommunicati, & suspensi, &c. sunt tolerati, & occultati, iustitias ab illis incurrit hanc penam. Quidam enim affirmant, & potest probari, quia quantumvis hi tolerati, & occultati sint, non habent ordinis executionem, cum ab illa suspensi sint: ergo nequeunt si ordinant, illam dare, cum nemo possit dare quod non habet. Sic tenet Syluest. verbo suspensus, quast. 7. Glossa cap. si qui a simoniaco, 1. quast. 1. & videtur tenere Couar. quia indistincte loquitur, cap. alma mater, i. p. 3. 6. num. 6.

42. At dicendum est, non incurtere, nisi recipient ordines ab his, quando tenetur eos vitare iuxta constitutionem Martini Quinti, ad evitanda scandala: nempe quando sunt denunciati, vel notorij perculsiones Clerici. Probatur, quia iuxta hanc constitutionem tantum hos tenent vitare, quando scilicet sunt denunciati, aut notorij perculsiones Clerici, in omnibus, etiam in receptione sacramentorum: ergo recipientes Sacramenta, quocumque ab illis, dum non sunt denunciati, &c. nullam contrahunt censuram, aliam tenerent illos vitare. Nec obstat ratio contraria; quia exequutio in hoc casu non datur ab Episcopo ordinante, sed a Papa hos tolerantem, & a Christo, qui est auctor ordinis; quod etiam contrarij tenentur fatentem, vt statim dicam, ferre omnes illi fatentur ordinem coactum per merum iustum a quocumque excommunicato etiam denunciato recipere executionem ordinis. Sic tenent Syluest. verbo irregularitas, quast. 7. & ibi Angel. num. 30. Armil. ibi num. 78. Soto lib. 9. de iust. quast. 8. art. 1. ad 1. & 2. & 4. dist. 25. quast. 1. art. 3. verbe, in ordinatione. Nauar. in omnibus sumis cap. 25. num. 692. & cap. 27. Lat. num. 241. Hisp. num. 243. Enriquez lib. 14. de irregul. cap. 6. num. 6. 7. Maiolum lib. 4. de irregulari. cap. 25. Felin. cap. ad probandum, de simon. & re ind. num. 7. Immo ante hanc extirpantem idem dixerunt Panorm. eo cap. ad probandum, num. 15. Innoc. cap. 1. de schismaticis, num. 4. idem etiam tenet Castro lib. 2. de lege punali cap. 15. immediate ante h. alij sunt actus. & est certum.

43. Nota, quod Sotus 4. dist. 15. quast. 1. art. 3. verbe, in ordinatione, dicit idem esse, si ordinatur ab haereticis, vel schismaticis; quia hi censentur nominatim excommunicati: & sic vitandi sunt.

Sed hoc late reprobo in materia de excommunicatione. Immo non fat est, vt sint denunciati, haeretici, vel schismatici, vt ibi dicam, nisi expresse sint denunciati excommunicati, vel suspensi; quia antea non tenentur eos vitare.

44. Alterum dubium, & grauius est, an ignorantiter ordinatus ab his simoniaco, & excommunicato denunciatus, &c. quia scilicet ignorabat eos tales esse, incurrit dictam suspensionem, seu irregularitatem. Quidam affirmant. Probatur ex cap. si qui a simoniaco, quast. 1. quod est Verani Papae, ubi dicitur, si qui ordinati sunt a simoniaco, & probauerint id ignorare, misericorditer eos sustinemus: si misericorditer; ergo oblique hac dispensatione sunt suspensi: & fortius ex cap. 1. de ordin. ab Episcopo, qui resign. Episcop. sine, ubi dicitur, quod si ignoranter ab his ordinati sunt, nisi ignorantia fuerit excusata, & supina, potest Episcopus dispensare: ergo iam contrahitur irregularitas ab ignorante; & cap. sequenti, eod. tit. dicitur, cum clerico, qui ignoranter ab excommunicato ordinatus est, potest Episcopus dispensare. Sic tenent Glossa cap. si qui a simoniaco, 1. quast. 1. verbe, si qui, & cap. 1. de schismat. verbe, irritas, & cap. 1. de ordin. ab Episcop. qui resign. Episcop. verbe, ignorantia, & cap. ab excommunicatione 9. quast. 1. verbe, suadent. Henricus cap. 1. de schismat. & ibi Anson. num. 5. Anchar. num. 52. & Innoc. ibi in fine, tanquam probabile hoc ponit, & tenet ibi Host. & ibi Armil. num. 12. Sola benef. 2. p. quast. 12. Couar. dicens non posse iure negari, cap. alma mater, 1. p. 5. 6. num. 6. Syluest. verbo irregularitas, quast. 7. & ibi Angel. num. 30. & Armil. num. 78. & videtur supponere Nauar. cap. 17. Lat. num. 241. Hisp. num. 242. ubi dicit posse Episcopum dispensare, quando ignorabat ordinatum denunciatum.

45. At statunt Doctores omnes citati differentiam inter eum, qui ordinatur ab his scienter, & eum, qui ignoranter: cum illo enim solus Papa dispensat, cum hoc vero Episcopus, iuxta text. cap. 1. & 2. de ordin. ab Episcop. qui resign. Episcop. & hoc nisi ignorantia fuerit crassa, vel supina, vt dicitur eo cap. 1. & notat Enriquez lib. 14. de irregulari. cap. 6. num. 7. sine; & exceptis his, qui post ordinem sic susceptum profiterentur Religionem; his enim etiam scienter licet ordinari potest per eorum Praelatos dispensatio concedi: & idem si post Religionis ingressum sic fuerint ordinati, cap. cum illorum, de sentent. excomm. & cap. 2. de Apost. & notat Couar. eo num. 6. Aduerte tamen quod quando hi scienter sic ordinati sunt, eum hodie incurrant penas motus proprii Sixti Quinti, vt diximus, iam nullo modo possunt nisi per Papam dispensari, vt expresse in eo dicitur.

46. Ceterum valde probabile est non incurtere ordinatum ignoranter; quia cum vacet culpa, non debet dari poenam. Item quia cap. 2. de consuet. in 6. dicitur nullam ignoranter, nisi crassa, aut supina ignorantia sit, incurtere censuram, vt dixi lib. 9. de matrim. disp. 32. a num. 18. Item quia facta expresse hoc dicitur cap. ordinationes, 9. quast. 1. quod est Verani Papae, sic etiam ibi dicitur: ordinationes, quae ab haereticis nominatim excommunicatis factae sunt, irritas esse decernimus.

cernimus, nisi probare valuerint se, cum ordinantur, eos necesse damnatos. Sic tenent Innoc. cap. 1. de schismat. non. 4. Collectarius, & Hugo, quos refert, & sequitur Panotm. cap. v. de schismat. non. 4. de dolo & temeritate. ubi dicitur hanc sententiam sibi multum placere. Felix. cap. ad probandum, de fructu, & re iudic. non. 7. Enriquez lib. 14. de irregulari. cap. 6. non. 6. Maiolus lib. 4. de irregulari. cap. 25. male citatur a Couart. supra. Alfonso a Castro lib. 2. de lege p. mal. cap. 15. quia id non dicitur.

47. Inimio hęc sententia est vera, licet ignorantia sit culpabilis, seu vincibilis, modò non sit crassa, aut supina, iuxta cap. 2. de elect. in 6. ut in alio simili dixi in hoc eodem dub. in 2. p. nota simonia in ordine, & latius loco citato de marim. Nec obstat, inquit Innoc. cap. 1. de schismat. non. 4. cap. 1. de ordinat. ab Episcop. qui v. sig. Episcop. ubi dicitur quòd si non sit supina ignorantia, potest Episcopus dispensare cum ordinatis ab Episcopo, qui resignavit Episcopatum: ergo supponit, quòd quando ignorantia erat probabilis, incurrit irregularitatem, sed dispensabilem per Episcopum, quia id ideo est in illo casu, quia non potest esse sine suspitione scientie, postquam Episcopus manifeste renunciavit. Sic tenent Innoc. Enriquez, Maiolus proxime citati.

48. Nota circa hanc penam, quòd si quis per meritum ordinatur ab ipis Episcopis excommunicationis, &c. si merus est grauis, & cadens in vitam constantem, non incurrit has censuras: quòd etiam fatentur Doctores oppositi. Sic Gholla. cap. 1. qui a simoniaco, versio. si qui. 1. q. 1. Syluest. de irregularitate, quest. 7. & ibi Angel. non. 50. Armilla non. 78. Nauart. cap. 27. Lat. non. 141. Hisp. non. 242. Enriquez lib. 14. de excommunicatione, cap. 16. fine. & lib. 24. de irregulari. cap. 6. non. 6. Maiolus lib. 4. de irregulari. cap. 25. & communis.

49. An vero sit etiam pena simonia in ordine, ut pretium pro ordine receptum sit restituendum, dicam infra in dubio speciali de hoc.

50. Penam simoniae in ingressu Religionis sunt haec. Prima pena est, quòd tam dantes, quam recipientes, si sint singulares personae, incurunt excommunicationem a Papa relictam: si vero Capitulum, vel conventus, suspensionem a Papa relictam. Sic habetur expressè Extravag. 1. de simonia, quae pena non incurritur, quando aliquid recipitur absque pacto, vel ob consuetudinem, vel antiqua iura hoc concedentia, vel absque praesumptione bono animo; quia bis repetit extravagans ea verba, eos qui praesumunt. Sic Nauart. in omnibus summis cap. 27. non. 106. Caiet. verba, excommunicationis, cap. 73. Nec incurunt recipientes Moniales pro dote, & sustentatione ingressive, ut late dixi supra dub. 24. Item Martinus Quintus dixit hac sententia nolle ligari Moniales, ut refert Nauart. ibi. Syluest. excommunicationis, 2. excommunicatio. 44. non. 81. D. Anton. 2. p. tit. 14. cap. 67.

51. Secunda pena est, quòd si quis simoniae ad professionem est receptus, si ipso sciente id factum est, tam recipientis, quam Monialis recepta, vel Monachus receptus, siue substitus, sine Praelatis sit, sine spe restitutionis de suo monasterio repellendus est, cap. quoniam, de simonia;

& dicitur textus quòd repellatur in locum arduos: regula ad perpetuum penitentiam agendam: & Manuel 2. anno cap. 8. non. 10. dicit ibi, in arduos Religionis professurum esse, vel in alio loco eiusdem ordinis si arduos ordo non invenitur. Haec habetur d. cap. quoniam. Quando vero ipso ignorante hoc factum est, si simoniace receptus debet renunciare eidem loco, & postquam renuncianerit potest de nouo recipi, ibidem si ibi absque scandalo possit remanere; vel ponatur in alio loco eiusdem Ordinis. Sic habetur cap. de regularibus, de simon. & adducit hoc D. Thom. 2. 2. quest. 100. art. 6. ad 5. Soto lib. 9. de iust. quest. 8. art. 1. ad 4. & latius Syluest. de simonia, quest. 15. disto 8. & dicitur D. Thom. & Syluest. quòd simoniace receptus ignoranter, ubi renunciauerit, potest denovo recipi, quato prior loco. Sed hoc textus non dicit, nisi quando ibi non potest absque scandalo remanere: tunc enim ad aliud monasterium eiusdem Ordinis mittendus est, ut patet ex d. cap. de regularibus, & notat Syluest. ibi cum Rayn. & Vlder. quòd praedictus rigor est seruandus in simonia reali, etiam omnino occulta, etiam in foro conscientiae, & penitentiali: & probat ex d. cap. quoniam, de simon. quòd de accusatione, & inquisitione nil dicitur. Sed hoc nullo modo credo, quia d. cap. quoniam, dicitur, a monasterio repellantur; quòd sententiam ferendam clare importat: & d. cap. de regularibus, loquitur cum Episcopo, & dicit, eos ad renunciandum cogas; & cap. dilectus d. 2. de simon. expressè ponitur quid agendum sit in hoc casu, quando per accusationem, &c. quid, quando per inquisitionem proceditur: & praeterea in dictis textibus nullum est verbum, quòd sententiam latam importet. Item quia haec est pena, & grauisima, nec potest Religiosus eam in se exequi, cum recedente non possit absque licentia Praelati, & est cogendus se infamare: & sic hoc credo verissimum.

An vero electio simoniaca ad praelaturam Religionis valeat, habes supra sub hoc dubio, p. 11.

Nota, quòd in fauorem Religionis potest Episcopus cum talibus dispensare in ordine, & in loco, & in Capitulo: atque Praelatus Religionis, si non participatum in simonia, secus si participatum, quia cum ex hoc sint puniendi, non debent ex eo privilegium obtinere; imò videntur amississe potestatem recipiendi, & eos acquiescisse, qui non deliquerunt, argumento ex cap. bona, de elect. Sic Rayn. quem refert, ac sequitur Syluest. de simonia, quest. 15. disto 8.

An vero professio simoniace facta, valida sit, dicendum est validam esse, ut late probauit lib. 5. summa cap. 4. non. 36. Quare talis non potest dubitare, nec redire ad saeculum. Sic colligitur expressè ex d. cap. quoniam, de simon. quatenus habet receptum simoniace debere in aliud monasterium eiusdem Ordinis detudi, & quòd si non inueniatur, maneat in illo, ne damnabiliter euagetur. Sic tenent Rebuff. praes. benefic. tit. de dispensat. cum Regularibus, non. 16. Anton. cap. dilectus d. 2. de simon. Panotm. cap. veniens, eodem tit. non. 4. Soto lib. 9. de iust. quest. 8. art. 1. ad 5. Nauart. cap. fructuum, 14. quest. 5. in 2. commento 4. de Regularibus, ubi bene addit, quòd ius acquiritur victum indeterminatem ex communi, aut per partitionem privilegii, seu de determinatam canonicalem,

canonicalem, vel monachalem, quòd Monachus, vel Canonicus ritè receptus habet, impeditur quando excommunicatus profiteretur, vel simoniace, donec subsequatur absolutio, & dispensatio, relicto solo victu ad vitam necessario. Ratio differentiae est, quòd acquisitio status, est quasi acquisitio characteris omnino indelebilis: at ius accipiendi talem victum, vel portionem, est quasi acquisitio beneficii, quae impeditur per simoniam, vel excommunicationem: sicut per depositionem regularis non tollitur status, nec mutatur in saecularem, sed tantum tollitur vox in Capitulo, & victus integretur ex communi, relicto solo victu ad vitam omnino necessario. Haec Nauart. ibi.

55. Tertia pena est, quòd simoniacus in Religione tenetur restituere pretium: de qua infra in dubio speciali de hoc.

56. De penis vero simoniacorum dantium aliquid pro litteris gratiae, vel iustitiae a sede Apostolica obtinendis, sic breuiter, quòd faciens pactum pro iustitia, vel sibi, vel alteri obtinenda, & promittens aliquid ea de causa, & acceptans promissionem, & dans aliquid ex pacto, vel promissione occulta, vel manifesta, siue sub verbis generalibus, & plene non expressis, siue specialibus, & illud recipiens, & dans pro iustitia, vel gratia obtinenda, nullo pacto, aut promissione praecedenti, & simili modo recipiens, & conscius aliquid horum praedictorum esse factum, & non reuelauerit summo Pontifici intra triduum per se, vel per alium, qui fideliter id illi referat (intellige de existentibus in Curia Romana) & tandem qui sciens iustitiam, vel gratiam sic obtentam ea vitari omnes praeter non denunciantem (cui sola excommunicatio statuitur, vt bene notat P. Molina ubi infra) incurunt excommunicationem Papalem, & quia etiam in mortis articulo, vel de mandato Apostolico absolui non possunt, nisi ita datum, & acceptum restituant pauperibus: & omni beneficio, & officio Ecclesiastico, ac saeculari, tam temporali, quam perpetuo priuantur ipso iure, & redduntur inhabiles ad officia, & beneficia, & sunt infames: & expeditiones iustitiae, vel gratiae ea via obtentae sunt ipso iure nullae. Patet ex Extravag. 1. de sentent. excommunic. quae est Bonifacii VIII. quae licet reuocata esset, vt referunt multi Doctores citati per P. Molinam: at innovata est à Gregorio XIII. per quoddam Extravag. de dote, & promissis pro iustitia, vel gratia, de qua quando casus occurrerit, est late videntis Nauart. in tractatu, quem super illam edidit, & lib. 5. consil. in antiquis, titul. de sentent. excommunic. consil. 49. & 50. & P. Molina nono 3. de iustit. tractu. 2. disputat. 92. per totum, ubi pagin. 544. bene notat, quòd cum omnes hae actiones tanquam principales prohibitae hinc sint sub his penis, singuli, qui aliquid horum efficiunt, etiam res effectum non foriatur, nec ipse vitiosus progreditur, incurrit. Quare, qui solum promitteret aliquid ea de causa, esto is, cui id promitteretur non acceptaret, sed cum repelleret, incederet in omnes has penas.

57. Tandem nota, quòd vt incurrantur poenae simoniae in ordine, beneficio, vel ingressu Religionis, oportet, vt datio praecedat ordinem, vel beneficium, si enim gratis collatus est ordo, vel beneficium, licet aliquis postea det aliquid etiam Th. Sanchez Consil. moral. Tom. I.

animo emendi, non incurrit has penas: & patet clarius infra; quia non est simonia utriusque completa. Sic Nauart. in omnibus summis cap. 25. non. 68. Manuel 2. anno summa, cap. 56. non. 6. Salzedo super praes. Bernard. Diaz, cap. 91. incipienti, simoniaci, vers. sexto.

An vero incurrantur poenae simoniae, quando s8 actus non valeat, habes supra dub. 34. fine.

DUBIUM CV.

An simoniaci mentales incurrant penas contra simoniacos latas, & sic tenentur restituere.

HAc in re constat excommunicationem, & suspensionem, & reliquas penas praeter restitutionem, non incurtere: tota vero controversia est de restitutione, an scilicet simonia mentalis obliget ad restitutionem.

Nota, quòd duplex est simonia. Altera exterior, quando scilicet est pactum extrinsecum implicitum, vel explicitum dandi temporale pro spirituali.

Altera mentalis, & interior, quando scilicet nullum tale pactum interuenit, sed tantum mente quis intendit dare temporale pro spirituali. Haec mentalis est duplex.

Quodamque consistit in solo proposito, & desiderio, nil exterius dando, nec recipiendo, & de hac non est dubium.

Alia est, quae peruenit ad opus, quando scilicet est intentio dandi, vel recipiendi spirituale pro temporali, tanquam pro pretio absque pacto explicito, vel implicito, & sic datur. Quod tripliciter potest contingere.

Primo quando ex parte tantum beneficium accipientis est intentio simoniaca, vt si quis det Episcopo aliquid, vel ei seruit, exterius per modum doni, & liberalitatis; at interior per modum pretij pro beneficio: at Episcopus ignarus praue huius intentionis liberaliter confert beneficium.

Secundo modo ex parte tantum dantis beneficium, quia scilicet accipiens gratis accipit beneficium, & sic putat sibi dari: at Episcopus vere habet in mente dare tanquam pretium pro seruitio, vel re temporali sibi praestita.

Tertio modo quando ex parte utriusque est decepta intentio, at exterius nec explicitè, nec implicitè id declaratur, sed Episcopus fingit gratis dare, & accipiens fingit gratis seruire, &c. Vnde si dans temporale sperat spirituale, non tanquam pro pretio, sed ex gratitudine, & beneuolentia, nulla esset simonia etiam mentalis.

Dubium ergo est de simonia mentali, quae peruenit ad opus, an obliget ad restitutionem.

Quadruplex est sententia.

Prima at obligare ad resignandum beneficium per eam acquisitum, & ad restituendum pretium.

Secunda obligare ad hoc quando est simonia mentalis iure diuino, & naturali veritate, secus quòd solo iure Ecclesiastico.

Tertia non teneri ad resignandum spirituale sic acceptum, bene tamen pretium.

Quarta & verior, nec teneri simoniacum mentalem ad resignandum beneficium, nec ad restituendum

tuendum pretium. Patet ex cap. fin. de simon. ubi id expresse dicitur. Nec obstat, quod usurarius mentalis tenetur restituere, secundum omnes; quia est lata differentia: nam vltra obligat ad restituendum iure naturali, & diuino, quod punit actus internos: & sic eum illa pecunia vere datur pro mutuo, dari autem pro mutuo nil possit, quia iure naturali impediatur translatio dominij, tenetur recipiens, ubi id nouerit, illud pretium restituere: at simonia (vt infra dicemus) tantum obligat ad restitutionem ex iure Ecclesiastico, quod non punit actus internos: imo in hoc casu expresse decernit non obligare ad restituendum, cap. fin. de simon. Hinc est, vt simoniacus mentalis non tenetur restituere.

Hinc inferunt aliqui, quod si quis seruiuit Episcopo animo interno recipiendi beneficium, vt pretium seruiuit, & Episcopus ei contulit beneficium animo etiam interno soluendi illo seruitium, at externe nullum etiam implicite intertulit pactum, at vterque finit gratis facere, recipiens beneficium non tenetur illud resignare, nec Episcopus soluere seruitij, quia solum fuit simonia mentalis, quae ad restituendum non obligat. Sic Caiet. 2. 2. q. 100. ar. 6. vers. ad 2. obiect. Angles floribus 2. p. q. qui ad restitutionem si liber. dub. 18. fol. 193. & pro hac sententia referri solet Innoc. cap. fin. de simon. & Nauar. in commentis super idem caput. n. 13. 21. 27. & Summa Lat. cap. 23. num. 103. vers. 2. & sine. At nec Innoc. nec Nauar. expresse loquuntur de Episcopo conferente beneficium, sed in genere de eo, qui contulit beneficium. Et hoc verissimum est, si loquamur de eo, qui non tenetur conferre, vt si persona priuata sic conferat suum beneficium: quia ibi nulla est iniustitia, nec alia malitia praeter simoniam mentalem, quae ad restituendum non obligat. Et similiter hoc est verum de Episcopo, vel alio, qui ex officio tenetur distribuere beneficia, quantum est ex simonia mentalis: quod non tenetur restituere pretium seruitij, quando contulit beneficium animo interno eo soluendi seruitium: quia simonia mentalis nunquam obligat ad restitutionem: & de hac ratione tantum locuti sunt Doctores citati, qui tantum agebant de restitutione simoniae mentalis: at alia ratione absque dubio tenetur Episcopus restituere tale seruitium, & idem dico de quocumque alio, qui tenetur conferre beneficium, quia quando aliquis tenetur eligere, non dicitur proprie facere liberalitatem eligendo, cum faciat id, quod tenetur ex officio, nec possit sibi retinere: vt optime Paulus de Castro l. vnus ex famulis a. §. si de falsis, num. 5. ff. de legat. 2. & ibi Padilla n. 21. & licet aliquo modo possit dici, quod Episcopus in hoc casu exerceat liberalitatem, vt docent multi, quos refert ibi Padilla cum glossa, cap. veritatem, de prebend. vers. liberaliter, quia poterat eligere hunc, vel illum; at hanc liberalitatem, etiam si res, quam tenetur distribuere, sit merè temporalis, non potest vendere, & si vendat, peccat contra iustitiam commutatioam, & tenetur restituere, per dictum §. si de falsis, & habes supra in hoc 2. lib. cap. 1. dub. 1. Item, quia stipendiatas de publico, vt exerceat aliquod munus, si vltra id accipiat stipendium à priuatis, peccat contra iustitiam, & tenetur restituere, vt de se patet: at Episcopus stipendiatas est, ob id enim

recipit decimas, vt manus suam obeat: pars autem muneris est distribuere beneficia suae diocesis; ergo si aliquid recipiat à primatis, vt distribuatur, peccat contra iustitiam, & hanc rationem tenetur restituere: licet ea cessante, quantum est ex simonia mentalis, non teneretur, & sic tenet in proprijs terminis Ludou. Lopez 1. part. institut. vni. cap. 306. fol. 964. pagin. 1. sine, & toto fol. sequenti 2. & 3. conclusio.

D V B I V M C V I.

An omnis simonia externa & realis sit subiecta penis simoniae, & obliget ad restitutionem, vel tantum simonia realis completa ex vtraque parte.

Supponendum est, quod simonia externa committitur, sine fit explicitum, huc implicitum pactum dandi temporale pro spirituali. Implicitum, vel tacitum dicitur, quando non fit formaliter, & expresse, sed notibus, & signis, vel ex modo dicendi, vel factis ipsis, vel alio modo qui significat depravatam intentionem suam, ita, vt se mutuo intelligant. Nauar. Summa Lat. cap. 23. num. 105. ponit duo exempla huius taciti pacti, quae apud illum videri possunt.

Secundo nota, quod simonia exterior est duplex. Quaedam completa, & perfecta, quae appellatur communitur à iuris peritis simonia realis: & est quando vere traditur pretium rei spiritualis, & traditur etiam res ipsa spiritualis.

Alia est incompleta, quam appellant communiter conuentionalem, quando scilicet vel non est sequuta vera traditio rei spiritualis, vel pretij, & hae à quibusdam appellatur mentalis, eo quod non subiacet penis simoniae, sicut nec mentalis.

Nota sit esse, vt sit realis, & completa, si tradatur pars rei spiritualis, & pars pretij, vt si vendatur duo beneficia viginti aureis, sat est si tradatur vnum beneficium, & vnus aureus; quia non refert ad simoniam, quod vendatur vnum, aut duo beneficia magno, vel paruo pretio. Et similiter est realis, & completa, quando est traditio pretij, & beneficij, licet alter non ceperit beneficij possessionem. Si tamen promissit dare quando instrumento publico, & est traditio beneficij, & solus instrumenti, non est realis, & completa; immo nec est realis, & completa, contra Nauar. quando conueniunt, vt alter daret beneficium, & alter scripserat promissionem certum, & traditum est beneficium, & scriptura; quia scriptura non est pars pretij, sed probatio quaedam promissionis pretij.

His suppositis circa dubium propositum, conueniunt communiter Doctores, quod quando simonia est incompleta ex vtraque parte, quia scilicet nec tradita est res spiritualis, nec pretium, non incurritur excommunicatio, nec ceterae penae simoniae: & similiter quando est completa ex parte solius promittentis pretium, quia scilicet dedit pretium, & alter non dedit beneficium. An vero pretium sit tunc restituendum, infra dicemus. At magna dubitatio est, quando est tantum completa ex parte promittentis beneficium; quia scilicet illud dedit, at

alter

alter non soluit pretium, an tunc incurrantur penae simoniae, & alter tenetur resignare beneficium tanquam non suum, ac fructus restituere. Quidam affirmant, quia beneficium principale obtinet locum, & est vera venditio ad creditum. At verius est, quod non incuruntur penae, nec tenetur resignare beneficium, sed ad incurrendum penas, ac obligationem resignandi beneficium cum fructibus requiritur simonia completa vtriusque, quia sic seruat stylus. Vnde dum Syluest. verbo simonia, quest. 20. in principio, dicit simoniam conuentionalem obligare ad restituendum acceptum, secundum omnes, intelligitur tali pretio accepto, vt infra dicemus.

Nota primo hinc excipi simoniam conuentionalem, quae subiecta est penis, & restitutioni, licet nondum completa sit, vt habes supra dub. 34. & etiam simoniam, quando aliquid promittitur pro iustitia, vel gratia apud sedem Apostolicam obtinenda; incuruntur enim penae, licet nondum completa sit promissio, vt dixi dub. 104. sine.

Secundo nota, quod si duo conueniant, vt alter renunciat beneficio in fauorem meum, & ego renuncio in fauorem suum, vel Petri, est conuentionalis, & incompleta, quando alter tantum renunciat: at quando vterque renunciat, sit realis, & completa. Sic Nauar. cap. si quando, de rescript. except. 4. sine. At quando quis renunciat beneficium cum reservatione pensionis, & alter reservationi consentit, licet nondum eam soluerit, est simonia vtriusque completa. Sic Nauar. lib. 5. consil. sit de simon. in antiquis, consil. 11. & Manuel 2. tom. Summa cap. 60. num. 5. At in hoc vtriusque casu infra dicam non incurri penas; quia est simonia solo iure humano verita.

An vero quando postea simonia conuentionalis sit realis, & perfecta, quia scilicet alter soluit pretium beneficij accepti, incurrat excommunicatio, & nullitas tituli beneficij accepti ex tunc, vel à die beneficij accepti: quidam iuniores dicit videti satis probabile non retrahari, sed à die commissae simoniae completae contrahi excommunicationem, & obligationem resignandi beneficium, & restituendi fructus. At alij melius dicunt retrahari tam excommunicationem, quam collationis beneficij nullitatem, quia ita seruat stylus antiquus Curiae, cui standum est; licet posset oppositum dici, nisi hic stylus obstarat. Quod si arguas, quod collatio beneficij est actus legitimus, & sic non patitur conditionem, nec potest esse in pendenti, cap. 2. de elect. in 6. & similiter excommunicatio, cap. ad hoc, de appellat. Respondet Nauar. quod cum hae sint iura Ecclesiastica, decogantur per ius nouum, scilicet extranag. 2. de simon. quae inducit hanc excommunicationem, & nullitatem collationis, iuncto stylo Curiae, qui facit ius, declarante quod retrahantur hae penae. At si talis clericus celebraret ante completam ab altera parte simoniam, non incurret irregularitatem, quando postea completur, quia nondum certum, nec declaratum erat esse excommunicatum, sed erat in pendenti; & sic nullus est censura contemptus, ob quem hae irregularitates est latae. Hec Th. Sanchez Consil. moral. Tom. I.

omnis latius probans Nauar. Summa Lat. cap. 25. num. 103. & super cap. 2. de simon. num. 28. & sequentibus. Curter. quest. 100. cap. 9. num. 14. Ludovic. Lopez 1. part. institut. vni. cap. 305. fol. 959. 960. Capua lib. 2. dist. cap. 95. num. 26.

Hinc inferunt primo, quod ubi fuerit simonia completa, tenetur restituere fructus à die collationis beneficij, & si medio eo tempore permutatur cum alio, vel renunciatur, non valet, sed alter tenetur restituere beneficium, quia iuxta hanc sententiam retrahitur. Sic inferunt docti iuniores.

Secundo inferunt, quod si quis est absolutus à peccato simoniae antequam solueret pretium, & postea soluit, incurret excommunicationem, quia tunc completur simonia. Sic Nauar. lib. 5. consil. citat. de simon. in antiquis, consil. 18. num. 2.

D V B I V M C V I I.

An omnis simonia realis, seu completa subdatur penis, & restitutioni simoniae, vel tantum simonia in beneficio, & ordine, & ingressu Religionis.

In hoc dubio tantum inuadendo, an simonia in laicis etiam rebus spiritualibus commissa subiacet his penis, vel tantum in his tribus: nam quo modo in his tribus incurritur pena, dixi late supra dub. 104. Qualiter vero incurritur obligatio restituendi in his tribus, & in alijs simoniis, dicendum est specialiter infra.

Sotus lib. 9. de instit. quest. 8. art. 2. prope finem corporis, dicit omnem simoniacum incurrere excommunicationem, per extranag. 2. de simon. ait enim Extravagans, qui quomodolibet dando, vel recipiendo simoniam committitur, & infra in beneficijs, & officijs Ecclesiasticis; ergo comprehendit omnem simoniacum.

At dicendum est, quod tantum simoniaci in ordine, beneficio, & ingressu Religionis, sunt excommunicati, & puniuntur penis iure statutis contra simoniacos (intellige tamen per beneficia electionis ad praelaturas Religionis, vt dixi supra dub. 104.) quia Extravagans 2. de simon. tantum excommunicat simoniacos in ordine, & beneficio. Et per hoc intelligendi veniunt aliqui ex Doctoribus, quos pro hac sententia referam, quos videns posset decipere dicitur enim tantum excommunicari simoniacos in ordine, & beneficio, intelligunt enim per Extravagans 2. quia illam excommunicant: at per Extravagans 1. eodem titulo, vt dixi supra dub. 104. excommunicantur simoniaci in ingressu Religionis: & non datur aliquis textus iuniorum alios simoniacos, vt patet ex dictis 2. dub. 104. Vnde dum dicitur illa Extravagans 2. quomodolibet dando, vel recipiendo, intelligitur per ordinem, vel beneficio, quia de hac tantum simonia est ibi sermo; & nomine officiorum intelliguntur ibi beneficia, vt dicunt Doctores citandi. Sic tenent Caietan. verbo excommunicatio, cap. 72. Nauar. Summa cap. 23. Latine num. 311. vers. 7. & 10. 27. Latin. & Hispan. numer. 101. & 102. & 103. & 104. de simon. numer. 29. Amili. 1. part. de excommunicatio, excommunicatio, 59. Tabien. excommunicatio, 10. Et a Rodella

An simonia realis, & completa, solo tamen iure Ecclesiastico vetita, subiacet restitutioni, & penae simoniae.

Exempli gratia. Duo permutant beneficia traditione sequuta sine licentia superioris, vel si quis conferi beneficium referens pensionem sine licentia superioris, quae sunt simoniae de iure Ecclesiastico. Dubitatur an sint excommunicati, & utroque beneficio ipso facto privati, & teneantur fructus restituere.

Duplex est sententia.

Prima affirmat incurere. Probatur, quia haec poena statuitur contra simoniacos, extranag. 2. de simon. At simoniaci simonia solo iure Ecclesiastico vetita, dicuntur in iure simoniaci, vt constat ex supra dictis: ergo maxime, quia ibi dicitur incurri poenas quomodolibet dando; vel recipiendo. Pro hac sententia est Nauarr. cap. si quando, de rescriptis, except. 4. sine, vbi dicit, quod simoniam, de qua ibi tractat, quae tamen est de iure humano, scilicet, renuncio meum beneficium, vt tu renuncies tuum, & tamen dicit incurri excommunicationem, & collationem esse nullam, & teneri restituere fructus. Idem quando renunciat referata pensione, quae est simonia de iure humano, tenet libr. 5. consil. titul. de simon. in antiquis, consil. 11. & in alia, quae est etiam de iure humano, dicit idem consil. 21. & in nouis codena titul. consil. 41. sine. & in antiquis consil. 22. In nouis vero consil. 41. sine, dicit idem, & fatetur ibi esse simoniam tantam de iure humano. Pro eadem sententia Panormit. cap. ex parte, et 1. de offic. deleg. & Felin. cap. ad audientiam, et 2. de rescriptis, vbi fatentur esse simoniam de iure Ecclesiastico, quando quis renunciat, vt detur beneficium certa persone: & tamen dicunt non valere renunciationem, nec collationem factam alteri. Pro eadem sunt Sortis lib. 9. de iustit. question. 7. artic. 2. conclus. 2. & Ludouic. Lopez 1. part. instrum. noui, cap. 199. conclusum, 5. fol. 904. vbi dicunt collationem beneficii, quando est reseruatio pensionis, & non sic mentio Papae, & non valere: & tamen est simonia de iure humano. Eandem tenent quidam iuniores, qui assentur sic relate disputata inter viros doctos, & resolutum esse.

Secunda sententia probabilior est, non incurri poenas, & sic in casibus propositis non esse excommunicatos, nec priuatos beneficiis sic receptis ipso iure, nec teneri fructus restituere.

Probatur primò ex proemio, sic enim incipit, Cum scilicet simoniacae praerogative tam diuiniorem, quam sacrorum canonum auctoritas abhorreat. Ergo loquitur de simonia diuini iuris, ac canonico iure reprobara: nam praefatio legis dat intellectum toti legi; & ex ipsa regulatur, & causam finalem accipit, vt optimè multos allegans docet Molina lib. 1. de primogen. cap. 5. num. 3. Guertier. lib. 2. pract. quest. 17. num. 89. & quest. 1. num. 36. & lib. 1. quest. 89. num. 5. 6. Mandosius 9. regula Cancell. quest. 5. num. 3. Nauarr. summa Lat. cap. 23. num. 109. vers. Quod autem. Ludouicus Gomez reg. de annali possid. quest. 1. Nauarr. cap. si quando de rescript. except. 8. num. 1. 8. 9.

Secundò

An quando datur aliquod paruum pro beneficio, sit peccatum mortale, & inuuantur poena.

Deo primò, quòd in foro caetero non iudicatur simonia: quia ex paruitate rei datur peccatumur gratis dari: at in foro conscientiae est simonia quando datur ex pacto. Patet prima pars ex cap. estis question. de simon. Patet secunda, quia vere non gratis datur. Sic Panormitan. dist. cap. & si question. Gregor. Lopez. l. 5. vers. in 2. tit. 17. part. 1. Nauarr. lib. 5. consil. titul. de simon. in nouis, consil. 52.

Secundò dico, quando propter rei donatam paruitatem non est peccatum mortale, non incurretur excommunicatione, quia nequit incurri sine culpa mortali: Sic Nauarr. ibidem, 5. & super extranag. de dote, & promisso pro iust. vel gratia, 17. P. Molina tomo 1. de iustit. tractat. 2. dist. 10. 92. pagin. 547.

Tertiò dico, licet demum quod modicum pro re spirituali animo emendi, vel pro precio ipsius, est simonia mortalis. Ratio, quia licet res data sit modica, et iniuria rei spiritualis facta est maxima, cum reponatur in numero ad maiorem pecuniam. Sic Nauarr. pro quoque loco citato.

Quartò dico, quòd tunc incurritur excommunicatione, & alia poena, quia est simonia mortalis, & gratis interrogatur iniuria rei spirituali. Sic Nauarr. ex consil. 52. Nec contra hoc iuris ipsi Nauarr. super extranag. citatam, num. 7. & P. Molina vbi supra, vbi dicit, quòd licet datur, vt minimum pro iniuria, vel gratia animo emendi sit peccatum mortale, ac non incurritur poena illius, & trahatur, quia est differens ratio in nostro caso, in quo ponitur poena in obsequium simoniae, ac in illa Extranag. non tam in odium simoniae ponitur, quam ne muneribus contumparat auctoritate iustitiae, vel gratiae, vt docent ibi Nauarr. & Molina, quem modica non contumparat.

Vltimò dico, quòd quae quantitas sit modica, arbitrio prudentis relinquitur, attenda qualitate dantis, & eius, cui datur, & rei, quae obtingenda speratur, & alia circumstantiis, vt habetur cap. & si question. de simon. & docet ibi Panormit. & omnes Nauarr. dist. consil. 52. P. Molina supra.

An iure diuino, & naturali teneantur simoniaci restituere pretium pro re spirituali acceptum, & ipsam rem spiritualem restituere.

Heu rem spiritualem, v. g. beneficium, duplex est sententia.

Primo ait collationem simoniacam esse iure diuino, & naturali nullam, & sic eodem iure teneri recipientem resignare. Fundamentum positissimum est, quòd sequitur contra voluntatem domini, est restituendum; at tale beneficium acquiritur contra voluntatem Christi, qui est beneficium dominus, qui iussit gratis dari, ergo. Sic tenent Couar. reg. peccatum 2. part. 8. num. 2. vers.

Secundò probatur, quia verba in dubio capi debent in potiori significato, vt docet Ludou. Gomez reg. de iuramenti, quest. 12. §. sed quod regula, sicut dicimus de excommunicatione, quòd in dubio capitur pro maiori, cap. penultim. de simon. excommunicatione, & in materia penalis, & odiosa, qualis est illa simoniae, nomine simoniae tantum comprehenditur illa, quae propriissime est simonia, vt docent idem Ludouic. Gomez ex quest. 12. vers. cum igitur. At potius significatur simonia est simonia iure diuino prohibita, & ea ex tantum est proprie, & strictè simonia, vt constat ex simoniae definitione, quae est emptio, & venditio rei spiritualis; ergo. Vnde cum in dict. Extranag. 2. dicitur quomodolibet dando, &c. solum prohibetur modus, non obiectum, non enim dicit, quòd cumque dando, sed quomodo cumque, siue enim detur spirituale pro temporali, per manus a manu, obsequio, &c. incurritur poena.

Tertiò, quia cap. cum alim. de rerum permutat. quòd loquitur de permutantibus beneficia, tantum habet poenam priuationis, ferendam tamen excommunicationem, sed non habet. Hanc ferat tenuisse Couar. & illam tenet Nauarra lib. 2. de restitut. cap. 2. num. 426. & sequentibus, male tamen citat pro Couar. & Nauarrum, quia nihil dicunt ad hoc confens. Eandem tenet Aragon 2. 2. quest. 100. art. 6. fol. suum. Manuel 2. vna summa cap. 64. inno. 6. & cap. 56. num. 6.

4. Excape simoniam confidentialem, quae subdita est poenis, licet aliquando sit tantum iure humano prohibita: vt quando quis renunciat beneficio, pacto inito, vt sibi, vel alij postea reddatur, vel cum reservatione pensionis, non sibi (quia haec non est confidentialis, vt dicitur supra sub. 34.) sed alij sollicita: de quo supra dist. dub. 54. Excape etiam, quando datur aliquis mortariis, vel officialibus Episcopi, licet citam sit simonia iure humano, incurritur poena Tridentini sess. 21. cap. 1. de reformat. vt dixi supra dub. 19.

An quando sola voce, & instrumentis, proficitur quis se dare temporale pro spirituali, sit vera simonia, si perceptum sit ad traditionem rei spiritualis, & pretij, & subiacet poena simoniae, & obliget ad restitutionem.

1. Quidam affirmant, quia non sicut habere animum dandi temporale pro spirituali, & non emendi, quia hoc est emere. At verius est non incurte, licet peccet mortaliter, quia participat cum simonia vendentis, dando ad hoc operam efficacem, & dat occasionem scandalis aliis. Probatur, quia sic reuera non habet animum dandi temporale pro spirituali; hoc enim non stat, cum non haberet animum emendi, sed fingit voce, & instrumentis se dare temporale pro spirituali; cum tamen non habeat animum dandi pro hoc, ac si quis homo, non est homo, nec hereticus, sola voce est verè hereticus.

ille textus penitus arcetur, & Glossa dicit ipse in rege. Exerituz 2. de simon. ubi dicitur, omnem electionem, collationem, & simoniace factam esse ipso iure nullam: at hæc est simoniace facta. Sic tenent Panorm. cap. penult. de elect. num. 2. Henricus lib. 14. de irregul. cap. 6. num. 7. in commento littera O. & lib. 13. de excum. cap. 57. num. 5. Nauar. lib. 2. de reg. cap. 2. num. 429. Collator dicitur de sequestratione possess. Couar. relate disputata reg. peccatum 2. part. §. 8. num. 8. vers. Quod si consentas, & vers. sed iuxta, dicit textus significantes hanc collationem rescindendam fore referendos esse ad reuocationem facti, qui potius est quedam declaratio facti, quam reuocatio iuris ad est, iudex declarat ad initio nullam fuisse. Idem colligitur ex Doctoribus statim citandis, qui asserunt hunc teneri restituere fructus extantes perceptos durante illa bona fide, nam si collatio valida fuisset, non teneretur illos restituere, vt mox dicemus: & hæc sententia est valde probabilis.

15 Secunda sententia probabilior aut collationem esse validam, & sic verum acquirere titulum sic prouisum, licet (vt dixi) teneatur, cum scierit simoniam renuciari. Probatur, quia nullus est textus expresse irritans collationem, & cap. vlt. de simon. dicit irritandam, & cap. de regularibus, eod. tit. tantum dicitur Episcopo, vt cogat eos ad renunciandum, & extrinsecus 2. de simon. expressio loquitur contra simoniace obtinentem beneficium: at hic non fuit simoniacus, Sic tenent Felin. cap. in simoniam, de simon. num. 6. Nauar. lib. 3. consil. de simon. in antiquis, consil. 60. in nouis, consil. 95. Ludou. Gomez reg. de vtriusque quest. 11. §. 6. & vlt. in medio, licet in principio videatur sentire oppositum, & dicit sic decidisse Roram, & Couar. in hunc valde inclinat reg. peccatum 2. part. §. 8. num. 7. & licet num. 8. teneat contrariam, tamen vocat eam veriore, quasi hanc relinquens vt probabilem.

16 Limitis hanc sententiam, vt intelligatur quando beneficium vacatit per obitum alicuius, nam si vacatit per renunciationem simoniacam illius, qui pecunias recepit ad hoc, vt resignaret, collatio illius beneficii facta ignorantem non est valida: quia talis renunciatio non fuit valida, nec transfuit titulum a resignante, vt dicemus infra dub. 118. Sic Ludou. Gomez ibi, Nauar. lib. 3. consil. tit. de simon. in nouis, consil. 21.

17 Ex solutione huius inferat solutio alterius dubij, nempe an recipiens beneficium per simoniam ab alio, se ignorante, commissam, teneatur, quando simonia conclusa fuerit, restituere fructus bona fide perceptos vsque tunc.

18 Duplex est sententia. Prima dicit teneri restituere fructus tunc extantes, non autem bona fide consumptos, quia est possessor bonæ fidei. Sic D. Thomas 2. 2. quest. 100. art. 6. ad 3. Argon eodem art. 6. fol. 137. D. Anton. 2. part. tit. 1. cap. 3. §. 21. Syluest. verbo simonia, q. 11. dicto 8. Rojel. simonia, 6. num. 3. Victoria relet. de simonia, 2. part. num. 8. Manuel 2. tomo summa. cap. 66. num. 3. Sotus lib. 9. de inst. quest. 8. art. 3. ad 3. Angel. simonia 7. num. 5. & hoc tenetur etiam dicere asserentes collationem non fuisse validam, vt dicemus statim ex Nauar. & Couar. nota loco citando.

19 Nota, quod in quantum dicunt D. Thom. & Doctores citati non teneri restituere fructus bo-

na fide consumptos, intelligendi sunt, nisi in quantum ex eis talis beneficiarius est factus locupletior: & patet ex ratione, quam assignant, nempe quia est possessor bonæ fidei. Sic Sotus, Angel. ibi.

Hinc inferat posse hunc ex eis fructibus consumptis deducere expensas, quas fecit in Bullis beneficii, vel in lite, si qua circa illud mora est; quia hæc expensæ factæ sunt ratione beneficii, & bona fide illud possidebat. Sic docti iuniores.

Nota etiam, quod si triennio bona fide fuit, 21 præscribit fructus beneficii ante illud triennium perceptos, & sic non tenebitur eos restituere, vt habes supra hoc 2. lib. cap. 1. dub. 21. fine, de accept. per simoniam ipsum beneficium præscribit triennio, vt ibi habes.

22 Secunda sententia probabilior aut nullo modo teneri restituere fructus perceptos ante scientiam simoniæ, licet tunc extant. Hæc sequitur manifeste ex sententia, quam tenuimus, scilicet talem collationem fuisse validam: & ita Doctores illius tenentur hoc dicere (vt aduertunt Couar. reg. peccatum 2. part. §. 8. num. 8. vers. sed iuxta. Nauar. lib. 2. de reg. cap. 2. num. 430.) Et ratio est, quia sunt percepti eo tempore, quo quis verum beneficii titulum, & bonam fidem habuit. Hanc tenet Nauar. lib. 3. consil. tit. de simon. in antiquis, consil. 50. & 61. num. 7. & 15. in nouis, consil. 97. num. 7. & 15. & consil. 71. num. 3. & consil. 73. fine.

Nota tamen, quod prior sententia habebit locum, quando per renunciationem simoniacam alicuius ipse recipiens ignorante habuit beneficium, quia in hoc casu, vt dixi num. 16. non valet collatio huius facta.

DVBIVM CXVII

An mediator simoniae per quam quis obtinet beneficium ignorante, vel scienti simoniam, teneatur restituere fructus beneficii, si ipse beneficiarius non restituit, & cetera quæ beneficiarius teneatur restituere: & ipsum admonere, quando laborat ignoranti simonia commissæ; vel quid teneatur facere.

1 Si prima conclusio. Quando beneficiarius ipse 1 teneatur restituere fructus beneficii acquisiti, si non restituit, teneatur mediator eos restituere. Ratio quia fuit causa illius acquisitionis iniustæ. Sic Nauar. lib. 3. consil. tit. de simon. in antiquis, consil. 15. num. 3. & consil. 30. fine, in nouis, consil. 70. num. 3. & consil. 73. fine, & consil. 100.

2 Hinc fit, quod quando est simonia conuentionalis, aut mentalis, vel quando fuit per alium ipso beneficiario ignorante, commissam, dum talis beneficiarius manet in ignorantia, non teneatur fructus restituere. Ratio, quia in his casibus collatio beneficii est valida, nec tenetur ipse beneficiarius fructus restituere. Sic Nauar. ibi in antiquis, illa consil. 30. fine, in nouis, eo consil. 73. fine.

3 Secunda conclusio. Quando alter est in bona fide, nec est certum, quod simonia sit talis, quæ obliget adueniente scientia ad resignandum beneficium, non tenetur illum admonere. Ratio, quia est in bona fide, & non est certum teneri restituere;

restituere: & sic non tam agitur de damno vitando, quam de lucro captando, siquidem non auferunt illi, quod est alienum, sed impeditur lucrum. Et sic tenent Sotus lib. 9. de inst. quest. 8. art. 1. corpore sine vers. de restituitio autem. Medina lib. 1. summa, cap. 14. §. 21. fol. 129. pag. 1. Ludouic. Lopez 1. p. inst. num. cap. 3. fol. 971. pag. 1. vers. scilicet dicitur. Rebuff. praxi benef. tit. de simon. in resignat. num. 10. ubi addit talem resignationem valere in resignantis præiudicium, etiam si clausula apponatur, min. aliter, nec aliter; & si non possit redire ad suum beneficium, quod ex sua simonia amittit. Et quod valet in præiudicium remonclantis, tenet Tiraque. alios relictos, de retralla lignager. §. 26. glossa 2. num. 10.

4 Tertia conclusio. Quando esset clarum, quod habita scientia simonia teneatur dimittere beneficium, & spes valde probabilis, quod dimitteret, & mediator potest absque sue fame dispendio ipsum monere, teneatur ad id; sed, si hæc non concurrant. Patet prima pars, quia fuit cautus illius damni retentionis beneficii, quod alter scienti simonia teneatur dimittere, & est in damnum Ecclesie, cuius beneficium, & fructus retinentur: & quando est in damnum tertij, Doctores communiter dicunt etiam Confessorem teneri admonere. Patet secunda pars, quia alius esset omnino vana admonitio, si non est spes, quod proficiet: nec tenetur cum graui summa periculo bona temporalia restituere, iuxta communem: & in casu credo esse verum, quod dicit P. Doctor Tolerus, scilicet quod tenetur admonere talem ignorantem.

DVBIVM CXVIII

Cui sit restituendum beneficium simoniace acquisitum.

1 Hæc in re certum est, quod quando benefici- 1 um vacans confertur alicui simoniace, & sic non acquirit titulum illius, teneatur illud resignare in manibus legitimi superioris, quia nullus habet tunc ius ad illud beneficium: titulus enim simoniace est nullus, & antea nullus erat legitimus possessor, sed vacabat: & in hoc casu loquuntur Syluest. beneficium, 3. quest. 10. Tabien. beneficium, 3. quest. 3. Angel. verb. beneficium, num. 44. Victoria relet. simon. 2. p. num. 6. licet enim non explicent hoc, sed absolute dicant recipientem beneficium iniuste teneri illud resignare in manibus superioris: at non loquuntur in casu, quo quis erat legitimus beneficii possessor, qui simoniace renuciavit.

2 At tota difficultas est, quando beneficium non erat vacans, sed alicui simoniace illud resignauit, v.g. accepto pretio, an tale beneficium sit reddendum illi, qui resignauit.

3 Quidam dicunt nullo modo esse reddendum priori possessori, sed in manibus superioris resignandum. Probatur primò, quia dum Prælati secundam suam ultimam Petri contulit, abluisset simpliciter a Paulo, quare necesse eius dominus est: non Paulus, quia illi est ademptum: non Petrus, quia per simoniam factus est in habilis ad illud acquirendum.

Secundò probatur, quia si quis renunciet beneficio per simoniam tantum conuentionalem in Paulum, non dubium est, quin valeat resignatio, & beneficium legitime possideat Paulus, antequam soluat pretium, & sic fiat realis; quia, vt supra dub. 106. dixi, hæc simonia non subiacet penis: ergo per hoc quod soluat Paulus pretium, & sic fiat simonia realis, non restitit beneficium

ad priorem possessorem, qui resignauit, nulla enim est noua collatio facta priori possessori, absque qua beneficium obtineri nequit, cap. 11. de reg. iur. in 6. Hanc tenent Sotus lib. 9. de inst. quest. 8. art. 1. corpore sine vers. de restituitio autem. Medina lib. 1. summa, cap. 14. §. 21. fol. 129. pag. 1. Ludouic. Lopez 1. p. inst. num. cap. 3. fol. 971. pag. 1. vers. scilicet dicitur. Rebuff. praxi benef. tit. de simon. in resignat. num. 10. ubi addit talem resignationem valere in resignantis præiudicium, etiam si clausula apponatur, min. aliter, nec aliter; & si non possit redire ad suum beneficium, quod ex sua simonia amittit. Et quod valet in præiudicium remonclantis, tenet Tiraque. alios relictos, de retralla lignager. §. 26. glossa 2. num. 10.

Secundà tamen sententia multo probabilior 4 aut per talem resignationem simoniacam non vacare beneficium, sed esse omnino nullam, & per consequens verum titulum beneficii manere apud resignantem, & per consequens ipsi reddendum, donec per sententiam illo priuaretur. Probatur ex Extrinsecis 2. de simon. ubi dicitur quod electiones, & cetera alie dispositiones simoniace factæ viribus omnino carent: ergo cum resignatio simoniaca sit quedam dispositio facta de beneficio, viribus omnino caret: ergo nullus est momenti, & per consequens non facit vacare beneficium, nec auferre titulum a resignante, nec transfert in resignatum: si enim aliquid horum faceret, non careret omnino viribus. Hanc tenet Capella Tolosana deis. 438. Flamininus lib. 1. de renuciatis benef. quest. 3. num. 99. Papius tract. de poss. Cap. si vacante, fol. 16. quem refert, & sequitur Ludouic. Gomez reg. de vtriusque, quest. 22. §. 6. ita; dicitque sic esse his decisum in Rora. Felin. cap. ad audientiam, et 2. de rescript. num. 3. ante vers. Quod autem. Lambert. de inopetent. lib. 2. p. 1. quest. art. 3. num. 5. glossa cap. super hoc, de renuciatis, vers. pecunia. Innocent. cap. cum vniuersorum, de vtriusque per mu. & ibi Hostiens. sine. Imola ibi num. 6. & ibi Anchar. num. 3. Panormi ibi num. 5. & cap. cum clericali, num. 2. de posit. Archid. cap. vniuersionem, 1. quest. 1. Nilius in reperiens, verbo renuciatio, quest. 4. Nauar. summa Lat. cap. 23. num. 109. dicens cotinuum: & summa Lat. noua cap. 17. num. 108. lib. 3. consil. tit. de simon. in nouis, consil. 36. num. 2. & consil. 68. num. 1. consil. 48. num. 3. & 4. & consil. 21. per totum, in antiquis verb. consil. 6. num. 4. & consil. 14. num. 3. Ludouic. Lopez 1. p. inst. tit. noui, cap. 159. initio. Bald. cap. penult. de elect. sine. Pauet Couar. 1. variat. cap. 5. num. 3. sine, ubi dicit renunciantem beneficio simoniace esse priuandum beneficio: non ergo sentit ipso iure amittere.

Intimo & renunciatio beneficii simoniace simonia 5 confidentiali, non est valida, & per consequens per illam non vacat beneficium; quia Pius Quintus in suorum proprio omnes dispositiones huiusmodi annullat. Sic Nauar. summa Lat. cap. 17. num. 108. Ludouic. Lopez 1. p. inst. tit. noui, cap. 159. sine.

Aut verò quando alicui ignoranti simoniam 6 confertur beneficium per resignationem simoniacam, valet collatio, dixi dub. 116.

Nota primò, quod vt hæc resignatio simoniaca 7 non valeat, & sic per illam non vacet beneficium, nec transferatur in alterum, oportet quod sit simonia realis, id est, completa ab vtraque parte

& sic Nauarr. lib. 3. *consil. de simon. in nouis. consil. 3. num. 2.* expresse limitat de simonia reali: & patet etiam, quia hoc probat Nauarr. in omnibus locis per Extrinsec. 2. de simon. excommunicationem quam ex ipso Nauarr. & aliis probatur supra dub. 106. tantum comprehendere simoniam realem vtriusque completam, & aliam simoniam nullis subiacere penam: capite (vt ibi excepti) simoniam confidentialem, in qua factus est esse ex altera parte completam. Et ad argumentum secundum positum pro prima sententia, & collatio facta per superiores est conditionalis, & habet in se tacitam conditionem, vt (in quibus) valeat, nisi completa fuerit simonia: & ubi completur, retrotrahitur ad priora statuta, vt ibi *de sim. dub. 106.* ubi respondit ad objectionem, quia contra hoc potest fieri.

Secundo nota, quod si defectus prioris resignationis sit occultus, cum hic possidens habeat titulum coloratum, debet remanere in manibus superioris, vt dicitur priori resignanti, vt dixi in simili supra dub. 119. num. 2. alias cum non constet de titulo resignantis, sed potius de ipsa resignatione in foro exteriori non admittitur vt beneficiarius, & si possit obtinere, reputatur vacans, &c.

Ex dictis inferitur, quod possidens id beneficium per renunciationem simoniacam, cum renunciat non sit validus, & titulus teneatur apud renunciantem, renunciatarius tenetur ipsi renuncianti restituere fructus, quia fructus beneficii sequuntur dominium, & titulum beneficii, vt late probat Flaminius lib. 1. de renunc. benefic. quest. 6. num. 12. Et non est textus prius hunc renunciantem fructibus, sed tantum obtinentem simoniace beneficium. Vnde dum dicunt Doctores, & dicimus *dub. signati*, fructus simoniace acquisitos esse restituendos Ecclesie, vel pauperibus, loquuntur, quando beneficium vacans simoniace obtinetur: tunc enim nullus habet titulum illius beneficii: sed quando non vacat, sed simoniace resignatur, cum enim titulus maneat apud renunciantem, ipsi debentur fructus. Ex quo etiam fit, quod si renuncians receperit pecuniam a resignatario pro renunciatione, potest compensare eam fructibus, quos recepit resignatarius, cum ea pecunia ipsi resignatario restituta sit. Hec omnia Nauarr. lib. 3. *consil. tit. de simon. in nouis. consil. 28. num. 3. & 4.* & consilium circa hoc viros valde doctos Societatis, & responderunt huic sententiam sibi placuisse.

DUBIUM CXIX.

Qui sint restituendi fructus acquisiti ex beneficio per simoniam obtento.

Aliqui censent restituendos esse Camera Apostolicam, quia licet secundum huius antiquam eorum Ecclesie, cuius est beneficium, vel pauperibus, at hylus Curie, qui facit ius, habet, vt Camera Apostolica cedam. Sic Sorus lib. 9. de iustit. quest. 8. artic. 1. ad 4. & aliqui iuniores.

Sec contra hoc fortiter vrget, quod alij Doctores non inueniunt huius hylus, & Nauarr. qui Romae scripsit, & eadem ibi habitauit, oppositum dicit, vt videbitur de summa Lat. cap. 23. num. 111. *ref. quibus nota*, agens de simonia confidentiali,

in qua Pius Quintus referauit fructus per illam perceptos, dicit esse casum nouum.

Alij dicunt esse restituendos Ecclesie, in qua est illud beneficium; quia in pretio simoniace recepto ita definitur *cap. de hoc. de simon. in vitroque* eadem videtur ratio, cum in vitroque Ecclesie inferatur iniuria per simoniam in suo beneficio commissam. Sic D. Thom. 2. 2. *quest. 100. art. 6. ad 4.* Syluest. *verbo renunciatio, quest. 1. dicto 2.* Tabien. *ibi quest. 7. Beza casu 37. fine 3.* & idem docent generaliter de omni manu canonice, & inualide tenente beneficium, Syluest. *beneficium 2. quest. 20.* Angel. *verbo beneficium, num. 44.* Tabien. *beneficium 3. quest. 2.* Hostiens. quem refert, ac sequitur Gabriel 4. *dist. 15. quest. 8. art. 2. conclus. 1.*

Imitatur D. Thomas, nisi Prelatus, & totum Collegium fuerint in culpa; quia tunc auctoritate superioris vel alteri Ecclesie, vel pauperibus sunt restituendi: sed quando solus Prelatus, vel aliquis de Collegio deliquit; tunc enim Ecclesie sunt restituendi, quia delictum Prelati, vel alicuius particularis, non nocet Ecclesie.

Sit tamen conclusio, Probabilis est restituendos esse eos fructus Ecclesie, vel pauperibus, vel futuro successori in eo beneficio, vel posse se cum Papa componere pro iis fructibus. Fundamentum huius est in quantum dicitur, quod potest Ecclesie, quod potissimum pro secunda sententia; & ibi citauit Doctores, quod potest pauperibus, quia de pretio simoniace accepto id fatentur multi Doctores, vt dixi supra dub. 124. & tamen hic militat eadem ratio: immo maior ratio est, vt pretium non possit restituere pauperibus, quia cognoscitur dominus, nempe is, qui dedit pretium: & quia est etiam textus expressus, vt tale pretium detur Ecclesie, *cap. de hoc. de simonia.* Item quia ubi non est dominus certus alicuius rei iniuste acquisita, ea debetur pauperibus; at hic non cognoscitur dominus, nam nullus est legitimus dominus talis beneficii, cum illud possidens iniuste retinet, & nullus sit alius proprietarius. Item quia non recitantes horas debent restituere fructus Ecclesie, vel pauperibus, iuxta motum proprium Sij Quinti. Item parochi non residentes tenentur Ecclesie, vel pauperibus restituere, iuxta Trident. *sess. 23. cap. 1. de reformat.* Cum ergo etiam in hoc casu fructus beneficii male acquirantur, videtur eos similiter posse Ecclesie, vel pauperibus restitui. Quod possint restitui futuro successori, quia fructus beneficii vacantis referuntur futuro successori, vt habetur expresse *cap. cum vis, de offi. ordin. in fine. Clementin. statutum, de elect. cap. quia sapit, de elect. in 6. cap. presens, de offi. ordin. in 6.* & docent lex 17. *titul. 19. part. 1. Syluest. beneficium 1. initio. Angelus verbo beneficium, num. 40. Armilla ibi, num. 31.* vel, vt habetur in dictis restitibus, & docent Doctores citati, possunt in vtilitatem Ecclesie expendi. Quod potest fieri compositio cum Papa, quia haec restitutio fructuum est de iure Ecclesiastico, in quo potest Papa dispensare. Item quia cum non sit persona certa, cui debentur, sed incertis pauperibus sint restituendi, potest Pontifex compositionem facere, sicut facit de aliis bonis incerti domini. Quod si arguas quomodo potest Pontifex facere

facere compositionem, cum tale beneficium vacans vacet, & fructus beneficii vacantis, iuxta textum citatos, debentur certae persone, scilicet futuro successori, vel Ecclesie, in qua est beneficium. Respondet Nauarr. *de spolijs, §. 12. num. 3.* quod isti loquuntur, quando beneficium vacat de iure, & de facto, non autem quando vacat de iure, sed non de facto, vt in casu presentis, quia tunc licet nemo sit legitimus administrator ob defectum tituli canonici, quo legitima administratio conceditur, est tamen qualis qualis, & putatus administrator fructuum, & ita non pertinent tam plene iure ad futurum successorem, quam fructus beneficii omnino vacantis; quare in his non cadit compositio cum Camera Apostolica, at in illis cadit ante, quam Ecclesie, vel futuro successori tradantur. Hanc conclusionem tenet Nauarr. super Extrinsec. *Gregor. XI. de dote, & promissi pro inf. vel grat. num. 42. alias n. 45. fine.* Et quod generaliter quoties beneficium vacat de iure, licet non de facto, quia scilicet excommunicatus irregularis, vel simoniace, vel aliter inhabilis acceptauerit beneficium, & sic non acquisit titulum, quod potest restituere futuro successori, vel conuertere in vtilitatem Ecclesie, vel componere eum cum Camera Apostolica, & docet Nauarr. *tract. de spolijs, §. 12. num. 4.* & expresse etiam in simonico lib. 5. *consil. tit. de simonia, in antiquis. consil. 62. fine. & 46. num. 2. in nouis. consil. 70. num. 4. & consil. 72. & 73.* & quod potest etiam fieri pauperibus haec restitutio, docet etiam idem Nauarr. *lib. 5. consil. tit. de simonia, in antiquis. consil. 18. num. 4. in nouis. consil. 82. num. 4.* Et quod potest fieri Ecclesie, vel pauperibus, tenet etiam Victoria *relect. de simon. 2. p. num. 6. fine.*

Nota quod Nauarr. *ibid. tract. de spolijs, §. 12. n. 4.* ubi dicit potest conuertere in vtilitatem Ecclesie, ad ius, vel beneficij, & dicit doctrinam positam esse veram, sine ab initio titulum beneficii fuerit nullus, sine postea beneficiarius illum amiserit, vt per negligentiam ordinis factos assumendi, iuxta *cap. licet canon. de elect. in 6.* vel incompatibilitatem beneficiorum, iuxta *cap. de multa, de prebend. vel alias causis, seu statuta;* fructus enim sunt restituendi Ecclesie, vel futuro successori, vel Camera Apostolica, componendo se cum ea: tunc adde iuxta dicta, vel pauperibus.

Secundo nota, quod licet quando quis existens excommunicatus, vel suspensus, vel irregularis recepit beneficium, restitutio fructuum potest fieri futuro successori, at quando habet legitimum beneficij titulum, & fructus amittit, vel ob excommunicationem, suspensionem, &c. non potest fieri restitutio futuro successori, cum beneficium nullo modo vacet: sed debet fieri Ecclesie, in qua est beneficium, vel pauperibus, vel debet obtineri compositio a Papa: vt de non recitante, & non residente dixi, & in conclusione posita reddidi rationem, & in secunda sententia posita reuoli Doctores afferentes faciendam Ecclesie. Sic quidam docti iuniores.

Tertio nota, quod quando sit compositio cum Pontifice de fructibus male perceptis, non opus est fieri compositionem nec facere mentionem de parte fructuum, quam potest deducere, qui tenetur fructus restituere, iuxta dicta supra dub. 115.

quia tantum debet fieri compositio de fructibus, qui restituendi sunt; at ea pars non est restituenda. Sic praedicti iuniores.

Quarto nota, quod licet expresse valoris beneficii secundum taxam Cancellarie sit sit, vt prouisio beneficii valeat, vt docet Felin. *cap. ad aures. conclus. 11. & 16. de rescript. ad faciendum compositionem de fructibus male perceptis non latet, si reuera plures ea taxa male percepit.* Sic Nauarr. *lib. 5. consil. tit. de simon. in antiquis. consil. 73. in nouis est in fine totius quinti libri.*

Quinto nota, quod si restitutio fructuum fuerit quantitas notabilis, satisfaciatur assignando per instrumentum publicum annuos redditus pauperibus perpetuo distribuendos; quia hoc non est differri restitutionem, sed statim fieri: & patet ex dictis supra dub. 49. ubi diximus posse ex his bonis fundari capellam. Sic docti recentiores.

Ex dictis inferitur primo, quod si prouisus de beneficio simoniace, vel quouis modo inualide, obtinuerit reualidationem tituli ab eo, qui potest, poterit absque alia dispensatione retinere fructus simoniace, vel aliter abique vero titulo beneficii perceptos. Patet, quia poterat eos restituere primo successori legitimo in beneficio, & ipse est primus, qui legitime succedit in eo. Sic Nauarr. *lib. 5. consil. tit. de simon. in nouis. consil. 99. num. 10. & tract. de spolijs, §. 12. num. 4.* Speculator *1. part. tit. de dispensat. §. dicendum restat, de dispensatione super pluribus articulis beneficii, num. 22.* Enriquez *lib. 13. de excommunicatione. cap. 14. num. 3. & cap. 3. num. 1.* faciunt Syluest. *beneficium 3. initio.* Lambertini *de inueparat. lib. 2. part. 1. art. 7. num. 2.* & Nauarr. *lib. 5. consil. in antiquis. tit. de simon. consil. 15.* ubi dicitur fructus beneficii vacantis de iure addit Nauarr. licet non de facto vacet pertinere ad futurum successorem, & Lambert. dicit esse Innoe. & omnium, siue nemo possideat, siue quis mala fide possideat.

Maxime tamen aduertendum est, quod iniustus possessor beneficii non tantum tenetur facere mentionem de iusta beneficii detentione, sed etiam de fructibus perceptis, alioquin impetratio erit subrepticia; quia fructus percepti reddidit cum magis inhabiliter. Sic Nicolaus Milini, Ioan. Andr. Hostiens. quos refert, & sequitur Felin. *cap. in mltis, de rescript. num. 10. collat. 1.* Rebutius *provi. 3. part. signatura, verb. de se non est inuisionatum, num. 57. 58.* Nauarr. *lib. 5. consil. tit. de inueparat. in antiquis. consil. 8. num. 2.* Quid limitat Felin. nisi eos conuertit in vtilitatem Ecclesie. Et Calder. *tit. de prebend. consil. 11. & tit. de rescript. consil. 13.* limitat, nisi Papa proprio motu renouat, rat collationem. Sed hoc reprobat Felinus *ibi* cum Milio, & Lupo; quia licet tunc non possit allegari defectus obreptionis, at potest allegari defectus intentionis: & facta tali relatione, si facta sit gratia reualidationis tituli cum obligatione ad se componendum in aliqua quantitate cum Camera Apostolica, ad illam reuertitur. Nauarr. *de spolijs, §. 12. num. 4.* Si autem ad id non obligetur, licet Papa non faciat mentionem compositionis fructuum, procedet doctrina posita, vt potest retinere fructus tanquam nouus successori. Mihi etiam videtur, quod si fructus illos expendit in pauperes, vel ipse cum sit pauper, in sua sustentatione expendit,

non tenetur eorum facere mentionem: sicut non tenetur, ut dixi ex Felino, quando capondit in visitatione Ecclesie, quia aque (ut dixi) possunt restitui pauperibus; ac Ecclesie: & quia habet mentio non fit tam ob fructus acceptos, alios esse cum facturus, licet eos expendisset in Ecclesie utilitatem, quam ob compositionem cum Camera Apostolica: at in tali compositione non est facienda mentio nisi de fructibus, quos tenetur restituere: at non tenetur, quos in pauperes expendit.

13 Secundo inferitur, quod si alius succedat in beneficio illo per hunc iniuste possessum, potest ille remittere hanc restitutionem fructuum. Patet, quia illi erant restituendi. Sic Nauarr. de simul. 8. 12. num. 3. & super Extravagant. Gregor. XIII. de dato pro iustitia, vel gratia, num. 42. alias 45.

14 Tertio inferitur, quod licet Doctores communiter asserant suspensionem a beneficio, quando per ipsum non fiat quo minus absolatur, posse de fructibus beneficii, quos amittit, accipere, si pauper sit, necessaria tunc sustentationi, ut habes supra huc 2. lib. cap. 2. dub. 15. de benef. & de excommunicato id quidam negant, alij vero id concessunt, ut habes supra, ubi de benef. dub. 11. Et in eo, qui per simoniam obtinuit beneficium, fatentur Syluest. verbo renuntiatio, quest. 3. dicto 2. Armill. verbo beneficii, num. 57. Angelus verbo renuntiatio, fin. & ibi Taberna quest. 7. Enriquez lib. 13. de excommunicato, cap. 14. num. 2. in commento littera Q. posse de fructibus, sic iniuste perceptis detrahere fructus sicite necessarios ad suam sustentationem: at de omnibus his dicendum est, quid si vere sunt pauperes, possunt sibi retinere de fructibus ad sustentationem sui, & suorum, licet per ipsos sit, quominus absoluantur: Doctores limitantes quando per ipsos non fiat, inrelliguntur in foro externo. Probatur, quia ut dixi si fructus sunt restituendi pauperibus: ergo si est pauper, potest sibi applicare, cum non sit peioris conditionis, quam alij. Sic Enriquez lib. 13. de excommunicato, cap. 13. num. 4.

15 Tandem omnia dicta, nempe fructus male perceptos per simoniacum, aut alium iniustum detentorem beneficii, esse restituendos futuro successori, vel Ecclesie, vel pauperibus, sunt limitanda aliquibus modis.

16 Primo limita, nisi simonia sit confidentialis, quia tunc reuertuntur fructus Camere Apostolicæ, ut dixi supra dub. 14.

17 Secundo limita, nisi fructus adepi sint ab obtinente beneficium per simoniacam, renuntiationem alterius: quia tunc resignant sunt restituendi, ut dixi supra de beneficii, fin.

18 Tertio limita, nisi esset statutum in Ecclesia, ut omnes fructus iniuste percepti restituantur certis operibus pijs; illis enim essent restituendi. Sic Nauarr. summa Lat. cap. 25. num. 123. & lib. 3. consil. in manus, tit. de celebr. Miss. consil. 20. in antiqua, tit. de prebend. consil. 61. & in his consiliis sic limita suam doctrinam, tract. de simonijs. 1. 1. num. 4. quam hic restituit.

19 Quarto limita, nisi beneficium iniuste obtentum, ut simoniace, vel ab excommunicato, & sic Canonizatus: tunc enim non tantum distributiones, sed etiam pars fructuum, quam vocant la gressa, debet restitui alijs Canonizatis. Ratio est,

quia tale beneficium vere vacat: at fructus beneficiorum horum vacantium non reuertuntur futuro successori, sed distribuuntur inter alios Canonizatos, ut docet Panorm. & communis cap. relatum, et 2. de restit. ut refert, & sequitur ibi Couarr. 2. 2. id colligens ex illo textu, & Enriquez lib. 13. de sacramentis ordinis, cap. 14. in commento littera Q. sic limitat Nauarr. in omnibus locis cit. limitatione praedicta. Et licet hanc doctrinam reprobauerim in hoc fecundo lib. cap. 2. dub. 63. quando fructus, quos vocant la gressa, non percipiuntur ab iniusto detentore Canonizatus, sed a iusto, at illos perdit, quia post legitimam obtentionem incidit in excommunicationem, vel non recitavit, &c. At est differens ratio, quia in hoc casu non vacat beneficium: & ita non procedit ratio posita.

An vero si huiusmodi Canonizatus bona fide assistat choro, iuretur distributiones, habes supra hoc 2. lib. cap. 1. dub. 1. num. 1. de accept. person.

Ultimo limita, nisi beneficium esset tale, quod secundum constitutiones fundatoris illo vacante pertinet ad certam personam, v. g. ad consanguineum proximorem: tunc enim qui simoniacus, vel alio titulo inualido retinet tale beneficium, fructus perceptos tenetur restituere illi, qui succedere debebat secundum constitutiones in illo beneficio: quia illi fit iniuria, non relinquendo illi ius beneficium. Sic aliqui iniurios.

Sed ego nullum dubito de hac limitatione, si enim hic statim se ingereret, dicens esse consanguineum proximorem, cum non sit, vel esset coniugatus, & c. omnino incapax beneficii, manifestum est facile iniuriam illi vocato, & sic illi tenetur restituere: at in nostro casu cum hic reuera sit legitime vocatus ad beneficium, & capax illius, & tantum deliquit in modo, quia scilicet, vel simoniace procuravit, vel antequam absolueretur ab excommunicatione, non peccat in ordine ad eum, qui debebat succedere, sed tantum in ordine ad Ecclesiam, cuius preceptum transgreditur non ingrediens via recta.

D V A R I V M C X X .

Quis possit dispensare in omnibus panis, quas supra dub. 104. diximus contrahere simoniacum, & reualidare ritualium beneficij.

Cum in triplici tantum simonia (ut supra diximus) incurrantur poena, scilicet in simonia in ingressu Religionis, ordinis, & beneficio, ut clare procedamus, scilicet de his agendum est.

Primo ergo in simonia in ingressu Religionis quis dispense, habes supra dub. 104. prope finem.

Secundo in ordine dupliciter, quis contrahit poenas, scilicet vel quia ordinatur ab Episcopo simoniaco, & excommunicato, interdicit, vel irregulari: & tunc quis dispense, habes supra dub. 104. num. 11.

Alio modo incurrit poenas, nempe excommunicationem, & suspensionem, quando simoniace ordinatur: & de excommunicatione iam dixi supra dub. 104. esse reservatam Papæ: potest quis ab illa absolvi virtute Cruciatæ semel in vita, & semel in mortis articulo, sicut ab alijs reservatis. At hodie post motum proprium Sixti Quinti contra male ordinatos, licet non statuantur

ibi excommunicatio, at peccatum reservatur Papæ, ita vt nec per Bullam, nec virtute decreti Trident. sess. 24. cap. 6. de reformatione, quando est occultum, liceat ab eo absolueri. Vide supra dub. 104. §. hinc fit.

5 Similiter ab excommunicatione, quam incurrit simoniaci in beneficio, quam dixi supra dub. 104. reservari Papæ, potest quis semel absolvi in vita, & semel in mortis articulo, virtute Cruciatæ, sicut ab alijs reservatis, vt bene Manuel in compend. Bullæ Cruciatæ. §. 13. num. 3. & 2. como simonia cap. 66. fin.

6 At difficultas est, an possit talis simoniacus absolvi ab excommunicatione virtute Bullæ, aut equam resignet beneficium, & restituat pretium & fructus. Aliqui negant, quia Bulla, & quæcumque privilegia concedunt absolutionem ab excommunicatione, facta parte: at hæc restitutio pertinet ad partem satisfactionem. Sic aliqui iniurios, qui pro se refert D. Thomam 2. 2. quest. 100. art. 6. ad 7. ubi hæc dicit: In alijs casibus potest Episcopus dispensare: ita tamen quod prius abrenunciet, quod simoniace acquirit.

7 At dicendum est posse absolvi ab excommunicatione ante talem restitutionem, modo proponat restituere. Ratio, quia dum sit commune, & privilegia perunt præniti satisfacionem partis, intelliguntur, quando propter iniuriam illatam parti incurritur excommunicatio: at excommunicatio simoniaci non imponitur propter damnum illatum alicui tertio, immo nec est posita excommunicatio eo quod hic retinet beneficium, vel fructus, hoc enim consequitur ad suum peccatum, sed excommunicatio posita est ob iniuriam illatam rei factæ, illam emendo, vel vendendo: immo in simonia non fit iniuria tertio, vt bene dicit Sotus 4. de iust. quest. 7. art. 1. ad 1. non enim est contra iustitiam, sed contra Religionem. Nec D. Thomas oppositum dicit, quia loquitur de dispensatione, vt possit iterum ei conferre beneficium, quod idem statim & nos dicemus. Sic tenent alij docti iniurios.

8 De suspensione vero, quam incurrit simoniacus in ordine, distinguendum est: aut enim scienter ordinatur simoniace, & tunc licet aliqui vt refert Butrio cap. de simoniace, de simonia, num. 57. dicant, si est occultum, posse Episcopum dispensare: si vero publicum, solum Papam: at dicendum est in vtroque casu solum Papam posse. Patet ex cap. penult. de simonia, & tenet ibi glossa vers. per sedem. Panormit. dicens esse omnium, cap. de simoniace, eodem titulo, & ibi Butrio num. 3. Felinus ibi num. 2. Innocent. ibi num. 1. & ibi Holliens. Syluest. verbo satisfactio, quest. 7. dicto 3. lex 36. fine, tit. 17. part. 1. Sotus lib. 9. de iust. quest. 8. art. 2. conclus. ultima. Caietanus 2. 2. quest. 100. art. 6. circa solutionem ad 7. Armill. verbo simonia, num. 51. Angel. simonia 6. num. 3. Tabien. verbo simonia, quest. 9. & 68. Ludovic Lopez 1. part. in iust. nov. cap. 107. fol. 97. 2. Enriquez lib. 13. de excommunicatione, cap. 17. initio. Limitat tamen Syluest. quod non possit Episcopus quoad se susceptum ordinem dispensare, vel vt ascendat ad ordines superiores: quia promouetur per statum, si non dispensatus in ordine simoniace recepto ascendat ad superiores: & probat per cap. penult. de simonia, ibi, Ab ordine sit suscepto.

Immo hodie per Trident. sess. 24. cap. 6. de reformatione, potest Episcopus dispensare, si delictum sit occultum, vt bene Ludovic Lopez dicto cap. 107. fol. 97. 2. pag. 2. Obstat tamen motus proprius Sixti Quinti contra male ordinatos, & sic nec etiam quoad ordines ritæ susceptos potest iuxta illum dispensare. An vero possit commissarius per Bullam Cruciatæ, dicam tract. de expiatione Cruciatæ.

Quando vero ignoranter ordinatur quis simoniace, quia scilicet alius eo ignorante dedit pecunias, iuxta sententiam, quam amplexus sum supra dub. 104. non est necesse dispensare quis dispense: quia ibi defendi nullam incurrit suspensionem: at tenendo communit sententiam, quod est suspensus, quidam dicunt quod si delictum est publicum, solum Papa dispensat: si vero occultum, Episcopus, argum. cap. ex tua, de simonia, & ibi Innocent. Angel. simonia 6. n. 2. Arm. verbo simonia, num. 51. & ibi Tab. quest. 9. & 68. Syluest. verbo satisfactio, quest. 7. dicto 3. Addunt Syluest. Angel. & Tabien. illa quest. 68. hoc esse verum, licet postquam fecerit, non renuntiaverit ordini, sed in eo renuntiaverit, & ad superiores ascenderit. An vero possit hoc Episcopus, cum quo est commissarius simonia, statim dicam.

Quando autem simonia commissæ est in beneficio, potissima difficultas est, quis possit dispensare, vt talis simoniacus possit habere illud beneficium.

Præmittenda tamen est questio alia generalis, an in casibus, in quibus iuxta dicta, & dicenda potest Episcopus dispensare cum simoniaco in ordine, vel beneficio, id possit Episcopus, cum quo simonia commissæ est.

Communis sententia negat posse, & non asserit reatum, sed hæc rationem, quod ob suam turpitudinem indignus est, vt ipse dispense, sed dispensabit successor, vel superior: at potest probari ex cap. unicum, de filijs presby. & cap. unicum, de clerico, conug. qui habent Episcopum, qui scienter contulit beneficium coniugato, vel filio illius, qui illud immediate obtinuit, non potest illud ab eo auferre, locus significanter. Sic Holliens. cap. de simoniace, de simonia, fin. & ibi Anchar. num. 2. fin. & ibi Panorm. num. 7. fin. Innocent. ibi fin. Butrio ibi, & cap. penult. de elect. num. 7. Caldec. cap. post translationem, de renuntiatio. glossa cap. presbiterium, 1. quest. 5. vers. fratrum. Angel. simonia 6. num. 2. Armill. verbo simonia, num. 51. Syluest. verbo satisfactio, quest. 7. dicto 3.

At verius est posse, quia cap. penult. de elect. & alij textus, qui concedunt Episcopo facultatem dispensandi, loquuntur indiffinide. Sic in alio omnino simili tenet Nauarr. lib. 5. consil. tit. 3. de simonia in nouis consil. 97. num. 12. in antiquis consil. 61. num. 12. ubi querit, an possit Episcopus dispensare in simonia occulta, virtute Trident. sess. 24. cap. 6. de reformatione, quando ipso sciente, & consentiente commissæ est in casu, in quo potest dispensare,

si iplo ignorant facta esse; & pro parte opposita allegat duo capita in oppositum citata; & respondere posse, quia Tridens. *cap. 6. in dist. 11. loquitur*: & quia licet in aliquibus casibus speciale sit, quod superior nequeat retractare aliqua mala le consentiente facta; & regulariter id potest, *cap. si quis prebiterum cum ibi notaris, de rebus Eccles. non alienand.* Item, quia non est locus predictae regule in iurisdictione, quae non est contentiosa, sed voluntaria, qualis est haec: & sic concludit posse, licet de mandato eius sit facta, quia in hoc non exercet iurisdictionem in se, nec iurisdictionem contentiosam, quae reddatur in iurium, & citatum.

16 Circa questionem ergo propositam, quod scilicet possit dispensare cum simoniace obtinente beneficium, ut illud possit retinere. Enriquez *lib. 1. de exco. cap. 17. sup. in commento litera D.* dicit, quod potest Episcopus cum paupere dispensare, ut retineat beneficium, quod simoniace accepit habilitando illum, & deus conferendo in foro conscientiae; sicut potest cum paupere dispensare in matrimonio iam contracto cum impedimento diuini, *cap. 1. q. 1. 4. num. 1.* dicit generaliter posse Episcopum in foro conscientiae habilitare occultum simoniacum, & sic deus illi conferre beneficium, quia nullus textus exprimit relemari Papae, nisi in simonia confidentiali; ut refert Nauarr. *cap. 23. in summa Latina, num. 110. versu ser. in nota; & num. 2. in commento litera P.* dicit, quod reualidatio beneficii per simoniam obtenti referuntur Papae in foro externo. Sed Nauarr. nil dicit ibi contentens ad hoc; tantum enim dicit esse peccatum in simonia confidentiali, quod prouisio illius beneficii, siue in prelatum, quae simoniace recepit, siue in quemcumque aliam, referuntur Papae; quod in aliis simoniis non contingit; sed ipsamet simoniace non potest Episcopus conferre; at aliis bene potest. Et similiter, quod affect de matrimonio non facit ad rem, quia, ut possit Episcopus, debet esse in contrahentibus bona fides, & in separatione scandalum, & agit de salute animae in simoniaco in beneficio inest bona fides, nec est scandalum, quod dimittit beneficium, nec agit de animae salute, sed de commo temporalit.

17 Summittit autem hac in re valde confuse loquuntur, quia non distinguunt de beneficio simplici, vel curato, nec de eadem vacatione, vel de diuersis, ut potest videri in Syluestro *verbo suspensio, quest. 7. dicto 5.* Angel. *simonia 6. num. 3.* Armill. *verbo simonia, num. 32.* Tabiena *ibi quest. 9. q. 68.*

18 Ut ergo clarè in re valde confusa procedamus, oportet promittere duas distinctiones, & verba formalia, *cap. penult. de elect.* ex quibus pendet tota difficultas: deinde statim conclusiones.

19 Prima distinctio est: aut beneficium est simplex, vel curatum, & nomine curati intelligitur etiam dignitas; in hac enim aequiparantur, *cap. de multa, de prebent. & cap. cum nullis, eodem tit. in 6.* & docent Butrio *cap. de simoniace, de simonia, num. 5.* & ibi Panormitan. *num. 6.* & reliqui Doctores in conclusionibus citandi eodem modo loquuntur de his.

20 Secunda distinctio, aut simonia commissa est sciente recipiente beneficium; aut ab aliis, igno-

rante iplo. Primum ergo dicemus quando ignorant, deinde quando scienter.

Verba formalia *cap. penult. de elect.* ex quibus pendet tota hac difficultas, sunt haec: *Si alicuius electionem propter simoniam, eo ignorante, ac ratum non habente, commissa conuenerit reprobari, cum eo super prelatione, ad quam et illa fuerit, illa vice non potest Episcopus dispensare, quamuis circa eum, qui ignoranter recepit simplex beneficium per simoniam, post liberam resignationem, Episcopi dispensatio referatur, hac ibi. His praemissis, licet*

Prima conclusio: Quando beneficium per simoniam ignoranter acceptum est simplex, & cognita simonia beneficiarius sponte renunciat, licetum est, quod possit Episcopus dispensare, ut illud retineat; quia sic dicitur expresse *illo cap. penult. de elect.* Sic glossa *cap. nobis, de simonia, versu. supra. & cap. post translationem, de renunciat. versu. nequeat, & cap. praesentium, 1. quest. 5. sine.* Butrio *dicto cap. nobis, sine, & d. cap. penult. num. 7. vbi & Immo. num. 1. & ibi Hostiens. & Panormitan. num. 3.* Innocent. *cap. de simoniace, de simon. num. 2. vbi & Felin. num. 5.* Angel. *simonia 6. num. 3.* Nauarr. *lib. 5. consil. tit. 3. de simon. in nouis consil. 91. num. 7. & 97. num. 5. & 6. in antiquis consil. 61. num. 1. & 6.* Syluest. *verbo simonia, quest. 8. dicto 5.*

Hinc infert Nauarr. *illo consil. 97. & 61. num. 5.* 23 6. posse Episcopum dispensare, licet beneficium illud sit Canonicatus Ecclesiae cathedralis, quia Canonicatus non est dignitas, ut late ibi probat.

Nota primo, quod dum loquimur de beneficio habito simoniace ignoranter, non intelligimus quando ipsemet beneficiarius commisit simoniam, ignorans esse talem, sed quando alij commiserunt simoniam iplo ignorante. Sic enim loquitur *cap. penult. de elect.* & omnes Doctores citati.

Secundo nota, quod aliqui limitant, nisi postea ratum habeat, quia retrahitur rati habitio, ac iudicandum est, ac si a principio scierit: & colligitur ex *dicto cap. penultimo, de elect.* ibi, *nec ratum habente.* Sic glossa *ibi versu. ratum.* Butrio *ibi num. 7.* Hostiens. & Baldus *ibi.*

At melius Syluest. *verbo simonia, quest. 8. dicto 5.* dicit posse dispensare Episcopum, licet postea ratum habeat, quia reuera non fuit simoniacus in receptione beneficii, vel ordinis. Et faciunt, quae dixi *supra dub. 116. num. 100.* quod scilicet per hanc rati habitioem non incurruntur poenae simoniace; at poena est, quod Episcopus non possit dispensare.

Secunda conclusio. Si tamen sponte non renunciat illud beneficium simplex sic ignoranter per simoniam acceptum, sed expectat sententiam iudicis illum beneficio priuatis, concordant omnes, quod in alia vacatione potest Episcopus dispensare, ut illud beneficium obtineat, quia *cap. penult. de elect.* tantum negat ea vice, quod communiter Doctores, & Innocent. *ibi*, vt mox videbitur, explicant, id est, ea vacatione; & sic per argumentum a contrario sensu probatur posse in alia vacatione.

At dissentiant Doctores, an possit in illa vacatione; & quidam dicunt id posse vtilitate, vel necessitate Ecclesiae suadente, aliis non. Sic

Sic Butrio *cap. de simoniace, de simon. num. 5. & cap. penult. de elect. num. 7.* vbi Immo. *num. 1. sine.*

29 At verius est non posse, quia *d. cap. penult.* dicitur posse, quando alter libere renunciat; ergo per argumentum a contrario sensu non potest quando coacte renunciat Sic Panorm. *cap. de simoniace, de simon. num. 7.* & ibi Felinus *num. 5.* Armill. *verbo simonia, num. 32.*

30 Limita, vt hoc intelligatur, quando certior factas de simonia expectat sententiam; secus si non expectet, quia non est certus de simonia commissa; tunc enim in nulla est culpa, & sic et non nocet sic Felin. & Panorm. *proxime citati.*

31 Tertia conclusio. Quando beneficium per simoniam ignoranter acceptum est Curatum, aut dignitas, & cognita simonia sponte renunciat beneficiarius, conueniunt omnes Doctores quod in alia vacatione potest Episcopus dispensare, ut illud retineat, quia *cap. penult. de elect.* solum negat Episcopo facultatem ad ea vice, id est, ea vacatione, purgatur enim vitium per intermediam personam; nam si immediate idemmet haberet illud beneficium, videretur promotio vitiosa ex proximitate vitij, quia quae in continenti sunt, videntur inesse, *cap. officij, de elect. & l. l. si certum petatur; & sic tenent omnes Doctores iuris Canonici fatim citandi; nam summisse citandi non distinguunt de eadem, vel alia vacatione.*

At discordant Doctores an in illamet vacatione possit Episcopus dispensare; quidam enim dicunt id posse ex euidenti vtilitate. Sic Butrio *cap. de simoniace, de simon. num. 5. & cap. penult. de elect. num. 7.* vbi Host. & Immo. *num. 1. & sine.* Caldec. *cap. post translationem, de renunciat.* & haec est communis, velle Panorm. *d. cap. penult. num. 4.*

33 Alij vero dicunt posse Episcopum absolute dispensare, ut statim habeat idem beneficium. Probat ex *cap. praesentium 1. quest. 5.* vbi dispensat Episcopus in dignitate assumenda cum eo, qui sponte renunciat. Ordini ignoranter simoniace accepto; & ex *cap. penult. de elect.* a contrario sensu; ibi enim negatur facultas Episcopo dispensandi, si talis electio reprobanda fuerit, scilicet per sententiam. Sic tenet Glossa, dicens forte hoc sic esse; *cap. penult. de elect. versu. alla.* & definit eam tenet *cap. post translationem, de renunciat. versu. nequeat, sine, & ibi Butrio num. 39.* Limitant, nisi sit Episcopatus; & absolute non explicantes an loquantur de beneficio curato, vel simplici (licet videantur expresse loqui de curato, quia referunt contrarias sententias, & circa beneficium simplex, vt dixi in prima conclusione, omnes conueniunt) eam tenent Angel. *simonia 6. num. 3.* Syluest. *verbo suspensio q. 7. dicto 3.* Tancredus per eos citatus.

34 At verius est nullo modo posse, quia *cap. penult. de elect. in versu. quomodo, venit aduertitque ad praecedentia, vbi innotat dictum de dispensatione ad prelatum; & subdit, quamuis in simplici beneficio potest Episcopus post liberam resignationem dispensare; ergo secus est in prelatum; alias perperam constitueretur ibi quoad hoc, differentia inter simplex beneficium, & prelatum. Nec obstat *cap. praesentium, 1. quest. 5.* quia loquitur in alio casu; & illius capitis possunt videri variae expositiones in Glossa *d. cap. penult. versu. illa.* Sic tenent Boarium, quem refert, ac loquitur Panorm. *cap. penult. de elect. num. 4. & 5. & cap. de simoniace, num. 7.* vbi &*

Felin. *num. 4.* & faciunt alij absolute dicentes non posse Episcopum dispensare in prelatum, vel dignitate. Hi sunt Innoc. *cap. de simoniace, de simon. num. 2.* Nauarr. *lib. 5. consil. tit. 3. de simon. in nouis consil. 91. num. 7.* in antiquis consil. 33. num. 7.

Quarta conclusio. Quando vero cognita simonia non sponte renunciat Curatum, vel dignitatem per simoniam ignoranter adeptum, sed expectat sententiam, adhuc tenet Butrio *cap. penult. de elect. num. 7. & cap. de simoniace, de simon. num. 5.* Episcopus posse ex necessitate, vel vtilitate Ecclesiae dispensare in ea vacatione; in alia vero vacatione posse absolute, quia *cap. penult. de elect.* tantum negat Episcopo facultatem dispensandi ea vice, id est, ea vacatione; at verius est absolute non posse in ea vacatione. Patet ex proxima conclusione, vbi id probatur, etiam quando renunciat, nedum quando expectauit sententiam. Et sic tenent Panorm. Felin. *ibi* pro ea citati; & Glossa *cap. post translationem, de renunciat. versu. nequeat, sine, & Anton. ibi num. 39.* Immo. *cap. penult. de elect. num. 1. & sine.*

Huc illic actum est, quando beneficium est acceptum ignoranter simoniace; sequentes conclusiones sunt, quando scienter.

37 Quinta conclusio. Si scienter recipiat per simoniam curatum, vel dignitatem, & sponte renunciat, potest Episcopus dispensare, vt in alia Ecclesia, vel in illamet obtineat alia beneficium; vt obtineat idemmet beneficium, quod renunciat, solum Papa dispensat. Probat in contrario sensu ex *cap. penult. de elect.* vbi tantum permittitur Episcopo, quando ignoranter, & sponte renunciat, & non in illa vice, sed in alia vacatione. Haec est contra Felin. *cap. de simoniace, num. 3.* dicentem posse Episcopum, sed non ea vice; tenent Butrio *eo cap. de simoniace, num. 5. & cap. penult. de elect. num. 7.* Panorm. *eo cap. de simoniace, num. 6. & ibi Innoc. num. 2.* Cald. *cap. post translationem, & renunciat.* Angel. *simonia 6. num. 3.* Tabien. *verbo simonia, quest. 9.* Syluest. *verbo suspensio quest. 7. dicto 4.* & quod non possit in eodem beneficio, tenent Doctores citandi infra notabili 1. num. 41.

Nota primo, quod hi Doctores ponunt hanc differentiam quod Episcopus potest dispensare, vt in alia Ecclesia habeat beneficium, & ministret in ordinibus susceptis; at si dispensat, vt in eadem Ecclesia, tantum ministrabit in ordinibus minoribus, ad superiores vero non ascendet. Sic Panorm. Innoc. Cald. Butrio, Tabien. Angel. Syluest. *proxime citati.* Immo Panorm. Angel. Syluest. dicunt tantum posse dispensare, vt in eadem Ecclesia habeat aliud beneficium, modo sit simplex.

At hi Doctores supponunt simoniacum in beneficio esse inhabilem ad alia: cuius contrarium docuimus *supra dub. 104. num. 100.* vbi diximus sequuta abolitione ab excommunicatione non indigere dispensatione ad obtinendum in alia, vel in eadem Ecclesia quocumque beneficium, praeter simoniace adeptum. Supponunt etiam simoniacum in beneficio esse suspensum, & sic egero dispensatione ad ministrandum in suscipi, vel ascendendum ad superiores ordines. At nos *eo dub. 104. num. 100.* diximus non esse suspensum; & sic consequenter dicemus non indigere dispensatione ad ministrandum in ordinibus susceptis, vel ascendendum ad superiores.

Sed poterit hae doctrina habere locum in inhabilitate, quam contrahit ad alia beneficia committens

mittens simoniam confidentialem, iuxta motum proprium Pij Quintinam etc. excommunicatio referretur Pape in illo motu proprio, ac inhabilitas non reletur, vt bene Enríquez lib. 13. de excommunicat. cap. 17. sine commentis litera F. & cap. 16. num. 1. litera F. dicit posse Episcopum virtute Trident. sess. 24. cap. 6. de reformat. dispensare in inhabilitate occulte simoniae ad alia beneficia.

41. At virtute Bullae Cruciatæ nec potest commissarius, nec confessor hac inhabilitate absolueret, quia non est censura inhabilitatis, sed poena, & Bulla non concedit poenas; & quia in Bulla denegatur commissario facultas absolendi ab irregularitate simoniae. Sic Manuel 2. tomo summa c. 66. p. 6. & in Bulla Cruc. §. 12. num. 3. & in expositione motus Proprii Pij Quinti circa ingressum in monasteria Monialium, num. 35. & alij; & dicit Manuel 2. num. 35. posse Episcopum virtute Trident. sess. 24. c. 6. dispensare in inhabilitate ad officia, & prouisione officiorum, quando procedunt ex delicto occulto. Sed de hoc late dicam in expositione motus Clem. VII. de largi. munerum.

42. Secundo nota, quod etiam quando est beneficium simplex, licet Barrio cap. de simoniae, de simonia num. 1. dicit posse Episcopum dispensare ex euidenti veritate cum recipiente illud scienter simoniae, at dicendum non posse, argumento a contrario sensu ex cap. penult. de elect. ubi tantum conceditur quando sponte renunciat, & ignoranter accepit. Sic Anton. cap. post reuocationem, de reuocant. num. 39. & cap. penult. de elect. n. 7. Tabien. verb. simonia, quest. 9. Panorm. cap. de simoniae, de simonia num. 7. D. Thom. 2. 2. quest. 100. art. 6. ad 7. Sotus lib. 9. de iust. quest. 8. art. 2. consil. ceteris Lud. Lopez 2. p. instr. noui cap. 307. fol. 972. pag. 2. Rebuff. praxi. de quæ in duobus acquirantur beneficia, num. 9. Nauarr. lib. 5. consil. tit. de simon. in nouis consil. 1. num. 7. in antiquis consil. 35. licet D. Thom. Nauarr. Rebuff. Sotus, Ludou. Lopez non distinguant, si beneficium sit simplex, aut curatum, sed indistincte id docent de beneficio.

43. Vltima conclusio. Si expectat sententiam priuatis, qui scienter recepit dignitatem, vel curatum simoniae, nullo modo potest Episcopus dispensare cum illo ad illud, vel aliud beneficium, quia damnatus per sententiam de simonia est effectus infamis infamia iuris, vt dixi supra dub. 104. & vt docet Nau. lib. 5. consil. tit. de simon. in nouis consil. 35. num. 6. versio. ad tertium, in antiquis consil. 35. n. 6. versio. ad tertium est irregularis, quia infamis; & cum infami infamia iuris non dispensat Episcopus, nisi in casibus in iure expressis, vt notatur cap. eorum te, de sciam. & re iudic. Item quia Episcopus dispensat in adulterio, & minoribus delictis, vt notatur cap. in si clerici, de iudic. sine; at simonia est grauior cap. si quis, & cap. licet, de simon. Sic Panorm. cap. de simoniae, de simon. num. 6. Armi. verb. simonia num. 51. Tabien. ibi, quest. 9. Syluest. verb. suspensio quest. 7. dicto 4. Angel. simonia 6. num. 3.

44. Immo eadem ratio probat idem in beneficio simplici, damnatus enim de simonia in illo, efficitur infamis. Panorm. eodem cap. de simoniae, n. 7. Tandem notanda sunt tria.

45. Primum nota, quod, vt valeat dispensatio obtinentis beneficium, quod scienter simoniae obtinuerat, est opus facere mentionem, quod simoniae obtinuerit, non autem, vt obtineat alia, vt habet supra dub. 104. num. 1.

Secundo nota, quod qui simoniae obtinuerat beneficium, y. g. Canonice, etiam ignoranter, si postea dispensetur cum eo ad illud canonicatum, non consecrabit locum, quem antea habebat in Capitulo, sed tanquam inordinari alius obtinebit viciniam locum. Ratio, quia antea tenebatur renuciare, & per renunciationem vacauit; & sic habetur cap. ex infirmitate, de simon. & probatur Nauarr. lib. 5. consil. tit. de simon. in nouis consil. 97. num. 4. in antiquis consil. 61. num. 4. Hoc tamen intelligo, quando ipse Canonice renuciavit canonicatur; nam tenendo, quod talis collatio fuit valida, quando simoniae ignoranter accepit, vt supra tenui, si ipse non renuciavit, sed obtineat à Papa reuadationem, manebit in eodem loco, quem antea habebat in Capitulo, quia non desit esse Canonicus.

47. Vltimo nota, quod si is, qui recipit beneficium simoniae ignoranter petat à Pontifice compositionem fructuum perceptorum, & reuadationem rituum, si Pontifex respondeat, concedendo compositionem; at circa beneficium nec aufero, nec confero, licet non potest retinere beneficium, quia indiget noua reuadatione tituli. Sic Nauarr. lib. 3. consil. de simon. in antiquis consil. 73. in nouis in fine tertii quinti libri.

48. An vero possit quis super illis componi per Cruciatam, dicam in expositione Cruciatæ, dub. 100.

DVBIVM CXXI.

An qui tenetur restituere fructus simoniae perceptos, vel alia debita inerti domini casu quo illi fructus supsum restituit pauperibus, iuxta dicta supra dub. 119. satisfaciatur eleemosynis, quas huius obligationis aut ignarus, aut immemor pauperibus erogauit.

Pro solutione huius præmittendum est, quod qui ex deuotione facit opus, ad quod tenebatur, y. g. audit Missam in die festo, immemor, aut ignarus præcepti, quia ignorabat, vel non recordabatur esse festum, satisfacit præcepto, ita vt postea memor, vel certior factus de præcepto non teneatur iterum audire, quia licet de intentione actuali satisfaciendo præcepto, at adest virtualis, vel saltem habitualis, qua si ille nosset præceptum, vellet illi eo opere satisfacere, quando non est intentio contraria. Probatur, quia alias sequeretur multa inconuenientia.

Primo, quod, qui celebraret in Paschate ex consuetudine celebrandi non recordatus præcepti, non adimplet illud, sed peccaret mortaliter; & similiter, qui frequenter confiteretur in anno, quos tamen nullus damnabit.

Secundo, quia lex absolute præcipit actum, & non præcipit fieri tali intentione. Sic multi, quos retrahit lib. 1. summa cap. 13. num. 9. vbi de hoc late egi.

Ex hoc inferant aliqui quod si amicus ne sciens alteri amico aliquid debere ex iustitia, tantum ei dones, satisfaciet debito ex iustitia, nisi iste dono tantumdem receperit, vel recipiet ab amico; & si minus dono receperit ab amico, in illo, in quo excedit, satisfaciet pro debito iustitie.

nisi expresse habuerit intentionem contrariam, quia semper intelligitur virtualiter soluisse; nam semper intelligitur illa maxima, quod vult se à debito liberare quamprimum potest. Similiter quando quis tenebatur propter incertitudinem creditorum, vel ob aliam causam restituere pauperibus, si ignarus, aut immemor huius obligationis, facit eleemosynas, potest omnes eleemosynas, quas fecit post talem obligationem, compensare cum debito illo. Sic nonnulli docti iuniores.

3. Sed hoc potest placet mihi, non autem prius de debitore certo, cui ignarus debiti aliquid donat amicus, quia licet legatum compensetur cum debito necessario, at donatio non videtur facta animo compensandi cum debito, vt infra dicam lib. 4. cap. 2. dub. 15. de legat. eo quod cum donatio sit mere gratuita, eius nature repugnat ratio debiti; & ita qui donat, habet intentionem expressam gratis, & absque omni debito dandi; & sic repugnat intentioni virtuali satisfaciendi pro debito: at eleemosyna non repugnat ratio debiti, modo non sit debita ex aliqua speciali lege iustitiae, illius, vt ratione mutui, vel venditionis, &c. Et hoc clarè patet, quia secundum multos, & est valde probabile, extreme indigent tenetur dices ex iustitia dare eleemosynas, & tamen si ex penitentia sacramentali, vel eo quod habet debita incerti domini, teneatur ad eleemosynas, satisfaciet dando sic indigenti; & ideo dum donat, repugnat rationi donationis intentio virtualis satisfaciendi pro debito, si nosset, quare talis intentio non est: at cum eleemosyna non repugnet velle satisfacere pro debita alia eleemosyna, confertur habere hanc intentionem virtalem, & sic satisfaciet.

DVBIVM CXXII.

An si quis existens excommunicatus, vel per simoniam obtinuit beneficium, quod spectet ad ius patronatus, indigeat noua patroni presentatione, quando est absolutus ab excommunicatione, vel dispensatus in illa simonia, vt obtineat beneficium.

Primo dico, si talis presentatio facta est ante excommunicationem, vel non simoniae, & postea excommunicatus, vel simoniae obtinuit beneficium, absolutus ab excommunicatione, vel dispensatus in simonia non indiget noua presentatione, sed reuadatione tituli. Ratio, quia illa presentatio fuit legitima, nec illo est priuatus presentatio legitime facta, sed beneficio male obtento. Sic Enríquez, & alij iuniores à me consulti.

Secundo dico, si tamen presentatio facta fuit simoniae, vel dum erat excommunicatus, indiget noua presentatione. Ratio, presentatio fuit nulla: sic idem iuniores, sicut supra dub. 71. dixi, quod si patronus excommunicatus denunciatus presentat aliquem ad beneficium, in lituio facta virtute dicte presentationis est nulla, sicut & ipsa presentatio.

3. Tertio dico, quod si de omnibus fieret relatio Pape, ipse posset etiam reuadare illam presentationem, & libidum solo iure Ecclesiastico est

nulla iamento tamen, quod si est patronatus laici, oportet de hoc facere mentionem, cum non facta expressa huius mentione, non censeatur Papa illi derogare, vt dixi supra dub. 54.

DVBIVM CXXIII.

An qui simoniae, vel existens excommunicatus obtinuit beneficium, absolutus possit, dum prouincat dispensationem, seu reuadationem tituli, vel cogendum sit statim resignare.

Ita conclusio. Si statim sine mora mitteret pro dispensatione, potest absolutus, locus si in hoc immoetur. Ratio, quia dum facit diligentias, non est in mora: vt fuit non est in mora, & potest resignare, dum petit remissionem à domino. Sic Medina lib. 1. summa cap. 14. §. 21. sine Manuel 2. tomo summa cap. 66. sine Ludou. Lopez 1. p. instr. noui, cap. 307. fol. 971. pag. 1. Enríquez lib. 7. de indulgent. cap. 14. num. 7. & lib. 13. de excommunicat. cap. 14. num. 2. & fere expresse id dicit Syluest. beneficium 3. in principio, Tabien. beneficium 3. §. 3. quest. 3. D. Anton. 2. p. tit. 1. cap. 5. §. 11. sine Armi. verbo beneficium, num. 57.

Immo licet tale beneficium sit Curatum, si talis absolutus ab excommunicatione, & ab irregularitate, quam contraxit celebrando, vel ministrando sacramenta, potest, si res est occulta, & statim mittit pro dispensatione, remanere in eadem administratione beneficii per illud breue tempus, dum venit dispensatio, quia cum defectus tituli sit occultus, habet veram iustitiam, & vetè administrat sacramenta. Sic quidam docti iuniores.

CAPVT IV.

De tributis, & vectigalibus.

SYMMARIUM.

DVB. 1. An sui sit Principi iusta tributa imponere, & huiusmodi de ex tributa imponens obliget ad eorum solutionem ante iudicis sententiam.

2. Quos, & quæ conditiones exigantur ad tributorum institutum.

3. Quales debent esse facultates regni, vt virtute illius possit que tributa imponere.

4. An antiqua consuetudo, cuius inity memoria non exeat, det auctoritatem ad imponenda noua tributa, vel tantum ad exigendum vetera.

5. An Principibus Sarracenis, & alijs Principibus infidelibus teneatur soluere huiusmodi tributa alijs iustis Christiani transfugas per eorum terra.

6. An teneantur subditi ad tributum soluendum, quando est dubia iustitia tributui.

7. An publicani exigentes tributa peccent, quando est dubium, Doctorum, & prudentium iudicio, an sint iusta.

8. Circa eandem secundam consilium, an quando iam non exeat, sed cessante causa, ob quam est tributum impositum, vel si adhuc exeat Principi, qui tributa exigit, non prestet illi, propter quod constat tale tributum fuisse à Principe impositum, teneantur subditi in conscientia soluere illud tributum.

Primo,

mittens simoniam confidentialem, iuxta motum proprium Pij Quintinam etc. excommunicatio referretur Pape in illo motu proprio, ac inhabilitas non reletur, vt bene Enríquez lib. 13. de excommunicat. cap. 17. sine commentis litera F. & cap. 16. num. 1. litera F. dicit posse Episcopum virtute Trident. sess. 24. cap. 6. de reformat. dispensare in inhabilitate occulte simoniae ad alia beneficia.

41. At virtute Bullae Cruciatæ nec potest commissarius, nec confessor hac inhabilitate absolueret, quia non est censura inhabilitatis, sed poena, & Bulla non concedit poenas; & quia in Bulla denegatur commissario facultas absoluedi ab irregularitate simoniae. Sic Manuel 2. tomo summa c. 66. p. 102. & in Bulla Cruc. §. 12. num. 3. & in expositione motus Proprii Pij Quinti circa ingressum in monasteria Monialium, num. 35. & alij; & dicit Manuel 2. num. 35. posse Episcopum virtute Trident. sess. 24. c. 6. dispensare in inhabilitate ad officia, & prouisione officiorum, quando procedunt ex delicto occulto. Sed de hoc late dicam in expositione motus Clem. VII. de largi. munerum.

42. Secundo nota, quod etiam quando est beneficium simplex, licet Barrio cap. de simoniae, de simonia num. 1. dicit posse Episcopum dispensare ex euidenti veritate cum recipiente illud scienter simoniae, at dicendum non posse, argumento a contrario sensu ex cap. penult. de elect. ubi tantum conceditur quando sponte renunciat, & ignoranter accepit. Sic Anton. cap. post reuocationem, de reuocant. num. 39. & cap. penult. de elect. n. 7. Tabien. verb. simonia, quest. 9. Panorm. cap. de simoniae, de simonia, num. 7. D. Thom. 2. 2. quest. 100. art. 6. ad 7. Sotus lib. 9. de iust. quest. 8. art. 2. consil. ceteris Lud. Lopez 2. p. instr. noui cap. 307. fol. 972. pag. 2. Rebuff. praxi. de quæ in duobus acquirantur beneficia, num. 9. Nauarr. lib. 5. consil. de simon. in nouis consil. 1. num. 7. in antiquis consil. 35. licet D. Thom. Nauarr. Rebuff. Sotus, Ludou. Lopez non distinguant, si beneficium sit simplex, aut curatum, sed indistincte id docent de beneficio.

43. Vltima conclusio. Si expectat sententiam priuatis, qui scienter recepit dignitatem, vel curatum simoniae, nullo modo potest Episcopus dispensare cum illo ad illud, vel aliud beneficium, quia damnatus per sententiam de simonia est effectus infamis infamia iuris, vt dixi supra dub. 104. & vt docet Nau. lib. 5. consil. de simon. in nouis consil. 35. num. 6. versio. ad tertium, in antiquis consil. 35. n. 6. versio. ad tertium est irregularis, quia infamis; & cum infami infamia iuris non dispensat Episcopus, nisi in casibus in iure expressis, vt notatur cap. eorum te, de sciam. & re iudic. Item quia Episcopus dispensat in adulterio, & minoribus delictis, vt notatur cap. in si clerici, de iudic. sine; at simonia est grauior cap. si quis, & cap. licet, de simon. Sic Panorm. cap. de simoniae, de simon. num. 6. Armi. verb. simonia num. 51. Tabien. ibi, quest. 9. Syluest. verb. suspensio quest. 7. dicto 4. Angel. simonia 6. num. 3.

44. Immo eadem ratio probat idem in beneficio simplici, damnatus enim de simonia in illo, efficitur infamis. Panorm. eodem cap. de simoniae, n. 7. Tandem notanda sunt tria.

45. Primum nota, quod, vt valeat dispensatio obtinentis beneficium, quod scienter simoniae obtinuerat, est opus facere mentionem, quod simoniae obtinuerit, non autem, vt obtineat alia, vt habet supra dub. 104. num. 1.

Secundo nota, quod qui simoniae obtinuerat beneficium, y. g. Canonice, etiam ignoranter, si postea dispensetur cum eo ad illud canonicatum, non consecrabit locum, quem antea habebat in Capitulo, sed tanquam inordinarijs obtinebit viciniam locum. Ratio, quia antea tenebatur renuciare, & per renunciationem vacauit; & sic habetur cap. ex infirmitate, de simon. & probatur Nauarr. lib. 5. consil. de simon. in nouis consil. 97. num. 4. in antiquis consil. 61. num. 4. Hoc tamen intelligo, quando ipse Canonice renuciavit canonicatur: nam tenendo, quod talis collatio fuit valida, quando simoniae ignoranter accepit, vt supra tenui, si ipse non renuciaret, sed obtineat à Papa reuadationem, manebit in eodem loco, quem antea habebat in Capitulo, quia non desit esse Canonicus.

47. Vltimo nota, quod si is, qui recipit beneficium simoniae ignoranter petat à Pontifice compositionem fructuum perceptorum, & reuadationem rituum, si Pontifex respondeat, concedendo compositionem; at circa beneficium nec aufero, nec confero: hic non potest retinere beneficium, quia indiget noua reuadatione tituli. Sic Nauarr. lib. 3. consil. de simon. in antiquis consil. 73. in nouis in fine tertii quinti libri.

An vero possit quis super illis componi per Cruciatam, dicam in expositione Cruciatæ, dub. 100.

DVBIVM CXXI.

An qui tenetur restituere fructus simoniae perceptos, vel alia debita inerti domini casu quo illi fructus supsum restituit pauperibus, iuxta dicta supra dub. 119. satisfaciatur eleemosynis, quas huius obligationis aut ignarus, aut immemor pauperibus erogauit.

Pro solutione huius præmittendum est, quod qui ex deuotione facit opus, ad quod tenebatur, y. g. audit Missam in die festo, immemor, aut ignarus præcepti, quia ignorabat, vel non recordabatur esse festum, satisfacit præcepto, ita vt postea memor, vel certior factus de præcepto non teneatur iterum audire, quia licet de intentione actuali satisfaciendo præcepto, at adest virtualis, vel saltem habitualis, qua si ille nosset præceptum, vellet illi eo opere satisfacere, quando non est intentio contraria. Probatur, quia alias sequeretur multa inconuenientia.

Primo, quod, qui celebraret in Paschate ex consuetudine celebrandi non recordatus præcepti, non adimplet illud, sed peccaret mortaliter; & similiter, qui frequenter confiteretur in anno: quos tamen nullus damnabit.

Secundo, quia lex absolute præcipit actum, & non præcipit fieri tali intentione. Sic multi, quos retrahit lib. 1. summa cap. 13. num. 9. vbi de hoc late egi.

Ex hoc inferant aliqui quod si amicus ne sciens alteri amico aliquid debere ex iustitia, tantum ei dones, satisfaciet debito ex iustitia, nisi iste dono tantumdem receperit, vel recipiet ab amico: & si minus dono receperit ab amico, in illo, in quo excedit, satisfaciet pro debito iustitie.

nisi expressè habuerit intentionem contrariam, quia semper intelligitur virtualiter soluisse: nam semper intelligitur illa maxima, quod vult se à debito liberare quamprimum potest. Similiter quando quis tenebatur propter incertitudinem creditorum, vel ob aliam causam restituere pauperibus, si ignarus, aut immemor huius obligationis, facit eleemosynas, potest omnes eleemosynas, quas fecit post talem obligationem, compensare cum debito illo. Sic nonnulli docti iuniores.

3. Sed hoc potest placet mihi, non autem prius de debitore certo, cui ignarus debiti aliquid donat amicus, quia licet legatum compensetur cum debito necessario, at donatio non videtur facta animo compensandi cum debito, vt infra dicam lib. 4. cap. 2. dub. 15. de legat. eo quod cum donatio sit mere gratuita, eius nature repugnat ratio debiti; & ita qui donat, habet intentionem expressam gratis, & absque omni debito dandi; & sic repugnat intentioni virtuali satisfaciendi pro debito: at eleemosyna non repugnat ratio debiti, modo non sit debita ex aliqua speciali lege iustitiae, illius, vt ratione mutui, vel venditionis, &c. Et hoc clarè patet, quia secundum multos, & est valde probabile, extreme indigent tenetur dices ex iustitia dare eleemosynas, & tamen si ex penitentia sacramentali, vel eo quod habet debita incerti domini, teneatur ad eleemosynas, satisfaciet dando sic indigenti; & ideo dum donat, repugnat rationi donationis intentio virtualis satisfaciendi pro debito, si nosset, quare talis intentio non est: at cum eleemosyna non repugnet velle satisfacere pro debita alia eleemosyna, confertur habere hanc intentionem virtalem, & sic satisfaciet.

DVBIVM CXXII.

An si quis existens excommunicatus, vel per simoniam obtinuit beneficium, quod spectet ad ius patronatus, indigeat noua patroni presentatione, quando est absolutus ab excommunicatione, vel dispensatus in illa simonia, vt obtineat beneficium.

Primo dico, si talis presentatio facta est ante excommunicationem, vel non simoniae, & postea excommunicatus, vel simoniae obtinuit beneficium, absolutus ab excommunicatione, vel dispensatus in simonia non indiget noua presentatione, sed reuadatione tituli. Ratio, quia illa presentatio fuit legitima, nec illo est priuatus presentatio legitime facta, sed beneficio male obtento. Sic Enríquez, & alij iuniores à me consulti.

Secundo dico, si tamen presentatio facta fuit simoniae, vel dum erat excommunicatus, indiget noua presentatione. Ratio, presentatio fuit nulla: sic idem iuniores, sicut supra dub. 71. dixi, quod si patronus excommunicatus denunciatus presentat aliquem ad beneficium, in lituio facta virtute dicte presentationis est nulla, sicut & ipsa presentatio.

3. Tertio dico, quod si de omnibus fieret relatio Pape, ipse posset etiam reuadare illam presentationem, & libidum solo iure Ecclesiastico est

nulla: memento tamen, quod si est patronatus laici, oportet de hoc facere mentionem: cum non facta expressè huius mentione, non censetur Papa illi derogare, vt dixi supra dub. 54.

DVBIVM CXXIII.

An qui simoniae, vel existens excommunicatus obtinuit beneficium, absolutus possit, dum prouenit dispensationem, seu reuadationem tituli: vel cogendum sit statim resignare.

Ita conclusio. Si statim sine mora mitteret pro dispensatione, potest absolutus, locus si in hoc immoetur. Ratio, quia dum facit diligentias, non est in mora: vt fuit non est in mora, & potest resignare, dum petit remissionem à domino. Sic Medina lib. 1. summa cap. 14. §. 21. sine Manuel 2. tomo summa cap. 66. sine Ludou. Lopez 1. p. instr. noui, cap. 307. fol. 971. pag. 1. Enríquez lib. 7. de indulgent. cap. 14. num. 7. & lib. 13. de excommunicat. cap. 14. num. 2. & fere expressè id dicit Syluest. beneficium 3. in principio, Tabien. beneficium 3. §. 3. quest. 3. D. Anton. 2. p. tit. 1. cap. 5. §. 11. sine Armi. verbo beneficium, num. 57.

Immo licet tale beneficium sit Curatum, si talis absolutus ab excommunicatione, & ab irregularitate, quam contraxit celebrando, vel ministrando sacramenta, potest, si res est occulta, & statim mittit pro dispensatione, remanere in eadem administratione beneficii per illud breue tempus, dum venit dispensatio, quia cum defectus tituli sit occultus, habet veram iustitiam, & vetè administrat sacramenta. Sic quidam docti iuniores.

CAPVT IV.

De tributis, & decimis.

SYMMARIUM.

- DVB. 1. An sui sit Principi iusta tributa imponere, & huiusmodi de ex tributa imponens obliget ad eorum solutionem ante iudicis sententiam.
2. Quos, & quæ conditiones exigantur ad tributorum institutum.
3. Quales debent esse facultates regni, vt virtute illius possit que tributa imponere.
4. An antiqua consuetudo, cuius inity memoria non exeat, det auctoritatem ad imponenda noua tributa, vel tantum ad exigendum vetera.
5. An Principibus Sarracenis, & alijs Principibus infidelibus teneatur soluere huiusmodi tributa alijs iustis Christiani transfugis per eorum terra.
6. An teneantur subditi ad tributum soluendum, quando est dubia iustitia tributui.
7. An publicani exigentes tributa peccent, quando est dubium, Doctorum, & prudentium iudicio, an sint iusta.
8. Circa eandem secundam consilium, an quando iam non exeat, sed cessante causa, ob quam est tributum impositum, vel si adhuc exeat Principi, qui tributa exigit, non prestet illi, propter quod constat tale tributum fuisse à Principe impositum, teneantur subditi in conscientia soluere illud tributum.

- 9. Verum, quando non inimiciter profidia possint dominii accipere iura, que sunt imposta, ac dantur ad tales sigilla.
- 10. An rebus debeatur, antequam publicanus petat.
- 11. An si publicanus non petat alcavalam, vel vestigal tempore a lege prescripto, sit tutus in conscientia mercator, qui transiit eo tempore, non soluit etiam publicanus petenti.
- 12. An si quitam veniat ad vendendum aliquid secreto, & occulte, ut ita de fraudet alcavalam, precet, & teneatur restituere emptori casu, quo venditor ille tenebatur ad illam.
- 13. An alcavale sint iusta in conscientia, si decem pro centum exigantur, & qui ibi defraudat, teneatur restituere.
- 14. An domini, qui domo, vel pretio obtinuerunt a Rege alcavalam suorum oppidorum, possint illas auerere, vel minuire, & exigere in tota rigore legis regie, sicutet unum de decem, quantum Rex minus exigit a suis castella.
- 15. An pauperes, quibus ad vitam necessarium non suppetunt, teneantur solvere gabellam, id est, alcavalam, aliisque vestigalia, vel pedagia, guidagia, Hispanie partibus, &c.
- 16. An qui contra legem prohibentem intravit mercet in aliquam civitatem, vel Regnum, teneatur solvere gabellam mercibus eiusdem speciei impostam pro eorum introitu.
- 17. Ex quibus contrahibus alcavale debeatur, & an in hac materia fructus, vel amplie accipiendi sit venditio.
- 18. An ex contrahibus innotuitus debeatur gabella, id est, alcavala.
- 19. An ex emptoribus, seu locatione ad longum tempus debeatur alcavala.
- 20. An ex contractu constitutionis, seu fundationis censui debeatur alcavala.
- 21. An ex transactione, & litem estimatione gabella debeatur.
- 22. An ex collatione debeatur gabella.
- 23. An ille, qui emittit triticum, panem, aut alias merces in maiori copia, quam sibi opus erat, non sit reuendat, lucrando, sed in partem exlabeat, & vendat eodem pretio sui amici, aut alii, quibus id gratum fore credit, teneatur solvere alcavalam.
- 24. An si quis omnia bona sua donet ex lege, vel donatiui cum sustentet, et aliisque debita soluat, debeatur alcavala.
- 25. An ex dupione in solutum debeatur alcavala.
- 26. An ex bonis ex causa iudicati exoditio additio debeatur alcavala.
- 27. An qui castrum a iudice domum, vel aliam rem vendit, teneatur solvere gabellam. Et ex venditione, vel permutatione facta in parentes, & filios.
- 28. An quando consanguineus retrahit rem aliquam alienam venditam, iuxta legem 70. Tanti, eodem pretio, quo vendita fuerat, debeatur gabella ex hac venditione huic retrahenti facta.
- 29. An qui mutauit frumentum verum, in sibi vendetur nouum, teneatur solvere gabellam.
- 30. Verum artifices ex venditione operum, que in suis officis sunt, gabellam debeant.
- 31. An vendentes equum, vel vinem, gabellam debeant.
- 32. Verum ex venditione carum verum, que pro anima expiuntur rellita fuerunt, vel ex venditione redditum beneficij facta per consuetudinem, debeatur gabella.

- 33. An ex contractu dotis, & ex divisione hereditaria inter heredes, quando pretium interuenit, debeatur gabella.
- 34. An quando ad divisionem forentiam admissa extraneis licitatione, et res addita fuerit, debeatur gabella.
- 35. Circa eandem casum, an si in divisione hereditaria, heres sua partis portionem vendiderit, & in divisione cum tempore hereditariis, & hereditibus, pecunia intercesserit, debeatur gabella.
- 36. Circa eandem casum, an si frater bona hereditaria diuiserit, & postea, aliquibus diebus interdictis, eadem bona permutauerit, debeatur gabella.
- 37. An ex venditione, vel permutatione inualida, vel non perfecta, et quia conditionalis, vel prout non est solutum, vel res non est tradita, debeatur gabella.

DUBIUM I.

An fas sit Principi iusta tributa imponere, & huiusmodi lex tributa imponens obliget ad eorum solutionem ante iudicis sententiam.

Nota varia esse retributorum genera, quoddam tributum est, quod dicitur *census*, & est pensio, que soluitur Principibus, pro personis, & capitibus civium in signum subiectionis, & non tam imponebatur pro gubernatione, quam pro subiectione profutenda, quod ad quandam vanitatem spectabat, & ob hoc numerabant populum, de quo punitus est David. Censui etiam dicebatur olim *pensio*, que dabatur pro quantitate facultatum, quas vniquisque habebat, & sic dicitur a censendo, quo quod facultates censentur, & sic notatur in *l. forma, ff. de censibus*. Alia pensio, siue ius regni est, quod vestigal dicitur, quod soluitur pro rebus, & mercimoniis, que veniunt gratia negotiationis, ab vna ciuitate, vel provincia in alteram, & gratia, ac finis, propter quem datur, est mutorum, & aliorum operum publicorum refectio, dicitur a vehendo, & videtur idem quod hispanice *Aduana*; olim erat octava pars, nunc decima, de hoc habetur in *Lex prescriptoria, C. de vestigalibus, & in l. 1, tit. 7, p. 5*. Vestigal etiam dicitur tributum, quod ex fundis, & pradiis ad conductibus reipublice, tribuitur, in *l. ff. si ager vitibus*.

Pedagium, vel *guidagium* dicitur pensio, que datur etiam pro rebus, & mercimoniis, que vehuntur, & asportantur gratia negotiationis, & differt solum a vestigali in fine, quia materia pro qua datur eadem est, finis vero, & causa est defensio, & custodia viarum a latronibus, & inimicis hispanice *portazgo*, & secundum alios fines est etiam refectio pontium, & viarum. Alia pensio est que hispanice dicitur *Alcavala*, & latine generali nomine *gabella*, illa datur a venditoribus pro rebus, que venduntur, & est decima pars, & instituta est a Rege Alphonsio pro acquirendo regno Granate. Alia pensio est que dicitur *Assiso*, hispanice *siso*, que datur de rebus emptis ad cibum, & potum pertinentibus, & datur ab emptoribus in ipso pretio ciborum. Alia pensio est, que *retributum speciale* dicitur, nam licet tributum ad omnia iura possit extendi, speciale tamen dicitur illud quod de certis nascentibus, & de proprio sole datur Regibus in subsidium ipsorum, & reipublice, olim dabatur

pro sustentatione militum publicorum. Alia pensio est publica, que dicitur *salus*, vel *colletta*, que est summa quedam, quam Rex, vel reipublica exigit a civibus proportionaliter ad eorum substantiam, & bona, & dicitur etiam *pragmatica*. Alia sunt genera pensionum, que variis nominibus latine, & vulgariter nuncupantur.

Est tamen addendum, quod omnes pensiones sunt in hoc consentaneas, quod sunt exactiones publicae pro bono communi, & solet vna accipi pro altera, v.g. census publicus, & tributum solet accipi pro eodem, scilicet pro pretio, quod datur Principi, vel reipublice de proprio sola, & vestigal, guidagium, gabella, aduana, dantam, telonium, & etiam pedagium solet accipi pro eodem, scilicet pro pretio, quod datur pro rebus, & mercimoniis, que inuadunt, & transportantur, siue inuehantur in ciuitates, siue eundantur, licet sine, & causa soletur aliquando differre, talia vero presentantia, & collecta, sunt etiam idem. *Sylu. de reb. gabella, Med. 2, 16. Soto lib. 3, 9, c. 1, 7. Ledem. 1, 4, 9, 18. art. 3, fol. 2, 38. Couart. reg. peccatum, p. 2, 6, 5.*

Item est addendum, quod licet gabella generaliter ad omnes exactiones extendatur, tamen vulgariter restringitur ad significandum vestigal, & pedagium, & alcavalam; item illas pensiones, que dantur pro rebus, que mutantur ab vno populo in alterum, vel que ibi venduntur, *Sylu. ubi supra*.

His suppositis circa questionem positam duplex est sententia.

Prima docet non teneri hominem reddere tributa ante iudicis sententiam; ratio, quia lex de tributis reddendis est penalis; & sic ante iudicis sententiam non ligat. *Sic Angel. verbo pedagium, num. 6. Henricus Gandauo quodlib. 3, quest. 22, & Tabien. verbo pedagium, num. 9.*

Secunda sententia docet oppositum. Sit

Prima conclusio. Principes possunt imponere tributa subditis ex iustis causis, & seruatis conditionibus dubio sequenti ponendis. Conclusio est de fide probatur, sacre literae docent Principibus esse reddenda tributa, vt *Math. 17, 22. & ad Rom. 3, ergo fas est Principibus ea imponere, & a subditis exigere* item *1. Corinth. 9. Quis pastus gregem, & de lacte eius non comedit*. Sed Princeps laboro magno, & cura alidna moderatur regnum, iustitiam ministrat, & ciues in pace conferuat ab hostibus, quia magnis expensis toratur; ergo ratione horum potest imponere tributa.

Secunda conclusio. Tributa iusta tenentur quique in conscientia solvere ante omnem iudicis sententiam. Probat, quia tributa non sunt pena, sed sunt instituta, tanquam premium, & merces Principis pro labore, quem sustinet in conferuanda, & gubernanda reipublica, sicut datur merces mercenario; ergo, Secundo patet ex illo ad *Rom. 13. Curribatur, tributum, &c.* Hec conclusio est adde certa, vt oppositam appellet errorem *Castro ubi infra*, hanc tenent *D. Hieron. & Theophylactus super illud Matth. 22. Quia sunt Casaris, reddita Casari*, *D. Thom. apud 2, 2, de regimine Principum lib. 1, cap. 12, & lib. 2, cap. 5, & 11, & super c. 13, ad Rom. scilicet, 1, Nauare. summa cap. 17. Lat. & Hisp. num. 200. Couart. regula peccatum 2, p. 5, 5. Castro lib. 1, de lege penali cap. 11, coroll. 2. Soto lib. 4, de iust. quest. 6, art. 6. Ledem. 2, 4, quest. 18, art. 1. Medina C. de rest. quest. 13. Sylu. gabella 3, quest. 8. Arnil. verbo*

gabella, num. 6. Rosel. verbo pedagium, num. 8. Caiet. verbo, vestigal, Panorm. & communis cap. innotuit, de restitu. Bertrachinus tract. de gabella, pag. in principis. Cord. summa quest. 19, in resp. ad primam dubium. Gabriel 4, d. 1, 5, quest. 5, con. sil. 7. Host. in summa, tract. de rest. 8, quibus, & qualiter, quest. quid de restitu. D. Ant. 2, p. tit. 1, cap. 1, 3, 4, 1. Orolena de nobilitate, 1, p. cap. 5. Sotinus regula 164. Menchaca de iust. creat. lib. 1, 6, 10, num. 648. Parador. lib. de rebus quodammodo, cap. 3, num. 13. Iosephus Angles in floribus quest. theolog. 2, p. quest. de restitutione vestigium 2. Alffencate, fol. 234. Palacios in summa verbo vestigal, Bartolus 1, vestigal, ff. de publica Secura tract. de bonis incertis constante matrimonio, num. 232, & Perez ibi in additionibus, & lib. 1, ordinam, tit. 3, l. 1, 5. Quantur vterum. Supplementum verbo pedagium num. 9. Speculum concientiarum tract. 2, cap. 11. Altent, lib. 5, tit. 21, super ellana preceptum, Margarita confel. fol. 109. Antonius Trigon, singulari 89. Baldus 1, de iust. & iure, & iurica, que sunt regalia, in fructu, Anon. Gabriel rem, communita lib. 7, fol. 91, & Megia pragmatica trinit. dicit, 5, n. 42.

Hinc inferitur fraudantem gabellam iustus peccare mortaliter, & teneri ad restitutionem patet, quia peccat contra iustitiam, sic docent *Dd. citati*.

Secunda conclusio non refert, an reipublica, 10 vel Rex hac tributa exigat per suos ministros, an per eos, quibus ipse vendit, quia cum que soluantur, Regi soluantur, & a Rege surripitur, si non soluitur, & insuper sit iniuria illi, qui tributum redditus emittit, nec etiam exculat, quod in prores, & institutores vestigalium praeconoscunt multas esse fraudes, quia multi eas patiuntur, sic Caiet. & Arm. *ibidem*.

Tertia conclusio gabellas iniustas non tenentur quis soluere, vt si deficiat aliqua ex conditionibus ponendis *ubi sequenti* ad iustitiam gabellarum ita omnes Doctores citati.

Nota tamen, si tributum sit iniustum propter solum proportionem debitam, quia deficit (est enim vna de conditionibus ponendis) vtpote quia excedit populi facultates, aut eandem necessitatem, non obligabitur subditus ad id soluendum pro ea sola parte, qua est excelsa; aliam vero partem, in qua est debita proportio, & commensuratio, tenebitur in conscientia soluere, sic *Castro ubi sup. Medina cap. de rest. quest. 13.*

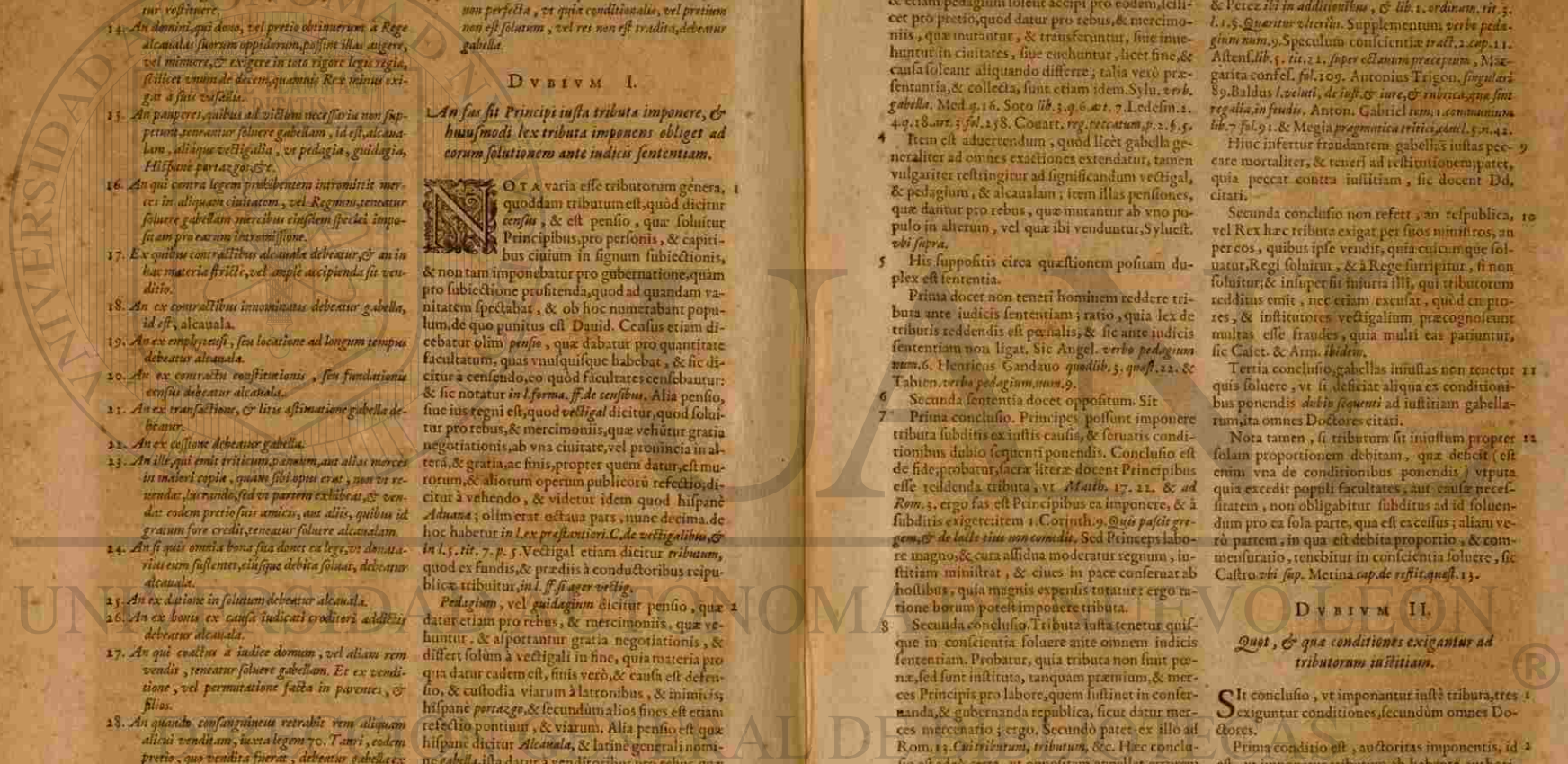
DUBIUM II.

Quot, & qua conditiones exigantur ad tributorum iustitiam.

Sit conclusio, vt imponantur iuste tributa, tres exiguntur conditiones, secundum omnes Doctores.

Prima conditio est, auctoritas imponentis, id est, vt imponatur tributum ab habente auctoritatem imponendi: hanc vero auctoritatem habent Imperator, Rex, Concilium generale, & expressis definitur *cap. super quibusdam, de verb. significacione*.

Nota circa hanc conditionem sub nomine Concilij comprehendi etiam Papam, nam Concilium a Papa sortitur auctoritatem, sic Caiet. verbo, vestigal. Item licet aliqui Intipetici dubitent, an nomine Regis comprehendantur iurata

omnes Reges, vel tantum Rex Romanorum, id est Imperator, quasi solus ille possit tributa imponere, cum nulli temporaliter sit subiectus: et res est certissima omnes Reges posse hæc tributa imponere, quod aperte constat cum ex d. cap. super quibusdam, ubi res dicitur ponitur, Rex, vel Imperator, tum etiam ex communi omnium Regum praxi, & ita ferè omnes Doctores fatentur.

Secundò nota nomine Regum comprehenditur sempublicum non recognoscens aliquem Regem superiorem, sed quæ regitur per consules, aut gubernatores, ut est Venetia, & Gementis civitas: similiter Principes nulli subditi, ut Dux Florentia, quia eadem est ratio de istis, ac de Regibus, sic Caiet. verbo veltigal. Item, verbo gabella, num. 7. Iosephus Anglos in floribus 99. theolog. 1. p. materia de resu. veltig. alium fol. 23. Otalora lib. de nobilitate 1. part. c. 3. Bertachinus in Dictionario, verbo Gabella. Saliz. veltigal. C. nona veltig. Ioannes Andr. & Panorm. d. cap. super quibusdam, §. vlt. verbo gabella 3. q. 17. 1. Angel. verbo pedagiolum num. 1. ubi Tabiena num. 2. & est certa res.

Tertio nota, licet Reges Hispaniæ aperte habeant potestatem veltigalium indicendi, cum veteres Reges sint, nec Imperatori sint subiecti, tamen in Hispania noua veltigalia, ac tributa non aliter imponere licet, quam si comitis ex more vocatis, cogni procuratores, plebsque tribuni id probent, & ratum habeant, ut est constitutum lib. 1. tit. 7. lib. 8. non a recip. cum sit ratio, quia ardua negotia non debent Reges priusquam ad populum, procelesque referantur, expedire, & habeant eorum iur. 7. lib. 2. & docent Iason l. placet. n. 10. C. de sacros. Ecol. Paris. de fructu. in de Reg. excessibus, num. 8. Burgos de Paz. in prima legum Tauri. n. 447. Paltador. de rebus quocid. cap. 3. initio num. 8.

Quarto nota hæc auctoritatem imponendi tributa, & exigendi, etiam habere eos, qui ex consuetudine immemoriali, vel ex privilegio Regum hoc ius habent, consuetudo enim immemorialis, ac Principis privilegium dant in hoc ius, ut expressè habetur d. cap. super quibusdam, & docent omnes auctores citati.

Secunda conditio est causa iusta imponendi tributum, quæ secundum omnes est bonum commune, & non privata utilitas ipsius Principis, nisi ea redandaret in bonum commune regni, ut si tanta esset Principis, aut domini inopia, ut communes redditus ad ipsius sustentationem non sat essent, vel esset captus ab hostibus, & indigeret pretio ad sui redemptionem, &c. & ratio est, quia Rex propter populis utilitatem, & non populis propter Regis commodum datus est, ita docent omnes Doctores citati.

Nota hic, si Rex in paupertatem devenit ex sua culpa, quia scilicet patrimonium prodegit inanis, & non in civium utilitatem, non potest novum imponere tributum ad paupertatem subleuandam, si alia via potest sibi consulere, quia cum fuerit in culpa dissipationis patrimonij, tenetur quod in se est facere, ne sua culpa subditis damnum subsequatur; sic D. Thom. Epistola ad Duxissam Brabantie, Medina c. de reser. quest. 13. 2. deinde Salon 2. 2. post q. 77. art. 1. tract. de veltigal. art. 1. contr. 4. reser. Ex hoc licet Palacios Rubios cap. per veltigal. de donat. supp. 3. §. 27. num. 12. Host. cap. conquirentes, num. 17. de offic. ordin. Henricus

cap. cum Apostolus, num. 12. de consilium, D. Anton. 2. p. tit. 1. cap. 13. §. 2. ubi dicitur, ab solute dicant non licere Principi tributum imponere, si ex sua culpa in eam indigentiam inciderit, sed intelligendi sunt iuxta prædictam moderationem, & hinc respondendi posse ex licentia Regia imponi tributum ad solvenda debita populi, quæ ex iniqua rectorum eius administratione contraxit, quia supposito eum non posse ex bonis rectorum suis satisfacere, republice interest propria oppidi non esse consumpta, sed substantiam ei inesse, ut necessitatibus occurrentibus possit succurrere.

Tertia conditio, ut tributum sit iustum est, ut in impositione tributij observetur debita forma: hæc autem forma consistit in triplici proportionatione.

Prima proportio est tributij impositi ad necessitatem pro qua imponitur, ut scilicet non excedat necessitatem.

Secunda, tributij impositi ad republicam: & ita non sit nimis graue republicæ.

Tertia proportio est inter ipsos ciues, ut scilicet æquale feratur proportio in reddentibus tributum: ita ut ditiores plus soluant, quam pauperes. Ita omnes Doctores citati.

Circa has conditiones aliqua seorsim agitanda sunt.

DVBIVM III.

Qualis debeat esse facultas Regis, ut virtute illius possit quis tributa imponere.

Circa primam conditionem ad tributorum iustitiam dubio præcedenti requisitam, scilicet auctoritatem, aut facultatem imponendi illa, sit Prima conclusio, ut possit quis virtute facultatis Regis tributa imponere, oportet ut expressè, & in specie concedatur, vnde non sat sunt verba generalia, ut si Rex constituat vicarium suum generalem, illique concedat regalia, licet virtute huius facultatis possit tributa imponere, at non poterit noua imponere, quia non datur ad hoc facultas in specie; ratio, quia cum pono tributa imponere sit maxime proprium Regibus, & res grauissima, non videtur in generali concessione conueniens, quia in generali concessione non veniunt ea, quæ quis in specie non concessisset. Sic tenet, licet subobscure, Cumanus consilio 162. & videtur sequi Palacios Rubios in d. de donat. §. 9. num. 6. ubi monet quæstionem, & dicit dicendum esse, quod docet d. consil. 162. Cumanus.

Secunda conclusio in impetratione dicitur facultatis, ut suppletionis vitio careat, oportet fieri mentionem de aliis veltigalibus, quibus gravata est civitas, in qua novum veltigal imponendum est, ut colligitur ex cap. mandatum, & cap. literas, de reser. Et ratio est, quia merito retrahitur Principem hoc ab impositione non veltigalibus; sic Albericus, & Oldatus, quos refert, ac sequitur Gregor. Lopez l. 9. tit. 7. p. 3. veltig. in mandando, Iason, & Alexander, quos refert, ac sequitur Palacios Rubios cap. per veltigal. vlt. 4. num. 11.

DVBIVM IV.

An antiqua consuetudo, cuius initij memoria non exeat, det auctoritatem ad imponenda noua tributa, vel tantum ad exigendum vetera.

Circa eandem primam conditionem ad tributum iustitiam requisitam procedit præterea dubium, circa quod duplex est sententia.

Prima docet antiquam consuetudinem, cuius initij non cognoscitur memoria, non posse preflare auctoritatem ad imponendum tributa, sed tantum ad exigendum vetera. Probat, quia si alicubi habetur, quod hoc possit consuetudo immemorialis, est. super quibusdam, §. propterea, de verb. signific. (hoc enim opposita sententia pro se adducit); at hoc caput loquitur de tributis, quæ ex antiqua consuetudine introducta sunt, & non loquitur de auctoritate imponendi noua tributa: at longe maius est noua imponere tributa, quam vetera exigere; si enim, cui Rex concessit aliquod tributum sibi debitum, habet illud exigendi potestatem, non tamen novam imponendi. Secundo probatur, quia cap. immunitas, de consilium, aperte dicitur solum Principibus esse concessam potestatem imponendi noua tributa: aperte negatur hæc auctoritas consuetudini immemoriali; hæc tenet Castri. lib. 1. de lege penali, cap. 1. c. 2. c. 2.

Secunda sententia docet consuetudinem immemorialem dare auctoritatem imponendi noua tributa, & exigendi vetera; vnde ij, qui à tempore immemoriali habent consuetudinem, non tantum exigendi aliqua tributa, sed etiam imponendi noua, & vetera exigendi, id poterunt. Ratio, quia tenet d. cap. super quibusdam, agebat Papa de istis, qui habebant potestatem imponendi tributa, nec obstat cap. immunitas, quia solum Principibus dicitur illi hoc licere, scilicet de iure; at ex immemoriali consuetudine potest hoc ius aliis competere, ita Medina Cate. reser. quest. 13. Syluest. gabella 3. quest. 1. Aug. verb. Pedagiolum, num. 1. Tabien. ibidem, num. 2. Panorm. d. cap. super quibusdam, fauet valde Caiet. verbo veltig. ubi inter auctores pedagiolum numerat. Papam Regem, & immemorialem consuetudinem; idem tenet Gabr. 4. d. 13. §. 3. §. 2. Otalora de nobilitate 1. part. c. 3. Decius consil. 169. Guido consil. 65. & 150.

Sic conclusio; hæc secunda sententia probabilior est, si tamen non habentur consuetudinem immemorialem exigendi, & imponendi, sed tantum exigendi tributa ab antiquo imposita, non possent noua imponere, nec antiqua augere, & concludunt rationes allate pro prima sententia.

DVBIVM V.

An Principibus Sarracenis, & alijs Principibus infidelibus teneantur solvere huiusmodi tributa alijs iustis Christianis transuocantes per eorum terras.

Dvbium etiam hoc versatur circa primam eandem conditionem, cuiusque illud triplex est sententia.

Prima docet Christianos non teneri solvere tributa infidelibus quicumque ij sint. Ratio, quia Th. Sanchez Consil. moral. Tom. 1.

Christiani non subduntur infidelibus, sic docent Hostiensis lib. 3. summe, re. de consilium, num. 11. D. Anton. 1. p. tit. 1. cap. 13. §. 3. Tabien. verbo pedagiolum, n. 10. Archid. quem refert, & sequitur Aug. verbo pedagiolum, n. 7. Rosel. ibi num. 19. & explicat hoc esse verum etiam de infidelibus, qui iuste suum regnum possident.

Secunda dicit teneri omnibus infidelibus solvere hæc tributa Christianis per eorum terras transuocantes. Ratio, quia hosti fides est seruanda. 2. 2. quest. 4. cap. immunitas, §. 23. q. 1. 2. 2. Item quia Principes infideles suis sumptibus seruant transuocantes à latronibus incolentes; item quia licet tales infideles possideant inultè Christianorum terras, at dominium harum terrarum non pertinet ad mercatores, seu alias personas peccatas, sed ad Papam, vel Principem Christianum, cuius erant; ergo non potest persona piua fraudare Principes infideles tributis sua privata auctoritate, sic tenet Rainerius cit. à Sylu. ubi infra. Cord. summa casuum, quest. 96. dicens: Ioannem à Medina consulum de hac re sic sensisse, & idem tenent aliqui alij viri docti.

Nota Conarr. cum Medina, per ipsum citato, hoc limitate, nisi interueniat auctoritas tacita, vel expressa Papæ, vel Principis Christiani, ad quem spectat expugnatio illius regni, hæc enim auctoritate interueniente possent mercatores fraudare Principes infideles iniuste possidentes terras Christianorum veltigalibus. Ratio, quia sicut terra illa pertinet ad Principem Christianum, ita & tributa, quæ ratione talis domini exigunt. Item, quia tales infideles plus debent Principi Christiano.

Nota etiam Rainerium limitare, ut habeat eorum secunda sententia posita tempore pacis cum talibus infidelibus, nam tempore belli (inquam) fas est eos veltigalibus defraudare.

Tertia sententia est media. Sic Doctores citandi. Sit pro resolutione prima conclusio, si mercatores Christiani negotiantes in locis infidelium Principum, qualescumque hi sunt, pactum intrent cum ipsis de solvenda veltigalibus, teneantur ratione talis pacti solvere. Ratio, quia pactum propria sponte initum obligat, hæc conclusionem, ut indubitatum, tenet Verbecius, quem refert, ac sequitur Syluest. gabella 3. q. 4. & Supplementum per Syluest. citatum, & ex Doctrinis primæ sententiæ fatentur idem Tabien. Angel. Rosel. idem tenent auctores secundæ sententiæ, & est verissima conclusio, nam virtute talis pacti Principes infideles seruant mercatores à latronibus incolentes, & hoc suis sumptibus.

Nota conclusionem hæc limitare Rosel. nisi pactum esset metu extortum; nam tale pactum nullam parit obligationem.

Secunda conclusio, si verò non intercedat tale pactum, sed tantum statuant Principum infidelium, quo tributum imponitur, si illi Principes infideles iuste possideant suum regnum, utpote quod nunquam fuit Christianorum, Christiani negotiantes in eorum regnis, vel illa transuocantes, tenentur solvere pedagia alijs iustis ab his imposita; hæc conclusio est certa, nec oppositum reputo probabile. Ratio, quia hi sunt veteres Reges, & licet eorum status non obligent Christianos, at ius nature, quod præcipue

tributa a vero Rege, & iuste imposita soluenda esse, hoc ligat, sicut si Gallia apud Hispanos negotiatur, teneat solvere tributa a Rege Hispaniarum imposita, ratione negotiationis, licet alias Regi Hispaniarum non subditus sit; haec vltima Cord. & Metinam tenent Verbecius, & Syluest. vbi supra. Tabien, & Supplementum vbi supra.

Ultima conclusio, Christiani non tenentur solvere tributa imposita a Principibus infidelibus, qui vbi obtinent terras, quae fuerint Christianorum, nisi intercesserit pactum dictum in prima conclusione, hanc sequor et probabilior contra auctores secunda sententia. Probat, quia hi non sunt vere Reges, sed tyranni, ac per tyrannidem vim possident, ac viurpant regnum; ergo tributa ab ipis imposita non ligant, & possunt defraudari, si sine scandalo, & peccatis, ac mendaciis fieri potest, ita omnes auctores prima sententia, & Verbecius, Supplementum, & Syluest. vbi supra. Huius sententiae videtur, & aperte Driedus lib. 2. de libert. Christiana, cap. 5. vbi inquit tyranus viurpant regnum licet fraudare gabelas, & Ann. verb. gabela num. 2. vbi inquit, si imponantur gabelle a non habentibus potestatem, ut a tyrannis, non obligant.

Tandem nota duo.

Primum est, narrant hanc tertiam conclusionem intelligendam esse, nisi Princeps infidelis vi occupantes Christianorum regna pacem inueniant cum Principe Christiano, cuius sunt regna, ut illi vobis saluati, in illi, pag. 10. p. 1. in Principio Christiano, tunc enim Christiani illac transierunt, vel ibi negotiantes, teneantur ad gabelas, quia ex voluntate, & consensu Principis habent regnum, & gabelas imponunt. Sic Metina, quem refert, ac loquitur Cordub. vbi supra.

Secundo nota, Ang. Tabien, & Rosellam vbi supra allicere Christianos per terras Saracenicorum transientes solum tenentur ad soluendum ipsi aliquid in quantum sustinerunt in transitu per Saracenos, sed Syluest. vbi supra dicit hoc esse falsum, quia iure naturali via publica est omnibus communis.

DVBIVM VI.

An teneantur subditi ad tributum soluendum quando est dubia iustitia tributi.

Circa secundam conditionem positam ad tributum soluendum, scilicet, ut imponatur ex causa iusta, dubitatur an cum apud prudentes, & doctos dubium est, an causa imponendi tributa sit iusta, vel lex ipsa imponens iusta sit, teneantur subditi ea solvere.

Duplex est sententia.

Prima dicit tenent subditos ad tributum soluendum, quando est dubia iustitia tributi. Ratio, nam in dubiis pro Principe standum est, & subditi tenentur obedire, sic Palacios verb. sig. 1. Soto lib. 4. de iustitia, quest. 6. art. 4. & aliquot Thomistae.

Secunda sententia docet oppositum, sic Doctores citandi. Sic

Prima conclusio, si loquamur de tributis antiquis, quorum initii memoria non extat, tunc semper pro his, qui illa exigunt, praesumendum

est, & sic in dubio tenentur subditi ea solvere: ratio, quia, ut ait regula iuris, quilibet praesumitur bonus, donec probetur contrarium: dum ergo non constat de iniustitia horum tributum initio, praesumendum est iustum, & in talibus verum est, quod dicitur, melior est conditio possidentis; in hac conclusione convenimus cum auctoribus prima sententia, & eam tenent fere omnes Doctores secunda sententia. Host. lib. 3. summa in de consensu, num. 10. Syluest. gabela 2. q. 2. Metina Cda restit. quest. 15. Cabrera d. 1. quest. 5. consil. 7. D. Ant. 2. part. tit. 1. cap. 13. §. 7. Margarita consiliorum in interrogat. circa spiritum praesertim, fol. 93. Rosel. verb. pedagium num. 4. Cordub. summa 9. q. 2. art. 1. §. 4. tributa, Castro lib. 2. de lege panali, cap. 11. carol. 2.

Secunda conclusio, si tributa de nouo imposita sunt ita, ut initio illorum memoria extat, multo probabilius est non tenent subditos ea solvere, si de eorum iniustitia dubitatur. Probat, praesertim ex cap. parantur, de consensu, vbi expressio dicitur censum, cuius causa ignoratur, non debent, & subditi, oportet, ut omnes censui ad quod esse quando per se debet, praesertim, item ex cap. quaquam, de consensu in 6. vbi expressio dicitur pedagium exactiones tam iure canonico, quam civili esse damnatas, & ergo praesumptio iuris sit contra tributa, oportet ad eorum iustitiam, ut de iniustitia ipsorum constet. Item quia in illis, quae in alterius damnum reddunt, non tenent subditi in dubio parere, ut docent Soto de regendo sacro, memo. 3. quest. 2. consil. 7. Corduba lib. 2. quest. 9. 6. Cum ergo exactio tributorum sit in subditorum damnum, non tenentur subditi in dubio parere, hanc conclusio est contra Doctores prima sententia, & eam docent Hostiensis, Syluest. Metina, Gabriel, D. Anton. Margarit. Rosel. Corduba vbi supra. Caietan. in summa, verbo vestigal, Annilla verbo gabela, num. 1. 8. Tabien. verbo pedagium, num. 8. & 9. Ang. ibi num. 6. Idem videtur tenere Driedus lib. 2. de libertate Christi, cap. 5. vbi haec dicit, quia impositiones in hoc tempore saepe sunt illicitae, non facile ingrandus est scrupulus defraudandus, praesertim quando sunt pauperes, & de rebus ad proprium vltim pertinentibus; eadem sententia valde fauent aliqui Doctores dicentes, quod cum tributum sit res odiosa, iudicandum est in dubio, non esse soluendum. Hi sunt Barthelemy si supra, ff. ad l. falcid. Cornuc. consil. 106. volam. 4. Decius consil. 157. num. 8. quos refert, & sequitur Bertachinus in Dictionario, verbo Gabela; fauet etiam, quod docet Paulador, de rebus quibus, cap. 5. §. 2. num. 28. in ambiguis questionibus contra fideum, lucrum praesumentem, esse iudicandum pro eis, non pro fidei iura. Sifa.

DVBIVM VII.

An publicam exigentes tributa peccent quando est dubium Doctores, & prudentium iudicio, an sint iusta.

Aliqui absolute docent non peccare, quia non est circa tributorum iniustitiam, nec debere curiosis de iniustitia tributorum inquirere, sic Andreas de Isernia, quem refert, ac sequitur Gregori. Lopez part. 5. tit. 7. §. 7. verb. firmam.

Sic

Sic tamen conclusio, quando iustitia tributorum dubia est, publicani, qui Principi subditi ab ipsoque compelli exigunt gabelas non peccant, in hoc enim dubio praesertim superioris eos excusat, cap. quid culpatur 23. quest. 1. si vero non sint subditi, vel licet subditi sint sponte sua, & non compelli hoc minus obeant, peccant mortaliter; nulla enim est ratio eos excusans, & praesertim id quod dubium est an sit iustum, & in aliorum damnum vergit; sicut quando dubium est, an bellum sit iustum, milites qui ad illud eunt compelli ex superioris obedientia non peccant, qui vero propria sponte, peccant. Sic Nazari, summa, cap. 17. Lar. & Hispan. num. 201. Rosella verbo pedagium, num. 16. Syluest. gabela 3. quest. 7. Caietan. in summa, verbo vestigal, Ang. verbo pedagium in 6. Annil. verbo gabela, num. 9. Gabr. 4. d. 1. §. quest. 3. concl. 7. littera P. Host. lib. 3. summa, tit. de consensu.

Nota, ut excusentur in dubio etiam subditi compelli tenentur consulere peritos viros, & si illis consulti adhuc manet dubium, potest obedire, eorum enim res haec sit grauissima, & in grave damnum tertii, res haec est ardens, & peritorum consilio perspicienda. Sic Host. & Syluest. item deponere debet dubium praesertim, id est, persuadere sibi debet in tali dubio licere, quia alias agens contra dubium praesertim peccat. Sic Naua vbi.

DVBIVM VIII.

Circa eandem secundam conditionem, an quando iam non extat, sed cessauit causa, ob quam est tributum impositum, vel si adhuc extat Princeps, qui tributa exigunt, non praestat id, propter quod conitit tale tributum fuisse a principio impositum, teneantur subditi in conscientia solvere illud tributum.

Merina C. de restitut. quest. 14. dicit circa tributum pro viti a latronibus custodiendis impositum tenent subditos solvere, licet Princeps in custodienda via negligens sit, modo compenset damna transactantibus subsequuta ex sua negligentia, quia obligatio Principis imponens tale tributum non est categorica, sed disiunctiva, tenetur enim diligentiam, & expensas apponere, ut vix sint tute, vel si hoc non praestet, damna transactantibus illata compensare, unde si alterum horum Princeps praestet, tenentur subditi ad tributum. Sic tamen

Prima conclusio, quando iam non extat, sed cessauit illa iusta causa, ob quam constat talia tributa fuisse olim imposita, non tenentur subditi solvere tributum. Probat, quia ad tributum iustitiam requiritur causa; ergo cessante causa, cessat tributum iustitia, & sic subditi non teneantur solvere, sic tenent Castro lib. 1. de lege panali, cap. 5. documento 3. §. 6. ex hinc 5. regula. Antonius Trigon. singulari 89. Firmianus tract. de gabelle, 2. part. in principio. §. 9. principaliter D. Anton. 2. part. tit. 1. cap. 13. §. 8. Iosephus Angles floribus 99. theologiae, 2. part. vbi de restit. vestigalium, fol. 235. Tabien. verbo pedagium, n. 8. Rosel. ibi num. 7. Cordub. summa casum, quest. 95. Caietan. verb. vestigal Merina C. de restitut. q. 14. Th. Sanchez. Consil. moral. Tom. I.

Driedus lib. 2. de libert. Christiana, cap. 5. littera D. Paulador. lib. 2. de rebus quibus, cap. 3. initio num. 3. Cortez de pactura Regia, 4. part. quest. 43. Annil. verbo gabela, num. 4. Hostiensis lib. 2. summa, tit. de consensu. Syluest. gabela 3. quest. 3. & etiam Felinus cap. de consensu, num. 41. Ancharan Bald. & alij per Felinum citari, Menchaca lib. contrari. frequent. cap. 10. num. 44. & de successu progressu, lib. 1. praesertim 98. Sed dicit ea non intelligi, ut tunc sopiatur talis lex, non tamen omnino extinguatur, & sic eadem causa redeunte exigi potest, & debetur ipso iure idem tributum.

Nota hanc conclusionem intelligendam esse, nisi cessante illa causa Princeps conueneret illud tributum in aliam iustam causam publicam; sicut enim potest de nouo pro hac iusta causa publicis tributum exigere, ita potest impositum vltius prouehere; sic Cordub. vbi supra, & colligitur ex Soto lib. 3. de iust. quest. 6. art. 7. & Ledesma 2. 4. 1. 8. art. 3. fol. 258. Sotus enim & Led. iustitiam actualiam, licet cessauerit causa, scilicet bellum Granataense, eo quod conuerfa est in alias publicas utilitates.

Secundo nota Merinam limitare hanc conclusio, ut non teneat veterum, quando causa ab hinc tanto tempore cessauit, ut de cessationis initio non extat memoria, & Princeps illo medio tempore bona fide exegit, & reddidit est ei tributum, tunc enim ratione praesertim debentur Principi hoc tributum; sed hanc limitationem merito reprobatur Cord. vbi supra, non enim potest esse legitima praesertim, cum ex quo cessauit causa, cessauit titulus, ac bona fides.

Secunda conclusio, quando Princeps non praestat id ad quod imposita sunt tributa, ut si imposita sunt ad defectionem pontium, & tamen non teneantur, non tenentur subditi ea solvere: Ratio, quia cessat causa iusta impositionis tributorum; sic Castro, Dried. Host. D. Anton. Iosephus Angles vbi supra. Margarit. in interrogat. circa spiritum praesertim, fol. 935. Syluest. gabela 3. quest. 9. Caietan. verbo vestigal, Annil. vbi supra. Gabr. 4. d. 1. §. 1. cap. 7.

Nota conclusionem hanc intelligendam esse, quando occurrente causa Rex non praestet, sed si non praestet, quia non occurrerit necessitas, est tamen paratus ad praestandum tempore necessitatis, v. g. si pro maris tutela & defensione imponatur a Principe tributum pro expensis faciendis, ut securi sinta piratis nauigantes, si piratis existantibus nullam praebet Rex nauigantibus contra piratas defensionem, non tenentur subditi hoc tributum solvere, quia Princeps non praestat id ob quod est concessum, si pirata non essent, & tunc Rex nullas expensas maris tutela tribuat, est tamen paratus quoties opus fuerit nauigantes a piratis tueri, tenentur subditi ad soluendum hoc tributum, quia non oportet, ut semper opere compleatur causa tributi, sed satis est quando occurrerit necessitas compleatur, sic Castro vbi supra. Otalor. lib. de subditis 1. p. 2. 3. Gregori. Lopez p. 5. tit. 7. §. 5. verb. seguri. Syluest. gabela 3. quest. 3. disto 3. Annil. verbo pedagium, num. 6. D. Anton. §. 7. & Host. vbi supra. Tabien. verbo pedagium, num. 8. vbi & Rosel. num. 4. Cordub. summa quest. 95.

Secundo est limitanda conclusio, ut praecedens, scilicet, nisi Rex conuenerit illud tributum

in aliam causam publicam; sicut enim pro hac causa possent imponere tributum, ita possent antiquum in hanc convertere.

D V B I V M IX.

Primum quando non iniungantur praesidia, possint dominii accipere iura, quae sunt imposita, ac dantur ad tales vigiliis.

- 1. Si prima conclusio. Si talia praesidia iam ita corrigere, quibus nec sine praesidia, nec habitare possunt, non possunt accipi talia iura, quia cessante omnino causa, nullusque restat titulus, haec conclusio patet ex dictis dubio praecedenti, & eam tenet Corduba summae cons. qu. 113. & alij vti docti nostrae Societatis.
- 2. Secunda conclusio. Si talia praesidia adhuc sunt, & ad eius praesidia sunt, ab horum locum tenentibus habitantur, adesseque probabilitas fore, ut aliquando sit necessarium talia praesidia iniungant, bene potest admitti consuetudo, quae viget accipiendi iura, quae pro talibus vigiliis assignantur, licet illa modo in istis non consumantur (modo enim de praesenti non sunt necessaria eiusmodi vigilia, cum tunc pace fruantur); contingere autem potest, ut opus esset consumere omnia iura, quae pro his vigiliis de more accipiuntur, & multo plura ad vigilandum talia praesidia. Quapropter bene potest accipi, quod de more habetur, dummodo quando seculi offerat eiusmodi necessitas, non cogantur subditum populi plus solvere ad eiusmodi vigiliis. Patet conclusio ex dubio praecedenti, quia licet non omnino cessat causa, sed eius executio suspenditur, donec necessitas occurrat. Sic Corduba vbi supra, & alij docti recentiores.
- 3. Tertia conclusio. Nisi adesse probabilitas aliqua fore, ut aliquando esset opus talia praesidia iniungere in utilitatem, tutamenque populorum, tunc non possunt accipi huiusmodi vigiliantur praesidia in iura eisdem populis. Nam tunc cessaret iam omnino causa talis impositionis, patet ex dictis dubio praecedenti, ut tenet Corduba vbi supra, & alij.

D V B I V M X.

An tributa debeantur antequam publicanus petat.

- 1. Dubium procedit circa quaecumque tributa, siue sint gabella, id est, Alcaualas, siue vectigalia, aut pedagia, id est, Aluana, & portazgo, quae accipiuntur ratione transitus, aut propter itinerum securitatem, casu quo isthaec omnia tributa iusta sunt; quando enim essent iniusta, manifestum est etiam petita non debent.
- 2. De hoc variae sunt sententiae, omnes tamen in hoc conveniunt, quod quaecumque sit tributum, si alicubi constat adine obtemperatum esse, ut tributa non solvantur, donec fuerint petita, exequantur in conscientia non soluentes, donec petantur, modo frans omnis, & dolus ad merces occultandas abest; quia consuetudo vim legis obinet. Sic Covarr. regul. peccatum, 2. part. 5. 3. num. 5. Parador. de reb. quod. cap. 3. introit. num. 13. Perez lib. 8. ordinam. tit. 15. l. 2.

fol. 305. §. ex qua dicitur peti. Ledesma. 2. 4. 9. 16. artic. 3.

At dubium est, rebus, ut nunc, quid sit dicendum. Variae sunt sententiae. Quidam dicunt teneri quempiam solvere tributum antequam petatur. Probatur, qui alienus quantitatis debitor est, tenetur illum solvere, antequam petatur; sed venditores, & alij tenentur gabellas Regis, & eius publicanis tanquam eis debitas reddere; ergo tenentur ad hoc, antequam petantur. Item specialiter in gabella, quae alcauala dicitur, probatur ex l. 120. del. quadero de las alcaualas; quae hodie est lex 31. tit. 19. lib. 9. nova recopil. vbi sic dicitur, *sea obligado el vendedor a bisco al arrendador, y porgar por el a sus vecinos, para hazer la saber la venta, y pagar el alcuala, y en caso, que no paxerca, depositar ante el Alcalde mayor el alcuala.* Ecce quam clare praecipitur solvi alcaualam; licet non petatur; & quod attinet ad vectigalia, id est, portazgo, probatur ex l. 7. tit. 11. lib. 6. nova recopil. vbi sic dicitur, *Losque tuieren de llevar los portazgos sean recibidos de poner quien los cobra, y son los paxerca, o suerere, los que por alli passaren sea pagar el dicho portazgo, no incurran en pena alguna, salvo solamente el dicho portazgo.* Ergo vectigal tenetur quis solvere, etiam non exactus. Hanc sententiam tenet Covarr. vbi supra; vbi dicit vendentem aliqui teneri certiorum facere publicanum, ut solvat et alcaualam; & transmittentem per loca publica, & consueta merces, si nullas sit portitor, vel cultos, qui vectigal exigat, adhuc teneri ad vectigalia solvendum. Idem quo ad alcaualas tenet Parador. vbi supra. & tenet Corduba summae cons. qu. 95. artic. 2. & 10. & Medina, quando moderate petantur, ut vigesima pars scitis quando petantur rigide, ut decima pars. 1. 2. qu. 96. artic. 4. 2. secunda conclusio. Favet iuris Castro lib. 2. de lege ponnati, cap. 2. sub finem §. quarto ex huius capituli, vbi haec dicit: *Qui alcaualam solvere debet, peccat mortaliter, & tenetur restituere;* & idem de eo, qui res de regio ad regnum transferendas manifestare nolit, ne solveret vectigal.

Alij vero oppositum sentiunt. Sic

Prima conclusio. Illi qui bona fide sine fraude, & dolo vendunt merces suas in aliena publicanorum, seu exactorum, ita, quod ipsi non perunt ab illis hoc tributum, non tenentur ad restitutionem illius. Scilicet alcauala, licet res, quae venditur, sit magis quantitatis, & licet alcauala petatur moderate. Ratio est, quia ita habet usus, ut alcauala exacti solvantur, & ita hoc tributum est receptum, & acceptatum a republica, & non aliis, quia est tributum durissimum. Et constat, quia esset res iura, ut tenentur quis inquirere publicanum; & lex 31. tit. 19. lib. 9. nova recopil. oppositum dicens non est vlti recepta. Hanc conclusionem, ut iacet, tenentur nulli viti docti cum ex nostra Societate, cum ex aliis familiis. Idem expresse tenet Aucandano in Dictionario, verbo Alcauala; vbi haec dicit: *si quis gabellario Regis preestit alcaualam fraudem fecerit, ne possit eam confosui, tenetur in conscientia restituere;* si tamen regius gabellarius non petierit, licet venditor sit secrete vendat, vel commutationem faciat, ut contractus non veniat in gabellarj notitiam, non tenetur alcaualam offerre

offerre non petenti gabellario, etiam si ille percipiat alcaualas ex causa onerosa locationis: nam talis est natura hoc tributum, ut non debeatur, nisi petatur. Idem Palacios in summa, verbo, *vectigal*, vbi haec dicit, *Si quis non se abscondat, nec fraudem faciat, non tenetur solvere gabellam donec petatur, non enim tenetur publicanum querere, sed paratus esse ad dandum, cum petierit.* Idem Ledesma. 2. 4. qu. 18. artic. 3. fol. 238. pag. 4. vbi haec inquit, Alcauala, ut nunc soluitur, est iusta; quia nullus soluit, nisi petatur a publicano. Et licet fol. 259. pagin. 2. conclus. 2. videatur hoc limitare, quando est consuetudo, ut non solvatur, nisi petatur; at in tertia conclusione haec dicit: *Gabella ut nunc soluitur communicat, scilicet petita a publicano, & non aliis, est tributum honestum, & moderatum, & tenetur civis solvere.* Idem tenet Iosephus Angles in floribus qu. Theolog. 2. part. qu. 1. de restitu. vectigalium, fol. 234. vbi haec inquit, Secundum Hispanie consuetudinem non tenetur quis gabellas solvere, donec a quoslibet exigantur: unde si non dixerit ad via, & vendens proprias merces in foro, non tenetur manifestare gabellariis; secus qui occultat. Ecd. Idem, licet cum aliqua limitatione, & aliquando scupulosius, docet Soto lib. 4. de iustit. qu. 6. artic. 4. vers. de illo autem, vbi haec inquit, forsan in conscientia dum res venduntur, quae non sunt grandis pretij, non tenentur venditores querere publicanos ad solvendum, sed latet solvere, dum ab illis petitur; & lib. 3. qu. 6. art. 1. vbi, *verificatum verum*, vbi haec dicit, cum alcauala magno cum rigore exiguntur, satis est, ut quisque dum tributum petatur, solvat, maxime vbi debitorum est est magni momenti. Et fauet Menchaca de success. oratione, lib. 3. c. 28. vbi solum vocat turiosententiam, quod fraudans alcaualam tenetur.

6. Nota, quod si alcaualas sunt incapitatus, vulgo *encabeada*, ita, quod ad summam conventionis singuli, qui ita conveniunt, contribuere debeant, hi qui ita sunt incapitari, non poterunt in conscientia non solvere alcaualam, tamen non petatur. v. g. si pannorum mercatores sunt in capitari, hoc est, susceperunt in se solvere pecuniam summam pro pannorum alcauala, non potest aliquis eorum in conscientia non solvere partem alcaualae, quae sibi obtingit, licet propter ignorantiam ab ipso non petatur; tenentur enim singuli ex contractu, & pacto inter ipsos inito de solvenda illa summa conventionis. Quod si aliquis suam partem non solvat, reliquis illius solvendi onus imponit. Secus dicendum est de extero, qui non est incapitatus, hic enim non tenentur solvere alcaualam, antequam petatur, cum nullum fecerit contractum, iuxta praedictam conclusionem.

7. Secunda conclusio. Nemo, qui palam, & via recta transit, tenetur solvere vectigalia, vel pedagia, quae solvantur ratione transitus per portam, vel pontem, id est, *la Aluana, o pechos*, quae imponuntur pro assecutandis viti, quando publicani, vel exactores, vel quia non adsunt ibi, vel quia transmittent non videntur, vel alia ratione vectigal non petunt. Ratio, quia non tenetur quis haec tributa solvere, nisi petantur, diffinitum enim esset obligare aduenas ad sciendum tributa statuta in pontibus, vel portis. Sic tenent Medina, & Corduba vbi

supra, & alij. Idem etiam docent Palacios, & Iosephus Angles vbi supra, liquidem iustitiam id docent de omnibus tributa.

Nota idem esse dicendum eadem ratione de 8 tributis, quae solvantur ratione transitus per saltus, id est, *los puerros sega*, Medina vbi supra.

Secundo nota, idem esse dicendum de collecta, id est, *pecho*, & *alshio*, id est, *sisfa*, scilicet non teneri quem solvere, antequam petatur, quia hoc tantum pendunt ignobiles, & nemo tenetur suam ignobilitatem propalare. Sic Medina vbi supra. Huculque dictum est, quando quis publicus, & in loco destinato vendit absque fraude, & quando palam, & per rectum iter transehit merces. At dubium est, quid dicendum sit, quando quis consulto occultat se, aut merces, vel occulte transfert merces, ne exigatur ab illo alcauala, vel aduana, &c. an teneatur in conscientia restituere haec tributa, antequam petatur. Quod enim teneatur, faciunt l. 96. 97. & 98. del. quadero de las alcaualas, quae hodie sunt l. 13. 14. 15. 18. tit. 19. lib. 9. nova recopil. quibus cauetur sub certis penis, quod qui asportaverint panem, aut fennina, ut vendantur, illa introducant per quasdam civitatis portas, vendantque in loco deputato, & quod ne queant intronitari, aut educi noctu aliqua merces, ut in ita de omnibus certior fiat publicanus. Item, quia fraus, & dolus nemini debet patrocinari; & expressè hanc partem tenent Palacios, Soto, Iosephus Angles, Corduba supra, Menchaca lib. 3. *conventus frequent*, p. 1. §. 2. num. 28. immo Covarr. vbi supra, dicit hoc esse verum, licet consuetudine obtemperatum esset, ut gabella non deberetur nisi petita; id enim intelligendum esset, quando quis merces non occultaret. Immo Iosephus Angles vbi supra dicit, quod vendens occulte, licet eorum scriba contractum celebret, debeat alcaualam, licet non petatur. Idem Medina C. de restitu. q. 3. ad finem §. sequitur *reiponfo*.

Alij vero oppositum docent, scilicet licet quis consulto occultet merces, aut ne exigatur ab illo hoc tributum, non peccare, nec teneri illud solvere, donec petatur; & hoc tenet haec sententia de alcaualis, & vectigalibus, id est, aduanis, & pedagiis institutis ad viarum assecurationem. Reobatur, quia haec tributa recepta sunt a republica, ita ut non debeantur, nisi petita, quia sunt durissima. Unde ipsi exactores, vel quorum interest, intelliguntque quis vendat res suas occulte, illi enim non tenentur facere, ut sui contractus veniant ad notitiam publicanorum, vel aliorum. Item quia si haec tributa non debentur, nisi petantur, cur non poterit venditor occultare se, ne ab eo petatur. Nec obstant leges in oppositum adductae, quia illae factae sunt in fauorem publicanorum, ut illi possint melius exigere alcaualam, & non soluentes poena legis plectere: & ad summum peccare venialiter non seruantes illas leges, & forsan nec venialiter, quia sunt mere penales, & sic receptae; & nullus credit se peccare, eo quod non vendat in tali loco, vel per talem portam merces transferat. Et patet, quia istae legibus cauetur, ut nemo possit panem emere, nisi in tali loco, & tamen non putamus peccare, qui alibi emerit. Hic sententia fauet Navar. cap. 28. in addit ad n. 64. capitulo 25. & tenent viti docti ex recentioribus. Pro eadem sententia facit, quia hodie contractus tributa statuta in pontibus, vel portis. Sic tenent Medina, & Corduba vbi

& docent Arm. verb. Gabella. n. 10. & 18. Ang. verb. pedagium. 6. & docent Caiet. verb. obsequ. Dicitur lib. 1. de libert. Christi cap. 3. & sic sunt magne extorsiones, & rigide pecuniarum, ut ergo erit ad eas obligare, dum petuntur, & non erit necesse cogere venditores, vt se manifestent.

12 Tertia conclusio. Licet hęc sententia probabilis sit, saltem ad deobligandos eos a restitutione, qui hactenus id fecerunt, siquidem auctores graues habet pro se; at rumor, & probabilior est appositā sententia, scilicet absconditē tranlucentem merces, vel non vendentem in loco destinato, sed occulte, ad destandum gabellam, teneri certiorē facere exactorem, vel illi soluere gabellam. Probat̄ ex adductis pro prima sententia.

13 Quarta conclusio. Quando ipsi exactores, vel publicani committunt ipsi venientibus, seu intrinsecis mercibus, vt dicant sub iuramento quantitatem mercium, vel vasorum, licet, vt docet Nauarr. ubi supra, non teneantur iurare, sed fati est, vt dicant, quod videant ipsi quantitatem, & ipse solueri si tamen iurauit, teneatur totam veritatem manifestare, transiens merces, vel vendens; alius peccabit moraliter, & tenebitur restituere id, in quo publicanum defraudat. Ratio, quia petitur ab illo gabella, & eo rigore, vt sub iuramento eum manifestare veritatem compellat: sed hęc tributa quando petuntur a publicanis, debentur, ergo. Sic docet Nauarr. cap. 17. Lat. & Hispan. num. 102. & Medina C. de restit. quæst. 13. sine, & alij.

14 Sed quid dicendum, quando non petunt exactores iuramentum, sed mercatori, vel transfuherenti merces committunt in conscientia eorum, vt dicant veritatem. Medina, & Nauarr. ibidem dicunt, quod si hoc casu eger aliquas merces, teneatur publicano restituere id, in quo ipsum defraudat: immo idem dicit Medina, licet publicanus ita mercatori veritatem dicendam committat, vt nec sub iuramento, nec iuxta eius conscientiam aliquid exquirat, sed simpliciter illi remittat, vt rem aperiat, idque confidens eius fidelitati, ex qua fiducia non nisi simplicem manifestationem ab eo exigit: tunc enim teneatur totam veritatem aperire; aliis teneatur restituere. Eiusdem sententia videtur esse Auentanus in Dictionario littera A. verbo Alcauala. ubi dicit, si quis gabellario petenti alcaualam fraudem fecerit, ne possit eam consequi, teneatur restituere.

15 At docti recentiores dicunt esse probabile non teneri restituere, quando non exigitur veritas cum iuramento. Ratio, quia quando cum iuramento exigitur, teneatur exactores adhibere fidem, nec videtur plus posse cogere ipsos mercatores, quando non exigitur cum iuramento, non videtur tanto rigore id exigi, siquidem facile peti poterat vnguentis, scilicet cum iuramento; & addunt predicti recentiores, quod idem videtur esse dicendum, quando exactores exigebant id ab eo sub iuramento, etiam si ille iuramento tale mendaciam afferat, aut eadem ratione.

16 Quinta conclusio. Probabilior est, quod interrogatur ab exactore, quas vclat merces, vel vendiderit, etiam si ipsius fidelitati committat absque iuramento, teneri restituere, si aliquas occultet merces: at oppositum est probabile, saltem ad

excusandos eos, qui hęc sęque id fecerunt, cum sint graues auctores, qui ita sententiati sunt etiam rationes probabiles, maxime cum tributa hodie tam graua sint. Item, quia cum tributa non debeantur, nisi petantur, videtur, quod sicut quando petuntur magno rigore, scilicet cum iuramento, debentur magno rigore, scilicet integrē: ita quando non petuntur cum tanto rigore, non ita rigide, & integrē debentur.

Nota tamen quod si id eo publicanus ab his mercatoribus simplicem loquelam exigit, quia non intendit ab eis totum debitum recipere, sed aliquid condonare, vel quia amicitia sunt, vel quia viam illam frequentant, vnde frequens lucrum publicano accrescit, vel ne illi per aliam viam res suas portent, vel ob aliam eiusmodi causam, tunc non teneatur mercatores totam rem manifestare, nec occultatum restituere; quia interuenit publicani expressa, aut tacita donatio. Sic Medina dicit quæst. 13. sine, Cordub. summa, q. 95. dub. 2. & alij.

17 Hinc inferitur, quod possumus excusare a restitutione alcaualam multos mercatores, quibus publicani non discooperant merces, nec cogunt sub iuramento aperire veritatem, sed simpliciter sicut eorum dicitis, & minus, quam sit, palam faciunt; cum illis eum dissimulare possumus, nec illos obligare ad restituendum illud, quod ex occultatis mercibus non soluerunt, ex voluntate tacita; immo fere expressa custodiam, seu exactorem nota, & approbata a iuris dominis, qui consilio dataque opera volunt, ac iubent his ministris, ne sint onerosi, aut rigidi eis mercatoribus, sed potius leniter, ac suaviter se gerant cum illis, sicutque illorum dicitis: atque hoc faciunt ob propriam commodum, & emolumentum, gaudent enim omnes talia loca frequentare, animaduertentes commodum, & utilitatem, quam inde reportant.

18 Vltima conclusio. Si aliquando iudex Ecclesiasticus fecit excommunicationem contra occultantes huiusmodi tributa, vel non soluentes, talis excommunicatio non ligat, nisi in casu, in quo illi tenebantur aliis soluere ante sententiam excommunicationis: patet, quia excommunicatio non fertur, nisi pro culpa mortali, at non est culpa non soluere, quando alius non tenebatur soluere. Sic docti recentiores.

D V B I V M XII.

An si publicanus non petat alcaualam, vel vestigal tempore a lege prescripto, sit tutus in conscientia mercator, qui transacto eo tempore non soluit etiam publicano petenti.

Nota, quod in lege 129. del quadero, quæ hodie est lex 19. titul. 17. lib. 9. nona recipiat, prescribitur tempus, in quo possunt publicani exigere alcaualam, & sic dicitur, de las venidas, que se hizieren de bienes: multiples se nombrare, sean obligados a pedir el alcauala en todo el año de su arrendamiento; y en las mofes desguas del año año, y en las que puedan pedir en adelante. Pero en quanto al alcauala de las herencias, de que passaren los contratos ante los señorados publicos del numero, donde fuere la heredad, se pueda demandar el año del arrendamiento; y el siguiente: y si los tales contratos se hizieren

se hizieren ante otros señorados, que no sean del dicho numero, se pueda demandar dentro de dos años, que el tal contrato fuere arrendado, y porque en los lugares de Soria, Aldeadénos, y ordines, no se cobra el alcauala con tanta facilidad; así se pueden demandar en qualquier tiempo, y no se prescriban por causa de los dichos terminos.

Item l. 6. tit. 7. part. 5. dicitur prescribi vestigalia quinquennio, sic enim dicitur si los portos que fueren negligentes en demandar por cinco años los derechos, desde en adelante no los puedan demandar.

Veritur ergo in dubium, an transacto tempore, quo iuxta leges citatas potest publicanus exigere alcaualam, vel vestigal, sicut in foro externo non potest petere, ita etiam nec in foro conscientie teneatur venditor illi soluere alcaualam.

Duplex est sententia.

1 Prima docet transacto etiam termino per legem prescripto teneri mercatorem soluere gabellam publicano petenti. Quare leges denegantes actionem gabellario, procedunt in foro externo. Et probatur, ad prescribendum requiritur bona fides, sed hic deficit bona fides, nam mercator ab initio nouit se esse gabellæ debitorem; ergo. Hanc tenet Cord. summa, quæst. 95. dub. 1. Medina C. de restit. quæst. 17. vers. sequitur inde quod sit.

2 Secunda sententia docet prescribere mercatorem illam gabellam transacto eo termino, & sic licet postea petat gabellarius, non teneri soluere. Probatur ex dicta l. 19. tit. 17. lib. 9. nona recipit sine, vbi post assignatum terminum, in quo possunt peti gabellæ, id est alcauala in populis regis, additur: Pero en los lugares de las señorades se prescriben en el dicho termino. Ergo vult lex in oppidis regis prescribi gabellam eo termino, sed prescriptio datur in foro conscientie; ergo. Item quia debitor alienius quantitas non obligatus ad illam offendentem, donec, petatur prescribi, si tempore signato a lege ad petendum non fuerit petita, vt optime Panotm. cap. finali. de prescript. Angel. verbo, prescriptio, num. 42. Medina C. de restit. quæst. 16. vers. Et cum esto ita sit. Sed vt dicit dub. preced. non teneri quis soluere gabellas, donec petantur a publicano; ergo si publicanus non petat tempore a lege destinato, prescribuntur gabellæ. Item, quia hic non est mala fides, iuste enim retinet gabellam, & quo non petuntur. Hanc sententiam tenent docti recentiores; tenetque Corduba lib. 11. summa, quæst. 36. fol. 282. vers. similitur e conuerso. dummodo cessauerit fraus, illa bona occultando. Sit.

3 Prima conclusio. Supposita opinione, quam amplectus sum dub. precedenti, scilicet non teneri quempiam ad gabellas, donec petantur, certissimum credo hanc secundam sententiam, propter rationem dictam: at verò qui teneret gabellas etiam non petitas debet, teneretur dicere non prescribi termino per leges destinato, vt docet prima sententia.

4 Nota, quod si quis postulat intra tempus legitimum negari gabellam, non prescribit transacto tempore, quia iam est in mala fide, cum manifeste obligatus ad restituendum. Sic docti recentiores. Et est res certissima.

5 Secunda conclusio. In casu, quo dub. precedenti censetur, nempe quando quis occulte transchit,

vel vendit merces, dixi esse probabile non teneri quem soluere gabellam, donec petatur, est etiam probabile prescribere transacto termino, propter rationem dictam. Sic docti recentiores.

D V B I V M XIII.

An si quidam veniat ad vendendum rem aliquam secretè, & occultè, vt ita defraudet alcaualam, peccet, & teneatur restituere emptori casu, quo venditor ille tenebatur ad illam.

Ratio dubitandi est propter legem 120. del quadero, quæ hodie est lex 32. tit. 19. lib. 9. nona recipit. vbi sic dicitur, Mandamos, que si el vendedor no fuere del lugar, donde se haze la venta o trueque, o si fuere hombre poderoso, o oficial nuestro del tal lugar, que el comprador recoga en si la que mania el alcauala, basta que el otro traiga testimonio, de como se pagado el alcauala. Item quia occultè emens videtur cooperari iniustitiam debitoris occultantis alcaualam.

Hac in re varie fuerunt sententia virorum doctorum, & imprimis aliqui Iurisperiti sententia hunc emptorem non retinentem alcaualam teneri eam restituere, quia lex, quæ dicit teneri soluere alcaualam duplo, quod attinet ad alcaualam, non est penalis, bene tamen quod attinet ad duplum. Deinde alij dixerunt hoc idem alia ratione ducti, quamuis enim sit penalis, etiam quoad gabellam soluendam, teneatur ante iudicis sententiam hanc penam soluere, quia emptor ex officio iniuncto sibi per hanc legem tenebatur restituere alcaualam, & qui ratione officij teneretur ad aliquid, vt custos memorum, teneatur ad penam applicandam alteri ante iudicis sententiam.

1 Sit tamen prima conclusio. Tanquam certum credo, quod qui emit in occulto, ob hanc solam causam nil aliud faciens, licet non retinet alcaualam, non tamen teneatur ad aliquam restitutionem, v. g. quando quidam vendit mihi in occulto, quod tamen ego secretum non peto, vt si essem domi, & aliter ingrediaris intetio gans me, num velim emere ab illo bombycis manipulum, ego verò scio illum intendere furari alcaualam; nihilominus tamen manipulum emo, nec alcaualam retineo, non teneor restituere. Probat̄, quia si teneret ad restitutionem, id esset, quia vel cooperor ad furtum alcaualæ, vel propter dictam l. 2. Sed neutro ex capite teneor, quia cooperari est simul operari; at emptor hic nil operatur ad alcaualæ detectionem, sed merè passivè se habet, vt qui recipit Sacramentum a ministro existenti in peccato mortali parato conferre cuiuscumque, non cooperatur peccato illius, quis passivè se habet, vt optime Sotus dicens esse omnium, a dist. 1. quæst. 5. art. 6. vers. Prima itaque, & reddidit rationem, quia solum ille dicitur cooperari, qui eius peccati causa est: at in hoc casu cum confertur sit passivissimus, & suscipiens nullatenus eum moueat, non dicitur eius peccati causa. Nec teneor ad restitutionem ratione dicta l. 32. quia est penalis, nec vti recepta est; immo videtur iniusta, siquidem obligat emptorem, vt sit quasi economus publicani, nullo ab hoc accepto stipendio, immo graui cum detrimento illius, quis homo potens, aut officialis Regis, cui retinuerit emptor alcaualam, sumet vindictam a predicto emptore: Hh 4 qua

quapropter nullus emptor eam retinet. Hanc conclusionem tenuere viri doctissimi, & nihil est certissima.

4 Secunda conclusio. Eiusmodi emptor non peccat alicuala non retinendo. Probatur, quia, vt dixi, talis lex non est in via, & videtur iniusta, semperque damnificaretur emptor retinendo, saltem in eo, quod nemo vellet illi vendere. Sic docti iuniores.

5 Ultima conclusio. Si talis emptor cooperatur alicui fraudi, v. g. si dicere, ingrediere huc, ne videamur a publicano, atque ita iunet ad occultandum, tunc tenetur restituere alicualam causa, quo principalis non restituitur, cum tamen teneretur ad illi. Patet, quia cooperatur ad furtum, simul enim cum venditore operatur ad furtum. Sic tamen recentiores.

DVBIVM XIII.

An alicuala sint iusta in conscientia, si decem pro centum exigantur, & qui illas defraudat, teneatur restituere.

1 Duplex est sententia. Prima docet alicualas esse iustas etiam summo rigore exactas, scilicet decem pro centum. Probatur, quia sic iniustitiae sunt a Principe, vt habetur lib. 9. tit. 1. cap. 1. tit. 17. l. 2. & ex iustissima causa, nempe ad sumptus belli Granatensis, quod licet modo cessarit, ac conuersa sunt in aliam publicam causam, scilicet ad sumptus regioe in aliis bellis. Sic tenent Cordub. summa. quest. 95. dub. 1. & quest. 115. Castro lib. 1. de lege parali. cap. 11. corol. 2. Parlador. lib. de tribu. quatuor. cap. 2. iuniorum. 13. Couar. regula peccatum 2. part. 5. tit. 4. & Medina 1. 2. quest. 96. art. 4. vers. Secunda conclusio. Hac tamen limitatione id docet Medina, modo non teneatur quis soluere, nisi exactus.

2 Secunda sententia docet non esse iustas alicualas summo rigore petitas, scilicet si de decem petatur vnum. Probatur, quia est rigidum tributum, & fere intolerabile; consumunturque res familiares, omnesque illas sibi Rex usurpat, maxime cum sint alia multa vectigalia, & exactiones ordinariae, & extraordinariae, quae Regi soluantur a subditis. & vnaquaque reuenditione eiusdem rei praedicta alicuala accipiat in eadem quantitate, quo fit, vt ex decem venditionibus totus rei valor accrescat Regi. Huius sententiae videtur Sotus lib. 4. de iust. quest. 6. art. 4. vers. de isto autem, vbi haec inquit. Alicuala si cum moderacione exigantur, iusta, & lib. 4. quest. 6. art. ultimo. vers. Caterum tenetur, vbi haec inquit, licet decima sit consignata, at nisi exigens eam necessitas ad possidendum, minus graue esse tributum, hoc ad rigorem exigere. Eiusdem sententiae videtur Ledesma. 2. 4. quest. 18. art. 3. fol. 258. pag. 4. vbi haec dicit: Alicuala est iusta eo modo, quo soluitur, quia non soluitur communiter quantum debent, sed minus. Et fol. 259. pag. 2. corol. 3. vbi haec dicit, gabella, vt nunc soluitur communiter, scilicet petita a publicanis, & non alias, est tributum iustum, quia non petitur ad rigorem, immo Rex vix vnaquam percipit vigesimam; & dicit esse grauissimum tributum petere decimam. Pro eadem sententia sunt alij Doctores dicentes licet fraudari gabellas, quando sunt nimis barbae, scilicet quando soluitur ultra tertiam octauae partis. Hi

sunt Felin. cap. 1. de censu. num. 21. & refert Baldum. Idem Antonius Trigon. singulari 89. Armill. verb. gabella. num. 4. Tabien. verb. pedagium. n. 8. Sic

Prima conclusio. Hac secunda sententia est probabilior: atque ita non tenetur venditor soluere vnum de decem, sed pro viginti, vel quadraginta vnum; reliquum autem est iniustum. Probatur tum ex autoribus citatis, & ex ratione posita: tum quia negari non potest, quin saltem sit dubia iustitia tam rigida exactionis; vt in dubio non tenetur quis soluere gabellas, vt dixi supra. Hanc conclusionem, vt tacet, tenuerunt plures Magistri Salmantini, & multi alij viri docti.

Hinc inferitur, quod qui semel soluit in integrum alicualam publicano, potest se recompenlare, non soluendo aliam, quia primam non debebat.

Secunda conclusio. Quia tamen prior sententia probabilis est, absoluitur sunt exigentes alicualas in summo rigore, scilicet de decem vnum; quia cum habeant Doctores grauissimos pro se, habent iustam, & probabilem ignorantiam. Sic docti iuniores.

Tertia conclusio. Quando publicanus petit a venditore, vt sub iuramento declarat pretium rei venditae, vt accipiat vnum pro decem, iniuste interrogatur venditor, & sic non tenetur totam aperire veritatem, sed potest dicere, non vendidi, nisi quinque, vel quatuor, eum vendiderit decem, intelligens intra semetipsum, vt et tunc soluere alicualam. Hac conclusio potest probari, quia non de beo integram alicualam, vt dixi prima conclusio; ergo iuramentum exactum ad extorquendam integram alicualam, est iniustum, & non iudicium: ergo potest venditor vt verbis equiuocis ad occultandam veritatem, sed non vendit, &c. est verbum eiusmodi, vt late dixi lib. 3. summa. cap. 6. a mon. 19. usque ad 31. inclusiue, vbi ex pluribus autoribus, & rationibus probatur non interrogatum iuridice posse respondere, non feci. Et specialiter Syluell. verbo mendacium, quest. vltima. fere in terminis hoc dicit, ait enim clericum rogatum in pota ciuitatis, an aliquid potest, de quo sit soluenda gabella, posse iurare se nihil portare, intelligendo intra se, quo debeat Clericus gabellam. Insuper hanc sententiam tenent viri docti ex recentioribus.

Nota tamen, si hic possit se excusare, dicendo cum iuramento, vendidi quinque, abique eo quod diceret negatiuum, scilicet, non vendidi plus quam quinque, ita vt nulla inde suspicio generaretur, non debet recurrere ad negatiuum; quia affirmatiua manifesta est vera, & negatiua est dubia, & ad has responsiones dubias recurrendum non est, nisi quando alia via veritas occultari non potest, vt dixi loco citato.

DVBIVM XIV.

An domini, qui dono, vel precio obtinuerunt a Rege alicualas suorum oppidorum, possint illas augere, vel minuire, & exigere in toto rigore legis regia, scilicet vnum de decem, quamuis Rex minus exigat a suis vasallis.

Non est sermo, an liceat exigere vnum de decem, quia iam dixi, praedictum, id esse probabile, quamuis oppositum probabilis iudicauerim;

netum; sed quod in praesenti quaeritur est, vtrum supposito, quod licet vnum pro decem exigere, id possint domini temporales, etiam si Rex minus exigat: exempli causa, si Rex exigere vnum pro viginti. Sic

1 Prima conclusio. Domini temporales, qui dono, vel precio, privilegio, aut praescriptione, obtinuerunt a Rege alicualas suorum oppidorum, non possunt illas augere ultra vnum pro decem. Patet, quia praedicti domini non alio modo acciperent ius ad exigendum alicualas, nisi in ea quantitate, quam Rex exigit per suas leges: ergo si Rex per suas leges tantum exigit vnum pro decem, non possunt ipsi amplius exigere; quia subrogatus sapienteratur illius, in cuius locum subrogatur, cap. Ecclesia sancta Mariae, 1. de iur. pendente. & cap. cum tu de vasa. Sic Cordub. summa. 2. 1. 15.

2 Secunda conclusio. Eiusmodi domini possunt minuire, & augere alicualas in suis oppidis, sicuti Rex in suis, dummodo non augeant ultra decem pro centum, quamuis Rex illas mituat in suo regno, exigendo vnum pro viginti, vel triginta nec gratia, quam Rex aliquando facit suo regno, quod pro aliquo tempore non augeantur. est in praedictum vestigialium, aut rerum familiarium horum dominorum, & inquit quamuis ipsorum vasalli contribuant Regi alicualas, seu vectigalia, sicut vasalli ipsius Regis. Ratio est, quia istae gabellae omnino sunt horum dominorum, & habent ius, & dominium illarum, sicut & aliorum reddituum, quos percipiunt a suis vasallis. Atque ita nullam obligationem, aut dependentiam habent a Rege ad illas minuidas, quando Rex illas minuit, ita Cordub. quest. 115. vbi refert ita sepe iudicatum fuisse in senatu Regio.

3 Ultima conclusio. Si aliquis dominus non haberet integram dominium ad exigendas alicualas, sed solum haberet ius ad exigendum, v. g. simile alicualas ex alicualis pannorum, vel alterius mercis, vel haberet ius ad percipiendum quarundam alicualatum redditus talis oppidi, tunc non potest illas augere, vel minuire, quia non est omnino dominus illarum, vt bene Corduba ibi.

DVBIVM XV.

An pauperes, quibus ad victum necessaria non suppetunt, teneantur soluere gabellam, id est, alicualam, aliisque vectigalia, vt pedagia, vel quidagim, Hispani portaragos, &c.

1 Vltetur hoc teneri; quia haec gabellae generatae sunt omnibus vendentibus, vel transactantibus mercem impostae.

2 Sic conclusio. Si alicuius pauperes eo denant, vt se, ac suos alere non possentiam cum medietate lucro, quod soluta alicuala, & aliis vectigalibus, illi superest ex negotiatione, aut propter paucitatem pecuniae, quam possit negotiationi exponere, aut quia habet multos filios, aut quia multa debita coarctat, aut propter alias necessitates, non tenetur soluere alicualam, aut alia vectigalia. Probatur, quia in hoc casu fauet illi ius naturale, secundum quod prius debet se, suamque familiam alere, deinde ad Regis necessitates contribuere, ac iurare. Item quia Princeps est propter reipublicam, & non reipublica propter Principem; ergo petas subueniente debet reipublica suis

propriis necessitatibus, quam Principi. Sic multi viri docti me consulti. Pro hae sententia est Glossa Lomus la. 1. de annu. & tribu. lib. 10. vers. Compelleretur, & ibi Barr. num. 1. Ro. cl. 1. per privilegium, num. 10. & ibi Syluell. quest. 9. disto 3. vbi dicit quod licet officiales deputati a Principe ad percipiendas collectas Principi debeant, eas non possunt remittere, fallit nisi ob nimiam paupertatem soluere stibentis. Et additio quaedam hinc. disto num. 1. vbi docet cum Baldo l. 2. 5. si quis in iudicio, ff. si quis cont. quod si statutum dicitur appellentem debere soluere gabellas, alias appellatio sit deserta, non habet locum in non potente ob paupertatem soluere, quia dicitur ei tenuis gabella ipso iure ablaturo. Faciunt etiam Felin. cap. si quis testis, de testib. num. 10. Gigas tract. de pens. feudib. quest. 30. num. 3. Hippolytus vnum. 1. censu. 10. num. 40. vbi dicitur paupertatem excusare non soluendum collectas. Faciunt etiam Glossa cap. cum infra de censib. vers. indubie. Pauot. ibi num. 7. Baza de inope debitor. cap. 11. num. 21. vbi dicitur visitatorem non debere exigere pecuniarum a pauperibus. Item Bernia, Rolandus, Decius, quos refert, & sequitur Baza vbi supra cap. 18. num. 9. qui dicitur pauperem non teneri ad collectam, nec tributum, nisi personale.

DVBIVM XVI.

An qui contra legem prohibentem introuertit mercem in aliquam ciuitatem, vel regnum, teneatur soluere gabellam, merces eiusdem speciei impostae pro eorumdem introuisione.

1 Exemplum apponi potest in ciuitate Granatensi, vbi pro qualibet bombycis libra, quae introuertitur, soluitur quindecim argentei: est tamen prohibitum ne ex Murcia Regno illam introducatur bombycis, & ideo pro eius introductione nullum est impostum vectigal; dubitatur ergo, an qui ex regno Murcia elam illam introuertit, teneatur soluere gabellam impostam bombyci, quae non est prohibita introuertiri.

2 Aliquos viros doctos fertur fuisse huius sententiae, scilicet deberi vectigal impostum rebns suis formae non prohibitis; quia virtualiter omnibus rebns eiusdem speciei, atque adeo omnibus bombycis, quae introuertuntur, censetur impostum idem tributum, licet non nisi ex tali parte introuertiri permittantur.

3 Sic conclusio. Probabilis reputo non deberi id tributum, nisi sit etiam impostum rebns prohibitis. Probatur, quia tributum soluere res est odiosa, ideoque ad id obligare non debentur, nisi quando expresse conset esse impostum: at in nostro casu non est expresse impostum; ergo. Item quia in dubio censendum est quempiam non esse obligatum ad tributum, vt ex superioribus constat: ac hae casus saltem est dubius. Item quia Rex concessit conductori huius vectigalis quod profine alij ex ipsius conductoris licentia ex regno Murcia bombycem introuertire in Granatiam; atque hae licentia conceditur a praedicto conductore, dummodo sibi exhibeantur tres, vel quatuor argentei pro libra. Et tamen in bombyce Granatensi exigunt in integrum omnes quindecim argentei. Est ergo manifestum non esse impostum illud tributum pro Murcia bombyce.

Tandem

DVBIVM XXIII.

An ille, qui emit triticum, pannum, aut alias merces in maiori copia, quam sibi opus erat, non ut vendat lucrando, sed ut partem exhibeat, & vendat eodem pretio suis amicis, aut aliis, quibus id gratum fore credit, teneatur solvere aleamalam.

Primo dico, quod si eiusmodi personae hoc illi demandare expressit, vel tacite, non est dubium, quin non teneatur solvere gabellam, qui illis, & ipsorum nomine emit, & quia non est resu- ditio, sed illis tradito, quod ipsorum nomine emit, iuxta dicta doli praed.

Difficultas tamen est, quando nec amici, nec alij, nec expressit, nec tacite talem animi demandant. In quo casu dico, secundo in rigore esse remissionem, & iuxta legem teneatur solvere aleamalam, quia tunc emit, & si interim res perierit, sibi periret, & si alij nolunt emere illam merces, non potest eos compellere, ut emant.

Dico tertio, ex equitate non debere aleamalam, quia tacite, & in virtute, & voluntate iuste praesumpta emit aliis, licet sub tacita conditione, si acceptare velint, & si nolent, tota merx apud illum maneret, ac ne adeo non esset venditio, sed traditio illius mercis, quam illi emit. Sic docti recentiores. Et idem credo esse satis probabile.

DVBIVM XXIV.

An si quis omnia bona sua donet ea lege, ut donatarius eam sustentet, eiusque debita solvat, debeatur aleamala.

Dplex est sententia. Prima docet debere gabellam, quia non est pura donatio, sed est similis emptioni. Sic Castillo l. 49. Tauri num. 8.

Secunda sententia docet non debere gabellam, quia nec est venditio, nec permutatio; & haec est multo probabilior, & eam docet Parlador lib. 1. de rebus quodam, cap. 3. §. 2. num. 21.

DVBIVM XXV.

An ex donatione in solutum debeatur aleamala.

Dvium est, an cum debitor aliquid pro alio creditore sponte sua solvit, ut debeat Ioanni centum aureos, & pro eis do illi domum.

Duplex est sententia. Prima dicit debere gabellam. Ratio, quia est contractus inominatus, & habet vim emptionis, sicut praedictum, C. de iur. Hanc tenet referens Barolom, & limitans, nisi detur in solutum species pro specie, ut quaedam domus pro alia domo debita, hinc Petrus in Di- ligitaria, verbo Gabella, & tenet, de gabella, §. per. membr. 3. quod 4. & plures alij fauent, quos refert Tiraquell. lib. de retractu, §. 1. gloss. 1. §. 1. §. 3. 4. docentes donationem in solutum esse iuxta venditionis.

Secunda sententia docet non debere gabellam, quia licet dario in solutum emptionis, & venditionis spectem obtineat, ac emptio, & venditio proprie non est, ut plurimos referens docet Tira- quell. dicta glossa 14. num. 5. 6. At gabella non debo-

tur nisi pro propria, & vera emptione. Sic Paella- dorus lib. 1. de rebus quodam, cap. 1. §. 1. num. 30. & videtur esse eisdem sententia Tiraquell. & per ipsam citati dicitur §. 1. & haec sententia est verior.

DVBIVM XXVI.

An ex bonis ex causa iudicati creditorum addictis aleamala debeatur.

Exempli causa, Petrus debet centum aureos, & nec solvit, & ideo quaedam eius domus voce praecentis publicantur, ac tandem ipsi creditorum addicuntur, difficultas est an debeatur gabella, & videtur debere, quia ille domus venduntur creditorum.

Sic conclusio. Probabilius credo non debere aleamalam. Ratio, quia non est proprie venditio, sed adiudicatio facta in diebus auctoritate pro debito: ut latissime plures allegans docet Tiraquell. de retractu §. 1. glossa 14. num. 8. 9. Hanc tenet Parla- dor. lib. 1. de rebus quodam, cap. 3. §. 2. num. 29. Bertachi- nus tract. de gabella, §. part. membr. 2. num. 10. & plures alij quos refert, & sequitur Tiraquell. dicitur num. 9. dicentes huiusmodi adiudicationem non com- prehendi in statutis loquentibus de venditione, sicut Greg. Lopez l. 55. tit. 5. part. 1. verisimiliter, op- positum sentiat, dicit enim idem censendum, quod de venditione, quando bona illa adiudican- tur ipsi creatori pro pecunia debita.

Nota si non ipsi creatori, sed alij plures licen- tiani bona addicta fuerint, debebitur gabella; quia est propriissime venditio, ut optime docet Tiraquell. Batium referens, & Gregor. Lopez ibi- dem. Sic praeter hos Doctores tenet Parlador. to- dem num. 29. & hoc casu dicit accipiendam esse l. 9. tit. 1. lib. 6. nona rector, quae ex bonis in publica au- ctione venditis gabellam debere significat.

DVBIVM XXVII.

An qui coactus a iudice damnum, vel aliam rem vendit, teneatur solvere gabellam? & ex venditione, vel permutacione facta in pa- rentes, & filios.

Utriusque causa, propter quas quis potest compelli ad vendendas suas domus, & ad eadem sacrum edificandum, aut Regium palatium amplificandum, &c. quas explicat Covarr. lib. 3. var. cap. 14. Quartum ergo, an ex tali venditione coactus debeatur gabella. Sit

Prima conclusio. Satis probabilis est ex ven- ditione, ad quam quis a iudice cogitur propter rationes ab quas iure cogi potest, non debere ga- bellam. Ratio, quia necessitas a gabella excusat, sicut §. si propter necessitatem, ff. de publico, & iudic. vbi habetur, quod si manus propter maris procellam ad portum aliquem contingat, non debetur ga- bella in illo portu constituta; quia fuit necessa- rium confugere, & non voluntarium. Pro hac sen- tentia est etiam Felix, cap. quereiam, de iur. in c. 1. 1. & cap. significavit, de Indus, num. 7. & Bart. l. 1. C. de naufragis, lib. 1. vbi dicitur necessariam causam excusare a gabella, & ponunt exemplum dictum nauis; & Bartol. ibi num. 2. docet, quod si tem- pore avaris veniant vicini rectorij nostri ad nostra molendina, possunt res reponere sine gabella;

gabella, quia propter necessitatem famis veniunt. Pro eadem sententia sunt Iason l. finali, C. de iure emphe. & Guillelmus, Cumanus, Paulus de Castro, Fulgofius, Baldus, Bartol. l. & ideo, ff. de vendit. factus, num. 4. Matienzo lib. 5. ordin. tit. 11. l. 7. glossa 3. num. 18. Albert. l. ex bus, §. 1. ff. de alien. iudic. Manficus tit. de emptione, & venditione, vers. Item in casu. Corlenus, & Aufertius in addi- tione decisiois Tolofanae 75. Albertus Binius con- sil. 44. num. 11. vbi dicitur emphyteutam non de- bere ludemium vero domino ex alienatione nec- cessaria. Et in propriis terminis docet postquam conclusionem Parlador. lib. 1. de rebus quodam, cap. 3. §. 2. num. 26.

Secunda conclusio. Ex venditione inter paren- tes, liberisque contracta, & ex permutacione de- betur gabella. Ratio, quia est vera venditio, & per- mutacio, & nulla est ratio a gabella excusans. Sic Parlador. ibi, Bart. l. 1. C. de imp. ff. Placca, Firmi- nus, Rbman, quos refert, & sequitur Tiraquell. de retractu §. 3. glossa unica, num. 47.

DVBIVM XXVIII.

An quando consanguineus retrahit rem aliquam alicui venditam, iuxta l. 70. Tauri eodem pretio, quo vendita fuorat, debeatur gabella ex hac venditione huic retrahenti facta.

Sit prima conclusio. Ex hac venditione facta per primum emptorem huic retrahenti non debetur gabella. Ratio, quia haec non est noua venditio, sed transactio, & subrogatio per legem facta in locum prioris contractus, priorisque em- ptoris, ut docet optime Anton. Gomez l. 70. Tauri, num. 30. Sic tenet Bald. Firmianus, Albericus, quos refert, & sequitur Matienzo lib. 5. ordin. tit. 11. l. 7. glossa 3. num. 17. & tenet Doctores citati doli praed. dicentes non debere gabellam ex alienatione nec- cessaria: hic autem retractus fit ex necessitate pri- mi contractus, & inuito emptore.

Nota, quod hic retractus tenetur solvere prio- ri emptori omnes expensas, quas fecerat in em- ptione, & gabellam, si eam ex pacto soluerat, ut sic reddatur indemnus, ut habetur l. 70. Tauri, quae ha- betur lib. 5. nona rector. tit. 11. §. 9. Sic Matienzo ubi supra num. 16. Tiraquell. de retractu sign. §. 29. gloss. 4. num. 1. Anton. Gomez ubi supra; Palacios Rubios l. 70. Tauri, num. 16. §. 7.

Secunda conclusio. Si ex statuto emptor tene- retur ad gabellam, & emeret clericus, & sic non te- neretur, si mox a clerico retraheret laicum iure fan- guinis eam venditore, teneatur laicus solvere ga- bellam, non clericus, sed Regis gabellario. Ratio, quia succedit loco prioris emptoris, ac si prior non emisset, & eam sit ipse verus emptor, & non priuilegiatus, debet eam gabellam. Sic Matienzo plures referens num. 30. Tiraquell. ubi supra num. 5.

DVBIVM XXIX.

An qui mutuatur frumentum vetus, ut sibi redderet novum, teneatur solvere gabellam.

Respondetur, quod si reuera fuit mutuatum, de- calius ratione est, ut res mutuata quando com- Tit. Sanchez, Consil. moral. Tom. 1.

quo a mutuante petatur, eadem in specie, & bo- nitate reddatur, non debetur gabella, quia non est permutatio, sed mutuatum: ac si accipiens mu- tuo triticum obligatur ad reddendum novum, ad quod non tenebatur ex vi mutui, est per- mutatio, & sic debetur aleamala. Ita docti re- centiores.

DVBIVM XXX.

Vtrum artifices ex venditione operum, quae in suis officijs fiunt, gabellam debeant.

ET videtur debere, quia lib. 9. nona rector. tit. 18. 1. Excipiuntur artifices, alij, qui gabellam non debent, & exceptio finiat regulam in contra- rium. Sit

Prima conclusio. Quoties is, cui opus fit, praestat materiam, ex qua opus fiat, opifex vero tantum dat operam, nulla debetur gabella, quia est locatio operarum, & non venditio rei, ut colligitur ex l. commentum, & l. Sabina, ff. de contra- hend. empt. & docet Fabianus de Monte tractat. de emptione, & venditione, quod 1. num. 28. Hanc tenet Parlador. lib. 1. de rebus quodam, cap. 3. §. 2. num. 23. 24.

Secunda conclusio. Quando artifex dat ope- ram, & materiam, ex qua opus fit, debet aleamala. Ratio, quia est venditio, ut colligitur ex eisdem verbis, & docet Fabianus ibi. Sic idem Parlador.

Tertis conclusio. Tinctores, & pictores non teneantur solvere aleamalam ex materiabus, quas applicat, & infamantur iustificando, seu tingendo aliorum pannos, & pingendo aliena opera. Ratio, quia accessorium sequitur principale, & cum praecipuum huius contractus sit locatio opera- rum, & aliud sit accessorium, totum censetur lo- catio, & non venditio. Sic colligitur ex Bart. l. 2. §. ad ea ff. locati, vbi expressit dicit, quod per legem item si pretio, §. 1. ff. eodem tit. vbi dicit principale trahere ad se accessorium, & sic vbi principaliter in contractu venit locatio, & secundario emptio, vel venditio, totus contractus dicitur locatio. E- dem conclusio fauet Parlador, dicto num. 23. ait enim opifices debere gabellam, si opera ipsa non magis ad conductionem artium, quam ad ven- ditorem: atque ita obtentum fuit Granate sen- tentia publica, sicut super hac re nota.

DVBIVM XXXI.

An vendentes aquam, vel niuem, gabellam debeant.

Sit conclusio. Vendentes aquam non debent gabellam, at vendentes niuem, debent. Ratio, quia aqua venalis non est, cum omnibus sit com- muni. Vnde aquatores non tam aquam vendere, quam asportandi operam locare videntur: at nix est dum nixit, omnibus patet, ac dum est vili, non omnibus illius copia datur, sed illis daturat, qui illam in tempus reponere, quare non tantum ipsa opera ferandi, sed etiam ipsa nix venditur, ac proinde fit, ut aquatores locare videntur, & proinde fit, ut aquatores aleamalam non debeant ex aqua venditione, at vendentes niuem debeant. Sic Parlador. lib. 1. de rebus quodam, cap. 3. §. 2. num. 25.

DVBIVM XXXII.

Virum ex venditione earum rerum, que pro anima expiatio relicta fuerunt, vel ex venditione reddituum beneficij facta per conductorem, debeat gabella.

1 Sit prima conclusio. Ex venditione earum rerum, que pro anima expiatio relicta fuerunt, non debeat gabella. Sic Bertachinus tract. de gabellis, 8. p. memb. 5. n. 5. Parlad. lib. 1. de rebus quotidi. cap. 3. §. 1. num. 18.

2 Secunda conclusio. Conductores reddituum beneficiorum, quando postea hos redditus vendunt, debent gabellam. Ratio, quia licet clerici, vendentes hos redditus non debeant gabellam, ac conductores postea vendentes non gaudent tali privilegio. Sic colligitur ex l. licitarii, §. si ff. de public. & utilitat. & tam tenet ibi Parth. Antipolus de iurisdictione, 3. par. §. 1. num. 71. Pocius de iur. 2. 13. num. 19. Parlador. dicto §. 1. num. 17. Castillo. l. 23. Turos. num. 10. Anton. Gabr. tomo 2. communium opin. lib. 7. fol. 458. pag. 2. & alij innumeri, quos refert, & sequitur Tiraquell. de retractu §. 1. gloss. 1. num. 11.

3 Tertia conclusio. Littere super Ecclesiastico beneficio pendente, si fructus sequestro commissi fuerint laico, & is fructus vendat, non debet gabellam. Ratio, quia is non suo, sed alieno nomine vendit, & Ecclesie negotium gerit, licet, ff. de pign. & tradant Doctores cap. examinata, de iudicij. & Clemens. 1. de sequest. Sic Parlador. dicto §. 1. num. 18. & est conclusio certissima.

DVBIVM XXXIII.

An ex contractu dote, & ex divisione hereditatis inter heredes quando pretium intervenit, debeat gabella.

1 Nota absque controuersia esse, non deberi gabellam ex contractu dote, vel divisione hereditatis, id enim expresse definitur l. 25. tit. 18. lib. 9. noua recopil. ubi sic dicitur, Mandamus que no se pague alcunala de las cosas, que se dieren en casamiento, quier sean bienes muebles, o raíces de los bienes de los difuntos, que se partieren entre sus herederos, aunque inter veogan dineros, y otras cosas entre los tales herederos para se señalar. Hec ibi.

2 Sed circa dotem dubitatur, an quando res in dotem date fuerint estimatae, debeat gabella; & videtur deberi, quia estimatio facit emptio-nem, & venditionem, l. quoties, C. de iure dotium. & fuit huic sententiae plures, quos refert, & sequitur Tiraquell. de retractu §. 1. gloss. 14. num. 108. & 109. dicentes ex dote estimata deberi laudemium, & esse locum in illa retractui ratione propinquitatis, quem lex statuit esse in venditione; immo Mattheus de Afflictis, quem refert, & sequitur ibi Tiraquell. num. 109. dicit, licet lege caueatur in dote non esse locum retractui, erit locus, quando dote datur estimata, quia tunc censetur emptio, & liber est maritus, si soluto matrimonio reddat pretium. Sit tamen

3 Prima conclusio. Licet dos detur viro estimata, quando ab initio in ipso dote contractu de bonis estimandis, conuenit, non debetur gabella. Probat, quia de rebus non estimatis in dotem

datis clarum erat non deberi gabellam, cum non sit ibi venditio, vel permutatio, & in Hispania in his solis duobus contractibus gabellam imponat; ergo dote datur vult lex, vt etiam rebus estimatis in dotem datis gabella non debeat, cum leges semper loqui intelligendae sint in casu magis ambiguo, & difficili. l. 1. ff. ad municip. l. quod Labeo, ff. de Carb. edit. alias nullum privilegium concederet haec lex dote. Hanc tenet Parlad. lib. 1. de rebus quotidi. cap. 3. §. 6. num. 42.

4 Secunda conclusio. Et si a principio de bonorum estimatione nil actum sit, sed in pecunia numerata dote promissa, postea pro pecunia illa res estimata date fuerint, non debetur gabella. Ratio, tum quia verba dicta l. 25. late patent, dicunt enim, No se pague alcunala de las cosas, que se dieren en casamiento, quier se en muebles, quier raíces. Atres estimatae in dotem date dotales sunt, l. in rebus, C. de iure dotium. Tum etiam, quia, vt supra diximus, ex datione in solutum non debetur gabella, & haec est datio in solutum. Hanc tenet Parlador. ibidem, & afferit alia in eius comprobationem: fuit Iason l. finali, C. de iure emptor. quest. 9. vbi ait, in hoc casu non deberi laudemium.

DVBIVM XXXIV.

An quando ad diuisionem faciendam admissa extranei licitatione, ei res addita fuerit, debeat gabella.

1 Nota alium casum exceptum l. 35. tit. 18. lib. 9. noua recopil. in quo non debetur gabella, scilicet in bonis, qui inter heredes diuiduntur, etiam si vtro, citroque ad diuisionis facilitatem exitum pecunia data fuerit, dubitatur, an haec lex locum habeat, quando ad diuisionem faciendam admissa extranei licitatione ei res addita fuerit, & sic tunc non debeat gabella: videtur enim tunc deberi gabellam; tum quia haec est vera venditio extraneo facta; tum etiam, quia ex supra dictis, quando bona propter aliquod debitum adjudicantur ipsi creditoribus, non debetur gabella; at quando adjudicantur alij extraneo, debetur; ergo cum in hoc casu adjudicantur bona hereditaria cuidam extraneo, debetur gabella.

2 Sit conclusio. Probabile est etiam in hoc casu non deberi gabellam; tum quia dicta l. 35. generaliter, & late loquitur: tum quia haec est alienatio necessaria, & venditio necessaria (vt supra probauimus) non debetur gabella. Sic Parlad. lib. 1. de rebus quotidi. cap. 3. §. 6. num. 43. Et quod plures habentes emphyteusium, si diuidant inter se, non debeant laudemium, eo quod est alienatio necessaria, docent Guillet. & Bart. quos refert, ac sequitur Iason l. finali, C. de iure emptor. num. 37.

3 Ad rationem in contrarium factam respondet optime Parlad. quod quando venduntur auctoritate iudicis alicui extraneo bona ad solvendum creditori, non est alienatio omnino necessaria, quia voluntarium principium habuit; nam debitor sua voluntate ad alienum contractit; at necessaria alienatio non dicitur, quae habuit principium voluntarium, vt docet multa iura allegans Baldus consil. 20. dub. 2. & Tiraquellus de retractu lignagier, §. 1. glossa 14. num. 15. 16. at in nostro casu necessitas voluntarium principium non

non habuit, sed casu heredes in hunc contractum incidunt; at ea necessitas solum a gabellis excusat, quae necessarium principium non habuit. Sic respondet Parlador.

DVBIVM XXXV.

Circa eundem casum, an si in diuisione hereditatis heres alteri hereditatis suae portionem vendiderit, & in diuisione cum emptore hereditatis, & hereditibus pecunia intercesserit, debeat gabella.

1 Sit prima conclusio. Ex venditione hereditatis, quam hic heres facit, clarum est deberi gabellam. Ratio, quia est vera venditio, & voluntaria. Sic Parlador. lib. 1. de rebus quotidi. cap. 3. §. 6. num. 45.

2 Secunda conclusio. Licet in diuisione hereditatis inter emptorem huius portionis hereditariae, & alios heredes pecunia intercesserit, non debetur gabella. Probat, quia ex diuisione hereditatis inter heredes etiam interueniente pecunia non debetur gabella, l. 43. tit. 18. lib. 9. noua recopil. sed hic emptor vult heres est, l. etiam, §. 1. ff. de petit. heredit. & succedit omnino loco heredis, ergo. Sic Parlador.

DVBIVM XXXVI.

Circa eundem casum, an si frater bona hereditaria diuiderit, & postea, aliquibus diebus interiectis, bona permutauerit, debeat gabella.

1 Sit conclusio. In hoc casu debetur gabella ex tali permutatione. Ratio, quia cum diuisio iam fuerit omnino perfecta, hic est alter nouus permutationis contractus. Sic Parlador. latius probans lib. 1. de rebus quotidi. cap. 3. §. 6. num. 44.

DVBIVM XXXVII.

An ex venditione, vel permutatione inualida, vel nondum perfecta, vt quia conditionalis, vel presum non est solutum, vel res non est tradita, debeat gabella.

1 Sit prima conclusio. Ex venditione, vel permutatione inualida non debetur gabella. Ratio, quia id, quod nullum est, perinde est, ac si factum non fuisset. Sic Bald. l. finali, C. de emulch. Iason l. finali, §. sed quia, n. 8. C. communia de legat. Tiraquell. plures referens de retractu lignagier, §. 1. gloss. 2. n. 7. & de retractu canon. §. 6. glossa 2. n. 5. 6. Agendaño respons. 13. num. 3. Parlad. lib. 1. de rebus quotidi. cap. 3. §. 2. num. 31. Macienzo lib. 5. ordinament. tit. 11. l. 7. glossa 3. num. 20. Pinellas l. 2. C. de rescindenda vendit. 2. p. 1. cap. 3. num. 35.

2 Hinc fit, si talis contractus nullus postea ratificetur, & fiat validus, non debetur gabella illi publicano, qui erat venditionis tempore, sed illi, qui erat tempore ratificationis. Ratio, quia tunc censetur facta venditio. Sic docet plures referens Tiraquell. de retractu lignagier, §. 1. glossa 10. num. 70.

3 Secunda conclusio. Ex venditione, vel permutatione nondum perfecta non debetur gabella, l. de retractu lignagier, §. 1. glossa 10. num. 46. Tiraquell. dicto num. 46.

donec perficiatur. Ratio, quia actus nondum perfectus, cum nondum habeat esse, nil operatur. Item, quia cum haec res sit odiosa, restringenda est, ac proinde antequam contractus perfectus omnino sit, non debetur. Sic Bertachinus tract. de gabellis, 8. part. memb. 3. quest. 43. Parlador. dicto cap. 3. §. 3. num. 35. Hinc

Infertur primo, si venditio, vel permutatio sub conditione fiat, non antea gabella debetur, quam conditio extiterit, l. haec venditio ff. de retractu. empt. Ratio, quia venditio conditionalis tunc demum perficitur, cum impleta conditio fuerit, vt colligitur ex dicta l. haec venditio. Sic Parlador. eodem num. 35. Bertachinus eodem tract. 6. part. num. 1. & 4. Salzedo in additio ad regulam 116. Bernardi Diaz, Anton. Gomez tomo 2. varior. cap. 11. num. 30. var. tertius effectus. Baldus, Firmianus, & alij plures, quos refert, & sequitur Tiraquell. de retractu lignagier, §. 1. glossa 10. num. 46. 47. 48. 49.

Nota tamen, quod conditioe exiliente gabella pertinet ad publicanum, qui erat tempore contractus, non vero ad eum, qui est tempore extitenti conditionis, l. potior ff. qui potior. in pign. sub. Et est ratio, quia tempore contractus, & non tempore extitenti conditionis celebrata est venditio, licet complementum, & perfectionem acceperit tempore conditionis. Sic plures, quos refert, & sequitur Tiraquell. Parlador. Bertachin. Salzedo, Anton. Gomez ibidem, Auendaño respons. 29. num. 1.

2 Vnde optime inferunt aliqui, quod si ex statuto non debeat solui gabella ex contractu celebrato in nudis, si in illis conditionalis contractus fuerit celebratus, cuius conditio extit post nuditas, gabella non debetur, inspecto tempore contractus, non conditionis; quia tempus contractus, & non tempus conditionis inspiciendum est, priori enim tempore contractus initus est. Sic late probans, & referens Firmianum, Baldum, Franciscum Arerinum, Salzedo vbi supra, Tiraquell. dicto num. 46.

3 Secundo inferunt ex permutatione non deberi gabellam, antequam res, quae permutatur, tradatur. Ratio, quia permutatio est contractus, qui rei interuentu, & traditione perficitur, l. si frater rem permutat. Sic Parlador. dicto num. 35. vbi etiam bene notat cum Antonio Gomez tomo 2. var. cap. 8. num. 1. var. tertius effectus, quod re postea tradita, gabella pertinet ad eum publicanum, qui erat tempore conuenientis, non vero ad eum, qui erat tempore traditionis; quia priori tempore de permutatione conuenitum est, licet posteriori perfecta fuerit.

4 Tertio inferunt, quando partes in ipso contractu, vel ante conueniunt, vt scriptura fiat, non debetur gabella donec fiat scriptura: & facta scriptura, pertinet gabella ad publicanum, qui est tempore scripturae, non vero ad eum, qui erat tempore contractus. Ratio, quia nec venditio, nec alius contractus valet hoc casu, antequam fiat scriptura, l. contractus, C. de sile instrument. l. 6. tit. 5. part. 5. vbi & Gregor. Lopez. Sic docet Anton. Gomez, alios referens tomo 1. varior. cap. 2. num. 17. secus (inquit) quando contractus iam per factum, & absolute conueniunt partes, vt fiat scriptura; quia tunc non requiritur scriptura, vt contractus valeat, sed vt possit probari;

vt etiam docet glossa d. J. tenentis, & Gregor. Lopez optime limitat primum dictum, quod veditio non valet antequam fiat scriptura, quando partes in ipso contractu conveniant, vt fiat scriptura, quod hoc habeat verum, nisi ex aliquibus coniecturis constaret de partium intentione non fuisse, velles contrahere in scriptis, sed tantum voluisse scripturam ad probationem.

9. Vltima conclusio. Quando venditur aliquid pecunia credita, sicut colonus ante fructus perceptos mercedem soluere non cogitur, si aliud non convenit. Sic Alexand. in lege salcidia, ff. ad legem salcidia. Xatzez l. i. tit. de las arras, num. 9. Paclador. lib. 1. de rebus quibus, cap. 3. §. 7. num. 48. & sic dicit intelligendam l. 1. tit. 19. lib. 9. noue recopil. que quinque dies vestigali soluendo prescribit, scilicet nisi habita deo pretij venditio facta fuerit.

10. Hinc inferitur minus rationi consonam esse sententiam Bax. dicta. In lege salcidia, & Auendano resposio 19. num. 1. dicentium statim deberi gabellam ex venditione pecunia credita facta.

SVMMARIVM.

- 38. An si quis non recipit pretium rei vendite, teneatur soluere gabellam.
- 39. An ex venditione iam perfecta, partimque deinde consensu dissoluta debeatur gabella? & esto debeat, an dua debeantur, altera venditionis, & altera dissolutionis.
- 40. An quando non ex partium conuentione, sed legi beneficio resimulatur contractus, debeatur gabella.
- 41. De qua quantitate solui debeat gabella.
- 42. Quo in loco soluenda sit gabella, quando alibi venditio fit, & alibi rei traditur, maxime in impositione census, quando alibi census imponitur, & alibi est fundus, super quem census constituitur.
- 43. An liceat alibi, ubi gabella soluitur, ad excusandum alcaualam pacifice de tradenda, vt venditio in alio loco a gabella exempta.
- 44. An pro his, que ad usum proprium, & sua familiae deferuntur, debeatur aliquod vestigal.
- 45. An tributum, quod vulgo lita, latine vero assisum dicitur, sit iustum.
- 46. An qui aliquid emittit ad proprium usum, & postea mutato proposito vendit, debeat vestigal, id est, portazgo, impositum portauibus aliquam ad vendendum.
- 47. An ex venditione verum non lucri, aut negotiariorum causa facta, sed ad subueniendum proprio necessitatibus debeatur alcua.
- 48. An ille, cui Rex debet aliquam pecunie summam, nec alia via potest recuperare, possit sibi satisfacere, non soluendo gabellam, aut alia vestigalia, etiam si hoc conducta sunt.
- 49. An clericis inuicem ordinum debeant gabellam, vel quocumque alio vestigal, vel tributum.
- 50. An clericis sint etiam immunes a gabella, quam alcaualam vocant.
- 51. An clericis debeant gabellam de vi, qua causa negotiariorum portantur, vel vendunt.
- 51. An clericum negotiator cogi possit a iudice seculari soluere gabellam, vel ad id cogendus sit ab Ecclesiastico.

- 53. An clericis contingat, mortua uxore, gubere in immunitate solutione gabellarum, & omnibus alij privilegio clericatibus, sicut clericis primatibus non contingat.
- 54. An secularis eorum vinum, & carnes sua familia, in qua sunt aliqui clerici, vt si habeat filium clericum, vel capellanum, debeat integrè assisum, id est, lita, super illis rebus impositum.
- 55. An teneatur Ecclesiasticus ad tributum impositum pro vi, qua conuenitur utilitatem communem laicorum, & clericorum, & pia sunt, vt ad constructionem, vel refectionem pontium, vicinarum vicinarum, vel de calceda fontium, vel ad vigilandum, & custodiendum oppidum ab hostibus, pestis, &c.
- 56. An Episcopi peccati mortaliter non denunciante excommunicatos laicos iniuste exigentes gabellam a clericis.
- 57. An Ecclesia, & clerici teneantur ad soluendum tributum censuum rei, que peruenit ad Ecclesiam.
- 58. An milites S. Jacobi, S. Iacobi, Calatrane, & Alcantara, quot vulgo Comendatores, appellamus, sint immunes a solutione gabellarum.
- 59. An locatus gabellis alicui publicano, si in qui locatus, vendat aliquid, vel committat, debeat gabellam.
- 60. An Princeps possit aliquid eximere a tributo, vt eximere nobiles ab assisio, & collectis, id est, pecho, & possit tales nobilitates, id est, hidalguias, vendere.
- 61. Quantum daret privilegium exemptionis a gabella per Principem concessum.
- 62. An qui in rei veritate non est nobilis, sed reputatur ab alijs et nobilis, & talis non exigitur ab illo tributum, quod collecta, id est, pecho, dicitur, si tantus in conscientia.

DVBIVM XXXVIII.

An si quis non recipit pretium rei vendite teneatur soluere gabellam.

Dvbium procedit, an casu, quo quis pretium rei vendite non recipit, vel quia debitor fidem violauit, & effugit abique culpa creditoris, vel quia proxeneta, aut aliquis alius, cui res quedam vendenda fuit commissa, rem vendidit, & pretio accepto aufugit priusquam ad manus domini rei vendite perueniret, teneatur soluere gabellam. Et videtur teneri saltem in hoc posteriori euentu, cum iam accepit pretium per manum procuratoris, cui rem suam commisit vendendam, sitque accidentarium, quod hic pretio accepto dispartuerit, sicuti esset, si pretium quidem accepisset ipse dominus rei, & ex sua ipsius arca futuripretur, in quo casu manifestum est teneri soluere gabellam. Sic

Prima conclusio. Probabile est, venditorem, qui absque propria culpa non recepit pretium rei vendite, eo quod debitor fidem violauerit, & effugerit, non teneri soluere alcaualam. Probatum, quia (vt dixi dub. precedent.) gabella non debetur donec recipiat pretium, ergo si absque culpa creditoris nunquam recipitur, nunquam alcaualam debebitur. Sic colligitur ex Doctoribus citatis dub. precedentem. conclusio vltima, quia ex illa conclusione hac aperte sequitur, & idem tenent docti recentiores.

Secunda conclusio. Satis probabile est, & equitati conforme, quod qui rem aliquam alteri tradidit

dit vendendam, & hic pecunia accepta aufugit, non teneatur ad gabellam, quando non receperit suam pecuniam, maxime si id absque propria ipsius culpa contigerit, eo quod rem illam ei tradiderit vendendam, qui dignus, vt ei adhiberetur fides, reputabatur. Ratio est, quia apparet valde rigidum, illum cogere ad soluendum gabellam, cum rem simul, & eius pretium amiserit. Rursus, quia vera hic venditor non dum recipit pretium, nec potest recipere, & hoc absque culpa suarum non est complendus, soluere alcaualam. Sic sententiunt viri docti.

DVBIVM XXXIX.

An ex venditione iam perfecta, partimque deinde consensu dissoluta, debeatur gabella? & esto debeatur, an dua debeantur, altera venditionis, & altera dissolutionis.

AD clariorum resolutionem oportet aliqua fundamenta supponere. Sic

- 1. Primum fundamentum, contractus dupliciter potest dissolui, scilicet in continenti, hoc est, antequam contrahentes ad extraneos actus diuertant, aut ex intervallo.
- 2. Secundum fundamentum, quando contractus ex intervallo dissoluitur, potest etiam dupliciter dissolui, aut ex pacto ab initio in ipso contractu appposito, aut non ex tali pacto, sed ex noua conuentione.
- 3. Tertium fundamentum, tria sunt pacta, que ipsi contractus postea adicit, propter que venditio dissoluitur. Hinc autem sunt pactum legis commissoriae, vt cum vendo Petro domum, & eam trado ea lege, vt si intra certum terminum non soluerit pretium, res sit inempta. Item pactum adiectionis in diem, vt cum vendo Petro domum, & eam trado hac lege, vt si intra certum tempus obtraherit eidem Petro pretium, res sit inempta. Hec autem tria pacta dupliciter possunt concipi, & apponi, scilicet verbis directis, quando scilicet apponuntur verbis importanteribus contractus resolutionem ipso iure, vt res sit inempta, vel infecta, vel habeatur copactus pro infecto, vel illis verbis, que executionem facta significant, & supponunt resolutionem ipso facto, vt si dicatur quod in delectum solutionis possit venditor sine ulla ministerio rem ipsam possidere, & capere, & frui propria autoritate. Secundo possunt apponi, & concipi verbis obliquis, vel etiam dubiis, que scilicet non significant resolutionem contractus ipso iure, vt si dicatur, si non solueris, res vendita reuertatur, redcat, perit, &c. Hec optime explicant plures tractatus, & Doctores allegantes Couar. lib. 3. variar. cap. 8. num. 1. 2. 3. Anton. Gomez lib. 2. variar. cap. 2. num. 10. Matienzo lib. 5. ordin. tit. 11. l. 7. glossa 3. num. 21.

Quantum fundamentum, hoc distat inter hanc pacta, & quando sunt verbis directis, & obliquis, quod quando contractus resoluitur ex pacto legis commissoriae, vel adiectionis in diem verbis directis appposito, non impleta conditione, statim

transit dominium in venditorem ipso iure absque alia traditione, & petendo est, ac si contractus nunquam factus fuisset: quando vero verbis obliquis, tunc non transferunt dominium ipso iure in venditorem, nec ipso iure resoluitur contractus. Sic probant ex pluribus textibus, & Doctoribus Couar. Matienzo, Anton. Gomez. Idem. In pacto vero reuocandi verbis directis appposito non viquequaque rectum est, an transferatur dominium statim, & contractus resoluitur, sed due sunt opinionum, communes, altera affirmat, & altera negat, quas refert cum suis autoribus, & fundamentis Couar. ubi supra, dicit tamen Couar. & late probat eadem lib. 3. variar. cap. 9. num. 1. sine, quod fructus interim percepti ab emptore cum pacto reuocandi etiam directis verbis concepto, statim ipsius emptoris, & non sunt venditori restituendi.

Vltimum fundamentum, hanc, que dixi, scilicet per dicta pacta resolui contractus, intelliguntur, quando ipsa in ipso contractu, vel, vt capit Matienzo, pacto post apponuntur, lectis vero quando ex intervallo. Sic Matienzo, Anton. Gomez, & Couar. dicto cap. 3. num. 1. & 2. His suppositis, sit

Prima conclusio. Quoties contractus dissoluitur in continenti, id est, antequam contrahentes ad extraneos actus diuertant, nulla gabella debetur. Ratio est, quia perinde tunc est, ac si nihil actum esset. Hanc tenet Parlad. lib. 2. de rebus quibus, cap. 3. §. 4. num. 17. Anton. Gomez lib. 1. variar. cap. 2. §. 31. & dicit esse communem sententiam. Tiraquell. plures referens de contract. conditio. §. 6. glossa 2. num. 11. Matienzo ubi supra num. 23. licet contrarium doceat Menchaca lib. 1. contrarior. frequent. cap. 1. num. 10.

Secunda conclusio. Quoties contractus ex intervallo dissoluitur, si dissoluitur ex pacto ab initio ipsi contractus adiecto, quod pactum ipso iure dissoluit contractum, vt fuit pactum legis commissoriae, & adiectionis in diem, iuxta dicta, & 4. fundamento, quando verbis directis apponuntur, nulla prorsus gabella debetur, & si soluta est, repeti potest. Ratio, quia contractus erat veluti conditionalis, & pendens ex futuro euentu, & sic gabella nulla debebatur, donec euentus conditio in pacto appolita, vt docet optime plures referens Tiraquell. de reuoc. contract. §. 6. glossa 2. num. 4. ergo si talis conditio defuit, nulla gabella debetur. Item quia cum contractus tunc ipso iure resoluitur, & hinc initio appoluitur pactum, vt ipso iure resolueretur, est, ac si penitus factus non fuisset. Sic Parlad. ubi supra, Matienzo ubi supra, num. 21. Tiraquell. de reuoc. contract. plurimos referens §. 6. glossa 2. num. 19. 10. & est communis sententia.

Hinc inferitur minus bene sensisse Antonium Gomez dicto num. 1. & Menchacum ubi supra num. 21. dicentes si casu huius secundae conclusionis debetur gabellam ex contractu, non tamen ex dissolutione contractus: at verum est nostra conclusio, asserens nullam prorsus deberi gabellam, vt satis probatum est.

Tertia conclusio. Quoties contractus dissoluitur ex illdem pactis contentis in se cum dissolutione, verbis tamen obliquis appolitis, debetur vnica gabella, scilicet ex contractu, non autem ex dissolutione contractus. Probatum

prima pars, quia eo casu contractus fuit ab initio omnino perfectus, & non dissolvitur ipso iure. Probatur secunda pars, quia non est novus contractus, sed dissolutio prioris. Sic Tiraquellus, Martenzo, Anton. Gomez, Menchaca ubi supra, & colligitur ex doctrina Parladorij ubi supra.

13 Quarta conclusio. Si contractus resolvetur ex pacto retrocedendi initio contractus appposito, tunc debetur unica gabella, scilicet ex contractu, ac ex resolutione contractus non debetur gabella. Probatur utraque pars eadem ratione qua probata est tertia conclusio. Sic Parladus ubi supra, Martenzo supra num. 22. Anton. Gomez ubi supra, & refert Angelum, Paulum, Immolam, Romanum, & alios. Idem docet plures referens Pinellus l. 2. C. de resolut. vendit. l. 1. cap. 3. num. 36. Tiraquellus plures etiam referens disto. num. 20.

14 Nota conclusio nem hanc esse certam, quando pactum retrocedendi esset dispositum utriusque obligati, quia, ut constat ex quarto fundamento, non dissolvitur contractus ipso iure, at quando fuisse appositum utriusque directi, aliquantulum dubia est conclusio, ut optime Tiraquellus disto. num. 20. quia tunc dubium est, an resolvetur contractus ipso iure, ut dixi quatuor fundamentis; & sic Boetius cap. 3. ad quatuor dicit hanc casu non deberi gabellam. Sed adhuc probabilis est deberi unam gabellam, cum quia frequenter sententia est non dissolvi contractum ipso iure: tum quia eo casu venditione restituta fructus ad emptorem pertinent, ut dixi in primo fundamento; & sic cum venditio non ita funditus rescissa sit, quia aliquem affectum habet, probabilis est deberi gabellam. Sic Parladus Martenzo ubi supra, & in hanc magis inclinat Tiraquellus, ibi tenem. 20. & colligitur ex Pinello, Antonio Gomez, & aliis per eum citatis, qui absolute, & absque distinctione affirmant non tam quantam conclusionem.

15 Quinta conclusio. Quando hanc omnia pacta non statim, sed paulo post, sed intervallo apponuntur, idem censendum est, quoad deberi unam, vel duas gabellas, quod quando penitus non apponitur aliquid pactum de qua etiam sequenti conclusionem. Ratio, quia quando ex intervallo apponitur pactum, prima venditio fuit absoluta, & pura, & sic quando postea dissolvitur, censendum est, sicut quando venditio absoluta, & pura dissolvitur. Sic Martenzo ubi supra, num. 23.

16 Sexta conclusio. Si dissolutio contractus fiat ex intervallo, & non ex pacto ab initio posito, sed ex nova, & mutua partium voluntate, tunc ex primo contractu debetur gabella, quia iam fuit in quantum Regi, & ius semel Regi acquisitum non potest partium conventionem tolli; ex resolutione vero tunc debetur nova gabella, cum ex ea novus contractus efficitur; focus quando non fit novus contractus, sed fit resolutio per actum retrocedentem. Sic Parladus, Tiraquellus, Anton. Gomez, Menchaca, Pinellus ubi supra, Martenzo disto. num. 23. Hinc

17 Inferitur primo, si resolutio contractus fiat post rem utriusque perfectam, & ex intervallo, scilicet post rem traditionem, & pretium solutum, debent ex resolutione gabellam. Ratio, quia emptor per prius venditionem puram, & omnino perfectam, factus est dominus remanens, quare spontaneus, & vicinose ab eo contractus

dissensus vim habet alterius novae venditionis. Sic Martenzo, Menchaca, Pinellus ubi supra, Guillemum, Alber. Angel. Firmianus, Pinellus, Castrensis, Baldus, relati per Martenzo.

18 Secundo inferitur, si resolutio fiat ante rem traditionem, non debetur ex resolutione gabella, quia cum contractus non fuerit omnino perfectus, non censetur resolutio ipsius novae venditio. Sic Martenzo, Anton. Gomez, Menchaca ibidem.

19 Tertio inferitur, si facta est traditio, sed pretium non est solutum, ex resolutione non debetur gabella, quia cum prior venditio non fuerit venditio perfecta, resolutio hanc non censetur novae venditio. Sic Menchaca ibidem.

20 Quarto inferitur, si in omnibus his casibus contentisset de resolutione contractus, aliquid addito, detracto, vel mutato, circa rem, vel circa pretium, iam aperte esset novus contractus, & deberetur novae gabella. Menchaca ibi.

DVBIVM XL.

An quando non partium conventio, sed legis beneficio rescinditur contractus, debetur gabella.

1 Sit prima conclusio. Quando contractus rescinditur propter morbum, aut vitium rei, ut animalis propter morbum, vitium reddidit, vel praedio reddidit, quia pestilens est, aut leprosus habet herbas, non tenetur publicanus reddere gabellam, sicut ex prioris venditione solvitur, sed venditor eam amittere; & si emptor ex pacto sorte solvit gabellam, tenetur venditor cum sibi restitueret: patet ex l. debet ff. de adit. diti. Probatur prima pars, quia ex venditio fuit omnino perfecta, & valida, licet possit emptor eam rescindere; & sic ius ad gabellam questum est publicano. Probatur secunda pars, quia is venditor tenetur totam pretium restituere emptori, & ferre illum indemnem; at illa gabella ab emptore ex pacto soluta, fuit pars pretij, quo rem emit. Sic Baldus ff. praedictum, C. de adit. off. Bertrachinus de gabella §. 8. memb. 3. n. 3. Tiraquellus de retractu conventionum §. 6. glossa 2. n. 16. Parladus lib. 1. de rebus quatuor, cap. 3. §. 5. num. 39.

2 Secunda conclusio. Si contractus rescindatur propter leonem ultra dimidium iusti pretij, tunc gabellam solvitur publicano non tenetur is restituere. Ratio, quia valida, & perfecta fuit venditio, licet relemij possit ab emptore. Sic Parladus, ibi num. 40. Baldus & Firmianus, quos refert, & sequitur Pinellus, C. de rescindend. vendit. l. 2. 2. pars. cap. 3. num. 35.

3 Tertia conclusio. Gabellam sic solvitur tenetur venditor suo periculo, & iactura perdere, quia emptorem circumvenit; & si emptor circumvenit venditorem emendo infra dimidium iusti pretij, tenetur eam gabellam restituere venditori. Ratio, quia causam damni dedit. Sic Pinellus num. 38. & licet videatur Parladus, disto. num. 40. contractus, non tamen est, quia Parladus loquitur, quando bona fide contractit, qui circumvenit alterum, & lesionem ignoravit, cum enim valde alienum sit a contractu bonae fidei, ut quis ab eo discedat cum alterius iactura, tam num gabellam spectabit ad auctorem, qui contractus rescissionem postulavit: ut sic alter qui bona fide contractit, nec factus locupletior remanet, immunitur reddat,

DVBIVM XLII.

Quo in loco solvenda sit gabella, quando alibi venditio fit, & alibi res traditur, maxime in impositione census, quando alibi census imponitur, & alibi est fundus, super quem census constituitur.

1 Hanc questio certia est, quoad bona mobilia, & immobilia, quoad bona mobilia definitur l. 5. tit. 17. lib. 9. nona recopil. ubi sic habetur: La alcavala de los bienes muebles, se paga en el lugar, donde se hiciera la venta, si se entregaron allí o estuviere en otro al tiempo de la venta, aunque se entreguen en otro: pero si estuviere en el tiempo de la venta en el lugar, donde hazela venta, en el de despues se entregaren, se paga donde se entregaren, si se entregaron en el lugar, do estavan: mas si lo que se vendiere no estava en el lugar, do se haze la venta, sino en otro, se pone condicion en la venta, que se oya de entregarse en otro lugar diferente de donde estava, y de donde se vendio, lo pague en el lugar, do estavan, quando se hizo la venta, salvo si el tal lugar es franco de alcavala, por que entonces se a de pagar en el lugar realengo, donde estas cosas se entregaron, y si este lugar no fuere realengo sino de señorio, donde no pertenecen al Rey las alcavalas, se pague en el lugar realengo, mas cercano al lugar del señorio, do se entregaren. Et sic ibi. Quoad bona vero immobilia, definitur eodem tit. 9. lib. 9. El alcavala de bienes raíces, que se vendieren, en otro lugar, se pague en el lugar, donde estuviere los bienes, salvo en las heredesias, que vendieren los señores de señoría, que se pagan en la dicha ciudad, o villa, o en la señoría del Aljarafe, y en otras, que las alcavalas de las, se pague en los ayuntamientos de las alcavalas de las heredesias de la ciudad de Sevilla.

2 Dubium tamen est de sensibus, an gabella solvi debeat in loco, ubi fit contractus, vel in loco, ubi fit census solutio facienda est, vel in loco, ubi sunt bona, super quibus census imponitur.

3 Er quod solvi debeat in loco, ubi fit contractus, probatur, quia casus omnis definitus est iuxta dispositionem iuris communis, & canonice, ff. de lib. praer. non enim inducenda est iuris correctio, cum sit otiosa, absque textu expresse, sed hic casus non est definitus legibus regis, & canonum tantum sermone faciunt de bonis mobilibus, & immobilibus, census non continentur proprie appellatione bonorum mobilium, vel immobilium, sed tertiam quandam speciem constituunt, ut docent Panorm. Alexand. Marianus, quos refert, ac sequitur Tiraquellus de retractu lignagier §. 1. glossa 6. num. 3. & plures alij, quos refert, ac sequitur Pinellus de bonis mater. l. 1. p. ubi num. 42. ergo definitus est iuxta regulas iuris communis: sed secundum ius commune in loco contractus solvi debet gabella, licet alibi sit res vendita, ut docent Bald. l. 1. C. de contrab. empt. lason l. 1. C. de summa Trinit. Panorm. cap. suu. num. 20. de foro empti. Secundo probatur, quia fundus, super quem census constituitur, non censetur vendi, sed tantum est pignus ad solutionem redditum census securitatem, ut docet Couarr. 3. var. cap. 1. r. num. 5. & Avendaño resposio §. ergo non debet solvi gabella, ubi est talis fundus.

4 Quod autem solvi debeat in loco destinatione solutionis, ex eo probatur, quia ibi contracte quisque dicitur, ubi, ut solvetur, se obligavit, l. contraxit ff. de alio. l. quare ff. de solut. item Bald.

excusationem habent si est antiqua consuetudo illud imponendi absque personarum discretionem. Item quia consuetudo in populis invicem observatur, ut scilicet soleat assilium in isto populo exigi ab emencibus alterius populi, & contra. Item, quia non apparet alius modus conveniens colligendi hoc tributum, quia civitas non debet uno modo vendere civibus, & exteris alio, & male, & difficile posset sciri an sint exteri qui ergo exigunt hoc tributum etiam ab exteris, his rationibus moti, non sunt damnandi. Id ratione antiquae consuetudinis excusat Iosephus Anglesidem docent alij viri docti.

DUBIUM XLVII

An qui aliquid emit ad proprium usum, & postea mutato proposito, vendit, debeat vectigal, adeo portazgo, impositum portanti- bus aliquid ad vendendum.

Videtur debere ex l. 1. tit. 7. part. 1. ubi dicitur portante causa sui usus non debere vectigal, nisi postmodum id vendiderit. Sit prima conclusio. In casu posito non debetur tale vectigal. Probatum ex l. unica, C. de imponenda luvra, descript. lib. 10. ubi cum sit imposita certa gabella quibusdam rebus, que transferebantur titulo locativo, definit illa lex, si contra hunc in suo exordio non fuerit lucrativus, & si postea laici titulo in dominium alicuius ceciderit, non debetur talis gabella; quia origo, & primordium rei attendendum potius est. Et Platen ubi per illam legem hac dicit, primordium trahit ad se sequentia, & sic stante statuto quod nemo sub certa poena extrahat aliquid ad vendendum, si quis ad summ extrahat, licet postea vendat, non incidit in poenam. Quam eandem doctrinam amplectuntur Bart. & Joan. de Por. relati a Platea: & dicuntur hac ratione, quia prima destinatio inspicienda est: cum ergo in nostro casu prima destinatio non fuerit ad vendendum, sed ad proprium usum, non debetur tale vectigal. Hanc docent Bertrachinus tract. de Gabella §. p. membr. 2. num. 1. & Gregorius Lopez d. l. 5. versu. enolo. Et ad illam legem, que oppositum significare videretur, responderetur intelligi, quando statim venderet, quia non videretur sui usus causa portare: secus quando ea re fuit usus, & postea, mutato proposito, vendit.

DUBIUM XLVIII

An ex venditione rerum, non laici, aut negotiationis causa facta, sed ad subveniendum propriis necessitatibus, debeatur alcauala.

Socius lib. 3. de iustit. quasi 6. art. ultimo. versu. Causa autem, videtur sentite non deberi, & esse in iustitiam eam exigere, licet non omnino rem hanc definiti: & clarior id videtur docere Ledesma. 2. 4. quasi. 18. art. 3. fol. 258. pag. 4. Sed id etiam non omnino definit: & eorum ratio est, quia tunc non qui plus habet, plusve lucratur, sed qui pluribus eget, amplius soluit.

Sit tamen conclusio. Absque dubio debetur alcauala ex hac venditione (nisi tamen iuxta supra dicta paupertas vendentis excuset.) Probatum, quia est vera venditio, & ex omni venditione solvenda est gabella. l. 1. tit. 17. lib. 9. nova recopilat. Item alijs nihil interesset inter Clericum, & laicum, cum uterque debeat ex iis, quia causa negotiationis vendit, & neuter, cum non vendit causa negotiationis. Item quia praxis receptissima est in contrarium: & sic omnes Doctores, ut ex supra dictis constat, dicunt absolvi se omni venditione deberi gabellam.

Nec obstat ratio Soti, quia iam illi satisfactum est, dum egimus an assilium sit iustum.

DUBIUM XLVIII

An ille, cui Rex debet aliquam pecunia summam, nec alia via potest recuperare, possit sibi satisfacere non soluendo gabellas, aut alia vectigalia, etiamsi haec condita sint.

Corduba summa quasi 97. dub. 3. videtur dicere id non licere, licet non clare id dicat: & potest probari, quia si Petrus debeat mihi aliquam pecuniam, & locavit suum hortum Francisco, non possum mihi satisfacere ex fructibus illius, quia non pertinent ad Petrum, sed ad ipsum Franciscum conductorem: ergo similiter non potero mihi satisfacere defraudando gabellas, cum in nostro casu non ad Regem, sed ad publicanum, seu conductorem pertinent.

Sit tamen conclusio. Is cui Princeps aliquid liquido, & certo debet, nec potest commode debitum sibi a Principe obtinere, potest sibi satisfacere defraudando gabellas, non obstante damno ementibus, seu conductibus gabellas, sublequero. Probatum, quia gabellae, & alia vectigalia non debentur directe publicano, seu conductori, sed Regi, & illi indirecte, & ut personae subrogatae Regi, ut optime docet Caiet. verb. vectigal, ergo publicanus non habet in me maius ius, maioremve actionem, quam habet Rex; sed Rex non habet actionem, nec ius erga me, quando tantumdem mihi debet, nec possum ab ipso obtinere debitum: ergo nec gabellarius habebit ius. Et confirmatur, quia pauper, qui non solvit gabellam, quia ad id non tenetur, iuxta supra dicta, & qui non solvit de decem vnum, quia ad id non tenetur, iuxta supra dicta, nullam irrogat injuriam, vel iniustitiam gabellario, quia ipse ex eo iacturam patitur, cum non habeat maius ius, quam ipse Rex, qui quidem pauperem non obligat, nec obligare potest ad soluendum vnum de decem: ergo si in nostro casu Rex non habet ius, non habebit etiam gabellarius. Secundo confirmatur, si ego debeo Petro centum aureos, & ipse aliunde debet mihi tantumdem, quod sane recuperare non valeo, & quis emeret hoc debitum, quo tamen Petro, non meo ego obligatus ad soluendum illi emptori hoc debitum, quamvis ipse amittat numos, quos dedit pro eo, principalis enim creditor est Petrus, in quem habebam ego ius, ut mihi satisfacerem, & recompensarem pro eo, quod mihi debebat. Nec obstat argumentum de fructibus horti, quia illi non sunt creditoris, nec illos possidet, sed sunt omnino inquilini, nec sunt etiam debitoris.

at numi, quos ego debeo ex alcauala, summei, & illos possideo, cum obligatio tamen solvendi Regi directe, & gabellario tanquam subrogato: unde quoties excusetur ab obligatione solvendi Regi, excusetur ab obligatione solvendi gabellario: quod in nostro casu evenit. Hanc tenet Sylvest. Gabella 3. quasi 9.

Limitanda tamen videtur haec conclusio, ut non habeat locum, quando alcauala sunt incapitate, tunc enim illi, in quibus sunt incapitate, non poterunt non solvere, quamvis Rex aliunde illis aliquid debeat. Ratio, quia qui non solvit, damnum inferit socijs, cum non se habeant inter se, sicut quidam tertius, aut gabellarius, qui recipit nomine Regis, sed omnes simul ex pacto inter ipsos imito solvunt Regi, & quod alius non solvitur, non cedit in damnum Regis, sed gabellarij habentis idem ius, quod Rex, sed in damnum reliquorum sociorum: veluti si ego essem fidelissor Petri pro aliquo debito, & ipse nollet solvere, eo quod creditor deberet illi tantumdem, illicite faceret, quia noceret mihi fidelissori, sic, &c. Sed ille, qui non est incapitatus, poterit licite non solvere gabellam, si Rex tantumdem illi debeat, quia incapitati respectu huius, qui non est incapitatus, se habent, sicut gabellarius, si quidem illi omnes emerant a Rege ius exigendi gabellas.

CAPUT XLIX.

An Clerici minorum ordinum debeant gabellas, vel quantum alia vectigalia, vel tributa.

Hac in re duo sunt certa. Alterum est Clericos sacris ordinibus initiatos, & Religiosos omnes quoad personas, & bona Ecclesiastica, & omnia alia bona que non ad negotiationem, sed ad proprium usum, vel proprias necessitates possident, aut vendunt, aut vehunt, non debere vectigalia, nec tributum aliquid (si excipias alcaualam, de qua, ut mox dicam, est aliquae dubium) & sic non teneri ea solvere, & quia a Clericis exiguntur, incurrere sententiam excommunicationis, immo aliquando excommunicationem Coenae. Haec conclusio habetur ex pluribus capitibus iuris, & legibus, cap. non minus, & cap. adherentes, de vniuersi. Eccles. cap. quinquagesimo, de censibus, in 6. C. vrbium, & cap. secundum 1. 2. quasi 8. cap. bene quidem, dist. 96. cap. Ecclesiasticis, de consuet. cap. nouerunt, de sentent. excommunicat. l. sanctissima. C. de sacrosanct. Eccles. l. 10. & 51. tit. 6. part. 1. & l. 11. tit. 3. lib. 1. & lib. 6. tit. 19. lib. 9. noua recopilat.

Alterum certum est clericos conjugatos etiam si vestes Clericales, & tonsuram deserant, ac cum virca, & virgine contraxerint, debere quocumque vectigalia, & tributa, ac si essent mercede laici, quia hi tantum gaudent duplici privilegio clericali, scilicet canonis, & Foti, ut habetur cap. unico, de clericis coniug. in 6. & in Trident. sess. 23. cap. 6. de reformat. sic docet Couarr. quasi. pract. cap. 31. num. 9. dicens esse omnium. Glossa dicto cap. unico. versu. In ceteris, & ibi omnes; Panorm. cap. ex parte, de cler. coniug. Guido quasi. 383. Bertrachinus tract. de gabellis 7. p. num. 12. Angel. & Manticius citati per Co-

uarr. Perez lib. ordinam. tit. 3. l. 1. Syluest. Clerici, 3. quasi 3. fine, & expresse definitur l. 2. tit. 4. lib. 5. & l. 2. tit. 4. lib. 1. noua recopilat.

Ac dubium est, an hac immunitate a solutione tributorum gaudeant Clerici non coniugati, prima tonsura, aut minoribus tantum ordinibus insigniti, sicut diximus gaudere Clericos sacris initiatos. Duplex est sententia.

Prima docet hos Clericos non esse immunes a solutione tributorum. Probatum primo ex l. 1. tit. 4. lib. 1. noua recopilat. ubi statuitur, ut Clerici minorum ordinum soluant quantum tributa more laicorum, demptis Clericis, qui actu beneficium ecclesiasticum obtinent. Item, quia iura citata tantum extimunt a solutione tributorum ecclesiasticas personas, & (ut inquit Iosephus Angles ubi infra) hi non sunt ecclesiasticae personae. Hanc tenet Iosephus Angles sic ubi quaestio in theolog. 2. p. materia de resit. defraudantiu gabellas, fol. 256. Idem videtur tenere Olanus in concordia iuris, littera C. num. 21. & Parlad. lib. 1. de rebus quocia, cap. 3. §. 1. num. 16. dicens enim de iure regni tenere hos Clericos ad omnia tributa, & non id improbant. Idem tenent alij, quando hi Clerici dimiserunt habitum clericalem, & tonsuram. Hi sunt Thomas Parspatis l. placet, C. de sacros. Eccles. Manticius l. unica, C. quo loco mult. lib. 10. Guido quasi. 481. Manticius lib. 5. tit. 10. l. 11. glossa 1. num. 4.

Secunda sententia docet hos Clericos esse immunes a solutione tributorum, sicut sunt Clerici in sacris constituti. Probatum, quia Clerici omnes, etiam primae tonsurae, dicuntur ecclesiasticae personae, ut docet Innocentius Clement. finali, de consuet. num. 4. Quod inde probatur, quia Ecclesiae sunt iam deputati, & de ecclesiastico foro, & eos percutientes sunt excommunicati: immo in plus se extendit ecclesiastica persona, nam conuersi religionis approbatae sunt ecclesiasticae personae, non tamen Clerici, ut optime dicit Menchaca alios referens lib. 3. contrauers. illust. cap. 105. num. 52. Item quia hoc privilegium immunitatis a solutione gabellarum, quod capita citata concedunt personis ecclesiasticis, ponunt Syluest. Clericus, 1. quasi 5. Tabien. Clericus, 3. num. 1. Angel. Clericus, num. 19. inter privilegia Clericorum, quasi supponentes omnes Clericos esse personas ecclesiasticas, & Couarr. ubi infra, volens probare Clericos primae tonsurae gaudere hac immunitate, tantum probat eos nomine Clericorum comprehendit, quasi supponentes omnes Clericos esse ecclesiasticas personas: tunc sic omnis Clericus est ecclesiastica persona, sed nomine clericorum comprehenduntur insigniti prima tonsura, ut docent Panorm. rubrica, de vita, & honest. Cleric. Tabien. Syluest. Arnul. Angel. verb. Clericus, in principio. Turres. cap. illud, dist. 77. Couarr. ubi infra. Decius cap. 2. de prebend. & colligitur ex l. presbyterus, C. de Episcop. & Cleric. & communiter traditur cap. Cleric. de iudic. ergo gaudent hac immunitate. Neque obstat lex nouae recopilat. in contrarium allegata, quia cum haec clericorum exemptio sit a Romano Pontifice concessa, & sit in spiritualibus superior Rege, nequit Rex propriis legibus hunc immunitati propter finem spirituales Clericis concessisse derogare, ut optime Couarr. quasi. pract. cap. 31. num. 5. & Ledesma. 2. 4. quasi. 20. art. 4. Hanc

Hanc sententiam tenet Metina C. de restit. quass. 15. paulo post principium, Bertrachinus de gabellis 7. p. num. 12. Felinus cap. Ecclesia sancta Maria de censibus. num. 110. Petrus lib. 4. ordin. tit. 4. lib. 27. fol. 839. Covarr. dicto cap. 3. num. 9. & super lex 6. tit. 18. lib. 9. non recipit ubi absoluit dicitur Clericos esse a gabellis exemptos. Sit

Prima conclusio. Hæc secunda sententia tenenda est: probatur ex eius rationibus, & autoritatibus.

Secunda conclusio. Hi Clerici gaudent hac immunitate, licet non deserant consuetudinem, nec habitum clericalem. Probatur, quia iure aliquo Pontificio id statutum non est, saltem yque ad trinam monitionem, cap. contingit el. 2. de sentent. excommunic. & docet optime Ioan. Immoles cap. finali. de vita, & honest. Cleric. & Tabiena excommunicatio 1. cap. 11. num. 24. Hanc tenet Covarr. dicto num. 9.

D V B I V M I.

An Clerici sint etiam immunes a gabellis, quam aleualem vocant.

Dplex est sententia. Prima dicit nullum clericum esse immunem ab hoc tributo. Probatur, quia hoc tributum impositum est ad utilitatem communem clericis, & laicis: ergo tenetur illud contribuere clericis, sicut & laici. Hanc late defendit Monrealus l. 50. tit. 6. part. 1. & dicit sic fuisse definitum per omnes, qui erant a consiliis Regis Ioannis Secundi in eius supremo Consilio. Item Egidius Thomastus in tract. de numeribus paritum. §. subiciuntur hoc loco, fol. 185. & hanc dicit communem Remigius de Goni tract. de charitativis subsidio, quæst. an clerici, vel Ecclesia sint exempti ab omnibus fol. 377.

Secunda sententia docet idem esse de hoc tributo, & reliquis, & sic clericos esse immunes ab hoc tributo, sicut a reliquis. Probatur, quia capita dicitur, quæst. de hoc tributo, non magis de reliquis tributis, quam de hoc disponunt, sed indifferenter de omnibus. Item sic expressè definitur l. 11. tit. 7. l. 1. & lib. 6. tit. 19. lib. 9. non recipit. & videntur dicere id esse de iure communi, quia dicunt esse immunes iure ipso. Hanc tenent Covarr. quæst. practica, cap. 31. sine, Olanus in concordia iuris, littera C. num. 37. Gregor. Lopez l. 50. tit. 6. part. 1. vers. Pharaon. Iosephus Angles in scribis quæst. theolog. 2. p. vbi de restitut. defraudantium gabellas, fol. 236. Petrus lib. 1. ordinam. tit. 3. l. 1. fol. 56. & hanc sententia ac verillimam tenenda est.

D V B I V M I I.

An Clerici debeant gabellam de iis, qua causa negotiationis portant, vel vendunt.

Dplex est sententia. Prima docet non teneri clericos negotiantes solvere gabellas de his, quæ causa negotiationem portant, vel vendunt, antequam ter monentur, vt desistant a negotiatione. Probatur ex cap. fin. de vita, & honest. cleric. vbi Honorius Tertius dicit hæc Episcopo Ambianensi: Si

Clerici tercio a te moniti non resistunt, sed negotiationibus insisterint, cum factis privilegium abdicant clericale, in quomodo dum his se implicent, de suis facultatibus statuant, & consuetudinibus pariter subiacent, non defendat eos, Rego ante hanc trinam monitionem desistendum sunt Clerici negotiatores, ne subiacent in suis rebus talibus statutis, & gaudebant privilegio rebus clericorum concessis, scilicet, vt de illis non solvantur gabella. Secundo probatur, quia textus, qui ad probandum oppositum solent adduci, scilicet cap. quancquam, de censib. in 6. & Clement. finali, de censib. non dicunt expressè clericum negotiatorem debere gabellam, sed dicunt clericum non teneri ad gabellas pro rebus suis, quas non negotiandi causa deserunt: ex quibus textibus tantum sumitur argumentum a contrario sensu ad probandum de rebus, quæ causa negotiationis deserunt, debere gabellam: vt docent Glossa dicta Clement. finali, vers. non negotiandi. Duas regulas, num. 11. Anchar. dicto cap. quancquam, notat. 1. & ibi Dominicus, & Francus, num. 4. Immoles dicta Clement. finali num. 9. & ibi Cardin. notabilis 3. Sed argumentum a contrario sensu, licet alias sit fortissimum in iure, at non est validum, quando oppositum est expressum in iure, vt colligitur ex cap. a vobis 1. de sententia excommunic. & docet Glossa communiter recepta, cap. significasti, de foro compet. vers. Clerici, & cap. quare, vers. moderata, de usuris. Felin. dicto cap. significasti, num. 12. Atchid. cap. Beatus, 3. quæst. 4. Innoc. cap. cum super, de causa possess. Navarr. vbi de reddit. Eccles. quæst. 2. num. 16. At in hoc casu oppositum est expressum in iure, scilicet cap. finali, de vita, & honest. cleric. vt scilicet Clerici negotiatores non amittant privilegium in rebus ante trinam monitionem: ergo. Hanc sententiam tenet expressè Ludou. Lopez lib. 1. de contract. cap. 10. fol. 52. Anton. de Butrio cap. finali, de vita, & honest. cleric. num. 4. & ibi Panorm. num. 3. & 4. Clericus conf. lib. 1. sine. Parlat. lib. 1. de rebus quæst. 1. 3. §. 1. num. 16. Idem Salzedo pract. cap. 53. Felicianus de censibus, lib. 2. cap. ultimo, sine. Idem videtur tenere Ioannes de Immoles dicto cap. finali num. 3. 4. Clarius num. 6. & Ioan. Andr. ibi, vbi hi duo dicunt clericum negotiatorem, si ferat habitum, & consuetudinem, & monitus non desistat, perdere privilegium clericale quoad res tantum, & solum respectu negotiationis. Idem videtur docere l. 49. tit. 6. part. 1. vbi hæc dicit, si el clerigo que se entremete en mercaderias, tres veces amonhado no desiste, no aura las franquicias, que los otros Clerigos han. Idem videtur tenere Syluest. Tabien. Clericus 3. num. 3. Angel. Clericus 9. num. 7. Tabien. Clericus 3. num. 2. vbi hæc dicunt, si clericus tercio monitus non desistat a negotiatione, perdit privilegium clericale, non canonis, nec socii, sed ne possit vexari exactionibus in rebus propriis, & sic videtur sentire non perdere ante monitionem, idem Host. in. ne clericus, vel Aluach. ibi num. 2. & 11.

Nota hanc monitionem necessariam debere esse trinam, nec sufficere unam peremptoriam pro tribus, quia licet alias vbi ius requirit trinam citationem, sit tunc præemptoria pro tribus, quæ habeat vicem trinam, l. res denunciaciones, C. quom. & quando. At in penalibus hoc non habet locum, quia poenæ sunt restringenda. Sic Panorm. dicit.

dicto cap. fin. num. 4. Petrus l. 13. tit. 3. lib. 1. ordin. Ludouic. Roma. singulari 719. Navar. summa cap. 27. Lat. & Hispan. num. 80. Glossa Clement. 1. de vita, & honest. cleric. vers. Tertio, Immoles num. 3. Angelus Clericus 9. num. 4. Tabien. Clericus 3. num. 2. Syluest. Clericus 3. quæst. 4. Ioannes Andreas cap. ex tua, de cleric. non residens. Si tamen fieret monitio per vicem statuti, etiam in penalibus valeret; quia statutum habet vim legis, & Prælati potest statuendo augere poenam iuris, & hoc sine monitione verbali. Sic Panorm. Syluest. Angel. Tabien. ibi. Hinc est quod dicunt Gregor. Lopez l. 49. vers. Amouellat. tit. 6. p. 1. & Hostiens. lib. 3. summa, tit. ne clericus, vel monachi, num. 4. Quod si Episcopus faciat publicari constitutionem synodalem, qui iubeat, vt Clerici abstineant a negotiationibus sub poena privilegii clericali, tale edictum habetur loco trinæ monitionis.

Secundo nota hanc trinam monitionem debere habere interuallam aliquorum dierum. Sic Navarr. Anton. de Butrio, Ioannes de Immoles, glossa ibidem.

Tercio nota hanc monitionem trinam non fore esse generalem, vt dicendum, omnes Clerici abstineant a negotiatione, vel deserant habitum, & consuetudinem, alii non gaudent privilegio clericali, talis admonitio generalis non fore est ad priuandum clericos alter facientes privilegio clericali. Probatur, quia dicto cap. finali, dicitur sic tales tercio a te moniti, & Clem. 1. de vita, & honest. cleric. dicitur, nominatim. Sic Glossa ibi vers. Nominatim. Panorm. Angel. Tabien. vbi supra.

Ultimo nota hanc trinam monitionem debere fieri a Prælato, nec fari esse, si fiat ab alio iudice, quia dicto cap. finali, dicitur Episcopo Ambianensi, si tercio a te moniti. Sic Syluest. Tabien. vbi supra. Angel. vbi supra, num. 5. Anton. de Butrio, & Immoles supra. Panorm. cap. contingit, el. 2. de sentent. excommunic.

Secunda sententia docet clericum negotiatorem nullam gaudere immunitate in his, quæ causa negotiationis deserunt, & sic teneri ad gabellas, ac si esset laicus. Probatur, Clerici solo iure humano sunt exempti a gabellis, sed nullum est tale ius, quod ipsos eximat in iis, quæ ad negotiandum deserunt, immo iura oppositum significant, dicto cap. quancquam, & dicta Clement. finali; ergo in his non sunt exempti. Secundo probatur, argumentum a contrario sensu validum & fortissimum est in iure. l. si de offic. eius, cui mand. cap. cum Apostolica, de his, que sunt a Prælat. Glossa cap. unico, de cleric. coniug. in 6. Felin. dicto cap. significasti, num. 9. Dominicus cap. 1. 1. dist. 11. & late Bernard. Diaz. regul. 50. Gratian. regul. 41. Panorm. & Doctores dicto cap. cum Apostolica. Quod ad id verum est, vt iuxta Dominicum, & Felin. ibi id, quod colligitur a contrario sensu, dicitur expressè comprehendi in iure. Quæ regula iuxta dicta procedit, quando oppositum non est expressum in iure; sed ex argumento a contrario sensu sumpto ex dicto cap. quancquam, & ex dicta Clement. finali, colligitur clericum negotiatorem teneri ad gabellas, nec oppositum est expressum in iure; quia cap. finali, de vita, & honest. cleric. non dicitur requiri trinam monitionem, vt teneatur clericus ad gabellas de his, quæ causa negotiationis deserunt, sed

vt teneatur ab gabellis de omnibus rebus suis, hoc enim privilegium in omnibus suis rebus perdit per trinam monitionem, & non ante, quod expressè colligitur ex illis verbis capituli finali, de suis facultatibus; & sic explicant illud cap. pot finale Lopus, Ancharan. & Dominic. vbi infra; ergo clericus negotiator teneatur ad gabellas. Hanc tenent expressè reprobantes priorem sententiam, & dicentes nullam requiri monitionem. Gregor. Lopez l. 49. vers. las franquicias, tit. 6. part. 1. & l. 5. vers. Clerigo, tit. 7. part. 5. Ancharan. dicto cap. quancquam, notat. 2. & ibi Lopus, Dominicus, Francus num. 5. Insuper eandem sententiam docent Caietan. verb. veltigal. Sotus 4. dist. 11. 25. quæst. 2. artic. 2. sub finali, vers. Per hæc res, Ioannes de Immoles Clement. finali, de censibus, num. 9. Matienzo lib. 3. ordin. tit. 10. l. 11. Glossa 1. num. 3. Duas res, 100. num. 11. Glossa dicto cap. quancquam, vers. negotiandi, & dicta Clement. finali, vers. Non negotiandi. Mexia pragmatice tractat. consil. 5. num. 21. Decius cap. Ecclesia sancta Maria, de constitut. num. 57. & ibi Felin. num. 106. Bertrachinus tract. de gabellis, 7. part. quæst. 6. num. 10. Antichibi. tract. de numeribus, quæst. 6. num. 21. & 41. Cardin. Clement. 1. de vita, & honest. cleric. & Clement. finali, de censibus, Ortolana lib. de nobilitate, 2. part. cap. 2. num. 11. Speculator tit. de immunit. Eccles. num. 3. Iosephus Angles scribis quæst. theolog. 2. part. materia de restitut. defraudantium gabellas, fol. 236. Petrus lib. 1. ordinam. tit. 3. l. 1. fol. 56. Federicus consil. 111. Paulus dicta Clement. finali, Metina C. de restitut. quæst. 15. paulo post principium, Menchaca lib. 1. de success. creat. cap. 10. num. 648. Anton. Gabr. 1. como communium, lib. 7. fol. 460. pag. 2. Idem sequitur lex Regni 7. tit. 18. lib. 9. nona recipit. Vbi hæc dicit, Paquen Testifus, 3. Clerigos, assi como legos, de la que vendieren por via de negociacion. Et hæc est communis sententia, quam etiam tenet Matienzo lib. 3. recipit. tit. 10. l. 11. glossa 1. num. 3. licet Ancharan. Panorm. Immoles cap. ultimo, de vita, & honest. cleric. Duas regulas, 100. dist. 11. sine, & Bertrachinus supra, contrarium voluerint in Ecclesia, vel Clerico nomine Ecclesie negotiante.

Sit conclusio. Prior sententia est probabilis, 7 habet enim bonas rationes, & graues auctoritates hæc posterior est probabilior, quia fortiori nititur fundamento, & plures habet autores. Si tamen semel afferat clericus aliquid causa negotiandi, nequit dici negotiator; quia cum sit nomen verbale, requirit frequentiam. Sic plures citans Guttier. consil. 5. num. 23; sicut non dicitur mercator ex vno actu, sicut bene Menoch. de arbit. lib. 2. centuria 4. casu 399. num. 21.

D V B I V M LII.

An clericus negotiator cogi possit a iudice seculari soluere gabellam, vel ad id cogendus sit ab Ecclesiastico.

Dplex est sententia. Prima dicit posse cogi; quia in his, quæ causa negotiationis deserunt, non reputatur ac Ecclesiasticus, sed vt laicus. Item quia l. 7. tit. 18. lib. 9. nona recipit. dicitur hos clericos teneri soluere gabellam, sicut laicos; ergo possunt cogi a iudice seculari, non capiendo personam, sed res. K k Sic

Sic tenent Azebedo l. 11. titul. 3. lib. 1. recopil. num. 5. Mexia pragmatica tristic. conclus. 5. num. 23. Lafar...

Secunda sententia omnino tenenda docet non posse concedi, nisi coram iudice Ecclesiastico...

Nota, quod in dubio an merces causa negotiandi afferat Clericus, est standum eius iuramento...

DVBIVM LIII.

An Clerici coniugati, mortua uxore gaudeant immunitate solutionis gabellarum...

Ita conclusio: Clerici coniugati cum uxoribus, & virgine, ea mortua, & matrimonio soluto...

Francus dicto cap. unico, & Ancharan. ibi Archid. ibi num. 2. Ioan. Andreas cap. Ioannes de clericis...

Nota hanc conclusionem limitare aliquos, modo tales Clerici coniugati, mortua uxore...

At ea limitatio non est necessaria, quia, ut supra dixi, in aliis Clericis non requiritur habitus...

DVBIVM LIV.

An secularis emens vinum, & carnes suae familiae, in qua sunt aliqui Clerici...

Ratio dubitandi, quia videtur non debere de ea parte, quam consumit Clericus...

Sic conclusio. Talis secularis integre debet assisum. Ratio, quia dominium eorum...

DVBIVM LV.

An teneantur Ecclesiastici ad tributum impositum pro viis, quae concernunt utilitatem communem laicorum...

Supponenda sunt aliquot fundamenta. Primum est, Ecclesiastici sunt immunes...

Primum est, Ecclesiastici sunt immunes, quoad personas, & omnia bona, quae non causa negotiandi deferunt...

iudice seculari. Secundum, quia licet non conserueret Doctores an hac immunitate...

Secundum fundamentum sit. Quamuis fateamur hanc immunitatem Clericorum...

DVBIVM LVI.

An teneantur Ecclesiastici ad tributum impositum pro viis, quae concernunt utilitatem communem laicorum...

Supponenda sunt aliquot fundamenta. Primum est, Ecclesiastici sunt immunes...

Primum est, quod Clerici non tenentur contribuere vna cum laicis, regulariter loquendo...

Panormit. Collectatum dicitur sic feruere curiam. Ad quod est mirabile dictum Innoc. cap. verum...

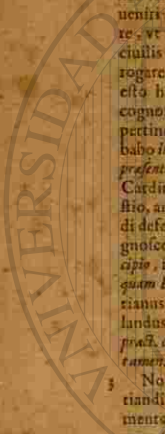
Tertium fundamentum sit, licet Doctores, ut Syluest. immunitas, 1. quest. 5. dicto 4. Angel. verb. Immunitas, num. 37...

DVBIVM LVII.

An teneantur Ecclesiastici ad tributum impositum pro viis, quae concernunt utilitatem communem laicorum...

Supponenda sunt aliquot fundamenta. Primum est, Ecclesiastici sunt immunes...

Primum est, quod Clerici non tenentur contribuere vna cum laicis, regulariter loquendo...

titul. de exaltationibus, §. unico, num. 10. Gregor. Lopez l. 1. tit. 1. §. 1. Azabedo l. 1. tit. 3. l. 1. nota recipit. num. 4. Syluest. Inimunitas, §. 9. §. 5. di. 4. Ang. verb. Inimunitas, num. 37. Tabien. Excommunicatio, §. 18. num. 4. veris Ludovic. Lopez, 1. part. instrum. nom. cap. 190. fol. 430. Panorm. cap. non minus de immuni. Eccles. 20. Auendaño cap. Pratorum, 2. p. cap. 14. n. 13. Mexia pragmatica tritici, cent. 1. num. 61. & omnes.

6 Nota primò in hoc casu non esse attendendum, an adsint propria oppidi, necne, licet enim sint sufficientia ad hæc; adhuc tenentur Ecclesiastici contribuere. Sic habetur expressè l. 1. tit. 3. lib. 1. recop. & ibi Azabedo num. 4. Mexia 66 num. 61. Et ratio est, quia propria oppidorum, cum vltibus communis vtilitatis destinata sunt; non possunt in his expendi; licet enim concernant vtilitatem publicam, at id est secundariò, & priuatam primariò, vt bene Auendaño cap. Pratorum 2. part. cap. 10. num. 23. 24.

7 Secundo nota non esse opus in hoc casu, vt contribuunt clerici, consulere Romanum Pontificem, quia cap. aduersus, de immunit. Eccles. exigens consulere, loquitur in concernentibus vtilitatem publicam; at hic agitur de priuata clerici vtilitate. Sic Syluest. Ang. Panorm. Tabien. Ludovic. Lopez proxime citati.

8 Immo aliqui dicunt posse iudicem secularem in hoc casu cogere clericos ad contribuendum, non adstringendo per personas, sed ex bonis capiendis: quod probatur ex l. 2. tit. 3. lib. 1. recop. vbi cum dixisset clericos ad hoc teneri, subdit, y saquen las justicias las prendas assi de legos, como de clergos; & quòd loquatur de vtilitate priuata, patet ex exemplis, que ibi ponit; & quia ibi non dicit, deficientibus propriis oppidi, vt dixerat: præcedenti, in qua fecerat mentionem de reparatione murorum, & pontium, & sic explicat Azabedo illa l. 12. num. 1. Sic tenet Azabedo dist. 1. 11. num. 5. vbi multos falso allegat, & l. 12. n. 1. Auendaño 2. part. cap. Pratorum, cap. 14. num. 13. vbi dicit iudicem seculari ad cogendum clericos soluere debere, vt videret excommunicationem, vt consilio Baldi auct. sed & periculum, sine, C. sine censu, vbi in alio simili consulti Baldus, ne distingatur persona clerici, sed res, Idem tenet Guillelmus cap. Raynuius, de testam. verbo domum, n. 17. 18. Mexia pragmatica, tritici, com. inf. 3. num. 70. qui ambo falso allegant Capollam, dicuntque posse iudicem seculari cogere clericum reparare viam ante domum suam, & trinetra publica. Ad id Mexia posse exigere à Clericis penam, si aquam, vel alias immunditias per publicos calles immittant.

9 Ceterum omnino tenendum est non posse, sed iudicem Ecclesiasticum debere cogere; quia, vt dixi in secundo fundamento, in hæc res non potest lex civilis exemptioni Clericorum derogare; nec inuenitur in iure canonico hæc casus exceptus. Sic tenet Paulus de Castro l. ad instructiones, n. 1. C. de sacrosanct. Eccles. Gutierrez, lib. 3. prout. quest. 3. n. 10. dicitque esse falsum, quòd possit iudex secularis cogere reparare viam ante domum, & sic Syluest. Aug. Panorm. Ludon. Lopez proxime citati. Conferunt ad hoc dicenda statim dub. 3. mouendo in hoc eodem dub. Item quia quando ciuitas est obsecrata taliter, vt non sit sint laici ad eius defensionem, & clerici tenentur vigilare, dicunt Do-

ctores non esse cogendos à iudice seculari. Sic Innoc. cap. non minus, de immunit. Eccles. num. 6. Panormit. num. 15. Host. summa tot. tit. 8. a quibus, num. 4. veris. mare personalia, §. lex §. 2. tit. 6. part. 1. & ibi Gregor. Lopez veris del. Obispo. Ang. verb. immunitas, num. 34. ergo à fortiori in presenti casu non debent cogi à iudice seculari, sed ab Ecclesiastico.

10 Tertiò nota, quòd hoc, quòd debent clerici contribuere in hoc casu, debet ab omnibus, & non à solis laicis approbari. nam quod omnes tangit, ab omnibus approbandum est. Sic Syluest. Ang. Panorm. Ludon. Lopez proxime citati.

His ergo suppositis quatuor vertuntur in dubium in presenti difficultate. Primum est, an quando aliquid concernit vtilitatem communem Clericorum tertio modo, nempe nec proximè, nec remotissime, sed medio modo, vt ad constructionem pontium, murorum, viarum, &c. tenentur clerici, sicut laici contribuere. Secundum est, an tunc sit necessaria licentia Pontificis summi. Tertium est, an possit iudex laicus cogere ad id clericos. Quartum, an quando concernit vtilitatem Clericorum secundo modo, nempe remotissime, quia scilicet concernit vtilitatem totius regni, tenentur Ecclesiastici contribuere in aliquo casu magna necessitate.

12 Circa primum dubium duplex est sententia. Prima dicit non teneri Ecclesiasticos clericos contribuere ad ea que sunt in vtilitatem ipsorum tertio modo, vt ad refectionem viarum, murorum, pontium, &c. Probatur ex Concilio Lateranen. & habetur cap. non minus, de immunitat. Eccles. vbi tractatur de solis faciendis, que sunt ad vrbis custodiam, & sic ad communem vtilitatem Clericorum, & laicorum tertio modo: quod etiam inde colligitur, quia dicitur ibi, Ad communes necessitates, & iubetur sub excommunicatione, ne exigatur aliqua à Clericis, & statim ponuntur hæc verba, nisi Episcopum, & Clerum tantum necessitatem, vel utilitatem perspexerint, vt absque vlla euasione ad reuelandam communes necessitates, vel utilitates, vbi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per Ecclesiasticos existimemus conferenda. & cap. aduersus, eod. tit. repetuntur eadem verba, & subditur, quòd tunc laici humiliter, & deuotè recipiant, & cum gratiarum actione quod clerici contribuunt: ergo hoc non est obligatorium, sed voluntarium, si quidem textus, dicit, absque euasione; & tenuit voluntati clerici, & iubet, vt laici gratias agant, quasi id sponte datum sit. Secundò, quia in hac re standum est decisioni iuris canonici, quod, vt dixi in primo fundamento absolute, & vniuersaliter eximit clericos à tributis, non autem decisioni iuris civilis, quòd nihil in hoc valet disponere, vt dixi in secundo fundamento. Sic tenent Panormit. volum. 1. consil. 3. & cap. non minus, de immunit. Eccles. num. 18. 20. & disto cap. aduersus, num. 4. Anton. eo cap. non minus, num. 10. & ibi Ioan. Andr. sine. Hostiens. summatie, de immunit. Eccles. §. a quibus, num. 4. veris. Ego puto. Bart. l. ad instructiones, C. de sacrosanct. Eccles. num. 3. Decius cap. Ecclesia, de consil. num. 24. Calderinus consil. 2. tit. de consil. num. 2. Glossa cap. generaliter 16. quest. 1. veris. collationibus, l. hon. l. place. in 2. lectura. C. de sacrosanct. Eccles. num. 16. Ludon. Lopez 1. part. instrum. nom. cap. 190. fol. 430. Syluest. dicens esse communem Doctorem

vtriusque

vtriusque iuris, immunitas, 1. quest. §. disto 4. Angel. verbo immunitas, num. 37. Tabien. Excommunicatio, §. casu 18. num. 4. veris; D. Anton. 3. part. tit. 12. cap. 3. §. 2. Medina C. de reilitur. quest. 15. in principio, fol. 53. pagin. 1. & est satis probabilis.

Secunda sententia docet teneri Ecclesiam, & Clericos ad hæc contribuendum. Probatur primò, quia secundum ius naturæ est eum pati damnam, quem sequuntur commoda, l. secundum, ff. de reg. iuris, cap. qui sentit, de reg. iuris in 6. sed clericum auantur pontibus, & illis muris, & itineribus, sicut laici, ergo. Secundo probatur, quia pluribus legibus decemur est Ecclesiasticos ad hoc teneri, l. ad instructiones, C. de sacrosanct. Eccles. §. vbi sic dicitur, Ad instructiones itinerum, pontiumque etiam venerabilis Ecclesia asserimus, §. l. 54. tit. 6. part. 1. vbi sic dicitur, En las puenias que nueuamente hacen los lugares, de son vniuersiter para pro comun al de todos, y en guardas las que son fechas, como se mantengas e no se pierdan, y en las calzadas de los grandes caminos, y de las otras calzadas, que son comunales, son tenidos los clergos de acudir a los legos, e de pagar cada uno dello, assi como las otras vrbes legos, §. l. 20. tit. 32. part. 3. vbi sic dicitur: Si en las ciudades, o villas han menester los que calzada, puente, muras, se han vniuers apartadas de comun, denen de ser primeramente despendidas, y sino cumplieren, o no vniuers alguna cosa comun, denen los moradores pechar, &c. y desto no se pueden escusar los clergos; que pues la pro destas labores pertenece comunmente a todos, derecho es, que todos ayuden, §. l. 1. tit. 3. lib. 1. nota recipit. vbi sic dicitur, En los pueblos, que son para bien comun de todas cosas para reparo de muras, o de calzada, o de correa, o de puente, o de fuente, o de compra de termino, o de casto, que se haga para velar, y guardar la villa, y su termino en tiempo de menester, en estas cosas tales a fallecimiento de propios del concejo, deben contribuir los clergos, por quanto es pro comun de todos y obra de piedad. Tunc sic: omnes hæc leges expressè decidunt clericos ad hoc teneri, nec in hoc casu specialiter inuenitur oppositum decemur in iure canonico; ergo sic seruandum est, quia causa Ecclesiæ debet decidi per ius civile in defectum canonum; omnes enim leges non contradicentes iuri canonico sunt approbatæ per Ecclesiasticos; colligitur expressè ex cap. 1. de noui opere muris, vbi Glossa veris. adiuuantur, & Panormit. ibi num. 3. Sed dices, hoc correctum esse per ius canonicum; nam cap. non minus, & cap. aduersus, de immunit. Eccles. hoc relinquunt voluntati clerici, vt probauit prima sententia. Hoc tamen non obstat, quia id non relinquunt ibi liberæ voluntati Clerici; nam quatenus dicitur, absque euasione, intelligitur ipsorum laicorum, quia iudex laicus non debet ad hoc cogere, vt dicemus infra; & sic laici humiliter debeat petere, & post retributionem gratias agere, & non cogere, vt dicitur disto cap. aduersus, quatenus verò relinquunt arbitrio clerici, non intelligitur ad decernendum, an sit conferendum, cum ad hoc teneantur; sed ad videndum, an euenierit casus, scilicet necessitas communis, in quo tenentur contribuere; vel licet dicamus omnia relinqui arbitrio clerici, non intelligitur de libera voluntate, sed de arbitrio iure, & ratione regulato; quia ver-

bum existimetur positum dist. c. non minus, ibi, Nisi Episcopus, & Clerus subsidia per Ecclesiasticos conferenda, non ad placitum voluntatis referunt, sed ad arbitrium boni viti ratione regulatum. l. fidicommissa, §. quemquam, ff. de legat. 3. & docent optimè Greg. Lopez l. 54. tit. 6. part. 1. veris. en las calzadas, sine. Gutierrez, lib. 1. prout. §. 3. n. 7. Decisio Pedemontana 68. n. 18. 19. Bart. Extraneus, ad reprimendum, verb. videbitur, vnde cap. non minus, potius est pro hac sententia, illamque probat, vt apertè colligitur ex l. fidicommissa, §. sic fidicommissum, veris. Quinquagesimo, ff. de legat. 3. vbi dicit lex, quòd si fidicommissum sic relinquatur, si volueris, non debetur, quia plenum voluntatis arbitrium relinquatur; verò si dicit sic, si fuerit arbitratum, si putaueris, si existimaueris; non plenum voluntatis arbitrium relinquatur, sed quali viro bono; proinde, si alter meruerit, debetur; vbi Glossa verbo Arbitrium, sic dicit, in hoc casu tantum permittitur, vt eorum videat, quòd si est, non permittitur heredi aliter interpretari. Cum ergo cap. non minus iubeat, vt Episcopus, & Clerus conueniant, & perscipiant necessitatem, & existimetur, an subsidium conferendum sit, hoc debet esse ratione regulatum, & si rationi esse conforme inuenietur, prout ita esse probat prima ratio pro hac sententia posita, tenebuntur contribuere. Tertio probatur ex cap. peruenis, de immunit. Eccles. vbi Ecclesiastici tenentur tempore necessitatis ad custodias murorum: quem textum licet variè interpretentur Doctores iuris Pontificij, ad id vt Glossa ibi initio, & Panormit. ibi initio, dicant à nullo loannari, propter varios eius intellectus; & sic Ioan. Andr. Host. Anon. ibi ponunt duos intellectus. Primus est, vt habeat tantum locum in ciuitatibus; que sunt de temporali dominio Ecclesiæ, sicut est ciuitas Terracinenis, cuius Episcopo scribitur illud caput. Secundus est, quòd est casus specialis, cum ciuitas innaditur à Sarracenis à quibus illa propter confines terminos sæpe inuadebatur. Alij verò dicunt non loqui hoc caput de Clericis, sed de hominibus Ecclesiæ, id est, de mancipiis, rusticis, & fronsibus, qui regulariter non debent angariari, cap. Ecclesiarum seruis, 12. quest. 2. & l. 1. & ibi per Bart. C. de Episcop. & cler. hic expressè videtur intelligere Innoc. disto cap. peruenis, initio, & glossa ibi veris. Nullum, & veris. Aut alio modo; & clarissime Host. summa, tit. de immunit. Eccles. §. a quibus, num. 4. veris. mare etiam personalia. Hos intellectus reprobat Panormitanus, disto cap. peruenis; & verus, ac communis intellectus est ratione maxima necessitatis, ita vt sine clericis non possit ciuitas ab inuasionem custodiri, tenent Clericos, vt explicant ibi Panorm. a. num. 1. & præcipue n. 6. & lex §. 1. tit. 6. part. 1. & ibi Greg. Lopez gloss. 1. 2. & 3. Anchar. disto cap. peruenis, num. 1. Guillelmus cap. Raynuius, de testam. verbo, & vniuersum nomine Anastasiam, dist. 5. num. 470. Azabedo l. 1. tit. 3. lib. 1. recop. num. 7. Duennas regula 100. limitat. 12. Ruinus consil. 219. volum. 1. num. 12. Auiles cap. 23. Pratorum, Glossa den orden, num. 4. Angel. verbo Immunitas, num. 34. Syluest. immunitas, 1. quest. 4. disto 3. l. 10. & Mauricus, quos refert Duennas supra, Innoc. cap. non minus, de immunit. Eccles. num. 6. Tabien. Excommunicatio §. casu 18. num. 4. veris. An verò possint cogi per iudicem seculari ad hoc, dic quòd non, vt docent ibi lex part. 52. & ibi Greg. Lopez veris. del. Obispo.

Th. Sanchez Consil. moral. Tom. I. Kk 3 Angel.

Angel. Innoc. Host. *proxime citati*. Si ergo tenentur Clerici ad hanc personam, quando necessitas est communis, & fortiori tenebuntur ad reales, que minus statui clerici repugnant. Et hac secunda sententia est probabilior, eamque tenent Bald. l. ad instructiones. C. de sacrosanct. Ecclesij. num. 3. Paulus de Castro ibi num. 2. & ibi Salicet. Alberic. Iacobus Butricatus, Felin. cap. Ecclesia. de constitut. num. 106. Ripa responsio 1. in titulum de muneribus. & honor. a num. 3. & sicut ad 8. C. de Ecclesij. adificandis. responsio 2. num. 7. & l. si se non obtulit, in principio, num. 31. ff. de iudic. Glo. l. cap. non minus. vers. ad retinendas, de immonis. Et sic ibi Innoc. num. 6. & ibi Host. & Anchar. num. 7. Thomas Grammaticus decis. 100. num. 26. Auendaño cap. Prætorum. 2. part. cap. 14. num. 19. Guisio Papa decis. 7. & 78. & eius glossator ea decis. 78. Gregor. Lopez l. 34. tit. 6. part. 2. vers. En las calceadas. Montalvus ea lege 94. & libr. 1. legum fori. tit. 5. l. 1. vers. In contrarium facit. Rebuff. dicens varias fuisse prolatas in iudicio sententias hoc decernentes, 1. tunc constituit. regior. Francia. tit. de sententia premissa. art. 3. glo. 6. num. 3. 4. Gutierrez allegat. 10. num. 2. & lib. 1. pract. quest. 3. mon. 7. Agitius Tomatus tractus de collectis. cap. incipit. Non obstat. num. 26. fol. 168. vsque ad num. 31. Menchiaca de contraversis. vsa frequentibus. lib. 1. cap. 6. num. 4. Olanus in concordia iuris. littera C. num. 38. Orator de nobilit. 2. part. cap. 1. mon. 13. Azbedo l. 1. tit. 5. lib. 1. recopil. num. 2. Villalobos inuario suo in re communitatis opinionem, littera C. num. 3. Mexia pragmat. panis. conclus. 1. num. 60. 61. Alexander consil. 68. volum. 1. num. 13. Ruinus consil. 1. 1. volum. 5. Papius. Pract. Papiensis, Iacobus de sancto Georgio, Præuidel, quos refert, & sequitur decisio Pedemontana 68. a num. 4. vsque ad 20. Nicolaus Balbus in quodam consilio, quod habetur typis excusum post illam decisionem 68. a num. 3. vsque ad 9. Callanus in consensum. Burgundia. rubrica de iusticia. rubrica 1. num. 48. 49. Capolla de seruit. rubeo. p. adior. tit. de seruit. rubeo. quest. 23. num. 47. 48. Guillelmus cap. Raymirus de testament. verb. & exorem nomine Altlasiam. decis. 5. num. 468. 469. 470. Perez lib. 1. ordin. tit. 3. l. 1. fine. Duchas regula 100. limitat. 16. Lucas de Penna. cum ad fidelissimam. C. quibus muner. lib. 10. Aules cap. 23. Prætorum. Glossa den orden. num. 4. Quelada quest. iuris civilis. cap. 4. num. 15. Ricard. quodlib. 2. quest. 30. art. 4. Riminaldus consil. 2. n. 10. & communis.

14. Nota primò limitandam esse hanc sententiam, nisi oppidum habeat propria: si enim hæc haberet, & sustentia sunt, vel id, in quo sufficiunt, prius expendendum est in hæc opera publica, & quod deficit, est contribuendum à Clericis, & laicis, 1. nota recopil. & ibi Azbedo n. 2. Aules dicit glossa den orden. num. 2. Ricard. quodlib. 2. quest. 30. art. 4.

15. Secundò limita, quando talis reparatio muros est propter necessitatem, & non propter ornatum solum. Sic Menchiaca, Rebuffus num. 4. Aules num. 4. Ricard. art. 4. Mexia n. 61. Bald. n. 1. Guillelmus Benedictus num. 468. Azbedo num. 7. Duen. 5. limit. 2. 6. proxime citati. Salicetus, Iacobus Butricatus, Albericus proxime citati. Greg. Lopez eadem l. 34. vers. En las puentes. Gutierrez allegat. 10. num. 2. Glossator super decisionem 78. Guido Pape.

Tertiò limita, quando transitus per illa itinera publica sic frequens, aliis non tenentur Clerici. Sic Rebuff. ibi num. 7. Gloss. l. ad instructiones. C. de sacrosanct. Eccles.

Quartò limita, quando Ecclesia habet aliquas res temporales ibi; secus, si non habeat, vt Franciscani. Sic Baldus dicta l. ad instructiones. Rebuff. supra num. 5. Capolla proxime citatus, Azbedo dicta l. 1. num. 7. Guillelm. Benedictus num. 469. Mexia pragmat. panis. concl. 1. mon. 61.

Immo Baldus dicit non teneti, quando Ecclesia habet possessionem, ea tamen est scilicet: dicit tamen Azbedo fat esse, vt tenentur Clericus, si habet in oppido fructus beneficij.

Quintò limita, nisi, modò laicorum bona non fat sint. Sic Azbedo dicta l. 1. num. 7. Ricard. dicto articulo. 4. Stephanus tract. in defensionem immunitatis Ecclesie. pagin. 112. Sed hæc limitatio non approbo, nec exteri eam ponunt, nec vltus obsecra: sed cum hæc sint in commune bonum laicorum, & clericorum, omnes debent contribuere. Ea habent sententia

Inferitur primò, quòd ad situm impostam, vel gabellam aliam pro reparatione viarum, &c. casu quo laici tenentur ad hæc contribuere, & tenentur clerici. Ratio, quia huiusmodi gabella subrogatur loco publiciorum onerum, ad que tenentur clerici, & collecta imposta pro aliquibus oneribus regulari secundum naturam onerum, in quorum locum subrogatur. l. cum qui. §. in iuriam. ff. si quis casus. Et Panormitan. cap. non minus, de immunit. Eccles. fine. Ricard. quodlib. 2. quest. 30. art. 6. Syluest. Immunitas. 1. quest. 6. dicto 1. Ang. verbo Immunitas. num. 38. Ripa in titulum de muner. & honor. responsio 1. num. 3. 4. 5. 6. vbi refert Guidonem, Firmianum, & multos alios; idem Thomas Grammaticus decis. 100. num. 26. Bald. l. ad instructiones. C. de sacrosanct. Eccles. num. 2. Azbedo l. 1. num. 7. tit. 3. lib. 1. recopil. & sic dicit Placentia, & Salmantier vidisse factum in imposta pro aqueductibus. Gutierrez lib. 1. pract. quest. 3. num. 6. Capolla de seruit. rubeo. p. adior. tit. de seruit. rubeo. quest. 23. num. 47. 48. Ludouic. Lopez 1. part. instrull. noui. cap. 190. fol. 451.

Et per hoc, inquit bene Ludouic. Lopez, venit temperandum quod dicit Mexia C. de restitut. quest. 15. fol. 14. pag. 3. vers. videtur igitur: vbi ait, esse tyrannicam, petere usam à Clericis, & Nauac. cap. 17. Hispan. num. 201. Latin. num. 201. vbi damnat penes usam à Clericis; intelligendum enim est iuxta dicta, nisi petatur pro oneribus, ad que tenentur Clerici contribuere.

Secundò inferitur teneri Clericos ad gabellam impostam pro prætoribus, vel liberanda ciuitate a pesto, quia in hac agitatur etiam de Clericorum vilitate. Ripa in titulum. de muner. & honor. responsio 1. num. 8. & tract. de peste. tit. de remedijs præseruatiue, venedio 9. Duchas regula 100. limitat. 17. & per hoc dicit Ludouic. Lopez 1. part. instrull. noui. cap. 190. fol. 451. pagin. 1. vers. per hanc, quòd tempore pestis grassantis Hispani tenebantur Clerici contribuere pro expensis factis in educendo infectos peste extra ciuitatem, ne infecterent sanis; quia in hoc, inquit, tractatur de priuata Clericorum vilitate.

Tertiò inferitur minus bene sensisse Innoc. cap. non minus, de immunit. Eccles. vbi dicit teneti Ecclesiam ad tributum impostum aduentu Principijs;

Principijs, quem reprobatur Panorm. ibi num. 16. quia Imperator non potuit ad hoc obligare Ecclesiam.

Quartò inferitur, quòd licet regulariter non possint Clerici vendere suas res, vt optime probat Perez lib. 1. ordinam. tit. 3. l. 1. fol. 57. & patet cap. 1. de immunit. Eccles. in 6. ut propter communem necessitatem, & publicum bonum hoc deficiat; quare tempore necessitatis, & publice annonæ frumenti tenentur Ecclesiastici deferre tributum, si quòd habent vltra sibi necessarium, in forum vendendum. Sic Mexia pragmat. panis. concl. 1. num. 64. Perez lib. 1. ordinam. tit. 3. l. finali. Gregor. Lopez l. 5. tit. 6. part. 1. vers. en laspuentes. Bart. l. 1. C. vt nemini liceat. lib. 10. Platea l. finali. C. de exact. tribus. lib. 10. & sic pragmatica panis anni 1358. iuber, vt cogantur Ecclesiastici vendere frumentum tempore publice annonæ. Faaet Couar. reg. possessur. 2. part. §. 4. num. 8. fin. vbi dicit statutum ciuitatis de triticum ad exteros deferatur, & extrahatur à ciuitate tempore annonæ, comprehendere Clericos, licet ipsi damnum inferat, propter publicum bonum. Faaet etiam Bart. l. iudicium nalam. C. de sacrosanct. Eccles. pagin. 112. Sed hæc limitatio non approbo, nec exteri eam ponunt, nec vltus obsecra: sed cum hæc sint in commune bonum laicorum, & clericorum, omnes debent contribuere. Ea habent sententia

Secundum, quod vertitur in dubium, est, an supposito, Clericos teneri contribuere ad ea, que sunt in commune vilitatem, vt refectionem pontium, &c. vt diximus, sit necessaria licentia Papæ, vt contribuatur, sine contribuere teneantur, sed ipse sponte velit facere.

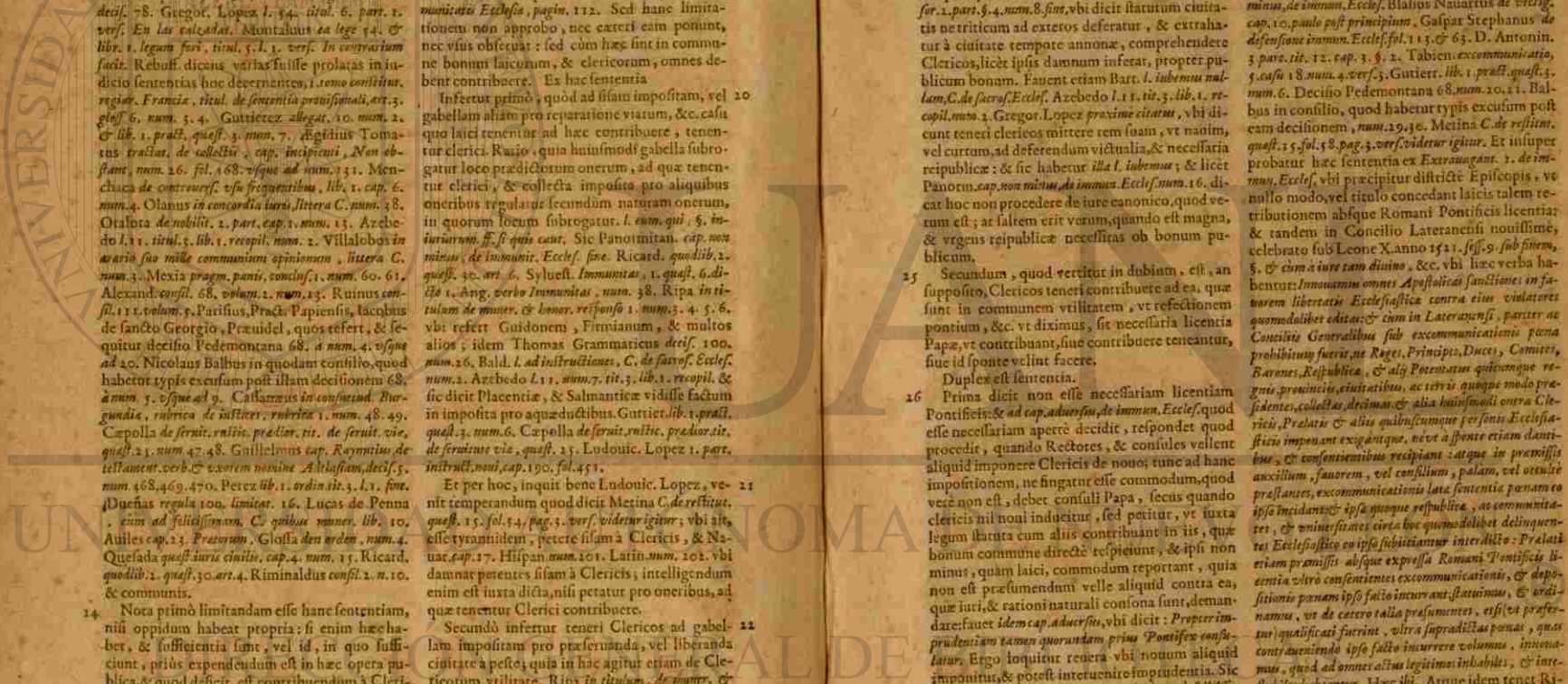
Duplex est sententia. Prima dicit non esse necessariam licentiam Pontificis: & ad cap. aduersus de immunit. Eccles. quod esse necessariam aperte decidit, respondet quod procedit, quando Rectores, & consules vellet aliquid imponere Clericis de nouo, tunc ad hanc impositionem, ne fingatur esse commodum, quod vere non est, debet consulti Papa, secus quando clericis nisi noui induitur, sed potitur, vt iuxta legem statuta cum aliis contribuunt in iis, que bonum commune directe respiciunt, & ipsi non minus, quam laici, commodum reportant, quia non est presumendum velle aliquid contra ea, que iuri, & rationi naturali consona sunt, demandate fuerit idem cap. aduersus, vbi dicit: Propter imprudentiam tamen quorundam prius Pontificis consularum. Ergo loquuntur reuera vbi notum aliquid imponitur, & potest interuenire imprudentia. Sic Lucas de Penna latius probans l. cum ad fidelissimam. C. quibus muner. lib. 10. Aules cap. 23. Prætorum. Glossa den orden. num. 5. & 6. vsque ad n. 9. Eam probat Card. cap. non minus, de immunit. Eccles. num. 9. & videtur tenere aperte Hostiens. summa. tit. de immunit. Eccles. §. 4. quibus, num. 4. vers. Item hæc vera sunt, & nota 5. tit. 1. de immunit. Eccles. vbi dicit, cap. non minus, de immunit. Eccles. §. 4. quibus, vbi dicit, cap. non minus, de immunit. Eccles. §. 4. quibus, loqui, quando aliquis dominus inferior Imperatore, vel Rege, munera ipsa indiceret Ecclesiis, quia non est verisimile velle Papam in hoc Imperatori, vel Regi derogare. Pro eadem est aperte Montalvus lib. 1. legum

fari. tit. 5. l. 1. vers. contra immunitatem, vbi dicit iura canonica loqui in tribus, ad que non tenentur Clerici; & Ricard. quodlib. 2. quest. 10. art. 6. fine. expressè est pro hac sententia, explicat enim, vt loquitur cap. aduersus, quando non sufficiunt bona communia. Et hæc sententia probabilis est illis DD.

Secunda sententia omnino tenenda docet esse 27 prius consulendum Romanum Pontificem, quia sic expressè deciditur cap. aduersus, de immunit. Eccles. Sic tenent Glossa cap. non minus, de immunit. Eccles. vers. Tam am; vbi Panorm. num. 16. Gregor. Lopez l. 54. vers. en las calceadas. tit. 6. part. 1. Syluest. immunitas 1. quest. 1. dicto 4. Angel. verbo immunitas num. 37. Ludou. Lopez 1. part. instrull. noui. cap. 190. fol. 450. Azbedo l. 1. tit. 3. lib. 1. recopil. num. 7. Caldec. tit. de censibus. consil. 2. num. 3. Philippus cap. non minus, de immunit. Eccles. Blasius Nauarrus de vilitate. cap. 10. paulo post principium. Galpar Stephanus de defensione immunit. Eccles. fol. 113. & 63. D. Antonin. 3. part. tit. 12. cap. 3. §. 2. Tabien. excommunicatio. §. casu 18. num. 4. vers. 3. Gutierrez lib. 1. pract. quest. 3. num. 6. Decisio Pedemontana 68. num. 20. 21. Balbus in consilio, quod habetur typis excusum post eam decisionem, num. 29. 6. Meina C. de restitut. quest. 15. fol. 58. pag. 3. vers. Considerat igitur. Et insuper probatur hæc sententia ex Extravaucant. 1. de immunit. Eccles. vbi præcipitur districtè Episcopis, vt nullo modo, vel titulo concedant laicis talem retributionem absque Romani Pontificis licentia; & tandem in Concilio Lateranensi nouissime, celebrato sub Leone X. anno 1521. sess. 9. sub finem. §. & cum à iure tam diuino, &c. vbi hæc verba habentur: Immo omnes Apostolicas sanctiones in fauorem libertatis Ecclesiasticæ contra eum violantes quomodolibet edicta; & cum in Lateranensi, pariter ac Concilio Generalibus sub excommunicationis pena prohibuitur fuerit, ne Reges, Principes, Duces, Comites, Barones, Reipublicæ, & alij Potentatus quicunque regni, provincie, ciuitatibus, ac terris quocumque modo præfidentes, collectas decimas, & alia huiusmodi contra Clericos, Prelatos, & alios quoscunque personarum Ecclesiasticarum imponant exigantque, ne vt sponte etiam clauibus, & consentibus recipiant; atque in premissis auxilium, fauorem, vel consilium, palam, vel occultè præstantes, excommunicationis late sententia panam eo ipso incurrant; ipsa quoque reipublica, ac communitates, & vniuersitates circa hoc quomodolibet delinquentes, Ecclesiasticæ eo ipso subiacentur interdictis: Prelati etiam premissis absque expressa Romani Pontificis licentia vltro consentientes excommunicantur, & depositionis panam ipso facto incurrant; statimque, & ordinamus, vt de cetero talia presumentes, etiam si presertim qualificati fuerint, vltra supradictas penas, & quæ contraueniendo ipso facto incurrere volumus, incurrant, quod ad omnes alios legitimos inhabiles, & instabiles habeantur. Hæc ibi. Atque idem tenet Riminaldus consil. 2. num. 26.

Aduerte tamen quòd vbi tanta necessitas immineret, quòd non posset absque altorum scandalo, & periculo prius consulti Romanus Pontifex, fat esset tunc deliberatio Episcopis, & Clericorum, argumento l. quibus, qui reprobatur ff. de administrat. & ratio est, quia necessitas caret lege. Sic Panorm. ibi num. 19. & Gregor. Lopez, Syluest. Angel. Tabien. Ludou. Lopez Azbedo, Gutierrez, & Decisio Pedemontana, Balbus ibid.

Tertium, quod vertitur in dubium, est supposito, quod

lito, Clericos teneri ad hæc contribuere, an cogi possint ad id per iudicem seculari.

Duplex est sententia.

30 Prima alit posse iudicem seculari ad hoc cogere Clericos. Probatur primò ex l. 3. tit. 3. lib. 1. recipi. vbi sic dicitur, Mandamus, quo nungun iur. tu scieris no apremie clerigos, i. glesias, ni monasterios, que pceden no contribuunt, &c. saluo in aqueis casus, quo se continen en la ley destitula, que comienca, Exemptos, que es la ley 11 vbi precipitur, vt contribuatur ad refectionem pontium: ergo à contrario sensu potest in hoc casu cogere, quia argumentum à contrario sensu est fortissimum in iure, l. 1. ff. de off. iur. cui mand. est. & cap. cum Apostolica, de his, que sunt à Pralat. Secundo probatur ex doctrina Alberici auct. statimur. num. 7. c. de Episc. & Cleric. vbi dicit, Clericam posse conveniri coram laico quoad onera realia, que directe inspicunt ipsam rem: at hoc est onus reale; non enim hoc debet Clericus ratione personæ, sed ratione rei, quia scilicet habet bona temporalia in eo oppido, nec est distinguenda persona Clerici, sed res eius; ergo. Tertio probatur, quia Clericus negotiator potest cogi ad solvendum alcaualia à iudice seculari, non capiendū personam, sed res, eo quod debet illam ratione rei, circa quam negotiatur, vt docent Azebedo l. 1. tit. 3. lib. 1. recipi. num. 5. Mexia pragmat. panis, conclus. 5. num. 23. Lafarte de decima venditionis, cap. 19. n. 84. & colligunt ex l. 7. tit. 18. lib. 9. nota. recip. vbi dicitur hos Clericos teneri solvere gabellam, sicut laicos: immo addit ibi Lafarte num. 85. quod si est dubium, an sit negotiator, potest iudex secularis de causa cognoscere: ergo similiter in nostro casu. Hanc tenet Balbus in consilio, quod habetur typis excusum post de cisionem 68. Pedemontanam; vbi postquam dixerat Ecclesiasticos non esse compellendos per iudicem seculari, dicit num. 39. quod hoc non procedit per solitam obseruantiam in contrarium exprellam, manifestamque tolerantiam Papæ, & vniuersalis Ecclesie, quia officiales laici pro obtinendis contributionibus in his muneribus à Clericis, faciunt executionem in suis bonis, & fructibus beneficiorum, ex his enim censetur tacita dispensatio sic faciendi, cum concurret tolerantia Papæ, & Ecclesie. Idem tenet Olanus in concordie iuris; cum enim littera C. num. 38. & 39. dicitur videtur vtu receptum, quod iudex secularis cogat Clericos, at se noscitur, quo iure, aut qua ratione, at in epilogo legum partiarum, quem ponit in fine illius libri, num. 3. sic dicit, lex 14. tit. 6. p. 1. dum ait seculari iudicem non posse cogere Clericos ad predictam contributionem, esse correctam per contrarium vsum. nam hodie etiam Clerici conveniuntur per iudicem seculari, & compelluntur ad dictam contributionem. Idem tenet Richard. quest. lib. 2. quest. 30. art. 5. & Aegidius Tomarus tractat. de collectio. cap. quod incipit, videntur nunc est. a num. 3. fol. 247. vsque ad n. 10. fol. 256. late hoc probans, & eo num. 10. concludit sic esse tenendum. Idem videtur approbare Quæstada quest. iuris civilis, cap. 4. num. 14. 15. idem Gloss. cap. Principi sacdi. 23. quest. 5. vers. intra Ecclesiam, vbi ponit multos casus, in quibus laici habent iurisdictionem in Ecclesia, & vnus est, cum tributum petunt ab Ecclesia. Idem tenet expressè Auiles cap. 2. 1. Prætorum, Glossa in orden. num. 11. vbi dicit, quod quando iudex Ecclesiasticus requiritur

non vult, debet cogere secularis; & late probat. Pro eadem est Rebuffus 1. tome consilium, regiar. Francia, tit. de sententia promissionali, glossa 6. num. 6. vbi refert sæpe cogatos esse Clericos in regno Francie à Regio senatu Parisiensi; & num. 7. concludit, in hoc casu sententiam iudicis regii esse executoriā, siue iudex condemnarit aliquos ad rescindendum, siue ad dandum pecuniam pro refectione; & num. 2. dicit, in hoc casu non esse dandum locum appellationis. Sed hoc testimonio Rebuffi nihil probatur; quia loquitur in Gallia, in qua est privilegium Bonifacii VIII. vt possit Rex cogere Ecclesiasticos ad hanc contributionem; quod ad pedem litteræ refert Guillelmus Benedictus cap. Raynuois, de desiam, verbo, & xxx. rem nouitue Adelsiam, desci. 5. num. 474. qui antiquior fuit Rebuffo, refert enim ibi Rebuffus Guillelmum Benedictum; & videtur aperte idem tenere Guillelmus Benedictus ibi num. 470. dans doctrinam vniuersalem, & Mexia taxa panis, conclus. 5. num. 64. vbi dicitur posse laicum cogere, vel quando est periculum in mora, vel quando iudex Ecclesiasticus requisitus negligit, vel plus debito differt, attento (inquit Guillelmus Benedictus) quod videmus iudices Ecclesiasticos in talibus esse rebelles, & plus debito remissos.

31 Secunda sententia omnino tenenda docet non posse iudicem seculari, sed conueniendum esse Clericam coram iudice Ecclesiastico. Probatur primò ex aperta decisione l. 54. tit. 6. part. 1. vbi postquam designat Clericos teneri contribuere ad refectionem pontium, & subdit lex, Peto para esto fuer no les decen apremiar los legos, mas dezor les que lo segan, 7 si ellos no lo quisieren fazer, han de mostrar lo a los Prelados, que se lo hazgan fazer. Quod si dicas esse derogatam per contrariam consuetudinem, non constat de tali consuetudine, eaque, toto Clero reluctante, introducit: & præterea quotannis promulgatur Bulla Cæne, de nouo prohibens personas Ecclesiasticas granari à laicis quocumque onerati dicas esse derogatam per l. 3. tit. 3. lib. 1. recip. citatam pro prima sententia, ex qua aperte à contrario sensu probatur posse laicum, ac seculari iudicem cogere Clericos; dico quod argumentum à contrario sensu non habet vires ad probandam, quando contrarium est expresse alio iure definitum, vt legum correctio videtur, vt colligitur ex cap. a nobis de sentent. excomm. & tenet Glossa cap. significasti de foro compet. vers. Clerici, & ibi late Felinus, Nanar. apologia in lib. de reddit. quest. 1. monito 44. num. 2. Gutier. lib. 1. pract. quest. 5. num. 14. Euerardus in topicis legalibus, in loco à contrario sensu, Gregor. Lopez l. 17. tit. 1. part. 6. vers. de censibus; at hic est contrarium decusum in iure, nempe dicta l. 3. tit. 6. part. 1. & in iure canonico, vt mox videbimus. Sic respondet Gutier. ibi ad illam legem 3. tit. 3. lib. 1. recip. Secundo probatur, quia quæquid sit de lege civili, cuius non est circa exemptionem Clericorum disponere, vt probantur secundo fundamento, iure canonico cautum est, ne cogat laicus ad hanc contributionem, cap. non minus, & cap. aduersus, de immuni. Eccles. vbi precipitur laicis, vt humiliter, & absque vlla coactione, & exactioe petant à Clericis. Item per multos textus constat exemptio Clericorum quoad bona, & personas à iurisdictione laica, vt probantur in primo fundamento; & in toto iure canonico non inuenitur exceptus hic casus: immo

immo in hoc casu prohibetur coactio, dicta cap. non minus, & dicta cap. aduersus. Item quia ideo iudex Granatenis non potest pro quouis debito occupare bona incolæ Cordubensis, quia talis non est de suo foro, & iurisdictione, & bona accessoria sunt personæ: sed similiter Clericus non est de foro, & iurisdictione laica, cap. si clerici, cap. clerici, & cap. qualiter, de iudiciu, cap. 2. de foro compet. cap. continua, & multis illius questionis capitulis, 1. 1. quest. 2. ergo nequit iudex laicus occupare bona Clericorum pro hac contributione. Item, quia in dubio melior est conditio possidentis, nec propter dubium spoliandus est quis iure certo, quod possidet: at omnimoda exemptio à iurisdictione laica quoad personam, & bona est certa de iure canonico etiam in hoc casu: quod autem derogata sit vsu, est valde dubium, & cum hæc sit causa Ecclesiastica, dubium hoc per iudicem Ecclesiasticum terminandum est; sicut quando dubium est, an quis sit Clericus, & Ecclesie iurisdictionis, non debet hoc determinare iudex laicus, & secularis, sed Ecclesiasticus, vt habetur cap. si iudex, de sentent. excomm. in 6. & ibi redditur ratio, quia de re Ecclesiastica tractatur: & sic docet ibi Francus, Glossa, & omnes, vt refert, & sequitur Couar. pract. quest. cap. 3. num. 1. vbi multos alios refert, dicitque sic apud Hispanos seruari: immo vbi contingit questio inter iudicem Ecclesiasticum, & seculari de iurisdictione, iudex Ecclesiasticus propter maiorem suam auctoritatem cognoscat, an sua sit iurisdictione, vt docet Gutier. lib. 1. pract. quest. 6. num. 2. Perez in rubric. tit. 1. lib. 1. ordin. Couar. vbi supra, Anton. cap. exterius, de iudic. Felin. & Decius c. pastoralis, in principio, de rescript. lason. 12. ff. si qui vocatus in ius non ierit. Ergo in hoc dubio velle iudicem seculari spoliare Clericos sua exemptione, ipsos cogendo contribuere, velleque hanc causam, que merè Ecclesiastica est, eum de personis Ecclesiasticis, & de exemptione Ecclesiastica tractare, propria auctoritate definire, Clericos cogendo, manifeste est iniquum, maxime, quia in ambiguis religionis questionibus summa est ratio, que pro religione facit: vt expresse his verbis dicitur l. sunt persone, in fine, ff. de relig. & sumptib. funer. & debet ad hoc propositum Panorm. cap. non minus, de immuni. Eccles. num. 18. prope finem. Est confirmatur, quia quoties dubium est, an res gaudeat immunitate Ecclesie, iudicis Ecclesiastici est iure cognitio, vt bene Perez lib. 1. ordin. tit. 2. l. 7. & quando dubium est, an Clericus gaudeat fori privilegio ob aliquam causam, iudicis Ecclesiastici est de hoc cognoscere, vt bene Couar. proxime citatur. Paz pract. 2. tome. pre ludio 2. num. 9. Ergo in hoc dubio immunitatis Ecclesie iudex Ecclesiasticus debet cognoscere, & non potest secularis cogere, nec occupare bona. Tandem quia non obtant adducta pro prima sententia, nam ad legem regni iam responsum est. Nec doctrina Alberici obstat, ea enim non est certa: & esto esset certa, loquitur Albericus, quando fundus obligatus alicui censui per laicum deuenit ad Ecclesiam: tunc enim, quia res transit cum suo onere, & fundus habebat illud onus reale, & subiectum erat illud onus iudici laico, eo quod impositum fuit per laicum, & in fundo laici, ideo (inquit) potest iudex laicus fundum illum pro eo censu occupare: quod quam inuertum est in nostro casu, quod non videt, cum hic nulla sit obli-

gatio realis, nec contracta per laicum, &c. Neque obstat id, quod adducitur de Clerico negotiatore, falsum enim est posse cogi per laicum soluere gabellam: nec id dicit lex ibi citata mouere, sed tantum dicit in hoc casu teneri soluere gabellas, sicut tenentur laici; non vero quod ab eodem iudice debeant cogi: & sic Lopus Clement. presenti, de censibus, & ibi Inmola num. 11. dicunt, quod si sit questio an sint Clerici res etc., & an causa negotiandi deferatur, debet iudex Ecclesiasticus de hoc cognoscere, vt colligitur ex ea Clement. in principio, ibi, locorum diocesani; & in fine, ibi; Postquam Episcopo confiteri. Et idem docet Cardin. dicta Clement. presenti, quest. 6. & conitat ex supra dictis. Hanc secundam sententiam tenent Glossa cap. non minus, de immuni. Eccles. vers. Tauran. & ibi Anchar. nam. 8. Innoc. ibi num. 6. Panorm. ibi n. 20. Syluest. Immunitas 1. quest. 5. dicto 4. Angel. verbo immunitas, num. 39. Ladou. Lopez 1. part. instrum. noui. cap. 190. fol. 40. Bald. l. ad instructiones, de sacros. Eccles. 2. & ibi Paulus de Castro num. 2. Gigas de personibus, quest. 90. num. 3. Speculator 4. part. tit. de Clericis conjugatis, §. 1. num. 3. Decisio Senatus Pedemontani 68. num. 20. Azebedo l. 1. tit. 3. lib. 1. recip. n. 7. Gregor. Lopez l. 51. tit. 6. part. 1. vers. Petrar. Pontualis l. 3. eodem tit. Holliens. summa tit. de immuni. Eccles. §. 4. quibus, num. 2. vers. mare etiam personalia, Felin. cap. Ecclesia de censu, num. 106. Ripa dicens nullum contradicere, in titulum de muner. & honor. responsio 1. num. 8. Riminaldus consil. 2. mun. 26. Cynus dicta l. ad instructiones, Cæpolla de seruis, iustit. practiar. tit. de seruente vie, quest. 25. Guido Papa decis. 78. & ibi elius Glossator, Ducenas regul. 100. limitat. 16. Carolus de Grassalis in regali Francia, lib. 2. iure 6. vers. cogs. Calderinus tit. de censibus, consil. 2. num. 5. Gutierrez lib. 1. pract. quest. 3. a num. 6. & facit pro hac parte, quia licet Clerici aliquando teneantur ad leges ciuiles; at ad earum obseruantiam compellendi non sunt per seculari, sed per Ecclesiasticum iudicem, vt bene Gutierrez ibi num. 11. Couar. pract. quest. cap. 3. sine, Sarmiento lib. 7. sicut. cap. 13. per totum.

Nota, quod si Episcopus tenuit, debet appellari ad superiorem Ecclesiasticum. Sic Gutierrez ibi num. 7. Syluest. Angel. Panorm. Ludouic. Lopez proxime citati.

33 Secundo nota, quod vbi esset periculum magnum in mora, & iudex Ecclesiasticus requisitus recusaret, vel plus debito differret, possent auctoritate iudicis laici occupari bona Clericorum pro rata onerum, quia Rex ius habet ad protegendum regnum etiam contra Ecclesiasticos, vbi iudex Ecclesiasticus id renuit, & est periculum in mora. Sic Mexia, & Guillelmus Benedictus citati pro prima sententia, & Auiles num. 11. & Balbus ibi citati, num. 29. 30. Decisio 68. Senatus Pedemontani a num. 23. Azebedo l. 1. tit. 3. lib. 1. recip. n. 7. quamuis Gutierrez dicit quest. 3. num. 6. & 10. etiam in hoc casu neget posse seculari cogere, sed appellandum esse.

34 Quartum, quod vertitur in dubium est, an quando concernit communem vtilitatem Clericorum secundo modo, nempe remotissime, quia scilicet concernit vtilitatem, & necessitatem totius regni, esto, vt diximus, esse certissimum non teneri regulariter Clericos contribuere, an in aliquo casu specialiter maxime necessitatis teneantur.

Secundo nota non excusari Episcopos, eo quod ipsis non conset, quia facile conitare potest. Na- uarr. ibi.

Tertio nota posse Prietatum de hoc inquirere, etiam non conquirente eo, qui soluit; quia hoc beneficium respicit fauorem totius Cleri, & non huius persone tantum, & spectat ad ius publicum. cap. si diligenti, de foro competenti. Item respicit periculum animarum, quod versatur in predicto casu, ut dicitur dicta Clement. presenti. Sic Glossa ibi vers. Constituit Cardinibus quibus. 10. Guillel. & Im- mola ibi num. 16.

DVBIVM LVII.

An Ecclesia, & Clerici teneantur ad soluendum tributum annexum rei, quia peruenit ad Ecclesiam.

Sic conclusio. Si res illa sic erat affecta, antequam venisset ad Ecclesiam, tenetur Ecclesia ad illud: ac vero postquam res est facta Ecclesia, non potest aliquo onere gravari, quare si ad Ecclesiam res tributaria, aut onerata aliquo onere motu reali deuenit, siue per viam emphyteusis, siue alias, tenetur Ecclesia ad illud tributum rei annexum. cap. si tributum, 11. quibus. 1. cap. tributum, 23. quibus. 2. cap. in fine, de censibus, nisi, item praedictum, 12. de sacros. Eccles. finali, C. de excusationibus. lib. 1. col. 1. tit. 1. lib. 1. recipi. 1. 3. 5. tit. 6. part. 1. Ratio est, quia licet per mutationem persone mutetur qualitas rei propter personam inharens, licet in iure, specialiter, si de publico, & regulari. Et notat Suarez, quibus. maioratum, num. 23, ac non mutatur qualitas rei inharens ratione ipsius, ut late probat ex multis Perez lib. 1. ordin. tit. 3. 1. fol. 129. 5. Preterea mutatione. Item quia res transeunt cum suo onere. Sic tenent Aluarus Valacus de iure emphyteusis, 1. part. quibus. 17. num. 7. Angel. cons. 106. Tiraque de primis quibus. 43. num. 9. Glossa cap. non animo, de immuni. Eccles. vers. sub tributo, & ibi Panorm. num. 15. Anchar. ibidem. 5. Agidius Tomatus de collectis cap. quod incipit. Exaltis, n. 35 fol. 64. Oralaria de nobilit. 2. part. cap. 1. num. 9. 10. Glossa l. omnes. C. sine censu, & ibi Bald. n. 6. Gregor. Lopez l. 5. tit. 6. part. 1. vers. Porrazon; & l. 5. Clerigos, lason l. placet, in 2. lictura, C. de sacros. Eccles. mon. 2. Duenas multos referens reg. 100. limitat. 3. Azobedo l. 1. tit. 3. lib. 1. recipi. num. 8. Syluest. Inmunitas, 1. quibus. 3. dicit. Angel. num. 36. Fabien. excommunicatio, 3. 5. casu 18. num. 3. Gutierrez lib. 1. praed. quibus. 3. num. 15. Quosdam dicitur quibus. in 2. dicitur, cap. 4. num. 10. Perez l. 1. tit. 3. lib. 1. ordin. paulo post principium. 8. unde si pater tributarius, & l. 1. tit. 2. vers. Si tamen omni. Bar. Platea, Bertrandus, Alecius, quos refert Aluarus Valacus supra.

Au vero possit iudex secularis capere bona Clerici pro tali tributo, habes lib. 3. cap. 1. de indice dub. 10.

Nota tamen hoc esse intelligendum, quando talia, vel res tales sunt affecta onere tributorum ratione ipsius rei, ut quando affecta sunt ex conuentione partium, sicut quando tali onere affectatur ratione persone, ut si tantum sint affecta, vel obnoxia tributis ex generali legis obligatione, & hypotheca, qua sumi Regi tacite obligata pro tributis omnia praedia priuatorum. l. 1. & 2. C. in quibus causis pignori tacite contrah, quia tunc si

talita bona perueniant ad Clericum, non transeunt cum onere, v.g. quis non est nobilis, Hisp. Hypo- datgo, sed potius ignobilis, vulgo Pebrero, soluit Regi pro fundo, quem habet, certam seruitij sum- mam, id est, Pebrer, ob generale tantum obliga- tionem ignobilium, si fundus perueniat ad Eccle- siam, non tenetur Ecclesia ad hoc tributum; quia hoc inharebat rei ratione persone, & sic muta- tione persone mutatur. Sic Gortier-Oralaria, Syl- uest. Angel. Tabiena ibidem, Perez dicitur vers. unde si pater tributarius, Azobedo dicto num. 8. & per hoc dicit Azobedo, & Perez esse intelligendam l. 14. lib. 6. recipi. ubi disponitur, quod si exemptus emat rem, ex qua venditor soluebat tributum, exem- ptus non tenetur; quia intelligitur quando solu- ebat ratione persone, quia scilicet erat tributari- us, & ignobilis, id est, pebrero. Hinc etiam ve- niunt intelligenda l. 5. & 5. tit. 6. part. 1. ubi ha- betur, quod si aliquis ignobilis aliquam seruitij summam, id est, pebrer, solueret pro quodam fun- do, & veniat Ecclesia, tenetur Ecclesia solvere; hoc omnino intelligitur, ut dicit Gregor. Lopez ea l. 5. in sponendo, & l. 5. vers. clerigos, remittens se ad dicta per ipsum l. 3. vers. per raxon, quando erit onus annexum ratione rei.

Hinc fit, quod si Ecclesia, vel Clericus succedit in feudo, vel re feudali, tenetur agnoscere onus, quod recognoscebat vasallus, quia hoc onus non principalit inponitur persone, sed rebus ipsis. Sic Innoc. cap. vltim. de foro compet. Host. Summa re. de immuni. Eccles. 3. a quibus. fin. lason dicta l. pla- cet, num. 10. Aluarus Valacus dicto num. 7. Quosdam dicitur cap. 2. num. 12. Lucas de Penna l. fin. C. de excus. tribu. lib. 1. 10.

Hinc fit, quod aliqui Doctores assignant cau- telam hanc, ut solueret tenetur Ecclesia ex omni- bus praedictis tributum, nempe quod civitas statu- at, ut omnia praedia sint tributaria, & sic transi- bunt ad Ecclesiam cum suo onere. Sic Bart. lau- dans Perulinos, & Eugabientes, quorum viderent suorum agrorum praedia ad Ecclesiam plus nimio occupati, statuerunt, ut omnia praedia essent tri- butaria, ut sic ad Ecclesiam cum suo onere transi- rent. Sic inquam Bart. l. placet, num. 4. C. de sacros. Eccles. & l. rescripto, 8. finali ff. de numer. & honor. Bar- batus cons. 1. lib. 3. Oralaria de nobilit. 2. part. cap. 1. num. 10. Anchar. cap. non minus, de immuni. Eccles. n. 6. & multi alij approbant, quos refert Duenas regula 100. limitat. 9. & approbat Azobedo l. 1. tit. 3. lib. 1. recipi. num. 10. quando cessante dolo fieret.

Ceterum hanc cautelam Bartoli communiter improbat Doctores; tum quia statuta in fraudem Ecclesiarum, vel Clericorum edita nullam vim habent, ut communis doctet opinio cap. Ecclesia de censibus, licet haec ratio non multum me moueat, propter dicta supra dub. 35. sine. Sed postrema ratio est, quia tributa, seu onera ab alio, quam a Principe imposita sunt extraordinaria munera, quae Clericos non sequuntur, cap. placet, C. de sa- cros. Eccles. Sic tenet lason, dicens esse omnium, di- cta l. placet, num. 11. Bald. ibi num. 4. & l. omnes, C. sine censu, num. 8. Quosdam dicitur, in 2. cap. 2. num. 11. Ludou. Roma. l. si publicanus, 2. finali, num. 7. ff. de publico. Aluarus Valacus, dicens reprobum esse Bartoli consilium, & Doctoribus vtiualque inris damnatum, de iura emphyteusis quibus. 17. Immola cap. fin. de vit. a. & honor. cleric. num. 16. & ibi Panorm. num. 15.

DVBIVM LVIII.

An milites sancti Iacobi, sancti Ieannis, Cala- trave, & Alcantara, quos vulgo Com- mendedores appellamus, sint immunes a solutione gabellarum.

De clericis horum ordinum, qui in com- muni viuunt, quos dicimus Hispan. frates, non est dubium, quin sint immunes, cum sint vere religiosi, vocent enim tria vota substantialia, vt dixi lib. 4. summa, cap. 16. num. 12.

At de militibus horum ordinum est dubium, a quod videtur pendere ex illa questione, an sint religiosi, si enim sint religiosi, constat ex supra dictis, esse immunes a gabellis; si vero religiosi non sunt, non est cur sint immunes, nisi habeant speciale privilegium.

Sed quid sit de hac questione, de qua dixi lib. 4. summa, cap. 16. citato, numer. 11. Tam- men quoad solutionem gabellarum dicendum est, in illis militibus Commendatoribus seruandam legem Regni, quae est lex 9. tit. 18. lib. 9. noua recopilat. ubi sic praecipitur: Los Comenda- dores de san Iago, Calatrava, Alcantara, & san Juan paguen las alcavalas de todos los cosas que vendieren, o sacaren, fuera de los fincos, & renta- ras de sus encomiendas, que ellos vendieren, o sacaren, pero de las yerbas de sus encomiendas, se 3 a don- de quiere costumbre, que paguen de todo, se guar- de, Probatum, quia licet isti milites sint reli- giosi, vt loco citato dixi, at non sunt ita Briti- ci, & in rigore religiosi, vt iure Canonico sint immunes a gabellis; ergo tenentur stare iure regio.

DVBIVM LIX.

An locati gabellis alicui publicano, si is, qui locauit, vendat, vel commutat, debeat gabellam.

Vpler est sententia. Prima dicit non debere. Ratio, quia hic non locauit, nisi ius quod habebat, sed non ha- bebat ius exigendi gabellam a locucepto; ergo. Ita Bartol. l. locatio, 8. ff. de publico, & ve- ctigal. Baldus l. emptor, C. de hereditate. Boetius de- cisione 213. numer. 1. & 2. & refert alios plures Doctores: & potest amplius probari; quia in generali sermone, loquentis persona non comprehenditur, & dum aliquis locat ius exi- gendi vectigalia, non videtur locare ius exigen- di a se.

Secunda sententia docet quemcumque loca- torem vectigalium debere vectigal, dempto Rege, nisi aliud in locatione deductum sit in pactum. Probatum, quia tanquam quid speciale definitum in Rege, quod non debeat gabellam, dicta 8. ff. de publico, & l. 3. tit. 18. lib. 9. noua recopilat. ergo secus est in aliis Magnatibus, qui locant hoc ius. Item quia contra eum, qui legem potuit dicere, aperiens est faciendi in- terpretatio, cap. contra eum, de regulis iuris in 6.

num. 11. Bartol. sibi contrarius consil. 18. incipienti, Si aliqua possessio, Archidia. Ioannes Andreas, & Dominicus cap. final. de immuni. Ecclesiar. in 6. Felinus cap. Ecclesia, de censibus, num. 76. Perez lib. 1. ordinament. tit. 3. l. 1. folio 56. 5. hoc tam- men intelligit. Syluanus consilio 9. num. 29. & mul- ti alij, quos refert Duenas regula 100. limita- tione 9.

Nota tamen quod si talia onera realia fue- rint generaliter indicta a Rege, vel alio habente potestatem, & sine fraude, & odio Ecclesia- rum, ne obuentiones, & iura regalia desine- rent, valeret. Sic Perez, & Aluarus, Vala- cus ibidem. Duenas cap. Ecclesia, de censibus, num. 31. ad firm. Gregor. Lopez l. 5. tit. 6. part. 1. vers. Por raxon.

Secundo nota, quod tempore, quo res ali- qua peruenit ad Ecclesiam, potest donans, aut vendens Ecclesiam apponere pactum expresse, vt perueniat cum tali onere, & transiit cum onere suo; quia quilibet potest apponere rei sua pactum. Sic lason dicta l. placet, num. 22. & ibi Alecius verbo extraordinarium. Baldus l. memi- nem, C. de sacros. Eccles. num. 2. Gregor. Lopez dicto verbo. Por raxon; licet Aluarus Vala- cus dicto num. 7. non simpliciter hoc approbet, sed nisi fiat in fraudem Ecclesiae; ac credo quod quocumque modo fieret, tenetur, iuxta dicta supra dub. 55. sine.

Tertio nota, quod dum Rex donat aliquo, potest apponere pactum, ne detur Ecclesiae, licet generaliter statueret, ne quis praedia sua vendat Ecclesiae, esset iniquum, & contra ipsius li- bertatem. Sic Gregor. Lopez l. 5. tit. 6. part. 1. vers. el Rey.

Hinc inferitur intellectus ad l. 12. tit. 6. part. 1. ubi sic disponitur: los Obispos, & Perlados, que inquieren tierra del Rey, & heredamientos algunos, por- que le deuen hacer seruirio, deuen deir en breuete con el Rey, a quien embiar en su lugar contra los enuenga- dos de la Fe 33 sino pudieren, deuen embiar sus ca- ualleros, & sus escuderos segun la tierra, que inquieren. Haec enim lex est eo saluari potest, & vim habet, quod hoc onus annexum est a Principe illis oppidii, antequam eadere Ecclesiae. Quae Episcopi non habentes aliquas terras Regis, non tenentur ad hanc contributionem. Quod si Rex alleget consuetudinem, vt omnes Epi- scopi contribuant: responderet, quod consue- tudo, vt vniuersi Episcopi contribuant, non po- test nocere succellori, quia praesio tantum est respectu illius, & sic etiam praescriptio; tan- tum enim praescribitur, quantum possidetur, l. quid ius, 5. finali ff. de acquirend. possess. Baldus ad praescript. 2. part. quibus. 2. num. 11. Panormi. cap. auditu, de praescript. num. 9. Et concludendo, nec praescriptio, non extenditur de persona in personam, sicut nec de re ad rem. Baldus ibi, cum Arceino consil. 32. sic quidam Iurisperitus valde doctus.

Vnde fit, quod si Rex petat tanquam debitum hoc onus ab Episcopis non habentibus terras regias, non possunt etiam vltro consentire, quia Con- cil. Later. nonissimum sub Leone X. sess. 9. 8. cum tam iure, cuius verba retuli supra dub. 57. 8. secunda sententia, ad medium prohibet sub excommunicatio- ne Episcopos, ne vltro consentiant onera.

ac proinde in emptione, & locatione ambiguum pactum nocet venditori, l. locuti, l. in contrahenda emptione, ff. de regulis iuris, & l. veteribus, ff. de pactis. Nec obstat prima ratio opposita sententiae, quia cum talis locator habeat ius ad percipiendum gabellam ab omni vendente, ex natura rei habet ius ad percipiendum a se dum vendit, si perione separari possent vendentis, & locatoris, ac per accidens, quia est eadem persona non debet: unde quando diuiduntur, & separantur personae, debebit. Hanc tenet Parladot. lib. 1. de rebus quotidianis, cap. 2. §. 1. non. 20. 21. Bartol. parum sibi constans, l. 1. C. de nautic. lib. 11. Berrachinus tract. de gabellis, 7. part. quest. 8.

¶ Sit conclusio. Vtraque sententia est probabilis, & potest tunc impleri: ac haec posterior videtur probabilior.

DVBIVM LX.

An Princeps possit aliquos eximere à tributis, ut eximat nobiles ab assiso, & à collectis, id est, Pecho, & possit tales nobilitates, id est, hidalguias, vendere.

¶ Sit prima conclusio. Iuste eximuntur nobiles à tributis, nec in hoc est aliqua personarum acceptio. Ratio, quia id est rationi consonum, cum propter praecleara maiorum suorum gesta, cum quia reipublice tuendae destinati sunt. Sic Soto lib. 3. de iustit. quest. 6. art. 7. conclus. 4. & docti recentiores.

¶ Nota, quod hoc privilegium immunitatis concessum à Principe proprio motu valet; ac concessum ad preces non valet, nisi ponatur in privilegio clausula, Non obstante, l. finali, C. contra ius, vel publice utilitat. Ratio, quia cum sit contra publicam utilitatem, oportet de ea fieri mentionem, ut notat Bartol. dicta l. finali, & l. vacuatis, C. de decurion. Panormitanus cap. peruenit, de immunitate Ecclesiarum. Syluester gabella, 4. quest. 9. & verbo privilegium, quest. 9. & Rosella ibi num. 9. Gabr. 4. distinct. 13. quest. 3. art. 3. dub. 2.

¶ Secunda conclusio. Rex potest ex iusta causa creare nobiles, etiam si summa, quam isti debebant solvere, non extirpatur ab aliis, quia hoc pertinet ad dignitatem regium, quae non debet derogari propter modicam lesionem communitatis. Sic Syluester gabella 4. quest. 9. & expressius verbo privilegium, quest. 9. Tabiena ibi num. 9. Armilla num. 8. Rosella num. 9. Panormitanus cap. peruenit, de immunitate Ecclesiarum. Gabriel ibi supra, & sic respondit Rex in comitiis Cordubae anno 1370. petitione 16. & tenent docti recentiores.

¶ Tertia conclusio. Potest etiam Rex viginti regni necessitate has nobilitates vendere. Ita Soto ibi supra, Palacios verbo veltigal, finit, & docti Magistri neoterici.

¶ Sed nota aliquos limitare hanc conclusionem, modo non fiat in aliorum iniuriam, ita ut non onerentur reliqui tributo, quo alius leuatur, sed detrahatur tributum, quod ille debebat solvere, à summa, quam oppidum sol-

uit, unde quando populus remanet obligatus ad solvendum eandem summam tributorum, censetur esse iniustum. Sic Soto, Palacios, & alij.

¶ Sit quarta conclusio. Si Rex habeat iustam causam exigendi à subditis ultra consuetum tributum, possit etiam iuste vendere tales nobilitates, licet populus remaneret obligatus ad solvendum eandem summam, quam antea solvebat. Sic Corduba summa, quest. 116. & docti recentiores, & videntur tenere Syluester, Armilla, Tabiena, Rosella, Gabriel ibi supra.

¶ Quinta conclusio. Alij vero inferiores domini non possunt concedere hanc nobilitatem, & exemptionem subditis suis, nec pretio, nec gratis, nisi tributum illud, quod remittunt, excipiantur à summa, quam totus populus debet solvere, alias esset in prauidicium communitatis. Sic Cordub. Armilla, Tabiena, Rosella, Syluester, Gabriel, Panormitanus ibi supra, & alij.

¶ Ultima conclusio. Possent praefati inferiores domini, & communitates concedere hanc immunitatem non subditis suis, ut veniant ad habitandum in eorum terris, ut sit quotidie cum Medicis, & Doctoribus. Ratio, quia propter hoc in nullo grauatür reliqua communitas. Sic iidem, Syluester, Rosell. Gabr. Panorm. ibi supra, & alij.

DVBIVM LXI.

Quantum duret privilegium exemptionis à gabellis per Principem concessum.

¶ Prima conclusio. Concessio immunitatis à gabellis simpliciter facta durat ad vitam Regis, & non ultra, patet ex l. 10. tit. 18. part. 3. & l. 34. & docet Gregorius Lopez dicta l. 10. vers. sic de aqua. Et facit l. vobis patrum, C. de legat. Ratio est, quia in dubio non censetur Rex velle dumnum inferre successoribus.

¶ Secunda conclusio. Si concessio immunitatis à gabellis fiat alicui in perpetuum, durabit ultra vitam Regis, ad vitam tamen illius, cui concessio facta fuit. Ratio, quia de defunctibus mentio facta non fuit, & perpetuum dicitur quod durat per vitam hominis, l. 1. ff. pro socio. glossa Clementini. literat. verbo, per electionem, de rescriptis. Bald. l. final. ff. de constitut. Princip. Item quia privilegium fuit personale & sic extinguitur debet cum persona, l. soldidaram, C. de excoisat. numer. lib. 10. Sic Gregorius Lopez ibi.

¶ Tertia conclusio. Si fiat talis concessio alicui, & eius filijs, & nepotibus, & non dicatur, in perpetuum, tunc non durabit concessio ultra vitam Regis concedentis, & intelligitur concessio factam filijs, & nepotibus, vivente tamen Rege. Patet ex dictis in prima conclusione, & ex textibus ibi allegatis, & docet Gregor. Lopez ibi supra.

¶ Quarta conclusio. Quando concessio immunitatis sit ita lata, ut concedatur alicui, & eius descendentes in perpetuum, concessio est omnino

stina perpetua. Patet ex expresso ipsius tenore. Gregor. Lopez ibi.

¶ At dubium est, an talis concessio sit servanda à successore in regno; quod enim servanda sit, videtur innuere dicta l. 10. At in contrarium facit dicta l. 34. & l. 1. tit. 23. part. 2. ubi habetur, quod quinta pars, quae de prada hostium debetur Regibus, est de regalibus, & quod nequit Rex illam alicui concedere in perpetuum, sed ad vitam concedentis. Item quia Rex non potest per contractum, nec alio modo in prauidicium successorum concedere regalia, & eorum iura minere, ut docet Bald. de pace constantis, vers. amplius consueverunt, & Gregor. Lopez l. 28. tit. 11. part. 3.

¶ Sit quinta conclusio. Si Rex concedit ex sola voluntate, non praecedente causa servitiorum, vel alia, non durat concessio ultra vitam Regis concedentis, ut patet ex allegatis. Vel praecedente servitia regiae coronae facta, vel talis causa, quae ad remunerationem exigit talem concessionem perpetuam: & tunc tenetur talis concessio in perpetuum; & si causa servitiorum, vel alia, non fuit digna tanta remuneratione, moderanda erit concessio iuxta qualitatem servitij, cap. relatum, de testam. l. 15. tit. 10. lib. 5. nota recapitula. l. penultim. tit. 15. circa finem, vers. laun en tonze, part. 2. Sic Gregorius Lopez dicta l. 10.

DVBIVM LXII.

An qui in rei veritate non est nobilis, sed reputatur ab alijs ut nobilis, & ideo non existitur ab illo tributum, quod collecta, id est, Pecho, dicitur, sit tutus in conscientia.

¶ Prima conclusio. Si iste bona fide, & absque ulla deceptione ex parte sua reputatur nobilis, vel propter habitum, vel propter aliam causam, si non petatur ab eo collecta, & pars, quam debebat solvere, non superadditur alij civibus, non tenetur solvere, & est tutus in conscientia. Haec probabitur conclusione sequenti, & eam tamen nonnulli docti Magistri.

¶ Secunda conclusio. Quando vero pars, quam ille debebat solvere, superadditur alijs civibus, habet maiorem difficultatem, quia videtur concurrere ad gravamen popularium: sed adhuc tunc non tenetur solvere, si non petatur ab eo. Probatur primo, quia hoc tributum non debetur, nisi petatur, ut supra dixi. Item quia, loquendo moraliter, ille non conuenit ad gravamen popularium, cum bona fide se gesserit, & non teneatur cum magna dedecore ignobilitatem detegere. Sic docti recentiores.

¶ Tertia conclusio. Qui reuera est ignobilis, & ut talis habetur, sed quia est dives, & praepotens, & alij eo indigent, non exigunt ab eo tributum, id est, Pecho, non tenetur illud solvere, quia, ut dixi, non debetur, nisi petatur; lecus esset, si volentibus exigere ab eo, minas faceret, & ideo alij non audent ab eo exigere, quia tunc non esset tutus non solvendo, sicut docti recentiores.

¶ Quarta conclusio. Si vero ipse deciperet alios, dicendo se nobilem, & forte, quia dives est, & praepotens, alij populares non audent ab eo exigere collectam, & in popularium numero adscribere, non est tutus in conscientia, non solvendo, quia est causa deceptionis. Sic docti Magistri.

¶ Quinta conclusio. Similiter dicendum est de his, qui cum in rei veritate non sint nobiles, probaverunt tamen in iudicio suam nobilitatem per sufficientes testes, si per fraudem id probaverunt, inducendo testes ad falso testificandum, tenentur solvere in conscientia etiam eam partem, quam huc usque non solverunt, quia iniuste se exemerunt; si vero nullam fraudem impulerunt, sed monuerunt testes, ut dicerent veritatem, non tenentur solvere tributum, quia non tenentur se prodere cum sua infamia, cum ipsi bona fide se gesserint. Ita tenentur viri docti ex neoterici; addentes hanc conclusionem tenere verum, quando aliquis habitus est ut nobilis, & postea exigit ab eo collecta, tunc licet certo norit se esse ignobilem, non tenetur se prodere cum tanta infamia sua, sed potest se opponere, ut indices rem desinant, & tunc si testes non decipiant, ino mo neant, ut veritatem detegant, & sententia in suum fauorem lata fuerit, quod est nobilis, tutus manet in conscientia, & hoc est quod sentiunt auctores huius quintae conclusionis, & videtur satis equum, & pium, & oppositum videtur rigidissimum.

¶ Sexta conclusio. Quando vero per fraudem probavit quis suam nobilitatem, inducendo testes, vel falso testificatur, & ideo lata est sententia pro illo, tenetur restituere collectas, quae in futurum debebit, & quae tempore praeterito defraudavit. Sic viri docti, & patet ex dictis.

¶ At difficultas est, quomodo facienda sit talis restitutio, est enim difficile, & moraliter impossibile illum, qui pro sua nobilitate sententiam habet, velle suam ignobilitatem prodere, & suum falsum iuramentum, & induxisse testes ad falso testificandum; & sic tam ipse, quam testes gravissimas poenas à iudice paterentur, & essent perpetuo infames: & iuxta communem sententiam non tenetur quis bona fortuna cum tanto honoris, & famae dispendio restituere.

¶ Septima conclusio. Talis restitutio facienda est illis populis, qui solverunt illud plus, quod ipse tenebatur solvere, quia hi fuerunt damnificati. Et quod attinet ad praeteritum, facile damnari restitui potest expendendo aliquam summam in beneficium illius populi: sed quod attinet ad futurum, quia scilicet tam ipse, quam sui descendentes non solvent collectas, est difficile restituere: sed potest fieri restituendo populo, aut ad aliquod opus publicum, aut pium illius eam quantitatem, quam ille, & sui descendentes solvuri erant, constituyendo sub censu praedictam quantitatem, ut ex illius redditibus vel construat hospitalia, vel feminae pauperes maritentur, aut alijs communibus populis necessitatibus subueniantur, aut aliud fiat huiusmodi. Effer etiam sufficiens remedium quantum

ad futurum, si procatet, quod Rex facta re- latione, non detecta persona, vel gratis, vel pretio vellet, vt deinceps esset nobilis, siquidem initio potuit illi hanc nobilitatem vendere. Ita viri docti.

9 Tandem nota quod licet cuidam visum sit, etiam quod hic ignobilis satisfaceret exhiben- do Regi secretis per modum restitutionis, ad quam teneretur eam pecunie summam, qua emi solet nobilitas, maneret tutus in conscien-

tia, etiam non detecto casu in speciali. Sed certe cum damnum non sit factum Regi, sed populo, & illi debeatur restitutio, nisi aperien- do casum Regi saltem in generali, vt dictum est, non videtur manere tutus: praterquam quod cum minori quantitate, quam solet emi nobili- tas, possent emi annui redditus perpetui, quibus damnum relataretur aliquo ex supra dictis mo- dis, qua quantitate sub censu posita satisfaceret pro se, & suis descendentibus.

LIBER

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE MÉXICO DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECA Y DOCUMENTACIÓN

LIBER TERTIVS

Opusculorum moralium, seu Consiliorum, circa ius, & iustitiam iudicatiuam, atque ordinem iudicarium.

CAPVT VNICVM

De iudice, aliisque iustitie ministris.

SVMMARIVM.

Dv. 1. An iudices omnes tam senatores, id est, Auditores, & alij iudices, & iustitie ministri, vt scribae, Relatores, Receptores, Fiscales, Secretarij, Apparitores, Hispani, Alguaziles, possint absque peccato, & obligatione vestimentis muneris recipere.

2. An iudices Ecclesiastici possint dona gratis sibi ob- lata recipere, vel parum teneantur ea restituere.

3. An liceat muneris offerre iudici, vel iustitie ministris ad remunerandam vexationem.

4. An possit Princeps contra partem iniquitatem proce- dere, & si procedat, an eius sententia valeat.

5. An dominus iustitiam habeat, vt Duxes, Mar- chiones, Comes, possint in suis terris remittere parua, sicut pecuniarum, quam corporales, quibus damna sui delinquentes, pro casu quo Rex potest remittere in suo regno, scilicet quando non inde suspicatur alterum praesentium.

6. An dominus vasallorum, vt Duxes, Marchiones, &c. possint iudices appellacionem in suis oppidis in- ducere, ad quos sit appellari a iudicibus inferioribus, & an a iudicibus appellacionem ad ipsos dominos sit appellatio.

7. An reus condemnatus, & non iussu suo possit unquam se liberare, tracti, & aliter ad sententiam faciendam, & an iudex possit animalis cuiuslibet capere ad puniendum malefactorem prosequen- da iustitia.

8. An iudices temporales possint reus imponere poenas sibi applicandas.

9. Dubitatur aliqua circa leges habitas regni, quibus poena applicatur iudicibus, et qui operantur.

10. An possit Princeps appellacionem tollere.

11. Iuram quomodo se exerceat pro aliquo debito in bonis deditis, & de reuera non soluit debitum ante diem naturalem, quia creditor expectat, tenentur ipsi debitor solvere decimum Apparitorum.

12. An quando non est plena, & integra probatio alie- cuius delicti, quia scilicet non sunt testes oculati, sed tantum praesumptio, & iudicia cogentia, possit iudex minori aliqua poena, quam ea, qua constituta per legem statuta est, pla- bere collationem, vel aliam poenam ordinariam punire.

13. An confusio in iudicio si homicidium commisso, an cum aliqua causa excoisante, &c. in propriam defensionem, possit poena ordinaria homicida pluri.

14. An quando poena imponenda pro delicto est arbitra- ria, possit iudex imponere poenam haurire.

15. An casu quo non admittitur appellatio de iure siste- men reus appellat, & iudex admittit appellacionem, vel exignatiam iuris, vel ex propria auctoritate, possit iudex non obstatum quod appellacionem admittit, eam sententiam executioni tradere.

DVBIVM I.

An iudices omnes, tam senatores, id est, Au- ditores, & alij iudices, & iustitie ministri, vt scribae, Relatores, Receptores, Fiscales, Se- cretarij, Apparitores, Hispani, Alguaziles, possint absque peccato, & obligatione restitu- zendi munera recipere.

RIMO loco, vt constat, qui & quo verbum tenore prohibentur mune- ra recipere, oportet referre leges id prohibentes.

Primo circa senatores, id est, auditores, & reli- quos iudices, atque officia- res pactorum, id est, audien- tiae, extra l. 1. de off. l. lib. 2. vbi recipit, in qua tria continentur. Primum est, Ningun Oidor, ni Alcalde haya partido dirre, ni indurre por si, ni por otra persona, con abogada procurador, ni escriuano para que le de cosa alguna de su salario, ni de las receptorias, ni de otra dadiua por ello. Secundum est, Que el Presidete, Oydotes, Alcaldes de Audiencias, & de Car- ces, Alcaldes de los hijos dalgos, Notarios, juez de testaya, Relatores, escriuano de Camara, procuradores, fiscales, y otros oficionarios de los dichos juzgados, no puedan recibir por si, ni por interposita persona presente ni dadiua alguna de qualquier valor que sea, ni cosas de comer, ni be- ber de comer, ni de vniuersidad, ni de persona alguna, que tratara, o vniuersalmente se espera que tratara a ple- to ante ellos, durante sus officios, ni la puedan recibir mu- zerte, ni hoy en poera ni en mucho cantidad dirre, o indurre, ni los letrados, ni procuradores de partes. Tertium est, Que los suso dichos, juezes no reciban pre- sente, ni en suso de comer de los abogados, ni procura- dores, ni Relatores de las Audiencias.

ad futurum, si procatet, quod Rex facta re-
lacione, non detecta persona, vel gratis, vel
preto vellet, vt deinceps esset nobilis, siqui-
dem initio potuit illi hanc nobilitatem vendere.
Ita viri docti.

9 Tandem nota quod licet cuidam visum sit,
etiam quod hic ignobilis satisfaceret exhiben-
do Regi secreto per modum restitutionis, ad
quam teneretur eam pecunie summam, qua
emi solet nobilitas, maneret tutus in conscien-

tia, etiam non detecto casu in speciali. Sed
certè cum damnum non sit factum Regi, sed
populo, & illi debeatur restitutio, nisi aperien-
do casum Regi saltem in generali, vt dictum est,
non videtur manere tutus: praterquam quod
cum minori quantitate, quam solet emi nobili-
tas, possent emi annui redditus perpetui, quibus
damnum relaciretur aliquo ex supra dictis mo-
dis, qua quantitate sub censu posita satisfaceret
pro se, & suis descendentibus.

LIBER

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA
DIRECCIÓN GENERAL DE

LIBER TERTIVS

Opusculorum moralium, seu Consiliorum, circa ius, & iustitiam iudicatiuam, atque ordinem iudicarium.

CAPVT VNICVM

De iudice, aliisque iustitiæ ministris.

SVMMARIVM.

DV. 1. An iudices omnes tam senatores, id est, Audito-
res, & alij iudices, & iustitiæ ministri, vt scriba,
Relatores, Receptores, Fiscales, Secretarij, Appa-
ratores, Hispani, Alguzales, possint absque peccato,
& obligatione vestimenti nudi recipere.

2. An iudices Ecclesiastici possint dona gratis sibi ob-
lata recipere, vel partim teneantur ea restitu-
ere.

3. An liceat nudi offerre iudici, vel iustitiæ ministris
ad redimendam vexationem.

4. An possit Princeps contra partem iniquam proce-
dere, & si procedat, an eius sententia valeat.

5. An dominus iustitiam habeat, vt Dux, Mar-
chiones, Comes, possint in suis terris remittere
parua, sicut pecuniarum, quam corporali, quibus
damni sui delinquentes, pro casu quo Rex potest
remittere in suo regno, scilicet quando non inde
sequitur alterius prauius.

6. An dominus vasallorum, vt Dux, Marchiones, &c.
possint iudices appellacionem in suis oppidis in-
stituire, ad quos sit appellari a iudicibus in-
ferioribus, & an a iudicibus appellacionem ad
ipsos dominos sit appellatio.

7. An reus condemnatus, & non iussu possit uen-
tam sequi, vt illi, & alij, ut sententiam
faciendam, & an iudex possit animalis cuiuslibet
capere ad purgandam malefactorum prosequen-
da iustitia.

8. An iudices temporales possint reus imponere poenas
sibi applicandas.

9. Dubitatur an circa leges habitus regni, quibus po-
na applicatur iudicium, et qui operantur.

10. An possit Princeps appellacionem tollere.

11. Iuram quomodo sit executio pro aliquo debito in bonis
debitis, & de reuera non solui debentur inter
diem naturalem, quia creditor expectat, tenentur
ipsi debitor solvere decimum Apparitorum.

12. An quando non est plena, & integra probatio ali-
cuius delicti, quia scilicet non sunt testes acula-
ti, sed tantum presumpciones, & iudicia ex-
gentia, possit iudex minori aliqua poena, quam
ea, qua constituta per legem statuta est, pla-
dere condemnare, vel debitor poena ordinaria
punire.

13. An confusio in iudicio si homicidium commisso,
in cuius aliqua causa occurrente, &c. in propriam
defensionem, possit poena ordinaria homicida
pluri.

14. An quando poena imponenda pro delicto est arbitra-
ria, possit iudex imponere poenam haurire.

15. An casu quo non admittitur appellatio de iure siste-
men reus appellat, & iudex admittit appellatio-
nem, vel exignatiam iuris, vel ex propria alob-
tate, possit iudex non obstatore quod appellacionem
admi serit, eam sententiam executioni tradere.

DVBIVM I.

An iudices omnes, tam senatores, id est, Au-
ditores, & alij iudices, & iustitiæ ministri,
vt scriba, Relatores, Receptores, Fiscales, Se-
cretarij, Apparatores, Hispani, Alguzales,
possint absque peccato, & obligatione vesti-
menti nudi recipere.

RIMO loco, vt constat,
qui & quo verbum ten-
not prohibentur mune-
ra recipere, oportet referre
leges id prohibentes.

Primo circa senatores, &
id est, auditores, & reli-
quos iudices, atque officia-
tes pactorij, id est, audien-
tie, extra l. 1. §. 1. l. 2. vbi recipit, in qua tria
continentur. Primum est, Ningun Oidor, ni Al-
calde haya partido dirre, ni indurre por si, ni por
otra persona, con abogada procurador, ni escriuano para
que le de cosa alguna de su salario, ni de las receptor-
ias, ni de otra dadiua por ello. Secundum est, Que el
Presidete, Oydor, Alcalde de Audiencia, & de Car-
tes, Alcalde de los hijos dalgos, Notario, juez de testaya,
Relator, & escriuano de Camara, procuradores, fiscales, y
otra ofiurados de los dichos juzgados, no puedan recibir
por si, ni por interposita persona presente ni dadiua algu-
na de qualquier valor que sea, ni cosa de comer, ni be-
ber de consero, ni de vniuersidad, ni de persona alguna,
que tratare, o vniuersalmente se espera que tratara a plea-
to ante ellos, durante sus officios, ni la puedan recibir mu-
geres, ni hyos en posesion en mucha cantidad dirre, o
indurre, ni los leydos, ni procuradores de pueres.
Tertium est, Que los susos dichos, juezes no reciban pre-
sentes, ni casu de conser de los abogados, ni procura-
dors, ni Relatores de las Audiencias.

gratis dogare ita docti recentiores a me consulti.
 Nota septimo, raro prelati donationem, que
 fit iudicibus, scribis, aut aliis iustitie ministris:
 quia non gratis, sed a litigantibus coacta volun-
 tate munera conferuntur, quia sciunt, quod alter
 pre dicti ministri negligenter, & remissa negotia
 expediunt, & quia variis signis ostendunt difficul-
 tatem expediendi, nisi munere moveantur; ita
 Sotus lib. 5. de iust. quest. 8. ar. 4. versu. quare circa
 Sandoval lib. 5. de pauperum vidualium cura, cap. 15.
 Mercado ubi supra.

Secunda conclusio. Omnes iudices, scribe, &
 alij iustitie ministri peccant mortaliter, si dona
 ultra dictos casus recipiant, nisi pariter materie
 excuset. Ratio, quia transgrediuntur legem valde
 necessitatem ad primum commune, & iuramentum,
 quod illius obligationem se obligaverunt. Item,
 quia, ut mox dicam, tenentur id restituere, & sic
 acceptio est contra iustitiam. Navarra lib. 3. de
 restit. cap. 3. num. 14.

Tertia conclusio. Omnes illi contenti in l. 16.
 tit. 5. lib. 2. numer. recipiunt, & l. 1. tit. 1. lib. 3. non recipiunt
 tenentur munera recepta restituere. Probatur,
 quia lex ait, *No recedan, ni puedan recibir, & ver-
 bani, No puecan recibir*, actum reddidit ipso iure
 nullum, ut optime docet Baza de non nullis, & de
 filiabus, cap. 33. num. 6. Bala. tit. de pace consuetud.
 versu. hoc quod 4. Roman. si veru, §. de viro fallentia
 13. ff. si iura mariti. Capolla lib. C. de usurariis. Iason
 lib. 5. sub lara, ff. ad Trebel. Alconer lib. de iudo,
 cap. 13. Soto lib. 4. de iust. quest. 5. ar. 1. ad 4. versu. de
 filiis autem. Ledesma 2.4. quest. 18. ar. 1. dub. 16. ad 3.
 versu. sed etiam. Gomez reg. Cancellarie, de triena-
 li, quest. 18. & Bart. l. cum lex, ff. de fiduciar. num. 2.
 ubi dicit, si statum loquatur per verbum non
 potest, actus contra gestus non valet, quia verbum
 istud aufert potestatem, & l. si quis, ff. de iuris, n. 7.
 ait, verbum *quis* iunctum cum negatione inducit
 necessitatem: prout enim potentia, & actus con-
 tra gestus non valet. Hoc idem tamen verbis tenet
 Mantua singulari 30. alijque est debitor, num. 2.
 & 3. ubi plurimos refert, & in num. 9. reprobat dis-
 tinctionem Bart. inter non potest, & non potest,
 & dicit esse idem, & actum reddere nullum, &
 plures refert. Idem omnino reprobat Bartoli dis-
 tinctionem Covarr. cap. quatuor pium, 2. p. §. 4.
 num. 4. §. si aduersion. Gutierrez l. nemo potest, ff. de
 legat. 1. num. 147. Caldas de Percha l. si curatores,
 de iura in re, restit. verb. Cui non alio iure, num. 27. &
 quod verbum, non potest, dicit necessitatem, teneat
 Nemo cap. cum ardu, num. 7. de sponsal. & reprobat
 distinctionem Garcia regula 284. n. 7. Idem Paulus,
 Alexand. Iason dicta, de iuris, & Syluest. excommuni-
 catio 7. eadem num. Gomez cap. 16. lib. 1. Titig.
 de legibus canon. glossa 4. num. 1. Ioan. Ande cap. 1.
 de reg. iuris, in 6. ubi & glossa versu. non potest, ait,
 verbum istud inducit necessitatem. Metina C. de
 poenitentia, tract. 2. de confessione, quest. de alieno sine
 licentia propria absolvente, versu. Postremo facit, ubi in-
 quit, non cadem, super verbum potest, non tantum
 negat actum, sed possibilitatem ad actum. Vnde
 quia textus dicit alienum non posse sine licentia
 propria absolue, fundat in versu. non potest, actum
 contra gestum esse nullum, & licet non semper
 verum sit, verbum hoc, non potest, actum reddere
 nullum, vt notat Bart. dicta l. cum lex, & Enriquez
 lib. 13. de excomm. cap. 28. n. 3. Pautem cap. quanto,

de profumot. Franc. cap. 1. de reg. iuris in 6. ac, non
 posse, reddidit semper actum nullum, vt notat ibi
 Bart. & Enriquez. Item, quia lex ista eodem tenore
 loquitur, ac lex 6. ar. 8. lib. 5. non recipit, que
 patet, vt ne speris aliquid dicitur a parentibus;
 sic enim ait, *No spera ni puedan aver*, & similiter
 lex ista ait, *no recedan, ni puedan recibir*, & tamen
 omnes dicunt reddidit incapax sperum iuribus
 hereditatis, & tenent restituere. Sic Sotus, Le-
 desma ubi supra, Xatex lib. 1. de i. §. 1. §. 1. n. 21.
 Molina de primogenio, cap. 11. n. 27. & cap. 3. n. 77.
 Gregor Lopez part. 6. tit. 13. l. 1. o. versu. heredar. &
 versu. la donacion, Gomez Arias l. 7. Tanti, num. 77.
 78. 79. Tello l. 1. o. Tanti, num. 7. Anton. Gomez l. 9.
 Tanti, num. 21. Couarr. 4. decretalium 2. p. cap. 8. §. 5.
 n. 38. Barthe. Metina 1. 2. quest. 96. ar. 4. ad 4. Iouit.
 Lupus l. 9. Tanti, num. 17. Immo licet leges de iure
 communi non ita strictè loquantur, vt patet anti-
 lica, C. de natural. liberis; non dicit amplius,
 quam omni beneficio secludantur; communi-
 ter Doctores, qui iure commune loquuntur, dicunt
 esse incapax, & tenent restituere, quod contra
 leges a parentibus recipiunt vt patet ex Syluestro
 verbo filij, quest. 4. versu. 6. ad idem referunt
 auctores dicti allegantes plurimos Iuris peritos.
 Idem in terminis tenent Doctores mox referendi,
 qui expressè docent omnes iudices tenent munera
 sibi oblata restituere: & in propriis terminis
 de decretatis, & iudicibus pretoriorum, Hispanie
 de las n. iencas, tenet Navarra lib. 3. de restit. cap. 3.
 num. 14.

Ceterum de aliis iudicibus, & iustitia mini-
 stris, de quibus lex non tanto rigore loquitur, sed
 dicit, *no recedan*, vt sunt Praetores ordinarij, Redo-
 res ciuitatum, vt patet ex legibus citatis, maior
 difficultas est, an munera gratis oblata, que rece-
 perant, tenentur restituere. Plures Doctores res-
 tituere tenent asserunt. Sic Metina C. de restit.
 quest. 2. sub iure, versu. ad quartum dicendum, ubi
 inquit, si lex iubet ne quis munera accipiat, teneat
 inonus acceptum restituere; & versu. conuiliari
 sequitur quid enim inquit, donatio facta iudicibus
 a litigantibus non tenent, & versu. quoad quartum
 dicendum, si quis iurati munus non se accepit,
 & post accipiat, tenent restituere; sicut si
 quis iurat gratis seruiturum Petro, si post mer-
 cedem accipiat, tenent eam restituere. Et potest
 esse ratio, quia manet acceptio in facto esse, dum
 munus retinet; hoc si iurati quis se velles ser-
 uis non induratum, & indueret, non tamen pec-
 ceter in istud, dum induit, sed dum velibus vestitus
 manet, & hinc tenent nudari a consellario rat om-
 nes hi iurati se munera non acceptos. Idem
 Morina 1. 1. quest. 96. ar. 4. ad 6. & in summa lib. 1.
 in summa, cap. 216. §. 3. ubi inquit, tenent munera
 iudices restituere, quia lex facit eos inhabi-
 les. Corduba lib. 1. questionary, quest. 36. sub iure,
 versu. adeo ad septimum, ubi inquit, tenent munera
 tenent munera accepta restituere, quia receptio mu-
 nerum fuit humana lege prohibita. Idem Syluest.
 iudex, 1. quest. 8. Arnil. verbo iudex, num. 6. Angel.
 num. 8. ubi hi tres dicunt iudices omnes tenent
 munera accepta restituere. Et idem Syluest. rest. 2.
 dicto 5. inquit, si datur ea, qui non potest recipere,
 succedit obligatio restituendi, vt hi datur Redo-
 ribus, vel iudicibus. Idem Alconer lib. de iudo, l. 1.
 versu. la quarta consiliorum, ubi docet legem impe-
 dire dominij translationem, quando dicit, *no
 puedan*,

quedam, & no reciban, como hazen las leyes, que casan las
 de rebus a las officiales, & officinarios; sic tenentur res-
 tituere. Et Franciscus Garcia lib. de contrah. 1. a. 4.
 dicit iudices reddidit inhabiles ad dona recipien-
 dum, & donationem esse nullam. Idem Ludou.
 Lopez in instrum. consuetudis, 1. p. cap. 179. & lib. 2.
 de contrah. cap. 24. fol. 498. Iosephus Angles foribus
 quest. abeolog. 1. p. materia de restit. fol. 177. Aragon 2.
 2. quest. 11. ar. 3. versu. ad aliud, fol. 351. Salon 2. 2.
 quest. 6. ar. 3. controuersia 1. fol. 73. dicit tamen tenent
 restituere pauperibus, quia sic consuetudo
 expoliuit. Idem communis sententia, que, teste
 Couarr. reg. peccatum 2. p. §. 2. num. 7. docet, quoties
 receptio iniuria est, & lege reprobat, non posse
 datum recipienti acquiri, sed tenent restituere,
 cum titulus acquisitionis nullus sit. Quam do-
 ctinam amplectitur D. Thom. 2. 2. quest. 62. ar. 5.
 ad 2. ubi inquit, quando datio, & receptio est
 illicita, quia lege prohibita, non licet sibi datum
 retinere. Idem Syluest. restitio 2. dicto 2. versu. sed
 quod, Arnil. verbo restitio num. 17. 19. D. Anton. 2.
 p. tit. 2. cap. 5. §. 1. idem aperit inquit Caiet. 2. 2.
 quest. 62. ar. 5. versu. in responsione ad 2. Idem Fran-
 cis. cap. statutum, de restit. in 6. §. notarium, num. 3.
 & ibi Dominicus §. si quis autem, ubi inquit, reci-
 piens aliquid contra iuris prohibitionem, tenentur
 restituere. Eidem sententia fauet Couarr. cap.
 quomodo pactum 2. p. §. 3. num. 7. ubi dicit prohibi-
 tum accipere non posse etiam a sponte dante reci-
 pere: & tractans de restitutione dicit, quando
 lex tantum prohibet exigere, excusatur a restituo-
 ne, qui post actum omnino perfectum aliquid
 ab omnino liberè dante recipere: ubi supponere
 videtur, quado lex non tantum exigere, sed etiam
 recipere prohibet, non posse datum retinere. El-
 dem sententia fauet Caiet. verbo, absolutio, cap. pe-
 nulitimo, Arnil. verbo, absolutio, num. 48. & Nicua in
 summa, tit. 34. Petrus Soto lib. de iustit. sacerdot.
 lect. 4. de excommuni, ubi dicunt quoties canon dicit,
 non possit absolue, vel non absoluit, absolutio
 contra lata non tenet.

Pro contraria parte, quod scilicet ad restituo-
 nem non teneantur, facit primò Couarr. reg.
 peccatum 2. p. §. 2. num. 7. ubi recedit a communi
 sententia, docente quoties receptio est illicita,
 quia lege prohibita, tenent recipientem restituere.
 Et concludit tantum hoc esse verum, quoties
 contractus reprobat ex defectu solemnitatis iure
 requisitæ, vel ob defectum legitimum con-
 sensum ad dominij translationem ex parte dantis
 ac parte dantis, nec etiam aliquam iure requisitam
 solemnitatem. Eadem sententia fauet Syluest.
 excommunicatio 10. n. ultimo, Ang. excommunicatio 7.
 num. ultimo, ubi dicunt hæc verba, nullatenus fuit,
 non irritare actum. Item facit quod docet Gutierrez
 1. lib. pract. quest. vltima, num. 2. Eadem sententia
 fauet Navarra cap. 17. Lat. a num. 38. Hipp. 2.
 num. 32. Angel. verbo restitio, num. 1. §. turpe, &
 verbo, consilio, Palacios in summa, verbo restitio,
 cap. 3. & 4. Monald. verbo, restitio 2. Alconer in
 summa cap. 26. inter peccata iudicum, & §. al restitue,
 ubi licet leges reprobat stipulationes ex vtraque
 parte turpes, vt si detur pecunia alialino, vt ho-
 minum perimant, dicunt accipientem non tenent
 restituere, licet peccet, quia lex non impedit do-
 minij translationem. Etiam fauet Caiet. in summa,
 verbo iudex peccata, ubi dicit iudicem ecclesiasti-

cum teneri munera restituere, iudicem verò secu-
 larem non posse recipere: ubi videtur innuere, si
 secularis iudex accipiat, non tenent restituere.
 Item quia certissimum est multa prohiberi, que
 tamen facta tenent, ubi docet Metina C. de restit.
 quest. 20. versu. secundum quia, & tamen in nullo
 alio casu videtur hoc posse verificari, nisi in hoc,
 cum lex simpliciter tantum verbo prohibeat, scilicet,
no reciban, & non apponit verbum aliud,
 quo dominij translationem impedire significet:
 sicut quando dicit *no puedan*. Idem Enriquez &
 alij viri docti, quos ego consului.

Sit conclusio. Hæc secunda sententia est satis
 probabilis. Probat ex dictis; & satis colligitur
 ex Nauarra lib. 3. de restit. cap. 3. num. 14. 15.

Hinc inferunt Auditores regios, & alios iudices,
 quos in prima conclusione dixi tenent munera
 accepta restituere, ad id non tenent, quando
 hæc munera non receperunt ab iis, qui modo non
 item gerunt, nec gessere, nec in proximum creditur
 gesturos, quamuis enim prohibeantur ab om-
 nibus subditis munera accipere, vt supra dixi, leges
 tamen, que summo rigore loquuntur, & dicunt,
no puedan recibir, ac proinde ratione huius
 rigoris ad restitutionem obligant, non loquuntur
 de receptione munerum a quibuslibet subditis, sed
 tantum aliis, qui item gerunt, vel gessere, vel in
 proximum gesturi sunt; quare licet peccent quoties
 recipiunt munera a quibuslibet subditis, at non
 tenentur restituere, nisi quoties recipiunt a pro-
 xime dictis.

Dvium II.

Primum iudices ecclesiastici, vel potius teneantur
 sibi oblata restituere, & sic potius teneantur
 ea restituere.

Si prima conclusio. Iudex ecclesiasticus dele-
 gatus potest recipere aliquid, & potentia,
 que paucis diebus consumi possint, hoc est, in
 parua quantitate, & hoc, quando mera libera-
 litate sibi offeruntur, autem præter hæc aliquid
 aliud recipiat, etiam gratis oblatur, tenentur res-
 tituere. Sic habetur ex prelo & statutum, de restit.
 in 6. §. insuper, & §. si quis autem; & docet ibi glossa,
 versu. paucis, Anchar. ibi dicto §. insuper, Dominicus
 ibi dicto §. si quis autem, Francus dicto cap. statu-
 tum, §. notarium, num. 3. Syluest. iudex, 1. quest. 8.
 dicto 2. §. 3. Angel. num. 8. Arnil. num. 6. Rosel. in-
 dex 1. num. 6. Caiet. verbo iudex peccata, fin. Ruad-
 ruz Tapet ar. 19. Leonianens.

Nota ex mera liberalitate intelligi non exacta,
 nec petita directè, nec indirectè. Sic Syluest. &
 Glossa ibi.

Secundo nota, que sic parua quantitas esculen-
 torum iudicio prudentis pensandum, attenda
 qualitate dantis, & recipientis. Sylu. & Glossa ibi.

Tertio nota non prodesse partis, que donauit,
 remissionem ad hoc vt talis iudex delegatus non
 teneatur sibi donata restituere. Ratio, quia dictum
 cap. statutum, §. si quis autem, dicit talem partis re-
 missionem non valere, si tamen facta iam restituo-
 ne per talem iudicem delegatum eius officio
 finito sine fraude, & dolo aliter liberè et redderet,
 posset retinere; quia ius vetat remissionem, non
 verò donationem rei iam restituta; & cum sic
 poena, non est extendenda, maxime quia est largo
 modo

modo paria sint remittere, & donare, at proprie differunt: nam facilius est remittere, quam donare. Ita glossa, & Dominicus dicit q. si quis an-tem, versis, remissionem, Nauarra lib. 1. de re iud. cap. 3. num. 1. Syluest. Rolcl. Angel. Arnul. vbi supra. Idem docet Nauarrus in alio simili circa decretum Trident. ff. 24. cap. 12. de reformat. vbi dis-ponitur remissionem distributionum factam Canonico abienti per alios Canonicos, non valere: circa quod Nauarrus dicit, facta distributione tallium distributionum alia Canonice posse alios eidem abienti reddere, dummodo sine fraude fiat. Sic tenet Nauarr. cap. quando, Latine cap. 2.1. num. 49.

Secunda conclusio. Iudex ecclesiasticus ordinaris potest similiter elicentia dicta, & po-ten-tia in parua quantitate recipere: si tamen prae-ter ista quidquam recipiat, tenetur restituere. Probatur prima pars, quae est contra Anchar. vbi supra, quia nullus inuenitur textus id prohibens, nec leges civiles loquuntur de iudicibus ecclesiasticis, sed de saecularibus. Probatur secunda pars, quia licet d. cap. statuum tantum loquatur de iudice ecclesiastico delegato, at ratio capituli, scilicet ne muneribus iudex corrumperet a iusto de-sistat, a fortiori locum habebit in iudice ordinaris. Sic Syluest. Angel. Arnul. Rolcl. vbi supra.

Tandem nota Inquisitoribus prohibuitur esse dona recipere, etiam ad officialibus sub poena ex-communicacionis latae sententiae. Sic habetur in-structio. 1. Hispanica, cap. 21. & instruct. 2. cap. 1. & instruct. 4. cap. 1. & docet Simancas lib. instructio-num, tit. 3. 4. num. 46.

DVBIVM III.

An liceat munera offerre iudici, vel iustitia ministris ad redimendam vexationem.

TANquam certum supponendum est id regu-lariter, & extra casum redimendae vexationis: nempe quando non est periculum probabile iudicem, aut iustitiae ministros iniuste facturos, nisi munera eis offerantur, esse illicitum, vt aper-te probant iura, & rationes statim afferendae, & fatentur omnes Doctores vtriusque sententiae.

Difficultas tamen est, an causa redimenda vexationis, quando est periculum probabile iniustitiae, licitum sit: in quo prima sententia id illicitum esse ait. Probatur primo ex l. 2. ff. de condit. ob turp. causam, ibi, sed si dedit, vt secundum me in bona causa iudex pronunciaret, est quidem velatum conditioni tacum esse: sed hic quoque crimen contrahit, iudicem enim corrumpere videtur. Secundo, quia per animum, vt ligantur iurum, in principio, prohibuitur est ex quacumque causa munera iudicibus offerre. Tertio probatur ex l. 51. tit. 1. 4. part. 5. ibi, Marauada, o otra qualquier cosa dando alguna de las partes al juez, o a quien el pleito a qual que las da, quier el oro, o no puede despuer demandar a quello que dio. Ergo peccat dans; quia tunc tan-tum negatur repetitio danti, quando ex parte eius, & accipientis turpitudinem velatur. l. 3. ff. de con-dit. ob turp. caus. Quarto probatur, quia lex po-sitivam iniustis de causis prohibuit munera iudicibus offerri, ne illis corrupti a iusto deiciantur, vt

probat ex legibus citatis; ergo quamuis aliquis non intendat muneribus corrumpere iudicem, sed ius suum consequi, ac propriam vexationem redimere, peccabit in legem; non enim obligatio legis (cessante sine in particulari, sed in com-muni, vt dixi lib. 1. de iur. disp.) cessat. Quinto probatur, iudex peccat recipiens ea munera, vt constat ex cap. finali, 14. quast. 5. ergo peccat ea offerens; cooperatur enim iudicis peccato. Tandem quia ad redimendam hanc vexationem alia suppetunt media, nempe iudicis recusatio, ap-pellatio ad superiorem; ergo nullatenus aperien-da via est iudicium corruptioni, affirmando licitum esse muneribus eam vexationem redimere. Atque ita hanc sententiam tenet Glossa cap. qui recte, verbo, expectat. 11. quast. 3. & l. 2. sed si dedit, ff. de condit. ob turp. caus. quam sequitur ibi Albert. num. 3. Salazarus ibi, f. 1. num. 1. versis contra, Bart. antequam nouo iure, C. de poena iud. num. 3. Paulus a Castro dicit l. 3. §. ab emigritur, n. 3. & ex Theo-logis idem sentiunt Soto lib. 4. de iust. quast. 7. art. 1. in solutione ad 2. versis, sed nunquid licet ibi. Ledesim. 2. 4. quast. 18. art. 5. §. colligitur secundum, fol. 162. col. 2. Molina tom. 1. de iust. tit. 2. disp. 90. fine, vbi limi-tat, nisi quando euidenter detur ad redimendam vexationem, quia apertissima erat iniustitia dantis, nec alia supererat eis via; vel quando iniuste, & cum magno detrimento dantis causam iudex re-morabatur, nec alia patebat via.

His tamen non obstantibus multo verius est id licere: atque ita in hoc casu concedi in vtroque foro repetitionem danti. Probatur, quia ex na-tura rei, & iustitia lege positua id prohibenti, nulla est turpitudinis in dante munera iudici, vt vexa-tionem redimam; vt fatetur ipse Molina dicit d. disp. 90. Sed lex positua id prohibens fundatur in praesumptione prauis animi corrumperendi iudi-cem, vt constat ex illis verbis l. 2. ff. de condit. ob turp. causam, ibi, sed hic quoque crimen contrahit, iudicem enim corrumpere videtur. Ergo quando tantum abest animus corrumperendi, vt potius munera offerantur, ne iniuste iudicet, vereturque vbi probabiliter timetur, illis non oblati iniuste facturum, non agitur contra legem. Secundo, quia ius naturale concedit cuiilibet propriam de-fensionem: ergo dum non reperitur ius posituum clare explicans, idque aperte prohibens etiam ad propriam defensionem, id licitum erit, iniuriam enim correctio vitanda est. l. praecipimus, C. de appellat. at leges prohibentes munera iudicibus offerri non explicant, etiam quando ad pro-priam defensionem id necesse est; immo tantum id prohibens ex falsa praesumptione corrumperendi iudicem: ergo dicendum est licitum esse ad redimendam propriam vexationem. Tandem hoc apertis verbis deciditur, l. finali, tit. 12. part. 3. ibi, Mas si dlo algo al juez, porque no le juzgasse equo, o porque le juzgasse derecho, pende lo demandar que se lo torne, porque la maldad fue de parte del juez. Ex ista hanc sententiam tenet Glossa cap. fin. verbo ille, 14. quast. 3. Archid. cap. recte, ad finem, 11. quast. 3. Panorm. cap. cum ab omni, num. 8. de vita, & honest. cler. & cap. ad aures, de simonia, num. 6. Bald. cap. fin. de appellat. num. 11. & 2. ff. de condit. ob turpem causam, §. sed nisi dedit, statim in principio, & ibi Alexand. num. 1. Iason ibi alios referens, in prin-cipio num. 3. Decius versis, 189. num. 11. volum. 1. Sozinus de reg. iuris, littera B. regula Barratoria, limitat.

limitat. 1. Felin. cap. tua nos, num. 5. de simon. Ioan. Lupus allegat. in materia hazels, §. 10. ad finem, Syluest. index, 1. quast. 12. dicto 6. & verbo simonia, quast. 10. dicto 3. Angel. verbo index, num. 19. vbi Arnul. num. 13. & ibi Tabiea, num. 17. Nauarr. in extrauis, de danti, & promissu pro gratia, in noua editione num. 16. in antiqua num. 14. & summa c. 17. Lax. num. 33. Hisp. num. 57. Couarr. reg. peccatum 2. p. 4. 3. n. 1. dicens communem Gregor. Lopez l. fin. verb. no le juzgasse, tit. 22. part. 3. Martenzo dialogo relat. 3. p. 24. num. 8. & ex Theologis idem docet Palud. dist. 15. quast. 3. art. 5. num. 37. Adrian. 4. mar. de restit. quast. Restat inquirere, an exorta per contumaciam, §. si videndum est cui debeat fieri re-stitutio, fol. 155. column. 2. & quodlib. 10. littera I. D. Anton. 2. p. tit. 2. cap. 5. §. 1. versis, similitur in iudicio, Cord. lib. 1. quast. 9. §. 3. versis, sed verum tunc licet. Palacios 2. dist. 15. fol. 108. versis, con-de muner. 4. lib. 3. de contrah. cap. 11. §. porro, fol. 481. Nauarra in noua editione lib. 4. de restit. cap. 2. dub. 12. num. 111. Salon 2.2. quast. 62. art. 5. con-trouers. 3. fol. 776. §. obseruamus secundum. Ranes eod. art. 5. dub. 4. in solutione ad 3. & in fin. Carbon. de restit. quast. 50. post 14. conclusiorem, dub. 1. Man-uel 2. tom. summe, cap. 40. conel. 7. num. 7.

Cauendum tamen conseo ad Nauarra eo cap. 2. dub. 12. num. 111. vbi affirmat licere muneribus attrahere iudicem, vt pro me ferat sententiam, quando iudex ob opinionum probabilitatem poterit, & voluit contra me ferre sententiam; quod tamen minime approbo, quia nulla est iniustitia, nec vexatio ex parte iudicis: in quo solo casu ob naturale ius se defendendi id licere ad-mittunt praedicti Doctores.

Et quamuis aliqui ex praedictis Doctoribus li-mitent, quando publice, & palam offeruntur ea munera iudici: at hoc pertinet, vt in foro exte-rno praesumatur non animo corrumperendi de-disse, sed gratia redimendi vexationem; quare in foro conscientiae id non erit necessarium; im-mo & in foro externo id erit indicandum, quamuis occulte dederit, qualitercumque constet de-disse causa redimendi vexationem, vt optime Gregor. Lopez l. final. tit. 22. part. 3. verb. non le juzgasse.

Ex his infertur idem dicendum esse de teste; quamuis enim ipsi prohibuitur se pro vero testi-monio aliquid recipere, cap. finali, 14. quast. 3. & l. 1. in principio, ff. ad l. Corn. de falsis; at non erit illicitum ipsi munera offerre ad redimendam vexationem, vt si verum tacere velit iniuste, aut fallum testificari. Er probatur istdem rationibus, quibus de iudice id probauimus, immo a fortiori, quia magis est prohibuitur iudici mu-nera recipere, quam testibus: & ita quoque de testibus docent Archid. Bald. d. d. cap. finali, num. 11. Decius, Ioann. Lopez, Mantencio num. 9. Adrian. 4. Natarr. in summa, Corduba, Salon proxime citati, & Bolland. pract. tit. de oppositionibus contra testes, num. 149. Idem fatetur quando testis fallum deposuit, & non vult veritatem in iudicio detegere; immerito tamen dubitat an idem dicendum sit, quando nondum deposuit, nam cum in vtroque casu, siue falsum deposuerit, siue voluerit deponere, aut tacere iniuste verum, ini-usta sit vexatio, licet ab ipse pariter eum pretio redimere, vt probant dictae rationes, & Doctores, qui indistincte loquuntur.

Ad primum, secundum, & tertium constat ex dictis; illae enim leges fundantur in praesumptio-ne animi corrumperendi iudicem.

Ad quartum nego consequentiam, & dum di-cis tunc cessare finem legis in casu particulari, & ideo non cessare eius obligationem: dico aliud esse cessare rationem legis in aliquo casu, tunc enim non cessat obligatio legis: & aliud esse a principio rationem legis non se extendere ad ali-quem casum; tunc enim nunquam lex habuit lo-cum in illo, vt optime aduertunt Anton. cap. post translationem, num. 34. de renunciat. & ibi Panorm. in secunda lectura, num. 17. & late dixi lib. 2. de matrim. disp. 37. num. 3. Ratio ergo legis prohibentis munera iudicibus offerri, ne corrumperentur, nunquam comprehendit casum, quo offeruntur gratia solum redimendi vexationem, & ita lex non locuta est in hoc casu.

Ad quintum dico non omnem cooperationem in peccatum esse delictum, sed quando est spon-tanea, focus quando necessitate coacta est, vt bene aduertunt Adrian. 4. quast. 3. de matrim. dub. 14. in solutione ad 1. & Couarr. 4. decret. 2. p. cap. 5. §. 1. num. 6. vt, recipiens vltimas peccat, non tamen qui soluit necessitate iuramenti, quo se adstrinxit, coactus, cap. debitor, de iur. iur. Sic ergo in nostro casu oblatio illa munerum, non est spon-tanea, sed necessitate redimendi vexationem.

Ad vltimum dico ea omnia media esse diffi-cilia, & dilationem litis magnaque expensas af-fert.

DVBIVM IV.

An possit Princeps contra partem inauditam procedere, & si procedat, an eius sententia valeat.

duplex est sententia. Prima tenent posse ex causa iusta. Sic Bald. l. nec causas, C. de appellat. num. 5. vbi inquit, valet sententia Principis, etiam parte non cita-ta, si est ex iusta causa, & Iason l. ne quidquam, ff. de offic. Praefens, vbi postquam num. 23. statuit ci-tandam esse partem, vt sententia feratur; limi-tat num. 29. nisi in sententia lata a Principe, quae potest ferri, partibus non citatis, quando Prin-cipis ex plenitudine potestatis, & certa scientia sententiam ferret.

Secunda sententia tenet oppositum. Sic Prima conclusio. Princeps non potest regula-rirer procedere contra partem inauditam, nec eius sententia valebit. Probatur ex cap. 1. de causa possess. vbi Gregorius Papa dicit, nec nos contra inauditam partem aliquid possumus definire: & vltimum, potest, negatione praeposita, importat necessitatem, vt ibi Panorm. num. 4. & Iason l. Gallus, ff. de liber. & posthum. num. 17. Glossa cap. 1. de reg. iuris, in 6. versis, non potest. Secunda probatur ex cap. 1. de feudis sine culp. non amir. vbi dicitur, non debet quis priuati feudo etiam per Prin-cipem, antequam de culpa sit conuictus. Et Cle-mens. pastorale, de sentent. & re iud. versis, nec praedicta supplicio, vbi dicitur Imperatorem non posse supplere citationem, quia est de iure naturali. Et 2. quast. 1. e. Deus, vbi dicitur Deum non posse punire peccata Sodomorum, nisi descenderet, & videret, nec Adam, nisi prius eo vocato, & eius

DVBIVM VIII.

An indices temporales possint reu imponere penas sibi applicandas.

Si prima conclusio. Indices temporales non possunt penam, nec partem poenae sibi applicare, sed tantum sibi applicanda erit, quando ex legis, vel statuti ciuitatis dispositione sibi applicatur. Ita disponitur l. 2. titul. 26. lib. 8. noua recopil. vbi sic dicitur, Mandamos, que nengun alcaide ni juez no pueda poner, ni ponga penas para si, y su puesto que las ponga, no las lleua, y sean, ni puedan ser directos, ni indirectos aplicadas al juez, que las puso, & sic tenet Auiles cap. 12. Pratorum. 5. camera, num. 1. Perez lib. 8. ordinam. titul. 19. l. 49. vers. Para si, Auendaño lib. 7. de excoquend. mand. Regum, cap. 18. mon. 1. Barr. & Platen l. 1. C. de excusac. numer. fine, lib. 10. Angel. aush. or nulli iudicium, col. 9. §. Quomam vero, initio, & §. et autem, num. 27. Glossa Clement. nolentes, vers. Elestia, de heret.

Nota etiam poenas, quae per leges ipsismet iudicibus applicantur, non posse iudicem percipere, nisi vbi sententia lata fuerit, & transierit in rem iudicatam. Ratio, quia nulla poena ante condemnationem debetur. Ita disponitur eadem l. 2. noua recopil. citata, & docent Auiles, & Perez vbi supra, Auendaño ibidem num. 3.

Secundo nota, lata sententia, & appellatione suspensa, bene posse iudicem super parte poenae sibi debita cum parte condemnata transigere: tum quia dum leges reprobant transactionem, & concordiam super poenam, intelligunt, quando sententia nulla super ea poena procedit. Secundo, quia eo ipso quod agitur de concordia, & absensit condemnatas concordiae, & vult soluere, videtur consentire condemnationi aduersus eum factae: & sicut soluendo totam condemnationem virtute sententiae index est ruitus, eodem modo si mediante concordia soluitur pars condemnationis, ad solutionem, C. de re iudic. Sic Auendaño eodem num. 3.

Secunda conclusio. Indices perperam, vt Comites, Marchiones, Duces, & similes possunt sibi poenas applicare, sententia tamen precedente. Ratio, quia hi domini habent ius consilendi, & precipiendi poenas in suis oppidis, quae in oppidis regis applicantur camerae regiae, vt late dixi supra dub. 7. Sic Armon consil. 128. Callanzus in consuetud. Burgund. rubr. 2. §. 3. in glossa, & apartem, Angel. ditto §. et autem, Auendaño num. 1. referens Plateam.

Nota tamen in triplici casu dominos vasallorum huius Regni non habere condemnationem. Primus est, si iudex vulgo appellatus perquisitor, sententiam proferat intra horum dominorum oppida, poena camerae regiae applicatur, quia vbi Rex cepit, ac suam fecit causam, omnia causae accessoria, inter quae est poenatum impositio, ad Regem pertinent. Sic Auendaño num. 2. referens Callanzum, & dicens sic praxi receptum esse in Hispania.

Secundus casus est, hi domini non habent bona, & condemnationes hereticorum, quando confiscatio contra haereticos imponitur, cap. cum seculum leges, §. fin. de hereticis lib. 6. Sic Guido de cis. 76. Auendaño eodem num. 2. Tertius casus est,

si a sententia lata per iudices dominorum appellatur ad iudices, & regios Pratores, tunc enim poenatum pecuniarium exactio fit a camera regis: & idem fit, quando ex negligentia iurisdictionis deuoluitur ad superiores. Sic Faues, quem refert, ac sequitur Auendaño eodem num. 2.

DVBIVM IX.

Dubitatur aliqua circa leges huius Regni, quibus poenas applicatur iudicibus, vel pps operibus.

Primo dubitatur circa lib. 3. noua recopil. tit. 10. l. del arancel, num. 10. vbi dicitur, quod iudex nullam poenae partem accipiat, nisi applicatam per legem, quo ergo pacto tunc conscientia accipiant iudices partem poenatum, quae sibi applicatur per ordinationes ciuitatis, quando quidem dicitur ordinationes non sunt lex. Respondetur, ibi loqui quod iudex procedit virtute legis, quia si per legem nil ei applicatur, nil exigit; si vero procedit virtute statuti alicuius populi, habebit quod per illud sibi applicatur, vt patet ex eadem titul. 10. fine, vbi habetur, Quos qui que dependere, & ppoenam, &c. como no fuerit, sean penadas segun las ordenanzas del lugar donde acortiere, y que la justicia pueda auer la parte de la pena, que segun las dichas ordenanzas es pertenecer. Probatur etiam, quia hi populi possunt apponere poenas non seruantibus sua statuta. Sic docti receptiores.

Secundo circa legem 2. tit. 26. lib. 8. noua recopil. 2. dubitatur, quo iure iudices pratorij Regis iubere soleant aliquem dimitti sub fideiussione dependendo certam pecunie summam apud aliquem applicandam pauperibus, vel aliis pijs operibus, siquidem illa lex praecipit non exigi poenam nondum iudicata causa. Respondetur legem loqui de poenis sententiae diffinitivae, quod autem exigitur per adum interlocutorium, non exigitur, nisi ex consensu partis, quae dimissa sub fideiussione per actum praecipientem deponit certam quantitatem, consentit in deposito, quod ipsum facere possunt iudices inferiores. Similiter quando praesente iudice, aliqui duo, v. g. Aduocati, se continetibus afficiunt, &c. solent ab illis exigi duo aurei pauperibus applicandi absque alia sententia; quod etiam est licitum, quia id non est proprie poena, quae requirit esse iudicatam, sed est multa. Sic docti Iurisperiti.

Nota circa eandem legem, quod iudices inferiores nequeunt totam poenam ad pia opera applicare, nec ad sumptus iustitiae: atque ita nisi quando applicatur per legem, aut est poena arbitraria, semper debet applicare Camerae dimidiam partem, dimidiam alteram ad sumptus iustitiae. At iudices pratorij Regis, quando poena non est applicata per legem, possunt totam poenam ad pia opera, aut publica, aut ad iustitiae sumptus applicare. Sic docti Iurisperiti.

Tertio circa eandem legem dubitatur, quo iure iudices inferiores exequantur poenas, quas ipsi imponunt, quin ostendatur iudicium Regi, iuxta praescriptum huius legis. Respondetur hanc legem esse vti derogatam quo ad hoc. Sic idem Iurisperiti.

Quarto

Quarto circa legem 14. tit. 16. lib. 8. noua recopil. in qua decenteritur, ne iudices moderate poenas, quod si moderate, nequeant partem capere, quae ad illos spectat: & quod res, quas assumunt vt perdas, quia contra prohibitionem legis inuehantur, taxentur tali forma, &c. dubitatur.

Primo, si iudex inferior tunc, & recte iusta aliqua de causa poenam legis moderate, vt potest iuxta communem, & veram sententiam, an possit accipere partem poenae per legem applicatae.

Secundo, si moderate perperam, & iniuste, ad iustitiam recipit iudex partem, quae per leges est applicata, an teneatur illam restituere, videtur, quod non, cum lex haec sit poenalis, nam ita concludit, si poena que pagat la dicha pena para mueltra Camera.

Tertio, si res contra prohibitionem extractas exponat iudex vendendas voce praconis, & clare videat longe vilis taxari, an teneatur restituere partem, in qua defraudatur Regia Camera, & an teneatur restituere eidem Camerae partem poenae, quam lex illi applicat.

Ad primum respondetur, quod potest in eo casu iudex capere sibi partem illam poenae, quia lex illa loquitur, vt patet ex eius contextu, quando iniuste, & cum fraude moderate.

Ad secundum, quod teneatur restituere illam partem poenae, quia iudex non habet ius ad hanc poenam, nisi quia per leges illi applicatur: sed haec lex dicit, vt patet in isto casu non illi applicatur. Item quia dicit, no pueda lleuar la parte, & verbum, no pueda, reddit inhabiles, vt dixi supra dub. 1.

Ad tertium dico teneti restituere partem, in qua Camera, vel denunciator defraudatur, quia perinde est, quod ipse iniuste moderate, ac consentite quod iniuste taxetur, cum teneatur esse officio impedire: at non tenetur restituere partem poenae, quae ad ipsum iudicem pertinet, quia hoc verum non est moderate poenam, cum sit poenale, est restitendum ita docti Iurisperiti.

Quinto circa legem 15. titul. 6. lib. 3. noua recopil. dubitatur, an casu quo quis est conuictus, & fatur suum etimen, & consequenter non habet locum appellatio secundum nos, possit iudex partem illam condemnationis capere, quae ipsi per leges applicatur; nam haec lex negat in casibus, in quibus non datur appellatio locus. Respondetur hanc legem solum abstinere partem iudicibus Regis pratorij, id est, Alcaide de Casas, & Cancellariae, & iudicibus a quibus appellari non potest propter dignitatem officij; nam si hi partem acciperent, essent iudices suspecti propter interelle: at inferiores possunt, cum habeant superiores, a quibus possunt corrigi. Sic docti Iurisperiti ex neotericis.

Sexto circa legem 21. titul. 9. lib. 3. noua recopil. dubitatur.

Primo, an iudex, qui sine denunciatore procedit, aut constituit denunciatorem, vel denunciator facit eius famulus, & partem denunciatoris non applicat Camerae, teneant restituere.

Secundo quando prohibet lex illa, ne index denunciatorem constituat. Item ne sit denunciator famulus, nec familiaris iudicis, quid per famulum, & familiam intelligatur.

Th. Sanchez Consil. moral. Tom. 1.

Ad primum dico, quod quando processit index sine denunciatore, teneatur restituere partem, quae ad denunciatorem spectabat: si eam non applicat Camerae, quia pertinebat ad Camerae per legem illam. Quando vero iudex constituit denunciatorem, aut hio est eius famulus, aut familiaris, partem, quam vere cepit talis denunciator, non tenetur restituere, quia respectu eius haec esset meta poenae.

Ad secundum, famulus, aut familiaris dicitur, qui seruit cum salario, vel sine eo. Ita Docti recentiores Iurisperiti.

Septimo dubitatur, si index constituit denunciatorem pacto cum eo inito, quod si factus particeps partium poenatum, quae ad ipsum denunciatorem pertinent, an teneatur illi restituere hanc partem. Respondetur teneri, quia lex hanc partem applicat denunciatori, nullumque iudici competit ius ad eam sibi capiendam. Sic docti recentiores Theologi, & Iurisperiti.

An vero indices inferiores, vel etiam Duces, & Marchiones possint imponere poenam sibi applicandam, vel compositionem facere super parte poenatum, quae ad ipsos pertinet, cum teo: & an in rebus particulatum dominorum, haec poenae Camerae ad ipsos dominos, vel potius ad ipsum Regem pertinet, dixi supra dub. 8.

DVBIVM X.

An possit Princeps appellationem tollere.

Si prima conclusio. Bene potest Princeps appellationem, & ius appellandi tollere. Ratio, quia appellatio est de iure humano, cui potest Princeps derogare. Haec conclusio colligitur ex cap. 1. de rescripto, cap. pastoralis, de appell. cap. super questionem, §. si vero, de offic. deleg. l. 1. §. in verbum, ff. a quibus appell. licet, & cap. super eo, de offic. deleg. & l. 13. titul. 23. part. 3. ad finem, & docet Conar. quest. pract. cap. 23. num. 6. dicens esse omnium. Rebutius repetit. super cap. 1. de causa possit, vers. si extra nota.

Secunda conclusio. Tunc iuste potest Princeps appellationem tollere, ubi illius alicuius etiam grauis defensionem committit iudex in re periculisimo, & integerrimo, qui citatis hiis, quos negotium tangit, & eorum defensionibus auctis sententiam proferat. Ratio, quia haec est causa iustissima negandi appellationem, & licet non sunt futurae immortales: imo et publice contumne eas cito definit, cap. finem, de delo, & common. sic Conar. vbi supra.

Tertia conclusio. Similissime quibusdam legibus quandoque appellatio tollitur, propter negotiorum qualiteram, quae non patitur, iuxta reipublicae bene iustitiae utilitatem, executionem sententiae appellatione proposita impediri. Sic Conar. vbi supra.

Vltima conclusio saepe tenere, & absque vltima causa tollitur a Principe appellatio, non examinatus prius negotij, & iudicis qualitatibus, quod fieri iuste nequit, appellationis enim defensio non est a Principe sine causa tollenda. Sic Heruiz, & Martheus de Afflicis, quos refert, & sequitur Conar. supra.

M m 1 DVBIVM

D V B I V M XI.

Primum quando fit executio pro aliquo debito in bono debitoris, & illucura non soluit debitum intra diem naturalem, quia creditor expectat, teneatur ipse debitor soluere decimam Almagello.

Præmittendum est, statutum esse l. 18. tit. 1. lib. 4. noua recopil. ne Almagello aliquam iura accipiat pro executione facta, si debitor statim numerata pecunia soluat debitum, & l. 2. tit. 1. addit. quod si debitor intra diem naturalem soluat debitum, pro quo facta sit executio, non teneatur soluere decimam partem, quæ tanquam iura, seu stipendia maioris Almagello Cancellarie solui solet, iuxta legem 7. eod. tit. Hoc supposito dubitatur, si intra diem naturalem debitor teneatur non soluere debitum, & a creditore obtineat, ut pro illo expectet, vel exhibendo illi fideiussorem, vel alio modo cum eo conueniat, vel creditor desichans schedulam de solutione facta, ut exequatur debitor a solutione decime Almagello facienda, an uterque tam creditor, quam debitor sint tui in conscientia, vel teneantur decimam Almagello restituere.

Si conclusio. Talis creditor, & debitor tati sunt in conscientia, nec teneatur decimam Almagello restituere. Ratio, quia ea decima instituta fuit in fauorem creditoris, ut scilicet debitor citius solueret creditori, cuius signum est statuisse legem, ut si soluat debitor intra viginti quatuor horas, non teneatur soluere decimam: ergo idem erit, quocumque modo creditor contentus sit satisfactione, & solutione. Atque ita sententur alij viri docti Theologi, & Iurisperiti a me consulti.

D V B I V M XII.

An quando non est plena, & integra probatio alicuius delicti, quia scilicet non sunt testes oculati, sed tantum præsumptiones, & indicia vrgentia, possit iudex mitiori aliqua pena, quam ea, quæ ordinariè per legem statuta est, plectere delinquentem, vel debeat pena ordinaria punire.

Triplex est sententia.

Prima docet, quando probatio non est integra, ut quia solum sunt indicia etiam vehementissima, & indubitata non posse reum aliqua pena damnari, sed inquirendum esse, & faciendam maiorem inquisitionem: si verò nequit iudex vltima inquirere, nec procedere ad torturam, vel quia peccata est senex, vel minor, vel nobilis, &c. absolendum esse reum, nec aliqua pena damnandum. Probatur primò, quando probatio non est plena, iure statutum est, ut reus torquetur: ergo signum est ius sensitisse talem probationem nõ esse sufficientem ad damnandum reum aliqua pena. Secundo probatur, factum ipsum individuum esse, aut enim Petrus furatus est, vel nõ furatus est, nec

in hoc negotio medium constitui potest: ergo aut est omnino absolendus, aut pena ordinaria legis damnandus. Tertio probatur, quia si iudex penam medium, scilicet arbitriam, hoc casu iussisset, iudicaret futurum esse, eum cum non absoluit, ut innocenter, & non furatum esse, cum enim pena furti ordinaria non puniat. Quarto probatur, factum non est maius, vel minus, quod de illo sit hæc probatio, vel illa, ergo nec pena pro illo facta imponenda est agenda, vel minuetur, propter qualitatem probationis. Quinto probatur, quia si probatio non est sufficiens, ut homicida suspendatur, ergo nec ut ad tritemes, vel exilij condemnationetur, quia in peccatis requiritur liquidissima probatio. l. fin. C. de probat. nec distinguitur lex, an pena sit mortis, vel exilij, vel alia similis. Sexto probatur, quia Iurisconsultus L. aut facta, ff. de panis, & Alexander, Tertius cap. sunt dignum, in principio, de homicid. connumerant causas, ex quibus iudex potest minuire penam, & non numerant inter eos qualitates probationem. Vltimo probatur ex facto Salomonis 3. Regum 3. quod adducitur cap. affert. de presump. ubi enim Salomon licet violentissima extiterit præsumptio, quod illa mulier peccata alterius rapuisset, cui pena mortis ex lege debebatur, nulla pena damnauit mulierem, sed ad rei restitutionem cogit. His argumentis, & pluribus textibus sustinet hanc sententiam Sarmiento lib. 1. fol. 1. interpretat. cap. 1. per totum. Hippolytus de Mattheis rub. de probat. num. 237. circa finem. Nouel. in pract. criminali, fol. 118. num. 34. & hanc dicit esse communem Decius consil. 175. Auendaño in Dictionario littera P. verbo Præsumptio, tenet eandem sententiam nisi in casibus expressis, per leges huius Regni, in quibus potest quis ex præsumptionibus damnari, & refert ibi, qui sint illi casus.

Secunda sententia docet ex indicis vrgentibus, & indubitatis posse ferri sententiam etiam in criminalibus. Sic tenent aliqui, ut refert Sarmiento ubi supra.

Tertia sententia est media, quam tenent Doctores infra citandi. Sic

Prima conclusio. Quando iudex habet indicia vrgentia contra aliquem in criminalibus, & ipse reus negat delictum, non est in arbitrio iudicis procedere ad torturam, vel ad penam aliquam ordinariam, vel extraordinariam, sed si reus est persona, quæ potest torqueri de iure, teneatur iudex procedere ad torturam, ut comperta veritate possit iudex pena ordinaria damnare reum, vel absolueri, quia hoc medium iure statutum est ad extorquendam veritatem. l. dicitur. ff. de quest. & pari. 7. tit. 1. l. 1. & intelligitur conclusio, sententis omnibus requisitis ad torturam. Hanc conclusionem docet Baldus, quem refert, & sequitur Gregor. Lopez part. 7. tit. 1. l. 26. vers. dubia, Antonius Gomez tomo 3. varia. cap. 12. num. 26.

Sed quid si tortus ex indicis negat delictum, & potest ne vltra procedi? Duplex est sententia.

Prima dicit debere iudicem causam indecisam relinquere, & reum sub fideiussoribus relaxare, si eos dare possit, vel absque fideiussoribus, si eos dare non possit: at non debet reum diffinitiuè absolueri, nec condemnare. Et citi maximus effectus huius remissionis, & non absolutionis diffinitiuæ, quia si postea repetantur veræ, & legitimæ

legitimæ probationes, poterit iudex eum capere, & diffinitiuè condemnare: si verò defensionis, & probationis innocentiæ, absoluerit. Sic tenent Saliz. Angel. de Perusio, Paris de Pureo, Albericus, & Hippolytus, qui etiam addit sic praxi receptum esse in tota Italia à peritissimis iudicibus; quos omnes refert Anton. Gomez ubi supra, & sequitur Iulius Clarus lib. 5. recept. sentent. 8. finali, quest. 62. vers. forma autem, dicens, licet de iure sit hic reus absolendus, at vsu communi receptum esse, ut non absoluitur, sed relaxetur sub fideiussore. Idem docet quæst. 64. vers. illata, & refert plures auctores idem sentientes.

Secunda sententia docet esse absolendum diffinitiuè. Sic Doctores citandi. Sic

Secunda conclusio. Probabilis est reus, qui ob indicia etiam vrgentissima sufficienter tortus negauit delictum, esse diffinitiuè absolendum. Probatur, quia per torturam sufficienter purgat indicia contra e existentia. Item, quia expressè hoc statuitur l. 26. tit. 1. part. 7. & ita per illam legem tenet ibi Gregor. Lopez vers. in las, & vers. de re, Auendaño in Dictionario littera T. verbo Tortura, conclus. 13. Olanus in concordia iuris littera T. verbo Tortus, num. 30. 31. Anton. Gomez plures referens tomo 3. varia. cap. 13. num. 18. Sarmiento lib. 1. fol. 1. cap. 1. num. 1. & 2. & addit protestationem, quam faciunt iudices, dum reos torquent, scilicet ne per hoc celesantur purgare, & enervent probationes, non posse hoc operari, quia protestatio iudicis ius certum mutare non potest, nec ius nobis conferre, nec alteri auferre; sed protestatio in his tantum operatur, quæ in voluntate nostra consistunt, vel quando iniuste ab aliquo quis impeditur, vel ut ius, quod nobis competit, conferretur, aut inuadatur. C. de negot. gestis, c. 1. 2. C. de iur. vend. pign. l. fin. auar. annu. C. de res. vend. Immo licet probatio plena sit, quando reus sufficienter tortus negauit, dicunt plerique probationes illas purgari, & reum esse absolendum. Sic plures.

Tertia conclusio. Probabile est etiam posse iudicem huiusmodi tortum non absolueri diffinitiuè, sed sub fideiussore relaxare. Probatur, quia cum hæc sint decreta humana, plurimum in his roboris habet consuetudo, at praxi, & consuetudine receptum est, ut hi torti sub fideiussore relaxentur, ut dicunt plures auctores pro prima sententia allegari: ergo sententia hæc est probabilis, & iudex, qui iuxta illam faceret, esset absolendus. Immo Gregor. Lopez loco proxime citato addit, forte in atrocioribus delictis, ubi iudex speraret noua indicia superuentura, bonum esset non absolueri diffinitiuè, sed remittere dando fideiussorem.

Nota hic, non tantum hoc esse verum, immo vsu communi receptum esse, quando indicia sunt graua, & valde vrgentia, ut etiam post negotiationem in tormentis damnetur reus pena extraordinaria, ut tritremium, &c. Sic Iulius Clarus dicta quest. 64. vers. illata res. Olanus ubi supra, & Egidius Bossius de inquisit. num. 300.

Quarta conclusio. Si reus est persona, quæ iure torqueri non potest, quia scilicet est nobilis, aut senex, &c. probabilis est sententia Sarmienti, & aliorum supra citata, scilicet si non sit contra illum plena probatio, sed tantum indicia, esse

absolendum, & nulla pena damnandum. Probatur, quia auctores graues, & rationes fortissimas habet.

Nota tamen, quod licet præsumptio talis sit, quæ reus damnari non possit, sed absolui debeat, potest tamen ea talis esse, quæ & ipsa criminem sit, ex quo reus damnari possit, licet ex crimine principali absoluitur. v. g. Petrus accusatur, quod Paulum occiderit, id non plene probatur, sed tantum ex præsumptione, quod coadunatis hominibus ea nocte, qua occisus est, Petrus incedebat, & hæc præsumptio plene probatur, licet de crimine principali Petrus absoluitur, quia non plene probatur, at potest aliqua pena plecti ob præsumptionem illam, quæ verè delictum est, scilicet coadunatis hominibus armatum incedere. Sic idem Sarmiento ubi supra num. 10.

Quinta conclusio. Probabilis tamen est reum, qui iure torqueri non potest, & habet contra se indicia vrgentia, non esse absolendum, nec etiam damnandum pena ordinaria, sed pena quædam mitiori ad iudicis arbitrium. Quod non fit damnandus pena ordinaria, probatur, quia in criminalibus ad condemnandum pena ordinaria requiruntur probationes luce clariores, & quibus nullum possit subesse dubium, at indicis semper subest aliquod dubium. Et quod sit damnandus aliqua pena extraordinaria, probatur, quia esset reipublicæ valde perniciosum, hominem de crimine graui infamatum impunitum relinquere. Item, quia ille inuenitur aliquo modo reus; ergo aliqua pena damnandus est. Item quia hoc habetur expressè l. 4. tit. 8. part. 7. sine, ubi sic dicitur, Sino lo quæde probar, sospesca quæde auer contra el, que lo nato maliciosamente, y por ende le deu dar el juez pena segun su aluedrio. Et ita docet ibi Gregor. Lopez in fine, & l. 26. tit. 1. part. 7. vers. folida. Anton. Gomez tomo 3. var. cap. 12. num. 15. 26. Palacios Rubios in allegat. in materia heresi. 5. 11. Thomas Grammaticus de off. 22. Simancas de institut. entol. tit. 5. num. 12. & tit. 50. num. 21. Prima instructio Hispanensis cap. 5. Duennas plures referens, reg. 303. vers. hanc regulam. Innoc. cap. quia vers. finale, de presump. Plazza epitome delictorum lib. 1. cap. 14. num. 3. Maruenzo Dialogo velatorum, 3. part. cap. 30. num. 5. Iulius Clarus lib. 5. recept. sentent. 8. finali, quest. 20. Tiraquellus de precis temperandis, causa 27. per totum; & Felin. Panormie. Baldus, Carrerius, Gandinus, cum pluribus aliis, quos auctoritates citati referunt.

Sed inter hos auctores, licet conueniant quod propter indicia quantumuis indubitata non potest quis pena mortis damnari, at dubium est an possit damnari pena corporali, ut fustigationis, vel tritremium, quidam enim dicunt posse damnari pena corporali, mitiori tamen, quam ordinariæ, & hoc maxime in delictis occultis, & difficilis probationis, & in quibus veritas clarius haberi non potest. Sic Iulius Clarus dicta l. 4. 20. dicitque cum Ludouico Carrerio sic quotidie apud nos seruari in practica. Idem etiam seruat in Neapolitano senatu, ut dicit Thomas Grammaticus de off. 42. n. 14. & 15. ubi etiam tenet hanc partem.

Sexta conclusio. Probabilis est non posse damnari propter indicia, quantumuis vrgentia, & indubitata, pena corporali. Probatur, quia leges absolue petant ad condemnationem in criminalibus, probationes luce clariores. Sic Greg. Lopez

dillo vers. Dubda. Tiraquel. Gandinus. & alij innumerati, quos hi referunt loco citato; & idem tenet Anton. Gomez d. n. 26. ubi concludit, quod licet praesumptio non possit, non fat sunt ad damnandum poena corporali, nec sufficienter probant: vt si quis rufus est domo fugere ense nudo, & ibi reperitur homo occisus, non fat probatur illum occidisse, quia forte alius fecit, vel ad defensionem suam, vel alio modo inculpabili.

Nota aliquos Doctores limitare quintam, & sextam conclusionem, vt habeant locum, quando talis praesumptio est tantum hominis, & sic iudicis, qui eam praesumit ex facto, & qualitate negotij, secus si talis praesumptio esset a lege determinata, & approbata; quia per eam debet iudex condemnare ad poenam etiam mortis. Sic Tiraquel. Iulius Clarus, Anton. Gomez qui alios plures referunt, immo dicunt esse omnium sententiam.

Sed merito hoc reprobatur Sarmiento ubi supra num. 9. quia nulla est praesumptio hominis, quae si bona est, lege non nitatur; praesumit enim homo lege id probante, alioquin non praesumptio, sed temerarium iudicium erit, cap. si iure, de iur. iur.

Ad argumenta in principio posita pro prima sententia respondetur.

Ad primum id esse verum, quando persona iure torqueri potest, tunc enim non ad aliam poenam, sed ad torturam damnari debet, vt dixi.

Ad secundum respondetur factum esse indiuiduum, vt in se est, at vt substat probationi, & iudicio iudicis, non est indiuiduibile, quando quidem solis iudicis probatur, nec constat omnino factam fuisse, vel non factam.

Ad tertium nego antecedens, sed iudicis non plene probari factum, & ideo minuit poenam ordinariam.

Ad quartum concedo antecedens, si loquamur de facto vt est in se, secus de facto, vt substat probationi, illud enim est maius, vel minus ex maiori, vel minori probatione.

Ad quintum respondetur, ad poenam ordinariam, vel corporalem erigi liquidissimam probationem; secus ad poenam extraordinariam, & non corporalem.

Ad sextum respondetur nil valere, quia procedit ab auctoritate negativa.

Ad septimum respondetur id fecisse Salomonem, quia mulier illa non accusabatur de delicto, sed tantum petebatur ab ipsa filij restitutio.

DVBIVM XIII.

An confessus in iudicio se homicidium commisisse, et cum aliqua causa excusante, v. g. in propria defensionem, possit poena ordinaria homicidae plecti.

Triplex est sententia. Prima dicit poena ordinaria plectendum esse, quia omne malefactum praesumit lex malo animo factum esse, cap. si de praesumpt. & si non conuenit, C. de iur. Sic Sotinus l. non erit qu. ff. de except.

Secunda sententia docet damnandum esse poena ordinaria, si ex circumstantia occidentis, & occisi, & ex aliis circumstantiis non appareat veritas causae excusantis: quod si probabiliter haec

appareat, esse omnino reum absolendum. Sic Sarmiento lib. 1. sect. cap. 1. num. 11.

Tertia sententia docet esse puniendum poena extraordinaria, quia probatio ex simili confessione non omnino clara est, quando abunde, quam ex hac confessione non constat homicidium. Sic Panor. Felin. Decius, Alexandr., & plures alij, quos referunt, & sequuntur Palacios Rubios allegat. in materia heresi. §. 11. Anton. Gabriel lib. communium opin. lib. 7. tit. de criminalibus, tit. 19. & haec opinio tenenda est.

DVBIVM XIV.

An quando poena imponenda pro delicto est arbitraria, possit iudex imponere poenam mortis.

Sic conclusio. Nullo modo potest iudex hoc casu imponere mortis poenam. Sic Glossa l. facti in principio, vers. considerandum ff. ad l. Iuliam, Oldradus, Ioan. Andr. Felin. Thomas Grammaticus, quos refert, & sequitur Perez lib. 8. ordinam. tit. 16. l. 1. fol. 320. ubi optime hoc limitat cum alia Glossa, & Alexandro, & aliis, quos refert, nisi tales essent circumstantiae delicti, vt pro eo iure communi, vel ex consuetudine esset mortis poena imponenda.

DVBIVM XV.

An casu quo non admittitur appellatio de iure, si tamen reus appellet, & iudex admittat appellatorem, vel ex ignorantia, vel ex propria voluntate possit iudex non obstante, quod appellatorem admiserit, eam sententiam executioni mandare.

Sic conclusio. Non potest hic iudex eam sententiam executioni mandare, donec per iudicem appellacionis confirmata sit. Ratio, quia ex quo appellacionem admittit, abdicat a se omnem iurisdictionem in illa causa, & deuoluitur iurisdictione, & tota causa ad superiorem. Ita probatur ex cap. cum appellacionibus frivolis, de appellat. lib. 6. & ibi notat Ioan. Andr. Dominicus, & Ancharan. Idem tenent Angel. Immoza, Bald. Roman. & alij, quos refert, & sequitur Anton. Gomez tom. 3. var. cap. 17. num. 32.

SUMMARIUM.

16. An quando pars aliqua appellat non simpliciter, sed quantum sententia prolata est contra se, & alia pars non appellat de eo, quod est pro illa parte, censetur transire in rem iudicatam illa pars sententia, qua est pro illa parte.

17. An iudex extrahens homicidam ab Ecclesia casu, quo eius immunitate gaudet, ipsaque iuxta allegata, & probata suspendens, teneatur restituere heredibus occisi, ac si iniuste suspendisset.

18. An si iudex excommunicatus denunciatus, vel notorius Clerici percussor, qui secundum omnes est suspensus iurisdictione, & gressu per eum nihil valet, proferat sententiam alius iudicem suspendendi latronem, & eam exequatur, teneatur restituere damnnum sequentem ex tali sententia, v. g. uxori, & filij occisi.

19. An possit Princeps supremus, vel iudex inferior in aliquo casu aboleri, vel non admittere accusacionem, satisfaciendo alia via.

20. An possit Clericus, vel Pralatus cognoscere de causis criminalibus ad puniendos laicos ex commissione Principis, vel iudicis secularis, & an si designatus in officio, possit puniri per iudicem, vel Principem seculares.

21. An quando iudex exhibet iudicem mandatum ad incarcerationem decens per sonas, siue pro debitis, siue pro delictis, possit exigere decem integralaria pro decem mandatis a lege taxata, ac si totidem mandata expeditur.

22. Quando possint Alguazelles executionem facientes iura executionis percipere.

23. An quando Alguazelles, vel executor iter facti ad faciendam pignori executionem in rem, vel plura oppida, possit a quolibet debitore integrum salarium executionis exigere: & an idem possit tabello concionari.

24. An qui mittit alium ad exigendum aliquod debitum, vel ad faciendam executionem, possit accipere partem salarii ad executionem, aut si multa sunt exigenda debita, possit dare illi plura salaria soluenda ab ipsis debitoribus.

25. Cuius expensae debeant assignari sociis iudicis tabellioni recusari.

26. An qui suae Advocatus in aliqua causa, possit esse iudex in eadem.

27. An quando reus ipse se coram iudice presentat, illius arma ad hunc pertineant.

28. An Alguazelles volentes aliquid capere teneatur ostendere mandatum iudicis in scriptis.

29. An Archiepiscopus in diocesi sua suorum suffraganeorum possit constituere officialem foranum ad cognoscendum de causis appellacionum sui suffraganei ad ipsam Archiepiscopus deuolutis, vel deuoluentis.

30. An Clericus possit coram iudice laico contineri ratione obligationis reales.

31. An si peccata Clerici damnatum inserant in passibus alienis, vel frivolis, vel passibus veteris, possint per iudicem secularium capi.

32. An appellatio suspendat sententiam censuram scilicet suspensionis, & excommunicationis, & interdicti, ut vt haec censura post appellacionem lata sint nulla.

33. An quando interposita est appellatio ab excommunicatione post ipsam contrahant in quo casu certum est non suspendi excommunicationem, talis appellatio suspendat denunciationem, ita vt non possit talis excommunicatus denunciari, appellacione durante.

34. An appellatio a monitorio penali cum poena excommunicationis lata cum auctoritate, & facultate allegandi, qua voluit suspendat eam excommunicationem.

35. An cum excommunicatus accedit ad superiorem excommunicatoris, debeat ab ipso absolui, vel remitti ad excommunicatorem.

36. An ad absolutionem ab excommunicatione teneatur superior, ad quem recurritur pro absolutione, citare partem.

37. An qui iniuste damnatus ad poenam pecuniariam appellatus ex causa omnino falsa, quia scilicet negatur iniuste, & falso, & restitui se teneatur, cum tamen sit plene probatum delictum, & poena pecuniaria sit lege statuta, non obstant appellacione, teneatur ad poenam.

38. An appellanti a sententia lata post terminum a lege praescriptum utendo aliqua cautela, teneatur alteri restituere, quod per priorem sententiam illi erat debitum, insuper & supplicacione expensis.

39. An si postquam transiit sententia in rem iudicatam, altera pars non alleget appellacionem esse nullam, sed acta prosequatur, ac si appellatio esset valida, possit postea allegare appellacionem fuisse nullam, vel sibi nocere dicta prosequatio.

40. An meri exequutores, seu quibus nudum ministerium aliquod exequenti a summo Pontifice committitur, possint contradicente seu executionem impediens excommunicari.

41. An iudex alicuius oppidi dominorum temporalium, qui per aliquod tempus de licentia domini absit, debeat integrum salarium illius absentia temporis percipere.

42. An si causidicus pactum inicit cum cliente de aliquo sibi dando, si victoriam licitè obtulerit, & victoria obtenta sibi det premium promissum, teneatur causidicus id restituere.

43. An erit licitum donare aliquod indicium concubinae, vt saueat milia apud illum in eo quod licet meam videat, &c.

44. An licet alicui ex litigantibus informari, alterius partem subripere.

DVBIVM XVI.

An quando pars aliqua appellat non simpliciter, sed in quantum sententia prolata est contra se, & alia pars non appellat de eo, quod est pro illa parte, censetur transire in rem iudicatam illa pars sententia, qua est pro illa parte.

Exempli causa, fertur sententia, quod Petro soluantur redditus tantum sex annorum ex duodecim, super quibus lis erat mota. Petrus appellauit ab hac sententia, quatenus est contra se, videlicet quatenus praecipit, vt non soluantur redditus etiam aliorum sex annorum; alia vero pars litigans ex sua incuria non appellauit de ea parte sententiae, quae erat contra se: dubitatur, an sententia haec quoad redditus sex annorum Petro soluendos transeat in rem iudicatam.

Ratio dubitandi est, quia appellatio est communis, ampliore, C. de appellat.

Sic conclusio. Talis appellatio non suspendit, nisi in articulo, super quo est appellatum; & quo ad alium articulum transit sententia in rem iudicatam. Sic decidit Boerius in sua decisio. 19. 7. & refert Baldum, Fabrum, & Saluzetum dicta l. ampliore. C. de appellat. & plures alios Doctores iuris peritos, late hoc tractans, & disputans egerit.

DVBIVM XVII.

An iudex extrahens homicidam ab Ecclesia casu, quo eius immunitate gaudet, ipsaque iuxta allegata, & probata suspendens, teneatur restituere heredibus occisi, ac si iniuste suspendisset.

Triplex est sententia. Prima docet tenori restituere. Probatum primò, iudex nil aliud est, quam lex animata, & in

tantum iuste iudicat in quantum secundum leges iudicat, & quando contra leges iudicat, tenetur restituere ex tali iudicio tanquam iniusto damna sequuta; sed leges prescribitur, ut iudex non puniat reum Ecclesie immunitate gaudentem: ergo si puniat, iniuste, & contra leges iudicat, & sic tenetur damna inde sequuta compensare. Secundum probatur, iudex contra iustitiam suspendit hunc reum, adeo ut si postea ei vitam restituere, absque dubio ad id tenetur: ergo saltem tenetur restituere id, quo vita est compensabilis, & alia damna. Tertio probatur, quia privilegium immunitatis Ecclesie non fit in solius Ecclesie favorem, sed etiam in favorem reorum, ut aliqui rei locum habent in quem confugerentis enim tantum Ecclesie, & non reo iniuriam faceret iudex extrahens reum ab Ecclesia, perinde esset occidere reum iniuste ab Ecclesia extra datum, ac suspendere in die festo reum (hoc enim tantum in favorem diei festi institutum est, ne in ipso actus iudicij fieri quod tamen & veritati, & communi conceptioni hominum repugnat: omnes enim vocant iudicem extrahentem reum ab Ecclesia, & ipsum punientem, intantum; at punientem in die festo non intantum, sed irreligiosum vocant: ergo iudex suspendens reum ab Ecclesia iniuste extrahit, tenetur illi hanc iniuriam resarcire. Item quarto, quia si solius Ecclesie, & non reo heret iniuria, teneretur reus extrahens iniuste ab Ecclesia respondere iudici interroganti, sicut tenetur respondere iudici petenti iuramentum in die festo; quia non posse petere in die festo iuramentum, est tantum in favorem sacri temporis: sed iniuste extrahit ab Ecclesia non tenetur iudici respondere, ut docet optime Sotus ubi *in fine*. Ergo. Tandem probatur, iudex secularis suspendens Clericum dignum morte, peccat contra iustitiam, & tenetur restituere; quia Clericus ratione privilegij Clericali est exemptus, ac proinde iudex secularis non est iustus iudex, sed similiter confugiens ad Ecclesiam est exemptus, & hic non est iustus iudex: ergo. Hanc sententiam tenent Medina *summa instrum. consilij lib. 1. cap. 16. §. 3. & cap. 9. §. 2.* Henriquez ad me consultus, & multi viri ex recentioribus valde docti. Et fuit valde huic sententia Sotus *lib. de regenda sacro, memb. 2. quast. 7. conclus. 7.* ubi asserit iudicem, qui iniuste reum ab Ecclesia extrahit, non esse competentem eius iudicem; sicut nec est Clerici; quare talis reus non tenetur ad interrogata respondere. Hec Soto, & cum tenet expressè Bañes *2. 2. quast. 67. art. 3. dub. 4. Valent. 2. 2. disp. 6. quast. 1. §. puncto 1. quaestiones 2. Manuel como 1. summa, verbo immunitas, cap. 1. §. 1. num. 2. Ludov. Lopez 1. part. instrum. cap. 3. §. 2. cap. 188.*

Secunda sententia docet talem iudicem non teneri restituere aliquid reo suspensio, vel eius hereditas. Ratio, quia re ipsa iudex habebat ius contra reum, licet peccat contra religionem, & ius Ecclesie. Item quia privilegium immunitatis Ecclesie non datur per se primo in gratiam reorum, sed Ecclesie; & sic iniuria per se primo fit Ecclesie, licet secundario reddat in damnum rei: sicut distributor ex lege iniuria tenetur dare beneficium digniori, quia tamen hoc non per se primo ordinatur in dignioris favorem, sed in favorem Ecclesie, licet secundario in favorem dignioris, qui dat minus digno violans hanc iustitiam, non tenetur ipsi digniori laeso, sed Ecclesie

restituere: sic ergo cum immunitas Ecclesie sit per se primo in Ecclesie favorem, licet secundario in favorem rei, violans hanc immunitatem tenetur restituere Ecclesie satisfacere, non autem ipsi laeso. Item quia cum hoc ius, quod habet reus ad Ecclesiam confugiens, ne inde possit extrahi, sit humanum, potest consuetudine explicari, ac temperari; quare sicut Papa potest temperare hoc ius, ut iudex extrahens reum ab Ecclesia, & puniens, non tenetur reo satisfacere, ita etiam hoc potest consuetudo; & videtur id temperasse, ac explicasse consuetudinem, praxi enim omnium receptum est, ut iudex levi poena Ecclesie satisfaciatur, & nil amplius facere iubetur. Hanc sententiam videtur tenere D. Thom. *2. 2. quast. 99. art. 2. ad 3.* ubi dicit predictum iudicem cum nullam aliam habere deformitatem, quam violationis loci fieri. Fuit huic sententia D. Anton. *7. part. tit. 2. cap. 3. §. 3. & Sylvest. immunitas 2. quast. 10.* ubi hunc iudicem poena pecuniaria applicanda persone, vel Ecclesie damnandam esse docent: ubi videtur dicere alterum horum lat esse. Et Turcer. *cap. privilegium 17. quast. 4. sine*, ubi togans cui sit applicanda talis poena, respondet, quod Ecclesie laesa. Fautent etiam huic sententia Angel. *verbo immunitas. n. 21. Arrul. verbo immunitas, num. 16. ubi & Tabien. num. 12. Navar. cap. 2. §. 1. Lat. & Hils. n. 17.* ubi agentes de hoc iudice dixerunt peccare mortaliter, & non meminere restitutionis. Immo Angel. *n. 68. & Tab. num. 20.* tractantes ad quid tenetur faciens contra immunitatem Ecclesie, cum in aliis casibus dicant teneri ad restitutionem, in hoc casu dicant peccare mortaliter, & non meminere restitutionis. Fuit etiam Montanus *part. 1. tit. 1. §. 4. sine*, ubi varias referens poenas, quas hic iudex incurrit, non meminit restitutionis; consultus etiam de hoc casu Henriquez, hae verba in quadam Epistola eius nomine subscripta respondit: *Ante factum deerrandum est iudex, proponendo ei quod in vigore, ut ratio secularibus magis suadet, tenetur restituere: ceterum post factum non videtur constringendus restituere. Et sic videtur fuit aliis doctis Magistris ex neotericis, qui dixerunt se in praxi sequutos fuisse hanc sententiam, quia probabilis est. Idem respondit Henriquez ab alio iterum consultus.*

Sic conclusio. Prior sententia probabilior est, at posterior est etiam probabilis, & potest in praxi tuto servari, cum habeat patronos grantes, & rationes probabiles pro se. Tamen quia argumenta prioris sententiae videntur convincere posteriorem esse omnino improbabilem, responderet ad primum maiorem esse veram, quando iudicat contra leges primario in favorem rei editas, qualis non est lex de immunitate Ecclesie: sicut dans beneficium minus digno peccat contra leges distributionis, sed quia haec non sunt principaliter in favorem dignioris, non tenetur ipsi restituere.

Ad secundum responderetur peccare contra iustitiam, non primario in favorem rei, sed Ecclesie; & teneretur vitam restituere, non primario propter damnum rei, sed propter Ecclesie laesionem, ut reum Ecclesie restitueret, & ideo non tenetur restituere reo, sicut dans beneficium minus digno, si posset collationem annullare, teneretur, at non propter dignioris, sed propter Ecclesiam; & ideo non tenetur digniori, sed Ecclesie satisfacere.

Ad

- 6 Ad tertium fateor fuisse in favorem rei, sed non directe, & primario, sed indirecte, & secundario; & nego simile de die festo, hic enim nullum habet ius ad protegendum reos; at Ecclesie ius habet ad protegendum reos ad ipsam confugiens. Item ius ne suspendatur quis in die festo, nullo modo est in favorem rei, at ius immunitatis Ecclesie est in favorem rei secundario.
- 7 Ad quartum nego sequelam, quia ideo non rogar iudicem, quia cum ius Ecclesie primarium, & secundarium rei procedit iudex: & ad simile de die festo patet ex dictis.
- 8 Ad ultimum est dispar ratio; quia privilegium clericale est omnino in Clericorum favorem; at Ecclesie immunitas non est primario in favorem reorum, nec omnino.

DUBIUM XVIII.

An si iudex excommunicatus denunciatus, vel notorius Clerici percussor, qui secundum omnes est suspensus iurisdictione, & gesta per eum nihil valent, proferat sententiam aliis inflam suspendendi latronem, & eam exequatur, tenetur restituere damnum sequutum ex tali sententia, v. g. uxori, & filiis ecclesiis.

Respondetur, quod eisdem argumentis, quibus dubio precedenti probatum est iudicem extrahentem reum ab Ecclesia iniuste, & illum suspendentem, teneri restituere, potest probari etiam teneri in hoc casu, & sicut in illo diximus esse valde probabile non teneri restituere: idem dicimus in hoc casu, propter rationes ibi factas, non enim in favorem ipsius rei est primario ista, seu primario iurisdictionis excommunicati. Sic nonnulli ex recentioribus valde docti Magistri.

DUBIUM XIX.

An possit Princeps supremus, vel iudex inferior in aliquo casu abolere, vel non admittere accusationem factam faciendo alia via.

- 1 Prima conclusio. In aliquo casu particulari ob bonum commune id potest Princeps, quia ad ipsum spectat in lege dispensare. Sic Caiet. *2. 2. quast. 62. art. 3. ad 3.* & docti recentiores.
- 2 Secunda conclusio. Iudex inferior potest etiam in hoc casu raro vrendo episkeia, Sic Caiet. *ibid.* & Magistri citati: licet hoc non videatur admittre de iudice inferiori, Sotus de sigillo *memb. 2. §. 5. conclus. 5.*

DUBIUM XX.

An possit Clericus, vel Pralatus cognoscere de causis criminalibus ad puniendos laicos ex commissione Principis, vel iudicis secularis, & an si delinquat in officio, possit puniri per iudicem, vel Principem secularem.

EX vna parte videtur quod possit committi eamque Pralato, & Clerico talis causa, ex cap. in Archiepiscopatu, de iurisdictione, ubi Rex Sicilia commisit cuidam Episcopo quandam causam

criminales aduersus laicum, & Papa debuit posse eam acceptare, modo non interveniat causa sanguinis. Vbi glossa *versummodum* ait posse Principem Episcopo delegare causam criminales, ubi non intervenit sanguis.

Pro alia parte facit, quia Covar. *3. var. cap. 10. num. 2.* defendit dictam cap. in Episcopatu, quia ea causa quodammodo ad religionem pertinet: item dicit Covar. *Clement. si sanguis, 2. part. §. 1. num. 8.* idem Anan. *della cap. in Episcopatu, & in Panorm. num. 5. & cap. 2. de iudicio, num. 8.* Sic tamen

Prima conclusio. Nequit Clericus, vel Pralatus esse generalis officialis iudicis, vel Principis secularis quoad causas criminales laicorum, etiam ubi non intervenit causa sanguinis: at in vno negotio bene potest esse, modo non interveniat causa sanguinis. Probatur prima pars ex cap. *sed necne clerici, vel monachi, & cap. super 23. quast. 8. & c. te quidem, 11. quast. 1.* Probatur secunda pars ex *de iur. cap. in Archiepiscopatu*. Item quia licet Clerici nequeant esse generales procuratores laicorum; at possunt esse in vna causa, ut ex multis Doctores probat Bernardus Diaz *pract. crimin. cap. 60. & 57. & ibi Salzedo*. Hanc tenent Panorm. *della cap. sed nec, & cap. Clerici, ne cler. vel monachi, n. 11.* & Covar. *Clement. si sanguis, 2. part. §. 5. num. 8.* Ripa *cap. 2. de iudicio, num. 106.* Innoc. *cap. vlt. de oblig. ad retractum.*

Nota primo intelligendam esse conclusionem de Clericis constitutis in sacris, vel si sint in minoribus, si habent beneficium, si enim sint in minoribus, & non habeant beneficium, possunt quodcumque facultate officium exercere, ut laici, modo non gestent coronam. Sic Navar. *summa lat. noua, cap. 23. num. 110. & 113.* omnia enim interdicta Clericis in sacris censentur etiam beneficiatis interdicti, ut bene Navar. *comment. 4. de regulari, num. 28.*

Secundo nota, quod in quantum dicit conclusio posse habere talem commissionem in vna causa intelligenda est, nisi ea causa ita esset ardua, & diffusa, ut haberet distrahere Clericum, sicut multa negotia. Sic notat in alio simili alios referens Bernard. Diaz *utroque loco citate*, dicit enim posse Clericum esse procuratorem laici in vna causa, nisi eo sit ita ardua, ut habeat distrahere Clericum, sicut multa.

Tertio nota, quod in quantum dicit conclusio, nisi in causa sanguinis, intelligenda est de crudeli, & periculosa effusione, potest enim damare ad suffugationem, cum tamen de facili curari nequeat, quin in suffugatione exiret sanguinis gutta. Sic notat Gregor. Lopez in alio simili, *2. 2. tit. 6. part. 3. versum lo temporal.* ibi enim docet Episcopum habentem iurisdictionem temporalem, non posse panite in criminalibus, ubi intervenit causa sanguinis, sed debere habere ad id miristrum iudicem laicum, & limitat ubi est crudelis, & periculosa effusio; potest enim ad verbera damare, &c.

Quarto nota, quod si reus mereatur puniri sanguinis, non per hoc videtur remissa a Principe, quoad causam cognitionem delegatum Clerico, qui ea poena damare nequit; sed tunc Clericus debet remittere causam deleganti. Sic Covar. *Clem. si sanguis 2. part. §. 5. num. 8.* Salzedo *pract. crimin. Bernard. Diaz cap. 59. littera A.*

Secunda conclusio. Verumque fiat hae delegatio

gatio causarum criminalium ad puniendos laicos Clerico, vel Praelato, si ipse accipret, factum tenebitur, cap. in Archiepiscopatu, peccabit tamen gravissime Clericus tam accipiendo, nisi eo modo, quo dicitur in prima conclusione. Sic Covar. dicta l. 1. num. 3. sine Salzedo dicta cap. 99. Panorm. loquens etiam quando haec delegatio heret a iudice inferiori, cap. de iudicio, num. 7. & Sapiacus additionator ibi. Idem Panorm. dicta cap. in Episcopatu, num. 3. Federicus consil. 193. Roman. consil. 273. & facit quod notat idem Federicus consil. 270. ubi dicit, quod licet Clericus non possit esse generalis procurator laicorum, si tamen fiat, commissio non erit nulla ipso iure.

Tertia conclusio. Possunt Clerici causas ex compromissariis a partibus tribuere potestatem iudiciale, nisi distinguamus, sacerdotali, si de arbitrio, si qui ex consensu, & si sequatur, C. de Episcopatu audient. l. 48. tit. 6. par. 1. & ratio est, quia est pium, & sacerdotis manus, accipere causas componere. Sic Ioan. Anst. quem refert, & sequitur Gregor. Lopez. dicta l. 48. vers. Per su alia dicit. Salzedo dicta praet. criminis, cap. 61. sine.

An vero Clerici, quibus commissum est officium saeculare a Principe saeculari, possint per ipsum puniri, si in ipso officio delinquant. Videtur posse, per cap. sacerdotium, ne Clerici vel monachi, ubi dicitur, quod si sacerdotes accipiant officium saeculare, & occasione ipsius delinquant, indigni sunt, ut eis ab Ecclesia subveuiatur, ubi Glossa vers. ab Ecclesia, dicit ex hac littera sumere quoddam argumentum, quod laicos auctoritate huius canonis possit Clericum occasione administrationis delinquentem capere. Et sic apud Gallos esse receptum testantur Aufertius Clement. 1. de offic. ecclia. regula 1. fullemia 17. & Benedictus cap. Raynulfus de istam vers. & xvorem, decisio 2. n. 447.

Ceterum quod non debet intelligi de subventionem respectu fori, sed de subventionem a fraude commissam dando auxilium, vel favorem. Idem Innoc. & Host. & Panorm. ibi num. 6. addens, quod si saecularis iudex talenti Clericum propria temeritate distinguat, Ecclesia illi subveuiat, non tam respectu personae, quam respectu libertatis Ecclesiasticae. Idem tenet licet talis Clericus sit in minori consuetudine, casu quo non amittit privilegium fori, Covar. dicens esse communem, quod nulli. praet. l. cap. 13. num. 6. & ob id dicit canoni l. 17. tit. 1. lib. 1. ordi. ut haec officia non dentur Clericis primae tonsurae, idem tenet dicens esse communem Doctorum dicta cap. sacerdotium, Aufertius, & Benedictus supra. Idem Salzedo dicta cap. 61. littera h. & Iulius Clarus lib. 3. recept. 8. frasi. quest. 36. vers. In quo ponit, subditque male servari, quia quoties Principes saeculares Clericos etiam in laicis officiis privant, & mulctant poena pecuniaria, licet (ingrit) hoc male de iure solvendi possit.

DVBIVM XXI.

An quando iudex exhibet unicum mandatum ad incarcerandum decem personas, sine pro debita sine pro delictis, possit exigere decem integra salaria pro decem mandatis a lege taxata, perinde, ac si totidem mandata expeditret.

Si prima conclusio. In causis criminalibus non potest, sed debet habere solarium taxatum pro unico mandato. Sic enim expresse decidit ibi, 3. nona resp. tit. 10. de los avozales sub titulo, en causa criminali, num. 3. quia unum delictum est, licet a pluribus committatur.

Secunda conclusio. In causis civilibus si ad instantiam alicuius creditoris sit petita executio contra plures debitores, vel contra unum debitorem diversum formatam, pro qualibet persona, vel pro quolibet debito debetur integrum salarium signatum pro mandatum exequentre, licet sub unico mandato, & subscriptione continentur. Ratio, quia censentur plures executiones, & tot sunt contractus, & obligationes, quot sunt res, vel summae deductae, & comprehendit in ipso contractu, licet sub unica verborum conceptione exprimentur. Sic late probans Anton. Gomez tomo 2. no. 200. cap. 11. num. 16. sine. Nec obstat lex citata dicto num. 3. dicens, De mandamentis para prender a uno, o muchos por delicto, o otras cosas, quia intelligi debet de simili, id est, quasi delicto, ut patet ex rubrica, sub qua sitatur, scilicet, en causas criminales, ubi enim textus est dubius, debet intelligi iuxta rubricam, Bald. l. 1. C. non liceat tertio pronotare, num. 8. & glossa dicta l. 1. vers. restituti, optime Gutierrez 2. praet. quest. 94. num. 2. fuerit adus loco a rubro ad nigrum, & patet, quia valde l. paulo infirmit sub tit. en las causas civiles, in tale dicitur, sed solum, que de mandamento para captar, ar. auerone sea a muchos personas, no se tiene mas de un salario. Sic tenentur docti iuris periti.

DVBIVM XXII.

Quando possunt Alguazelli executionem faciendae iura executionis percipere.

Si prima conclusio. Nullus Alguazellus potest percipere decimam executionis, id est, decimam partem debiti, pro quo fit executio, nisi ubi fuerit consuetudo de hoc, demptis Alguazellis Cancellariis, & nulla iura executionis, licet non sit decima pars, potest Alguazellus percipere, donec solutum sit suum debitum creditori, & expensae factae ad debitum recuperandum, Sic habetur l. 7. tit. 2. lib. 4. nona resp. tit. 1. 8. eodem tit. & l. 10. tit. 6. lib. 3. siusdem resp. & insuper non possunt executores capere decimam pro penis, quas exequentur propter obligationes exorbitantes, quas l. 7. tit. 2. lib. 4. nona resp. vocat de falso adu, pro quibus nec decimam, nec ins aliquod capere possunt, ut habetur eadem l. 7.

Nota primò quod ut Alguazelli possint percipere has decimas executionum, demptis Alguazellis Cancellariis, requiritur non quatenus consuetudo, sed immemorialis. Sic Auefaliano lib. 10. de exequentis mand. Regum, cap. 17. num. 2. & 3. ubi bene

bene addit, quod si haec consuetudo sit, ut Alguazellus percipiat hanc decimam executionum, illi est seruanda etiam in casu, quo ipsemet corrector per propriam personam exequetur, nam quando per Alguazellum exequetur, ipsemet iudex dicitur exequi, l. 1. tit. 1. §. de precario, & cap. per aliam, de regul. iuris in 6.

Secundò nota, quod ut iuste exigatur decima, debet executio fieri ratione quantitatis debite, ut probant illa verba l. 2. per denda, & sic non debetur decima, quando executio fit in actione reali, quando scilicet res capitur, & creditori traditur, quia fuit condemnatus in illa: & similiter quando pecunia debita non soluitur, ut quia debitor bona non habet, incarcerationat, & cedit bonis, haec decima non debetur Alguazello. Sic Paris de Puteo, quem refert, ac sequitur Auedaño num. 6.

Tertiò nota, quod licet prius debeat solui partem, quam debetur decima, vel alia iura executionis, ut dixi in conclusione, ac fat est, ut prius solvatur verè, vel fidei creditori; verè, scilicet quando solutione eius, quod debetur, tollitur obligatio: fidei, quando datur aliud in compensationem debiti, vel per creditorem fiat, quominus ei solvatur, quia iam fecit debitor depositum pecuniae debitor: vel quando transacto termino, in quo debebatur decima, id est, viginti quatuor horis post executionem, ut statim dicam, creditor dat dilationem debitori, vel remittit ei debitum: ut patet clare ex l. 10. tit. 6. lib. 3. nona resp. ubi dicitur, que deus decima, siendo primero pagada la parte, o si las partes se concierdan, & dicta l. 7. sub finem clare supponit, quod si pars dederit dilationem, potest statim recipere decimam Alguazellus: & hoc tenet Auedaño latius probans dicto cap. 17. a num. 6. sine ad 9.

Quartò nota, quod cum executor habeat statim ius de praesenti ad hanc decimam, tale ius habetur inter bona propria exquestoris, & transmittit ad haeredes, sicut cetera bona hereditaria: item ratione huius debiti potest executor pignus capere statim, ac facit executionem, & deponere apud aliquem, donec postquam creditori fuerit satisfactum, solvatur sibi decima, ut habetur dicta l. 7. tit. 2. lib. 4. nona resp. Sic Auedaño late probans, & alios referens num. 9. & 10.

Quintò nota, quod facta semel executione per unum exquestorem, si ille motiatur, vel remoueat ad officio, executor, qui eius loco ponitur, non debet habere decimam, sed expensas tantum finiende executionis, id est, expensam aliquam pro labore in finienda executione: & decima est danda primo executori. Sic Auedaño late probans, & alios referens num. 9. & 10.

Sextò nota, quod quando executio non fortita est effectum, sed pronunciat nulla ex inutilitate contractus, non debetur decima: si verò pronuncietur nulla ex defectu ordinis, isto casu si sit ordinatè, debetur decima: si verò quia iam debitum erat solutum, qui iniuste perit executionem, soluet decimam executori. Sic Auedaño latius probans num. 10.

Septimò nota, quod si debitor non habet tantum in bonis, quod possit solutio fieri tam debiti principalis, quam decimae, nihilominus iuxta id, quod soluitur, debet executor habere decimam, quia non dicitur esse in bonis debitoris, nisi

quod superest deductis expensis faciendis, ad exequendum debitum. Sic Auedaño alios referens, & latius probans num. 10.

Secunda conclusio. Pro vno debito non nisi semel possunt recipi iura executionis, atque ita si pars dilationem concedat, & iam fuerint Alguazello soluta executionis iura, & transacto dilationis tempore, continuetur executio, non potest exigere alia iura executionis. Sic habetur expresse l. 10. tit. 6. lib. 3. nona resp. tit. 1. lib. 4. & tenet Auedaño num. 10.

Tertia conclusio. Si pars requisita ab Alguazello statim vult solvere debitum, aut ostendit solutionem iam factam chirographum, quamvis hoc factum sit post exhibitum mandatum executionis, non potest Alguazellus salarium executionis accipere, sed solum stipendium mandati, aut itineris, si extra oppidum se contulerit ad faciendam executionem. Sic habetur expresse l. 18. tit. 2. lib. 4. nona resp. tit. Et quando iura non sunt aliud, quam decima, satis est, ut debitor non teneatur solvere, quod soluat principale debitum intra viginti quatuor horas, ut dixi supra dub. 1. ubi quid quando intra hoc tempus viginti quatuor horarum initur pactum, aut dilatio fingitur.

DVBIVM XXIII.

An quando Alguazellus, vel executor iter facit ad faciendae plures executiones in vno, vel plura oppida, possit a quolibet debitore integrum salarium executionis, & an idem possit tabellio concomitans.

Respondetur non posse illos recipere iura, 1. quali plura defecissent itinera, sed pro vno tantum itinere: atque hoc salarium vnus itineris non est exigendum a quolibet debitore in integrum, sed inter omnes distribuendum pro rata executionum, quas fecerint. Sic habetur expresse lib. 3. ordin. tit. 6. l. 3. & tit. 4. l. 40. & lib. 4. tit. 29. l. 1. num. 10. & tenet Arebedo lib. 8. resp. tit. 7. l. 2. num. 58. Auiles c. 43. Pratorum. §. no constan. n. 1. & 2. ubi addit teneri restituere, si ultra hoc recipiat. Idem Manuel 2. tomo summa, cap. 48. num. 2. ac dicit recipere posse, quod amplius suo labore meretur.

Quid tamen si hic Alguazellus vadat per longiorem, & magis transuerfam viam, ut habeat maius salarium. Ibi Auiles num. 4. dicit cum Bartolo, quod non habeat maius salarium: & idem Auiles cap. 54. §. salarium, num. 3. dicit idem, quando vadit per viam non rectam propter timorem, quia non debet habere salarium pro via, quam fecit, sed pro ea, quam facere debet: & si in via die (inquit) propter suam diligentiam, & extraordinarium laborem expedit, quod duabus diebus erat expediendum, duplicabitur salarium, & refert alios.

DVBIVM XXIV.

An qui mittit alium ad exigendum aliquod debitum, vel ad faciendam executionem, possit accipere partem salarii ab executore: aut si multa sunt exigenda debita, possit dare illi plura salaria solvenda ab ipsis debitoribus.

1 Dico primo: si est iudex, qui mittit, est iniustum exigere partem salarii ab Alguazello, vel famulo, qui mittitur, quia cum teneatur eligere, non facit gratiam, iuxta dicta lib. 1. cap. 1. de accptione person. dub. 38. num. 18. & quia id salarium non assignatur nisi ipsi cuncti ad illud negotium.

2 Dico secundo: creditor ad quem spectat debitum, quando non est assignatum salarium in instrumento publico obligationis, sed iudex illud assignat, non potest exigere partem salarii ab executore; quia illud salarium debetur eunti, & non est in fauorem creditoris, sed ad exactionem, seu receptionem, & per modum meri salarii; & si plures sunt faciende executiones, aut exactiones, non potest hic executor recipere integrum salarium pro qualibet, sed unum tantum pro rata solvendum ab omnibus debitoribus, iuxta dicta dubio precedenti.

3 Dico tertio, quando in instrumento obligationis assignatum fuit salarium eunti ad recipienda debita, potest creditor convenire cum eo, quem mittit pro minori salario, & sibi reliquum reservare. Quod si multa sunt faciende executiones, potest a singulis debitoribus integrum salarium in scriptura constitutum accipere. Ratio est, quia hoc salarium est in fauorem creditoris, ut debitor curam habeat solvendi opportuno tempore, estque quasi lex conventionalis in partem morali solutoris.

DVBIVM XXV.

Cuius expensis debeat assignari socius in iudicio, vel tabellioni recusatis.

1 Primo dico: quando recusatur iudex, debet assumi socius expensis proponentis recusationem; quia recusatio proposita est causa illatum expensarum, & iudex recusatus ad id cogit recusantem, & capiet pignora, donec solvat: non tamen potest dicere, cum recusatur, quod recusans deponat certam summam pecunie, & aliter non admittit recusationem; quia non est in potestate iudicis, se facere non suspectum. Sic Auendaño lib. 2. de exequendis mandatu Regum, cap. 23. num. 15.

2 Secundo dico: Quando recusatur tabellio, assumendus est socius alius tabellio de tabellionum numero. Quis autem administrare teneatur salarium tabellioni socio pro labore illius cause, dubium est; quidam enim dicunt recusantem, quia est causa, & in vtilitatem eius cedit, & licet secundario refuset alteri parti vtilitas, at secundaria vtilitas non habetur in consideratione, ut per glossam cap. 2. de paltu, in 6. & glossa l. denus, ff. de rei iudic. Alij dicunt, quod tabellio recusatus soluet, quia recusatus dat causam, & recusans au-

thoritate iuris petit assignari alium tabellionem, & cum iuste id petat, adus a lege permissus non debet esse onerosus. Alij deinde, & forte melius dicunt, quod tabellio associatus nullum debet habere salarium, quia tenetur assistere, cum sit de numero tabellionum, sed expensas, que dandae sunt a parte tam pro registro, quam pro transumpto, quod debet esse signatum signo vtriusque notarij, erit communis inter ambos tabelliones, & a die associataris diuidentur, quia deinde est protocollum commune. Sic Auendaño dicto lib. 2. cap. 15. num. 6.

Ultimo dico. Quando iudici recusato datur socius, cum sit ordinarius in illa causa, pariter iudicibus applicanda diuidentur inter eos, & sic equaliter diuisio. Sic Auendaño eodem cap. 15. num. 6. & sic dicit semper fecisse praticari.

DVBIVM XXVI.

An qui fuit Aduocatus in aliqua causa, possit esse iudex in eadem.

Respondetur negatiue: & idem est, si in illa causa consuluit, vt expresse habetur Leo, in principio, C. de appellat. & l. 10. tit. 4. part. 1. & l. 17. & l. 18. tit. 5. lib. 2. r. cap. 1. vbi redditur optima ratio; quia iudicium talis iudicis redditur valde suspectum: si enim sententiam fert pro clientulo, pro quo aduocauerat, vel cui consuluerat, redditur suspectus ex illius affectione sententiam protulisse: si vero pro aduersario sententiam ferat, videtur se malum, & fictum Aduocatum, seu consultarium. Idem etiam tenent Speculator tit. de officio re. §. fin. Alexand. l. solent ff. de iurisdict. omnium iudic. Gregor. Lopez dicta l. 10. vers. no deus, Auendaño lib. 2. de exequendis mand. Regum, cap. 23. num. 10. Bald. l. apertissimi, C. de iudicij, Auiles cap. 3. Pratorum, §. abogados, num. 1. D. Anton. 3. part. tit. 6. cap. 1. §. 1. quali in fine. Paulus de Castro l. quisquis, C. de postul. & plures alij, quos refert Auiles n. 3. Idem Montaluis l. 3. tit. 9. de los Boxaros, lib. 1. legum fori, §. 1. sine glossa cap. Romana, de resibus, in 6. vers. appellacionis.

An verò sententia sit valida, si is, qui fuit Aduocatus in ea causa, fiat postea iudex, & sententiam ferat. Alexand. vbi supra, dicit sententiam tenere, nisi fuerit recusatus. Paulus de Castro, & Auiles supra num. 4. dicunt, quod si iudex erat ordinarius, tenebit sententiam; si verò erat delegatus, non tenebit.

At verius est non tenere sententiam; quia leges citate denegant huic iudici iurisdictionem. Sic Speculator, Auendaño vbi supra, & in hanc multo magis inclinat Gregor. Lopez, vbi supra, licet tandem relinquat cogitandum.

Nota primo, quod intelligitur in eadem causa, in qua fuit Aduocatus, secus in alia, nisi forsan esset connexa, vel dependens ab illa, in qua fuit Aduocatus. Sic Auiles alios referens num. 2.

Secundo nota, quod si Aduocatus fuit consultus in aliqua causa, & nondum dedit responsum, potest esse iudex in ea. Hoc est contra Anton. c. vtriusque abili, de officio ordin. id negantem, quia huic sunt reuelata secreta cause. Sed nostrum notabile tenet Panorm. dicto cap. vtriusque abili, Auiles supra num. 3. & ratio est, quia cessat causa prohibitionis: ad idem est glossa cap. dilate, de rest. vbi

vbi dicit quod non debet quis remoueri a iudicando, quia reuelant ei secreta cause; quia non debet iudicare secundum reuelata per partem, sed secundum legitimas probationes.

Tandem nota, quod is, qui fuit iudex in aliqua causa, potest postea patrocinari in ea; quia cessat causa prohibitionis: & satis expresse probatur l. fin. C. de officio, & tenent Cyrus, & Montaluis, quos refert, & sequitur Auiles supra num. 2.

DVBIVM XXVII.

An quando reus ipse se coram iudice presentat, illius arma ad hunc pertineant.

1 Circa l. 2. tit. 13. lib. 4. nona recopil. que disponit, vt arma delinquentis, que habeat, quando delinquit, ad Alguazellum, aut alium iustitiam ministrium prehendentem pertineant; quamuis non in fragranti delicto comprehendat, dubitatur, si nondum presens reus ipse se presentat, an eius arma ad iudicem spectent, cui se presentat.

2 Cuiusdam docto Iurisperito visum est, non pertinere ad iudicem, lex enim Alguazellis, & aliis ministris arma applicat, propter laborem prehendentis, & intelligendi delinquentis.

3 Mihi videtur, quod vbi vigeat consuetudo, vt illi capiat iudex, non apparet, qua ratione damnari possit; quandoquidem tenetur iudex in hoc casu visus est prehendere, lexque amitti vult arma delinquentis, & applicari prehendentis; nullumque alium video, cui manus ius in ea competat, quam iudici. Atque hoc communi consuetudine feruari mihi auerit quidam Iurisperitus, qui diu iudex extitit; licet in aliquibus oppidis sit consuetudo illa arma applicandi cameræ.

DVBIVM XXVIII.

An Alguazelli volentes aliquem capere, teneantur ostendere mandatum iudicis in scriptis.

1 A nequam solum dubium, oportet generalius querere, an teneatur aliquis obedire delegato, si literas sue delegationis non exhibeat.

2 Sic conclusio. Non tenetur quis illi obedire antequam literas sue delegationis ostendat. Ratio, quia cum iurisdictione delegata sit odiosa, non prebuntur pro ea: patet etiam ex l. vnica, cap. de mandatu. Princip. & cap. cum in iure, de officio deleg. sine, ibi, excepti non cogentur. Et docet ibi glossa vtriusque, & ibi Butrio n. 9. & 10. & ibi Panorm. n. 2. & 3. Felin. ibi num. 1. Anchar. ibi in intro. Innocent. cap. venerabili, de consensu, num. 1. Maranta, & expressius l. 2. ff. si quis in ius vocatus non ierit, vers. sed iuxta hoc quæ, glossa cap. si Episcopus, 3. quest. 2. vers. conuocari, ibique Archid.

3 Nota non posse, nec sufficere, vt delegatio probetur per testes. Sic contra Plateam tenent latius probans Auiles cap. 1. Pratorum, glossa caritas, num. 5. glossa cap. 1. de consensu in 6. Inno dicit Auiles num. 9. referens alios, quod licet talis scriptura delegationis præcedat, si est deperdita, non potest probari per testes, nisi antequam perderetur, esset presentata: & quod licet sciat se esse delegatum, non potest vti iurisdictione, antequam

Th. Sanchez, Consil. moral. Tom. 1.

scripturam delegationis habeat; quia ex tunc incipit iurisdictione.

Secundo nota non satis esse ostendere scripturam parti, sed etiam teneri dare ei copiam commissionis; quia forte volet de falsitate redarguere, ad quod opus est studio. Sic glossa cap. porro, de privileg. vers. ex inspectiōe, Felin. dicto cap. cum in iure, num. 5. sine.

Tertio nota intelligi conclusionem, quando petitur a delegato, vt ostendat commissionem, non enim tenetur ostendere, nisi petatur, quia dicto cap. cum in iure, tantum dicitur, non cogitur exequi; & sic notat ibi Panorm. num. 4. Butrio ibi, num. 10. & videtur tenere ibi Felin. num. 3. dicit enim teneri ostendere petenti.

Quarto nota, quod quidam limitant conclusionem, nisi delegatus sit Cardinalis; tunc enim sibi est credendum, licet literas delegationis non exhibeat. Sic Host. Speculator, Panorm. quos refert Felinus dicto cap. cum in iure, n. 6. & eorum fundamenta ibi refert. Sed merito contrarium tenet ibi Felinus, multos referens num. 6. & late probans, ac soluens fundamenta contraria.

Maius autem dubium est, an si iudex delegatus citat aliquem, vt coram se compareat, teneatur ostendere copiam sue delegationis, vel credatur ei dicenti se esse delegatum. Quidam affirmant non esse necessarium ostendere, sed citatum teneri comparere, licet parti comparanti teneatur dare copiam scripturæ, & hoc quando citatus esset in eodem loco, in quo iudex vel modicum distaret, seeps vbi multum distaret. Ratio quia, ex quo iudex est in eodem loco, & ex hoc quod illi asserit se esse delegatum, oriur dubium iurisdictionis. Sic Felin. dicto cap. cum in iure, num. 5. licet in principio, hanc sententiam afferat sine dicta limitatione; at mox adhibet dictam limitationem. Idem additionator ad Felinum ibi vers. si delegatus, Panorm. cap. praterea, de dilat. num. 5. & ibi Butrio, Syluest. supra.

At verius est sic citatum non teneri comparere, nisi delegatus exhibeat delegationis literas, quia procedit eadem ratio; cum enim citatus ignoret citantem esse suum iudicem, nec pro iurisdictione ipsius delegata, eo quod est odiosa, præsumendum sit, non video, quare citatus teneatur ei obedire. Et idem colligitur ex c. praterea, de dilat. in principio, & hanc dicit esse communem additionator ad Felinum supra; Ioan. Andr. dicto cap. praterea, vers. hic habet expressum, & ibi Innoc. num. 1. Butrio cap. super literas, de scriptis, & dicto cap. cum in iure, num. 3. Maranta supra num. 39. Speculator, Lapus, Alexand. Decius, Guido Papa, quos refert Felin. dicto cap. cum in iure, num. 5. idem tenet Bart. ant. qui simul, vers. expediat contrarij, C. quomodo, & quando iudex, & expressius l. 2. ff. si quis in ius vocatus non ierit, vers. sed iuxta hoc quæ, glossa cap. si Episcopus, 3. quest. 2. vers. conuocari, ibique Archid.

Ex dictis fit, quod si delegatus excommunicatus non obediens sibi, petatur, vt delegationis literas exhibeat, casque non exhibens, non tenet excommunicatio, in culpa enim non est alter non obediens. Sic Panorm. dicto cap. cum in iure, num. 3. Butrio ibi num. 2. Archid. ibi in intro. Felin. ibi n. 2. Innocent. cap. venerabili, de consensu, num. 3. Syluest. supra.

10 His præmissis, vt resoluamus dubium initio propositum, præmittendum est, quòd Alguazellus non potest capere aliquem, nisi in fragranti delicto absque mandato iudicis, vt habetur l. 10. tit. 9. part. 1. & ibi Gregor. Lopez alios allegans, vers. *in mandato*, idem habetur l. 7. tit. 23. lib. 4. *recopil.* & ibi Azabedo num. 1. Auiles cap. 35. *Prætorum, glossa mandata*, num. 1. Xarez l. 2. tit. de hoc capitulacionibus, lib. 2. *legum fori, vers. sed unum tenet*. Et hoc mandatum debet esse speciale, vt tenent Bartol. Felin. & Alexand. quos refert, & sequitur Azabedo *ibidem* num. 2. & probat l. 2. tit. 29. part. 7. debetque insuper mandatum esse in scriptis, nec potest per testes probari, vt tenet Carolus de Grassalis, quem refert, & sequitur Azabedo *ibi* num. 3. Xarez *supra*. Perez lib. 2. *ordinum*, tit. 14. l. 8. Auiles referens Iasonem, Baldum, & aliquos textus *dicit glossa mandata*, num. 2. & cap. 1. *prætorum, glossa cartas*, num. 6. Immo nec citare potest Alguazellus, nisi expresse sibi sit mandatum a iudice, l. 3. tit. 3. lib. 4. *recopil.* vbi & Azabedo multos referens num. 23. & *dicit* l. 7. num. 1.

11 Nota tamen, quòd dum dicimus posse Alguazellos capere absque mandato iudicis delinquentem, dum est in fragranti delicto, intelligitur etiam post delictum commissum, quando est in fuga, vt tenent Bald. Hippolytus, quos refert, & sequitur Auiles cap. 1. *prætorum, glossa cartas*, num. 6. *vers.* & in quantum, & cap. 35. *gloss. mandata*, num. 5.

12 His præmissis circa casum initio propositum, an scilicet teneatur Alguazellus ostendere scripturam mandati iudicis, quando vult aliquem capere non in fragranti delicto, sed v. g. ob debita. Quidam dicunt, non teneri ostendere, quando iudex capturam præcipiens est in eodem loco, sed statim dicto Alguazelli asserentis ita sibi fuisse iustum. Vnde limitant, quòd Alguazellus non possit capere absque mandato in scriptis, vt intelligatur præterquam in eo loco, in quo est iudex. Sic Iason *lex quædamque*, num. 5. ff. *si quis in ius vocatus*. Grammaticus *consil.* 54. num. 17. quos refert, & sequitur Auiles cap. 35. *prætorum, glossa mandata*, num. 3. in additis de notio.

13 At dicendum est teneri ostendere mandatum capto id petenti, aliàs potest captus impune ipsi resistere. Probat ex dictis, quia cum Alguazellus ad capiendum in hoc casu sit mere delegatus, non tenetur ei captus obedire, nisi literas sine delegationis ostendat, & vt diximus, delegatus tenetur ostendere, quando pars petit. Sic Paris de Puteo, & Conserus, quos refert, & sequitur Azabedo textus allegans lib. 4. *recopil.* tit. 24. l. 7. num. 4. & 5. vbi dicit hæc de causa defendisse quosdam, qui non occurrerunt voci cuiusdam Alguazelli pro parte Regis auxilium postulantis, dum debitorem quandam capere vellent, debitor resistebat ei, eo quòd mandatum ad ipsum capiendum non demonstrabat.

DVBIVM XXIX.

An Archiepiscopus in diocesis suorum suffraganeorum possit constituere officialem foraneum ad cognoscendum de causis appellacionum sui suffraganeorum ad ipsum Archiepiscopum deuoluitis, vel deuoluendis.

Dico primò non posse, quia non potest iudicare in diocesi suffraganeæ, vt expresse probatur cap. 1. de offic. ordin. in 6. Sic Paz *practica*, 2. *tomæ prelatio* 1. mem. 19.

Secundò dico, quòd si de consuetudine speciali habeat ponere, tunc poterit, *dicit cap. 1. §. quia in causis*. Ex qua consuetudine Archiepiscopus Compostellanus ponit vicarium foraneum in diocesi Salmantina, qui cognoscit de causis suffraganeorum suorum totius provincie per appellacionem ad eum deuolutis, vel alio modo ad eius cognitionem pertinentibus, & sic à sententiis Episcoporum suffraganeorum, vel eorum officialium recta via appellatur ad hunc vicarium foraneum; at à sententia ipsius Episcopi Salmantini, vel eius vicarij recta via appellatur ad ipsum Archiepiscopum Compostellanus, qui postmodum causam delegat huic vicario suo foraneo Salmantice existentis: quam delegationem debet, & potest facere, iuxta textum in dicto cap. 1. & ibi *glossa verbo, possunt*, & cap. vt litigantes, de offic. ordin. in 6. Sic Paz *ibi*, num. 19. & 20.

DVBIVM XXX.

An Clericus possit coram iudice laico conueniri ratione obligationis realis.

Sensus dubij est, an quando clericus emit dotum, super quam est impositum aliquod tributum, v. g. aliquis census, an per iudicem laicum possit fieri exequutio in ea domo censui obligata.

Supponendum est, quòd actor debet conuenire clericum coram suo Episcopo, & non coram iudice seculari, cap. 1. & ibi *diligenti, de foro compet. cap. inuoluit*, & cap. placuit. 1. q. 2. l. 5. tit. 3. lib. 1. *recopil.* Maranta de ordine iudic. d. 1. num. 2. fol. 98.

Quod ad id verum est, quòd si clericus datus sit fideiussor coram iudice seculari, non potest privilegio fori renunciare, vt coram ipso possit conueniri. Gratian. alios referens *regula* 9. num. 4. Gutierrez l. c. *nemo potest*, ff. de legat. 1. num. 106. Gregor. Lopez l. 45. tit. 6. part. 1.

Item licet clericus saluum deponat coram iudice seculari, non per ipsum, sed per Ecclesiasticum est puniendus. Sic contra quosdam Gratian. alios referens *dicit regula* 9. num. 6. Iulius Clarus *practica crimin. §. finali, quest.* 38. num. 14.

Item ad id est hoc verum, vt si laicus cum clerico simul delinquat, vel sit debitor, multi Doctores, quos refert Couarr. *ibi infra*, dicunt conueniendum esse laicum coram iudice Ecclesiastico propter clerici privilegium: quod tamen minus verum est, nec praxi seruat, sed clericus coram Ecclesiastico, laicus verò coram iudice seculari conueniendus est. Sic tenent multi, quos referunt, & sequuntur Padilla l. 1. §. si libellum, C. de diuersis *rescriptis*, num. 6. Iulius Clarus *dicit* *quest.* 38. num. 27. Gratian. *dicit* *reg.* 9. n. 5. Couarr.

Couarr. *quest. practici*, cap. 34. num. 1. Quod bene limitat num. 2. nisi causa sit indiuidua, & communis, ita vt nulla possit congrua distinctio, nec diuisio fieri inter locos, quorum alter habet fori privilegium; tunc enim tota causa etiam quoad locos non habentes fori privilegium, erit tractanda coram iudice habentis privilegium fori. Idem Maranta *supra* num. 24. & alij, quos hi referunt. Quod intelligitur quando plures conueniuntur vt singuli, secus si vt vniuersi: vnde si esset aliqua vniuersitas, vel collegium, vbi essent clerici, & laici, si esset conueniendum, debet attendi, an sint plures clerici, vel laici, quia si sint plures clerici, tanta vniuersitas reputatur Ecclesiastica, & conuenitur coram iudice Ecclesiastico; si verò plures laici, dicitur collegium secularis, & conuenitur coram iudice seculari, quia in indiuiduis quando plures conueniunt, vt collegium, denominatio fit à maiori parte, licet ea indiligentior sit; quando verò considerantur vt singuli, denominatio fit à digniori, licet ea minor sit. Sic alios referens Maranta *ibi* n. 23. Couarr. *ibi* n. 1. & subdit quòd si par sit numerus laicorum, & clericorum, accipitur denominatio à clericis, & censetur totum collegium Ecclesiasticum.

Item in tantum gaudet clericus privilegio fori, vt possit hæc exceptionem opponere quocumque tempore, etiam post sententiam, vt latè Iulius Clarus *supra* *quest.* 36. & Couarr. *quest. practici*, cap. 33. à num. 3. vbi optime tractat an tunc da mandus sit expensis, & n. 3. tractat latè qualis probatio clericatus sit fit.

Potest tamen iudex laicus dare curatorem laicis clericis. Sic alios allegans Gratian. *ibi* num. 14. Mieres de maioran. 1. p. 9. 38. num. 64.

Item iudex laicus dat curatorem ad litem clericis minori litiganti coram se, quia semper talis curator datur per iudicem, coram quo lis vertitur. Sic alios referens Maranta *supra* num. 29.

Item quando iudex laicus fecerit depositum penes clericum, postea præcipere clerico, quòd restituat. Sic alios referens Maranta *supra* num. 37.

Veniendo ergo ad dubium initio propositum, Guillelmus l. de hoc, C. de Episcop. & Cleric. dicit in actione reali, vt si deberet tributum ex sua possessione, possit clericum conueniri coram iudice seculari; quia tunc magis conuenitur res ipsa, quam persona; quod Bartol. l. Imperator, ff. de publican. dicit esse multum notandum; & Gregor. Lopez l. 51. tit. 6. part. 1. *vers. Per rationem*, dicit cum Baldo *dicit l. de his*, quòd quando possessio habens tributum emittit, vel alia via denent ad clericum, potest iudex secularis facere exequutionem in illa re, non tamen potest aliquid facere in persona clerici. Idem Olanus dicens communiter in concordia, *lib. 1. Canon. 33*. Gutierrez *lib. 1. pract. quest.* 4. num. 2. Quædam *quest. iuris*, cap. 4. num. 15. Albeicus *autem statutus*, num. 7. C. de Episcop. & Clericis, & Host. in *summa sit de foro compet.* §. 2. dicit, quòd quando iudex Ecclesiasticus in hac executione esset negligens, postea iudex secularis eius negligentiam supplere: quod non potest in actione personalis.

At dicendum est etiam in actione reali conueniendum esse clericum coram iudice Ecclesiastico. Ratio, quia licet conuenire clericum ratione tributi respectat omnis realis sit in iudicio respicit

personam, & sic persona clerici subiretetur iudici seculari. Item quia si persona est exempta, ergo & res, l. 3. ff. de censibus. Item *autem statutus*, C. de Episcop. & Cleric. prohibetur ne clericus trahatur coram iudice seculari in criminali causa, nec ciuili, at causa realis est ciuilis. Sic tenent multi aliis rationibus probans Panorm. *cap. qualiter*, de iudic. num. 8. & cap. *Ecclesia sancta Maria*, de constitut. num. 22. Maranta *supra* num. 2. Sozium *cap. sanè de foro compet.* Collectarius, quem refert Panorm. *dicit cap. qualiter*, num. 8. vbi etiam addit Panorm. esse minus verum dictum Hostiens. citatum, quia iudex inferior, qualis est secularis, non debet supplere defectum iudicis superioris, qualis est Ecclesiasticus.

Tandem nota, quòd si clericus est tutor laici, & sit conueniendus pro debito sui pupilli, & conueniendus coram iudice seculari; & e contra si laicus sit tutor clericus, & sit conueniendus pro debito sui pupilli clericus, debet conueniri coram Ecclesiastico, quia vtroque casu perinde omnino est, ac si conueniretur pupillus. Sic docti Iurisperiti.

DVBIVM XXXI.

An si pecora clericis damnata inferant in pascuis alienis, vel fructibus vctitis, possint per iudicem seculari capere.

Aliqui dicunt, quòd si pro *supra* dictis agatur contra clericos, conueniendi sunt coram iudice Ecclesiastico, quia iudex laicus non est competens contra ipsos: & sic nequit eos compellere ad solutionem dictatum poenarum: si verò agatur contra res clericorum, & sic contra animalia damnata dantia, pro pecnis statuto velle, vel vrbis impositis, iudex secularis erit competens, quia ipsa animalia, quæ damnium inferunt, sunt de foro seculari. Et probatur ex l. 2. tit. 3. lib. 2. *nona recopil.* vbi sic dicitur, *si fuerit ballado, que las bestias, y ganados de los clérigos hacen daño, en razon de pagar las penas, y lo que assi fuere ordenado, todos assi clérigos, como legos lo paguen, y que lo denidos se cobren, assi de los vnos, como de los otros*. Item, quia ipsa animalia, quæ damnificant, sunt de foro seculari. Sic tenet Gutierrez *lib. 1. pract. quest.* 4. dicens sic obtinuisse in quadam lite, cum in Pincianam Curiam res delata esset per modum violentie. Ad idem est Azabedo *lib. 1. recopil.* tit. 3. l. 2. vbi inquit, quòd quando damnum petendum est à clerico, debet peti coram Ecclesiastico, quia debet lis agitari, & audiri clericus, sed si poena exigenda est secundum statuta, vel loci consuetudinem, vel id quod solvendum est pro pastura, est distributum per distributores communiter ad hoc destinatos, tunc ex bonis clericis potest secularis capere, vt soluat, vel potest pignora capere, & sic dicit obtinuisse in quadam lite. Pro eadem sententia facit, quòd dicit Lucas de Penna *libellum*, C. de nonibus *non exen.* lib. 11. vbi resoluuit, quòd Princeps secularis potest statuerre, quòd animalia clericorum à suis pascuis arceantur, vel etiam pascuis priuatorum, & quòd si inueniantur in illis pascuis fumentes, soluant poenam, aliàs impune possint ostendisse quem refert, ac sequitur Auiles *cap. 17. prætorum, glossa buenas*, num. 12. & dicit eleganter dictum Gutierrez *dicit quest.* 4.

Ceterum verius existimo non posse iudicem secularem procedere contra personam, nec contra res clericum, quia bona a seculis sunt petitorum. Et probatur ex his, quae late dixi supra de tribuit & vchigalibus *lib. 5. cap. 3. §. quod verius in dubio*. Et pro hac sententia est Gregor. Lopez *part. 7. tit. 13. §. 14. vers. fel. ganado*. vbi dicit clericos per suum iudicem Ecclesiasticum damnandos esse, quando eorum animalia damnificant, & Castillo *l. 70. Tauri num. 18*. vbi dicit, quod clericum in his casibus, si contraveniant, puniuntur poenis statuti per iudicem Ecclesiasticum.

Nota tamen, quod iudex secularis potest procedere contra clericum pastorem, propter malam custodiam, vt soluant poenam, & damna. Sic Gregor. Lopez *ibid.* Anton. *cap. grauen. de sentent. excommunicat. & ibi Ioan. Andr. Cardin. & Anchar. ibi. Auendano l. 7. cap. pratorum, cap. 4. num. 30.*

DUBIUM XXXII.

An appellatio suspendat sententiam censurarum, scilicet, suspensionis, & excommunicationis, & interdictionis, ita vt haec censura post appellationem lata sine nulla.

1 Vt huic dubio plene satisfiat, oportet praemittere aliqua de appellatione, quae per diuersas difficultates aperientur.

2 Prima difficultas quid, & quotuplex sit appellatio.

3 Primo dico, quod appellatio est a minori ad maiorem, seu superiorem prouocatio, *cap. omnis oppressus 2. quest. 6. & cap. si quis, & cap. placuit.* docet Syluest. *verbo appellatio, iurid. & omnes.*

4 Secundo dico, quod licet Baldus *rubr. de appellat. dicit esse quaedam appellacionem*; at, vt bene notat Neuo *rubr. de appellat. num. 20. §. 1.* proprius loquendo, & secundum quod communiter loquuntur canonici, est duplex: quaedam extrajudicialis, vt quando appellatur ab actu omnino facto extra iudicium: vt si appellatur a collatione beneficii, electione, presentatione, vel a quocumque alio, quod fit ex publico officio, vel quasi publico, vt *l. 1. §. si quis, ff. de appellat. sit.* Quaedam vero iudicialis, vt si appellatur a collatione beneficii, electione, presentatione, vel a quocumque alio, quod fit ex publico officio, vel quasi publico, vt *l. 1. §. si quis, ff. de appellat. sit.* Quaedam vero iudicialis, vt si appellatur a collatione beneficii, electione, presentatione, vel a quocumque alio, quod fit ex publico officio, vel quasi publico, vt *l. 1. §. si quis, ff. de appellat. sit.*

5 Pro maiori intelligentia nota, quod triplex est sententia, quaedam interlocutoria, quaedam definitiva, quaedam mixta. Interlocutoria, & definitiua in hoc distat, vt bene Syluest. *verbo sententia, quest. 3. & 4.* & Francus *cap. cum cessante, de appellat. num. 36.* & glossa *Clement. 1. de sequent. fruct. vers. definitiua*, quod definitiua est, quae fertur super causa principali, de qua lis agitur, non super incidentibus, vel emergentibus interlocutoria vero, quae fertur inter principium, & finem causae super his, quae incidunt, vel emergunt super ipsa causa. Et ibi late prosequitur Francus, & Rebuffus *l. 1. de appellat. & Clement. fruct. eodem tit. Sic Panormit. eodem cap. bene, num. 7. & ibi Neuo num. 40.*

solut totum negotium principale, & partim definitiua, quia alicui parti principali finem imponit. Est ergo haec interlocutoria habens vim definitiua, vt docet Burtio *quest. 6.* quae negotium inter partes ex toto determinat, & definitiua, vt dicit Rebuffus *l. quod iussit, in praesentem, num. 42. ff. de re iudic.* quae causam principalem non definit, sed vniam partem substantialem, nec totam causam, sed aliquando instantiae finem imponit.

Secundo nota, quod appellatio extrajudicialis potest dupliciter fieri, scilicet vel a iudice extrajudicialiter procedente, vt si appellatur ab Episcopo, vel exequutore, ne det beneficium, vel secundo ab ipsa parte faciente grauaamine aliquod alteri. Sic Maranta *practica 6. part. 2. quandoque appellatur, num. 278.* Francus *cap. bene, de appellat. & ibi Neuo num. 40.*

Tertio nota, quod multae sunt differentiae inter appellationem iudicalem, & extrajudicalem, de quibus latissime Francus *cap. bene, de appellat. & ibi Panorm. & Nouerit* praecipue sunt haec.

Prima differentia, quod extrajudicialis valet, licet sit generalis respectu personarum, seu grauaaminis, & valet a futuro grauaamine, *cap. bene, de appellat. at iudicialis non valet generalis, nec a futuro grauaamine, sed specialis, & a praesenti grauaamine debet esse, cap. vt debuit, & cap. cum causam, in fine, de appellat.* Sic Francus alios referens *dicit cap. bene, num. 42. & ibi Neuo num. 45. 46. Panorm. ibi num. 9. & 10.*

Secunda differentia est, quod appellatio extrajudicialis quando fit ab ipsa parte, habet vim citationis in causa beneficii, & tenetur pars contraria, a qua appellatur, coram iudice ad quem comparere sine alia citatione, alias proceditur in illa causa in eius contumaciam, & dantur in hoc duo termini. Primus est vnus mensis ad iter scripiendum a die interpositae appellationis. Deinde post aduentum appellantis expectatur appellatus per viginti alios dies, intra quos si non compareret, proceditur in eius contumaciam, *text. & ibi gloss. vers. absentia, cap. 1. de elect. in 6.* In aliis autem causis non beneficiis non operatur hunc effectum sine citatione, vt bene Abbas *cap. cum sit Romana, de appellat.* Haec Maranta *practica, 6. part. 2. & quandoque appellatur, num. 279.* & dicit esse mirabilem effectum; de facili enim potest decipere aduersarium, qui te molestat super aliquo beneficio, appellando ab eius molestia ad Papam, & deinde producendo omnia acta tua, quae faciunt pro victoria tuae causae: nam pars appellata non aduertit in comparando expectans se citari: & sic poteris formare processum, & facile obtinere, cum non habes contradictonem. Haec Maranta *ibid.* dicens sic plures vidisse obseruari.

Tertia differentia est, quia in iudiciali causa appellandi debet esse vera, *cap. vt debuit, & cap. interposita, de appellat.* sed extra iudicium factis est, quod causa fit verisimilis, & probabilis, vt si verisimiliter timui granari in aliqua re, licet non sim grauaus, possum extra iudicium appellare, *cap. bene, de appellat. & Clement. fruct. eodem tit. Sic Panormit. eodem cap. bene, num. 7. & ibi Neuo num. 40.*

Quarta differentia, quia iudicialis dicitur proprie appellatio, & extrajudicialis non, sed dicitur prouocatio:

prouocatio: vnde in dispositionibus odiosis non comprehenditur nomine appellationis. Sic Neuo *cap. bene, de appellat. num. 41. & ibi Panorm. num. 8.* licet idem Panorm. *cap. finali, de seq. possid.* dicat comprehendens.

11 Quinta differentia, in petitione apostolorum, quia in iudiciali semper sunt petendi, in alia vero non semper, vt dicam infra.

12 Sexta differentia, quod excommunicatus non potest appellare extrajudicialiter: potest tamen iudicialiter, quia hoc est se defendere, illud vero est agere. Pro cuius intelligentia nota, quod quidam absolute dicunt excommunicatum non posse appellare. Sic Lancelotus alios referens, *de inter. 2. part. cap. 12. limitas. §. a num. 15. ad 19.* Henriquez *lib. 13. de excommunicat. cap. 7. num. 5.* Innoc. autem fuit sibi contrarius, quia *cap. dilecti, de maioribus, & obediens.* tenuit posse appellare extrajudicialiter, sed *cap. cum inter, de except.* tenuit contrarium; & Panormit. & Cardinal. *eodem cap. dilecti,* dicunt nunquam posse excommunicatum appellare extrajudicialiter, etiam a iudice extrajudicialiter procedente. Sed sic distinguendum est, aut appellatio non est merè extrajudicialis, vt si appellatur ab exequutore valente prouidere de beneficio: & tunc potest excommunicatus appellare, quia si exequutor assumit partes iudicis, iam est iudicialis appellatio: si vero non assumit, non est merè extrajudicialis, cum collatio fiat ab habente iurisdictionem. Aut appellatio est merè extrajudicialis, & tunc non potest, quia talis appellatio est prouocatio ad causam: vnde dicitur ipse agere, & prouocare ad iudicium, quod est interdictum excommunicato. Sic Ioan. Andr. Archidiacon. & Dominicus *cap. pia, de except. in 6. Neuo cap. bene, de appellat. num. 46.* Scibi Panormit. *num. 10. & cap. cum inter, de except.* vbi & Immo.

13 Septima differentia, quia in appellatione iudiciali minus ad proficiendam appellationem incipit currere a die interpositae appellationis, sed in extrajudiciali a die illae grauaaminis, *Clement. fruct. de appellat. Neuo d. cap. bene, num. 46.*

14 Octaua differentia respectu suspensionis, quia appellatio iudicialis suspendit iurisdictionem iudicis a quo in totum quoad illam causam: at extrajudicialis non suspendit actum de praeterito, nec etiam actum futurum consequentium ad actum de praeterito, *cap. constitutus, de appellat.* Vnde si appellatur a collatione beneficii, vel confirmatione electionis iam facta, sicut ipsa confirmatio, vel collatio non suspenditur per appellationem subsequentem, ita nec actus iurisdictionis, nec traditio possessionis, ex quo sunt actus consequentium ad ipsam actum collationis vel confirmationis de praeterito. Vnde tantum suspendit, quod fit postea contra ipsam appellationem, Sic Neuo *cap. bene, de appellat. num. 47. & ibi Panorm. num. 10.*

15 Hinc fit, quod in appellatione iudiciali reuocantur omnia attentata, etiam quae non sunt directè contra appellationem: sed in extrajudiciali tantum, quae sunt contra appellationem, Sic Maranta *practica 6. part. 2. & quandoque appellatur, num. 40. 1. Francus cap. 1. de appellat.*

16 Nonna differentia ponitur ab aliquibus respectu termini ad appellandum. Sed de hac infra.

17 Decima differentia, quod appellatio iudicialis

potest fieri ad proximum superiorem; sed extra iudicium non potest appellari nisi ad illum, qui potest adiri per viam querelae. Sic Neuo *cap. bene, de appellat. num. 48.* Panorm. *cap. dilecti, l. 1. de appellat. num. 6. 7.* vnde inserti Panorm. non potest ab Episcopo ad Archiepiscopum appellari extrajudicialiter, nec a subditis Episcopi suffraganei ad Archiepiscopum; quia Archiepiscopus non potest per viam querelae eos audire, sed tantum per viam appellationis, *cap. pastoralis, de offic. ordinis.* Sed Decius *eo cap. dilecti, num. 9.* impugnat hanc differentiam, & sic dicit posse ad Archiepiscopum appellari, etiam extrajudicialiter.

An vero extrajudicialis sit interponenda in praesentia iudicis, & eo deficiente, coram honestis personis, infra dicam.

Vltimo dico, quod appellatio alia est verbalis, quae fit verbis, vt fit communiter, alia facti, quae fit factio per arreptionem itineris ad superiorem, vt habetur *cap. dilecti, l. 2. de appellat.*

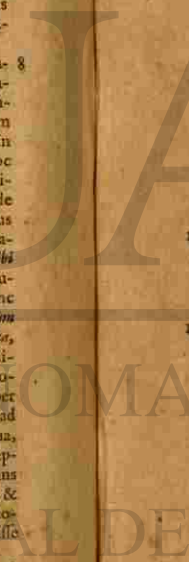
Nota primo, quod glossa *eo cap. dilecti, vers. factio,* dicit tantum habere locum appellationem hanc facti, quando iter arripitur ad Sedem Apostolicam, quia in hoc casu expresse loquitur illud caput. Sed melius ibi Decius *num. 9.* dicit idem esse, quando ad alios superiores. Et in eo cap. ponitur de itinere ad Sedem Apostolicam tantum gratia exempli; quod non ardet regulam.

Secundo nota quosdam dicere, quod hodie iter arreptum non habetur per appellationem post sententiam, sed viua voce est appellandum in contrarium, vel in scriptis, quando appellatur ex intervallo, vt dicam infra; sed ante sententiam videtur appellare qui iter arripit. Sic glossa *cap. dilecti, l. 2. de appellat. vers. factio, & cap. ad reprehensum, de offic. ordinis, vers. conuictus.* Idem Hostiensis *d. cap. dilecti, & addit hae, quoniam ex quo quis vocatus est ad iudicium, nunquam arripendo iter, videtur hodie appellasse.* Idem Lapis *allegat. 39.*

At verus est etiam hodie arreptionem itineris ad superiorem habere vim appellationis facti, seruatis, quae seruati debent in appellatione verbali. Sic Nauare. *lib. 2. consil. in antiquis, tit. 17. de sentent. & vt iudic. consil. omnia, num. 7. in nouis lib. 2. tit. de appellat. consil. 5. num. 7.* Decius *cap. dilecti, l. 2. de appellat. num. 9.* Henricus *ibid. num. 4. & 5.* Neuo *ibid. num. 35.* Anton. *ibid. num. Panorm. ibi num. 4.* vnde inserti, quod sicut appellans in iudicio, vel extra ante definitiuam tenetur exprimeret causas in scriptis, & petere apostolos; ita hic, qui arripit iter: vnde sic debet dicere superiori, Tu me grauas in tali articulo, nolo amplius litigare coram te, sed adeo Papam, & peto apostolos; tunc enim licet non dicat, appello, itinerando censetur factio appellare. Similiter si appellat a diffinitiuam, vel extra iudicium, vt sequer ea, quae in eam ferri debent. Haec Panorm. Vnde haec arreptio itineris debet esse intra decem dies datos iure canonico, ad appellandum. Sic Lancelotus *de inter. 2. part. cap. 12. limit. §. omnia, num. 115.*

Secunda difficultas fit. Quotuplex sit appellationis effectus.

Sic conclusio. Duplex est principalis effectus appellationis. Primus est deuolutio, id est, deuoluit cognitionem causae ad iudicem, ad quem appellatur, *cap. dilecti, cap. vt debuit, de appellat. Leo, l. a procan. iulius, C. de appellat. & sic eximie litigantem a iurisdictione iudicis a quo, quoad illam*

illam causam, & transferri ad iurisdictionem iudicis ad quem. cap. dilectus, de appellat. Secundo effectus est suspensivus, suspendit enim, de non extinguit sententiam. cap. venientes, de iocuri. cap. pastoralis, & preterea, de offic. delib. cap. si de appell. l. precipimus, in casu. C. de appellat. Qualliter autem hoc habet verum in appellatione extrajudiciali, dixi supra.

35 Hinc inferitur hec regula, quod appellatio ligat statim manus iudicis a quo, eiusque iurisdictionem suspendit sine alia inhibitione, adeo quod nil potest facere appellatio pendente. Immo nec ante interpositam appellationem infra terminum iure concessum ad appellandum, scilicet infra decem dies, l. 1. & ibi Bart. ff. de iur. appellat. & cap. nos filios, de appellat. in 6. & ibi omnia, & docet optime Maranta practica 6. part. tit. & quandoque appellatur. num. 400. & 173.

36 Hec tamen regula preter aliquas limitationes, que non faciunt ad rem presentem, de quibus consule Duenas regula 42. & Maranta proximi citatum a num. 174. usque ad 207. patitur alias limitationes, que ad rem faciunt.

37 Prima limitatio est, quod fallit, quando postmodum appellatio non fuisse interposita in tempore debito, tunc enim cessat attentata, & gestis pendente termino ad appellandum non reuocantur. Sic Dominicus cap. venerabilibus, & perro, de censur. excommunic. in 6. ad finem, & glossa ibi versus, secundum mra. Francus ibi num. 6. Felinus cap. quoad consulationem, de censur. & ve iudic. num. 38. Lancelotus, dicens sic esse resolutum in curia Burgens. & esse communem, de attentat. 2. part. cap. 1. num. 42. Couarr. pract. cap. 23. num. 1. vers. si habet ramos.

38 Ex quibus, inquit Lancelotus ibi n. 23. substatendum videtur de eo quod legitur in decisione Mohelan. l. 10. sub rub. de p. iudic. quod provisio facta per Papam infra decem dies dato ad appellandum, non consulescit, si vere postea non appellatur, & decisione Chiffanen. l. incipiente, in termino ad appellandum, in fine, ubi refertur, quod collatio facta ab ordinario, pendente termino ad appellandum a sententia priora, est nulla, licet appellatio non interponatur postea.

39 Secundo limita regulam, nisi pendente appellatione appellans aliquid contra appellationem innovet, potest enim tunc iudex a quo, procedere contra illum. Probatur ex cap. cum tenemus, de appellat. ubi habetur, quod si appellans turbatur in possessione per adversarium appellatione pendente, potest iudex a quo contra illum procedere, & tueri in possessione. Quem textum licet varie intelligant Doctores, at communis intellectus est, ut possit iudex a quo reuocare noniter attentata pendente appellatione, & ratione nouiter attentata possit se intramittere, quia illa est noua causa. Sic glossa ibi, Panorm. ibi num. 1. & 4. dicens communem Beronius rubr. de appellat. num. 46. Maranta practica 6. part. tit. & quandoque appellatur, num. 194. Decius dicto cap. cum tenemus, num. 4. 18. Francus ibi num. 13. Innocent. ibi. Ioan. Andr. num. 1. Innocent. ibi. 1. Cardin. ibi. Anton. ibi num. 6. Anchar. num. 3. Henricus num. 1. & 1. Holl. ibi initio, & est similis textus, & glossa vers. districte, cap. 2. de iur. iur. con. contra interd. Ecclesia. ubi iudex a quo pendente appellatione iubet paribus, ne deno contrahant.

Nota primum hoc habere verum, licet iudex a quo detulerit appellationem, quia hanc est causa noua. Sic Neuo dicto cap. cum tenemus, num. 8. Innocent. num. 3. Anton. num. 7. Lancel. de exten. 2. part. cap. 12. limitat. 4. num. 15. Federic. consil. 83. Ioan. Andream cap. cum appellationibus, de appellat. in 6. Item habet verum, licet iudex ad quem canonice inhibuisset iudicem a quo, ne aliquid attentaret, quia inhibitio operatur in his, que sunt contra appellationem: facit textus cap. audita, de resitut. appellat. Sic Neuo ibi num. 9. Francus num. 22. Lancel. num. 19.

31 Sed dubitatur, an hoc procedat in iudice delegato, vel tantum in ordinario. Quidam dicunt tantum procedere in ordinario. Ratio, quia per appellationem tantum suspenditur eius iurisdictione quoad illam causam, quare cum illud, quod innovat, sit causa noua ratione iurisdictionis generalis, quam habet, potest se in illa intramittere, secus in delegato, quia cum tantum habeat iurisdictionem in illa causa, & per appellationem sit suspensa, nil potest. Sic Beronius rubr. de appellat. num. 46. glossa dicto cap. cum tenemus, vers. pretermissis. Idem Anton. ibi num. 6. 7. nisi inquit, oppositum esset ei delegatum: quod raro fit. Idem Panorm. ibi num. 5. & Lancel. de proximi citatum n. 16. limitant ambo, quando delegatum iam detulit appellationi: secus antea.

32 At vetus est habere etiam locum in delegato, licet detulerit appellationi; nam per delationem appellationis non abdicatur in totum iurisdictione iudicis a quo, appellante enim non proficiente, reuertitur iurisdictione ad ipsum. Sic tenet reprobant Panormitanum Neuo dicto cap. cum tenemus, num. 23. Cardin. ibi. Idem dicitur forte esse verum Innocent. & Ioan. Andr. ibi n. 1. idem videtur tenere Anchar. ibi num. 3. finis, & tenet Henricus ibi num. 2. saltem quando ipse appellans innovaret, secus, si alius: & in hoc casu dicit forte esse verum Holtien. ibi.

35 Hinc inferunt Doctores non esse suspensam iurisdictionem iudicis a quo in tendentibus ad faciliorem exitum cause appellationis, dummodo ablineat a cognitione cause appellationis, & sunt talia, que possunt experiri absque cognitione cause appellationis: & hinc euenit, ut iudex a quo appellatione interposita possit praesente termino ad prosequendum appellationem, ut dicitur in pra. Sic Neuo dicto cap. cum tenemus, n. 7. & 8. Innocent. ibi n. 1. Ant. n. 3. Decius n. 4. Francus n. 3. Beronius rubr. de appellat. num. 46. Lancel. de attent. 2. part. cap. 12. limit. 4. n. 8. & 18. & est communis Maranta practica 6. part. tit. & quandoque appellatur, num. 196. Duenas regula 42. num. 17.

34 Secundo inferunt Doctores, quod appellans ad eundem iudicem a quo, non super appellatione interposita, sed super innovatione, non videtur renunciare appellationi sue. Sic Maranta proximi citatum n. 42. & Panorm. dicto cap. cum tenemus n. 2. Neuo ibi num. 10. glossa ibi vers. pro eorum. Decius num. 6. Francus num. 4. Cardin. ibi Innocent. ibi Innocent. cap. gratum, de offic. delib. & ampliat Decius, licet petat ut a iudice.

35 Tercio inferunt iustificatio praxis iudicem Ecclesiasticorum, tunc enim iudex laicus extrahit reum ab Ecclesia, precipit Ecclesiasticis sub excommunicatione, ut restituar Ecclesia, appellat laicus, si non obstanto appellatione, vellet

vellet laicus innovare, ut damnando reum ipsum excommunicat Ecclesiasticus: & hoc ratione nouae cause, scilicet innovandi pendente appellatione, iuxta dictum cap. cum tenemus.

36 Tandem intellige dicta in hac limitatione, quod scilicet iudex a quo possit pendente appellatione procedere, quando adversarius innovat, quando alius esset contentus, secus si contradiceret. Sic Lancel. proximi citatum num. 27. Francus, & Panorm. cap. constitutus, de appellat.

37 Tercio limita regulam principalem positam, ut intelligatur de appellatione a definitiua: secus in interlocutoria, licet enim appellatio ab interlocutoria eximat appellatorem a iurisdictione iudicis a quo, cap. ad audientiam, & cap. dilectus de appellat. at non ligat manus iudicis a quo, quin possit procedere ad vicerio, donec per iudicem appellationis fuerit inhibitum, ut habetur expresse cap. non solum, de appellat. in 6. ubi Glossa versus, reddit rationem differentie, quia appellatio ab interlocutoria, vel grauamine debet proponi expressa causa probabilis, nec fat esse probabile, nisi sit verax interposita, de appellat. in principio, & licet esse necesse ut prius constet de veritate. Sic omnes, & precipue Lancel. de attent. 1. p. cap. 12. limit. 1. a num. 1. usque ad 11. Maranta practica 6. p. tit. & quandoque appellatur, num. 172. ubi addit, quod potest procedere vsque ad definitiuam includit, donec inhibetur non obstanto appellatione: nec requiritur aliqua citatio partis, sed iudex potest procedere ad omnem actum vsque ad sententiam parte non citata, ex quo appellando videtur se facere contumacem, & declarare animum suum, & non vult comparere, cap. cum qui de dolo, & commun. in 6. & Clement. 1. eodem tit. verum quando iudex appellationis pronunciat bene appellatum, omnia attentata reuocantur. Hec refertur Bart. & Baldum Maranta ibi.

38 Hec tamen tertia limitatio, quod potest iudex pendente appellatione ab interlocutoria vltra procedere, debet intelligi cum aliquibus limitationibus. Prima est, nisi iudex a quo sit inhibitus per iudicem ad quem, cap. non solum, de appellat. in 6. Quod tamen intellige, quando inhibitio fuit legitime interposita, & cum cause cognitione, & parte citata, alia inhibitio non valet. Maranta multos refert proximi citatum, num. 207. 208. quod adeo verum est, quod licet iudex pendente appellatione a grauamine, vel interlocutoria, potest grauamine, vel interlocutoriam reuocare, cap. cum cessante, de appellat. & talis reuocatio irritat, & annullat processum per iudicem ad quem medio tempore factum, ut bene Lancel. de attent. 2. p. cap. 12. limit. 1. a num. 15. usque ad 16. Immo hoc potest arctari, ut probat ibi Lancel. num. 17. At fallit hoc, nisi inhibitus esset per iudicem ad quem, tunc enim non potest reuocare interlocutoriam, nisi esset alia nulla, vel inhibitio non esset legitima. Sic Lancel. cum aliis ibi num. 21. 22. Secunda limitatio est, nisi interlocutoria habeat vim definitiuam. Lancel. ibi num. 18. & 52. Tercia est, nisi sit sententia excommunicatio, nisi de qua infra eadem difficultate. Quarta est, nisi iudex a quo appellationi detulit voram eo interposita ab interlocutoria, quia deferendo ligat manus sibi ipsi, & abdicat a se omnem iurisdictionem, & in superiore transfundit, cap. cum appellationibus, de appellat. in 6. & tenet Ioan. An-

dreas cap. cum cessante, de appellat. & Francus ibi alios refertens num. 14. Maranta num. 209. Lancel. in cap. 12. limit. 6. num. 20. & limit. 1. num. 66. & sequentibus, in quo num. 66. ampliat hoc esse verum, nisi appellatio, cui iudex detulit, esset omnino nulla, quia non est interposita termino concessio ad appellandum, scilicet intra decem dies, in hoc enim casu licet iudex illi deferat, nil operatur, ut dicemus infra. Secundo amplia, si iudex ex ignorantia, siue ex propria voluntate detulerit appellationi, que iure non erat admittenda, Anton. Gomez alios refertens in 3. tom. 3. cap. 13. n. 32. Tercio amplia esse verum non tantum quando expresse defert appellatio, sed etiam quando tacite, scilicet dando acta pro apostolis, vel nil respondendo de apostolis, vni pulchro casu tradit Lapsus ablegat. 1. 24. Sic Lancel. ibi limit. 1. n. 77. 76. 77. & limit. 6. n. 21. Quarto amplia, non tantum quando ipse iudex defert, sed etiam quando delegatus ab eo, cum clausula, donec vices suas dixerit reuocandas, si enim defert appellationi, antequam ordinarius reuocet vices suas, non potest vltra ordinarius, etiam ubi reuocatur vices suas, in illa causa procedere. Lancel. alios refertens ea limit. n. 12. & limit. 1. n. 79. Quinto amplia, etiam si appellatio esset sine causa Lancel. limit. 6. num. 20. & limit. 1. n. 69. Rolandus consil. 77. n. 2. lib. 7. Parisius, quem refert Lancel. ibi. Sexto amplia, licet appellatio sit sine scriptis, quamvis huiusmodi appellatio alius non valet, ut dicitur infra. Lancel. limit. 1. num. 70. idem Rolandus, & Parisius proxime citati. Septimo amplia, etiam si per iudicem ad quem non fuerit sibi inhibitio facta. Rolandus ibi. Lancel. limit. 1. num. 78. Octavo amplia, etiam si non essent petiti apostolis. Parisius, & Rolandus ibi. Lancel. limit. 1. num. 71. Nono amplia quod hanc iurisdictionem non recuperat iudex, qui detulit appellationi, etiam si grauamen, & interlocutoriam reuocaret. Sic alios refertens Lancel. ea limit. 1. num. 68. quod dicit num. 71. & 72. esse verum, licet vellet reuocare grauamen de consensu partium, & num. 74. licet res esset integra, & citat alios. Sed contrarium, quod scilicet possit vltra procedere, quando reuocat grauamen, & interlocutoriam de consensu vtriusque partis, vel saltem solus appellantis, quando res est integra, quia scilicet per iudicem appellationis non est inchoatus processus, tenet alios refertens, & late probans Lanfrancus cap. cum cessante, de appellat. n. 14. & hoc siue iudex sit ordinarius, siue delegatus, quia potest appellans renunciare suae appellationi, & sic redire ad iudicem a quo, cap. 28. super de appellat. in 6. idem Iacobus Henric. consil. 34. lib. 3. & Lancel. ea limit. 1. num. 74. dicit forte esse probabile, & num. 82. hoc tenet in iudice ordinario. Que tamen omnia, nempe quod iudex defertens appellationi abdicat a se omnem iurisdictionem, nec possit vltra procedere, limita, quando detulit simpliciter appellationem, secus si detulit cum clausula solita, scilicet, si & in quantum facere intoret, quia in hoc casu si appellatio erat iusta, & ex rationabili causa, & sic de iure admittenda, censetur admitti: si autem de iure non erat admittenda, non censetur ei delatum. Sic Rolandus dicto consil. 77. num. 18. Lancel. multos refertens dicta limit. 1. a num. 53. Maranta alios refertens ubi supra n. 211. & aduertit Lancel. ibi num. 88. quod si interlocutoria esset lata a duobus iudicibus, & alter appel-

lacione detulit, potest antequam alias deferat, litem delationem renovare: & refert alios. Adversus etiam Maranta *num. 110.* quod si appellatio est interposita ex causa iusta, tenetur iudex illi deferre, alias puniatur. *cap. de prior. de appellat. l. quoniam, c. de appellat.* Quid autem quando est dubium, dicam infra. Quinta sublimitatio est, ut non habeat locum, quando iudex, a cuius interlocutoria est appellatum, præfixit terminum appellanti, aut ad prosequendum appellationem, aut ad audiendum responsum, etiam si appellanti non destitit, quia hæc termini præfixio habet vim dilationis, & dilacione præsentis iudicis officium conquiret. *cap. significante, de appellat.* & pro hoc est textus, & ibi Glossa indistincte loquens, tam in appellatione, quam ab interlocutoria, *cap. personæ, de appellat. vers. item.* Panorm. *ibi, & Francus num. 19.* Lancel. *dist. l. i. m. 18. 59.* Sexta sublimitatio est, quando iudex, a cuius interlocutoria appellatur, debite requisitus non dedit apostolos, quando scilicet debitis loco, modo, & tempore requisitus eos expresse denegat, vel infra debitam negligentem, vel malitiose tradere prætermittit, tunc enim non potest iudex procedere, nisi appellationi sit renunciatum, & si procedit, est nullus processus. *cap. ab eo, de appellat. in 6. & docet Glossa cap. 1. de appellat. in 6. vers. exhiberi, & Lancel. dist. l. i. m. 60. 61. 62.* alios referens. Quod si dicas, tradens apostolos, deserit appellationi, *cap. dilectus, ad finem, de appellat.* & tunc nullo modo poterit procedere. Respondetur cum Glossa *cap. 1. de appellat. in 6. vers. exhiberi,* hoc esse verum, quando tradit apostolos dimissorios, vel reuocatorios, secus si reuocatorios. Vltima sublimitatio est, ut non procedat in grauatine, & actu irreparabili per diffinitivam, ut si iudex interlocutoria, aliquem esse torquendum, quia tunc pendente appellatione ab hac interlocutoria non potest ultra procedere, sicut quando appellatur à diffinitiva. Sic multi, quos refert, ac sequitur Maranta *practica 6. p. tit. & quandoque appellatur, num. 212.* Lancel. *dist. l. i. m. 92. vsque ad 98.* Decius *regula 52. limit. 13. m. 13.* Menoch. *de adipsis, passis, remedio 4. quest. 100. num. 886.* idem die quando actus magna cum difficultate esset reparabilis per diffinitivam. Lancel. *ibi,* alios referens. Alias sublimitationes ponit ibi Lancel. Sed hæc sunt, quæ magis ad præsens faciunt.

49 Vltima limitatio ad regulam principalem, quod scilicet pendente appellatione iudex à quo nil potest innovare, est nisi appellatio sit manifeste frivola, & frustratoria, quia ea non obstante potest iudex ultra procedere, ut habetur expresse *cap. cum appellationis, de appellat. in 6. & ibi Dominicus, & omnes.* Panorm. *cap. consilium, el 3. de appellat.* Maranta *practica, p. 6. tit. & quandoque appellatur, num. 181.* vbi alios refert. Nauar. *lib. 2. consil. tit. de appellat. in nouis, consil. 3. fin. in antiquis consil. 3. fin.* Lancel. multos referens, *de attent. p. 2. c. 12. limit. 6. à num. 1. vsque ad 6. & reddit rationem num. 8.* quia paria sunt aliquid non fieri, & minus legitime fieri, ut considerat Iason l. *præf. num. 4. ff. de sentent. & re iudic.*

49 Limita hoc nisi iudex à quo appellationi detulerit, tunc enim abdicat à se omnem iurisdictionem, ut late dixi *num. 38.* omnia enim ibi dicta ad hoc sunt applicanda.

Nota primò, quòd frivola appellatio dicitur 41 ea, quæ est interposita contra leges. Sic Maranta *proxime citatus num. 182.* Item quæ est interposita sine causa, vel ex minus iusta causa, vel falsa causa, vbi scilicet quis appellat, quando non est grauatim iniustus. Sic Maranta *ibi num. 347.* Glossa *cap. cum appellationibus, de appellat. in 6. notat. 1. & ibi Dominicus.* Vnde inquit Maranta idem est frivola, quòd inanis, frustratoria, & vana, vel ut alij dicunt, relinquitor arbitrio iudicis quæ appellatio sit frivola. Sic Menochius cum aliis, quos refert, *de arbitr. lib. 2. centur. 2. casu 197. num. 67.* Lancel. *de attent. 2. p. cap. 12. limit. 6. num. 5.*

Hinc fit, quòd quoties non potest appellari de iure, potest iudex non obstante appellatione innovare. *Duenas regula 42. num. 10.* Maranta *practica 6. p. tit. & quandoque appellatur, num. 183.* Innoc. *cap. pastorali, de offic. deleg. Glossa cap. non solum, de appellat. in 6. vers. casibus.* Quod tamen limita nisi in talibus casibus prohibitis appellans allegaret aliquam iustam causam, ex qua deberet admitti eius appellatio, quia tunc iudex tenetur eius appellationi deferre, & interim nequit innovare. Sic Glossa *cap. Romana, de appellat. in 6. ff. si autem, & ibi Dominicus sine. Romanus consil. 124.* Panorm. *consilium, el 3. de appellat. Matana, & Duenas proxime citati.* Et quando iudex tenetur deferre appellationi, & qualiter peccet negando, quando debet deferre, vel deferendo, quando debet negare.

Secundò nota, quòd quando est dubium de iure, vel de facto, an sit legitima appellatio, est illi deferendum, nec ea pendente potest iudex à quo aliquid innovare. *cap. cum fiscalis, p. r. de appellat. & docet Syluest. verbo appellatio, quest. 12.* Tablica *ibi quest. 19. num. 2.* Anton. *3. p. tit. 9. cap. 14. §. 2.* Speculator *tit. de appellat. §. nunc dicemus, n. 8.* Lancel. *de attent. 2. p. cap. 12. limit. 6. num. 48.* Iason l. *præf. num. 4. ff. de sent. & re iudic.* Nauar. *lib. 2. consil. tit. de appellat. in antiquis consil. 4. num. 1.* Baptista *praxi iudic. §. 31. cap. 2. item. 2. num. 8. fin.* Decius *cap. de prior. num. 4. de appellat.* Innoc. *c. dilectus, de rescriptis.* Bald. Angel. Cardin. quos ibi refert Decius. Dicunt tamen, & bene Syluest. Tab. D. Anton. *ibi,* quòd potest vti cautela verborum, dicendo, admitto, si & in quantum de iure tenor. Quæ verò sit vis horum verborum, dixi supra *num. 38.* Limitat tamen opprimè Berotus *et supra eo, de appellat. num. 2.* quòd appellatio in dubio sit admittenda, quando somus in casu quo appellatio regulariter esset permissa; tunc enim appellans habet fundatam suam intentionem, secus quando essemus in materia, in qua regulariter appellatio esset prohibita, & de iure non admitteretur, quia denegans appellationem habet fundatam intentionem, ex quo habet regulam pro se, ut est in casu, in quo ab interlocutoria vellet quis de iure civili appellare.

Tandem nota, quòd quando dubitatur an appellatio sit deserta, pronuntiari debet in dubio non esse desertam, quia hoc est minus præiudiciale. Sic Decius *c. de prior. de appellat. num. 5.* Paulus de Castro l. *1. per illum textum, ff. si quis caus. & ibi Alexander, & Iason Felin. & significauerunt, de rescriptis.* Maranta *pract. 6. tit. & quandoque appellatur, num. 408.* Decius l. *quest. 8. de reg. iur.*

Tertia difficultas, quæ sunt de essentia appellationis, ita vt eis deficientibus, appellatio sit nulla.

46 Primò dico, quòd de essentia appellationis, vt sit valida, sunt quinque.

Primum est, vt interponatur à legitima persona. Sic Lancel. alios referens, *de attent. 2. p. cap. 12. limit. 50. à num. 14. vsque ad 19.* dicit minus legitimam personam esse, quæ non potest stare in iudicio. Hi sunt seruus, filius familiaris, furiosus, monachus, & is, cui denegata est audientia tam in agendo, quam in excipiendo, & se defendendo; & *num. 20. 21. 22.* dicit idem quando fuit interposita per procuratorem reuocatum, vel qui non habebat mandatum, vel minus sufficiens; & *num. 32.* probat non requiri mandatum speciale, sed fat esse generale ad lites. An verò excommunicatus sit legitima persona ad appellandum, vide supra in hac cod. *subi num. 12.*

47 Secundò est de essentia appellationis, vt valeat, vt interponatur intra debitum tempus, scilicet iure concessum ad appellandum. Sic multos referens multos infra disputando de hoc termino.

48 Tertio est de essentia appellationis, vt proponatur coram legitimo iudice. Lancel. *ibi num. 184.* & alios referens infra, disputando de hoc iudice quis debeat esse.

49 Quarto est de essentia, vt appellatio fiat ad legitimum iudicem. Lancel. *ibi num. 212.* & alios referens infra agens de hoc.

50 Vltimò est de essentia, vt sententia debeat formari in appellatione, vt quòd fiat in scriptis, & aliquando cum expressione causæ: de quo late infra disputabo.

51 Secundo dico, quòd, vt refert Neuo *ubi infra,* alij dicunt esse de substantia appellationis, vt contineret nomen appellantis, & iudicis à quo, & ad quem, & adactarij, & sententiæ, à qua appellatur: & hoc tenent de nomine iudicis à quo, & adactarij, & à qua sententia, Syluest. verbo *appellatio, quest. 6. §. 8.* Tabien. *ibi, quest. 13. §. 17. 18.* D. Anton. *3. p. tit. 9. cap. 14. num. 1.* At hoc bene reprobat Neuo *rubr. de appellat. à num. 26.* probans hæc non esse de essentia, sed fat esse, vt constet ex circumstantiis super quo appellatur, & quis, à quo, & ad quem, & contra quem appellet; fat enim est vno verbo appellare, dicendo, Appello, vt infra latius. Et quòd non sit de substantia explicare nomen adactarij, tenet etiam Lancel. *de attent. 2. p. cap. 12. limit. 50. num. 190.* & *num. 191.* dicit cum aliis non esse inualidam, licet falsum nomen adactarij exprimeretur. Nec est inualida, si appelleretur à sententia lata, vt g. die decimo mensis, eum tamen lata fuerit die vndecimo; quia falsa hæc demonstratio non vitiat appellationem, Sic Neuo *rubr. de appellat. num. 33.* Baldus *l. etiam, C. de iust. caus. adim. legat.*

52 Nota quòd alij dicunt esse de substantia appellationis, vt in ea perantur apostoli, id est, litteræ dimissoriae, seu testimoniales appellationis. Sic Maranta alios referens, *practica 6. p. tit. & quandoque appellatur, num. 131.* Lancel. *de attent. 2. p. cap. 12. limit. 50. num. 201.* & alij, vt refert Syluest. *verbo appellatio, quest. 6.* Sed dicendum est non esse de essentia appellationis; quia possunt peti intra triginta dies à die late sententiæ, vt dicemus infra. Et tamen appellatio interim propòsita, scilicet intra decem dies, valida erit; hoc tamen est verum, quòd si postea debito termino non pe-

tantur apostoli, manebit appellatio deserta, vt dicam infra. Sic Syluest. *ibi, & Diu. Anton. 3. p. tit. 9. cap. 14. §. 1.*

Quarta difficultas circa secundum requisitum, 53 vt appellatio valeat, scilicet, vt proponatur appellatio intra debitum tempus, quale tempus sit hoc, & quomodo computetur.

Nota, quòd triplex est tempus. Primum est ad proponendam appellationem: & hoc est de substantia appellationis, si enim transactum sit tempus, intra quod debet proponi appellatio postea propòsita est nulla, vt statim dicam. Secundum tempus est ad prosequendam appellationem. Tertium tempus est ad petendum apostolos; & hæc duo tempora seruari non est de substantia appellationis, vt proximè dicebam, quia si appellatio à principio fuit bene propòsita, iam fuit valida, & sic non potest non esse valida ex futuro euentu; quia scilicet postea non fuit prosecuta tempore debito, vel non fuit petiti apostoli. De his ergo temporibus seorsum agendum est.

Dubitatur ergo, quod tempus sit ad proponendam appellationem iure statutum, & quando incipiat currere. Sit

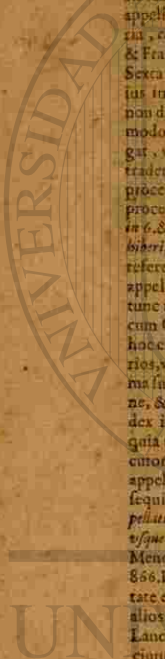
Prima conclusio. Iure antiquo communi, & 56 Regni Hispaniæ sunt decem dies tempus, intra quod debet proponi appellatio, *antient. hodie, c. de appellat. l. 22. tit. 24. part. 3.* at iure nouiori Hispaniæ tantum sunt quinque dies, *l. 1. tit. 18. lib. 4. nona recopil.* iure autem canonico sunt decem dies, siue appelleretur à diffinitiva, vel interlocutoria, vel quocumque grauatine, vel acti extrajudiciali, *cap. conuentioni, & cap. non solum, de appellat. in 6. cap. cum dilectus, sine, de elect. cap. significauerunt, de rescriptis, cap. americanus, 2. quest. 6. cap. quod ad consultandum, de sentent. & re iudic.* Et ita tenent omnes, præcipue Maranta alios referens, *practica 6. p. tit. & quandoque appellatur, num. 212.* Vnde, vt bene Azobedo *lib. 4. recapit. tit. 18. l. 1. num. 47.* in tribunali Ecclesiastico ierubatur ius canonicum constituens decem dies ad appellandum, in foro verò seculari in Hispania ius regium.

Hinc inferitur quòsdam (vt refert Neuo *infra*) 57 male dicere hunc terminum decem dierum tantum habere locum in appellatione iudiciali, sed in extrajudiciali: sed est hoc contra *cap. conuentioni, de appellat. in 6.* & vltra *Doctores citatos,* quòd procedat etiam in extrajudiciali, tenent Specul. *tit. de appellat. §. restat, num. 1.* Neuo *cap. bona, de appellat. num. 48.* & ibi Panorm. *num. 10.* Francus *ibi num. 19.* Lancel. *de attent. 2. p. cap. 12. limit. 50. num. 137. 138.* At post decem dies licet appellatio extrajudicialis non audiat, ut potest audiri per viam queerele, cum extrajudicialia non transeant in rem iudicatam. Sic Neuo, Panorm. & Francus *ibi.*

An verò procedat in sententiis censurarum, & 58 in aliis, quæ non transeunt in rem iudicatam, & in sententiis latis sub conditione, dicam infra sub hoc eodem dubio.

Amplia primò conclusionem, vt procedat in 59 eo, qui ratione minoris ætatis, vel alia ratione restitutus est ad appellandum; tenetur enim intra decem dies appellare. Sic Lancel. *proxime citatus, limit. 5. num. 109. & num. 110.* dicit etiam procedere in appellatione à sententia arbitrari.

Secundò

60 Secundò amplia, vt etiam appellatio, quæ sit eorum honestis perfons, eò quòd non est copia iudicis, debeat etiam fieri intra decem dies; quia succedit hoc legitime appellationis. Sic Lancel. referens Francum de attent. 2. p. cap. 1. a. ampliat. 1. 5. num. 47.

61 Tertiò amplia, quòd si quis sine mandato appellauerit alieno nomine, debet illam appellationem facere ratificari à domino litis infra decem dies computandos à die, quo sciuit latam esse sententiam contra se: & elapsis decem diebus non possit ratificare, sed sententia transeat in rem iudicatam, Ratio, quia ratificatio debet fieri intra tempus habile, l. bonorum, ff. rem ratam hab. Sic D. Anton. 3. p. tit. 9. cap. 14. §. 1. Lancel. de attent. 2. p. cap. 12. num. 53. 54. Maranta practica 6. p. tit. 6. quandoque appellatur, num. 118. Corneus, & Specul. quos ibi refert. & notat, quòd Speculator dicit, debere ratificare infra decem dies à tempore, quo sciuit appellatum, & non dicit à tempore scientiæ late sententiæ. Sed dicit ibi Maranta, quòd pura veritas est currere à tempore, quo sciuit sententiam esse latam; quia ex illo tempore currunt tibi decem dies ad appellandum.

62 Quartò amplia, quòd licet iudex appellationi friuolè deferens abdicet à se omnem iurisdictionem, & sic suspendatur sententia, vt dixi supra, at hoc fallit, quando appellatio esset ex eo nulla, quia non esset interposita intra decem dies, qui dantur ad appellandum. Lancel. de attent. 2. p. cap. 12. limit. 6. num. 42.

63 Limita tamen conclusionem, nisi gratiam illatum haberet tractum successum; quia tunc semper potest appellari, quando durat gratiam, etiam post decem dies, vt si quis detineatur in carcere, potest semper appellare à detentione; quia semper grauatur. Sic Ioan. Ande. Bald. Specul. Francus, Paris, quos refert, & sequitur Maranta practica 6. p. tit. 6. quandoque appellatur, num. 16. Lancel. de attent. 2. p. cap. 12. limit. 50. num. 131. 132. Quòd tamen intelligi, nisi iudex rullisset sententiam interlocutoriam, quòd ille esset caterandus, tunc enim debet appellare infra decem dies à die prolationis interlocutorie, alias transeat in rem iudicatam. Sic Francus, & Maranta ibi, Lancel. ibi num. 134.

64 Hinc fit, quòd si non appelleretur à sententia infra decem dies, manet firma, & transit in rem iudicatam. Sic habetur Clement. si appellationem de appellat. c. 12. sine, c. 122. tit. 23. part. 3.

65 Nota tamen, quòd licet appellatio interposita post decem dies, vel alias omni forma necessaria, sit nulla, si tamen iudex ad quem inhibuisset, gesta per iudicem à quo post latam inhibitionem essent inualida, & tanquam attentata reuocanda. Sic Lancel. multos referens de attent. 2. p. cap. 12. limit. 50. num. 128. 129. 130. licet alij quos ibi refert, teneant oppositum.

66 Secunda conclusio. Hi dies non computantur naturaliter, sed de momento ad momentum. Explico conclusionem; naturaliter computantur, quando pars diei, in qua lata est sententia, vel notificata, computaretur pro die; & sic si fuit die Luna hora vndecima, die Mercurij completeretur decem dies: at non sic computantur; sed à momento, quo lata est: aut secundum alios, vt statim dicam, notificata est sententia, incipiunt

currere decem dies, ita vt quilibet dies habeat viginti quatuor horas, vt bene explicat Anton. Gomez 1. 70. Tauri. n. 25. & sic si lata est, seu promulgata parti sententia die Luna hora vndecima, complebuntur decem dies die Iouis hora vndecima. Probatur, quia, vt docet Anton. Gomez ibi, regulariter tempus incipiendi ab aliqua die determinata, computatur de momento in momentum. Et ad hanc materiam in quibuscumque casibus occurrentibus, ant tempus currat de momento ad momentum, vel potius dies ex quo terminus statuitur, non computetur in termino, est late videndus Tiraquel. de retractu lignagior. §. 1. gloss. 11. à num. 17. per plures. Et in propriis terminis docent hanc conclusionem Lancel. de attent. 2. p. cap. 12. limit. 50. num. 40. 41. 42. 47. alios referens, Felin. cap. quoad consultationem, de sentent. & re iudic. num. 37. Bart. aubien. de appellat. in principio. Greg. Lopez 4. 22. tit. 23. part. 3. versic. dies. Gloss. cap. conuersionis, versic. si uerit. de appellat. in 6. Azebedo lib. 4. recapit. tit. 18. l. 1. num. 48. Specul. tit. de appell. §. restat. num. 3. Præp. cap. ex ratione de appellat. n. 1. Perez. lib. 3. ordin. tit. 16. l. 1. versic. cinco dias. Maranta practica 6. p. tit. 6. quandoque appellatur, num. 214. 216. Gloss. & Bart. l. 1. §. diei. ff. quando appelland.

Hinc fit, quòd dies feriat computantur in hoc termino, cum sit continuum hoc tempus. Sic habetur l. 24. tit. 13. part. 3. & docet Azebedo lib. 4. recapit. tit. 17. l. 2. num. 25.

Duplex tamen circa hunc terminum decem dierum est difficultas: altera est, à quo die incipiat currere, scilicet an à die late sententiæ, vel à die scientiæ.

Duplex est sententia.

Prima ait incipere à die prolata sententiæ. Probatur ex cap. anteriorum 2. quæst. 6. c. 12. tit. 23. p. 3. cui consonat aubien. hodie. C. de appellat. vbi dicitur currere à die sententiæ. Sic tenent Lancel. de attent. 2. p. cap. 12. limit. 50. num. 43. & mon. 47. vbi alios refert, & cap. 11. initio. num. 6. vbi refert Milis, & decisionem Tolosanam. Idem Rota decisioe 113. in antiquis. Syluest. verbo appellatio, quæst. 3. D. Anton. 3. p. tit. 9. cap. 14. §. 1. Angel. verbo appellatio, n. 1. Tabien. ibi quæst. 3. n. 4. Couarr. cap. alma mater. l. p. §. 10. num. 4.

Secunda sententia multo probabilior dicitur currere à die scientiæ, scilicet postquam peruenit ad notitiam partis. Ratio, quia hic terminus datur ad deliberandum, an velit reus stare sententiæ, vel appellare; at ignorans non potest deliberare. Probatur etiam ex iis, quæ in simili habet infra cap. 1. de testamentis, dubio 51. Sic tenent Glossa cap. anteriorum, 2. quæst. 6. versic. à recitatione, & cap. conuersionis, de appellat. in 6. versic. si uerit, & aubien. hodie, C. de appellat. Cardin. Clement. 1. de dolo, & contron. num. 4. Anan. cap. quoad consultationem, de sentent. & re iudic. num. 21. vbi Immo, & Felin. num. 22. Perez. lib. 3. ordin. tit. 16. l. 1. versic. cinco dias, Azebedo lib. 4. recapit. tit. 18. l. 1. num. 52. & habetur expressè l. 1. sine, tit. 23. part. 3. & ibi Gregor. Lopez versic. superioris, Glossæ dicitur de appellat. num. 14. Bertachinus alios allegans in suo repertorio, verb. terminus ad appellandum, Bart. aubien. hodie, C. de appellat. Francus cap. bona, num. 20. de appellat. vbi & addit, quòd in dubio presumitur interposita appellatio intra decem dies. Maranta pract. 6. p. tit. 6. quandoque appellatur, n. 215. Speculator tit. de appell. §. restat. n. 1.

Immo.

71 Immo non fat est quæcumque scientia, vt terminus incipiat currere, sed est necessaria notificatio. Sic Azebedo proxime citatus, & latius multos referens lib. 4. recapit. tit. 7. l. 2. num. 34. & 35.

72 Nota quòd hic terminus non currit impedito, vt dixi lib. 1. de mariti. diff. 53. num. 7. & patet ex iis, quæ dicam cap. 1. de testamentis, dnb. 51. & docet Maranta, Syluest. D. Anton. Specul. num. 2. vbi eos retuli num. 70. Idem Gloss. cap. anteriorum, 2. quæst. 6. versic. recitatione, & communis.

73 An verò tunc requiritur protestatio de impedimento, dicam infra.

74 Altera difficultas est, an terminus hic decem dierum possit ex partium consensu, vel per iudicem augeri, vel minui. Primò ergo disputamus de consensu partium.

75 Dico ergo, quòd de consensu partium potest hic terminus breuiari: patet, quia partes pacto possunt in totum tollere tempus decem dierum, & quòd infra nullum tempus appellare liceat, l. finali, in fine, C. de tempor. appellat. ergo & consequenter magis restringere poterunt; quia cui licet quod plus est, licet quòd minus est, cap. cui licet, de regul. iuris, in 6. & docet Berouius cap. cum sit Romana, de appellat. num. 63.

76 Sed maior difficultas est, an partes possint communi consensu prorogare hunc terminum decem dierum; communis enim sententia negat posse, quia non possunt facere, quòd iurisdictioni deuoluatur ad non habentem eam, l. primorum, C. de iurisdic. omni. iud. Sed prorogando vltra terminum facerent, quòd iudex appellationis haberet iurisdictionem, quam ipse non habet, nisi appellatur intra decem dies; ergo. Secundò, quia partes nequeunt facere, quin sententia lata transeat in rem iudicatam post decem dies: & sic Clement. si appellationem, de appellat. dicitur, quòd licet post hunc terminum vtraque pars scienter procedat in appellatione, non valebit sententia data etiam vtraque parte consentiente. Sic tenent Bald. aubien. hodie, C. de appellat. & aubien. ei qui, C. de tempor. appellat. Lancel. de attent. 2. p. cap. 11. initio, num. 2. 3. Gregor. Lopez l. 22. tit. 23. part. 3. versic. dies, Maranta practica 6. p. tit. 6. quandoque appellatur, num. 241. Panorm. consil. 77. volum. 2. Glossa aubien. offeratur, C. de litiæ contestat. Francus cap. ex ratione, de appellat. Cardin. Clement. quandoque de appellat. quæst. 5. & ibi Paulus, & Immo, Anton. cap. licet causam, de probat. Felin. cap. penult. de iudic. versic. secunda declaratio.

77 Alij verò dicunt posse suspendi cursum huius temporis per partium consensum, non verò prorogari. Differentiam verò inter suspendi, & prorogari assignat Berouius cap. cum sit Romana, de appellat. num. 53, quòd suspendi dicitur, quando lis non agitur; prorogari verò, cum datur maior terminus ad appellandum, non cessante, sed prosecuta interim lite. Sic tenent Azebedo lib. 4. recapit. tit. 18. l. 1. num. 52. Gutier. de iuramento confirmat. 3. p. cap. 5. num. 15. Perez. lib. 3. ordin. tit. 1. l. 4. fol. 446. ante §. ampliat. 6.

78 At satis probabiliter Berouius cap. cum sit Romana, de appellat. à num. 64. per plures defendit posse partes communi consensu expresso hoc tempus decem dierum ad appellandum prorogare: & in hoc magis inclinat Neuo ibi num. 18. dicit enim se multum dubitare de prima sententia. Et

probat Berouius, quia hoc tempus fuit introductum in fauorem partium; ergo huic suo fauori possunt suo consensu renouare: & probat aliis rationibus; &

Ad primum oppositæ sententiæ respondet: quia in hoc casu non deuoluitur iurisdictione in non habentem, sed in habentem ordinariam, & licet partium consensu non possit iurisdictione de nouo dari, potest tamen prorogare in eum, qui alias iurisdictionem ordinariam habet; & probat ibi.

Ad secundum respondet, quòd ille textus tantum probat, quòd si sententia transeat iam in rem iudicatam ob lapsum termini ad appellandum, partes pacificè nequeunt quòd hoc non obstante valeat secunda sententia; & hoc ex vi sententiæ, vt tamen pacti bene possent facere, vt valeret: at possunt pacificè antequam labatur terminus, & sic sententia transeat in rem iudicatam, vt protrahatur terminus.

Sed quid dicendum de iudice, an possit breuiare, vel prolongare hunc terminum decem dierum ad appellandum. De iudice ad quem constat id non posse, quia idem dicemus infra de termino ad prosequendum appellationem. Item quia ante appellationem interpositam nondum est iudex causæ Sic Berouius cap. cum sit Romana, de appellat. num. 70.

Difficultas ergo est de iudice à quo, 80

Primò dico, quòd non potest hoc tempus prorogare; quia hoc fuit introductum in fauorem partium, nec respicit iudicis officium. Sic Berouius consil. 70. latius probans Francus cap. cum sit Romana, num. 7. & 8. de appellat. Neuo ibi, num. 19. Glossa ibi versic. resissus & ibi Decius, Maranta practica 6. p. tit. 6. quandoque appellatur, num. 241. Lancel. de attent. 2. p. cap. 11. initio, num. 2. 3. & communis.

Secundò dico, quòd iudex non potest minuire: 82 hoc tempus. Probatur eadem ratione: & tenent Francus, Lancel. Glossa, Maranta citati dicto precedenti. Sed Panorm. eo cap. cum sit Romana, num. 13. hoc limitat, nisi ex magna causa, scilicet scandalis, vel ex alia utilitate publica; & Neuo ibi num. 21. dicit forte hoc posse sustineri; & Berouius eo n. 70. licet principio hoc reprobat, in fine concludit posse sic limitari.

Tandem nota, quòd terminus decem dierum 82 ad appellandum procedit, etiam si pendente hoc termino fuerit factum compromissum inter partes super lite: licet stante hoc compromisso tempus prosequendi appellationem non currat appellanti, Clement. quandoque de appellat. Sic Lancel. de attent. 2. p. cap. 12. limit. 50. num. 76.

Quinta difficultas, quòd tempus sit iure con- 83 cessum ad prosequendum appellationem.

Sic conclusio. Iure ciuili dantur duo menses ad 84 prosequendum appellationem; alias sententia transeat in rem iudicatam, aubien. de iudic. §. appellationes, collat. 7. & l. 1. C. de tempor. appellat. idem iure Regio antiquo Hispania l. 23. tit. 23. part. 3. At in noua recopil. lib. 4. tit. 18. l. 2. & 3. assignantur quadraginta dies, si est vltra portus; & quindecim, si est intra. At iure canonico sic definitur cap. cum sit Romana, de appellat. datur vnus annus ad prosequendum appellationem, & ex causa necessaria, & euidenti biennium; at potest iudex à quo appellatum fuit, secundum locorum distantiam, & personarum, & negotij qualitatem tempus hoc moderari;

mo detari, & si intra tale tempus appellans non est profecturus appellationem, si appellatum fuit a sententia, transit ea in rem iudicatam: si vero ante sententiam lite incepta, tenetur stare iudicio illius, ac si non appellasset: verum sit a gravamine ante litem ingrellum, audietur appellatio. Hæc ad pedem litteræ dicto cap. cum sit Romana, & Clement. sicut de appellat. Explicatur quod hoc tempus non tantum est ad prosequendum appellationem, sed etiam ad finiendam alias transeat sententia in rem iudicatam. Et quando incipit hoc tempus, vide Glossam, & Doctores dictæ Clement. sicut, & Doctores dicto cap. cum sit Romana, maxime Beroium ibi, num. 16, 17, & dixi aliquid supra hoc eod. dubio. Et an impedito intra biennium detur tertius annus, vide Glossam, & Doctores dicto cap. cum sit Romana, & maxime Beroium ibi, num. 46. Et quando aliquis bis appellat, ut statim vna voce, & post in scriptis, tempus prosequendi appellationem currit ab ea appellatione, quæ valida fuit, quia alia est frustrata. Sic Azbeddo lib. 4. recopil. tit. 18. l. 2. num. 22. Maranta tractat. 6. p. 2. & quandoque appellatur, num. 144. In quantum vero dicitur dicto cap. cum sit Romana, quod si appellatio sit a gravamine ante litem ingrellum, audietur transacto tempore, Glossa ibi, & Panor. intelligunt de appellatione extrajudiciali, ut in electionibus. Et Panor. ibi num. 20. dicit, quod non audietur per viam appellationis, sed per viam querelæ: quia extrajudicialia non transeunt in rem iudicatam. Vide ibi Beroium a num. 74.

85 Quid vero possit prolongare, vel minuere, si scilicet possit prolongare, vel minuere, Sic Prima conclusio. Non potest iudex ad quem abbreviare, vel prolongare terminum ad prosequendum appellationem, datum a iudice a quo, nisi subit periculum animæ. Sic Specul. quem refert ac sequitur Neuo cap. personas, de appellat. num. 47. Panor. cap. cum sit Romana eodem tit. num. 17.

86 Nota tamen, quod iudex ad quem solet parti mandare, ut intra certum tempus coram eo trahat processum, & tunc si intra illum terminum non trahat, manet appellatio defecta. Sic Azbeddo lib. 4. recopil. tit. 18. l. 2. num. 13. Auendaño responsio 2. num. 4.

88 Secunda conclusio. Index a quo potest tempus hoc moderari secundum locorum distantiam, & personarum, & negotij qualiterata. Sic habetur expresse cap. cum sit Romana, de appellat.

89 Nota primò, quod si iudex male arbitretur in restringendo, vel in ampliando iuris terminum, potest appellari, quia in commissis iudicis arbitrio potest appellari, si iudex male arbitretur, ut notat Glossa cap. super his, de accusat. & Barr. l. si qui pena. ff. de verb. signif. Sic Panor. cap. cum sit Romana, de appellat. num. 17. Innoc. cap. ad petitionem, de accusat. D. Anton. 3. p. tit. 9. cap. 1. 4. 5. 1. Sylu. verbo appellatio, quaest. 2.

90 Secundò nota, quod iudex non tenetur præfigere, ac restringere hoc tempus. Ratio, quia a iure est protulsum de tempore: potest tamen, ut occurat malitiae eorum, qui causa protogandi litem appellant. Sic Beroius cap. cum sit Romana, de appellat. num. 25.

91 Tertio nota, quod postquam semel præfixis tempus non potest illud longius, vel brevius facere, quia pendente temporis dilatione eius officium consequitur. l. siue parti. C. de dilat. ac semel

abreniando functus est officio suo. Sic Beroius eodem num. 25. Panor. cap. personas, de appellat. immola. cap. ex infirmatione, eod. tit.

92 Quarto nota, quod aliqui dicunt, quod index assignando terminum, videtur tacite appellationi desistere: nam qui vult consequenti, videtur quoque velle antecedens appellatio est præambulum necessarium ad talem terminum, ergo. Probo maiorem ex §. 1. Infirm. ex quibus consuetudo. Sic Azbeddo lib. 4. recopil. tit. 18. l. 2. num. 5.

93 Sed contrarium late probat Glossa cap. cum appellationibus, de appellat. in 6. versio. remittenda, & ibi Archid. Ioan. Andr. Rota, Specul. quos refert, & sequitur ibi Francus, §. si vero, num. 8. & ibi Dominicus, & Beroius cap. cum sit Romana, de appellat. n. 18. addens hoc intelligi, quando iudex incipit a non admissione appellationis, licet enim postea præfigat terminum, non censetur appellationi desistere, quia expressum facit cessare tacitum, l. cum sit, §. si, ff. de vulg. secus si prius a termini præfixione cepisset.

94 Quintò nota esse graue dubium, an si iudex non detulit appellationi, possit adhuc terminum præfigere, quidam enim dicunt posse. Sic alios referens, & late probans Neuo c. cum sit Romana, de appellat. a num. 6. vsque ad 9. Felin. & Perus. cap. personas, de appellat. Dominic. allegans Specul. cap. appellationibus, de appellat. in 6. & ibi Ioan. Andr. Francus ibi §. si vero, num. 8. & ibi Anchar. Et saltem quando nec desert, nec negat, tenet idem Decius d. cap. cum sit Romana n. 6. & cum Decio tenet Azbeddo lib. 4. recopil. tit. 18. l. 2. num. 5. Alij vero tenent non posse. Sic Beroius late probans dicto cap. cum sit Romana, a num. 16. vsque ad 18. & ibi Panor. Innoc. cap. finali, de accusat. Roman. singulari 165. Villalobos in commun. opin. littera A. num. 207. & eum communis secundum Decium supra. Dicit tamen Beroius num. 16. hanc sententiam esse intelligendam in appellatione, ante sententiam diffinitiuam, non autem in illa, quæ fit a diffinitiva. Ratio, quia appellatio a diffinitiva non requirit delationem iudicis, secus de appellatione ab interlocutoria; si huic enim non desert iudex, potest ultra procedere, ut dixi supra, & sic quoad iudicem habetur pro non appellante.

95 Sextò nota, quod Perez lib. 3. ordinam. tit. 16. l. 1. in iura, referens Rotæ decisionem, dicit, quod iudex etiam deservens appellationi, debet statim terminum præfigere appellanti; nec id potest ex intervallo, quia per delationem appellationis videtur totum negotium deuolutum ad iudicem ad quem. At dicendum est posse etiam ex intervallo, nam quoad præfigendum hunc terminum non censentur ligate manus iudicis a quo, etiam pendente appellatione, ut bene Maranta præfata, 6. p. tit. & quandoque appellatur, n. 103. & ut supra dixi, potest in tendentibus ad faciorem appellationis exitum, quale est hoc. Probatur etiam ex cap. 1. de appellat. in 6. versio. post hoc, vbi probatur, quod iudex potest præfigere terminum ad prosequendum appellationem post traditionem apostolorum, sed apostoli possunt tradi post appellationem usque ad triginta dies, ergo. Sic dicens communem Decius cap. cum sit Romana, de appellat. in 6. & ibi Neuo n. 6. 7. 8. & melius c. personas, eod. tit. n. 4. Azbeddo lib. 4. recopil. tit. 18. l. 2. n. 6. Villalobos in commun. opin. littera A. n. 207. Millis, & Rota, ut refert, & sequitur Lancel. de arret. 2. p. cap. 12. limit. 1. n. 87.

Septimò,

96 Septimò nota esse graue dubium, an terminus assignatus a iudice sit ad finiendam intra illum appellationem, vel tantum ad prosequendam: aliqui enim (ut refert Gloss. cap. cum sit Romana, de appellat. versio. resissum) dicunt posse etiam signare ad finiendam appellationem, quantum est in se; sed si remaneret per iudicem, non est ei imputandum. Et hoc fortiter defendit ibi Beroius num. 13. & 24. nec hoc est (inquit) legem imponere iudici ad quem, qui est superior: nam duplex est finis, vna qui ad iudicem, scilicet desistere, & iudicare: aliter vero, qui ad appellatorem, scilicet causam appellationis instruere formando processum, probando, allegando in iure, & in facto, qui solet durare usque ad conclusionem causæ, & de hoc sine intelligitur hic terminus. Probat Beroius, quia tempus iudicis restrictius succedit loco termini iuris, & pro eo subrogatur dicto cap. cum sit Romana; ergo, debet intelligi secundum naturam temporis subrogati. Unde dicit quod præfixio termini facta a iudice appellanti, nisi expresse declarat præfixi ad prosequendam appellationem, intelligi ut tempus iuris, scilicet etiam ad finiendam.

97 At communis sententia est, quod in hoc differt præfixio termini ab homine, & a iure, quod terminus iuris, scilicet annus, & ex iusto impedimento biennium, sit ad prosequendum, & finiendum appellationem, ut patet ex Clementini, sicut, de appellat. ac terminus ab homine positus sit tantum ad prosequendam, nec possit imponere terminum ad finiendam, & probatur ex cap. ex infirmatione, de appellat. vbi dicitur, quod præfixio termini facta per iudicem a quo, non afficit iudicem ad quem; quia hoc esset legem imponere superiori. Sic tenet Glossa dicto cap. cum sit Romana, versio. resissum, & ibi Neuo num. 5. Panor. ibi num. 11. 12. Decius cap. personas, num. 11. eodem ritu, dicens communem, Maranta alios referens præfata, 6. p. tit. & quandoque appellatur, num. 205. Villalobos in commun. opin. littera A. num. 207. Azbeddo lib. 4. recopil. tit. 18. l. 2. num. 8. 9. & eum communis.

98 Sed dubitabis, quid teneatur facere appellans intra terminum a iudice præfixum, ne lapsu termini appellatio maneat deserta. Breuiter dic, quod diuersimode assignatur hic terminus: primo modo ad iter arripendum, ut cap. peruenit, de appellat. & hoc casu constat lat. esse iter arripere. Secundo modo ad se presentandum coram iudice ad quem: & tunc non lat. esse iter arripere, sed se presentare. Tertio modo ad prosequendam appellationem, & de hoc loquitur cap. cum causa, de finit. & re iudic. & hoc casu lat. esse iter arripere pro prosequenda appellatione (licet ultimo die termini iter arripit secundum Speculatorem, & Neuo ibi) licet alij dicant teneri se presentare in eo termino, quod erit verum, quando iudex ad quem est in eodem loco, vbi terminus assignatur. Quarto modo statuitur terminus appellanti ad presentandum se coram iudice ad quem, & ad redeundum cum litteris impetratis, seu testimonio appellationis: & talem terminum assignare non potest iudex a quo; quia hoc esset imponere legem superiori, ut si iudex ad quem det litteras termino præfixo a iudice a quo; sed talis terminus valebit, ut teneatur intra illum se presentare, & ultra non ligat; præ Th. Sanchez Consil. moral. Tom. 1.

sentare (inquam) coram iudice ad quem, ut docet Panor. cap. ex infirmatione, de appellat. Hæc docent referentes Speculat. & alius. Neuo cap. personas, de appellat. a num. 22. vsque ad 38. & ibi Panor. num. 8. 9. 10. 11.

99 Octauò nota quid possint partes communi consensu facere circa hunc terminum prosequendi appellationem, an scilicet possint illum prolongare, vel breuiare. Hæc in re constat primò apud omnes Doctores citandos, quod partes communi consensu possint sibi breuiare tempus prosequendi appellationem a iure, vel homine præfixum, ut patet ex cap. personas, de appellat.

100 Secundo constat, quod possunt suspendere hoc tempus: unde non currit hoc tempus durante compromisso inter partes facto, vel alias eis expressæ consentientibus, ut habetur expresse Clement. quando de appell.

101 Limita de compromisso, quod est factum in arbitros, secus si in arbitratores, sic Maranta præfata, 6. p. tit. & quandoque appellatur, num. 242.

102 Nota quod dixi, vel de expresso consensu, quia tacitus non lat. esse, scilicet quod partes ad domicilium redeunt, vel longam peregrinationem arripunt, quia textus dicit, de expresso consensu, & tenet ibi Glossa versio. expresso, & Neuo cap. cum sit Romana, de appellat. num. 18. & ibi Beroius num. 51. dicit forte esse verum.

103 Secundo nota, quod compromisso deserto, vel tempore, de quo conuenit, finito, non habebit appellans integrum tempus a iure, vel ab homine præfixum, sed quantum tempore compromissi supererat, dormit enim tunc temporis illius cursus. Sic Glossa dicta Clement. quando de appellat. Dico tamen verumt in dubium.

104 Primum est, an partes possint breuiare talem terminum, non tantum ad prosequendum appellationem, sed etiam ad finiendum. Panor. dicto c. cum sit Romana, censet non posse ad finiendam; quia esset legem imponere superiori. At Beroius ibi a num. 14. dicit forte contrarium esse verum, quia licet non possit appellans restringere tempus iuris, quoad iudicem ad quem, vti teneatur causam finire intra id tempus: ac potest sibi met præfigere, ut ex parte sua teneatur intra illud tempus finire, quia si potest in forum renunciare appellationi etiam interpositæ, l. finalis, §. si, C. de tempor. appellat. ergo etiam tempus anni datum a iure ad finiendam appellationem.

105 Alterum, quod vertitur in dubium, est, an partes possint non tantum suspendere hoc tempus, sed etiam prorogare; quidam enim censent, non posse, quia alias causæ ad longum tempus agerentur magnis expensis, quod est contra publicam vtilitatem, sed quando suspenditur tempus, quia interem lis non agitur, sed dormit. Sic tenet dicens communem, ex multis confirmans, & referens Alexand. Baldum, Mattheum Beroius cap. cum sit Romana, de appellat. num. 52. 53. Panor. cap. ex ratione, eod. tit.

106 Contrarium tamen multos referens, latissime probat, scilicet posse etiam prorogare, Maranta præfata, 6. p. tit. & quandoque appellatur, a num. 216. Perus. dicto cap. cum sit Romana, & Decius dicto cap. ex ratione, & est satis probabilis vitæque sententia.

Nonò,

108 Nonò, principaliter nota, quòd transacto termino a iore, vel ab homine puzito, si intra illum appellans non prosequutus fuerit appellationem, vel non fuerit, quando tenebatur finire, transiit sententia in rem iudicatam, vt habetur dicto cap. cum sit Romana, & dixi supra hoc eodem dubio.

109 Tria tamen veniunt in dubium circa hoc. Primum est an transacto primo anno possit iudex à quo exequi sententiam, tanquam appellatione deserta, si non constet sibi aliter de impedimento. Doctores communiiter, vt refert Maranta ibi infra, dicunt quòd non, quia sententia non confirmatur, donec transat biennium: & tenent Bartol. Bald. Francus, quos ibi refert Maranta. At verius est posse statim exequi: at citato appellante ad dicendum, quare sententia executioni mandari non debeat, quia possit pars citata probare impedimentum, & sic dare tibi secundus annus. Probat, quia ius non dat appellanti simpliciter secundum annum, sed sub conditione, si est scilicet impeditus, cap. cum sit Romana, de appellat. Ergo si non apparet de impedimento, iudex habet fundatam suam integritatem ex lapsu primi anni. Sic Panoritanus, cap. ex ratione, de appellat. & ibi Innoc. Anton. Immoles, Angel. Alexand. & alij, quos refert, ac sequitur latissime probans Maranta præli. 6. part. tit. & quandoque appellatur, à num. 231. & sequens 235.

110 Nota tamen, quòd lapsu iam termino potest iudex à quo procedere ad executionem, quia habetur, ac si appellatum non esset, vt bene Maranta ibi num. 199. & si appellatio est deserta ex non prosecutione, quia scilicet nunquò est aditus iudex ad quem, & nullus actus est factus coram eo, tunc non est opus, vt iudex à quo pronunciet appellationem esse desertam, sed pars appellata adeat iudicem à quo, vt sententiam exequatur, & si ille videt lapsum terminum iuris, vel hominis ad prosequendum, potest, si vult, exequi sine alia pronuntiatione: & hoc est vile, vt causa citius expediat, ne detur materia vterius appellandi ab ea pronuntiatione; potest enim appellari, vt docet Francus cap. ex ratione, de appellat. Angel. & Baldus, quos refert Maranta ibi infra. At etiam est vile pronuntiare desertam, vt pronunciet appellante condemnando ad expensas, vt docet Panorm. cap. saps, de appellat. Hac Maranta ibi num. 200. 201. & num. 203. dicit cum Franco cap. saps, de appellat. quòd quando iudex à quo pronunciat sic appellationem desertam, non requiritur citatio partis; & num. 409. dicit non requirit, quòd opponatur de desertione; quia iudex potest ex officio etiam parte non opponente opponere, & pronuntiare appellationem esse desertam: & citat Francum, Bald. Speculat. Verum si fuit aditus iudex ad quem, & fuit coram eo proposita appellatio: tunc ipse debet pronuntiare super desertione. Sic Maranta ibi num. 200.

111 Secundum, quòd veritur in dubium, est, an sit necessaria aliqua protestatio de impedimento, quòd quis habet ad non prosequendum, vel non definiendum appellationem intra annum, vt sic concedatur sibi biennium, Glossa e. fin. de appellat. vers. exculat, & ibi Anchar dicunt requiri.

112 At dicendum est, quòd si impedimentum provenit ex facto iudicis, debet protestari, & similiter

quando ex facto cuiuscumque tertij, vt aduersarij, vel legis municipalis: lecus quando provenit ex facto appellantis, vt ex causa infirmitatis, vel iusta absentia, tunc enim tale impedimentum excusat absque protestatione. Sic Francus cap. final. de appellat. num. 15. & ibi Immoles num. 3. & ibi Decianus num. 21. Neuo ibi num. 25. 26. Maranta præli. 6. part. tit. & quandoque appellatur, n. 230. licet inquit tutius sit semper protestari. Non dicunt tamen Marant. nec Neuo esse necessariam quando impedimentum provenit ex facto tertij, qui non sit iudex; imò Maranta generaliter dicit non requiri, quando impedimentum non est ex parte iudicis: & quando provenit ex parte iudicis, dicit non sat esse semel protestari, sed requiri pluries, & refert multos.

Hinc firmius bene Bart. l. 2. §. sed quòd diximus, ff. si quis eum, dicere requirit protestationem, quando impedimentum provenit ex casu fortuito, vt ob æris intemperiem, periculum maris, vel discrimina visarum: & sic contrarium docent Francus, & Immoles ibi. Limitat etiam ibi Francus non requiri protestationem, quando impedimentum provenit ex parte appellantis, nisi casus, in quo debeat mittere procuratorem iuxta notata cap. querelam, de procurat.

Tertium, quòd dubitatur, est an in causis beneficialibus, quando iudex à quo constituit terminum ad prosequendam appellationem, per lapsum termini transat sententia in rem iudicatam. Lapsus Clemens. 1. de appellat. affirmat. At contrarium tenet ibi Ancharan. quòd in causis beneficialibus patitur exceptioem dispositam in cap. cum sit Romana, de appellat. scilicet quòd iudex à quo potest restringere terminum iure concessum; in his enim non potest assignare alium terminum, quam expressum cap. 1. & cap. capientes, §. quòd si per viginti, de elect. in 6. vt tenet etiam Glossa eo §. quòd si per viginti, vers. quinquidam, & communis.

Dicendum tamen est, quòd si iudex assignat terminum breuiorem partibus assentientibus, vel presentibus, & non contradicentibus, lapsu termini transit sententia in rem iudicatam. Ratio, quia vtraque parte consentiente, vel non contradicente, eum possit, potest iudex à quo talem terminum assignare, eum enim in beneficialibus partes possint renuntiare appellationi, e. quamuis, de elect. in 6. possint etiam renuntiare favori suo, scilicet termino iuris. Si vero inuitis partibus assignet, non transit in rem iudicatam, quia, nisi vtraque parte volente, id non potest, vt docet etiam bene Maranta præli. 6. part. tit. & quandoque appellatur, n. 413. Sic tenent e. cum sit Romana, de appellat. in §. 1. n. 31. 32. 33. & Francus ibi n. 16. vbi alios refert.

Nota primò, quòd licet lapsu termini iure concessi cap. 1. & cap. capientes, §. quòd si per viginti, de elect. in 6. non transit in beneficialibus sententia in rem iudicatam, ex quo dicto cap. 1. imponitur alia pena ipsi contumaci, quòd scilicet proceditur in eius absentia, vt bene docet Anchar. Clemens. 1. de appellat. at si iudex assignare terminum istum iuris, maneret deserta appellatio, quia minus agitur cum lege, quam cum homine, l. Celsus, ff. de arbit. Sic Florianus eadem, Clemens. 1. fin. Francus dicto num. 16.

Secundò nota, quòd licet appellatio sit deserta per negligentiam partis in beneficialibus, at nunquam censetur deserta quo ad iudicem: sed semper potest

potest iudex supplere, & procedere ex officio, & cognoscere de motibus causæ. Sic Maranta proximè citatus n. 415. Francus constitutus, l. 2. de appellat.

118 Sexta difficultas principalis est, intra quom terminum tenetur appellans petere apostolos. Sic Prima conclusio. Appellans tenetur petere apostolos infra triginta dies, aliàs appellatio manet deserta, e. ab eo, de appellat. & Clement. quatuor, eod. tit. l. iudicibus, c. eodem tit. Maranta cum multis præli. 6. part. tit. & quandoque appellatur, n. 416. & 219. addit, quòd quando statet per iudicem, vt non det, quia requisitus non dat, debet appellans id protestari, dicta Clem. quatuor.

119 Secunda conclusio. Licet sit magna varietas inter Doctores, quando incipiant currere hi triginta dies, vt refert Maranta proximè citatus n. 222. quibusdam dicentibus à die interpositæ appellationis, quos sequitur Azbedus lib. 4. recopil. tit. 18. l. 1. num. 18. 19. 20. aliis à die late sententia, quos sequitur D. Anton. 3. part. tit. 9. cap. 14. §. 1. At magis inquit Maranta cum amplectens communis sententia est currere à die scientie sententia lata, à quo die habuit facultatem appellandi.

120 Tertia conclusio. Non sat est petere cum instantia apostolos, sed si iudex de ipsis expressè non respondendo, appellanti terminum iuris, vel alium dederit, tenetur appellans infra terminum pro illis redire, aliàs appellatio manet deserta, dicta Clemens. quatuor, de appellat. & cap. ab eo, eodem tit. in 6. Lancei, de autem. 2. part. cap. 12. limit. 50. a num. 196. & limitat num. 203. nisi iudex appellationi detulerit.

121 Nota primò, quòd si iudex statuit terminum appellanti ad recipiendum apostolos pro tali die, & appellans non comparuit in illa die, censetur deserta appellatio, etiam si iudex non venerit ead die ad locum, quo casu etiam si comparuisset appellans, non potuisset illis habere, quia non curatur de presentia iudicis, sed tantum lex considerat diligentis appellantis, qui debet summa operari: vnde debet comparere, & protestari, quòd per eum non fiat, aliàs appellatio esse iudice deserta. Sic Maranta proximè citatus num. 42. Card. Clement. quatuor, §. fin. q. 1. de appellat.

122 Secundò nota, quòd quando à iudice petuntur apostoli, & desert appellatio, debet dicere, appellanti desero, & apostolos reuertentes concedo, si vero appellatio non deserta, dicit, appellatio non deserta, & apostolos reuertentes concedo. Sic Sylu. verb. appellatio, q. 12. Tabien. ibi q. 19 §. 20. D. Ant. 3. part. q. 6. l. 4. §. 2. Quando vero concedens apostolos censetur appellatio deserte, & damnus iudicis non concedentis apostolos, habes supra hoc eodem dubio. Et an sint necessariò petendi in ipsa appellatione, & sic sit de essentia petitio apostolorum, habes etiam supra hoc eodem dubio.

123 Quarta conclusio. In appellatione extrajudiciali quidam dicunt non esse petendos apostolos. Sic Glossa e. 1. de appellat. in 6. sed eadem, cap. vt super, eodem tit. in 6. vers. ille iudex, tenet debere peti sub conditione, scilicet si est qui illos dare possit. Sed dicendum est, quòd quando appellator à iudice extrajudicialiter procedente, debent peti, quia est, qui illos det: sed quido appellator à parte, non est necessarium, quia non est qui illos det: licet tamen sit etiam tunc petere sub conditione.

Sic Maranta citatus in prima conclusione, num. 227. Francus e. bona, de appellat. & ibi Neuo num. 43.

Hinc fit, quòd quando appellatur in absentia iudicis, non est necesse petere apostolos, quia non est iure cautum, nisi in appellatione proprie sumpta. Sic Bald. e. final. de appellat. & ibi Anton. n. 16. Immoles num. 6. Neuo alios referens, n. 30. Francus num. 36. 35. & conclusit Neuo num. 42. & Francus num. 38. quòd iudice postea reuerso, non est necessarium iterum adire eum pro petendis apostollis: quia sat est initio eum quaesuisse.

Septima difficultas principalis est eisco tertium quòd est de essentia appellationis positum supra hoc eodem dubio, quòd scilicet interponatur appellatio coram legitimo iudice: dubitatur ergo, an necessariò sit interponenda coram iudice à quo. Quidam tenent valere appellationem interpositam in absentia iudicis, modò ipsi postea intromittantur. Ratio, quia presentia iudicis non videtur ad alium finem requiri, nisi vt iudex habeat notitiam appellationis. Sic tenent Decius cap. suggestum, de appellat. in 16. 17. Innoc. e. dilectio, eod. tit. num. 6. vers. sed opponit. Paulus Clem. causam, de elect. vers. absentia; & videtur tenere Speculat. tit. de appellat. §. qualiter, num. 8. vbi hæc dicit, appeller coram iudice, vel appellationem ab eo interpositam sibi significet, & videtur etiam tenere Archid. cap. biduum, l. 2. q. 6. & Lapsus abigan. 19. tenet Nauar. cum contingat, de rescript. 6. causa, n. 10. modò intromittetur iudici intra tempus appellandi. Qualiter verò fiat hæc intimatio, dicam infra.

Sit tamen prima conclusio. Appellatio necessestariò est interponenda coram iudice à quo, excepto casu necessitatis, quia scilicet impedit metus, vel iudicis à quo non est copia: & appellatio aliter interposita est nulla. Probat ex l. 1. ff. quis, & de quo appell. & l. 2. §. dies, ff. quando appell. & l. 22. tit. 23. part. 3. & cap. biduum 2. quest. 6. & Clem. 1. de appellat. & cap. vt debitus, eod. tit. quibus in locis decretum, vt appellatio interponatur coram iudice à quo, & cap. fin. de appellat. tantum excipitur casus necessitatis, quia scilicet impedit metus, vel iudicis absentia. Immo e. Clemens. 1. decretum, quòd si plures iudices fecerant sententiam, debet saltem coram maiori illorum parte appellari. Et ratio est, quia per appellationem rescinditur factum ipsius iudicis à quo, & agitur de iustitia eius: vnde vt debitus honos deferatur ipsi iudici, statuit ius coram ipso interponendam esse appellationem. Et sic tenent Glossa Clem. 1. de appellat. vers. coram, & cap. fin. eod. tit. vers. coram, & cap. appellatio, eodem tit. in 6. & cap. suggestum, de appellat. vers. in vocem. Immoles dicta Clemens. 1. in principio, & dicta cap. suggestum, & dicta cap. finitum, num. 1. & 4. Ancharan. dicto cap. final. fin. & ibi Innoc. fin. & ibi Ioan. Andr. num. 6. & ibi Francus num. 3. & 17. & ibi Hostiens. & dicta cap. suggestum. Henricus eo cap. suggestum, num. 4. & 5. & ibi Neuo num. 12. & ibi Panorm. num. 4. & 7. & explicat Doctores oppositos, vt intelligantur in dicto casu necessitatis; & ibi Anton. n. 3. & dicta e. final. num. 4. Bellameta decis. 381. & dicta cap. suggestum. Rota decis. 366. Dominicus cap. appellatio, de appellat. in 6. Angel. consil. 136. Uernia dicto cap. fin. Speculator tit. de appellat. §. non dicimus, num. 10. & ibi Bald. in addit. & l. aperitissimi, C. de iudic. Decius dicto cap. suggestum, num. 4. Grammaticus decis. 36. num. 76. 77. Lancei, alios referens

de attent. 2. part. 5. 12. limit. 50. num. 124. 181. & ampliat. 15. n. 1. 2. 3. Villalobos in commun. littera A. n. 198. Maranta pract. 6. p. tit. 6. quandoque appellatur, num. 131. Syluest. verbo appellatio, quest. 5. & ibi Angel. num. 12. & Tabien. quest. 13. §. 14. D. Anton. 2. part. tit. 9. cap. 14. §. 1. Azebedo lib. 4. recopil. tit. 18. l. 1. num. 8.

129 Hinc fit, quod si Episcopus vellet me excommunicare, & absens appellem, non valet appellatio: & sic tenentur excommunicatio postea lata. Sic Gloss. e. suggestum, de appellat. versu vocem.

130 Nota primò aliquos dicere fat esse si appellatio interponitur coram iudice ad quem, licet sit copia iudicis à quo, Sic videtur tenere Innoc. e. finali, de appellat. sine. 1. & Ioan. Andr. ibi n. 6. & Holt, ibi; dicunt enim hæc verba, si eius copiam habere possit à quo, vel ad quem appellandum sit, & ad eum non accedat, ei imputatur. Sed meo videri possunt facile intelligi, iuxta statim dicenda, quando deest copia iudicis à quo: tunc enim secundum multos est necessarium appellare coram iudice ad quem, & in hac sententia videtur resister Anton. dicto e. finali.

131 At dicendum est, non fat esse, quia e. biduum, versu si quis testis 2. q. 6. §. 1. & si quis testis, ff. quando appelland. dicitur appellandum esse coram iudice ad quem, quando non potest haberi copia iudicis à quo, & sic tenentur immola e. finali, de appellat. n. 6. & ibi Neuo num. 23. Francus ibi non. 22.

132 Secundo nota, quando dicitur non esse copiam iudicis à quo, hoc explicatur e. biduum 2. q. 6. versu dies 1. §. dies, ff. quando appell. vbi dicitur quod tunc dicitur esse iudicis copia, quando exhibet se index in loco publico, & in loco sui tribunalis, nec tenetur appellans ipsum quætere in domo. Idem Gloss. e. appellatio, versu iudicis, de appell. in 6. Bart. l. de pupillo, §. si quis ipsi pratori. ff. de oper. noui nunc. quest. 6. Rota decis. 366. Lapus alt. 2. §. circa formam, immola e. p. fin. de appell. n. 10. & addit, multo minus teneri ad eam ire, si distet per vnam diem. Francus eo e. fin. n. 23. Neuo e. suggestum, de appellat. num. 13. limitans cum Franco dicto e. p. fin. num. 24. nisi index esset confusus date audientiam, & redde- re ius in domo, vel in sua camera: ibi enim debet requiri. Idem Bald. dicto e. suggestum.

133 Aduerte quod Azebedo lib. 4. recopil. tit. 18. l. 1. n. 10. dicit hoc intelligi, quando intra tempus concessam ad appellandum, eius copia haberi non potest, aliter enim in eius presentia est appellandum. Ad idem est immola e. finali, num. 3. de appell. vbi docet, quod si ob metum non appellatur coram iudice, cessante metu intra terminum ad appellandum, scilicet decem dies, est coram ipso appellandum. Sed merito contrarium tenet Francus eo cap. finali, num. 15. & Bald. l. 2. C. de bis qui per uer. iud. vbi dicunt, quod vbi quis iam appellauit coram honestis personis, propter metum iudicis protestatione præmissa, de qua postea dicam, licet postea intra decem dies cesset metus, non tenetur coram iudice appellare; quia iam illa protestatio suam effectum est foris appellatiõis. Faciunt ad hos dicta supra hoc eodem dubio, quod vbi tenet est quæsitus index, & non compar- tet pro petendis apostolis, eo statim reuertitur non est opus iterum eum adire; & Nauar. e. cum contingat, de rescript. causa 14. num. 4. dicit cum Rota, non oportet adire iudicem absente tempore, etiam si possit, & sciat vbi sit intra decem diem.

Secunda conclusio. Licet multi Doctores valde probabiliter dicant, quod vbi non est copia iudicis à quo, debet interponi appellatio coram iudice ad quem, si est eius copia; nec tunc fat erit coram honestis personis: & probant ex cap. biduum 2. quest. 6. versu si quis testis, §. l. 1. §. si quis ipsius, ff. quando appelland. vbi patet, quod si non appelleretur, tunc coram iudice ad quem, currit tempus decem dierum ad appellandum, quasi alia appellatio non sit valida. Hi Doctores sunt Lancel. de attent. 2. part. e. 12. ampliat. 15. num. 51. Ruinus consil. 6. volum. 4. Panorm. e. suggestum, de appellat. num. 4. & ibi Innoc. sine. Glossa Clement. 1. de appell. versu maiori, sine. At probabilius est non esse id necessarium, sed fat esse tunc coram honestis personis. Probat ex cap. finali, de appellat. vbi expressè, & absolute dicitur, coram iudice a quo, vel si eius copiam habere nequirit, in presentia honestorum virorum. Vnde, vt inquit Neuo vbi infra, cap. biduum, citatur pro opposita sententia, debet intelligi, quod currit tempus, nisi interim appellet coram honestis personis, vt videtur iurium correctio. Sic Neuo e. suggestum, de appellat. num. 20. 21. Francus, sine. eodem tit. num. 21. & ita videtur de mente Baldi, apertissimi, C. de iudic. in principio, dicentis in absentia iudicis à quo posse appellari coram iudice ad quem, quasi sentiat id non esse necessarium; & videtur expressè tenere Maranta in practica 6. part. tit. 6. quandoque appellatur, num. 131. dicit enim posse appellare coram honestis personis, vel adire iudicem ad quem. Idem videtur expressè tenere Speculat. tit. de appell. §. nunc dicamus, num. 30. vbi hæc dicit, Appellatio debet porrigi iudicis à quo, si fieri potest, alias ad quem appellatur, vel saltem fiat coram notario, vel publicis personis.

Tertia conclusio. Licet multi Doctores sentiant, quando deest copia iudicis, non esse necessarium, sed tantum consilium, appellare coram honestis personis: & probatur per e. biduum 2. q. 6. §. dies, §. si quis ipsius, §. l. 1. §. si quis ipsius, ff. quando appellandum sit, vbi dicitur non currere tempus, quando non potest haberi copia iudicis à quo, vel ad quem. Sic immola e. p. fin. de appellat. sine, & ibi Francus n. 31. dicit verius hoc videri in puncto iuris; quia cap. finali, de appellat. quod requiritur hanc appellatiõem coram honestis personis, loquitur, quando impedit metus appellare coram iudice: addit Francus, dummodo hoc protestetur, & videtur tenere Bart. dicto l. 1. §. dies, dicit enim se confusur, quod quando non potest haberi copia iudicis, appelleretur coram honestis viris: & sic videtur dicere non esse necessarium, & videtur etiam tenere Speculator tit. de appellat. §. restat, num. 1. vbi hæc dicit, non currit tempus ei, qui non habet in publico protestari ad eandem iudicem à quo, dummodo id protestetur, vel etiam ad eum, ad quem appellare intendit. At multo verius est, id esse necessarium. Primò, quia e. p. fin. de appellat. id dicitur esse necessarium, quando ob metum non est copia iudicis: ac eadem proflus ratio est, quando ob absentiam. Secundò, quia e. pastoralis, de offic. ordi. sine, ad hoc vt non currat tempus ob iudicis carentiam, requiritur, vt in subsidium fiat actus coram honestis personis. Sic tenent Syluest. verbo appellatio, §. 8. D. Anton. 3. p. tit. 9. cap. 14. §. 2. Archid. 2. q. 6. cap. biduum, Præposit. dicens communem, e. p. finali, de appellat. num. 8. Maranta

Maranta pract. 6. part. tit. 6. quandoque appellatur, num. 135. Anton. cap. fin. de appellat. & ibi Neuo num. 24. respondet quædam ad textum pro opposita sententia adductos, dum dicunt non currere tempus, &c. supradictos esse per alios textus, modò appelleretur coram honestis personis, vt videtur iurium correctio. Idem tenet Ioan. Andr. eo cap. fin. num. 4. & Holt, ibi; & Speculat. tit. de appellat. §. nunc dicamus, n. 10. Panorm. cap. suggestum, de appellat. num. 4. Glossa Clement. 1. de appellat. versu maiori, sine. Azebedo lib. 4. recopil. tit. 18. l. 1. num. 8. 9. Villalobos in opin. commun. littera A. num. 198. Lancel. dicens communem, de attent. 2. part. 1. 14. ampliat. 15. num. 9. & limitat. 50. num. 187. Ruinus consil. 6. non. 8. volum. 4. & consil. 85. num. 4. volum. 5. Mandolius regula de annali, quest. 40. num. 4. & Francus cap. fin. de appellat. num. 32. dicit satis posse dici hoc requiri de iure.

136 Nota primò aliquos dicere requiri multas honestas personas; quia textus citati dicunt, coram honestis personis. Sic Præpos. Bald. & Cardin. cap. fin. de appellat. Eustachius in iuris topici, loco, à numero in principio. At multo verius est fat esse vnam honestam personam; scilicet enim plurale pro singulari usurpat, vt latissime probat Tiraquell. l. si vngnam, C. de reuoc. donat. à num. 244. per plures; & in nostro casu tenet Glossa l. vt perfectissim, verbo tabulariorum, C. de annali excepti. Speculat. Abbas, Antiquus Romanus, Alexand. Iason, & multi alij, quos refert, & sequitur Tiraquell. ibi n. 249. & 229. Panorm. e. fin. de appellat. num. 3. & ibi Neuo num. 9. Anton. num. 14. Francus p. 30. Decius n. 15. Villalobos in opin. comunem, littera A. num. 198. Lancel. de attent. 2. part. e. 12. ampliat. 15. num. 16. Marant. practica 6. part. tit. 6. quandoque appellatur, num. 133. D. Anton. 3. part. tit. 9. cap. 14. §. 2. Syluest. verbo appellatio, §. 8. Tabien. ibi §. 13. §. 14.

137 Aduerte tamen, quod debet fieri in presentia duorum testium. Panorm. cap. fin. de appellat. num. 3. & ibi Neuo num. 7. Francus ibi num. 30. Lancel. proximè citatus num. 16. Ioan. Andr. dicto cap. fin. num. 4. & ibi Holt. Præpos. ibi, num. 8. Villalobos proximè citatus num. 198. Addit Præpos. & Villalobos etiam coram notario, & Maranta proximè citatus n. 133. hoc declarans quando appellatio est probanda per ministrum.

138 Secundo nota, que sint hæc honeste personæ, nam Ioan. Andr. cap. fin. de appellat. num. 4. & ibi Holt. explicant, vt coram Episcopo, vel alio iudice; at non videtur hoc ponere tanquam necessarium, sed gratia exempli, & sic fat est, quod fiat coram simpliciter sacerdote. Speculator, quem refert, & sequitur Francus cap. fin. de appellat. num. 30. immo non refert an hi honesti viri sint laici, vel clerici. Francus ibi; & Bald. eo cap. fin. Lancel. de attent. 2. p. e. 12. ampliat. 15. num. 14. immo que sint honeste personæ, relinquuntur arbitrio iudicis. Lancel. ibi n. 4. Menochius de arbor. lib. 2. centuria 1. casu 69. num. 9. at excommunicatus non censetur honesta persona, cum eum non toleret Ecclesia. Menochius ibi, Lancel. ibi num. 44. 45. alios referens, Decius cap. fin. de appellat. num. 16. 17. Sozzinus, & Anton. quos refert Menochius ibi.

139 Tertiò nota aliquos dicere non fat esse, si quando iudicis non est copia, appelleretur coram notario, & testibus, sed ultra requiritur honestam personam; quia cap. finali, de appellat. dicit, coram honestis personis. Sic Panorm. ibi num. 1. Francus ibi num. 30. Th. Sanchez Consil. moral. Tom. 1.

Anton. ibi num. 14. At contrarium est satis probabile, quod tenet Speculator tit. de instrum. edit. §. nunc verò, versu si quis iudicis. Neuo cap. fin. de appellat. num. 8. 9. Maranta pract. 6. part. tit. 6. quandoque appellatur, num. 134. & refert Bald. & Alexand. idem videtur tenere Lancel. de attent. 2. part. cap. 12. ampliat. 15. num. 17. & tenet Nauar. cap. cum contingat, de rescript. causa 14. num. 4.

Quarto nota, quod est necessarius protestatio, quod non appellat coram iudice ob metum, vel quia eius non est copia. Probat ex e. fin. de appell. ibi, dummodo intra tempus, quo licet pronocatur, si iudicis copiam habere nequirit, protestatione super hoc facta, &c. Et sic tenet ibi Neuo num. 25. & e. suggestum, eodem tit. num. 13. Ancharan. dicto e. fin. num. 3. & ibi Anton. num. 5. & Immola n. 2. 3. Francus num. 13. Ioan. Andr. num. 3. Henricus num. 2. Panorm. ibi. Syluest. verbo appellatio, quest. 6. Tabien. ibi quest. 13. §. 14. D. Anton. 3. part. tit. 9. cap. 14. §. 1. Glossa dicto cap. finali, versu excusat, & e. plerumque de rescript. & e. capientes, §. quod si, versu proposita, de elect. in 6. Maranta practica 6. part. tit. 6. quandoque appellatur, num. 133. Speculator tit. de appellat. §. restat, versu si quis iudicis; & patet ex his, que habes supra hoc eodem dubio; vbi dicitur, quod quando impeditur appellandi prouenit ex parte iudicis, est necessaria protestatio; patet etiam ex dictis supra hoc eod. dub. n. 12. conclusione 3. vbi licet aliqui Doctores dicant non esse necesse appellare coram honestis personis, fatentur tamen esse præmittendam protestationem, quod nequit haberi copia iudicis.

Et aduerte circa hanc protestationem, quod si metus est ad appellandum coram iudice, non vèrò ad protestandum coram eo, debet appellans coram eo protestari; alios coram honestis personis. Sic Anton. e. fin. de appellat. num. 5. Ioan. Andr. num. 3. vnde quando finit appellare non ob metum iudicis, sed ob metum alterius, vt aduersarij, debet fieri protestatio coram ipso iudice. Sic Panorm. eo e. fin. vbi Henricus num. 3. Anton. n. 11. Cardin. ibi.

Aduerte etiam quod hæc protestatio debet fieri intra tempus ad appellandum, concessum, vt expressè habetur e. finali, de appellat. & ratio est, quia subrogatur loco appellatiõis, & ideo debet fieri intra tempus appellandi. Sic Neuo alios referens eo e. fin. num. 11. Ancharan. num. 5. Francus num. 4. & patet ex dictis supra hoc eodem dubio, vbi habes intra idem tempus debere fieri appellatiõem coram honestis personis. Item hæc protestatio, que fit ob iudicis carentiam, debet necessariò fieri in loco tribunalis, vbi ius appellatiõis con- suctit reddere index. Sic Ioan. Andr. Domini. eod. eo §. 2. de appell. in 6. Neuo e. finali, de appellat. 28. 29. & e. suggestum, eodem tit. num. 13. Bart. l. de pupillo, §. si quis, ff. de oper. noui nunc. quest. 16. & ibi Isernia; & addit Neuo, quod si alibi fieret, non valet, nec aliquid prodesset. Et quod debeat fieri in tribunalis, tenet etiam Anton. eo e. fin. num. 11. Iecoy, inquit, quando appellatur coram honestis personis ob metum, quia potest tunc fieri vbiunque.

At verò sint petendi tunc apostoli, habes supra hoc eodem dubio, discutere 6. conel. 4.

Hinc fit, quod dum cap. finali, de appellat. petit, vt in hac appellatiõem coram honestis personis exprimat causa appellatiõis, intelligitur de causis ob quas non appellatur coram iudice. O o 3 scilicet

scilicet protestor, quod libenter appellarem coram iudice, at id non facio propter metum, vel quia eius copiam non habeo. Sic Anton. ibi sine, Francus ibi num. 4. Lancel. de attent. 2. part. cap. 12. ampliat. 15. num. 48. 49. 50. Glossa eo cap. finali, sine, in secunda expositione.

145 Quinto nota non requiritur presentiam aduersarij, quando appellatur in iudicio, vel extra à iudice; sed fat est, quod appellatio sibi intimetur, Clement. 3. in fine, de appellat. Sic Panorm. cap. suggestum, de appellat. num. 6. 7. & ibi Neuo num. 27. Henricus num. 3. Francus cap. final. eodem titul. num. 18.

146 Sexto nota, quod quando appellatur ex iusta causa in absentia iudicis, non requiritur, vt ipsi intimetur, ad hoc vt valida sit appellatio, quoad deuolutionem causæ ad superiorem. Sic Bartol. l. de populo, §. si quis ipsius, ff. de oper. noui num. 1. Neuo cap. suggestum, de appellat. num. 28. Francus e. fin. eodem titul. num. 41. 42. Lancel. de attent. 2. part. cap. 12. ampliat. 15. num. 21. At verò ad reuocationem attentatorum est necesse, vt ipsi iudici intimetur, aliàs interim gesta valebunt. cap. si duobus, de appellat. & sic debet exponi Innoc. cap. dilectis, de appellat. vbi dicit quod appellans in absentia iudicis ante intimationem est exemptus ab eius iurisdictione, intelligitur enim quoad deuolutionem iurisdictionis, sed non quoad reuocationem attentatorum. Sic Lancel. ibi. Neuo ibi n. 28. Francus ibi num. 42. Immoia cap. fin. de appellat. Rota, Lopus, Dominicus, Paulus, quos referunt Doctores citati, & videtur tenere Glossa cap. cum parati, vers. obtentus, de appellat. vbi ponderat ad hoc, vt actus gestus à iudice post appellationem in eius absentia factam valeat, quod iudex ignorabat appellationem, iuxta dictum cap. si duobus.

147 Hoc tamen quod interim dum non intimatur appellatio iudici, valeant ab eo gesta, limita primo, vt intelligatur, quando potest imputari appellanti, quod non intimari; secus quando non potest imputari, vt quia existens in loco remoto recepit citationem, & timens ne excommunicaretur, appellauit, nec potuit infra tempus habere copiam iudicis à quo, vel ad quem; quia tunc appellatio facta in presentia honorum virorum defendit appellantem, vt non teneant gesta contra eum. Et patet ex cap. 1. de concess. prebend. in 6. vbi patet quod excommunicatio lata à iudice ignorante priuilegium eius, quem excommunicat, non valet. Et ad caput si duobus, respondent Doctores hic citandi, quod non loquitur in iudice à quo, sed in iudice ad quem, nam ibi ratione contumacie valet processus, licet contumax appellarit ad superiorem: at in nostro casu nulla repetitur contumacia, nec culpa in appellante; ex quo nihil ei potest imputari, cur non intimaui appellationem iudici. Sic Neuo cap. suggestum, de appellat. num. 28. & ibi Panorm. num. 7. & melius cap. cum parati, eodem titul. num. 16.

148 Secundo limita, nisi iudex à quo certus sit de appellatione; tunc enim nil posset attentare, nec esset appellationem ipsi intimari. Sic Glossa cap. cum parati, vers. obtentus, de appellat. Neuo cap. suggestum, eodem tit. num. 35. Francus cap. fin. eodem tit. num. 46. Lancel. de attent. 2. part. cap. 12. ampliat. 15. num. 28.

Tertio limita, nisi appellatus sciat appellationem interpositam, tunc enim licet iudex ignoret, non valet processus iudicis à quo. Hoc est contra Francum cap. finali, de appellat. num. 50. & Lancel. dicta ampliat. 15. num. 26. 27. dicentes in hoc casu valere, At nostram sententiam tenent Anton. cap. fin. de appell. Lopus allegat. 79. Panorm. cap. suggestum, eodem titul. & ibi Neuo num. 35. & vterque intelligit hoc, si processus agitur per iudicem concernit commodum partis, secus si non concerneret; quia tunc valet iudice à quo ignorante appellationem interpositam.

Sed an oporteat intimationem appellationis fieri personaliter, vel sufficere ad domum, Speculator titul. de appellat. §. qualiter, & Francus cap. fin. de appellat. num. 43. dicant sufficere ad domum. Ratio, quia vbi est facta intimatio, vel citatio ad domum, præsumitur de ipsa habere notitiam, vt docet Bart. l. quidam, §. finali, ff. de administr. tutor. Baldus l. si uere oportet, §. oportet, ff. de exco. int. vbi per illum textum, cum Angel. exco. lodi. C. de appellat. dicit, quod si est lata sententia contra absentem, & notificata ad domum, statim labitur tempus decem dierum ad appellandum, cum per hoc veniet in notitiam præsumptam.

Sed Neuo cap. suggestum, de appellat. num. 32. dicit necessarium faciendam esse personaliter ipsi appellato, vel procuratori eius specialiter constituto: & si nequit fieri personaliter, vt quia appellatus, vel eius procurator est absens, vel non potest inueniri; tunc potest fieri intimatio ad domum appellati, vt habent expressè Clement. causam, de iudi. & textus ille in fine, dicit, quod idem debet seruari in aliis casibus, in quibus est facienda intimatio: & Glossa ibi sine colligit omnes casus, in quibus fieri debet intimatio, & inter ceteros numerat casum Clement. 1. de appellat. quæ loquitur de appellatione. Vnde idè dicit ibi Neuo de facienda intimatione sententiæ illi, contra quem est lata sententia, quod ante non euitat tempus ad appellandum, quam intimetur personaliter ei, vel eius procuratori, vbi potest inueniri; si autem non potest inueniri, tunc fat sit intimatio facta ad domum; & num. 34. & 35. concludit Neuo cum Glossa dicta Clement. causam, vers. plena, quod si ad appellatum peruenit plena, & certa notitia, fat est perinde ac si intimatio esset facta.

Aduerte, quod si appellans vult intimare appellationem iudici, vel appellato, & illi se abscondunt, ipsi imputatur. Sic Neuo cap. suggestum, de appellat. num. 37. Francus cap. fin. eodem tit. num. 47. Cardin. Clement. causam, de elect. quæst. 14. & ibi Immoia, Lancel. de attent. 2. part. c. 12. ampliat. 15. num. 40. & de hac citatione ad domum consule Couart. cap. alma mater, 1. part. §. 9. num. 4.

Vltima conclusio. In appellatione extrajudiciali, si appellatur à iudice, idem dicendum est, quod dicitur de appellatione iudiciali, quod licet est interponenda coram iudice à quo, & in eius absentia coram honestis personis. Sic Panorm. cap. suggestum, de appellat. num. 4. & ibi Holt. & Immoia, Henricus ibi num. 4. Anton. ibi n. 3. Neuo ibi num. 26. Francus e. finali, de appellat. n. 40. Speculator titul. de appellat. §. sequitur videre, vers. notandum. Probatur ex cap. 1. de appellat. in 6. vbi sic dicitur; sanctima, vt si quis in iudicio, vel extra super interlocutoria, vel grauamine aliquo appellet, causam appellationis in scriptis assignet, & per ap-

stolati.

Italis. Glossa ibi vers. vel extra, inquit, intellige, quando appellatur à iudice, & ab interlocutoria, ad actus iudiciales referas, à grauamine ad factum extrajudiciale, per iudicem tamen illatum. Si verò appellatur ab alio quam à iudice extrajudicialiter, non requiritur presentia eius, contra quem appellatur, sed fat est postea sibi inimari, & fat est interponi coram honestis personis. Sic Panorm. ibi eodem num. 4. Neuo num. 26. Henricus, Anton. Francus ibidem.

154 Octauo difficultas principalis est circa quartum, quod est de essentia appellationis positum supra difficultate 3. §. tertio est de essentia, quod scilicet appellatur ad legitimum appellationis iudicem, ad quem fit appellandum, vt valeat, an scilicet necessarium debeat esse ad iudicem determinatum, & superiorem, &c.

155 Prima conclusio. De essentia appellationis est, vt valeat, vt non appellatur ad iudicem inferiorem eo, qui sententiam tulit, aliàs non valet appellatio. Habetur expressè l. 1. §. si quis ff. de appell. & part. 3. tit. 23. l. 18. & docet Lancel. de attent. 2. part. cap. 14. limit. §. o. num. 212. & Azebedo lib. 4. recapit. tit. 18. l. 1. num. 13. & num. 12. agit cum multis, an valeat confuetudo contraria. Idem omnes Doctores citati conueniunt sequenti. Et ratio est, quia iudex appellationis debet cognoscere, an sententia iudicis à quo fuerit iusta, vt illam retractet, vel confirmet, quod inferior facere nequit. Limitat Azebedo num. 15. nisi cum appellatione ad minorem facta adiungatur clausula ordinaria: & appella ad quem melius de iure possunt. Et aduertit n. 17. quod quando appellans est dubius, an appellatio sit bene interposita ad inferiores, se etiam præsentent coram superiore intra terminum concessum ad appellandum, vt si iudex ille non sit legitimus, non fit appellatio deserta.

156 Secunda conclusio. Licet graue dubium sit an valeat appellatio, quando interponitur ad iudicem patem illi, qui sententiam tulit; quidam enim id negant. Sic Glossa l. 1. §. si quis ff. de appellat. vers. minorum, & vers. vel parem. Idem ibi Bart. Alberic. Paulus de Castro, & communis, vt testatur Gregor. Lopez vbi infra. Idem Syluest. verbo appellatio, quæst. 6. D. Anton. 3. part. tit. 9. cap. 14. §. 1. Betorius rubr. de appellat. num. 10. Maranta practica 6. part. tit. 6. quandoque appellatur, num. 129. addens cum Panorm. & Felino rubr. de appellat. non valere consuetudinem, vt ad minorem, vel æqualem. At verius est valere appellationem; at non cognoscet de ea talis iudex, sed superior. Sic definitur expressè l. 1. §. tit. 23. part. 3. & tenet ibi Gregor. Lopez, vers. equal. Glossa l. 1. clausa, vers. vt minorem, in initio, & vers. consules, sine. Azebedo lib. 4. recapit. tit. 18. l. 1. num. 13. Villalobos in annotatione iuris, litera A. num. 63. Gomez de Leon dicens ita fuisse pronunciatum in sua centuria informationum iuris, loco 75. Olanus in concordia litera A. num. 139.

157 An verò si non appelletur gradatim, sed omnino medio, valeat, abibi dicam.

158 Tertia conclusio. De essentia appellationis, vt valeat, est, vt appellatur ad iudicem, de cuius iurisdictione est iudicandus, aliàs non valet. Sic habetur expressè l. 1. §. tit. 23. part. 3. & ibi Gregor. Lopez sine, Glossa l. 1. §. si quis, vers. vel maiorem, ff. de appellat. Azebedo lib. 4. recapit. tit. 18. l. 1. num. 13. 14. Syluest. verbo appellatio, quæst. 6. D. Anton. 3. part. tit. 9. cap. 14. §. 1.

Quarta conclusio. Licet de iure ciuili consistat apud Doctores valere appellationem non determinando iudicem, sed tantum dicendo, Appello, vel appello ad iudicem competentem, vt etiam expressè habetur l. 1. tit. 23. part. 3. At in valere de iure canonico, est graue dubium; quidam enim negant, & ratio differentie est, quia genus, quod non potest verificari nisi in vna specie, non inducit incertitudinem, & cum de iure ciuili non possit appellari etiam ad Imperatorem, omisso medio, illa generalitas respectu iudicis non inducit incertitudinem; quia debet intelligi de iudice superiore immediato, & sic vitiat; de iure canonico cum possit appellari omnino medio ad Papam, vt suo loco dicam, talis appellatio generalis inducit incertitudinem, & sic vitiat; quia iudex debet esse certus, cap. ad hæc, de rescriptis. Sic Maranta practica 6. part. tit. 6. quandoque appellatur, n. 132. Francus cap. dilectis et 3. de appellat. quæst. 16. Panorm. cap. 2. eodem tit. num. 89. Ioan. Andr. addit: ad Speculat. tit. de appellat. §. nunc tractemus, num. 16. vers. in principio. Perusinus, quem refert Neuo infra. Vnde in hoc regno Hispania idem dixerunt hi Doctores iure ciuili, cum in eo possit appellari ad Regem, omisso medio. Limitant hi Doctores primo, nisi intra terminum appellationis, scilicet decem dies, designet iudicem; quia intra illum potest denovo appellare. Sic Ioan. Andr. ibi, & est certa hæc limitatio, vt mox dicemus. Secundo limitat Panorm. num. 10. nisi euitetur incertitudo, vt si appellatur à subdelegato delegati Papæ; quia tunc nequit appellari, nisi ad delegatum. Tertio limitant, nisi appellans habeat probabile dubium ad quem debeat appellare, vt si appellaret à subdelegato, & nesciret an delegatus subdelegasset in totum vices suas, nec per iudicem, vel aduersarium de hoc certificaretur. Et hanc ponit tanquam certam Neuo cap. 2. de appellat. num. 13. alios referens. At verius est etiam iure canonico valere semper appellationem, non determinando iudicem, sed dicendo, Appello, vel appello ad iudicem competentem; quia de iure canonico gradatim debet appellari, præterquam in duobus, scilicet Papa, & Legato: vnde in dubio videtur in aliis vri iure communi, & non speciali; quare talis appellatio incerta debet intelligi ad proximum superiorem, quia potius videtur electa via communis iuris, quam specialis, vt notatur l. quatuorquum, C. de restam. milit. & l. precipuus, C. de impub. & aliis subijctis. Sic tenent Tancercus, & Brisienlis, quos refert, & sequitur Neuo cap. 2. de appellat. num. 13. vsque ad 21. Immoia l. 1. ff. de appellat. Speculator tit. de appellat. §. nunc tractemus, num. 19. Archidia. 2. quæst. 6. cap. anteriorum. Syluest. verbo appellatio, quæst. 11. Tabien. quæst. 15. §. 18. D. Anton. 3. part. tit. 9. cap. 14. inicio. Ioan. Andr. cap. vt debuit, de appellat. Bald. e. 2. eodem tit. & l. peruersissimi, C. de iudic. Glossa cap. cum causam, sine, de appellat. & cap. cum in Ecclesia, eodem tit.

160 Hinc infertur primo, quod si appellans ab Episcopo, dicat, appello ad maiorem iudicem, licet Angelus, quem refert Neuo cap. 2. de appellat. n. 22. dicat intelligi ad Papam, & sic coram illo profecti posse appellationem; at verius est intelligi ad proximum superiorem; quia (vt dixi) potius videtur electa via iuris communis, quam specialis. Sic Neuo ibi, Speculat. tit. de appellat. §. nunc tractemus, num. 20.

161 Nota valere appellationem, licet non dicatur appello, sed per haec verba, sub iuramento me prosequantur, & ceterum talis iudicium. Sic Maranta practica 6. part. tit. 3. quandoque appellatur, num. 135. Bald. quem ibi refert. Et Syluest. verbo appellationis, quasi. 11. Tabien. ibi quest. 15. §. 18. D. Anton. 3. part. tit. 9. cap. 14. initio.

162 Secundò inferitur solutio illius questionis, an scilicet valeat appellatio alternatiua, scilicet, appello ad Episcopum, vel ad Papam. In qua tres casus sunt indubitabiles, vt ait Neuo cap. 2. de appellat. num. 23. & primum, & tertium admittit ibi Panorm. sine. Primum est, quando subest probabile dubium, ad quem sit appellandum, vt explicui supra num. 159. Secundus est quando appellans determinat iudicem intra terminum concessum ad appellandum, scilicet decem dies. Tertius est, quando alter tantum ex iudicibus esset iudex competentis, vt si quis ex Archidiacono appellaret ad Episcopum, vel Archiepiscopum; quia cum non possit omnino medio appellare, tantum Episcopum, qui est immediatus, est competentis iudex. Et primum, & secundum casum admittit etiam Glossa cap. si in cui, de offic. deleg. in 6. Ac extra hos casus quidam censent non valere, quia est iudex incertus. Sic Glossa dicta cap. si in cui. Panorm. Bald. & Dehus cap. 1. de appell. sine. Ioan. Andr. cap. in alternatiua, de reg. iur. in 6. Lancell. de arce. 2. part. 5. 12. limitat. 50. num. 122. 123. Villalobos in commun. littera A. num. 186. Berouius consil. 80. num. 12. lib. 3. Limitat dupliciter Lancel. primò limitat n. 124. cum Berouio citato, nisi appellaretur ab eo, qui non recognoscit nisi Papam in superiorem; si enim ab eo appellaretur ad Papam, vel ad alium iudicem competentem, est bona appellatio; nec oportet, vt intra decem dies fiat declaratio; quia cum vnus sit tantum iudex competentis, non potest dici incerta appellatio. Secundò limitat num. 125. nisi in appellatione fuerit apposta clausula, o prione, coram quo iudice prosequi voluerit, sibi recerata: tunc enim iudicis declaratio potest fieri intra totum tempus datum ad prosequendum appellationem, vt cum aliis etiam tenet Berouius consil. 7. n. 17. 18. lib. 1. Alij autem dicunt absolute valere. Sic Rota decis. 290. Alij verò dicunt valere quando in alternatiua est positum, vel ad iudicem competentem. Sic Bald. l. cum propter, sine. C. de bono uterq. iud. possid. & ibi Salicetus, in imola l. 1. ff. de appellat. Sed Neuo cap. 2. de appellat. num. 27. 26. 27. 28. & Dominicus cap. si in cui, de offic. deleg. in 6. sic conciliant, dicunt enim valere appellationem alternatiuam, quando appellatio est recepta, & assignatus terminus à iudice à quo ad prosequendum appellationem, quia intra illum terminum potest appellans determinare iudicem: non valere verò, quando hoc non factum est, scilicet quia non est recepta, nec assignatus terminus.

163 Tertio inferitur, quid dicendum, quando aliquis appellat ad plures copulatiue, vt ad Episcopum, & Legatum, & Papam. Speculator tit. de appellat. §. nunc tractemus, num. 16. dicit valere, & Papam debere cognoscere. Sed Ioan. Andr. ibi in add. vers. in principio dicit non valere, nisi quando esset probabile dubium ad quem appellandum sit, vel nisi intra decem dies determinet. Sed Neuo cap. 2. de appellat. n. 31. dicit idem dicendum esse, quod in appellatione alternatiua, & num. 32. dicit etiam Neuo idem dicendum in appellatione hac,

Appello ad Archiepiscopum, & ad quemlibet alium iudicem competentem, licet Petrus, quem ibi refert, dicit non valere. Et idem colligitur ex doctrina aliorum citata, dicentium non valere, quando iudex est incertus.

Appellatio extraiudicialis ad quem fiat, vide supra hoc eodem dubio.

Tandem nota, quid dicendum in hoc, an scilicet, qui semel appellauit coram vno iudice, possit variare appellandum coram alio. Bald. l. si quis libellus, C. de appellat. tenet non posse, etiam si sit intra decem dies ad appellandum concessos, nisi errauerit. At dicendum est posse, si sit intra illos decem dies, & praeualebit secunda appellatio. Sic Glossa dicta l. si quis libellus, & ibi Bart. Angel. & Salicetus. Idem Neuo cap. sua, de appellat. num. 25. vbi & Panorm. & cap. dilectio, eodem tit.

Nona difficultas est circa quantum requisitum de essentia appellationis, positum supra hoc eodem dubio, difficultate tertia, §. vitimo, est de essentia, quòd scilicet seruetur in ea debita forma, an sit necessarium, vt appellatio valeat, vt fiat in scriptis.

Ad formam appellationis pertinent duo. Alterum, vt appellatus in scriptis, alterum, vt in appellatione inseratur causa: & in hoc est differentia inter appellationem ab interlocutoria, & à definitiua. Et hoc claritatis gratia fecerim hoc conclusionibus explicabo, primò de definitiua, deinde de interlocutoria. Sit

Prima conclusio. Quando appellatur à diffinitiuo, si appellatur in continenti, ac illico, vt fertur sententia, potest appellari viva voce. Sic habetur expressè l. 2. ff. de appellat. l. litigatoribus, C. eodem tit. & l. sententia in fine, C. eodem tit. & l. 2. tit. 23. part. 3. & docent omnes Doctores citandi.

Nota primò, quòd licet, quando appellatur in scriptis, sit est appellare vbiicumque inuenitur iudex, nec est necesse, quòd sedeat pro tribunali, l. 8. ff. de appellat. appellat. ad quod appellatur à iudice verbo, est necesse quòd appellatur in loco tribunali, & iudice sedente pro tribunali, l. 1. & 2. ff. de appellat. Sic Neuo c. si gestum, de appellat. num. 14. Francus cap. finali, eodem tit. num. 16. Maranta practica, 6. part. tit. 3. & quandoque appellatur, num. 140. Dominicus cap. appellatio, de appellat. in 6. & potest iudex quando appellatur in scriptis extra tribunal tradere apostolos; quia talis traditio non est actus iudicialis, sed extraiudicialis, & sic possunt tradi die festo: Sic Neuo, & Dominici.

Secundò nota esse magnum dubium, quando censetur fieri illico appellatio, vt sic possit fieri viva voce; quidam enim censent censeri illico factam, si fiat eadem die, quia lata est sententia, & iudex sedente pro tribunali. Sic Glossa l. 2. ff. de appellat. Bart. l. eos, la. 1. §. si autem, num. 3. & litigatoribus, num. 3. C. de appellat. Syluest. verbo appellatio, quasi. 4. D. Anton. 3. tit. 9. cap. 14. §. 1. Idem videntur sentire Bald. & Francus, vt refert Maranta vbi infra, & videntur tenere Bald. dicta litigatoribus, num. 1. & Glossa ibi, vers. illico, in vltima sententia, quam ibi ponit; dicunt enim illico censeri iudice sedente pro tribunali, non distinguendo, an ad alios actus diuerterit. Immo Bart. & Glossa dicta l. 2. expressè dicunt hoc esse verum, licet iudex ea die ad alios actus diuerterit. Et Imiola ea l. 2. dicit posse de iure sustineri.

Alij verò dicunt illico censeri antequam appellans

lans ad alios actus diuerterit, etiam si iudex ad alia diuerterit; quia appellatio non est actus iudicis, sed appellantis. Sic Bald. l. eos, §. si autem, C. de appellat. num. 1.

172 Alij dicunt, & hoc est verius, censeri illico, quando iudex sedet pro tribunali, & non diuerterit ad alios actus extraneos, secus si diuerteret ad actus extraneos, vt ad prandium, &c. licet postea reuertetur. Et fauent huic sententiae verba geminata l. 2. tit. 23. part. 3. ibi, Luogo que fuere dato el juicio; & ibi, ma si ellonce luogo, & sic tenet haec verba ponderans Gregor. Lopez ibi, vers. luogo, Villalobos in commun. littera A. num. 179. Speculator tit. de appellat. §. quater, num. 1. & ibi Ioan. Andr. vers. diuerterit. Maranta practica, 6. part. tit. 3. & quandoque appellatur, num. 157. Idem dicunt Ioan. Andr. & Maranta dicens communem, quando ipse appellans ad alios actus diuertit; non enim dicitur, tunc illico, & in continenti fieri: primum etiam tenet Francus cap. 1. de appellat. in 6. §. 1. num. 5.

173 Aduerte, quòd quidam, vt refert Maranta ibi, intelligunt hoc, quando non diuertit iudex tam ad actus extraneos ad prandium, v. g. quàm etiam ad actus extraneos, id est, ad alias causas decidendas, antequam etiam à tribunali surgat: si enim diuertit ad alias causas decidendas, non dicitur illico appellari; & sic non valebit appellatio viva voce. At verius est dici illico, dum iudex non diuertit ad actus penitus extraneos à iudicio, animo non statim reuertendi, v. g. si iudex stet toto illa die in tribunali, quamuis varia negotia expediat, dicitur illico appellari; si verò surrexit à tribunali causa faciendi aliud negotium penitus extraneum, tunc aut surrexit cum animo statim reuertendi, non relinquendo totaliter tribunal pro illo sero, quia dimisit ibi actorum magistrum negotiantem in actis interim, & tunc si statim reuertitur, habetur ac si non recessisset: si verò surrexit cum tota eius curia causa eundi ad prandium, vel deambulandum, ita, quòd non appareat de animo reuertendi pro illo sero, & tunc dato, quòd postea reuertetur, non dicitur fieri in continenti, & illico; & sic non potest appellari viva voce. Hæc Maranta alios referens, & probans eo num. 137.

174 Secunda conclusio. Si non appellatur illico, & in continenti à diffinitiuo, est necesse, vt appellatur in scriptis; alius appellatio non valet. Sic habetur expressè l. 1. §. libelli, ff. de appellat. & l. 1. sententia, sine, & litigatoribus, C. de appellat. & l. 2. tit. 23. part. 3. & tenent omnes Doctores citandi.

175 Limita, nisi in causis breuioribus, in quibus potest appellari viva voce. Sic Maranta ibi n. 143. Bald. l. de maioribus, sine. C. de appellat. Quæ verò dicantur cause breuiiores, remittit se Baldus ad ea, quæ habentur auct. litigatoribus, C. de sen. ex breui. reit.

176 Secundò nota, quòd non fat est, vt dicatur fieri appellationem in scriptis comparere in iudicio, & dicere notario, scribe qualiter appello; sed tunc dicitur in scriptis, quando porrigitur libellus scriptus appellatorius: alius si viva voce dicitur appellans, & notarius redigeret in scriptis, non diceretur appellatio in scriptis, & sic elapsis decem diebus sententia transferretur in rem iudicatam. Sic Maranta supra num. 191. Francus cap. de debitu, vers. quarto quartus, de appellat. & ibi Neuo num. 15. licet inquit fuit sic coram iudice. Comes can-

fil. 95. sine, & 96. volum. 4. Iason referens Angel. & Baldum, l. 1. ff. de edendo, num. 10. facit Glossa l. in facris, la. 3. C. de proximis sacrorum seruitorum, lib. 12. & ibi Bart. num. 3. vbi dicitur quòd si quis vadit coram iudice, & dicit notario actorem, scribe, quòd peto à Titio decem, & peto condemnari; non dicitur per hoc in scriptis offerro, licet notarius hoc scribat. Hoc etiam tenet Francus cap. 1. de appellat. in 6. num. 20. & Nauas, cap. cum contingat, de rescriptis, causa 6. multatus, num. 8. citans Immolam, & dicit communem.

Tertio nota conclusionem intelligi tam de iudiciali, quàm de extraiudiciali appellatione, utraque enim fieri debet in scriptis: & tenent Panorm. cap. hona, de appellat. num. 10. & ibi Anchar. sine. Et quando est appellatio ab interlocutoria, vel grauiamine, definitur cap. 3. de appellat. in 6. vide infra hoc eodem dubio.

Aduerte quòd appellatio interposita ab actu gesto per iudicem ante citationem, dicitur extraiudicialis: si verò tam citatus est, dicitur iudicialis, quia à citatione incipit iudicium. Sic Francus cap. 1. de appellat. in 6. §. 1. num. 1. & ibi Ioan. Andr. & Dominicus, Glossa ibi vers. in iudicio.

Quartò nota non esse necessarium, vt appellatio valeat, quòd legatur scriptura appellationis coram iudice à quo, sed fat est illi presentari, vt expressè deciditur cap. appellatio, de appellat. in 6. nec etiam est necessaria scriptura publica appellationis, sed fat est priuata. Immo, quem refert, ac sequitur Glossa cap. 1. de appellat. in 6. vers. in scriptis, & ibi Francus §. 1. num. 11.

Tertia conclusio. In appellatione à diffinitiuo non est necesse inseri causas grauiamini in genere, sed fat est, appellans dicat se grauiamini in genere, vel sententiam iniustam esse sine alia causa. l. 2. ff. de appellat. & notat Glossa, Panorm. Francus, cap. cum in Ecclesia, de appellat. Bartol. Angel. Roman. quos refert, ac sequitur Maranta practica 6. part. tit. 3. & quandoque appellatur, num. 142. & 153. Syluest. verbo appellatio, quasi. 4. D. Anton. 3. part. tit. 9. cap. 14. §. 1. Speculator tit. de appellat. §. quater, num. 2.

Limita tamen, vt non intelligatur in causis, in quibus de iure non admittitur appellatio à diffinitiuo, tunc enim debet exprimi causa grauiamini, vt tenet appellatio. Ratio, quia cum appellatio sit prohibita, appellans habet iuris puzumptionem contra se: & sic iudex non tenetur deferre, nisi iusta causa ostendatur. Sic multos referens, & dicens procedere, licet appellatio à lege, sine ab homine verita, vt cum committitur causa appellatione remota, Maranta supra num. 151.

Quarta conclusio. Appellatio ab interlocutoria sententia, siue fiat ex interuallo, siue in continenti, debet necessario fieri in scriptis, vt valeat. Probatur ex cap. 1. de appellat. in 6. vbi sic dicitur, si quis ab interlocutoria, vel grauiamine in iudicio, vel extra ad nos dixerit appellationem, causam appellationis assignare deproperet. Hæc est contra Hoff. & Guid. vt refert Glossa vbi infra, dicentes hoc procedere tantum in appellatione ad Papam; quia textus ibi dicit, ad nos dixerit appellandum, & tenet ibi Dominicus. Sed hanc tenet ibi Glossa vers. ad nos, & explicat, maxime ad nos, & vers. in scriptis, & ibi Francus §. 1. num. 10. Speculat. tit. de appellat. §. quater, num. 1. & ibi Ioan. Andr. in addit. littera E. referens Rotam, Bald. l. eam, ad 1. §. si autem, num. 1. C. de appellat.

appellat. Bart. ibi. num. 3. Practica forensis lib. 1. tit. de appellat. §. 9. Ferraria per ipsum citatus. Nauar. lib. 4. consil. tit. de appellat. in antiquis. consil. 2. in nouis consil. 1. & 2. Maranta practica 6. part. tit. & quandoque appellatur. num. 138. Paulus de Castro, Angel. Roman. quos refert ibi. Villalobos in commun. litera 2. num. 178. Syluest. verbo appellatio. q. 4. Neuo cap. ut debetur. num. 14. de appellat.

183 Limita primò conclusionem, nisi interlocutoria habeat vim diffinitiuæ; quia ab ea licet appellare in continenti viua voce, sicut à diffinitiuâ, & omnes solemnitates in ea seruantur, que seruari debent in appellatione à diffinitiuâ. Sic Francus cap. ut debetur. quest. 7. de appellat. Angel. & Roman. quos refert, & sequitur Maranta supra num. 142. & parit, quia interlocutoria vim diffinitiuæ habens regularat secundum naturam diffinitiuæ, vt tradunt Alex. ind. Socinus. Conradus, quos refert, & sequitur Lancel. de arbit. 2. part. c. 12. limitat. 1. num. 12. Barbar. consil. 31. num. 3. lib. 3. Natca consil. 92. num. 1. lib. 1.

184 Secundo limitant aliqui, vt procedat de iure canonico; secus de iure civili. Sic Baldus citatus in conclusione, & Glossa l. 2. §. de appellat. At communiter seruatur idem de iure civili, vt docent Practica forensis, Ferraria, Maranta citati in conclusione, & Bart. l. cum. ff. de appellat.

185 Hinc fit omnis bene Syluest. verbo appellatio, quest. 4. & D. Anton. 3. part. tit. 9. cap. 14. §. 1. dicere, quòd si appellans viua voce ab interlocutoria imprimat causam legitimam, non videtur ratio cur non valeat.

186 Quinta conclusio. In appellatione ab interlocutoria, vt valeat, debent exprimi causæ grauiumque sine appellatio judicialis sit, sine extrajudicialis. Sic habetur expresse c. ex debetur, & ibi omnes, de appellat. §. cap. 1. & ibi omnes, eodem tit. in 6. Syluest. verbo appellatio. quest. 4. & q. 5. §. 7. D. Anton. 3. part. tit. 9. cap. 14. §. 1. Specul. tit. de appellat. §. qualiter. num. 1. Bald. l. 1. §. 1. in autem. C. de appellat. num. 1. addens secus esse de iure civili. Nauar. lib. 2. consil. tit. de appellat. in antiquis. consil. 2. in nouis consil. 1. Maranta practica. 6. part. tit. & quandoque appellatur. num. 153. ubi multos alios refert.

187 Amplia in tantum esse hoc verum, vt non sit exprimerè causam generalem, vt quia contra ius me grauat, patet primò ex Clemens appellanti, de appellat. ibi. nominatio expressa. Item, quia talis causa generalis tacite inest in qualibet appellatione, & sic expressa nil operatur. Sic Francus cap. 1. de appellat. in 6. §. 1. num. 6. Bald. l. 1. §. 1. in autem. num. 1. C. eodem tit. Maranta alios referens, n. 153. licet minus bene Innoc. cap. significatiua, de nomi. oper. vane. sine. dicat valere, si dicat, quòd est iniusta sententia, immo videtur dicere id non esse necessarium, dicit enim sic, valeat si dicat appello, & maxime si adiat, quia sententia est iniusta. Vide infra verbo l. 1. limitat. num. 197. quando hoc sit verum.

188 Secundo ampliat Maranta ibi. num. 153. non fat esse facere relationem ad acta, sed oportere nominationem exprimi iuxta dicta. Idem Nauar. cap. cum contingat, de referat. causa 12. num. 1.

189 Tercio ampliat Maranta ibi. non fat esse dicere, appello ex tali causa, & ex aliis ex actis apparentibus; quia talis clausula generalis nil operatur. Sed hoc intellige, non quòd non valeat talis appellatio, sed quòd non poterit appellans prosequi alias causas, quam nominationem expressas, & sic

quoad hoc nil operabitur talis clausula generalis, iuxta Clemens appellanti, de appellat. Sic explicat hoc Francus dicto cap. 1. §. 1. num. 6.

Quarto amplia, etiam si causa grauium sit notoria, quia licet notorium reuelat ab onere probandi, non tamen ab onere allegandi. Maranta num. 154. Francus dicto cap. 1. num. 6. Dominicus ibi. Glossa Clemens appellanti, de appellat. versalia, & ibi Cardin. quest. 1. licet Glossa cap. accedens. §. 1. de lite non conuict. tenet contrarium.

Quinto amplia, quòd talis expressio causæ, vt valeat appellatio, debet fieri coram iudice à quo: nec fat est coram iudice ad quem, cap. ut debetur, de appellat. ibi. coram eodem iudice causa probabili appellatio expressa; & tenet ibi Panorm. Bart. quem refert, ac sequitur Maranta num. 155.

Limita tamen primò, nisi intra decem dies concessos ad appellandum exprimat causas grauiumque; potest enim appellans quocumque iuxta dictam terminum specificare. Maranta num. 154. Francus cap. ut debetur, de appellat. quest. 15. §. cap. 1. eodem tit. in 6. §. 1. num. 8. & Bald. quem ibi refert.

Secundo limita, vt non intelligatur in interlocutoria habente vim diffinitiuæ; quia non requiritur expressio causæ. Sic Francus ibi in practica limitatio Panor. & Bald. quos refert, ac sequitur Maranta num. 157. Ratio, quia hæc regularur secundum naturam diffinitiuæ, vt dixi supra hoc eodem dubio.

Tercio limita, quando causa grauium consistet in iure iure, ad eò quòd nullam requirit probationem in facto; tunc enim valet appellatio sine expressione causæ, quia in allegationibus iuris deducti potest. Sic Cardin. Francus, Dominicus. Bald. quos refert, ac sequitur Marant. num. 156.

Quarto limita, nisi appelletur in maioribus causis soli Papæ referatis. Sic Francus cap. 1. de appellat. in 6. §. 1. num. 7. cum Hollien. quem ibi refert.

Quinto limita, nisi appellatur à grauiamine, & interlocutoria, de cuius grauiamine verè conitat ex inspectione sententiæ, vt quia in ea sit inserta causa à iure reproba. Anchar. Clemens appellanti, de appellat. Franc. eodem num. 7. proximo citato.

Sexta limitatio, quia licet causa non sit expressa specialiter; ac sufficit exprimere per relationem ad aliud, vt dicendo, appello ab interlocutoria iniusta, prout ex dictis apparet; quia si iniustas allegetur ex dictis, & allegationibus iuris absque alia probatione facta, valet appellatio. Et in hoc casu potest intelligi dictum Innoc. reprobatum supra num. 187. annuat. 1. Sic Paulus, & Lapus, Clemens appellanti, de appellat. Francus cap. 1. eod. tit. in 6. §. 1. num. 7. & ibi Dominicus. Sed aduertit Franc. mem. 3. cum Baldo, & Rota, hoc procedere, si exprimitur nominatio et quæ parte actorum appareat grauiam, quia tunc satis dicitur fieri expressio causæ. Et hoc idem Nauar. cap. cum contingat, de referat. causa 12. num. 1.

Ex dictis inferuntur quatuor differentie in appellatione ab interlocutoria, & diffinitiuâ. Prima, quòd illa semper debet esse in scriptis; hæc autem in continenti potest fieri viua voce. Secunda, quòd in illa est necessè exprimere causas; in hæc verò non. Tertia, quòd appellatio ab illa non omnino suspendit iurisdictionem iudicis à quo; appellatio verò ab hæc omnino suspendit, vt late supra hoc eodem dubio, difficultate 1. Quarta, quòd i

in appellatione à diffinitiuâ possunt allegari nouæ causæ grauiumque coram iudice ad quem; ac in appellatione ab interlocutoria non, sed statim proponit coram iudice à quo, Clemens appellanti, de appellat. De qua differentia cum aliquibus limitationibus consule Maranta practica. 6. part. tit. & quandoque appellatur. a. num. 161. §. §. ad 173.

199 Sed dubitatur circa dicta, an in appellatione extrajudiciali à grauiamine, in qua cap. 1. de appellat. in 6. dicitur necessè expremendum esse causam grauiumque in scriptis, hoc fit necessarium, quando talis appellatio non fit à iudice, sed ab aliquo grauiante; quidam enim sentiunt non esse necessarium, nisi in appellatione extrajudiciali, que fit à iudice. Sic Innoc. Ioan. Monachus, Archidiacon. cap. 1. de appellat. in 6. & videtur ibi tenere Glossa, vers. vel extra. Ac verius, & communis est illam tertium habere locum in omni appellatione extrajudiciali ab interlocutoria, vel grauiamine illato, vel inferendo, siue à iudice, siue ab alio appellatur; talis enim appellatio debet continere causam grauiamque in scriptis, vt valeat, alias reputabitur non appellans, iuxta illud cap. 1. quod indistincte loquitur, & tenet ibi Francus §. 1. num. 4. & §. 1. de ibi Dominicus, & optimè Glossa cap. ut debetur, de appellat. vers. extrajudiciali, & cap. cum causis in iure, eodem tit. & cap. 1. de postul. pralat. vers. appellatam Innoc. cap. ad aures, num. 2. de tempore ordi.

100 Decima difficultas principalis est, an ab interlocutoria sententia detur appellatio.

101 Hæc difficultas tractanda est secundum ius civile, & secundum ius canonicum antiquum, & secundum Concilium Tridentinum.

102 Primò ergo de iure civili quidam, vt refert Syluest. ibi infra, dicunt dari appellationem per lat. Prætor. §. quid iud. ff. de minoribus. At communis sententia tenet non dari, nisi quando habet vim diffinitiuæ, aut continet grauiam irreparabilem per diffinitiuam. Late sententia. C. de appellat. l. 1. C. de Episcopo, aud. tenet Syluest. verbo appellatio quest. 3. Gregor. Lopez l. 3. tit. 23. par. 3. vers. no se puede, & ferè omnes, quod approbat per illam legem 13. ubi enim dicitur non posse appellari ab interlocutoria, nisi quando est talis, quòd de facili non emendaretur sine damno, aut magna veteranda condemnati.

103 Secundo stando in iure canonico, & sic in tribunali Ecclesiastico, quòd secundum ius canonicum procedit admittitur appellatio ab interlocutoria, modo sit in scriptis, & exprimentur causæ appellationis, vt late diximus, & habetur cap. 1. de appellat. in 6. & cap. ut debetur, cap. super eod. l. 2. de appellat. & docent omnes.

104 Tercio Trident. sess. 1. cap. 1. de reformat. sine statutu, vt in causis criminalibus ab Episcopo, seu ab eius Generali vicario in spiritualibus ante diffinitiuam sententiam ab interlocutoria, vel alio quocumque grauiamine non appellatur, nec huic appellanti tanquam frivolo deferre Episcopus, vel eius Vicarius tenetur, nisi grauiam huiusmodi per diffinitiuam sententiam reparari, vel ab ipsa diffinitiuâ appellati non possit, & sess. 24. cap. 2. eodem tit. dicitur, quòd causæ omnes Ecclesiasticæ in prima instantia coram ordinariis locutione duntaxat cognoscantur; nec appellationes ab eis interpositæ per superiores quocumque recipiantur, nisi à diffinitiuâ, vel diffinitiuæ vim habente, & cuius grauiam. per appellationem à

diffinitiuâ reparari nequeat. Et Gregor. X 11. in sua regula Cancellaria, regulæ 33. statuit quòd in causis in Romana Curia pendentibus, & quæ in posterum contigerit agitari, nulli ante diffinitiuam sententiam liceat appellare; nec appellatio admittatur, nisi ab interlocutoria, que vim habet diffinitiuæ, vel à grauiamine non continere negotium principale, quòd non possit per appellationem à diffinitiuâ reparari.

Dubitatur circa prius decretum Trident. an dum disponit sess. 13. cap. 1. de reformat. sine, vt in causis criminalibus non admittatur appellatio ab interlocutoria, &c. procedat statim in omnibus iudiciis Ecclesiasticis, vel tantum in Episcopo, & eius Vicario Generali. Iuxta sententiam, quam statim referam, ait Paz, dicendum esse in omnibus procedete, & eius rationes ibi probant.

At verius est id decretum habere locum tantum in criminalibus, que tractantur coram Episcopo, & eius Vicario Generali, & non in eis, que tractantur coram inferioribus, vel delegatis, vel Legato Papæ: tunc quia processum eius, ex quo finis decreti colligitur, habet id, statui in auctoritatem Episcoporum, quo libentius resideant in suis Episcopatibus; tum quia verba sapienter tantum loquuntur de Episcopis, & eorum Vicariis Generalibus, & non de quibuscumque Vicariis: tum denique quia est ius correctorium, & nouum, & he per illud non secedimus ab antiquo, nisi quatenus ab eo exprimitur. Sic tenet Nauar. summa Hispan. cap. 18. addit. ad num. 14. cap. 25. Latina cap. 25. num. 13. versicul. nota secundo.

Hinc fit habere locum in causis criminalibus, etiam si tractentur coram Episcopo, vel eius Vicario Generali, in secunda instantia id est, in gradu appellationis ab aliquo inferiori; quia verè tunc tractatur tanquam coram Episcopo, & eius Vicario, & decretum hoc non distinguit an sit in prima instantia, vel secunda. Non verò procedet, quando tractatur aliqua causa criminalis coram Episcopo, vel Vicario ex delegacione Papæ, vel Legati, quia tunc non procedit, vt Episcopus, vel Vicarius, sed vt delegatus.

At secundum decretum citatum Tridentini, sess. 24. de reformat. cap. 20. immò, vniuersalis est, & loquitur in omnibus causis civilibus, & criminalibus, que tractantur coram quibuscumque ordinatis, & prohibet appellationem ab interlocutoria, nisi in talibus relatis. Vide hoc decretum habebit locum in quibuscumque ordinatis, etiam Episcopo inferioribus.

Ac graue dubium est, an habeat locum in iudiciis delegatis etiam, & in iudiciis ordinariis, quando cognoscunt in secunda instantia, vel tantum quando cognoscunt in prima instantia.

Quidam censent, & satis probabiliter, procedere in interlocutoris latis tam à iudice ordinario, quam à delegato, tam in prima instantia, quam in secunda. Probant primò, quia hoc decretum non est correctorium iuris communis, sed potius declaratorium, cum ius antiquum declararet in quantum simpliciter disposuerat, ab interlocutoris esse appellandum, vt intelligatur quando continent grauiam irreparabilem per diffinitiuam; & lex declaratoria extendi debet ad casum similem, vt bene Bart. l. si constante, ff. soluto matrimonio. num. 4. §. Item illo est correctorium, est

est extendendum ex identitate rationis assignata in eo, ut late habes *lib. 3. de matrim. disp. 42. num. 4. ex multis Doctoribus. Sed in dicto cap. 20. Trident. disponitur quod casus in prima instantia terminentur, bionio, & quod ab interlocutoriis non appellatur, ergo mens, & ratio Concilij est, ne illud biennium consumatur in interponendis appellationibus ab interlocutoriis: sed in secunda instantia vertitur eadem ratio; immo & maior, cum vno anno terminari debeat, *cap. cum sit Roma, de appellat. & eadem ratio etiam procedit in iudice delegato; ergo. Tertio, quia quando maior fauor vertitur in extensione legis, quam in eius restrictione, debet extendi ex rationis identitate, ut bene Alexand. *l. si constante, num. 5. ff. solui. matrim. Sed in extensione vertitur fauor reipublice, cum ad eam interit, ut libris suis imposituram restrictionem verò tantum fauor prius appellantis, ergo. Sic tenet Paz *practica. tomo 6. par. 3. proximo num. 2. §. 26. 17. 28.****

211 At satis probabile est etiam, intelligi tantum in iudicibus ordinariis, & quando cognoscunt in prima instantia; quia expresse in hoc casu loquitur, etque iuris communis correctorium, ut expresse dicit Nauar. *supra 4. & pater, quia secundum communem, ut diximus, erat discrimen inter ius civile, & canonicum, quod iure civili non est appellatio ab interlocutoria, at iure canonico est: at si iure canonico tantum esset, quando non poterat damnum reputari per diffinitiuam, nulla esset differentia, nam in hoc casu etiam iure civili datur appellatio, ut diximus: si ergo est correctorium, non debet extendi etiam ex identitate rationis, ut ex multis dixi loco citato, de matrim. maxime quia totalis ratio iuris decreti non est, ut iuris libris imponatur, sed etiam ut debitas honores deferatur ordinariis, à quibus passim auocabantur causa. Secundo probatur, quia post Trident. Gregor. X. III. in *regula sua cancellario 35. citata supra num. 204.* tanquam quid speciale determinat, ut in casu agitato in Romana Curia non admittatur appellatio ab interlocutoria, &c. Si ergo sensisset decretum Trident. intelligi generaliter, frustra id tanquam speciale statuisset in illis casibus. Sic colligitur ex sententia Nauarri citata.*

212 Tandem nota quatuor circa exceptiones positas in dicto decreto Trident. & circa appellationes ab his interlocutoriis.

Primo nota, quod ibi excipitur, ut liceat appellare, quando grauamen interlocutorie non potest reparari: quod idem est, quando difficile valde potest reparari; in hoc enim casu equiparantur, ut in simili habes ex multis *supra hoc eodem dubio. Et quia in maioribus, quod est valde difficile, reputatur impossibile: & sic *lib. 5. de matrim. disp. 5. num. 5. 12. & 13.* dixi esse probabile, quod id quod pender à voluntate Principis, quando difficile solet concedere, reputatur impossibile.*

213 Secundo nota, quod licet in secundo decreto Trident. non excipiatur casus in quo licet appellare ab interlocutoria, scilicet quando non admittitur appellatio à diffinitiu, ut in primo decreto citato exceptus est: at adhuc censetur exceptus, quia tunc verè dicitur non posse grauamen reparari per appellationem à diffinitiu; quia est casus ibi exceptus, cum non datur locus

cali appellationi: & sic est regula generalis, quod quoties cauetur lege, vel statuto, quod in aliquo casu non habeat locum appellatio, debet intelligi, quoad decisionem totius litis, & causa principalis, non tamen in interlocutoria, vel acta, qui totam litem non dirimit; quia tale grauamen non speratur reparari post diffinitiuam, cum ab ea non possit appellari, vt docent Bald. *l. post sententiam. C. de sent. & interloc. Anton. Gomez tomo 3. var. cap. 13. num. 31.*

214 Tertio nota quod licet decretum Concilij non exciperet, ut liceat appellare ab interlocutoria habente vim diffinitiuam, adhuc liceret appellare; quia interlocutoria vim diffinitiuam habens regulatur secundum naturam diffinitiuam, vt tradunt Alexand. Socinius, Conradus, quos refert, ac sequitur Lancell. *de sent. 2. par. cap. 11. final. 1. num. 71. Barbat. consil. 31. num. 3. lib. 3. Natta consil. 92. num. 1. lib. 3. & sic Lancell. ibi num. 57. dicit, quod statutum prohibens appellationem ab interlocutoria, non intelligitur de interlocutoria mixta, que habet vim diffinitiuam, vt post Bart. & alios *l. Taria. ff. de accusat. & Bald. & alios per eum allegatos, docet Alciatus consil. 12. num. 5. lib. 7. Rinius consil. 78. in 4. volum. 5. Burzio cap. 6. & ambo addunt, quod statutum prohibens appellationem à diffinitiuam, habet locum in interlocutoria habente vim diffinitiuam.**

215 Vltimo nota, quod quando aliquis appellatur ab interlocutoria, & iudex non admittit appellationem, debet etiam ab illa non admisione appellare: alias appellatio censetur deserta, & non potest grauamen reparari per appellationem à diffinitiuam. Sic Cardin. *Clemen. 1. de dolo, & contrariis. quest. 4. Mattheus, quem refert, ac sequitur Maranta, *practica 6. part. tit. 6. quandoque appellatur. num. 211.**

216 Vnde circa difficultas est, an appellatio suspendat sententiam excommunicationis, & interdicti. Sic

217 Prima conclusio. Si appellatio precedat has sententias, suspendit eas, ita vt hæ sententie post appellationem late sint omnino nullæ. Conclusio est certissima, & habetur expresse de excommunicatione, & interdicto, *cap. dilectio. de appellat. & de excommunicatione idem habetur cap. licet, de sentent. excommunicat. in 6. cap. ad hoc quantum. c. 5. de appellat. & ibi à contrario sensu idem de interdicto: & de omnibus tribus idem habetur *cap. preterea, c. 1. de appellat. & ratio est, quia ad ferendas has censuras requiritur iurisdictio, que per appellationem est suspensa; vt late dixi in precedentibus.**

218 Ampla primò appellationem legitimam suspendere, licet non admittatur à iudice à quo, quia appellatio legitima ex se habet, quod suspendat iurisditionem iudicis à quo, & sit inualidum quicquid postea gesserit, *cap. non solum, de appellat. in 6. Sic Panorm. cap. sapa. eodem tit. num. 20. & ibi Francus num. 14. Auchar. num. 6. Antonin. num. 25.*

219 Secundo ampla conclusionem esse veram, licet non fuerit prolequutus appellationem, sed illam deseruet, non enim censetur sententia lata post legitimam appellationem, vt expresse habetur *cap. licet, de sentent. excommunicat. in 6. & ratio est, quia si precessit appellatio legitima, iurisdictio iudicis fuit suspensa, & sic excommuni-*

nificatio postea lata fuit nulla: quod autem à principio nullum est, tradit temporis non conuincit, nisi deus profuerit, *cap. non firmatur, de regit. iur. in 6. Hoc etiam est contra Innocent. cap. sapa. de appellat. num. 3. dicentem, quod licet intra terminum præfixum appellationi prolequenda, cum non prolequatur, est retro excommunicatus à die excommunicatus fons late. Idem Syluest. *excommunicat. vltimo, quest. 2. §. 3. vbi ait, forte dici possit, quod appellatio excommunicationem non suspendit, nisi vique ad terminum temporis, intra quod prolequenda erat, & consequenter licet est retro excommunicatus post illud tempus, & celebrans irregularis: & probatur *cap. licet, de sentent. vt licet expresse, & nominatim excommunicatus post appellationem, si eam non prolequatur, denuncietur excommunicatus, & ab omnibus viret tam in iudicialibus, quam extra: ergo est retro excommunicatus; alioquin Ecclesia concedens ipsam posse denunciaré excommunicationem, concederet posse mentiri.***

220 Nota primò, quod licet dictum cap. de loquatur de sententia excommunicationis: at idem dicitur de suspensione, & interdicto, requiritur enim *cap. quantum, de verb. significat. Sic Glossa, Francus, Archid. Dominus, Panorm. Neuo, Auchar. Anton. Innocent. ibi.*

221 Secundo nota, quod idem est, si appellans renunciet appellationi, non enim per hoc censetur excommunicatus post appellationem lata: patet eadem ratione. Sic Conarra. *Neuo numer. 77. Panormitan. Francus, Auchar. Anton. Innocent. ibi.*

222 Tertio fit non esse irregularem eum, qui post appellationem fuit excommunicatus, & quia non prolequutus fuit appellationem, est denunciatus, iuxta *l. si quis cap. licet, de sentent. excommunicat. in 6. licet celebrat, quia denotatio illa non plus cum ligat, quam excommunicatio, que fuit nulla, & ita non denotatur tanquam verè excommunicatus, sed prolequutus. Sic contra Syluest. citatum tenent Rolet. *verbo appellatio. 7. 4. & ibi Angel. num. 6. Tabien. ibi §. 7. Archid. de dicto cap. licet. num. 2. & ibi Dominicus, & videtur tenere Glossa *sup. sumptuarii.***

223 Quarto tunc fit, quod licet quando iudex non admittit appellationem ab interlocutoria, tunc tenet appellare à non admisione, alias appellatio manet deserta, vt late supra num. 215. & appellatio ab excommunicatione equiparetur, vt infra dicam, appellatio ab interlocutoria: at licet non appellat à non admisione, adhuc excommunicatio lata post appellationem est inualida, quia ex quo legitima fuit appellatio, iam suspendit iurisditionem iudicis, & excommunicacionem. Item quia in appellationibus ab aliis interlocutoriis non suspendit iurisditionem iudicis à quo, vt supra dixi, licet in excommunicatione, vt statim dicam. Item quia etiam appellatio

manet deserta, quando ratio non prolequatur appellans inter terminum, vel quando appellationem non denunciatur. Et tamen excommunicatio tamen lata post talem appellationem non censetur, quia licet à principio fuit nulla, non censetur postea. Sic quidam doctus reuocatus Iurisprutus.

224 Tertio ampla conclusionem, vt non valeat excommunicatio, & alia censura post appellationem late, in tantum hoc esse verum, vt licet appellatio ab interlocutoria non impedit, quin iudex à quo possit ultra procedere, vt supra habes: at fallit quando excommunicatio, vel alia censura feruntur post appellationem ab interlocutoria, sunt enim nullæ, & tanquam attentate reuocanda. Sic Rota, Innocentia, quos refert, ac sequitur Lancell. *de sent. 2. par. cap. 12. ampliat. §. num. 2. §. 4. & limitat. 1. 28. 29. 32. Francus cap. bina, num. 35. verb. sententia conclusio, de appellat. & alij, quos citi refert.*

225 Quarto ampla conclusionem, vt excommunicationem, & alias censuras suspensam procedens appellatio, etiam si extrajudicialis sit, vt expresse habetur *cap. dilectio. c. 2. de appellat. & tenent ibi Panormit. num. 2. Francus num. 2. Anton. ibi num. 2. Innocentia ibi num. 2. Neuo ibi num. 9. Decius ibi num. 2. Cardin. ibi num. 1. Beroius cap. 1. de appellat. num. 14. Syluest. verbo appellatio, quest. 2. & ibi Angelus num. 2. Tabien. excommunicatio 2. §. 16. Maranta *practica, 6. part. tit. 6. quandoque appellatur. num. 181. Duchas regula 42. limit. 8.**

226 Hinc fit, quod tunc insulset excommunicatio, licet appellare extra iudicium, & suspendit iurisditionem iudicis. Sic Panormit. Francus, Tabien.

227 Limita tamen primò conclusionem, vt appellatio procedens non suspendat excommunicationem, & censuras quando iudex procedit extrajudicialiter, vt patet ad conseruationem iurium suorum, & g. Episcopus est in possessione visitationis monasterij, admonet Abbatem, vt pareat ad visitationem, Abbas respondit monasterium esse exemptum, & offert se in conuentione probaturum eorum ipso Episcopo, vel alio iudice competententi: & videns Episcopus paratum ad excommunicandum, appellauit ad Papam nulla causa expressa, Episcopus non obstanti appellatione excommunicauit eum: talis excommunicatio valet, si conuict Episcopus esse in possessione, quia cum esset in possessione, non tenebatur in preiudicium sui iuris admittere appellationem, nec etiam probationem recipere: quia Episcopus procedit, vt patet pro consuetudine sui iuris, non autem vt iudex: & sic obstat prohibitioni non habet suspendere appellationem, vt habetur *cap. interposita, de appellat. c. cap. cum inter eos, de elect. Vnde in hoc casu non tenent Episcopus alimere cause cognitionem. Sic, licet subdiligent, impugnent *cap. venerabilis, de consuet. numer. 2. 3. Panormitan. clare ibi num. 5. Syluest. Excommunicatio 2. numer. 1. verbal. septimus. Angel. excommunicatio 3. num. 29. Arnald. verbo excommunicatio, num. 16. subdit Panormitan. cum Innocent. esse consilium, vt Episcopus tempore procedat extrajudicialiter, vt patet ad conseruationem iurium suorum, quia tunc non**

UNIVERSITATIS

UNIVERSITATIS

NOMA

ALDE

non tenetur admittere probationem, vel appellationem. sed potest se defendere gladio spirituali, & temporalis, ut cap. electi. de sententia excommunicata in 6. subdit etiam Panormit. quod si sit dubium, quis sit in possessione, pendet ex futuro eventu: si enim declaratur Episcopum esse, tenetur excommunicari: si vero declaratur monasterium esse in possessione, non tenetur. Sed hoc non placet, quia, ut statim dicam, excommunicatio nunquam est in pendentem, nec pendet ex futuro eventu, maxime quia in hoc casu nullissime propter dubium se tenet monasterium.

138 Secundo limita conclusionem, quod appellatio procedens suspendit censuram, quando appellatio est legitima, id est, habet essentialiter requisita, ut sit valida, alia enim appellatio, cum non sit valida, non operatur appellationis effectus. Probatur ex cap. licet de sententia, excommunicata in 6. ubi licet excommunicatio sententia post appellationem legitimum, & cap. 1. de appellat. in 6. vers. qui est, ubi sic dicitur, si appellatio praesens sit, non operatur, reputatur non appellatio, & pater etiam ex illis, que tradidimus supra, & verba, ubi appellatio non suspendit, alia nunquam verificaretur, appellationem frivolum, id est, ex falsa causa, nisi operari. Secundo, quia cap. licet, de sententia, excommunicata in 6. dicitur appellationem legitimam suspendere, ubi Glossa vers. legitimum, inquit, id est, ex causa vera, & cap. venerabilibus, de sententia, excommunicata in 6. §. si alii, dicitur, suspendit, si est legitima, & probabilis causa appellatur, at falsa causa non est legitima, nec probabilis. Hanc tenent Panormit. cap. pastorali, §. verum, num. 14. de appellat. & ibi Henricus num. 12. & ibi Anton. num. 17. & ibi Glossa vers. excommunicatio sententia. Cardin. ibi num. 3. Anchar. ibi num. 8. Ioan. And. & Host. ibi. Nevo ibi num. 21. 22. 23. Inmola ibi num. 3.

139 Intelligitamen haec, nisi iudex etiam ex ignorantia deferat appellationem, quia quantumcumque invalida sit appellatio, modo sit interposita intra legitimum tempus, scilicet decem dies, suspendit illi iudex illi deferat, ut dixi supra hoc eadem dubio. Si vero sit interposita post tempus, etiam si iudex illi deferat, non suspendit, si tamen antequam labatur tempus appellandi, iudex ad quem insubeat iudicem a quo, ut dixi etiam supra hoc eadem dubio.

140 Sed quid dicendum, quando appellatio est frivola, non quia habeat defectum alienius substantialis, requirit, ut sit valida, sed quia causa graammis est falsa, v. g. excommunicat me iudex, nisi solvere intra decem dies centum aureos, quod reuera debeo, appello, alioquin solvi, me non debet, quia iam illos solvi, & officio me probationem substat, in hac appellatio

suspendat excommunicationem, ita ut transactis illis diebus non maneat excommunicatus non solvens.

137 Ut tamen certa ab incertis, certum est, quod si iudex a quo deferat appellationem, vel licet non delectit, est inhilutus per iustitiam ad quem ante lapsum terminum, in quo erat incurrenda excommunicatio, suspendit, ut proxime dicebam.

132 Sed dubium est, quando iudex a quo non deferat appellationem, nec est inhilutus iura dictum terminum, & in hoc casu duplex est sententia.

Prima docet, quod si est notorium, & constat appellationem esse frivolum, non suspenditur excommunicatio, sed ligat: si vero id non constat, sed dubium est, tunc quoad nos est dubia excommunicatio, & pendet ex futuro eventu, sed in se statim ligat, vel non ligat, si enim declaratur appellationem valuisse, non ligatur, si autem declaratur non valuisse, ex tunc ligatur: quia ipsa excommunicatio nunquam sit in suspensio. Probatur, quia talis appellatio non est frivola, ut dixi supra, & verba, ubi appellatio frivola non suspendit, alia nunquam verificaretur, appellationem frivolum, id est, ex falsa causa, nisi operari. Secundo, quia cap. licet, de sententia, excommunicata in 6. dicitur appellationem legitimam suspendere, ubi Glossa vers. legitimum, inquit, id est, ex causa vera, & cap. venerabilibus, de sententia, excommunicata in 6. §. si alii, dicitur, suspendit, si est legitima, & probabilis causa appellatur, at falsa causa non est legitima, nec probabilis. Hanc tenent Panormit. cap. pastorali, §. verum, num. 14. de appellat. & ibi Henricus num. 12. & ibi Anton. num. 17. & ibi Glossa vers. excommunicatio sententia. Cardin. ibi num. 3. Anchar. ibi num. 8. Ioan. And. & Host. ibi. Nevo ibi num. 21. 22. 23. Inmola ibi num. 3.

134 Secunda sententia probabilior docet, quod excommunicatio nunquam pendet ex futuro eventu, sed quando sententia censuratur, ferat post appellationem legitimam, statim est nulla, nec operatur aliter iustitiam, & probat veritatem cause appellationis, in si vera, vel non: sed si est, quod sit appellatum prima facie ex tali causa, quae si esset vera, deberet legitimum reportari, ut excommunicatio post appellationem lata non valeat: unde frustra expectant hic futurus eventus. Hactenus sunt formalia, & ad pedem litterae verba Doctorum huius sententiae, quos nos respicimus. Probatur ex cap. verbum, de appellat. ubi docens textus appellationem interpositam ex legitima causa suspendere, subdit expressis, quod si causa rationabilis, id est, a quo, quia probatur, debet legitimum reportari, & idem ibi Glossa vers. excommunicatio. Item, quia iudex a quo tenebatur admittere talem appellationem, cum sit manifeste frivola, immo causa rationabilis, de cuius salute non illi constat, allegatur, ut patet ex supra dictis, ergo licet non deferat, suspendit eius iurisdictione, ut constat ex licet. Item quia quando allegatur causa ista, licet postea non iustificetur ex causa, appellatio illa annullatur postea facta, ut docent Franciscus cap. bina, num. 31. vers. secunda conclusio, de appellat. & alij, quos ibi recitat, & Roiz, & Inmola, quos recitat, & sequitur Lancelotus, de querat, 2. part. cap. 12.

135 cap. 12. ampliat. 8. num. 2. §. 4. & limitat. 1. num. 48. 90. 91. & etiam si postea declaratur causam appellationis non fuisse iustam, ut docet Lancelotus, de cap. 12. limitat. 6. num. 46. 47. & Nauarr. lib. 1. consil. in novis, tit. de offic. delegat. consil. 5. num. 5. Et licet non probetur veritas cause, Sylvest. verbo appellatio, quest. 2. Angel. ibi num. 11. Tabien. quest. 12. §. 13. unde dum textus, & Doctores citati pro prima sententia dicunt appellationem frivolum, & ex falsa causa, vel non rationabili, nil operari, intelliguntur, quando notorie est falsa, vel inanis, & frustratoria, ut etiam probata, & verificata non reputaretur iusta, & licet esset clara, ut probavi ex cap. 12. de iuris, de appellat. nam quoties dubium, tenetur iudex appellationem admittere, ut probavi supra hoc eodem dubio. Hanc tenent Franciscus cap. pastorali, §. verum, num. 7. de appellationibus, & Decius ibi num. 14. & docti Iurisperiti ex iunioribus.

134 Hinc fit minus bene Sylvest. verbo suspensio, q. 3. Bernard. & Hostien. cap. pastoralis de appellat. quos ibi refert, dicere quod appellans ex causa non legitima ab excommunicatione, & postea celebrans, si postea iudex declarat causam non fuisse legitimam, erit irregularis: at contrarium est omnino dicendum, quia haec irregularitas est in pernam contemptus censuram: hic vero deest hic contemptus. Item quia, ut dixi, haec appellatio suspendit. Sic Glossa communiter recepta cap. solent, vers. in officio, de sententia, excommunicata in 6. Franciscus, & Probatus ibi. Nauarr. cap. cum contingat, de rescriptis, remedio 3. & utraque summa Lat. cap. 12. num. 104. sub finem, Couart. cap. alma mater, 1. part. §. 7. num. 7. sub finem.

133 Tertiò limita conclusionem principalem, quod appellatio procedens suspendat censuram, modo in appellatione exprimitur causa rationabilis, & probabilis graammis (quae vero sit rationabilis, & probabilis causa, explicat supra num. 234.) & ratio est, quia sententia censurarum lunt interlocutoria, vel trahuntur ad naturam sententiarum interlocutoriarum, quia omne preceptum iudicis, & omnis vox eius ad causam faciendam dicitur sententia interlocutoria, ut bene Sylvest. Angelus, Tabien. Arnill. ubi infra. Et quod sententiae censurarum sunt interlocutoriae, docent Sylvest. verbo sententia, quest. 3. Angelus ibi in initio, Tabien. ibi, §. 1. Arnill. ibi num. 1. Hieronym. Paulus practica cancellar. tit. si non obstante lapsu temporis, fol. apud me 553. in praxi beneficii. Rebuff. in fine, Panormitan. cap. pastorali, §. verum, num. 11. de appellat. & cap. praxia, et 2. eodem tit. num. 14. & cap. sacro, de sententia, excommunicata, num. 5. Ioan. And. cap. venerabilibus, §. de sententia, excommunicata in 6. Felin. rubi de sententia, & re iudic. num. 16. Franciscus cap. 1. de appellat. in 6. §. 1. num. 5. Archidiacon. dicto cap. venerabilibus, num. 3. sine, Dominie. Anton. Cardinal. & multi alij, quos recitat ibi Felinus, at in appellatione ab interlocutoria necesse est, ut valeat exponere causas, ut dixi supra num. 186. & pluribus aliis num. sequentibus. Sic tenet Innocent. cap. ad reprimendam, de officio, ordin. num. 2. & cap. per unum, de sententia, excommunicata, num. 3. Panorm. cap. sacro, eodem tit. num. 6. Speculator. tit. de appellat. & qualiter, num. 2. Sylvest. verbo appellatio, quest. 4. Ioan. And. Felin. Franciscus hic citati, addunt Innocent. cap. per unum, num. 4. & Ioan. And. Th. Sanchez. Confil. moral. Tom. 1.

136 dicto cap. venerabilibus, sine, quod licet aliqui dicant valere appellationem ab his censuris absque expressione cause; at id non est verum ratione dicta: & Nauarr. cap. cum contingat, de rescriptis, causa 6. num. 7. 8.

136 Hinc inferitur primò, quod etiam appellatio a censuris, ut suspendat, debet esse in scriptis, quia appellatio ab interlocutoria, ut valeat, semper debet esse in scriptis, ut dixi supra num. 182.

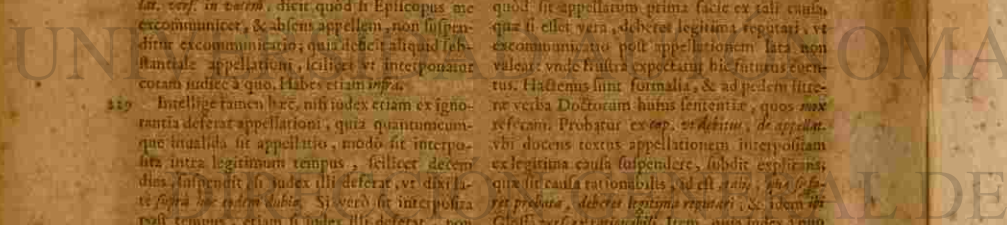
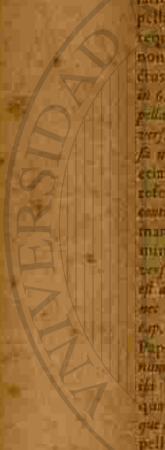
137 Secundo inferitur, quod sicut iudex potest reuocare sententiam interlocutoriam male datam, non vero diffinitivam, ita potest suam excommunicationem iniuste latam reuocare, non obstantem contradictione partis aduersae. Sic Panormitan. cap. sacro, de sententia, excommunicata, num. 5.

138 Quarto limita conclusionem principalem, ut appellatio procedens non suspendat excommunicationem, quando alter litigans appellat ad Papam; alius vero ad inferiorem, tacito quod alter appellat ad Papam: & ille iudex ignorans alteram appellasse ad Papam, citat eum, & non comparere, nec mittit responsalem, quod appellat ad Papam: enim iudex hic excommunicat eum pro contumacia, valet. Sic habetur expressè cap. si dubius, de appellat. & Glossa vers. semel, reddit rationem, quia debuit ire, & allegare privilegium suum. Idem Duesias regula 42. limitat. 4. vide supra num. 147. ubi ad hunc textum habes duas limitationes.

139 Quintò limita conclusionem, ut appellatio procedens non suspendat excommunicationem, & censuram, quando iudex datus est cum clausula, appellatione remota, cum enim non teneatur deferre appellationem, si excommunicat post appellationem, valet etiamsi alter probabiliter appelleret, nisi illa appellatio expresse reperitur in iure approbata in illo casu; quia alia appellatio non suspendit iurisdictionem iudicis a quo. Sic tenent Panormitanus cap. pastorali, de appellat. in iure, num. 9. & ibi Franciscus num. 7. & ibi Decius num. 35. Abbas antiquus ibi, telte Franco, Lancel. de atena. 2. part. cap. 12. ampliat. 8. num. 11.

140 Secunda conclusio principalis est. Si appellatio sit interposita post sententiam excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, non suspendit, nec tollit effectum harum censurarum, sed valet. De excommunicatione habetur cap. pastorali, §. verum, de appellat. & de interdicto habetur expressè cap. ad hoc quoniam, et §. de appellat. & de excommunicatione, & suspensione habetur expressè, cap. 12. ubi sine, de sententia, excommunicationis in 6. Ratio assignatur in textu dicto cap. pastorali, §. verum, quia haec sententiae secum trahunt executionem, licet Panormitan. & Doctores ibi valde dubitent de hac ratione, & nimirum alias assignate.

141 Amplia primò conclusionem, ut non obstant tali appellatione possit iudex a quo interim dum non absolutur, priuare illum fructibus beneficij, & distributionibus quotidianis; quia excommunicatus is priuatur. Sic Panormit. cap. pastorali, §. verum, de appellat. num. 17. & ibi Inmola, & Franciscus ibi. Duesias regula 42. limit. 8. Macanra practica 6. part. tit. & quaedamque appella-

ante conditionis euentum, licet transactum sit decemium. Probatur ex cap. *præterea*, el. 2. de appellat. ubi dicitur, quod quando fertur excommunicatio, nisi intra viginti dies solus, si medio tempore appelles, suspenditur excommunicatio: sed licet appelles post decemium, dicitur medio tempore appellare: ergo. Et ratio differentie est inter sententias censuratum, & alias; quia in sententia censuræ conditio non trahitur retro (ut post omnes Doctores citandos tradit optime, & cum multis Constat. cap. *alma mater*, 1. part. §. 10. num. 6.) alias adiuuente conditione, non tantum tunc, sed etiam medio tempore erit excommunicatus; & sic, si celebravit, erit irregularis; & sic cum vique ad euentum conditionis ipsa censura non liget, appellatio interposita præcedet censuram, & sic suspendit rat in aliis sententiis conditio trahitur retro ad diem prolationis sententiæ. Item, quia quando grauiamen habet causam successiuam, etiam post decemium licet appellare, ut supra dixi; licet quando tunc habet momentaneam: at ceteræ sententiæ non dicuntur habere causam successiuam, sed momentaneam; quia trahitur conditio retro ad momentum sententiæ, non sic in sententiis censuræ, que non trahuntur retro, nisi ad tempus existentis conditionis, & ideo interim ante conditionis euentum toto eo tempore dicuntur grauiamen habere successiuum. Et quod non retrahatur in censuris, patet, quia ante euentum conditionis non est contumacia, quæ requiritur ad contrahendam excommunicationem, & alias censuras. Hanc tenent glossa cap. *præterea*, el. 2. de appellat. ubi sic interpretatur, & ibi Ioan. Andr. num. 17. Præposit. num. 14. 15. Innocent. mon. 4. Francus dicens communem num. 9. Anton. num. 12. Cardinal. *ex parte finem*, Henricus mon. 3. Anchar. num. 5. Immoia num. 7. Decius num. 15. Host. ibi, Archid. e. *viduam*, 2. quæst. 6. Baldus *in clerico*, C. de Episc. *audient*. Speculator, quem refert, & sequitur Francus supra Ioan. Monachus cap. *quicunque*, de sentent. excommunicat. in 6. Couarr. cap. *alma mater*, 1. part. §. 10. num. 4. Lancell. de attent. 2. part. cap. 12. limitat. 21. num. 53. & limitat. 50. num. 177. & a. num. 104. ad 109. Syluest. excommunicatio, *elimon*, quæst. 1. Nauarr. *summa Lat. noua* cap. 17. num. 173. *fin. & cap. cum contingat*, de rescript. causa 14. num. 7. Francus cap. *in cui*, §. *sancti*, num. 2. de sentent. excomm. in 6. & ibi Perusinus.

261 Nota quod aliqui Doctores huius sententiæ eam limitant, ut valeat talis appellatio a sententia condicionali censurarum ante euentum conditionis, transacto etiam decemio, quoad effectum suspendendi censuras, non vero quoad effectum deuoluendi negotium ad superiorem, nisi appelleret intra decemium. Hoc videtur tenere Præpositus cap. *præterea*, el. 2. de appellat. n. 34. & id attribuitur Ioan. Andr. & Antonio illi; & id etiam attribuitur sic Doctores Immoia eo cap. *præterea*, *fin.*, & ibi Francus num. 9. Sed Antonius & Ioan. Andr. id non dicunt, sed quod infra notabili 4. vnde dicendam est talem appellationem post decemium interpositam habere vtrumque effectum; quia dictum cap. *præterea*, indistincte loquitur. Sic Francus, & Immoia ibi.

262 Secundo nota esse limitandum, quod sententia condicionalis censurarum suspendatur appellatione interposita ante conditionis euentum, quan-

do sententia lata est ab homine; secus si per prædicta verba lata est a canone, ut in cap. 2. de rebus Eccl. non alienand. §. *laici*; & in multis aliis textibus, quia a sententia iuris non appellatur. Sic Ioan. Andr. eo cap. *præterea*, num. 17. Anchar. ibi num. 5. Henricus cap. *ad has quoniam*, el. 5. num. 5. de appellat.

263 Tertiò nota, an appellatio ante euentum conditionis ab excommunicatione condicionali suspendatur non tantum excommunicationem, sed etiam quod præcipitur sub excommunicatione, si transactum sit decemium; sic enim est distinguendum, dupliciter potest dicere iudex. Primo condemnando ad aliquid soluendum, quod si non soluat intra certum tempus, v. g. triginta dies, excommunicat. Secundo si excommunicat aliquem, nisi soluat centum intra triginta dies. Quando hoc secundo modo dicit, est vnum mandatum, & sic quando cumque appellet, ante conditionis euentum, suspendetur non tantum excommunicatio, sed etiam solutionis præceptum; si verò primo modo, tunc sunt duo mandata, & sic si appellauerit intra decemium, suspendetur vtrumque; si verò post, ante tamen conditionis euentum, suspendetur excommunicatio; mandat mandatum de soluendo transibit in rem iudicatam, est enim speciale in sententia censuræ: & cum sint duo mandata diuersa, nihil prohibet valere appellationem in vno, in alio verò non. Quod si opponas, ad suspendendam excommunicationem, est opus, ut appellatio sit legitima; hæc verò videtur iniusta, cum condemnatio transierit in rem iudicatam. Respondet Ioan. Andr. & Anchar. ubi supra, quod licet tenet condemnatio, grauari potest in executione. Sic tenent Ioan. Andr. cap. *præterea*, el. 2. de appellat. num. 4. & ibi Henricus num. 1. 2. 3. Anchar. ibi num. 6. Innocent. ibi num. 1. Host. ibi *principia*. Præpositus num. 21.

264 Quarto nota hoc etiam esse speciale in sententiis conditionalibus: quod si in aliis sententiis conditionalibus, que non sunt censurarum, conditio, vel dies existat intra decem dies, adhuc vique ad decimum diem potest appellari, non obstante, quod euenierit conditio: at in sententiis censurarum non quoad suspendendum censuram, sed necessitò debet appellari ante euentum conditionis, licet bene quoad deuoluendum negotium ad superiorem. Sic Ioan. Andr. cap. *præterea*, el. 2. de appellat. n. 17. & ibi Anton. n. 22. & ibi Francus n. 9.

265 Sed quid dicendum, quando non est excommunicatio lata, sed iudex protulit sententiam diffinitiuam contra me, & quia illi nolo parere, & nondum est transactum decemium, in quo mihi licet appellare, me excommunicat, appello postea, antequam transactum sit decemium a prolatione sententiæ diffinitivæ, an valeat talis excommunicatio, vel potius suspendatur per appellationem postea factam intra decemium a tempore diffinitivæ. Archidia. cap. *non solum*, de appellat. in 6. num. 2. & cap. *venerabilibus*, de sentent. excomm. in 6. n. 2. & Innocent. cap. *scilicet*, de sentent. excomm. n. 13. dicit reuocandam esse tanquam attentatam, quia eo cap. *non solum*, decernitur non tantum facta post appellationem reuocari tanquam nulla, & attentata, sed etiam facta intra tempus datum ad appellandum. Subdit tamen Archid. eo cap. *venerabilibus*, n. 1. esse absoluedum ab excommunicatione: quod Ioan. Andr. ibi n. 5. dicit se non capere, quomodo

quomodo dicat indigere absolutione, cum dicat sententiam tanquam attentatam, & nullam reuocandam.

266 At dicendum est excommunicationem ligare, nec suspendi per appellationem sequentem; quia hoc est speciale in censuris, quod late intra tempus datum ad appellandum ligant, nec per appellationem sequentem suspenduntur. Sic Glossa cap. *venerabilibus*, de sentent. excomm. in 6. §. *perre*, vers. *appellatum*, per illum textum, idem Ioan. Andr. ibi num. 5. Francus ibi num. 5. & ibi Dominicus. Henricus cap. *per cui*, de sentent. excomm. num. 21. 1. & c. *pastoralis*, de appellat. num. 9. 10. Neuo ibi, §. *verum*, num. 21. Speculator tit. de appellat. §. de officio, n. 17. Couarr. *præf. cap. 13*, num. 4. *fin.*, Felin. cap. *quod ad consultationem*, de sentent. & r. *ind. num. 27*. Nauarr. cap. *cum contingat*, de rescript. 7. causa *militaria*, n. 14. Militi in rescripto, verbo *sententia excommunicationis lata*, & *verbo attentata pendente tempore*, fol. 19. Lancell. de attent. 2. p. cap. 11. num. 34. & communis.

267 Sed contra, excommunicatio non potest ferri absque culpa mortali, sed ille non peccat mortaliter, non parendo diffinitivè intra tempus appellandi, cum adhuc possit appellare; ergo, Respondetur, quod hæc doctrina non potest intelligi, quod statim ac non patet sententiæ, possit iudex illum excommunicare, cum etiam decemio transacto id non possit, sed debet præcedere monitio comminans excommunicationem, nisi paruerit, & tunc in hoc casu licet iudex male faciat cogendo, & excommunicando, nisi pareat antequam transeat decemium, ac tenebit factum: & sic necessario est dicendum peccare mortaliter, ni pareat ratione præcepti. Hoc colligitur ex Glossa eo c. *venerabilibus*, §. *perre*, in summa illius §. *paulo post principium*, ubi sic dicit, *Mes Episcopus condemnauit me, & monuit sub pena excommunicationis, ut soluerem Titio aliquam summam infra octo dies: certum est, quod Episcopus debet expectare decem dies, antequam me excommunicet; si tamen transactis illis octo diebus me excommunicet, iniustus facit, ac tenet excommunicatio, licet postea appellem.*

268 Secunda difficultas circa has censuras conditionales est, an licet suspendatur, si ante conditionis euentum appelleret; ita etiam si a iudice effectus interdicit, vel aliarum censurarum suspendatur ad tempus, & durante suspensione appelleret; appellatio illa suspendat deinceps effectum harum censurarum.

269 Triplex est sententiæ. Prima omnino negat suspendi. Ratio, quia hæc non est noua sententiæ, sed censetur vnum, & ideo interdicitur, unde cum non fuerit appellatum, antequam incurratur, si modo durante illius suspensione appelleret, non suspenditur. Sic Greg. Lopez part. 1. tit. 9. l. 2. *versic. de deusdo* Innoc. cap. *inter*, de consuet. num. 2. Callezinus cap. *ad hoc quoniam*, el. 5. de appellat. & ibi Perusinus, & ibi Decius num. 14. & ibi Baldus, §. *finalis*, C. si a non compet. iud. Angel. l. si vnus, §. 1. ff. de pact. Henricus dicto cap. *ad hoc quoniam*, num. 5. c. & videtur tenere ibi Francus num. 6. & tenent Vincentius, Laur. Tancred. ut refert, & sequitur Glossa cap. *dilectus*, de appellat. *versic. suspendendum.*

270 Secunda sententiæ docet, quod si quando latum est interdicitum non appellauit, antequam ferretur, & iam est transactum decemium, ex quo latum est, licet postea suspendatur, & appellet, nil

prodest appellatio; quia non est nouum interdicitum, & iam est lapsus terminus appellandi, verò antequam labantur decem dies, qui dantur ad appellandum, suspendatur interdicitum, & interim ante lapsum decem dierum appelleret, suspenditur interdicitum. Sic Neuo e. *ad hoc quoniam*, el. 5. de appellat. num. 34.

271 Tertia sententiæ probabilior docet, absolute suspendi effectum interdicit per talem appellationem; quia reuera tunc interdicitum non ligat, & censetur, ac si latum esset sub conditione, & appellaret ante conditionis euentum, licet etiam valde cap. *dilectus*, §. *quia verò*, de appellat. Sic tenent Host. cap. *ad hoc quoniam*, el. 5. de appellat. & ibi Panorm. num. 5. Immoia ibi, *fin.*, Anton. ibi num. 5. Ioan. Andr. ibi num. 6. Cardin. ibi, *fin.*, Syluest. *interdictum*, 3. quæst. 8. *particula* 2. *Rel. interdicitum*, 4. num. 4. Angel. *interdictum*, 3. num. 4. Tabien. *interdictum*, v. quæst. 1. §. 2. *diff. 7*. Arnil. verbo *interdictum*, num. 4. Adliquo Cardin. hoc esse verum, licet sit transactum decemium postquam latum est interdicitum. Tenet etiam D. Anton. 3. p. tit. 16. cap. 5. *initio*.

272 Nota item dicere de suspensione; at negant id de excommunicatione; quia (inquit) effectus excommunicationis non potest suspendi ad tempus. Syluest. D. Anton. Angel. Rosel. Host. ibi; ac cum satis probabile sit posse etiam effectum excommunicationis suspendi ad tempus, ut in materia de excommunicatione dicitur, dicendum est etiam, quod si tunc appellaretur, teneat appellatio, & suspenderet. Sic Tabien. ibi; & idem dicent reliqui Doctores, si censetur posse eius effectum suspendi; quia quoad suspensionem per appellationem, hæc tres censuræ sunt anomale, ut bene docet Gregor. Lopez part. 1. tit. 9. l. 2. *versic. de deusdo*, & constat ex omnibus dictis, eodem enim modo & tenent, & Doctores de illis loquantur.

273 Tertia difficultas circa has censuras conditionales est, an si in sententia excommunicationis, vel aliarum censurarum lata sub conditione, vel in diem, dicat iudex, nisi solueris intra viginti dies, ex nunc, pro ut tunc, est excommunicatus: an tunc eo non soluente retrahatur excommunicatio, ita ut sit excommunicatus ex die, quo lata est, vel tantum ex die, quo non impleuit conditionem. Et videtur retraheri, quia illud ex nunc, denotat momentum immediatum, l. *lecta*, §. *finalis*, ubi per Bart. & alios, ff. *si certum petatur*. Et sic Bald. l. si contra rogatus, in principio, C. ad Trebel. dicit, quod dicta verba operantur, ut conditio retrahatur, ubi alias non traheretur.

274 At dicendum est non retraheri, quia censura non potest ligare, antequam sit contumacia; at non est contumacia ante euentum conditionis. Sic Bald. *proximi citatus*, & cap. *præterea*, el. 2. de appellat. & ibi Francus num. 15. dicens communem, Decius num. 12. Innoc. num. 4. Host. ibi, Panorm. num. 11. Neuo ibi num. 45. 46. Tabien. excommunicatio, 2. §. 16. facit Glossa Clemens. 1. de consuet. *prehend. versic. ex tunc*.

275 Hinc fit, quod si interim appellatur, suspendatur excommunicatio. Sic Anchar. *omn. l. c. 4*, Greg. Lopez part. 1. tit. 21. l. 9. *versic. de deusdo*.

276 Quarta difficultas est circa has censuras conditionales, an si iudex præcipiat Petro, ut faciat aliquid intra viginti dies sub excommunicatione lata, si interim Petrus mutet domicilium, & efficiatur

UNIVERSITATIS

UN

MA

OMA
AL DE

efficiatur de alieno foro, incurrat adueniente conditione.

277 Quidam dicunt incurtere, nisi medio tempore appellaret, argum. e. pensul. de foro comper. & l. flara libere. Cade respo. monum. Sic Glossa cap. preterea, el. 2. sine de appellat. Tancredus, Goffredus, & inter. quos refert Butrio infra. Idem Francus eo cap. preterea, num. 10. Innoc. num. 1. Host. in principio, & sine. Panorm. ibi, num. 10. D. Anton. 3. p. tit. 24. cap. 74. Angel. excommunicatio, 3. num. 18. Rosel. excommunicatio, 7. num. 21. Tabien. excommunicatio, 2. §. 10. Syluest. ibi, §. 1. casu 13.

278 Alij vero dicunt non incurtere, quia si per appellationem medio tempore factam cessat excommunicatio, quia suspenditur iurisdiclio iudicis, & fortiori per mutationem fori, in quo omnino excingitur iurisdiclio. Sic Archid. cap. 2. de consuet. in 6. & Damasus, quem refert Butrio infra.

279 Primum dico, quod si ex mutatione fori simul mutatur causa sententiae, non ligat, ut si excommunicantur, nisi intra triginta dies residat in beneficio. & interim illud renunciet, vel expresse, vel tacite nubendo, quia iam cessat causa residentiae. Et si tenent omnes Doctores citandi, nec negarent Doctores primae sententiae, quia est clarum, etiam si non mutatur domicilium, quia iam cessat omnino causa residentiae, nec residere potest.

280 Secundum dico, licet non cessat causa sententiae, si delictum originem habuit in domicilio excommunicantis, ut si iudex excommunicat, nisi solueris Titio, qui est intra illud domicilium, infra triginta dies tunc licet iuxerim mutes domicilium, incurrit, quia iam delictum, & contumacia cepit in illo domicilio. Et in hoc concordant Doctores citandi cum prima sententia Glossae, & aliorum Sic Neuo cap. preterea, el. 2. de appellat. num. 36. Immo ibi num. 7. Baldus ibi, Anton. ibi, num. 2. Prapof. ibi num. 17. Anton. addit contra Doctores primae sententiae hoc habere verum, licet medio appellet, quia mutando forum, remanet appellatio delicta. Sed in fine illius num. 23. concludit verum esse sententiam Glossae, & aliorum, quod si medio tempore appellet, non incurret, quia si appellatio initio suspendit, iam non valet excommunicatio, quae postea non fortitur vires, eo quod deservatur appellatio, ut supra probavi. Si vero (inquit Anton. eo num. 23.) delictum non habuit originem in loco domicilij, sed omnino extra, non incurrit, ut si iudex excommunicat, si furtum feceris, & mutas domicilium, & ibi futaris, non incurris, per cap. 2. de consuet. in 6. §. 1. At contrarium cum Doctoribus primae sententiae tenent, scilicet in hoc casu etiam incurtere, reprobandos Antonium, Baldus, Immo, & Prapof. Neuo, proxius dicitur, quia quo ad iurisdictionem impicitur principium iudicij, l. cum quaedam, ff. de iurisdic. omni. iud. Et sic fac est, fuerit de iurisdictione, cum excommunicatio lata est sub conditione, si furtum feceris. Nec obstat cap. 2. de consuet. in 6. §. 1. ubi excommunicatio contra delinquentes non ligat delinquentes extra territorium, quia loquitur in statuto, secus in excommunicatione lata contra certam personam, ligat enim delictum factum extra territorium, cum sit praesentia persona, & Prapof. dat rationem differentiae inter statutum, & sententiam, quia in legibus conditio nunquam retrahitur, sed inspicitur tempus celebrati

actus, l. ff. de pec. & sic non mirum, si statum conditionale non liget personam, quae mutavit forum pendente conditione.

281 Quinta difficultas circa has sententias conditionales censurarum, an si pendenti conditione iudex est mortuus, vel amotus ab officio, liget censura committentes delictum, v.g. excommunicat me iudex, nisi solemus intra triginta dies, interrim moritur, vel cessat eius officium, an si non solemus illo termino, incurram.

282 Quidam affirmant incurtere, quia per mortem, vel remotionem iudicis acta, & sententia non expirat. Sic tenet Glossa cap. Salomane, 67. dist. 2. versis, sub excommunicationis sine. Bald. cap. preterea, el. 2. de appellat.

283 Sed dicendum est, quod si tulit excommunicationem per viam statuti, scilicet faciendo statutum, non expirat, quia statutum est perpetuum, secus si per modum sententiae, quia excommunicatio lata ab homine expirat auctore mortuo, vel amoto ab officio, ut dicitur in materia de excomm. Sic Syluest. excommunicatio, 2. §. 1. casu 15. Angel. excommunicatio, 3. num. 18. Rosel. excommunicatio, 2. §. 10. D. Anton. 3. p. tit. 24. cap. 74. sine. Archid. cap. 2. de consuet. in 6. Ioan. And. cap. 1. ne sede vacante, in 6. Glossa cap. a nobis, el. 1. de sentent. excommuni. vers. non nisi, & ibi Panorm. num. 12. Neuo cap. preterea, el. 2. de appellat. num. 38. & ibi Francus num. 23. & ibi Prapof. num. 9.

284 Sexta difficultas circa has censuras conditionales, an si conditio sit de non appellando, an incurrat appellans. Breuiter dico, quod si iudex sic dicat, excommunico te, si appellas, vel si te disposueris ad appellandum, adhuc appellatio suspendit, quando est iusta, quia sententia continet intolerabilem errorem, cum tollat defensionem, quae est de iure naturae: si vero appellatio est frivola non suspendit, sed tenet sententia. Sic contra Ioannem And. dicentem absolute non suspendere, tenet Syluest. excommunicatio, 2. num. 16. & excommunicatio, 10. quest. 1. & Innoc. Hoc Anton. cap. preterea, el. 2. de appellat. quos ibi refert, & Tabien. excommunicatio, 2. num. 10. casu 16.

285 An autem in dubio praesumatur excommunicatio lata ante appellationem, vel post, consule Covar. late disputantem cap. alma mater, l. p. §. 2. num. 5.

286 Ultima conclusio sit licet appellatio subsequens non suspendat censuras, non est tamen vana, habet enim duos effectus. Primus est, quod impedit, ne possit denunciari iuxta veritatem sententiam, ut habes infra dub. sequenti. Secundus est, quod talis appellatio habet effectum deulotum, transfert enim causam ad superiorem, & eximit appellentem a iurisdictione iudicis a quo, & per tuas de sentent. excommuni. initio, ubi Henricus id tenet num. 2. Felinus ibi num. 2. Speculator rit. de appellat. §. in quibus, num. 16. Panorm. e. ad reprehendendam, de offic. ordin. num. 3. 9. & ibi Immo num. 9. Innoc. num. 2. Anton. num. 20. Cardin. quest. 2. Nauarr. e. cum contingat, de rescript. 7. causa nullitatis, num. 14. Angel. excommunicatio, 3. num. 10. Syluest. verbo, appellatio §. 1. Tabien. excommunicatio, 2. §. 16. Enriquez lib. 15. de excommuni. c. 16. cum 2. in commento littera 21.

287 Nota tamen, quod ut appellatio haec habeat hos duos effectus, debet fieri intra decem dies, quod enim censura sententia non transferit in rem iudicatam quoad effectum irretrahibilem, potest

enim talis censura relaxari, licet pars non appellet intra decem dies, sed quoad alios effectus transferit in rem iudicatam, sicut alia sententia, nisi intra decem dies appellatur, & transacto hoc termino non audietur via appellationis, nec extimetur a iudice a quo, nec transferet potestatem in iudicem ad quem. Sic contra Ioannem, & Vincentium, quos refert Henricus dicto cap. per tuas, dicentes semper posse appellari, tenent Glossa cap. ad reprehendam, de offic. ordin. versis, suspendatur, & ibi Anchar. nota. 1. Ioan. And. num. 14. Cardin. quest. 2. Panorm. num. 6. dicens communem Immo la num. 9. Anton. num. 23. Henricus cap. per tuas, de sentent. excommuni. num. 2.

288 Limita, nisi datur notum grauen, ut si intra decem dies non appellatur, iam non habet locum appellatio: ut potest vi excommunicatus hoc remedium, nempe debet petere ab excommunicatore abolitionem, & si non impendit, potest ab hoc grauiante nouo appellare: & sic per appellationem transferet totam causam ad superiorem. Sic Immo la ibidem, num. 10. Anton. Cardin. Ioan. And. ibidem, Henricus ibidem, num. 3. Anchar. eodem, 1. 2. Asteus lib. 7. summe, tit. de iurisdic. excommunicatio, art. 1. ad finem, & Lancel. generaliter, quoties sententia non transit in rem iudicatam, de attent. 2. cap. 2. similit. eo num. 71. facit etiam ad hoc doctrina eiusdem Lancel. ea iurisdic. 50. num. 120. & Innoc. cap. finali, de noui oper. nouat. Guido Pap. de appellat. quest. 108. ubi dicitur, quod si quis ab interlocutoria non appellat, sed solem petat contrario imperio reuocari, & iudex illam non reuocet, sed confirmet, potest ab hac confirmatione appellare etiam post decem dies a die prima interlocutoriae, & per talem appellationem tota causa deulotetur ad iudicem ad quem.

289 Secundo nota quod etiam transacto decennio potest censura ligatus adire superiorem via querelae. Sic Glossa cap. ad reprehendam, de offic. ordin. versis, suspendatur, & ibi Panorm. num. 6. Immo la num. 9. Cardin. quest. 2. Anton. num. 23. Anchar. & Ioan. And. ibi, Henricus cap. per tuas, de sentent. excommuni. num. 2.

290 Non potest tamen post decem dies adiri si superior, qui nequit audire, nisi per viam appellationis, quia iam cessat appellatio, & tantum est via querelae. Sic Panorm. & Anton. ibi.

291 Quis autem sit superior, qui potest audire per viam querelae, & quis qui potest adire appellatiois, & an debeat remittere excommunicatum absoluendum ab excommunicatore, vel debeat citari excommunicatorem, dicam infra.

292 Ex dictis sit, quod si excommunicatus non appellat intra decem dies, licet excommunicatio non transeat in rem iudicatam, an super eo pro quo est excommunicatus, non audietur tunc, sed quoad illud transibit in rem iudicatam, ut si fuit excommunicatus pro contumacia, non audietur post decem dies volens se defendere super contumacia, seu super expensis, quae ratione contumaciae debentur. Sic Panorm. cap. ad reprehendam, de offic. ordin. num. 7.

293 Iudex ex dictis omnibus inferat relolutorio curiam casus, de quo consultus fuit, iudex quidam Ecclesiasticus protulit sententiam, ut quidam vinceret restitueret Ecclesiae, notificata est iudici, qui dixit notario scribere, quod appello: & sic transacti sunt decem dies, hic transactis index

Ecclesiasticus protulit sententiam excommunicacionis contra secularem, et restitueret vincium Ecclesiae intra viginti quatuor horas: appellatio secularis index non obliante appellatione ipsam excommunicacionis Ecclesiasticus: an haec excommunicacio valeat, & respondi valeat excommunicacionem. Ratio, quia prior sententia transferat in rem iudicatam: & sic appellatio erat manifeste frivola, nec ipsi demulit iudex. & sic non suspendit excommunicacionem, iuxta dicta. Et quod prior sententia transferat in rem iudicatam, patet, quia illa appellatio non valet, quia non fuit in scriptis, iuxta supra dicta. Et si dicas, quod fuit in continenti, & sic fac erat verbi dicit verum, quando in praesentia iudicis antequam fugat tribunal, &c. v. supra dicta. Secundo, quia appellatio debet esse coram iudice a quo, & haec non fuit. Et si dicas, quod opinione probabilem fac esse coram notario, modo intinetur iudici intra decem dies, ut habes supra, num. 128. an haec non est intimata iudici. Item secunda appellatio ab excommunicacione debebat esse in scriptis, & cum expressioe causae: desunt utraque, & sic Nauarr. cap. cum contingat, de rescript. 6. causa nullitatis, num. 7. & 8. quidam appellacionem a censura dicit fuisse nullam, & non excusabile, quia non in scriptis, & sine vilius causae assercione facta est.

294 Et nota circa sententiam postquam supra num. 128. quod scilicet fac est appellare coram notario, modo intra decem dies, quod est tempus appellandi, incinetur iudici, quod Nauarr. cap. cum contingat, de rescript. 6. causa nullitatis, num. 11. ad duos aliquibus in contrarium, concludit esse veritatis, sit esse, ut haec notificatio fiat iudici per quemcumque, sive per partem, vel eius procuratorem, nepotiorum gestorem, vel quemvis alium, ita ut si venerit ad notarium iudicis a quo, vndeque id fiat, modo sit intra decem dies, valeat appellatio: probat per doctrinam Glossae ibi exceptam per omnes, Clement. causam de elect. versis, recepta, sub finem, quae dicit sit esse notitiam appellationis fieri parti appellatae per amicum ipsius, Quod ipsum tenet Adrian. Siculus, Ripa, & Rota, ut ibi refert, & licet loquatur in appellatione extraiudiciali, at idem potest dici in iudiciali, per cap. si dubius, de appellat. quod probare videtur sufficere scientiam appellationis ad iudicem peruenisse quomodolibet, quamvis aliter non intimeret ei. Addit tamen idem Nauarrus num. 13. non teneri iudicem a procedendo desistere, donec pars id petierit, ut videtur tenere Decius eo cap. si dubius, num. 14. quod tamen videtur saltem tacite petere is, qui per se, vel procuratorem intimat appellationem.

295 Nota etiam quod Angel. l. a sententia, §. 1. ff. de appellat. ait, non esse appellationem fieri in scriptis, sed oportere addere haec verba, in his scriptis, in tali appellatione, aliis non valeret. Sed Immo la ibi committit in hoc receptus, ut refert, & sequitur Nauarr. cap. cum contingat, de rescript. 6. causa nullitatis, & Neuo cap. de debitis, num. 15. de appellat. merito tenent contrarium.

An quando interposita est appellatio ab excommunicatione post ipsam contractam...

Et videtur clare posse denunciari, ex cap. pastoralis...

Ac dicendum est per talem appellationem suspendi denunciationem...

An appellatio a monitorio penali cum pena excommunicationis lata cum audientia...

Respondetur non suspendi, quia per monitorium penale cum audientia...

ejus, quod ante citationem ter, & antequam confiteri...

An cum excommunicatus accedit ad superiorum excommunicatoris, debeat ab ipso absolvi...

Upponendum est, quod dupliciter potest quis adire superiorem...

Per viam autem querelae potest adiri superior tantum...

Hinc inferitur, quod Papa potest in toto orbe adiri via querelae...

excommunicatus, de rescriptis, num. 10. quod tunc...

Secundo inferitur, quod Archiepiscopus non potest adiri per viam querelae...

Primum casus est, quando causa est cum ipso Episcopo...

Uincitur, quod quando ex officio Episcopus excommunicat aliquem...

Secundo est propter Episcopi negligentiam, ut si esset negligens...

Alii vero dicunt in vixque casu esse remittendum ad excommunicatorem...

Hic casus est contra aliquos id negantes, quia nullum iure est expellere...

Alii vero dicunt in vixque casu esse remittendum ad excommunicatorem...

Alii vero dicunt, quod quando aditur superior via querelae...

Rosell. verba Archiepiscopi, in Tabern. 3. S. v. l. quod...

Tertius casus, in quo potest Archiepiscopus adiri via querelae...

Tertio inferitur, quod Episcopus potest adiri via querelae...

Limita, nisi pariter eum, cum considero dicitur in iurisdictionem ipsi inferiorum...

Hic suppletis, circa dubium propositum quidam dicunt...

Alii vero dicunt, quod quando aditur superior via querelae...

Alii vero dicunt, quod quando aditur superior via querelae...

DVBIVM XXXVIII.

An appellans a sententia lata post terminum a lege prescriptum, utendo aliqua cautela, teneatur alteri restituere, quod per priorem sententiam illi erat debitum, insuper & supplicationis expensas.

1 Vixta Regni leges taxatur terminus, intra quem liceat a sententia lata appellare, aut supplicare, ut patet lib. 4. nova recopil. tit. 18. l. 1. & tit. 19. l. 1. & si pars intra illum non appellat, aut supplicat, sententia transit in rem iudicatam, sic enim dicitur in illis legibus, Si desinos del dicho termino suplicare, la suplicacion no valga, y manden los oydores dar, y den carta executoria de la tal sententia, como de sententia pasada en cosa juzgada. Dubitatur ergo an si iniuria, aut oblivione partis, aut procuratoris supplicatio intra dictum terminum non interponitur, v. g. si sententia venit in partem notitiam tertia die Februarii, delere tertiam, & scribere quartam, ut vel sic non sit transactus terminus, teneatur ea cautela utens, & pars, que supplicat, restituere alteri quod per priorem sententiam, que transierat in rem iudicatam, illi erat debitum, insuper & supplicationis expensas. Sic

2 Prima conclusio. Quando manifeste constat sententiam latam contra hunc appellantem fuisse iniuriam, vel quia nitebatur fallae presumptioni, vel quia ex pravo iudicis affectu procedebat, tunc quamvis peccaverit appellans utendo predicta cautela, nullam tamen alteri parti intulit iniuriam, ac proinde nil tenetur restituere.

3 Secunda conclusio. Quando vero non constat de iniuria sententiae latae, sed potius utriusque partis ius esset dubium, id quod communiter solet contingere, & in quo est difficultas, hic appellans, qui praedicta fraude usus est, tenetur restituere alteri parti expensas, quas fuit in causa, ut alter faceret, & insuper damnum, quod illi intulit, utendo illa cautela in appellando. Ratio est, quia pars vincens per sententiam in suum favorem latam, & que transacto termino ad appellandum praescripto, transiit in rem iudicatam, acquisiit iam ius iustitiae ad recuperandum damnum sibi illatum absque ullis novis expensis faciendis, & pars victa tenebatur ex iustitia parere sententiae latae. Nec obstat quod alicui videri possit hunc appellantem posse excusari a restitutione, eo quod lex praescribens terminum appellationis sit condita in penam iniuriae, seu negligentiae non appellantium, atque ita non obliget ante condemnationem; quia haec lex non fuit praecipue condita ad puniendam culpam eiusmodi iniuriae, seu negligentiae, sed est iusta iuris dispositio ad obvianda plura inconuenientia, & ad huiusmodi lites, sicut leges de ream praescriptione: quamvis aliquando supponant negligentiam, vel incuriam in re propria petenda, non ideo sunt leges poenales. Ita docti recentiores, quibus visum est tolerari posse, quod haec restitutio non fiat in integrum, sed secundum dimidietatem, vel aliquid amplius; quia quamvis verum sit, quod hic appellans commisit iniustitiam, adhuc etiam est verum, quod praecipua, & primaria intentio legis praescribentis

terminum appellationi, non est praebere ius alicui parti, nisi post tres sententias: secundario autem, & minus principaliter intendit lex, quod si appellatio non fiat in tempus praescriptum, detur parti vincenti eiusmodi ius, siue per vnam, siue per alteram sententiam; atque ad hoc videtur, quod illa iniustitia non sit ita magna, ac propterea quod haec de causa possit aliquid detrahi ab integra restitutione. Quae limitatio non est mihi improbabilis.

DVBIVM XXXIX.

An si postquam transiit sententia in rem iudicatam, altera pars non alleget appellacionem esse nullam, sed acta proseguatur, ac si appellatio esset valida, postea allegare appellacionem fuisse nullam, vel sibi noceat dicta proseguentia.

1 Sententia transit in rem iudicatam, eo quod pars non appellavit intra terminum, vel conditionibus iure praescriptis, & sententiam iam transiit in rem iudicatam, in quo casu si altera pars non alleget appellacionem esse nullam, sententiamque iam transiit in rem iudicatam, sed acta proseguatur, ac si appellatio esset valida, dubitatur, an possit postea allegare appellacionem fuisse nullam, vel sibi noceat dicta proseguentia.

2 Sit conclusio. Nullo modo huic nocet dicta proseguentia, sed potest quodcumque allegare appellacionem fuisse nullam, & sententiam iam transiit in rem iudicatam. Ita habetur expressè Clementi si appellacionem, de appellat. vbi etiam Innoc. & Glossa; & reddit rationem ibi Glossa verbo appellat. & Simon. consil. 27. quia cum iam prior sententia transierit in rem iudicatam, perinde est, ac si fuisset ultima sententia lata a iudice appellationis, quam Hispani appellant, sententia de re iudicata. Et licet lata haec sententia expirat iurisdictione illius iudicis appellationis, qui iam functus est munere suo, ita tamen prior sententia, que iam transiit in rem iudicatam, expirat iurisdictione iudicis appellationis, & sic cum non sit legitimus iudex, potest id quodcumque altera pars allegare, sicut si litigaret coram homine privato.

3 Hinc infert Glossa eodem vers. appellatus, referens Hostientem, quod adhuc lata secunda sententia potest pars allegare secundam esse nullam, licet ea primam reuocauerit, quia secunda fuit lata a non suo iudice; quando enim prima sententia per appellationem suspensa est, bene tenet secunda sententia contra primam; sed quando cessat praedicta suspensio, quia appellatio non tenet, eo quod sententia prima transiit in rem iudicatam, non valet secunda, sicut non valeret, si appellatum non fuisset.

DVBIVM XL.

An meri executores, seu y, quibus nudum ministerium aliquid exequendi a summo Pontifice committitur, possint contradicentes, seu executionem impediendes excommunicare.

1 Vplex est sententia. Prima dicitur potest, quia alias delictoria, & sine exitu esset talis commissio. Item probatur per cap.

DVBIVM XLII.

An si causidicus pactum ineat cum clientulo de aliquo sibi dando, si victoriam litis obtinuerit, & victoria obtenta detur praemium promissum, teneatur causidicus id restituere.

1 Ratio dubitandi est, quia l. 3. tit. 16. lib. 2. noua recopilat. vbi huiusmodi pactum interdictum, sic habetur: Mandamos, que ningun abogado pueda hazer pacto, ni iguala con la parte, que lo da cierta cantidad, ni otra cosa alguna por razon de la victoria del pleito. Et verbum, no pueda, reddit omnino inhabilem ad recipiendum, ita ut recipiens teneatur restituere, ut late habes supra dub. 1.

2 Pro altera parte, quod scilicet non teneatur restituere, est, quia aliud est, no puedan auer, et tibi; quia tunc, non possint, cadit supra receptionem, & reddit ipsam nullam, & sic receptum est restituendum: aliud est, no puedan hazer pacto, quia si contra fiat pactum, nullam inducit obligationem, & sic non tenetur clientulus, cum quo pactum est initum, aliquid soluere: ac si soluas, non teneatur causidicus acceptum restituere. Vide Couarr. regula peccatum 2. part. §. 2. num. 7. inquit, licet conventiones, & pacta, in quibus ex utraque parte versatur turpitudine, iure reproba, & nulla sunt, id procedit ad hunc effectum, ut ex iis agi non possit, nec teneatur suis promissa seruare: non tamen ad hoc, ut datum sit restituendum, & tunc acceptum erit restituendum, quando conventiones iure sunt reprobae, & nulla ex defectu solemnitatis iure requisita, vel ob deficientem legitimam consensum paciscentis ad perfectam rei promissa translationem. Ad constat huiusmodi pactum non esse iure nullum ob defectum solemnitatis, & consensus; ergo virtute illius acceptum non est restituendum. Item quia licet stipulationes turpes nullius sint momenti, l. generaliter. ff. de verbis obligat. At id procedit ad hunc effectum, ut promittens non teneatur soluere: non tamen ad hunc, ut si soluator, sit restituendum, ut optime Nauarr. cap. 17. Hispan. num. 43. Lat. num. 30. Ergo licet pactum illud causidici nullum sit, id erit ad hoc, ut clientulus non teneatur fidem seruare, non tamen ad hoc, ut si seruet, teneatur causidicus restituere, sicut si lex dicat, non possis acquirere luenum taxillorum ludo partum, lucrans teneatur restituere: at si lex diceret, non possis ad taxillos ludere, ludens peccaret: at non teneatur lucrum restituere. Item quia Doctores omnes de hac de tractantes licet dicant peccare causidicum, qui huiusmodi pactum inicit, at nullus eum damnat ad restitutionem. De hac re consilii Enriquez, & respondit mihi ex Salmantica hac verba, Nullo modo tenetur causidicus restituere sic acceptum; quia haec lex non est taxatoria salarii, sed prohibitoria periculi propter presumptionem. Et

huc sententia est tenenda.

Q9 1 DVBIVM

cap. ex literis, & cap. praeterea, de offic. deleg. & exemplum huius ponit Panorm. dicto cap. ex literis, ut quando Auditores excommunicauerunt in curia, & committunt alicui, ut alicubi denunciaret illum excommunicatum, hic commissarius si impediatur, ne denunciaret, potest impediendum, seu contradicentem excommunicare. Sic tenet gloss. eo cap. ex literis, & cap. super qualitatibus, eodem tit. & cap. fin. eodem tit. vers. commissarius. Hostiens. eo cap. ex literis, & ibi Panorm. num. 4. dicit esse satis probabilem. Et eam sequuntur Vincentius cap. fin. eodem tit. & ibi Imola num. 16. cum hac limitatione, nempe quando excoquor non praesens in curia, sed quando est praesens, quia potest recurrere ad delegatum, ut excommunicet, & coerceat contradicentes.

2 Secunda opinio probabilior ait non posse. Probatur ex cap. finali, de offic. deleg. vbi absolute dicitur hos executores nullam habere iurisdictionem; ergo non possunt excommunicare, cum hoc requirit iurisdictionem; sic ergo tantum id poterunt, quando ultra executionem apponitur in commissione clausula, contradicentes compescendo, vel alia similis. Nec obstat cap. ex literis, quia respondet Panorm. dicto cap. finali, ibi, delegatum delegasse vires suas, quo ad actum excommunicationis. Nec obstat cap. praeterea, quia ibi loquitur de iudice. Sic Panorm. dicto cap. ex literis, num. 4. & dicto cap. fin. §. ceterum, num. 5. & ibi Host. Ioan. Andr. utroque loco.

DVBIVM XLI.

An index alicuius oppidi dominorum temporarium, qui per aliquod tempus de licentia domini absit, debeat integrum salarium illius absentia temporis percipere.

1 Dico teneri dominum integrum persolvere salarium. Probatur ex l. hac lege, C. de proxim. sacro. scrib. lib. 12. in illis verbis, ut qui liberam proficiscendi licentiam pro nunciacione commatus adeptus fuerit, sine qualibet stipendiorum, aut emolusumorum peregre deeat. Per quem notat ibi glossa, quod clericus, qui fuit absens de licentia Papae, debet habere praebendam pro toto tempore absentiae, ac si esset praesens; & Barr. ex eadem lege dicit ibi, nota quod si ciuitas Perusij concessit alicui suo stipendiario licentiam, ut iret Alemaniam, vel ad bellandum, & staret certo tempore absens, quod debet habere stipendium, sicut si principaliter seruiret, & eodem modo si concederetur licentia potestati, vel Capitaneo. Idem Alexand. in addit. ad eundem Barr. idem Lucas de Penna ibi. Idem glossa l. 3. §. si ad diem. ff. de re milit. quam ac notabilem allegant Baldus l. si ea condicione, C. de condit. Alexand. ad Barr. l. 1. §. diuis, vers. quaro quid. num. 17. ff. de variis, & extr. ord. cogn. Alon l. diem functo, n. 3. ff. de offic. assis. dicens, quod si Doctor, vel stipendiarius se absenter cum licentia Principis, debet habere salarium pro eo tempore, quo absens extitit. Idem Gregor. Lopez l. 16. tit. 16. part. 1. verbo otorgase, Baeza de decima tutoris, cap. 1. num. 16. Auiles cap. 1. verbo salario, num. 12. vbi late.

To. Sanchez Consil. moral. Tom. 1.

DVBIUM XLIII.

An erit licitum aliquid donare iudicis concubinae, ut fauat mihi apud illum, in eo, quod meam litem videat? &c.

- V**ideatur licitum, quia peto rem à pretore, quam potest bene facere.
 Respondetur non licere: tum quia vtor amore turpi, & eo vt tali mihi patrocinari uolentem, quia ipsa moraliter nequit bene facere; quia ipsam pergere ad alloquendum iudicem est mortale ratione scandali sui, cum exponat se vehementissimo periculo peccandi, & alieni, quia exponit alium eidem periculo. Sic mihi, & aliis visum fuit post magnam de hoc altercationem.

DVBIUM XLIV.

An liceat alicui ex litigantibus informationes alterius partis subripere.

- D**ico primo, id nullo modo licere, sed potius esse contra iustitiam; quia cum lis sit dubia, alter habet ius iustitiae ad seruandum ea, quae sibi possunt, contra quod ius facit ille, qui extrahit informationes alterius partis illinc, ubi ab ea seruabantur, quia in dubio liti sibi usurpat rem alienam cum notabili damno alterius litigantis, amis valde imparibus contra illum dimicat, sciens fundamenta sui aduersarij penitus ignorantis ea, quibus alter nititur.
 Hoc limita, nisi forte litigans obiter informationes inuenit; tunc enim licite potest illas cape-

re, & illis uti ad tuendam partem liti, quam iuste defendit; quia vtitur iure suo, nec iniuriam irrogat alteri parti.

Dico secundo esse peccatum mortale petere ab impressore, vel à famulo iudicis, seu Auditoris, vel ab amanuensi Aduocati, vt praedictas informationes capiat, & tradat litiganti. Ratio est, quia si ipse litigans non potest illas iuste capere, à fortiori non poterit ab altero petere, vt illas capiat; praesertim, quia alij teneatur ex iustitia seruare secretum tanquam persona, quibus altera pars, vel iudex, vel Aduocatus confidit. Ita docti iuniores.

Dico tertio, dur praecedentes conclusiones intelligendae sunt, quando litigans non esset certus, quod aduersarij subripisset suas informationes: nam in tali casu sibi posset licite recompen- sare, capiendo etiam aduersarij sui informationes: & si impressor, vel famulus, aut amanuensis haberet eandem certitudinem, posset etiam eas illi tradere, quia id esset iuuare ad iustam recom- pensationem.

Dico quarto, quando litigans non potest praedictas informationes capere, iuxta dicta in prima conclusione, non potest Aduocatus illas recipere, nec amanuensis illas scribere; quia licet studium Aduocati, & actio scribendi sint res indifferentes, at litigans vult illis abuti contra iustitiam, immo nec in dubio, an litigans peccauerit capiendo praedictas informationes, poterunt Aduocatus, aut amanuensis praedicta facere, quia quod communiter contingit, est perperam, & iniuste illas usurpare, & serarissime oppositum accidit, nisi, vt dictum est, constaret alteram partem prius praedicti litigantis informationes usurpasse.

F I N I S.

INDEX

INDEX

Rerum, quae in hoc primo tomo Consiliorum moralium continentur.

Primus numerus librorum; secundus libri caput; tertius capituli dubium; quartus denique, & sequentes, eiusdem dubij sectiones margini adscriptas demonstrant: at ubi vnus solus est numerus, is intelligitur esse marginalis dubij proxime praenotati.

A
 B A A, vel Abbatissa, an possit praesentare, quando praesentatio pertinet ad monasterium. lib. 2. cap. 3. dub. 71. num. 14.
 Abbatissa, vide Beneficium.
 Abbatissa, v. Abbat.
 Absens, v. Praesentari.
 Absens si praesentetur, & praesentatio teneat, intra quod tempus debeat praesentationem acceptare. 2. 3. 7. 4. 6.
 Absens an possit, dum procurat dispensationem, seu reuocationem cituli, vel sit cogendus statim resignare, qui simoniacus, vel exiens excommunicatus obtinuit beneficium. 2. 3. 123. 1.
 Absolutio ab excommunicatione per ordinatum lata, an teneat, si superior, qui aditur, sit iudex competens, & absoluat. 2. 1. 25. 17.
 Et quid si non sit iudex competens, & absoluat, an teneat, vel debeat fieri remissio ad superiorem. Ibid.
 Absolutio ab excommunicatione lata ab Episcopo post appellationem ad Papam an possit coram Archiepiscopo peti ad cautelam. 20.
 Absolutio facta à delegato post appellationem ad delegantem, an teneat, si ad eam fiat remissio, vel recipiatur appellatio, licet remissio non fiat. 3. 9. 3. 5. 12.
 Absolutio facta à legitimo iudice absque citatione partis, an sit iusta, & teneat. 3. 1. 36. 5. & 6.
 Absolutus ab excommunicatione, vide Dissensus.
 Abstinentia, vide Ieiunare.
 Abstinentia, vide Ieiunare.
 Accendentes furiosos, vide Festum.
 Accipio personarum quid sit. 2. 7. 1. 1.
 Accipio personarum directe opponitur iustitiae distributione. 3.
 Accipio personarum tantummodo locum habet in his, quae ex iustitia debentur. 5.
 Accipio personarum in quibus rebus committatur. 3.
 Et quale peccatum sit. 9.
 An verò committatur in honoribus exhibendis. 2. 1. 40. 2. 1. ad 14.
 Accipio personarum an locum in iudiciis habeat. 2. 1. 41. 1. & 2.

Acceptio personarum an habeat locum in his, quae in fauorem iudicis conceduntur. 3.
 Et an committatur accipio personarum in his, quae in causarum fauorem concessa sunt. 4.
 Accipio personarum an sit dehaere aliquam causam prius quam antiquiorem aliam. 7.
 Accipio personarum an committatur in tribuitis exigendis, quando non seruatur debita proportio ad causam pro qua imponuntur. 2. 1. 42. 1.
 Accipio personarum an sit eximere aliquem à tribuitis ex rationabili causa. 2.
 Accipio personarum an possit contingere in aliis legibus ferendis. 3.
 Accipio personarum an sit dispensare facilius in matrimonio contrahendo cum diuitibus, quam cum pauperibus. 2. 1. 42. 4.
 Accipio personarum an sit, qui considerat aliam rationem ad rem, quae confertur, non congruentem, licet sit congruens respectu alterius. 2. 1. 1. 4.
 Accipio personarum non est, qui, omisso extreme indigentia, confert elemosinam amico non indigenti. 6.
 Accipio personarum an sit qui excludit inimicum, quando ex propriis bonis inuitat omnes eives ad eorum, vel debeat aliquod premium communitati, vt distribuat eibus pro meritis, vel illis pareat communitati. 7.
 Accipio personarum an sit Princeps remittens vni penam, alteri verò non, eodem crimine, & circumstantiis existentibus. 2. 1. 41. 8.
 Accipio personarum an sit Praeator qui simili causa existente dispensat cum vno, & non cum alio. Ibid. & 2. 1. 42. 1.
 Et quid si dispenseret cum aliquo absque iusta causa. 2.
 Quid verò dicendum de eo, qui cum in aliquo inueniantur omnes cause iustae, non vult cum illo dispensare. 3.
 Accipio personarum an sit pater in successione hereditaria filium minus dignum, vel indignum exteris praefereat. 2. 1. 4. 3.
 Et quid si eligatur filius indignus à patre, vel ab alio domino honorum ad maiorem partem ipsam institutum, cui iurisdictionis, seu administrationis annexa est. 4.

DUBIUM XLIII.

An erit licitum aliquid donare iudicis concubinae, ut fauat mihi apud illum, in eo, quod meam litem videat? &c.

- V**ideatur licitum, quia peto rem à pretore, quam potest bene facere.
 Respondetur non licere: tum quia vtor amore turpi, & eo vt tali mihi patrocinari uoluitum, quia ipsa moraliter nequit bene facere; quia ipsam pergere ad alloquendum iudicem est mortale ratione scandali sui, cum exponat se uehementissimo periculo peccandi, & alieni, quia exponit alium eidem periculo. Sic mihi, & aliis visum fuit post magnam de hoc alterationem.

DUBIUM XLIV.

An liceat alicui ex litigantibus informationes alterius partis subripere.

- D**ico primo, id nullo modo licere, sed potius esse contra iustitiam; quia cum lis sit dubia, alter habet ius iustitiae ad seruandum ea, quae sibi possunt, contra quod ius facit ille, qui extrahit informationes alterius partis illinc, ubi ab ea seruabantur, quia in dubio liti sibi usurpat rem alienam cum notabili damno alterius litigantis, amis valde imparibus contra illum dimicat, sciens fundamenta sui aduersarij penitus ignorantis ea, quibus alter nititur.
 Hoc limita, nisi forte litigans obiter informationes inuenit; tunc enim licite potest illas cape-

re, & illis uti ad tuendam partem liti, quam iuste defendit; quia utitur iure suo, nec iniuriam irrogat alteri parti.

Dico secundo esse peccatum mortale petere ab impressore, vel à famulo iudicis, seu Auditoris, vel ab amanuensi Aduocati, vt praedictas informationes capiat, & tradat litiganti. Ratio est, quia si ipse litigans non potest illas iuste capere, à fortiori non poterit ab altero petere, vt illas capiat; praesertim, quia alij teneatur ex iustitia seruare secretum tanquam persona, quibus altera pars, vel iudex, vel Aduocatus confidit. Ita docti iuniores.

Dico tertio, dur praecedentes conclusiones intelligendae sunt, quando litigans non esset certus, quod aduersarij subripisset suas informationes: nam in tali casu sibi posset licite recompenfare, capiendo etiam aduersarij sui informationes: & si impressor, vel famulus, aut amanuensis haberet eandem certitudinem, posset etiam eas illi tradere, quia id esset iuuare ad iustam recompensationem.

Dico quarto, quando litigans non potest praedictas informationes capere, iuxta dicta in prima conclusione, non potest Aduocatus illas recipere, nec amanuensis illas scribere; quia licet studium Aduocati, & actio scribendi sint res indifferentes, at litigans vult illis abuti contra iustitiam, immo nec in dubio, an litigans peccauerit capiendo praedictas informationes, poterunt Aduocatus, aut amanuensis praedicta facere, quia quod communiter contingit, est perperam, & iniuste illas usurpare, & serarissime oppositum accidit, nisi, vt dictum est, constaret alteram partem prius praedicti litigantis informationes usurpasse.

F I N I S.

INDEX

INDEX

Rerum, quae in hoc primo tomo Consiliorum moralium continentur.

Primus numerus librorum; secundus libri caput; tertius capituli dubium; quartus denique, & sequentes, eiusdem dubij sectiones margini adscriptas demonstrant: at ubi vnus solus est numerus, is intelligitur esse marginalis dubij proximè praenotati.

A
 Abbas, vel Abbatissa, an possit praesentare, quando praesentatio pertinet ad monasterium. lib. 2. cap. 3. dub. 71. num. 14.
 Abbatissa, vide Beneficium.
 Abbas, v. Abbas.
 Absens, si praesentetur, & praesentatio teneat, intra quod tempus debeat praesentationem acceptare. 2. 3. 7. 4. 6.
 Absens an possit, dum procurat dispensationem, seu reuadationem cituli, vel sit cogendus statim resignare, qui simoniacus, vel exiens excommunicatus obtinuit beneficium. 2. 3. 123. 1.
 Absolutio ab excommunicatione per ordinarium lata, an teneat, si superior, qui aditur, sit index competens, & absoluat. 2. 1. 25. 17.
 Et quid si non sit index competens, & absoluat, an teneat, vel debeat fieri remissio ad superiorem. Ibid.
 Absolutio ab excommunicatione lata ab Episcopo post appellationem ad Papam an possit coram Archiepiscopo peti ad cautelam. 20.
 Absolutio facta à delegato post appellationem ad delegantem, an teneat, si ad eam fiat remissio, vel recipiatur appellatio, licet remissio non fiat. 3. 9. 3. 5. 12.
 Absolutio facta à legitimo iudice absque citatione partis, an sit iusta, & teneat. 3. 1. 36. 5. & 6.
 Absolutus ab excommunicatione, vide Dissensus.
 Abstinentia, vide Ieiunare.
 Accendentes furnos, vide Festum.
 Acceptio personarum quid sit. 2. 7. 1. 1.
 Acceptio personarum directe opponitur iustitiae distributionis. 3.
 Acceptio personarum tantummodo locum habet in his, quae ex iustitia debentur. 5.
 Acceptio personarum in quibus rebus committatur. 3.
 Et quale peccatum sit. 9.
 An verò committatur in honoribus exhibendis. 2. 1. 40. 2. 1. ad 14.
 Acceptio personarum an locum in iudiciis habeat. 2. 1. 41. 1. & 2.

Acceptio personarum an habeat locum in his, quae in fauorem iudicis conceduntur. 3.
 Et an committatur acceptio personarum in his, quae in causarum fauorem concessa sunt. 4.
 Acceptio personarum an sit dehaere aliquam causam prius quam antiquiorem aliam. 7.
 Acceptio personarum an committatur in tribuitis exigendis, quando non seruatur debita proportio ad causam pro qua imponuntur. 2. 1. 42. 1.
 Acceptio personarum an sit eximere aliquem à tribuitis ex rationabili causa. 2.
 Acceptio personarum an possit contingere in aliis legibus ferendis. 3.
 Acceptio personarum an sit dispensare facilius in matrimonio contrahendo cum diuitibus, quam cum pauperibus. 2. 1. 42. 4.
 Acceptio personarum an sit, qui considerat aliam rationem ad rem, quae confertur, non congruentem, licet sit congruens respectu alterius. 2. 1. 1. 4.
 Acceptio personarum non est, qui, omisso extreme indigentia, confert elemosinam amico non indigenti. 6.
 Acceptio personarum an sit qui excludit inimicum, quando ex propriis bonis inuitat omnes eives ad eorumdem, vel debeat aliquod premium communitati, vt distribuat eibus pro meritis, vel illis pareat communi. 7.
 Acceptio personarum an sit Princeps remittens vni poenam, alteri verò non, eodem crimine, & circumstantiis existentibus. 2. 1. 41. 8.
 Acceptio personarum an sit Praelatus qui simili causa existente dispensat cum vno, & non cum alio. Ibid. & 2. 1. 42. 1.
 Et quid si dispenseret cum aliquo absque iusta causa. 2.
 Quid verò dicendum de eo, qui cum in aliquo inueniantur omnes cause iustae, non vult cum illo dispensare. 3.
 Acceptio personarum an sit pater in successione hereditaria filium minus dignum, vel indignum exteris praefereat. 2. 1. 4. 3.
 Et quid si eligatur filius indignus à patre, vel ab alio domino honorum ad maiorem partem ipsam institutum, cui iurisdictionis, seu administrationis annexa est. 4.

Index Rerum.

coram eo processum, & non trahat. 87
Appellationem prosequendi tempus an possint partes de comuni contentu breuiare. 100
An vero possint illud suspendere. 101
Et an possint illud breuiare ad appellationem faciendam. 101
An vero possint illud prolongare. 107
Appellatio an maneat deserta in beneficiis, si index assignet terminum iuris. 116
An vero sit deserta per negligentiam patris in beneficiis etiam quoad iudicem. 117
Appellatio an maneat deserta, si index statuat terminum appellandi ad respiciendum apostolos pro tali die, & appellans non comparcat in illa die. 122
Appellatio an sit necessario interponenda coram iudice a quo. 123, & 124
Et quid si plures iudices sententiam ferant. 128
An vero facit si appellatio interponatur coram iudice ad quem. 140, & 131
Appellatio in rebus, si Episcopo volente ne excommunicetur, ego appellem. 129
Appellatio an sit sit, si interponatur coram honestis personis, ubi non est copia iudicis a quo, & est copia iudicis ad quem. 134
An sit necessario interponenda coram honestis personis, ubi non est copia iudicis. 135
Et an requirantur multa honeste personarum, vel sit sit vna. 146
An vero debeat fieri in presentia duorum testium. 137
Appellatio an sit sit si interponatur coram notario & testibus ubi non est copia iudicis. 139
Appellatio facta in absentia iudicis ex iusta causa an necessario debeat ipsi iurari. 146
An vero sit necessaria processura iurati, quando appellatur in iudicio, vel extra a iudice, vel sit sit, quod si sibi intemetur. 145
Appellatio an debeat intimari personaliter, vel sufficiat ad domum. 151
Appellatio extrajudicialis coram quo sit interponenda, & an in presentia auctarum. 153
Appellatio, ut teneantur debeat fieri ad iudicem superiorem. 155
Quid vero teneatur facere appellans, quando dubitat an appellatio sit bene interposita ad inferiores. 155
Appellatio interposita ad iudicem parem an teneat. 156
Appellatio, ut teneatur, an debeat fieri ad iudicem de cuius iurisdictione est iudicandus. 158
Appellatio an teneat iure civili, & canonico, si fiat non nominando iudicem, sed dicendo, Appello, vel appello ad iudicem competentem. 159
Appellatio sic interposita, Appello ad maiorem iudicem, ad quem intelligatur. 160
Appellatio an teneat per hanc verba: Submitto me protectioni & tuitioni talis iudicis. 161
Appellatio alternativa, scilicet, appello ad Episcopum, vel ad Papam, an teneat. 162
Appellatio copulativa, v.g. Appello ad Episcopum, & Legatum, & Papam, an teneat. 163
Ad appellationis summam quid pertineat. 167
Appellatio in scriptis an possit interponi ubicumque inuenitur index. 179
Quando vero dicatur appellatio in scriptis, & an sit sit dicere notario, scribe quod appello. 176

Appellatio interposita ab actu gesto per iudicem quando dicatur iudicialis, vel extrajudicialis. 178
Appellatio ut valeat, an sit necessario, quod appellatio in scriptis coram iudice a quo legatur, vel sit sit illi presentari, & sufficiat scriptura privata. 179
Appellatio ab interlocutoria an debeat fieri in scriptis. 181
Et quid si interlocutoria habeat vim definitiuam. 183
Et an sit idem de iure canonico, ac civili. 184
Appellatio ab interlocutoria, ut valeat, an debeat in ea exprimi cause grauaminis. 186
Et an sit sit exprimere causam generalem. 187
An vero oportet nominari exprimi. 188
Et an sit sit dicere, Appello ex tali causa, & ex aliis actis apparentibus. 189
Quid vero dicendum, si causa grauaminis sit notoria. 190
An vero talis expressio causa debeat fieri coram iudice a quo. 191
Et an possit appellans intra decem dies specificare. 192
Et quid dicendum si interlocutoria habeat vim definitiuam. 193
Et quid, si causa grauaminis solum in merito iure consistat. 194
Quid vero dicendum, si appelleretur in maioribus causis solum Papae relictis. 195
Et quid si appelleretur a grauamine, & interlocutoria, de cuius grauamine vere constat ex inspectione sententiae. 196
An vero sufficiat exprimere causas grauaminis per relationem ad aliud. 197
Appellatio ab interlocutoria, vel definitiuam an omnino suspendat iurisdictionem iudicis a quo. 198
In Appellatione a definitiuam, vel interlocutoria an possint nouae cause grauaminis allegari, ibid.
Appellatio extrajudicialis a grauamine an debeat in scriptis continere causam grauaminis, quando sit non a iudice, sed ab aliquo grauante. 199
Appellatio an detur iure civili ab interlocutoria sententia. 202
Et an iure canonico, & stando in tribunali ecclesiastico. 203
Quid vero circa hoc statuat Trident. sess. 13. c. 1. in fine, de reformat. & sess. 24. cap. 20. initio, & Greg. XIII. in suis regulis, regula 35. 204
Appellatio procedens sententiam excommunicationis, & interdicti an casu suspendat. 217, & 228. vsque ad 249
Aliquot limitationes, & limitationes. 255
An vero sit necessario, ut exprimat causam rationabilis, & probabilis grauaminis. 255
Quid vero dicendum si appellatio legitima non admittatur a iudice a quo. 218
Et quid si appellans non fuerit prosequutus appellationem, sed illam deseruerit. 219
Appellatio extrajudicialis procedens an suspendat excommunicationem, & alias censuras. 225
Appellatio procedens an suspendat excommunicationem, & alias censuras, quando index procedit extrajudicialiter, ut pars ad conuersionem intiam suorum. 227
Appellatio illegitima an suspendat censuras. 228

Index Rerum.

Et quid, si tali appellationi ex ignorantia deserat index. 229
Appellatio friuola, quia causa grauaminis est falsa, an suspendat, si index a quo ei detulerit, vel sit inhibitus per iudicem ad quem ante lapsum termini, in quo erat incurrenda excommunicationis. 231
Et quid si index a quo non detulit appellationi, nec est inhibitus. 233
Appellatio friuola, & ex falsa causa, vel non rationabili, an aliquid operetur. ibid.
Appellatio a censuris, ut suspendat, an debeat esse in scriptis. 236
Appellatio procedens an suspendat excommunicationem, quando alter litigans appellat ad Papam, & alter ad inferiorem, &c. 238
Quid vero dicendum si index datus sit cum clausula, Appellatione remota. 239
Appellatio interposita post sententiam excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, an suspendat, vel tollat effectum harum censurarum. 240, & 241, vsque ad 256
Aliquot limitationes, & ampliaciones. 259
Quid vero dicendum, si appelleretur a declaratione, seu denunciatione excommunicationis, & censurarum. 243
An vero suspendat interdictum, & suspensionem a spiritualibus, vel tantum a temporalibus. 246
Appellatio sequens an suspendat sententiam depositionis ab ordine. 248
Et sententiam degradationis. 249
Appellatio subsequens an suspendat suspensionem a beneficio, vel officio, & ingressu Ecclesiae. 252
Et suspensionem a beneficiis, & vsu pallij. 253
Et an suspensionem a voce actiua, & passiuam, a collatione, & possessione beneficii. 245
An vero suspendat hanc appellatio, quando suspensio imponitur ob contumaciam, vel in poenam delicti. 255
Et an suspendat has censuras quando iure latae sunt, vel tantum quando conditionaliter. 256
Appellatio ut teneat a sententiis censurarum latis sub conditione, an debeat interponi intra dictum. 260
An vero talis appellatio valeat, quoad effectum suspendendi censuras, & quoad effectum deuoluendi negotium. 261
Et quid, si sententia conditionalis lata sit ab homine, vel a canone. 262
An vero talis appellatio suspendat id, quod precipitur sub excommunicatione. 263
Vide Excommunicationem.
Appellatio interposita durante suspensione, quando a iudice effectus interdicti, vel aliarum censurarum suspenditur ad tempus, an deinceps suspendat effectum harum censurarum. 271, & 272
Appellatio subsequens habet duos effectus, scilicet quod non possit denunciari, & quod habeat effectum deuoluntium. 286
Quando vero debeat fieri hanc appellatio, ut dictos effectus sortiantur. 287
Et quid si detur nouum grauamen. 288
Appellatio interposita ab excommunicatione post

ipsam contractam, an suspendat denunciationem. 311, 312
Appellatio a monitorio poenali cum poena excommunicationis lata cum audientia, & facultate allegandi, que uolet, an suspendat eam excommunicationem. 311, 314
Appellationem esse nullam an possit allegare qui prosequitur acta postquam sententia transit in rem iudicatam, eo quod pars non appellauit intra terminum, vel conditionibus iure praescriptis, ut appellatio teneat. 311, 312
Et quid si secunda sententia lata sit. 3
Applicari, vide Resignationem.
Approbare, vide Clericum.
Arbitrium, vide Marius, & Sebastianum.
Archiepiscopus, vide Beneficium.
Archiepiscopus an possit in diecesibus suorum suffraganeorum constituere officialem forum ad cognoscendum de causis appellationum sui suffraganei ad ipsum Archiepiscopum deuoluris, vel deuoluendis. 311, 312, 1, & 2
Archiepiscopus an possit adiri per viam querelae in causis diecesis suffraganei. 311, 314
Quid vero dicendum, si causa sit cum ipso Episcopo, & non cum Episcopi subditis. 6
Et quid, si Episcopus ex officio excommunicet aliquem, & non ad instantiam partis. 7
Vel Episcopus sit negligens. 8
Quid vero dicendum, si sententia excommunicationis esset notorie iniusta. 9
Archiepiscopus an possit cognoscere de iniustitia excommunicationis latae ab Episcopo, vel de nullitate ipsius post appellationem ad Papam. 10
Arcus triumphales, vide Laborantes.
Argumentum a contrario sensu non habet vires ad probandum, quando contrarium est expressè alio iure definitum. 244, 15, 31
Argumentum procedens ab autoritate negatiue an valeat. 311, 15, 22
Arma delinquentis ad quem pertineant. 311, 27, 1.
An vero si delinquent non sit in fraganti delicto comprehensus, eius arma pertineant ad iudicem, coram quo se praesentat. 3
Arripiunt iter ad superiorem, qui appellare dicitur, quid debeat facere. 311, 32, 22
Arreptio itineris, vide Appellationis vim.
Ars, vide Exercitios.
in Artibus gradus, vide Doctorem.
Assisium quid sit. 244, 17, 2
Vide Vicarialis, & Tributum.
Assisium integrum an debeat sacralis emens vinum, & carnes suae familiae, in qua sunt aliqui clerici. 244, 5, 2
Auctionem admittens, id est, el embite, propter adimonitionem alicuius tertij inspectoris, vide in Ludo.
Aucupatio, vide Festum.
Auidere detractionem, vide Detractionem audire.
Auidores, & reliqui iudices, atque officiales audientiae qualiter prohibeantur munera recipere. l. 56. tit. 27. & l. 21. tit. 1. lib. 2. noue recopil. 3. l. 1. 2.
Et an si recipiant, teneantur restituere. 26, & 30
Auidoritas, vide Legatum relictum Ecclesiae.
Aui, vide Pater, & Mater.
Aui, vel auia, vide Remunatio, & Nepos.

B *Arca laurentis gradus, vide De iure.*
Bella iusto captus, vide Seruus, & Seruus bello iusto captus.
 Beneficentia Ecclesie an requirantur quoad emancipationis, & acquisitionis vniuersitatis effectus. 1. 2. 2. 2.
 Beneficia Ecclesiastica, & officia publica in re publica seculari ad quid sint instituta. 2. 1. 2. 1
 Hæc bona distribuens quid teneatur attendere. 3
 An verò sit peccatum mortale eligere ad beneficium cum qui est in peccato mortali. 8, & 9
 Et an semper sit preferendus qui indultior, & diligentior sit ad temporalia gubernanda. 10
 An verò semper sit preferenda scientia nobilitati generis in promotione ad prelaturas, & officia spiritualia. 11
 Beneficia conferens indignis an peccet mortaliter. 12
 Quis autem sit dignus, vel indignus. 13 & 2. 1. 6
 Et quid si conferat dicto omnino digniori. 16, 17, 20, vsque ad 28.
 Qualiter excessus inter beneficia sit attendendus. 18
 Præceptum eligendi digniorem an sit de iure diuino, & naturali. 19
 Beneficium permutans, regressans, renuncians in indignum, & Prelatus acceptans peccat mortaliter. 2. 1. 7. 10
 An verò peccent, quando id faciunt in fauorem minus digni. 3. 4. ad 7
 Et an regressans, & renuncians hoc possint facere in peccatum. 8
 Qui conferens indigno beneficium peccet contra iustitiam commutativam, & distributivam, & qui contra commutativam. 2
 Beneficium conferre an teneatur elector digniori, qui exterius est, omnia digno naturali, quando sunt aliqua statuta, vt regnicolis beneficia conferantur. 2. 1. 8. 4. & 3
 An verò ista beneficia possint dari exteris in commendam. 4
 Et an ipsi regnicole peris habitum ab extraneo possint habere beneficium, vel pensionem in Hispania. 5
 An verò qui literas naturalitatis impetrant à Rege, vt fruator huius regni privilegii, & immunitatibus, possint beneficium consequi in Hispania. 6
 Et an si exterus ex Principis dispensatione obtineat beneficium, possit illud cum alio permutare. 7
 An verò sit iustum statutum aliquarum Ecclesiarum, vt qui prius promouentur ad sacerdotium, accipiant prius beneficium, & ex beneficiis antiquior sit curatus. 10
 Et an sint iustæ leges, & statuta præcipientia, vt beneficia conferantur regnicolis, & originariis alicuius diocesis. 2. & 8
 Beneficium obtinendum in Hispania quis dicatur naturalis. 2. 1. 9. ad 3. ad 24
 An verò sufficiat, quòd Rex concedat naturalitatis literas ad beneficia in suo Regno obtinenda, vel sit necessaria Põtificis dispensatio. 22
 in Beneficij fundacione, an possit fundator apponere condiciones contra ius commune. 2. 1. 4. 5, 6, 8, 10, 11, 12, 16, 17, & 18
 An verò si Episcopus nolit condiciones contra ius commune approbare, possit fundator ap-

pellare ad superiorem, vt cogat Episcopum ad consentiendum illis, vel vt ipse consentiat. 7
 Et an possit fundator apponere conditionem quòd ad beneficium non admittatur aliquis, nisi de tali natione, vel de sua familia, licet sit indignus. 13
 Et quòd ad Ecclesie ministerium electio fiat ex certo genere personarum, vel ex sua familia. 14
 An verò ita talis conditio sic apponatur, vt semper de sua familia aliquis præsentetur, eo existente, vel quòd non possit præsentari, nisi de sua familia, requiratur Episcopi consensus. 15
 ad Beneficium ex duobus præsentatis æque idoneis ex æquali numero patronorum præferendus est, qui est de sanguine testatoris. 2. 1. 11. 2
 ad Beneficia an teneatur patroni præsentare aliquem de familia fundatoris, quando id non cautum est à fundatore. 4
 ad Beneficium eligens, vel præsentans ignotum an peccet. 2. 1. 12. 1
 Quam diligentiam teneatur adhibere elector, vel patronus ad inquirendum digniorum. 2
 Et qualis debeat esse hic dignior. 3
 An verò si elector habeat amicum, vel familiarum, quem certissimum sit esse dignum, possit eligere illum, quando tantum probabiliter videri alium esse digniorem. 4
 Et an peccet, qui mediocri diligentia adhibita eligit eum, quem putat esse digniorem, si postea inueniat non esse talem. 5
 Beneficium acceptans minus dignus an peccet, sicut peccat eligens. 2. 1. 13. 2
 Et an si dubitet de sua dignitate, vel sciat se esse indignum possit acceptare. 3
 Beneficium an possit filius legitimus sacerdotis habere in Ecclesia, in qua eius pater fuit beneficiarius, & illi in eodem beneficio succedere. 2. 1. 14. 2. & 4
 Et an hoc sit verum post Trident. sess. 22. cap. 15. de reformat. An verò si post patrem successit filius in beneficio, & postmodum alter filius frater huius, iste posterior dicatur succedere immediatè. 5
 Et an hoc etiam intelligatur in vicariis. 6
 An verò si dum pater possidet beneficium, erat portio, & ex privilegio eo mortuo factus est canonicatus possit filius in eo succedere. 7
 Vel si Ecclesie patris, & filij propter tenuitatem vniantur, possit filius in vtraque manere. 8
 in Beneficio patris stando in iure communi filij illegitimi Clericorum mediatè succedere poterant. 2. 1. 15. 2
 Et quid post constitutionem Clementis VII. & Decretum Concilij Trident. sess. 25. de reformat. cap. 15. 4. & 5.
 Beneficium an poterant simul filij quicumque illegitimi habere in Ecclesia, in qua pater habebat. 3
 Beneficium quòd filius ante publicationem Concilij Trident. obtinuerat legitimè in Ecclesia, in qua pater habebat, sed tẽpore publicationis decreti non habet, an possit ipse filius retinere. 8
 An verò hoc decretum improbet dispensationes præteritas, vel restringat. 9
 Et an filius illegitimus Clerici sit cogendus dimittere beneficium, quando prius illud obtinuit in aliqua Ecclesia, quam eius pater. 10
 Et

Et an possit consequi beneficium per accessus, regressus, vel coadiutorias quas ad beneficium illegitimus habebat in Ecclesia, in qua pater habuit beneficium. 11
 in Beneficio paterno quis possit dispensare cum filijs legitimis, & illegitimis, vt succedant in illo. 2. 1. 17. à 1. ad 4
 in Beneficiis an collaterales possint succedere. 2. 1. 18. 1
 in Beneficiis auorum an possint nepotes immediatè succedere. 5
 in Beneficiis filiorum an possint parentes succedere. 2. 1. 19. 2
 Beneficij præscriptio an procedat contra legitime impeditum. 2. 1. 20. 2
 in Beneficiis an regula de triennali reddat in vitio, que forò tutum possidentem. 2. 1. 21. 2
 Et an det titulum possessori, vel tantum exceptionem, & possessionem ad vitam possidentem. 4
 An verò si quis impetret beneficium detentum per aliquem per plures annos cum clausula, quòd habeatur tempus detentionis pro expresso, non obstantibus regulis Cancellarie, derogetur huic regula. 5
 in Beneficiis regula de triennali an procedat contra minorem quatuordecim annis. 2. 1. 22. per totum.
 An verò is, cum quo possessor triennalis permittitur, & is, qui de nouo habet beneficium possessum triennio per permittentem, gaudeat beneficio huius regulæ. 2. 1. 23. 2
 Que verò condiciones requirantur, vt triennalis possessor tutus sit virtute huius regulæ de triennali. 2. 1. 24
 Et an in possessore triennali requiratur bona fides, vt possit se tueri hac regula. 2. 1. 25. 2
 Et an sit quòd aliquis per alium pacificè possideat eo triennio, vel sit necesse, vt per se possideat. 2. 1. 26
 Quomodo autem intelligatur illa conditio, vt possessio illa per triennium sit pacifica. 2. 1. 27
 Qualiter verò hoc triennium intelligatur. 2. 1. 28
 Et quid intelligatur per hanc conditionem, vt possessio illa sit beneficij Ecclesiastici. 2. 1. 29
 Et an aliquis titulus requiratur. 2. 1. 30. 1
 An verò sufficiat titulus coloratus. 2
 Et an sufficiat titulus præsumptus, qui inducitur per possessionem decennij. 4
 An verò si quis resignauit beneficium causa permutationis, & postea in eo beneficio per triennium permaneat, inuetur hac regula. 5
 Quis verò sit titulus coloratus, & qui censentur illum habere. 2. 1. 31. à 1. ad 4
 Ex hoc varij casus resoluntur, videlicet quid dicendum sit, quando collatio facta est ab ordinario de beneficio litigioso. 5
 Quid etiam dicendum, quando ordinarius confert beneficium contra inhibitionem executoris, & contra omnia decreta regularum, an tribuat titulum coloratum. 6
 Præterea an tribuat titulum coloratum prouiso facta per ordinarium in mensibus expectantium. 7
 Et prouiso facta de beneficio vacante, cuius regressus pertinebat ad alium. 8
 Et resignatio beneficij, si facta sit in manibus inferioris Episcopo, & per talem inferiorem

admissa, & pars, cui collatum est beneficium possideat triennio. 9
 Præterea si titulus coloratus reducatur ad non titulum. 10
 Si quis permutauit beneficium cum alio, quòd post triennium euictum est. 11
 Et quid si per solam electionem detur titulus. 12
 Quanto tempore debeat esse possessio rei, vt titulus sit coloratus. 13
 An ad pericionem partis teneatur possessor triennalis, vel actor ostendere, & probare titulum esse coloratum. 14
 Et quid quando non est expressus valor beneficij in impetratione, & collatio est nulla, & tantum possessor pacificè possidet triennio. 15
 Et quid si aliquis impetravit beneficium alicuius uidentis, an si eo viuente possideat quocumque tempore, inuabitur titulo colorato, dum alter uiuit, & quid si eo mortuo possideat pacificè triennio. 16
 Et quid dicendum, quando titulus est inualidus defectu habilitatis recipientis beneficium, vt quia irregularis excommunicatus est: & quid de furioso, & cæteris, qui curatorem ope inuenerunt, an sint inhabiles ad titulum, & quid de possidente beneficium ante ætatem iure requisitam. 17, ad 20, & 27
 Et quid, si coniugatus, vel merè laicus, vel bigamus recipiat beneficium, & possideat triennio. 21
 Item hæreticus acceptans, & possidens beneficium triennio. 22
 An verò alij excommunicati repellantur ab hac regula. 23
 Præterea illegitimus possidens beneficium triennio, an inuetur. 24
 Quid dicendum quando beneficium aliquod, quòd ex fundacione conferendum erat promotum ad talem gradum, vel habenti talem qualitatem, si detur carenti illa, & ille pacificè triennio possideat. 25
 Et quid si secularis absque dispensatione possideat beneficium regulate triennio pacificè, vel contra Regularis secularæ. 26
 Quid denique dicendum de priuato à iure, vel ab homine aliquo beneficio, quòd possideat postea triennio. 28, ad 31
 in Beneficiis, quòd possessor triennalis debeat esse non simoniacus, quomodo intelligendum sit. 2. 1. 32. à 1. ad 4
 Et quid per hoc quòd possessor triennalis non sit violentus. 2. 1. 33. 1
 Quid etiam de spoliatore non violento dicendum sit, & quando spoliatus agit contra possessorem spoliatum. 2
 Et quid si metu sit renunciatum beneficium in fauorem alicuius, an post triennium sit tutus. 3
 Quid etiam quando quis apprehendit possessionem beneficij possessi per alium, iniurio, & contradicente possessore. 4, & 5
 in Beneficiis, quòd possessor non sit intrusus quid intelligatur per hanc conditionem. 2. 1. 34
 Vbi varij sunt resolutiones casuum, & quando intrusus teneatur dimittere beneficium, & restituere fructus, & quando non. 1. ad 17
 Beneficium conferens simoniacè mentaliter an teneatur ex vi simoniacè mentaliter restituere. 2. 1. 38. 23
 Vide

Index Rerum.

Vide Eligens. Beneficium quid sit. Beneficiorum distinctio. Beneficij collatio, vt valida sit, quid requiratur. Beneficium conferre, resignare, presentare, eligere quid sit. Beneficium conferre quis possit. Beneficium resignare quis possit. Beneficium simplex, vel curatum, an possit Episcopus vnice alteri beneficio, vel Religioni. Beneficium vt licite quis recipiat, quid ex eius parte requiratur. Beneficiorum pluralitas, an sit licita stando in iure naturali. Beneficiorum pluralitas an iure humano sit interdicta. Et quid quando vnus in titulum, & alterum in perpetuum commendat quis habet. Beneficia simplicia quocumque sint. Beneficia in Beneficiorum pluralitate quis dispenset. Beneficia quot possit quis habere, quando Papa dispensat, vt habeat plura. De quibus vero beneficiis intelligatur, quando conceditur, vt possit quis duo curata beneficia habere. Beneficium alicui conferens Rom. Pontifex non obstante quod aliud habeat, an videtur cum illo dispensare, vt ambo simul habeat. Beneficia plura possidentem an excuset in foro conscientie dispensatio Romani Pontificis absque iusta causa facta. Quid vero dicendum, si post dispensationem superueniat causa legitima sufficiens ad obtinendam tunc dispensationem. Beneficia plura obtinendi consuetudo an excuset. Beneficia plura incompatibilia habentem an possit aliquando dispensatio absque iusta causa excusare. in Beneficiorum pluralitate que sit iusta causa ad dispensandum. Beneficium sufficiens decenti sustentationi, quod dicatur. Beneficia plura simplicia inferiora canonicatibus, & portionibus, vt quis obtineat, quid sit necesse. Beneficium secundum, vt quis obtineat, an debeat facere mentionem primi. in Beneficiorum pluriu simplicium, & inferiorum canonicatibus, & portionibus obtentione, seu concessione an possit esse culpa mortalis. Beneficia plura retinens, quorum est capax, an sit sub mortali cogendus, vt vno retento resignet reliqua. circa Beneficia habentem, obtinentem, seu recipientem varia decreta. Beneficiorum incompatibilium varia genera. Beneficium curatum, personatum, aut dignitatem habent, si aliud simile recipiat, an sit ipso iure priuatus primo. Et an vacet primus. Beneficij curati nomine quid intelligatur. Quid vero dicendum de illis, qui impetrata gratia, vt de beneficio curato, seu dignitate curata sibi prouideatur, ante ademptionem illius beneficij aliud pacifice assequuntur.

Beneficium primum an vacet, quando secundum impetratum curam temporalem tantum habet. Beneficium curatum primum, vel dignitas, an aliquibus in casibus non vacet per ademptionem secundum. Beneficia incompatibilia retenta. Beneficia secundum litigiosum an vacet per ademptionem pacifice possessionis primi, cuius titulum aliquis impetrauerat. Beneficium secundum obtinens pacificum esse putans, si renunciet primum tanquam vacans, & postea repetat titulum secundi esse nullum, an possit sine noua collatione redire ad primum, etiam propria autoritate. Beneficij Ecclesiastici an sit capax laicus, qui incedit habitu clericali, & animum habet cito assumendi clericatum. Beneficij impetratio a Papa, an laico sit subreptitia. ad Beneficia resignanda, permittenda, & acceptanda, an possit laicus consilium procurator. Beneficium Ecclesiasticum acceptans maiori excommunicatione innodatus an peccet mortaliter. Beneficij collatio facta excommunicato maiori excommunicatione, an sit nulla. Beneficiorum commutatio facta per excommunicationem maiori excommunicatione an teneat. Quid vero dicendum, si iste excommunicatus sit inscius suae excommunicationis: & an hoc procedat, siue excommunicatus maiori sit ab homine, siue a iure. Et quid si collatio beneficij fuerit facta motu proprio. Beneficij collatio facta excommunicato maiori excommunicatione, an valeat, si excommunicatio sit nulla. Beneficium, vt alius obtineat, si excommunicatus maiori impetret Bullam Apostolicam, an talis impetratio valeat. Beneficium an possit acceptare excommunicatus, qui ante excommunicationem titulum ad beneficium obtinuit. Beneficiorum permutatio facta per excommunicationem an valeat. Beneficij collatio, vel electio facta irregulari an sit ipso iure nulla. Beneficium an possit renunciare homicida, si aliquis impetret a Papa, vt sibi conferatur, si homicida illo fuerit priuatus. Beneficij collatio facta suspensio, vel interdicto, vel ei, qui interdictum non seruauit, an sit nulla. An vero sit stylus Romane Curie absolute prius ab interdicto, dum alicui conferatur beneficium. Beneficium an amittat, qui post illud obtentum incurrit suspensionem. Beneficium an teneatur renunciare curatus, si incurrit impedimentum perpetuum. Vide Suspensio, & Interdictum. Beneficij collatio facta non habenti aetatem iure requisitam ad illud, an sit nulla. Beneficij collatio an reddatur nulla, ob honestatis defectum. Beneficij

Index Rerum.

Beneficij collationem an reddat nullam defectus scientie competentis. Beneficij collatio, vt valida sit, an sat sit, quod aliquis sciat legere. Beneficium acceptans, vt non peccet quid necessarium sit. Beneficij an sit incapax intrusus in illud. Beneficium ipso iure amittit habens beneficium curatum, si non pronoueat intra annum ad sacerdotium. Quid dicendum de Episcopis, & Archiepiscopis, qui intra tempus iure statutum non recipiunt munus consecrationis. Et quid dicendum de vicariis perpetuis Ecclesiarum parochialium. Et quid si habens beneficium parochiale non recipiat fructus primi anni. Et quid de habentibus Ecclesias parochiales collegiarias. Quid vero de Abbatibus. Et quid si duo praesentantur Ecclesiae parochiali, & neutri sit commissi cura. Beneficium curatum si collegium duobus committatur an ambo curam habeant. Et quid si collegium committatur vni ad tempus, vel vicarium perpetuum signet. A quo vero die numeretur annus, intra quem teneatur promoueri. Beneficio curato an priuatur filius elapso anno, si pater obtineat nullas beneficij curati, vel aliquis alius, & beneficiarius id ignoret. Beneficium curatum an amittat qui promouetur in sine anni. An vero possit illud permutare cum alio in sine anni, & intra quod tempus teneatur ille, cum quo permutat, promoueri. Beneficium an amittat parochus, qui propter legitimum impedimentum non potest intra annum promoueri. Beneficio curato an possit se opponere habens viginti quatuor annos, licet nullo ordine sacro sit initiatus. Et an requirantur minores ordines. Beneficium, quod quis auisit per non promotionem, an possit Episcopus eidem conferre. Beneficium resignare ante iudicis sententiam an teneatur qui illud admittit trimen, quando decreto aliquo Concilij, vel Papae emittitur, vt qui tale admisit crimen, amittat beneficium. Et quid si canon hoc iubet. Beneficium an licite retineat is, cui confertur, si postea nouerit per iudicis iniustam sententiam, aliquem eo priuatum fuisse. Beneficium faculare religioso collatum ex dispensatione Nunciij cum clausula, vt intra annum nonam praesentationem illius obtineat a Papa, an vacet non obtenta tali praesentatione intra annum. Beneficij simplicis patromis clericus an possit se ad aliud presentare. Beneficij iurispatriarum renunciatio, vt valida sit, an requiratur consensus patroni. Et an sit necessarium quod fiat in manibus Episcopis, vel sufficienti, si fiat in manibus patroni.

Et an valeat absque patroni consensu in praedictum renunciatus. Beneficio Ecclesiastico renuncians sine superioris licentia an post ipsam renunciationem verum titulum habeat. Beneficij mentionem facere, quod quis renunciat in impetratione alienius beneficij, an sit necesse. Beneficia omnia an vacent per ademptionem Episcopatus. Beneficiorum collatio, qua sunt prouisi Episcopi, an statim effectum habeat. Beneficia vt vacent, an requiratur confirmatio, & honorum administratio. Beneficia priora an perdat promotus ad Episcopatum titularum. Beneficia priora, vt retinere possit, an videatur dispensatus, si Episcopus dispenset, ne intra annum consecratur. Et quid si necessitas impediatur tunc, ne intra trimestre consecratur. Quando autem vacent priora beneficia per translationem ad Episcopatum, qua vna cum Episcopatu dispensatus retinebat. Beneficia priora an vacent per electionem, & confirmationem Abbatibus. Beneficiorum an sit dominus Romanus Pontifex. Beneficio, vel Episcopatu legitime obtento an possit Romanus Pontifex priuare aliquem absque iusta causa. Et quid si absque iusta causa auferat alicui, & alteri conferat. Beneficium curatum an possit dari in commendam, & si detur, quanto tempore duret. Beneficij fructus, & praebendae vacantis, cui seruetur, vel in quid expendantur. Beneficium an teneatur resignare clericus, qui sanitarum simularum beneficium obtinendi gratia, & ob id sibi collatum est. An vero ad id teneatur clericus veritate comperta, cui ob turpem causam beneficium Episcopus contulit. Beneficium Ecclesiasticum an possit acquirere filius illegitimus clerici post Tridentini decretum in Ecclesia, in qua eius pater beneficium obtinuit. Quid vero dicendum, si ante Tridentini decretum obtinuit beneficium, quod pater obtinuerat, legitima Papae dispensatione, vel si eius pater obiit ante hoc decretum, vel eius publicationem. An vero possit ministrare in dicta Ecclesia, vel super fructibus beneficiorum, quae eius pater obtinuit, vel obtinuit pensionem habere. Beneficium an cogatur renunciare filius illegitimus, vel cum alio permutare extra eandem Ecclesiam, quando in eadem Ecclesia pater, & filius obtineat duo beneficia. Quid vero si pater, & filius idem beneficium iure coadiutorie obtineat. Et quid si pater velit renunciare proprio iuri, & beneficium, quod obtinet, dimittere. Beneficij fructus an possit quis retinere, quos edm erat incapax perceptor habens possessionem absque legitimo titulo, si postea per dispensationem auferatur impedimentum. Beneficium Ecclesiasticum habens an teneatur ad

Index Rerum.

horas canonicas. 2.2.18.1
 Quid verò dicendum de beneficiis que tantum dantur propter temporale ministerium. 2. 2. 3
 Beneficij titulus quibus modis possit haberi. 2. 2. 71.1
 Vide *Horas canonicas.*
 Beneficiorum fructuum duplex differentia. 2. 2. 89.1
 Beneficij valor quomodo sit exprimentus in eius impetratione. 3
 Beneficium an teneatur resignare, qui mutuum dedit propter illud. 2.3.27.4
 Beneficium intendens quotuplici in gradu sit. 2. 3. 30.2
 Vide *Permutari, Permutatio, & Insuperatus.*
 Beneficium an vacet per resignationem in favore socij. 2.3.38.11. post med.
 Beneficia in manibus Prælati permutacionis causa resignata an liceat aliis quam permutantibus dare. 2.3.43.1
 Beneficij prouiso facta à Papa an valeat, si non fiat derogatio iuripatronatus laici, quando pertinet ad laicum patronum. 2.3.44.4
 Et quid si in literis dicatur, ad cuiusque collationem, seu prouisionem pertineat. 5
 An verò sufficiat facere mentionem iuripatronatus laicorum, quando pertinet ad Regem, Ducem, Marchionem, vel Comitum. 6
 Beneficia patronatus laicorum an comprehendantur sub reservatione iure communi statuta. 12, & 13
 Vel sub reservatione à Pio V. in suo motu proprio contra confidentias simoniacas facta. 14
 Beneficij collatio, vel institutio facta ab Episcopo de beneficio iuripatronatus absque patroni presentatione, an sit ipso iure nulla. 16, & 17
 Beneficium patronatus an possit per Episcopum alteri vniti sine consensu patroni. 2.3.47.2
 An verò hoc possit Pontifex. 5
 Beneficij nomine quid intelligatur ad incurendas penas contra simoniacos in beneficiis institutas. 2.3.104.5
 Beneficium an teneatur quis resignare, & collatio beneficij sic nulla, quando simonia commissa est per ipsum, vel per alium, eo sciente, & non contradicente. 2.3.105.1
 An verò tale beneficium possit impetrari tanquam vacans. 2
 Vel possit renunciari sine superioris licentia. ibid.
 Beneficium possidens obtentum simoniace, an possit se compensare cum Papa super fructibus ex illo acquisitis. 2.3.119.5
 Et an necesse sit, quòd faciat mentionem de parte fructuum, quam possit deducere. 8
 An verò sit sit exprimere valoream beneficij secundum taxam Cancellariæ. 9
 Et an satisfaciatur assignando per instrumentum publicum annuos redditus perpetuos pauperibus distribuendos, si restitutio fructuum fuerit notabilis quantitas. 10
 Beneficium an statim teneatur quis resignare vbi primum viderit simoniam fuisse commissam in sua promotione, & fructus ex tunc restituere, si non resignet. 2.3.116.1, & 3
 Quid verò dicendum si animo ei nocendi aliqui pecunias deciderunt.

Et quid si recipiens beneficium contradixit collationi preterij. 5
 Quid verò si iste contradicens post obtentum beneficium soluerit pecuniam promissam, vel reddiderit solutam. 7
 Et quid si committatur simonia postquam habuit ius in re, vel ad rem, vel ante. 8
 Et quid si talis simonia commissa non fuit causa electionis, seu collationis beneficij. 9
 Vel electores non fuerunt moti principaliter ob illam pecuniam. 10
 Beneficium resignare an teneatur inseruiens Episcopo animo recipiendi beneficium, vt pretium seruitij, & Episcopus conferens ei animo solvendi seruitium, an teneatur solvere seruitium, si nullum interlit pactum, sed vt que singat gratias facere. 2.3.105.5
 Beneficij collatio, presentatio, seu electio per simoniam facta ab alio commissam, eo ignorante, an sit valida. 2.3.116.13, & 16
 Beneficium collatum alicui simoniace, quod tempore collationis vacabat, vel resignatum fuit simoniace, & defectus prioris renunciationis est occultus, vel non constat de titulo resignantis, in cuius manibus sit resignandum. 2.3.118.1, & 3
 Cui verò sit restituendum si tale beneficium non erat vacans, sed aliquis illud resignauit simoniace, & an vacet per talem resignationem. 4
 Beneficij valor an sit sit exprimat secundum taxam Cancellariæ, vt prouiso beneficij valeat, vel ad faciendam compositionem de fructibus male perceptis. 2.3.119.9
 Beneficium an possit retinere, qui illud recepit simoniace ignoranter si petat à Pontifice compositionem fructuum perceptorum, & reuocationem tituli, & Pontifex respondeat, Concedo compositionem, at cetera beneficium nec aufero, nec confero. 2.3.120.47
 Beneficium curatum obtinens simoniace, vel excommunicatus castrens, si absoluitur ab excommunicatione, & irregularitate, quam contraxit celebrando, vel administrando sacramenta, an possit remanere in administrando beneficij, interim dum mittit pro dispensatione. 2.3.123.2
 Beneficiarius an possit esse filius in Ecclesia, in qua eius pater habet beneficium. 2. 1. 14. à 9, vsque ad fin.
 Beneficiarius an amittat ipso iure beneficium propter excommunicationem superuenientem. 2.2.11.1
 An verò talis beneficiarius ipso facto amittat fructus beneficij, quos tempore excommunicationis percepit. à 2, ad 5
 Beneficiarius excommunicatus an possit post abolitionem repetere fructus amissos. 6
 Beneficiarius excommunicatus an teneatur solvere subsidium, vel pensionem, que Episcopo, vel Patri soluantur. 7
 Beneficiarius existens in peccato mortali an perdat beneficij fructus, & illos teneatur restituere. 2.2.119.3, & 4
 Beneficiario quod tempus detur finito impedimento, vt promoueat. 2.2.22.13
 Beneficiari an sint domini bonorum immobilium beneficij. 2.2.36.3
 Vide *Episcopi, & Horas canonicas.*
 Beneficiari, vel Episcopi habentes in commendam beneficium, vel Episcopatum, an possint de fructibus

Index Rerum.

illis sumere necessaria ad sui status decentiam. 2.2.48.3
 Beneficiarius curatus commendatarius an sit propriè prelatus, vel habeat tantum legitimam administrationem: & si impetret Ecclesiam, teneatur de commendatione facere. 2.2.41.3
 Beneficiarij, & collegij, qui redditis beneficij vacantis percipiunt, an possint eos in quosvis usus expendere. 2.2.49.2
 Beneficiarij an possint testari de bonis patrimonialibus. 2.2.50.3
 Et an de bonis quasi patrimonialibus. 4
 An verò possint testari de bonis immobilibus beneficiorum. 2
 Beneficiariis omnibus an iure humano sit prohibitum testari. 6
 An verò liceat eis ratione consuetudinis de redditibus Ecclesiasticis testari. 10, 11, & 13
 Beneficiarius existens in studio, vel ex alia causa absens, an teneatur dicere officium defunctorum, vel aliud suffragium, quod in sua Ecclesia dicitur. 2.2.80.2, ad 5
 Beneficiarij non recitantes horas canonicas an teneatur fructus ex beneficio perceptos restituere stando in solo iure nature ante decretum Concilij Later. 2.2.81.2
 Quid verò dicendum post Concilium Lateranense. 2.2.81.7
 Beneficiarius omitens vno die officium diuinum, vel vnicam horam canonicam, quid teneatur restituere. 10
 Et quid si non integrum officium diuinum omiserit. ibid.
 Beneficiarius non recitans, an teneatur integrè fructus beneficij restituere. 2.2.81.2, & 3
 Beneficiarius quantum partem debeat restituere pro omissione horarum canonicarum. 2.2.84.5, & 6
 Beneficiarius, qui bona fide absque culpa omisit horas canonicas, an teneatur fructus beneficij restituere. 2.2.86.1
 Quid verò dicendum de eo, cui confessarius dixit, quòd tenebatur recitare, sed quòd non tenebatur restituere. 3
 Beneficiarij non recitantes cui teneantur restituere fructus. 2.2.87.1
 An verò satisfaciatur fabricæ restituendo, si sit distissima. 2
 Beneficiarius, qui debet fructus restituere, an possit eos sibi retinere, si sit verè pauper. 3
 An verò satisfaciatur si se componat de talibus fructibus cum Papa, vel eius Nuncio. 4
 Beneficiarij, qui consueverunt teneatur ad dicendas aliquas horas, si non interlit, nec portionem recipiant, an peccent. 2.2.112.7
 Vide *Simoniaca beneficiarius.*
 Beneficiarius an teneatur fructus restituere, quando simonia est conventionalis, aut mentalis, vel fuit per alium eo ignorante commissa, dum manet in ignorantia. 2.3.117.2
 Bona Christiani ab alio Christiano bello iusto capta non sunt capientis. 1.1.3.8
 cum limitatione ibi posita.
 Vide *Gabella, Aduentus bona, & Distribuent.*
 Bonorum genera quotuplicia sunt ex parte dantis elemosynam. 1.5.5. à 10, ad 19
 Et de quibus bonis teneatur homo ad elemosynam. à 21, ad 24

Bona superflua, vide *Dives, & Elemosyna.*
 Bona ciuitatis, vel oppidi, Hispanie in *Proprios del Conexo*, in quibus rebus possint expendi. 1.7.8. à 1, vsque ad 23
 An minus possint à Rege. 24
 Et an erogatio horum bonorum debeat fieri de mandato iudicis, & rectorum. 25
 Bona communia, que distribuuntur in republica quotuplicia sunt. 2.1.2.1 & 2.1.43.2
 Bona clericorum quotuplicia sunt. 2.2.57. à 1, ad 4
 Et quotupliciter possint considerari. 5, & 6
 Que verò sint bona clericorum quasi patrimonialia. 2.2.45.1

C.

Cacitas, vide *Canonicus.*
 Cæcus an possit esse iudex, vide *Iudex.*
 Cæcus, vide *Testamentum, & Testari.*
 Cæcates ligna ex nemoribus, vide *Restituere, & Sylvas.*
 Cadere ligna, quis prohibere possit, vide *Sylvas.*
 Canonicus, vide *Horas canonicas, & Consuetudo.*
 Canonicus, cui debeat restituere fructus principales, quos *Grossam* vocant, quando illos amittit, eo quòd non recitat. 2.2.88.7
 Et quid dicendum, si eos amittat propter excommunicationem, suspensionem, vel aliud impedimentum occultum. 8
 Canonici an possint remittere partem, que debet fabricæ Ecclesiæ, vel alij pio loco distribui. 5
 Quid verò dicendum sit, quando nulli canonicis horis interfuerunt. 6
 Canonici, qui choro non interfuerunt, an lucrentur distributiones quotidianas, vel eas teneantur restituere. 2.2.89.4
 Et quid si propter morbum corporalem non interfuerunt. 2.2.90.1, 3, & 6
 Quid verò dicendum de eo, qui ad aliquas tantum horas ire solebat, si postea in infirmitatem incidat. 4
 Et quid, si Canonicus pro rebus suis agendis in alium locum se conferat, & ibi interfuerit. 5
 Canonicus vt lucretur distributiones deficientes choro, an sit sufficiens morbus cæcitas, vel surditas. 6
 Canonicus, qui ex sua culpa incidit in morbum, an lucretur distributiones quotidianas. 2.2.91.2
 Canonicus absens à loco beneficij propter pestem, an recipiat distributiones. 2.2.92.2
 Quid dicendum de Canonicis in iustis in carcere inclusis in eo oppido, vbi sunt Canonici. 3
 Et quid de Canonicis iniuste excommunicatis. 4
 Et quid de iuste excommunicatis. ibid.
 Quid verò dicendum de Canonicis expositis sine sua culpa à ciuitate propter seditiones à contrariæ factionis hominibus. 5
 Canonicus absens à loco sui beneficij pro negotijs suis Ecclesiæ expediendis, an recipiat quotidianas distributiones. 2.2.93.1, & 3
 Quid verò, si ceteri Canonici sponte darent illi distributiones. 4
 Et quid si sit in loco sui beneficij impeditus ab absentia in diuinis officiis pro negotijs Ecclesiæ suis expediendis. 5
 Canonici absentes à loco beneficij eo quòd sunt in

Index Rerum.

Concilio Generali, an lucrentur distributiones quotidianas. 2.2.94.2
Canonici existentes in summi Pontificis seruitio an lucrentur distributiones quotidianas. 2.2.95.2
An quod lucrentur fructus. ibid.
Et quid de existentibus in Episcopi seruitio. 3
Canonici studetes Theologiae tempore a iure concessio, non assistentes diuinis officijs, an recipiant quotidianas distributiones. 4
Quid verò dicendum sit de lectoribus, seu doctibus Theologiam. 5
Canonici habens privilegium à Romano Pontifice, vt absens recipiat fructus beneficij, an possit recipere distributiones. 2.2.96.2, 3, & 4
Canonici ex speciali dispensatione seruientis Ecclesie per Vicarium an recipiant quotidianas distributiones: an verò Vicarius, qui personaliter seruit. 5
Canonici, qui excusantur à choro causa vere necessaria, si illa causa non impedit assistentiam choro, an teneantur restituere distributiones. 2.2.97.2
Canonici exiens à choro ante tempus, vel non veniens, singens se habere certam causam ad id, an teneantur distributiones restituere. 2.2.98.2, & 3
Canonici assistentes horis, non tamen cantantes, an teneantur restituere distributiones. 2.2.99.2
Canonici, qui dum sunt in choro non solum non cantant, sed etiam non attendunt, & confabulantur, dum chorus cantat, an teneantur restituere distributiones. 2.2.100.2
Canonici, qui non recitat officium diuinum nec in choro, nec priuatum, si assistit in choro, an teneantur restituere distributiones quotidianas. 2.2.101.2
Canonici, qui intrando in choro, indeque egrediendi o. constitutum signum punctum obseruant ita, vt nec antea egrediantur, nec postea permaneant, an teneantur restituere distributiones. 2.2.102.2, & 4
Canonici an diebus, quos de Rele, vocant, liceat illos male expendant, licet acquirant distributiones, si horis non interint. 2.2.103.2
Canonici per totum annum non residens an possit frui diebus, quos vocant de Rele. 2.2.104.2
Canonici concionator, cui dantur sex dies praecedentes concionem, vt possit abesse, lucrans distributiones, an possit illis diebus adesse, & loco illorum alijs frui. 2.2.107.1
Canonici excusantur semel ratione morbi ab existentia chori, si liberatus à morbo, prima vice non tendat recta via in suam Ecclesiam, sed in aliam, an lucrentur distributiones. 2
Canonici horis canonicis non assistens an possit iusta conscientia non restituere, si ceteri Canonici remittant distributiones quotidianas. 2.2.108.3
Canonici absens an possit recipere distributiones, quas restituit alijs Canonici, si illas iam restituras sibi reddant. 2.2.109.1
Canonici non assistentes horis, nec recipientes quotidianas distributiones, an peccent. 2.2.112.3, 4, ad 6
Canonici dispensatus, vt retineat Canonicatum, quem simoniae obtinuerat, an conferat locum in capitulo, quem antea habebat. 2.3.110.46

Capellania, vide Horas canonicas.
Capellania quocumque sit. 2.2.6.1
Capellanus an excusetur à residentia ratione studij per quinquennium, si fundator Capellaniae petat residentiam in ea. 2.2.7.1
Capellanus, vide Horas canonicas.
Capitulum, vide Permutatio, Praesentare, Insuperannu, Simoniaci in ingressu religionis, & Tribunalium.
Capitulum, an possit recipere resignationem ex causa permutacionis, ealu, quo non potest dare auctoritatem commutationi. 2.3.37.8
Capitulum an possit praestare consensum, vel consilium, sede vacante, quando ad aliquem spectat praesentatio de Praelati consensu, vel consilio. 2.3.71.26
Caput si bos, de iniurijs, quomodo intelligatur. 3.1.3.2
Caput vicium, de infant. expo. quomodo sit intelligendum, quoad illam partem, quod eximatur filius à patris potestate, & seruis fiat liber, quando eis denegantur alimenta. 1.1.5.44
Carni, vide Necessitas.
Causa iusta ad imponendam pensionem, vide Pensio.
Causa iusta ad dispensandum in beneficijs, vide Beneficium.
Causa iusta, vt imponatur pensio sine patroni consensu in beneficio patronato, vide Pensio.
Causidicus, vide Adversus, & Simonia.
Causidicus qui pactum init cum clientulo de aliquo sibi dando, si victorias litis obtinerit, & victoria obtenta detur promissum praemium, an teneantur id restituere. 3.1.42.2
Causidicus an possit accipere informationes alterius litigantis per alterum litigantem subreptas, & eius amantibus illas scribere. 3.1.44.5
Censura, vide Excommunicatio.
Censura, vide Redditus.
Censum iam impositum an liceat minori pretio emere, quam per leges Regias taxatum est. 1.7.19.2, 3, ad 5
Quod sit pretium taxatum censuum redimibili in hoc regno Hispanie. 1
Pragmatica edita à Philippo 11. statuens pretium census redimibilis. 5
Censum redimere viliori pretio, quam constitutus est, an liceat eidem, qui soluit censum, sicut licet alteri cuicumque tercio. 1.7.10.7, & 2
Census quid olim, quid hodie sit. 2.4.1.1
Christi an possit assignari de loco in locum vendendum ratione solis maris. 2.3.15.3
Christiani serui, vide Serui Christiani.
Christiani an liceat indelium bona depredari, vel aliquod damnum suis bonis inferre, vel eos decipere in numero, pondere, vel mensura. 1.5.11.2, 3, ad 5
An verò Christiani, qui Sarracenorum bona iniuste Christianorum Principum terras occupantium furantur, satisfaciant Principi Christiano restituendo. 6
Christiani mercatores, vide Fellegal.
Citatio partis an requiratur, quando index à quo denunciatur appellationem deserat. 3.1.32.110
Citatio partis an requiratur, vt superior iustè ab excommunicatione absoluat, quando ad eum recurritur pro absolutione. 3.1.36.1
Et

Index Rerum.

Et quid dicendum de absolutione ad cautelam. 2
Et quid si sit periculum in mora. 3
Vel si excommunicatio ex officio, & non ad instantiam partis. 4
Citarus, vide Index delegatus.
Citharadi, vide Psalmes.
Civitas, vide Subpatronatum.
Clausura, Religio in fauorem tertij, & non aliter, vide Resignatio.
Clericus, vide Consecratio, Ludere, Gabella, Episcopatu, & Beneficium.
Clericus Patronus, vide Beneficium.
Clerici insipientes ludos fortunae qualiter peccent. 1.8.29.1, & 2
Clerici retinentes, cultu dentes, & thesaurizantes redditus superfluos, an peccent mortaliter. 2.2.18.12
Clerici an aliquando possint ex redditibus Ecclesiasticis superfluis aliquod deducere. 1.8.29.16
An verò possint ex talibus redditibus sustentare conlanguitos pauperes in studio, & eos doctorari facere. 18
Clerici quo iure teneantur superfluum ex redditibus Ecclesiasticis in pios vsus conuere. 2.2.40.2
Clerici an teneantur ad viuendum parati. 2.2.41.1
Clerici an possint ex redditibus Ecclesiasticis debita contrada soluere, & ad id teneantur. 2.2.42.2, 4, ad 6
Clerici an possint dispendere sicut bona patrimonialia ea, quae fraudantes genus suum corralent. 2.2.43.3
Clerici habentes patrimonium sufficienti, an liceat possint beneficium acceptare. 2.2.44.4
An verò possint patrimonium seruare, & ex redditibus Ecclesiasticis se sustentare. 2.2.45.7
Clerici an teneantur bona quasi patrimonialia deducta decenti sustentatione in pios vsus conuere. 2.2.45.4
Clerici an libere possint dispendere stipendium, & elemosinas, quas accipiunt pro ministerio, ad quod alias ratione beneficij tenebantur. 8
Et quid de bonis, quae capellani ex capellania collatiua recipiunt. 6
Clerici an liceat plus remunerare, quam valent dona, vel seruitia accepta. 2.2.49.6, & 7
Clericus, qui consumpsit aliquid de suo patrimonio, an possit de tanta reddituum quantitate restari. 2.2.50.5
Clericus in Hispania an liceat de redditibus Ecclesiasticis restari. 12
Clericus, cui sine causa ad vsus profanos restandi facultatem Papa concessit, an peccet, si restet. 2.2.51.8
Clerici ab intestato quis succedat in bonis patrimonialibus, & qualis patrimonialibus. 2.2.54.1
Et quis in redditibus beneficiorum. 2.2.53
Clerici se obligantes ad rotas in mense, vel hebdomada tali tempore, & tali loco celebrandum, an possint locare pretio suas operas, ac personae obligationem. 2.3.10.6
Clerici an possint cogere laicos coram iudice, vt soluant stipendium sustentacionis, & id quod ex consuetudine illis debetur. 2.3.11.12
Clerici an possint facere, ne quis sepeleat eligat in monasterio, nolentes cum pompa illum deferre. 14
Clericus an dicatur negotiator, qui semel causa negociandi aliquid auferat. 2.4.51.7
Et

Clericus negotiator, an possit cogi à iudice seculari soluere gabellam, vel ad id lit cogendus à iudice Ecclesiastico. 2.4.51.2
An verò eius iuramento sit standum in dubio, an metces causa negociandi auferat Clericus. 3
Clerici coniugati mortua vxore an gaudeant immunitate solutionis gabellarum, & omnibus alijs privilegijs clericalibus. 2.4.51.1, & 2
Clerici an sint immunes, quo ad personam, & omnia bona ab omni iurisdictione seculari, & quibuscumque vespugalibus. 2.4.51.1
Clericorum visitationem, quibus modis possit aliqui conuere. 3
Clerici an teneantur regulariter loquendo simul cum laicis contribuere ad ea, quae remotissime sunt in ipsorum utilitatem. 4
An autem in aliquo casu maxima necessitas teneantur, & tunc requiratur licentia Papae. 35, & 36
An verò ad ea, quae sunt proximè, & directè in ipsorum utilitatem. 5
Et an in hoc casu teneantur contribuere, si sint oppidi propria sufficientia ad haec. 6
Vel sit necessarium Romanum Pontificem consulere, vt contribuatur. 7
An verò possint in hoc casu cogi per iudicem secularem ad contribuendum capiendo de bonis, vel vt vigilent, quando ciuitas est obfessa ab hostibus. 9
An verò id quod Clerici debent contribuere, sit ab omnibus approbandum. 10
Clerici, & Ecclesia an teneant sicut laici contribuere ad ea quae nec proximè, nec remotissime, sed medio modo ad ipsorum utilitatem pertinent. 13
An verò ad id possint cogi per iudicem secularem. 11
An verò sit appellandum ad superiorem Ecclesiasticum, si Episcopus tenuit compellere clericos. 32
Et quid si esset magnum periculum in mora, & iudex Ecclesiasticus regulis recusat, & plus debito differret. 33
An verò ad id teneantur, si oppidum propria habeat. 14
Vel talis reparatio murorum sit propter solum ornatum. 15
Vel transitus per illa itinera publica non sit frequentis. 16
Vel Ecclesia non habeat aliquas res temporales. 17
Et quid si laicorum bona sit sint. 19
Clerici an teneantur ad usum, vel gabellam iam pro reparacione viarum, &c. casu, quo laici teneantur ad hunc contribuere. 20
Clerici an teneantur ad gabellam impositam pro praesentibus, & liberanda ciuitate à peste. 21
Clerici an possint cogi vendere suas res propter communem utilitatem, & publicum bonum. 24
Clerici, vt contribuant, sine contribuere teneantur, sine id sponte velint facere, an sit necessarius Pontificis licentia, vel sufficiat deliberatio Episcopi & Clericorum. 27
Clerici, & Ecclesia an teneantur ad soluendum tributum annuum rei, quae peruenit ad Ecclesiam. 2.4.57.1, & 3
Clericus, vel Ecclesia, si succedat in fundo, vel re feudali, an teneantur agnoscere onus, quod cognoscebat vasallus. 4
Clerici

Index Rerum.

Clerici ordinis S. Iohannis Baptistae, & Alcantarae, an sint immunes a solutione gabellato. 2.4.18.1
Clericus, vel Presbiterus an possit esse officialis iudicis, vel Principis secularis quoad causas criminales. 3.1.20.3.3. ad 6
An vero factum teneat, si ipse acceptor dolo rationem causam criminalem ad puniendos laicos. 8
Clericus an possit iudicare causas ex compromissaria a partibus reborta potestate. 9
Clerici, quibus commissum est officium seculare a Principe seculari, an possint per ipsum puniri, si in ipso officio deliquerint. 11
Clericus coram iudice Ecclesiastico debet conveniri ab aetate. 3.1.30.2
An vero possit privilegio fori renunciare, ut valeat coram iudice seculari conveniri, si eorum eo datus sit beneficium. 3
Et an sit puniendus per iudicem secularem, si coram eo factum deponat. 4
Clericus an possit opponere exceptionem fori quocumque tempore sitis. 6
Clericus an possit conveniri coram iudice laico ratione obligationis realis. 11
Clericus, qui est tutor laici, coram quo iudice debeat conveniri. 11
Clericus, qui se licentia Papae fuit absentis, an debeat habere prebendam pro toto tempore absentiae. 3.1.40.1
Coadiutor, vide Hucus.
Coadiutor beneficiarii quatuorplex sit. 2.2.64.1
Coadiutoria, vide Regula.
Cognati, quibus datur actio in foro externo ad procedendum contra homicidam, possunt hoc ius remittere pecunia accepta. 1.4.1.10
Collateralis, vide Beneficium.
Collatio, vide Beneficium.
Collatio beneficii an debeat fieri ad Episcopum, si procurator, qui praesentat intra tempus iure concessum, non fecit fidem de mandato intractabile tempus. 1.5.71.5
Collatio beneficii empti a Papa an sit valida. 2.3.111.8
Collatio facta ab ordinario pendente termino ad appellandum a sententia penultima, an teneat, licet appellatio non interponatur postea. 3.1.32.28
Collatio quid sit. 2.1.1.1. circa fin.
Vide etiam.
Collegium, vide Beneficium, & Beneficiarius.
Collecta Societatis an teneantur in solatate Ecclesiarum particularibus, a quibus partem decimarum recipiunt. 2.3.45.4. ad fin.
Colonus an cogatur solvere mercedem ante fructus perceptos. 2.4.39.2. & 3
Contrahe, vide Ludus.
Commendataria, vide Hucus Canonici.
Commensuratus, & Concessor an possint virtute Bullae Cruciatae absolute ad inhabilitate, quam contrahit ad alia beneficia, commiteas immunitate confidentiam. 2.3.120.42
Vide Eligere, Commissio, & Pauperes.
Communitates, vide Domus inferiores.
Communitas, vide Simonia.
Communitate adiuvari an possint auctoritate Episcopi habentes exceptio a Papa. 2.3.57.8
Communitari an possint res sacra pro aliis rebus sacris. 2.3.44.3

Communitas, vide Permutatio.
Comparatio praesentis contentus an augeat memoriam cum praesentariis. 2.7.7.4.3. ad 14
Compensare se non potest occulte, qui dubitat an res sit sua, si alter eam habuerit. 1.1.4.6
Et an possit uti compensatione dubitans an res sit sua, quam alius possidet. 7
Compensare quomodo teneatur, qui duntaxat interens in vita, vel membris, soliman in honore irogavit. 1.4.1.7.8.9. & 11
Compensare an possit cum debito omnes elemosinas, quas ignatus, aut in memor obligationis fecit, qui tenebatur aliquid restituere pauperibus propter incertitudinem creditorem, vel ob aliam causam. 2.3.121.2. & 3
Compensatio an possit fieri, si qui locutus est cum obligatione restituendi, perdat tantumdem cum eo cui restituere teneatur. 1.8.7.9
Quando persona, cum qua perdolet, elicitur ab ea, a qua iure locutus sum. 1
Quando est cum eadem persona, & ludus est eisdem qualitate, & ambo ludentes sunt partes. 2
Quando per alterum iudicium transferatur dominium, per alterum verb non. 4
Quid dicendum, quando id contingeret, antequam a iudice largirentur iudicent. 5
Et quid quando in alio loco licite perdidit, & in alio illicito, & prohibito perdidit. 6. & 7
Compositio si per fructibus, vide Beneficium.
Compositiones, quae faciunt sedem Apostolicam applicando aliqua temporalia in alia opera pia, an sint iusta, & possint revocari per concedentem, vel eius successorem. 2.3.15.4. ad med.
Compromissaria an possit praesentare patronum ad beneficium. 2.3.74.2
Commissio immunitatis, vide Immunitas.
Commutatio, vide Confessio.
Contributio damnata quam dicatur. 4.3.4.1
Condemnatio, vide Pena.
Conditio, vide Penes, & Simonia.
Conditio, vide Tributum, & Patronus.
Conditioes quanam sint persandae ad videndum, quis sit dignior, vel dignus. 2.1.12.4.3. & 6
Conditioem an inducat dictio damnose, adiecta actui perfecto. 2.1.27.3
Conditioes an possint apponi in translatione iuris patronatus, vide Patronus.
Conditio censuratum, & aliarum censuratum an retrotrahatur. 3.1.12.160
Condonatio delicti homicide per Regem an excuset a restitutione, vide Restitutio.
Conductus mulier ex vno oppido ad aliud, an possit ad oppidum distantius transire, domino deo designati dies dumtaxat in itinere consummatur. 1.8.3.3. & 4
Conductio domus, vide Insuperatus, & postea locari.
Confessus, vide Beneficium.
Confessus, vide Insuperatus, & Beneficium.
Confessarius, vide Restitutio, Confessarius, & Prelatus.
Confessio, vide Simonia.
Confirmatio electionum, & praesentationem digni omnino digniori, an peccet mortaliter, vide Episcopus confirmans.
Confirmatio an teneatur maiorem diligentiam adhibere quam electio. 2.1.61.0
Confirmatio, vel aliis aliis an possit sine mandato admitti ad praesentandum. 2.1.71.8
Condan

Index Rerum.

Con sanguine tetrahens rem venditam an teneatur solvere priori emptori omnes expensas, quas fecerat in emptione, & etiam gabellam. 1.4.18.2
Con sanguine, vide Pauperes, & Insuperatus.
Confessus, vide Episcopus, Beneficium, Patronus, Terminus, & Comparatio praesentati.
Congregatio hospitalis, collegium oratorum, aut universitatum, vide Insuperatus.
Confessio, vide Alguazelles, & Tributum.
Consuetudo, quae aliquibus in locis observatur, ut post mortem beneficii fructus primi, vel secundum anni sequentis referantur ipsi beneficiario defuncto, quomodo intelligatur. 2.1.50.14
Consuetudo generaliter inducitur, ut absentes recipient distributiones quotidianas, an excuset a restitutione. 2.1.110.1
Quid vero dicendum, si consuetudo inducitur, ut dentur distributiones absentibus, in eo caso, quo dubium de iure est an absentibus debeat. 3
Et quid si inducitur fuerit ex speciali causa in aliqua Ecclesia ob aliquam specialem rationem. 4
Consuetudo praeterita, & futura an valeat, ut Canonici non assistentes lucrentur distributiones, ibid.
Et quid dicendum de consuetudine immemoriali. 5
Et quid si talis consuetudo fuerit post decretum Concilii ex consensu summi Pontificis inducitur. 6
Vide Beneficium.
Consuetudo, ut qui interessent certis horis lucrentur omnes distributiones, licet non interessent omnibus horis, an valeat. 7
Consuetudo, ut canonici non assistentes horis lucrentur distributiones, an valeat in his Ecclesiis, in quibus canonici nullos habeat redditus praeter distributiones. 2.1.111.1
Consuetudo, ut praeter dotem Nouitiae quatuor argentis, vnaque candela singulis Mensalibus dentur, quomodo possit a simonia excusari. 2.3.23.6
Consuetudo, vel statutum, ut cum sit electio ad beneficium, vel beneficium possessio realiter, aliquid largiatur Novus beneficiarius, an sit licita, vel simoniacae. 2.3.27.15
Consuetudo Ecclesiarum, ut non residentes non lucrentur fructus aliquorum annorum, vel certam eorum portionem, sed quod ceteris antiquioribus accedat, an sit evocata. 16
Consuetudo, ut patronus possit aliquid exigere a Clericis praesentatis, an valeat, vel sit abrogata per Trident. sess. 24. de reform. cap. 14. 2.3.127.2
Consuetudo, ut vnus Episcopus contribuatur, an possit nocere successori. 2.4.57.10. post med.
Consuetudo immemorialis, ut Alguazelles percipiat decimam executionum, an sit seruanda, si implet correptor per propriam personam exequatur. 3.1.12.2
Consulere statum, ut fugiat quando sit licitum, vide Bello inlo casus.
Contractus, vel contractio Athiopum, vide Ethiope.
Contractus an facere possit maritus ex bonis matrimonio acquisitis absque consensu uxoris, vide Maritus.
Contractus gestus ab uxore sine licentia viri an teneatur iuramento. 1.6.3.2. & 3

Contractus interuentus ex parte domini localium cum interuentibus fortis, et sit iustus, quod requiratur. 1.8.16.3
An vero excusetur ab iniustitia hic contractus, si Rex, vel res publica praesentat, ut pro se illa vendibili, quae fortitudo est, daretur maius pretium, quam ipsa valet. 4
Contractus quatuorplex sit. 2.4.18.1
Contractus inordinatus, De et dei, quibus modis contingere possit. 3
Contractus quatuorplex sit dissolui possit. 2.4.39.1. & 2
Contractus quatuorplex sit dissolui possit. ibid.
Contributio Clericis imposita Gratiae, ex eo quod extra, & capita arietum pretio arietis appendentur, non exceptis Clericis, an sit iusta. 2.4.55.18
Quid vero dicendum quoad duos argenteos, qui a Clerico exiguntur pro ariete, quoniam vendit in macello. 39
Conuentus, vide Simonia in ingressu Religionis.
Conuictio honesta, & moderata ad intelligendum nomine decentis sustentationis. 2.2.49.2
Copiam iudicis, vide Iudicis copia.
Credentis haereticis, vide Insuperatus.
Credita pecunia an sit iustum casus vendendi, quam praesentis, vide Pecunia.
Creditor, vide Debitor.
Creditor an possit exigere partem salarii ab exequutore, quando salarium non est assignatum in instrumento publico obligationis, sed in index illud assignat. 3.1.24.2
Quid vero dicendum, si tale salarium fuit assignatum in instrumento obligationis. 3
Culpa, vide Damni culpa.
Curator, vide Praesentatio.
Curatus, vide Episcopus.
Curato an liceat pacisci, ut spondium sustentationis quod sibi debebatur, referatur sibi. 2.3.17.8
Curia, vide Romana curia.
Custodi carcerum an prohibeantur aliquid ab incarcerationis accipere. 3.1.11.4
D.
Anonim, & damnificans, vide Restitutio.
Danti, vel recipienti, vide Simonia.
Debitor fiduciosum habens pro aliquo debito an illicite faciat nolens solvere eo, quod creditor debebat sibi tantumdem. 2.4.48.3. post med.
Debitor, & creditor an teneantur solvere debito Alguazelles, quando sit executio pro aliquo debito in eius bonis, & illerecta non soluit debitum intra diem naturalem, qua creditor expectat, vel alio modo cum eo convenit, vel creditor dat debito si solum factam de restitutione facta, ut excusetur debitor a solatione decimae. 3.1.11.2
Et quid sit debitum soluat intra viginti quatuor horas, vel creditor debetum ei remittat, intra id tempus. ibid. & 1.120.10
Debitor ex iniustitia an satisfaciat amicis vel scilicet amico aliquid debere ex iniustitia, si tantumdem ei donet. 2.3.171.3
Debitum voluntarium, quod dicatur. 2.2.1.5.16
Vide Homicida.
Debitum emere minori pecunia, quam illud sit, an liceat. 2.7.1.2. & 1.90.4
Debitum

Index Rerum.

rationem Episcopo, an aliquo casu seruanda sit. 2.3.22.73.8

Ecclesia an maneat libera in casibus, quibus non adquiritur iurisdictionis. 2.3.70.13

Et quid dicendum, si patronus non disponit de iurisdictione, nec manet aliquis hæres. 2.3.93.14

Educatio, vide Puer.

Epistolæ appellations, vide Appellatio.

Electio, vide Eligere.

Electus, vide Eligere.

Electio an quis teneatur facere constitutus in extrema necessitate. 2.5.1.28

Et quomodo hoc sit intelligendum. 2.5.59

An verò tantum teneatur de superfluis naturæ, & statui. 34

Quælibet autem debeat esse necessitas citra extremam, vt teneatur habens superflua. statui eleemosynam facere. 37

An verò teneatur quis in extrema necessitate ad eleemosynam lege iustitiæ, vel sola charitatis lege. 60

Eleemosynam, an quis teneatur facere citra extremam necessitatem de necessariis ad statum. 44

Eleemosynæ faciendæ obligatus an satisfaciatur mutando, vlt teneatur gratis dare. 46, vsque ad 56

vbi aliqua quæ certa sunt.

Eleemosynas qualis an facere possit maritus ex bonis constanti matrimonio acquisitis absque consensu uxoris, vide *Maritus.*

Eleemosynæ petendæ qui habet licentiam Papæ, vel Episcopi, an possit pretio locare hoc ius, vide *Licentiam.*

Eleemosynis, quas fecit ignarus, aut immemor obligationis ille, qui tenetur restituere fructus simoniacè perceptos, vel alia debita in eorum domini, an satisfaciatur tali obligationi. 1.3.221.2. & 3

Eligere, vide Beneficium.

Eligentes indignum, & præsentantes scienter, quas penas incurrent. 2.1.6.1. & 27

An verò ad incurrendum has penas requiratur aliqua sententia. 16

Et an oporteat scienter eligere indignum ad incurrendum has penas. 17

Qui, & quando incurrent. 2.19. ad 26

Eligens indignum an satisfaciatur, si suis expensis promittat Ecclesie de ministro, & coadiutore digno. 2.1.47.3

Eligere dignum omisso digniori, licet aliquis iurauerit digniorem eligere, quando quis possit, vide *Dignum.*

Eligere eum, qui est in peccato mortali an sit mortale. 2.1.2.8. & 9

Eligere digniorem an teneatur ille, cui electio per testatorem commissa est. 2.1.44.3. 6, vsque ad 8

Eligere, vel sibi conferre an quis possit. 2.3.74.18

Eligi ad beneficium an possit puer ante decimum quartum annum. 2.1.17.1

An verò post decimum quartum annum possit eligi. 2.8.4

Electio digni omisso digniori an sit valida in foro externo. 2.1.6.2.4.5. & 6

An verò sit valida, licet electores iurauerint digniorem eligere. 3

Electorem beneficii confirmans in aliquo digno omisso digniori, ad quid teneatur, vide *Episcopi.*

Electio indigni ad beneficia an sit ipso iure nulla. 2.1.41.9

Circa electionem Regularium superiorum, quod statuat cap. 6. Conc. Trident. sess. 23. de Regularibus. 2.1.54.1

Quomodo autem dictum caput sit intelligendum. 5. & 4

Electio excommunicati maiori excommunicatione ad beneficium Ecclesiasticum, an sit nulla. 2.2.10.3

Electio ad beneficium, seu collatio facta excommunicato minori excommunicatione an sit valida. 2.2.12.1.2. & 6

Electio à Canonis facta an sit præferenda electioni factæ à compromissario id ignoranti, cui potestatem eligendi dederunt. 2.3.36.35

Electio, vide *Excommunicationis, Insuperatorem, & Beneficium.*

Electio Rectoris facta per scholares an teneatur, si maior pars absolute non eligat. 2.3.100.4

Electus qui simpliciter iuravit le electionem digniorem an peccet mortaliter eligendo minus dignum, quando excessus alterius est exiguus. 2.1.2.19

Electus an teneatur maiorem diligentiam adhibere, quam confirmans. 2.1.6.10

Electus dicto an sit standum ad sciendum, an elector, vel conferens motus sit ob pecuniis sibi datam, vel ob intercessionem. 2.5.116.12

Electus esse in peccato mortali quamvis grauissimo an constituat motum inhonestatem, que reddit beneficii collationem nullam. 2.2.18.4

Emens, vide Assensum.

Emens Vicarium, vide Simoniam.

Emens Vicarium Episcopi an teneatur illud resignare. 2.3.113.6

Ementes triticum ultra taxam an etiam possint vendere cum illo excessu, vide Triticum.

Ementes pecunia credita, vel anticipata, an possint catus, vel vilius emere, vide Pecunia.

Emere an liceat rem, quando est fama, quod magna pars eorum, que venduntur, est furtio ablata. 1.1.4.4

Emere à factoribus, vel eorum officialibus fragmenta, que superflua ex vestibus, que conficiuntur, aut à textoribus vnam, vel alteram ferici gaulapini vnam vendentibus, an sit licitum. 1.7.3.4. vsque ad 5

Emere debitum minori pretio, quam est, an sit licitum, vide *Debitum.*

Empio Archiepiscopi, vide *Archiepiscopi.*

Empior, vide Cabella, & Insuperatorem.

Episcopatus promissio facta à Papa an sit etiam confirmatio. 2.2.30.2

Episcopi, vide Beneficium, Beneficiatus, Patronus, Simoniam, Simoniam, Insuperatorem, Legatus de latere, Legatus relictum Ecclesie, & Fella qui possunt insinuare.

Episcopus non recipiens manus consecrationis, &c. vide *Beneficium ipso iure amittit.*

Episcopus an possit pensionem constituere, vide *Pensio.*

Episcopus confirmans electionem, & presentationem digni, omisso digniori, an peccet mortaliter. 2.1.6.8.11.12.13. & 14

Episcopus an possit dispensare cum filijs legitimis, vel illegitimis Clericorum, vt succedant in beneficio paterno. 2.1.17.3. ad 4

Episcopus habens animum semper conferendi beneficium consanguineis, ceteris paribus, an sit in peccato peccandi mortaliter. 2.1.41.7

Episcopus,

Index Rerum.

Episcopus, & curatus insufficientes, & indignus an satisfaciatur, si suis expensis habeant coadiutorem supplementem defectum suum, vel teneantur relinquere Episcopatum, & curatum. 2.1.47.8

Episcopus, apud quem debet fieri renunciatio, an sit necesse, quod possit conferre beneficium. 2.2.29.9

Episcopus an possit dispensare in residentia, quam fundator in Capellania petiit. 2.1.34.2

Episcopi, & beneficiati an sint domini partis reddituum, qui pro sua portione eis contingunt. 2.2.11. & 12

Episcopi, & ceteri Clerici habentes redditus Ecclesiasticos ex beneficiis, quid facere teneantur. 37.2.1.38.1

Quid verò & quando possint consanguineis ex redditibus superfluis donare. 4.5.7.8.9. & 10

Et an possint ex talibus redditibus dotare filias, vel consanguineas pauperes. 6

An verò possint ex redditibus Ecclesiasticis superfluis primogenium instituere. 10

Episcopi si donent aliquid alicui Duci, qui aliunde ea, quibus indiget, habere non possit, an id nomine decentis sustentationis comprehendatur. 2.2.41.3

Episcopus, cui conceditur, vt vsque ad certum tempus percipiat fructus vacantium Ecclesiarum, an possit retinere fructus Ecclesie datæ in Commendam. 2.2.48.3

Et an possit durante Commenda beneficium alteri conferre. ibid. in fin.

Episcopus an possit testari de bonis patrimonialibus. 2.2.51.1

An verò possit testari de tanta reddituum Episcopatus quantitate, quantum ex propriis bonis in Ecclesia vtilitatem expendit. 2

Quid dicendum de bonis acquisitis per Episcopum ex propria industria post dignitatem adeptam. 4

Episcopus an possit testari de redditibus Episcopatus saltem ad pias causas. 5

Episcopi, & alij Clerici, si obrenta à Papa testandi facultate testentur, & postea testamentum reuocent, an possint iterum testari. 2.2.52.2

Episcopus mortui vicinus an via donationis inter vivos ad vsus pios possit disponere de redditibus Ecclesiasticis. 2.2.53.6

Et an via donationis causa mortis. 2

Episcopi an teneantur interesse officio diuino. 2.1.13.3

Episcopus an liceat recipere procuratorem statutam. 2.5.12.1. & 2

Episcopus suis expensis consecrabit, & visitabit si Ecclesia ob pauperatorem nequeat dare procuratorem. 2.3.18.3

Episcopus, & eius ministri an possint aliquid recipere sponte oblatum. 2.3.19.4

Episcopus an possit meum beneficium commutare, vt detur beneficium alterius meo amico. 2.3.37.11

Episcopus an committat pensionem, si in collatione beneficii referat pensionem. 2.3.38.12. post med.

Episcopus an possit dispensare cum illegitimo. 2.3.45.2. circa med.

Episcopus an possit cum Capitulo statuere, non requisito patrono, vt fructus primi anni beneficiorum iurisdictionis vacantium conuertantur ad alium vsum. 2.3.54.18

Episcopus an possit absque consensu patroni concedere Ecclesiam, seu bona eius loco religioso, seu pio, vt conuertantur in præbendas, vel seruiant in illius necessitates. 2.3.47.4

Episcopus, vel superior quod tempus debeat expectare ad prouidendum, quando patroni litigant super patronatu, & Ecclesia vacat. 2.3.60.1

Et quid si litis moti est ante Ecclesie vacationem, & tantum durauit vt lite pendente Ecclesia vacauerit. 2

An verò possit Episcopus statim prouidere, quando Ecclesia vacauit, & est certum tempus fuisse liberam, si aliqui contendunt se esse patronos. 3

Episcopus quod tempus debeat expectare quando inter ipsum, & patronos est quaestio super idoneitate presentati, vel inter patronos, & ipsos presentatis de idoneitate alterius presentati, vel inter presentatos ex vi iurisdictionis, & iuris presentandi. 4

Et quid si patroni diuiserunt sua vota plures presentando, & super hoc litigatur de meritis presentatorum ita, quod tota lis est de præferendo vnum ex presentatis. 5

Et quid si patroni sint certi, & litigent aliquos illorum perdidisse ius presentandi. 6

Et quid si vnus sit patronus, & attribuantur ea, que supra diximus verb. *Episcopus, vel superior.* 7

Episcopus an possit concedere patronis, vt presentent tempore ipsi præfixo ad presentandum elapsu, vel iure presentandi ipsi patronis priuatis. 2.3.61.1. & 2

Episcopus malitiosè differens receptionem primi nominati admittere, vt patronus variet, an teneatur, si postea secundo nominato conuulerit beneficium, prouidere primo nominato beneficium comprehens, & primo nominatus id petere possit ab Episcopo. 2.3.66.3

Episcopus an possit prouidere beneficio, si presentatus absens non acceptet intra tempus daturum patrono ad presentandum. 2.3.73.6

Episcopi consensus an requiratur quando donatur laico ius presentandi. 2.3.76.7

Et an requiratur in donatione iurisdictionis communis aliquibus patronis facta laico compatrono. 9

Cuius verò Episcopi debeat esse hic consensus. 10

Et an sufficiat tacitus consensus. 12

An verò præsumatur in dubio interuenisse, si alter sit in possessione patronatus sic transfati. 13

Quid verò faciendum, si Episcopus absque causa iusta nolit consentire. 14

Episcopi consensus an sufficiat, si præbetur post reuocationem factam. 2.3.77.1

Et quid si præbetur post mortem donantis, vel testantis. 2.3. ad 6

Quid verò dicendum, si hæres mortuo donatore iurisdictionis, vel testatore, donet insuperatorem. 7

Episcopus an detur optio, vt eligat quem maluerit, si duo presententur ab aequali numero patronorum, & teneatur instituere vnum ex illis, & prius almonere patronos, vt concordent. 2.3.101. à 2. ad 6

Index Rerum.

Et quid si presentetur aliquis ab vno patrone, & minori parte heredum alterius patroni, & alteri a maiori parte heredum istius patroni. 2. 3. 59. 2.
Episcopus, vel Prelatus Religionis an possit dispensare in ordine, loco, & in capitulo cum simonia receptis ab ordinato, vel professionem. 2. 3. 104. 54
Episcopus vendens alicui beneficium, an teneatur iure naturali, & diuino ei pretium restituere. 2. 3. 111. 7
Episcopus, vel solus Papa, an possit dispensare in suspensione, quam simoniacus scienter in ordine incurrit. 2. 3. 120. 8. & 9
Et an cum simoniacus ignoranter in ordine, quando quis eo ignorante dedit pecunias. 21
Episcopus, cum quo simonia commissa est, an possit dispensare cum simoniacis in ordine, & beneficio in casibus, in quibus Episcopus non simoniacus id potest. 15
Episcopus an possit dispensare cum obtinente per simoniam ignorantes beneficium simplex, vel illud possit retinere, si simonia cognita sponte renunciet. 22
Quid vero si postea ratum habent. 26
Et quid si tale beneficium sit Canonatus. 23
Quid vero dicendum, si non sponte renunciet, sed expectat iudicis sententiam. 27. ad 30
Et quid si tale beneficium sit curam, aut dignitas, & cognita simonia sponte renunciet beneficiarius. 31. ad 34
Quid vero si non sponte renunciet, sed expectet sententiam. 35
Episcopus, vel solus Papa an possit dispensare cum recipiente scienter per simoniam curam, vel dignitatem, vel in alta ecclesia, vel in illa obtineat alia beneficia, vel ideam, si sponte renunciet. 27
An vero possit dispensare in instabilitate, quam contrahit ad alia beneficia, committens simoniam consensu laici. 34
Et si dispense in ea, ut talis simoniacus habeat beneficium, vel immittat in eadem ecclesia, an ministrabit tantum in ordinibus inferioribus, & non ascendet ad superiores. 38
An vero possit dispensare cum simoniacis scienter beneficium simplex obtinente. 42
Episcopus an possit dispensare cum obtinente scienter per simoniam, dignitatem, vel Curam, vel simplex beneficium, si expectet sententiam priuatiouis. 45. & 44
Episcopus vltro consecratis impositionibus factis Clericis an peccet mortaliter, & incurrit excommunicationem, & suspensionem. 2. 4. 56. 1
An vero peccet mortaliter non denunciatis excommunicatis, & ciuitatis interdictas, presentes a Clericis tributa. 2
Quomodo autem hoc debeat Episcopo constare, ut id faciat. 3
An vero excusetur ex eo quod ipse non confect. 4
Et an possit de hoc inquirere, etiam non conueniente eo, qui soluit. 5
Episcopi non habentes terras regias, an possint vltro consentire, si Rex ab eis petat inquam debitum onus, quod imponitur. l. 52. tit. 6. part. 1. 2. 4. 17. 11.
Episcopus procedens extrajudicialiter, ut pars ad conseruationem iurium suorum, an teneatur ad-

mittere probationem, & appellationem, vel possit se defendere gladio spirituali, & temporalibus. 3. 1. 32. 227 post med.
Episcopus an possit adiri via quelece respectu Prætorum inferiorum sibi subditorum. 3. 1. 35. 10 cum quadam limitatione. 11
Erogatio pecunie publicæ, an debeat fieri de mandato iudicis, & Recetorum ciuitatis copulatiue, vide Pecunia.
Exactiones regales, id est, Pecoris, seruicij reales, an possint solui de bonis publicis, seu pecunia publica. 1. 6. 8. 15
Examinatores, vide Simoniaci.
Examinatores an possint recipere salarium ex fructibus vacantis beneficij. 2. 3. 17. 10
Excusati, vide Rescripta.
Exceptiones an debeant prius proponi & reici, quam appellatur a monitorio penali cum poena excommunicationis late. cum audientia, & facultate allegandi, quæ volent. 3. 1. 54. 1 ad med.
Exceptiones declaratorias fori habens an debeat comparere per se, vel per procuratorem ad allegandam causam. ibid. in fin.
Excusati inter beneficia, ut possit dari digno, omisso digniori, vide Consecrati beneficia.
Excommunicationis status contra non reuelantes simoniacos in beneficio an sit recepta. 2. 3. 104. 4.
An vero ligauerit tandem existentes in Curia. ibid. in fin.
Excommunicationem, & suspensionem an incurrant hodie dantes, vel recipientes aliquid pro literis dimissorijs, aut testimonialibus, aut pro sigillo ordinum. 21
Excommunicatio, & nullitas tituli beneficij an incurrantur ex tunc, vel a die beneficij accepti, si simonia conuentionalis completa ex vna parte, compleatur ex altera. 2. 3. 106. 7
Excommunicationem an incurrat qui absolutus est a peccato simoniae antequam solueret pretium, si postea soluat. 9
Excommunicatio an incuratur, quando ob rei donatæ pro beneficio paruitatem non esset peccatum mortale. 2. 3. 110. 2
Excommunicatio lata a iudice Ecclesiastico contra occultantes tributa, vel non soluentes, an liget. 2. 4. 10. 19
Excommunicationem an contrahant exigentes veltigalia a Clericis. 2. 4. 45. 1
Excommunicatio an teneat, si iudex delegatus excommunicet non obediens sibi, petens ut delegationis hieras exhibeat, & aliquid non exhibens. 3. 1. 28. 9
Excommunicatio lata a iudice ignorante priuilegium eius, quem excommunicat. 3. 1. 32. 147 ad med.
Excommunicatio lata post appellationem an conualeseat, si appellans renunciet appellationi. 221
Excommunicatio lata post appellationem an sit inualida, licet non appellatur a non admissione. 222
Et quid si fiat post appellationem. 240
Excommunicatio, & alia censura late post appellationem ab interlocutoria, an sit inualida, & tanquam attentata tenenda. 224
Excommunicatio lata post appellationem situuam, quia falsa causa allegatur, an pendat ex futuro euentu, vel statim sit nulla. 233
Excommunicatio lata a iudice contra aliquem ante

Index Rerum.

ante lapsum decendij, quo noluit parere diffinitioni contra se late an teneat, vel suspendatur, si antequam labatur decendium, appellet. 266
An vero ut talis excommunicatio valeat, debeat precedere monitio cum comminans. 267
Excommunicatio an retrahatur, si iudex in sententia excommunicationis, vel aliam censuram, lata sub conditione dicat, Nisi soluerit intra viginti dies, ex tunc prout ex tunc sit excommunicatus. 274
An vero suspendatur excommunicatio, si interim appelletur. 275
Excommunicatio lata a iudice contra aliquem an liget adueniente conditione, si iudex illi præcipiat, ut faciat aliquid intra viginti dies sub excommunicatione lata, si ille interim mutet domicilium, & efficiatur de alieno foro. 279, 280
An vero, ut talis excommunicatio incurrat, sit sit, si sit de iurisdictione, cum excommunicatio lata est sub conditione, si furtum fecerit. 280
Excommunicatio, vel alia censura, lata sub conditione an liget committentes delictum, si pendente conditione iudex sit mortuus, vel amotus ab officio. 283
Excommunicatio, vide Excommunicatus, & Sententia.
Excommunicatio lata, & notificata post sententiam, quam quis contra aliquem profert, an teneat, ut ille dicat Notario, scribe, quod appello, & hæc appellatio non fit intimata iudici. 293
Excommunicatus maiori excommunicatione, vide Beneficium.
Excommunicatus maiori excommunicatione an possit eligi ad dignitatem laicam. 3. 1. 10. 4
Excommunicatus maiori excommunicatione an possit presentari a patrone laico, vel Clerico ad beneficium iurispatronatus. 5
An vero iste excommunicatus possit eligere, & consecrari beneficium. 18
Excommunicatus, vide Pessio, Beneficiarius, & Hora canonica.
Excommunicatus minori an possit eligere. 2. 3. 124
Excommunicatus minori an peccet mortaliter acceptans electionem, presentationem, vel beneficij collationem. 5
Excommunicatus, & irregularis an possit quis vno, & eodem momento fieri per vnum, & eundem actum. 2. 3. 104. 16 ad med.
Vide Suspendus.
Excommunicati casu, quo tenentur fructus restituere, an possint deducere omnes expensas. 2. 3. 115. 12
Excommunicatus an possit appellare. 3. 1. 32. 12
Excommunicatus, quo remedio vri debeat, ut transferat totam causam ad superiorem, quando intra decendium non appellauit. 288
An vero possit transacto decendio adire superiorem via querelæ. 289
Et an quemcumque superiorem. 290
Excommunicatus, qui non appellauit intra decem dies, an sit audiendus super eo, pro quo est excommunicatus, vel excommunicatio, quoad id transeat in rem iudicatam. 292
Excommunicatus quando possit remitti ad delegatum, ut eum absoluat. 3. 1. 35. 23
Excommunicatus, irregularis, & suspensus an sint Tb. Sanchez Consi. moral. Tom. 1.

incapaces recipiendi beneficium Ecclesiasticum, & quid, si hæc censura superueniant post acquisitionem. 3. 1. 46. 4 in fin.
Executio an fieri debeat ratione quantitatis debite, ut iuste exigatur decima. 3. 1. 22. 3
Executione facta per vnum exequutorem, si ille moriatur, vel remoueat ab officio, exequutor, qui eius loco ponitur, quid habeat. 6
Executor an transmittat ad heredem ius, quod habet ad decimam, & possit pignus capere statim ac facit executionem, & deponere apud aliquem, donec postquam creditori fuerit satisfactum, soluat sibi decima. 3. 1. 22. 5
Executor an habeat decimam iuxta id, quod soluitur, quando debitor non habet tantum in bonis, quod possit solutio fieri tam debiti principalis, quam decima. 8
Executor an tantum semel possit pro vno debito iura executionis recipere. 9
Quid vero possit percipere, si pars ab eo requisita statim vult solvere debitum, aut ostendit solutionis iam factæ chirographum. 10
Executores meri, seu iij, quibus nudum ministerium aliquid exercendi a Summo Pontifice committitur, an possint contradicentes, seu executionem impediendes excommunicare. 3. 1. 30. 2
Executor testamentarius, vide Officium, Distributio, & Dos.
Expellatini habentes ad prima beneficia vacantia an possint impedire pecuniantes. 2. 3. 43. 2
Explicatio ut teneat, an debeant habentes explicare aliquem actum omnes simul concordare. 2. 3. 100. 2
Exponeus ad iannam alterius puerum ad suam expositum, & exponens occisum ad alterius iannam, vide Restituere.
Exponere puerum an liceat. 1. 5. 4. 15. & 16
Expositio infantium intelligitur vsque ad septennium. 2
An vero expositus præsumatur esse de illa patria, in qua exponitur. 14
Extrahens profellum, vel Nouitium, vide Restituere.
F.
Fabrica institutio, vide Ecclesia, vel fabrica institutio.
Fabrica Ecclesie an teneatur superfluum in pios vsus conuertere. 2. 3. 38. 17
Facultas, vide Tribunal.
Facultatem habens Papa, vel Episcopi ad petendam elemosynam, an possit hoc ius locare alicui. 1. 7. 2. 1. & 2
Falcidia, vide Donatio causa mortis.
Famuli an aliquando possint sibi retinere quod ex cibis sibi superest. 1. 1. 1. 15
An vero peccent mortaliter accipiendo, vt edant cibaria communia ex domo herorum. 17
Et quando furtum committant cetera, ac determinata portione sibi data. ibid.
Vide Informationes.
Fenestras aperire an liceat, & vide Ededi.
Fideiussores, vide Sura fideiussores.
Filij a parentibus fugientes, vel recedentes habitato facultate, an possint consumere, quæ locantur. 111. 17. 1
S. s. Filio

Index Rerum.

Filio sub patris potestate constituto ministranti patri an debeatur aliquod salarium. 5, & 4
 Filio emancipato ministranti patri an debeatur salarium. 5
 Quid verò dicendum de filio illegitimo patri ministrante. 6
 Et quid de filio ministrante matri. 8
 Filius Clerici, vel Sacerdotis, vide Beneficium, & Penſio.
 Filius an in dubio sibi acquirere videatur. 1.2.10.2
 Filius, cui remissus est vltimus fructus, an teneatur in diuisione hereditatis illam conferre cum aliis fratribus. 1.2.14.2
 Filius an censetur remittere vltimum fructum videns patrem percipere aduentitiorum vltimum fructum, qui ad ipsum huius pertinet, si ab eo aduentitia non petat. 1.2.11.2
 Filius tantum potest testari de re aduentitiorum parte quoad proprietatem, seruatō patri usufructu. 1.2.25.3
 Filius renuncians hereditati maternae etiam cum iuramento, parte non consentiente, an nocent patri, quoad usufructum. 5
 Filij morte an huiusmodi in maiestate usufructus. 1.1.24.7
 Filius an acquirat patri mortui proximo quoad proprietatem, & usufructum. 1.2.25.3
 Filius legitimus, vel illegitimus Clerici, vide Beneficium, & Beneficiarius.
 Filius familias, vide Ludo, & Ludeus.
 Filius, vide Presbiter, & Inpatriatus.
 Filij illegitimi an possint succedere in iurepatronatus. 2.3.97.1, & 2
 Et quid si ex fundatione vocentur tantum consanguinei, vel qui sunt de parentela. 4
 Filij naturales an succedant in iurepatronatus ab intestato cum aliis hereditibus patris. 3
 Filij legitimi & illegitimi nati an possint succedere in iurepatronatus. 5
 Filij illegitimi legitimi per subsequens matrimonium, vel per Papam, vel per Principem secularem, an succedant in iurepatronatus. 6, 7, & 8
 Et quid si filius illegitimus, qui non est spurius, offeratur curie Principis secularis, vel profectiue in religione. 9
 Vide Patria potestas.
 Femina cancro, vel alio morbo in verendis laborans an teneatur, vel possit sustinere curari à chirurgo. 1.4.13.1
 Fraudus, vide Tributum, & Vessigal.
 Fraus quando reperitur. 2.1.49.20, & 23
 Fraus an censetur ita, vt obliget ad restitutionem, quando aliquis videns quendam inclinari ad suffragandum pro aliquo, illum subornat, vt eius suffragium inhabilet. 24
 Fructus, vide Beneficium.
 Fructus an teneatur restituere recitans officium diuinum sine vlla attentione. 2.2.85.2
 Fructus an teneatur restituere & peccet, nesciens recitare, si beneficium acceperit. 2.2.86.2
 Fructus omnes an possint referri pro pensioe. 2.3.45.7
 Fructus beneficij à quo die teneatur quis restituere, quando simonia prius completa ex vna parte completur ex altera. 2.3.106.8
 Fructus restituere ex quo tempore teneatur is, cui beneficium ignoranti simoniace, collatum fuit, si postea sciat simoniam fuisse commissam, & non renunciet. 2.3.116.3
 Fructuum differentia, vide Beneficium.
 Fructus, vide Mediator, & Prouisor.
 Fructus an teneatur ipsi renuncianti restituere possidens beneficium per renunciationem simoniacam. 2.3.118.9
 Fructus acquisiti ex beneficio vacanti per simoniam obtento cui sint restituendi. 2.3.119.5
 Et an possint conuerti in utilitatem Ecclesie, vel beneficij. 6
 An verò possit pro eis componi cum Papa. 5
 Fructuum restitutio, cui possit fieri quando quis exiens excommunicatus, vel suspensus, vel irregularis, vel habens legitimam beneficij titulum fructus amittit propter excommunicationem, suspensionem, &c. 7
 Fructus beneficij iniuste obtenti cui referantur, si simonia sit confidentialis. 16
 Et quid si esset huiusmodi in Ecclesia, vt omnes fructus iniuste percepti restituantur certis operibus pijs. 18
 Quid verò dicendum, si beneficium esset Canonice. 19
 Vel esset tale, quòd secundum constitutiones fundatoris pertineret ad certam personam, cum vacaret. 21, & 22
 Fructus interim percepti ab emptore cum pacto retrouendendi, an sint ipsius emptoris, vel venditori sint restituendi. 2.4.39.5 ad fin.
 Funambuli id est, Volantines, an peccent mortaliter. 1.8.34.6
 Fundus Capellaniam, & non referens in pateronatus, an illud acquirat. 2.2.12.1, & 2
 Et quid si doret iam constructum, vel institutū. 3
 Fundator, vide Beneficium.
 Fundus, vide Venderi.
 G.
 Gabella quid sit, & à quo instituta. 2.4.1.2
 Et ad quid vulgariter restituantur. 4
 Vide Tributum, Vessigal, & Alcabala.
 Gabellam an teneatur restituere vendentes suas merces bona fide, & sine dolo in absentia publicanorum, seu exactorum, si ipsi non petunt ab illis hoc tributum. 2.4.10.5
 Et quid si gabellæ sint incipitate. 6
 Quid verò dicendum de transiente abscondite merces, vel non vendente in loco destinaro, sed occulto ad defraudandam gabellam. 12
 Vido Venderi, Mitari, & Immunitas.
 Gabellam an teneatur restituere emptor casu, quo venditor teneatur ad illam quando quidam venit ad vendendam rem aliquam secretò, & occultò, vt ita fraudet alcabalam. 1.4.12.3, & 5
 An verò peccet si non retineat Alcabalam. 4
 Gabellam interibus eiusdem speciei in positam pro eam inuentione, an teneatur soluere inuentionem merces in aliquam ciuitatem, vel regionem contra legem prohibentem. 2.4.16.5, & 4
 Gabella an debeatur ex istis contractibus inuentionis: Do vt facias, factio, vt des, factio, vt facias. 2.4.18.4
 An verò debeatur ex contractu inuentionis, Do vt des. 5, & 6
 Gabella an debeatur ex emphyteusi, seu locatione ad longum tempus. 2.4.19.2
 Gabellam

Index Rerum.

Gabellam an teneatur soluere, qui per contractum censum vendit alteri ius ad percipiendos annuos redditus. 2.4.10.2
 Gabella integra an statim solui debeat, cum annuus census venditur, vel sint expectandi singuli anni ad eam petendam. ibid.
 An verò debeatur ex redemptione census. 3
 Gabella an debeatur ex transactione, & litis estimatione. 2.4.21.3
 Gabella an debeatur ex cessione. 2.4.22.1, & 2
 Gabellam an teneatur soluere, qui emit triticum, aut alias merces in maiori copia, quam sibi opus erat, vt partem iterum vendat eodem pretio suis amicis, aut alijs, quibus id gratum credit fore. 2.4.13.1, 2, & 3
 Gabella an debeatur, si quis bona sua donet ea lege, vt donatarius eum sustentet, eiusque debita soluat. 2.4.24.2
 Gabella an debeatur ex donatione in solutum. 2.4.25.3
 Gabella an debeatur ex bonis ex causa iudicati creditori addictis. 2.4.26.2
 Et quid si non ipsi creditori, sed alij plures licitanti adiudicentur. 3
 Gabellam an teneatur soluere qui coactus à iudice domum aliamve rem vendit. 2.4.27.2
 Gabellam an debeatur ex venditione inter parentes liberòque contracta, & ex permutatione. 3
 Gabella an debeatur ex venditione facta per primam emptorem consanguineo retrahenti rem venditam. 2.4.28.1, & 3
 Gabellam an teneatur soluere, qui mutuauit frumentum vetus, vt sibi redderetur nouum. 2.4.29.1
 Gabella an debeatur quando is, cui opus fit, prestat materiam, ex qua opus fiat, & opifex tantum dat operam. 2.4.30.2
 Et quid si opifex det operam, & materiam, ex qua opus fit. 3
 Gabellam an debeant tintores, & pictores ex materijs, quas applicant, & inuolunt insciendo, seu tingendo aliorum pannos, & pingendo aliorum opera. 4
 Gabellam an debeant vendentes aquam, & niuem. 2.4.31.1
 Gabella an debeatur ex venditione earum rerum, quæ pro animæ expiatio relicta fuerunt. 2.4.32.1
 Gabellam an debeant conductores reddituum beneficiorum, quando postea eos redditus vendunt. 2
 Gabellam an debeant laici vendentes fructus beneficij quando lire super Ecclesiastico beneficio pendente fructus sequestro commissi fuerunt laicis. 3
 Gabella an debeatur ex diuisione hereditatis inter heredes, quando pretium interuenit, & ex contractu doris. 2.4.33.1
 Et quid si dote detur viro estimata pacto ab initio inito in ipso dote contractu de bonis estimatis. 3
 Vel si initio in pecunia numerata dote promissa postea pro pecunia illa res estimata date fuerint. 4
 Gabella an debeatur, quando ad diuisionem faciendam admittitur extranei licitatione, ei res addictæ fuerint. 2.4.34.2
 Gabella an debeatur si in diuisione hereditatis heres alteri suæ portiois partem vendiderit. 2.4.35.1
 Et quid si in diuisione hereditatis inter emptorem huius partis, & alios heredes pecunia intercesserit. 2
 Gabella an debeatur, si diuisa hereditate inter fratres, postea aliquibus diebus interiectis bona permittent. 2.4.36.1
 Gabella an debeatur ex venditione, vel permutatione inualida. 2.4.37.1
 Cui verò debeatur, si talis contractus nullus postea ratificetur, & fiat validus. 2
 An verò debeatur ex venditione, vel permutatione nondum perfecta. 3
 An autem debeatur antequam conditio extet, si venditio, vel commutatio sub condicione fiat. 4
 Cui verò debeatur condicione existente. 5
 Gabella an debeatur ex contractu conditionali in mundanis celebrato, in quibus gabella soluitur, si post mundanis extet conditio. 6
 Gabella an debeatur ex permutatione antequam res, quæ permittatur, tradatur. 7
 Cui autem debeatur gabella, si res postea tradatur. ibid.
 Gabella an debeatur ante scripturam factam quando partes in ipso contractu, vel ante conueniunt, vt scriptura fiat, & cui debeatur postea scriptura facta. 8
 Et quid si partes conueniant, contractum iam perfectum, & absolutum, vt fiat scriptura. ibid.
 Gabella an debeatur ante pretij solutionem, quando aliquid venditur pecunia credita. 9
 Gabellam an teneatur soluere venditor, qui absque propria culpa non recepit pretium rei venditæ, eo quòd debitor fidem violauerit, & effugerit. 2.4.38.2
 Quid verò dicendum, si quis alteri rem vendendam tradiderit, & hic pecunia accepta auferat. 3
 Gabella an debeatur ex contractu incontinenti dissoluto. 2.4.39.7
 An verò debeatur ex contractu ex intervallo dissoluto propter pactum ab initio ipsi contractui adiectum, quòd ipso iure dissoluit contractum. 8, & 10
 An verò tunc debeatur vnica gabella. ibid.
 An autem debeatur vnica gabella, si contractus resoluatur ex pacto retrouendendi initio contractus appobito. 11, & 12
 Gabella an debeatur ex contractu, & etiam ex dissolutione illius, quando dissolutio contractus fit ex intervallo ex noua, & mutua tantummodo partium voluntate: & quid si fiat resolutio per actum retrocedentem. 14
 Gabella an debeatur ex resolutione contractus facta post rem traditam & pretium solutum. 15
 Et quid si resolutio fiat ante rei traditionem. 16
 Vel antequam pretium solutum. 17
 Et quid si in predictis casibus conuenisset de resolutione contractus aliquo addito, vel detracto circa rem, vel circa pretium. 18
 Gabella vnica, vel duplex vt debeatur, an sit idem pactum ex intervallo apponere, & nullum apponere. 13
 Gabellam an teneatur publicanus restituere, vel venditor eam amittat, & teneatur eam restituere emptori, si ex pacto forte eam soluit, quando contractus

Index Rerum.

contractus rescinditur propter morbum, aut vitium rei. 2.4.40.1
Et quid si contractus rescindatur propter lesionem ultra dimidium iusti pretij. 2.8.3
Quid vero dicendum, si contractus dissolvatur doli mali, metusve causa. 4
Gabellam an debeat restituere publicanus minori restituo adversus venditionem, cuius nomine gabellam solvatur. 5
Vide Impensa & Praemissum.
Gabella ex quo debeat, quando in venditione deductum fuerit in pactum, vt emptor solvat albam. 2.4.41.5
Gabella quo in loco solvi debeat, quando alibi fit venditio rerum immobilium, & alibi res traditur. 2.4.42.1
Gabella an ex annuorum reddituum venditione debeat ibi, vbi extant bona, super quibus constituntur. 7
An vero in hoc casu habenda sit ratio bonorum generaliter obligatorum. 8
Et quid si in diversis territoriis extant bona, super quibus census constitutus est. 9
Quid vero dicendum, si locus vbi extant bona, super quibus census est constitutus, sit immunitus. 10
Gabella vt excusetur an liceat alicubi, vbi gabella solvuntur, pacifice de tradenda re in alio loco à gabellis exempto. 2.4.43.2, & 3
Gabellis non solvendo, vel alia vtegalia, etiam si hæc conducta sint, an possit sibi satisfacere ille, cui Rex debet aliquam pecunie summam, nec alia via potest recuperare. 2.4.48.2, & 3
Gabellas, vel quavis alia vtegalia an debeant clerici sacris ordinibus initiati, & ab eis exigentes an incurrant excommunicationem. 2.4.49.1
Quid vero dicendum de clericis conjugatis. 1
Et quid de clericis non conjugatis prima tonsura, aut minoribus ordinibus tantum insignitis. 4, & 5
An vero hæc immunitate gaudeant, licet tonsuram, aut habitum clericalem non deferant. 6
Gabellam, quam Alcaulam vocant, an debeant clerici. 2.4.50.2
Gabellam an debeant clerici ex iis, quæ causa negotiationis portant, vel vendunt. 2.4.51.7, 6, & præcedentib.
Gabellam an debeat publicanus, qui eas locavit, si vendat, vel commutat. 2.4.59.1, 2, & 3
Generale Societatis an possit habere, vt quorantis aliquid in fauorem benefactorum donetur. 1.6.2.4
Et possit talis donatio continuari post motum proprium Clementis VIII. quo religiosis interdixit munera dare. 7
Et an cessante morte prædicti generalis. 9
Et an si morte non cessante, possit per generalem eius successorem reuocari. 12
Et an si eius morte cessarit, possit per Patrem generalem præsentem continuari. 13
Gesta per iudicem à quo post latam inhibitionem an sint inualida, & tanquam attentata reuocanda, si iudex ad quem in hibuit, quando appellatio est interposita post decem dies, vel aliis omnia forma necessaria. 3.1.32.65
Gesta per iudicem antequam appellatio ipsi iniungatur, an teneant, quando in eius absentia ex iusta causa appellatur. 2.2.64. ad 149

Guidagium quid sit, & in quo differat à vestigali. 2.4.1.2
H.
Hæbens beneficium, vide Beneficium.
Habens præfimoniam, vide Horas canonicas.
Habentes expectatiuas, vide Expectatiuas.
Habens, vide Titulum coloratum, Explicatio, & Exceptiones.
Hæredes, vide Seruitus.
Hæredes, vel successores in iurepatronatus vnus an debeant concordare in præsentatione, vt faciant vocem. 2.3.99.2
Homicida, vide Beneficium.
Homicida an, & quibus teneatur alimenta restituere. 1.4.3.7, & 11
Homicida an teneatur soluere debita occisi, quæ probabiliter poterat viuens creditoribus soluere, & morte subiecta non potest. 1.4.4.2, & 3
Homicida an aliquid satisfacere teneatur innocenti, cui homicidium, quod ipse commisit, fuit imputatum, cuique nil imposuit, nec consilium, vt imponeretur. 1.4.5.1, 5, 7, & 9
Homicida an teneatur aliquid restituere, si morte damnatur. 1.4.6.2.2, ad 5
Homicida restituere damna illa non teneatur, quando constituitur in grau necessitate. 1.4.7.2
Honestas morum requisita, vt beneficij collatio sit valida, in quibus casibus deficiat. 2.2.18.1
Honorum varia genera. 2.1.4.1, & 2
Horas canonicas an teneatur recitare habens præfimoniam. 2.2.59.3
Horas canonicas an teneatur recitare habens capellaniam collatam. 2.2.60.2
Quid vero dicendum de capellanis non collatis. 3
Et quid si capellania ex voluntate testatoris non est collata, & postea fuerit collata per Pontificem, & iterum per Episcopum. 4
Horas canonicas an teneatur recitare puer, quando Papa supplet eius ætatem, vt sit beneficij capax. 2.2.61.2
Horas canonicas, vt quis teneatur recitare, an sit tempus ætatis determinatum. 3
Horas canonicas recitare an teneatur puer ignorans latinè legere. 4
Horas canonicas, vt non recitet, quando puer dispensatus censetur. 5
Horas canonicas recitando per alium an satisfaciat suæ obligationi obtinens capellaniam collatam, vel quoduis aliud beneficium, si studio literarum vacet. 2.2.62.1, 2, & 3
Horas canonicas an teneatur recitare pensiones habentes. 2.2.63.3
An vero obligentur ad aliquid aliud recitandum. 4
Quid vero dicendum de militis Laurentiani pensionis habita titulo clericali, si postea mutentur. 5
Horas canonicas recitando pro officio paruo meliùs satisfacit suæ obligationi pensionarius. 6
Horas canonicas recitare an teneatur coadiutor beneficiarij, qui beneficij fructuum partem percipit. 2.2.64.3, & 4
Horas canonicas recitare an teneatur is, cui conferatur beneficium in commendam interim quod alicui detur. 2.2.65.1
Horas

H.

Index Rerum.

Horas canonicas recitare an obliget beneficium tenens redditus habens. 2.2.66.2, & 3
Horas canonicas an teneatur recitare habens beneficium sufficiens ad bonam sustentationis partem. 2.2.67.1
Quid vero si non præsent fructus beneficij bonam sustentationis partem. 2
Quæ vero dicatur bona sustentationis pars. 4
Et quæ quantitas fructuum beneficij obliget ad recitandum. 5
An vero quantitas obligans ad recitandum attendatur in Capellanis respectu fructuum, qui supersunt, dempta elemosyna, quæ datur pro Missis ad quas obligat Capellania. 2.2.68.2
Horas canonicas recitare an obligent beneficia parua dioecesis Palentinæ, quæ vulgò dicuntur Graderias. 2.2.69.2, & 3
Horas canonicas an teneatur recitare habens plura beneficia exigua, quæ simul accedunt ad quantitatem ad recitandum obligantem. 2.2.70.1
Horas canonicas an teneatur recitare habens solum beneficij titulum, & ex eo nullos fructus percipiens. 2.2.71.4
Horas canonicas an teneatur recitare beneficiarius, qui gratis fructus beneficij alteri confert. 5
Horas canonicas an teneatur recitare beneficiarius, qui fructus beneficij non percipit, quia non residet, & solum fructus dantur residentibus. 2.2.72.1, & 3
Horas canonicas an teneatur recitare beneficiarius, qui fructus beneficij non percipit eo, quòd est excommunicatus, irregularis, vel suspensus. 2.2.73.2, ad 4
Horas canonicas an teneatur recitare, qui beneficium per simoniam obtinuit, vel existens excommunicatus, vel irregularis, vel alio casu, in quo collatio est nulla. 5
Horas canonicas an teneatur recitare illo tempore beneficiarius, qui ad tempus suspensus est à beneficio. 2.2.74.2
Horas canonicas an teneatur recitare canonicus, vel beneficiarius, quando staturo, vel consuetudine, vel alio privilegio introductum fuerit, vt primo anno nihil penitus percipiant, licet seruiant. 2.2.75.1
Horas Canonicas an teneatur recitare, qui provisioni, vel collationi beneficij sibi factæ nondum consensit. 2.2.76.5
Horas canonicas an teneatur quis recitare, quando lis aduenit ante beneficij possessionem. 6
Horas canonicas an teneatur recitare beneficiarius, qui habet collationem, quando non est vestitum pro ipso ferendam esse sententiam. 7
Horas canonicas an teneatur recitare quis ante possessionem, quando nihil de fructibus potest percipere ante possessionem adeptam. 8
Horas canonicas an teneatur quis recitare, quando lis aduenit post possessionem beneficij adeptam. 9
Quid vero dicendum de beneficio nullum seruitium habente, vt præfimonio, quando lis aduenit post possessionem adeptam, & omnes fructus sequestrantur. 10
Horas canonicas an teneatur recitare, qui habet titulum sine fructibus, quando Papæ autoritate

datur alicui titulus beneficij, & alteri retentur fructus. 2.2.77.2, ad 5
Horas canonicas an teneatur recitare, qui habet beneficium inter hæreticos, & non potest habere redditus. 6
Horas canonicas an teneatur recitare pensionarius, quando qui habet titulum non teneatur ad horas. 2.2.78.3
Horas canonicas an teneatur quis recitare toties, quot beneficia habet. 1, 2
Horas canonicas absque culpa non recitans per primos sex menses ab obtento beneficio, an peccet mortaliter, & teneatur restituere. 2.2.82.8, & 9

I.

Inhabiles, vide Tributum.
Illegitimus dispensatus à Papa ad ordines factos, & beneficium simplex non sufficiens ad sustentationem, an possit dispensari ab Episcopo, vt obtineat aliud simile beneficium. 2.2.84
Immunitas à gabellis concessio simpliciter facta an duret vsque ad vitam Regis. 2.4.61.1
Et quid si alicui fiat in perpetuum. 2
Quid vero dicendum, si talis immunitas concedatur alicui, & eius filijs, ac nepotibus. 3, & 4
Et an in hoc casu duret ultra vitam concedentis. 6
Impedire, vide Restituere an teneatur impedire.
Impensa factæ in venditione an sint deducendæ ad soluendam gabellam de quantitate pretij. 2.4.41.3
Imperator, vide Tributum.
Imponeus, vide Tributum.
Impositio, vide Contributio.
Impositio facta Granatæ secularibus ad propugnandas classes Indicas aduersus hæreticos illas partes instantes, vt ex singulorum arietum pretio, quos in rastro vendunt, duos soluant argenteos, an sit illicita, ex eo quòd inde resulcet quoddam Clerici carius emant. 2.4.55.4
Quid vero dicendum de impositione super exitis, vt scilicet venderentur pretia arietis. 42
Impressor, vide Informationes.
Incapax ad restituendum beneficium simoniacè collatum ignoranter, an sit pœna. 2.3.116.2
Indigentes, vide Pauperes.
Indignus, vide Beneficium.
Indignus electus ad cathedram quid teneatur facere. 2.3.47.4
Infideles decipere in pondere, numero, vel mensura, vide Christianus.
Infideles, vide Serui Christiani.
Infidelis seruus hæretici si conuertatur ad fidem, vide Seruus infidelis.
Infidelium bonis damnnum inferre an liceat, vide Christianus.
Informatio quam sit sufficiens, vt iudices procedant contra ludentes ludo prohibito. 1.8.37.1
Informare, vide Festum.
Informationes alterius partis subripere an liceat alicui ex litigantibus. 1.1.44.1
An vero possit eas capere, si fortè litigans obiter illas inuenit. 4
Cum quadam limitatione. 4
Informationes alterius litigantis, si tradant alteri litiganti

Index Rerum.

litiganti impressor, famulus iudicis, & amanuensis Advocati, an peccent. **ibid.**
 Ingrediens Religionem, vide *Relitium*.
 Iniuria, vide *Compensare*.
 Inimicitia quompluriter possit contingere in impeditione beneficii, vel officij. **2.1.47.4**
 Inquisitorium an liceat munera recipere. **3.1.2.6**
 Infermitas Episcopo, vide *Pretium*, & *Beneficium resignare*.
 Insistere, vide *Iustitiam*.
 Insistere an aliquis seipsum possit in beneficio. **2.2.28.4 & 2.1.74.18**
 Institutio Ecclesie, vel fabrica, vide *Ecclesia*.
 Institutio, vide *Donatio*, & *Nepos ex filio incestuoso*.
 Intestatio, vide *Simonia*.
 Interdictionem, vide *Suspensio*, & *Excommunicatio*.
 Intermittens contra legem prohibentem merces, vide *Gabella*.
 Intrusus, vide *Beneficium*, & *Dispensatio*.
 Intrusus in beneficium quis dicatur. **1.2.21.21, ad 7**
 Intrusus ad quod beneficium sit inhabilis. **20**
 Inuitare ad lactinam amicum, vel hospitem in die prohibito, vide *Intestatio*.
 Irregularis, vide *Beneficium*, *Horus canonicas*, & *Excommunicatio*.
 Irregularis an sit capax pensionis. **2.2.14.3**
 Irregularis an possit accusationem pendente resignare beneficium antequam damnetur. **7**
 Irregularis an amittat fructus beneficii obtentian te irregularitatem. **11**
 Irregularis an sit, qui post appellationem fuit excommunicatus, & quia non est prosequutus appellationem, est denunciatus. **3.1.32.222**
 Irregularis an sit appellans ex causa non legitima ab excommunicatione, & postea celebrans, si iudex delectat postea causam non fuisse legitimam. **243**
 Irregularis an fiat celebrando appellans a declaratione excommunicationis, de cuius valore dubitatur, si postea iudex ad quem delectat fuisse validam excommunicationem. **244**
 Irregularitatem incurrens post obtentum beneficium, an ipso iure illud amittat. **2.2.14.6**
 Irregularitatem an incurrat Clericus celebrans ante simoniam completam ab altera parte. **2.3.106.7. post med.**
 Iudex, vide *Iustitiam*, *Simonia*, *Advocatus*, *Delegatus*, *Appellatio*, *Gesta*, *Pretor*, *Superior*, & *Abfultio*.
 Iudex cui custodes agri aliquid dampnum denunciant, tenetur facere intimari parti, vt exigat, si velit, dampnum. **1.5.2.2**
 Ad quid verò tenetur, si prædictam intimationem facere omittat bona fide: & an a restitutione excusetur ob bonam fidem, quando quenam sint partes damnificata, sciri non potest. **3**
 Iudex an possit cogere divites ad dandum elemosynam pauperibus, quando ad id tenentur. **1.5.5.62. & 64**
 Iudex, vel is ad quem spectat pretia taxare, an si apponat pretium exorbitans pani subactò, excusetur vendentes tali pretio. **1.7.9.2.1. ad 3**
 Iudex an possit innocenti in iudicio oppresso favore in iis, quæ eius arbitrio relinquuntur. **2.1.41.5**

Iudex an sit in periculo peccandi mortaliter, qui ceteris paribus habet propositum sapè ferendi sententiam pro amicis: & quid, si habeat animum favendi semper causæ iustæ, amicis verò, quando certo comitetur paria iura illos habere. **6**
 Iudices, & tabelliones aliquarum sortium an liceat percipiant salarium, quod eis confertur. **1.8.36.3**
 Unde verò hoc salarium sit solvendum. **9**
 An verò pars designata pauperibus, vel operibus piis in huiusmodi sortibus iuste acquiratur. **10**
 Et quid de pretio, quod promittitur iis, qui intra certum terminum voluerint plures sortes emere. **11**
 Iudicis a quo copia quando dicatur esse. **3.1.32.132**
 Iudex secularis, vide *Clericus*.
 Iudices Audientie, & relictui illius officiales qualiter. **1.2.1. tit. 1. & l. 56. tit. 5. lib. 2. nova recopil. prohibeantur munera recipere. 3.1.1.2**
 Et an, si recipiant, teneantur restituere. **26**
 Iudices, id est, *Alcaldes ordinarios*, & alij, qualiter. **1.5. tit. 9. l. 3. nova recopil. prohibeantur munera acceptare. 6**
 Quomam verò sint isti iudices. **7**
 Iudices an prohibeantur manera acceptare, vt nec poculenta, nec esculenta liceat a litigantibus, vel a subditis non litigantibus accipere. **17. & 18**
 An verò hoc liceat finito officio. **19**
 Vel a consanguineis. **20**
 Et quid si ipsi dentur non ratione officij, sed alia ratione. **21.**
 Quid verò dicendum, si stipendia, quæ habent, merentur fungentes officio mediocriter, & maiorem diligentiam adhibeant. **22**
 Iudices, scribæ, & alij iustitiæ ministri an peccent mortaliter, si dona recipiant ultra casus dictos. **19. 20. 21. & 23 & 5.1.1.25**
 Et an si recipiant, teneantur restituere. **26**
 Iudices, & alij iustitiæ ministri, de quibus dicit lex, *no recipian*, an si recipiant, teneantur restituere. **27**
 Iudex Ecclesiasticus delegatus an possit recipere aliquid: & si recipiat, an teneatur restituere. **3.1.2.132. & 3**
 An verò ei pro sit partis remissio, vt non teneatur sibi data restituere. **4**
 Iudex Ecclesiasticus ordinarius, an possit aliquid recipere, & si recipiat, an teneatur restituere. **5**
 Iudicium liceat munera offerre. **3.1.3.1**
 An verò hoc liceat ad redimendam vexationem. **3. & 5**
 Iudicem muneribus attrahere, vt pro me ferat sententiam, an liceat, quando iudex ob opinionum probabilitatem poterat, & volebat contra me ferre sententiam. **4**
 Iudex an possit capere cuiusvis animal ad portandum malefactorem pro iustitia exequenda: & an possit compellere hominem privatum, vt exequatur iustitiam flagellando, vel suspendendo. **3.1.7.3**
 Iudices temporales an possint pecnam, vel partem pœnæ sibi applicare. **3.1.8.1**
 An verò possint antequam sententia lata sit, & transeat

Index Rerum.

transeat in rem iudicatam, percipere pœnas, quæ per leges ipsimet iudicibus applicantur. **2**
 An verò lata sententia, & appellatione suspensa, possint super parte pœnæ sibi debita cum parte condemnata transigere. **3**
 Iudices perpetui, vt *Marchiones*, *Duces*, &c. an possint sibi pœnas applicare. **4**
 Iudices quo pacto rata conscientia accipiant partem pœnatum, quæ sibi applicantur per ordinationes civitatis, cum lex. **3. nona recopil. tit. 10. de los aranzales**, dicant quoddam iudex nullam pœnam partem accipiat, nisi applicatam per legem. **3.1.9.1**
 Iudices prætorij Regis, quo iure iubere soleant aliquem dimitti sub fideiussione, deponendo certam pecuniam summam apud aliquem applicandam pauperibus, aut aliis piis operibus, cum lex. **2. tit. 26. lib. 8. nona recopil. iubeat non exigi pœnam, nondum iudicata causa. 2**
 Iudices an possint totam pœnam ad pia opera applicare, vel ad sumptus iustitiæ. **3**
 Iudices inferiores, quos iure exequantur pœnas, quas ipsi imponunt, quin ostendantur iudicium Regi, iuxta præscriptum **1.2. tit. 2.6. lib. 8. nona recopil. 4**
 Iudex inferior an possit accipere partem pœnæ per legem applicatæ, si iure, & rectè iusta aliqua de causa pœnam legis moderetur, & quid si moderetur iniuste, & adhuc recipiat partemque per legem applicatæ, an teneatur illam restituere: quid verò dicendum, si res contra prohibitionem extractas exponat iudex vendendas voce præconis, & clarè videat longè vilius taxari. **5**
 Iudex an possit partem condemnationis capere, quæ sibi per leges applicatur, casu, quo quis est convictus, & faceret suum crimen, & consequenter non habet locum appellatio. **6**
 Iudex, qui sine denunciatore procedit, aut constituit denunciatores, vel denunciator fuit eius famulus, & partem denunciatoris non applicuit cameræ, an teneatur restituere: & quid per famulum, & familiaritatem intelligatur, quando prohibet **1.2. tit. 9. lib. 3. nona recopil. ne sit denunciator famulus, vel familiaris iudicis, & ne iudex denunciatores constituat. 7**
 Iudex, qui constituit denunciatores pacto cum eo inito, quod sit futurus particeps patrium pœnarum, quæ ad ipsum denunciatores pertinent, an teneatur illi restituere hanc partem. **8**
 Iudex an possit procedere ad torturam, vel ad aliquam pœnam ordinariam, vel extraordinariam, quando tantum habet vrgentia indicia contra aliquem in criminalibus, & ipse reus negat delictum, si est persona, quæ de iure torquetur possit. **3.1.12.4**
 Quid verò dicendum, si reus sit persona, quæ de iure nequit torquetur. **10. 12**
 Et quid si præsumptio talis sit, quia reus non sit damnatus, sed debeat absolvi, an possit talis esse, vt reus ob eam possit aliqua pœna plecti, licet absolvatur de crimine principali. **11**
 An verò teneatur diffinitivè absolvere reum, qui ob indicia etiam vrgentissima sufficienter tortus negavit delictum. **7.8**
 Et an possit istum reum alia pœna extraordinaria damnare. **9**

Iudex an possit reum damnare pœna mortis ob indicia indubitata. **13**
 An verò possit talem reum damnare pœna corporali. **14**
 Et quid si præsumptio sit iuris. **16**
 Iudex an possit reum confessum in iudicio se homicidium commisisse, at cum aliqua causa excusante, pœna ordinaria homicidæ plectere. **3.1.13.4**
 Iudex an possit imponere pœnam mortis, quando pœna imponenda pro delicto est arbitraria. **3.1.14.1**
 Iudex an possit sententiam executionem mandare, si casu, quo non admittitur appellatio de iure, tunc appellet, & ipse admittat appellationem. **3.1.15.1**
 Iudex extrahens homicidam ab Ecclesia casu, quo eius immunitate gaudet, ipsūque iuxta allegata, & probata suspendens, an teneatur restituere hereditibus occisi, ac si iniuste suspendisset. **3.1.17.1.2. & 3**
 An verò peccet contra iustitiam. **5**
 Iudex qui contra leges iudicat, an teneatur restituere damna sequuta. **4**
 Iudex excommunicatus denunciatus, vel notorius Clerici percussor, an si sententiam proferat aliis iustam suspendendi latronem, & eam exequatur, teneatur restituere dampnum sequutum ex tali sententia. **3.1.18.1**
 Iudex inferior an possit in aliquo casu abolere, vel non admittere accusationem satisfaciendo alia via. **3.1.19.2**
 Iudex, qui in causis criminalibus vnicum exhibet mandatum ad incarcerationem decem personas, an possit exigere decem integra salaria pro decem mandatis a lege taxata, perinde, ac si totidem mandata expediret. **3.1.21.1**
 Et quid si in causis civilibus. **2**
 Iudex, qui mittit ad faciendam executionem, vel ad exigendum aliquid debitum, an possit partem salarii exigere ab Alguazello, vel famulo, quem mittit. **3.1.22.1**
 Iudici recusato, cuius expensis debeat assignari forcius: & quid talis iudex possit facere. **3.1.25.1**
 Iudex an possit esse in aliqua causa, qui fuit Advocatus in eadem. **3.1.26.1**
 Et quid si fuit consultus in aliqua causa, & nondam dedit responsum. **5**
 Iudex delegatus, qui citat aliquem, vt coram se compareat, an teneatur ostendere copiam suæ delegationis, vel credatur ipsi dicenti se esse delegatum. **3.1.28.3**
 Iudex laicus an possit dare curatorem Clerici bonis. **3.1.30.7**
 Vel Clerico minori litiganti coram se. **8**
 An verò possit precipere Clerico, vt restituat, quando coram se facit depositum. **9**
 Iudex laicus an possit capere pecora Clerici dampnum inferentia in pascuis alienis, vel fructibus, vel pascuis vetitis. **3.1.31.2**
 An verò possit procedere contra eius pastores propter malam custodiam, vt solvant pœnam, & damna. **3**
 Iudex an possit aliquid facere appellatione pendente, vel ante interpositam appellationem infra terminum iure concessum ad appellandum. **3.1.32.25**

Index Rerum.

Quid verò dicendum si appellatio non sit interposita tempore debito. 27
Vel si pendente appellatione appellans aliquid contra appellationem innouet. 29, & 36
Et quid si in hoc casu iudex à quo detulerit appellationem, vel iudex ad quem canonicè inhibuisse iudici à quo, ne aliquid attentaret. 30
Quid verò dicendum, si appellatio sit manifestè friuola, & frustratoria. 39, 40, & 60
Iudex delegatus, vel tantum ordinarius, an possit procedere contra appellatorem, aliquid contra appellationem appellante pendente innouatorem, licet appellatiōi detulerit. 31, 32, 32, & 36
Iudex Ecclesiasticus quo pacto pendente appellatione iussit excommunicare iudicem laicum extrahentem rem ab Ecclesia, quando precipit, vt restituat, & laicus appellet, & non obstantè appellatione vult laicus innouare. 33
Iudex tradendo apostolos an deferat appellationi. 38
Iudex an possit innouare non obstante appellatione, quando de iure non potest appellari. 42
Quid verò dicendum, quando est dubium de iure, vel de facto, an appellatio sit legitima. 43
Et quid si sit dubium, an appellatio sit deserta. 44
Iudex an possit breuiare, vel prolongare terminum ad appellandum concessum. 79, 80, & 81
Iudex ad quem an possit abbreviare, vel prolongare terminum ad prosequendam appellationem datum à iudice à quo. 86
An verò solet parti mandare, vt intra certum tempus coram eo trahat processum. 87
An autem possit hoc tempus moderati secundum locorum distantiam, & personarum, & negotij qualitatē. 88
Iudex an teneatur praesigere, vel restringere hoc tempus, vel possit, vt occurrat malitiae eorum, qui causa prorogandi litem appellat. 90
An verò possit, postquam semel praefixit tempus, illud longius, vel breuius facere. 91
Iudex an videatur tacite appellatiōi deserte assignando terminum. 93
Iudex qui detulit appellatiōi, an teneatur statim praesigere terminum appellanti. 95
Iudex, qui non detulit appellatiōi, an possit adhuc praesigere terminum. 94
Iudex à quo an possit statuere terminum appellanti ad presentandum se coram iudice ad quem, & ad redendum cum literis impetratis, seu testimonio appellantis. 98
Iudex à quo an possit exequi sententiam transacto primo anno tanquam appellatiōe deserta, si non constet sibi aliter de impedimento. 109
An verò possit procedere ad executionem lapsi iam termino: & an sit necesse, vt pronuntiet appellatiōem esse desertam, si ea sit deserta ex non prosecutione, & possit pars appellata eum adire, vt sententiam exequatur. 110
Iudex ad quem, si fuit aditus, & appellatio coram eo proposita, an teneatur pronuntiare super deserta appellatione deserta. ibid. 110. in fin.
Iudex an possit opponere de deserta, parte non

opponente, & pronuntiare appellatiōem esse desertam. ibid. ante fin.
Iudex à quo an possit in causis beneficiis constituitere terminum ad prosequendam appellatiōem. 115
Iudex quid teneatur dicere, quando ab eo penatur apostoli, & desert appellatiōi, vel non desert. 123
Iudici, vel appellato an imputetur, si vbi appellans vult ipsis intimare appellatiōem, se abscondunt. 152
Iudex aequalis, quando ad eum sit appellatio, an possit de ea cognoscere. 156
Iudex an possit extra tribunal tradere apostolos, quando appellatur in scriptis. 169
Iudex an teneatur admittere appellatiōem friuolam, & ex falsa causa. 233
Iudex an possit renouare sententiam suam male latam, & suam excommunicationem iniuste latam. 237
Iudex à quo an possit priuare fructibus beneficii appellatē post centenas latas, non obstante tali appellatiōe. 241
Iudex superior an debeat absoluerē eum, qui ipsum adit pro absolutione, quando constat excommunicationem esse iniustam, saltem in aliquibus casibus: & an si absoluat teneat factum: & an debeat remittere ad excommunicationem, si non constet de iniustitia: & quid si res sit dubia. 313, 318, & 19
Iudex delegans aditus ab excommunicato an possit absoluerē ab excommunicatione lata per delegatum. 21
Et quid si primus delegans addeat pro querela infusa contra delegati subdelegatam. 22
Iudex alicuius oppidi dominorum temporalium, qui per aliquod tempus de licentia domini abest, an debeat integrum salariū illius absentiae temporis percipere. 31. 41. 1 vbi alia eiusmodi.
Iudex, vel iudicium, vide Fesum.
Iurisperitus, vide Scribere.
Iurisperitus an possit vendere suum consilium, & patrocinium. 2. 3. 4. 2 & 2. 3. 5. 8
Iurisdictio iudicis à quo an suspendatur per appellationem in tendentibus ad faciliorem exitum causae appellatiōis. 5. 1. 32. 33
Iure quid sit statutum circa damnum per proprium seruum, propriam animalia datum. 1. 5. 1. 8. 6
Iure quid statutum sit circa infantium expositiōem. 1. 5. 4. 1
Ius ad rem, vel in re quid sit. 2. 1. 49. 1
Iure sanguinis, vel hereditario quid dicatur de ferri. 2. 3. 93. 2
Iuspatronatus, vide Licentia.
Iuspatronatus, an acquirat absque licentia Episcopi constructus Hospitale, Collegium, Oratorium, aut anniversarium aliquod. 2. 3. 34. 4
Et an sit patronus, licet non referret sibi iuspatronatus. 5
Iuspatronatus definitio. 2. 3. 48. 2
Iuspatronatus quibus modis acquiratur. 5. & 4
Iuspatronatus an possit acquiri post constructionem, & edificationem, vel dotacionem. ibid.
Iuspatronatus, vt acquiratur, an quilibet dos sufficiat. 5
Iuspatronatus, vt acquiratur, an debeat necessariò fieri de licentia Episcopi, & an requiratur alius consensus diocesani. 6
An

Index Rerum.

An verò sufficiat hunc consensum Episcopi superuenire post fundationem, constructionem, vel dotacionem, vel alius inferior Episcopo, vel Capitulum possit illum praestare: & an si Episcopus neget praestare consensum, possit, & debeat cogi per superiorem. 7
Iuspatronatus an omnes in solidum acquirant, & habeant aequalem vocem, quando plures concurrunt ad fundationem inaequaliter. 8
Iuspatronatus an sit aliquid spirituale. 9
Iuspatronatus causa an sit foeti tantum Ecclesiasticis, & an possit talis causa, vel praesentatio compromitti in laicum, & an iudex laicus possit cognoscere incidenter de iuspatronatus: an verò possit transigi super iuspatronatus, vel super ipsa praesentatione, & an cognitio cause iuris funerandi, vel expensarum in sepulchro, seu funere factarū pertinet ad iudicem secularem. 10
Iuspatronatus, vt quis acquirat an possit ex bonis in certis, quae teneatur restituere pauperibus, instituire Capellam, Hospitale, vel monasterium. 2. 3. 49. 2.
Iuspatronatus an possit acquiri praescriptione in Ecclesia habente patronum. 2. 3. 50. 2
Quid verò dicendum de Ecclesia libera. 7
Et quid de Ecclesia collegiata, quando pertinet ad Capitulum electio Rectoris, & Praelati, & approbatio ad patronum. 8
Quanto verò tempore praescribatur. 6
Quomodo autem caput 9. Trident. sess. 25. de reformatione. circa praescriptionem iuspatronatus intelligatur. ibid.
Et an auferat priuilegium, quod habent aliqui domini temporales praesentandi in suis oppidis. 2. 3. 51. 1
Iuspatronatus laicum an iudicetur Ecclesiasticum, si transferit in clericum. 2. 3. 51. 3
Quid verò dicendum, si translatum sit in Ecclesiam, vel Collegium Ecclesiasticum. 4
Et quid dicendum de iuspatronatus fundato à Clerico, quando non constat an ex bonis Ecclesiasticis, vel patrimonialibus fundauerit illud. 5
Et quid, si dubitetur an sit acquisitum ex priuilegio, vel dotacione, &c. 6
Iuspatronatus, quod pertinet ad Collegium, an sit Ecclesiasticum. 7
Et quid dicendum, si pertineat ad confraternitatem. 8
Iuspatronatus Ecclesiasticum, in quo differat à seculari. 2. 3. 54. 7
Quid verò dicendum de iure patronatus pertinentē ad Clericum ratione Ecclesiae, & ad laicum ratione patronij. 2. 3. 53. 1
Et quid si pertineat ad duos Clericos ratione Ecclesiarum, & ad vnum laicum ratione patronij, vel e contra. 12
Iuspatronatus an possit derogare summus Pontifex. 2. 3. 54. 2
An verò id possit Legatus à latere. 1
Et an censeatur summus Pontifex derogare iuspatronatus laicorum, si id expresse ex literis non constet. 3. 8. 10, & 11 & 2. 3. 55. 12
Et quid dicendum circa dispositionem fructus primi anni vacantis. 19
Iuspatronatus, vide Beneficium, & Patroni.
Iuspatronatus ex constructione, dotacione, vel fundacione quis sit capax acquirendi. 2. 3. 70. 2.

An mulieres. 3
Illegitimus natus. 4
Pupillus, & infans. 5
Persona ficta, vt Collegium, ciuitas, vniuersitas. 6
An excommunicatus, & an sit admittendus ad fundandum. 7
An haereticus: & quid si conuertatur ad fidem. 8
An credentes, fautores, receptores, defensores haereticorum. 9
An schismatici, & apostatae. 10
An infidelis. 11
An infamis infamia iuris, vel facti. 12
Iuspatronatus vxori competens an transeat in virum. 2. 3. 71. 30
Iuspatronatus & edificatione, constructione, vel dotacione acquisitum constante matrimonio an sit commune viro, & vxori. 31
Quis verò possit praesentare in isto iure patronatus. 32
Iuspatronatus quibus modis transferatur de vno in alium. 2. 3. 75. 1
Iuspatronatus, vt transferatur accessorē in alium, non requiritur consensus Episcopi. 2. 3. 76. 2
An verò requiratur consensus Episcopi, vt per se, & principaliter transferatur iuspatronatus creatum, vel creandum. 3. 8. 6
Et quid si donetur, vel legetur Clerico, vel Collegio. 4
Iuspatronatus, si donetur ab vna Ecclesia alteri Ecclesiae, an requiratur consensus Episcopi. 5
Iuspatronatus quando incipiat competere illi in quem translatus est. 2. 3. 78. à 1. ad 3
Iuspatronatus per se an possit vendi. 2. 3. 79. 1, & 4
An verò possit vendi cum vniuersitate, si constituitur maius pretium ratione iuris patronatus. 2
Quid verò dicendum, si in donacione, vel permutatione iuspatronatus daretur aliquid tempore. 3
An verò valeat venditio, si vendatur iuspatronatus per se, vel cum vniuersitate, constituto pretio pro eo. 5
Iuspatronatus an transeat cum re vendita, quae non est vniuersitas. 2. 3. 80. 1
An verò transferatur cum vniuersitate vendita. 2
Et quid si vendatur pars vniuersitatis. 3
Quid verò sit vniuersitas. 4
Iuspatronatus an transeat, si quis vendat omnia iura, quae habet in villa, quae non est sua, sed tantum habet in ea certos fundos, & certa iura, & iuspatronatus. 5
Iuspatronatus an veniat in venditione omnium bonorum. 7. & 10
Et an transeat cum legitima à filio vendita. 11 in fine.
Et quid, si vendantur honorantia. 12
Iuspatronatus an possit à debitoribus nil habentibus in bonis cedi creditoribus, vel in solutum dari, aut per iudicem illis applicari: & quid si daretur in solutum vniuersitas, cui est annexum iuspatronatus: vel res particularis, aut non sapiens vniuersitatem. 13
Iuspatronatus an recipiat assimilationem. 14
Iuspatronatus venditio an valeat, si in venditione vniuersitatis, in qua est iuspatronatus, exprimitur iuspatronatus. 2. 3. 81. 4, & 6
Quae verò erit optima cautela in venditione vniuersitatis. 7
Iuris

Index Rerum.

- Iurispatronatus emptor. an possit illud retinere.** 1.
3.82.1
An verò illud amittat venditor ante iudicis sententiam. 6
Et quid si non erat venditoris, sed alius erat successus post eius mortem. 7
Iurispatronatus venditor an incurat excommunicationem & interdictum. 8
A.1 verò teneatur pretium restituere. 2.3.113.3
Et an emptor possit agere de evizione. 9
Et teneatur illud restituere. 5
Iurispatronatus venditum cui sit restituendum. 4.3.82.6
Iurispatronatus an possit impignorari, vel transeat cum vniuersitate impignorata. 2.3.84.2
Et an transeat in vnam, qui in pignus doris recipit vniuersitatem. 3
Et in depositarium vniuersitatis. 4
An verò possit dari in feudum, vel data vniuersitate in feudum, an transeat cum illa. 5
Iurispatronatus an possit locari, & dari in emphyteusim. 2.3.85.1.8.3
An verò transeat cum vniuersitate locata, vel data in emphyteusim. 4
Et an transeat in conductorem domus, si presentatio, vel petitio Rectoris competeret parochianis. 2
Iurispatronatus an possit dari in dotem. 2.3.86.1
An verò transeat cum vniuersitate data in dotem. 2
Iurispatronatus an confiscetur, confiscatis bonis alienis. 2.3.87.1.8.3
An verò tunc Ecclesia maneat libera. 4
Ius patronatus an possit permutari cum alio. 2.3.88.1
Et an ad istam permutationem requiratur consensus Episcopi. 2.3.89.1
Iura patronatus an possint inter se diuidere hæredes, vel patronus representans hæredes an possit inter eos diuidere. 6
Iurispatronatus an possit permutari. 2.3.89.1.8.2
Iurispatronatus an accretat legatariis, vel donatariis, si aliqui ipsorum repudient. 2.3.90.2
Iurispatronatus an veniat in donatione omnium iurium, & quid si donator omnium iurium accedat pro consensu Episcopi. 3
Iurispatronatus an transeat cum hereditate ad hæredes extraneos, & an deferatur iure sanguinis. 2.3.93.1
Quid verò dicatur defertri iure sanguinis, vel hereditario. 2
Iurispatronatus an transeat in filium, qui hæres patris non est, vel repudiavit patris hereditatem, vel exheredatus est. 3.8.4
Et quid si meliorationem filius melioratus accepit, & repudiavit hereditatem. 5.8.7
Quid verò dicendum, si extraneus sit vniuersalis hæres institutus, & filius in re certa. 6.7.8
Iurispatronatus delatum Sempronio, & eius filiis ex prima institutione, an transeat ad eius filios, si non fuerint hæredes. 9
Quid verò dicendum, si filij adoptiui, vel arrogati sint hæredes patris. 11
Et quid dicendum, si ex pluribus hæredibus institutis iusserit vni eorum testator, vt præpris ipsius hæredis expensis Ecclesiam construeret, & ea sit constructa de Episcopi consensu. 12
Iurispatronatus an spectet ad hæredem collateralem, vel extraneum, si testator disponat spectare ad filios suos, & descendentes, si filij obtineant relicto hærede collaterali, vel extraneo. 13
Quid verò dicendum de hæredibus patroni, si sint alij compatroni. 15
Et quid si senior sit vocatus ad iurispatronatus, & decedat senior, & remaneat eius filius. 16
Ius patronatus an transeat in monasterium, si patronus ingrediatur in illud. 19
Ius patronatus an transeat in fideicommissarium vniuersalem, vel maneat apud hæredem. 2.3.94.2
Ius patronatus an possit applicari per iudicem vni ex hæredibus. 2.3.95.2.8.3
An verò possit estimari, vt hac ratione plus alij hæredi adiudicetur. 4
Ius patronatus an possit titulo habili transferri in eos, qui ex fundatione illud non possunt acquirere. 2.3.96.1
Ius patronatus an competat hæredibus in stirpes, vel in capita. 2.3.98.3.4.8.5
Ius patronatus, vel electio competens parochianis alicuius Ecclesie an competat illis, vt singulis. 2.3.100.5
Iustitia lege an teneatur reuocare proximum ab errore ille, qui doctrinam falsam docuit. 1.3.4.3.8.6
Iustitia distributiva, in quo differat à commutativa. 2.1.2.5
Iustitie distributivæ an opponatur acceptio personarum, vide *Acceptio personarum*.
Iustitia distributiva quando inducat obligationem restituendi. 2.1.49.1
Iustitie distributivæ, vel commutativæ violatio an obliget ad restitutionem. 2.3.111.5

L

Labor, vide *Simonia, & Opera*.

Laborare, vide *Festum*.

Laborantes, vide *Festum*.

Laiici an peccent mortaliter aspiciendo eos, qui ludendo peccant. 1.8.30.1.8.2
Et quid de insipiente ludos, vbi representantur turpia. 3
Laiici ludentes an peccent mortaliter attentio iure ciuili communi, vel Ecclesiastico, vel iure Hispanie, vide *Ludere*.
Laiicus, vide *Beneficium, & Exequutores*.
Laiicus an sit conueniendus coram iudice Ecclesiastico, quando simul cum Clerico deliquit, vel est debitor. 3.1.30.5
Laiicus, qui est tutor Clerici, an debeat conueniri coram iudice Ecclesiastico. 12
Laiicus an possit habere dominium, vel ius sepulture pro se, & suis successoribus, vt eis iuribus nullus possit ibi sepeliri: & an possit talis usus, eo mortuo, & familia illius, aliis concedi. 2.3.14.4
Laiico an possit competere ius ad decimas. 2.3.14.4
Legationis, vide *Festum*.
Latro, vide *Festum*.
Laudemium an debeatur, si plures habentes emphyteusim diuidant inter se. 2.4.34.2 post med.
Legatum respectu prouincie sibi commissa an possit adiri via querelæ. 3.1.35.3
Legere, vide *Festum*.
Legitima impedimenta, vide *Beneficium*.

Lex,

Index Rerum.

- Lex que in Hispania floretica prata prohibita, vide *Sylua*.**
Lex, vide *Qualitates, Tabelliones, Notarij, Auditores, Index, Receutores, Secretarij*.
Leges condere in vniuersitate Salmantina ad quem spectet, vide *Scholastica*.
Liberi quoniam secui maneat iure ipso, vide *Serui Christiani*.
Libertas, vide *Serui*.
Licentiam habens Papæ, vel Episcopi ad petendam elemosynam vno anno per se, vel per alium, an possit hoc ius lucare alteri. 1.7.2.1.8.2
Licentiam vendendi officia quis habeat, vide *Officia*.
Licentia Pontificis, vide *Clericus*.
Licentia, vide *Pater*.
Licentia Episcopi, vel habentis iura Episcopalia an sufficiat ad transferendum iurispatronatus. 2.3.76.11
Licentiam gradus, vide *Doctorem*.
Ligna cadentes an teneantur restituere, vide *Restitutio*.
Lignori scilicet ex syluis an prohiberi possit quando sylua communis est totius oppidi, vide *Sylua*.
Ligna cadentibus quæ parua imponi possit, vide *Sylua*.
Ligna nemoris circumdati an scindi possint absque peccato, & obligatione restitutionis, vide *Restitutio*.
Lites & processus iudiciales, vide *Festum*.
Litigans, vide *Informaliter*.
Litigans an peccet mortaliter, si petat ab imprefore, vel à famulo iudicis, seu Auditoris, vel ab amanuensi Advocati, vt informationes alterius partis capiat, & sibi tradat. 3.1.44.3
eum quadam limitatione. 4
Locator vtiq; alium, vide *Gabella*.
Locus, vide *Diti*.
Lucani, vide *Ludens, Ludus, & Ludere*.
Lucrum moderatum quod censetur excepto valore triticæ, & expensis, quod concedit pragmatica pilioribus panem pincitibus. 1.7.10.1.8.3
Lucrante an possit quis aliquando compensari, vide *Compensatio*.
Ludens pecunia credita, si soluat pecuniam amissam lucranti, an teneatur hic restituere pecuniam solutam ipsi soluenti iuxta leges regni Hispanie. 1.8.4.1.2.8.5
An verò perdens pecunia credita, si iam soluit, possit occulte compensari. 4
Si autem perdens pecunia credita deberet alia via poterit ne fingere se soluere namos perditos, & simul habere animum non soluendi illos, sed alios, quos occulte debebat. 5
An verò possit recompenfari, si antequam soluit namos perditos pecuniam credita, habuit animum non soluendi, sed præ pudore, vel respectu finit se soluere, habens tamen animum se recompenfandi quando possit. 6
Ludens cum aliquo, & ab illo lucrans pecuniam presentem, & ipse tantum perdebat pecunia credita, & habebat propositum non soluendi propter leges id sibi concedentes: vel si iuravit soluere, habebat propositum petendi relaxationem, & sic non soluendi, an teneatur restituere pecuniam presentem, quam lucratus est. 1.8.5.1.2.8.3
Et quid si ludens fingat se habere pecuniam presentem. 3
Luculentem si quis videat non numerare omnia puncta, que habet, quæ si numeraret, lucraretur, si ipsum non admoneat, an teneatur lucrum restituere. 1.8.14.1.8.2
Quid dicendum, si videns duos ludere, & aduertens alterum spēde numerare puncta, & ob id spēdere, si non admoneat, an teneatur restituere. 3
Ludentes si vna manu exponant suum testans, quorum vnum est maius alteri, an si lucrator, qui minus testans habet, possit totum testans alterius lucrari. 1.8.18.1.8.2
Ludentes, qui teneatur restituere ludo acquisita, quia fraudibus acquisuerunt, vel à ludetore, qui tracto ad ludum, an possint deducere, quæ consumperunt inter assidentes, vt in donationibus, si *liberatos*, quas post ludum fecerunt, & in soluendis domo, lucernis, chartis, &c. aut elargiendo parafito. 1.8.20.1.8.7
Ludentes quando teneatur restituere, an etiam teneatur aleatores, & instrumenta præbentes, domum, lumen, &c. & præbentes namos, vt vice amborum ludat aliquis, vide *Altereus*.
Ludentes cum aliquo, à quo furati sunt pecunias, & cum eisdem pecuniis furto ablati ab eo aliquid lucrantes, an teneantur restituere. 1.8.22.4
Ludentes pro se, & pro alteris, an non solum teneatur restituere, sed etiam illi, quorum nomine ludunt, quando est obligatio restituendi. 1.8.23.3
Ludens pro se, & pro altero an possit iniuri quod actum cum illo, cuius vice ludit, scilicet quod si perdidit, soluat dimidium perditum, si verò lucratus fuerit, portet tantum tertium lucri partem. 1.8.23.3.2.8.3
Ludentes inspicere, quando in ludendo peccant mortaliter, an sit peccatum mortale in laicis. 1.8.30.1.8.2
Quid dicendum de insipiente ludos, vbi representantur turpia. 3
Ludentes gladius, id est, *loferimidores*, an peccent, vide *Tuamentum*.
In ludendi arte, si quis notabiliter excedit alterum, an teneatur illi restituere lucrum. 1.8.13
Quid dicendum, si lucrans certo sciat hunc excessum, alter verò nesciat. 1
Quid si verque sit ignarus de industria, & arte alterius, & vnus notabiliter excedat. 2
Quid si est in ludo adeo peritus, vt vix sit aliquis, quem non excedat, licet ignoret industriam, & alterius artem. 3
Quid quando quis se fingit ludi ignarus, vt excessum manifestum occultet. 4
Quid verò dicendum, quando alter colludentium nouit excessum alterius, quia aliis illum nouit, vel quia alter admonet se excedere notabiliter in ludo. 6.8.7
Quid autem dicendum in sponfionibus, vide *Sponfiones*.
Ludere, quando non interueniunt fraudes, vel vi trahitur aliquis ad ludum, vel luditur cum eo, qui non est sui iuris, an sit illicitum, & peccatum mortale stando in iure naturali, seculari legibus, & canonibus humanis, & sit obligatio restituendi. 1.8.14
Differentiæ aliquæ ludorum.
Ludus in verbis, vel factis cuius virtutis sit proprius, & quibus circumstantiis debeat induci, vt sit actus virtutis. 2.8.3
Per

Index Rerum.

Et an possit de paraphernis, vel de iis, que pro- pto manuum labore acquirit, elemosinas fa- cere: absque expresse, vel tacita viri voluntate. 15.20.& 21.
Mulum, vide Felinum.
Munera alicui offerre, vt faciat aliquid bonum, vel vt desistat a malo, vel ne fomicetur, an liceat. 2.3.16.2.1. ad 3.
Mullator, vide Felinaria.
Munus, vide Exequutor.

N.

Natis, vide Fili.
Natura, quis dicatur ad obtinenda benefi- cia, vide Beneficium.
Necessarium ad statum nomine qui luxu compe- henditur. 2.2.14.1.9. ad 11.
Necessitas extrema, vide Carnes, & Etenesyna.
Necessitas, vide Felinum.
Necessitas quomplex sit, & que dicatur extrema, que grauis, que communis. 2.3.5.2.4. vique ad 9.
Nepotum huiusmodi, vide Restitutio.
Nemotum prohibitio a quo possit licite imponi, vide Sylua.
Nemorum ligna cadentibus, que pena potest im- poni, vide Sylua.
Nepos, vide Beneficium, & Auius.
Nepotes an iuste exantur a tributis. 2.4.60.1.
Nomina pauperum, vide Pauperum nomini.
Nomen, vide Metatum, & Placitum.
Notarius, vide Simonia, Tabellio, & Felinum.
Notarius Episcopi an comprehendatur nomine ministrorum in Fidentino. 2.3.19.3.
Notarii Ecclesiastici an prohibeantur munera acci- pere. 1.1.
Nouitatio an sit necessaria, vt terminus ad appel- landum concessus incipiat curere. 3.1.3.2.7.
Nubium tituli beneficii, vide Excommunicationis.
Nuptia puerorum expositorum an debeant fieri ex bonis publicis, vide Patrocinium.

O.

Obligatio Clericorum ad elargiendum elemo- synas ex bonis, & redditibus Ecclesiasticis superfluis in quonam consistat. 2.2.52.3.1. ad 5.
Obligatio recitandi horas Canonicas, de quo iure sit. 2.2.78.3.
Oeconomus, vel quisvis alius, an teneatur restituere, vel possint retinere incrementa, que reperitur ex redditibus frumenti, qui a dominis ser- uandi traduntur. 1.5.7.2.
Offere, vide Pretium Simonia, & Munera.
Officium temporalium an re publica sit vere do- mina. 2.1.3.3.
An vero Rex habeat dominium horum officio- rum. 4.
Et an Rex habeat ita absolutum dominium, sicut ipsa re publica. 5.
An vero si re publica hanc officia male dispen- set, peccet contra charitatem, vel contra iusti- tiam. 6.
Et an Princeps teneatur seruare leges, vel pacta, que contraxit cum re publica, quando ipse, vel eius pater decessit sine electis. 7.
Quando vero re publica eligens ministros indig- nos teneatur restituere. 8.

Et an Duces, vel Marchiones, & Senatores, qui aliquando eligunt ad hanc officia, & ille, qui emittit a Principe officium, habeant dominium horum officiorum. 9.10.& 11.
ad Officia secularia an liceat eligere indignos mi- nistros. 12.1.36.1.
Et an liceat privato renunciare officium in fa- uorem indigni, & vendere, aut locare caris, ita vt non relinquantur conductori sufficientes stipendium, & sic sit causa, vt fatetur: vel te- neatur restituere. 13.2.3.
An vero sufficiat electori ignorare esse indi- gnum electum. 4.
Quid vero requiratur ad officia publica. 5.
Officia secularia an sint ex iusticia distributiuo con- ferenda dignioribus. 6.9. vique ad fin.
Officiorum publicorum venditio, an sit intrinse- ce mala. 2.1.37.2.
Et an hanc venditio sit dampnosa. 3.
Que vero officiorum venditio maiorem mali speciem contineat. 6.
Officia publica de nouo augere, & ea vendere, vel sine causa mutare an possit Princeps, & possint alij decuriones consequi, & contradicere. 3.
Officia publica habentia iurisdictionem, vel ali- quam administrationem iusticie annexam, an aliquis (demoto Principe) stando in iure ciuili, & regio possit vendere, vel locare, aut renuncia- re in alium. 2.1.38.1.& 6.
An vero magnates possint vendere oppida ma- iori pretio ob facultatem, quam habent con- ferendi hanc officia. 5.
Quid vero dicendum sit de illo in quem decur- tionatus renunciat, si ante viginti dies renuncians obierit, & ille pactum iniicit cum Tabellione de instrumentis falso renunciatio- nis conficendo, & sic decurionatum retineat. 7.
Officiorum transferendi in alium licentiam habens an illa possit vendere. 8.
An vero sit sit ad vendendum hanc officia licen- tia tacita, seu interpretatiua Regis. 9.
ad Officium vendendum tacita licentia, quando Rex illud concedit iis, quos iocit, non posse pe- se ipsos illud exerceat. 10.
An vero sit tacita, & sufficiens licentia ad ven- dendum, quando Rex sciet magnates ven- dere hanc officia, & dissimularet, cum posset impedire. 11.
Officia publica dono, vel pretio a Rege obtinentes, que iam venalia sunt vidente, & permittente Rege, an possint ea vendere. 12.
An vero hanc officia tunc priuatis, quum Rex vendat. 13.
Et an parci, cui conceditur licentia transferendi officium in filium, quem voluerit, concedat facultas ad quoddam venditionis genus. 14.
Officia publica transferendi tantum habent po- testatem, si ea vendat, an teneatur restituere. 16.17.& 18.
Officia vendere, vel locare ad que eligunt, an pos- sint Peccatores. 19.& 20.
Quid vero dicendum sit de prouisionibus fa- ctis a Rege interueniente pretio dato me- diatori, vt consequatur alicui officium, quod vendi non solet. 2.4.& 23.
Officia secularia an possint Prelati vendere, vel re- nunciare ad illa dignitatem eligere. 2.1.39.2.
Quid

Index Rerum.

Quid vero dicendum sit de officiis Ecclesiasticis. 3.& 4.
Officia, vide Eligent, & Principes.
Officium defensorum vbi dicatur. 2.2.80.1.
Officium, vide Arbitrator, & Exequutor.
Officij diuini dimidia pars quantum dicatur. 2.2.81.10. post med.
Officia, vide Distributio.
Officiales audientie qualiter prohibeantur legibus regni moneta recipere. 3.1.1.2.
Et an si recipiant, teneantur restituere. 26.& 30.
Officiales habentes consuetudine laborandi in quo- libet fello parui, an peccet mortaliter, vide Felinum.
Olimta, & vites plantate in priuatis agris, etiam si impediatur patus communis animalibus, vide Sylua.
Onus, vide Præbenda, & Felinum.
Opera & labores, qui in ministerijs spiritualibus ex- penduntur, quotuplices sint. 2.3.10.1.
Oppida an possint maiori pretio magnates vendere ob facultatem, quam habent conferendi officia, vide Officia publica.
Oppositores, vide Restitutio.
Oppositoribus tribus ab cathedra concutentibus an possit Petrus cum vnoquoque eorum seorsum spondere, quod non adeptus esset illam. 1.8.18.1.& 2.
Operum pitorum nomine, in quibus clerici tenentur reddere superfluos expendere, quid intelligatur. 2.2.38.11 & 2.2.50.1.5.
Ordinum simoniace an sit irregularis. 2.3.104.27.
Ordinatus, & ordinatus simoniace an incurrant hodie penas mortis proprii Sixti Quinti contra male promouentes, & male promotos ad ordines. 28.
Ordinatus, & ordinatus, vide Suspendio.
Ordinatus simoniace an sit simoniace ordinatus.
Ordinatus simoniace ignoranter, vide Suspendio.
Ordinatus simoniace ignoranter an peccet, si solu- at amico pecuniam, quam se inferto, pro ordine dedit. 38.
Ordinatus, vel electus ad beneficium, an semper incurrat penas simonia, si det pecunias pro ordi- ne, vel electione. 2.3.116.1.1.
Originarius, vide Domicilium.
Ornamenta sacra, vide Vasa.

P.

Pactum, vide Simonia, & Renunciatio.
Pacta, que ipsi contractui possunt adici, pro- pter que venditio dissoluitur, quotuplicia sint, & quotupliciter apponi, & concipi possunt. 2.4.59.4.
Quid vero inter sit inter hanc pacta, & quando hant verbis directis, & obliquis. 5.
Quando vero per hanc pacta resoluitur contra- ctus. 6.
Pactum pinlere prohibiti, an si illum subigant, & co- actum vendant cum lucro moderato, peccent mor- taliter, & teneantur restituere. 1.7.18.1.2.5.8.
An vero nobiles & Ecclesiastice persone possint saltem per interpositas personas aliquam par- uam partem quantitatem pinlere. 3.& 4.
Quid vero dicendum de tritico, quod re publica habet in deposito, an possit pinli, & reuendi moderato pretio ultra taxam tritici in grano. 6.
An autem pretor ciuitatis possit facultatem con- Tb. Sanchez Consil. moral. Tom. 1.

cedere, vt persona prohibita possint panem pinlere, & coctum vendere. 7.
An etiam prohibitio pinlendi panem habeat lo- cum in agris. 9.
Pani subactio si apponatur exorbitans pretium a iudice, vel ab eo, ad quem spectat pretia taxa- re, an exerceatur vendentes tali pretio. 1.7.9.2.1. ad 3.
Panis cocti quod erit moderatum luenum, excepto valore tritici, & expensis, vide Lucrum.
Panis cocti aliunde importati quod sit iustum pre- tium. 1.7.11.2.1. ad 3.
Papa, vide Simonia, Beneficium, Tributum, Exequu- toris, Dispensare, Pontifex, & Episcopus.
Papa an peccet, si facultatem Clericis sine causa ad testandum concedat. 2.2.51.6.& 8.
Et an eam aliquo casu possit concedere. 9.
Papa an possit restitui de suis redditibus. 10.
Papa pretium recipiens pro dispensatione in matri- monijs, quibus viis excoletur. 2.4.17.3.
An vero sit licitum pro maiori dispensatione inuis pretium petere. 4.
Papa an possit fructus iam demembratos ab officio, & iure spirituali applicare operi seculari, aut vendere. 2.3.24.2.
Papa an censetur dispensare in simonia quando quis emit ab eo beneficium, vel quando simonia cum aliquo curiali facta est. 2.3.111.8.
Papa an possit inualidare presentationem, si ipse fiat relatio. 2.3.122.3.
Papa an possit in toto orbe adiri via querele. 3.1.31.3.
Parasti, id est, Tribuanti, an peccent, & teneantur restituere, que ipsi dantur. 1.1.2.10.1.1. & 12.
An vero si parasti non habeant aliam viuendi normam, possint absolui. 4.
Quid dicendum de Clericis hoc officium exer- centibus, & que pena illis imponantur. 5. ad 7.
Et quid de magnatibus, & aliis personis aliquid dantibus parastibus, vt exerceant tale officium. 8.9.& 10.
Parentes filios exponentes quando peccent, & te- neantur restituere. 1.3.4.17.& 18.
Parochus, vide Episcopus, Dispensare, & Beneficium.
Parochus non residens, cui teneatur restituere. 2.3.119.5.
Parochus an possit gratis committere vices suas ei, cui vendit fructus. 2.3.117.7.
Pari designata pauperibus, & operibus pijs in ali- quibus foribus an iuste acquiratur, vide Iudicium.
Pars maior, an sufficiat in presentatione, licet non sit sanior. 2.3.100.9.
Pars maior heredum vnus patroni qualiter debeat computari, vide Presentatum ab vno patrono.
Pars, vide Detractio.
Pars sententia, vide Appellatio.
Partes, vide Terminus, Index, & Appellatio.
Pars maior, vide Presentatum, & Patronus.
Pars quarta, vide Coniugium.
Pars dimidia officij diuini, vide Officij diuini.
Pastorum vltus, vide Vltus pastorum.
Pascuorum prohibitio, a quo imponi possit, vide Sylua.
Pascua prohibere quis possit, vide Sylua.
Pascua omnino aliena, & verius, an quis possit pa- scere sine peccato, & obligatione restitutionis, vide Restitutio.

Index Rerum.

Pascua communis, vide Dominica oppiderum.
Pater, & eius ascendentes habent filios, & nepotes, &c. in potestate.
An verò habeat aius sub sua potestate nepotes ex filio sub patris potestate constituto, etiam post mortem ipsius filij.
Pater an possit cogi per iudicem filium eximere à sua potestate.
Patri an liceat distrahere aduentitia filij.
Pater, vide Officium.
Pater an teneatur inventarium facere, & satisfacere, quando recipit aduentitia filij.
An verò teneatur ad petitionem filiorum pati describi talia bona.
Pater in aduentitijs filij, in quibus usufructum non habet, teneatur inventarium facere, & rationem reddere, potestque eius tutor, & curator esse.
Pater, & eius heredes tenentur restituere damnum, quando pater aduentitia filij dissipavit, & in eis non habet usufructum.
Quid verò dicendum, si pater habeat usufructum.
Pater quibus in casibus usufructum non habet in bonis aduentitijs filijfamilias.
An verò in his casibus habeat commoditatem.
Pater an habeat usufructum in parte filio relicta, quando ipse, & filius ab extraneo pro dimidia parte heredes instituti sunt.
Pater an per filij mortem amittat usufructum, quem in eius bonis habebat, vel quando ipse vixerit, certetur.
Pater an habeat usufructum in illa bonorum filij parte, in qua mater succedit, quando pater succedit simili cum matre.
Quid verò dicendum quando aius paternus, & maternus nepoti succedant.
Pater an amittat usufructum in aduentitijs filij, qui ab eius potestate ratione dignitatis eximitur.
An verò in bonis acquisitis à filio, postquam filius exemptus est à patris potestate per talem dignitatem, usufructum pater acquirat.
Pater retinet dimidiam partem usufructus filij à patre emancipati, & alia dimidia remanet apud filium.
Et hoc de bonis ante emancipationem acquisitis.
An verò hæc pars usufructus patris amittatur, si filius postmodum nubat, & recipit Ecclesia benedictionibus.
Sin verò filius non ex patris, sed legit dispositione sit emancipatus, nullam partem usufructus pater habebit.
Et quid si pater vellet sibi retinere usufructum bonorum acquiriturorum.
Pater an teneatur restituere bona aduentitia filio, & extunc filius percipiat usufructum, quando per matrimonium liberatur à patris potestate, secuta Ecclesia benedictionibus.
An verò teneatur restituere usufructum, quem percepit à tempore, quo filius suscepit Ecclesia benedictiones.
An verò filius, & filia usufructum acquirant, etiam inuitis parentibus matrimonium contrahant.

Pater an habeat usufructum in maioratu filij, de bonis privati, etiam prævia Regis facultate instituto.
Pater an habeat usufructum in maioratu filij de bonis à Rege donatis instituto.
Patri an referretur aduentitiorum filij usufructus, vel tantum alimenta, quando eorum administratio ei propter dilapidationem aufertur an verò habeat usufructum in dote aduentitia filia, & in dote, quæ acquiritur filio propter iniuriam violari cori.
Pater an percipiat commoditatem usufructus relicti filio.
Et quid sit faciendum ad sciendum quando usufructus filio relictus finiatur.
Patri an acquiratur usufructus in feudo concessio filiofamilias, etiam si sit aduentitium.
An verò acquiratur patri commoditas.
Quid verò sit feudum.
Pater an præiuret usufructo, si ad secundas nuptias transierit.
Pater & dominus exponentes filium, & seruum, an incurrant penas de infantibus expositis, si coacti necessitate exponant.
Pater, vel dominus intra quod tempus possit repetere filium, vel seruum, ipsi ignorantibus, expositum.
Pater, vide Acceptio personarum, Beneficium, Partes, & Donatio.
Pater an possit in patronatus hereditarium in aliquem transferre in præiudicium filiorum legitimum.
Patria potestas quid sit.
Quo verò iure inducta sit.
Patria potestati per consuetudinem derogari potest.
Sub potestate aui an sit nepos ex patre conjugato.
Sub patria potestate an sint filij illegitimi.
In patris arrogantis potestatem an transeat filius arrogatus.
Patria potestatis quinam sint effectus.
Et circa effectum potestatis vendendi, & impignorandi filium.
Patria potestate quibus modis liberetur filius.
Et circa hæc aliqua notantur.
Patria potestate liberatur filius ratione dignitatis, & per professionem tantum in odiosis.
Per contractum verò matrimonij non tantum in odiosis, sed etiam in favorabilibus.
Patronus an teneatur præsentare digniorem ad beneficium.
Patronus collegij an possit se præsentare ad illud.
Patroni an possint præsentare consanguineos resignantis ad beneficia resignata.
Patronus an sit alendus de redditibus Ecclesie, vel capellania, si ad egestatem deveniat.
An verò ius alimentorum, & honor, quæ debentur patrono, possint vendi, & an possint locari ea, quæ percepturus est ab Ecclesia patronus, postquam devenierit ad inopiam.

Patronus

Index Rerum.

Patronus an possit ultra alimenta ab Ecclesia aliquid exigere.
Quæ verò conditiones requirantur, ut patronus possit exigere aliquid ab Ecclesia ultra alimenta.
Patronus an possit aliquid alteri reservare in limine foundationis.
An verò possit reservare, quod fructus Ecclesie, cum vacaverit, ad se spectent.
Patronus, an possit aliquid exigere à presentato pro expensis factis in lite super in patronatus.
Patronus populus an possit exigere à presbytero cereos in recognitionem iuri patronatus.
Patroni filij an possint pensionem exigere, quam in suo testamento patronus mandans constituit Ecclesiam reservavit illis annuatim soluendam, si Episcopus non consensit.
Patronus an possit aliquid sibi reservare, quando tantum dat dotem necessariam ad sustentationem ministrorum.
Et quid si Episcopus concederet in limine foundationis patrono immoderatam pensionem, vel ex postfacto inceptit Ecclesia multum gravari.
Patronus an aliquid sibi reservare possit, quando ex necessitate dotat Ecclesiam.
An verò aliquibus in casibus non valeat reservatio etiam de consensu Episcopi.
Patronus an possit vendere censum reservatum sibi in limine foundationis.
Patronus an possit petere à Romano Pontifice, ut concedat pensionem super beneficium, & possit querere aliquem, qui sit contentus ea pensione, quando beneficiarius ea non est contentus.
Patronus laicus, & in patronatus laicum quid sint.
An verò clericus, qui nactus est in patronatus ratione proprii patrimonij, sit patronus Ecclesiasticus.
Quis verò dicatur patronus Ecclesiasticus.
Patronus laicus an habeat semestre, quando ad eum, & ad alium laicum in patronatus pertinebat, si alter patronatum donet Ecclesia.
Patronus ex privilegio, quando non constat, an sit Ecclesiasticus, vel laicus, an censetur Ecclesiasticus, & quid dicendum de patrono ex prescriptione.
Patronus quid debeat facere, ut nec Pontifex in dubio disponere censetur de fructibus primi anni beneficii vacantis, nec Episcopus id possit cum Capitulo.
Patroni nova presentatio an requiratur, quando beneficium patronatus permutatur, vel sit sit eius consensus.
Et an hic consensus sit sit post permutationem, & sufficit tacitus.
Et quid si patronus intra terminum ad presentandum concessum moriatur, & sic videatur tacite consentiendo decedere.
Et an hic consensus debeat esse omnium patronorum, nullo discrepante, & debeant omnes patroni vocari.
Patroni consensus an requiratur, quando permutatio fit per Papam, vel Legatum à laicis.
Patroni quando possint cogi consentire permutationi faciendæ.
Patroni an possint ad beneficia patronata presentari.

tate, quando permutata sunt sine eorum consensu.
Patronus quod tempus habeat ad presentandum.
Patronus an possit apponere conditionem, ut hi patroni habeant maius, vel minus tempus ad presentandum.
Patrono negligente presentare, vel mortuo sine successore, & an ius providendi devolvatur ad superiorem.
An verò pro illa tantum vice perdat ius presentandi.
Patrono ex quo die incipiat currere tempus datum ad presentandum.
An verò debeat audiri patronus, si alleget ignorantiam, absentiam, vel impedimentum.
Patronus an habeat integrum tempus iure concessum ad iterum presentandum, quando presentatio non tenuit.
Patronum presentare intra tempus iure taxatum an sat sit, ut devolutio non fiat ad superiorem, vel requiratur quòd presentatus presentetur superiori, & presentatus ipse consentiat.
Patronus laicus, & Ecclesiasticus an possint variare.
Patronus Ecclesiasticus an possit iterum presentare, si actus presentationis non sit perfectus.
Et an sat sit, ut iterum possit presentare, si primo loco presentatus in suis manibus tantum renunciet presentationi.
Patronus an possit simul presentare plures, ut Episcopus eligat.
Patronus secularis an possit variare post appellationem à primo nominato interceptam, eo quòd Episcopus non conferat sibi beneficium.
Patronus an possit toties, quoties voluerit, amovere capellanium, si id fundator reservaverit in limine foundationis.
Patronus laicus an possit bis presentare, si prima presentatio non tenuit.
Patroni laici an possint variare, licet processerint per viam scrutinij, scrutinio etiam publicato, & post presentationem, & Ecclesiasticus ante presentationem.
Patronus laicus, ut eius variatio teneat, an debeat eligere æque idoneum, & an peccet si variando presentet æque idoneum.
Patrono laico an liceat variare recedendo à prima presentatione, vel accumulando alium presentatum.
Patroni laici successores an possint variare, quando facta presentatione moritur patronus laicus ante factam institutionem.
Patronus laicus an possit ulterius variare, si compromittat presentationem in aliquem, vel constituat procuratorem ad presentandum.
Patroni laici compromissarius ad videndum an possit variare, attendenda est forma compromissi.
Patrono laico an liceat variare, licet alter presentatus appellavit, ne variet.
Patroni omnes, vel saltem alter, an possint variare, quando vnus patronus est clericus, & alter laicus, vel plures laici, vel ambo laici.
Patronus laicus an possit variare, si promissit vnum presentare.

T. 3. Quia

UNIVERSITATIS

UNIVERSITATIS ROMANÆ

ALDE BRUNO

To. Sanchez. Confil. moral. Tom. 1.

Index Rerum.

Quid verò dicendum, si facta presentatione promittat illam habere ratam, & non reuocare, vel ab ea non decedere. 2
Patronus laicus, qui vnum presentauit, & promissum iuramento non variare, nec reuocare illam nominationem, an possit variare. 2.3.69.2, & 3
Patronus laicus, vt variare non possit, an sit aliqua cautela. 4
Patronus an possit presentare ad beneficium. 2.3.71.1
Patronus an possit ante, quam beneficium vacet, transferre in alium ius patronatus. 3
Patronus excommunicatus an possit presentare. 10.11, & 12
An verò possit procuratorem constituit, vel tunc transferre in alium ius patronatus. 13
Et quid si presentatio spectaret ad collegium, vel ad singulos. 14
Patronus ius patris an possit presentare. 15, & 16
Patroni an possint inter se conuenire sine superioris licentia, vt vnus presentet prima vice, qua occurrerit vacatio, alter secunda, alter tertia. 2.3.72.1
Et an hoc possint facere ante Ecclesie vacationem. 3
An verò possint conuenire, vt vnus in vna Ecclesia, & alter in alia presentet. 2.3.88.1
Patronus an possit se ipsum presentare ad beneficium. 2.3.74.1, & 16
An verò filium, nepotem, consanguineum. 4
Et an possit porrigere preces habenti instituire, vt beneficium sibi conferat. 5
Vel possit acceptare beneficium, si Episcopus motu proprio, aut Capitulum sede vacante sibi conferat. 6
An verò possit ab aliis comparationis presentari. 7
Et an possit se cum aliis comparationis presentare: & quid debeat dicere quando presentatur ab aliis. 8
Patronus an possit cum consensu Episcopi donare iterum, quando prima donatio non tenuit propter defectum Episcopi consensum. 2.3.76.4
Patronus transferens ius patronatus in alium aliquo titulo alibi, an possit apponere condiciones. 2.3.91.2, ad 4.
Patroni an omnes sint in solidum, quando in plures transferunt ius patronatus. 2.3.98.1
An verò habeant tantum ius, quantum habebat defunctus, vel si, cui successerunt. 2
Et an habeant omnes vnicam vocem, vel plures. 2.3.101.5
Et quid si heredes instituantur inaequaliter, vel legetur eis inaequaliter, vel patronus vendidit tertiam partem villae vni, & alteri duas partes. 7, & 8.
Quid verò dicendum, si vnus sit heres duorum patronorum, vel sit patronus cum aliis, & aliquis illorum cum instituat heredem. 9
Et quid si quis legerit aliquibus, vel transferat in eos ius patronatus sub nomine collectiuo, & alteri singulari personae. 10
Patroni an videantur in dubio presentare, vt singuli. 2.3.100.6
Patronorum presentantium qualitates an sint attendendae, quando ipsorum vota sunt aequalia. 2.3.102.1, & 3
Patroni an debeant in vnum locum confluere, & omnes vacari ad presentandum. 2.3.113.1, 2, & 3

Pauperes an habeant actionem contra diuites, vt denc eis elemosynam in graui, vel extrema necessitate. 1.5.5.67
Pauperum paucorum educatio an fieri possit ex bonis publicis, vide *Pauperum pauperum*.
Pauperes, vide *Inducti*.
Pauperi alicui largiri quomodo possit is, cui testator commisit aliquid inter pauperes distribuere. 2.1.56.7
Pauperes an possint pretium recipere pro orationibus suis, vel pro obligatione quotidie recitandi. 2.3.10.5
Pauperes, quibus ad victum necessaria non suppetunt, an teneantur soluere Alcaualam, & alia vestigalia, vt pedagia. 2.4.15.2
Peccatum, vide *Doctorem, Eligere, & Festum*.
Peculium quid sit. 1.2.1.1
Quotuplex sit. 2
Et in quo differant. 3
Peculium profectiuum ad quid deseruiat filio. 4
Peculium castrense, quasi castrense, aduentum, & profectiuum quid sit. 1.2.2.1
Quae peculia in speciali dicantur castrensa. 2, ad vlt.
Peculia quoniam in speciali sint quasi castrensa. 1.2.3.2, 1, vsque ad fin. dubij.
Quae verò in speciali sint aduenticia. 1.2.4. per tot.
Et quae profectiuum. 1.2.7. per tot.
Peculium profectiuum an censetur, quod pecunia patris filius acquirat, vbi in acquisitione nullus filij labor, & industria intercedit. 1.2.9.1
Et quid si filius pecunia patris suo labore, & industria aliquid acquirat. 4.5.6, & 7
Quid verò faciendum, si non constet, quantum lucrum pecuniae, & quantum labori, & industriae tribuendum sit. 8
Pecunie publica erogatio an debeat fieri de mandato iudicis, & Rectorum ciuitatis copulatiue. 1.6.8.23
Pecunia credita carius vendere, quam numerata, an liceat saltem in iis mercibus, quae communiter pecunia credita vendi solent. 1.7.15.2, 1, ad 5, & 8
Quid verò dicendum, si mercator non potest recitare sumptus, quos fecerat. 6
Et quid si mercet minutatim, vel in magna simul copia vendantur. 7
Pecunia anticipata emere vilibus, an sit licitum saltem quando communis emendi modus est huiusmodi, vt in emptione lanarum contingit. 1.7.16.2, 3, & 4
Quod autem erit iustum pretium rei, quando non traditur de presenti, sed in posterum tradenda est. 1
Pecunia minori, quam sit debitum, an sit licitum illud emere, vide *Debitum*.
Pecunia credita ludens, si lucretur aliquid, & sibi soluatur, an teneatur restituere soluenti, vide *Ludens*.
Pecunia pro Sacramentis, & actibus spiritualibus, quibus modis recipi possit. 2.3.7.1
Pecuniam dare, vt me absoluat, an liceat, quando superior iniuste, vel iuste me excommunicauit, suspendit, vel interdixit. 2.3.9.1, & 2
Pecuniam quid sit, & in quo differat à vestigiali. 2.4.1.2
Pensionarius, vide *Horum canonica*.
Pensio, vide *Horum canonica*.

Pensio

Index Rerum.

Pensio super beneficio Ecclesiastico an possit conferri excommunicato maiori excommunicatione. 2.2.10.19
Pensionem an possint habere filij, siue legitimi, siue illegitimi super fructibus beneficiorum, quae eorum parentes obtinent, vel obtinuerunt. 2.1.16.2, ad 5
Pensionum duo genera. 2.2.47.1
Pensiones habentes ratione tituli, & officij Clericalis, aut quia Clerici sunt, an habeant obligationem dandi superfluum pauperibus. 5
Quid verò dicendum de pensiones habentibus ratione tituli secularis. 6
Et quid de pensionibus, quae dantur ad componendam litem super beneficiis ortam vel ratione permutationis, aut resignationis, vel sustentationem Clericorum pauperum, vel laicorum. 7
Pensio an sit beneficium. 2.2.63.3
Pensio an possit assignari tertio. 2.3.42.3
Pensionem quis possit constituere. 5
Pensionem referre an liceat, quando beneficia sunt aequalia in redditibus, at inaequalia in dignitate. 7
Pensio quotupliciter possit imponi. 2.3.45.1.1
Pensionem, vt quis habere possit, quae condiciones requirantur. 2
Pensio, vt assignetur, quae sit iusta causa. 2.4.4. ad 6
Pensiones an possit summus Pontifex coniugatis assignare. 8
Et quid dicendum, si eas assignet absque iusta causa, vel si de iustitia cause non constet. 9
Pensionem si Papa concedat Regi Hispaniae, & Rex illam alij det, an sit sit iusta causa, quae fuit in Rege, & an de facto hoc ita sit. 10
Pensio, vide *Patronus*.
Pensiones vendere, & redimere an liceat. 2.3.46.2, ad 19, vbi de singulis pensionibus.
An verò sit necessaria licentia Papae. 20
Pensio an possit constitui super beneficio patronatus absque consensu patroni laici: & an sit necessaria specialis derogatio patronatus laicorum in literis Apostolicis. 2.3.58.2
An verò sit iusta causa ad imponendam pensionem super tale beneficium causa dirimendae litis inter duos presentatos à patronis discordantibus. ibid.
Perditi an possit aliquando compensari, vide *Compensatio*.
Permutare an possit beneficium ille, qui intra certum tempus tenetur illud dimittere. 2.3.37.1.2
Permutari an possint beneficia, quae sunt vnita, vel extincta, & suppressa post mortem ea habentium. 15
An verò si renuncietur causa permutationis statim vacent. ibid. in fin.
Permutari an possit beneficium, quod est vnitum in vita possidentis: & an possit redire ad illud is, qui resignauit. 16
Permutare an possit beneficium is, qui in illo ius non habet, vt si illud simoniacè adeptus est: & si permutet, an acquirat ius in alio beneficio. 17
Permutari an possit beneficium cum praestimonio, vel hospitali. 18
Quid verò dicendum de beneficio dato in Commendam. 20
Et quid de habentibus duo beneficia commendata, vel duo beneficia manualia, à quibus

possunt pro libito remoueri. 21
Permutare an possit habens plura beneficia cum habente vnum. 2.3.37.2.2
Permutare referendo an sit licitum referendo pensionem. 2.3.42.1
Et quid si vnum beneficium habeat ampliores redditus, an possit recipi tanta pensio, quantum est excessus fructuum alterius: & an possit quis permutare beneficium minus pingue cum alio pinguiori habente constitutum pensionem. 2
Permutare beneficium simplex cum curato aequali in redditibus, & imponere pensionem super tali beneficio, an liceat. 8
Permutare volentibus sua beneficia an liceat exprimeri in actu renunciationis, quod resignat causa permutationis faciendae, & non aliàs. 2.3.43.3
Permutare, vide *Commutare, & Commutatio*.
Permutans beneficium an debeat facere mentionem de aliis, quae habet. 2.3.37.2.3
Permutans an possit propria autoritate redire ad suum beneficium, quod causa permutationis resignat, quando permutatio sine ipsius culpa non tenuit. 2.3.40.2
Permutans an possit recompensari pecunia excessum reddituum beneficii, quando illud permutat cum alio minus pingui. 6
Permutantes sine patroni consensu an sint restituendi ad priora beneficia. 2.3.56.1, 2, & 3
Permutatio, vide *Resignatio*.
Permutatio beneficiorum an possit fieri autoritate Episcopi, quando ad eum spectat collatio, & vel confirmatio. 2.3.38.2, & 3
Quid verò dicendum de habente iurisdictionem quasi Episcopalem. 4
Et quid, si Episcopus permutet cum Capitulo. 5
Quid verò, si collatio beneficii pertineat ad Episcopum cum Capitulo. 6
Permutationi beneficiorum an possit Capitulum sede vacante auctoritatem praestare. 7
Permutationi beneficiorum an possit auctoritatem praestare Vicarius Episcopi. 9
Et an possit conferre beneficia causa permutationis, vel simpliciter resignata. ibid.
Permutationi beneficiorum qui debeant auctoritatem praestare, quando beneficia sunt in diocesis diuersibus. 10, & 11
Permutationi beneficiorum quis possit praestare auctoritatem, quando sit referendo aliquam pensionem. 12
Permutatio beneficiorum ex qua causa debeat fieri. 14
Permutationis tractatum, vel alium, an possint partes facere, si conclusio, vel perfectio ad superioris consensum referatur. 2.3.39.2
Et quid, si absolute pacificantur non exprimeredo, sed mente retinendo conditionem, si superior placuerit. 3
Quid verò, si saltem pro parte exaequantur antequam Papae beneplacitum accedat. 4
An verò possint ab eo restituere illi, qui fecerunt tractatum de permutando. 5
Permutatio, vide *Patronus, Renunciatio, & Commutatio*.
Permutatio facta per Papam, vel eius Legatum à latere sine consensu patroni, an possit rescindi ipso contradicente. 2.3.55.7
Et an sit valida, si fiat per ordinatum, ipso patrono

Index Rerum.

trono inuito, quando est talis causa permutationis faciendæ, vt possit iure regio paronus cogi consentire. 8
 An verò possit rescindi, quando sine consensu patroni non sit permutatio per Papam, vel Legatum à latere, vel non est casus, in quo talis patronus possit cogi consentire. 11
 Et an talis permutatio facta absque patroni consensu sit ipso iure irrita, vel sit valida, donec patrono reclamante rescindatur. 17
Personarum ludi, id est, Masarati, vide Ludi.
Personæ honestæ, vide Appellati.
Personatus, vide Beneficium, & Actus.
Petens dispensationem, vide Dispensatio.
Pictores, vide Caballa.
Picturas in fœlis retractantes an peccent, vide Fœsum.
Pingere, vide Festum.
Pisces panem prohibiti, an si illum subigant, & eorum vendant, peccent mortaliter, & teneantur restituere, vide Panis.
Piscari, vide Festum.
Piscari ementes triticum ultra taxam an possint vendere cum illo excessu, & moderato lucro, vide Triticum.
Pictores, vide Festum.
Placitum, vide Festum.
Pluralitas, vide Beneficium.
Pœna, que potest imponi cœdentibus ligna et syluis prohibitis, vide Sylua.
Pœna eligentium, & presertantium indignum, vide Eligentes indignum.
Pœna simoniaci pro literis gratis, & iustitiæ obtinendis, vide Simoniaci dantes.
Pœna simoniae, vide Simonia.
Pœna cap. exigit, de cons. in 6. an sit locus, si visitator recipiat modicum esculentum, aut poculentum. 2. 3. 18. 1 post med.
Que verò sit hæc pœna, ibi paulo inferius.
Pœna Motus Proprij Sixti V. contra simoniacæ ordinantem, & ordinatum an incurrantur, si tempore ordinationis non erat pretium solutum. 2. 3. 104. 29
Pœna, vide Rem.
Pœna, & condemnationes homicidiorum, & calumniarum, quibus applicantur. 3. 1. 5. 1
Pœna, quæ non est calumnia, vel ius homicidij, an pertineat ad dominos. 2
Pœna iudicibus applicanda, an sint diuidenda æqualiter inter iudicem secularum, & alium sibi socium datum. 3. 1. 27. 3
Pœna, quas incurrit hæres, & exequutor testamentarius, vide Hæres.
Pontifex Romanus, vide Beneficium, Papa, Penso, & Insuperonatus.
Pontifex an peccet confirmando electionem minus digni, omisso digniori, & possit eam reuocare in fauorem dignioris. 2. 1. 6. 9
Pontifex an sit dominus honorum deputatorum Ecclesiæ. 2. 2. 37. 7
Pontifex an teneatur superflua ex suis redditibus Ecclesiasticis largiri pauperibus. 2. 2. 40. 3
An verò possit ex causa dispensare in hoc præcepto. 4
Pontifex, vide Legatus de latere.
Populus, vide Patronum populi.
Possessio pacifica, vide Beneficium.
Possessio pacifica quid sit. 2. 1. 7. 10

Et quando dicatur pacifica secundi beneficij possessio ad hoc, vt primum vacet. 13
 ad Possessionem pacificam, quod spatium requiritur. 14
Possessionis derogatio an sit necessaria, quando aliquis non est verus patronus, sed tantum possessio illi competit. 2. 3. 4. 15
Possessor male fidei, quos fructus teneatur restituere. 2. 3. 115. 4
Possessor iustus beneficij an teneatur facere mentionem de iniusta beneficij detentione, & de fructibus perceptis, in obtentione reualidationis tituli. 2. 3. 119. 12
Possessor triennalis, vide Beneficium, vbi multa.
Possidens beneficium, vide Beneficium, vbi multa.
Potesas donandi an veniat in generali, & libera administratione alicui concessa. 1. 6. 7. 4. & 5
Potesas donandi, an saltem intelligatur in commissione, & mandato, quo quis possit disponere de aliqua re tanquam propria. 6
Præbende vacanti an possit annecti aliquod onus. 2. 3. 25. 1, & 10
Et quomodo illud possit Episcopus annectere. 2. & 3
An verò possit apponi per pactum cum Capellano, vel beneficiario. 6
Præceptum eligendi dignioris ad beneficia, & officia secularia, de quo iure sit, vide Beneficia conferens.
Præcepto an satisfaciatur, qui ignarus, aut immemor illius facit opus ex deuotione, ad quod tenebatur. 2. 3. 121. 1
Præceptum de citando, vide Citatio.
Præceptum, vide Festum, vbi multa.
Prædicare libentius, vbi maius est stipendium sustentationis, & tenuere, vbi nihil speratur dandum, an liceat. 2. 3. 117
Prædium an transeat cum suo onere ad Ecclesiam, si ciuitas statuat, vt omnia prædia sint tributoria. 2. 4. 57. 6
Et quid, si Rex, vel alius habens potestatem id statuat. 7
Prælatum conferens beneficium digno, omisso digniori, vel indigno, omisso digno, quid debeat facere. 2. 1. 45. 16
Prælati, vide Beneficiati.
Prælati an possint liberè disponere de stipendiis officiorum, quæ à Principibus secularibus accipiuntur. 10
Prælati etiam diuites non soluentis stipendium Notariis, vt ipsi Notarij stipendium capiant ab ordinandis pro literis testimonialibus, an excusentur à simonia ratione consuetudinis. 2. 3. 20. 4
Prælati an possint simpliciter resignatione admitti in fauorem tertij, tunc conditionem, & conferre beneficium cui velit. 2. 3. 36. 15
Prælati Religionis, vide Episcopum, vel Prælatum, &c. & Dispensatio.
Prælati quis sit, cuius autoritate potest fieri permutatio beneficiorum, 2. 3. 38. 2
Prælati, vide Clericus.
Prælati an possint officia Ecclesiastica, vel secularia vendere, vide Officia secularia.
Prælati an possint esse acceptores personarum, vide Acceptores personarum.
Præscribiti quanto tempore possit ne passus sit communis, vide Sylua.
Præscriptio seruorum, quo tempore acquiritur, vide Seruus vilis.

Præscriptio

Index Rerum.

Præscriptio beneficij, vide Beneficij præscriptio.
Præsentatus an debeat esse idoneus ad beneficium presentationis tempore. 2. 3. 73. 1, 2, & 3
An verò debeat esse clericus. 2
Et an possit præsentari illegitimus, irregularis, excommunicatus, suspensus, & alij beneficii incapaces. 3
Præsentare an possit pupillus sine tutoris licentia. 2. 3. 71. 21.
Præsentare an possit tutor, vel curator minoris, prodigi, & furiosi. 22
Præsentare quomodo possint, quando Monasterio, Collegio, vel Capitulo competat ius patronatus. 25
Præsentare, vide Consanguinitas, & Donarium ius patronatus.
Præsentare an possit Capitulum, quando ius patronatus spectat ad solum Episcopum, vel ad Capitulum cum consensu Episcopi, vel ad Episcopum, & Capitulum. 26
Præsentare an possit laicus, cui factum est legatum ius patronatus. 27
Præsentare quis debeat constante matrimonio, si bona, quibus ius patronatus annexum est, dentur viro in dotem. 28, & 29
Præsentari an possit quis ad Ecclesiam antequam vacet. 2. 3. 68. 4
Præsentari an possit filius ad beneficium, in quo pater est patronus. 2. 3. 71. 18.
Et quid si patronatus competat vniuersitati, de qua est filius. 19
Quid verò dicendum, si ius patronatus filiofamilias competat, si non sit ab eo acquiritum, sed in eum translatum aliquo titulo habili. 20
Præsentari an possit abdens. 2. 3. 73. 5
Præsentans, vide Beneficium.
Præsentans indignum, quas pœnas incurrit, & an ante iudicis sententiam, vide Eligentes indignum.
Præsentationem digni confirmans ad beneficium, omisso digniori, ad quid teneatur, vide Episcopus.
Præsentatio an possit fieri vltima die quadrimestris, vel semestris. 2. 3. 62. 2
Præsentatio secunda facta à patrono laico dicente se velle recedere à prima præsentatione, quæ erat valida, an teneat: & quid si simpliciter præsentans, & non expressit priuatiue, vel accumulatiue, nec alias appareat voluisse à prima recedere. 2. 3. 65. 11
Et quid si dixit se velle variare præsentando. 12
Præsentatio an possit fieri per consanguineum, nuncium, vel aliquem alium sine speciali mandato. 2. 3. 71. 8, & 9
Præsentatio an possit fieri, sede vacante, absque consensu Capituli, quando solum consilium requiritur. 26
Præsentatio an spectet ad hæredem, vel ad legatarium, si antequam Episcopus legatum ius patronatus factum laico approbauerit, Ecclesiæ vacet. 2. 3. 78. 3
Præsentatus, vide Episcopus.
Præsentatus ab vno patrono, & à minori parte hæredum alterius patroni, an debeat præferri præsentato à maiori parte hæredum illius patroni. 2. 3. 59. 2
Qualiter verò hæc pars maior hæredum vnius patroni debeat comparari. ibid. post med.
Præsentatus à maiori parte, vt eligatur, an sit neces-

se, vt omnes concordent, si sint plures patroni vnius ius patronatus ex fundatione, &c. 2. 3. 100. 1
Et quid si præsentent, vt singuli, vel vt Collegium, an requiratur pars maior respectu totius. 2, & 5
Præsentatus à maiori parte an sit preferendus, 7, 8, & 10
An verò sufficiat maior pars licet non sit maior. 9
Præsidia si non inuigilentur, an possit dominus accipere iure, que sunt impositæ, ac dantur ad vigilias. 2. 4. 9. 1, 2, & 3
Præstigiarius ludi, id est, de pisa pisa, vide Ludi.
Præstionum, vide Floræ conuictus.
Prætor, vide Iudex.
Prætor ciuitatis an possit facultatem concedere, vt persone prohibite panem pueri eorum subigant, & eorum vendant, vide Panem.
Prætor an possit vendere officia, vide Officia.
Prætores qualiter prohibeantur, i. tit. 6. lib. 3. & 1. 8. tit. 6. lib. 3. noua recopilat. munera accipere. 3. 1. 1. 8, & 9
Præmatica circa venditionem tritici, quæ sunt, & circa panem eorum. 1. 7. 4. 2, ad 8
An verò obliget præmatica tritici sub mortali, & teneatur restituere illam transgrediens. à 9 ad 14
Quid dicendum, si præmatica non sit iusta. 15
Præmaticam seruandi in annis sterilibus an sit obligatio, quando magna, vel parua est sterilitas. 1. 7. 5. 1, & 14, vbi que ad 17.
Quid dicendum casu, quo præmatica non obligat, an videlicet ij, quibus triticum vltiori pretio, quam taxato per præmaticam steris, possint vendere pretio communium, non attentum ad præmaticam. 12
Quid etiam dicendum post præmaticam editam à Philippo III. quod attingat ad agricolas. 18
Præmatica non obligante an possit vendi triticum pretio communiter currente in ciuitate sine vlla attentione ad legem taxantem. 1. 7. 6. 1, ad 4
Præmatica diuersæ, an quando in diuersis regni partibus vigent, possit venditor cum emptore conuenire, quod ipse suis expensis adportabit. 1. 1. 7. 2, ad 3.
Præmaticæ dispositionem de moderato lucro, quod dicendum moderatum lucrum iuxta illam, vide Lucrum.
Prætorum prohibitorum leges, quæ sunt in Hispania, vide Sylua.
Preces vehementes Principis & domini an obligent ad restitutionem. 2. 1. 49. 13
Pretium panis eorum aliunde asportati quod sit illud, vide Panis.
Pretium rerum redimibilium quodnam sit taxatum in hoc regno Hispaniæ, vide Consuetudo.
Pretium recipere an possit is, cui committitur facultas eligendi vnum ex pluribus ad rem aliquam pretio æstimabilem pro electione alicuius ex illis. 2. 1. 56. 3
Pretium, vide Iudices, & pecuniam.
Pretium offerre pro Sacramento administrandis ad redimendam vexationem, an liceat. 1. 3. 8. 1, & 2
Pretium an possit recipi pro loco honoratiori est pultura, eo maius, quo locus propinquior est summo altari. 2. 3. 14. 3
Pretium

Index Rerum.

Precium recipere pro exequione sui muneris spiritualis an possit interuenire Episcopo. 2.3. 17.9
Precium offerre an liceat, vt concedatur posse ingredi ad alloquendum prelatum, & petendum ab eo beneficium. 2.3.16.6
Precium, quo emptum est ius patronatus, cui restituendum. 2.3.8.3.4. & 3
Precium simoniace acceptum an sit restituendum, si res spiritualis non tradatur. 2.3.11.4.1
Cui verò sit restituendum. 2
Et cui sit restituendum, quando simonia est ex vtraque parte completa. 1.1. & 12
Cui verò Ecclesie sit restituendum. 7
Et qualiter debeat restitui. 8
Precium datum pro iustitia, vel gratis, & pro ingressu Religionis, cui sit restituendum. 14. & 15
Præsumptio statueri an possit, vt fructibus collectis nullus possit prohibere alius pastum, vide Syluam.
Princeps an possit officia secularia, que concessit ad vitam, vel ad certum tempus, absque iusta causa auferre. 2.2.3.5. & 7
Princeps secularis an possit propositis legibus, proprie auctoritate derogare exemptioni, & immunitati Clericorum. 2.4.5.2
Princeps an possit nobiles creare. 2.4.6.3.
An verò possit nobilitates vendere. 4
Et an possit nobilitates vendere, licet populus maneat obligatus ad soluendam eandem summam, quam antea soluebat ille, cui vendit. 6
Princeps an possit contra partem inauditam procedere, & si procedat, an eius sententia valeat. 3. 1.4.3. & 4
An verò possit citationem tollere. 5. & 6.
Princeps an possit appellationem, & ius appellandi tollere. 3.1.10.2
Quando verò id iuste possit. 2
Et quando temere id faciat. 4
Princeps supremus an possit in aliquo casu abolere, vel non admittere accusationem satisfaciendo alia via. 3.1.19.1
Princeps, vide Pontifex Romanus, & Tribunal,
Prærogative, que Papa concedit clericis ad testandum quomodo intelligantur. 2.1.11.7
Præuilegium habens conferendi beneficia in Curia vacantis per resignationem, an possit conferre vacantia per resignationem, in fauorem tertij. 2. 5.36.3
Præuilegium immunitatis concessum a Principe an valeat. 2.4.6.2.
Præuilegium immunitatis Ecclesie, an sit primario concessum in fauorem reorum: & quid dicendum de primilegio Clericorum. 3.1.17.6. & 8.
Præuilegium quoniam requiritur ad penam ordinariam, vel corporalem, aut ad penam extraordinariam, & non corporalem. 3.1.13.2.1
Præuilegium iudiciale, vide Festum.
Procurationis dispensationem, &c. vide Dispensatio.
Procurans præuilegium absque causa, vide Præuilegium.
Procuratio statuta, vide Episcopus.
Procurator, vide Simonia, & Renunciatio.
Procurator patroni laici, & Ecclesiastici an possit variare. 2.3.6.1.16
Procurator patroni an possit presentare ad beneficium. 2.3.7.1.1

Procurator an debeat constitui ad beneficium iam vacans conferendum, vel possit constitui ad vacaturum. 2. & 4
Procuratoris constituti ad presentandum reuocatio ad cuius notitiam debeat denuncire, vt teneat, & valeat presentatio principalis patroni, vel alterius procuratoris ab eo dati post priorem reuocationem. 2.3.7.1.7
Procurator datus a patrono ad presentandum an possit presentare patronum. 2.3.7.4.2. & 19
Procuratores, vide Festum.
Prodigium, vide Exequutor.
Prohibito, vide Exequutor, & Exequutio.
Promissio, vide Simonia, & Pastum.
Promissiones Principis, vel domini, ob quas dimittunt aliqui plura sibi villa an obligent ad restitutionem. 2.1.4.9.3.3
Promissio de presentando aliquem an teneat, ibid.
Promissum, vide Gabella.
Promotus in fine anni, vide Beneficium.
Protestatio aliqua an sit necessaria de impedimento, quod quis habet ad non proseguendam, vel non desinendam appellationem intra annum, vt concedatur sibi biennium. 3.1.52.1.12. & 113
Protestatio an sit necessaria, quando quis non appellat coram iudice ob metum, vel quia eius non est copia. 140
Coram quibus verò debeat fieri hæc protestatio. 141
Et intra quod tempus, & vbi. 142
Provisio, vide Episcopatus, Beneficium.
Provisio facta per Papam infra dies datos ad appellandum an conualescat, si verè postea non appellatur. 3.1.32.2.8
Provisio de beneficio simoniace, vel quouis modo inualide, an possit retinere fructus, si postea obtinuerit renouationem tituli. 2.3.119.1.1
Prouocans, vel prouocatus, vide Restitutio.
Publicani, vide Tributum.
Publicani exigentes alicuiam in summo rigore, an sint absoluedi. 2.4.13.5
Puer, vide Horas canonicas, & Eligi.
Puerorum pauperum educatio, & puerorum expositorum nutritio, an debeat fieri ex pecunia, & bonis publicis, id est, propriis del concejo. 1.6.8. 14
Pupillus, vide Presentatio, & Insuscriptio.
Pupilli an debeant vocari, vel eorum tutores, quando patronatus pertinet viuersitati. 2.3.7.1. 23

Q

Quæstiones etiam, id est, les Tesoreros, & eorum officiales an muneribus accipere prohibentur. 3.1.1.12
Et an si recipiant teneant restituere. 26
Quantitas obligans ad recitandum, vide Horas canonicas.
Quantitas data pro re spirituali quoniam sit modica. 2.3.110.3

R

Rehabilitatio statum, vide Fratrum.
Receptores qualiter l. 12 tit. 27. lib. 2. manere recipiant, prohibentur munera accipere. 3.1.1.3
Receptores hæreticorum, vide Insuscriptio.
Recipiens,

Index Rerum.

Recipiens, vide Excommunicatio, Beneficium, Fructus, & Simonia.
Recipiens pecuniam in pretium beneficii, an possit sibi retinere, si pauper sit. 2.3.114.13
Recipiens beneficium per simoniam eo ignorante committam, an teneatur quando simonie conclusus fuerit restituere fructus bona fide percipios vsque ad tunc. 2.3.116.22. & 23
Recipientes a Clericis redditus superfluos an peccent mortaliter. 2.2.38.14
Recipere, vide Pretium, Pecunia, & Simonia.
Residui officium diaconi, vide Fructus.
Resolare nesciens, vide Fructus.
Recitare, vide Horas canonicas, & Restitutio.
Reclamare, vide Restitutio.
Recompensatio, vide Compensatio.
Recurrit Ecclesie patronatus an possit absque patroni consensu Vicarium temporalem, vel ad vicam ipsius Rectoris constituere. 2.3.57.3
Redimere, vide Simonia, & Coniugium.
Regales exactiones, vide Exactiones.
Regulares, vide Electio.
Regulares, vide Festum.
Religio an habeat iustitiam ad personam. 1.3.2.6
Religiosi ludere an sit peccatum mortale, & qui iust illis prohibentur, vide Lolere.
Religiosi impicientes ludos fortune, qualiter peccent. 1.8.19.1. & 2
Religiosus locus adificans Ecclesiam in proprio solo propter expensis, an habeat in eo omnia temporalia. 2.3.82.1.5
Religiosus an debeat admitti ad presentandum. 2.3.7.1.24
Religiosi, vide Regularis, & Coniugium.
Remissio, vide Exequutor, & Exequutio.
Remissionem an comprehendatur decembris sustentationis nomine. 2.2.41.4. & 5
Renunciatio beneficii per nuncium an possit puniri. 2.3.36.2.9
Renunciatio beneficii tenentis pensionem an possit pacisci cum pensionario, quod ipse illam redimet certa summa pecunie: & quid si pactum intercederet, quod alter teneatur eam redimere, vel si pensionatus solueret hoc anno pensiones decem annorum. 2.3.47.1
Renunciatio officium publicum an aliquis possit, vide Officia publica.
Renunciatio in fauorem filij testatoris, cum præmum peruenit ad ætatem requiritam, an teneatur quis Capellæ collatiuæ, quam testator instituit, iussuque, quod conferretur illi hæc condicione. 2.2.31.1
Renunciatio, vide Simonia.
Renunciatio simpliciter, & renunciatio in fauorem tertij an differant. 2.3.16.3
Renunciatio an cogendus sit, qui impetravit licentiam renunciandi. 2.3.36.3.0
Renunciatio, vide Beneficium.
Renunciatio Episcopatus in cuius manibus debeat fieri. 26
Et quid dicendum de Abbate immediate pertinentente ad Ecclesiam Romanam. ibid.
Renunciatio beneficii, vt valeat, an debeat fieri in scriptis. 27

Renunciatio facta per procuratorem, postquam facultatem illi datam reuocauit constituens, an valeat. 31
Cui verò facienda sit reuocationis intimatio. ibid.
Quid verò dicendum sit, si renunciatio per procuratorem facta fuit post mortem inuadantis. 33
Et quid dicendum, si constituens procuratorem ad renunciandum prius renunciet, quam procurator. 34
Renunciatio in fauorem Pauli facta per procuratorem per litteras constitutum, vt renunciet in dictum Paulum Rome, an valeat, si dictus Paulus alias reuocatus occulset, & presentet procuratori tantum litteras mandati. 36
Renunciatio, vel permutatio beneficii obtenti simonia incompleta, si postea compleatur, an teneat. 2.3.106.8
Renunciatio, vide Pastum.
Reparatio tragediarum in Ecclesiis an sit peccatum mortale. 1.8.14.2.18. ad 23
Representantes turpia inspecto an sit peccatum mortale. 1.8.10.3
Repetitionem an detur locus perenti ludo prohibito, vide Ludus.
Res spiritualis nomine, que est obiectum simonia, quoniam intelligatur. 2.3.1.2
Res spirituales, circa quas veretur simonia, quotoplices sint. 2
Rerum spiritualium differentia. 2.3.2.6
Res factæ an possint impignorari, hypotheca obligari, aut alienari. 2.3.21.5.6
Res iniuste acquisitæ, quando eius dominus est incertus, an debeatur pauperibus. 2.3.119.5
Respublica, vide Officia.
Resignatio beneficii, vt vnatur monasterio, an possit designare locum religiosum. 2.3.32.22
Resignans beneficium simoniace an possit compensare pecuniam receptam cum fructibus, quos recepit resignatarius. 2.3.118.9
Resignare, vide Beneficium, & Simonia.
Resignatio simplex facta in fauorem tertij vt valet, quid requiratur. 2.3.36.5
Et quid dicendum, quando sit per procuratorem. 6
Resignatio, vel provisio an valeat, si resignans restituerit pensionem, & hoc non petierit procurator, nec concessum fuerit. 7
Et quid si resignans obierit, vel non iterit per procuratorem, sed Papa noluerit admittere pensionem. ibid.
Que verò sit potentia clausula, Resigno in fauorem Petri, & non alteri, quando sit in manibus Papæ. 4
Resignatio simpliciter facta per procuratorem ad resignandum in fauorem tertij, & non alteri, an valeat, si beneficium fuerit collatum ipsi tertio. 8
Quid verò dicendum, si procurator constitutus ad resignandum simpliciter resignet in fauorem alicuius, vel ad resignandum causa permutacionis, & resignatarius nullum beneficium resignanti assignet. 9
Resignatio simplex an possit stando in iure communi antiquo fieri in manibus Procuratorum infectorum Papa, dicendo, quod non aliter resignanti conferatur Petro. 14. & 15
Quid

Index Rerum.

Quid vero dicendum stando in motu proprio... Et quid si non deducit in pacem... Religione facta in fauorem tertij non habente... Resignatio, & permutatio beneficiorum an possit fieri... Resignatio beneficii facta inuonitate an valeat... Et quid dicendum de renuntiatione beneficii... Quid vero requiratur, vt resignatio inuonitate non valiat... Resignatio in fauorem tertij non habente... Resignatio in fauorem tertij non habente... Resignatio in fauorem tertij non habente...

An vero in hoc casu teneatur restituere quantum valeat illud lucrum cessans in specie... Et an hoc verum habeat quando dolo, vel fraude extrahit gans ex Societate lesu cum, qui biennio expleto curam eorum emittit... An vero Mogachis pro illius possessu huius damni restitutionem restituere... Restituere an teneatur monasterio qui vi, vel fraude nouitium extrahit, vel scribit vi, vel fraude volentem fugere... Restituere an teneatur retrahens filium ab ipse vi, & fraude, ne subleuetur patri inopi, quoniam suo labore sustentabit, & peccet mortaliter contra charitatem, quod dicendum, si videat fraude faciat, an teneatur patri restituere damnum... Restituere an teneatur, qui facit sufficiens diligenter non potest vitare dubium, an dubiet aequali probabilitate rem esse suam, postquam in tali possessionem ingressus est... Restituere an teneatur, qui dubitans, an res sit sua, eam se recipit... Restituere an teneatur lege iustitie, qui vi, fraude, vel metu in uno concubitu aequum inducit ad peccandum, vero qui sine vi, fraude, vel metu in altero ad peccandum, teneatur tantum charitatis lege ad bonum adiuuere, si illi spes emittat... Restituere an teneatur quis, quando vt sibi complere alter tenetur in peccato, si ea complentia causet merum tenentem, s. post modum... Restituere an teneatur, qui aliquem induxit ad peccandum, vi, vel metu... Restituere an teneatur tantum lege charitatis consulendo hunc quem lo, ab ipse in iustitia per suat, qui sine vi, vel fraude, etiam animo nocendi cretate ab ingrossa Religione, volentem fugere, vel nouitium... An vero teneatur restituere damna temporalia inde sequentia... Restituere an aliquod teneatur ipsi, vel Religioni, qui sine vi, vel fraude profellum extrahit a Religione... Et quid si vi, vel fraude, vel metu retrahit quis volentem fugere, vel nouitium, vel profellum, an teneatur ipsi reuocato lege iustitie restituere, tollendo vin, vel venientem doctrinam... An vero ad aliquod teneatur, si retrahit non ad Religionem redire... An vero quis extrahit nouitium, vel profellum vi, vel dolo, teneatur illud reuocare in Religionem intrare, an assidue, vt scribit, 10, & 12... Vel teneatur de tradere Religionem, vt scribit, si non inueniam temporale, quod in iustitia, sit tantum, vt restituere non possit... Restituere an teneatur Religioni satisfaciendo damnum illud temporale, quod monasterium incurret antequam vi, vel dolo extrahens aperiat veritatem, & vin tollit, qui extrahit profellum a Religione, qui erat illi velle in temporalibus... 14, & 19

Restituere

Index Rerum.

Restituere an teneatur occidens, si occisus antequam moriatur, teneatur homicidæ damna... Et quid dicendum, si Rex iusta de causa condonet homicidæ delictum... Vel si habeat heredes necessarios... Restituere non teneatur credens certo hæredes non admitturos restitutionem... Restituere an teneatur eadens ligna propria hominis industria plantata, & quid dicendum, si parua industria, vel si solum cedat ramos... Restituere an teneatur eadens ligna alicuius communitatis, quando est prohibitio talis excisionis, licet sint incolæ illius oppidi... Et quid dicendum, si faciant magnam stragem, vel si solum paruum... Quid etiam dicendum, si sint duo oppida propinqua, & ciues mutuo se defendere soleant ligna ex sylua alterius... Et an sit saltem peccatum veniale, quando non adest obligatio restituendi, nec sit magna strages in nemoribus... Quid dicendum, si cedat quis ad proprios vsus, vel vendendum... Que vero dicatur magna strages, vt quis teneatur restituere... An vero quando teneatur eadens restituere, debeat in integrum restituere, vel solum partem... Restituere an teneatur ingrens nonabile damnum in sylua communi, quando compenlat pena pecuniaria, que æqualis est damno... Restituere an teneatur eadens ligna ex sylua profusa aliena... Quid dicendum, si detur præsumpta Domini voluntas, se nolle restitutionem, sed sola pena contentum esse... An etiam idem dicendum sit de pascuis veritibus, quod de sciendæ ligna... Quid si sylua, vel nemus humana industria sit circumdatum... Quid etiam dicendum de fructibus arborum syluestrium... Restituere an teneatur domini oppidorum fructes pascuis communitatis, eiuque sylua, sciendæ ex ea ligna, vide Domini oppidorum... Restituere an teneatur transgredientes pragmaticam triticivide Pragmatica... Restituere an teneatur prohibiti panem pinsere, si illum subigant, & eorum vendant cum moderato lucro, vide Panem... Restituere an teneatur expensas educationis, & peccet, exponens ad inuam alterius puerum ad suam expostum... Restituere damnum an teneatur exponens occisum ad inuam alterius... Restituere an teneatur, & peccet tonsores inuenientes raritates in panis, & non admonentes dominum, & quid sit dicendum, si inuentionem admovent, & eidem postulant sarcendum panum tradit, vt ita raritas occultetur, ac distullectur... Restituere incrementa, vide OEconomus... Restituere an teneatur vendentes triticium ultra prelium taxæ pistioribus, & artoceartis, & agasonibus, quando constat hos excepsit totum illud pretium, & insuper moderatum lucrum ex venditione triticivide vendentes... Th. Sanchez, Confil. moral. Tom. I.

Restituere an teneatur locrantes ludis prohibitis, vide Ludus, & Ludænes... Restituere an teneatur digno omisso, vel digniori, conferens indigno officio, & beneficia instituta principaliter propter bonum, & vilitatem particularem... Et quid dicendum de eo, qui confert indigno officia publica, vel beneficia principaliter instituta in fauorem Ecclesie, vel reipublice... An vero teneatur restituere ipse electus indignus acceptans beneficium... Restituere an teneatur patronus presentans indignum, & Episcopus confirmans... Restituere an teneatur digniori prætermisso, vel digno omisso, conferens beneficia instituta primario in vilitatem Ecclesie digno, omisso digniori, vel indigno, prætermisso digno... Restituere an teneatur digniori omisso, vel digno, eligens dignum omisso digniori, vel indignum omisso digno, ad cathedras, vel ad beneficia, vel ad officia publica instituta primario in bonum Ecclesie, vel communitatis, que conferuntur per oppositionem proposito dicto... An vero minus dignus, cui facta est collatio, teneatur dimittere... Restituere an teneatur, qui nouit se minus dignum esse ac procurat, quod sibi detur beneficium, vel cathedram, quando plures se opponunt... An vero peccet... Restituere an teneatur quis ex solo animo nocendi, quando, secluso eo animo, non teneatur... Restituere an teneatur impediens aliquem ab acquisitione boni, ad quod habebat ius quæsitum in re, vel ad rem... Et quid dicendum de impediendo alium tale ius non habentem... Restituere an teneatur impediens, ne detur beneficium digno, vt detur digniori, vel æque digno... Quid vero dicendum sit de impediendo indignum vi, vel fraude, vt detur beneficium digniori... Et quid de impediendo, ne detur beneficium digno, vt detur indigno... Cui vero teneatur restituere iste impediens dignum, vt detur beneficium indigno... Restituere an teneatur impediens ne detur beneficium digniori, vt detur digno... Quid vero sit dicendum de impediendis cathedras, & beneficia, que dantur per oppositionem... Et quid de impediendo vi, vel fraude volentem se opponere cathedra, vel beneficio, quando alias certum erat obtenturum... Restituere an teneatur impediens sine vi, & fraude, ne beneficia, vel cathedra, que dantur per oppositionem, detur legitimis oppositoribus... Restituere an teneatur impediens donationes gratuitas, elemosynas, & legata, que quis volebat alicui facere... Restituere an teneatur, qui odio alicuius efficit, vt hæres eum dimitat, ob quod alter damnum patitur... Et quid de impediendo fraude aliquam demeritationem, vel ne delinquentes veniat ad manum instituta, vel occultante, vel faciente fugere officiales tempore syndicatus...

Restituere

Index Rerum.

Restituere an teneatur impediens aliquem à iuro iusto, quod erat acquisitus, vel ab oppositione beneficii, quod erat consequentur: & quid dicendum quando aliqui vehementibus precibus Principis, vel domini desistant, vel ira sunt suspensi eorum promissionibus, ut plura dimittant sibi vilia. 33
 Restituere an teneatur impediens ne ad civitatem afferantur mercēs, ut suas carius vendant. 35
 Restituere in integrum an teneatur impediens casu, quo restituere quis tenetur. 2. 1. 50. 7. & 8
 Restituere an teneatur, qui non audiuit aliquam facultatem per maiorem anni partem, si se fuerit ingreus ad suffragandum sic in causa, quod aliquis amittat cathedram. 2. 1. 52. 5. & 6
 Et quid dicendum de eo, qui bis præbet suffragium. 7
 Restituere an teneatur qui imponit se habere plures causas, vel aliquam qualitatem, quam non habet. 8
 Restituere an teneatur auditor ordinarius in aliqua facultate, licet habeat defectum in aliis requisitis secundum statuta, vel aliquid faciat, propter quod secundum statuta vniuersitatis iure suffragandi priuatur, si sic causa suo suffragio, ut aliquis amittat cathedram. 29. ad 11
 An verò sit idem dicendum de electoribus in Ecclesiis, vel Collegiis, & licet dicatur in statuto quod iure ipso perdat. 12. & 13
 Restituere an teneatur scholasticus, qui habens defectum in interrogato iudice, & veritatem negat, si suo suffragio impediatur, ne alicui detur cathedra. 2. 1. 53. 14. & 15
 Restituere an teneatur accipiens bona immobilia beneficiorum à Clericis. 2. 2. 36. 4
 Restituere, vide Beneficiarius, Florus, Fructus, & Dispensatus.
 Restitutorum petens, vide Restituere.
 Restitutorum fructuum, vide Succedens in beneficio.
 Restitutoris quantitas unde sit a viro prudenti attendenda casu, quo quis non tenetur integrè restituere. 2. 1. 51. 2
 Restitutio maior attenditur penes maius damnum. ib.
 Restitutio, vide Omnis.
 Retentio auara an sit seruare mediocrem superfluum quantitatem ad proprias necessitates probabiliter euenturas. 2. 2. 38. 14
 Retrahentes, vide Festum.
 Retrahens, vide Conspicuum.
 Reuocans, vide Testamentum.
 Reuocans testamentum, quod se non reuocatum iurauit, an sit peruersus, & peccet. 3. 1. 17. 5
 Reuocatio, vel declaratio an teneat, si superior velit reuocare sententiam excommunicationis tanquam iniuriam, vel illam denunciare nullam, partibus non citatis. 3. 1. 36. 7
 Reuocatio, vide Procurator.
 Reus, vide Index.
 Reus condemnatus, & iam suspensus, an possit anquam sepeliatur, tradi Medicis ad anatomiam faciendam. 3. 1. 7. 2
 Reus quando debeat torqueri ob urgentia indicia. 3. 1. 13. 13
 Reus iniuste ab Ecclesia extractus an teneatur respondere iudici. 3. 1. 17. 1. ad med.

Quid verò dicendum de reo, à quo petitur iuramentum in die festo. ibid.
 Reus, qui iniuste damnatus ad penam pecuniariam appellauit ex causa omnino falsi, & rebus falsi se tuetur, cum sit plene probatum delictum, & pena pecuniaria lege statuta, an non obstante tali appellatione, teneatur ad penam. 3. 1. 37. 2
 An verò teneatur litem prosequi, vel possit omittere, ut ex allegatis feratur sententia. 3
 Et an teneatur ad expensis parti contrariæ. 4
 Rex, vide Officium temporarium, Tributum, Princeps, Immunitas concessio.
 Rex an possit publica bona, & ad publicum vsum destinata insumere. 1. 6. 8. 15
 Rex donans aliquid an possit apponere pactum, ne detur Ecclesie, vel generaliter statuere, ne quis prædia sua vendat Ecclesie. 2. 4. 57. 9
 Rex an possit cognoscere in prima instantia in oppidis dominorum. 3. 1. 62. 8
 Romane Curie quantum obseruatio sit, quoties fit alienius beneficii collatio, vel dantur litteræ ad beneficia. 2. 2. 10. 10
 Romanus Pontifex, vide Beneficium, & Pontifex.

S.

Sacerdos an possit operas vendere, quando ad horam prout occipit aliquis ab eo Missam celebrandam petit, vel vocatur, ut in somnium noctem cum ægroto ducat. 2. 3. 10. 7, & 8
 Sacerdoti largiri suppellectilem valentem vnum argenteum pro vna Missa an liceat. 2. 3. 11. 3
 Sacerdos an bene faciat exigens stipendium ante spiritualium collationem. 12
 Sacra res, vide Commutari.
 Salarium, vide Exequatur testamentarium, & Index.
 Saltantes, & chorizantes in Ecclesiis an peccent mortaliter. 2. 8. 14. 22
 Sapo, vide Cognentes.
 Sartores, vide Scituros, Barbitorum, & Emere.
 Satisfacere, vide Gubilla, & Homicida.
 Satisfactio, quæ fit per petitionem veniæ à quo exhibenda sit, vide Restitutio.
 Satisfactio partis quando debeat præcedere, ut quis possit absolui ab excommunicatione. 2. 3. 110. 7
 Scandalum, vide Simonia.
 Schismatici, vide Iustitiam.
 Scholasticus Salmantini an peccet mortaliter ludendo contra præceptum Magistris scholarum: & an sint excommunicati, & restitueri teneantur. 1. 8. 27. 3, & 4
 Ad quem autem spectet condere leges vniuersitatis, & quid possit Magister scholarum. 1. & 2
 Scholasticus Salmantini, vide Sponsus.
 Scholasticus, vide Restituere.
 Scholasticis alloquentes oppositores cathedrarum de rebus non pertinentibus ad subuentionem an peccent si respondeant exigenti iuramentum se nihil esse locutos. 2. 1. 1. 3
 Et quid si ex inadvertentia domum oppositoris sint ingressi, vel fregerint aliud leue statutum. 4
 Scholasticus subornatus quando debeat, si interrogatur à iudice, veritatem fateri, vel possit verbi æquinoctis. 2. 3. 17. 1. ad med.
 Scientia

Index Rerum.

Scientia quando sit præferenda nobilitati generis in promotione ad prelaturas, & officia spiritualia. 1. 1. 1. 11
 Scriba, vide Iudex, Tabellionem, & Notarium.
 Scriptura, vide Appellatio.
 Serapulus, vide Vectigal.
 Sculptor, vide Festum.
 Secretarius qualiter prohibeantur l. 1. tit. 18. lib. 2. noua recipi. munerem recipere. 3. 1. 1. 4
 An verò teneantur ad penas per dictam legem impositas, si iuxta ipsius tenorem iuramentum præstiterint. 5
 Senior, vide Iustitiam.
 Sententia, vide Appellatio, Officium exequutoris, & Excommunicatio.
 Sententia quoruplex sit. 2. 2. 25. 1
 Sententia pars, vide Appellatio.
 Sententia an teneat, si quis fuit Aduocatus in vna causa, siat index in eadem, vel eidem annexa, & sententiam ferat. 3. 1. 26. 3, & 4
 Sententia an transeat in rem iudicatam, si non appelletur ab ea intra decem dies. 3. 1. 32. 64
 Sententia an transeat in rem iudicatam, transacto termino à iure, vel ab homine præciso, si intra illum appellans non fuerit prosequutus appellationem, vel non fuerit. 108
 Sententia an transeat in rem iudicatam per lapsum termini in causis beneficiis, quando index à quo constituit terminum ad prosequendum appellationem. 115
 Et quid si transeat terminus iure concessus. 116
 Sententia iudicialis, in quo differat ab extrajudiciali. 2. 6. ad 16
 Sententia distinctiua in quo differat ab interlocutoria. 198
 Sententia censuratum, & aliarum sententiarum an habeant causam successiuam, vel momentaneam. 260
 Seruient, vide Canonici.
 Seruitus quando sit licita, seu quibus titulis possit iuste quidam homo redigi in alterius seruitutem. 2. 1. 3. à 2, ad 7
 Seruitus, vide Ethopes.
 Seruus quidquid acquirit, domino acquirit. 1. 1. 1. 4
 Excipiuntur aliqui casus. 2. 6. ad 12
 Seruus an possit sibi retinere quidquid acquirit non deficiente debito domini seruitio. 13, & 14
 Seruus potest non acceptet hereditatem sibi relictam: tamen acceptet, domini est. 16
 Seruus sine licentia domini promittens, aut contrahens, naturaliter obligatur, & in foro conscientie. 1. 1. 2. 1
 Et in casibus, in quibus liber homo tenetur naturaliter, & ciuilitate, seruus tenetur naturaliter. 2
 Serui fideiusor tenetur naturaliter, & ciuilitate. 3
 Serui Christiani an possint ab infidelibus, vel hereticis possideri, vel eis vendi, vel donari, vel quouis alio titulo eis tradi. 1. 1. 5. 1
 Serui Christiani legatum Iudæo, infideli, vel heretico factum non valent. 2
 Nec in hoc casu legatarius serui æstimationem habebit. ibid.
 Serui Christiani ipso iure manent liberi, si eorum Th. Sanchez. Confil. moral. Tom. 1.

dominus in hæresim labatur: nec seruorum dominium obtinebit, licet ad fidem catholicam reuertatur. 3
 Seruus infidelis alicuius heretici, vel infidelis an ipso iure maneat liber, si ad fidem conuertatur, & ipse dominus in hæresi, vel infidelitate remaneat. 4
 Seruorum, qui bello iusto capti sunt, & aliorum, qui à se, vel à patre venditi, sunt aliquot differentie quoad posse fugere. 1. 1. 6. à 1, ad 3
 Seruus bello iusto captus an peccet, si fugiat. 5, & 6
 An verò teneatur pretium restituere, si ab alio sit emptus, & fugiat. ibid. ad fin.
 An verò sit licitum consulere huic seruo, ut fugiat. 7
 Seruo bello iusto capto non licet fugere ita, ut intra confinia hostium commoretur. 1. 1. 7. 1
 Si tamen bona fide intra dicta confinia credens se esse liberum commoretur, decennio inter presentes, viginti annis inter absentes præscribit. 4
 Seruus bello iusto captus potest fugere non solum in patriam, sed etiam in eam regionem, in qua seruus sit liber. 3
 Seruus vernaculis filiis seruorum bello iusto captorum, licet fugere. 1. 1. 8. 1
 Seruus, si dominus eam impetat, potest fugere iura conscientia, & stare, ac si esset libera, & implorare officium Episcopi, ut manumittatur, & potest ipse ad hoc compellere. 1. 1. 9. 1
 cum aliquibus limitationibus.
 Seruus, si à domino publicè prostituatur in lupanari, &c. an maneat libera. 2
 Seruus libertatem concedere an sit opus piuum. 1. 1. 10. 1
 Seruus soluendo æstimationem damni sit liber, quando eum pro noxa dominus tradere vult. 1. 1. 3. 13
 Seruus, vide Alimentum, & Esulum.
 Simonia quid sit. 2. 3. 2. 1
 Simonia an sit peccatum mortale contra Religionem. 2. 3. 2. 2
 Simonia, quæ est circa res sæpè naturæ factas, quo iure sit prohibita. 3
 Quid verò dicendum de rebus, quæ habent sanctitatem ex consecratione, & benedictione, si plures vendantur ratione consecrationis, & benedictionis. ibid.
 Simonia aliqua an sit solo iure Ecclesiastico vitata. 4
 Simonia, quæ committitur in venditione beneficiorum, an sit de iure diuino, vel Ecclesiastico. 5
 Simonia, vide Pecunia, Mediators, Pretium, & Beneficium.
 Simonia de iure Ecclesiastico circa quid veniatur. 6
 Et in quibus casibus inueniatur. 7
 Simonia an sit vendere spiritualia naturalia, quæ humano sudore comparantur, ut scientias. 2. 3. 4. 1
 Vide Commutari, & Dispensari.
 Simoniae penas an possit Papa incurere. 2. 3. 3. 1.
 Simoniam de iure Ecclesiastico an possit Papa contrahere. 2
 Simonia an sit vendere veritatem naturalem. 2. 3. 4. 4
 Quotupli

Index Rerum.

Quotupliciter verò possit considerari veritas naturalis. 7
 Simonia an sit vendere donum linguarum, sanctitatis, & scientias naturales, quæ infunduntur à Deo. 5
 Quid verò dicendum de saluatoribus, vulgò Saluatoribus. 6
 Simonia an sit dare beneficium pro scientia docenda. 7
 Simonia an sit vendere Theologiam naturalem, vel infusam à Deo. 2.3.5.1
 Quid verò dicendum, si vendatur Theologia prout est habitus scientificus naturaliter acquisitus. 2.4.6.8.7
 Simonia an sit accipere pretium pro magisterio Theologiae, vel pro facultate legendi Theologiam. 5
 Simonia an sit, si Princeps temporalis pro pretio dispenset in lege. 2.3.4.5.6.7
 Simonia an sit dare pretium pro actibus virtutum. 2.2.6.1
 Simonia an sit, si Religiosus petat à sacerdote, ut eis procuret elemosinas in parochia, hoc in iure pacto, ut sacerdos habeat partem: vel si sacerdos paciscatur, ut pretium sui laboris sibi detur, pro eo quod monachis elemosinam petat per parochiam. 2
 Simonia an sit recipere pretium pro Sacramentis. 2.3.7.2
 Simonia an sit exigere pretium pro absolutione ab excommunicatione. 3
 Simonia an sit, si parochus denegat licentiam administrandi Sacramentum audiendi confessiones, aut concionandi, nisi sibi detur stipendium, quod sibi hæc omnia exercenti obtingeret. 4
 Simonia an sit exigere pretium pro labore impenso in ministerio rerum spiritualium. 2.3.10.2
 Et quid dicendum de labore requisito ad prædicandum. 3
 Simonia an sit inire pactum circa sustentationis stipendium ante spirituum administrationem. 2.3.11.8
 Simonia quanto committatur, duplex regula. 9
 An verò sit scandalum cauendum in pacificando circa stipendium in spiritualibus. 10
 Simonia an sit si ministri spiritualium intendant stipendium sustentationis tanquam finem principalem. 2.3.12.1
 Vbi an hoc sit peccatum mortale. 2
 Simonia an sit recipere stipendium, vel pretium pro necessariis mortuorum exequiis. 2.3.13.1
 Simonia an sit dare pretium pro loco sepulture. 2.3.14.1. & 2
 Simonia an sit recipere pretium pro sacramentalibus. 2.3.15.1
 Simonia an sit recipere pretium pro materia facta per se requisita ad essentiam Sacramenti. 2. & 3
 An verò sit simonia vendere compositum ex spirituali, & temporali. 4
 Simonia an sit recipere pretium pro operibus spiritualibus, quæ Papa, & Episcopus, ut tales faciunt per potestatem iurisdictionis spiritualis, vel Ordinis. 2.3.17.1
 Simonia an sit, si Episcopus recipiat aliquid pro mercede degradationis. 2
 Simonia an sit, si Prælati pretio accepto suas vices committant alteri. 7
 Simonia an sit vendere, vel locare iurisdictionem spiritualem. 2.3.18.1
 Simonia an sit si Episcopus pretium recipiat pro visitatione, Ecclesiarum consecratione, & subditorum correctione. 2.3.18.1
 Simonia an sit de iure naturali, & diuino, si in collatione Ordinum aliquid detur ad Episcopos sustentationem. 2.3.19.1
 Simonia an sit de iure Ecclesiastico, si Episcopus stipendium sustentationis pro ordinum collatione, litteris testimonialibus, vel dimissoriis, aut pro sigillo recipiat. 2
 Simonia an committat Episcopi titulates, si petant ab ordinandis pecunias. 5
 Simonia an exerceatur ij, qui olim dabant pecunias Episcopis titularibus in Ordinum collatione. 6
 Simonia an sit, si Notarius Episcoporum pretium recipiat pro litteris testimonialibus Ordinum, dispensationum, & beneficiorum collationis, & pro scribendis litteris dimissoriis. 2.3.20.2
 An verò eis liceat pro aliis scripturis ad Ordines pretium recipere. 2.3.20.2
 Quid verò dicendum, si Notarius salarium habens pro litteris testimonialibus, adhuc recipiat aliud stipendium ab ordinandis. 3
 Et quid si Notarius recipiat aliquid sponte oblatum ab ordinato post susceptum ordinem, & litteras testimoniales traditas, sciente non plus debere, nec exacto. 5
 Simonia an sit, si Notarius plus recipiat pro litteris testimonialibus de digniori ordine, quam de minus digno. 7
 Simonia an sit, vel aliud peccatum vendere iudicium, & testimonium. 2.3.21.1. & 2
 Simonia an sit si iudex Ecclesiasticus aliquid recipiat pro sigillo sui iudicij. 3
 Simonia an sit si procurator pro sua procuratore, & causidicus pro suo patrocinio in causa spirituali pretium recipiant. 4
 Simonia an sit dare, vel recipere pretium pro omissione alicuius actus spiritualis. 2.3.22.1. & 2
 Simonia an sit dare pretium pro ingressu in Religionem. 2.3.23.1
 Quid verò dicendum, si quis facilius admittatur magnas Monasterio dando elemosinas propter deuotionem, quam ostendit erga illud. 2
 Simonia an sit, si promittatur alicui admissio in Monasterium, si talem artem didicerit. 3
 Simonia an sit, si quis seruiat Religiosis propter promissionem sibi factam, quod ipsum recipiant. 4
 Simonia an sit, si quis timens non recipi, dicat Abbati, si me recipitis, omnia bona meam tradam Monasterio. 5
 Simonia an sit, si Moniales recipiant amplius præter dotem sustentationis, vel pro suffragio, quod præstant ad admitendum. 7
 Simonia an sit dare pretium, vel quis admittatur ad aliquam confraternitatem. 8
 Simonia an sit de iure humano vendere beneficia, & præstimoniam. 2.3.24.1
 Simonia de iure humano an sit vendere præbendam annexam aliis officiis præter munus clericale. 3
 Simonia

Index Rerum.

Et quid si daretur beneficium pro obligatione mutuandi. 6
 Simonia an sit, si Episcopus det beneficium alicui intuitu consanguinitatis. 5
 Simonia quando sit offerre Episcopo munera. 9
 Simonia an sit dare beneficium propter laudes, preces, adulationem. 11
 Simonia an sit conferre beneficium propter metum, vel minas. 2.3.29. à 1. ad 4
 Simonia an sit pretio redimere vexationem circa beneficia. 2.3.30.3.4. & 5
 Simonia an sit pretio redimere vexationem, quando elector inclinatur suam voluntatem ad indignum, vel minus dignum. 6
 De quo verò iure hæc simonia sit. 7
 Simonia an sit dare aliquid contradicenti, ut cesset à contradictione, electione iam facta à maiori parte. 8
 Simonia an sit dare pretium alicui, ne impediatur, quin electio iuridica fiat: & quid quando iam erat electus. 9
 Simonia an sit redimere vexationem pecuniam, si confirmator iniuste noluit confirmare. 10
 Simonia an sit pecunia redimere vexationem, quando quis facta beneficii collatione, impeditur iniuste accipere possessionem: & quid si aliquis omnino iniuste possidens meam possessionem clare iustam impeditur, vel mea præbenda per iniuriam alteri data sit. 11
 Simonia an sit pretio redimere vexationem, quando beneficium possidens expulsius est ab illo. 12
 Simonia an sit dare pecuniam, vel pensionem alteri, ne se opponat ad beneficium contra me: vel ut desistat ab oppositione, vel facere hoc pactum; ne te opponas ad hoc beneficium contra me, & ego non me opponam ad sequens contra te. 13
 Simonia an sit redimere decimas ab iniusto possessore data pecunia. 2.3.31.1
 Simonia an sit redimere pretio vexationem, & procurare, ut dignus eligatur, quando sede vacante electores Papa vellet eligere indignum. 2.3.32.1
 Simonia an sit pretium dare, ut quis se desistat à lite, quam vult agitare, vel agitat, quæ non est euidenter iniusta: & quid dicendum de renunciante liti iniuste super beneficio, vel alio spirituali, pecunia accepta, vel pensione: & quid de renunciante literis Apostolicis super provisione beneficii pro pecunia. 2.3.32.1
 De quo verò iure simonia sit, si detur beneficium, vel pensio, vel pecunia, ut se desistat ab illo iure. 2
 Quotupliciter verò possit licitus fieri hic contractus. 3
 Simonia an sit si duo litigantes super quodam beneficio inter se conueniant, ut se mutuo iurent contra alios, & qui prius obtinuerit, alteri constitueret pensionem, & impense essent communes, sub certa pœna, nisi starent contractui: quæ omnia excepta pœna Papa referunt, & statim se adiuvant, & alter desistit, & sic alter obtinet beneficium. 2.3.33.4
 Simonia an sit, si duo litigantes super beneficio, quod ambo possidebant, cum sint eo spoliati, & fructus sequellati, inter se conueniant cum consensu Papa, ut alter eorum obtineat benefi-

Simonia an sit de iure Ecclesiastico, quando non est vera ratio pretij in contractu inito absque licentia Pontificis. 4
 Simonia an sit de iure naturali, & diuino commutare beneficia absque licentia Papa. 5
 Simonia de quo iure sit absque licentia Pontificis renunciare beneficium cum reservatione pensionis. 6
 Simonia de quo iure sit eum in renunciatione beneficii interueniant pacta iure tantum Ecclesiastico verita. 7
 Simonia confidentialis, de quo iure sit. 7
 Simonia an sit de iure Ecclesiastico vendere commendaturas. 8
 Simonia an sit omnis pactio, conditio, vel modus appositus in beneficiis absque Pontificis licentia. 2.3.25.6
 Quid verò dicendum, quando per tale pactum tantum remittitur aliquid alteri, nec commodum illi applicatur. 8
 Simonia an sit apponere in beneficiis conditionem, quæ iure inest, & eo modo quo inest. 9 ubi varia exempla. 8
 Simonia an sit conferre alicui beneficium ea conditione, ut doceat. 10
 Simonia an sit inire pactum, ut quis soluat bullas, vel quod soluantur ex fructibus beneficii, quando aliquis permutat beneficium, vel renunciat in fauorem alicuius cum reservatione pensionis. 11
 Simonia an sit, si Papa, vel Episcopus ante, vel quando beneficium conferret, referret aliquos fructus. 12
 Simonia an sit eum aliquid recipit Papa ob regressus, vel coadiutorias. 14
 Simonia an sit renunciare beneficium in fauorem alicuius, ut ille renunciet illud, vel aliud in fauorem alterius. 17
 Vbi alia multa. & à 17. ad 21
 Simonia an sit dare beneficium Petro, ut falsò restaretur me esse consanguineum Ioannis, ut sic mihi aliquid legaret. 23
 Simonia an sit conferre aliquid mediatori, seu intercessori, ut intercedat pro tali collatione. 2.3.26.2.3.5.7. & 8
 An verò hæc simonia sit de iure diuino, & quæ simonia in beneficiis sit de iure diuino, quæ verò de iure positivo. 9
 Cuius verò dicto standum sit ad sciendum an elector, vel conferens motus sit ob pecuniam sibi datam, vel ob intercessionem. 2.3.116.12
 Simonia pœna in incurantur, quando dato pretio pro intercessione, media tali intercessione quis obtinet beneficium. 2.3.26.10.11
 Simonia an sit, si duo inter se faciant contractum, quod qui prior eorum obtinuerit beneficium, dabit alteri tertiam partem fructuum, & postea alter intercedat pro alio, & illi obtineat beneficium. 12
 Simonia an sit vendere actiones de se ordinatas ad obtinendum beneficium. 2.3.27.1 ubi varia exempla. 2
 Simonia an sit dare beneficium pro commoditatibus temporalibus. 2.3.28.1. & 2
 Simonia an sit dare beneficium ad exonerandum se ab obligatione antidotali. 3
 Simonia an sit, vel vltra, dare mutuum propter beneficium. 4
 Tò. Sanchez. Consil. moral. Tom. I.

Index Rerum.

cium constituta certa pensione alteri: interim tamen, quod in curia negotium expediretur, tolleretur sequester, & vterque perciperet medietatem fructuum collectorum: hoc firmum maneret, licet negotium non expediretur Romae, & his esse protequenda. 5
 Simonia an sit, si duobus habentibus literas Apostolicas de provisione cuiusdam beneficii, & simul ius in illo, alter illotum petat à patrono, vt præter alterum ad aliud beneficium, quod Episcopus ei conferat, hac lege vt renunciet iuri, quod habebat ad aliud beneficium. 6
 Simonia an sit, si patronus cedat in alterum ius, quod habet præsentandi ea conditione, vt alter præbeat suum consensum ad certam vniorem. 7
 Simoniaca, an sit post mortem propriis Pij I V. & Pij V. confidentia, que iure antiquo non erat talis. 2.3.14.2
 Simoniaca an sit confidentia quando nulla conditio, vel pactum tacitum, vel expressum adicitur, sed tantum adest intentio: 3 vbi aliqua exempla. Et quid si intentio sit corrupta. 4
 Simonia an sit si in collatione, resignatione, vel nominatione intercedat promissio gratitudinis iure naturæ debita. 6
 Simonia an sit promissio simplex conferendi, vel restituendi alicui beneficii. 7
 Simoniaca confidentia damnata in dictis moribus propriis, in quibus casibus incurrat. 8, 9, & 10
 Simonia confidentialis damnata à Pio V. an sit resignare beneficium cum pacto, vt resignatarius det aliquos fructus beneficii ipsi resignanti. 12
 Simonia confidentialis in dictis moribus propriis quibus penis afficitur. 13
 Simonia penæ vt incurrantur an sit opus quod renunciatio valeat. 14
 Simonia an sit resignare beneficium in fauorem alterius cum reuocatione pensionis. 2.3.107.1
 Et quid si accipiatur pensio ex alio beneficio, quod possidet ille, in cuius fauorem fuit resignatum. 2
 Quid verò dicendum, si resignetur ob pecuniam non sub nomine pensionis. 3
 Simonia an sit resignare beneficium in manibus Papæ in fauorem tertij, si resignans addat, quod non resignat nisi illi conferatur. 2.3.106.2
 Simonia an sit commutatio beneficiorum. 2.3.107.1, 2, 3, & 5
 Et quid si agatur inter litigantes tantum de proprietate. 4
 Simonia an sit commutare ius ad rem in beneficio cum beneficio. 7
 Simonia an sit commutare ius pro beneficio, quando duo litigant super beneficio. 2.3.108.3 ad med.
 Simonia an sit, si duo volentes permutare beneficia conueniant, quod si vnum inueniretur gratuum pensione, solueret illam pensionem, qui illud ante permutacionem habebat, si permutacione facta ordinarij auctoritate, non facta patris mentione, inuentum sit alterum beneficium habere pensionem. 13
 Simonia an committatur in permutacione aliarum rerum spiritualium, que beneficia non sunt. 2.3.44.3
 Simonia an sit, si Monachi inter se conueniant, elige me in Prouincialem, & ego te eligam in priorem. 4
 Simonia an sit, si quis promitteret patrono pensionem, si ipsum præsentet ad beneficium. 2.3.108.1
 Simonia an sit permutare ius patronatus cum re temporali. 2.3.89.1
 Simonia quotuplex sit. 2.3.109.2
 Simonia an sit si quis det temporale sperans spirituale tanquam pro pretio, sed ex gratitudine, & beneuolentia. 2. in fin.
 Simonia mentalis, que pertinet ad opus an obliget ad restitutionem, & resignationem. 4, & 5
 Simonia externa quando committatur. 2.3.106.2
 Quotuplex verò sit. 2
 Simonia realis, & completa, que sit. 2, & 3
 Simonia penæ in ordine, beneficio, ingressu religionis, vt incurrantur, quid requiratur. 2.3.104.58
 Simonia penæ in ordine, beneficio, ingressu religionis quam sint. ibid per tot.
 Simonia penæ an incurrantur, quando externa ex vtraque parte completa sit. 2.3.106.4
 Et quid si sit completa tantum ex parte alterius. ibid.
 Simonia penæ an incurrantur, quando datur quid modicum pro re spirituali. 2.3.110.3, & 4
 Simonia confidentialis an subiaceat penis simoniae, licet non sit completa. 2.3.106.5
 Simonia an sit conventionalis, & incompleta, si duo conueniant, vt alter renunciet beneficium in fauorem meum, & ego renunciabo in fauorem suum, vel alterius: & quid dicendum, si quis renunciet beneficio cum reuocatione pensionis, & alter reservationi consentiat, & nondum eam soluat. 6
 Vide *Excommunicatio, & Prælati*.
 Simonia realis, seu completa an omnis subdatur penis, & restitutioni simoniae. 2.3.107.3
 Simonia penas an incurrat vendens pensionem. 4
 Et quid de vendente ius patronatus. 5
 Quid verò dicendum de eunte vicariam spirituales. 6
 Et quid si canonici sede vacante conueniant, vt qui ex ipsis eligeretur Vicarius Capituli, diuideret cum reliquis salariam, & emolumenta ex officio prouenturia. 7
 Quid verò dicendum, si vbi sunt collegia pro Icholasticis pauperibus instituta, quis cedat loco suo ob pretium. 8
 Et quid de eunte beneficio à Papa. 2.3.111.8
 Simonia realis, & completa solo iure Ecclesiastico vetita an subiaceat restitutioni, & penis simoniae. 2.3.108.3, & 4
 Simonia vera an sit, & subiaceat simoniae penis, si peruentum sit ad traditionem rei spirituales, & pretij, quando sola voce, & instrumeto profiteretur quis se dare temporale pro spirituali. 2.3.109.1
 Simonia an iudicetur in foro externo, vel conscientia, si detur aliquid paruum pro beneficio. 2.3.110.1
 Simonia an sit mortalis, si quid modicum detur pro re spirituali animo emendi, vel pro pretio ipsius. 3
 An verò incurrantur tunc penæ simoniae. 4
 Que

Index Rerum.

Que verò sit quantitas modica. 5
 Simoniaci an sint, & peccent mortaliter, qui obtinent dispensaciones dantes pecuniam. 2.3.17.6
 Simoniacum an sit statutum, vt Papæ dentur annata. 2.3.25.13
 Et quid dicendum de solucentibus taxam bullarum, & cæterorum, & de dantibus primos fructus in Curia. ibid.
 Simoniacus an sit petens à patrono, vt illum præsentet ad dignitatem, & quo facilius illam obtineat offert se relicturum beneficium simplex in manibus ordinarij, vt illud conferat cui velit. 12
 Simoniacus an sit, qui seruit Episcopo sperans ab ipso beneficium: & quid dicendum de Episcopo conferente cuidam beneficium hoc pacto inito vt alter solueret quasdam impensas factas in lite ad priuandum eo possessorem. 22
 Simoniaci an sint conuenientes, vt alter resignet beneficium in fauorem alterius, modò consentiat tantæ pensioni de licentia Papæ, eo pacto inito, vt exprimat maiorem valorem beneficii, vt sic Pontifex tantæ pensioni consentiat. 23
 Simoniacus an sit volens se opponere beneficio, & promittens alicui, se beneficium obtentum permutaturum cum illo, vel alio, si efficiat, ne alter se opponat: quod ille effecit, & sic obtinuit beneficium. 2.3.26.8
 Simoniacus an sit simulans se sanctum, vt obtineat beneficium. 2.3.28.6
 Simoniacus quando sit Episcopus dans famulis beneficium. 7
 Simoniaci quando sint interuenientes Episcopo, vt sibi conferat beneficium. ibid.
 Simoniacus an sit Episcopus recipiens famulam, & promittens certum stipendium quotannis, donec illi prouideat de beneficio. 8
 Simoniaci an sint examinatores, qui occasione examinis aliquid accipiunt, & quas penas incurrant. 10
 Simoniaci in beneficio quia sint. 2.3.104.1
 Et an sint excommunicati excommunicatione reseruatæ Papæ. ibid.
 An verò possint absolui virtute indulti Apostolici. 2
 Et an sint suspensi. 8, & 9
 An verò acquirant aliquid ius, & faciant suos aliquos fructus. 10
 An verò sint inhabiles ad quæcumque alia beneficia acquirenda. 13, 14, & 15
 Et an amittant omnia, que prius habebant. 16
 An verò sint infames, & deponendi, si in iudicio conuicti fuerint. 18
 Simoniaci in ordine an sint infames, & deponendi, si in iudicio conuicti fuerint. ibid.
 Et an sint excommunicati excommunicatione Papali. 20
 Simoniae ordinati an sint suspensi à suorum ordinum executione, & prohibeantur ad vitiores ascendere. 23
 An verò sint irregulares. 26
 Simoniaci in ingressu Religionis, siue sint singulares persone, siue Capitulum, vel conuentus, an incurrant excommunicationem, vel suspensionem Papæ reseruatam. 51
 Et quid dicendum, si aliquis sit receptus simoniace ad professionem. 52
 An verò teneantur pretium restituere. 56
 Simoniaci dantes, promittentes, non reuelantes, non denunciantes, recipientes, pacifices pro literis gratiæ, vel iustitiæ à Papa obtinendis, & eis videntes. 57
 Simoniacus an dicatur in ordine, & incurrat penas talis simoniae, qui pecunias mediatori dat, vt sibi impetret dimissorias, quas mediator pecunia impetrauit. 22
 Simoniaci mentales an incurrant penas contra simoniacos latis. 2.3.105.1
 Simoniaci an teneantur iure diuino, & naturali resignare rem spirituales. 2.3.111.2
 An verò teneantur iure diuino, & naturali restituere pretium pro re spirituali acceptum. 5, & 6
 Et an saltem iure Ecclesiastico ad id teneantur. 2.3.112.2
 Simoniaci an teneantur pretium restituere receptum pro rebus spiritualibus præter ordinem, beneficium, & ingressu Religionis. 2.3.113.2, & 3
 Simoniaci beneficiarius, qui beneficium simoniae, vel per se, vel per alium impetrauit, se sciente, & non contradicente, an teneatur omnes fructus beneficii restituere. 2.3.115.3
 An verò teneatur restituere etiam fructus, qui percipi potuerunt à possessore diligentibus. 4, & 5
 Et an possit excipere expensas factas causa fructuum. 6
 Et iustam mercedem laboris in fructibus colligendis, & in cura, & in administratione. 7
 Et id, quod soluit, si pensionem soluebat, vt quod infumprum fuit in redemptione illius, si illam redemit. 8
 An verò possit deducere ex fructibus salariam, quod debebatur ministro ratione ministerij, quod hic simoniacus exhibuit in beneficio. 10
 Vide *Beneficium possident*.
 Simoniacus in ordine an possit absolui ab excommunicatione. 2.3.120.4
 Et quid dicendum de excommunicatione, quam incurrit simoniacus in beneficio. 5
 An verò possit ab ea absolui virtute Cruciatæ antequam resignet beneficium, & restituat pretium, & fructus. 7
 Soluere, vide *Homicida*.
 Soluere an debeam debitum illi emptori, qui cum ego Petro debebam centum aureos, & ille mihi deberet tantundem, quod parere non valeo, emerit hoc debitum quo teneor Petro. 2.4.4.2.2. post med.
 Sortes, que aliquibus in contractibus interueniunt, an sint licite. 1.8.36.5, 6, & 7
 Spondens cum tribus oppositoribus Cathedralis seorsim, quod non adpretur esset illam, vbi certum est, quod lucrabitur à duobus, & perdet eum vno, an teneatur restituere. 1.8.16.1, & 2
 Sponsiones, Hisp. *Las apuestas*, vt sint licite, an debeatur vterque spondens esse dubius de futuro euentu. 1.8.13.8
 Quando autem quis dicatur certus de futuro euentu. 9
 Et quid dicendum quando qui certus est alterum contestatur se scire certò lucraturum, &c. & adhuc alter vult spondere, non adhibens illi fidem. 10
 Et quid quando sponso talis est, vt alteri, cum quo spondeo, possit constare, quod certò scio. 12
 Vv 4 Quid

Index Rerum.

Quid verò dicendum, si sponſio eſſet ad rem prandij parva quantitas. 13
 Et quid de ſponſionibus conſiſtentibus in ingenio. 14
 Sponſiones an ſint licite, & illis acquiſitum poſſit retineri. 18. 31. 1. & 2
 An verò ſcholæſtici Salmantini facientes ſponſiones circa cathedras peccent mortaliter, & teneantur reſtituere. 4
 Et quid ſi ſponſiones ſint de evento futuro, ex quo damnus ſubſequetur proximo, & datur occaſo illud optandi. 5
 Vel ſi duo ſpondeant quòd Petrus non faciet tale peccatum. 6
 Et quid ſi vnus ſpondeat cum alio, quòd non committat tale peccatum, & ille alter ſpondeat ſe commiſſurum. 7. 8. & 9
Spiritus, vide Filius, & Alimenta.
Statum facere, vide Feſtum.
Statutum, vide Feſtum, & Conſuetudo.
 Statuta Salmantina vniuerſitatis quid exigant. 2. 1. 5. 1. 1
 Statuto ſente, quòd nemo ſub certa pena extrahat aliquid ad vendendum, an extrahens aliquid ad proprium vſum incidat in penam, ſi poſtea vendat. 2. 4. 46. 2. circa med.
 Sponſionem quod promittitur interceſſori in beneficiis an debeat. 2. 5. 16. 4
Stipendiarius, vide Doctus.
Studens, vide Canonicus.
Subditus, vide Tributum.
Subſcriptio, vide Teſtator, & Tabella.
 Subſtitutus procuratoris dati à patrono ad præſentandum an poſſit præſentare patronum, vel procuratorem. 2. 3. 74. 2
 Succedens in beneficio per alium iniuſte poſſeſſo, an poſſit illi remittere reſtitutionem fructuum. 2. 3. 119. 13
Suffragium, vel Suffragari, vide Reſtituere.
 Suffragari an poſſit pro digno, quando ſcit ſuo ſuffragio nihil profuturum. 2. 1. 4. 1
 Suffragari digniori an teneatur quis, duobus oppoſitoribus, vel pluribus concurrentibus, ſi videat maiorem partem velle ſuffragari digno. 6, & 7
Superior, vide Beneficium, & Index.
 Superior an habeat ius præſentandi patrono negligente, vel mortuo ſine ſucceſſore, & quis ſit ille ſuperior. 2. 1. 19. 5
 An verò tranſacto tempore patronis conſeſſo, ſi opus requirere patronum. 6
 Superior an habeat aliquod tempus à iure præſentandi ad conſentendum. 2. 3. 64. 2
 Superiorem quotupliciter quis poſſit adire. 3. 1. 35. 1
 Superior, qui poteſt audire via appellationis, quis ſit. ibid.
 Qui verò per viam querela. 2
Vide Citatio, & Abſolutio.
Surdus, vide Canonicus.
Surdus, vide Exequutor.
 Sufpenſio, & interdictum an æquiparentur excommunicationi, & ſit idem dicendum de eis, ac de ſententia excommunicationis. 3. 1. 32. 2. 20
 Sufpenſio, degradatio, & depoſitio in quo differant. 248
 Sufpenſio, & interdictum an poſſint ferri ſine mentione. 255 poſt med.
 Et quando hoc ſit verum. ibid. paulo infra.

Sufpenſio, vide Appellatio, & Excommunicatio.
Sufpenſus, vide Florus canonicus.
 Sufpenſus ab officio an ſit ſufpenſus à beneficio. 2. 2. 15. 8. & 9
 An verò teneatur fructus reſtituere. ibid.
 Sufpenſus à beneficio an tunc ſit quis, cum iudex, vel ius in ſententia diceret: Sit ſufpenſus ab officio. 10
 Sufpenſus an poſſit accipere ex fructibus beneficii, vnde ſe, & ſuos aliat, ſi pauper ſit. 11
 Sufpenſus an ſint mediatores, &c. vide Mediatores.
 Sufpenſus an ſit, vel aliam cenſuram incurrat, qui ordinatur ſimoniacè ignoranter, qui alius eo ignorare cõtalit pecunias mediatorum. 2. 3. 104. 36
 Et quid ſi poſt ordinationem ratam habeat dationem pretij pro ordine factam, & ſoluat pretium promiſſum. 37
 Sufpenſus an ſit perpetuus, qui ſimoniacè conſecrat alicui ordinem. 39, & 40
 Quid verò dicendum de ordinante promiſſione recepta, quòd ordinatus non petet ab eo alimeta. 39
 Et quid de ordinato ab Epifcopo ſimoniacè. 41
 Et quid ſi talis Epifcopus ſit ſimoniacè excommunicatus, ſufpenſus, &c. toleratus & occultus. 43
 Quid verò dicendum de ordinato ab hæreticis, vel ſchiſmaticis. 44
 Et quid ſi quis ignorans eſſe tales, ordinetur à ſimoniacis, & excommunicatis denunciatis. &c. 47
 Quid verò dicendum, ſi ignorantia ſit culpabilis, ſeu vincibilis. 48
 Et quid ſi ordinetur per metum ab ipſis Epifcopis excommunicatis, &c. 49
 Sufpenſus, vide Excommunicatio.
 Sufpenſus à beneficio, & excommunicatus an poſſint ſibi retinere de fructibus ad ſuſtentationem ſui, & ſuorum ſi pauperes ſint. 2. 3. 119. 15
Suſpicio delicti, vide Filius.
 Sylua communis vici, vide Vici poſſionem.
 Sylvarum ligna cædenda, vide Reſtituere.
 Sylvas & palca prohibere an ſit licitum, quando ſylua communis eſt oppidanis. 1. 5. 1. 4
 Et quid dicendum, ſi non ſit locus, vnde ligna commodè aſportari poſſint. 5
 Et quid quando Rex largitur alicui domino oppidum cum nemore, an poſſit etiam illud prohibere. 6
 Quid etiam dicendum, ſi plantata ſint ſylua à domino, vel antecelloribus. 7, & 9
 Que pena imponi poſſit tranſgreſſoribus huiusmodi prohibitionis. 8
 An etiam Princeps ſtatueret poſſit, vt fructibus collectis nullum poſſit aliis prohibere partem in ſuis prædiis. 10
 Quid verò in Hispania deſinitum ſit lege circa prohibitionem huiusmodi palmarum, ſeu circa prata prohibita, quæ *debeſa* vocamus. 11
 An verò ſit licitum priuatis agrorum dominis vires, & oliueta plantare, etiam ſi paſtus communis omnium concium animalibus impediatur. 12
 Et quid dicendum, ſi palca ſint communia incolis illius ciuitatis, & alterius, poterit ne adhuc priuatus dominus agrum colere impediendo paſtum. 13
 Quid

Index Rerum.

Quid etiam dicendum, ſi tales agri dominum priuatum non habeant. 14
 Et quid in Granate pago, qui *Vege* dicitur. 15
 Et quid ſi habeat ius paſcendi abſolute ſeruitate, vel alio titulo, vel ſolum vt incolæ, ciuis, vel habitator. 16
 Quanto tempore poſſit præſcribi, ne paſtus ſit communis, & vt aliquod nomen ſit proprium. 17
 Sylua proſus alienæ ligna cædere an poſſit fieri ſine peccato, & obligatione reſtituendi, vide *Reſtituere*.
 Sylua & nemoris humana induſtria circundati ligna cædere an poſſit quid ſine peccato, vel obligatione reſtituendi, vide *Dominii oppidanum*.
 T.
Tabelliones an prohibeantur aliquid recipere. 3. 1. 10, & 23
 Tabelliones reddituum, an prohibeantur aliquid recipere. 11
 Tabellio, vide *Alguazellus, & Index*.
 Tabellione regulato quis aſſumendus ſit, & quis debeat adminiſtrare ſalarium tabellioni ſocio pro labore illius cauſæ. 3. 1. 25. 2
Taurorum agitatio, vide Ludus agitationis.
 Tempus appellationis an habeat locum in appellatione extraiudiciali. 3. 1. 32. 57
 Tempus appellationis, vide *Appellatio, & Terminus*.
 Tempus ad proſequendam appellationem quòd ſit iure conceſſum. 84
 Tempus, vide *Exequutor testamentarius*.
 Terminus appellationis, vide *Appellatio, & Tempus*.
 Terminus ad appellandum conceſſus quomodo debeat computari. 66
 Et à quo die debeat currere. 70, 71
 An hic terminus curat impedito. 72
 Et an poſſit minui ex partium conſenſu, vel in totum tolli. 75
 An autem poſſit prorogari communi partium conſenſu. 78
 Et an procedat, ſi hoc termino pendente inter partes fuerit factum compromiſſum. 81
 Terminus aſſignatus à iudice an ſit ad finiendum intra illam appellationem, vel tantum ad proſequendum. 97
 Terminus per iudicem à quo aſſignatus an aſſiciat iudicem ad quem. ibid.
 Terminus quotupliciter à iudice præſignatur. 98
 Terminus proſequendi appellationem an currat durante compromiſſo inter partes, vel alias eis expreſſe conſentientibus. 101, & 102
 An ſufficiat tacitus conſenſus, & tempus non currat. 103
 Terminus à iure conceſſus ad petendos apoſtolos à quo die incipit currere. 120
Teſtamentum an ſit validum, ſi Papa ſine cauſa Clericis concedat facultatem ad vſus profanos teſtandi. 12. 5. 1. 7
Teſtari, vide Clericus, Beneficiarius, & Epifcopus.
Teſtator, vide Inſtrumentum, Detrahitio, Legatarius, Inſtitutus, Patronus, Monafterium, Pauperes.
 Teſtator iubens conſtrui capellam, vel dotari Eccleſiam, vel capellaniam fundans, an poſſit aliquo caſu regimen, & adminiſtrationem conſecrare Epifcopo. 2. 2. 3. 23, & 4
 An prohibere poſſit Epifcopo, ne exequutores

teſtamentarios exequi ſuam vltimam voluntatem poſſit cogere. 5
 Et ne ad ipſum deuoluatur facultas exequendo. 6
 Et quid ſi teſtator designauerit quid ſit agendum de legato caſu, quo prima eius iuſſio ob exequutorum negligentiam, non fuerit effectum ſortita. ibid. in fin.
 Teſtator, vide *Exequutor, & Epifcopus*.
 Teſtibus an liceat munera offerre ad redimendam vexationem. 3. 1. 3. 6
 Teſtes, vide *Appellatio*.
 Textores, vide *Emere*.
 Theologie actus, prout eſt habitus ſcienti ſicus naturaliter acquiſitus, quotuplices ſunt. 2. 3. 5. 2
Theologus, vide Scriba.
 Titulus coloratus, vide *Seruus, & Serui Chriſtiani*.
 Quid verò ſit, & qui cenſentur illum habere, vide *Beneficium*.
 Titulum coloratum habens an debeat renunciare in manibus ſuperioris. 2. 3. 115. 2
Tintores, vide Gabella.
 Tormenta an ſint licita, & illis acquiſita non ſint reſtituenda. 1. 8. 34. 1, & 2
 Et quid dicendum de haſtiludis, id eſt, *Juegos de canas, ſerijas eſgrima inſtas, &c.* 2. 3. 5. 5
 Quid de funambulis, id eſt, *bolantines*. 6
Tractatus, vide Permutatio.
 Traditio simplex dotis, vide *Dos*.
 Tragedias representantes in Eccleſiis an peccent mortaliter. 1. 8. 28. à 18. ad 23
Transactio quid ſit. 2. 4. 21. 1
Transcribere, vide Feſtum.
Transientes, vide Tributum, Veſtigal, & Gabella.
Transferens inſtrumentum, vide Patronum.
 Tributorum varia genera. 2. 4. 1. 1, & 2
 Et in quo conueniant hæc tributa. 3
 Tributum in ſpecie quid dicatur. 2
 Tributa an poſſit Princeps imponere. 7
 Et an ſubditi ea teneantur ſoluere ante omnem iudicis ſententiam. 8, & 11
 Quid dicendum, ſi tributum ſit iniuſtum propter aliquam portionem. 12
 Et an ea fraudantes peccent. 9
 An verò aliquid interſit, ſi Rex exigat per ſuos miniſtros, an per eos, quibus ipſe vendidit. 10
 Tributa vt iuſte imponantur, quæ exigantur conditiones. 2. 4. 2. 7, & 9
 Tributa quis poſſit imponere. à 2, ad 6
 Tributum an poſſit imponere Rex, qui in paupertatem deuenit ex ſua culpa. 8
 Tributa, vt quis poſſit imponere virtute facultatis regie, an ſit necesse, vt facultas expreſſe, & in ſpecie concedatur. 2. 4. 5. 2
 Et an Vicarius Generalis à Rege conſtitutus, ſi illo concedat regalia, ipſe Rex id poſſit. ibid.
 An verò vt talis facultas impetrata non cenſeatur ſubreptitia, oporteat fieri mentionem de aliis veſtigalibus, quæ iam ſunt impoſita. 3
 Tributa vt imponantur, vel tantum vt vetera exigantur, an præſter authoritatem conſuetudo immemorialis. 2. 4. 4. 1, & 3
 Tributa, quorum initij memoria non extat, an teneantur ſoluere ſubditi, quando eſt dubia eorum iuſtitia. 2. 4. 6. 4
 Et quid ſi eorum initij memoria exiſtat. 5
 Tributa

Index Rerum.

Tributa exigentes an peccent publicani, quando est dubium Doctorum, & prudentium iudicio, an sint iusta. 2.4.7.2
 Quid vero tunc teneantur facere, si sint compelli à Principe. 3
 Tributum an teneantur soluere subditi, quando cessant iuste cause, ob quas constat fuisse impostum. 2.4.8.2, 3, 4, & 7
 Et quid si Princeps non faciat id, ad quod impostum est. 5, & 6
 Quid vero dicendum, si Rex illud conuertat in aliam causam publicam. 7
 Tributa non soluentes, donec petantur, an excusentur in conscientia, si consuetudine obtentum sit, vt nō soluantur, donec fuerint petita. 2.4.10.1
 Tributum, vide *Vestigal*.
 Tributum, quod vulgo *sis*, latine vero *Assitium* dicitur, an sit iustum. 2.4.11.7, 8, & 9
 An vero si sit institutum in bonum solius alicuius reipublice, & exigatur etiam à forensibus, sint obligandi ad restitutionem exteri illud non soluentes. 8
 Et sine damandi exigentes in hoc casu assitium à forensibus. 9
 Tributum an sit iniustum ex eo quod Clerici indigne redderentur. 2.4.13.40
 Et quid si animo iniuriandi Clericis impostum sit, an teneantur imponere restituere. 41
 Tributum, id est, *Feudo*, an teneatur soluere, qui cum in rei veritate non sit nobilis, bona fide, & absque vlla deceptione ex parte sua reputatur nobilis, si ab eo non petatur. 2.4.62.1, & 2
 Quid vero dicendum, si reputetur ignobilis, & quia est diues, & prepotens, & alij eo indigent, vel quia volentibus exigere minas incutit, non exigunt ab eo tributum. 3
 Et quid si deciperet alios dicendo se esse nobilem, & forte quia diues est, & prepotens, alij populares non audeant ab eo exigere collectam, & in popularium numero adscribere. 4
 Quid vero dicendum de iis, qui cum in rei veritate non essent nobiles, probauerunt tamen in iudicio suam nobilitatem per sufficientes testes. 5, & 6
Triennale regula, vide *Beneficium*.
 Triticum vendere pluris quam per pragmatiam regum taxatum est, an sit licitum. 1.7.4.14
 Tritici pragmatiam transgrediens, an peccet mortaliter, & teneatur restituere, vide *Pragmatica*.
 Triticum vendentes ultra pretium taxae pistoribus, artoceariis, & agalombus, an teneantur illis restituere excessum pretij, quando constat hos omnes excepisse totum illud pretium, & insuper moderatum lucrum ex venditione tritici, vel panis cocti. 1.7.12.1
 Triticum non inuenientes iuxta pretium taxae an possint illud emere ultra taxam, & iterum vendere, & excipere totum illum excessum, & moderatum lucrum, & expensas. 1.7.13.1
 Tritici mensuram, quae solet solui molendinariis, an possint ipsi vendere eodem pretio, ac triticum deforis asportandum, vide *Molendinarij*.
 Triticum permutatum cum tritico deforis asportato, an possit vendi pretio, quo solet vendi triticum asportatum. 1.7.14.2
Tutela, vide *Executor*.
Tutor, vide *Presentare*.

V.
Valar beneficij, vide *Beneficij valor*.
Variatio, quae conceditur patrono laico, intelligitur pro prima vice. 2.3.65.6
Variare, vide *Appellatio*.
Vasa, & ornamenta sacra Ecclesiae an possint vendi. 2.3.113.5, & 6
Vestigal, vide *Alcanala*, & *Gabella*.
Vestigal quid sit. 2.4.1.1 in med.
Vestigal, vel *pedagia*, quae soluntur ratione transitus per portam, vel per pontem, an teneatur soluere, qui palam, & via recta transit, quando publicani, vel exactores ea non petunt. 2.4.10.7
 Et quid dicendum de tributis, quae soluntur ratione transitus per saltus. 8
 Quid vero de collecta, & assitio. 9
Vestigal aliquod an debeatur ex iis rebus, quae ad suum usum, & suae familiae feruntur. 2.4.44.2
 An vero si *vestigal* sit impostum ex aliquo statuto in genere asportantibus aliqua, debeatur ab eo, qui in suum usum aliquid portat. 3
 An autem possit consuetudine induci, vt *vestigal* aliquod solvatur ex rebus, quae vehuntur ad usum. 6
Vestigalia pro rebus ad usum imposita defraudantibus an sit facile ingerendus scrupulus. 7
Vestigal, id est, *portax*, impostum portantibus aliquod ad vendendum, an debeat qui aliquid emit ad proprium usum, & postea mutato proposito vendit. 2.4.46.2
 An vero ex venditione talis rei portax ad usum debeatur *Gabella*. 3
Vendens, vide *Simonia penes*.
 Vendens, vel transferens merces an teneatur totam veritatem manifestare, si inuenerit, quando publicani, vel exactores committunt ipsi, vt dicat sub iuramento quantitatem mercium quando tributa iusta sunt. 2.4.10.13
 Quid vero dicendum, si vendenti, vel transferenti in ipsius conscientia committant, vt dicat veritatem. 16, & 17
 Et quid si tributa sint iniusta. 6
 Vendens, vide *Gabella*, & *Denarij*.
 Vendentes panem coctum exorbitante pretio, ita tamen taxato à iudice, vel eo, ad quem spectat pretia taxare, an excusentur, vide *Index*.
 Vendentes triticum ultra pretium taxae pistoribus, & artoceariis, & agalombus extrahentibus illud ad alia loca, an teneantur illis restituere excessum pretij, quando constat hos pistoris, & agalomes excepisse totum illud pretium, & insuper moderatum lucrum ex venditione tritici, vel panis cocti. 1.7.12.1
 Vendere fundum, vel domum, & reservare sibi fructus, vel redditus, donec solvatur pretium, an sit licitum. 1.7.4.13, 15, & 4
 Quos fructus debeatur dare emptori venditori rei sibi vendite. 3
 Et quid si nullos percepisset fructus emptor. 6
 Quid vero dicendum, si fructus rei vendite ob temporis qualitatem excedant pretij contenti quantitatem. 7
 Item si inter emptorem, & venditorem promissio tantum vendendi, & emendi fuerit facta, modo fuerit exactum pretium statutum, & venditor emptori rem ipsam, vt promiserat, tradiderit. ibid.
 Et

Index Rerum.

Et quid si venditor non pacificatur cum emptore, vt dum non soluit pretium, reddat sibi fructus. 8
 Vendere officia publica quis possit, vide *Officia*.
 Vendere, vide *Simonia*, & *Emere*.
 Vendere an liceat iurisdictionem temporalem. 2.3.13.10
 Vendere suas domos an possit quis compelli. 2.4.17.1
 Vendi an possint vasa, & ornamenta sacra Ecclesiae, vide *Vasa*.
Venditio, & emptio *Aethiopum*, vide *Aethiopes*.
 Venditio vniuersitatis, in qua est iuspatronatus, si in ea ipsum exprimat, an valeat, vel sit simoniaca. 2.3.81.8
 An vero teneat talis venditio, si principaliter quis emat vniuersitatem propter iuspatronatus acquirendum. 10
 Venditio, ex qua debetur *Gabella*, an sit accipienda pro quolibet contractu. 2.4.17.3
 Venditio, vide *Executor*.
 Venditor, vel venditio iuspatronatus, vide *Iuspatronatus*.
 Venditor an teneatur soluere alcaualam publicano petenti transacto tempore, quo publicanus exigere poterat, & non exegit. 2.4.11.6, & 8
 Et quid si talis venditor postulatam intra tempus legitimum negavit *Gabellam*. 7
 Venditor an teneatur soluere vnum de decem. 2.4.13.3
 An vero, si soluat in integrum alcaualam publicano, possit se compensare nō soluendo aliam. 4
 Veniam petere ad satisfaciendum parti laeae quis teneatur, vide *Restitutio*.
 Verba, quibus datur facultas executori, vide *Executor*.
 Verba legitimacionis, vide *Legitimatio*.
 Veritas naturalis, vide *Simonia*.
 Vicarius, vide *Beneficium*, *Permutatio*, & *Dispensare*.

Vicarius Generalis Regis an possit tributa imponere, vel imposita exigere, vide *Tributum*.
Vicij, vide *Ius*.
 Vicus integer ex communi, an status tollatur per dispositionem Regularis, vel mutetur status in saecularem. 2.3.14.33
Viv, vide *Legatum*.
Viv, vide *Restitutio*.
 Vis quomodo committatur in impeditioe alicuius rei. 2.1.49.2, & 3
 Vis, vel fraus, an sit, si pretio dato aliquis coemat suffragia. 23
 Vites, & oliueta plantare in agris prinatis, an possit dominus, etiam si passus communis animalibus impediatur, vide *Sylua*.
Vniuersitas, vel Collegium saeculare habens iuspatronatus an possit variare. 2.3.67.2
 Vniuersitas, vide *Iuspatronatus*, & *Dominus*.
Vsuarium, vel *vltura*, vide *Simonia*, & *Beneficium*.
Vsfructum an habeat filius, qui à patris potestate per ipsius patris mortem est exemptus. 1.2.18.3
Vsfructuarium vniuersitatis bonorum, cui iuspatronatus est annexum, an habeat ius presentandi ad sacerdotia. 2.3.71.33
Vitis pascuorum, lignorum, & terminorum syluae communis, an debeat esse pro indigentia cuiusque vicini, necne. 1.3.1.28
Viti, vide *Dispensatio*, & *Inedia*.
 Vxor an possit inuito viro aliqua parentibus, aut filijs prioris matrimonij, vel alios consanguineis suis indigentibus dare ad eos alendos. 1.6.6. à 1, ad 4
 Vxoris consensus an requiratur, vt ex bonis constante matrimonio acquisitis possit maritus viuentis vxore facere contractus, & donationes & elemosinas qualis, vide *Maritum*.
 Vxoris contractus factus sine licentia viri an sit iugur iuramento, vide *Contractus gestus*.
 Vxor, vide *Presentare* qui possit, & *Legatum*.

Leo Ferrer
 FINIS.

NOMA DE NUEVO LEÓN
 GENERAL DE BIBLIOTECAS

U A N L

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
SECRETARÍA GENERAL DE BIBLIOTECA

